Yi Antiw Bible / Yi Ac'aj Testament

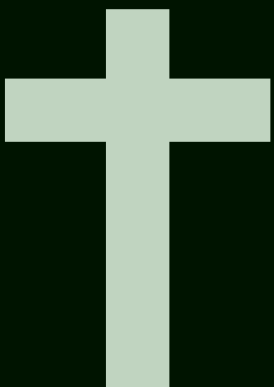

Bible in Aguacateco (GT:agu:Aguacateco)

Yi Antiw Bible / Yi Ac'aj Testament

Bible in Aguacateco (GT:agu:Aguacateco)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Aguacateco

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011-02-18, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The Bible

in Aguacateco

© 2011-02-18, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
d6948788-e726-52d3-a772-47803a4a6354

Contents

Mateo 1
Marcos 88
Lucas 142
Juan 231
Hechos 298
Romanos 380
1 Corintios 418
2 Corintios 453
Gálatas 475
Efesios 488
Filipenses 500
Colosenses 509
1 Tesalonicenses 517
2 Tesalonicenses 524
1 Timoteo 528
2 Timoteo 538
Tito 545
Filemón 550
Hebreos 552
Santiago 580
1 Pedro 589
2 Pedro 600
1 Juan 606
2 Juan 615
3 Juan 617
Judas 619
Apocalipsis 622

YI BALAJ STZIBLAL YI CYAJNAK CYEN STZ'IBAL TE'Y

Yi e' mam cyen Jesucristo
(Lc 3.23-38)

1 I bin jalu' cyakil yi bi'aje'j yi na chintzan tan stz'ibe'n,
ya'stzun chibi' yi e' mam cyen Jesucristo, yi cho'n itz'nak te
chixonl k'ajtzun Luwiy yi xonl Abraham.
2 Yi Abrahama'tz, ya'stzun taj Isaac.
Ma yi Isaaca'tz, ya'stzun taj Jacow.
Ma yi Jacowa'tz, ya'stzun chitaj Judá scyuch' e' mas stzicy tu
titz'un.
3 Ma yi Judája'tz tu Tamar, e' taj xtxu' Fares tu yaj Zara.
Ma yi Faresa'tz, ya'stzun taj Esrom.
Ma yi Esroma'tz, ya'stzun taj Aram.
4 Ma yi Arama'tz, ya'stzun taj Aminadab.
Ma yi Aminadaba'tz, ya'stzun taj Naasón.
Ma yi Naasóna'tz, ya'stzun taj Salmón.
5 Ma Salmóna'tz tu Rahab, ya'stzun taj xtxu' Booz.
Ma yi Booz tu Ruta'tz, ya'stzun taj xtxu' Obed.
Ma yi Obeda'tz, ya'stzun taj Isaí.
6 Ma yi Isaía'tz, ya'stzun taj yi rey Luwiy.
Ma yi rey Luwiya'tz, tu yi txkelbe'n Urías, e' taj xtxu' Salomón.
7 Ma yi Salomóna'tz, ya'stzun taj Roboam.
Ma yi Roboama'tz, ya'stzun taj Abías.
Ma yi Abías, ya'stzun taj Asa.
8 Ma yi Asa-a'tz, ya'stzun taj Josafat.
Ma yi Josafata'tz, ya'stzun taj Joram.
Ma Joram, ya'stzun taj Uzías.
9 Uzías, ya'stzun taj Jotam.
Ma Jotam, ya'stzun taj Acaz.
Ma Acaz, ya'stzun taj Ezequías.
10 Ma yi Ezequíasa'tz, ya'stzun taj Manasés.
Ma yi Manasés, ya'stzun taj Amón.
Ma Amón, ya'stzun taj Josías.
11 Ma Josías, ya'stzun taj Jeconías scyuch' e' titz'un. Ya'stzun
quitz'e'ntz yi chibene'n ticy'le'n yi e' aj Israel pres
Babilonia.
12 Ma yi tele'n tiemp yi chibenle'nix pres Babilonia, jal jun
nitxajil Jeconías yi Salatiel ban bi'.
Ej nin yi Salatiela'tz, ya'stzun taj Zorobabel.
13 Ma yi Zorobabela'tz, ya'stzun taj Abiud.
Ma yi Abiuda'tz, ya'stzun taj Eliaquim.

Ma yi Eliaquima'tz, ya'stzun taj Azor.
14 Ma yi Azora'tz, ya'stzun taj Sadoc.
Ma yi Sadoca'tz, ya'stzun taj Aquim yi taj Eliud.
15 Ma yi Eliuda'tz, ya'stzun taj Eliazar.
Ma yi Eliazara'tz, ya'stzun taj Matán.
Ma yi Matána'tz, ya'stzun taj Jacow.
16 Ma yi Jacowa'tz, ya'stzun taj Ẍep, yi chmil Mariy. Nin yi jun
Mariya'tz, ya'stzun xtxu' Jesús, yi Jesúsa'tz yi na a'lchij
Cristo* tetz.
17 Yi jun c'oloj bi'aja'tz, na tzan tan ẍchajle'n sketz yi cyajlaj
cu'n wek wunak xe'tle'n tzaj te Abraham, jalen yi tule'n itz'ok
Luwiy.
Ej nin cyajlajt wek wunak yi xe'tle'n tzaj te Luwiy, jalen yi
chibene'n quicy'le'n yi e' aj Israel pres le ama'l Babilonia.
Ej nin yi chibene'n pres yi e' aj Israel jalen Babilonia, ja
chijal cyajlajt wek wunak jalen yi tule'n itz'ok Cristo.

Yi titz'e'n Jesucristo
(Lc 2.1-7)
18 Itzun bantz yi titz'e'n Jesucristo. Yi Mariy, nsken bixe'
chitrat tu Ẍep. Jalt cuntu' tan cyok'bel quib. Poro te yi ntaxk
cyok'bej quib, nin oc lac'puj jun ni' te'j tan porer yi Espíritu
Sant.
19 Ma yi Ẍep, chumbalaj nin i' ẍchiwutz wunak nin swutz
Ryos, nin yi tilol i' yi nsken oc lac'puj jun ni' te Mariy, quinin
oc tan telse'n xtx'ix. Ma na numun cu'n klo' cyaje'n cyen tilol
tan qui quibital wunak.
20 Te yi na tzan i' tan xtxumle'n yi jun ajtza'kla'tz nintzun
ẍchaj tib jun ángel le wutzicy'. Itzun taltz tetz: "Ẍep, aẍ jun xonl
k'ajtzun Luwiy, qui bin tzacabej ac'u'l tan toque'n Mariy tetz
awuxkel, na yi ni' yi mo'c lac'puj te'j, tetz yi Espíritu Sant.
21 Yil tz'ul itz'ok yi jun ni'a'tz, ba'n tz'oc yi bi' awa'n tetz Jesús.
Ya'stzun bi' sbne'-tz, na tan i' ẍchicolpok yi e' tetz tanum tk'ab
yi quil," stzun yi ángel bantz tetz Ẍep.
22 Tan cyakil yi xtxolbila'se'j ja el cu'n te'j yi alijt cyen
tan Kataj Ryos tetz jun scyeri e' elsanl stzi' i' tentz. Nin je
xtxolbile'j yi tz'iba'nt cyen ta'n:
23 "Jun xun yi ntaxk cunin til wutz jun yaj, steke' pwokil jun
ni'. Yi jun ni'a'tz xicy sbne'. Ej nin sbi'ajk Emanuel" (yi
na elepont: "Ryos skaxo'l").
24 Yi tele'n watl Ẍep, nin ban tane'n yi ca'wl yi cyaj tlol yi
ángel le wutzicy'. Qui't tzun cyaj tilol i' yi Mariytz.

---

* **1:16** Yi yol Cristo nka Mesías na elepont "Jun yi nje' aceit twi". I'tz jun techl yi ja bixe' tetz jun pale' nka jun Rey nka tetz jun elsanl stzi' Ryos. Yi jun Jesúsa'tz, bixba'nt i' tan banle'n tane'n cyakil yi e'chk munla'tz. Si'leju' mas xtxolbil tul Glosario.

25 Poro quinin nchiwitbej quib jalen cu'n yi tule'n itz'ok yi
bajx tal Mariy. Nintzun oc bi' yi ni' ta'n tetz Jesús.

2

Yi cyopone'n yi e' nachol tan xajse'n Jesús

1 Itzun bantz, yi at tzaj Herodes tan cawu'n tibaj cyakil yi
ama'l Judea, cho'n tzun titz'e'n Jesús le tnum Belén cwent
Judea. Cyopone'n tzun cobox yaj aj tele'n tzi'n le tnum
Jerusalén. E' cu'n nachol.*
2 Nin e' octz tan jakle'n tkanil yi na' mitz'e't yi chireyil yi e'
judiy.
—¿Na' nmitz'e't yi chireyilu' yi e'u' judiy? Na te yi ato' lilen,
ja kil jun tx'uml tcya'j yi ja ẍchaj sketz yi ja itz'ij yi chireyilu'.
Cha'stzun te nkasaj tan kac'u'lal i', —che'ch e' nachola'tz bantz.
3 Yi tbital rey Herodes chitziblal yi e' nachol ninin el yabtz
te chiyol. Ncha'tz cyakil yi e' wunak yi najlche'-tz Jerusalén,
ninin e' el yabtz te'j.
4 Cawune'n tzun yi rey Herodes tan chichakle'n cyakil yi
e' wi'tz pale' scyuch' yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés. Ma yi
cyopone'n nintzun jaktz scyetz:
—¿Mbi bi' yi jun luwar kale tz'ule't itz'ok yi Cristo?
5 Itzun cyaltz:
—Le tnum Belén cwent Judea, na ya'stzun tz'iba'nt cyen tan
jun scyeri e' elsanl stzi' Ryos tentz. Je tzun cyajnak stz'ibale'j:
6 'Yi tnum Belén yi at cwent Judá,
nk'e'tz yi qui'ck mas k'ej ẍchiwutzak yi e' mas tnum cwent Judá.
Na cho'n stz'itz'ok jun ajcaw le ama'la'tz.
Nin xconk i' tetz jun q'uil chibe' yi e' intanum yi e' aj Israel.'
Ya'stzun yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen tan jun scyeri e' elsanl
stzi' Ryos tentz, —che'ch tzun.
7 Itzun yi cyaje'n cyakil yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés, nintzun
ben mantar Herodes tan chichakle'n yi e' nachol. Ẍchuc cuntu'
i' tan jakle'n scyetz yi mbi tajlal xawil quilol yi jun tx'umla'tz.
8 Yi tbital i' yi xtxolbil yi cyal yi e' nachol, nintzun e' ben
ẍchakoltz jalen Belén. Itzun taltz scyetz:
—Chibenku' Belén tan jakle'n tkanil yi jun ni'a'tz. Ej nin yil
jal cya'nu', ba'n chu'lu' tan ta'lche'n swetz yi na' atite't. Na
ncha'tz in, na waj chimben tan c'u'laje'n i', —stzun Herodes
bantz scyetz.
9-10 Yi quibital yi yol yi rey, nintzun e' bentz. I cunin na
chelu'ltz ju' ca'l yi bene'n quilol junt tir yi tx'uml yi nsken cyen
quil jalen lilen tzi'n. Wi'nin chitzatzine'n yi quilolt junt tir.

* **2:1** Nachol: Jun tz'aknak cu'n tu tajtza'kl. Na el xtxum tetz yi mbi na "xchaj yi
e'chk tx'uml. Dn 2.2.

Cwe'n tzun bajxoktz ẍchiwutz tan ẍchajle'n scyetz na' atite't yi ni'. Yi topone'ntz kale atit yi ni', nintzun taque' cu'ntz.

11 Itzun yi cyoque'n xe ca'l nintzun quil yi ni' tu Mariy, yi xtxu'. Chicwe'n tzun mejloktz tan c'u'laje'n yi ni'. Ej nin je' chijakol yi e'chk chicu'lbil tan jese'n tzaj e'chk or tu insens tu mirra tan toye'n tetz yi ni'.

12 Nin te yi ate'-tz, nin ẍchaj Ryos scyetz tul jun wutzicy' yi ba'n tcu'n qui't chipakxij kale atit Herodes. Cha'stzun te apart be' quicy'ajtz tan cyopone'n le cyetz chitanum.

Yi chibene'n Ẍep tan ew ib jalen Egipto

13 Itzun bantz yi nsken cha'j yi e' nachol, nin ẍchaj tib jun ángel le wutzicy' Ẍep. Itzun taltz:

—Ẍep, elk awatl, cy'ajnin yi ni' tu xtxu', ej nin ba'n cxe'lwok ojk tzone'j. Ba'n cxbenwok jalen Egipto. Yil cxoponwok, ncwenwok tu'-tz jalen cu'n lwal junt tir tzatz. Kalena's tzun cxa'jwok tzajtz. Na tz'ocopon Herodes tan joyle'n yi ni' tan biyle'n cu'n, —stzun yi ángel bantz tetz Ẍep.

14 Tele'n tzun watl Ẍeptz. Nin wek tibtz tan bene'n tcy'al yi ni' tu yi xtxu'. Ite'n nin ak'bala'tz e' eltz tan cyopone'n Egipto.

15 Ya'stzun e' a'te't-tz, jalen cu'n quime'n Herodes. Bajij yi xtxolbila'tz tan tele'n cu'n te'j, yi xtxolbil yi alijt cyen tan Kataj tetz jun scyeri elsanl stzi' i' tentz. Je na tale'j: "Ja opon inmantar jalen Egipto tan ẍchakle'n tzaj inCy'ajl."†

Yi tele'n ort tan Herodes tan chibiyle'n cu'n e' ni'

16 Yi tele'n xtxum Herodes tetz yi nsken xubsij i' cyak'un e' nachol, saje'n tzun jun chin chi'ch c'u'lal tetz. Ej nintzun el jun ort ta'n tan chibiyle'n cu'n cyakil yi e' ni' yi najlche' le tnum Belén, tuml yi e' yi najlche' solte'j tnum. El yi orta'tz ta'n tan chibiyle'n cu'n cyakil yi e' nitxa' tetz cob yob le cu'nak tzaj. Na nin nachon i' te yi tajlal yob yi alijt cyak'un e' nachol tetz.

17 Yi wi't baje'n yi xtxolbile'j, ja el cu'n te'j yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen tan Jeremías, jun scyeri e' elsanl stzi' Ryos tentz. Je xtxolbile'j yi tz'iba'nt cyen ta'n:

18 "Na bajij o'kl jalen Ramá. Wi'nin o'kl nin wi'nin chuna'n na bajij. Wi'nin tok'e'n Raquel. Na ok' squibaj yi e' xonl yi ja chiquim. Qui't na moxe' tan paj bis scye'j e' xonl yi nchiquim."‡

19 Itzun bantz yi ntaxk che'l tzaj Ẍep Egipto, nin yi nsken wi't quim Herodes, nin ẍchaj tib jun ángel le wutzicy' Ẍep. Itzun taltz tetz:

† **2:15** Os 11.1. ‡ **2:18** Jer 31.15.

20 “I bin jalu' Ẍep, elk awatl. Cy'ajnin yi ni' tu yi xtxu'. Pakxenwok junt tir le ama'l cwent Israel. Na cyakil yi e' yi e' oc klo' tan biyle'n yi ni', ja wi't chiquim cye'tz.”

21 Ele'n nin ban watl Ẍeptz, nin ben tcy'al yi ni' tu xtxu' jalen le ama'l cwent Israel.

22 Poro yi tbital Ẍep yi Arquelao at cyen tan cawu'n tetz xel yi k'ajtzun taj, xobe'n nin bantz tan tpone'n junt tir Judea. Cha'stzun te yi cho'n bene'n i'-tz tul junt ama'l cwent Galilea, na ya'stzun a'lchij tetz tc'u'l junt wutzicy'.

23 Yi cyopone'n Galilea, cho'n tzun chinajewe'ntz le jun tnum yi na bi'aj Nazaret. Yi wi't cyopone'n tan najewe'n le jun tnuma'tz, ya'stzun tele'n cu'ntz te'j yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen cyak'un e' elsanl stzi' Ryos yi at tocbil bi' tetz Jesús aj Nazaret.

3

Yi toque'n Wa'n Bautist tan txoli'n
(Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

1 Itzun bantz yi tele'n tiemp, cho'n tzun topone'n Wa'n Bautist tan txoli'n le jun ama'l tz'inunin tu' cwent Judea.

2 Nin je yi yol i'e'j: “Chitx'ixpe'nu' cyajtza'klu', na txant tan tule'n Ryos tan cawu'n.”

3 Yi jun Wa'na'tz, ya'stzun yi juna'tz yi cyajnak stz'ibal Isaías, jun scyeri e' elsanl stzi' Ryos tentz. Je yi xtxolbil yi cyajnak stz'ibal Isaías:

“Sjilonk jun tul jun ama'l tz'inunin tu', nin chin wi' nin sbne' tan yol, nin je stale'e'j: ‘Chinuq'ue'u' cyajtza'klu' chi na oc nuc'le'n jun balaj be' yi at tulbil jun yi at k'ej. Cyejnak nin tu' cyuleju' cyajtza'klu',’ ” stzun Isaías ban cyen.

4 Yi be'ch tetz Wa'n, xi'il camey tu' nin tz'u'm tu' icy'nak xe c'u'l tetz sinch. Ej nin sac' tu' na baj ta'n tetz wa' tu cabil wunak txuc.

5 Cyakil yi e' aj Jerusalén, scyuch' yi e' yi najlche' le luwar cwent Judea, nin scyuch' yi e' wunak yi najlche' tzi a' Jordán, cyakil cu'n e' wunaka'tz e' opon len tan tbite'n yi yol Wa'n.

6 Yi baje'n chitxolil quil, nintzun je' a'-tz ẍchiwi' tan Wa'n tzi a' Jordán.

7 Poro yi tilol Wa'n yi wi'nin cyopone'n yi e' parisey scyuch' yi e' sadusey tan jakle'n ko at rmeril tan je'n a' ẍchiwi', itzun ben tloltz scyetz: “¿Nxac na cyaju' tan je'n a' ẍchiwi'u'? Na i cun cyuch'u' lubaj. Ixẍkaj ja tzunk che'lu' liwr tk'ab yi jun q'uixc'uj yi na xon tzaj tan chicawse'nu'.

8 Chitx'ixpe'nu' cyajtza'klu'. Ba'n tcu'n nink chibanu' yi e'chk takle'n balaj tan lajluchaxe'n yi ja wi't chitx'ixpuju' cyajtza'klu'.

9 Quil cho'cu' tan xtxumle'n yi jak wi't chiclaxu' tan tu' yi e'u' xonl Abraham. Na ba'n cho'c alchok jilwutz wunak tka'b

Ryos, na xcyek i' tan wenkse'n yi c'ube'j tan toque'n tetz me'l cy'ajl i' ko na taj.
10 Or bin quilu', na at tulbil chicawsu' na ni'cu'n quitane'nu' chi tane'n jun wi' tze' yi qui na wutzin. Nin list atit cxbil tan chitamle'n cy'enu' bantz chibene'nu' jo'li'n tk'ak'.
11 Ma yi in wetz, yi na je' a' wa'n ẍchiwi' wunak i'tz tan ẍchajle'n yi ja wi't chitx'ixpuj yi cyajtza'kl. Poro at jun yi at tulbil yi stk'e' yi Espíritu Sant scyetz yi e' yi na chitx'ixpuj cyajtza'kl. Nin yil tak' chicaws yi e' yi qui na chixom te'j. Yi juna'tz yi tz'ul, at mas tetz k'ej tzinwutz wetz. Na siquier atk mu'ẍ wetz ink'ej tan pujle'n wutz yi xajab yi juna'tz yi at tulbil, na qui'c eka'n wa'n.
12 Yil tz'ul i', cy'a'n ca'wl ta'n. Tz'ul i' tan katxa'le'n chi na ban jun yaj yi na xcon pale't ta'n tan xupe'n tul triw. Yi triw scolxok, poro yi tz'is mben te'tz tul jun k'ak' yi quinin bajsbe'n tetz."

Yi je'n a' twi' Jesús
(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

13 Itzun bantz, cho'n saje'n Jesús le ama'l Galilea. Nin opontz tzi a' Jordán, kale atit Wa'n tan je'se'n a' chiwi' wunak. Na yi tajbil Jesús i'tz tan toque'n Wa'n tan je'se'n a' twi'.
14 Yi toque'n tlol Jesús tetz Wa'n bajx tir, quinin cujij Wa'n tan je'n a' twi'. Itzun taltz tetz Jesús:
—¿Mbitzuntz yi na tzanu' tan jakle'n pawor swetz tan je'se'n a' twi'u'? In klo' wetz na chintzan tan jakle'n pawor teru', —stzun Wa'n bantz tetz.
15 —Bintzi na awal tzaj, poro banaj yi wetz yi na el walma' te'j. Na tajwe'n tan kabnol tane'n cyakil yi tajbil Ryos, —stzun Jesús bantz tetz.
Yi tbital Wa'n yi yol Jesús, nintzun je' a'-tz ta'n twi'.
16 Na je' tzaj cunin xe a' yi je'n jakxuj yi tcya'j. Nin ben tilol Jesús yi Espíritu Sant yi cwe'n mule'n twi' i'. Cho'n cunin ban chi na ban jun plomẍ yi na cu'ul.
17 Nin ben quibital jun yoltz tcya'j yi na tal:
"Yi june'j ya'stzun yi jun tal ẍutuj inCy'ajl yi wi'nin ok'le'n wutz wak'un."

4

Yi toque'n pile'n Jesús
(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

1 Yi baje'n yi e'chk takle'ne'j, nintzun ben ticy'le'n Jesús tan yi Espíritu Sant tul jun ama'l yi tz'inunin tu'. Ja ben ticy'le'n tan tak'le'n ama'l tetz Bayba'n tan pile'n yi kol sjuch til nka qui'.

2 Ca'wnak k'ej nin ca'wnak ak'bal, qui'c nin jun piẍ waj baj
ta'n. Le ca'wnak k'ej saje'n tzun jun chin we'jtz te'j. Yi wi't tilol
Bayba'n, nintzun octz tan pile'n Jesús. Itzun taltz tetz:
3 —Yi ko aẍ nin Cy'ajl Ryos, tx'ixpe'n bin yi c'ube'j tetz pam,
—stzun Bayba'n tetz.
4 —Tz'iba'nt cyen: 'Quil jal stz'ajbil jun yaj ntin tan waj, ma
na kol sban tane'n cyakil yi tajbil Ryos,' —stzun Jesús tetz.
5 Ej cho'n tzun bene'n tcy'al Bayba'n yi Jesús jalen le tnum
Jerusalén, yi tnum yi wi'nin xanil. Yi cyopone'n, nintzun ben
moxol Bayba'n yi Jesús tibaj yi culunil yi templo.
6 Itzun taltz:
—Yi ko aẍ nin Cy'ajl Ryos, c'oxnin awib jalen wuxtx'otx'. Na
tz'iba'nt cyen:
'Yi chu'l ẍchakol Ryos yi tetz ángel tan acolche'n. List qui-
tane'n tan atxoble'n bantz qui alo'one'n te c'ub,' —stzun
Bayba'n tetz Jesús.
7 Stza'wel tzun Jesús:
—Bintzi, poro ncha'tz alijt cyen tan Ryos yi qui'c cu tan
toque'n jun tan pile'n i', —stzun Jesús tetz Bayba'n.
8 Bene'n tzun tcy'al Bayba'n Jesús wi jun chin wutz yi chin
wutz tkan nin. Yi chije'n pone'n, nin ben ẍchajol cyakil yi e'chk
lmak tnum bene'n tzi'n wi munt, tu e'chk balaj takle'n yi at. Yi
wi't ẍchajol cyakil yi ama'la'tz, itzun taltz tetz:
9 —Swak'e' cyakil yi e'chk ama'le'j tzatz kol ẍmeje' tzinwutz
tan inlok'e'n.
10 —Cale'n swe'j, na tz'iba'nt cyen le tu'j Kataj: 'Lok'aj yi
awajcaw yi aRyosil, ntin banaj amunl swutz i'.'
11 Tele'n tzun jatxol tib Bayba'ntz te Jesús. Cyopone'n tzun
yi e' ángel tan ẍch'eye'n.

Yi xe'te'n Jesús tan chichusle'n wunak
(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

12 Itzun bantz, yi tbital Jesús yi nsken oc Wa'n xetze',
nintzun bentz le ama'l Galilea.
13 Quinin cyaj cyen i' le tnum Nazaret, ma na cho'n na-
jewe'n i' le tnum Capernaum. I'tz jun tnum yi cho'n at tzi jun
chin lagun yi at tul yi luwar cwent Zabulón tu Neftalí.
14 Yi tpone'n i' tul yi ama'la'tz, ya'stzun tele'n cu'n te'j yi
yol yi tz'iba'nt cyen tan Isaías, yi elsanl stzi' Ryos tentz. Je yi
cyajnak cyen stz'ibale'j:
15 "Yi sbajok le ama'l cwent Zabulón tu Neftalí, at e' wunak
yi nk'e'tz e' judiy yi cho'n najlche' tul e'chk ama'la'tz
cwent Galilea. Cho'n najlche' xlajak yi be' yi na icy' tzi
mar, swutze'l tzaj yi a' Jordán.
16 Yi e' wunaka'tz ate' tul tz'o'tz wutzil, poro squile' wutz yi
jun yi tz'ul. Xcyek i' tan xite'n yi tz'o'tz wutzil. Yi e'

wunaka'tz yi quimich tlen tu' ate't tk'ab ilc'ol, sjalok
cyajtza'kl tan yi juna'tz yi chitxekbil tane'n."*
17 Yi tpone'n Jesús Galilea, ya'stzun xe'te'n i' tan xtxole'n. Je
yi yol i'e'j. "Chitx'ixpe'nu' cyajtza'klu', na txant tan tule'n yi
ajcaw yi at tcya'j, tan cawu'ne'n tzone'j wuxtx'otx'."

Yi chisaje'n ẍchakol Jesús yi cyaj aj cayinl
(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)
18 Itzun bantz te yi na chixon Jesús tzi a' Galilea, nin e' ben
tilol cob yaj yi quitz'un quitzicy quib. I'tz Simón Lu' tu yi
titz'un yi na bi'aj Leẍ. Cho'n na chitzan tan jo'le'n chileb wi
a', na e' aj cayinl. Itzun tal Jesús scyetz:
19 —Xomen tzajwok swe'j. Tzinchaje' tzitetz yi ẍe'n na ban
tan chicambaje'n wunak, —stzun Jesús scyetz.
20 Cyaje'n cyen tzun quilol chileb, nin e' xomnintz te Jesús.
21 Jun tkujix nin quicy'le'ntz yi bene'n tilol Jesús cobt yaj
yi quitz'un quitzicy quib nintz. E' Jacow tu Wa'n, yi cy'ajl
Zebedeo. Cho'n ate' tu chitaj tul jun barc. Na chitzan tan
laq'ue'n chileb. Che' saje'n tzun ẍchakol Jesús.
22 Lajke'l nin tzun cyele'n tzajtz tul barc, nin e' xomnintz te
Jesús. Ma chitaj cyaj cyen tu' quiloltz tul yi barc.

Yi toque'n Jesús tan chichusle'n wi'nin wunak
(Lc 6.17-19)
23 Bene'n tzun Jesús lakak ama'l cwent Galilea. Nintzun
octz tan chichusle'n yi e' wunak lakak sinagoga kale na
chichamwit quib wunak tan tbite'n yol Kataj. Yi chusu'n yi oc
i' tan xtxole'n i'tz yi balaj stziblal yi at tulbil Ryos tan cawu'n.
Ncha'tz oc i' tan tulse'n yos scyuch' yi e' yabi'ẍ.
24 Bene'n nin ban lo'on yi stziblal Jesús lakak e'chk ama'l
cwent Siria. Cha'stzun te e' opon ticy'le'n wi'nin yabi'ẍ te'j.
Bichk cuntunin jilwutz yabilil yi na chicy'an. At e' yi at yi
espíritu cwent Bayba'n le chiwankil. Ej nin at e' yi xya'y wi'il
na chicy'an. Ej nin at e' yi ye'yuj chiwankil, poro ul len cu'n
yos scyuch' tan Jesús.
25 Wi'nin aj Galilea e' xomnintz te'j. Ncha'tz at e' aj Decápolis
e' xomnintz. At e' aj Jerusalén nin at e' yi cho'n chisaje'n lakak
e'chk ama'l cwent Judea, scyuch' yi e' wunak yi cho'n najlche'
jalaj cy'en yi a' Jordán.

5

Yi toque'n Jesús tan chichusle'n wunak wi jun ju'wtz
1 Itzun bantz yi tilol Jesús yi jun c'oloj wunak yi xomche' nin
te'j, nintzun c'ole'e'ntz wi jun tal ju'wtz. Ma yi e' ẍchusbe'tz, nin
e' baj cu'n c'olchoktz xlaj i'.

* **4:16** Is 9.1-2.

2 Toque'n tzun Jesústz tan chichusle'n. Nin je tal scyetze'j:
3 “Ba'n cyeri e' yi na chinachon te quil, na ate' nin cyera'tz
tk'ab Ryos.
4 “Ba'n cyeri e' yi na chibisun, na chimaysok cyera'tz tan
Ryos.
5 “Ba'n cyeri e' yi na cyocsaj quib juy tu cyajtza'kl, na
ẍchicambok cyera'tz te yi ac'aj ama'l yi suki'nt tan Kataj.
6 “Ba'n cyeri e' yi nter nin na el cyalma' tan cyoque'n tetz
balaj, na tz'ocopon Ryos tan tak'le'n cyajbil.
7 “Ba'n cyeri e' yi na el chik'ajab scye'j wunak, na Ryos
tz'elpon k'ajab scye'j cyetz.
8 “Ba'n cyeri e' yi skoj cu'n te cyalma', na squile' cyera'tz
wutz Ryos.
9 “Ba'n cyeri e' yi na chixit cu'n yi e'chk oyintzi', na stale'
Ryos scyetz: ‘Axwok inme'l incy'ajl.’
10 “Ba'n cyeri e' yi na chitzan tan muc'le'n q'uixc'uj tan yi
e'chk takle'n balaj yi na chiban, na ate' nin cyera'tz tk'ab Ryos.
11 “Ba'n cyeru' yi na cho'c wunak tan chijisle'nu' nin tan
chibuchle'nu', tan tu' yi na chixomu' swe'j. Ba'n cyeru' yi
na cho'c wunak tan xtxumle'n e'chk yol yi nk'era'tz bintzi
scye'ju'.
12 Chitzatzinku' yil bajij yi e'chk takle'na'se'j scye'ju', na yil
choponu' jalen tzi'n tcya'j, ẍchicamboku' te jun balaj oy. Quil
che'l yabu' te yi e'chk q'uixc'uj yi na chitzan cyeru' tan tijle'n,
na ite'n nin q'uixc'uja'tz yi icy'nakpon cyak'un yi e' elsanl stzi'
Ryos tentz.

Yi atz'um elsawutzil tetz jun creyent
(Mr 9.50; Lc 14.34-35)

13 “Yi ko ya'tz quitane'nu', ni'cu'n tzun quitane'nu' ẍchixo'l
wunak chi tane'n atz'um. Poro elnakt chitxumu' te yi atz'um,
yi ko elnakt yi pitz'pal qui'ct xac. Na el jo'li'n tbe', nin ba'n
chixon wunak tibaj.
14 “Ncha'tz ni'cu'n quitane'nu' ẍchixo'l wunak chi tane'n jun
k'ak' yi na txekun. Nin qui'c rmeril tan tewal tib jun tnum yi
ko cho'n at wi ju'wtz, na lajluch cu'n.
15 Ncha'tz yi na oc k'a'kl jun cantil, quil sc'ul yi nink je'
jokba'n jun cajon tibaj, ma na cho'n na je' ch'imba'n tcya'j tan
xtxeke'n xe ca'l.
16 Ni'cu'n tzun quitane'n cyeru', tajwe'n tan lajluchaxe'n
chibalajilu' ẍchiwutz wunak tan cyak'ol wunak k'ej Kataj yi at
tcya'j.

Yi toque'n Jesús tan xtx'olche'n xo'l yi Ley Moisés

17 “I bin jalu', quil cho'cu' tan xtxumle'n yi jajk nu'l tan
xite'n yi ley yi ak'ij cyen tan Moisés, mpe ik yi chichusu'n yi

e' elsanl stzi' Ryos tentz. Nk'era'tz inmunl tan xite'n. Ma yi wetz inmunl i'tz tan tele'n cu'n te'j cyakil yi tz'iba'nt cyen.

18 Jun cu'n yol swale' cyen scyeru', yi ntaxk sotz yi tcya'j tu wuxtx'otx', qui'c rmeril tan stzajse'n jun tal yol te yi ca'wl yi tz'iba'nt cyen. Na yi e'chk ca'wla'tz ilenin xconk jalen cu'n yil tz'ul yi wi'tzbil k'ejlal.

19 Jun cu'n yol na walnin scyeru', alchok scyetz yil tz'oc tan telse'n k'ej jun tal ca'wl Kataj, ej nin kol tz'oc tan chisuble'n wunak tan chixome'n te yi tetz ẍchusu'n, quil jal k'ej yi juna'tz yil tz'opon tzi'n tcya'j. Poro alchok scyetz yi na tzan tan banle'n tane'n yi e'chk ca'wla'tz, sjalok k'ej i'. Ej nin ko na oc tan ẍchusle'n junt quib yi na tal yi mero ley, sjalok k'ej yil tz'opon jalen tzi'n tcya'j.

20 Poro yi wetz inchusu'n yi na chintzan tan xtxole'n i'tz yi je'j: Quil choponu' jalen tzi'n tcya'j yi ko quil jal junt ajtza'kl cyanu' yi ba'n tcu'n swutz cyajtza'kl yi e' parisey, scyuch' yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés.

21 "Bita'nt cya'nu' yi yol yi alijt cyen scyetz yi e' kamam kate': 'Quil cxbiyolnakin, na alchok scyetz yil sbiy cu'n junt tuch', banijt tetz cawsa'tz.'

22 Poro yi wetz inchusu'n yi swale' cyen scyeru' i'tz: Alchok scyetz yil chi'ch quen c'u'l te junt wunak, tz'ak'lok tetz cawsa'tz. Ej nin alchok scyetz yil tz'oc tan xbajtzi'i'n te junt, tajwe'n tan cyoque'n yi e' wi' banl wi' tan tak'le'n yi caws. Ej nin pyor ko at jun yi tz'a'lon yi qui'c xac junt wunak, na xiban te'tz tan tpone'n tq'uixc'uj tc'u'l jun chin wutzile'n k'ak'.

23 "Cha'stzun te kol choponu' wutz ca'l Ryos tan tak'le'n jun oy nka tan nachle'n i', nin kol tz'ul tx'akx chic'u'lu' yi na chi'ch chic'u'lu' te junt,

24 ba'n tcu'n tx'akek cyen tu' chimunlu'. Bajx chibenk tzaju' tan stzajse'n yi oyintzi' yi at chixo'lu'. Kalena's tzun chipakx tzaju'-tz tan wi'tze'n chimunlu' swutz Ryos.

25 "Ej nin ncha'tz, ko at jun yil chibensanu' swutz jun juez, ba'n tcu'n yil chibansaj quibu' te yi ntaxk choponu' swutz yi juez. Na yi ko quil cyocsaj quibu' juy, chocoponu' swutz yi juez, ej nin yi juez chijatxonk ninu' tk'ab polisiy tan cyoque'nu' xetze'.

26 Jun cu'n yol swale' nin scyeru', qui'c rmeril tan cyele'nu' liwr jalen cu'n yil chichoj quenu' cyakil chimultu'.

Yi xe' yi jopol wutzaji'n

27 "Ncha'tz bita'nt cya'nu' yi cyajnak alijt tentz: 'Quil cẍjopon wutzaj.'

28 Poro yi wetz inchusu'n yi swale' cyen scyeru' i'tz: Alchok scyetz yil xmaynin jun xna'n nin tz'el nin talma' te'j, jopol wutzaj i'.

29 “Cha'stzun te ko na chijuchu' quilu' tan chiwutzu', ba'nt
cu'n yil tz'el yi jalaj chiwutzu', na mas ba'nt cu'n yil choponu'
tcya'j tu jalaj chiwutzu', swutz yil chibenu' tq'uixc'uj tu cabil
chiwutzu'.
30 Ej nin ko na chijuchu' quilu' tan chik'abu', ba'nt cu'n
yil tz'el yi jalaj chik'abu'a'tz, na mas ba'nt cu'n yil choponu'
tcya'j tu jalaj chik'abu', swutz yil chibenu' tq'uixc'uj tu cabil
chik'abu'.*

Qui'c cu paxe'n
(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lc 16.18)

31 “Ncha'tz bita'nt cya'nu': ‘Alchok scyetz yi na taj spax cyen
yi txkel, at rmeril tan paxe'n, ntin na taj yil je' jun u'j tetz
paxe'n.’
32 Poro yi wetz inchusu'n yi swale' cyen scyeru' i'tz: Alchok
scyetz yi na pax cyen yi txkel, na tzan tan pitle'n nin yi txkel
tul il. Ncha'tz alchok scyetz yil tz'oc te jun xna'na'tz yi ja
cyaj paxe'n, jopol wutzaj i'. Qui'c cu tan paxe'n, ntin yi kol
lajluchax yi aj yajinl yi xna'n.

Tajwe'n tan kalol yi bintzi

33 “Ncha'tz, at jun xtxolbil alijt cyen scyetz e' kamam kate'
yi na tal: ‘Tajwe'n cu'n tan awele'n cu'n te'j yi ko na xcon bi'
Ryos awa'n tetz stiwil ayol.’†
34 Poro yi wetz inchusu'n i'tz: Tajwe'n tan cyele'n cu'nu'
te chiyolu'. Quil cyak' quenu' yi tcya'j tetz stiwil chiyolu', na
ya'stzun kale najle't Ryos.
35 Ncha'tz quil cyak' quenu' yi e'chk luwar tetz stiwil yi
chiyolu', na tetz cu'n Ryos tircu'n. Ncha'tz quil cyak' quenu'
Jerusalén tetz stiwil chiyolu', na ya'stzun tanum yi wi'tz Kaj-
cawil.
36 Ncha'tz quil cyalu', ko quil ne'l cu'n te inyol, quil skojan
cu'n inwi', na ntin Ryos na til yi mbi sbajok scye'ju' ek ca'p.
37 Cha'stzun te, ba'n tcu'n cyalu' yi mero bintzi. Na ko qui',
e' cu'nu' la'j, nin cho'n na saj yi jun ajtza'kla'tz te Bayba'n.

Quil kaban kajbil te kacontr
(Lc 6.29-30)

38 “Ncha'tz bita'nt cya'nu' yi yol yi alijt cyen yi na tal:
‘Alchok scyetz yil scolpe'l tzaj wutz jun wunak, tz'elpon nin
tetz wutza'tz. Ej nin ncha'tz, alchok scyetz yil tz'elsan te' jun
wunak, tz'elpon nin tetz te'-tz.’
39 Poro yi wetz inchusu'n yi swale' cyen scyeru' i'tz: Kol
tz'oc jun yaj yi cachi' tajtza'kl tan chibiyle'nu', quil chiban

* **5:30** Yi na elepont yi cob elsawutzil i'tz yi ko na kajuch kil tan kawutz tajwe'n tan katamol yi jun ajtza'kla'tz, na chin xo'wbil nin yi kacaws yi tx'aklij yi ko quil kacyajscyen. † **5:33** Lv 19.12. Le wutz cyajtza'kl yi e' judiy yi ko xcon alchok bi'ajil yi nk'e'tz tetz Ryos, qui'c quil te'j yi ko quil che'l cu'n te'j.

cu'n quibu' swutz tan oyintzi'. Nin kol tz'oc tzek'l jun k'ab xak chitzi'u', ba'n tcu'n cyak' ninu' yi jalajt.

40 Ncha'tz ko at jun yaj yi na jumin tan xochle'nu' swutz alcal tan majle'n cmi'ẍu', ba'n tak' ninu' tuml yi cẍe'yu'.

41 Ncha'tz ko at jun yaj yil sc'uch jun pawor scyeru' tan ticy'le'n nin jun ujlub yi tektz, ba'n chich'eyninu' cob ujlub.

42 Ko al scyetz jun na ul tan jakle'n jun pawor scyeru', nk'e'tz yi ntink chiwutzu' tan xmaye'n nin, ma na cyak'ninu' yi tajwe'n tetz.

Tajwe'n kachaj lok' ib scyetz kacontr
(Lc 6.27-28, 32-36)

43 “Ncha'tz bita'nt cya'nu' yi yol yi alijt cyen yi na tal: ‘Pek'enwok scye'j e' itamiw, nin chi'chok ic'u'l scye'j e' icontr.’

44 Poro yi wetz inchusu'n yi swale' cyen scyeru' i'tz: Chichaje'u' yi lok' ib scyetz yi e' chicontru'. Chijake'u' chibanl yi e' yi na chitzan tan jakle'n chicawsu'. Chibne'u' jun ba'n scyetz yi e' yi na chi'ch chic'u'l scye'ju'. Chinache'u' Kataj squibaj yi e' yi na chitzan tan chibuchle'nu'.

45 Ko ya'tz chibanu', chocpon tzunu'-tz tetz mero me'l cy'ajl Kataj yi cho'n najlij tcya'j, na tan Kataj Ryos na je'ule't k'ej squibaj balaj wunak nin squibaj mal wunak. Ej nin ncha'tz na tak' i' yi abal squibaj yi e' balaj nin squibaj yi e' mal nak.

46 Quil chicambaju' yi tcya'j ko ntin na chipek'u' scye'j yi e' yi ba'n na chipek' scye'ju', na ya'stzun cyajtza'kl yi e' mal wunak.

47 Cachi' na chibanu' ko ntin na chik'ajlanu' scyetz yi e' cyamiwu', na ite'n i'a's na chiban yi e' yi qui'c na cyocsaj.

48 Tajwe'n tan cyoque'nu' tetz jun balaj wunak chi tane'n yi balajil Kataj yi cho'n najlij tcya'j. Chin tz'aknak cu'n i'.

6

Quil kaban kamunl ntin tan jale'n kak'ej

1 “Quil chibanu' e'chk takle'n balaj tu e'chk pawor ntin tan jale'n chik'eju' ẍchiwutz wunak. Ko ya'tz chibanu', quil chicambaju' chik'eju' swutz Kataj yi cho'n najlij tcya'j.

2 “Cha'stzun te yil cho'cu' tan banle'n jun pawor tetz jun meba', quil che'lu' tan yolche'n yi pawor yi na chibanu', na yi e' yi chiwutz tu', chiplaj tu' na cyocsaj, wi'nin na chisle'quin yi na chiban jun ba'n. Na chisle'quin tan yolche'n tc'a'yl nin lakak e'chk sinagoga kale na chichamwit quib tan na'wse'n Ryos. Na chiban yi e'chk pawor ntin tan jale'n balaj yolbil cyetz. Poro jun cu'n yol swale' nin scyeru', quil tak' Kataj Ryos jun balaj oy scyetz, na ja wi't cyak' wunak chik'ej.

3 Ma yi e' cyeru' yil chibanu' jun pawor tetz jun yi at tajwe'n tetz, quil che'lu' tan yolche'n. Ba'n tcu'n yi cya'l jun lbitan tetz.

4 Qui'c na ban yi ko cya'l na el xtxum tetz yi oy yi na cyak'u',
na ilenin na til Kataj. Ej nin i' tz'ak'on oy scyeru'.

Yi toque'n Jesús tan chichusle'n wunak tan nachle'n Kataj
(Lc 11.2-4)

5 "Ncha'tz, yil cho'cu' tan nachle'n Kataj, quil chibanu' chi
na chiban yi e' yi chiwutz tu', chiplaj tu' na cyocsaj Ryos.
Na yi e' cyetz ntin na chipek' tan nachle'n Kataj lakak e'chk
ẍchicy be', nin lakak e'chk sinagoga. Na yi cyetz cyajbil i'tz
tan ẍchajle'n chibalajil ẍchiwutz wunak. Tan yi xtxolbile'j, ja
wi't jal cyetz chik'ej ẍchiwutz wunak, nin qui't jal chik'ej swutz
Kataj.
6 Poro yi e' cyeru' yil cho'cu' tan nachle'n Kataj, ba'n
tcu'n yil chibenu' chichucu' xe chica'lu'. Chijope'l tzaju' yi
chipuertu'. Ba'n chinachu' Kataj chichuc cuntuwu', na at nin
Kataj scye'ju', nin na til i' cyakil yi na icy' chic'u'lu', nin stk'e'
i' banl squibu'.
7 "I bin jalu', yil cho'cu' tan nachle'n Kataj, quil chibanu'
chi na chiban yi e' mas wunak yi coboxe'n yol chitx'ano'n
quib tan yolche'n. Na le wutz cyetz cyajtza'kl yi ko na chibent
cyentu' tan yol mas na tbit Ryos, poro qui'.
8 Qui bin chiban cyeru'-tz chi na chiban yi e'a's, na na til
Kataj yi mbi tajwe'n sketz. Ilijt ta'n yi ntaxk ko'c tan jakle'n
tetz.
9 Cha'stzun te, yil cho'cu' tan nachle'n Kataj, cho'n
cyuleju'e'j:

'Kataj yi atu' tcya'j, wi'nin xanil yi bi'u' Ta'.
10 Sajku' tzone'j wuxtx'otx' tan cawu'n skibaj.
Cawunku' tzone'j wuxtx'otx', chi na cawunu' tzi'n tcya'j.
11 Tak' tzaju' kawa' tetz jalu'.
12 Cuye'u' kapaj, chi na kacuy ketz chipaj yi e' mas wunak.
13 Quil ko' stzakpninu' le il,
ma na make'u' kawutz tan qui kabene'n tul.
Na ilu' ajcaw tibaj cyakil.
Nin chin cham nin ilu'.
Nin at teru' k'eju' ben k'ej ben sak. Amén.'

14 "Na kol chicuyu' paj junt yaj, ncha'tz Kataj yi at tcya'j
scuye' cyeru' chipaju'.
15 Poro yi ko quil chicuyu' paj junt, ncha'tz Kataj, quil scuy
cyeru' chipaju'.

Ẍe'n lkaban tan muc'le'n we'j

16 "Je junt xtxolbile'j: Ko na cyaju' chimuc'u' we'j tan tak'le'n
chik'ajsbilu' swutz Ryos, quil chichaju' yi ko na chimuc'u'
we'j. Na yi e' yi chiwutz tu', chiplaj tu' na cyocsaj, na chichaj

ẍchiwutz wunak yi na chimuc' we'j. Na chiban yi xtxolbila'tz tan chichajol ẍchiwutz wunak yi chumbalaj nin quitane'n tan tu' yi na chimuc' we'j. Jun cu'n yol na walnin scyeru', quil tak' Kataj banl squibaj yi jun jilwutz wunaka'tz, na ja wi't cyak' wunak chik'ej.

17 Ma e' cyeru', ko na cyaju' chimuc'u' we'j tan cyak'olu' chik'ajsbilu' swutz Ryos, chitx'aje'u' chiwutzu' nin chixebe'u' chiwi'u'

18 tan qui tele'n chitxum yi e' wunak yi na chitzanu' tan muc'le'n we'j. Poro yi Kataj yi at nintz scye'ju', tz'elepon xtxum tetz yi na chitzanu' tan muc'le'n we'j tan tak'le'n chik'ajsbilu' swutz, nin stk'e' tzun i' yi banl squibu'.

Qui'c rmeril tan k'ukewe'n kac'u'l te Ryos yi ko cho'n ajlij kac'u'l te kamebi'l
(Lc 12.33-34)

19 "Quil chijoyu' puntil tan colche'n chimebi'lu' tzone'j wuxtx'otx', na slo'onk tera'tz tan poc' nin stzajk tera'tz. Nin qui'c ltak' kol jal jun c'oloj chimebi'lu' tzone'j, na chocpon alk'om tan talk'e'n len.

20 Ma na ba'n tcu'n yi nink chijoyu' puntil tan colche'n chimebi'lu' tcya'j, na qui'c taj quen poc' tetz tera'tz. Ej nin quil tz'el c'u'l tera'tz. Ncha'tz alk'om, qui'c lcyaj quen tetz.

21 Na kale atit yi mebi'l jun yaj, ya'tz nin ajle't yi c'u'l.

22 "Nin je jun elsawutzile'j: Tan kawutz na kaxmayine't. Nin yi ko ba'n kawutz, clar cunin e'chk takle'n skawutz.

23 Poro yi ko maymuj kawutz, ni'cu'n tzuntz chi tane'n yi ato'k tul tz'o'tz. Ncha'tz tane'n jun yaj. Yi ko jopij wutz tajtza'kl, at tzun yajtz tul jun chin tz'o'tz wutzil.*

24 "Na qui'c rmeril tan k'ukewe'n chic'u'lu' te Ryos yi ko jalt nin chimebi'lu' na chitxumu'. Na je jun elsawutzile'j: Qui'c rmeril tan stza'wel jun yaj cob patrón. Na ilenin spek'ok mas te'j jun swutz junt. Ẍchaje' yi c'ulutxumil tetz jun, ma yi junt tz'elepon k'ej ta'n. Cha'stzun te qui'c rmeril tan k'ukewe'n chic'u'lu' te Ryos yi ko cho'n ajlij chic'u'lu' te chimebi'lu'.

Elsawutzil tetz buch tu ch'u'l
(Lc 12.22-31)

25 "Cha'stzun te na wal nin scyeru': Quil sotz chic'u'lu' te yi ank'i'n tetz tzone'j wuxtx'otx'. Quil cyalu': ¿Ẍe'n kawan nin ẍe'n kuc'a'? Nin quil cyalu': ¿Ẍe'n kawekx? ¿Nxac na sotz chic'u'lu' tan yi ank'i'n tetz tzone'j wuxtx'otx'? ¿Nk'e'tz pe' mas tajwe'n kutz'ajbil swutz e'chk takle'na'tz?

26 Qui'c na tak' yi sotzaj c'u'lal. Na quil cu'nu' yi e' ch'u'l. Qui na cyawaj co'n, nin qui na je' cosech cya'n. Qui'c cyetz

* **6:23** Na elepont ko jalt nin kamebi'l na kajoy jopij tzun wutz kajtza'kl.

chic'ojaj, poro na chiwan tan Ryos. ¿Nk'e'tz ptzun mas tcu'n cyeru' chik'eju' ẍchiwutz e' ch'u'l?

27 Qui'c na tak' yi sotzaj c'u'lal, na qui'c rmeril tan bene'n ẍkon tiemp jun yaj tan sotzaj c'u'lal.

28 “Quil sotz chic'u'lu' tan be'ch cyeru'. Ba'n tcu'n yi nink cho'ku' tan xtxumle'n yi e'chk buch. Qui na chak'uj nin qui na chichemon, poro chumbalaj nin na chiyub.

29 Mas na chiyub cyera'tz swutz yi be'ch tetz yi k'ajtzun rey Salomón yi chin yube'n nin.

30 Yi ko ya'tz quitane'n yi e'chk buch tan Ryos, ¿qui ptzun tz'oc il i' scye'j cyeru'? Yi buch june'n tkuj na tak' yi yubel, ej nin jalcu'n na skej nin na oc wi k'ak'. Poro yi o' ketz, yi o' wunak, at mas ketz kak'ej tan Ryos. ¿Nxac tzun qui na k'uke' chic'u'lu' te'j?

31 Cha'stzun te quil cyalu': ‘¿Ẍe'n kuc'a'? ¿Ẍe'n kawan? Nin ¿ẍe'n kawekx?’

32 Qui't tzunk chiban cyeru' yi xtxolbila'se'j, na ya'tz na chiban cyakil yi e' mas wunak tzone'j wuxtx'otx'. Ntin chiwa' na chijoy. Poro yi e' cyeru', at jun ilol cyeru', yi Kataj, yi at tzi'n tcya'j. Nin na til cyakil yi tajwe'n scyeru'.

33 Cha'stzun te, bajx cho'ku' c'ulutxum jak' ca'wl Ryos, nin chibne'u' tane'n yi tetz tajbil. Tz'ak'lok tzun cyakil yi tajwe'n scyeru'.†

34 Qui bin sotz chic'u'lu' te yi mbi na xon tzaj ek ca'p. Qui'c na tak' sketz kol ko'c tan bis te yi mbi sbajok ske'j ek ca'p, na at e'chk il yi at skawutz cyakil k'ej, kajoye' bin puntil tan xite'n cu'n yi e'chk ila'tz, —stzun Jesús ban scyetz.

7

Quil kama'laj yi paltil junt wunak
(Lc 6.37-38, 41-42)

1 “Quil cyalu' yi qui'c xac junt. Qui tzun ljal cyeru' chipaltilu'-tz swutz Ryos.

2 Kol cyalu' yi at paltil junt yaj, ncha'tz Ryos, stale' yi ni'cu'n chipaltilu' tuch'. Quib na chitzanu' tan ma'le'n yi paltil jun yaj, ite'n nin ma'lbila'tz xconk tan ma'le'n yi cyeru' chipaltilu'.

3 ¿Ẍe'n na jal jun tal ni' tz'is cya'nu' le wutz cyuch'u', poro qui na chinachonu' te'j yi jun chin k'e'aj tz'is yi at te cyeru' chiwutzu'?

4 Nxac na cyalu' tetz jun cyajwutzu': ‘Kucy'aje'l tzaj yi jun tal ni' tz'is yi at le awutz,’ che'chu' tetz, nin qui na chinachonu' te yi jujun chin wutzile'n tz'is yi at le cyeru' chiwutzu'.

5 Chiwutz tuwu', chiplaj tuwu', na ntin na cyocsaj quibu' balaj. Ba'n tcu'n klo' yi bajx quicy'aje'l tzaju' yi jun chin

† **6:33** Salmos 37.25.

wutzile'n tz'is yi at te cyeru' chiwutzu'. Na ko bajx tz'el yi cyeru' cya'nu', ba'n tzun lcho'cu' tan telse'n yi jun tal ni' tz'is yi at te wutz cyuch'u'.

6 "Quil cyak'u' yi chi'baj yi xansa'nt scyetz e' tx'i'. Na ntin cuntu' ba'n lkak'nin scyetz nin e' te'n lcho'c tan kachi'le'n. Ej nin ncha'tz, ni'cu'n yi nink kak' cu'n balaj uwaj ẍchikul boch, na ntin chocopon tan yak'pe'n yi balaj uwaja'tz.

Chic'uche'u' tetz Ryos, tz'ak'lok tzuntz scyeru'
(Lc 11.9-13; 6.31)

7 "Ma yi e' cyeru' chic'uche'wu' yi cyajbilu' tetz Ryos, tz'ak'lok tzuntz scyeru'. Elk cyalma'u' tan joyle'n Kataj, sjalok tzuntz cya'nu'. Kol chic'onl cyenu' puertil tcya'j, jakxok tzuntz ẍchiwutzu'.

8 Na cyakil yi e' yi na chijak jun takle'n tetz Ryos, tz'ak'lok scyetz. Nin ko na el cyalma' tan joyle'n yi banl Kataj, sjalok cya'n. Ej nin cyakil yi e' yil chic'onl cyen yi puertil tcya'j, sjakxok ẍchiwutz.

9 "Na yi kol tz'oc jun nitxa' tan jakle'n quen pam tetz taj, quil sc'ul yi nink tak' yaj jun c'ub tetz. Ncha'tz, kol tz'oc jun nitxa' tan jakle'n jun piẍ cay tetz taj,

10 quil sc'ul yi nink ltak'nin ẍchibel lubaj tetz.

11 Yi e' cyeru', chin cachi' nin cyajtza'klu', poro na cyoyu' balaj takle'n scyetz chinitxajilu'. Pyor tzun Kataj yi at tcya'j, stk'e' i' yi e'chk takle'n balaj scyetz yi e' yi na jakon tetz.

12 "Yi e' cyeru', na chitzatzinu' yi na bajij jun ba'n scyeru'. Ncha'tz tzun e' cyeru'-tz, chibne'u' bin pawor scyetz wunak, na ya'stzun na elepont yi chusu'n yi at cyen tul yi ley Moisés tu chichusu'n yi e' elsanl stzi' Ryos tentz.

Yi puert yi juy wutz i'tz banle'n tane'n yi ẍchusu'n Cristo
(Lc 13.24-30; Jn 8.31)

13 "Chibne'u' bin puers tan cyoque'nu' tc'u'l yi puert yi juy wutz, na nim wutz yi puert, nin nim wutz yi be' yi na chibensan wunak tq'uixc'uj, nin wi'nin e' yi na chixon tul jun be'a'tz.

14 Poro yi be' yi na opon kale atit yi itz'ajbil, juy wutz. Quijat cuntu' e' yi na chijalsan, na latz'luj yi puert.

Tan yi e'chk takle'n yi na ban jun yaj na lajluchax yi ẍe'n tane'n i'
(Lc 6.43-44)

15 "Ncha'tz or quilu' yi e' aj txolinl yi ntin na chitzan tan chisuble'n wunak. I cun chumbalaj nin e' poro yi ajtza'kl yi cy'a'n cya'n, chin juntlen nin. I cunin cyuch' yi xo'j.

16 Tz'elepon chitxumu' scyetz tan tu' yi e'chk takle'n yi na chiban. Na qui na jal jun balaj lo'baj te jun wi' pajl. Ncha'tz, qui na jal balaj lo'baj ka'n te jun wi' sars.

17 Jun wi' tze' yi balaj, balaj nin wutz na tak'. Ncha'tz jun wi'
tze' yi ploj, ploj nin wutz na tak'.
18 Qui'c rmeril yi nink jal ploj lo'baj ka'n te jun balaj tze', nin
qui'c rmeril yi nink jal balaj lo'baj ka'n te jun wi' tze' yi ploj.
19 Jun wi' tze' yi ploj yi lo'bajil, jepon tamij nin tz'ocpon
tera'tz tk'ak'.
20 Ncha'tz yi e' aj txolinl yi na chitzan tan suble'n wunak,
tz'elepon katxum scyetz tan yi e'chk takle'n cachi' yi na
chiban.

Nk'e'tz cyakil wunak ẍcha'tok te yi tiemp yil cawun Ryos (Lc 13.25-27)

21 "Nk'e'tz cyakil wunak ẍcha'tok te yi tiemp yil cawun Ryos,
mpe najk cyal: 'Ilu' Wajcaw,' swetz. Ma na ntin yi e' yi na
chiban tane'n yi tajbil Intaj, ya'stzun yi e' yi ẍcha'tok tul yi jun
balaj tiempa'tz.
22 Yil tz'ul tzaj yi tiemp yil tz'oc Intaj tan cawu'n, wi'nin
wunak yi scyale' swetz: 'I bin jalu' ta', yi o' ketz ja katxol yi
stziblalu' nin ja xcon yi bi'u' ka'n tan cyelse'n len yi e'chk
espíritu cwent Bayba'n chiwankil wunak. Ncha'tz ja bnix
e'chk milawr ka'n tan bi'u',' che'ch sbne'.
23 Poro yi in wetz, swale' scyetz: 'Qui wajske'n iwutz.
Quitele'nk swe'j, na yi axwok itetz, axwok juchul il,' chinch
sbne'-tz scyetz.

Yi cob jilwutz ajtza'kl (Lc 6.47-49; Mr 1.22)

24 "Cyakil yi e' yi na quibit yi inchusu'n, nin yi na chitzan tan
banle'n tane'n, cho'n tzun tane'n cyajtza'kl chi tajtza'kl jun yaj
yi je' bnol yi ca'l tib jun quiw luwar.
25 Nin saj jun chin cyek'ek' abal. Nin elu'l jun chin wutzile'n
tzanla' te ca'l, poro quinin el yi ca'l ta'n a', na chin quiw nin yi
luwar kale je't bnol yaj yi ca'l.
26 Poro cyakil yi e' yi na quibit yi inchusu'n, nin qui na cho'c
tan banle'n tane'n, ni'cu'n e' chi tane'n jun yaj yi qui'c tajtza'kl.
Cho'n je'n bnol yaj yi ca'l wi puklaj.
27 Nin saj jun chin cyek'ek' abal, nin elu'l jun wutzile'n
tzanla' te ca'l, nin cu' woc' yi ca'l. Chin xo'wbil nin ban yi
cwe'n woc'."
28 Yi baje'n yolol Jesús yi xtxolbile'j, wi'nin cyele'n yab
wunak te'j, na chumbalaj nin yi ẍchusu'n i'.
29 Na yi toque'n i' tan chusu'n, ja lajluchax yi at tetz k'ej.
Nk'e'tz cho'n ban i' tan chichusle'n chi na chiban yi e' tx'olol
xo'l ley Moisés.

8

Yi tule'n yos tu jun yaj yi at lepra tetz
(Mr 1.40-45; Lc 5.12-16)

1 Itzun bantz yi pakxe'n tzaj Jesús wi ju'wtz, nin e' xomnin
wi'nin wunak te'j.
2 Tpone'n tzun jun yaj te'j i' yi at jun yabil te'j yi chin xo'wbil
nin yi na bi'aj lepra. Cwe'n tzun mejloktz swutz Jesús, nin taltz
tetz:
—Ta', ¿cu pe' tanu' yil tz'ul yos tanu' swuch'?
3 Bene'n tzun Jesús tan macle'n cyen wankil yaj, nintzun
taltz:
—Na, na waj tz'ul yos tzawuch'.
I cunin saje'n tlol Jesús yi yole'j, yi tule'n yos tu yabi'ẍ.
4 —I bin jalu' yaj, cya'l tzawalnint yi mbi mbajij tzawe'j.
Ntina'tz tu'-tz, cun chaj awib tetz pale' nin cy'ajnin yi oy yi
alijt cyen tan Moisés, bantz lajluchaxe'n ẍchiwutz wunak yi ja
ul yos tzawuch', —stzun Jesús bantz.

Yi tule'n yos tu yi mos capitán
(Lc 7.1-10)

5 Itzun bantz: At tzun jun capitán, aj Roma. List tzun i'-tz tan
c'ulche'n Jesús yi tocompone'n le tnum Capernaum. Nintzun
taltz tetz Jesús:
6 —Ta', bane'u' jun pawor swetz. At jun inmos xe inca'l.
Wi'nin il at cu'nt, na ẍnukl cuntu' wankil tan yabil.
7 —Cu, ba'n bin chimben tan tulse'n yos tuch', —stzun Jesús
tetz.
8 —Ba'n tcu'n quil benu' Ta', na qui'c noc wetz ink'ej yi nink
ben tzaju' xe inca'l. Ntin cawunk nin tuwu', tz'ul tzun yos tu
inmos. Na na wocsaj yi at ca'wl tk'abu'.
9 Na ncha'tz in, atin jak' ca'wl junt. Nin ncha'tz in, at ca'wl
tink'ab, na ate' sanlar jak' inca'wl. Kol walnin: "Quilo'kwok
tzone'j," jalcu'n na chiben. Ej nin ko na walnin tetz junt:
"Catzam tzone'j," jalcu'n na ul. Ncha'tz yi na walnin jun
mantar tetz inmos, na bnix ta'n. Cha'stzun te, cawunk nin
tuwu', tz'ul tzun yos tu inmos, —stzun yaj ban nintz tetz Jesús.
10 Yi tbital Jesús yi xtxolbile'j, wi'nin tele'n yab te'j, nin ben
tloltz scyetz yi e' yi xomche' te'j:
—Jun cu'n yol na walnin scyeru', qui'c nin jun ketz katanum
aj Israel yi k'uklij c'u'l swe'j chi tane'n yi yaje'j.
11 Ma jalu', chinach cu'nu' yi xtxolbile'j yi swale' cyen
scyeru'. At wi'nin awer nak tele'n tzi'n nin toque'n tzi'n yi
ẍchincyocsaje'. Nin yil tz'oc Ryos tan cawu'n tzantzaj, ẍchiwank
yi e'a's tu k'ajtzun Abraham, tu k'ajtzun Isaac nin k'ajtzun
Jacow, scyuch' e' mas me'l cy'ajl Ryos.

12 Poro yi e' yi ja klo' cho'c tetz tajlal, chelepon laju'n jalen
tzi'n tul tz'o'tz. Ẍchok'ok nin skitx'nek xecye' tan chi'ch c'u'lal
tu yi bis yi ate' cu'nt, —stzun Jesús bantz scyetz wunak.
13 Yi baje'n yolol yi yole'j, nin ben tloltz tetz capitán:
—Ajku' xe ca'lu'. Nin yi xtxolbil yi ja k'uke' c'u'lu' te'j tan
bnixe'n, sbnixok, —stzun Jesús bantz tetz capitán.
Ite'n nin tkuja's ul yos tu yi mos yi capitán.

Yi tule'n yos tu xna'n, yi ji' Lu'
(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

14 Itzun bantz, cho'n tzun tpone'n Jesús xe ca'l Lu'. Yi
tpone'n, ja til jun xna'n yi yabi'ẍ tan k'a'kl. I'tz yi ji' Lu'.
15 Ntin tu' mac Jesús yi k'ab yabi'ẍ, ninin ul yos tuch'.
Je'n tzun txiclok, nin octz tan c'a'che'n Jesús scyuch' yi e' yi
xomche' te'j.

Yi tule'n yos scyuch' jun c'oloj wunak
(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

16 Ma yi toque'n tal yupcan, nin e' opon wi'nin wunak te
Jesús. Cy'a'n len yabi'ẍ cya'n. At e' yi at espíritu cwent Bayba'n
chiwankil. Poro tan jun tal yol yi ben tlol Jesús te jujun, xcye'
tan chilaje'n len yi e' espíritu cwent Bayba'na'tz. Ncha'tz, ul
yos ta'n scyuch' cyakil yi e' mas yabi'ẍ.
17 Tan tu' yi ban i' yi e'chk milawra'tz, ja el cu'n te'j yi tz'iba'n
cyen tak'un Isaías, yi elsanl stzi' Ryos tentz. Na je yol i'e'j: "I'
ntijon kaq'uixbel, nin i' micy'an len kayoblil."

Cobox yi at cyajbil tan chixome'n te Jesús
(Lc 9.57-62)

18 Yi tilol Jesús yi wi'nin wunak ate' te'j, nintzun cawun
nintz scyetz e' ẍchusbe'tz:
—Or itetz, quin. Kicy'oken jalaj icy'en a', —stzun Jesús bantz
scyetz.
19 Yi quicy'e'n pone'n jalaj icy'en, nin opon ẍkansal tib jun
scyeri e' tx'olol xo'l ley Moisés xlaj Jesús tan yol tetz:
—Ta', na' nin lbene'tu', tunin chinxomnintz, —chij.
20 Saje'n tzun stza'wel Jesús:
—Ba'n, poro yi in wetz yi in Bajx Cy'ajol,* siquier nink mu'ẍ
tal ama'l at tan wujewe'n. Pyor wutane'n ẍchiwutz yi e' txuc,
na at len chijulil kale na chiwite't. Ncha'tz yi e' ch'u'l, at len
chisoc. Poro yi in wetz, qui'c.
21 Toque'n tzun ẍkansal tib jun scyeri e' ẍchusbe'tz Jesús te'j
tan yol tetz, nintzun taltz:
—Ta', na waj chinxom te'ju', poro jalen cu'n tzinmuk cyen
intaj.

---

* **8:20** Dn 7.13.

22 —Yaj, ba'n tzawak' ama'l scyetz yi e' yi quimnak quitane'n
tk'ab yi quil tan mukle'n ataj. Ma yi aẍ awetz, xomen tzaj swe'j
jalcu'n.

Yi tanewe'n yi cyek'ek' tu pak'bil mar tan Jesús
(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

23 Itzun bantz, cho'n tzun toque'n Jesús scyuch' yi e'
ẍchusbe'tz tul jun barc.

24 Nin te yi na chixon wi a', ja xe'tij jun chin wutzile'n
cyek'ek'. Nin yi pak'bil mar ja oc tc'u'l yi barc. Ma Jesús na
wit.

25 Cyoque'n tzun yi e' ẍchusbe'tz tan c'ase'n.

—¡Ta', ko' cole'u'! ¡Txant tan kabene'n xe a'! —che'ch.

26 —¿Nxac na cxobwok? Qui'c mas k'uklij ic'u'l te Ryos, —
stzun Jesús bantz scyetz.

Je'n tzun txiclok Jesús, nin octz tan makle'n yi cyek'ek' tu
tojkbil mar. Tanewe'n nin ban tetz cyek'ek'tz tu yi tojkbil mar.

27 Wi'nin tzun cyele'n yabtz te yi mbi cu'n bajij.

—¿Mbi eka'n tan yaje'j? Na nicy't nin cyek'ek' tu mar na
quibit yi ca'wl i', —che'ch tzun bantz squibil quib.

Yi e' aj Gadara yi at espíritu cwent Bayba'n chiwankil
(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)

28 Yi ticy'e'n pone'n Jesús jalaj icy'en a', kale najlche't yi e'
aj Gadara nintzun e' ul cob yaj tan c'ulche'n. Cho'n chisaje'n
jak' e'chk picy kale na chimukxe't e' alma'. Yi cob yaja'tz, at
len espíritu cwent Bayba'n chiwankil. Chin xo'wbil nin e'.
Cha'stzun te wi'nin chixobe'n yi e' wunak scyetz, nin qui na
chinimsaj chic'u'l tan quicy'e'n le ama'la'tz, kale najlche't yi
cob yaja'tz.

29 Ma yi cyule'n swutz Jesús wi'nin chiẍch'ine'n, nin je
cyale'j:

—Jesús, ilu' Cy'ajl Ryos, ¿mbi na taju' sketz? ¿Ja pe' ulu' tzone'j
tan kaxuxe'n len yi ntaxk opon k'ejlal?

30 Ate' tzun jun c'oloj boch tan wa'a'n joylaj len mu'ẍ.

31 Cyoque'n tzun yi e' espíritu cwent Bayba'n tan cu'swutzil
tetz Jesús:

—Ta', kol ko' lajlenu' tzone'j, nink tak'u' ama'l sketz tan
koque'n chiwankil yi e' boch yi ate' tzone'j.

32 —Quibene'nk bin, —stzun Jesús scyetz.

Cyele'n tzaj tzuntz ẍchiwankil yi e' yaj, nin e' octz ẍchiwankil
yi e' boch. Ma yi cyocompone'n le chiwankil nin e' el ojkuj.
Cho'n tzun tele'n chitrimpul quibtz wutz kotx'. Cyopone'n
tzun txuk'pujtz xe a'. Sotzel chiwutz bantz.

33 Ma yi e' pstor cyetz boch, ele'n nin ojk e' ban cyera'tz.
Cho'n cyopone'n tnum, nin e' octz tan xtxole'n scyetz cyakil

wunak yi mbi cunin bajij scye'j cob yaj yi at espíritu cwent Bayba'n chiwankil.

34 Yi quibital yi e' wunak yi stziblal, wi'nin tzun e' e' sajtz tan tilwe'n Jesús.

Ma yi chic'ulul quib, cyoque'n tzun yi e' wunaka'tz tan laje'n len Jesús tan tele'n le cyetz chitanum.

9

Yi tule'n yos tu jun ẍnukl cuntu' wankil
(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

1 Toque'n tzun Jesús tc'u'l jun barc, nin icy'tz jalaj icy'en a' tan tpone'n le tetz tanum.

2 Itzun bantz yi at i' le tetz tanum, nin opon ticy'le'n jun yaj swutz. Yi jun yaja'tz, ẍnukl cuntu' wankil tan yabil. Cha'stzun te palij tpone'n swutz Jesús. Yi tilol Jesús yi k'uklij chic'u'l yi e' yi palol tetz, nintzun taltz tetz yi yabi'ẍ:

—Witz'un, qui't cẍbisun, na ja wi't cuylij apaj, —stzun Jesús tetz.

3 Ate' tzun cobox tx'olol xo'l ley Moisés, nin ben quibital yol Jesús, nin e' baj octz tan xtxumle'n chic'u'l cuntu': "Yi yaje'j na tzan tan telse'n k'ej Ryos," che'ch.

4 Poro yi Jesús, nin el xtxum te cyajtza'kl, nin ben tlol scyetz:

—¿Nxac na chitzanu' tan xtxumle'n yi jun ajtza'kla'tz? Cachi' na chibanu'.

5 Na yi nink walnin tetz jun yabi'ẍ: 'Ja cuylij apaj,' nka nink walnin: 'Txiclije'n, xon,' ni'cu'n q'uixbel cabil xtxolbil, na cya'l nin jun nink xcye' tan banle'n, ntin Ryos.

6 I bin jalu', tan ẍchajle'n scyeru' yi at ca'wl tink'ab tan cuyle'n chipaj wunak, swale' nin tetz yabi'ẍe'j:

—Yaj txiclije'n, ja ul yos tzawuch', quilo'k xe aca'l, —stzun Jesús tetz.

7 Je'n tzun txiclok yi yabi'ẍ, nin ajtz xe ca'l.

8 Yi quilol yi e' wunak yi xtxolbile'j, ja che'l yab te'j, nin ja cyak' chik'ajsbil tetz Ryos.

—Chumbalaj nin yi mak'lij yi jun jilwutz porera'tz tetz yi yaje'j, —che'ch tzun bantz.

Yi je'n xtxa'ol Jesús yi Te'y
(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

9 Yi nsken el tzaj Jesús le tanum, nin noj quen te jun yaj yi na bi'aj Te'y. Cho'n c'olchij i' kale na ele't alcawal.

—Quin, xomen tzaj swe'j, —stzun Jesús tetz.

Bene'n nin ban xomok Te'y te Jesús.

10 Ej itzun yi na tzan Jesús tan wa'a'n scyuch' e' ẍchusbe'tz xe jun ca'l, nintzun e' opont coboxt elsanl alcawal, scyuch' coboxt juchul il tan wa'a'n scyuch' Jesús.

11 Ej nin yi quilol yi e' parisey yi na wan Jesús ẍchixo'l yi e' juchul ila'tz, nintzun e' octz tan jakle'n scyetz yi e' ẍchusbe'tz Jesús:

—¿Nxac na wan chibajxomu' ẍchixo'l yi e' ta'k elsanl alcawal scyuch' yi e' mas juchul ile'j? —che'ch bantz.

12 Poro yi tbital Jesús chiyol, nintzun tal scyetz:

—Yi e' yi qui'c chiyab, qui tajwe'n jun ajtz'ac scyetz, ma yi e' yabi'ẍ, tajwe'n ajtz'ac scyetz.

13 Ba'n tcu'n yi nink cho'cu' tan xtxumle'n yi mbi na elepont yi yole'j yi tz'iba'nt cyen yi na tal: 'Nk'e'tz tx'ixwatz na waj, ma na yi wetz wajbil i'tz yi nink tz'el ik'ajab te'j junt.' Na yi wetz, quinin nnu'l tan chijoyle'n yi e' balaj, ma na ja nu'l tan chijoyle'n yi e' juchul il bantz je'n chitx'ixpul cyajtza'kl.

Jun xtxolbil tetz muc'le'n we'j
(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)

14 Ncha'tz e' opon cobox ẍchusbe'tz Wa'n Bautist tan jakle'n jun xtxolbil tetz Jesús:

—Yi o' ketz, scyuch' yi e' parisey, at na ban cu'nt yi qui na kawan yi na kaban yi kamunl swutz Ryos, poro yi e' teru' ẍchusbe'tzu', qui na chimuc' we'j yi na chiban cyetz chimunl swutz Ryos. ¿Mbitzun lo'-tz? —che'ch bantz tetz Jesús.

15 —Qui na yub yi ko na chibisun nin ko na chimuc' we'j yi e' inchusbe'tz te yi atine't ẍchixo'l. Na je jun elsawutzile'j: Qui na yub yi ko na chibisun e' aj quicyujinl te yi at yi trat yi xun ẍchixo'l. Poro ẍchibisunk, nin chimuq'ue' we'j yil tz'el ticy'le'n ẍchixo'l. Ncha'tz sbajok yil ne'l ticy'le'n wetz ẍchixo'l yi e' inchusbe'tz.

16 "Nin je junt elsawutzile'j, yi na ẍchaj yi na lab tib wetz inchusu'n tu yi antiw chusu'n. Na cya'l nin jun yi nink xcon jun piẍ cha'bil yi txe'n cunin mu'xij tan lape'n jun be'ch tetz bu'yt. Na yi cha'bil yi txe'n cunin mu'xij, ite'n nin i'a'tz tz'ocopon tan katzle'n yi bu'yt. Mas tcu'n mben lo'on yi katza'l.

17 Ncha'tz qui na xcon jun bu'yt tz'u'm tan colche'n t'a'al uva yi watok cunin bnix. Na yi ko ya'tz, skatzok yi bu'yt tz'u'm yil puc'un wutz yi t'a'al lo'baj. Nin skojxok yi a' yi at tul. Elnak chitxumu' tetz yi ko watok cunin bnix t'a'al lo'baj, tajwe'n tan cwe'n tul jun ac'aj tz'u'm. Qui tzun lkatz yi tz'u'm nin quil kojx yi t'a'al lo'baj. Ncha'tz weri inchusu'n, xitok kol yuj tib tu yi antiw chusu'n.*

Yi xtxolbil tetz yi me'l Jairo
(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

* **9:17** Ya'stzun na elepont yi elsawutzil yi xcon tan Jesús.

18 I cunin na tzan Jesús tan talche'n e'chk takle'na'se'j yi
tpone'n jun ajcaw scyeri e' judiy te Jesús. Cwe'n tzun mejloktz
tan c'uche'n jun pawor tetz:
—Ta', ana' chan cunin nquim inme'l, poro yi nink benu'
swe'j nin yi nink tak'e'nu' k'abu' twi', tz'itz'ok junt tir.
19 Je'n tzun txiclok Jesús nin bentz te'j. Ncha'tz yi e'
ẍchusbe'tz, e' xomnintz.
20 Te yi na chixon tbe', nin oc ẍkansal tib jun xna'n wutz coc
Jesús. Yi jun xna'na'tz, nsken el coblajix yob yi quinin na tane'
yi xtx'ajo'n. Yi tocompone'n naka'jil Jesús, nin oc macol yi
be'ch tetz.
21 Na yi xtxumu'n yi xna'n i'tz: "Yi nink tzinmac quen yi
be'ch tetz, tz'ul yos swuch'," stzun i' tc'u'l cuntu'.
22 Inti Jesús, yi nachone'n te'j yi toque'n macol xna'n yi ju'
yi be'ch tetz, nin je' such'k'il tib tan tilwe'n yi na' macon i'. Yi
bene'n tilol i' yi xna'n, itzun taltz tetz:
—Quil cẍbisun na ja wi't ul yos tzawuch', tan tu' yi mawocsaj
yi chinxcyek tan tulse'n yos tzawuch', —stzun Jesús bantz tetz.
Ninin ul yos tu yi xna'n.
23 Ma yi tpone'n Jesús xe ca'l yi ajcaw, na chitzan e' aj
kbetzum tan tocse'n son alma', nin wi'nin cyok'e'n wunak.
24 Bene'n tzun tlol:
—Che'lku' tzi'n, na yi xun nk'e'tz quimich mban te'tz. Watl
tu' na ban. Poro yi e' wunak tze'e'n tu' e' ban te yol Jesús.
25 Ma yi cyele'n tzaj wunak xe ca'l, nintzun oc quen Jesús.
Ma tocompone'n kale atit yi xun, nintzun je' tzaj ẍch'inul yi
k'ab. Ule'n nin ban yos tuch', nin je' txiclok.
26 Bene'n nin tzun ban lo'on stziblal yi mbi cu'n ban Jesús.
Quibital tzun cyakil wunak yi najlche'-tz le e'chk ama'la'tz.

Yi tule'n yos scyuch' cob moyi'ẍ

27 Itzun bantz, yi tele'n tzaj Jesús xe jun ca'la'tz, nin yi xone'n
tbe', nintzun e' ẍch'in tzaj cob moyi'ẍ wutz coc i'. Je yol yi
cyale'j:
—Ta', elk k'ajabu' ske'j, na ilu' yi xonl k'ajtzun Rey Luwiy yi
at tulbil, —che'ch bantz.
28 Itzun yi tocompone'n Jesús xe junt ca'l, ncha'tz yi e'
moyi'ẍ, nin e' ocopon xlaj.
—¿Na pe' itocsaj yi chinxcyek tan tulse'n yos tzituch'? —
stzun Jesús scyetz.
—Na, na kocsaj ta', —che'ch.
29 Bene'n tzun Jesús tan macle'n quen chiwutz, nin ben
tloltz scyetz:
—Tz'ul yos tzituch' kol tzitocsaj cu'n yi chin xcyek te'j.
30 Ninin jakxij chiwutz. Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:
—Cya'l tzitalwok nint yi xtxolbile'j.

31 Poro watok cunin che'l tzajtz le jun ca'la'tz yi cyoque'n tan
xtxole'n yi mbi cu'n ban Jesús scye'j. Bene'n nin ban lo'on yi
stziblaltz le yi ama'la'tz.

Yi ta'we'n yol tan jun mem

32 I cunin na che'l tzaj yi cob moyi'ӵa'tz yi cyoque'nt coboxt
wunak swutz Jesús. Cy'a'n jun yaj cya'n yi mem, yi at espíritu
cwent Bayba'n twankil.

33 Yi tele'n lajul Jesús yi espíritu cwent Bayba'n yi at twankil
yi mema'tz, ninin jilon. Cyakil nin e' wunak e' el yabtz te'j,
nintzun cyaltz squibil quib:

—Cya'l cunin na kilwit jun xtxolbil tzone'j tkatanum chi yi
milawre'j, —che'ch tzun bantz.

34 Inti yi e' parisey, nin cyaltz:

—Bintzi yi jun yaje'j na xcye' tan chilaje'n len yi e' espíritu
cwent Bayba'n. Poro i'tz tan tu' yi ak'ij yi porer i' tak'un yi wi'tz
Bayba'n.

Yi tele'n k'ajab Jesús scye'j wunak

35 Itzun bantz, nintzun ben Jesústz tan txoli'n lakak e'chk
tnum, nin lakak e'chk aldey. Ilenin nxcon e'chk sinagoga ta'n
tan chichusle'n wunak. Nin xtxol i' yi balaj stziblal yi at tulbil
Ryos tan cawu'n. Nin ul yos ta'n scyuch' e' wunak yi e' len
yabi'ӵ tan wi'nin jilwutz yabil.

36 Yi tilol Jesús yi ӵe'n cu'n quitane'n wunak, ja el k'ajab
scye'j, na cho'n quitane'n wunak chi quitane'n jun bu'j cneru'
yi qui'c pstor cyetz. Na na chibisun, nin elnake' tu xit, na qui'c
cyetz chipstor.

37 Yi tilol Jesús yi ӵe'n quitane'n yi e' prow wunak, nintzun
taltz scyetz e' ӵchusbe'tz:

—Jun cu'n yol na wal nin tzitetz, yi cosech wi'nin, poro qui'c
mas ak'unsom tan je'se'n yi cosech.

38 Cuken bin iwutz tetz yi taw cosech tan saje'n ӵchakol mas
ak'unsom tan je'se'n yi tetz cosech.

10

Yi je'n xtxa'ol Jesús yi coblaj Apostl
(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

1 Itzun bantz nintzun e' je'n xtxa'ol Jesús yi coblaj ӵchusbe'tz,
nin tak' chik'ej tan chilaje'n len yi e' espíritu cwent Bayba'n
chiwankil wunak. Nin tak' i' chik'ej tan tulse'n yos scyuch'ak
wunak yi at alchok jilwutz yabil scye'j.

2 Je chibi'e'j yi coblaj apostla'tz: Yi bajx i'tz Simón, yi ncha'tz
na bi'aj Lu', tu yi titz'un yi na bi'aj Leӵ. Ej nin Jacow, tu Wa'n
yi quitz'un quitzicy quib. E' cy'ajl Zebedeo.

3 Ncha'tz Li'p tu Bartolomé, nin Maẍ tu Te'y yi elsanl alcawal. Ncha'tz Jacow yi cy'ajl Alfeo, tu Lebeo, yi ncha'tz na a'lchij Tadeo tetz.
4 Ej nin Simón, jun scyeri yi partir yi na bi'aj e' aj Canaán tu Judas Iscariot, yi jatxon Jesús ẍchik'ab yi e' contr.

Yi chibene'n ẍchakol Jesús yi coblaj ẍchusbe'tz
(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6)

5 Che' bene'n tzun ẍchakol Jesús yi coblaja'tz tan txoli'n. Yi ntaxk chiben, tak' i' yi cobox ca'wle'j scyetz: "Quil cxbenwok ẍchixo'l yi e' yi nk'e'tz e' judiy. Quil cxbenwok tan txoli'n ẍchixo'l yi e' aj Samaria.
6 Ma na cho'n cxbenwok tan txoli'n ẍchixo'l yi e' katanum aj Israel, yi tx'akxnake' tane'n swutz Ryos.
7 Txolwok scyetz yi txant tan tule'n yi tiemp tan toque'n Ryos tan cawu'n.
8 Nin na taj tulse'n yos scyuch' yi e' yi tz'amijche' tan alchok jilwutz yabil, scyuch' yi e' yi at lepra scye'j. Chitz'ok alma' ita'n. Ej nin ba'n cxo'cwok tan chilaje'n len yi e' espíritu cwent Bayba'n chiwankil wunak. Na na chintzan tan tak'le'n porer tzitetz tan ibnol e'chk milawra'tz. Poro qui na chintzan tan jakle'n jun sentaw tzitetz. Ncha'tz axwok, yil bnix jun milawr ita'n, quil tzijakwok jun sentaw scyetz wunak.
9 "Ma yil cxbenwok tan txoli'n, quil tzitcy'aj nin ipu'k.
10 Nin quil tzitcy'ajwok nin siquier jun isam nka junt be'ch itetz tetz tx'ixbil. Nin quil tzicy'ajwok nin junt ixajab nka junt itx'amij na qui'c xtx'ixwilil yi kol cxwanwok scye'j wunak.
11 "Ma yil cxopon le jun tnum, nka jun aldey, joywok jun balaj wunak, nin ba'n cxcyajwok tuch' jalen cu'n yil cxicy'wok junt tir.
12 Nin yil cxopon xe'ak e'chk ca'l tan txoli'n, ba'n xk'ajlanwok tetz yi taw ca'l. Alwok scyetz: Tak' tzaj Kataj yi banl tu tzatzin paz squibu', ẍchijwok sban tetz.
13 Yi ko balaj yi e' taw ca'la'tz, stk'e' Ryos banl squibaj. Poro yi ko nk'e'tz e' c'ulutxum, ba'n tzitalwok yi quil tak' Ryos chibanl tu yi tzatzin paz squibaj.
14 Yi ko at cobox wunak xe jun ca'l yi qui na cyaj quibit iyol, ilwok cyen tu' e'-tz. Ncha'tz yi ko at jun tnum yi qui na cyaj quibit iyol, ilwok cyen tu'-tz. Tina'tz jun techl yi ba'n tzichajwok scyetz. Ba'n tzimaslenwok yi puklaj yi at te itkan tan ẍchajle'n scyetz yi tx'aklij cyetz chicawsa'tz ẍchiwutz.
15 Jun cu'n yol na walnin tzitetz, le wi'tzbil k'ejlal, yil tz'oc pujle'n xtisya', pyor tcu'n sbne' cyetz chicaws swutz chicaws yi e' aj Sodoma scyuch' yi a' aj Gomorra.

Chocopon wunak tan chibuchle'n

16 “Bitwok tzaj yi xtxolbile'j, na chintzan tan ichakle'n nin
ẍchixo'l wunak, poro ni'cu'n tzibne' ẍchixo'l chi na chiban cne'r
tk'ab xo'j. Or tzun tzitiltz, banwok list itajtza'kl, chi listil jun
lubaj. Poro ncha'tz, tajwe'n tan itoque'n mans chi tane'n yi
mansil tu putzpal jun plomẍ.
17 Or tzitil, na chocopon e' wunak tan ixochle'n ẍchiwutz e'
alcal, nin chocopon tan ibiyle'n lakak e'chk sinagoga kale na
chichamwit quib tan na'wse'n Ryos.
18 Tan tu' na chin itocsaj ncxben ticy'le'n ẍchiwutz yi e' wi'tz
ajcaw tetz tnum. Poro yil cxoponwok ticy'le'n ẍchiwutz, sjalok
ama'l tan xtxole'n scyetz yi mbi eka'n wa'n. Nin sjalok ama'l
tan xtxole'n scyetz yi e' awer nak.
19 Poro yil cxben ticy'le'n ẍchiwutz yi e' wi'tz ajcawa'tz,
quil cxbisun te yi mbi tzitalwok scyetz, na ite'n Kataj Ryos
tz'ak'onk weklil yi iyol.
20 Yil cxo'c tan yol scyetz, nk'e'tz itetz yi ajtza'kl yi xconk
ita'n, ma na i yi Espíritu Kataj tz'ak'onk kulil iyol.
21 “Ite'n ixonl chocopon tan ixochle'n ẍchiwutz e' wi' banl wi'
tetz tnum tan itele'n cu'n swutz. Nin ncha'tz, at e' yi chocopon
tan xochle'n yi cyetz chinitxa' tan cyele'n cu'n swutz. Nin
ncha'tz at e' nitxa' yi chocopon tan chibiyle'n chitaj chitxu'.
22 Tan tu' yi na cxomwok swe'j, chocopon cyakil wunak tan
contri'n tzite'j. Poro cyakil yi e' yil tz'icy'pon cya'n jalen yil
chiquim, ya'stzun yi e' yi ẍchiclaxok.
23 Yil cho'c tan ibuchle'n tul jun tnum, ba'n cxicy'wok ojk
tc'u'l junt. Na jun cu'n yol na wal cyen tzitetz: Yi ntaxk baj
ixajsal cyakil e'chk ama'l kale najlche't yi e' katanum aj Israel,
nsken nu'lt wetz, yi in yi in Bajx Cy'ajol.
24 “Yi in wetz, yi in chusul itetz, chocopon wunak tan
imbuchle'n tan wele'n cu'n swutz. Ite'n tzun sbajoka's tzite'j,
na axwok inchusbe'tz.
25 Yi in wetz, in ajcaw tzite'j, nin chocopon tan imbuchle'n.
Ncha'tz axwok, chocopon tan ibuchle'n tan tu' yi atixwok jak'
inca'wl. Na ko na icy'pon q'uixc'uj tan jun bajxom, tajwe'n
tan ticy'e'n pone'n q'uixc'uj cyak'un yi e' yi xomche' te'j. Ko
na tij jun patrón q'uixc'uj, tajwe'n tan ticy'e'n pone'n q'uixc'uj
cyak'un e' mos. Ncha'tz ko na a'lchij tetz jun yaj yi chin wi'tz
Bayba'n i', inin na a'lchija's scyetz yi nitxajil. Ni'cu'n tzun
sbajok tzite'j itetz.

Yi jun yi ba'n kaxob tetz
(Lc 12.2-9)

26 “Poro quil cxobwok scyetz, na qui'c nin jun ajtza'kl yi
ewa'n cya'n yi qui'k lajluchax, na tzantzaj slajluchaxk cyakil
e'chk ajtza'kl yi qui lajluch skawutz jalu'.

27 Ma yi e'chk xtxolbil yi na chintzan tan xtxole'n nin tzitetz
kachuc cuntu', tajwe'n tan itxolil clar cunin scyetz cyakil
wunak.
28 Nin quil cxobwok scyetz, na ntin na chixcye' tan biyle'n
kawankil. Poro qui na chixcye' tan biyle'n kalma'. Poro at
jun yi ba'n cxobwok tetz i'tz yi jun yi ba'n na xcye' tan biyle'n
iwankil, nin tan pitle'n nin italma' tq'uixc'uj.
29 "Yi e' tal ch'u'l, cobox ntzi' sentaw jamel yi jun lmuj. Chin
warat nin e'. Poro Kataj ilol cyetz. Quil sotz jun yi ko nk'era'tz
tajbil i'.
30 Pyor tzun axwok itetz, ilijt tan Kataj yi jatna' tajlal yi xi'il
iwi'.
31 Qui bin cxobwok scyetz yi e' wunaka'tz, na yi axwok itetz,
at mas ik'ej ẍchiwutz jun c'oloj ch'u'l.

Yi e' yi bintzinin xomche' te Jesús
(Lc 12.8-9)

32 "Cyakil yi e' yi quil chixob tan talche'n yi xomche' swe'j,
ya'stzun yi e' swale' chitziblal tetz Intaj yi at tcya'j, yi bintzi
nin xomche' swe'j.
33 Poro cyakil yi e' yi na chixob tan talche'n yi xomche' swe'j,
ya'stzun yi e' yi swale' tetz intaj yi at tcya'j yi qui xomche'
swe'j.

Tan tu' ẍchusu'n Jesús, sjalok oyintzi' chixo'l wunak
(Lc 12.51-53; 14.26-27)

34 "Quil cxo'cwok tan xtxumle'n yi jajk nu'l tan tak'le'n
tzatzin paz scyetz cyakil wunak. Qui', nk'era'tz inmantar.
Quinin nu'l tan tak'le'n tzatzin paz, poro ja nu'l tan tak'le'n
oyintzi' ẍchixo'l wunak.
35 Tan tu' yi nnu'l, sjalok oyintzi' ẍchixo'l jun cy'ajol tu tetz
taj. Sjalok oyintzi' ẍchixo'l jun xna'n tu tal. Sjalok oyintzi'
ẍchixo'l ilibaj tu tlib.
36 Ite'n nin ixonl chocopon tetz icontr.
37 "Alchok scyetz yi na pek' mas te yi taj xtxu', nin qui na
xom te wetz wajbil tan paj qui'c i' tetz wajal. Ncha'tz, alchok
scyetz yi na pek' mas te yi nitxajil, nin qui na xom te wetz
wajbil, qui'c i' tetz wajal.
38 Alchok scyetz yi nk'e'tz tk'o'n tib tan je'n tcy'al yi tetz
pasyon, nin tan quime'n swe'j, qui'c i' tetz wajal.
39 Na alchok scyetz yi na taj scol tib tk'ab quimichil, stz'ake'
yi stz'ajbil. Poro alchok scyetz yil tak' tib tk'ab quimichil tan
tu' yi xomij swe'j, scambaj i' yi stz'ajbil.

Skacambaje' jun oy kol kaban pawor scyetz creyent
(Mr 9.41)

40 “Alchok scyetz yil tocsaj yi yol yi tzitxole', na tzun chin-
tocsajtz, Ncha'tz alchok scyetz yi na chintocsaj na tzun tocsaj
yi jun yi nchinchakon tzaj.
41 Nin alchok scyetz yil sban jun pawor tetz jun aj txolinl
tan tu' yi chakij tan Ryos, xtx'aconk te jun oy. Quib tane'n yi
oy yi xtx'aque' jun aj txolinl, ite'n nin oya'tz xtx'aque' yi jun
yil ch'eyan. Ncha'tz, alchok scyetz yil sban jun pawor tetz jun
yaj yi balaj i' swutz, xtx'aconk te jun oy. Quib tane'n yi oy yi
xtx'aque' jun balaj yaj, ite'n nin oya'tz xtx'aque' tetz.
42 Nin alchok scyetz yil tz'ak'on siquier jun was chawla' tetz
jun scyeri yi e' prow yi xomche' swe'j, xtx'aconk te jun oy. Jun
cu'n yol yi xtxolbile'j yi na walnin tzitetz.”

11

Yi chibene'n ẍchakol Wa'n Bautist cob ẍchakum tan yol tu Jesús
(Lc 7.18-35)

1 Yi wi't baje'n xtxolil yi e'chk yola'se'j scyetz yi coblaj
ẍchusbe'tz, nintzun bentz tan chichusle'n wunak, nin tan
txoli'n lakak e'chk tnum yi at cwent yi jun luwara'tz.
2 Inti Wa'n Bautist, te yi at xetze', nintzun tbit yi mbi cu'n na
tzan Jesús tan baje'n. E' bene'n tzun ẍchakol cob ẍchusbe'tz tan
jakle'n puntil tetz Jesús:
3 —¿I pe' ilu'a'tz yi Cristo yi at tulbil? Nka ¿txe'n nin ul te
juna'tz? —che'ch tzun bantz.
4 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz: “Chibenku' tan talche'n tetz
Wa'n cyakil yi e'chk takle'n yi ja quilu', nin yi ja quibitu' swe'j.
5 Cyal quenu' tetz yi at e' moyi'ẍ yi ja jakxij chiwutz. Nin at
co'x yi ba'nt chixon. Nin at e' t'oknak chiwankil tan tx'a'c yi
ja ul len yos scyuch'. Nin at chcan chiwi' yi ja ul yos scyuch'.
Nin at alma' yi ja chitz'ij junt tir. Nin yi e' meba', na chitzan
tan tbite'n yi balaj stziblal yi ba'n chiclax ta'n.
6 Ba'n cyeri e' yi qui na chicabej chic'u'l swe'j,” stzun Jesús
scyetz.
7 Yi nsken cha'j yi cob chakuma'tz, nintzun oc cyen Jesús tan
xtxole'n yi balajil Wa'n. Je tzun yol i'-tze'j: “¿Mbi e' ẍcha'ku' tan
xmaye'n le ama'l yi tz'inunin tu'? ¿Ja pe' ẍcha'ku' tan xmaye'n
jun aj yi ploj, chi tane'n jun aj yi na yucan wi' tan cyek'ek'?
8 Qui' lo'. ¿Mbi e' ẍcha'ku' te'j? ¿Ja pe' ẍcha'ku' tan xmaye'n
jun yaj yi weko'n tib tan balaj be'ch tetz? Qui' lo', na yi jun
jilwutz wunaka'tz cho'n najlche' cyera'tz lakak e'chk balaj ca'l
kale najlche't yi e' rey.
9 ¿Mbi e' ẍcha'ku' tan xmaye'n? ¿Ja pe' ẍcha'ku' tan xmaye'n
jun elsanl stzi' Ryos? Bintzi, i' jun elsanl stzi' Ryos, ej nin at
mas k'ej i' swutz alchok elsanl stzi' Ryos,
10 na yi jun Wa'na'tz, ya'stzun yi jun yi at tulbil chi tz'iba'nt
cyen:

‘Bajx tzinchake' nin inchakum tzawutz,
tan nicy'se'n cyajtza'kl e' wunak tan ac'ulche'n.’
11 Jun cu'n yol na walnin scyeru', cya'l jun yi atk mas k'ej swutz
Wa'n Bautist sajle'n tunintz. Ntin cu'n e' yi na chiban puers
tan cyoque'n tetz cyajlal yi e' yi ate' jak' ca'wl Ryos. Mpe qui
tu'k k'usij e', poro at mas chik'ej swutz Wa'n Bautist.
12 “I bin jalu', jetz yi xe'tle'nix Wa'n Bautist tan xtxole'n yi
txant tan tule'n yi tiemp tan cawune'n Ryos, jat lo' wunak
ja chiban puers tan cyoque'n tetz tajlal yi e' yil cho'c jak'
ca'wl Ryos. Jat lo' e' ja cho'c il tan cyoque'n tetz tajlal yi e' yi
ẍchitzatzink tk'ab Ryos.
13 At tulbil yi jun tiempa'tz yil cawun Ryos, na yi ntaxk ul
Wa'n Bautist, ocnake' cyakil yi elsanl stzi' Ryos tan xtxole'n
yi at tulbil yi jun tiempa'tz. Nin ncha'tz, tz'iba'n cyen le ley
Moisés.
14 Ko na cyaju' cyocsaju' yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen cyak'un
e' elsanl stzi' Ryos tentz yi at tulbilt Elías ba'n tzun cyocsaju' yi
Wa'n ya'stzun yi jun Elíasa'tz.
15 Ma jalu' ko ja quibitu' inyol chitxume' binu'-tz.
16 “¿Ẍe'n wulej tan ẍchajle'n yi ẍe'n cu'n quitane'n yi e' wunak
jalu'? Swale' nin scyeru' yi ẍe'n quitane'n. Ni'cu'n e' scyuch'
cob bu'j nitxa' yi na chisakchij tc'a'yl. At jun bu'j yi na cyal
scyetz junt bu'j:
17 ‘Yi ketz kajbil i'tz tan kasakche'n te jun quicyuj, cha'stzun
te ja oc su' ka'n, poro quinin cxbixinwok ske'j. Ncha'tz ja kajoy
junt puntil tan kasakche'n tzituch'. I'tz yi ja quim jun kuch'
tane'n, poro quinin ncxsakchijwok skuch'. Ja kachunan poro
quinin ncxpek'wok te jun saja'cha'tz. Quinin ncxchunanwok
ske'j,’ che'ch nitxa' scyetz cyuch'.
18 Ncha'tz nin ban yi tule'n Wa'n Bautist. Ja muc' we'j, nin
qui baj mu'ẍ tal win ta'n, poro ja cyal wunak tetz yi yab i', qui'c
tajtza'kl.
19 Nin cha'tz nin bantz yi wule'n wetz, yi in yi in Bajx
Cy'ajol. Ba'n chinwan nin ba'n nuc'a', poro ja cho'c wunak
tan inyolche'n: ‘Wi'nin wan jun yaje'j, wi'nin na baj win ta'n.
Ej nin cyamiw quib scyuch' e' ta'k aj peyunl cwent Roma. Ej
nin na cyamiwi quib scyuch' yi e' mas juchul il,’ che'ch wunak
swetz. Poro na lajluchax yi chin tz'aknak cu'n tajtza'kl Ryos
tan yi e'chk takle'n balaj yi na bnix cyak'un yi e' tetz nitxajil,”
stzun Jesús scyetz.

Cobox tnum yi mas tcu'n cyetz chicaws sbne'
(Lc 10.13-15)

20 Itzun bantz, nintzun oc Jesús tan chiyolche'n yi e' wunak
yi najlche' tul cobox tnum kale bnixe't wi'nin e'chk milawr
ta'n. Na yi e' wunaka'tz, quinin chitx'ixpuj cyetz cyajtza'kl.

21 “Lastum e'u' aj Corazín. Lastum e'u' aj Betsaida. Na
quinin cyocsaju' weri inyol, wech na ja quilu' yi e'chk mi-
lawr yi bnixnak wak'un ẍchixo'lu'. Yi cho'nk bnixe'n e'chk
milawra'tz wa'n le tnum Tiro, nin le tnum Sidón kale najlche't
awer nak, ja klo' wi't je' chitx'ixpul cyetz cyajtza'kl. Ja klo' wi't
je' tza'j xo'l cyetz chiwi', nin ja klo' oc jun jilwutz be'ch cyetz
cya'n yi na ẍchaj scyetz wunak yi na chibisun tan quil.
22 Swale' nin scyeru', yil tz'ul yi k'ejlal tan pujle'n xtisya',
tz'ak'lok mas cyeru' chicawsu' yi e'u' aj Corazín, ẍchiwutz yi e'
aj Tiro. Nin tz'ak'lok mas cyeru' chicawsu' yi e'u' aj Betsaida
ẍchiwutz yi e' aj Sidón.
23 Ncha'tz e'u' aj Capernaum, le wutz cyeru' cyajtza'klu' at
cyopombilu' tcya'j, poro quil choponu'. Ma na cho'n cho-
ponu' xetze' ẍchixo'l e' alma', na quinin chincyocsaju', wech
na bnixnak wi'nin e'chk milawr wa'n ẍchixo'lu'. Yi cho'nk
bnixe'n wa'n le tnum Sodoma, ja klo' chincyocsaj, nin qui't
klo' nchisotz cyetz.
24 Poro swale' nin scyeru', yil tz'ul yi k'ejlal tan pujle'n
xtisya', pyor tcunin sbne' yi cyeru' chicawsu' swutz chicaws
yi e' aj Sodoma.”

Chisajku' tzinwutz, ẍchujeku' wa'n
(Lc 10.21-22)

25 Te yi tiempa'tz yi na tzan Jesús tan yolche'n yi e'chk
takle'na'tz, ncha'tz tal i' tetz taj: “I bin jalu' Ta', yi ilu' yi na
cawunu' tcya'j nin ncha'tz tzone'j wuxtx'otx', ntyoẍ teru' Ta' yi
cho'n lajluchax yi tajbilu' ẍchiwutz yi e' yi qui chusijche'. Nin
quinin lajluchax ẍchiwutz yi e' yi chusijche'.
26 Ntyoẍ teru' Ta' tan yi xtxolbile'j, na ya'stzun tajbilu' yi
txumijt ta'nu',” stzun Jesús tetz Ryos.

27 Toque'n tzun i' tan yol scyetz wunak, nintzun taltz:

“Intaj nchajon cyakil e'chk takle'n tzinwutz. Cya'l jun na el
xtxum swetz, ntin yi Intaj. Nin cya'l jun na el xtxum tetz Intaj,
ntin yi In, yi in wetz yi in Cy'ajol. Poro at e' yi na el chitxum
tetz, i'tz yi e' yi at wajbil tan ẍchajle'n scyetz yi mbi eka'n tan
Intaj.
28 Ma jalu' bin, cyakil yi e'u' yi k'e'xnake'tu' jak' cyektzu',
chisajku' tzinwutz, ẍchujeku' wa'n.
29 Cho'ku' jak' inca'wl. Che' inchuse'u' chi na ban jun wacẍ
tan ẍchusle'n yi tuch'. Na wi'nin impasens tan chichusle'nu'.
Pe nin sk'il wulej chichusle'nu', nin sjalok tzatzin paz tetz
cyalma'u'.
30 Na yi weri inca'wl yi swale' scyeru' ni'cu'n tu jun yucu' yi
sas, qui'c q'uixbel tan ticy'le'n nin. Chin sas nin.”

12

Yi cyoque'n yi e' ẍchusbe'tz Jesús tan stzutle'n wutz triw le jun k'ej ujle'n
(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

1 Itzun bantz, yi tele'n cobox k'ej, cho'n tzun quicy'e'n Jesús tul jun k'ab be' scyuch' yi e' ẍchusbe'tz. Noj quen cu'ntz te jun k'ej ujle'n. Yi jun k'ab be'a'tz, cho'n na icy' xo'l jalaj triw. Tan paj yi we'j ja chiben yi e' ẍchusbe'tz Jesús tan stzutle'n tzaj cobox triw tan je'n chibajsal.

2 Yi quilol yi e' parisey yi xtxolbile'j, nintzun cyaltz tetz Jesús:

—Tilninu' e' ẍchusbe'tzu', na chak'uj. Xan yi ak'un tul jun k'ej ujle'n, —che'ch bantz.

3 —¿Ẍe'n tzuntz? —chij Jesús. —¿Qui pe' na chisi'leju' yi mbi banak k'ajtzun Luwiy scyuch' e' tuch' yi chiquime'n tan we'j?

4 Oc i' le ca'l Ryos, nin el tzaj tcy'al yi pam. Nin baj ta'n scyuch' e' tuch'. Wech na qui'c cu tan je'n chibajsal, ma na ntin yi e' pale' yi bixba'nche'.

5 Ncha'tz, ¿qui pe' na chisi'leju' yi ley Moisés yi na tak' ama'l scyetz yi e' pale' yi na chitzan tan banle'n chimunl le templo tan cyak'uje'n lakak jun k'ej ujle'n? Nin qui na jal quil.

6 I bin jalu', atin ẍchixo'lu', nin at mas ink'ej swutz yi templo. Poro yi e' cyeru' qui na el chitxumu' tetz yi mbi eka'n wa'n.

7 Lastum qui na el chitxumu' te yi ley yi tz'iba'nt cyen yi na tal: "Nk'e'tz tx'ixwatz na waj, ma na yi wetz wajbil i'tz yil tz'el chik'ajabu' te'j junt." Yi nak el chitxumu' tetz yi jun xtxolbila'tz, qui klo' na chitzanu' tan tak'le'n quil yi e' yi qui'c cyetz quil.

8 Poro yi in wetz, yi in Bajx Cy'ajol, at weri ink'ej tan xcone'n yi jun k'ej ujle'n te yi mbi cu'n tajwe'n swetz, na in ajcaw te'j.

Yi tule'n yos tu yaj yi skej k'ab tan yabil
(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

9 Tele'n tzaj tzun Jesús, cho'n tzun tpone'ntz le sinagoga kale na na'wse't Ryos.

10 Yi tocompone'n, at tzun jun yaj yi skej k'ab tan yabil. Nin je e' contr Jesús ate'-tz. Na chitzan tan joyle'n puntil yi ẍe'nk tan jale'n til Jesús. Cha'stzun te bene'n chijakol tetz:

—¿At pe' cu tan stz'aque'n jun yabi'ẍ lakak jujun k'ej ujle'n? —che'ch bantz.

11 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:

—I bin jalu', swale' nin jun xtxolbil scyeru': Cya'l nin jun scyeru' kol ben tzoypuj jun tawun tjul, mpe nink nojquen te jun k'ej ujle'n, iẍkaj qui tzunk lben tan je'se'n tzaj.

12 Ko ya'tz na bajijtz te jun cne'r, itzun pyor jun wunak. At
rmeril tan kabnol jun ba'n lakak jujun k'ej ujle'n, —stzun Jesús
bantz scyetz.
13 Bene'n tzun tloltz tetz yi yabi'ӈ:
—Chich'baj len ak'ab.
Yi tele'n ӈchich'bal, ul yos tuch', chi tane'n yi jalaj ba'n.
14 Cyele'n tzaj tzun e' parisey, nin e' octz tan xtxumle'n yi
ӈe'nk cyulej tan biyle'n cu'n Jesús.

Jun xtxolbil yi tz'iba'n cyen te Jesús

15 Yi tbital Jesús yi na tzan joyle'n puntil tan biyle'n cu'n i',
nintzun eltz le jun tnuma'tz. Wi'nin wunak e' xomnintz te'j.
Nin ul yos ta'n scyuch' e' yabi'ӈ.
16 Poro tal i' scyetz yi cya'l cyalnint.
17 Yi bnixe'n cyakil yi e'chk takle'na'se'j tan Jesús el cu'n te'j
yi tz'iba'nt cyen tan Isaías yi elsanl stzi' Ryos tentz. Na je yi
talnak i'e'j:
18 "Ya'stzun wetz inchakum yi txa'ij wa'n.
Ya'stzun jun yi nternin na chimpek' te'j,
yi jun yi wi'nin na tak' tzatzin swetz.
Swak'e' inEspíritu tetz,
nin xtxole' yi wajbil scyetz cyakil jilwutz wunak.
19 Poro quil tz'oc i' tan wak' ib scyuch' wunak.
Nin quil je' wi' tbe'.
Na cya'l nin jun bitan yi wi' i' tan oyintzi' tbe'.
20 Quil stamlen i' jun aj yi ӈo'c te'j.
Ej nin quil stzajsaj jun k'ak' yi pentu' na txekun.*
I cuntunin ltuleja's jalen cu'n ltz'ak'lij ca'wl tk'ab.
Nin yil tz'oc i' tan cawu'n, txa'ij cu'n ltulej.
21 Nin cyakil jilwutz wunak sk'ukek chic'u'l te'j,"
stzun yi jun elsanl stzi' Ryosa'tz.

Yi talche'n "Bayba'n" tetz Jesús
(Mr 3.19-30; Lc 11.14-23; 12.10)

22 Tpone'n tzun ticy'le'n jun yaj swutz Jesús yi moyi'ӈ nin
mem tan jun espíritu cwent Bayba'n, nin ul yos tan Jesús tuch'.
Ba'nt xmayin, nin ba'nt jilon.
23 Yi e' wunak, wi'nin cyele'n yab te'j yi mbi cu'n ban Jesús,
nin cyaltz: "¿Ya'tz pe' yi xonl k'ajtzun rey Luwiy yi at tulbil?"
che'ch bantz squibil quib.
24 Yi quibital yi e' parisey yi ajtza'kle'j, nintzun cyaltz: "Yi
yaje'j, na xcye' tan telse'n len yi e'chk espíritu cachi' chiwankil
wunak tan tu' yi ak'ij yi porer yi wi'tz Bayba'n tetz, yi jun yi na
bi'aj Beelzebú."

---

* **12:20** I'tz jun elsawutzil yi na "xchaj yi pasens Jesús scye'j e' prow nak yi qui na chiquiwix te yi na cyocsaj.

25 Poro yi nachone'n Jesús te yi qui'c xtxolbil chiyol, nintzun
ben tloltz scyetz: “Qui'c xtxolbil chiyolu'. Na kol jal oyintzi'
ẍchixo'l alchok scyetz cmonil, ẍchixitok. Ncha'tz alchok scyetz
najalil yi na choyintzin squibil quib, ẍchixitok.
26 Ni'cu'n tzun sbajoktz scye'j e' ẍchakum Bayba'n. Yi nink
cho'c tan oyintzi' squibil quib, ẍchixitok, nin ncha'tz yi ca'wl
Bayba'n, xitok. Qui'c rmeril tan toque'n Bayba'n tan xit ib
ẍchuc.
27 “I bin jalu' na cyal cyeru' yi tan tu' yi porer Bayba'n
na chinxcye' tan laje'n len yi e'chk espíritu cwent Bayba'n
chiwankil wunak. Ik ya'tzk bintzi, ¿mbi jilwutz porer na xcon
cyak'un yi e' cyuch'u' yi na chixcye' tan laje'n len e' espíritu
cwent Bayba'n? Na kol cyalu' yi i'tz tan porer Bayba'n, ite'n
nin e' cyuch'u' chocopon tan xite'n chiyolu'.
28 Poro qui na xcon yi porer Bayba'n wa'n, ma na na xcon
yi porer Ryos wak'un tan chilaje'n len yi e' espíritu cwent
Bayba'n. Nin tan tu' yi ya'tz na imban ja lajluchax yi ja wi't
xe'tij Ryos tan cawu'n tzone'j wuxtx'otx'.
29 Ej nin je junt elsawutzile'j: Yi ko chin cham nin jun yaj,
cya'l jun yi nink xcye' tan majle'n len yi be'ch tetz. Na ntin at
rmeril tan majle'n len yi be'ch tetz yi kol cu' c'alij.
30 “Alchok scyetz yi qui na xom wi' swe'j, contr i' swe'j. Ej
nin alchok scyetz yi qui na oc tan wuch'eye'n te wak'un, na
tzan tan xite'n wak'un.
31 “Ma jalu', at cuybil chipaj cyakil wunak, mpe nink cho'c
tan yolche'n e'chk mal yol. Poro kol cho'c tan telse'n k'ej yi
Espíritu Sant, qui'c cuybil chipaj.
32 Ncha'tz, alchok scyetz yil tz'oc tan injisle'n, yi in Bajx
Cy'ajol, at cuybil paj. Poro kol tz'oc jun tan jisle'n yi Espíritu
Sant, qui'c cuybil paj. Qui'c cuybil paj jalu' nin sbne' opon
tunintz.

Yi elsawutzil tetz jun wi' tze'
(Lc 6.43-45)

33 “Ncha'tz ko balaj jun wi' tze', balaj yi wutz yi na tak'. Poro
ko ploj jun wi' tze', ploj nin yi wutz yi na tak'. Tan yi wutz jun
wi' tze' yi na tak', na el katxum tetz yi ko ploj, nka balaj.
34 Ncha'tz e'u', icu'n cyuch'u' lubaj, na e'u' subul nak tu
cyajtza'klu', na qui'c rmeril tan chiyololu' jun balaj yol. Tetz
nin cyajtza'klu'-tz, na yi e'chk takle'n yi na cyalu' cho'n na saj
te cyalma'u'.
35 Jun balaj yaj chumbalaj nin na jilon, na balaj tajtza'kl;
poro jun yaj yi cachi' tajtza'kl ntin e'chk takle'n cachi' na yol,
na tetz nin i'-tz.
36 Ma jalu' swale' scyeru', yil tz'ul tzaj yi k'ejlal yil tz'oc
pujle'n xtisya', cyakil wunak scyeche' wutz paltil chijilon,

mpe xubse'n tu' nchiban te chiyol. Cyakil e'chk yol yi na yol jun yaj ite'n nin yola'tz tz'ak'on yi til.
37 Na mbi cu'n yolil yi na el le stzi' jun yaj, ite'n nin i'a'tz chajon yi ko at paltil nka qui'."

Yi cyoque'n wunak tan jakle'n jun milawr tetz Jesús
(Mr 8.12; Lc 11.29-32)

38 Cyoque'n tzun cobox scyeri e' parisey, scyuch' cobox tx'olol xo'l ley Moisés tan stza'we'n yol Jesús:
—Ta', na klo' kaj yi nink sbanu' jun milawr skawutz, —che'ch.
39 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:
—Juntlen cyajtza'klu'. Ni'cu'n e'u' tu jun jopol wutzaj, na ja cyaj cyen quilolu' Ryos. Na ntin milawr na chijaku'. Poro quil tzinchaj junt milawr scyeru', ntin jun, chi ban yi milawr yi bajij te Jonás yi elsanl stzi' Ryos tentz.
40 Ja a'tij Jonás ox k'ej tu ox ak'bal tc'u'l yi jun chin wutzile'n cay. Ncha'tz in yi in Bajx Cy'ajol chin mukxok ox k'ej nin ox ak'bal jak' tx'otx'.
41 Ej nin yil tz'ultzaj yi k'ejlal yil tz'oc pujle'n xtisya' scye'ju', chocopon yi e' aj Nínive tan tak'le'n mas k'a'kl yi quilu', na yi e' cyetz ja chitx'ixpuj cyetz cyajtza'kl tan tu' yi toque'n Jonás tan xtxole'n scyetz. Poro lastum e'u', na yi in yi atin ẍchixo'lu' at mas weri ink'ej swutz Jonás, nin qui na cyocsaju' inyoltz.
42 Ncha'tz yil tz'ultzaj yi k'ejlal yil tz'oc pujle'n xtisya' scye'ju', tz'ocopon yi xna'n,† yi wi'tz ajcaw sajle'n squib wunak cwe'n tzi'n, tan tak'le'n mas k'a'kl yi quilu'. Na joylaj saje'n i' tan tbite'n yi balaj tajtza'kl k'ajtzun Rey Salomón. Stk'e' yi jun xna'na'tz k'a'kl yi quilu', na nk'e'tz tajwe'n tan chibene'nu' joylaj tan tbite'n inyol chi banak i' tetz, na atin ẍchixo'lu'. Nin at mas weri ink'ej swutz yi k'ej k'ajtzun Salomón, poro qui na cyocsaju' inyol.

Yi ẍe'n na cho'c junt tir yi e' espíritu cachi' twankil jun yaj
(Lc 11.24-26)

43 Itzun tal Jesús: "Yi na el jun espíritu cachi' twankil jun yaj, na ben tan xo'n lakak e'chk ama'l yi tz'inunin tu' tan joyle'n ama'l na'l tz'a't cu'nt. Poro tan paj yi qui na jal ta'n na oc i' tan xtxumle'n:
44 'Ba'n tcu'n chimpakxok kale elnakint tzaj,' chij i' tc'u'l cuntu'. Yi na pakxij junt tir te yaj kale elnaktzit, na til yi ba'n atit yaj tan tak'le'n ama'l tetz, na ni'cu'n talma' yaj chi tane'n jun ca'l yi qui'c q'uicy'lom te'j.
45 Cha'stzun te na ben yi espíritu cachi' tan ticy'le'n jukt espíritu yi mas cachi' tcu'n e', nin cyakil cu'n e' na chinajan te'j yaj. Pyor tcu'n na ban yi tajtza'kl yaj swutz yi sajle'n.

† **12:42** 2 Cr 9.1-12.

Ya'stzun sbajoktz scye'ju' yi e'u' yi juntlen cyajtza'klu'," stzun Jesús scyetz.

Yi e' xtxu' Jesús scyuch' yi e' titz'un
(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)

46 I cunin na tzan Jesús tan yolche'n yi xtxolbila'se'j yi cyopone'n yi xtxu' scyuch' yi e' titz'un. Yi cyetz cyajbil i'tz tan chijilone'n tetz Jesús. Quinin e' ocopon xe ca'l, ma na e' ocopon quen tu' tzica'l.

47 Nintzun ocopon juntz tan talche'n tetz Jesús:

—Ta', yi xtxu'u' scyuch' yi e' titz'inu' ate' tzi'n, na cyaj chijilon teru'.

48 Itzun saj tlol Jesús tetz:

—¿Na' scyetz i' yi intxu', nin na' scyetz e' yi e' witz'un le awutzatz? Je puntile'j swale' tzatz.

49 Bene'n tzun ẍchajol yi e' ẍchusbe'tz tan k'ab, nintzun taltz:

—Yi e'e'j ya'stzun intxu', nin ya'stzun yi e' witz'un.

50 Na alchok scyetz yi na tzan tan banle'n tane'n yi tajbil Intaj yi at tcya'j, ya'stzun intxu', nin ya'stzun e' witz'un, —stzun Jesús scyetz.

13

Yi elsawutzil tetz ujul
(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

1 Ite'n nin k'eja'tz yi tele'n tzaj Jesús xe ca'l, cho'n tzun bene'ntz tzi a'. Nin c'ole' cu'ntz.

2 Poro tan tu' yi wi'nin wunak e' opontz te'j, nintzun oc tul jun barc. Ma yi e' wunak cho'n tzun e' cyaje'n cyera'tz tzi a'.

3 Toque'n tzun Jesús tan chichusle'n tan wi'nin e'chk elsawutzil. Je xtxolbile'j yi oc tan xtxole'n: "At jun yaj yi ben tan ẍchitle'n ij wi cojbil.

4 Te yi na tzan i' tan ẍchitle'n, at ij yi cho'n tpone'n q'uixpuj tbe', nin e' opon ch'u'l tan bajse'n.

5 Nin at ij yi cho'n tpone'n xo'l c'ub, kale qui'cle't mas tx'otx'. Yi ija'tz, jalcu'n je'n mule'n na qui'c mas piml yi tx'otx'.

6 Poro yi mak'te'n k'ej, ja tz'e' na qui'c mas benak ta'kl tan paj c'ub.

7 Ej nin at ij yi cho'n tpone'n xo'l tx'i'x. Yi tx'i'x jalcunin ch'uye'n, nin xcye' tan biyle'n ujul.

8 Poro at junt tx'akajt yi cho'n noje'n cu'n tc'u'l balaj tx'otx'. Chumbalaj nin ban, nin tak' balaj cosech. At jujun wi' tak' jujun cient bak'wutz, nin at jujun wi' yi tak' oxc'al bak'wutz, nin at jujun wi' yi tak' junaklaj bak'wutz.

9 Ma jalu', ko ja quibitu' inyol, chitxume' binu'-tz."

Yi tlol Jesús yi mbi tzuntz yi na xcon yi e'chk elsawutzil ta'n
(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

10 Cyocompone'n tzun chïẍkansal quib yi e' ẍchusbe'tz Jesús
te'j, nintzun chijaktz tetz: Ta', ¿mbi tzuntz yi ntin e'chk el-
sawutzil na xcon tanu' yi na ocu' tan kachusle'n?
11 Stza'wel tzun Jesús: "Yi Ryos yi at tcya'j, i' ak'ol itajtza'kl
tan tele'n itxum te yi tetz tajbil; poro yi e' mas wunak, qui'c
rmeril tan tele'n chitxum tetz.
12 Na yi axwok itetz, tan tu' yi na el noc itxum tetz yi ẍchusu'n
Ryos, tz'ak'lok mas itajtza'kl. Sjalok jun c'oloj itajtza'kl. Poro
yi e' yi qui na el chitxum te yi ẍchusu'n Ryos, tz'elepon ticy'le'n
cyakil yi mu'ẍ cyajtza'kl yi at.
13 Na quil yi mbi na bajij poro qui na el chitxum tetz. Na
quibit inyol, poro qui na pujx cya'n. Cha'stzun te na xcon
elsawutzil wa'n.
14 Tan tu' yi ya'stzun tane'n cyajtza'kl, na el cu'n te yi yol
Ryos yi alijt cyen tan Isaías, yi elsanl stzi' i':
'Tzitbite'wok, poro quil tz'oc te iwi';
Tzitile'wok poro quil tz'el itxum tetz.
15 Chin tze'tzuj nin te italma', na qui na itaj tzitbit.
Axte'nwok na cxtzan tan jople'n wutz itajtza'kl,
na qui na itaj tz'el itxum tetz.
Qui na itaj tzitbit.
Cha'stzun te quil pujx ita'n nin qui't cxpakxwok tzaj tzinwutz,
tan wak'ol imbanl tzitetz,' stzun Ryos banak cyen.
16 "Poro chumbalaj nin axwok itetz, na ja jakxij wutz ita-
jtza'kl, nin ja itbit inchusu'n.
17 Jun cu'n yol na walnin tzitetz, at elsanl stzi' Ryos sajle'n
tunintz, nin wi'nin balaj wunak yi elnak cyalma' tan quilol
klo' yi e'chk takle'n yi na cxtzanwok itetz tan xmaye'n jalu'.
Poro quinin quil. Ja el cyalma' tan tbite'n klo' yi e'chk takle'n
yi na cxtzanwok itetz tan tbite'n swe'j jalu'. Ba'n itetz na ja itil
inwutz.

Yi mbi na elepont yi elsawutzil tetz ujul
(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

18 "Bitwok tzaj yi mbi na elepont yi elsawutzil tetz yi ij yi oc
yaj tan ẍchitle'n nin wuxtx'otx'.
19 Yi ij yi cho'n tpone'n tx'akxuj tbe', i'tz jun elsawutzil
scyetz yi e' yi na quibit yi tajbil Ryos, poro qui na pujx cya'n.
Tz'ocpon Bayba'n tan telse'n len yi e'chk chusu'n yi at le
chiwi'.
20 Ma yi ij yi cho'n tpone'n xo'l c'ub, i'tz jun elsawutzil scyetz
yi e' yi nternin na chitzatzin yi nquibit yi inchusu'n,
21 poro qui na chiquiwix. Na yi na ul yi pilbil cyetz, nka yi
na chibuchlij tan paj yi na cyocsaj yi chusu'n, na chipakxij, na
jalcu'n na chicabej chic'u'l.
22 Ma yi ij yi cho'n noje'n cu'n xo'l tx'i'x, i'tz jun elsawutzil
scyetz yi e' yi ba'n na quibit yi chusu'n, poro ntin na sotz

chic'u'l te yi e'chk bis o'kl yi at tzone'j wi munt, nka na el nin cyalma' te e'chk mebi'l. Yi e'chk ajtza'kla'tz na xcye' tan chipo'tze'n. Qui'c na tak' yi chusu'n yi na quibit, na qui na chiwutzin.
23 Poro yi ij yi cho'n cwe'n tul yi balaj tx'otx', i'tz jun el-
sawutzil scyetz yi e' yi na quibit yi chusu'n, nin na el chitxum
tetz. Na chiwutzin cyera'tz. At e' yi ni'cu'n e' tu yi ij yi tak'
jun cient bak'wutz. Ej nin at e' yi ni'cu'n e' tu yi ij yi tak' oxc'al
bak'wutz. Ej nin ncha'tz, at e' yi ni'cu'n e' tu yi ij yi tak' junaklaj
bak'wutz," stzun Jesús scyetz.

Yi elsawutzil tetz yi titz'un triw

24 Nintzun oc Jesús tan talche'n junt elsawutzil yi ẍe'n
quitane'n yi cmon tetz Ryos: "Yi cmon tetz Ryos ni'cu'n tane'n
chi ban jun yaj yi ben tan ẍchitle'n balaj ij wi cojbil.
25 Itzun bantz yi na chiwit len cyakil, ja opon jun contr yi
taw ujul tan ẍchitle'n tijal titz'un triw* xo'l yi ujul. Yi cyaje'n
cyen ẍchitol, nintzun ajtz.
26 Yi ẍch'uye'n yi ujul, nin yi wutzine'n, kalena's tzun
ẍchajone'ntz yi at titz'un triw xo'l.
27 Yi quilol yi e' mos, ja chiben tan talche'n tetz yi taw ujul:
'Ta', chumbalaj nin yi ij yi oc ta'nu', ¿mbitzuntz yi ja jal titz'un
triw xo'l?' che'ch bantz.
28 Saje'n tzun stza'wel yi taw ak'un: 'At jun incontr yi ja
ulak tan ẍchitle'n wi incojbil.' 'Ma jalu' ta', ¿ba'n pe' lkaben tan
buk'le'n le wutz teru'?'
29 'Qui', na kol je' yi titz'un triw ka'n, ncha'tz je'ul xomok
cobox wi' mero triw te'j.
30 Ba'n tcu'n cuk tu'-tz jalen je' cosech. Kalena'tz chin-
cawuntz scyetz yi e' ak'unwil tan molche'n yi titz'un triwa'tz.
Boc'oji'n sbne' cya'n, nin sc'alxok xe c'u'l tan bene'n jo'li'n
tk'ak'. Ma yi triw, scolxok tera'tz.' "

Yi elsawutzil tetz yi tijal muẍtans
(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19; Dn 4.10-12, 20-22; Sal 80.8-11)

31 Je junt elsawutzile'j yi xcon tan Jesús: "Ni'cu'n ẍch'uyok
yi cmon tetz Ryos chi jun tal bak'wutz muẍtans yi na oc cyen
ttx'otx'.
32 Qui tunin k'usij yi jun tal bak'wutz ija'tz, poro yil ch'uy,
chumam nin sbne' wustkan, chi na ban jun wi' tze'.† Ej nin
chocopon yi e' ch'u'l tan banle'n chisoc wi'ak e'chk k'ab."

Yi elsawutzil tetz xtx'amil pam
(Lc 13.20-21)

---

* **13:25** Yi titz'un triw i'tz jun xtze' yi ni'cu'n mu'"x tu ixi'n triw. Poro kol baj ka'n, tz'ul kaxa'w ta'n nin at na ban cu'ntz yi na chiquim wunak ta'n. † **13:32** Ez 31.3-9.

33 Ej nin je junt elsawutzile'j yi xcon tan Jesús: “Je sbajoke'j
scye'j yi e' yi ate' tajlal yi cmon Ryos: Cho'n cu'n sbne' chi na
tulej jun xna'n yi na yuj cu'n mu'ẍ tal tx'am tc'u'l ox ma'lbil
k'otil pam, poro na ben lo'on yi tx'am tc'u'l cyakil yi k'ot.”

Ntin e'chk elsawutzil xcon tan Jesús
(Mr 4.33-34)

34 Ntin e'chk elsawutzil xcon tan Jesús tan chichusle'n yi e'
wunak. Qui'c nin jun tir yi qui'k xcon jun elsawutzil ta'n.
35 Tan tu' yi xcon e'chk elsawutzila'tz ta'n, ja el cu'n te'j yi
cyajnak stz'ibal jun scyeri yi e' elsanl stzi' Ryos tentz:
“Yil no'c tan chichusle'n,
xconk e'chk elsawutzil wa'n tan xtx'olche'n xo'l yi e'chk xtx-
olbil
yi quinin el chitxum wunak tetz jetz yi cwe'nle'n wuxtx'otx'.”‡

Yi toque'n Jesús tan xtx'olche'n xo'l yi mbi eka'n tan yi el-
sawutzil tetz titz'un triw

36 Itzun bantz yi stzaje'n wi' yi yol Jesús, cho'n tzun
toque'ntz xe jun ca'l. Cyocompone'n tzun chiẍkansal quib yi
e' ẍchusbe'tz te'j, nintzun chijaktz: Ta', tale'u' sketz yi ¿mbi
na elepont yi elsawutzil tetz yi titz'un triw yi njal xo'l ujul?
che'ch.
37 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz: Je bin xtxolbile'j: “Yi taw
ujul i'tz yi in, yi in Bajx Cy'ajol.
38 Ma yi cojbil i'tz cyakil yi e' wunak yi ate' bene'n tzi'n wi
munt. Ma yi balaj ij, i'tz jun elsawutzil yi e' yi ate' tetz tajal
Ryos. Ma yi titz'un triw i'tz jun elsawutzil scyetz yi e' yi na
chixom te yi tajtza'kl Bayba'n.
39 Yi contr yi xa'k tzaj tan ẍchitle'n yi tijal titz'un triwa'tz, i'tz
yi Bayba'n. Yi cosech na ẍchaj yi wi'tzbil tiemp. Ma yi e' je'sanl
cosech i'tz yi e' ángel.
40 Inti yi elsawutzil tetz yi titz'un triw, yil chamlij tan
toque'n tk'ak', ya'stzun yi sbajok yil tzaj wi' yi tiempe'j.
41 Yi in wetz yi in Bajx Cy'ajol, chu'l inchakol yi e' wetz
ináng̈el tan chichamle'n nin tan chilaje'n len cyakil yi e'
subulnak scyuch' yi e' juchul il yi le wutz cyetz cyajtza'kl ate'
tetz tajal Ryos.
42 Yi e'a'tz, cho'n nchiben pitij cyera'tz tc'u'l jun chin
wutzile'n k'ak'. Yil chopon, ẍchok'ok, nin skitx'nek xe cye' tan
yi q'uixc'uj yi ate' cu'nt.
43 Poro yi e' yi na chiban tane'n yi tajbil Ryos, sjalok wi'nin
chik'ej yil tz'ul tzaj yi balaj tiemp yil cawun Kataj Ryos. Ma
jalu', ko ja itbit in yol, tajwe'n nque'nwok il tan xtxumle'n.

Yi elsawutzil tetz yi jun alc

‡ **13:35** Sal 78.2.

44 “Yi na el xtxum jun yaj tetz yi tx'aco'n yi at te Ryos, cho'n
tzun na ban chi na ban jun yaj yi nojquen te jun alc yi mukij
tul jun luwar. Yi mbaj xmayil, nta'tz nin na muk cyent. Nin
tan paj yi wi'nin na tzatzin te yi jun alca'tz, na c'ay nin yi
tetz xtx'otx', tuml cyakil yi mebi'l tan cambal yi tx'otx' kale
mukije't yi jun chin alca'tz.

Yi xtxolbil tetz yi balaj uwaj

45 “Ej nin ncha'tz yi na el xtxum jun yaj tetz yi ẍe'n tane'n yi
tx'aco'n yi at te Ryos, cho'n na ban i' chi na ban jun aj pyaj yi
yocol uwaj.
46 Yi na jal jun mero uwaj tak'un, yi wi'nin jamel, na c'ay
nin cyakil yi uwaj yi cy'a'n nin ta'n, tan lok'che'n yi jun balaj
uwaja'tz.

Yi elsawutzil tetz yi leb

47 “Ncha'tz je junt elsawutzile'j yi na ẍchaj yi mbi sbajok
scye'j yi e' yi ate' tajlal cmon Ryos. Cho'n cu'n sbne' chi na ban
yi na ben jo'li'n jun leb wi a', nin na jetzaj wi'nin jilwutz cay
ta'n.
48 Yi na jetzaj yi leb tzi a', na cho'c yi e' caywil tan xtxa'le'n yi
balaj, nin na colxij tul mo'tx. Ma yi e' yi qui'c chixac, na che'l
jo'li'n.
49 Ncha'tz sbajok yil tzaj wi' yi tiempe'j. Chocopon yi e' ángel
tan chitxa'le'n len yi e' mal nak ẍchixo'l yi e' balaj.
50 Nin yi e' mal naka'tz, cho'n nchiben jo'li'n tc'u'l jun
chin wutzile'n k'ak'. Ẍchok'ok, nin skitx'cank xecye' tan paj
q'uixc'uj ate' cu'nt.”
51 Toque'n tzun Jesús tan jakle'n scyetz yi e' ẍchusbe'tz:
—¿Na pe' el itxum te yi e'chk xtxolbila'se'j?
—Na ta', —che'ch bantz.
52 Talol tzun Jesús scyetz:
—Yi ko na el xtxum jun aj chusunl te yi mbi eka'n tan e'chk
ca'wl Ryos, cho'n sbne' chi tane'n jun yaj yi ajcaw xe najbil, yi
wi'nin mebi'l. Te yi mebi'l ba'n na tcy'aje'n tzaj e'chk takle'n
ac'aj nin e'chk takle'n antiw yi wi'nin walor tan tak'le'n scyetz
najal.

Yi xa'ke'nt Jesús Nazaret
(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

53 Yi wi't baje'n yolol Jesús yi e'chk elsawutzila'tz, nintzun
ajtz.
54 Cho'n tzun tpone'ntz le tetz tanum, nin octz tan
chichusle'n yi e' wunak le sinagoga. Wi'nin cyele'n yab
wunak te ẍchusu'n, nintzun cyaltz squibil quib:
—¿Na' nchusun yi yaje'j te yi balaj tajtza'kle'j? ¿Ẍe'n na xcye'
tan banle'n e'chk milawr?

55 Na cy'ajl tu' se'ol i', nin yi xtxu' i'tz yi tal Lu'ch. Ej nin
ya'stzun yi e' titz'un i', yi Jacow, tu Ẍep, nin Simón tu Judas.
56 Ncha'tz yi e' tanub cho'n najlche' tzone'j skaxo'l. ¿Ẍe'n
tzun njal tajtza'klx? —che'ch.
57 Cha'stzun te quinin cyak' k'ej Jesús. Bene'n tzun tlol Jesús
scyetz:
—Bintzi yi na a'lchij: Cyakil wunak na cyak' k'ej jun elsanl
stzi' Ryos, poro yi e' tetz tanum scyuch' yi e' najal, qui na cyak'
k'ej, —stzun Jesús scyetz.
58 Cha'stzun te quinin oc Jesús tan banle'n wi'nin e'chk
milawr ẍchixo'l yi e' tetz tanum, na quinin cyocsaj yi at k'ej i'.

14

Yi ẍe'n cu'n ban yi quime'n Wa'n Bautist
(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

1 Te yi na tzan Jesús tan txoli'n, nin tbit Herodes, yi gober-
nador tetz Galilea yi stziblal yi mbi na ban i'.
2 Yi tbital Herodes nintzun taltz scyetz yi e' tuch': "Ya'stzun
lo' k'ajtzun Wa'n Bautist. Ja lo' itz'ij junt tir ẍchixo'l alma'.
Cha'stzun te na xcye' tan banle'n e'chk milawra'tz," stzun
Herodes scyetz tuch'.
3 Je bajij te Wa'n yi quime'n. Ja tx'amxij tan Herodes
nintzun cu' c'alol nin oc ta'n xetze'.
4 Na nin tal Wa'n: "Yi qui na yub yi je'n cyok'bel quib tu
Herodías yi txkel yi titz'un yi na bi'aj Li'p."
5 Ej nin yi tajbil Herodes yi toque'n Wa'n xetze' i'tz tan
biyle'n cu'n klo', poro nin xobtz scyetz wunak. Na cyakil
wunak ncyocsaj, yi Wa'n i' jun elsanl stzi' Ryos.
6 Itzun bantz yi stz'ake'n yob Herodes, nin oc yi tal Herodías
tan bixl ẍchiwutz yi e' xtxocum Herodes. Wi'nin tzatzine'n
Herodes te yi xun yi na bixin.
7 Cha'stzun te bene'n tlol tetz: Jun cu'n yol, swak'e' alchok
e'chk takle'nil yi tzac'uch swetz. Nin ko quil wak', quil sakin
cu'n inwi', stzun Herodes tetz xun.
8 Yi tbital xun yi tajbil yi xtxu', nintzun jaktz tetz Herodes:
—Ta', tak'e'u' yi wi' Wa'n Bautist swetz. Na waj yil tz'ul tanu'
tul jun platu'.
9 Yi tbital Herodes yi tajbil xun, wi'nin bisune'n. Poro tan
paj yi yol i' yi nsken suk, nin tan paj yi nsken quibit yi e'
xtxocum yi jun yola'tz, nintzun cawun nin i' tan banle'n yi
tajbil yi xun.
10 Bene'n tzun mantar tan telse'n yi wi' Wa'n xetze'.
11 Yi tele'n kuxij nin ul ticy'le'n, nin ak'lij tetz yi xun. Sbe nin
bene'n xun tan tak'le'n tetz yi xtxu'.

12 Ma yi e' ẍchusbe'tz Wa'n, nin e' bentz tan ticy'le'n tzaj yi
wankil Wa'n, nin e' ẍcha'k tan mukle'n. Yi cyaje'n chimukul
nintzun e' bentz tan talche'n stziblal tetz Jesús.

Yi tk'ol Jesús chiwa' o' mil yaj
(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

13 Yi tbital Jesús yi mbi cu'n bajij te Wa'n, nintzun cyaj cyen
tilol yi jun luwara'tz. Cho'n toque'n tul jun barc tan ticy'e'n tul
junt luwar tz'inunin tu'. Poro yi e' wunak yi ate' lakak tnum
nin quibit yi na' atit tpombil Jesús, nin e' bentz xo'n cuntu' tan
tilwe'n.
14 Yi tele'n tzaj Jesús tul barc, nin ben tilol yi ate' jun c'oloj
wunak tan ẍch'iwe'n. Nin el k'ajab scye'j, nin ja ul yos ta'n
scyuch' yi e' yabi'ẍ, yi cy'a'n len cyak'un wunak.
15 Yi txant tan bene'n k'ej nin e' ocopon yi e' ẍchusbe'tz tan
talche'n tetz:
—Ta', ja balk'ij or. Ej nin qui'c jun ca'l at tzone'j. Ba'n
tcu'n talninu' scyetz e' wunak yi ba'n chiben lakak aldey tan
lok'che'n chiwa', —che'ch bantz tetz Jesús.
16 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:
—Nk'e'tz tajwe'n tan chibene'n joylaj. Ba'n tzitak'wok
chiwa'.
17 —Poro Ta', ntin cy'a'n o' tal pam ka'n, tu cob tal cay, —
che'ch bantz.
18 —Cy'ajwok tzaj, —chij Jesús scyetz.
19 Cawune'n nin tzuntz scyetz yi e' wunak tan chic'olewe'n
cu'n wi txa'x ch'im. Je'n tzun tcy'al yi o' pam tu yi cob tal
cay. Xmayine'n nintzuntz tcya'j, nin tyoẍintz tibaj. Kalena's
tzun baje'n cu'n piẍultz, nin ben tk'ol scyetz yi e' ẍchusbe'tz tan
jatxle'n scyetz wunak.
20 Cyakil wunak baj noj len chic'u'l. Ma yi chibaj bnixe'n
wunak tan wa'a'n, nin chamxij coblaj mo'tx sowril.
21 Te jun tir wa'a'na'tz, ja chiwan o' mil yaj, apart e' xna'n
nin e' nitxa'.

Yi xone'n Jesús wi a'
(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

22 Yi wi't baje'n yi e'chk xtxolbila'se'j, nin cawunin Jesús
scyetz yi e' ẍchusbe'tz tan cyoque'n tul barc tan quicy'e'n
pone'n jalaj cy'en a'. Ma i' tetz, nin cyaj cyen tan stzajse'n wi'
yi yol scyetz wunak.
23 Yi nsken chijatx quib scyuch' yi e' wunak, nintzun bentz
tan nachle'n Kataj wi'wtz. Ẍchuc cuntu' i'. Baj cuntunin
ak'baltz ta'n tan nachle'n Kataj.
24 Te yi na tzan i' tan nachle'n Kataj, nsken chicy'pon yi
e' ẍchusbe'tz nicy'al a'. Wi'nin xtxalcape'n yi barc tan paj yi
pak'bil mar. Na yi tojkbil cyek'ek', contr scye'j.

25 Yi txant tan tule'n skil, xomt nin tzun Jesús wutz chicoc.
Xo'n cuntu' bene'n i' wi a'.
26 Yi quilol yi e' ẍchusbe'tz yi xo'n cuntu' atit Jesús wi a'
naka'jil yi barc, nin e' xobtz. Wi'nin chiẍch'ine'ntz tan paj yi
xo'w yi ate' cu'nt:
—Ilwok nin yi jun labe'j, —che'ch.
27 Nintzun ben tlol Jesús scyetz:
—Quil cxobwok swetz. I ina'tz.
28 Saje'n tzun tlol Lu' tetz Jesús:
—Ta', yi ko i ilu'a'tz, cawunk tzaju' tan wupone'n te'ju' wi a'.
29 —Catzam bin, —chij Jesús tetz.
Cwe'n tzaj tzun Lu' tul barc. Nin bentz xo'n cuntu' wi a' te
Jesús.
30 Poro yi tilol Lu' yi chin xo'wbil nin yi pak'bil mar tu
cyek'ek', xobe'n nin bantz. Yi txantok tan bene'n mulk' xe a',
nintzun ẍch'intz:
—¡Ta' chincole'u'!
31 Lajke'l nintzun bene'n Jesús tan ẍch'ine'n tzaj.
—Yaj, qui'c mas k'uklij ac'u'l swe'j. ¿Nxac na acabej ac'u'l
swe'j? —chij Jesús tetz.
32 Ma yi cyoque'n tul barc, tanewe'n nin ban yi cyek'ek'.
33 Cyakil yi e' yi ate' tul barc nin e' cu' mejloktz swutz Jesús,
nin cyaltz:
—Jun cu'n yol, ilu' yi Cy'ajl Ryos.

Yi tule'n yos tan Jesús scyuch' e' yabi'ẍ Genesaret
(Mr 6.53-56)

34 Quicy'e'n pon tzun jalaj cy'en a'. Cho'n cyopone'ntz le
ama'l yi na bi'aj Genesaret.
35 Yi tele'n chitxum wunak tetz yi ya'stzun Jesús, bene'n
nintzun ban lo'on yi stziblal i' tc'u'lak e'chk ama'la'tz. Wi'nin
cyule'n ticy'le'n yabi'ẍ kale atite't i'.
36 Nin cu' chiwutz tetz tan chimacol yi ju' yi be'ch tetz. Ej
nin cyakil yi e' yi oc chimacol yi be'ch tetz Jesús, baj ul len yos
scyuch'.

15

Yi ẍe'n na jal til jun yaj swutz Kataj
(Mr 4.7-23)

1 Cyopone'n tzun cobox parisey, scyuch' cobox tx'olol xo'l
ley Moisés te Jesús. Cho'n chisaje'n Jerusalén. Nintzun e' octz
tan jakle'n jun xtxolbil tetz Jesús.
2 —Ta', —che'ch—, ¿mbi tzuntz qui na chixom yi e' ẍchusbe'tzu'
te yi chicstumbr yi e' kamam kate'? Na qui na chixom te yi
kaley yi na tal yi tajwe'n tan kaxansal kak'ab yi ntaxk kawan,
—che'ch bantz tetz Jesús.

3 —Yi e' cyeru', pyor tcu'n, na na chitzanu' tan pajle'n yi
mero ca'wl Ryos, na ntin na chibuch quibu' tan banle'n tane'n
yi e'chk leya'tz yi je'nak tu' chinak'balu'.
4 Na at jun ca'wl Ryos yi qui na chibanu' tane'n yi na tal:
'Lok'wok itaj itxu'.'* Ncha'tz alijt ta'n: 'Alchok scyetz yi na jis
yi e' taj xtxu', tajwe'n tan biyle'n cu'n.'†
5 Poro yi e' cyeru' ba'n ẍchiwutzu' yi nink tal jun yaj te taj
xtxu': 'Ta', qui'c rmeril yi nink no'c tan quich'eye'nu', na cyakil
yi wetz yi ja klo' wak' teru', ja wi't insuk tetz Ryos.'
6 Le chiwutz cyeru' yi ba'n yi jun ajtza'kla'tz. Na le chiwutz
cyeru' yi nk'e'tz tajwe'n tan tk'ol jun yaj mu'ẍ ẍch'eybil tetz
taj xtxu' yi ko ja wi't suk tetz Ryos. Ta'n tu' yi na chixomu'
te cyeru' cyajtza'klu'e'j, na chitzanu' tan telse'n k'ej yi mero
ca'wl Ryos.
7 Na cyocsaj quibu' balaj, poro chiwutz tuwu', chiplaj tuwu'.
Bintzinin yi cyajnak yolol Isaías, yi elsanl stzi' Ryos tentz:
8 'Yi wunake'j na cyak' ink'ej, poro chitzi' tu' chiplaj tu'. Na qui
ajlij chic'u'l swe'j.
9 Qui'c na tak' yi e'chk chimunl yi na chiban tzinwutz na ca'wl
tu' wunak na chitzan tan banle'n tane'n,'‡ stzun Jesús
bantz.
10 Toque'n tzun Jesús tan chichakle'n tzaj yi e' wunak,
nintzun taltz scyetz:
—Quibit tzaju' inyol. Cho'ku' tan xtxumle'n yi yol yi swale'
nin scyeru':
11 Qui'c til jun te'j yi kol baj e'chk takle'n ta'n yi ntaxk xansaj
yi k'ab, na nk'e'tz yi na oc le katzi' ya'stzunk na jale't kil. Ma
na i yi e'chk yol yi na el tzaj le katzi', —chij Jesús scyetz.
12 Toque'n tzun chiẍkansal quib yi e' ẍchusbe'tz Jesús xlaj i',
nintzun cyaltz tetz:
—Ta', ¿ja pe' pujx ta'nu' yi ja je' ẍchiwutz yi e' parisey yi yol yi
ntalu'? —che'ch.
13 —¿Ya'tz pe'? Poro je jun puntile'j: Yi Intaj yi at tcya'j, jepon
buk'ul cyakil yi ujul yi nk'e'tz i' awal tetz.
14 Quil cxbisunwok scye'j yi e' pariseya'tz, na jopij wutz
cyajtza'kl. Nin je junt xtxolbile'j: Kol tz'oc jun moyi'ẍ tan
ẍch'ine'n nin junt moyi'ẍ, ni'cu'n nchiben tzoyp tjul, —stzun
Jesús scyetz e' ẍchusbe'tz.
15 Toque'n tzun Lu' tan jakle'n tetz Jesús:
—Ta', tale'u' sketz yi mbi eka'n tan yi elsawutzil yi ntalu'.
16 —¿Ncha'tz pe' axwok? ¿Qui pe' na el itxum tetz?
17 ¿Qui pe' na el itxum tetz yi cyakil yi e'chk cumir yi na baj
tan jun yaj, cho'n na opon te'tz le c'u'l, nin na elt?

---

* **15:4** Ex 20.12; Mr 7.11. † **15:4** Ex 21.17. ‡ **15:9** Is 29.13.

18 Poro yi e'chk yol yi na el tzaj le stzi', cho'n na saj le
xtxumu'n, te talma'. Ya'stzun na jale't til.
19 Nin yi e'chk yab ajtza'kl yi na saj te talma', ya'stzun yi na
piton nin tan biyolnaki'n, nin tan jopol wutzaji'n. Ya'stzun na
piton nin tan yaji'n, nka xna'ni'n. Ya'stzun na piton nin tan
alak', nin tan talche'n e'chk la'jil, nka tan ẍchaq'ue'n yol.
20 Tan yi e'chk ajtza'kla'tz, ya'stzun na jale't til jun yaj. Qui
na jal til jun yaj tan tu' yi qui na xansaj yi k'ab yi ntaxk oc tan
wa'a'n, —chij Jesús scyetz.

Yi tocsal jun xna'n awer nak
(Mr 7.24-30)

21 Tele'n tzaj tzun Jesús tul yi jun ama'la'tz. Cho'n tzun
tpone'ntz le ama'l cwent Tiro tu Sidón.
22 At tzun jun xna'n aj Canaán yi cho'n najlij tc'u'l jun
ama'la'tz. Nk'e'tz judiy i'. Tpone'n tzun i'-tz swutz Jesús.
Cy'a'nt nin yol ta'n yi tpone'n:
—Ta', jun cu'n ilu' yi xonl k'ajtzun Luwiy yi at tulbil. Elk
k'ajabu' swe'j. Na at jun wal xun yi wi'nin il at cu'nt tan jun
espíritu cwent Bayba'n yi at twankil, —chij i' bantz tetz Jesús.
23 Poro yi Jesús, quinin oc il te'j. Cyoque'n tzun yi e'
ẍchusbe'tz tan talche'n tetz:
—Ta', ba'n tcu'n talninu' tetz tan taje'n na tunin na ẍch'in tu'-
tz wutz kacoc.
24 Bene'n tzun tlol Jesús tetz yi xna'n:
—Yi in wetz ja chinsaj chakij ntin scyetz yi e' aj Israel, yi
tx'akxnake' swutz Ryos.
25 Poro yi xna'n, nin oc ẍkansal tib, nin cu' mejlok swutz Jesús
tan talche'n:
—Ta', chinẍch'eyaju'.
26 —Qui na yub kol kamajlen chiwa' nitxa' tan bene'n kuk'ol
scyetz yi e' tx'i', —chij Jesús tetz yi xna'n.
27 —Bintzi Ta', poro yi e' tx'i', ilen nin na chiwan te wa'be'n
yi taw, —stzun xna'n.
28 —Ti, jun cu'n yol yi cho'n k'uklij ac'u'l swe'j, sbnixk tzun
yi awajbil, —stzun Jesús bantz.
Ninin cunin ul yos tu tal yi xna'n.

Yi tule'n yos scyuch' wi'nin yabi'ẍ

29 Tele'n tzaj tzun Jesús le jun luwara'tz, cho'n tzun
tpone'ntz tzi a' Galilea. Ma yi tpone'n, nintzun bentz wi'wtz,
nin c'ole' cu'ntz wuxtx'otx'.
30 Wi'nin wunak e' opontz kale atite't i'. Cy'a'n len yabi'ẍ
cya'n. At e' yi cy'a'n co'x cya'n. At e' yi cy'a'n moyi'ẍ cya'n. At
mem e' opontz. Ej nin at e' yi po'tnak chik'ab, nin at wi'nin
jilwutz yabi'ẍ baj opontz cya'n swutz Jesús. Baj ul len yos ta'n
scyuch'.

31 Wi'nin tzun cyele'n yab wunak yi quilol yi ba'nt chijilon yi e' mem, nin yi tule'n yos scyuch' yi e' yi po'tnak chik'ab, nka quikan. Nin wi'nin cyele'n yab yi quilol yi ba'nt chixon yi e' co'x, nin yi ba'nt chixmayin yi e' moyi'ẍ.

Cyoque'n tzun cyakil yi e' aj Israela'tz, tan tak'le'n chik'ajsbil tetz Kataj Ryos.

Yi chiwane'n cyaj mil yaj tan milawr Jesús
(Mr 8.1-10)

32 Chisaje'n tzun ẍchakol Jesús yi e' ẍchusbe'tz, itzun taltz scyetz:

—Na el ink'ajab scye'j yi e' wunake'j, na ja el oxix k'ej yi ate' tzone'j swe'j, nin qui'c chiwa'. Qui na waj che' inchak nin xe'ak chica'l yi ntaxk chiwan, ko tzun chisaj num tbe' tan paj we'j, —chij Jesús bantz.

33 —Poro ta', ¿na' ljale't chiwa' jun c'oloj wunake'j? Na cya'l nin atit siquier jun ca'l naka'j, —che'ch.

34 —¿Jatna' tkan pam cy'a'n ita'n? —chij Jesús scyetz.

—Juk intzi' pam cy'a'n ka'n ta', tu cobox tal cay, —che'ch bantz.

35 Cawune'n tzun Jesús tan chicwe'n c'olchok cyakil yi e' wunaka'tz wuxtx'otx'.

36 Je'n tzun tcy'al yi caytz tu pam, nin tyoẍintz tetz Ryos. Yi wi't tyoẍine'n nin cu' piẍultz, nin ben tk'oltz scyetz yi e' ẍchusbe'tz.

Cyoque'n tzun ẍchusbe'tz tan jatxle'n nin scyetzak wunak.

37 E' baj wan len cyakil yi e' wunaka'tz. Baj noj len chic'u'ltz. Poro ja sowrin juk mo'tx piẍa'l pam tu cay yi quinin chixcye' tan bajse'n.

38 Te jun tir wa'a'na'tz ja chiwan cyaj mil yaj, apart xna'n nin apart nitxa'.

39 Ma yi stzaje'n wi' yol Jesús nin e' baj aj ẍchakol yi e' wunak.

Toque'n tzun Jesús tul barc. Nintzun icy'tz wi a' tan to-pone'n le luwar yi na bi'aj Magdala.

16

Yi cyoque'n yi e' parisey scyuch' yi e' sadusey tan jakle'n jun milawr
(Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

1 Itzun ban, nintzun e' opon cobox parisey, nin cobox sadusey te Jesús. Yi cyajbil i'tz yi ẍe'nk ljal til. Cyoque'n tzuntz tan jakle'n tetz tan ẍchajol jun milawr tan ẍchajle'n yi ko bintzinin cho'n nin na saj yi porer i' tcya'j.

2 Poro quinin ẍchaj jun milawr scyetz. Ntin tal scyetz: “Yi e' cyeru' ba'n na el chitxumu' te yi mbi eka'n tan yi e'chk techl yi na jal tcya'j. Na yi ko ẍeẍ yi xe cya'j yi na cu' k'ej, na cyalu': ‘Yi chumbalaj sbne' yi junt k'ej eklen.’

3 Ej nin ko ẍeẍ yi sbak' yi txant tan je'n mul k'ej, na cyalu': ‘Yi at tulbil abal.’ Bintzinin na el chitxumu' tetz e'chk techla'tz. Poro qui na el chitxumu' tetz yi mbi eka'n wa'n, nin yi mbi na bajij jalcu'n ẍchiwutzu'. Na cyocsaj quibu' balaj, poro chiwutz tuwu', chiplaj tuwu'.

4 Chin juntlen nin e'u'. Ja cyaj cyen quilolu' Ryos. Ni'cu'n e'u' swutz Ryos chi jun jopol wutzaj. Poro ilenin na chitzanu' tan jakle'n jun milawr tetz. Quil chajlij jun milawr scyeru'. Ntina'tz jun ẍchajlok ẍchiwutzu', i'tz yi milawr yi bajij te Jonás,” stzun Jesús scyetz.

E' cyaje'n cyen tzun tiloltz, nin icy'tz.

Juntlen chichusu'n yi e' parisey
(Mr 8.14-21)

5 Yi quicy'e'n pone'n yi e' ẍchusbe'tz jalaj cy'en a', quinin chinach tan lok'che'n nin chiwa'.

6 Ej nin yi na tzan nin Jesús tan yol scyetz, ja tal:

—Or tzitil yi chitx'amil yi e' parisey, scyuch' yi e' sadusey.

7 Yi quibital yi e' ẍchusbe'tz, quinin el chitxum tetz, nintzun cyaltz squibil quib.

—Yi xtxolbile'j yi na kubit nin, i'tz lo' yi qui nkanach tan ticy'le'n tzaj pam, —che'ch.

8 Poro yi tele'n xtxum Jesús te cyajtza'kl, nintzun ben tlol scyetz.

—¿Nxac na ital yi qui'c ketz kapam? ¿Qui pe' k'uklij ic'u'l swe'j?

9 ¿Qui pe' na pujx ita'n, nin qui pe' na ul tx'akx tic'u'l yi o' pam yi xcon wa'n tan chic'a'che'n o' mil wunak? ¿Qui pe' na ul tx'akx tic'u'l jatna' mo'tx pam sowrin?

10 ¿Qui pe' na ul tx'akx tic'u'l yi juk pam yi xcon wa'n tan chic'a'che'n yi cyaj mil wunak? ¿Qui pe' na ul tx'akx tic'u'l yi jatna' mo'tx pam yi sowrin?

11 ¿Mbi tzuntz yi quinin na pujx inyol ita'n? Yi wetz, qui na chintzan tan xtxumle'n chipam yi e' parisey scyuch' yi e' sadusey, ma na i xtx'amil cyajtza'kl.

12 Kalena's tzun tele'n chitxum tetz yi qui na tzan Jesús tan xtxumle'n yi xtx'amil yi pam, ma na i chichusu'n yi e' parisey tu chichusu'n yi e' sadusey.

Yi talol Lu' yi Jesús i' yi jun yi bixba'nt tan tule'n
(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

13 Itzun bantz yi ate' tul yi luwar Cesarea, cwent Filipo, nintzun oc Jesús tan jakle'n scyetz yi e' ẍchusbe'tz:

—Ma jalu', yi In wetz yi in Bajx Cy'ajol, ¿na' scyetz in ẍchiwutz wunak?

14 —At bin e' yi na cyal yi ilu'a'tz yi k'ajtzun Wa'n Bautist yi ja itz'ij junt tir. Ej nin at e' yi na cyal yi i ilu'a'tz yi k'ajtzun Elías.

Nin at na cyal yi ilu'a'tz yi k'ajtzun Jeremías, nka alchok scyetz jun scyeri e' elsanl stzi' Ryos yi quimnake', —che'ch.

15 Bene'n tzun jakol junt tir scyetz:

—Ma le iwutz itetz, ¿na' scyetz in?

16 Saje'n tzun stza'wel Simón Lu':

—Ta', i ilu'a'tz yi Cristo yi jun yi bixba'nt tan tule'n. I ilu'a'tz yi Cy'ajl kaRyosil yi itz' nin tetz, —stzun Lu' tetz.

17 —Ba'n awetz Simón, cy'ajl Jonás, na nk'e'tz jun wunak nchajon yi xtxolbila'tz tzatz, ma na i yi Intaj yi at tcya'j.

18 Ma jalu', yi in wetz swale' jun xtxolbil tzatz: I aẍa'tz aẍ Lu'. Nin jepon intxicbal weri incmon tibaj yi jun c'uba'tz, nin quil xcye' yi porer Bayba'n tan xite'n.

19 Ncha'tz swak'e' yi lawe'il yi tcya'j tzatz. Ej nin alchok e'chk ajtza'kl yil cẍo'c tan makle'n tzone'j wuxtx'otx', nsken bixe' tan Ryos tcya'j. Ej nin ncha'tz alchok e'chk takle'n yil cẍo'c tan pujle'n tzone'j wuxtx'otx' nsken tak' Ryos ama'l tetz, —stzun Jesús bantz.

20 Cawune'n tzun Jesús scyetz cyakil yi e' ẍchusbe'tz:

—Cya'l tzitalwit yi intziblal yi i ina'tz yi Cristo.

Yi talol Jesús yi chocopon wunak tan biyle'n cu'n (Mr 8.31-9.1; Lc 9.22-27)

21 Yi tele'n chitxum tetz yi mbi eka'n ta'n, nintzun oc Jesús tan xtx'olche'n xo'l yi mbi sbajok te i'. Itzun taltz:

—At imbembil Jerusalén. Yil nopon chocopon yi e' wi' banl wi' tetz tnum scyuch' yi e' wi'tz pale', nin yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés tan imbuchle'n. Chinquimok cya'n, poro snitz'ok le toxi'n k'ej, —chij Jesús ban scyetz yi e' ẍchusbe'tz.

22 Tele'n tzun moxol Lu' Jesús joylaj len mu'ẍ, nin octz tan talche'n tetz tan qui talol yi jun xtxolbila'tz.

—Qui'k ltak' Ryos jun xtxolbila'tz teru'. Qui'c rmeril yi nink bajij yi jun xtxolbila'tz te'ju' ta', —chij Lu' bantz tetz Jesús.

23 Je'n tzun such'k'il tib Jesús, nintzun taltz tetz Lu':

—Cawle'n swe'j Satanás, Na na cẍtzan tan inmakle'n. Na yi awajtza'kl nk'e'tz cho'n na saj te Ryos, ma na i'tz cyajtza'kl tu' wunak, —chij Jesús bantz tetz Lu'.

24 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz yi e' ẍchusbe'tz:

—Alchok scyetz yi na taj xom tzaj swe'j, tajwe'n yi quil sban yi tetz tajbil; nin chin tajwe'n cunin yi list i' tan tk'ol tib tk'ab quimichil chi na c'ox tib jun yaj tan quime'n swutz pasyon.

25 Poro cyakil yi e' yi mas na chipek' te yi ank'i'n tetz tzone'j wuxtx'otx', chitz'ake' cyera'tz yi quitz'ajbil tetz ben k'ej ben sak. Poro ko list atit jun yaj tan tilwe'n cyen yi ank'i'n tetz tzone'j wuxtx'otx', tan tu' yi na chintocsaj, scambaj yi stz'ajbil.

26 Qui'c ltak' tetz jun yaj mpe nink cambaj cyakil yi e'chk takle'n yi at tzone'j wuxtx'otx' kol stz'ak yi stz'ajbil tan paj. Na qui'c jun takle'n ba'n tak' jun yaj tan jale'n stz'ajbil.
27 Ej nin yi in wetz, yi in Bajx Cy'ajol, nu'l junt tir. Yil nu'l, cy'a'n k'ej Intaj wa'n, ej nin xomche' yi e' ángel swe'j. Kalena's tzun nu'l tan tak'le'n chicaws yi e' mal nak, nin tan tak'le'n jun oy scyetz yi e' balaj nak. Tu nin xom quen te yi mbi cu'n mbaj chibnol.
28 Poro je junt xtxolbile'j: Jun cu'n yol at e' tzixo'lwok yi qui' chan lchiquim, jalen cu'n quil yil tz'ak'lij wetz ink'ej tan cawu'n, yi in yi in Bajx Cy'ajol.

17

Yi je'n xtx'ixpul tib yubil Jesús
(Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

1 Yi tele'n kak k'ej nintzun e' ben tcy'al Jesús yi Lu' tu Jacow, tu Wa'n yi titz'un Jacow. Cho'n tzun chije'n pone'ntz chichuc cuntu' wi'wtz.
2 Te yi ate' wi'wtz, je' xtx'ixpul tib yubil Jesús ẍchiwutz. Wi'nin xtxekune'n wutz, chi tane'n k'ej. Ej nin yi be'ch tetz, chin skoj nin ban.
3 Chije'n tzun jobtuj k'ajtzun Moisés tu k'ajtzun Elías ẍchiwutz, nin e' jilon tu Jesús.
4 Bene'n tzun tlol Lu' tetz Jesús:
—Ta', chumbalaj nin yi ato' tzone'j. Ko na taju' ba'n kaban ox scabte', jun teru' nin jun tetz Moisés nin jun tetz Elías, —stzun Lu' bantz.
5 I cunin na tzan Lu' tan yolche'n yi yole'j, yi cwe'n mule'n noc sbak' scye'j. Chin litz'un nin yi sbak'a'tz, nin ben quibital jun yoltz: "Yi june'j, ya'stzun inCy'ajl, wi'nin ok'le'n wutz wa'n. Bitwok yi ca'wl i'," stzun yi juna'tz ban tzajtz.
6 Yi quibital yi e' ẍchusbe'tz yi jun xtxolbila'tz, ninin e' opon jokpuj wuxtx'otx' tan paj xo'wl.
7 Toque'n tzun ẍkansal tib Jesús scye'j, nin bentz tan chiyuque'n.
—Txiclije'nwok, quil cxobwok.
8 Ma yi bene'n quilol, cya'lt at, ntin Jesús.
9 Yi chipakxe'n tzaj le cu'nak tzaj, nintzun oc Jesús tan talche'n scyetz:
—I bin jalu', qui na waj yi nink tzitalwok yi xtxolbile'j tetz jun wunak, ma na jalen cu'n yil nitz'ij ẍchixo'l alma', yi in yi in Bajx Cy'ajol.
10 Cyoque'n tzun yi e' ẍchusbe'tz tan jakle'n tetz:
—¿Mbi tzuntz yi na cyal yi e' tx'olol xo'l ley Moisés yi bajx cunin at tulbil Elías?

11 —Bintzi na tal yi ley Moisés yi at tulbil Elías bajx, tan
nuc'le'n cyakil yi e'chk takle'n.
12 Nin swale' nin tzitetz: Ja wi't ulak, poro quinin mme'l
chitxum tetz. Ntin ja cho'c tan buchle'n. Ej nin ncha'tz in, yi
in Bajx Cy'ajol, chocopon tan imbuchle'n, —stzun Jesús bantz
scyetz.
13 Kalena's tzun tele'n chitxum yi e' ẍchusbe'tz yi na tzan i'
tan yolche'n Wa'n Bautist.

Yi xicy yi na saj colpuj wi' tan xya'ywi'il
(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

14 Yi chicwe'n pone'n kale ate't yi e' wunak, nin opon jun yaj
te Jesús, nin cu' mejloktz tan c'uche'n jun pawor tetz:
15 —Ta', elk k'ajabu' te incy'ajl. Tu na saj tu colp yi wi' tan
xya'ywi'il. Chin il nin na ban ta'n. At na ban cu'nt yi na ben
tk'ak' nka xe a' tan paj.
16 Ja wal scyetz yi e' ẍchusbe'tzu', poro quinin nchixcye' tan
tulse'n yos tuch'.
17 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz yi e' wunak:
—Lastum e'u'. Qui na cyocsaju'. Apart cyajtza'klu'. ¿Jat nin
lo' tiemp tajwe'n tan wa'te'n ẍchixo'lu'? ¿Nicy'na't nin muc'be'n
cyeru'? Quicy'aj tzaju' yi xicy tzinwutz, —chij Jesús scyetz.
18 Toque'n tzun Jesús tan laje'n len yi espíritu cwent Bayba'n
yi at twankil yi xicy. Yi tele'n ninin cunin ul yos tuch'.
19 Itzun yi chicyaje'n cyen Jesús chichuc nintzun e' oc yi e'
ẍchusbe'tz tan jakle'n tetz:
—Ta', ¿mbitzuntz quinin nkaxcye' ketz tan laje'n len yi
espírituja'tz?
20 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:
—I'tz tan paj yi qui'c mas k'uklij ic'u'l te Ryos. Jun cu'n yol
swale' nin tzitetz, yi nink k'uke' mu'ẍ tal ni' ic'u'l te Ryos,
ba'n tzun klo' tzitalnin te wutze'j: ‘Cawle'n tc'u'l yi ama'le'j,
nin quilo'k tul junt luwar,’ nin ya'tz nin sbne'-tz. Na ko
bintzinin k'uklij ic'u'l swe'j, qui'c jun takle'n yi qui'k xcye'wok
tan banle'n.
21 Poro yi jun jilwutz espíritu cwent Bayba'ne'j qui'c rmeril
tan laje'n len, ntin kol cxo'cwok tan nachle'n Kataj nin tan
muc'le'n we'j.

Yi toque'n Jesús tan talche'n yi sbiylok
(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

22 Itzun bantz te yi na chixon lakak ama'l cwent Galilea,
nintzun oc Jesús tan talche'n scyetz:
—Yi in wetz yi in Bajx Cy'ajol ẍchinjatxlok ẍchik'ab yi e'
wunak.
23 Ẍchinquimok cya'n. Poro snitz'ok junt tir le toxi'n k'ej.
Yi quibital yi e' ẍchusbe'tz yi xtxolbila'se'j, tak' bis scyetz.

Yi cutxuj tetz ca'l Ryos

24 Itzun bantz yi cyopone'n Jesús scyuch' yi e' ẍchusbe'tz le tnum Capernaum, at tzun jun aj peyunl tetz yi cutxuj tetz yi ca'l Ryos nin opon te Lu', tan jakle'n yi xtxolbile'j tetz:

—¿Na pe' tak' yi cyeru' chibajxomu' yi tetz cutxuj tetz ca'l Ryos?

25 —Na, —stzun Lu' bantz.

Poro yi tpone'n Lu' xe yi ca'l kale atit Jesús, bajx jilone'n tzaj Jesús tetz:

—Simón, ¿mbi na awal atz ta'n? ¿Na' scyetz e' yi tajwe'n tan chichojol yi e'chk alcawal tu yi e'chk cutxuj? ¿Na pe' cyak' yi e' wi'tz ajcaw yi cyetz chicutxuj? Nin yi e' cyuch', ¿na pe' cyak' cyetz chicutxuj? ¿Nka ntin yi e' yi qui'c cyetz chik'ej?

26 —Qui' ta', ntin na cyak' yi e' yi qui'c cyetz chik'ej, —stzun Lu'.

—Bintzi, qui na cyak' chicutxuj.

27 Poro tan qui kak'ol chi'ch c'u'lal scyetz, ba'n tcu'n cẍben tzi a' tan cayi'n. C'ox nin ansuel wi a'. Yil tx'amxij yi bajx cay awa'n, sjalok jun pwok le stzi'. Tzicu'n yi jun pwoka'tz tan ẍchojle'n yi wetz tu atz acutxuj. Ba'n tzun cẍben tan tak'le'n scyetz.

18

Yi e' yi at mas chik'ej swutz Jesús
(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

1 Yi quibital yi xtxolbile'j, nin e' oc yi e' ẍchusbe'tz Jesús tan jakle'n jun cyajtza'kl tetz. Itzun cyaltz:

—Yil xe'tij Ryos tan cawu'n tzone'j wuxtx'otx', ¿na' scyetz e' yi sjalok mas chik'ej? —che'ch bantz.

2 Saje'n tzun moxol Jesús jun nitxa', nin opon txiclok chinicy'al.

3 Bene'n tzun tlol scyetz yi e' ẍchusbe'tz:

—Jun cu'n yol na walnin tzitetz, ko quil tzitx'ixpe'n ita-jtza'kl, nin ko quil cxo'cwok c'ulutxum chi tane'n c'ulutxumil yi jun nitxa'e'j, quil cxo'cwok cyajlal yi e' yi ate' jak' ca'wl Ryos.

4 Na swutz Ryos yi e' yi chocopon tetz bajxom, nin yi e' yi sjalok chik'ej, i'tz yi e' yil cyocsaj quib juy, yi e' yi cyocsaj quib c'ulutxum chi tane'n yi nitxa'e'j.

5 Na alchok scyetz yi na xom swe'j, nin yil tak' k'ej jun wunak yi qui'c mas k'ej, chi tane'n yi nitxa'e'j, na tzun tzantz tan tak'le'n weri ink'ej.

Chin xo'wbil nin kol kajuch kil
(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

6 "Ko at jun tal prow yi na chin tocsaj. Ej nin ko na xcye' jun yaj tan suble'n, nin tan pitle'n nin tul il, tz'ak'lok caws yi jun

subul naka'tz. Ba'n tcu'n yi nink tz'oc c'alij jun chin ca' skul, nin ben c'oxijtz xe mar, swutz yi nink tz'oc tan suble'n jun tal prow yi k'uklij c'u'l swe'j.

7 Lastum yi at e' yi chixcyek tan chisuble'n wunak, nin ilenin ẍchijalok. Poro tz'ak'lok chicaws.

8 "Ko na ijuch itil tan ik'ab, nka tan itkan, tajwe'n tan tele'n tamij nin tan c'oxle'n len. Na ba'n tcu'n yi nink tzimuc' q'uixc'uj tan icambal yi itz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz, swutz yi nink cxben cyakil tu itajtza'kl cachi' tul yi jun chin wutzile'n k'ak' yi quinin bajsbe'n tetz.

9 Ej nin ko na ijuch itil tan iwutz, tajwe'n tan tele'n c'olpi'n yi jun iwutza'tz. Na ba'n tcu'n yil cxoponwok tcya'j tu jalaj iwutz, swutz yil cxoponwok tq'uixc'uj tu cabil iwutz.

Yi elsawutzil tetz jun cne'r yi tx'aknak
(Lc 15.3-7)

10 "Quil tzital yi qui'c chixac yi e' tal prow yi na chin cyocsaj, na jun cu'n yol na wal tzitetz, yi e' ángel yi q'uicy'lom cyetz, nternin na che'l na cho'c tu Intaj yi at tcya'j.

11 Ej nin yi in wetz, yi in Bajx Cy'ajol, ya'stzun wetz inxac yi wule'n tzone'j tan chiclaxe'n yi e' yi tx'akxnake' tk'ab yi quil.

12 "¿Mbi na ital itetz? ¿Mbi na ban jun yaj yi at jun cient tawun, nin kol tx'akxij jun? ¿Qui ptzun che' til cyen jun tkuj yi jun mutx' tu belulaj tawun tan bene'n tan joyle'n yi jun yi ntx'akxij?

13 Ej nin kol jal yi juna'tz yi ntx'akxij, stzatzink mas te'j, swutz yi jun c'oloj yi ba'n ate't.

14 Ej nin ya'stzun tane'n Kataj yi at tcya'j, qui na taj i' yi nink tx'akxij jun scyeri yi e' tal prowa'tz yi na chin cyocsaj.

Ẍe'n kaban tan cuyle'n paj jun wunak
(Lc 17.3)

15 "I bin jalu', swale' nin tzitetz icyakil: Ko at jun itajwutz yi na tzan tan nuc'le'n quen jun e'chk takle'n cachi' tzite'j, ba'n cxbenwok ichuc tan nuc'le'n tetz i'. Kol pujxij ta'n, ja tzun xcye'woktz tan pakle'n tzaj tajtza'kl yi itajwutza'tz.

16 Poro ko quil pujx ta'n, ba'n lben jun, nka cob tan tbite'n iyol.

17 Poro ko quil pujx ta'n ba'n cho'c yi e' nim juy tan pujle'n ixo'l. Poro ko quil tocsaj chiyol yi e' nim juy, cyajk tu' i' chi tane'n jun yaj yi qui na tocsaj Ryos, nka chi tane'n jun scyeri yi e' mal nak yi ntin na chitzan tan ixile'n.

18 "Jun cu'n yol na wal nin tzitetz, yi e'chk ajtza'kl yil cxo'cwok tan makle'n tzone'j wuxtx'otx', nsken bixe' tan Ryos. Ej nin yi e'chk ajtza'kl yil tzitak'wok ama'l tetz tzone'j wuxtx'otx', nsken tak' Ryos ama'l tetz.

19 “Ncha'tz, swale' cyen tzitetz: Ko at cob axwok yi junit
sban itajtza'kl tan c'uche'n jun e'chk takle'n tetz Intaj yi at
tcya'j, stak'e' i' tzitetz.
20 Na kale na chichamwit quib cob, nka ox innitxajil, atin
nintz scye'j, —chij Jesús scyetz.
21 Toque'n tzun Lu'-tz tan jakle'n jun tajtza'kl tetz Jesús:
—Ta', ¿jatna' tir na taj tan incuyul paj jun wunak yi na juch
til tzinwutz? ¿Tzicu'n polo' tan juk tir?
22 —Nk'e'tz ntin juk tir, ma na na taj tzacuy paj jun yaj juk tir
oxc'al tu lajuj, —chij Jesús bantz tetz Lu'.

Yi mos yi quinin cuy paj yi tuch'

23 “Na cho'n cu'n sbne' Ryos tan cawu'n chi banak jun wi'tz
ajcaw scye'j yi e' mos. Ja oc i' tan peye'n chitx'ok'be'n.
24 Nintzun ul ticy'le'n jun yi jat lo' mil xtx'ok'be'n tetz.
Poro yi yaj, qui'c nin jun centaw colij ta'n tan ẍchojle'n yi
xtx'ok'be'n.
25 Nintzun cawun nin yi wi'tz ajcaw tan bene'n c'ayi'n yaj
tuml yi najal tu cyakil mebi'l, tan ẍchojle'n yi xtx'ok'be'n yi at.
26 Ma tal prow yaj, nin cu' mejlok swutz yi patrón tan jakle'n
cuybil paj: ‘Ta',’ chij, ‘max c'u'lu' swibaj. Tak'e'u' mu'ẍ pasens
swetz. Tzinjoye' puntil tan ẍchojle'n cyakil yi intx'ok'be'n.’
27 “Tele'n tzun k'ajab yi patrón te i' nin cuy paj te yi
xtx'ok'be'n. Tzaje'n nin ban yi xtx'ok'be'n i' swutz yi taw. Nin
el yaj liwr.
28 “Watok cunin el tzaj yaj swutz yi patrón yi cwe'n chic'ulul
quib tu jun tuch'. Yi jun tuch'a'tz at xtx'ok'be'n tetz, poro qui'c
mas, cobox ntzi' pwok. Bene'n tzun yaj tan yok'le'n yi kul tan
biyle'n cu'n tuch'. Nintzun taltz: ‘¡Chojaj yi atx'ok'be'n swetz!’
stzun i' tetz prow.
29 “Cwe'n tzun mejlok yi jun tal prow yaja'tz swutz yi tuch',
nin octz tan c'uche'n cuybil paj: ‘Ta', max c'u'lu' swibaj.
Tak'e'u' mu'ẍ tal ama'l swetz, nin tzinchoje' cyakil.’
30 Poro yi junt, quinin cuy paj yi tuch', nin oc ta'n xetze' tan
ẍchojol yi xtx'ok'be'n tetz.
31 “Yi quilol yi e' mas ak'unwil yi mbi cu'n ntulej yi juna'tz
yi tuch', nin tak' ch'on scyetz. Nintzun e' ben tan talche'n tetz
chipatrón yi mbi cu'n mbajij.
32 Ẍchakxe'n tzun yi jun yaja'tz tan yi patrón, nin yajontz tetz:
‘Ẍe'n yaj, chin juntlen nin awajtza'kl. Yi in wetz ja incuy cyakil
yi atx'ok'be'n tan tu' yi ncu' awutz swetz. Cha'tz klo' maban
atz.
33 Ja klo' el ak'ajab te awuch' chi mme'l wetz ink'ajab
tzawe'j.’
34 Chin chi'che'n nin ban c'u'l yi patrón yaj te'j, nin cawunin
tan tak'le'n caws i', jalen yil ẍchoj cyakil yi paj xtx'otx'be'n.”

35 —Ncha'tz sbne' intaj yi at tcya'j. Stk'e' i' icaws cyakil yi axwok yi qui na icuy paj yi ituch', tetz cu'n italma'. Ej nin qui na taj yil tzina'wsaj junt tir yi quil, —chij Jesús bantz scyetz.

19

Qui'c cu tan cyaje'n paxil yaj yi txkel
(Mr 10.1-12; Lc 16.18)

1 Itzun bantz yi baje'n xtxolil yi e'chk xtxolbila'se'j, tele'n tzaj tzuntz Galilea. Cho'n tzun tpone'ntz le luwar cwent Judea yi cho'n at jalaj cy'en a' Jordán.

2 Wi'nin wunak e' xom nintz te'j, nin ul yos scyuch' yi e' yabi'ẍ ta'n.

3 Cyoque'n tzun cobox parisey tan joyle'n puntil yi ẍe'nk jal til Jesús. Bene'n tzun chijakol tetz:

—¿Mbi na tal teru' ta'? ¿Ba'n pe' slaj len jun yaj yi txkel yi kol tz'icy' paj te'j? —che'ch tetz Jesús.

4 —¿Qui ptzun na chisi'leju' tul yi ley yi tz'iba'nt cyen yi na tal: 'Yaj tu xna'n e' tulej Ryos'?

5 Ncha'tz at jun xtxolbil yi na tal: 'Tajwe'n cu'n tan cyaje'n cyen tilol jun yaj yi taj xtxu' tan cyok'bel quib tu txkel. Nin chijunaj quib yi coba'tz yi na cyok'bej quib. Junit na chiban swutz tkan Ryos.'

6 Nk'e'tz cob chixone'n, ma na jun ntzi' nchiban. Cha'stzun te qui'c rmeril yi nink xcye' jun wunak tan chijatxle'n yi jun lmuja'tz yi Ryos ncyok'ben cu'n, —chij Jesús scyetz.

7 Cyoque'n tzun yi e' parisey tan jakle'n junt xtxolbil tetz:

—Yi ko ya'tz, ¿mbi tzuntz yi talnak Moisés yi ntin bnix jun u'j, tan cyaje'n cyen tilol jun yaj yi txkel? —che'ch bantz.

8 Stza'wel tzun Jesús:

—Cyaj tlol Moisés yi xtxolbile'j tan paj stze'tzal cyalma'u', poro le xe'tzbil tzaj nk'era'tz tajbil Ryos.

9 Ma yi wetz inchusu'n i'tz: Alchok scyetz yi na pax cyen yi txkel, nin na tok'bej tib tu junt, jopol wutzaj i'. Ntin at cu tan paxe'n cyen yi xna'n yi ko jopol wutzaj i'. Ncha'tz, kol tok'bej tib jun yaj tu jun xna'na'tz yi cyajnak cyen paxi'n, jopol wutzaj i'.

10 Cyoque'n tzun yi e' ẍchusbe'tz Jesús tan yol tetz, itzun cyaltz:

—Ta', yi ko ntina'tz xe' tan cyaje'n cyen paxil jun yaj yi txkel, ba'n tcu'n quil sjoy txkel, —che'ch.

11 —Bintzi lo', poro nk'e'tz cyakil yaj chitx'aje' yi xtxolbile'j. Ntin yi e' yi ak'ij yi jun ajtza'kla'tz scyetz tan qui toque'n quixkel.

12 At xe' tan qui toque'n quixkel cobox. At e' yi quil tz'oc quixkel tan paj yi po'tnak chiwankil yi quitz'le'nix. Ej nin at

e' yi po'tnak chiwankil cyak'un wunak. Nin ncha'tz at e' yi qui na oc quixkel tan paj yi cyak'o'nt quib tan chixcone'n tetz Ryos. Alchok scyetz yi na nachon te'j yi ya'tz tajbil Ryos te i', ba'n sban tane'n.

Yi tk'ol Jesús yi banl squib e' nitxa'
(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

13 Ej itzun cyopone'n ticy'le'n cobox nitxa' swutz Jesús tan je'n tk'ol yi k'ab ẍchiwi', nin tan nachol Kataj squibaj. Poro nin e' oc yi e' ẍchusbe'tz tan makle'n chiwutz yi e' cy'anl tetz.

14 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:

—Ak'wok ama'l scyetz yi e' nitxa' tan cyule'n swe'j. Quil tzimakwok chiwutz. Na cyakil yi e' yi cho'n tane'n chic'ulutxumil chi tane'n chic'ulutxumil yi e' nitxa'e'j, ya'stzun yi e' yi ate' tk'ab Ryos, —stzun Jesús bantz scyetz.

15 Je'n tzun tk'ol yi k'abtz chiwi' yi e' nitxa' tan tk'ol chibanl. Yi wi't bnixe'n yi xtxolbile'j, bene'n nin ban Jesús tul junt luwar.

Yi jilone'n jun ric tetz Jesús
(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

16 Ej itzun bantz, nintzun opon jun ac'aj yaj tan yol tu Jesús, nin jaktz tetz:

—Ta', chumbalaj nin ilu'. Tale'u' swetz, ¿mbi jun takle'n balaj tzimban tan incambal yi wutz'ajbil?

17 Bene'n tzun tlol Jesús tetz:

—¿Mbi tzuntz yi na awal yi in balaj? ¿Qui pe' na el atxum tetz yi qui'c jun balaj at tzone'j wuxtx'otx'? Ntin Ryos balaj. Poro ko na awaj tzacambaj yi awutz'ajbil, banaj tane'n yi e'chk ca'wl.

18 —Poro ¿na' scyetz ca'wlil ta'? —stzun yaj.

—'Quil cẍbiyolnakin; quil cẍjopon wutzaj; quil cẍalk'ij; quil tzajal cu'n jun wi awak' tetz alchok wunak.

19 Lok'we' ataj atxu', nin lok'we' yi e' mas wunak chi na alok' awibatz,' —chij Jesús bantz tetz yaj.

20 —Poro ta', jetz yi in tzaj nitxa' wocle'n tan banle'n tane'n cyakil yi e'chk xtxolbile'j, ¿mbi tzun mas na tajtz?

21 —Ko na awaj jal abalajil, cun c'ay yi amebi'l, nin oy nin yi jamel scyetz yi e' meba'. Tz'ak'lok tzun amebi'ltz tcya'j. Yil tzaban tane'n yi xtxolbile'j, ba'n tzun cẍu'ltz tan axome'n swe'j, —stzun Jesús bantz tetz yaj.

22 Poro yi tbital yaj yi xtxolbile'j, wi'nin bisune'n na chin ric nin i'. Cyaje'n cyen tzun tilol yaj yi Jesús.

23 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz yi e' ẍchusbe'tz:

—Swale' nin tzitetz yi mero bintzi, at q'uixbel tan cambal jun ric yi balaj tiemp yil tz'ul tzaj Kataj Ryos tan cawu'n.

24 ¿Ja pe' itbit? Ni'cu'n q'uixbel tan tpone'n jun ric le balaj
ama'l kalel cawune't Ryos, chi yi q'uixbel tan ticy'e'n jun
camey tul jun julil bak tz'isbil, —chij Jesús bantz.
25 Yi quibital yi e' ẍchusbe'tz yi xtxolbile'j, nintzun e' el yabtz
te'j, nintzun cyaltz squibil quib:
—Yi ko ya'tz, ¿ẍe'n tzun clax jun?
26 Che' bene'n tzun xmayil Jesús, nintzun ben tlol scyetz:
—Quil xcye' jun wunak te yi xtxolbile'j, poro qui'c jun
takle'n yi qui'k xcye' Ryos te'j.
27 Toque'n tzun Lu' tan yol tetz Jesús:
—I bin jalu' Ta', yi o' ketz ja cyaj kilol cyakil yi kamebi'l tan
kaxome'n te'ju', ¿mbi tzun skacambaje'tz?
28 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:
—Jun cu'n yol swale' nin tzitetz, yil tz'ul yi tiemp yil tz'oc
cyakil tetz ac'aj, nin yil chinc'ole' tan cawu'n le c'olchbil yi
wi'nin k'ej, ncha'tz axwok, xc'olek tzinxlaj tan chicawe'n yi
coblaj k'u'j xonl k'ajtzun kamam Israel.
29 Ncha'tz alchok scyetz yil til cyen yi tetz ca'l, nka yi e'
titz'un, nka yi taj xtxu', nka yi txkel, nka nitxajil, nka xtx'otx'
tan xome'n swe'j, scambaj yi juna'tz jun cient mas. Ej nin
ncha'tz scambaj i' yi itz'ajbil tetz ben k'ej ben sak.
30 Poro at wi'nin e' yi bajxche', yi wi'tzbil ẍchibne'. Nin at e'
yi wi'tzbil quitane'n yi ẍchibajxok tan chicambal yi quitz'ajbil.

20

Yi elsawutzil tetz chichojo'n cobox ak'unwil

1 "Ni'cu'n sbajok tul yi balaj tiemp yi at tulbil, chi banak jun
yaj taw pinc scye'j e' mos. Itzun bantz, jalchan cunin tele'n yaj
tan chijoyle'n ak'unwil tan ak'un tuch'.
2 Yi jale'n cobox ta'n, ja bixe' chitrat tan ẍchojol jun pwok te
chik'ej, nin e' ben ẍchakol tan ak'un.
3 Yi tpone'n beluj ch'ich' jalchan, ja noj quen i' scye'j coboxt
ak'unwil yi qui'c cyak'un.
4 Nin ben tloltz scyetz: 'Ak'ujenwok swuch', nin cxin-
choje'wok.' Chibene'n tzuntz tan ak'un.
5 Ma tpone'n chajcu'n k'ej, ja el tan chijoyle'n coboxt
ak'unwil. Nin ncha'tz ban i' yi tpone'n ox ch'ich' cu'lbe'n k'ej.
6 Ej nin yi tpone'n o' ch'ich' cu'lbe'n k'ej nin el tzaj junt tir
tan xo'n. Ja noj cyen scye'j coboxt yi qui'c cyak'un, nin taltz
scyetz: '¿Mbi na ibanwok tzone'j? ¿Qui'c pe' itak'un?'
7 'Qui'c ta', qui'c kak'un na jal ka'n,' che'ch bantz.
'Quibene'nk bin tan ak'un swuch'.'
8 "Itzun bantz, yi cwe'n k'ej, nin cawun yi patrón te yi
martoma' tan chichakle'n yi e' mos tan tele'n chichojo'n. 'Bajx
che' achoj yi e' yi buch tlen ncho'c tan ak'un. Wi'tzbil tlen che'

achoj yi e' yi jalchan nchixe'tij tan ak'un,' stzun yi patrón tetz martoma'.
9 "Cyopone'n tzun yi e' yi e' xe'tij tan ak'un o' ch'ich' cwe'n k'ej. Yi tele'n tzaj chichojo'n, ja ak'lij jujun pwok te jujun.
10 Ma yi cyopone'n yi e' yi e' xe'tij tan ak'un bajx cu'n, le wutz yi cyetz cyajtza'kl yi nimt cu'n yi cyetz chichojo'n tz'ak'lok, poro qui'. Jujun pwok ak'lij tetz jujun.
11 Cyoque'n tzuntz tan xocho'n tetz yi patrón:
12 'Ta', ¿mbi tzuntz yi nicy' nin tu' kachojo'n mban scyuch' yi e' yi june'n or nchak'uj? Ma ketz ja icy'pon cu'n jun k'ej ka'n. Ja katij wi'nin k'ej. Poro ni'cu'n kachojo'n mban scyuch'.'
13 "Saje'n tzun stza'wel yi patrón tetz jun scyeri yi e' ak'unwila'tz: 'I bin jalu' wamiw, max ac'u'l. Nk'e'tz cachi' na chintzan tan baje'n tzite'j. ¿Nk'era'tz pe' katrat tzituch' tan inchojol jun pwok te ik'ej?
14 Je'j, tz'amwok ipu'k, nin quitaje'nk, na yi in wetz na waj yi nicy' nin tu' ichojo'n sban.
15 Na yi in wetz, ba'n tzimban wajbil te impu'k. ¿Nka na tzun tak' chi'ch c'u'lal yi imbalajil tzitetz?'
16 Yi xtxolbile'j na ẍchaj: Yi e' wi'tzbil chocopon tetz bajx, ma yi e' bajx chocopon tetz wi'tzbil. Na tzan Ryos tan chimoxe'n tzaj wi'nin, poro qui'c mas e' yi ẍchiclaxok.

Yi talolt Jesús yi at cyocbil wunak tan biyle'n
(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

17 Itzun bantz yi na chixon tbe' tan cyopone'n Jerusalén, nintzun e' el tzaj ẍchakol yi e' ẍchusbe'tz ẍchixo'l yi e' mas wunak tan yol scyetz chichuc cuntu'. Itzun taltz:
18 —I bin jalu', sak tziwutz yi cho'n at kabembil Jerusalén. Yi nsken wi't kopon ẍchinjatxlok ẍchik'ab yi e' wi'tz pale', nin ẍchik'ab yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés. Ncha'tz sbixek cya'n tan wele'n cu'n swutz.
19 Chinjatxlok ẍchik'ab yi e' awer nak. Nocopon tetz chitze'lbe'tz. Chinlo'onk cya'n nin chinjepon cya'n swutz pasyon. Chinquimok, poro le toxi'n k'ej nitz'ok junt tir ẍchixo'l alma', —stzun Jesús bantz scyetz.

Yi chijakol cob yaj chik'ej
(Mr 10.35-45)

20 Itzun te yi na chixon tbe', nintzun opon yi xtxu' Jacow tu Wa'n tan yol tetz Jesús. Xomche' yi cob tala'tz te'j. E' cy'ajl Zebedeo. Cwe'n tzun mejlok yi jun xna'na'tz swutz Jesús tan jakle'n jun pawor tetz.
21 Bene'n tzun jakol Jesús tetz:
—¿Mbi na taju' swetz?

—Ta', yil tz'ocu' tan cawu'n, na klo' waj yil tak'u' chik'ej yi cob wale'j tan chic'olewe'n xlaju'. Jun le sbalu', nin junt le maxu', —chij xna'n tetz Jesús.

22 Talol tzun Jesús scyetz:

—Yi axwok itetz, qui na el itxum tetz yi mbi na cxtzanwok tan c'uche'n. ¿Pe xcyekwok tan muc'le'n yi q'uixc'uj yi tz'icy'pon wetz wa'n? —chij Jesús bantz.

—Kaxcyek ta', —che'ch cob yaja'tz.

23 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:

—Jun cu'n yol tzitije' yi q'uixc'uj yi tzintije' wetz, poro tan ic'olewe'n tzinxlaj nk'e'tz in chincawunk te'j, ma na cho'n tz'ak'lok scyetz yi e' yi txa'ijche't tan intaj.

24 Itzun yi quibital yi lajujt cyuch', nintzun je' ẍchiwutz yi mbi'tz na chitzan yi cob tan jakle'n tetz Jesús.

25 Toque'n tzun Jesús tan chichakle'n tzaj, nin taltz scyetz:

—Na itilwok yi ẍe'n quitane'n yi e' wi'tz ajcaw lakak lmak tnum, wi'nin na chicawun. Na cho'c wunak jak' chica'wl.

26 Poro qui na taj yi ya'tz tziban itetz. Ma na je puntile'j, ko at jun tzixo'l yi na taj jal k'ej, tajwe'n tan toque'n i' tetz chichakum yi e' mas.

27 Ko at jun tzixo'l yi na taj tz'oc tetz bajxom, tajwe'n tan toque'n tetz chichakum yi e' mas.

28 Chi wutane'n wetz, yi in Bajx Cy'ajol, nk'era'tz inmantar yi nink cho'c wunak tetz inchakum, ma na ja nu'l tan woque'n tetz chichakum wunak. Ja nu'l tan wuk'ol wib tk'ab quimichil tan chiclaxe'n wi'nin wunak.

Yi tule'n yos tan Jesús scyuch' cob moyi'ẍ
(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

29 Itzun bantz yi cyele'n tzaj le tnum Jericó, wi'nin wunak e' xom tzaj te Jesús.

30 At tzun cob moyi'ẍ c'olẍche' tzi be'. Yi quibital yi ticy'e'n cu'n Jesús, nin e' ẍch'intz:

—Kajcaw, ilu' yi xonl Luwiy yi at tulbil, elk k'ajabu' ske'j.

31 Cyoque'n tzun yi e' wunak tan makle'n chitzi' tan qui't chiẍch'ine'n, poro mas tcunin na chiẍch'intz:

—Ta', ilu' yi xonl k'ajtzun Luwiy yi at tulbil, elk k'ajabu' ske'j.

32 Taquewe'n cu'n tzun Jesús, nin e' saj ẍchakol yi e' moyi'ẍ te'j tan jakle'n scyetz:

—¿Mbi itajbil swetz?

33 —Ta', na klo' kaj yil jakxij kawutz.

34 Tele'n tzun k'ajab Jesús scye'j, nin oc macol te chiwutz. Ninin ul yos scyuch', nin e' xom nintz te'j.

21

Yi tpone'n Jesús Jerusalén
(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

1 Yi txantok tan cyopone'n Jerusalén, ja chopon naka'jil yi
tal tnum Betfagé, yi cho'n at te c'u'l wutz yi na bi'aj wi Olivo.
Che' saje'n tzun ẍchakol Jesús cob ẍchusbe'tz,
2 nin taltz scyetz:
—Quibene'nk le aldey tzi'ne'j. Yil cxopon, tzitile' jun buru'
c'alij yi at tal. Pujwok tzaj, nin cy'ajwoke' tzaj.
3 Ko al xmakonwok te'j, alwok: 'Cho'n xconk tetz Kajcaw.
Ax chu'l kuk'e't nin,' ẍchijwok sban.
4 Tan yi xtxolbile'j ja el cu'n te yi yol yi tz'iba'nt cyen tak'un
jun scyeri e' elsanl stzi' Ryos tentz, yi na tal:
5 "Cun al scyetz aj Sión:
'Bitwok tzaj, at tulbil ireyil.
Chin c'ulutxum nin i' sbne'.
Na yil tz'ul, cho'n at te jun buru',
jun ne'ẍ mam buru', tal jun ekum ektz tu'.' "*
6 Chibene'n tzun yi cob ẍchusbe'tza'tz tan ticy'le'n chimantar
yi e' ben chakij te'j.
7 Yi tule'n quicy'al yi e' buru'a'tz, nin je' cyak'ol yi chixbu'ktz
tetz scy'e'j yi tal ni' buru'. Kalena'tz je'n Jesús te'j.
8 Ma yi e' wunak wi'nin chimule'n. At e' baj cu'n chilit'ul
chixbu'k kale atit ticy'bil Jesús. Ej nin at e' e' ben tan tamle'n
k'ab tze' tan cwe'n tbe' kale atit ticy'bil i'.
9 Cyakil yi e' wunak yi bajxche' scyuch' yi e' yi xomche't tzaj,
wi'nin chiẍch'ine'n:
—¡Kak'e' kak'ajsbil tetz yi june'j, na i' yi jun xonl Luwiy yi at
tulbil! ¡At banl Kataj tibaj, na Ryos nchakon tzaj! ¡Kak'e' bin
kak'ajsbil tetz Ryos! —che'ch yi e' wunaka'tz.
10 Yi tocompone'n Jesús le tnum Jerusalén, wi'nin
chiẍch'ine'n wunak te'j tan tzatzin yi ate' cu'nt. Poro at e'
yi chijak squibil quib:
—¿Mbi eka'n tan yi yaje'j? —che'ch.
11 —Ya'stzun Jesús, aj Nazaret cwent Galilea. I' jun elsanl
stzi' Ryos, —che'ch coboxt ban tzajtz.

Yi toque'n Jesús tan chilaje'n len yi e' aj c'ayinl le templo
(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

12 Yi baje'n wi' yi e'chk xtxolbila'se'j, cho'n tzun toque'n
Jesús tc'u'l yi ama'l cy'anl te yi templo, nin octz tan chilaje'n
len yi e' yi na chitzan tan c'ayi'n, nin tan lo'k. Nin baj je'
trimpul yi e'chk chimes yi e' tx'exunl wutz pwok. Ncha'tz yi
chichem yi e' c'a'y plomẍ.
13 Te yi na tzan tan chilaje'n len, nin tal i' scyetz:

---

* **21:5** Zac 9.9.

—Tz'iba'nt cyen: 'Yi weri inca'l, ya'stzun nachbil wetz,' poro yi e' cyeru' na xcon cya'nu' tetz jun molbil alk'om, —stzun Jesús.

14 Te yi at i' le templo, nin ocopon chïxkansal quib cobox moyi'ï, tu cobox co'x, ej nin ul yos ta'n scyuch'.

15 Poro wi'nin ïchi'che'n chic'u'l yi e' wi'tz pale' scyuch' yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés yi quilol yi e'chk milawr yi bnix tan Jesús. Nin ncha'tz at e' nitxa' yi na chïch'in: "Wi'nin k'ej yi yaje'j, na i' yi xonl k'ajtzun rey Luwiy yi at tulbil," che'ch bantz.

Yi quibital yi e' wi'tz pale' yi chiyol yi e'a'tz yi na chitzan tan talche'n le templo,

16 nintzun e' octz tan jakle'n tetz Jesús:

—¿Na pe' awit nin yi k'ajsbil yi na chitzan nitxa' tan tak'le'n? ¿Ba'n cïchij lo'?

Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:

—Na, na wit, poro qui pe' na chisi'lej cyeru' yi jun xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi na tal:

'Ryos na ak'on cyajtza'kl yi e' nitxa' scyuch' yi e' tal ni' tan cyak'ol chik'ajsbil tetz.' Ya'stzun yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen, —stzun Jesús scyetz.

17 E' cyaje'n cyen tzun tiloltz, nin icy'tz. Cho'n tzun tpone'ntz le aldey Betania. Ya'stzun baje't ak'baltz ta'n.

Yi skeje'n jun wi' ibï tan Jesús
(Mr 11.12-14, 20-26)

18 Itzun bantz le junt eklok, yi pakxe'n tzaj Jesús tnum, nin saj we'j te'j tbe'.

19 Bene'n tzun tilol jun wi' ibï yi at tzi be'. Yi bene'n klo' tan stzutle'n tzaj wutz, quinin jal jun lo'baj ta'n. Ntin xak wi'nin. Nin oc tlol te jun wi' ibïa'tz:

—Qui't cïwutzin sbne' opon tunintz, —stzun i' tetz.

Na el tzaj cunin yi yole'j le stzi', yi skeje'n yi jun wi' ibïa'tz.

20 Yi quilol yi e' ïchusbe'tz yi xtxolbile'j, nin e' baj el yab te'j, nin e' jaktz tetz Jesús:

—¿Ïe'n tzuntz Ta', yi chin lajke'l nin nskej jun wi' tze'e'j? —che'ch.

21 —Jun cu'n yol swale' nin tzitetz. Yi nink k'uke' ic'u'l swe'j, nin qui'k tzicabej ic'u'l, xcyekwok tan banle'n e'chk milawr chi na imban wetz. Ncha'tz ko quil tzicabej ic'u'l, ba'n tzitalwok tetz yi wutze'j: 'Cawle'n tzone'j, quilo'k xe mar,' nin ya'tz nin sbne'-tz.

22 Yi nink k'uke' ic'u'l te Ryos, tz'ak'lok cyakil yi na ic'uchwok.

Yi chijakol tetz Jesús yi na' ak'on k'ej i'
(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

23 Bene'n tzun Jesús le templo. Itzun te yi na tzan tan
chichusle'n wunak, nin e' opon yi e' wi'tz pale' scyuch' yi wi'
banl chiwi' yi e' judiy tan jakle'n tetz:
—¿At ptzun ak'ej tan chichusle'n wunak? ¿Na' nmak'on
ak'ej? —che'ch tetz Jesús.
24 —I bin jalu', bajx tzinjake' jun xtxolbil scyeru'. Kol cyalu'
yi puntil swetz, ncha'tz in swale' scyeru' yi na' nmak'on ink'ej.
25 ¿Na' site't k'ej k'ajtzun Wa'n Bautist tan je'se'n a' chiwi'
wunak? ¿Ryos pe' ak'on tetz, nka e' tu' wunak? —chij Jesús
bantz scyetz.
E' baj xe'te'n tzun tan wolnewe'n squibil quib: "Kol kal
yi Ryos ak'on k'ej Wa'n, stale' sketz yi mbi tzuntz yi quinin
nkaban tane'n yi ẍchusu'n.
26 Ej nin kol kal yi wunak tu' ak'on k'ej Wa'n, ¿mbil chitxum
wunak ske'j? na cyakil wunak na cyocsaj yi elsanl stzi' Ryos
k'ajtzun Wa'n," che'ch squibil quib.
27 Jalta'tz nin ben cyalol tetz Jesús:
—Cuquen, qui na pujx ka'n, —che'ch.
—Ko ya'tz cyajtza'klu', ncha'tz in wetz, quil wal scyeru' na'
nmak'on ink'ej tan chichusle'n yi e' wunake'j, —chij Jesús
scyetz.

Yi elsawutzil tetz yi cob cy'ajol

28 —I bin jalu', ¿mbi na chitxumu' te yi jun elsawutzile'j? At
jun yaj yi at cob cy'ajl. Nintzun taltz tetz jun scyeri cy'ajl: 'Cun
ak'ujen wi cojbil.'
29 Stza'wel tzun yi cy'ajl yaj: 'Qui' ta', qui na waj.' Poro le
junt tkuj nintz, nintzun je' xtx'ixpul yi tajtza'kl, nin bentz tan
ak'un.
30 Ite'n nin xtxolbila'tz ben tlol tetz yi junt cy'ajl. Stza'wel yi
jun cy'ajla'tz: 'Cu ta', nchimben.' Poro quinin ben.
31 I bin jalu', ¿na' scyetz jun scyeri yi cob cy'ajola'tz yi ban
tane'n yi ca'wl yi taj? —stzun Jesús scyetz.
—I bin bajx, —che'ch.
—I bin jalu', jun cu'n yol na walnin scyeru', yi e' aj peyunl
cwent awer nak, yi chin cachi' nin e' ẍchiwutzu', scyuch' yi e'
wi'tz bnol tetz, chocopon cyera'tz tk'ab Ryos.
32 Poro yi e' cyeru', quil cho'cu' tk'ab Ryos. Na ja ulak Wa'n
Bautist tan xtxole'n scyeru' yi mbi'tz yi e'chk takle'n yi tajwe'n
tan chibnolu' tane'n, nin quinin nchibanu' tane'n. Ma yi e' aj
peyunl cwent awer nak, yi chin cachi' nin e' ẍchiwutzu', wi'nin
e' ja cyocsaj, nin ja chiban tane'n. Nin ncha'tz yi e' wi'tz bnol
tetz, at e' yi nchiban tane'n. Poro lastum e'u', na ja quilu' yi
mbi nchiban. Poro quinin nchitx'ixpuju' yi cyajtza'klu'.

Jun elsawutzil scyetz yi e' ak'unwil yi juntlen cyajtza'kl
(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

33 “Quibit tzaju' yi junt elsawutzile'j: At jun yaj yi cu' tawal
uva tc'u'l jalaj tx'otx'. Nin oc pe'm te'j. Nin bnix jun pila' ta'n
kale na ele't yi t'a'al uva. Nin ncha'tz ja bnix jun xcyak'te' ta'n.
Yi bnixe'n, nintzun ben tk'ol yi jalaj luwara'tz tan c'mo'ni'n.
Bene'n tzun i'-tz joylaj tan pyaj.
34 “Ma yi k'abte'n cosech, nin e' ben ẍchakol cobox ẍchakum
tan ticy'le'n tzaj mu'ẍ tetz te yi cosech.
35 Poro yi e' c'amol tx'otx', nin e' oc tan chitz'amle'n e'
chakum, nin lo'on jun cya'n, nin junt quim cya'n, nin e' oc tan
c'oxle'n junt tan c'ub.
36 Ya'stzun bantz te jun tira'tz. Pontzaj tlen bene'n ẍchakol yi
taw luwar junt tx'akaj chakum. Poro yi e' c'amol, nin e' octz
tan chibiyle'n chi e' ban scye'j yi bajx tx'akaj.
37 “Wi'tzbil tlen bene'n ẍchakol yi taw luwar yi tetz cy'ajl, na
le wutz yi tetz tajtza'kl yi scyeke' ẍchi' yi cy'ajol.
38 Poro yi bene'n quilol yi e' c'amol yi cy'ajol, nintzun cyaltz
squibil quib: ‘Je nocx tz'ule'j. Ya'stzun sc'o'ek cyen tibaj luwar.
Ba'n tcu'n kabiye' cu'nx tan kacambal ketz yi luwar.’
39 I nin tzun cyulejtz. E' octz tan stz'amle'n, nin el cya'n tul
luwar, nin cu' chibiyoltz, —stzun Jesús scyetz.
40 Toque'n tzun Jesús tan jakle'n scyetz yi e' wi' banl wi':
—I bin jalu', yil tz'ul tzaj yi taw luwar, ¿mbil sban i' scye'j yi
e' c'amola'tz?
41 Saje'n tzun chitza'wel yi e' wi' banl wi':
—Quil tz'el k'ajab i' tan chibiyle'n cu'n yi jun jilwutz wu-
naka'tz. Ej nin stk'e' i' yi luwar tan c'mo'ni'n scyetz junt
tx'akajt. Yi junt tx'akaja'tz, cupon chijatxol yi cosech, nin
scyak'e' tetz taw luwar, —che'ch yi e' wi' banl wi' bantz tetz
Jesús.
42 Toque'n tzun Jesús tan talche'n scyetz:
—Qui pe' na chisi'leju' yi yol Ryos yi tz'iba'nt cyen yi na tal:
‘Yi c'ub yi qui'c xac ẍchiwutz yi e' bnol ca'l,
ya'stzun yi c'ub yi mas tajwe'n tan xcone'n.
Kajcaw txumul tetz yi xtxolbile'j.
Ej nin chumbalaj nin yi xtxumu'n i'.’†
43 I bin jalu' yi eka'n tan yi xtxolbila'se'j i'tz: Cheleponu'
cwent Ryos, nin chocopon junt tx'akajt tetz chixelu' yi scyak'e'
tzatzin tetz Ryos.
44 Inti yi jun c'uba'tz, alchok scyetz yil je' tzotp te'j, sq'uixpok.
Ncha'tz cyakil yi e' yil saj yi c'ub squibaj, puch'ij cu'n ẍchibne'
ta'n, —stzun Jesús bantz scyetz yi e' wi' banl wi'.
45 Yi quibital yi e' wi'tz pale', scyuch' yi e' parisey yi e'chk
elsawutzila'se'j, nin el chitxum tetz yi e' te'n na tzan Jesús tan
chiyolche'n.

† **21:42** Sal 118.22-23.

46 E' oc klo' tan stz'amle'n Jesús, poro nin e' xob scyetz
wunak na nsken cyocsaj wunak yi Jesús, i' jun elsanl stzi' Ryos.

22

Yi elsawutzil tetz jun quicyuj

1 Toque'n tzun Jesús tan xtxole'n coboxt elsawutzil scyetz
wunak:
2 "Je junt elsawutzile'j, yi na ẍchaj yi na' scyetz e' yi ba'n cho'c
tajlal yi cmon Ryos: Oktz ka'n yi at jun wi'tz ajcaw. Yi toque'n
txkel yi cy'ajl, nin oc tan xtxumle'n jun balaj quicyuj.
3 Yi xtxumxe'n, nin ben ẍchakol cobox ẍchakum tan
chichakle'n yi e' xtxocum. Poro quinin e' ul.
4 "Chibene'n tzun ẍchakol junt tir yi e' ẍchakum tan talche'n
scyetz: 'Ja che' imbiy cobox inwacẍ, nin ncha'tz ja che' imbiy
cobox wawun yi k'ansa'nche't. Ja bnix cyakil tu kawa'. Na waj
yil chu'lu' jalcu'n tan tilwe'n quicyuj,' ẍchijwok sban scyetz,
stzun taw quicyuj.
5 Poro yi e' txocum yi na tzan chichakle'n, quinin chicuji. Yi
tbital jun yi stziblala'tz, nin ben tan tilwe'n xtx'otx'. Ma junt
cho'n bene'n tan pyaji'n.
6 Nin yi e' mas xtxocum, nin e' oc tan chitz'amle'n yi e'
ẍchakum yi jun wi'tz ajcawa'tz. E' oc tan chijisle'n, nin tan
chibiyle'n cu'n.
7 Yi tele'n xtxum yi wi'tz ajcaw tetz, wi'nin ẍchi'che'n c'u'l
scye'j. Nin e' ben ẍchakol yi e' tetz sanlar tan chibiyle'n cu'n,
nin tan toque'n t'inij k'a'kl cyakil yi tnum kale ate't.
8 Bene'n tzun tlol yi jun wi'tz ajcawa'tz scyetz e' ẍchakum:
'Ja wi't bnix cyakil yi e'chk takle'n tan katzatzine'n te quicyuj,
poro yi e'a'tz yi nche' katxoc klo', qui'ct rmeril tan cyule'n na
qui'c chixac.
9 Quibene'nk lakak e'chk ẍchicy be' tan chitxocle'n tzaj
alchok jilwutz wunak yil cxnoj quen scye'j.'
10 Chibene'n tzun yi e' ẍchakumtz lakak be', nin saj chimolol
cyakil yi e' yi e' noj quen ẍchiwutz. At balaj wunak, nin at mal
wunak e' baj opon cya'n. Noj cu'n ca'la'tz cyak'un wunak.
11 "Te yi nsken chicham quib wunak, nin ocopon yi wi'tz
ajcawa'tz tan chixmaye'n. Nintzun ben tilol yi at jun yaj yi
qui weko'n tib tan be'chok tetz quicyuji'n.
12 Bene'n tzun tlol tetz: 'Wamiw, ¿nxac ncẍo'c tzaj tzone'j?
na qui'c be'chatz at tzawe'j tetz quicyuji'n.' Poro yi yaj, qui'c
nin ben tlol.
13 Cawune'n tzun yi wi'tz ajcaw scyetz yi e' ẍchakum: 'Ma
jalu', c'alwok cu'n tkan tu k'ab, nin jo'lwok len tzi'n tul tz'o'tz.
Ẍch'ink, nin skitx'nek xe te' tan q'uixc'uj,' stzun wi'tz ajcawa'tz
scyetz.

14 Bintzinin, wi'nin e' yi na tzan Ryos tan chimoxe'n tzaj,
poro qui'c mas yi e' yi ẍchiclaxok," stzun Jesús scyetz.

*Yi pwok yi na ak'lij tetz Césa*r
(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)

15 Toque'n tzun chitxumu'n yi e' parisey tan joyle'n puntil
yi ẍe'nk ljal til Jesús.
16 Nin e' ben chichakol cobox cyuch' tan yol tu Jesús, itzun
cyaltz:
—Ta', na kil ketz yi qui'c nin mu'ẍ la'jilu'. Ej nin na kil yi
xtxolbil cu'n na tuleju' yi xtx'olche'n xo'l yi tajbil Ryos. Qui na
tzanu' tan xtxole'n ntin yi e'chk takle'n yi na chipek' wunak
te'j, na qui na xobu' tan talche'n paltil jun. Qui'c na ban mpe
atk k'ej yaj nka qui'c.
17 Cha'stzun te Ta', ja ku'l swutzu' tan jakle'n jun kajtza'kl
teru'. ¿Ba'n pe' lkak' yi pwok yi na tzan Césa*r* tan jakle'n sketz,
nka qui'?
18 Poro jalcunin nachone'n Jesús te cyajtza'kl, yi suble'n tu'
i' cyajbil. Cha'stzun te bene'n tlol scyetz:
—Chiwutz tuwu', chiplaj tuwu' yi na cyocsaj quibu' balaj.
¿Nxac na chitzanu' tan joyle'n puntil tan jale'n wil?
19 Chichaj tzaju' jun pwok swetz yi na cyak'u' tetz Césa*r*, —
stzun Jesús scyetz.
Saje'n tzun cyak'ol jun pwok tetz.
20 Ma yi cwe'n xmayil Jesús, nin ben jakol scyetz:
—¿Na' taw yi yubile'j yi at swutz, nin na' taw yi bi'aj yi banij
swutz?
21 —Tetz Césa*r*, yi wi'tz ajcaw, —che'ch ban tzaj.
—Yi ko tetz Césa*r*, ba'n cyak'u' tetz. Poro ncha'tz tajwe'n
lcyak'u' tetz Ryos cyakil yi tetz, —chij Jesús scyetz.
22 Yi quibital xtxolbile'j, nin e' baj el yabtz te'j. Cyaje'n cyen
tzun quilol Jesús, nin e' ajtz.

At junt tir itz'e'n
(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

23 Ite'n nin k'eja'tz yi cyopone'n cobox scyeri e' sadusey te
Jesús. Yi e' sadusey, quinin cyocsaj yi at junt tir itz'e'n ẍchixo'l
alma'. Cha'stzun te ja cho'c tan joyle'n puntil tan pile'n Jesús:
24 —Ta', talnak k'ajtzun Moisés yi kol quim chmil jun xna'n yi
ntaxk jal chinitxa', tajwe'n tan toque'n yi titz'un yi alma' tetz
chmil yi xna'n, bantz quil sotz yi xonl i'.
25 I bin jalu' Ta', at bin juk yaj, quitz'un quitzicy quib. Yi
bajxnak nin cyok'bej quib tu jun xna'n, poro yi ntaxk jal
chinitxa', nin quim yi yaj. Cha'stzun te toque'n xna'n tk'ab yi
titz'un yi k'ajtzun chmil.
26 Ite'n nin bana's tu ca'p, nin tu yi toxi'n. Baj elepon cunin
chmilil xna'n yi juk yaja's, yi quitz'un quitzicy quib.

27 Wi'tzbil tlen quime'n xna'n.
28 Ma jalu' Ta', yi nink chitz'ij junt tir chixo'l alma', ¿na' scyetz jun yi mero chmil nin xna'n sbne'-tz chixo'l yi juk yaja'tz?
29 Saje'n tzun stza'wel Jesús scyetz:
—¿Nk'e'tz pe' xubse'n nchibanu' tan tu' yi qui na el chitx-umu' tetz yi yol yi tz'iba'nt cyen, nin tan tu' yi qui na pujx yi porer Ryos cya'nu'?
30 Na yil chitz'ij junt tir yi e' alma', qui't cyok'bej quib, nin qui't cyok'bej quib chinitxa'. Cho'n ẍchibne' cyetz chi quitane'n yi e' ángel, yi ate' tcya'j.
31 Inti xtxolbil te itz'e'n ẍchixo'l alma', ¿qui ptzun na chisi'leju' yi yol yi alijt cyen tan Ryos tetz Moisés?
32 Na, talnak i': 'I ina'tz in chiRyosil Abraham, tu Isaac nin Jacow.' Nsken chiquim yi ox yaja'tz yi talol Ryos yi yole'j. Na tzun ẍchaj sketz yi qui sotznake'. Na yi Kataj Ryos, i' kaRyosil, yi o' yi itz'o' scyuch' yi e' yi quimnak chiwankil. Swutz Ryos qui'c nin jun wunak yi najk sotz, —stzun Jesús scyetz.
33 Yi quibital wunak yi xtxolbile'j, nin e' el yab te'j, na qui'c mu'ẍ paltil.

Yi ca'wl yi mas tajwe'n tan kabnol tane'n
(Mr 12.28-34)

34 Yi quibital yi e' parisey yi nsken chilo'on yi e' sadusey tan Jesús, cwe'n tzun chimolol quibtz te'j.
35 At tzun jun ẍchixo'l yi e' pariseya'tz yi i' jun tx'olol xo'l yi ley Moisés, nin octz tan jakle'n jun xtxolbil tetz Jesús tan pile'n i'. Itzun taltz:
36 —I bin jalu' ta', txo'l cyakil yi e'chk ca'wl, ¿na' scyetz jun yi mas tajwe'n tan kabnol tane'n?
37 Saje'n tzun stza'wel Jesús tetz:
—'Lok'aj yi aRyosil tetz cu'n awalma', nin tetz cu'n awa-jtza'kl.'
38 Ya'stzun ca'wl yi mas tajwe'n tan banle'n tane'n.
39 Ej nin ni'cu'n mu'ẍ tal yi ca'p yi na tal: 'Lok'we' yi e' wunak chi na alok' awib atz.'
40 Yi cob ca'wle'j na jop cyakil yi e'chk ca'wl yi tz'iba'nt cyen tan Moisés, nin na jop chichusu'n cyakil yi e' elsanl stzi' Ryos tentz.

Yi Cristo i' Tajcaw k'ajtzun Luwiy
(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

41 Te yi ntaxk cha'j yi e' parisey, nin oc Jesús tan jakle'n yi xtxolbile'j scyetz:
42 —¿Mbi na chitxum cyeru' te yi Cristo yi jun yi bixba'nt tan tule'n? ¿Na' scyetz kamam cyen yi xonl i' le chiwutz cyeru'?

—Cho'n at tulbil Cristo ẍchixo'l xonl k'ajtzun kamam Luwiy,
—che'ch bantz tetz Jesús.
43 —Yi ko xonl tu' k'ajtzun Luwiy yi Cristo, ¿mbi tzuntz
yi talnak Luwiy Wajcaw tetz? Na je yol k'ajtzun Luwiy yi
tz'iba'nt cyen:
44 'Nin tal Ryos tetz Wajcaw:
C'olchen cu'n tzone'j le insbal,
jalen cu'n lcho'c e' acontr wa'n jak' awukan,' stzun Luwiy
tentz.*
Yi yole'j ya'stzun alijt cyen tan k'ajtzun kamam Luwiy tan
porer yi Espíritu Sant.
45 Ma jalu', ko talnak k'ajtzun kamam Luwiy 'Wajcaw' tetz yi
Cristo yi bixba'nt tan tule'n, ¿mbi tzuntz na cyalu' yi wunak tu'
i', yi xonl tu' Luwiy i'?
46 Yi quibital yi xtxolbile'j, qui'c nin jun yol ben cyalol. Cya'l
jun nimsaj c'u'l tan stza'we'n nin yol i'. Jetza'tz tzun qui't e' oc
tan wak' ib tu Jesús.

23

Yi talol Jesús chipaltil yi e' parisey scyuch' yi e' tx'olol xo'l ley Moisés
(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)

1 Toque'n tzun Jesús tan yol scyetz yi e' wunak, nin scyetz yi
e' ẍchusbe'tz:
2 "Yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés, scyuch' yi e' parisey, bixba'nt
che' tan xtx'olche'n xo'l yi ley Moisés.
3 Ba'n kol chixomu' te chichusu'n. Chibne'u' tane'n yi e'chk
ca'wla'tz. Poro quil chixomu' te yi e'chk takle'n yi na chiban
cyetz. Na yi e' cyetz, ba'n na chicawun te jun takle'n, poro qui
na chiban tane'n.
4 Chin al nin e'chk ca'wl yi na bixe' cyak'un, nin wi'nin na
chicawun tan cyoque'n wunak tan banle'n tane'n. Poro yi e'
cyetz siquier najk chiban tane'n mu'ẍ tal.
5 Cyakil yi e'chk takle'n yi na chiban cyetz, i'tz ntin tan
jale'n chik'ej ẍchiwutz wunak. Quilninu' yi cu'lbil yol Kataj
yi ch'inlij wutz chiplaj, nin yi c'alij te chik'ab. Nimte'n cu'n
na cyulej. Ej nin quilninu' chixbu'k txowi'n cya'n. Chumam
nin ju' na cyulej. Ya'stzun na cyulej tan jale'n cyetz chik'ej
ẍchiwutz wunak.
6 Ej nin yi na bajij jun wa'a'n, ntin na cyaj cho'c jalen tzi'n
quen tan majle'n yi bajx chem. Ej nin yi na chiban chimunl
swutz Ryos tulak e'chk sinagoga, ntin na cyaj chic'ole' tibaj
bajx chem, tan jale'n chik'ej.

* **22:44** Sal 110.1.

7 Yi e' cyetz, ntin na cyaj yi chin yut' cunin chik'ajlan wunak
scyetz. Ej nin wi'nin na chitzatzin yi na a'lchij wutzile'n ta'
scyetz.

8 "Ma yi e' cyeru', quil chixomu' te jun ajtza'kla'tz. Quil
cyak'u' ama'l scyetz wunak tan cyak'ol chik'eju' yi na
chik'ajlan scyeru'. Na cyakil yi e' cyeru', quitz'un quitzicy
quibu', nin ntina'tz jun chusul cyeru' i'tz yi Cristo.

9 Ej nin quil cyalu' kataj scyetz alchok jilwutz wunak tzone'j
wuxtx'otx'. Na jun ntzi' Kataj at, i'tz yi Ryos yi at tzi'n tcya'j.

10 Quil cyak'u' ama'l scyetz wunak tan cyalol scyeru' yi e'u'
ajcaw, na jun ntzi' Kajcaw at, i'tz yi Cristo yi suki'nt tan Kataj.

11 Yi e' yi na cyak' quib tetz chichakum yi e' mas, ya'stzun yi
e' yi at mas chik'ej swutz Ryos.

12 Tz'ak'lok chik'ej cyakil yi e' yi na cyocsaj quib juy, nin
tz'elepon chik'ej yi e' yi na cyocsaj quib nim.

13 "¡Lastum e'u' tx'olol xo'l ley Moisés, nin yi e'u' parisey! Chi-
wutz tuwu', chiplaj tuwu' yi na cyocsaj quibu' balaj. Quibe'u'
tk'ab Ryos, nin na chitzanu' tan makle'n chiwutz yi e' mas yi
na cyaj cho'c tk'ab.

14 "¡Lastum e'u', na chiwutz tuwu', chiplaj tuwu' yi na cyocsaj
quibu' balaj! Na na chimajlenu' chica'l yi e' xma'lca'n, nin
tunin na chiben tcyen tuninu' tan nachle'n Kataj tan tewe'n
yi quilu'. Tan tu yi ya'tz na chibanu', tz'ak'lok mas chicawsu'.

15 "¡Lastum e'u', na chiwutz tuwu', chiplaj tuwu' yi na cyocsaj
quibu' balaj! Na na chibenu' joylaj tan tocse'n chic'u'l wu-
nak tan chixome'n te cyeru' chichusu'nu'. Poro mas tcunin
na chitzanu' tan chipitle'n nin tul il. Na yi na chixom te
chichusu'nu', mas na chiben tul il cya'nu'.

16 "¡Lastum e'u', na e'u' q'uil chibe' wunak tane'n, poro jopij
wutz cyajtza'klu'! Na na cyalu' yi qui'c til jun yaj yi qui na el
cu'n te jilon yi ko ja xcon yi templo tetz stiwil yol i'. Poro ntin
sjalok til yi kol xcon yi pwok yi colij le templo tetz stiwil yol.

17 ¡Chin yab nin cyajtza'klu'! Jopij wutz cyajtza'klu'. ¿Qui'c
pe' mas k'ej yi templo swutz yi pwok yi colij tu' le templo?

18 "Ej nin ncha'tz na cyal cyeru' yi qui'c til jun yaj yi qui na
el cu'n te jilon yi ko na xcon yi patbil tx'ixwatz tetz stiwil yol
i'. Poro at til ko quil tz'el cu'n te jilon yi ko ja xcon yi oy yi at
tibaj yi patbil tx'ixwatza'tz tetz stiwil yol i'.

19 E'u' yab. Jopij wutz cyajtza'klu'. ¿Qui pe' na el chitxumu'
tetz yi ni'cu'n xanil yi patbil chitx'ixwatzu' tu yi oy yi na je'
tibaj?

20 Na ko na xcon yi altar tetz stiwil yol jun yaj, nk'e'tz ntin
altar na xcon tetz stiwil, ma na cyakil tu oy yi at tibaj.

21 Ncha'tz yi ko at jun yaj yi na oc yi templo tetz stiwil yol i', nk'e'tz ntin yi templo na xcon tetz stiwil, ma na ncha'tz Ryos, na cho'n najlij i' le templo.
22 Ncha'tz yi ko at jun yaj yi na oc yi tcya'j tetz stiwil yi yol i', ni'cu'n chij najk oc Ryos tetz stiwil yi yol i', na cho'n c'olchij Ryos tcya'j.
23 "¡Lastum e'u' tx'olol xo'l ley Moisés, nin yi e'u' parisey! Na chiwutz tuwu' chiplaj tuwu' yi na cyocsaj quibu' balaj. Na cyak'u' chidiesmu' te yi tal ne'ẍ cosech aniẍ, nin te yi alwenu' yi at scyuch'u', nin na cyak'u' chidiesmu' te mu'ẍ tal pumient yi na xcon tetz chic'o'csbilu', poro qui na chitzanu' tan banle'n tane'n yi e'chk ca'wl yi mas tajwe'n. Mas ba'n tcu'n yi nink cho'cu' tetz tz'aknak cu'n. Mas ba'n tcu'n yi nink tz'el nin chik'ajabu' te junt wunak. Ej nin mas ba'n tcu'n yi nink cho'cu' tan joyle'n puntil tan k'ukewe'n chic'u'lu' te Ryos. Ba'n na chibanu' yi na cyak'u' chidiesmu' te chicosechu', poro ncha'tz na taj banle'n tane'n yi e'chk ca'wl yi mas tajwe'n.
24 Yi e' cyeru', e'u' q'uil chibe' wunak, poro jopij wutz cyajtza'klu'. Na chitxa'tzaju' quic'a'u' tan qui bene'n jun tal ni' us tc'u'l. Na ẍchiwutz cyeru' xan kol baj cya'nu', poro qui tz'icy' scyeru' yi na baj jun chin wutzile'n camey cya'nu'.
25 "¡Lastum e'u' tx'olol xo'l ley Moisés, nin yi e'u' parisey! Chiwutz tuwu', chiplaj tuwu' yi na cyocsaj quibu' balaj. Na chixansaju' chilaku' tu e'chk chiplatuwu'. Chin tx'ajij cunin na cyuleju' solte'j, poro yi t'imbil yi at tc'u'l, alak' tu' tane'n, na xkantzaj nink na cyaju'.
26 E'u' parisey, jopij wutz cyajtza'klu'. Ma kol quil cyenu' e'chk ajtza'kla'tz, chin xansa'n nin tzun sbne' chilaku'-tz swutz Ryos.
27 "¡Lastum e'u'! Na yi e' cyeru' na cyocsaj quibu' balaj, poro ni'cu'n e'u' tu jun nichil alma'. Chin skoj nin tane'n yi solte'j, poro yi tc'u'l nojnak tan bakil alma' tu e'chk takle'n cachi'.
28 Cha'stzun quitane'nu', na cyocsaj quibu' balaj ẍchiwutz wunak, poro yi cyajtza'klu' chin cachi' nin.
29 "¡Lastum e'u'! Na na chibanu' ba'n te chinichil yi e' k'ajtzun elsanl stzi' Ryos. Ncha'tz na cho'cu' tan nuc'le'n quen yubil yi e'chk chinichil yi e' balaj wunak, yi quimnake' tentz.
30 Nin na cyalu': 'Yi ato'k ketz tul yi tiempa'tz yi cyoque'n yi e' kamam kate' tan chibiyle'n yi e' elsanl stzi' Ryos, yi o' ketz qui klo' nko'c tan chibiyle'n,' che'chu'.
31 Tan chiyolu' yi na chiyolu', na ẍchaj yi ni'cu'n cyajtza'klu' scyuch' e' biyolnaka'tz yi e' biyon yi e' elsanl stzi' Ryos sajle'n tunintz.
32 Na ite'n nin ajtza'kla'tz cy'a'n cya'nu'. Ba'n nin chixom ninu'-tz te'j tan wi'tze'n.

33 ¡Na chin juntlen nin e'u'! Quil che'lu' liwr tk'ab yi jun chin
wutzile'n q'uixc'uj yi banijt tetz cyeru'.
34 "I bin jalu', ate' balaj inchakum, nin ate' balaj aj chusunl
tan xtx'olche'n xo'l yi wetz inchusu'n. Ya'stzun e'a's yi
nchiben inchakol ẍchixo'lu'. Poro chocoponu' tan chibuchle'n.
At jujun yi ẍchiquimok cya'nu'. Ej nin at jujun yi jepon
chipajolu' swutz pasyon. Chocoponu' tan chibuchle'n lakak
sinagoga. Tunin chixomninu' tan makle'n chiwutz lakak
e'chk tnum. Sjalok quilu' tan paj.
35 Ncha'tz yi e'chk takle'n cachi' yi bnixnak cyak'un yi e'
chimam chite'u', e'u' lchojon tetz. Na elnak chiẍch'el yi e' balaj
wunak cya'n. E'u' lchojon cyakil yi il yi banake' cyen jetz yi
quimle'nix Abel yi balaj nak jalen yi quime'n Zacarías, yi cy'ajl
Berequías, yi jun yi cho'n quime'n cya'n xo'l yi templo tu yi
patbil tx'ixwatz.*
36 Jun cu'n yol, chichoje'u' cyakil yi ila'tz, yi bajij sajle'nix
tunintz, chichoje'u' yi e'u' yi ate'u' jalu'.

Yi talol Jesús: "Lastum e'u' aj Jerusalén"
(Lc 13.34-35)

37 "¡Lastum e'u' aj Jerusalén! Na chisajle'nix tuninu' tan
chibiyle'n e' elsanl stzi' Ryos. Chisajle'nix tuninu' tan c'oxle'n
c'ub scye'j yi e' ẍchakum Ryos yi e' ulak ẍchixo'lu'. ¡Jat lo' tir
el walma' tan chimoxe'n tzaju', chi na ban jun ti q'uitx tan
chimolche'n yi e' tal, tan cyoque'n jak' yi xicy'! Poro yi e'
cyeru' qui na chic'ulu'.
38 Quil ninu' yi ca'l Ryose'j, tz'inunin tu' tane'n, na qui'c Ryos
at. Ten cyaj tilol i' yi ca'le'j.
39 Ncha'tz in, qui't quilu' inwutz jalen yil tz'ul yi tiempil yil
cyalu': 'K'ajsbil tetz yi june'j, yi tzan cwe'n mule'n. Bixba'nt i'
tan Ryos tan cawu'n,' che'chu' sbne'."†

24

Yi talol Jesús yi xitok yi templo
(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

1 Tele'n tzaj tzun Jesús le templo. Te yi na chixon tbe', nin
oc chiẍkansal quib e' ẍchusbe'tz xlaj tan ẍchajle'n nin yi balajil
yi templo tu yi e'chk balaj ca'l yi cwent yi templo.
2 Poro itzun tal Jesús scyetz:
—¿Chumbalaj nin pe' yi ca'le'j yi na itilwok nin? Poro qui'c
tak', na jun cu'n, xitok cyakil. Cyakil yi c'ub yi weko'n tib te yi
ca'le'j, qui'c nin jun yi qui'k cu' ch'uk.

Yi e'chk techl yi sbajok yi txant tan tule'n yi wi'tzbil k'ejlal
(Mr 13.3-23; Lc 21.7-24; 17.22-24)

---

* **23:35** 2 Cr 24.20-22. † **23:39** Sal 118.26.

3 Chije'n pone'n tzun wi Olivo. Te yi c'olchij Jesús, nin e' opon e' ẍchusbe'tz te'j chichuc cuntu', nin e' octz tan jakle'n tetz:

—Ta', na klo' kaj yi nink talu' sketz tona' lbajij cyakil yi e'chk xtxolbila'tz yi ntalu' sketz. ¿Mbi techl ẍchaje'u' yi txant tan stzaje'n wi' yi tiempe'j? —che'ch bantz tetz Jesús.

4 —Or tzitilwok, qui'k cxubsijwok,

5 na ẍchijalok wi'nin e' yi scyale' yi e' len cu'n Cristo, nin wi'nin wunak ẍchixubsok cya'n.

6 Tzitbite' stziblal yi na tzan e'chk lmak oyintzi'. Quil cxe'lwok yab te'j. Nin tzitbite' yi at tulbil mas lmak oyintzi'. Poro quil cxe'l yab te'j, na tajwe'n cu'n yil bajij e'chk takle'na'tz, poro nk'era'tz yi k'ejlal tan stzaje'n wi' yi tiempe'j.

7 Chocopon e'chk lmak tnum tan oyintzi' scyuch' yi e' mas lmak tnum. Tz'ocopon junt tnum tan biyle'n junt tnum. Sjalok we'j. Tz'ul wi'nin yabil. Copon wi'nin e'chk coblajnob bene'n tzi'n wi munt.

8 Poro yil bajij cyakil yi e'chk takle'na'tz, i'tz xe'tzbil tu' yi q'uixc'uj yi at tulbil.

9 “Inti yi axwok itetz, xjatxlokwok cya'n ẍchik'ab yi e' mal wunak tan cyoque'n tan ibuchle'n. Xquimokwok cya'n, tan tu' yi k'uklij ic'u'l swe'j. Ẍchi'chok chic'u'l cyakil wunak tzite'j.

10 Yil tz'ul yi jun tiempa'tz, at wi'nin e' tzixo'lwok yi ẍchipakxok. Ẍchi'chok chic'u'l squibil quib. Nin e' te'n ẍchijatxe' quib squibil quib ẍchik'ab chicontr.

11 Ẍchijalok wi'nin la'j tzixo'lwok. Scyale' yi tetz Ryos yi chusu'n yi cy'a'n cya'n, poro qui'. Chixubsok wi'nin wunak cya'n.

12 Sjalok wi'nin juchul il. Chin xo'wbil nin sbne' yi jun tiempa'tz. Na sjalok wi'nin e' yi na chixom swe'j tane'n yi qui't chipek' squibil quib.

13 Poro cyakil yi e' yil tz'icy'pon yi e'chk takle'na'tz cya'n, ẍchiclaxok.

14 Yi nsken baj quibital cyakil jilwutz wunak bene'n tzi'n wi munt yi jun stziblal yi txant tan tule'n Ryos tan cawu'n, kalena'tz tzun tz'ul yi wi'tzbil k'ejlal.

15 “Tz'iba'nt cyen tak'un k'ajtzun Daniel, yi elsanl stzi' Ryos tentz, yi at tulbil jun yaj yi chin cachi' nin, yi chin aj xitunl i'. (Yi e' yil cho'c tan si'le'n yi xtxolbile'j lok tz'el chitxum tetz.) Yil jepon txiclok yi juna'tz le ama'l yi chin xan nin,

16 ba'n tcu'n yil che'l ojk cyakil yi e' yi najlche' Judea. Ba'n tcu'n chiben joylaj xo'l wutz tan cyewal quib.

17 Yil bitij yi tziblal yi ja wi't oc yi yaj le luwara'tz, qui na taj ẍch'iwe'n. Ko c'olchij jun yaj tzica'l ba'n tcu'n tz'el ojk lajke'l. Ba'n tcu'n quil tz'oc xe ca'l tan telse'n tzaj alchok takle'n.

18 Yi e' yi ate' tan ak'un wi cojbil, ba'n tcu'n quil chipakxij
xe'ak chica'l tan ticy'le'n be'ch cyetz.
19 ¡Lastum yi e' prow xna'n yi ch'on wi' yil bajij yi e'chk
takle'na'tz! ¡Lastum yi e' xna'n yi ni' cu'n ni' scye'j!
20 Nachwok Kataj tan qui noje'n quen yi ile'j te tiemp tetz
che'w, nka tul jun k'ej ujle'n.
21 Na tz'ul wi'nin q'uixc'uj. Jetz yi xe'tzbil tzaj, txe'n cunin
bajij jun q'uixc'uj chi yi juna'tz yi sbajok, ej nin qui't lbajij junt.
22 Yi na tzan yi jun q'uixc'uja'tz, tz'ocopon Kataj Ryos tan
makle'n wutz, yi ko qui', cya'l nin jun nink clax. Smakxok
yi jun q'uixc'uja'tz tan tu' yi tz'elepon k'ajab scye'j yi e' yi
txa'ijche' ta'n.
23 "Ej nin at e' scyale': 'Yi Cristo cho'n at tzone'j,' nka 'Yi
Cristo cho'n at chone'j.' Quil tzitocsaj chiyol.
24 Na at cyulbil wi'nin wunak yi scyocse' quib tetz Cristo,
nka scyale' yi e' cu'n elsanl stzi' Ryos. Yi jun jilwutz wunaka'tz
chixcyek tan banle'n milawr tan chisuble'n wunak. Yi atk
rmeril, chixubsok yi e' yi txa'ijche't tan Ryos, poro qui'c
rmeril.
25 Cha'stzun te na chintzan tan talche'n cyen yi e'chk xtxol-
bila'se'j tzitetz tan qui ixubse'n.
26 Cha'stzun te kol cyal wunak tzitetz: 'Cho'n at yi Cristo
wutzwutz,' acxbenchwok tan tilwe'n, na nk'era'tz bintzi. Ej
nin ko na cyal: 'Cho'n at Cristo tul yi ca'le'j,' quil tzitocsaj
chiyol.
27 Na tech cu'n tib yil nu'l tzaj wetz, yi in yi in Bajx Cy'ajol,
na cho'n cu'n tzimbne' chi na ban yi na cu' jun xlak' cya'j, yi
na xcye' tan xtxeke'n bene'n tzi'n.
28 Ncha'tz, je junt elsawutzile'j: Yi na kil yi na chinil quib yi
e' ku's tcya'j, tech cu'n tib yi at jun txuc quimnak.

Yi mbi cu'n sbajok yil tz'ul tzaj yi Bajx Cy'ajol
(Mr 13.24-37; Lc 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

29 "Ej nin yil bajij yi e'chk q'uixc'uja'tz, tz'ocopon tz'o'tz
swutz yi k'ej. Ej nin quil txekun yi xaw. Nin chu'l tx'akx cyakil
tx'uml. Syucank cyakil yi at tcya'j.
30 Kalena's tzun chinquilnin cyakil jilwutz wunak, yi in yi
in Bajx Cy'ajol. Ẍchok'ok len yil chinquilnin yil chincu' ul tul
noc sbak'. Nin cy'a'n imporer wa'n tu ink'ej yil chincu'ul.
31 Ẍch'ink jun chun nin chin wi' nin sbne'. Kalena's tzun che'
inchak nin yi e' weri inángel tan chimolche'n tzaj cyakil yi e'
yi txa'ijche' yi ate' bene'n tzi'n wi munt.
32 "Ba'n cxo'cwok tan xtxumle'n yi jun elsawutzile'j: Yi na
xe'tij jun wi' ibẍ tan xlumine'n na el katxum tetz yi txant tan
tucumule'n yi tiemp tetz tz'a'.

33 Ni'cu'n sbajok tzantzaj, na yil tzitilwok cyakil yi e'chk techl yi ja wi't wal tzitetz, i'tz jun techl yi txant tan wule'n. Yil tzitil yi e'chk techla'tz, ja tzun opon txe' cyen cunin yi jun tiempa'tz.
34 Jun cu'n yol na walnin tzitetz, quil chisotz yi jun wek wunaka'tz jalen yil bajij yi e'chk takle'na'tz yi ja wi't wal.
35 Yi tcya'j tu wuxtx'otx' sotzok, poro yi weri inyol tz'elk cu'n te'j. Quil sotz te'tz.
36 "Poro cya'l nin jun yi nink tz'el xtxum tetz yi tona' lbajij yi e'chk takle'ne'j. Qui na el chitxum yi e' ángel tetz. Mpe ik yi in, yi in Cy'ajol, qui na el intxum tetz, ma na ntin Intaj ilol tetz.
37 "Chi banak tentz, yi at tzaj k'ajtzun Noé, ite'n nin sbajoka's yil nu'lt tzaj junt tir.
38 Na sajle'n, yi ntaxk saj yi abal tan chisotzaje'n yi e' wunak, quinin cyocsaj yi at tulbil chicaws. Na na chiwan len, na chuc'a' len nin na chitzatzin len te e'chk balaj quicyuj. Ya'stzun quitane'n yi e' wunaka'tz yi toque'n tetz Noé tul barc.
39 Qui na chibisun mu'ẍ tal. Jalt cuntunin chinachol yi xe'te'n yi abal tan chisotzaje'n. Ite'n nin ẍchibne' wunaka's yil nu'lt tzaj wetz junt tir, yi in yi Bajx Cy'ajol.
40 Yil tz'ul yi tiempa'tz, ko at cob yaj na chak'uj wi cojbil, ma'je'n jun, nin scyajk cyen jun.
41 Ncha'tz ko at cob xna'n yi na chichen, ma'je'n jun, ma yi junt scyajk cyen.
42 "Eli'ch len te ic'u'l yi at tulbil jun k'ejlala'tz, nin qui ilij ita'n yi mbi oril yil nu'l yi in wetz, yi in itajcawil.
43 Ej nin je junt elsawutzile'j yi swale' tzitetz: Yi nink tz'el xtxum jun taw ca'l tetz yi mbi oril tz'ul jun alk'om tan talk'e'n be'ch tetz, quil wit, nin quil tak' ama'l tan toque'n alk'om xe ca'l.
44 Ncha'tz axwok itetz, banwok cwent itib, na qui tz'icy' tzitetz yil nu'lt, yi in yi in Bajx Cy'ajol.

Yi e' chakum balaj, nin yi e' ploj
(Lc 12.41-48)

45 "Ma jalu' katxume' na' scyetz e' inchakum yi at cyajtza'kl, yi e' yi ba'n k'uke' inc'u'l scye'j. Ni'cu'n quitane'n chi tane'n jun martoma' jun patrón yi na cyaj tan chiq'uicy'le'n yi e' mos.
46 Yil tz'ul tzaj yi patrón, chumbalaj nin ltil i' yi jun martoma'a'tz yi at cyen, yi ko na tzan tan banle'n tane'n yi e'chk tarey yi ak'ij cyen tetz.
47 Jun cu'n yol tz'ak'lok k'ej jun martoma'a'tz, na tz'ocopon i' tetz ajcaw tibaj cyakil yi ak'un.
48 Poro ko cachi' tajtza'kl jun martoma', quil tz'oc tan xtxumle'n yi tulbil yi patrón.

49 Ntin tz'ocopon tan chibuchle'n yi e' mos, nin tan xtx-umle'n e'chk balaj wa'a'n tu xc'ala'i'n ẍchixo'l kbarel.
50 Yil tz'ul tzaj yi patrón, qui cunin tz'icy' tetz.
51 Tz'ocopon tzun yi patrón tan biyle'n cu'n, nin tz'elepon laju'n yi talma' tan bene'n le ama'l yi banijt scyetz yi e' wunak yi chiwutz tu' chiplaj tu' na cyocsaj. Wi'nin o'kl sbne', nin sbajk xitx'ul xi'il wi' tan bis o'kl.

25

Jun elsawutzil tetz lajuj xun

1 "Je junt elsawutzile'j yi na ẍchaj sketz yi mbi sbajok yil tz'ul tzaj Ryos tan cawu'n. At e' yi cho'n cu'n ẍchibne' chi banake' lajuj xun. Yi lajuj xuna'tz nin e' ben tan ẍch'iwe'n jun bu'j aj quicyujinl. Cy'a'n len cantil cya'n tetz chitxekbil.
2 At o' scyeri yi e' xuna'tz yi chin list nin e', nin at o' yi qui'c mas cyajtza'kl.
3 Yi o' yi qui'c mas cyajtza'kl, ntina'tz aceit cy'a'n cya'n yi at tul chicantil. Quinin ben mu'ẍt stz'a'pl cya'n.
4 Poro yi o' xun yi list, ben chinojsal chicantil nin apart nin mu'ẍ ben quicy'altz ko ẍe'n lbaj yi at tul cantil.
5 "Itzun bantz, kale'n nin il cyule'n yi aj quicyujinl tu yi xicy yi taw xun. Itzun bantz tan paj ẍch'iwe'n, nintzun e' baj wit len cyakil e' xun.
6 Poro e'chk nicy'ak'bal nin lo', quibit yi na ẍch'in jun: 'Je yi xicy, yi taw xun tz'ul. Or, quibene'nk tan c'ulche'n,' chij juna'tz ban tzajtz.
7 Chic'ase'n tzun yi e' xun, nin e' octz tan nuc'le'n chik'ak'.
8 Yi o' yi ploj cyajtza'kl, nin cyal scyetz yi o' yi chin list nin e': 'Tzitak'wok mu'ẍ ketz te yi aceit yi cy'a'n ita'n, na yi ketz kacantil tzan stzaje'n.'
9 'Qui',' che'ch yi o'a'tz yi chin list nin e', 'na kol kak' nin mu'ẍ itetz te'j, quil tz'ak ketz, nin quil tz'ak itetz. Ba'n tcu'n quibene'nk tan lok'che'n itetz kale na c'aye't.'
10 Te yi ẍcha'ke'n tzaj yi o' xun tan lok'che'n cyetz chi'aceit, opone'n nin ban tetz xicytz, yi taw xun. Inti yi o' xun yi at nin cyetz chi'aceit, nin e' xom quen cye'tz te aj quicyujinl. E' oc xe ca'l, nin jopxij yi puert.
11 Buch tlen cyopone'n yi o'-t xun yi e' ẍcha'k tzaj tan lok'che'n aceit. Nsken jopxij puert yi cyopone'n. 'Ta',' che'ch, 'ta', jake'nu' puert skawutz. Jake'nu' puert skawutz ta'.'
12 Saje'n tzun stza'wel yi taw xun: 'Qui', na qui wajske'n iwutz,' stzun i' bane'l tzajtz.
13 "I bin jalu', eli'ch len te ic'u'l yi at wulbil, na qui ilij yi mbi k'ejil nka mbi oril yil nu'lt wetz, yi in yi in Bajx Cy'ajol," stzun Jesús ban scyetz e' ẍchusbe'tz.

Yi elsawutzil te yi pwok yi ak'lij tetz chixajbil cobox yaj

14 “At e' yi ate' tk'ab Kataj yi cho'n cu'n ẍchibne' chi banake' cobox yaj te chixajbil yi tak' chipatrón scyetz. Je xtxolbile'j: At jun yaj yi at bembil joylaj tul junt tnum. Poro yi ntaxk ben te pyaj, nin e' ẍchak yi e' martoma', nin cyaj jatxol yi pu'k scyetzak tan cyoque'n tan negos te'j.

15 Nin cyaj tk'ol o' mil tetz jun martoma', nin cyaj tk'ol cob mil tetz junt. Ma yi junt, jun ntzi' mil pwok tak' tetz. Xom cyen tu' chixajbil te cyajtza'kl. Yi cyaje'n cyen jatxol patrón yi pwok, nintzun ben i' joylaj.

16 Yi jun yaj yi cyaj ak'ij o' mil pwok tetz, oc i' tan lijensi'n, nin cambaj o't mil ganans.

17 Ncha'tz yi jun yi cyaj ak'ij cobt mil pwok tetz, cambaj cob mil ganans.

18 Ma yi jun yi cyaj ak'ij jun mil pwok tetz xajbil, nin ben tan kople'n jun jul, nin cyaj tewal yi pwok tul.

19 “Yi tele'n jun c'oloj tiemp, nin pakxijt yi chipatrón, nintzun octz tan banle'n cwent scyuch'.

20 Yi tpone'n yi bajx martoma', cy'a'n yi o' mil xajbil yi cyaj cyen tk'ab tu yi o' mil ganans. Nin tal tetz patrón: ‘Ta', je yi o' mil pwoke'j yi cyaj tk'olu' swetz. Ej nin je o't mil gananse'j,’ stzun i' tetz patrón.

21 ‘Ba'n, chumbalaj nin mmaban tu mu'ẍ yi nwak' tzatz. Aẍ balaj ak'unwil. Nin ba'n k'uke' inc'u'l tzawe'j. Swak'e' mas axajbil jalu'. Nque'n tzaj swe'j, katzatzink tzawuch',’ stzun yi patrón.

22 “Ma yi tpone'n yi ca'p martoma', yi cyaj ak'ij yi cob mil xajbil, nintzun taltz: ‘Ta', je yi cob mil inxajbil yi cyaj tk'olu' swetz, nin je cobt mil gananse'j,’ stzun i' tetz patrón.

23 ‘Ba'n,’ chij patrón, ‘chumbalaj nin mmaban tu yi mu'ẍ yi nwak' tzatz. Aẍ balaj ak'unwil. Ba'n k'uke' inc'u'l tzawe'j. Swak'e' mas axajbil jalu'. Nque'n tzaj swe'j. Katzatzink tzawuch',’ stzun yi patrón bantz.

24 “Ma yi tpone'n yi martoma' yi cyaj ak'ij junintzi' mil pwok tetz, ja tal te patrón: ‘Ta', na el intxum tetz yi at macle'nu', nin chin tz'aknak cuninu' tan negosi'n, na na cambaju' cosechu' kale qui na ak'uje'tu'.

25 Cha'stzun te ja chinxob teru' ta'. Ej nin yi inxajbil yi cyaj tk'olu', cho'n ncu' imukul jak' tx'otx'. Je pu'ku'e'j,’ stzun yi martoma' bantz.

26 ‘Yaj,’ chij patrón, ‘chin cachi' nin awajtza'kl. Chin cy'aj nin aẍ. Elnakt atxum tetz yi chin tz'aknak cunin in te e'chk negos, na ba'n na incambaj e'chk cosech kale qui na nak'uje't tan tawle'n.

27 Ba'n tcu'n klo' yi nink mme'l impu'k awa'n tan c'mo'ni'n. Ja klo' incambaj mu'ẍ inganans te impu'k,’ stzun patrón.

28 “Bene'n tzun tlol yi patrón scyetz yi e' mas wunak yi ate': ‘Ma jalu', majwok len yi jun mil pwok yi cy'a'n ta'n, nin ak'wok nin te yi jun yi ja jepon ju' yi tetz te lajuj mil.
29 Na alchok scyetz yi na xconsan yi mu'ӈ yi ak'lij tetz, tz'ak'lok mas tetz, yi quinin bajsbe'n tetz. Poro alchok scyetz yi qui na xconsaj yi mu'ӈ yi ak'ij tetz, tz'elepon ticy'le'n yi mu'ӈ yi at tk'ab.
30 Inti yi june'j yi quinin nma'w ak'un ta'n, elken pitij tzi'n tul tz'o'tz. Tz'ok'ok, nin sbajk xitx'ul xi'il wi' tan yi q'uixc'uj yi stije'.’

Yil bajij xtisya' scye'j cyakil wunak

31 “Ej nin yil nu'l tzaj tan woque'n tetz bajxom ӈchiwutz cyakil wunak, xomche' e' ángel swe'j. Chinc'olek tibaj jun balaj c'olchbil, tan cawu'n.
32 Nin ӈchimole' quib cyakil jilwutz wunak yi ate' bene'n tzi'n wi munt, tzinwutz. Nocopon tzun tan chijatxle'n. Cho'n tzimbne' chi na ban jun pstor tan chijatxle'n len yi e' cneru' ӈchixo'l e' chiw.
33 Yi e' cneru' cho'n chiben cyera'tz le insbal. Ma yi e' chiw, cho'n chiben le inmax.
34 Kalena's tzun lwalnin scyetz yi e' yi ate' le insbal: ‘I bin jalu', yi axwok itetz yi at banl Intaj tzitibaj, quisaje'nk swe'j, bantz itopone'n tul yi balaj luwar yi banijt tetz itetz jetz yi cwe'nle'n wuxtx'otx'.
35 Ba'n cxo'c tul jun luwara'tz, na yi inquime'n tan we'j, ja itak'wok inwa'. Ej nin yi inquime'n tan saktzi', ja itak'wok wuc'a'. In awer nak tane'n poro ja itak'wok imposar.
36 Qui'c be'ch wetz, poro ja chinwekxij ita'n. Yi in tzaj yabi'ӈ, ja cxa'kwok tan inxajse'n. Ej nin yi woque'n xetze', ja cxa'kwok tan inxajse'n xetze'.’
37 Yil quibit yi e' balaj wunaka'tz yi xtxolbile'j, ӈchijake' swetz: ‘Poro Ta', skawutz ketz, cya'l nkak'wit wa'u', nin cya'l nkak'wit tc'a'u'.
38 Ncha'tz, skawutz ketz cya'l nӈchajwit tibu' skawutz chi awer nak tane'nu'. Cya'l nkak'wit posaru', nka be'ch teru'.
39 Skawutz ketz, cya'l nin yobte'tu', nin cya'l nin oque'tu' xetze',’ che'ch sbne' swetz.
40 Poro yi in wetz, yi in wi'tz Ajcaw, swale' scyetz: ‘Jun cu'n yol na walnin tzitetz, yi e'chk pawor yi ibanwok cyen tan quich'eye'n alchok scyetz scyeri yi e' tal prow witz'une'j, chi i ina'tz na ibanwok pawor swetz.’
41 “Ma yi e' yi ate' le inmax swale' scyetz: ‘Yi axwok itetz, banijt icaws. Quitele'nwok swe'j. Quibene'nk tc'u'l yi chin wutzile'n k'ak' yi quinin bajsbe'n tetz, yi jun k'ak'a'tz yi banijt tetz Bayba'n scyuch' yi e' tetz ángel.

42 Na yi axwok itetz quinin itak'wok inwa' yi inquime'n tan
we'j. Qui itak'wok wuc'a' yi inquime'n tan saktzi'.
43 Ja nicy'ak tan jakle'n mu'ӈ tal imposar tzitetz, poro
quinin itak', na in awer nak tane'n tziwutz. Qui'c be'ch
wetz, poro quinin itak'wok swetz. Yi in tzaj yabi'ӈ, quinin
acxa'kwok tzaj tan inxajse'n. Ncha'tz yi atin tzaj xetze', cya'l
acxopone't tan inxajse'n,' chinch sban scyetz.
44 Poro yi e' cyetz scyale': 'Ta', cya'l nkilwit yi jak quimu' tan
we'j, nka tan saktzi'. Nin cya'l nkilwit yi jak ocu' tan jakle'n
posar. Ncha'tz cya'l nkilwit wutzu' yi qui'c nin be'ch teru'. Nin
qui'c nin jun tir yi nink nkil wutzu' yi ilu' yabi'ӈ, nka cho'nk
atu' xetze'. Yi ya'tzk, ja klo' ko'c tan ӈch'eye'nu',' che'ch sbne'.
45 "Itzun yi in wetz yi in Ajcaw, swale' scyetz: 'Yi pawor yi
qui ibanwok scye'j yi e' tal prow witz'une'j, itzun pawora'tz yi
qui ibanwok swetz,' chinch sbne' scyetz.
46 "Cyakil yi e' wunaka'tz, cho'n nchiben cyera'tz le jun chin
wutzile'n k'ak' yi quinin bajsbe'n tetz. Ma yi e' wunak yi e'
balaj swutz Ryos, ӈchicambaj cyera'tz jun itz'ajbil yi quinin
bajsbe'n tetz," stzun Jesús ban cyen.

26

Yi chijoyol puntil tan xtx'amxe'n Jesús
(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

1 Yi wi't baje'n xtxolil Jesús cyakil yi e'chk xtxolbila'se'j,
nintzun taltz scyetz e' ӈchusbe'tz:
2 —I bin jalu', yi axwok itetz, elnakt itxum tetz yi cobte'n
k'ej tan xe'te'n yi k'ej Pasc, poro yi in wetz, yi in Bajx Cy'ajol,
ya'stzun chinjatxlij ӈchik'ab wunak tan inje'n pajij swutz
pasyon, —stzun Jesús bantz scyetz.
3 Inti yi e' wi'tz pale', scyuch' yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés,
scyuch' yi e' wi' banl chiwi' yi e' judiy, nin cu' chichamol
quibtz wutzk'anil yi ca'l Caifás yi wi'tz pale'.
4 Ya'stzun oque't chitxumu'ntz yi ӈe'n chiban tan suble'n
Jesús tan xtx'amxe'n, nin tan quime'n cya'n.
5 Cwe'n tzun chitxumultz:
—Ba'n tcu'n quil kanicy' quen te yi k'ej yi tz'ul, na quicunin
batz chijepon nil yi e' wunak tan kabiyle'n.

Yi je'n kojij tz'ac'bil twi' Jesús
(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

6 Yi na tzan xtxumle'n yi e'chk takle'ne'j, cho'n at tetz Jesús
le ca'l Simón le aldey Betania. Yi jun Simona'tz, icy'nak yi yabil
te'j yi na bi'aj lepra.
7 Te yi at Jesús xe yi ca'la'tz, nin opon ӈkansal tib jun xna'n
te'j. Cy'a'n jun tz'ac'bil ta'n yi na bi'aj nardo. Wi'nin c'o'cal nin
wi'nin jamel. Cho'n at tul jun balaj cu'lbil yi alabastro bi'. Te

yi c'olchij Jesús wi mes, nin je' kojol yi xna'na'tz yi tz'ac'bil xo'l wi' Jesús.
8 Yi quilol yi e' ẍchusbe'tz yi mbi mbajij, nin je' ẍchiwutz, nin e' octz tan yolche'n:
—Lastum yi tx'akxe'n tu' mban yi tz'ac'bile'j.
9 Ba'n tcu'n klo' yi nink mben c'a'y, nin yi jamel ja klo' xcon tan quich'eye'n yi e' meba'.
10 Yi tbital Jesús chiyol, nintzun taltz scyetz:
—Quil tzitak'wok bis te yi xna'ne'j, na yi je'j yi mban i' swe'j, ba'n atit.
11 Inti yi e' meba', ate' nin cyera'tz tzixo'lwok cyakil tiemp. Poro yi in wetz, quil na'tij mas tzixo'l.
12 Yi tz'ac'bile'j yi wi'nin jamel, yi nje' kojol xo'l inwi', ja xcon tan nuc'le'n chan inwankil tetz quimichil.
13 Jun cu'n yol na walnin tzitetz, kale tz'oque't xtxole'n yi balaj stziblal yi at rmeril tan chiclaxe'n wunak, ncha'tz xtxolxok yi mbi cu'n mban yi xna'ne'j. Xtxolxok tan tule'n tx'akx yi balajil yi xna'ne'j ẍchic'u'l wunak.

Yi cwe'n xtxumul Judas tan jatxle'n Jesús
(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

14-15 Itzun bantz, at jun scyeri yi coblaj ẍchusbe'tz Jesús yi na bi'aj Judas Iscariot. Nin ben i' tan yol scyetz yi e' wi'tz pale':
—¿Nicy'na' lcyak'u' swetz kol tzinjoy puntil tan xtx'amxe'n Jesús cyanu'?
Nintzun cyak' junaklaj pwok sakal tetz.
16 Ninin cunin xe'tij Judas tan joyle'n puntil yi ẍe'n sban i' tan quich'eye'n tan stz'amle'n Jesús.

Yi wi'tzbil tir yi chiwane'n Jesús scyuch' e' ẍchusbe'tz
(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

17 Itzun bantz tul yi bajx k'ej yi na bajsij yi pam yi qui'c xtx'amil, nin e' oc yi e' ẍchusbe'tz Jesús tan jakle'n tetz:
—Ma jalu' Ta', ¿mbi na tal teru'? ¿Na'l kabene't tan nuc'le'n yi kawa' tetz Pasc, tan kawane'n tuch'u'?
18 —Quibene'nk tnum, le ca'l yi jun yaja'tz yi ilijt nin ita'n. Alwok quen tetz: 'I nsaj tlol chusul ketz: Ja wi't opon oril tan inquime'n, nin na waj lkawan scyuch' e' inchusbe'tz xe ca'lu', tan banle'n tane'n yi Pasc,' ẍchijwok sban.
19 Chibene'n tzun yi e' ẍchusbe'tz Jesús tan nuc'le'n yi jun wa'a'na'tz tetz Pasc, chi ben alij scyetz.
20 Itzun bantz yi toque'n akale'n, nin te yi c'olchij Jesús te mes scyuch' yi e' ẍchusbe'tz,
21 nintzun octz tan yol scyetz:
—Swale' nin tzitetz yi bintzinin, at jun tzixo'lwok yi tz'ocopon tan quich'eye'n yi e' incontr tan intz'amle'n, —stzun Jesús scyetz.

22 Yi quibital yi e' ẍchusbe'tz yi xtxolbile'j, wi'nin
chibisune'n, nin e' baj oc len tan jakle'n quen tetz Jesús,
itzun cyaltz:
—¿In pe' wetz, Ta'? —che'ch len bantz tetz Jesús.
23 —I'tz jun tzixo'lwok yi na cxwanwok swe'j tul yi jun
platu'e'j. Tz'ocopon tan quich'eye'n yi e' incontr.
24 Bintzi, tajwe'n tan tele'n cu'n te cyakil yi tz'iba'nt cyen
swe'j, yi in Bajx Cy'ajol, poro lastum yi yaj yil chinjatxon nin
ẍchik'ab incontr. Ba'n tcu'n klo' yi qui'k itz'nak i'.
25 Toque'n tzun Judastz tan yol tetz Jesús, yi jun Judasa'tz yi
nsken xa'k tzaj tan c'aye'n Jesús:
—¿In pe' wetz, Ta'? —stzun i'-tz tetz Jesús.
—I aẍa'tz, —chij Jesús tetz.
26 Te yi na chiwan, je'n tzun tcy'al Jesús jun pam, nin
tyoẍintz tibaj. Kalena's tzun cwe'n piẍultz, nin ben jatxoltz
scyetz e' ẍchusbe'tz:
—Je'j bajswoke'n. Ya'stzun inwankiltz tane'n.
27 Je'n tzun tcy'al jun wastz, yi at quic'a' tul. Yi wi't tyoẍine'n
tibaj, nin ben tk'ol scyetz:
—Je'j c'ajwoke'n.
28 Na ya'tz inẍch'el tane'n, na yil saj kojx inẍch'el, sbixek jun
ac'aj trat* tan cuyle'n chipaj wi'nin juchul il.
29 Poro swale' tzitetz, qui't lwuc'aj wetz yi t'a'al lo'baje'j,
jalen cu'n yil tz'oc Intaj tan cawu'n.

Yi talol Jesús yi stewe' Lu' yi na xom wi' te Jesús
(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

30 Yi wi't stzaje'n wi' yi wi'tzbil chibitz, cho'n tzun
chibene'ntz wi Olivo.
31 Toque'n tzun Jesús tan yol scyetz:
—Tan yi e'chk takle'n yi sbajok swe'j te akale'ne'j, xitok len
itajtza'kl, na at jun xtxolbil tz'iba'nt cyen yi na tal: 'Copon
imbiyol yi pstor, nin yi e' cneru' chelepon xit.'
32 Poro yil nitz'ij junt tir chixo'l alma', chimbajxpon wetz
Galilea tan ich'iwe'n, —stzun Jesús scyetz.
33 Poro yi tbital Lu', nintzun taltz:
—Mpe nink xit cyajtza'kl yi e' mas tan qui chixome'n te'ju',
poro yi wetz quil xit wajtza'kl.
34 —Jun cu'n yol Lu', te yi ak'bale'j, yi ntaxk ok' jun ajtzo',
nsken awal ox tir yi qui xomquiẍ swe'j.
35 —Ta', mpe nink chinquim wetz yil quim teru', poro quil
wal yi qui xomij inwi' te'ju', —stzun Lu' bantz tetz.
Ite'nin xtxolbila'tz cyal yi e' mas ẍchusbe'tz Jesús.

---

* **26:28** Si'leju' yi xtxolbil yi at le Glosario yi at wi'tzbil yi Ac'aj Testamente'j.

Yi toque'n Jesús tan nachle'n Kataj le ama'l Getsemaní
(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

36 Quicy'e'n tzun Jesús, cho'n tzun cyopone'n scyuch' e' ẍchusbe'tz le jun luwar yi na bi'aj Getsemaní. Itzun ben tlol Jesús scyetz:

—C'olchin quen tuwok tzone'j, jalen pe'k nchimben tzaj tan nachle'n Kataj.

37 Ntin Lu' tu yi cob cy'ajl Zebedeo e' ben tcy'al. Xe'te'n nin ban talma' tan txuknewe'n tan paj bis,

38 nin ben tloltz scyetz yi oxa'tz:

—Chin bis nin na nicy'an. Jalt nin tan inquime'n ta'n. Nquentu'wok tzone'j tetz wuxk'ajlab. Quil cxwitwok.

39 Tele'n tzun ẍkansal tib joylaj len mu'ẍ, nin ben jokbal tib wuxtx'otx' tan jakle'n ẍch'eybil tetz tetz Ryos: "Ta', ko at rmeril xit cu'nu' yi jun q'uixc'uj yi tx'aklij tzinwutz. Poro Ta', qui na waj yi wetz wajbil, ma na i teru'," chij i' bantz.

40 Yi pakxe'n tzaj Jesús scye'j yi ox ẍchusbe'tz, nsken chiwit. Bene'n tzun tlol i' tetz Lu':

—Lastum, qui'c nin plo' rmeril yi siquier nink jun or nink mimuc'wok watl tetz wuxk'ajlab.

41 Elk iwatl, ej nin nachwok Kataj tan qui ibene'n tul il. Poro bintzinin na el italma' tan wuch'eye'n poro yi iwankil qui na xtx'aj.

42 Bene'n tzun Jesús le ca'p tir tan nachle'n Ryos, itzun taltz: "Ta', ilu' Intaj, yi ko qui'c nin rmeril tan wele'n tk'ab yi q'uixc'uj yi tx'aklij tzinwutz, ilu' cu'n. Bane'u' tajbilu' swe'j."

43 Yi pakxe'nt tzaj junt tir Jesús, na chiwit len cu'n yi e' ẍchusbe'tz, na ocnakt quen tunin bow chin watl ẍchiwutz.

44 Qui'c nin oc tajal scyetz, nin bent tan nachle'n Kataj le toxi'n tir. Ite'n nin yola'tz taltz tetz Kataj chi nsken tal.

45 Yi stzaje'n wi' yi oración, nintzun pakxij kale ate' cyent yi e' ẍchusbe'tz. Yi tpone'n, nin jilon nin scyetz:

—Ba'n cxwitwok jalu'. Ba'n cxuje'wok, ko ya'tz itajbil. Poro yi in wetz, yi in Bajx Cy'ajol, ja wi't opon yi oril tan imbene'n jatxij ẍchik'ab yi e' juchul il.

46 Or tzije'n, quin, na je yi jatxol wetz tz'ul tzi'ne'j.

Yi bene'n Jesús pres
(Mr 14.43-50; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

47 I cunin na tzan Jesús tan yol yi tpone'n Judas te i'. Yi Judas i' jun scyeri yi coblaj ẍchusbe'tz Jesús. Xomche' jun c'oloj wunak te'j, cy'a'n len spar tu tze' cya'n. Chakijche' cyak'un e' wi'tz pale' scyuch' yi e' wi' banl chiwi' e' judiy.

48 Inti Judas, yi c'ayin nin Jesús, nsken tal i' scyetz yi ẍe'n sban i' tan ẍchajle'n Jesús scyetz. Je yol i'e'j: "Yi jun yi tzintz'ube'n xak stzi', itzun i'a'stz, nintzun chitz'ame'nu'-tz."

49 Toque'n tzun ẍkansal tib Judas te Jesús, nintzun taltz:
—Quech ta', —chij.
Nintzun bentz tan stz'uble'n xak stzi' Jesús.
50 —Wamiw, ¿mbi amantar swetz? —chij Jesús bantz tetz.
Chibene'n tzun niltz tan stz'amle'n Jesús, nin cu' chitz'amoltz.
51 Toque'n tzun jun scyeri yi e' yi xomche'-tz te Jesús tan jutene'n tzaj yi spar, nintzun octz tan biyle'n jun ẍchakum yi wi'tz pale'. Cho'n tzun noje'n cyen yi spar te ẍchin, ninin el yi ẍchin.
52 Bene'n tzun tlol Jesús tetz taw spar:
—Col cu'n aspar le soc, na cyakil yi e' yi na chibiyon tan spar, ncha'tz e', ẍchibiylok tan spar.
53 ¿Qui pe' na el atxum tetz yi ko na waj, ba'n tzinjak cobox mil ángel tetz Intaj? Ninin chu'l jalcu'n tan wuch'eye'n tan chibiyle'n e' incontr.
54 Poro qui', na yi ko ya'tz, ¿ẍe'n tz'el cu'n te yi e'chk xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi na tal yi tajwe'n yil bajij yi e'chk takle'n yi na bajij jalu'? —stzun Jesús tetz.
55 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz yi e' mas wunak:
—¿Mbi xac yi cy'a'n spar tu tze' cya'nu' tan intz'amle'n? ¿In pe' alk'om ẍchiwutzu'? ¿Mbi tzuntz yi quinin cho'cu' tan intz'amle'n te yi na chintzan tzaj tan chichusle'nu' le templo?
56 Poro yi e'chk takle'ne'j yi na bajij swe'j jalcu'n, tajwe'n cu'n tan tele'n cu'n te'j, na tz'iba'nt cyen cyak'un yi e' elsanl stzi' Ryos tentz, yi ya'stzun sbajok.
Cyele'n tzun ojk cyakil yi e' ẍchusbe'tz, nin ẍchuc Jesús cyaj cyen.

Yi tpone'n ticy'le'n Jesús ẍchiwutz e' wi' banl wi'
(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

57 Inti yi e' tz'amol tetz Jesús, nin ben quicy'al Jesús ẍchiwutz Caifás yi wi'tz pale', scyuch' yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés, scyuch' e' wi' banl wi' tetz tnum yi nsken chimol quib tu Caifás.
58 Ma Lu', joylaj xom nin wutz chicoc yi e' tz'amol tetz Jesús. Xom nintz scye'j jalen cu'n cyopone'n le ca'l yi wi'tz pale'a'tz. Ocopon quen tu' Lu' wutzk'anil, nin c'olequentz ẍchixo'l e' aj ront cwent pale', tan tilwe'n yi mbi cunin sbajok te Jesús.
59 Cyoque'n tzun yi e' wi'tz pale' scyuch' cyakil yi e' wi' banl chiwi' e' judiy tan joyle'n puntil tan jale'n klo' til Jesús. List e' tan joyle'n jun til, yi je tu' klo' teklal, na yi cyetz cyajbil i'tz tan tele'n cu'n swutz.
60 Wi'nin wunak e' octz tan tak'le'n til Jesús, poro apart len chiclaración. Poro wi'tzbil tlen jal cob testiw yi cu' tu' chitxumul jun la'jil.
61 Je chiyole'j:

—Yi yaje'j, kubitnak yi yol yi talnak: ‘Ba'n tzinxit cu'n yi luwar yi wi'nin xanil, kale najle't Ryos; nin chinxcyek tan xtxicbaje'n tul ox ntzi' k'ej,’ stzunx ban, —che'ch cob yaja'tz.

62 Je'n tzun txiclok yi wi'tz pale', nin octz tan yajle'n Jesús:

—¿Mbi tzuntz yi qui'c nin jun yol na awal tzaj tan acolol awib? Bitnin awil yi na tzan tzaj xtxole'n, —stzun.

63 Poro yi Jesús, quinin ben stza'wel jun yol, cha'stzun te jakol yi wi'tz pale' tetz:

—Swutz cu'n kaRyosil, yi itz' nin tetz, al tzaj swetz yi mero bintzi. ¿I pe aẍa'tz yi Cristo, yi jun yi bixba'nt tan tule'n? ¿I pe' aẍa'tz yi Cy'ajl Ryos?

64 —I ina'tz chi na tal tzaju' swetz. Ej nin ncha'tz, swale' cyen scyeru', ẍchinquile'wu' yi c'olẍchin xlaj Kataj Ryos, yi Kataj Ryos yi chin cham nin tetz. Nin ẍchinquile'wu' yi in, yi in Bajx Cy'ajol, yil nu'l tzaj junt tir. Cho'n nopon tzaj tcya'j tul noc sbak', —stzun Jesús scyetz.

65 Toque'n tzun yi wi'tz pale' tan rit'e'n cu'n yi tetz be'ch tetz tan ẍchajle'n scyetz yi qui'c xac yi yol Jesús swutz i', nintzun taltz:

—Tan yi yole'j yi ntal yi yaje'j na tzan tan telse'n k'ej Kataj Ryos. Qui tajwe'n mas stiw tan joyle'n til, na ja wi't quibitu' yi ja wi't el k'ej Kataj Ryos ta'n.

66 I bin jalu', ¿mbi na cyal cyeru' te xtxolbile'j? —stzun yi wi'tz pale' scyetz cyakil yi e' yi ate'.

—At tilx, tajwe'n tan quime'n, —che'ch.

67 Cyoque'n tzuntz tan stzube'n quen t'a'al chitzi' twutz Jesús, nin tan biyle'n. At cobox yi oc chilajol k'ab xak stzi' Jesús,

68 itzun cyaltz:

—Ko aẍ nin Cristo, al tzaj sketz na' ncẍbiyon, —che'ch ban tetz Jesús.

Yi talol Lu' yi qui xomij wi' te Jesús
(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

69 Yi na tzan baje'n yi xtxolbila'se'j, yi Lu' cho'n c'olchij wutzk'anil. Tpone'n tzun ẍkansal tib jun xuntz te Lu'. Yi xuna'tz, mos tu' i'. Itzun taltz:

—Ncha'tz aẍ xomquiẍ te Jesús yi aj Galilea.

70 Poro yi Lu', nin juẍ tib, nin tal i' ẍchiwutz cu'n cyakil wunak:

—Qui na el intxum te ayol, —stzun i'.

71 Yi tele'n tzaj tzun klo' Lu' tzi puert, nintzun oc junt xun tan yol scyetz cobox wunak yi ate'tz:

—Yi yaje'j, i' jun scyeri e' yi xomche' te Jesús yi aj Nazaret.

72 Poro nin juẍ tib Lu' junt tir, nin tal:

—Sak swutz Ryos, qui wajske'n wutz te nocx yaja'tz.

73 At tzun cobox wunak yi ate' tzi puert, ej nin le rat, nin e' oc chïkansal quib te Lu' tan yol:
—Jun cu'n yol, aẍ jun scyeri yi e'a'tz, na tech cu'n tib te cẍjilon, —che'ch bantz tetz Lu'.
74 —Sak swutz Ryos, nin ba'n chinquim yi ko nk'era'tz bintzi inyol. Qui wajske'n wutz yi nocxa'tz.
I cunin na el tzaj yi yole'j le stzi' Lu' yi tok'e'n jun ajtzo'.
75 Tule'n tzun tx'akx tc'u'l Lu' yi yol Jesús yi alijt ta'n: 'Yi ntaxk ok' jun ajtzo', nsken awal ox tir yi qui xomij awi' swe'j.' Ele'n tzaj nin ban Lu'. Wi'nin bisune'n. Wi'nin tok'e'n.

27

Yi jatxle'n Jesús tk'ab Pilat
(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

1 Itzun bantz yi tule'n skil, nin bixe' chitxumu'n yi e' wi'tz pale', scyuch' chibajxom yi e' judiy, yi mbi puntil cyulej tan biyle'n cu'n Jesús.
2 Cwe'n tzun chic'aloltz, nintzun ben chicy'al, nin e' jatxtz tk'ab Poncio Pilat, yi gobernador.

Yi quime'n Judas

3 Inti Judas, yi aj negos te Jesús, yi tilol yi nsken bixe' jun c'oloj caws, wi'nin tzun bisune'n. Bene'n tzun i' tan tak'le'n junt tir yi junaklaj pwok sakal scyetz yi e' wi'tz pale', scyuch' chibajxom yi e' judiy.
4 Nintzun taltz scyetz:
—Chumam nin wil nminjuch tan paj yi ja ben inc'ayil jun yaj yi qui'c nin noc til.
—Cuquen. Qui'c ketz tzawuch'. Nsaj cu'n bina'tz le awi', —che'ch ban nintz tetz Judas.
5 Cyaje'n quen tzun c'oxol Judas yi pwok le templo, nintzun el ojkujtz. Je'n tzun ẍinul tibtz jak' jun k'ab tze'. Bek'xe'n nin bantz, nin quimtz.
6 Inti e' wi'tz pale', nin e' bentz tan sicy'leje'n yi pwok, nin cyaltz:
—Xan yi nink kak' cu'n yi pwoke'j xo'l yi pwok yi na chamxij tetz templo, na yi pwoke'j ja xcon tetz xo'c jun yaj tan jatxle'n yi tuch' tk'ab quimichil.
7 Bixewe'n tzun chitxumu'ntz tan lok'che'n jalaj tx'otx' tetz jun bnol ẍwok', tan xcone'n tetz chimukbil yi e' awer nak.
8 Ma jalu' na bi'aj Tx'otx' Jamel Chich'.
9 Tan yi xtxolbile'j el cu'n te yi yol yi alijt cyen tan Jeremías, jun scyeri yi e' elsanl stzi' Ryos tentz. Je yol i'e'j: "Ntina'tz junaklaj pwok sakal ẍchitz'ame' te yi jun yi wi'nin jamel. Lastum, na e' cu'n xonl Israel yi ncu' chibixbal noc jamela'tz.

10 Ej nin tan yi junaklaj pwok sakala'tz, ja chilok' yi jalaj
tx'otx' yi na bi'aj Xtx'otx'il Ẍwok' chi cyajnak tlol Kajcaw."

Yi tpone'n Jesús swutz Pilat
(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)

11 Yi tpone'n ticy'le'n Jesús swutz gobernador, nintzun oc yi
gobernador tan jakle'n tetz:
—¿Aẍ nin pe' chireyil yi e' judiy?
—I ina'tz, chi na tal tzaju' swetz, —stzun Jesús bantz tetz.
12 Yi cyoque'n yi wi'tz pale', scyuch' e' chibajxom yi e' judiy
tan tak'le'n til Jesús, qui'c cunin jun yol tal i'.
13 Cha'stzun te toque'n Pilat tan jakle'n tetz:
—¿Qui pe' na awitnin yi awil yi na chitzan wunak tan jale'n
te akul?
14 Poro yi Jesús, qui'c nin na tal nin. Wi'nin tzun tele'n yab
yi gobernador te jun ajtza'kla'tz, nin quinin jal puntil ta'n yi
mbi sban.

Yi bixewe'n tan cwe'n biyij Jesús
(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

15 At tzun jun ley yi gobernador, ilen na stzakplen jun pres
lakak k'ej Pasc. Yi cyajbil wunak ya'stzun na el tzakpu'n.
16 At tzun jun pres yi bita'nt stziblal cya'n cyakil wunak,
Barrabás bi'.
17 Itzun bantz yi chichamo'n quib wunak swutz Pilat, nin
jak i' scyetz:
—¿Na' scyetz te yi coba'tz yil tzintzakplen le chiwutz cyeru'?
¿I pe' Barrabás, nka i Jesús yi na a'lchij Cristo tetz?
18 Xcon yi jun bi'aj Cristo tan Pilat tan tele'n klo' chitxum
wunak tetz yi balajil Jesús, na nin el xtxum tetz yi opon
ticy'le'n Jesús swutz i' tan tu' yi wi'nin na chi'ch chic'u'l yi e'
wi' banl chiwi' e' judiy te'j.
19 I cunin c'olchij Pilat tan xtxumle'n yi ko at til Jesús nka
qui', yi tpone'n jun aj mantar tan txkel tan talche'n tetz: "I nsaj
tlol txkelu' Ta', quil spit tibu' tan joyle'n til yi jun balaj yaja'tz,
na ma's at jun wutzicy' chin xo'wbil nin ban te yi jun yaja'tz,
chij txkelu' mban tzaj swetz."
20 Inti e' wi'tz pale', scyuch' e' chibajxom wunak, e' xcye' tan
jople'n quen chiwutz wunak tan c'uche'n pawor tetz Pilat tan
tele'n Barrabás liwr, nin tan biyle'n cu'n Jesús.
21 Toque'n tzun junt tir yi gobernador tan yol scyetz wunak,
nintzun jaktz scyetz:
—¿Na' scyetz jun scyeri coba'tz tz'elepon liwr le chiwutz
cyeru'?
—Barrabás na kaj, —che'ch bantz.
22 —¿Ẍe'n tzun kulej Jesús, yi na a'lchij Cristo tetz?
Chiẍch'ine'n tzun cyakil wunak:

—¡Jeken swutz pasyon!

23 —Poro ¿mbi tzun til? —stzun Pilat ban nin scyetz wunak.
Quinin chitza'wej. Ntin ja chïch'in junt tir:

—¡Jeken swutz pasyon!

24 Yi tilol Pilat yi qui'c rmeril tan yol scyetz, nin yi tele'n xtxum tetz yi txant tan jale'n jun chin oyintzi', nin octz tan xtx'ajle'n yi k'ab ẍchiwutz. Ya'stzun tulejtz, tetz jun elsawutzil yi qui'c paj i' te yi quime'n Jesús. Itzun ben tlol scyetz wunak:

—Nk'e'tz impaj wetz yi kol quim yi yaje'j, i'tz chipaju'. Na tzinwutz wetz, qui'c til.

25 —¡Ba'n bin yi ko o' ajpaj te'j, nin ko chipaj kanitxa' chicyakil! —che'ch ban nintz tetz.

26 Tele'n tzun stzakpul Pilat yi Barrabás, nintzun cawunin i'-tz tan toque'n biyle'n Jesús tak'un xicy'xab. Kalena's tzun cawune'n nin i'-tz tan bene'n quicy'al sanlar tan je'n swutz pasyon.

27 Toque'n tzun ticy'le'n Jesús cyak'un e' sanlar tpilta'. Yi tocompone'n nin oc chic'opil quib yi e' mas sanlar te'j.

28 Nin el quicy'al yi be'ch tetz Jesús, nin oc jun xbu'k cya'n yi txib yubil.

29 Je cyak'ol jun coron tx'i'x twi', nin oc cyak'ol jun tx'amij tk'ab, nintzun e' baj meje' cyentz swutz. Poro xcy'aklil tu' e' ban cyentz. Nin cyaltz:

—Wi'nin k'eju' Ta', na ilu' chireyil yi e' judiy, —che'ch.

30 Ncha'tz, e' oc tan stzube'n cyen t'a'al chitzi' twutz. Ma yi tx'amij yi oc cyak'ol tetz, nin el chimajol, nin e' octz tan jabe'n cu'n twi'.

31 Yi ticy'e'n chipaj tan xcy'aklil te'j, nin el quicy'al yi jun xbu'k yi txib yubil, nin oc cyak'ol yi tetz be'ch tetz nintz. Bene'n nin bantz cya'n tan je'n swutz pasyon.

Yi je'n Jesús swutz pasyon
(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

32 I cunin na che'l tnum yi chic'ulul quib tu jun yaj aj Cirene yi na bi'aj Simón. Cwe'n tzun chitz'amol e' sanlar yi jun yaja'tz, nin oc chipach'ul tzak' yi pasyon yi cy'a'n tan Jesús.

33 Cho'n tzun cyopone'ntz le jun luwar yi na bi'aj Gólgota, yi na ele't Wi Bakil Wi'baj.

34 Ya'stzun e' oque't-tz tan suke'n quen mu'ẍ vinagr tetz, yi yuju'n tib tu jun tz'ac'bil yi chin c'a' nin. Yi je'n pilul, nin nachontz te'j yi chin c'a' nin, cha'stzun te quinin bajtz ta'n.

35 Te yi nsken je' cyak'un swutz pasyon, cyoque'n tzun yi e' sanlar tan tx'ilu'n te be'ch tetz Jesús, na'l camban tetz. Tan yi xtxolbile'j na el cu'n te'j yi tz'iba'nt cyen tak'un elsanl stzi'

Ryos yi talnak: “Ja cho'c tan tx'ilu'n te be'ch wetz, nin ja cu' chijatxol ẍchiwutz.”*

36 Nta'tz nin e' c'olecu'ntz tan q'uicy'le'n Jesús.

37 Poro nsken wi't cu' chitz'ibal cobox letrtz tan ẍchajle'n yi mbi til Jesús scyetz, nin je cyak'oltz twi'. Yi yol yi cu' chitz'ibal i'tz: “Je Jesúse'j. I' chireyil yi e' judiy.”

38 Ncha'tz at cob alk'om yi e' je'-tz swutz pasyon xlaj Jesús, jun le sbal, nin jun le max.

39 Inti yi e' wunak yi na chicy' cu'n, wi'nin chixcy'akline'n quentz tetz Jesús.

40 Itzun na cyal quentz:

—I aẍa'tz, yi awalnak yi ba'n cxcye' tan xite'n cu'n yi templo nin tan je'se'n junt tir tul ox ntzi' k'ej, colp cu'n tzaj awib swutz pasyon, yi ko bintzi na awal yi aẍ nin cy'ajl Ryos.

41 Ncha'tz yi e' wi'tz pale', scyuch' e' tx'olol xo'l ley Moisés, e' octz tan yol scyuch' yi e' parisey, nin scyuch' chibajxom yi e' judiy. Nintzun chiyolbej te'j squibil quib:

42 —Ja xcye' tan tulse'n yos scyuch' wunak, poro i' tetx qui na xcye'-x tan colpe'n cu'n tzaj tib. Yi ko bintzinin i' kareyil yi o' aj Israel, cu'ul tzun colpil tibxa'tz swutz pasyon. Ko ya'tz sban, kocse' tzun yol i'-tz.

43 Yi ko k'uklij c'u'lx te Ryos, tz'ul bin Ryosa'tz tan colpe'n cu'n tzajx. Yi najk pek' Ryos te'j, ja klo' wi't oc Ryos tan ẍch'eye'nx, wech na talnak yi Cy'ajl Ryos i'-x.

44 Ncha'tz tzun tane'n jun scyeri cob alk'om yi ate' swutz pasyon xlaj i', na xcy'aklin nin tetz.

Yi quime'n Jesús
(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

45 Itzun bantz, yi tpone'n chajcu'n k'ej, tz'o'tz nin tunin ban wuxtx'otx' jalen cu'n tpone'n ox ch'ich' cu'lbe'n k'ej. Kalena's tzun skiline'n.

46 Poro yi ntaxk skilin, ox ch'ich' cu'lbe'n k'ej, chin wi' nin Jesús ban tan yol: “Elí, Elí, ¿lama sabactani?” Yi na elepont jun yola'tz i'tz: “Ay Ta', ilu' inRyosil, ¿mbi tzuntz yi nchincyaj tilolu'?”

47 At tzun cobox yi quibit yi yol Jesús, nintzun cyaltz:

—Na lo' tzan i' tan ẍchakle'n k'ajtzun Elías, —che'ch bantz squibil quib.

48 Lajke'l tzun bene'n jun tan ticy'le'n tzaj jun esponja, nin cu' mu'ul tul mu'ẍ vinagr, nin ben ẍocbal swi' jun aj tan tak'le'n klo' tetz Jesús.

49 Poro yi e' mas tuch', nin ben cyalol:

—Skile' bajx kol tz'ul Elías tan colpe'n cu'n tzaj, —che'ch.

50 Ẍch'ine'n tzun junt tir Jesús, quimich nin bantz.

* **27:35** Sal 22.18.

51 Na quim cunin Jesús yi je'n jakx yi xbu'k yi at swutz yi
luwar le templo yi chin xan nin. Cho'n xe'te'n tzaj swi'e'n
jalen tzkan. Cwe'n tzun jun chin coblajnob, ninin aj pax e'chk
c'ub.
52 Ncha'tz at e'chk nichil alma' yi ninin je' c'abx, nin te yi
nsken itz'ij junt tir Jesús at e' alma' yi cyocsnak yi yol Ryos yi
e' itz'ij junt tir.
53 E' opon le tnum Jerusalén, yi tnum yi wi'nin k'ej swutz
Ryos. Ej nin at wunak yi quil chiwutz yi e'a'tz yi e' itz'ij junt
tir.
54 Inti yi capitán scyuch' yi e' yi xomche' te'j tan q'uicy'le'n
Jesús, yi chinachone'n te yi jun chin wutzile'n coblajnob, nin
yi quilol yi mbi cunin bajij, wi'nin chixobe'n, nin cyaltz:
—Jun cu'n yol, yi yaje'j i' Cy'ajl Ryos.
55 Ncha'tz at xna'n yi joylaj len na chixmayin tzaj. Yi e'
xna'na'tz, ya'stzun yi e' xna'n yi e' xom tzaj te Jesús tan
ẍch'eye'n yi tele'n tzaj i' Galilea.
56 Ẍchixo'l yi cobox xna'na'tz, at Lu'ch, Mat, ej nin yi Lu'ch yi
chitxu' Jacow tu Ẍep. Ncha'tz at chitxu' yi e' nitxajil Zebedeo.

Yi mukxe'n Jesús
(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

57 At jun yaj yi chin ric nin, yi cho'n najlij le tnum Jerusalén.
Ẍep bi'. Cho'n xomij wi' i' te Jesús.
58 Itzun bantz yi txant tan toque'n akale'n, nintzun bentz
tan jakle'n yi wankil Jesús tetz Pilat. Inti Pilat, nintzun cawun
nintz tan tak'le'n ama'l tetz.
59 Cwe'n tzaj tzun tcy'al Ẍep yi wankil Jesús, nin cu' tk'ol tul
jun xbu'k yi chin skoj nin,
60 nin bentz tan mukle'n tul yi tetz nichil yi ac'aj cunin
kopxle'nix wutz c'ub. Yi toque'n cyen yi wankil Jesús tjul, oc
cyen jun chin c'ub tan jople'n stzi' jul. Yi mukxe'n cyen, aje'n
nin ban tetz Ẍep xe ca'l.
61 Poro yi e' Lu'ch Mat, tu yi junt Lu'ch, nta'ste'n nin e'
c'olequentz stzi' jula'tz.

Yi e' q'uicy'lom yi e' cyaj tzi jul

62 Itzun bantz le junt eklok, le sawr, nintzun e' ben yi e' wi'tz
ajcaw scyetz pale', scyuch' e' parisey, tan yol tetz Pilat:
63 —Max c'u'lu' ta', ja ul tx'akxuj tkac'u'l cobox yol yi alijt
cyen tak'un jun yaja'tz yi ntaxk quim. Talnak i': 'Le toxi'n k'ej
nitz'ok junt tir ẍchixo'l alma'.'
64 Ma jalu' ta', na klo' kaj sbanu' pawor tan chibene'n cobox
q'uicy'lom tzi jul. Na klo' kaj yil chicyaj tan q'uicy'le'n jalen
cu'n tz'icy' yi ox k'eja'tz. Na qui na kaj yi nink chiben yi e'
ẍchusbe'tz lak'bal tan telse'n tzaj wankil tjul. Na kol tz'el tzaj

cya'n, scyale' scyetz wunak yi ja itz'ij junt tir ẍchixo'l alma'. Pyor tcu'n sbne' yi junt la'jila'tz swutz yi la'jil yi alijt cyen ta'n.
65 —Quicy'aj nin binu' yi cobox sanlare'j. Chitxume'u' ẍe'n cyuleju' tan q'uicy'le'n tzi jul, —stzun Pilat bantz scyetz.
66 Chibene'n tzuntz tzi jul. Toque'n tzun jun techl cyak'un tan ẍchajle'n yi qui'c cu ljakxij. Nintzun e' cyaj cyen yi e' sanlar tan q'uicy'le'n yi jul.

28

Yi titz'e'n junt tir Jesús ẍchixo'l alma'
(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

1 Itzun bantz yi nsken icy'pon jun k'ej ule'n, chin bixe' skil nin te yi bajx k'ej te sman, yi chibene'n Lu'ch Mat tu junt Lu'ch tan tilwe'n kale oc cyent yi wankil Jesús.
2 Na chopon cunin yi yucane'n yi tx'otx' tan jun chin wutzile'n coblajnob, nin cu'ul jun ángel cwent Ryos. Yi tpone'n yi ángel tzi jul, nin octz tan patx'que'n len yi c'ub yi at tzi jul, nin cu' c'olchoktz tibaj.
3 Wi'nin litz'une'n wutz yi jun ángela'tz, nin yi be'ch tetz, chin stum nin.
4 Yi quilol yi e' sanlar yi xtxolbile'j, wi'nin chixobe'n, ninin e' baj yentijtz ta'n.
5 Toque'n tzun yi ángel tan yol scyetz e' xna'n. Itzun taltz:
—Qui bin cxobwok, na na el intxum tetz yi na cxtzanwok tan joyle'n Jesús, yi jun yi je' pajij swutz pasyon.
6 Qui'ct at tzone'j. Ja wi't itz'ij junt tir, chi alijt cyen ta'n. Or itetz, xmaywok cyen kale oc cyent.
7 Ma jalu', quibene'nk lajke'l tan talche'n scyetz yi e' ẍchusbe'tz yi ja wi't itz'ij junt tir ẍchixo'l alma'. Alwok scyetz yi bajxpon i' Galilea. Ya'stzun quilwit wutz. Tina'tz cuntu' inyol yi tajwe'n tan walol tzitetz, —stzun yi ángel ban scyetz.
8 Yi quibital yi xna'n yi xtxolbile'j, lajke'l nin cyele'ntz tzi jul. Cy'a'nt nin xo'wtz cya'n, nin cy'a'nt nin tzatzintz cya'n yi chibene'n tz'itpuj tan talche'n stziblal scyetz yi e' ẍchusbe'tz Jesús.
9 Te yi na chixon tbe', ẍchaj tib Jesústz ẍchiwutz, nin tal jun yos scyetz. Inti e' cyetz, nin oc chiẍkansal quib te Jesús tan c'u'laje'n, nin tan k'ale'n tkan.
10 —Quil cxobwok, ntin alwok quen scyetz e' witz'un yi tajwe'n tan chibene'n jalen Galilea. Squile' inwutz chone'j, —stzun i' scyetz.

Yi xtxolbil yi cyal e' sanlar

11 Te yi na chixon yi e' xna'n tbe', nin e' ben cobox scyeri e' sanlar tnum tan tak'le'n part scyetz e' wi'tz ajcaw, nin scyetz pale'.

12 Chibene'n tzun yi e' wi'tz ajcaw scye'j yi e' chibajxom
yi e' judiy tan xtxumle'n yi mbi cu'n chiban. Yi bixewe'n
chitxumu'n, nin cyak' wi'nin pwok scyetz e' sanlar tan qui
cyalol yi mbi bajij,
13 nintzun cyaltz scyetz:
—Ba'n cyalu': 'Te yi na kawit lak'bal tzi jul, ja chopon yi e'
ẍchusbe'tz Jesús tan telse'n tzaj yi wankil tjul,' che'chu' sban.
14 Ej nin kol tbit yi gobernador yi xtxolbile'j, kocopon tan
tocse'n c'u'l i' tan qui toque'n tan chibuchle'nu', —che'ch e'
wi'tz ajcaw scyetz e' sanlar.
15 Saje'n tzun chitz'amol yi pwok nin e' bentz tan talche'n
yi mbi cunin txolij scyetz. Ite'n xtxolbila'stz na cyal yi e' judiy
jalu'.

Yi e' bene'n ẍchakol Jesús yi e' apostl
(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

16 Inti yi e' ẍchusbe'tz Jesús, nin e' bentz jalen Galilea. E' je'
wi jun wutz yi alijt tan Jesús scyetz.
17 Yi quilol wutz Jesús, nintzun e' cu' mejloktz swutz tan
c'u'laje'n. Poro ilenin at cobox yi chicabej chic'u'l te'j.
18 Toque'n tzun ẍkansal tib Jesús scye'j, nintzun taltz:
—Ak'ij wetz ink'ej tan cawu'n tcya'j, nin tan cawu'n
wuxtx'otx'.
19 Cha'stzun te quibene'nk chixo'l cyakil yi jilwutz wunak
bene'n tzi'n wi munt. Chuswoke' te weri inchusu'n; nin
banwoke' bautizar tan bi' Intaj, nin tan wetz imbi' yi in
Cy'ajol, tu yi bi' yi Espíritu Sant.
20 Chuswoke' yi tajwe'n tan chibnol tane'n cyakil yi ca'wl yi
alijt wa'n tzitetz. Ba'n k'uke' ic'u'l yi xomchin tzite'j jalen yil
tzaj wi' yi tiempe'j, —stzun Jesús bantz scyetz. Amén.

YI BALAJ STZIBLAL YI CYAJNAK CYEN STZ'IBAL MARCOS

Yi toque'n Wa'n Bautist tan txoli'n
(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

1 I bin jalu' yi xtxolbile'j, i'tz yi ẍe'n cu'n ban yi xe'te'n yi balaj
stziblal tetz Jesucristo, yi Cy'ajl Ryos.
2 Cho'n cunin ban chi tz'iba'n cyen tak'un Isaías, yi elsanl
stzi' Ryos. Je yol i' yi alijt cyen ta'n:
"Yi ntaxk cẍopon, bajx tzinchake' nin jun inchakum
tan nicy'se'n cyajtza'kl wunak bantz chixome'n tzawe'j."
3 Ncha'tz tz'iba'nt cyen:
"Sjilonk jun tul jun ama'l tz'inunin tu',
nin chin wi' nin sbne' tan yol,
nin stale' scyetz wunak:
'Chinuq'ue'u' cyajtza'klu' chi na oc nuc'le'n jun balaj be'
yi at tulbil jun yaj yi at k'ej.
Cyenak nin tu' cyuleju' cyajtza'klu',' chij i' sbne',"
stzun Isaías ban cyen.*
4 Itzun topone'n tetz Wa'n Bautist le jun ama'la'tz yi
tz'inunin tu', nintzun oc tan xtxole'n scyetz wunak yi tajwe'n
tan chitx'ixpul cyajtza'kl, nin tan je'n a' ẍchiwi' bantz stzaje'n
yi quil.
5 Wi'nin tzun e' wunak cwent Judea scyuch' yi e' aj Jerusalén
e' baj opontz te'j tan xtxole'n quil. Nin baj je' a'-tz ẍchiwi' ta'n
stzi' a' Jordán.
6 Ma yi be'ch tetz Wa'n banij tane'n i'tz xi'il camey tu'. Ej nin
yi c'albil i'tz tz'u'm tu'. Ej nin sac' tu' baj ta'n, tu jun jilwutz
cabil wunak txuc yi na jal wutz wutz.
7 Ej nin je yol i'e'j yi talnak scyetz wunak: "At tulbil jun yi
at mas tetz k'ej tzinwutz wetz, na yi in wetz qui'c wetz ink'ej,
siquierk tan pujle'n wutz yi xajab.
8 Yi in wetz a' tu' nje' wa'n ẍchiwi'u'. Ma yi jun yi at tulbil,
stk'e' yi Espíritu Sant scyeru'."

Yi je'n a' twi' Jesús
(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

9 Itzun bantz cho'n tzun tpone'n tzaj Jesús le tnum Nazaret,
cwent Galilea. Nintzun je' a' twi' tan Wa'n tzi a' Jordán.
10 Ma yi je'n tzaj xe a', nintzun ben tilol yi je'n c'apx yi tcya'j,
nin yi cwe'n mule'n yi Espíritu Sant twi' i'. Cho'n cunin ban chi
na cu'ul jun plomẍ.

---

* **1:3** Mal 3.1; Is 40.3.

11 Bene'n tzun quibital yi jilone'n tzaj jun tcya'j: “Aẍ jun
c'oloj incy'ajl, wi'nin ok'le'n awutz wa'n. Na chintzatzin
tzawe'j.”

Yi toque'n pile'n Jesús
(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

12 Yi baje'n yi e'chk takle'ne'j, nintzun ben ticy'le'n Jesús tan
yi Espíritu Sant tul jun ama'l yi tz'inunin tu'.
13 Ca'wnak tzun k'ej a'tijtz tul jun ama'la'tz yi tz'inunin tu'
kale ate't smaron txuc. Te yi at i' le jun ama'la'tz, nin oc
Satanás yi Bayba'n tan pile'n. Ma yi e' ángel cwent Ryos, ate'
nintz tan ẍch'eye'n Jesús.

Yi xe'te'n Jesús tan chichusle'n wunak
(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

14 Itzun bantz, yi nsken oc Wa'n xetze', nintzun ben Jesús le
ama'l Galilea tan xtxole'n yi balaj stziblal tetz Ryos.
15 Itzun taltz: “Ja opon yi tiempil. Txant tan tule'n Ryos tan
cawu'n. Chitx'ixpe'n binu' cyajtza'klu', nin cyocsaju' yi balaj
stziblal,” chij Jesús ban scyetz.

Yi toque'n Jesús tan chimoxe'n tzaj yi cyaj caywil
(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

16 Itzun bantz, te yi na chixon Jesús tzi a' Galilea, nin e' ben
tilol Simón tu yi titz'un yi na bi'aj Leẍ. Na chitzan tan jo'le'n
nin chileb wi mar, na e' caywil.
17 —Xomen tzajwok swe'j, nin tzinchaje' tzitetz yi ẍe'n na
ban chicambaje'n wunak, —stzun Jesús scyetz.
18 Cyaje'n cyen tzun quilol yi chilebtz, nin e' xom nintz te
Jesús.
19 Itzun ticy'e'n cu'n tzi mar, nintzun noj tpontz te Jacow tu
yi titz'un yi na bi'aj Wa'n. E' cy'ajl Zebedeo. Cho'n ate' tul barc
tan laq'ue'n chileb.
20 Che' saje'n tzun ẍchakoltz. Cyaj cyen tu tzun quilol yi chitaj
yi na bi'aj Zebedeo tul yi barc scyuch' e' mos. Ma e' cyetz,
nintzun e' xom nintz te Jesús.

Yi yaj yi at espíritu cwent Bayba'n twankil
(Lc 4.31-37)

21 Cyopone'n tzun Jesús le tnum Capernaum. Itzun le jujun
k'ej ujle'n, na oc i' tan chichusle'n wunak le sinagoga.
22 Wi'nin tzun cyele'n yabtz te ẍchusu'n, na ni'cu'n ẍchusu'n
chi tane'n jun yaj yi wi'nin ca'wl tuch'. Na quinin oc tan
chichusle'n chi na chiban yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés.
23 At tzun jun yajtz le sinagoga yi at jun espíritu cachi'
twankil. Chin wi' nin ban tan yol, itzun taltz:

24 —¿Mbi teru' skuch', Jesús aj Nazaret? ¿Ja pe' ulu' tzone'j tan kaxite'n? Wajske'n wutzu'. I ilu'a'tz yi jun yi chin xan nin, yi cho'n nsaju' te Ryos, —chij yi espíritu bantz.

25 —Ẍc'abnequen tu'. Cawle'n twankil yi yaje'j, —chij Jesús ban nintz tetz.

26 Saje'n tzun colpuj yajtz, nin wi'nin ẍch'ine'n yi espíritu cwent Bayba'ntz yi tele'n twankil.

27 Cyakil cu'n tzun wunak e' baj el yabtz te'j, nin baj chi-jakoltz squibil quib:

—¿Mbi ẍchusu'nil yi yaje'j? ¿I pe' jun ac'aj chusu'n? Na ba'n na cawun scyetz yi e' espíritu cachi', nin na chiban tane'n, —che'ch.

28 Jalcunin bene'n lo'on tulak e'chk tnum cwent Galilea yi stziblal yi mbi cu'n ban Jesús.

Yi tule'n yos tu ji' Lu'
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

29 Itzun bantz yi wi't cyele'n tzaj Jesús le sinagoga, nintzun e' opontz xe ca'l Lu' tu Leẍ. Xomche' Jacow tu Wa'n scye'j.

30 Ma yi xna'n, yi ji' Lu', coylij wi soc, na yabi'ẍ tan k'a'kl. Cyalol tzuntz tetz Jesús yi ẍe'n tane'n i'.

31 Toque'n tzun ẍkansal tib Jesús te'j, nin je' stz'amol yi k'ab. Jalcunin ticy'e'n k'a'kl, nin ule'n nin ban yos tuch'. Yi tule'n yos tuch', nin octz tan chic'ache'n Jesús.

Yi tule'n yos scyuch' wi'nin yabi'ẍ tan Jesús
(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

32 Itzun yi cwe'n k'ej, yi nsken wi't ben k'ej, cyopone'n tzun ticy'le'n wi'nin yabi'ẍ te Jesús, scyuch' wi'nin e' yi at espíritu cwent Bayba'n chiwankil.

33 Tircu'n e' aj tnum e' baj nojtz tzi puert.

34 Nin wi'nin yabi'ẍ baj ul yos scyuch' tan Jesús. Qui'c na ban mbi jilwutz yabilil at scye'j, ul yos scyuch'. Ej nin ncha'tz quin tech nin espíritu cwent Bayba'n baj el lajultz ẍchiwankil wunak. Poro quinin tak' Jesús ama'l scyetz yi e' espíritu cwent Bayba'na'tz tan chijilone'n tetz, na elnak chitxum tetz yi na' scyetz i' Jesús.

Yi toque'n Jesús tan txoli'n lakak ama'l cwent Galilea
(Lc 4.42-44)

35 Itzun bantz le junt eklok, chin tz'o'tze't nin wuxtx'otx', nin ntaxk picy'un, nintzun el tzaj Jesús nin ben le jun ama'l yi tz'inunin tu' tan nachle'n Kataj.

36 Buch tlen chiben Simón scyuch' coboxt tan joyle'n.

37 Itzun yi jale'ntz cya'n, nintzun cyaltz tetz:

—Ta', at wi'nin wunak yi na chitzan tan joyle'nu'.

38 —Qui', quin ketz lakak e'chk tnum yi ate' naka'j tan xtxole'n yi balaj stziblal scyetz, na ya'stzun nchinsaj te'j, —chij Jesús ban scyetz.

39 Nintzun ben tan xtxole'n lakak sinagoga yi at lakak ama'l cwent Galilea. Nin wi'nin espíritu cwent Bayba'n yi at ẍchiwankil wunak, e' el lajultz.

Yi tule'n yos tu jun yaj yi at jun chin yabil te'j yi na bi'aj Lepra (Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

40 Itzun bantz, nin opon ẍkansal tib jun yabi'ẍ te Jesús. Yi yabil yi at te'j i'tz jun jilwutz yabil yi na bi'aj lepra. Cwe'n tzun mejlok swutz Jesús, nintzun taltz:

—Ta', ko na taju' ba'n tz'ul yos ta'nu' swuch', —chij i'.

41 Tele'n tzun k'ajab Jesús te'j, nin oc macol. Itzun taltz:

—Ba'n, ba'n tz'ul yos tzawuch', —chij Jesús.

42 Na nin el tzaj yi yola'tz le stzi' Jesús yi tule'n yos tu yi jun yabi'ẍa'tz. Qui'c nin mu'ẍ lepra ban cyen te'j.

43 Taje'n tzun ẍchakol Jesús yi jun yaja'tz. Poro yi ntaxk aj, nin ben tlol Jesús tetz:

44 —I bin jalu' yaj, cya'l tzawal nint yi mbi mbajij tzawe'j, poro cun chaj awib swutz yi pale'. Nin ak'aj yi oy tetz yi alijt cyen tan Moisés yi tajwe'n tan itk'ol yi axwok itetz yi na icy' yi yabil lepra tzite'j. Slajluchaxk tzuntz ẍchiwutz wunak yi qui'ct yabil tzawe'j.

45 Poro yi yaj, quinin cu tewal, na yi nsken el tzaj swutz Jesús, ninin octz tan xtxole'n yi ẍe'n cu'n tule'n yos tuch'. Cha'stzun te qui't xon Jesús lakak tnum, ma na cho'n xone'n tulak e'chk ama'l tz'inunin tu' kale qui'cle't wunak. Poro yi e' wunak ilenin e' opontz te'j. Na' cuntunin e' baj saje't lakak e'chk ama'l.

2

Yi tule'n yos tu jun yaj yi ẍnukl cuntu' wankil (Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

1 Itzun yi tele'n cobox k'ej pakxe'n tzun Jesús junt tir le tnum Capernaum. Nintzun bitij stziblal yi cho'n at i' xe ca'l.

2 Jalcunin tzun chimolol quib wunaktz te'j. Qui't nin na chibaj quen xe ca'l, tenlẍche' cuntunin tzi puert.

3 Na tzun tzan Jesús tan xtxole'n yi tajbil Ryos scyetz yi cyopone'n cyaj yaj yi cy'a'n jun yaj cya'n yi ẍnukl cuntu' wankil.

4 Poro tan paj yi jun c'oloj wunak yi tenlẍche' tzi puert, quinin jal puntil cya'n tan cyocompone'n te Jesús. Cho'n tzun chije'ntz wi ca'l nin el quicy'al mu'ẍ te yi wi' ca'l tan cwe'n pone'n yi yabi'ẍ swutz Jesús. Xcon yi soc cya'n tan cwe'n pone'n.

5 Itzun yi tilol Jesús yi ẍe'n cu'n k'uklij chic'u'l te i', nin ben
tloltz tetz yi yabi'ẍ:
—Witz'un, ja wi't cuylij apaj.
6 C'olẍche' tzun cobox tx'olol xo'l yi ley Moisés. Ej nin yi
quibital yi mbi ben tlol Jesús tetz yi yabi'ẍ, wi'nin ticy'e'ntz
ẍchic'u'l.
7 "¿Nxac na talx yi yola'se'j? na ntin Ryos na xcye' tan cuyle'n
paj jun yaj," che'ch len ẍchic'u'l cuntu'.
8 Poro nin nachon Jesús te yi mbi na icy' ẍchic'u'l, bene'n
tzun tlol scyetz:
—¿Nxac na icy' yi xtxolbile'j ẍchic'u'lu'?
9 Na ¿na' scyetz qui'c mas q'uixbel talche'n nin tetz jun ẍnukl
cuntu' wankil, i pe': 'Ja wi't cuylij apaj,' nka i pe': 'Txiclije'n,
cy'aj nin asoc, nin quilo'k xe aca'l?' Cabil xtxolbil, ni'cu'n
q'uixbel.
10 Poro yi in wetz, yi in Bajx Cy'ajol, tzinchaje' scyeru' yi at
ink'ej tan cuyle'n chipaj wunak, na je swale' tetz yi yabi'ẍe'j:
11 —¡Txiclije'n! Cy'aj nin asoc, nin quilo'k xe aca'l.
12 Lajke'l nintzun je'n txiclok yi yabi'ẍ, nin ẍchiwutz cu'n
cyakil wunak yi bene'n tcy'al yi soc. E' baj el yabtz te'j, nin
e' octz tan tak'le'n chik'ajsbil tetz Ryos:
—Cya'l nin na kilwit jun xtxolbil chi tane'n yi mbajij tzone'j,
—che'ch.

Yi saje'n moxol Jesús Leví
(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

13 Yi wi't baje'n yi xtxolbile'j, nintzun ben Jesús tzi mar.
Wi'nin wunak e' opontz te'j, nin octz tan chichusle'n.
14 Poro itzun yi na xon i', nin ben tilol jun yaj yi c'olchij kale
na ele't alcawal. Leví bi', cy'ajl Alfeo. Bene'n tzun tlol Jesús
tetz:
—¡Yaj! xomen tzaj swe'j.
Je'n tzun txiclok Leví, nin xomnintz te Jesús.
15 Itzun bantz, te yi na chiwan Jesús scyuch' yi e' ẍchusbe'tz
xe ca'l Leví, ncha'tz ate' wi'nin elsanl alcawal scyuch' coboxt
juchul il tan wa'a'n scyuch'. Lmal chixone'n yi e'a'tz yi ate'-tz.
16 Itzun yi quilol yi e' tx'olol xo'l yi ley scyuch' e' parisey yi
cho'n na wan Jesús ẍchixo'l yi e' elsanl alcawala'tz scyuch' yi e'
mas juchul il, nintzun cyaltz scyetz yi e' ẍchusbe'tz:
—¿Nxac na wan yi chusul cyeru' scyuch' yi e' elsanl alcawal,
nin scyuch' yi e' mas juchul il? —che'ch bantz.
17 Yi tbital Jesús chiyol, nintzun ben tlol scyetz:
—Yi e' yi qui'c chiyab, qui tajwe'n jun ajtz'ac scyetz. Poro yi
e' yabi'ẍ, tajwe'n scyetz. Cha'stzun wutane'n wetz, na quinin
nnu'l tan chimoxe'n yi e' balaj, ma na i e' juchul il bantz je'n
chitx'ixpul yi cyajtza'kl.

Yi ẍchusu'n Jesús te yi muc'le'n we'j
(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

18 At jun tir yi na chitzan yi e' ẍchusbe'tz Wa'n scyuch' chichusbe'tz yi e' parisey tan muc'le'n we'j, nintzun e' opon cobox wunak te Jesús tan jakle'n tetz:

—Ma jalu' Ta', yi e' ẍchusbe'tz Wa'n scyuch' yi e' parisey, na chimuc' jujun k'ej we'j. ¿Mbi tzuntz qui na chixom yi e' teru' ẍchusbe'tzu' te yi jun leya'tz?

19 Itzun ben tlol Jesús scyetz:

—Qui na yub yi ko na chibisun, nin ko na chimuc' we'j yi e' xtxocum jun aj quicyujinl yi at yi yaj ẍchixo'l yi tz'ocopon txkel.

20 Poro yil tz'ul yi tiemp yil tz'el ticy'le'n yi taw xun, ba'n tzun chimuc' we'j tan yi bis yi sjalok scyetz.

21 “Ej nin je junt elsawutzile'j yi na ẍchaj yi na lab tib wetz inchusu'n tu yi antiw chusu'n. Cya'l nin jun yi nink xcon jun piẍ cha'bil yi txe'n cunin mu'xij tan lape'n jun be'ch tetz bu'yt. Mas tcu'n mben lo'on yi katza'l.

22 Ncha'tz qui na xcon jun bu'yt tz'u'm tan colche'n t'a'al uva yi watok cunin bnix, na yi ko ya'tz, skatzok yi bu'yt tz'u'm tan tu' yi puc'un wutz yi t'a'al lo'baj. Tz'elepon kojx yi a' yi at tul, nin yi tz'u'm skatzok. Elnak chitxumu' tetz yi ko watok cunin bnix t'a'al lo'baj, tajwe'n tan cwe'n tul ac'aj tz'u'm. Ncha'tz weri inchusu'n, xitok kol yuj tib tu yi antiw chusu'n.

Yi cyoque'n yi e' ẍchusbe'tz Jesús tan stzutle'n tzaj wutz triw le jun k'ej ujle'n
(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

23 Itzun bantz tc'u'l yi jun k'ej ujle'n, cho'n quicy'e'n cu'n Jesús scyuch' e' ẍchusbe'tz xo'l triw. Itzun yi na chixon yi e' ẍchusbe'tz Jesús, cy'a'nt nin stzutle'n tzaj wutz triw cya'n.

24 Itzun ben cyalol cobox parisey tetz Jesús:

—Ta', tilninu' yi mbi na chiban yi e' ẍchusbe'tzu'. ¿Mbi xac na chiban yi e'chk takle'n yi qui'c cu tan kabnol le jun k'ej ujle'n? —che'ch e' parisey bantz.

25 —¿Qui pe' na chisi'leju' yi mbi cu'n banak k'ajtzun Luwiy yi saje'n we'j te'j scyuch' yi e' yi xomche' te'j?

26 ¿Qui pe' na chisi'leju' yi mbi banak i' yi at tzaj Abiatar tetz wi'tz pale'? Baj yi pam tan k'ajtzun Luwiy yi oyi'nt tetz Ryos, yi pam yi qui'c klo' cu tan baje'n tan alchok jilwutz wunak, ma na ntin e' pale'. Poro baj ta'n nin ben tk'ol scyetz yi e' yi xomche' te'j.

27 Ncha'tz tal Jesús scyetz:

—Ja txumxij yi jun k'ej ujle'n tan xcone'n tetz wunak, na at mas k'ej jun wunak swutz yi jun k'ej ujle'n.

28 Ej nin ncha'tz, yi in wetz yi in Bajx Cy'ajol, in taw e'chk
k'ej ujle'n, —chij Jesús bantz scyetz.

3

Yi yaj yi skej k'ab tan yabil
(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

1 Itzun bantz nin ocopon junt tir Jesús tc'u'l sinagoga. At
tzun jun yaj at-tz yi skej k'ab tan yabil.
2 Cyoque'n tzun yi e' contr Jesús tan tilwe'n yi ko tz'ocopon
i' tan tulse'n yos tuch'.
3 Bene'n tzun tlol Jesús tetz yi yaj yi skej k'ab:
—Txiclin cu'n skanicy'al.
4 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz yi e' mas wunak:
—¿At pe' cu tan kabnol jun ba'n le jun k'ej ujle'n le chiwutz
cyeru', nka i yi e'chk takle'n cachi'? ¿At pe' cu tan koque'n il
te jun yaj yi jalt tan quime'n, nka qui'? ¿Mbi na cyal cyeru'?
—stzun Jesús scyetz.
Cya'l nintzun jun nimsaj c'u'l tan yol.
5 Sajnak tunin yamp wutz i' yi xmayine'n nin scyetz, na
wi'nin bisune'n tan paj yi stze'tzal cyalma'.
Bene'n tzun tlol tetz yi yaj yi skej k'ab:
—Chich'baj len ak'ab.
Yi tele'n ẍchich'bal, ninin ul yos tuch'.
6 Itzun yi cyele'n tzaj yi e' parisey le sinagoga, nintzun oc
chitxumu'n scyuch' yi e' yi xomij chiwi' te Herodes, yi ẍe'nk
chiban tan biyle'n cu'n Jesús.

Yi cyopone'n jun c'oloj wunak te Jesús tzi mar

7 Cyele'n tzaj tzun Jesús scyuch' yi e' ẍchusbe'tz le sinagoga.
Cho'n tzun chibene'n tzi mar Galilea. Xomche' nin wi'nin aj
Galilea scye'j.
8 Na yi quibital yi e' wunak yi mbi cunin e'chk takle'n balaj
yi na tzan Jesús tan banle'n, nintzun e' baj opontz te'j. E' baj
opon yi e' yi najlche' le luwar cwent Judea, scyuch' yi e' aj
Jerusalén. Ncha'tz e' baj opon yi e' aj Idumea, scyuch' yi e'
yi najlche' swutz len yi a' Jordán. Ncha'tz e' baj opon yi e' yi
najlche' le ama'l cwent Tiro tu Sidón. Cyakil yi e'a'tz, e' baj
opon tan tilwe'n yi mbi na ban Jesús.
9 Cawune'n tzun Jesús scyetz yi e' ẍchusbe'tz tan chibnol list
jun barc kalel c'olecu'nt, ko tzun chisaj nil wunak te'j.
10 Na nsken quil yi e' wunak yi ul yos tan Jesús tu jun c'oloj
yabi'ẍ. Cha'stzun te cyakil yi e' mas yabi'ẍ e' baj opon niltz te'j
tan macle'n klo' yi be'ch tetz tan tulse'n yos scyuch'.
11 Ncha'tz yi quilol yi e' espíritu cachi' wutz Jesús, nin e' baj
cu'n mejlok swutz i', nin chin chiwi' nin bantz tan yol:
—Ilu' yi Cy'ajl Ryos, —che'ch.

12 Poro nin oc Jesús tan chimakle'n tan qui cyalol na' scyetz
i'.

Yi je'n xtxa'ol Jesús yi coblaj ẍchusbe'tz
(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

13 Yi baje'n yi xtxolbila'se'j, nintzun ben Jesús wi jun ju'wtz.
Yi tpone'n, nintzun e' saj ẍchakol yi e' tetz tajbil tan cyoque'n
tetz apostl.
14 Che' bixbal tzun i' coblaj ẍchakum nka apostl tan
chixome'n te'j, nin tan chitxolil yi tajbil Ryos.
15 Nin tak' i' porer scyetz tan tulse'n yos scyuch' yabi'ẍ,
nin tan chilaje'n len yi e' espíritu cwent Bayba'n le chiwankil
wunak.
16 Je chibi' yi coblaj yi e' bixe' tan Jesús: Simón, yi Lu' na
a'lchij tetz;
17 Jacow, tu Wa'n yi tetz titz'un; e' cu'n cy'ajl Zebedeo.
Nintzun oc junt chibi' tan Jesús, i'tz Boanerges. Yi na elepont
i'tz, yi chin cham nin e' tan yol chi na nilcan k'ancyok.
18 Ncha'tz e' bixe' Leẍ tu Li'p ta'n, nin Bartolomé tu Te'y;
ncha'tz Maẍ, tu Jacow yi cy'ajl Alfeo. Ncha'tz e' bixe' Tadeo tu
Simón, jun scyeri yi e' yi na xom chiwi' te yi partir yi na bi'aj
cananista.
19 Ncha'tz bixbaj i' Judas Iscariot yi jatxon nin ẍchik'ab yi e'
contr.

Yi cyalol wunak yi tetz Bayba'n yi porer yi na xcon tan Jesús
(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

Itzun yi wi't baje'n yi xtxolbile'j, nintzun oc Jesús xe jun ca'l
scyuch' yi e' ẍchusbe'tz.
20 Nintzun e' opon junt tir jun c'oloj wunak scye'j. Siquier e'
wan nink tan chipaj yi jun c'oloj wunaka'tz.
21 Itzun yi quibital yi e' tajwutz Jesús yi at i' xe jun ca'la'tz,
nintzun e' opontz tan ticy'le'n klo', na le wutz yi cyetz cya-
jtza'kl nsken oc yab twi'.
22 Ncha'tz cyal yi e' tx'olol xo'l yi ley yi tz'iba'nt cyen, yi
cho'n chisaje'n Jerusalén: "Yi yaje'j, cy'a'n porer Beelzebú yi
Bayba'n ta'n. Nin tan yi porera'tz na xcye' tan chilaje'n len yi
e' espíritu cwent Bayba'na'tz," che'ch.
23 Chisaje'n tzun ẍchakol Jesús, nin octz tan talche'n jun
elsawutzil scyetz: "Qui'c xtxolbil chiyolu', na ¿ẍe'n slaj tib
Satanás stibil tib?
24 Ncha'tz kol choyintzin yi e' wunak tc'u'l jun tnum squibil
quib, ẍchixitok.
25 Ej nin ncha'tz jun najal yi ko ntin oyintzi' cya'n, ẍchixitok.
26 Ni'cu'n tzun tane'n Satanás, yi ko contr stibil tib, i' te'n
xite' tib ẍchuc. Cha'stzun te qui'c xtxolbil chiyolu'.

27 “Ej nin je junt elsawutzile'j: Yi ko chin cham nin jun yaj,
cya'l jun yi nink xcye' tan majle'n len yi be'ch tetz xe ca'l. Ntin
at rmeril tan majle'n len yi be'ch tetz yaj yi ko bajx c'alxij.
28 “Jun cu'n yol swale' scyeru': At cuybil chipaj yi e' wunak.
Nin qui'c na ban yi mbi jilwutz il yi na chijuch, nka mbi e'chk
cachi' yol yi na chiyol.
29 Poro ko at jun yil tz'oc tan jisle'n yi Espíritu Sant, qui'c
cuybil paj tera'tz tetz ben k'ej ben sak.”
30 Tal Jesús yi xtxolbila's scyetz, tan paj yi ja cyal yi at jun
espíritu cwent Bayba'n twankil.

Yi e' xtxu' Jesús scyuch' e' titz'un
(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

31 Yi nsken wi't bajij yi xtxolbile'j, cyopone'n tzun yi xtxu'
Jesús scyuch' yi e' titz'un tan joyle'n i'. Poro quinin e' ocopon
kale atite't. Mantar tu' ocopon te i'.
32 Nintzun cyal yi e' yi c'olẍche' naka'jil Jesús yi na tzan
joyle'n i'. Je chiyole'j yi cyal:
—Ta', yi xtxu'u' scyuch' e' titz'unu' ate' tzi'n, na chitzan tan
joyle'nu', —che'ch.
33 Poro itzun saj tlol scyetz:
—¿Na' scyetz e' intxu', nin na' scyetz e' witz'un le chiwutz
cyeru'?
34 Xmayine'n tzuntz scyetz yi e' yi c'olẍche'-tz xlaj, itzun taltz
scyetz:
35 —Cyakil yi e' yi na chitzan tan banle'n yi tajbil Ryos,
ya'stzun yi e' witz'un, ya'stzun yi e' wanub, nin ya'stzun intxu'
tane'n, —stzun Jesús bantz scyetz.

4

Yi elsawutzil tetz ujul
(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

1 Toque'n tzun junt tir Jesús tan chichusle'n wunak tzi mar,
nin quintech nin wunak e' baj opontz te'j. Tan paj yi jun chin
c'oloj wunaka'tz, nintzun oc Jesús tul jun barc yi at tzi a'. Yi
c'olewe'n cu'n, nin jilon nin scyetz yi e' wunak yi ate' cyen wi
samlicy'.
2 Nintzun octz tan chichusle'n tan wi'nin elsawutzil. Je jun
scyeri elsawutzil yi xcon ta'n:
3 “Quibit tzaju' yi elsawutzile'j. Itzun bantz, nin ben jun yaj
tan ẍchitle'n ij wi cojbil.
4 Poro te yi na tzan i' tan ẍchitle'n nin yi ij, at ij yi cho'n
tpone'n q'uixpuj tbe'. Cyule'n tzaj tzun ch'u'l tan sicy'le'n, nin
baj cyak'un.
5 Nin at ij yi cho'n tpone'n q'uixpuj wi c'ub kale qui'cle't mas
piml tx'otx'. Jalcunin je'n mule'n.

6 Poro yi je'n mule'n yi k'ej, skeje'n nin ban, na qui'c ama'l
tan tele'n mas yi ta'kl.
7 Ej nin at ij noj cu'n xo'l tijal tx'i'x. Poro yi tx'i'x jalcunin
ẍch'uye'n, nin xcye' tan c'osine'n yi ujul. Cha'stzun te quinin
wutzin.
8 Poro yi ij yi cho'n cwe'n tul balaj tx'otx', ja je'ul, ja ch'uy,
nin ja wutzin. Chumbalaj nin ban cosech. Te jujun wi' tak'
junaklaj bak'wutz. Nin at jujun yi tak' oxc'al. Nin at jujun yi
tak' jun cient bak'wutz
9 Ma jalu' ko na cyaju' tz'el chitxumu' tetz yi xtxolbile'j,
cho'k binu' il tan xtxumle'n," stzun Jesús ban scyetz.

Tajwe'n tan koque'n il tan xtxumle'n e'chk elsawutzil
(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

10 Itzun yi stzaje'n wi' yi xtxolbila'se'j nin yi cyaje'n cyen
Jesús ẍchuc, nintzun e' oc yi e' ẍchusbe'tz scyuch' coboxt yi
xomche' scye'j tan jakle'n tetz yi mbi eka'n tan yi jun el-
sawutzila'tz.
11 Bene'n tzun tlol scyetz: "Ak'ij itajtza'kl tan Ryos tan tele'n
itxum tetz yi e'chk xtxolbil te yi ca'wl i', yi ewa'n cuntu' ta'n
sajle'nix tunintz. Poro yi e' mas wunak, qui na pujx cya'n.
12 Na quil yi mbi na imban, nin na quibit inyol, poro qui na
pujx cya'n mbi na elpont. Cha'stzun te ntin elsawutzil na xcon
wa'n ẍchiwutz. Poro tan paj yi qui na cho'c il tan xtxumle'n, qui
na pujx cya'n yi mbi na elpont. Cha'stzun te quil chitx'ixpuj
cyajtza'kl, nin quil cuylij chipaj."

Yi toque'n Jesús tan xtx'olche'n xo'l yi elsawutzil tetz ujul
(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

13 Ncha'tz ben tlol scyetz: "¿Qui ptzun na el itxum tetz yi
jun elsawutzila'tz? Na ko qui na el itxum tetz, ¿ẍe'n tzun tz'el
itxum tetz yi mas elsawutzil yi xconk wa'n tan ichusle'n?
14 Poro je puntile'j: Yi yaj yi awal ij, ni'cu'n chi i'-k jun tx'olol
xo'l yi yol Ryos.
15 Ma yi ij yi cho'n tpone'n q'uixpuj tbe' ni'cu'n chi tane'n yi
e' wunak yi na quibit yi yol Ryos poro jalcu'n na ul Satanás tan
ticy'le'n len yi xtxolbil yi nsken quibit.
16 Ma yi ij yi noj cu'n kale qui'cle't piml tx'otx', ni'cu'n
scyuch' yi e' wunak yi tzatzin cu'n na quibit yol Ryos.
17 Poro qui na chiquiwix, na yi na ul pilbil cyetz, nka yi na
chibuchlij tan paj yi na cyocsaj yol Ryos, na chipakxij.
18 Ma yi ij yi noj cu'n xo'l tijal tx'i'x ni'cu'n quitane'n yi e'
wunak
19 yi na quibit yol Ryos, poro tan paj yi na sotz chic'u'l te yi
e'chk bis o'kl yi at tzone'j wi munt, nka tan paj yi na el cyalma'
te e'chk mebi'l, na xcye' tan chipo'tze'n. Nin qui na chiwutzin.

20 Poro at wunak yi ni'cu'n quitane'n tu yi ij yi cho'n cwe'n
tul balaj tx'otx'. Na quibit yi yol nin na cyocsaj cu'n. Ya'stzun
yi e' yi na chiquiwix, nin yi na chiwutzin. At e' yi ni'cu'n e' tu
yi ij yi tak' junaklaj bak'wutz. Nin at e' yi ni'cu'n e' tu yi ij yi
tak' oxc'al bak'wutz. Nin at e' yi ni'cu'n e' tu yi ij yi tak' jun
cient bak'wutz," chij Jesús ban scyetz yi e' ẍchusbe'tz.

Yi elsawutzil tetz jun cantil
(Lc 8.16-18)

21 Ncha'tz tal junt elsawutzil scyetz cyakil wunak yi ate'-tz
tzi a': "Cya'l nin jun yi cho'nk na oc jun cantil ta'n jak' jun
cajon nka jak' tx'ach, ma na cho'n na je' ch'imba'n tcya'j tan
txekune'n.
22 Na qui'c jun xtxolbil yi ewa'n cuntu' jalu' yi qui'k skojan,
nin qui'c jun xtxolbil yi qui na pujx cyak'un wunak yi qui'k
lajluchax ẍchiwutz.
23 Ma jalu' ko na itaj tz'el itxum tetz yi xtxolbile'j nque'nwok
bin il tan xtxumle'n.
24 Ncha'tz tal Jesús scyetz: "Nque'nwok bin il tan xtxumle'n
yi xtxolbil yi na wal tzitetz, na quib yi na ibanwok tan
xtxumle'n, ite'n nin sbne' Ryosa'tz tan tak'le'n itajtza'kl, nin
mas tcu'n stk'e'.
25 Na yi e' yil cho'c il tan jale'n mas cyajtza'kl, sjalok cya-
jtza'kl. Poro yi e' yi quil cho'c il te'j, tz'elepon ticy'le'n yi mu'ẍ
tal cyajtza'kl yi ja wi't jal cya'n."

Yi elsawutzil te yi ẍe'n na ch'uy jun wi' ujul

26 Ncha'tz tal Jesús scyetz: "Je jun xtxolbil yi na ẍchaj sketz yi
ẍe'n na tx'ixpuj tajtza'kl jun yaj tan Ryos tan toque'n jak' ca'wl
i'. Ni'cu'n chi na oc cyen ij ttx'otx'.
27 Yi nsken oc cyen yi ij, na aj yi awal tetz xe ca'l. Nin yi na
el cobox k'ej ẍchuc yi ujul na je'ul, nin ẍchuc na ch'uy. Poro yi
yaj qui na el xtxum tetz yi ẍe'n na ban.
28 Yi puntil i'tz, ẍchuc na wenkse'n tib yi ij ttx'otx'. Na je'ul
ẍchuc, nin na ch'uy, nin na jal wutz.
29 Nin yi na skej, na ben je'sanl tetz, na nsken opon tiemp
tan je'se'n yi cosech."

Yi elsawutzil tetz bak'wutz muẍtans
(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

30 Ncha'tz tal Jesús scyetz: "I bin jalu', ¿mbik xcon wa'n tan
ẍchajle'n tzitetz yi ẍe'n tane'n tajlal yi e' yi ate' tk'ab Ryos jalu'?
¿Mbik elsawutzil xcon wa'n?
31 Je jun elsawutzile'j: Ni'cu'n yi tajlal yi e' yi ate' tk'ab Ryos
chi jun bak'wutz muẍtans yi na cu' awij ttx'otx'. Na yi jun tal
bak'wutz muẍtans, i'tz yi ij yi mas tal ni' cu'n swutz alchok
jilwutz ij.

32 Poro yi na awlij, na ch'uy, nin mas na ch'uy swutz alchok
jilwutz itzaj, na el k'ab, nin lmak len wutz xak na ban, nin ba'n
na chimujan ch'u'l txe',” stzun Jesús scyetz.

Ntin elsawutzil xcon tan Jesús tan chichusle'n wunak
(Mt 13.34-45)

33 Ja xcon wi'nin elsawutzil yi chin sensiy nin tan Jesús tan
chichusle'n wunak. Xomquen tu' te yi ẍe'n tane'n cyajtza'kl.
34 Poro quinin xtx'ol xo'l scyetz, ma na ntin scyetz yi e'
ẍchusbe'tz.

Yi tanewe'n cyek'ek' tu pak'bil mar tan Jesús
(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

35 Itzun te yi jun cwe'n k'eja's nin tal Jesús:
—Kicy'oken jalaj icy'en a', —stzun i' scyetz yi e' ẍchusbe'tz.
36 Chicyaje'n cyen tzun yi e' wunak, nintzun e' ben Jesús
scyuch' yi e' ẍchusbe'tz tc'u'l yi tal juy barca'tz kale c'olche't.
Ncha'tz at wunak yi e' xom nin scye'j tc'u'lak cyetz chibarc.
37 Itzun te yi na chixon wi a', xe'te'n tzun jun chin wutzile'n
cyek'ek'tz. Nintzun oc yi pak'bil mar tc'u'l barc. Jun tzunin
noje'n tan a'.
38 Ma Jesús, cho'n at tan watl xtx'u'c len yi barc. Coylij i',
nin at cyen jun witz'. Cyoque'n tzun yi e' ẍchusbe'tz tan c'ase'n.
Nintzun cyaltz tetz:
—¡Ta'! ¿Qui pe' na bisunu'? Na txant tan kabene'n mulk' xe
a'.
39 Je'n tzun txiclok Jesús, nin makxij yi cyek'ek' ta'n, nin
ncha'tz ben tlol tetz yi mar:
—¡Numlen cu'n!
Tanewe'n nin ban yi cyek'ek', nin ncha'tz ban yi pak'bil mar,
qui't pak'xin.
40 Itzun ben tlol Jesús scyetz yi e' ẍchusbe'tz:
—¿Nxac na cxobwok? ¿Nxac qui k'uklij ic'u'l swe'j?
41 Wi'nin tzun cyele'n yabtz te yi mbi cunin bnix tan Jesús.
Itzun cyaltz squibil quib:
—¿Mbi eka'n tan yaje'j? na nicy't nin cyek'ek' tu mar na
quibit yi ca'wl i', —che'ch bantz squibil quib.

5

Yi aj Gadara yi at espíritu cwent Bayba'n twankil
(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

1 Quicy'e'n pone'n tzun Jesús le ama'l cwent Gadara yi at
jalaj icy'en yi a'.
2 Na nin el tzaj cu'ntz tul barc yi tule'n tzaj jun yaj te'j. At
espíritu cwent Bayba'n twankil. Cho'n saje'n xo'l picy kale na
chimukxe't alma'.

3 Na cho'n najlij yaj tulak e'chk picya'tz. Cya'l nin jun najk xcye' cyen te'j.
4 Na quin tech nin tir c'alxij tkan tu yi k'ab tan caren, poro pak'lu'n cu'n na saj ta'n. Cya'l jun yi najk xcye' cyen te'j.
5 Sk'ejl nin lak'bal, tu na xon tunintz xo'lak wutz, nin xo'lak picy kale mukijche't alma'. Tunin na ẍch'in tunintz. Ẍchuc na biy tib tan c'ub.
6 Joylaj atit i' yi bene'n tilol wutz Jesús. Lajke'l nin tule'n, nin cu' mejlok swutz Jesús.
7 Chin wi' nin tzun i' ban tan yol:
—Jesús Cy'ajl yi Ryos yi at tzi'n tcya'j, ¿mbi teru' swuch'? Swutz cu'n Kataj Ryos, quil chinxuxu', —chij i' bantz.
8 Tal i' yi yola'tz na nsken wi't ben tlol Jesús tetz:
—¡Espíritu cwent Bayba'n, cawle'n twankil yaje'j!
9 Nintzun ben jakol Jesús tetz:
—¿Mbi abi'?
—Yi wetz imbi' i'tz Legión, na wi'nin kaxone'n yi ato' twankil yi yaje'j.
10 Wi'nin cwe'n chiwutz yi e' espírituja'tz tan qui cyele'n laju'n tc'u'l yi luwara'tz.
11 Ate' tzun jun c'oloj boch tan wa'a'n naka'j wutz txala'j.
12 Cwe'n tzun chiwutz yi e' espíritu cwent Bayba'na'tz tetz Jesús, itzun cyaltz:
—Tak'e'u' ama'l sketz tan koque'n chiwankil yi e' boche'j.
13 Nin tak' Jesús ama'l scyetz.
Cyele'n tzaj tzun twankil yi yaj. Cho'n tzun cyoque'ntz chiwankil yi e' boch. Inti e' bocha'tz, at lo' cob mil chixone'n, nin baj el chitolil quib wutz kotx'. Cho'n cyopone'n xe a', nin e' quimtz.
14 Yi quilol yi e' pstor boch yi mbi cu'n bajij, cyele'n tzun ojkuj tan bi'l xo'w. Nintzun ben lo'on stziblal cya'n tnum, nin lakak e'chk aldey. Wi'nin wunak e' baj ultz tan tilwe'n yi mbi cu'n mbajij.
15 Itzun yi cyopone'n te Jesús, nintzun quil yi jun yaj yi at tzaj yi e' espíritu cwent Bayba'n twankil. C'olchij i', nin sken oc be'ch tetz. Qui'ct yab. Sken ul yos tuch'. Wi'nin tzun cyele'n yab wunaktz te'j.
16 Cyoque'n tzun yi e' yi quil tan talche'n scyetz yi e' wunak yi e' baj opon, yi ẍe'n cu'n tule'n yos tu yi yaj yi at yi espíritu cwent Bayba'n twankil, nin yi ẍe'n cu'n chiquime'n yi jun c'oloj boch.
17 Yi quibital wunak yi xtxolbile'j, nintzun cu chiwutz tetz Jesús tan cyaje'n tilol yi chiluwar.
18 Yi toque'n Jesús tul barc, nintzun cu' wutz yi yaj, yi el yi espíritu cwent Bayba'n twankil, tan xome'n nin klo' scye'j.

19 Poro quinin tzun cuji Jesús. Nin ben tloltz tetz:

—Qui' yaj, ba'n tcu'n quilo'k xe aca'l, nin txolaj scyetz e' awajwutz yi ẍe'n cu'n mu'l yos tzawuch' tan Ryos. Alaj scyetz yi ẍe'n me'l k'ajab tzawe'j.

20 Nintzun pakxij yaj, nin oc tan xtxole'n lakak tnum cwent Decápolis yi ẍe'n cu'n tule'n yos tuch' tan Jesús. Yi quibital wunak yi xtxolbil, wi'nin cyele'n yabtz te'j.

Yi tule'n yos tu yi me'l Jairo tu yi xna'n yi macon yi be'ch tetz Jesús
(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

21 Itzun bantz yi ticy' mule'n Jesús jalaj icy' tzaj a' tul yi barc, nintzun e' opon wi'nin wunak te'j. Cho'n tzun cyaje'n cyen i' tzi a' tan yol scyetz.

22 Ej nin te yi at i' tzi a', tpone'n tzun jun yaj yi na bi'aj Jairo. I' jun wi' banl wi' cwent sinagoga. Yi tpone'n te Jesús nintzun cu mejloktz swutz.

23 Cwe'n tzun wutz tetz Jesús, itzun taltz:

—Ta', at jun inme'l, quimich tlen tu' atit. Max c'u'lu'. Benku' swe'j tan je'n tk'olu' k'abu' twi' tan tulse'n yos tuch'.

24 Nintzun ben Jesús te'j. Ncha'tz wi'nin wunak e' xomnintz, nin wi'nin chibitz'ol quibtz squibil quib.

25 At tzun jun xna'n yi xomij ẍchixo'l yi jun c'oloj wunaka'tz. Nsken el coblajix yob yi qui na tane' yi xtx'ajo'n te'j.

26 Wi'nin q'uixc'uj baj tijol tan yi e'chk tz'ac'bil yi nsken cyak' yi e' ajtz'ac tetz. Nin nsken baj sotzal cyakil yi pu'k tan stz'aque'n klo'. Poro qui'c nin ntak' tetz. Pyor tcunin tane'n yi yabliltz.

27 Poro yi tbital i' yi stziblal Jesús, nintzun oc pitol tib ẍchixo'l wunak tan tocompone'n wutz coc Jesús, nintzun oc macol yi be'ch tetz.

28 Na i yi na icy' tc'u'l i', i'tz: "Tz'ul yos swuch' kol tzinmac yi be'ch tetz," stzun i' tc'u'l cuntu'.

29 Yi toque'n macol i' yi be'ch tetz Jesús ninin makxij yi yabil, nin nachon i' te'j yi nsken ul yos tuch'.

30 Poro yi Jesús nin nachon te'j yi nsken ul yos tu jun tan yi tetz porer. Je'n tzun such'k'il tib, itzun taltz scyetz yi e' wunak:

—¿Na' nmacon be'ch wetz? —chij Jesús bantz.

31 Poro itzun ben cyalol yi e' ẍchusbe'tz tetz:

—Tilninu' jun c'oloj wunak yi na chibitz' quib te'ju', nin na talu': "¿Na' nchinmacon?" —che'ch e' ẍchusbe'tz tetz.

32 Poro Jesús, nin aj nin wutz tan tele'n xtxum tetz yi na' mmacon i'.

33 Wi'nin tzun xobe'n, nin wi'nin lucnewe'n yi xna'na'tz, na nin el xtxum tetz yi mbi cu'n mbajij te i'. Toque'n tzun ẍkansal

tibtz, nin cu' mejloktz swutz Jesús, nin tal yi mero bintzi yi mbi'tz yi tajbil i' yi toque'n macol i' yi be'ch tetz Jesús.

34 —Ja wi't ul yos tzawuch' tan tu' yi mawocsaj yi chinxcyek tan tulse'n yos tzawuch'. Ba'n cẍa'j. Cheb cuntu' cẍben. Qui't saj junt tir yi ayablil, —chij Jesús bantz tetz.

35 I cunin tzun na tzan Jesús tan yol tetz yi xna'na'tz yi tule'n tzaj jun scyeri najal Jairo tan talche'n:

—Ta', yi me'lu' ja wi't quim. Cha'tz, quil xuxu' mas yi chusul ketz, —chij i' bantz tetz.

36 Poro yi tbital Jesús yi mbi'tz yi chiyol, itzun ben tlol tetz Jairo, yi wi' banl wi' tetz sinagoga:

—Quil bisunu'. K'ukek c'u'lu' te Ryos.

37 Quinin c'ul Jesús yi nink xom nin junt scye'j, ma na ntin Lu', tu Jacow tu Wa'n, yi titz'un Jacow.

38 Yi cyopone'n xe ca'l Jairo, yi wi' banl wi' cwent sinagoga, nin yi tilol Jesús yi tx'ujte'n tu yi bis o'kl yi na tzan, itzun taltz:

39 —¿Nxac na chibisunu'? ¿Mbi tzuntz na chok'u'? na nk'e'tz quimich mban yi xun, watl tu' na ban te'tz, —chij Jesús.

40 Poro yi e' wunak, tze'e'n tu' e' ban te yol Jesús. Cawune'n tzun Jesús tan cyele'n tzaj cyakil yi e' wunak yi ate' xe ca'l. Ntin tak' ama'l tetz yi taj xtxu' xun tan xome'n cyen te'j kale atit yi xun yi nsken quim. Ncha'tz e' xom quen yi e' yi xomche' nin te'j.

41 Je'n tzun stz'amol Jesús yi k'ab yi xun, itzun taltz:

—Talita, cumi— yi na elepont: “Tij, txiclije'n.”

42 Na nin tal Jesús yi yola'tz yi je'n txiclok yi xun, nin xontz. Yi xuna'tz at tul coblaj yob. Wi'nin cyele'n yab wunak te yi mbi cu'n bajij.

43 Poro nintzun cawun Jesús scyetz tan cya'l cyalnint yi mbi cu'n bajij. Ncha'tz tal scyetz tan cyak'ol chan wa' yi xun yi ul yos tuch'.

6

Yi xa'ke'nt Jesús Nazaret
(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

1 Yi wi't bnixe'n yi e'chk xtxolbile'j, nintzun aj junt tir le tetz tanum. Nin e' xom nin e' ẍchusbe'tz te'j.

2 Itzun le jun k'ej ujle'n, nintzun oc Jesús tan chichusle'n wunak le sinagoga. Yi quibital wunak yi chusu'n yi tak' i', wi'nin tzun cyele'n yabtz te'j.

—¿Ẍe'n njal tajtza'kl yi yaje'j? ¿Qui bi chusu'nil yi cy'a'n ta'n, nin ẍe'n na xcye' tan banle'n milawr?

3 Na se'ol tu' i'. Tal Lu'ch tu' i'. Nin yi e' titz'unx i'tz nocx Jacow tu nocx Ẍep tu Judas tu Simón. Nin ncha'tz yi e' tanub, cho'n najlche' tzone'j tkatanum, —che'ch wunak squibil quib.

Cha'stzun te quinin jal k'ej Jesús ẍchiwutz yi e' tanum.
4 Nin cha'stzun te tlol Jesús yi xtxolbile'j scyetz:
—Bintzi yi na a'lchij: 'Cyakil wunak na cyak' k'ej jun elsanl stzi' Ryos. Poro yi e' tetz tanum, nin yi e' najal, qui na cyak' k'ej i',' —chij Jesús bantz scyetz.
5 Qui'c tzun milawr bnix cyen ta'n le tetz tanum. Ntin je tk'ol k'ab tib cobox tal yabi'ẍ, nin ul yos scyuch'.
6 Ej nin wi'nin tele'n yab Jesús scye'j yi e' tetz tanum tan paj yi quinin cyocsaj yi at porer tuch'. Cho'n tzun bene'ntz lakak aldey yi at naka'jil yi tanum i' tan chichusle'n wunak.

Yi chibene'n ẍchakol Jesús yi coblaj ẍchusbe'tz (Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

7 Ej nin e' saj ẍchakol Jesús yi coblaj ẍchusbe'tz te'j, nin baj octz tan chichakle'n nin tan txoli'n. Quicobenle'n e' baj bene'n lakak e'chk ama'l. Poro yi ntaxk chiben, nintzun tak' Jesús yi porer scyetz tan chilaje'n len yi e' espíritu cwent Bayba'n ẍchiwankil wunak.
8 Ncha'tz tak' i' jun ca'wl scyetz tan qui bene'n quicy'al jun e'chk takle'n, ntin tak' ama'l scyetz tan bene'n chitx'amij. Poro qui tak' ama'l tan bene'n quicy'al chisam, mpe chiwa' nka yi chipu'k.
9 Ntin tak' ama'l scyetz tan toque'n nin chixajab yi tal suquij wutz tu'. Nin ntin tak' i' ama'l scyetz tan xcone'n yi be'ch cyetz yi at nin scye'j.
10 Ncha'tz tal i' scyetz:
—Kalel jale't iposar, ncwentu'wok jalen yil xicy' tul junt ama'l.
11 Ej nin ko at jun ama'l kale qui na cyajwit wunak quibit iyol, ilwok cyen tu' e'. Ntin maswok len yi puklaj te itkan tan ẍchajle'n scyetz yi at tulbil chicaws. Jun cu'n yol na walnin tzitetz, ko at e' yi quil cyak' ama'l tzitetz, tz'ak'lok mas chicaws yi e' wunaka'tz swutz chicaws yi a' aj Sodoma tu aj Gomorra.
12 Chibene'n tzuntz tan xtxole'n scyetz wunak yi tajwe'n tan je'n chitx'ixpul cyajtza'kl.
13 Ncha'tz e' xcye' tan chilaje'n len wi'nin espíritu cwent Bayba'n chiwankil wunak. Nin oc jun jilwutz aceit cya'n scye'j e' yabi'ẍ. Nin baj ul len yos scyuch'.

Yi ẍe'n cu'n ban yi quime'n Wa'n Bautist (Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

14 Quibital tzun cyakil wunak yi stziblal Jesús. Ncha'tz Herodes yi rey, tbit stziblal, itzun taltz scyetz yi e' tamiw:
—Ya'stzun lo' k'ajtzun Wa'n Bautist. Ja lo' itz'ij junt tir ẍchixo'l alma'. Cha'stzun te na xcye' tan banle'n e'chk milawr, —stzun Herodes scyetz yi e' tamiw.
15 Poro at e' yi cyal:

—Qui', i'tz Elías, yi elsanl stzi' Ryos.

Nin at coboxt yi cyal:

—I' jun elsanl stzi' Ryos, chi banake' yi e' elsanl stzi' Ryos tentz.

16 Poro yi tbital Herodes yi stziblal Jesús, itzun taltz:

—Chinch wetz, yi jun yaja'tz yi na tzan tan banle'n e'chk milawra'tz, i'tz Wa'n Bautist, yi yaj yi in incawun tan tele'n tamij yi wi'. Ja lo' itz'ij junt tir ẍchixo'l alma', —stzun Herodes ban scyetz e' tamiw.

17 Tal i' yi yole'j, na i' ocsan Wa'n xetze', nin i' cawun tan cwe'n tcaren. Ya'stzun ban Herodes tan paj yi quinin tzatzin Wa'n Bautist te yi tajtza'kl i'. Na nin oc i' tan chipaxe'n cu'n Li'p tu txkel, nin cyok'bej quib tu txkel Li'p yi na bi'aj Herodías. Wech na quitz'un quitzicy quib Herodes tu Li'p.

18 Na i talnak Wa'n tetz Herodes: “Wi'nin xanil yi ncyok'bej quibu' tu txkel yi titz'unu'.”

19 Ncha'tz Herodías, yi txkelbe'n Li'p, wi'nin ẍchi'che'n c'u'l te Wa'n tan paj yi contr Wa'n te cyetz cyajtza'kl yi cu' chinuc'ul. Ej nin yi tajbil Herodías i'tz tan tele'n cu'n swutz. Poro quinin jal puntil ta'n,

20 na elnak xtxum Herodes tetz yi balajil Wa'n. Nin elnak xtxum tetz yi qui'c nin mu'ẍ tal paltil swutz Ryos. Cha'stzun te wi'nin xobe'n i' tan cwe'n klo' biyol. Quinin tzun na tak'o'k i' ama'l tetz Herodías yi txkel tan biyle'n cu'n. Ncha'tz ternin na tzatzin Herodes yi na tbit yi yol Wa'n. Poro quinin el xtxum tetz yi mbi na elepont yi yol Wa'n.

21 Ma tetz Herodías ilenin jal puntil ta'n yi ẍe'n sban tan quime'n Wa'n yi baje'n yi tzatzin yi stz'ake'n junt tiemp tan Herodes. Je cunin bane'j. Txumxij jun chin wa'a'n tan Herodes, nin baj xtxocol i' yi e' wi'tz ajcaw scyuch' e' capitán scyuch' yi e' mas wunak yi at chik'ej Galilea.

22 Tocompone'n tzun yi tal Herodías kale na chitzane't tan wa'a'n, nin octz tan bixl. Chumbalaj nintzun til Herodes scyuch' yi e' yi ate'-tz wi mes yi ẍe'n cu'n bixin yi xun.

23 Itzun taltz tetz xun:

—Jakaj swetz yi mbi na taj awalma', nin swak'e' tzatz. Na sak swutz Ryos yi swak'e' cyakil yi mbi cu'n tzajak swetz, mpe ik jalaj yi luwar yi na chincawun tibaj, —stzun Herodes tetz xun.

24 Tele'n tzaj tzun yi xun, nintzun xjake'-tz tetz yi xtxu':

—¿Quibik tzinjak tetz Herodes?

Itzun tal yi xtxu' tetz:

—C'uchaj yi wi' Wa'n Bautist.

25 Lajke'l nin tzun bene'nt swutz Herodes, nintzun jak yi tajbiltz:

—Na waj yil tak'u' yi wi' Wa'n Bautist swetz tc'u'l jun chin platu'. Poro jalcu'n, —stzun yi xun.

26 Wi'nin tzun bisune'n yi rey, poro tan qui tele'n xtx'ix i' ẍchiwutz yi e' yi ate' te'j wi mes, quinin tzun paj yi tajbil yi xun yi na tzan tan jakle'n.

27 Jalcunin tzun bene'n ẍchakol yi rey jun sanlar tan saje'n ticy'le'n yi wi' Wa'n.

28 Bene'n tzun yi sanlar kale jopije't Wa'n, nin el tamol yi wi', nin opon tcy'al tul jun platu'. Sbe nin bene'n tan tak'le'n tetz yi xun. Nin yi xun, nin bentz tan tak'le'n tetz yi xtxu'.

29 Yi quibital yi e' ẍchusbe'tz Wa'n yi mbi cu'n bajij, nintzun e' bentz tan ticy'le'n yi wankil xetze' tan cwe'n chimukul.

Yi chiwane'n o' mil yaj tan Jesús
(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

30 Itzun bantz yi chipakxe'n tzaj yi e' apostl tan xtxole'n yi tajbil Ryos, chichamol tzun quib tu Jesús, nin chitxoltz tetz yi mbi cunin baj chibnol, nin mbi cu'n chitxol scyetz wunak.

31 Yi tbital Jesús chiyol, itzun taltz scyetz:

—Quin, kujek tul jun ama'l kale qui'cle't wunak.

Tal Jesús yi xtxolbile'j na quintech nin wunak tenlẍche' scye'j. At opone'n, nin at aje'n na chiban. Qui't nin jal ama'l cya'n, siquier tan chiwane'n tan paj yi quintech nin wunak scye'j.

32 Chichuc tzun chibene'ntz tc'u'l jun barc tan cyopone'n tul jun ama'l kale qui'cle't wunak.

33 Poro wi'nin e' quil yi na' bene't Jesús scyuch' yi e' ẍchusbe'tz. Nin tan paj yi cyajske'n na' e' bene't Jesús, chibene'n tzuntz tan cyopone'n bajx kale atit tpombil. Ncha'tz at e' lakak tnum e' baj ben tan tilwe'n Jesús.

34 Ma yi tele'n tzaj Jesús tul yi barc, nin ben tilol yi jun chin c'oloj wunaka'tz yi nsken chopon. Nintzun ok' nin c'u'ltz scye'j, na i cu'n cyuch' cne'r yi qui'c pstor cyetz. Toque'n tzun i' tan chichusle'n tan wi'nin e'chk xtxolbil.

35 Ej nin yi cwe'n k'ej, cyopone'n tzun yi e' ẍchusbe'tz, itzun cyaltz tetz:

—Ta', ja wi't cu k'ej, nin yi luware'j chin tz'inunin tu'.

36 Che' ẍchak ninu' yi e' wunak tan chibene'n lakak ca'l, nin lakak aldey tan lok'che'n chiwa', na qui'c chiwa' cy'a'n cya'n, —che'ch yi e' ẍchusbe'tz.

37 —Qui', ba'n chiwan ita'n, —chij Jesús scyetz.

—Poro ẍe'n Ta', ¿nkaben pe' tan lok'che'n cob cient pwok pam tetz chiwa' yi jun chin c'oloj wunake'j?

38 —¿Jatna' pam cy'a'n ita'n? ¡Cun ilwok!

Yi quilol nintzun cyaltz:

—O'e'n pam cy'a'n ka'n Ta', tu cob tal cay, —che'ch.

39 Poro nintzun cawunin Jesús scyetz yi e' ẍchusbe'tz tan
cyalol scyetz yi e' wunak yi tajwe'n tan chic'olewe'n cu'n wi
txa'x ch'im.
40 Tx'akaji'n tzun e' cwe'n c'olchoktz wi ch'im. At jujun
tx'akaj tan cienti'n, nin at jujun tx'akajt tan nicy' cienti'n.
41 Je'n tzun tcy'al Jesús yi o' pam tu yi cob cay, nin xmayin
nintz tcya'j tan tyoẍine'n tibaj. Cwe'n tzun piẍul yi pam nin
ben tk'ol scyetz yi e' ẍchusbe'tz tan cyak'ol scyetz wunak.
Ncha'tz ite'n nin bajij te yi cay.
42 Cyakil yi e' wunak e' baj wan len, nin noj len chic'u'l.
43 Yi wi't chiwane'n cyakil wunak, at coblaj mo'tx pam tu
cay sowrin.
44 Yi e' yi e' baj wan len i'tz o' mil yaj, apart e' xna'n nin e'
nitxa'.

Yi xone'n Jesús wi a'
(Mt 14.22-27; Jn 6.16-21)

45 Itzun bantz yi baje'n yi xtxolbila'se'j, nintzun cawunin
Jesús scyetz yi e' ẍchusbe'tz tan cyoque'n tul yi barc tan cyo-
pone'n Betsaida, yi at jalaj icy'en a'. Ma yi i' tetz, nin cyaj cyen
tan stzajse'n wi' yi yol scyetz wunak, nin tan chichakle'n nin
xe'ak chica'l.
46 Yi nsken wi't cha'j yi e' wunak, nintzun ben Jesús wi jun
ju'wtz tan nachle'n Kataj.
47 Yi toque'n tz'o'tz nsken chinicy'an yi e' ẍchusbe'tz nicy'al
cy'en a'. Ma Jesús, ẍchuc at cyen wi ju'wtz.
48 Bene'n tzun tilol yi wi'nin il ate' cu'nt tan tole'n yi barc wi
a', na i yi tojkbil cyek'ek' na tzan tan chimakle'n. Ej nin te yi
ntaxk saj xe cya'j, nin opon Jesús chinaka'jil. Tkan cuntu' na
xon wi a'. Icy' klo' tu' i'-tz ẍchixlaj.
49 Ma yi e' ẍchusbe'tz yi bene'n quilol yi na xon Jesús wi a',
nintzun e' xobtz, nin e' ẍch'intz na le wutz cyetz cyajtza'kl i'tz
jun lab.
50 Na cyakil e' quil, nin saj tunin xit chitzi' tan xo'w. Poro
itzun saj tlol Jesús scyetz:
—Quiwit, qui cxobwok swetz, na i ina'tz, —stzun.
51 Toque'n tzun Jesús tul yi barc, nin tanewe'n nin ban yi
cyek'ek'. Wi'nin cyele'n yab yi e' ẍchusbe'tz te cyakil yi mbi'tz
mbajij.
52 Na quinin pujx cya'n yi mbi na elepont yi milawr yi bnix
tan Jesús tan yi o' tal pam. Quinin pujx cya'n, na jopij wutz
cyajtza'kl.

Yi tule'n yos tan Jesús scyuch' e' yabi'ẍ Genesaret
(Mt 14.34-36)

53 Itzun bantz yi quicy'e'n pone'n jalaj icy'en yi a' le ama'l
cwent Genesaret, cyaj cyen tu' chic'alol yi barc tzi a'.

54 Na nin che'l tzaj tul barc yi cyechal chan yi e' wunak yi
wutz Jesús.
55 Lajke'l tzun chibaj bene'ntz lakak luwar tan quicy'le'n
tzaj e' yabi'ẍ. Nin baj opon chipalol kale atit Jesús.
56 Nin ncha'tz yi na opon Jesús lakak aldey tu lakak tnum,
nka alchok ama'lil, na chopon ticy'le'n yi e' yabi'ẍ tzi e'chk be'
kale na icy' cu'nt i'. Nin yi e' yabi'ẍ, cu' len chiwutz tetz Jesús
tan tk'ol ama'l scyetz tan chimacol siquier yi ju' be'ch tetz. Ej
nin cyakil yi e' yi baj chimacol, ul len yos scyuch'.

7

Yi ẍe'n na jal til jun yaj swutz Kataj
(Mt 15.1-20)

1 Itzun bantz, nin e' opon cobox parisey te Jesús scyuch'
cobox tx'olol xo'l yi ley yi tz'iba'nt cyen. Cho'n chibaj saje'n
Jerusalén, nin e' baj opontz te Jesús.
2 Ej itzun yi quilol yi at cobox ẍchusbe'tz i' yi e' wan yi ntaxk
chixansaj chik'ab, nintzun e' octz tan yolche'n Jesús.
3 (Na yi e' parisey scyuch' yi e' mas judiy, cho'n xomche' te
chichusu'n chimam chite' yi qui'c rmeril tan chiwane'n yi ko
qui na chitx'aj ala' tir chik'ab.
4 Nin ncha'tz yi na chipakx tzaj tc'a'yl, yi ko quil chixansaj
chik'ab quil chiwan. Nin at mas chichusu'n yi ni'cu'n, chi
tane'n xansaje'n e'chk lak uc'a'bil, tu e'chk xaru' tx'otx', tu
e'chk xaru' ch'ich'. Nin ncha'tz na chixansaj chiwitbil.)
5 Cyoque'n tzun yi e' pariseya'tz scyuch' yi e' tx'olol xo'l yi
ley Moisés tan jakle'n tetz Jesús:
—Ta', ¿mbi tzun yi qui na chixom yi e' ẍchusbe'tzu' te
chichusu'n kamam kate'? na na chiwan yi ntaxk chixansaj
chik'ab, —che'ch ban nin tetz Jesús.
6 —Bintzinin yi na tal yi xtxolbil yi cyajnak cyen stz'ibal
Isaías tentz, yi chiwutz tuwu' chiplaj tuwu' yi na cyocsaj
quibu' balaj, na je yol i'e'j:
'Yi wunake'j na cyak' ink'ej, poro chitzi' tu'.
Qui ajlij chic'u'l swe'j.
7 Qui'c na tak' yi e'chk chimunl yi na chiban tzinwutz,
na ca'wl tu' wunak na chitzan tan banle'n tane'n.'
8 Ni'cu'n e'u' scyuch' yi e' wunaka'tz tentz na ja cyaj cyen quilol
e'chk ca'wl Ryos tan chixome'nu' te chichusu'n wunak. Na na
cho'cu' tan xansaje'n e'chk xaru' tu e'chk lak uc'a'bil. Nin na
chixomu' te wi'nin e'chk ajtza'kl yi qui'c mu'ẍ xtxolbil.
9 Ncha'tz tal scyetz:
—Tan tu' yi na chixomu' te e'chk chusu'na'tz, ja cyaj cyen
chixajsalu' yi tajbil Ryos.

10 Na je tz'iba'n cyen tan Moisése'j: ‘Lok'wok itaj itxu',’* ej
nin: ‘Alchok scyetz yi na oc tan telse'n k'ej yi taj xtxu', tajwe'n
cu'n tan biyle'n cu'n i'.’†
11 Ma yi e' cyeru' na cyalu' yi ba'n kol tal jun yaj tetz taj xtxu':
‘Qui'c rmeril tan che' inc'a'chalu', na cyakil yi inmebi'l ja oc
tetz Corbán.’ (Yi na elepont yi yol Corbán i'tz: Yi ja wi't insuk
inmebi'l tetz Ryos.)
12 Kol xcon yi jun yola'tz tan jun yaj, na cyalu' yi nk'e'tz
tajwe'n tan toque'n i' tan chic'a'che'n, nka tan quich'eye'n yi
taj xtxu'.
13 Tan yi jun ajtza'kla'tz yi na chixomu' te'j na chitzanu' tan
telse'n k'ej yi e'chk ca'wl Ryos. Ej nin at mas e'chk xtxolbil yi
na chibanu' yi ni'cu'n tu yi ajtza'kle'j, —stzun Jesús scyetz.
14 Ej nin at junt tir yi e' saj ẍchakol Jesús yi e' wunak, itzun
taltz scyetz:
—Quibit tzaju' inyol, nin cho'ku' il tan xtxumle'n.
15 Qui'c nin jun takle'n yi na baj tan jun yaj yi nink xcye' tan
jalse'n til swutz Ryos. Ma na i yi e'chk ajtza'kl yi cho'n na saj
te talma' yaj, ya'stzun na xcye' tan jalse'n til swutz Ryos.
16 I bin jalu' ko ja quibitu' inyol ba'n cho'cu' il tan xtxumle'n.
17 Itzun yi wi't stzaje'n wi' yi yol Jesús scyetz yi e' wunaka'tz,
cho'n tzun toque'n i' xe jun ca'l. Nin e' oc yi e' ẍchusbe'tz tan
jakle'n tetz yi mbi na elepont yi jun elsawutzila'tz yi sken tal.
18 Itzun taltz scyetz:
—¿Ncha'tz ptzun axwok itetz, qui pe' na el itxum tetz? Na yi
e'chk takle'n yi na baj tan jun yaj quil xcye' tan jalse'n til.
19 Na nk'e'tz cho'n na opon te talma', ma na cho'n na opon
le c'u'l, nin na elt.
Tal Jesús yi yole'j tan ẍchajle'n yi nk'e'tz xan kol baj alchok
takle'n tan jun yaj.
20 Ncha'tz tal scyetz:
—Yi xtxolbil yi na jalsan kil swutz Ryos i'tz yi e'chk ajtza'kl
cachi' yi cho'n na itz'ij te kalma'.
21 Na yi e'chk ajtza'kl cachi', chi tane'n yi jopol wutzaji'n nka
yi xna'ni'n tu yaji'n, nka biyolnaki'n, cho'n na itz'ij tetz talma'
jun wunak.
22 Nin ncha'tz ko alk'om jun yaj, nka na el talma' te e'chk
takle'n yi nk'e'tz tetz, cho'n na itz'ij yi jun ajtza'kla'tz te talma'.
Nin ncha'tz na jal til jun tan subulnaki'n, nin tan chi'ch c'u'lal,
nin tan telse'n k'ej junt, nin tan tu' yi na tocsaj tib nim tu
tajtza'kl. Nin ncha'tz na jal til jun ko tu na tzan tu' tan banle'n
e'chk takle'n cachi'.

---

* **7:10** Ex 20.12. † **7:10** Ex 21.17; Lv 20.9.

23 Cyakil yi e'chk ajtza'kl cachi'a'tz yi na saj tetz talma' jun,
ya'stzun yi na xcye' tan jalse'n til. Nk'e'tz yi e'chk takle'n yi na
baj ta'n.

Yi tocsal jun xna'n yi nk'e'tz judiy
(Mt 15.21-28)

24 Ticy'e'nt tzun Jesús nin cho'n tpone'n le ama'l cwent tetz
Tiro tu Sidón. Yi tpone'n, nintzun jal jun ca'l kale oque't tan
posari'n, na yi tajbil i' i'tz yi cya'l jun lbitan stziblal. Poro qui'c
rmeril tan tewal tib ẍchiwutz wunak,
25 na jalcunin tbital jun xna'n yi stziblal. Yi jun xna'na'tz,
at jun tal yi xun, yi at jun espíritu cwent Bayba'n twankil.
Cha'stzun te tpone'n swutz Jesús nin cu' mejloktz.
26 Nk'e'tz judiy i', ma na i' jun aj sirofenicia. Yi cwe'n mejlok,
nin cu' wutz tetz Jesús tan toque'n tan laje'n len yi espíritu
cwent Bayba'n twankil yi tal.
27 Poro itzun tal Jesús tetz:
—Ẍch'iwe' binu', na tajwe'n yi bajx chiwan yi e' nitxa', na qui
na yub kol kamajlen chiwa' tan bene'n kuk'ol scyetz e' tx'i', —
chij Jesús tetz yi xna'n.
28 Poro itzun saj tlol yi xna'n:
—Bintzi Ta', poro ncha'tz e' tal tx'i', na noj chic'u'l te chi-
wabe'n yi e' nitxa'.
29 Itzun ben tlol Jesús:
—Ba'n atit yolu' na'. Ba'n bin tz'aju', na ja wi't el yi espíritu
cachi' twankil yi talu'.
30 Yi tpone'n yi xna'n xe ca'l, coylij yi tal wi xtx'ach. Na
nsken el yi espíritu cwent Bayba'n twankil.

Yi tule'n yos tu jun chcan, nin kekeb

31 Tele'n tzaj tzun Jesús le luwar cwent Tiro, nin icy' cu'ntz
Sidón, nin tulak yi e'chk tnum cwent Decápolis tan tpone'n tzi
a' Galilea.
32 Tpone'n tzun ticy'le'n jun chcan, nin kekeb swutz i'. Nin
e' oc yi e' q'uil tetz tan cu'swutzil swutz Jesús tan je'n tk'ol yi
k'ab twi'.
33 Tele'n tzun tcy'al Jesús yi chcan wi' ẍchixo'l yi jun c'oloj
wunak yi ate'-tz. Yi tele'n chixajsal quib, nintzun oc tk'ol Jesús
jun wi k'ab tul yi julil ẍchin yaj. Nin oc stzubil yi t'a'al stzi' te
wi k'ab, nin oc tk'ol te tak' yi jun yaja'tz yi kekeb.
34 Xmayine'n nin tzun tcya'j, nin saj jun bis te c'u'l. "¡Efata!"
chij Jesús bantz. Yi na elepont yi jun yola'tz i'tz: "¡Jake'n awib!"
35 Jalcunin jakxe'n ẍchin yaj, nin jalcunin yucane'n tak' tan
yol. Chin clar cunin jilone'n yaj. Qui'c mu'ẍ tal paltil.
36 Cawune'n tzun Jesús scyetz yi e' wunak yi i'lon yi mbi cu'n
ban i', tan cya'l cyal nint stziblal. Poro pyor cunin e' bantz tan
yolche'n.

37 Wi'nin cyele'n yab te yi mbi cunin ban Jesús, itzun cyaltz:
“Chumbalaj nin cyakil yi na bnix ta'n, na na xcye' tan tulse'n
yos scyuch' yi e' chcan, nin scyuch' yi e' mem.”

8

Yi chiwane'n cyaj mil yaj tan milawr Jesús
(Mt 15.32-39)

1 Te cobox k'eja'tz nsken chicham quib wi'nin wunak poro
qui'c chiwa' cy'a'n cya'n. Chisaje'n tzun ẍchakol Jesús yi e'
ẍchusbe'tz, itzun taltz scyetz:

2 —Na el ink'ajab scye'j yi e' wunake'j, na ja el oxix k'ej yi ate'
tzone'j swe'j, nin qui'c chiwa'.

3 Qui na waj che' inchak nin xe'ak chica'l yi ntaxk chiwan,
ko tzun chisaj num tbe' tan paj we'j. Na at e' yi joylaj nchisaj,
—chij Jesús bantz scyetz.

4 —Poro Ta', ¿na' ljale't chiwa' jun c'oloj wunake'j? na cya'l
atit jun ca'l naka'j, —che'ch yi e' ẍchusbe'tz.

5 —¿Jatna' pam cy'a'n ita'n? —chij Jesús scyetz.

—Juk ntzi' pam cy'a'n ka'n Ta', —che'ch e' ẍchusbe'tz.

6 Cawune'n tzun Jesús tan chicwe'n c'olchok cyakil yi wu-
nak wuxtx'otx'. Je'n tzun tcy'al yi juk pam, nin tyoẍin tetz
Ryos. Yi wi't tyoẍine'n, nin cu' piẍultz, nin ben tk'ol scyetz yi
e' ẍchusbe'tz. Cyoque'n tzun yi e' ẍchusbe'tz tan jatxle'n nin
scyetzak yi e' wunak.

7 Ncha'tz at cobox tal cay cy'a'n cya'n. Yi wi't tyoẍine'n Jesús
tibaj, nin cawun tan bene'n jatxij scyetz wunak.

8 E' baj wan len cyakil yi e' wunaka'tz, nin baj noj len
chic'u'l. Poro sowrin juk mo'tx pam tu cay.

9 Te jun tir wa'a'na'tz, e' wan cyaj lo' mil wunak. Yi wi't
chiwane'n, nin oc Jesús tan chichakle'n nin xe'ak chica'l.

10 Yi nsken cha'j yi e' wunak, toque'n tzun Jesús tul yi
barc nintzun e' ben scyuch' yi e' ẍchusbe'tz le ama'l cwent
Dalmanuta.

Yi cyoque'n yi e' parisey tan jakle'n jun milawr
(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

11 Itzun bantz yi cyopone'n, nintzun e' oc cobox parisey tan
wak' ib tu Jesús. Yi cyajbil i'tz yi ẍe'nk tan jale'n til Jesús. Nin
chijak tetz tan ẍchajol jun milawr tan ẍchajle'n yi ko bintzi nin
cy'a'n porer Ryos ta'n.

12 Saje'n tzun jun chin bis te talma' Jesús, nin taltz:

—Ntin milawr na chijak yi e' wunak, poro jun cu'n yol quil
bajij jun milawr ẍchiwutz.

13 Che' cyaje'n cyen tzun tilol yi e' pariseya'tz, nin oc junt tir
tul barc, nin icy'tz jalaj cy'en a'.

Juntlen chichusu'n yi e' parisey
(Mt 16.5-12)

14 Yi quicy'e'n pone'n yi e' ẍchusbe'tz jalaj icy'en a', nin e' nachon te'j yi qui'c chiwa' cy'a'n cya'n. Ntin jun tal pam cy'a'n cya'n.

15 Toque'n tzun Jesús tan chicawe'n:

—Or tzitil xtx'amil chipam yi e' parisey tu yi xtx'amil yi chipam yi e' yi xomij chiwi' te Herodes.

16 Yi quibital yi e' ẍchusbe'tz, quinin el chitxum tetz, nintzun cyaltz squibil quib:

—Yi xtxolbile'j yi na kubit nin, i'tz lo' tan paj yi qui'c kawa' cy'a'n ka'n.

17 Yi tele'n xtxum Jesús te cyajtza'kl, nintzun ben tlol scyetz:

—¿Nxac na italwok yi qui'c pam cy'a'n ka'n? ¿Nxac na cxbisunwok? ¿Txe'n nin ptzun k'uke' ic'u'l swe'j? ¿Chin tze'tzuje't nin pe' itajtza'kl?

18 At iwutz, ¿qui pe' na itilwok yi mbi na bnix wa'n? At iẍchin, ¿qui pe' na itbitwok yi mbi na wal?

19 ¿Qui pe' na ul tx'akx tic'u'l yi milawr yi bnix wa'n yi woque'n tan jatxle'n yi o' pam scyetz yi o' mil wunak? ¿Qui pe' na ul tx'akx tic'u'l yi jatna' mo'tx sowrin? —chij Jesús ban scyetz.

—Coblaj mo'tx Ta', —che'ch.

20 —Ej nin yi woque'n tan jatxle'n yi juk pam scyetz yi cyaj mil wunak, ¿jatna' mo'tx sowril molxij ita'n?

—Juk, —che'ch.

21 —Yi ko ya'tz, ¿mbi tzuntz qui na pujx ita'n yi mbi eka'n wa'n?

Yi jakxe'n wutz jun moyi'ẍ le tnum Betsaida

22 Yi cyopone'n le tal tnum yi na bi'aj Betsaida, tule'n tzaj tzun ticy'le'n jun moyi'ẍ swutz Jesús. Cyoque'n tzun yi e' q'uil tetz tan cu'swutzil tetz Jesús tan toque'n macol yi moyi'ẍ.

23 Bene'n tzun Jesús tan ẍch'ine'n tzaj yi moyi'ẍ, nintzun el tcy'altz xlaj len yi tnum. Yi nsken che'l, toque'n tzun tk'ol Jesús mu'ẍ tal t'a'al stzi' te wutz yi moyi'ẍ, nin je tk'ol yi k'ab twi', nin jaktz tetz yi ko ba'nt xmayin.

24 Xmayine'n tzun yi moyi'ẍ, itzun taltz:

—Na che' wil yi e' wunak poro ni'cu'n e' chi jun wi' tze' quitane'n, nin na chixon.

25 Toque'n tzun macol Jesús junt tir wutz yi moyi'ẍ. Ule'n nin ban yos tuch', nin chin clar cunin xmayine'n i'.

26 Taje'n tzun ẍchakol Jesús xe ca'l, nin ben tlol tetz:

—Quil ẍicy'ak tnum, nin cya'l tzawalwit scyetz wunak yi ẍe'n mu'l yos tzawuch'.

Yi talol Lu' yi Jesús i' yi jun yi bixba'nt tan tule'n
(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

27 Itzun bantz yi wi't baje'n yi xtxolbile'j, chibene'n tzun
Jesús scyuch' yi e' ẍchusbe'tz lakak e'chk aldey cwent yi ama'l
Cesarea Filipo. Itzun te yi na chixontz tbe', jakol tzun Jesús
scyetz yi e' ẍchusbe'tz:
—¿Na' scyetz in, nin mbi'tz inmunl ẍchiwutz wunak?
28 —At bin e' yi na cyal yi ilu'a'tz k'ajtzun Wa'n Bautist; ej nin
at e' yi na cyal yi i ilu'a'tz yi k'ajtzun Elías. Nin ncha'tz at e' na
cyal yi ilu'a'tz jun scyeri e' elsanl stzi' Ryos yi ja itz'ij junt tir.
—Ma le iwutz itetz, ¿na' scyetz in?
29 Saje'n tzun stza'wel Lu', itzun taltz:
—Ta', i ilu'a'tz yi Cristo.
30 Cawune'n tzun Jesús scyetz tan cya'l cyal nint yi i' yi
Cristo, yi jun yi bixba'nt tan Ryos tan tule'n.

Yi talol Jesús yi chocopon wunak tan biyle'n cu'n
(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

31 Yi wi't tele'n chitxum tetz yi xtxolbila'se'j, kalena's tzun
xe'te'n Jesús tan xtx'olche'n xo'l scyetz yi tajwe'n tan tijol i'
q'uixc'uj. Ncha'tz tal scyetz:
—Yi in wetz, yi in Bajx Cy'ajol, quil tz'ajwij inwutz cyak'un
yi e' wi' banl wi' tetz tnum scyuch' e' wi'tz pale', nin e' tx'olol
xo'l yi ley yi tz'iba'nt cyen. Chin biylok cya'n, poro nitz'okt le
toxi'n k'ej, —chij Jesús ban scyetz.
32 Clar cunin tlol i' scyetz. Tele'n tzun moxol Lu' Jesús
joylaj len mu'ẍ, nin octz tan talche'n tetz tan qui talol yi jun
xtxolbila'tz.
33 Je'n tzun such'k'il tib Jesús, nintzun xmayin tzaj scyetz yi
e' ẍchusbe'tz, nin ben tlol tetz Lu':
—Cawle'n swe'j, na ni'cu'n aẍ tu Bayba'n. Yi awajtza'kl
nk'e'tz cho'n na saj te Ryos, ma na cyajtza'kl wunak tu', —chij
Jesús bantz tetz Lu'.
34 Chisaje'n tzun ẍchakol Jesús yi e' ẍchusbe'tz scyuch' yi e'
wunak. Itzun taltz scyetz:
—Alchok scyetz yi na taj xom tzaj swe'j, tajwe'n yi quil sban
yi tetz tajbil, nin chin tajwe'n cunin yi list i' tan tk'ol tib tk'ab
quimichil chi na c'ox tib jun yaj tan quime'n swutz pasyon.
35 Poro cyakil yi e' yi na chipek' te yi ank'i'n tetz tzone'j
wuxtx'otx', chitz'ake' cyera'tz yi quitz'ajbil tetz ben k'ej ben
sak. Poro ko list atit jun yaj tan tilwe'n cyen yi ank'i'n tetz
tzone'j wuxtx'otx' tan tu' yi na taj tz'oc jak' inca'wl, scambaje'
tzun i' yi stz'ajbil yi quinin bajsbe'nt tetz.
36 Qui'c ltak' tetz jun yaj mpe nink cambaj cyakil yi e'chk
takle'n yi at wuxtx'otx' kol stz'ak yi stz'ajbil tan paj.
37 Na qui'c jun takle'n yi ba'n tak' jun yaj tan jale'n stz'ajbil.

38 Tajwe'n yi quil tx'ixwij jun yaj tan xome'n swe'j, na yi in wetz, in Bajx Cy'ajol nin nu'lt junt tir tzone'j wuxtx'otx'. Yil nu'l, cy'a'n yi k'ej tu porer Intaj wa'n. Nin xomche' yi e' balaj ángel swe'j. Poro yil nu'l, qui'c lwaj cyen scyetz yi e' yi qui na chixom swe'j. Qui'c lwaj quen scyetz, na qui na chixom te weri inchusu'n tan tu' yi na chixob ẍchiwutz yi e' mas juchul il, yi e' yi cyajnak cyen quilol Kataj Ryos.

9

1 Ncha'tz tal Jesús scyetz:

—Jun cu'n yol na wal nin tzitetz. At e' tzixo'lwok yi qui' chan lchiquim jalen cu'n lquil yi bintzinin at tulbil Ryos tan cawu'n.

Yi je'n xtx'ixpul tib yubil Jesús
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

2 Yi tele'n kak k'ej, nintzun e' ben tcy'al Jesús yi Lu' tu Jacow, nin Wa'n. Cho'n tzun chije'n pone'n chichuc cuntu' wi'wtz. Yi cyopone'n nintzun je xtx'ixpul tib yi yubil Jesús ẍchiwutz.

3 Chin stum nin ban be'ch tetz. Qui'c nin jun aj tx'ajonl wi munt yi nink tz'opon k'ab te yi skojal yi be'ch tetz.

4 Chije'n tzun jobtuj k'ajtzun Elías tu k'ajtzun Moisés ẍchiwutz, nin quil yi cyoque'n tan yol tu Jesús.

5 Bene'n tzun tlol Lu' tetz Jesús:

—Ta', chumbalaj nin yi ato' tzone'j. Ba'n kaban ox scabte', jun teru', nin jun tetz Moisés, nin jun tetz Elías, —stzun Lu' bantz.

6 Tan paj xo'w yi at cu'nt Lu' scyuch' yi e' mas, quinin pujx ta'n yi mbi cunin na tzan tan yolche'n tetz Jesús.

7 I cunin na tzan Lu' tan yolche'n yi yola'se'j yi cwe'n mule'n noc sbak' squibaj, nin cho'n e' cyaje'n cyen tc'u'l. Nin tc'u'l yi sbak'a'tz ben quibital jun yoltz: "Yi june'j, ya'stzun inCy'ajl. Wi'nin ok'le'n wutz wa'n. Bitwok yi ca'wl i'," stzun jun yola'tz ban tzaj.

8 Yi stzaje'n wi' jun yola'tz, quibe't Moisés tu Elías. Jalt Jesús at cyen.

9 Itzun yi chipakxe'n lucu'nak tzaj, nintzun oc Jesús tan talche'n scyetz:

—I bin jalu', qui na waj yi nink tzitalwok yi xtxolbile'j tetz jun wunak, jalen cu'n yil nitz'ij ẍchixo'l alma'.

10 Cya'l nin tzun cyalwit yi xtxolbila's scyetz wunak. Ntin e' oc tan xtxumle'n ẍchic'u'l cuntu' yi mbi eka'n tan yi yol Jesús yi tal yi stz'itz'ok i' ẍchixo'l alma'.

11 Cyoque'n tzun yi e' ẍchusbe'tz tan jakle'n tetz:

—¿Mbi tzuntz yi na cyal yi e' tx'olol xo'l yi ley yi tz'iba'nt cyen, yi bajx cunin at tulbil Elías?

12 —Bintzi nin na tal yi ley yi tz'iba'nt cyen yi tajwe'n tan tule'n Elías bajx, tan nuc'le'n cyajtza'kl wunak. Poro ncha'tz

na tal yi tajwe'n tan intijol q'uixc'uj yi in yi in Bajx Cy'ajol. Nin quil tz'ajwij inwutz cyak'un wunak.

13 Poro yi in wetz swale' nin tzitetz: Ja wi't ulak Elías, poro qui me'l chitxum tetz. Ntin e' oc tan buchle'n. Cho'n nin u'lij i' chi tz'iba'nt cyen.

Yi tele'n jun espíritu cachi' twankil jun xicy
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

14 Chipakxe'n tzaj tzuntz kale ate't yi e' mas ẍchusbe'tz, nin quiltz yi nilẍche' wi'nin wunak scye'j. Ncha'tz quil yi at cobox tx'olol xo'l yi ley yi tz'iba'nt cyen tan Moisés. Na chiwak' quib scyuch' yi e' ẍchusbe'tz Jesús.

15 Yi bene'n quilol wutz Jesús, wi'nin cyele'n yabtz te'j, nin lajke'l nin e' baj bene'ntz tan k'ajla'n tetz.

16 Poro nin jak Jesús scyetz:

—¿Mbi na iyolbej te'j?

17 Jilone'n tzun jun scyetz yi jun c'oloj wunaka'tz:

—Max c'u'lu' Ta', ja ul wucy'al incy'ajl swutzu'. Mem i' tan paj jun espíritu cachi' yi at twankil.

18 Alchok at pont i' yi na saj colpuj yi wi' tan xya'ywi'il, tan paj yi jun espíritu cachi' yi at le wankil. Ninin na cu' trimp i' wuxtx'otx', nin na swokwax t'a'al stzi', nin na kitx'ne' xe te'. Nin tan paj yi je'j ja oc yab. Ja inc'uch pawor scyetz yi e' ẍchusbe'tzu' tan laje'n len klo' yi jun espíritu cachi'a'tz, poro quinin chixcye' te'j, —chij yaj ban tetz Jesús.

19 —Lastum e'u' yi qui na cyocsaju'. ¿Jat lo' tiemp tajwe'n tan wa'te'n ẍchixo'lu'? ¿Nicy'na' nin muc'be'n cyeru'? Quicy'aj tzaju' yi xicy tzinwutz, —chij Jesús scyetz.

20 I cunin na ocopon ticy'le'n yi xicy swutz Jesús yi je'n trimpu'n tan yi espíritu cachi' yi at twankil. Itzun yi tpone'n ticy'le'n swutz Jesús nin ben tilol yi espíritu cachi'a'tz wutz Jesús, nin octz tan xuxe'n yi xicy, nin saj xya'ywi'il te yi xicy, nin cu' trimpuj wuxtx'otx'. Baj tunin tolil tib, ninin swokwaxe'n yi t'a'al stzi'.

21 Bene'n tzun jakol Jesús tetz yi taj yi xicy:

—¿Tona'ix yi xe'tle'n yi yabile'j te'j?

—Ni'il tzaj yi xe'te'n yi yabile'j te'j Ta'.

22 Ej nin at na bant cu'n na ben tk'ak' nka na ben xe a' tan paj yi espíritu cachi' yi at twankil. Yi tajbil i' i'tz tan biyle'n cu'n. Cha'stzun te, kol xcye'u' te'j ¿qui pe' sbanu' pawor tan tulse'n yos tuch'? Elk k'ajabu' ske'j. Ko' ẍch'eyaju' Ta', —chij yaj bantz tetz Jesús.

23 —¿Nxac na awal ‘kol xcye'u' te'j’? Na qui'c jun xtxolbil yi qui'k bnix ko nternin k'uklij kac'u'l, —chij Jesús bantz tetz yaj.

24 Chin wi' nin ban yi taj yi xicy tan yol, itzun taltz:

—K'uklij inc'u'l Ta', chinẍch'eyaju' tan k'ukewe'n mas inc'u'l te'ju'.

25 Yi tilol Jesús yi tzan cyule'n wi'nin wunak, nintzun octz tan laje'n len yi espíritu cachi' twankil yi jun yabi'ẍa'tz. Itzun tal i':

—Aẍ espíritu cachi', yi na xcye' tan toque'n jun wunak tetz mem, nin tetz chcan, na chincawun tzawe'j: Cawle'n twankil xicye'j, nin qui't cẍo'c junt tir.

26 Ẍch'ine'n tzun yi espíritu, nin saj junt tir xya'ywi'il te xicy ta'n. Nin ele'n nin bantz. Yi tele'n, nin kine' cyen yi xicy. I cunin quimich bantz. Cha'stzun te wi'nin e' cyal yi nsken quim.

27 Poro Jesús nin ben i'-tz tan stz'amle'n yi k'ab tan xtxi-cbaje'n. Je'n tzun txiclok yi xicy.

28 Itzun yi nsken chocopon xe jun ca'l, nin yi chichuc ate', nintzun e' oc yi e' ẍchusbe'tz tan jakle'n puntil tetz:

—Ta', ¿mbi tzuntz yi quinin nkaxcye' ketz tan laje'n len yi jun espíritu cachi'a'tz?

29 —Yi jun jilwutz espíritu cachi'a'tz tz'elepon twankil yi yaj ntin yi kol kanach Kataj, nin kol kamuc' we'j. Qui'c junt puntil at.

Yi toque'nt Jesús tan talche'n yi sbiylok
(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

30 Yi cyele'n tul yi jun luwara'tz, nintzun e' icy' cu'ntz tul yi luwar cwent Galilea. Yi tajbil Jesús i'tz yi cya'lk bitan stziblal i', na na tzan i' tan chichusle'n yi e' ẍchusbe'tz.

31 Je yol i' yi tal scyetz:

—Yi in wetz, yi in Bajx Cy'ajol, ẍchinjatxlok ẍchik'ab yi e' wunak. Ẍchinquimok cya'n, poro snitz'ok le toxi'n k'ej.

32 Poro yi e' cyetz quinin pujx cya'n yi mbi na elepont yi yol Jesús, nin tunin na chixob cu'ntz tan jakle'n tetz.

Yi e' yi at wi'nin chik'ej swutz Ryos
(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

33 Itzun bantz yi cyopone'n le tnum Capernaum, nin yi nsken cho'c xe jun ca'l, nin oc Jesús tan jakle'n scyetz:

34 —¿Mbi nin tzun na iwak' itib te'j tbe'?

Poro cya'l nin jun nimsaj c'u'l tan talche'n tetz. Na yi e' oc tan xtxumle'n tbe', i'tz yi na' scyetz jun scyetz yi at mas k'ej ẍchixo'l.

35 Cwe'n tzun c'olchok Jesús, nin e' saj ẍchakol yi coblaj ẍchusbe'tz tan talche'n puntil scyetz:

—Alchok scyetz yi na taj yil tz'oc tetz bajxom, tajwe'n yil tocsaj tib juy, nin tajwe'n yil xcon tetz chichakum yi e' mas.

36 Saje'n tzun tcy'al jun tal nitxa' nin opontz ta'n ẍchinicy'al, nin je k'alul. Itzun taltz scyetz yi e' ẍchusbe'tz:

37 —Alchok scyetz yi na xom swe'j, nin yil tak' k'ej junt wunak yi qui'c mas k'ej chi tane'n yi nitxa'e'j, na tzun tzantz tan tak'le'n weri ink'ej. Ej nin nk'e'tz ntin in, ma na ncha'tz na tzan tan tak'le'n k'ej yi Intaj yi nchinchakon tzaj.

Kak'e' chik'ej yi e' yi nk'e'tz e' contr ske'j
(Mt 10.42; Lc 9.49-50)

38 Bene'n tzun tlol Wa'n tetz Jesús:

—Ta', ja kil jun yaj yi ja xcon yi bi'u' ta'n tan telse'n len yi e' espíritu cachi' chiwankil wunak. Poro tan paj yi qui xomij i' ske'j, ja tzun ko'c tan makle'n wutz, —stzun Wa'n tetz Jesús.

39 —Quil tzibanwok yi juna'tz, na qui'c nin jun yi na oc tan banle'n jun milawr tan imbi' yi nink tz'oc tan inyolche'n.

40 Na cyakil yi e' yi nk'e'tz e' contr ske'j, e' tzun kamiw tane'ntz.

41 Na alchok scyetz yil tz'ak'on siquier jun was chawla' tzitetz tan tu' yi xomquixwok swe'j, jun cu'n tz'ak'lok jun oy tetz.

Chin xo'wbil nin kol kajuch kil
(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

42 “Poro ncha'tz ko at jun tal prow yi k'uklij c'u'l swe'j, ej nin ko na xcye' jun yaj tan suble'n, nin tan pitle'n nin tul il, tz'ak'lok jun chin caws yi jun subul naka'tz. Ba'n tcu'n yi nink tz'oc c'alij jun chin ca' skul nin ben c'oxij i' xe mar, swutz yi nink tz'oc tan suble'n jun tal prow yi cho'n k'uklij c'u'l swe'j.

43 “Ncha'tz ko na ijuch itil tan ik'ab, ba'n tcu'n tzitamlen. Na ba'n tcu'n jalaj ntzi' ik'ab, swutz yi nink cxopon tu cabil tq'uixc'uj, na chin xo'wbil nin yi jun q'uixc'uja'tz.

44 Na quil tzaj yi k'ak', nin quil chiquim yi tamlu'il* chiwankil yi e' yi chopontz tul.

45 “Ej nin ko na ijuch itil tan itkan, ba'n tcu'n tzitamlen. Na ba'n tcu'n yi jalaj ntzi' itkan swutz yi nink cxopon tu cabil tq'uixc'uj. Na chin xo'wbil nin yi jun q'uixc'uja'tz.

46 Na quil tzaj yi k'ak', nin quil chiquim yi tamlu'il chiwankil yi e' yi chopontz tul.

47 Ej nin ko na ijuch itil tan iwutz, ba'n tcu'n c'olpe'lwok tzaj, na ba'n tcu'n yi jalaj ntzi' iwutz yil cxopon tcya'j swutz yi cxopon tq'uixc'uj tu cabil iwutz.

48 Na quil tzaj yi k'ak' nin quil chiquim yi tamlu'il chiwankil yi e' yi chopontz tul.

49 “Poro ko na taj jun yaj yil jal tatz'mil nin yil jal balajil, tajwe'n tan muc'ul q'uixc'uj. Na ntin sjalok tatz'mil jun yaj kol tij q'uixc'uj.

---

* **9:44** Na lo' elepont yi i'tz bis o'kl yi qui bajsbe'n tetz.

50 Chumbalaj nin yi atz'um, poro ko qui'c pitz'pal, ¿ẍe'n tzun
jal pitz'paltz? A'tok bin itatz'mil, nin sjalok yi tzatzin paz
tzixo'l, —chij Jesús bantz scyetz.

10

Qui'c cu paxe'n
(Mt 19.1-2; Lc 16.18)

1 Yi wi't baje'n xtxolil Jesús yi xtxolbila'se'j, tele'n tzaj tzun i'-
tz Capernaum. Cho'n bene'n i' le luwar cwent Judea nin tu yi
luwar yi at jalaj icy'en a' Jordán. Itzun te yi tpone'n, chichamol
tzun quib yi e' wunak te i', nin octz tan chichusle'n chi na ban
nin i'.
2 Cyoque'n tzun cobox parisey tan joyle'n puntil yi ẍe'nk jal
til Jesús. Itzun chijaktz tetz:
—¿Mbi na tal teru' Ta', ba'n pe' le wutz teru' kol spax cyen jun
yaj yi txkel? —che'ch.
3 —¿Mbi cyajnak stz'ibal Moisés yi tajwe'n tan chixome'nu'
te'j? —stzun Jesús scyetz.
4 —Alijt cyen tan Moisés yi at cu tan cyaje'n cyen paxil jun
yaj yi txkel. Ntin na taj je'se'n jun u'j tetz paxe'n, ba'n tzun
scol cyen yaj yi txkel, —che'ch bantz tetz Jesús.
5 —Cyaj tlol Moisés yi xtxolbile'j tan paj stze'tzal cyalma'u'.
6 Poro le xe'tzbil tzaj, yi bnixe'n cu'n cyakil e'chk takle'n tan
Ryos, "Yaj tu xna'n e' tulej Ryos."*
7 "Cha'stzun te tajwe'n tan cyaje'n cyen tilol jun yaj yi taj
xtxu' tan cyok'bel quib tu txkel, nin chijunaj quibtz.
8 Yi coba'tz yi na cyok'bej quib, junit na chiban swutz
Ryos."† Nk'e'tz cob chixone'n ma na jun ntzi' na chiban.
9 Cha'stzun te qui'c rmeril yi nink xcye' jun wunak tan
chijatxle'n yi jun lmuja'tz yi Ryos ncyok'ben cu'n, —chij Jesús
scyetz.
10 Yi nsken chopon xe jun ca'l, nintzun e' oc yi e' ẍchusbe'tz
tan jakle'n puntil tetz te yi mbi eka'n tan yi xtxolbil yi nsken
tal.
11 Itzun tal Jesús scyetz:
—Cyakil yi e' yi na chipax cyen quixkel, nin cyok'bej quib tu
junt xna'n, e' tzun jopol wutzaj.
12 Ej nin ncha'tz alchok scyetz xna'n yil spax cyen yi chmil
nin ltok'bej tib tu junt, jopol wutzaj i'.

Yi tk'ol Jesús yi banl squib e' nitxa'
(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

13 Cyopone'n tzun ticy'le'n cobox nitxa' swutz Jesús tan je'n
tk'ol yi k'ab ẍchiwi'. Poro nin e' oc yi e' ẍchusbe'tz tan makle'n
chiwutz yi e' cy'anl cyetz.

---

* **10:6** Gn 1.27; 5.2. † **10:8** Gn 2.24.

14 Poro yi tilol Jesús yi mbi na chitzan yi e' ẍchusbe'tz tan
banle'n, nintzun je' swutz.
—Ak'wok ama'l scyetz yi e' nitxa' tan cyule'n swe'j.
Quil tzimakwok chiwutz, na cyakil yi e' yi cho'n tane'n
chic'ulutxumil chi tane'n chic'ulutxumil yi e' nitxa'e'j, ate'
nin cyera'tz tk'ab Ryos.
15 Jun cu'n yol na wal tzitetz, alchok scyetz yi quil tz'oc
c'ulutxum jak' ca'wl Ryos chi tane'n c'ulutxumil jun nitxa',
quil tz'oc tera'tz tk'ab Ryos, —chij Jesús ban scyetz.
16 Bene'n tzuntz tan chik'ale'n yi e' nitxa', nin je' yi k'ab
ẍchiwi' tan tk'ol yi banl squibaj.

Yi jilone'n jun ric tetz Jesús
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

17 Itzun bantz yi tcy'alt Jesús yi be', lajke'l nin tule'n tzaj jun
yaj nin cu' mejloktz swutz. Itzun jaktz:
—Ta' chumbalaj nin ilu', ¿mbik tzimban tan incambal yi
itz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz?
18 —¿Mbi tzuntz na awal tzaj yi in balaj? Ntina'tz jun balaj
at, i'tz Ryos.
19 Ncha'tz, ¿mbi xac na ajak tzaj swetz yi mbi'tz yi puntil tan
acambal yi awutz'ajbil? Na elnak atxum tetz yi lajuj ca'wl,
yi na tal: 'Quil cẍjopon wutzaj; quil cẍbiyolnakin; quil cẍalk'ij;
qui tzajal cu'n jun wi awak' yil cẍo'c tan stiwi'n; quil cẍo'c tan
chisuble'n wunak; lok'we' ataj atxu',' —stzun Jesús bantz tetz.
20 —Poro Ta', juyil tzaj cu'n in yi inxe'tle'n tan banle'n tane'n
cyakil yi e'chk xtxolbila'se'j yi na tal tzaju' swetz.
21 Tzatzin cu'n tzun bene'n tlol Jesús tetz:
—Jalta'tz jun apaltil at. Cun c'ay cyakil amebi'l, nin oy nin
yi jamel scyetz e' meba'. Sjalok tzun amebi'l tcya'j. Yil tzaban
tane'n yi xtxolbile'j, ba'n tzun cẍu'ltz tan axome'n nin swe'j.
Poro tajwe'n yi list aẍ tan muc'le'n q'uixc'uj chi na c'ox tib jun
yaj tan quime'n swutz pasyon.
22 Poro yi tbital yaj yi yol Jesús, wi'nin bisune'n. Ej nin yi
taje'n i' xe ca'l, wi'nin ticy'e'n tc'u'l, na wi'nin mebi'l.
23 Xmayine'n nintzun Jesús scyetz yi e' ẍchusbe'tz. Itzun taltz
scyetz:
—At q'uixbel tan cambal jun ric yi jun balaj tiemp yil tz'oc
Ryos tan cawu'n.
24 Wi'nin cyele'n yab yi e' ẍchusbe'tz te yi yol Jesús. Cha'stzun
te talol junt tir Jesús scyetz:
—Axwok jun c'oloj witz'un, wi'nin q'uixbel tan tpone'n jun
yaj te Ryos, yi ko cho'n k'uklij c'u'l te yi mebi'l.
25 Ni'cu'n q'uixbel chi tane'n q'uixbel yi nink tz'icy' jun
camey tul jun julil bak tz'isbil, —chij Jesús scyetz.

26 Yi quibital yi e' ẍchusbe'tz Jesús yi yol i', nintzun e' el yabtz
te'j, nintzun cyaltz squibil quib:
—Yi ko ya'tz, ¿ẍe'n tzun clax jun?
27 Che' bene'n tzun xmayil Jesús, nintzun taltz scyetz:
—Quil xcye' jun wunak te xtxolbile'j, poro qui'c jun takle'n
yi qui'k xcye' Ryos te'j.
28 Toque'n tzun Lu' tan yol tetz Jesús:
—I bin jalu' Ta', yi o' ketz ja cyaj kilol cyakil yi kamebi'l tan
kaxome'n te'ju'.
29 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:
—Jun cu'n yol swale' nin tzitetz, alchok scyetz yi list tan
cyaje'n cyen tilol yi ca'l tu yi xtx'otx' tan tu' yi na taj xom swe'j,
nin tan tu' yi ja el xtxum te yi inchusu'n yi na tak' itz'ajbil,
tz'ak'lok jun cient ca'l tu jun pi'aj tx'otx' tetz.
30 Ej nin ncha'tz alchok scyetz yi list tan cyaje'n cyen tilol
yi taj xtxu', nka yi stzicy, nka yi titz'un, nka yi txkel, nka yi e'
nitxajil tan xome'n swe'j, sjalok jun chin c'oloj taj xtxu', tu jun
c'oloj titz'un nin stzicy. Nin sjalok jun chin c'oloj nitxajil. Na
cyakil yi e' yi list tan chixome'n swe'j, sjalok cyakil yi je'j. Poro
ilenin chitije' q'uixc'uj. Na yil tz'ul tzaj yi tiemp yi at tulbil,
ẍchicambok te jun itz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz.
31 Poro at wi'nin e' yi bajxche' jalu' yi wi'tzbil ẍchibne'. Nin
at e' yi wi'tzbil quitane'n jalu' yi ẍchibajxok tan chicambal
quitz'ajbil.

Yi talol Jesús yi at cyocbil wunak tan biyle'n
(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

32 Itzun bantz yi na chixon tbe' tan cyopone'n Jerusalén,
bajxij Jesús ẍchiwutz yi e' ẍchusbe'tz. Poro wi'nin chibisune'n te
yi qui bi lo' sbajok te Jesús. Ncha'tz quitane'n yi e' mas wunak
yi xomche' nin. Wi'nin chixobe'n. Chichuc tzun yi e' ẍchusbe'tz
e' el moxoltz joylaj len mu'ẍ nin octz tan talche'n scyetz yi mbi
sbajok te i'.
33 Itzun tal i'-tz:
—I bin jalu', sak tziwutz yi cho'n at kabembil Jerusalén.
Yil kopon ẍchinjatxlok, yi in yi in Bajx Cy'ajol, ẍchik'ab yi e'
wi'tz pale', nin ẍchik'ab yi e' tx'olol xo'l yi ley yi tz'iba'nt
cyen. Ncha'tz bixek cya'n tan wele'n cu'n swutz. Chinjatxlok
ẍchik'ab yi e' awer nak.
34 Nocopon tetz chitze'lbe'tz. Chinlo'onk cya'n tan xicy'xab.
Chocopon tan stzube'n tzaj t'a'al chitzi' tinwutz, nin chin-
quimok cya'n. Poro le toxi'n k'ej, nitz'ok junt tir ẍchixo'l alma'.

Yi chijakol Jacow tu Wa'n chik'ej
(Mt 20.20-28)

35 Toque'n tzun chiẍkansal quib Jacow tu Wa'n yi e' cy'ajl
Zebedeo te Jesús. Itzun cyaltz tetz:

—Ta', na klo' kaj yi sbanu' yi pawor yi skac'uche' teru'.

36 —¿Mbi tzun na itajwok yil tzimban?

37 —Yi kajbil i'tz, yil cambaju' yi k'eju' tan toque'nu' tan cawu'n, na klo' kaj yil tak'u' ama'l sketz tan kac'olewe'n xlaju', jun le sbalu', nin junt le maxu', —che'ch.

38 Itzun tal Jesús scyetz:

—Yi axwok itetz, qui na el itxum tetz yi mbi na cxtzanwok tan c'uche'n. ¿Pe' xcyekwok tan muc'le'n yi q'uixc'uj yi tz'icy'pon wetz wa'n?

39 —Kaxcyek Ta', —che'ch.

—Jun cu'n yol tzitije' yi q'uixc'uj yi tzintije' wetz,

40 poro tan ic'olewe'n tzinxlaj, nk'e'tz in chincawun te'j, ma na cho'n tz'ak'lok scyetz yi e' yi txa'ijche' tan Intaj.

41 Itzun yi quibital yi lajujt cyuch', nintzun je' ẍchiwutz yi mbi'tz na chitzan Jacow tu Wa'n tan jakle'n tetz Jesús.

42 E' saje'n tzun ẍchakol Jesús, itzun taltz scyetz:

—Na itilwok yi ẍe'n quitane'n yi e' wi'tz ajcaw lakak e'chk lmak tnum, wi'nin na chicawun. Na cho'c wunak jak' chica'wl.

43 Poro qui na taj yi ya'stzunk tziban itetz. Ma na je puntile'j: Ko at jun tzixo'l yi na taj jal k'ej, tajwe'n tan toque'n i' tetz chichakum yi e' mas.

44 Ko at jun tzixo'l yi na taj tz'oc tetz bajxom, tajwe'n tan toque'n tetz chichakum yi e' mas.

45 Chi wutane'n wetz, yi in yi in Bajx Cy'ajol, nk'era'tz inmantar yi nink cho'c wunak tetz inchakum, ma na ja nu'l tan woque'n tetz chichakum wunak. Ja nu'l tan wuk'ol wib tk'ab quimichil tan chiclaxe'n wi'nin wunak.

Yi tule'n yos tan Jesús tu Bartimeo yi moyi'ẍ
(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

46 Itzun bantz yi ticy'ake'n Jesús le tnum Jericó, xomche' yi e' ẍchusbe'tz, scyuch' jun c'oloj wunak. Yi cyelemule'n ju'e'l tzaj tnum, at tzun jun moyi'ẍ c'olchij tzi be' tan rmosumi'n. Bartimeo bi', cy'ajl Timeo.

47 Ej nin yi tbital i' yi txant tan tule'n Jesús naka'jil i', nintzun jilontz. Chin wi' nin bantz tan yol:

—Jesús ilu' yi xonl k'ajtzun Luwiy yi at tulbil, elk k'ajabu' ske'j.

48 Poro wi'nin wunak e' oc tan makle'n wutz i' tan qui't ẍch'ine'n, poro mast cunin ẍch'ine'n i':

—Jesús, ilu' yi xonl k'ajtzun Luwiy yi at tulbil, elk k'ajabu' swe'j.

49 Taquewe'n cu'n tzun Jesús, itzun taltz:

—Cy'ajwok tzaj tzone'j.

Chibene'n tzun cobox tan ticy'le'n tzaj yi moyi'ẍ, itzun cyaltz tetz:

—Quiwit yaj, txiclije'n, na na tzan Jesús tan achakle'n.

50 Cyaje'n cyen tzun jowbal yi xbu'k, nin cy'a'nt nin tz'itpu'n ta'n yi je'n txiclok nin opontz swutz Jesús.

51 Jakol tzun Jesús tetz:

—¿Mbi tzun na awaj yil tzimban tzawe'j?

—Ta', yi wajbil i'tz yil jakxij inwutz ta'nu'.

52 —Ba'n cẍa'j, na tan tu' nk'uke' ac'u'l swe'j ja wi't ul yos tzawuch'.

Na nin el tzaj yi yola'se'j le stzi' Jesús yi jakxe'n yi wutz yi moyi'ẍ. Ej nin xomnintz te Jesús.

11

Yi tpone'n Jesús Jerusalén
(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

1 Itzun bantz yi cyopone'n naka'jil Jerusalén xlaj yi cob tal tnum yi na bi'aj Betfagé tu Betania, yi ate' wi Olivo, nin e' ben ẍchakol Jesús cob ẍchusbe'tz tan ticy'le'n jun mantar,

2 itzun taltz:

—Quibene'nk le aldey tzi'ne'j. Yil cxopon, tzitile' jun buru' c'alij, yi txe'n cunin bajij mansar. Pujwok tzaj, nin cy'ajwok tzaj.

3 Inti ko al cxmakonwok te'j, ba'n tzitalwok tetz: 'Cho'n xconk tetz Kajcaw, ax tz'ul kuk'e't nin,' ẍchijwok sban, —stzun Jesús scyetz.

4 Chibene'n tzuntz nin jal nin yi buru' cya'n. Cho'n c'alij tzi be' tzi jun sawan.

5 Itzun te yi na chitzan tan pujle'n, at tzun wunak yi cyal scyetz:

—¿Mbi na ibanwok? ¿Nxac na cxtzanwok tan pujle'n yi buru'?

6 I nin tzun ben cyaloltz chi yi ben tlol Jesús scyetz, nintzun ak'lij ama'ltz scyetz tan bene'n quicy'al.

7 Tpone'n tzun yi buru' cya'n kale atit Jesús, nin je cyak'ol chixbu'k te'j. Nintzun je nin Jesús te'j.

8 Wi'nin wunak yi baj cu' chilit'ul yi chixbu'k tbe'. Ej nin at e' yi xak tze' cu'n baj cu' cya'n tbe'.

9 Cyakil yi e' yi bajxche' cyuml yi e' yi xomche' nin, wi'nin chiẍch'ine'n tan yi tzatzin yi ate' cu'nt:

—Kak'e' kak'ajsbil tetz Ryos, na at banl i' tibaj yi june'j, yi ja ul ẍchakol.

10 Kak'e' kak'ajsbil tetz Ryos na txant tan toque'n yi june'j tetz ajcaw chi yi suki'nt tan Ryos tetz k'ajtzun rey Luwiy tentz. Kak'e' bin kak'ajsbil tetz yi kaRyosil yi at tcya'j, —che'ch cyakil yi e' wunak.

11 Tpone'n tzun Jesús le tnum Jerusalén, nin octz le templo.
Yi nsken baj xmayil cyakil yi e'chk takle'n yi at, nintzun eltzaj
tan tpone'n le tal tnum Betania, na nsken cu' k'ej. Xomche' yi
coblaj ẍchusbe'tz i' te'j.

Yi skeje'n yi jun wi' ibẍ tan Jesús
(Mt 21.18-19)

12 Itzun bantz le junt eklok yi chipakxe'n tzaj le tal tnum
Betania, saje'n tzun jun chin we'j te Jesús.
13 Bene'n tzun tilol jun wi' ibẍ yi cho'n at tzi be'. Chin txa'x
nin xak. Nin ben tan tilwe'n yi ko at wutz. Poro yi tpone'n
qui'c nin jun wutz at, ntin xak wi'nin, na nk'era'tz tiempil tan
jale'n wutz.
14 Itzun tal Jesús tetz:
—Qui't cẍwutzin sbne' opon tunintz, —stzun i'.
Yi e' ẍchusbe'tz quibit yi jun yole'j.

Yi toque'n Jesús tan chilaje'n len yi e' aj c'ayinl le templo
(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

15 Itzun bantz yi cyopone'n Jerusalén, nintzun oc Jesús le
templo nin octz tan chilaje'n len cyakil yi e' aj c'ayinl scyuch'
yi e' lok'ol yi ate'-tz. Nin baj je' trimpul yi chimes yi e' tx'exul
wutz pwok. Ncha'tz baj je' trimpul yi chichem yi e' c'a'y
plomẍ.
16 Nin quinin tak' ama'l tetz jun tan ticy'e'n cu'n le ama'l yi
cy'anl te yi templo yi ko cy'a'n jun ektz ta'n nka alchok e'chk
takle'n. Nin octz tan chichusle'n cyakil yi e' wunak. Itzun taltz
scyetz:
17 —Je na tal yi yol Kataj yi tz'iba'nt cyene'j: 'Yi weri inca'l
ya'stzun nachbil wetz tetz alchok jilwutz wunak.' Poro yi e'
cyeru' na xcon cyanu' tetz jun molbil alk'om.
18 Yi quibital yi e' wi'tz pale' scyuch' yi e' tx'olol xo'l yi ley
Moisés yi yol Jesús, nintzun e' octz tan joyle'n ju' yi ẍe'n chiban
tan biyle'n cu'n. Poro quinin jal puntil cya'n na na chixob
scyetz cyakil wunak yi na chitzatzin te yi ẍchusu'n Jesús.
19 Poro yi toque'n akale'n ele'n nin ban Jesús tnum scyuch'
yi e' ẍchusbe'tz.

Yi skeje'n yi jun wi' ibẍ
(Mt 21.20-22)

20 Itzun bantz le junt eklok yi na chixon tbe' nin ben quilol
yi jun wi' ibẍ. Nsken skej tircu'n tuml yi ta'kl.
21 Tule'n tzun tx'ak tc'u'l Lu' yi mbi tal Jesús te yi jun wi'
ibẍa'tz. Itzun taltz:
—Ta', tilninu' yi jun wi' ibẍ yi tak'u' caws ewt. Ja wi't skej.
22 Itzun saj tlol Jesús:
—Yi puntil i'tz yi tajwe'n tan itocsal cu'n yi sbnixok yi e'chk
takle'n yi na ijakwok tetz Ryos.

23 Na jun cu'n yol swale' nin tzitetz. Alchok scyetz yil tz'a'lon
te wutze'j: 'Quilo'k xe mar,' sbnixk, yi ko qui na cabej c'u'l.
Sbnixk yi ko tetz cu'n talma' na tocsaj yi sbnixk.
24 Cha'stzun te na wal nin tzitetz, yi na cxo'cwok tan
nachle'n Kataj sbnixk alchok takle'nil yi na ijakwok tetz. Poro
ntin yi ko na itocsaj cu'n yi sbnixk.
25 Ncha'tz ko na tzan jun yaj tan orari'n nin ko na ul tx'akx til
junt tc'u'l, tajwe'n tan cuyul paj. Scuye' tzun Kataj yi at tcya'j
yi tetz paj.
26 Poro ko qui na cuy yi til junt, qui tzun scuy Kataj yi tetz
paj, —stzun Jesús bantz.

Yi chijakol tetz Jesús yi na' mak'on k'ej i'
(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

27 Cyopone'n tzun junt tir Jerusalén. Itzun te yi na xon Jesús
le templo, nintzun e' opon yi e' wi'tz pale' scyuch' yi e' tx'olol
xo'l yi ley Moisés, scyuch' yi e' chiwi' banl wi' yi e' judiy, tan
jakle'n tetz:
28 —¿At ptzun ak'ej tan banle'n yi e'chk xtxolbila'se'j? ¿Na'
mak'on ak'ej? —che'ch bantz tetz Jesús.
29 —I bin jalu', bajx tzinjake' jun xtxolbil scyeru'. Kol cyalu'
yi puntil swetz, ncha'tz in swale' scyeru' yi na' mak'on ink'ej.
30 ¿Na' ak'on k'ej k'ajtzun Wa'n Bautist, tan je'se'n a' chiwi'
wunak? ¿Ryos pe' ak'on tetz, nka e' tu' wunak? Cyal tzaju'
swetz, —chij Jesús ban scyetz.
31 E' baj xe'te'n tzuntz tan wolnewe'n squibil quib: "Kol kal
yi Ryos ak'on k'ej Wa'n, stale' tzaj sketz yi mbi tzuntz quinin
kaban tane'n yi ẍchusu'n.
32 Ej nin kol kal yi wunak tu' ak'on k'ej Wa'n, quil chitzatzin
yi e' wunak ske'j," che'ch squibil quib. Cyal yi jun yola'tz na
wi'nin chixobe'n scyetz wunak, na cyakil e' wunak a'lon yi
Wa'n i' jun elsanl stzi' Ryos.
33 Jalta'tz tlen tu' ben cyaloltz tetz Jesús:
—Cuquen, qui na pujx ka'n, —che'ch.
—Ko ya'tz cyajtza'klu', ncha'tz in wetz quil wal scyeru' na'
ak'on ink'ej tan imbnol cyakil e'chk xtxolbila'se'j, —chij Jesús
bantz scyetz.

12

Yi elsawutzil tetz yi e' ak'unwil yi qui'c chixac
(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

1 Toque'n tzun Jesús tan xtxole'n junt elsawutzil scyetz yi e'
ajcawa'tz. Je yol i'e'j: "At jun yaj nin oc tan tawle'n jalaj uva le
tetz luwar, nin oc pe'm ta'n te'j. Nin bnix jun pila' ta'n kale na
ele't t'a'al uva. Ej nin bnix jun xcyak'te' ta'n. Yi nsken wi't bnix

ta'n, nin e' cyaj c'amol swutz. Ma yi taw, nintzun ben joylaj te jun pyaj.
2 Ma yi k'abte'n cosech, nin ben ẍchakol jun ẍchakum tan
ticy'le'n mu'ẍ tetz te yi cosech.
3 Poro yi e' c'amol nin e' oc tan stz'amle'n, nin tan biyle'n.
Nin aj chitxak'lultz. Qui'c nin mu'ẍ tal ben cyak'oltz tetz.
4 "Bene'n tzun ẍchakol taw luwar junt ẍchakum. Poro yi
tpone'n yaj nin e' oc tan c'oxle'n tan c'ub. Nin lo'on cya'n, nin
baj chijisol.
5 Poro yi taw luwar nin ben ẍchakol junt. Yi tpone'n yi
junta'tz el cu'n cya'n swutz.
"Yi tele'n tiemp e' ben ẍchakol wi'nin ẍchakum. At e' yi
q'uixpe'n tu' e' bantz. Nin at e' yi e' quimtz cya'n.
6 Poro at jun cy'ajl yi taw luwar, yi wi'nin ok'le'n wutz ta'n.
Wi'tzbil tlen tzun bene'n ẍchakol, na i xtxum yi taw luwar:
'Cyak'e' lo' k'ej, na incy'ajl bin.'
7 Poro itzun cyal yi e' ak'unwil squibil quib: 'Je nocx tz'ule'j,
ya'stzun sc'o'ek cyen tibaj luwar. Ba'n tcu'n kabiye' cu'nx tan
kacambal ketz yi luwar.'
8 Nintzun cu' chitz'amol nin el cu'n cya'n swutz. Nin el tu'
chijo'lil yi wankil prow," stzun Jesús scyetz.
9 Toque'n tzun Jesús tan jakle'n scyetz yi e' wi' banl wi':
"Ma jalu', ¿mbil sbne' yi taw luwar le chiwutz cyeru'? Je
puntile'j: Tz'ul tan chisotzaje'n cyakil ak'unwil, ma yi ama'l
stz'ak'lok scyetz junt tx'akajt wunak," chij Jesús scyetz.
10 "Ncha'tz qui pe' na chisi'leju' yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen
yi na tal:
'Yi c'ub yi qui'c xac ẍchiwutz yi e' bnol ca'l,
ya'stzun yi c'ub yi mas tajwe'n tan xcone'n.
11 Yi Kajcaw, ya'stzun txumul tetz yi xtxolbile'j.
Ej nin chumbalaj nin skawutz ketz,' " chij Jesús ban scyetz.
12 Bene'n tzun klo' Jesús cya'n xetze', na nin el chitxum tetz
yi ja xcon yi xtxolbila'tz tan Jesús tetz cyetz. Poro tan paj yi na
chixob scyetz yi e' wunak, cyaj cyen tu' quilol nin e' ajtz.

Yi cutxuj yi na ak'lij tetz César (Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

13 Bene'n tzun chichakol yi e' wi' banl wi' cobox parisey tan
yol tu Jesús. Ncha'tz xomche' cobox scyeri yi e' partir Herodes
scye'j. Yi chimantar i'tz tan joyle'n til Jesús.
14 Itzun yi cyopone'ntz te'j, itzun cyaltz:
—Ta', na kil ketz yi ya'stzun yi mero bintzi yi na tzanu' tan
xtxole'n. Ej nin na el katxum tetz yi qui na tajlaju' yi chitzi'
wunak, na qui na xobu' tetz jun. Qui'c na ban yi ko at k'ej
nka qui'c. Ntin na tzanu' tan xtxole'n sketz yi ẍe'n kaban tan
kopone'n te Ryos. I bin jalu' Ta', ¿ba'n pe' lkak' yi pwok yi na

tzan César yi wi'tz ajcaw tan jakle'n sketz, nka qui'? ¿Ba'n pe' lkak' nka qui'?

15 Poro jalcunin nachone'n Jesús te cyajtza'kl yi suble'n tu' i' cyajbil. Cha'stzun te bene'n tlol scyetz:

—¿Nxac na chitzanu' tan joyle'n puntil tan jale'n wil? Chichaje'u' yi pwok swetz. Na waj lwil.

16 Nintzun chichaj jun pwok yi cy'a'n cya'n, nin oc Jesús tan xmaye'n. Nin yi cwe'n tilol nintzun jaktz scyetz:

—¿Na' taw yi yubile'j yi at swutz yi pwoke'j? ¿Nin na' taw yi bi'aj yi banij swutz?

—Tetz César, yi wi'tz kajcaw, —che'ch.

17 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:

—Yi e'chk takle'n yi tetz César, ba'n kak' tetz. Poro ncha'tz ba'n kak' tetz Ryos cyakil yi e'chk takle'n yi tetz i', —chij Jesús bantz scyetz.

Wi'nin tzun cyele'n yab te yol.

At junt tir itz'e'n
(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

18 Itzun bantz, cyopone'n tzun cobox sadusey te Jesús. Le chiwutz cyetz qui'c itz'e'n junt tir ẍchixo'l alma'. Itzun ben cyaloltz tetz Jesús.

19 —Ta', tz'iba'nt cyen ta'n Moisés: "Ko at jun yaj yil quim, ej nin ko qui'c nitxajil njal cyen te txkel, chin tajwe'n cunin tan cyok'bel quib tu balc, tan jale'n xonl yi k'ajtzun alma'."*

20 Ma jalu' Ta', at juk yaj banak. Quitz'un quitzicy quib. Toque'n tzun txkel yi bajx, poro nin quim i', nin qui'c nin jun chinitxa' ban cyen.

21 Toque'n tzun yi ca'p nak te txkelbe'n yi k'ajtzun stzicy. Ncha'tz i', nin quim, nin qui'c nin jun chinitxa' jal. Ej nin ite'n nin ban yi toxi'n. Qui'c nin jun chinitxa' jaltz.

22 E' icy'ak chijuklil, poro quinin jal cyen jun chinitxa' te yi xna'n. Wi'tzbil tlen quime'n yi xna'n.

23 Ma jalu', yi nink chitz'ij junt tir, ¿na' scyetz jun ẍchixo'l yi juk yaja'tz tz'ocopon tetz chmil yi xna'n? Na e' len cu'n chmil banake', —che'ch tzun bantz tetz Jesús.

24 Saje'n tzun stza'wel Jesús:

—I bin jalu' yi e' cyeru' ja chixubsiju' na qui na el chitxumu' te yi mbi na tal yi yol Kataj. Ej nin qui na el chitxumu' te yi porer i'.

25 Na yil chitz'ij junt tir yi e' alma', qui't cyok'bej quib cyera'tz, nin qui't chume'. Cho'n ẍchibne' chi quitane'n yi e' ángel yi ate' tcya'j.

26 Poro tan tele'n chitxumu' tetz yi at itz'e'n junt tir ẍchixo'l alma', ulk tx'akx ẍchic'u'lu' yi yol yi tz'iba'nt cyen tan Moisés,

* **12:19** Dt 25.5.

yi ẍe'n cu'n jilone'n tzaj Ryos tetz, xo'l jun tal pucuj tze' yi na tzan k'a'kl. Nin je yol Ryose'j: ‘In chiRyosil Abraham tu Isaac tu Jacow,’ stzun Ryos ban cyen tetz Moisés.

27 Poro nsken chiquim yi oxa'tz yi talol Ryos yi jun xtxolbila'tz. Na tzun ẍchaj sketz yi itz'e'. Na yi Kataj i' kaRyosil yi o' yi itz'o', scyuch' yi e' yi quimnak chiwankil. Na swutz Ryos qui'c nin jun wunak yi najk sotz. Cha'stzun te xubsnake'u' yi na cyalu' yi qui'c itz'e'n junt tir ẍchixo'l alma'.

Yi ca'wl yi mas tajwe'n tan kabnol tane'n
(Mt 22.34-40)

28 Tpone'n tzun jun scyeri yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés te Jesús. Na nin tbit yi toque'n Jesús tan wak' ib scyuch' yi e' sadusey nin xcye' i' tan xite'n cyajtza'kl. Nintzun jaktz tetz:

—I bin jalu' Ta', ¿na' scyetz ca'wl yi mas tajwe'n tan kabnol tane'n?

29 Saje'n tzun stza'wel Jesús:

—Yi ca'wl yi mas tajwe'n i'tz: ‘Axwok aj Israel bitwok tzaj, yi ketz Kajcaw, yi kaRyosil, jun ntzi' i'.

30 Lok'aj bin yi awajcaw, yi aRyosil tetz cu'n awalma' nin tetz cu'n awajtza'kl, nin ak'aj cyakil achamil tan xcone'n tetz.’ Ya'stzun yi ca'wl yi mas tajwe'n tan banle'n tane'n.

31 Ej nin ni'cu'n mu'ẍ tal yi ca'p yi na tal: ‘Lok'we' yi e' wunak chi na alok' awib atz.’ Qui'c nin jun ca'wl yi at mas k'ej swutz yi coba'tz, —chij Jesús ban tetz.

32 Bene'n tzun tlol yi tx'olol xo'l yi ley Moisés tetz Jesús:

—Chumbalaj nin yi yolu' Ta'. Bintzi na talu' yi jun ntzi' Ryos at, na cya'l atit junt.

33 Ej nin mas ba'n tcu'n lok'e'n wutz Ryos tetz cu'n kalma', nin tetz cu'n kajtza'kl swutz cyakil yi e'chk katx'ixwatz nka e'chk oy yi na kak' tetz Ryos. Ncha'tz mas ba'n tcu'n yi nink kak' cyakil kachamil tan xcone'n tetz Ryos. Nin ncha'tz mas ba'n tcu'n yi lok'e'n chiwutz wunak swutz cyakil e'chk katx'ixwatz nka e'chk oy yi na kak' tetz Ryos.

34 Yi tilol Jesús yi ba'n na el xtxum yaj tetz, itzun taltz tetz:

—Txant tan awoque'n tk'ab Ryos.

Cya'l nin junt nimsaj c'u'l tan wak' ib tu Jesús.

Yi Cristo i' Ajcaw te k'ajtzun Luwiy
(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

35 Itzun tal Jesús scyetz yi e' wunak te yi na tzan tan chichusle'n le templo:

—I bin jalu' ¿nxac na cyal yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés yi xonl tu' k'ajtzun Luwiy yi Cristo yi jun bixba'nt tan tule'n?

36 Na ko xonl tu' k'ajtzun Luwiy yi Cristo, ¿mbi tzuntz yi talnak Luwiy tan porer yi Espíritu Sant yi xtxolbile'j?:
‘Itzun tal Kataj Ryos tetz Wajcaw:

C'olchin cu'n tzone'j le insbal,
jalen cu'n lcho'c e' acontr wa'n jak' awukan,
stzun Ryos banak cyen tetz Wajcaw.'†
37 Ko ya'tz yi yol yi alijt cyen tan k'ajtzun kamam Luwiy tan
porer yi Espíritu Sant, ¿nxac na cyal yi e' tx'olol xo'l yi ley
Moisés yi wunak tu' Cristo, yi xonl tu' Luwiy yi jun yi bixba'nt
tan tule'n?
Wi'nin tzun wunak ate'tz tan tbite'n yi yol Jesús, nin wi'nin
chitzatzine'n yi quibital yi xtxolbila'tz.

Yi talolt Jesús chipaltil yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés
(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

38 Ncha'tz tal Jesús scyetz yi e' wunak yi toque'nt tan
chichusle'n: "Or quilu', chixomi'chu' te cyajtza'kl yi e' tx'olol
xo'l yi ley Moisés. Na yi e' cyetz na xcon jun jilwutz be'ch cyetz
cya'n yi chukpi'n nintu', tan ẍchajle'n ẍchiwutz wunak yi qui'c
quil tane'n. Nin wi'nin na chitzatzin yi na ak'lij chik'ej yi na
bajij k'ajla'n scyetz.
39 Ej nin yi na chiban chimunl swutz Ryos tulak e'chk
sinagoga, ntin na cyaj chic'ole' tibaj yi bajx chem tan jale'n
chik'ej. Ej nin yi na bajij jun wa'a'n, ntin na cyaj cho'c jalen
tzi'n quen tan majle'n yi bajx chem.
40 Or quilu' yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés na na chimajlen
chica'l yi e' xma'lca'n, nin tan tewe'n yi quil, tunin na chiben
quen tunin tan orari'n. Tan tu' yi ya'tz na chiban, tz'ak'lok
mas chicaws."

Yi oy yi opon tan jun tal xna'n meba' nin xma'lca'n
(Lc 21.1-4)

41 At jun tir yi cho'n c'olchij Jesús le templo, naka'jil kale atit
yi e'chk cu'lbil oy. Nintzun tilnintz yi wi'nin cyopone'n wunak
tan tak'le'n cyoy. Nin til yi wi'nin cyoque'n ric tan cu'se'n
wi'nin pwok tul e'chk cu'lbila'tz.
42 Topone'n tzun jun tal prow xna'n xma'lca'n, nin cu' tk'ol
cob tal centaw.
43 Yi bene'n tilol Jesús nintzun e' saj ẍchakol yi e' ẍchusbe'tz,
itzun taltz scyetz:
—Jun cu'n yol swale' nin tzitetz, yi jun tal prow xma'lca'ne'j,
i' mmak'on mas pwok ẍchiwutz cyakil wunak,
44 na yi e' cyetz, wi' tlen tu' chipu'k ncu' cya'n. Ma yi tal prow
xna'ne'j, yi chin meba' nin, ja toy cyakil yi pwok yi colij ta'n
tetz gast.

13

Yi talol Jesús yi xitok yi templo
(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

† **12:36** Sal 110.1.

1 Itzun bantz yi tele'n tzaj Jesús le templo nin ben tlol jun
ẍchusbe'tz tetz:
—Ta', tilninu' e'chk c'ube'j, tilninu' e'chk ca'le'j yi cwent yi
templo, chumbalaj nin, —stzun yi jun ẍchusbe'tza'tz.
2 —Bintzi, chumbalaj nin yi ca'le'j yi na awil nin. Poro tz'ul
jun tiemp yi qui'c nin jun c'ub yi nink cyaj cyen tib junt. Cyakil
cu'n copon ch'uki'n, —chij Jesús ban tetz.

Yi e'chk techl yi sbajok yi txant tan tule'n yi wi'tzbil k'ejlal
(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)

3 Itzun bantz yi chije'n pone'n Jesús wi Olivo nin e' c'ole'
cu'ntz. Lajluch cu'n na quil tzaj yi templo. Chichuc tzun Lu',
tu Jacow tu Wa'n tu Leẍ yi cyoque'n tan jakle'n jun xtxolbil
tetz Jesús.
4 Itzun chijaktz:
—I bin jalu' Ta', tale'u' sketz tona' lbajij yi e'chk xtxolbila'tz
yi ntalu' sketz. Nin tale'u' sketz mbi techlil sbajok yil tz'ul tzaj
yi jun tiempa'tz.
5 —Or tzitilwok, qui'k cxubsijwok,
6 na ẍchijalok wi'nin e' yi scyale' yi e' len cu'n Cristo. Chix-
cyek tan chisuble'n wi'nin wunak.
7 Nin ncha'tz acxbisunch yil tzitbit yi na tzan e'chk lmak
oyintzi', nin yil tzitbit yi at tulbil mas lmak oyintzi', na tetz
nintz. Poro nk'era'tz yi wi'tzbil k'ejlal.
8 Na yi ntaxk ul yi wi'tzbil k'ejlala'tz chocopon e'chk lmak
tnum tan oyintzi' scyuch' e' mas lmak tnum. Tz'ocopon jun
tnum tan biyle'n junt. Copon wi'nin e'chk coblajnob bene'n
tzi'n wi munt. Sjalok we'j, poro cyakil yi xtxolbile'j, xe'tzbil
tu' yi q'uixc'uj.
9 "Ma axwok itetz or tzitil, na cxjatxlokwok ẍchik'ab yi e' yi
at ca'wl ẍchik'ab. Cxlo'onkwok cyak'un lakak sinagoga. Ej nin
tan tu' yi na cxomwok swe'j, ncxbenwok ticy'le'n ẍchiwutz yi e'
gobernador nin ẍchiwutz yi e' rey tan tbite'n icaws. Poro ba'n
atit, na sjalok ama'l tan xtxole'n scyetz yi mbi eka'n wa'n.
10 Ej nin ncha'tz, yi ntaxk ul yi wi'tzbil k'ejlal, tajwe'n yil
txolij yi balaj stziblal scyetz cyakil jilwutz wunak.
11 Ej nin yil cxben ticy'le'n ẍchiwutz yi e' ajcaw, quil cxbisun-
wok te yi mbi tzital. Ntin alwok yi yol yi stk'e' Ryos le iwi', na
nk'e'tz axwok cxjilonk, ma na i yi Espíritu Sant.
12 Ncha'tz at e' yi chocopon tan xochle'n yi quitz'un nka
quitzicy tan chicwe'n biyij. Ncha'tz at e' yi ya'tz ẍchibne' te
chicy'ajl. Ncha'tz at e' yi chocopon tan xochle'n chitaj chitxu'
tan cyele'n cu'n swutz.
13 Ej nin tan paj yi na cxomwok swe'j, cyakil wunak chi'chok
chic'u'l tzite'j. Poro cyakil yi e' yil tz'icy'pon yi q'uixc'uja'tz

cya'n jalen yil chiquim, ya'stzun yi e' yi ẍchiclaxok tk'ab yi q'uixc'uja'tz yi banij.

14 "Ej nin je junt xtxolbile'j yi tz'iba'nt cyen tak'un k'ajtzun Daniel, yi elsanl stzi' Ryos tentz: 'Sjalok jun yaj yi chin cachi' nin, yi chin aj xitunl nin.' (Yi e' yil cho'c tan si'le'n yi xtxolbile'j lo'k tz'el chitxum tetz.) Yil tz'ocopon yi juna'tz le ama'l kale qui'cle't cu tan tocompone'n, ba'n tcu'n yil che'l ojk cyakil yi e' yi najlche' Judea tan cyewal quib xo'l wutz.

15 Nin ko c'olchij jun yaj wutz ca'l yil tbit stziblal, tajwe'n tan tele'n ojk lajke'l. Ba'n tcu'n qui't tz'oc xe ca'l tan telse'n tzaj alchok takle'n.

16 Ej nin yi e' yi ate' tan ak'un wi cojbil, ba'n tcu'n quil chipakxij xe'ak chica'l tan ticy'le'n be'ch cyetz.

17 ¡Lastum e' prow xna'n yi e' ch'on wi' yil bajij yi e'chk takle'na'tz! ¡Lastum yi prow xna'n yi ni' cu'n ni' scye'j!

18 Nachwok Kataj tan qui noje'n quen yi jun ila'tz te yi tiemp tetz che'w.

19 Na tz'ul wi'nin q'uixc'uj. Jetz yi xe'tzbil tzaj, txe'n cunin bajij jun q'uixc'uj chi yi juna'tz yi sbajok. Ej nin qui't bajij junt.

20 Yi na tzan yi jun q'uixc'uja'tz tz'ocopon Kataj Ryos tan makle'n wutz, na yi ko qui', cya'l nin jun yi nink clax. Smakxok yi jun q'uixc'uja'tz ta'n tan tu' yi tz'elepon k'ajab scye'j yi e' yi txa'ijche't.

21 "At e' yi scyale': 'Cho'n at yi Cristo tzone'j,' nin at e' yi scyale': 'Cho'n at Cristo chone'j.' Itocsajch.

22 Na ẍchijalok e' yi scyocse' len quib tetz Cristo. Ej nin ẍchijalok e' yi scyale' yi e' len cu'n elsanl stzi' Ryos. Yi e'a'tz, chixcyek tan banle'n wi'nin milawr tan chisuble'n wunak. Ej nin yi atk rmeril, chixcyek klo' tan chisuble'n yi e' yi txa'ijche't, poro qui'.

23 Ma axwok itetz, list cuntunin axwok, na ja wi't wal cyakil yi puntil tzitetz.

Yi mbi cu'n sbajok yil tz'ul tzaj yi Bajx Cy'ajol (Mt 24.29-35, 42-44; Lc 21.25-36)

24 "Yil tzaj wi' yi q'uixc'uj tc'u'l jun tiempa'tz tz'ocopon tz'o'tz swutz yi k'ej. Ej nin quil txekun yi xaw.

25 Nin cyakil yi at tcya'j syucank.

26 Kalena's tzun chinquilnin cyakil jilwutz wunak yi in yi in Bajx Cy'ajol. Na chincu'ul tul jun chin sbak', nin cy'a'n imporer wa'n tu ink'ej.

27 Kalena's tzun che' inchaknin yi e' ináng̈el tan chimolche'n tzaj yi e' yi txa'ijche't yi ate' bene'n tzi'n wi munt, tu yi e' yi ate' tcya'j.

28 “Ba'n cxo'cwok tan xtxumle'n yi jun elsawutzile'j tetz jun
wi' ibẍ: Na yi na xe'tij jun wi' ibẍ tan xlumine'n na el katxum
tetz yi txant tan tucumule'n yi tiemp tetz tz'a'.
29 Ni'cu'n sbajok tzantzaj, na yil tzitilwok cyakil yi e'chk
techl yi ja wi't wal tzitetz, i'tz jun senil yi txant tan wule'n.
Yil tzitil yi e'chk techla'tz ja tzun opon txe' quen cunin yi jun
tiempa'tz.
30 Jun cu'n yol na walnin tzitetz, quil chisotz yi jun jilwutz
wunake'j jalen yil bajij yi e'chk takle'na'tz yi ja wi't wal.
31 Na yi tcya'j tu yi wuxtx'otx' sotzok tera'tz poro yi weri
inyol tz'elk cu'n te'j. Quil sotz tera'tz.
32 “Poro cya'l nin jun yi nink tz'el xtxum tetz tona' lbajij yi
e'chk takle'ne'j. Qui na el chitxum yi e' ángel tetz. Mpe ik in,
yi in Cy'ajol, qui na el intxum tetz, ma na ntin Kataj Ryos ilol
tetz.
33 “Cha'stzun te or tzitilwok. Acxwiti'ch. Nachwok Ryos, na
qui na itil mbi tiempil yil bajij yi xtxolbila'se'j.
34 Ni'cu'n sbajok chi ban jun yaj yi ben joylaj tan xo'n. Cyaj
tilol yi ca'l, nin cyaj cawul yi e' mos. Cyaj tk'ol yi cyak'un, nin
cyaj tloltz tetz yi q'uicy'lom puert: ‘Sajch awatl.’
35 Ncha'tz bin itetz, sajch iwatl, na qui na itil yi mbi tiempil
tz'ul tzaj yi taw ca'l. Mi tz'ul pe' yil cu' k'ej, nka yil tz'ok' q'uitx,
nka skilt cuntu', quinin elsbil txum.
36 Ban ko na cxwitwok yil tz'ul tzaj.
37 Ej nin yi xtxolbile'j yi na walnin tzitetz, nk'e'tz ntin tetz
itetz, ma na tetz cyakil: Or bin tzitilwok.

14

Yi joyle'n puntil tan xtx'amxe'n Jesús
(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

1 Itzun bantz yi cobte'n k'ej tan tucumule'n yi k'ej yi na bi'aj
Pasc, yi k'ej yi na bajsij yi pam yi qui'c xtx'amil, nin e' mol
quib yi e' wi'tz pale' scyuch' e' tx'olol xo'l yi ley Moisés. Ej nin
e' octz tan xtxumle'n yi ẍe'n chiban tan suble'n Jesús nin tan
xtx'amxe'n cya'n, tan cwe'n chibiyol.
2 Poro itzun cyaltz:
—Ba'n tcu'n quil katz'am le k'ej, na ko tzun chije' nil yi e'
wunak ske'j, —che'ch bantz.

Yi je'n kojij tz'ac'bil twi' Jesús
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

3 Cho'n tzun at Jesús le tal aldey yi na bi'aj Betania. Cho'n
at i' le ca'l Simón, yi Simón yi icy'nak yi yabil te'j yi na bi'aj
lepra. Te yi c'olch quen i' te mes nintzun opon jun xna'n te'j.
Cy'a'n jun perjum ta'n yi na bi'aj nardo. Wi'nin c'o'cal, nin
wi'nin jamel. Cho'n at tul jun balaj cu'lbil yi na bi'aj alabastro.

Nintzun el stzojlul yi stzi' yi cu'lbil yi jun tz'ac'bila'tz nin je' kojol twi' Jesús.
4 Poro at tzun e' yi je' ẍchiwutz yi mbi cu'n ban yi xna'na'tz. Nintzun cyaltz:
—Lastum yi tx'akxe'n tu' mban yi tz'ac'bile'j.
5 Ba'n tcu'n yi nink mben c'a'y tan ox cient pwok nin ja klo' xcon yi jamel tan quich'eye'n yi e' meba'.
Quinin e' tzatzin yi e'a'tz te yi tajtza'kl yi xna'n.
6 Poro itzun ben tlol Jesús scyetz:
—Quil tzitak'wok bis te yi xna'ne'j, na yi je'j yi mban i' swe'j ba'n atit.
7 Inti e' meba', ate' nin cyera'tz tzixo'lwok cyakil tiemp. Ko na itaj tziban jun ba'n scyetz, ba'n tziban, poro yi in wetz quil na'tij mas tiemp tzixo'lwok.
8 Yi xna'ne'j, ja tak' yi nxcye' te'j. Ja xompon chan tan tocse'n tz'ac'bil te inwankil tetz mukbil wetz.
9 Jun cu'n yol swale' nin tzitetz, kalel txolije't yi balaj stziblal bene'n tzi'n wi munt, ncha'tz sna'wsok yi mbi mban yi xna'ne'j, —stzun Jesús ban scyetz.

Yi cwe'n xtxumul Judas yi jatxle'n Jesús
(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

10 Itzun bantz, at jun scyeri yi coblaj ẍchusbe'tz Jesús yi na bi'aj Judas Iscariot. Nin ben i' tan yol scyetz yi e' wi'tz pale'. Yi tajbil Judas i'tz tan banle'n jun trat scyuch' yi e' wi'tz pale' tan jatxle'n Jesús ẍchik'ab.
11 Yi quibital yi e' wi'tz pale'a'tz yi tajtza'kl Judas wi'nin chitzatzine'n, nin chisuk pwok tetz. Ninin cunin xe'tij Judas tan joyle'n puntil yi ẍe'n sban i' tan jatxle'n Jesús ẍchik'ab.

Yi wi'tzbil tir yi chiwane'n Jesús scyuch' yi e' ẍchusbe'tz
(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

12 Itzun bantz tul yi bajx k'ej yi na bajsij yi pam yi qui'c xtx'amil, yi k'ej yi na oc jak' kul yi cne'r tetz Pasc, nintzun e' oc yi e' ẍchusbe'tz Jesús tan jakle'n jun xtxolbil tetz:
—Ma jalu' Ta', ¿mbi na tal teru'? ¿Na'l kabene't tan nuc'le'n yi wa'a'n tetz Pasc?
13 Saje'n tzun ẍchakol Jesús cob scyeri e' ẍchusbe'tz nin taltz scyetz:
—Ba'n cxbenwok tnum. Nin yil cxopon tnum cxnojponk te jun yaj yi cy'a'n jun ẍchok' a' ta'n. Ba'n cxomwok nin te'j.
14 Itzun yil cxoponwok te yi ca'l kalel tz'oque't i' ba'n tzitalwok quen tetz yi taw ca'l: "I nsaj tlol Kajcaw, ¿na' atit yi ama'l kalel kawane't tetz Pasc scyuch' inchusbe'tz? stzun i' mban tzaj."
15 Tzun ẍchaje' jun ca'l yi list atit. Cho'n at le ca'p chup. Cho'n tzun tzinuc'wok ketz kawa', —chij Jesús ban nintz scyetz.

16 Chibene'n tzuntz. Nin yi cyopone'n tnum inin bana's,
quib yi ben alij scyetz. Chixe'te'n tzuntz tan nuc'le'n yi jun
wa'a'n tetz Pasc.
17 Ma yi toque'n akale'n nintzun e' opon Jesús scyuch' yi
coblaj ẍchusbe'tz.
18 Ej nin te yi na chiwan, nintzun tal Jesús scyetz:
—Jun cu'n yol swale' nin tzitetz, at jun skaxo'l yi tz'ocopon
tan injatxle'n ẍchik'ab incontr.
19 Yi quibital yi yole'j nintzun e' bisuntz nin ẍchijunalen e'
octz tan jakle'n tetz Jesús:
—¿In polo' Ta'?
20 —I'tz jun scyeri yi coblaj ixone'n. I'tz yi jun yi na tzan tan
mu'le'n yi tetz pam tul yi lake'j yi na xcon wa'n.
21 Bintzinin, tajwe'n tan tele'n cu'n te cyakil yi tz'iba'nt cyen
swe'j, yi in yi in Bajx Cy'ajol, poro lastum yi yaj yil chinjatxon
nin ẍchik'ab incontr. Ba'n tcu'n klo' yi qui'k itz'nak i', —stzun
Jesús scyetz yi e' ẍchusbe'tz.
22 Te yi na chiwan, je'n tzun tcy'al Jesús jun pam nin tyoẍintz
tibaj. Kalena's tzun cwe'n piẍultz, nin ben jatxoltz scyetz e'
ẍchusbe'tz.
—Je'j, bajswoke'n, na i'tz inwankil.
23 Je'n tzun tcy'al jun was, cu'lbil quic'a'. Yi wi't tyoẍine'n
tibaj, nin ben tk'oltz scyetz. Tircu'n e', baj len mu'ẍ cya'n.
24 Bene'n tzun tlol scyetz:
—Yi at tul yi lake'j i'tz inẍch'el, nin yil saj kojx inẍch'el sbixek
jun ac'aj trat tan cuyle'n chipaj wi'nin wunak.
25 Ej nin jun cu'n yol swale' tzitetz, qui't lwuc'aj yi t'a'al uva
jalen cu'n yil tz'ul yi k'ejlal yil tz'oc intaj tan cawu'n, kalena's
tzun lbaj junt tir wa'n.

Yi tlol Jesús yi stewe' Lu' yi na xom te'j
(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

26 Yi wi't stzaje'n wi' jun chibitz, cho'n tzun chibene'ntz wi
Olivo.
27 Toque'n tzun Jesús tan yol scyetz:
—Tan yi e'chk takle'n yi sbajok swe'j te akale'ne'j xitok len
itajtza'kl. Na at jun xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi na tal: ‘Cupon
imbiyol yi pstor, nin yi e' cneru', chelepon xit.’*
28 Poro yil nitz'ij junt tir ẍchixo'l alma', chimbajxpon wetz
Galilea tan ich'iwe'n, —stzun Jesús bantz scyetz.
29 Ma yi tbital Lu', itzun taltz:
—Mpe nink chipakxij cyakil yi e' mas, ilenin chin xomok
wetz te'ju'.
30 —Jun cu'n yol Lu', yi ntaxk ok' cob tir jun ajtzo' te yi
ak'bale'j nsken awal ox tir yi qui xomquiẍ swe'j.

* **14:27** Zac 13.7.

31 Poro quinin tane' Lu' tan talche'n:
—Ta', mpe nink chinquim tan paj, quil wal yi qui xomij inwi' te'ju', —stzun Lu' tetz Jesús.
Ncha'tz yi e' mas ẍchusbe'tz ite'n nin cyala'tz.

Yi toque'n Jesús tan nachle'n Kataj le ama'l Getsemaní.
(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

32 Cho'n tzun cyopone'n Jesús le ama'l yi na bi'aj Getsemaní. Bene'n tzun tlol scyetz yi e' ẍchusbe'tz:
—C'olchin quen tu'wok tzone'j, jalen pe'k nchimben tzaj tan nachle'n Kataj.
33 Yi bene'n, ntin e' ben tcy'al Lu', Jacow tu Wa'n. Xe'te'n nin ban talma' Jesús tan txuknewe'n tan paj xo'w nin bis.
34 Itzun ben tlol scyetz:
—Chin bis nin na nicy'an. Jalt nin tan inquime'n ta'n. Nquentu'wok tzone'j poro quil cxwitwok.
35 Tele'n tzun ẍkansal tib joylaj len mu'ẍ, nin ben jokbal tib wuxtx'otx' tan jakle'n tetz Ryos, yi ko at rmeril tan qui tijol yi jun q'uixc'uja'tz yi tx'aklij swutz i'.
36 Je tzun tal i' yi toque'n tan nachle'n Kataj: "Ta', ilu' Intaj, nin na el intxum tetz yi qui'c nin jun takle'n yi qui'k xcye'u' te'j, nink chinjatxlenu' tk'ab yi jun q'uixc'uj yi tx'aklij tzinwutz. Poro qui na waj yi wetz wajbil Ta', ma na ntin yi teru' tajbilu'," stzun i'.
37 Ma yi pakxe'n kale ate' quent yi e' ẍchusbe'tz, na chiwit len. Bene'n tzun tlol tetz Lu':
—Simón, ¿na pe' cẍwit? ¿Qui'c nin polo' rmeril yi nink mamuc' jun or watl?
38 Elk iwatl, nin nachwok Kataj tan qui ibene'n tul il. Bintzinin na el italma' tan wuch'eye'n, poro qui na xtx'aj yi iwankil.
39 Bene'n tzun junt tir Jesús tan nachle'n Kataj nin ite'n nin yola'tz taltz.
40 Yi pakxe'n tzaj junt tir i' na chiwit len cu'n yi e' ẍchusbe'tz, na ocnak cyen tunin bow chin chiwatl. Ej nin yi jilone'n Jesús scyetz, cya'l nin jun yi tza'wen tzaj yi yol i'.
41 Nin yi pakxe'n tzaj le toxi'n tir nin taltz scyetz:
—Ba'n cxwitwok jalu'. Ba'n cxuje'wok ko ya'tz itajbil. Poro yi in wetz yi in Bajx Cy'ajol ja wi't opon oril tan imbene'n jatxij ẍchik'ab yi e' juchul il.
42 Poro or tzije'nwok, quin, na je yi jatxol wetz, chu'l tzi'ne'j.

Yi bene'n Jesús pres
(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

43 I cunin na tzan Jesús tan yol yi tpone'n Judas te'j. Yi Judas i' jun scyeri yi coblaj ẍchusbe'tz Jesús. Xomche' jun c'oloj wunak te'j. Cy'a'n len spar tu tze' cya'n. Chakijche' cyak'un

yi e' wi'tz pale' scyuch' yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés nin e' wi' banl wi' scyetz judiy.

44 Inti Judas, yi c'ayin nin Jesús, nsken tal i' scyetz yi ẍe'n sban i' tan ẍchajle'n Jesús scyetz. Je yol i'e'j: "Yi jun yil tzintz'ube'n xak stzi' itzun i'a'stz, nintzun chitz'ame'nu'-tz, nin quicy'ajninu'-tz," chij i'.

45 Itzun yi tpone'n Judas le jun luwara'tz, cyenin tzun bene'ntz swutz Jesús, itzun taltz:

—Quech Ta'.

Nintzun ben tan stz'uble'n xak stzi' Jesús.

46 Chibene'n tzuntz tan stz'amle'n Jesús, nin cu' chitz'amoltz, tan bene'n pres.

47 Poro at tzun jun scyeri yi e' yi ate' te Jesús nin jetzaj tcy'al yi tetz spar. Nin lo'on yi ẍchakum yi wi'tz pale' ta'n, ninin el jalaj ẍchin ta'n.

48 Yi xtx'amxe'n Jesús cya'n, itzun ben tloltz scyetz:

—¿Mbi xac cy'a'n spar tu tze' cya'nu' tan intz'amle'n? ¿In pe' alk'om ẍchiwutzu'?

49 ¿Mbi tzuntz qui je' chitz'amolu' in te yi na chintzan tzaj tan chichusle'nu' le templo? Poro tajwe'n cu'n tan tele'n cu'n te yi e'chk takle'ne'j yi na bajij swe'j jalcu'n, na tz'iba'nt cyen cyak'un yi e' elsanl stzi' Ryos tentz, yi ya'stzun sbajoktz, —chij Jesús bantz.

50 Cyele'n tzun ojk cyakil yi e' ẍchusbe'tz, nin cyaj cyen tetz Jesús ẍchuc.

Yi tele'n ojk yi xicy yi tx'anl cuntu'

51 At tzun jun xicy yi ẍchusbe'tz Jesús yi xomnin wutz chicoc yi e' contr Jesús. Txowi'n jun xbu'k ta'n. Cyoque'n tzun yi e' contr tan stz'amle'n klo'. Poro quinin e' xcye' tan stz'amle'n. Ntin xbu'k tx'amx cyen cya'n.

52 Cha'stzun te cyaj cyen tu' tilol xicy yi xbu'k, nin el ojkujtz. Tx'anl cuntu' i'. Qui'c be'ch tetz yi tele'n ojk.

Yi tpone'n ticy'le'n Jesús ẍchiwutz e' wi' banl wi'
(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

53 Bene'n tzun quicy'al Jesús swutz yi wi'tz pale'. Tircu'n tzun cyopone'n yi e' wi'tz pale', scyuch' yi e' wi' banl wi', nin scyuch' yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés.

54 Ma Lu', joylaj xomnint wutz chicoc yi e' tz'amol tetz Jesús. Xom nintz scye'j jalen cu'n cyopone'n le ca'l yi wi'tz pale'. Ocopon cyen tu' Lu' wutzk'anil, nin c'ole' quentz ẍchixo'l yi e' aj ront cwent pale' tan mak'o'n ib tzik'ak'.

55 Cyoque'n tzun yi e' wi'tz pale' scyuch' cyakil yi e' chiwi' banl wi' yi e' judiy tan joyle'n puntil tan tak'le'n til Jesús. Na yi cyetz cyajbil i'tz tan tele'n cu'n swutz. Poro quinin jal puntil cya'n.

56 At wi'nin e', e' octz tan jale'n cu'n wi cyak' te'j, poro
aparch klen chiyol.
57 Chije'n tzun txiclok cobox tan tak'le'n til Jesús, poro wi
cyak' tu'.
58 Je chiyole'j:
—Je yol nkubit ketz te nocxe'j: 'Tzinxite' cu'n yi ca'l yi wi'nin
xanil, yi wunak bnol tetz, nin le toxi'n k'ej jepon intxicbal junt
tir, yi nk'e'tz wunak bnol tetz,' stzun i', —che'ch bantz.
59 Poro ncha'tz e', aparch klen chiyol.
60 Je'n tzun txiclok yi wi'tz pale' ẍchiwutz yi e' mas yi
chichamo'n quib, nintzun jaktz tetz Jesús:
—¿Mbi tzuntz yi qui'c nin jun yol na awal tzaj tan acolol
awib?
61 Poro yi Jesús, quinin ben stza'wel. Cha'stzun te jakol yi
wi'tz pale' tetz:
—¿I pe' aẍa'tz yi Cristo, yi Cy'ajl Ryos yi wi'nin k'ej?
62 —I ina'tz, nin squile'u' yi c'olẍchin xlaj Kataj Ryos, yi Ryos
yi chin cham nin tetz. Nin ẍchinquile'u' yi in yi in Bajx Cy'ajol
yil nopon tzaj junt tir tcya'j tul noc sbak', —stzun Jesús tetz.
63 Toque'n tzun yi wi'tz pale' tan rit'e'n cu'n yi be'ch tetz tan
ẍchajle'n yi qui na yub yi yol Jesús swutz i'. Bene'n tzun tloltz
scyetz:
—Qui tajwe'n mas stiw tan joyle'n til,
64 na ja wi't quibitu' yi ja wi't el k'ej Kataj Ryos ta'n. I bin
jalu', ¿mbi na cyal cyeru' te xtxolbile'j? —stzun yi wi'tz pale'.
—Tajwe'n tan quime'n, —che'ch bantz chicyakil.
65 Cyoque'n tzun cobox tan stzube'n cyen yi t'a'al chitzi' te
wutz Jesús. Nin ncha'tz oc jun su't cya'n tan jople'n wutz.
Kalena's tzun cyoque'ntz tan t'okle'n. Itzun cyaltz:
—¿Cẍopon pe' te'j, na' ncẍbiyon? —che'ch.
Ncha'tz yi e' aj ront nin e' octz tan t'okle'n xak stzi' Jesús.

Yi talol Lu' yi qui xomij wi' te Jesús
(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-29)

66 Cho'n tzun at Lu' wutzk'anil yi tpone'n jun mos yi wi'tz
pale'.
67 Nintzun ben tilol yi c'olchij Lu' tzi k'ak' tan mak'o'n ib,
nintzun c'abe' cyentz tan xmaye'n.
—Yi aẍatz, aẍ jun scyeri yi e' yi xomche' te Jesús yi aj Nazaret,
—stzun i' bantz tetz Lu'.
68 —Qui', qui wajske'n wutz yi juna'tz, nin qui na pujx wa'n
yi mbi na awal tzaj swetz, —stzun Lu' tetz.
Yi wi't talol Lu' yi yola'tz nintzun el tzi puert. Tok'e'n tzun
jun ajtzo'.
69 Toque'nt tzun yi mos tan xmaye'n nin Lu', nintzun taltz
scyetz yi e' yi ate' naka'j:

—Yi yaje'j, i' jun scyeri yi e' ẍchusbe'tz Jesús.

70 Poro nintzun tal Lu' junt tir yi qui'. Junt tkuj nintz, yi cyalol yi e' yi ate'-tz xlaj Lu':

—Jun cu'n yol, aẍ jun cyuch' yi e'a'tz, na aẍ aj Galilea, na ni'cu'n cẍjilon scyuch'.

71 Poro itzun tal Lu':

—Sak swutz Ryos yi qui wajske'n wutz yi jun yaja'tz yi na cyal tzaju' swetz, —stzun Lu' bantz.

72 I cunin na eltzaj yi yola'tz le stzi' Lu' yi tok'e'n junt tir yi ajtzo'. Tule'n tzun tx'akx tc'u'l Lu' yi yol Jesús yi nsken tal: "Yi ntaxk ok' cob tir jun ajtzo', nsken awal ox tir yi qui xomij awi' swe'j." Yi tule'n tx'akx yi yola'tz tc'u'l Lu', nintzun ok' cu'ntz.

15

Yi tpone'n ticy'le'n Jesús swutz Pilat
(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

1 Itzun bantz yi tule'n skil, chichamol tzun quib cyakil yi e' wi'tz pale' scyuch' yi e' chiwi' banl wi' e' judiy, nin scyuch' yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés, scyuch' cyakil yi e' aj txumunl. Cwe'n tzun chic'alol Jesús nin ben quicy'al swutz Pilat.

2 Toque'n tzun Pilat tan jakle'n tetz:

—¿Aẍ pe' chireyil yi e' judiy?

—I ina'tz, chi na tal tzaju' swetz, —stzun Jesús bantz.

3 Poro mas tcunin til cyak' yi e' wi'tz pale'.

4 Toque'nt tzun Pilat tan jakle'n junt tir tetz Jesús:

—¿Mbi tzuntz yi qui'c nin na awal tzaj? ¿Qui pe' na awitnin yi awil yi na chitzan wunak tan jale'n te akul?

5 Poro yi Jesús, qui'c na tal nin. Cha'stzun te qui't pujxij tan Pilat yi mbil sban.

Yi bixewe'n tan cwe'n biyij Jesús
(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

6 At tzun jun cstumbr Pilat, ilen nin na stzakplen jun pres lakak k'ej Pasc. I yi cyajbil wunak ya'stzun yi na el tzakpu'n.

7 At tzun jun pres yi na bi'aj Barrabás. At i' xetze' scyuch' coboxt, tan paj yi e' contr te yi gobierum nin tan paj yi e' biyol nak.

8 Cyopone'n tzun yi e' wunak swutz pilat tan jakle'n tetz tan tele'n stzakpul jun pres chi tane'n nin cstumbr i'.

9 —¿Na pe' cyaju' yil tzintzakplen yi chireyilu' yi e'u' judiy? —stzun i' bantz.

10 Xcon yi jun yola'tz tan Pilat na el xtxum tetz yi opon ticy'le'n Jesús swutz i' cyak'un yi e' pale' tan tu' yi na chi'ch chic'u'l te'j.

11 Poro yi e' wi'tz pale' nintzun e' octz tan tocse'n chic'u'l yi
e' wunak tan chïxch'ine'n, nin tan cyalol yi ba'n tcu'n yil tz'el
tzakpu'n Barrabás.
12 Jakol tzun Pilat scyetz:
—¿Mbi tzun cyajbilu' tan imbnol te yi yaje'j yi na cyalu'
"Kareyil" tetz? —chij Pilat ban scyetz.
13 Chïxch'ine'n tzuntz chicyakil cu'n, itzun cyaltz:
—Jeken swutz pasyon.
14 —Poro, ¿mbi tzun til? —stzun Pilat bantz scyetz.
Poro yi e' wunak wi'nin chïxch'ine'n:
—Jeken swutz pasyon, —che'ch.
15 El tzun Barrabás liwr tan Pilat na yi tajbil i' i'tz tan
chitzatzine'n cyakil wunak te'j.
Itzun te yi nsken lo'on Jesús tan xicy'xab tan ca'wl Pilat
nintzun ben wa'baltz tan je'n swutz pasyon.
16 Nin ben quicy'al yi e' sanlar wutzk'anil tpilta', nin oc
chic'opil quib cyakil yi e' sanlar te'j.
17 Nin oc jun xbu'k cya'n te'j yi txib yubil nin je' cyak'ol jun
coron tx'i'x te twi'.
18 Cyoque'n tzuntz tan k'ajla'n tetz.
—Ta', wi'nin k'eju', na ilu' chireyil yi e' judiy, —che'ch bantz.
19 Nin ncha'tz e' oc tan jabe'n yi wutz i' tan jun tx'amij. Nin
e' oc tan stzube'n quen t'a'al chitzi' twutz. Ej nin e' cu' mejlok
swutz tan tak'le'n k'ej i' tane'n, na xcy'aklil tu' na chiban.
20 Yi nsken wi't icy' chipaj tan tze'e'n te'j, tele'n tzun quicy'al
yi be'ch tetz yi oc cyak'ol yi txib yubil. Kalena's tzun toque'nt
yi tetz be'ch tetz nin. Bene'n tzun quicy'altz tan je'n swutz
pasyon.

Yi je'n Jesús swutz pasyon
(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

21 Itzun bantz at tzun jun yaj aj Cirene, Simón bi'. I' chitaj
Alejandro tu Rufo. Opone'n atit i' tnum. Cho'n saje'n i' xo'l
wutz. Xtx'amxe'n tzuntz cyak'un yi e' sanlar, nintzun oc
chipach'ul tzak' yi pasyon yi cy'a'n tan Jesús.
22 Bene'n tzun quicy'al yi e' sanlara'tz le jun ama'l yi na bi'aj
Gólgota yi na elepont Wi Bakil Wi'baj.
23 Nin e' suk mu'ï win tetz yi yuju'n tib tu mirra. Poro
quinin baj ta'n.
24 Kalena's tzun je'ntz cya'n swutz pasyon. Nin e' octz tan
tx'ilu'n te be'ch tetz, tan quilol na' lcamban tetz.
25 Beluj ch'ich' jalchan yi je'n Jesús swutz pasyon.
26 Nin je' tz'iba'n cobox yol swi'e'n i' tan ïchajle'n yi mbi til yi
quime'n. Je yole'j: CHIREYIL YI E' JUDIY.
27 Ncha'tz e' je' cob alk'om xlaj i', jun le sbal nin jun le max.

28 Tan yi xtxolbile'j el cu'n te yi tz'iba'nt cyen yi na tal:
“Tz'ocopon tetz tajlal mal nak.”
29 Ej nin cyakil yi e' yi na chicy' cu'n e' octz tan telse'n k'ej. Na
na chiyuque'n chiwi' tan xbajtzi'i'n te'j. Itzun na cyal nintz:
—I aẍa'tz yi awalnak: ‘Ba'n chinxcye' tan xite'n cu'n yi
templo, nin tan je'se'n junt tir tul ox ntzi' k'ej,’
30 colp cu'n tzaj awib swutz pasyon, —che'ch.
31 Ncha'tz yi e' wi'tz pale' scyuch' yi e' tx'olol xo'l yi ley
Moisés wi'nin chitze'ene'n te'j, nin cyaltz squibil quib:
—Ja xcye'-x tan tulse'n yos scyuch' wunak, poro yi i' tetz qui
na xcye'-x tan colpe'n cu'n tzaj tib.
32 Yi ko bintzinin i' kareyil yi o' aj Israel, cu'ul tzun colpil
tibxa's swutz pasyon. Ko ya'tz sbanx, skocse' tzun yi yolx, —
che'ch.
Ncha'tz yi e' yi e' je' swutz pasyon xlaj i', na nin chiyajonin
tetz, wech quimich tlen tu' ate't.

Yi quime'n Jesús
(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

33 Yi tpone'n chajcu'n k'ej, tz'o'tz nin tu' nin ban cyakil
wuxtx'otx', jalen cu'n tpone'n ox ch'ich' cu'lbe'n k'ej. Kalena's
tzun skiline'n.
34 Poro te yi ntaxk skilin ox ch'ich' cu'lbe'n k'ej, chin wi' nin
Jesús ban tan yol: “Eloi, Eloi, ¿lama sabactani?” chij i' bantz.
(Yi na elepont jun yola'tz i'tz: “Siwl Ta', ilu' inRyosil, ¿mbi
tzuntz yi nchincyaj tilolu'?”)
35 Bene'n tzun quibital cobox scyeri yi e' yi ate', itzun cyaltz:
—Bitwok nin, na lo' tzan tan ẍchakle'n tzaj Elías, yi elsanl stzi'
Ryos, tan tule'n tan ẍch'eye'n i'.
36 Lajke'l nin tzun bene'n jun tan mu'le'n cu'n jun esponja
tc'u'l mu'ẍ vinagr. Nintzun je' tk'ol tzwi' jun aj tan je'n stz'ubul
klo' Jesús. Itzun taltz:
—Skile' bajx, ko tz'ul Elías tan cu'se'n tzaj, —stzun.
37 Ma Jesús chin wi' nin ban tan sich', nin quimtz.
38 Na quim cunin Jesús yi katze'n yi xbu'k yi at swutz yi
luwar yi chin xan nin yi at le templo. Cho'n xe'te'n tzaj swi'e'n
jalen skan. Cob cuntunin el.
39 Inti yi capitán yi aj Roma yi txiclij stkan Jesús, yi tbital yi
ẍch'ine'n Jesús, nin yi tilol yi ẍe'n cu'n ban yi quime'n, itzun
taltz:
—Jun cu'n yol yi yaje'j i' Cy'ajl Ryos.
40 Ncha'tz at xna'n yi na chixmayin tzaj joylaj len mu'ẍ.
Chixo'l yi e' xna'na'tz at Lu'ch Mat, tu Salomé. Ej nin ncha'tz
at Lu'ch yi xtxu' Jacow juy tu Ẍep.
41 Yi e' xna'na'tz e' xom te Jesús yi at tzaj i' Galilea. Ej nin
ya'stzun yi e' xna'n yi e' ban pawor tan c'a'che'n. Ncha'tz ate'

wi'nin xna'n yi xomche' te Jesús yi tele'n tzaj i' Galilea tan tpone'n Jerusalén.

Yi mukxe'n Jesús
(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

42 Itzun bantz te yi ntaxk oc akale'n nin te yi na nuc'x cyen chiwa' tetz yi jun k'ej ujle'n,

43 nintzun nimsaj tib Ẍep yi aj Arimatea tan jakle'n yi wankil Jesús tetz Pilat. Yi jun Ẍepa'tz i' jun scyeri yi e' chiwi' banl wi' yi e' judiy. Nin at wi'nin k'ej i' ẍchixo'l. Ncha'tz nter nin na tzan i' tan ẍch'iwe'n yi tulbil Ryos tan cawu'n.

44 Ma yi tbital Pilat yi nsken quim Jesús, wi'nin tele'n yab te'j. Cha'stzun te ẍchakol i' yi capitán, nintzun jaktz tetz yi ko bintzinin ja nin quim Jesús nka qui'.

45 Yi talol capitán yi bintzinin sken quim Jesús, tk'ol tzun Pilat ama'l tetz Ẍep tan cwe'n tzaj tcy'al yi wankil.

46 Lok'ol tzun Ẍep jun balaj xbu'k nin bentz tan cu'se'n cu'n tzaj yi wankil Jesús nin cu' tk'oltz tul yi balaj xbu'ka'tz. Kalena's tzun bene'ntz tan tak'le'n yi wankil Jesús tul yi jun nich yi kopij wutz c'ub. Yi nsken oc quen, nintzun oc jokbal jun chin c'ub stzi'.

47 Ma Lu'ch Mat tu Lu'ch yi xtxu' Ẍep, quil kale oc quent yi wankil Jesús.

16

Yi titz'e'n Jesús ẍchixo'l alma'
(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

1 Itzun bantz yi sken icy' yi jun k'ej ujle'n, nintzun e' ben Lu'ch Mat tu Salomé tu Lu'ch yi xtxu' Jacow tan lok'che'n jun jilwutz tz'ac'bil yi wi'nin c'o'cal, tan chibene'n tan tocse'n te wankil Jesús.

2 Chin jalchan cunin tzun e' bene'ntz le bajx k'ej te sman. Nsken je'ul k'ej yi cyopone'n kale oc quent wankil Jesús.

3 Poro te yi ntaxk chopon na chijilon squibil quib:

—¿Al nink scyetz jun tz'icy'an len yi c'ub tzi jul? —che'ch.

4 Ma yi bene'n quilol kale oc cyent Jesús nsken wi't el toli'n yi jun chin c'uba'tz.

5 Cyoque'n tzun tul yi jul nin ben quilol jun xicy yi c'olchij. Cho'n at i' le chisbal nin chin sak cu'n yi be'ch tetz. Wi'nin quele'n yab te'j.

6 Poro itzun saj tlol yi juna'tz scyetz:

—Quil chixobu', na na el intxum tetz yi na chitzanu' tan joyle'n Jesús yi aj Nazaret, yi jun yi nquim swutz pasyon. Qui'ct at tzone'j, na ja itz'ij junt tir. Quil cu'nu' kale cyaje't coyba'n. Qui'ct at.

7 Chibenku' bin tan talche'n stziblal scyetz yi e' ẍchusbe'tz
nin tetz Lu', yi at tpombil i' tan chich'iwe'n jale'n Galilea.
Squile' wutz i' chone'j chi alijt cyen ta'n.
8 Cyele'n tzun ojkuj yi e' xna'na'tz. Wi'nin chilucnewe'n tan
xo'w. Nin quinin cyal jun yol tetz jun, tan paj xo'w yi ate' cu'nt.

Yi ẍchajol tib Jesús swutz Lu'ch Mat
(Jn 20.11-18)

9 Ite'nin te yi bajx k'eja'tz te sman, chin jalchan nin, yi sken
itz'ij junt tir Jesús, bajx ẍchajol tib swutz Lu'ch Mat, yi jun yi
elnak juk espíritu cwent Bayba'n twankil ta'n.
10 Bene'n tzun i' tan talche'n stziblal scyetz yi e' yi xomche'
te Jesús. Na wi'nin chibisune'n nin wi'nin cyok'e'n.
11 Ma yi quibital yi nsken wi't itz'ij junt tir Jesús, nin yi nsken
wi't i'lwij wutz tan Lu'ch, quinin cyocsaj.

Yi ẍchajol tib Jesús ẍchiwutz cob ẍchusbe'tz i'
(Lc 24.13-35)

12 Pontzaj tlen ẍchajol tib Jesús ẍchiwutz cobt ẍchusbe'tz, poro
apart yubil i'. Cho'n ẍchajol tib scyetz te yi na chixon joylaj len
yi tnum.
13 Yi nsken ẍchaj tib ẍchiwutz chipakxe'n tzuntz tnum tan
talche'n stziblal scyetz yi e' mas ẍchusbe'tz. Poro quinin
cyocsaj chiyol.

Yi e' bene'n ẍchakol Jesús yi e' apostl
(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

14 Pontzaj tlen tzun ẍchajol tib Jesús ẍchiwutz yi junlaj
ẍchusbe'tz te yi na chiwan cu'n wi mes. Nin yajon i'-tz scye'j
tan paj stze'tzal cyalma', na quinin cyocsaj chiyol yi e' yi i'lon
tetz yi nsken itz'ij i'.
15 Itzun taltz scyetz: "Quibene'nk bene'n tzi'n wi munt tan
xtxole'n yi balaj stziblal scyetz cyakil wunak.
16 Cyakil yi e' yil chincyocsaj, nin yil je' a' ẍchiwi' ẍchiclaxok
cyera'tz. Ma yi e' yi quil chincyocsaj tz'ak'lok cyetz chi-
cawsa'tz.
17 Ncha'tz ẍchibne' e'chk takle'n yi na ẍchaj yi cho'n k'uklij
chic'u'l swe'j. Xconk imbi' cya'n tan chilaje'n len yi e' espíritu
cwent Bayba'n. Chixcyek tan yolche'n e'chk jilwutz yol tan
porer yi Espíritu Sant.
18 Kol chitz'ame'n lubaj, nka kol baj wenen cya'n, qui'c
chiban ta'n. Ncha'tz kol cyak'e'n chik'ab squibaj yi e' yabi'ẍ
tz'ul yos scyuch'."

Yi taje'n Jesús tcya'j
(Lc 24.50-53)

19 Itzun yi wi't jilone'n Kajcaw Jesús scyetz, nin aj ticy'le'ntz
tcya'j, nin c'ole' cu'ntz le sbal Kataj Ryos jalen tzi'n tcya'j.

20 Chibaj bene'n tzun yi e' ẍchusbe'tz tan xtxole'n yi balaj
stziblal bene'n tzi'n wi munt. Nin oc Kajcaw tan quich'eye'n.
Nin tan yi e'chk milawr yi bnix cya'n lajluchax yi i'tz yi bintzi
yi xtxolbil yi na chitzan tan xtxole'n. Amén.

YI BALAJ STZIBLAL YI CYAJNAK CYEN STZ'IBAL LUCAS

Yi xe'tzbil xtxolbil

1 I bin jalu' ta' Teófilo, at wi'nin e' yi ja cho'c tan stz'ibe'n cyen
yi xtxolbil te yi mbi cu'n bajij skaxo'l.
2 Ya'stzun yi xtxolbil yi chusijcho't te cyak'un yi e' aj txolinl
yi ilon yi mbi cu'n bajij le xe'tzbil tzaj.
3 Ncha'tz in ta', ino'cnakin tan xtxumle'n cyakil yi xtxol-
bila'tz, cha'stzun te ja intxum tan bene'n intz'ibal teru' yi mbi
cu'n bajij le xe'tzbil tzaj,
4 na na waj yil tz'el xtxumu' tetz yi bintzinin yi xtxolbil yi
bita'nt tanu'.

Yi talol yi ángel yi stz'itz'ok Wa'n Bautist

5 Itzun bantz yi at tzaj Herodes tan cawu'n squibaj yi e' aj
Judea, at tzun jun pale' yi na bi'aj Zacarías. I' jun scyeri yi
jun k'u'j pale' yi na chibi'aj Abías. Yi txkel Zacarías na bi'aj
Elizabet. Xonl k'ajtzun Aarón i'.
6 Chumbalaj nin e', nin chin tz'aknak cu'n e' swutz Ryos.
Qui'c mu'ẍ yolbil cyetz.
7 Nsken chibi'ẍin chicabil, poro qui'c nin jun tal chinitxa' na
jal, na qui'c talbil Elizabet.
8 Ej itzun yi noje'n cyen k'ejlal yi chimunl yi jun k'u'j
pale'a'tz,
9 cho'n tzun toque'n lajpuj yi pate'n incens te Zacarías le
ama'l yi chin xan nin.
10 Ej nin te yi na tzan Zacarías tan pate'n incens, cho'n tzun
ate' cyakil wunak wutzk'anil tan nachle'n Ryos.
11 Ma yi tocompone'n tan banle'n tane'n yi munl, je'n tzun
jobtuj jun ángel tetz Kajcaw swutz i'. Cho'n cwe'n txiclok xlaj
yi patbil incens.
12 Yi bene'n tilol Zacarías, wi'nin tele'n yabtz te'j, nin wi'nin
xobe'ntz.
13 Saje'n tzun tlol yi ángel tetz:
—Zacarías, quil cxob, na ja tbit Ryos yi atzi' yi akul. Stalaj
Elizabet yi awuxkel jun tal. Wa'n sbne' yi bi'.
14 Cẍtzatzink te'j. Nin chitzatzink wi'nin wunak te'j.
15 Stk'e' Ryos k'ej i' yil ch'uy. Quil baj win ta'n. Quil baj xc'ala'
ta'n. Te yi ntaxk ul itz'ok nojnak yi talma' tan yi Espíritu Sant.
16 Nin xcyek i' tan xtx'ixpe'n cyajtza'kl wi'nin aj Israel tan
chixome'n te yi Cyajcaw yi chiRyosil.
17 Sbajxok i' tan talche'n yi xom tzaj yi Cristo, yi jun yi at
tulbil. Cho'n sbne' i' tan xtxole'n chi banak k'ajtzun Elías.

Chin wi' nin i' sbne', na, xcyek tan xtx'ixpe'n cyajtza'kl yi e' wunak, bantz jale'n tzatzin paz ẍchixo'l tu chinitxajil. Nin xcyek i' tan xtx'ixpe'n cyajtza'kl yi e' pajol ca'wl tan chixome'n te cyajtza'kl yi e' balaj. Tz'ocopon i' tan nuc'le'n cyajtza'kl yi e' wunak, bantz list ate't tan c'ulche'n Kajcaw, —stzun ángel bantz tetz Zacarías.

18 —Poro ¿ẍe'n ljal kanitxa'? na ja kabi'ẍin tu wuxkel, —stzun Zacarías bantz tetz yi ángel.

19 Saje'n tzun stza'wel yi ángel:

—Yi in wetz, in Gabriel. In ẍchakum Ryos. Ja chinsaj chakij tan talche'n tzawetz yi balaj stziblal yi na wal nin tzatz.

20 I bin jalu', tan paj yi qui mawocsaj inyol, cẍocopon mem. Qui't cẍjilon jalen cu'n yil tz'el cu'n te yi yol yi na wal nin tzatz. Yil tz'opon k'ejlal, tz'elk cu'n te'j, —stzun yi ángel bantz.

21 Ma yi wunak, tircu'n na chitzan tan ẍch'iwe'n Zacarías wutzk'anil, nin wi'nin cyele'n yab te'j, na wi'nin tiemp a'tij Zacarías le ama'l yi wi'nin xanil.

22 Ma yi tele'n tzaj, qui't na a'w yol ta'n. Tele'n tzun chitxum wunak tetz yi at jun takle'n noj quentz swutz i' le ama'l yi wi'nin xanil. Na yi tele'n tzaj, sken oc tetz mem. Jalt yi k'ab na ban tzaj scyetz wunak.

23 Yi stzaje'n wi' yi munl i' le templo, nintzun ajtz xe ca'l.

24 Oque'n nin ban lac'puj yi ni' te Elizabet. O' tzun xaw cyaj cyen i'-tz xe ca'l. Wi'nin txumu'n atit te'j yi mbi cu'n tane'n i'.

25 “Ryos mak'on tzaj swetz tan qui't cyalol wunak yi qui'c inxac,” stzun Elizabet tc'u'l cuntu'.

Yi jilone'n ángel tetz Mariy

26 Te yi at Elizabet le kaki'n xaw, saje'n tzun ẍchakol Ryos yi ángel Gabriel le tnum Nazaret cwent Galilea.

27 Cho'n tzun tpone'ntz tan yol tu jun xun yi na bi'aj Mariy. Yi jun xuna'tz, ntaxk cunin til wutz jun yaj. Ntin tu' nsken bixe' chiyol tu jun yaj yi na bi'aj Ẍep. Yi jun Ẍepa'tz, xonl k'ajtzun rey Luwiy i'.

28 Yi tocompone'n yi ángel kale atit Mariy, itzun taltz:

—Quech Mariy. Yi aẍatz ja jal abanl swutz Ryos, na at i' tzawe'j. Ej nin at mas atz abalajil ẍchiwutz cyakil xna'n, —stzun yi ángel bantz tetz.

29 Yi bene'n tbital Mariy yi yol ángel, nin el yabtz te'j, na qui nin el xtxum tetz.

30 —Quil cxob Mariy, na Ryos mak'on tzaj yi xtxaxl talma' tzawibaj.

31 Cha'stzun te, tzawekaj pwokil jun ni'. Tzawalaj jun awal, nin tzawak' quen yi bi' tetz JESUS.

32 Tz'ak'lok k'ej i', nin tz'a'lchok yi Cy'ajl Ryos i'. Ej nin yi
Kajcaw yi kaRyosil, i' tz'ak'on yi ca'wl tka'b awal. Chi sajle'n
k'ajtzun rey Luwiy tan cawu'n, ncha'tz sbne' i' tetz.
33 Tz'ocopon i' tetz chireyil yi e' xonl Jacow, yi e' atanum,
tetz ben k'ej ben sak, —stzun ángel bantz tetz Mariy.
34 Itzun ben tlol Mariy tetz ángel:
—¿Ăe'n tzuntz? Ixăkaj jak wil jun yaj, —stzun Mariy bantz.
35 —Qui bin căbisun na cu' ul yi Espíritu Sant tzawibaj tu yi
porer Ryos. Cha'stzun te yi jun ni' yi stz'itz'ok tzawe'j, chin
xan nin sbne'. Nin tz'a'lchok yi i' Cy'ajl Ryos.
36 Ncha'tz tane'n Elizabet yi axonl. Bi'ăil tlen nje' tekal
pwokil jun ni'. At i' tc'u'l kaki'n xaw jalu'. Wech qui'c talbil
i'.
37 Poro tan tu' porer Ryos stz'itz'ok yi jun ni'a'tz te'j, na qui'c
nin jun takle'n yi qui'k xcye' Ryos te'j, —stzun ángel bantz tetz
Mariy.
38 —Ba'n bin. Ba'n no'c tetz xconsbe'tz Ryos chi na tal tzaju'
swetz, ko ya'tz tajbil i', —stzun Mariy bantz tetz ángel.
Aje'n nintzun ban tetz ángel.

Yi xa'ke'n Mariy tan xajse'n Elizabet

39 Qui nin ben ăkon mas k'ej yi bene'n Mariy tan xajse'n
Elizabet. Cho'n tzun najlij tetz Elizabet wi'wtz le jun aldey
cwent Judea.
40 Ma je'n pone'n Mariy le ca'l Zacarías, nintzun k'ajlan
nintz tetz Elizabet.
41 Itzun bantz yi tbital Elizabet yi yol Mariy, je'n tzun yuquil
tib yi ni' twankil Elizabet. Noje'n tzun yi talma' Elizabet tan yi
Espíritu Sant.
42 Tetz cu'n talma' toque'n tan yol, itzun taltz:
—¡Mariy, ja jal mas atz abanl ăchiwutz cyakil xna'n, nin
ncha'tz yi tal ni' yi tz'itz'ok tzawe'j, at banl Ryos tibaj!
43 ¿Mbi tzuntz ncău'l tan inxajse'n? ¿At ptzun lo' mas weri
ink'ej tzawutz tzatz? na yi aăatz aă xtxu' Kajcaw sbne'.
44 Na yi nwit ayol, ninin nje' yuquil tib yi tal ni' yi at
tinwankil, tan yi tzatzi'n yi at cu'nt.
45 Ba'n cătzatzin jalu', na ja awocsaj yol Kataj. Tz'elepon tzun
k'ab Kajcaw te yi yol yi alijt cyen ta'n, —stzun Elizabet tetz
Mariy.
46 Toque'n tzun Mariy tan yol, itzun taltz:

“Nternin na wak' ink'ajsbil tetz Kajcaw.
47 Nin wi'nin na chintzatzin te i',
na i' colol wetz.
48 Ja el k'ajab swe'j. Wech qui'c ink'ej.
Qui'c eka'n wa'n. Poro, tbit tzaju'.

Sbne' opon tunintz scyale' wunak:
‘Ba'n tetz Mariy, na at banl Kataj tibaj.’
49 Scyale' yi jun xtxolbila'tz swetz
na ja bnix wi'nin e'chk takle'n balaj swe'j, tan Kataj Ryos.
Na at wi'nin porer tuch'. Nin chin xan nin tetz bi'.
50 Ej nin na el k'ajab scye'j cyakil yi e' yi na cyek x̌chi' i'.
51 Chin wutzile'n milawr bnixnak ta'n,
na xitnak cyajtza'kl yi e' yi cyocsaj quib nim.
52 Elnak chik'ej yi e' wi'tz ajcaw ta'n.
Ma yi e' meba', ak'lij chik'ej ta'n.
53 Yi e' meba', yi nternin el cyalma' te'j,
ya'stzun yi e' yi jalnak chibanl ta'n.
Ma yi e' ric, yi na cyocsaj quib nim tu cyajtza'kl,
ya'stzun yi e' yi elnak chik'ej ta'n.
54 Yi o' ketz yi o' aj Israel, yi kak'o'nt kib tan kaxcone'n tetz
Ryos, ch'eya'n cho't ta'n,
na alijt cyen scyetz yi e' kamam kate'
yi tz'ocopon i' tan kuch'eye'n.
55 Ja el cu'n i' te yi yol yi alijt cyen ta'n
tetz k'ajtzun kamam Abraham, scyuch' yi e' mamaj i'.
Na tetz ben k'ej ben sak tera'tz yi yol yi alijt cyen ta'n,” stzun
Mariy bantz.

56 Ox tzun xaw cyaj cyen Mariy tu Elizabet, kalena's tzun taje'n tzaj xe tetz ca'l.

Yi titz'e'n Wa'n Bautist

57 Itzun bantz yi stz'ake'n xawlil Elizabet, nintzun ul yostz tuch' i'. Xicy tzun ban yi ni' yi itz'ij te'j. Wi'nin tzatzine'n te'j.
58 Ncha'tz yi e' wisin scyuch' yi e' chixonl, wi'nin chitzatzine'n yi quibital yi sken ul yos tuch' tan banl talma' Kataj.
59 Ej itzun yi stz'ake'n wajxok k'ej tan yi ni', nintzun e' opon cobox wunak tan toque'n jun senil te yi wankil yi ni' yi na bi'aj circuncisión.* Toque'n tzun klo' cyak'ol bi' yi ni' tetz Zacarías, na ya'stzun bi' yi taj.
60 Poro qui nin cuji yi xtxu', nintzun taltz:
—Qui'. Wa'n sbne' bi', —stzun xtxu'.
61 —Poro qui'c nin jun xonlu' yi ya'tzk na bi'aj, —che'ch yi cobox wunaka'tz.
62 Cyoque'n tzun tan jakle'n tetz Zacarías tan chik'ab yi mbi bi' tulej.
63 Bene'n tzun jakol i' jun ma'cl, tan stz'ibe'n, nin cu stz'ibal yi tetz tajbil. Itzun na tal yi cu' stz'ibal i'tz: ‘Wa'n bi' te'tz.’ Wi'nin cyele'n yab wunaktz te'j.

* **1:59** Si'leju' le Glosario yi yol “circuncisión”.

64 Ej nin ite'n nin rata'tz ta'we'nt yol tan Zacarías. Yi jilone'n,
nin octz tan tak'le'n k'ajsbil tetz Ryos.
65 Ma cyakil yi e' wisin scyuch' yi e' yi najlche'-tz wi'wtz
cwent tetz Judea wi'nin cyele'n yabtz te cyakil yi mbi bajij,
nintzun ben lo'on stziblal cya'n.
66 Nin e' octz tan xtxumle'n, nin tan jakle'n squibil quib:
"¿Mbi nin lo' sbne' yi jun ni'a'tz yil ch'uy?" che'ch cyetz.
Cyal yi yola'tz na bintzinin, at banl Kataj tib yi ni'.

Yi toque'n Zacarías tan bitz

67 Ma Zacarías, yi taj ni', nintzun oc tan tak'le'n k'ajsbil tetz
Ryos tan porer yi Espíritu Sant yi titz'e'n yi ni'.
68 Itzun taltz:

"I bin jalu' ¡kak'e' bin kak'ajsbil tetz Kajcaw, yi kaRyosil, yi o'
aj Israel, na ja ul i' tan kaxajse'n, nin tan kalok'che'n, yi
o' ketz, yi o' tanum i'!
69 Nin ja saj ẍchakol jun colpinl ketz yi chin cham nin.
Cho'n njal ẍchixo'l yi e' xonl k'ajtzun kamam Luwiy, yi ẍchakum
i' tentz.
70-71 Kak'e' bin kak'ajsbil tetz Ryos,
na le xe'tzbil tzaj alijt cyen ta'n yi skaclaxok ẍchik'ab yi e'
kacontr, nin ẍchik'ab yi e' yi na chi'ch chic'u'l ske'j.
Ya'stzun talnak i' tan chitzi' yi e' elsanl stzi' i' yi xansa'n che't
tentz.
72 Na alijt cyen ta'n scyetz yi e' kamam kate' yi tz'elepon k'ajab
i' scye'j.
Ma jalu', ja tzun ul tx'akxuj yi jun yola'tz tc'u'l yi wi'nin xanil.
73-74 Ej nin talnak Ryos tetz k'ajtzun kamam Abraham yi
skaclaxok ẍchik'ab yi e' kacontr.
Cha'stzun te, yil ko'c tan banle'n kamunl jalu', quil kaxob
scyetz yi e' kacontr.
75 Ncha'tz alijt cyen tak'un i',
yi stz'ak'lok ama'l sketz tan kabnol kamunl swutz i'.
Ej nin alijt cyen tak'un i',
yi stz'ak'lok ama'l sketz tan kabnol tane'n yi tetz tajbil, jalen
cu'n lkaquim.
76 I bin jalu' ni', tzabi'aj elsanl stzi' Ryos,
na cẍbajxok swutz Kajcaw tan talche'n stziblal.
77 Cxconk tan tele'n katxum tetz yi mero colpi'n ibaj.
I'tz yi scuylok kapaj.
78 Na ja el k'ajab Ryos ske'j, na at tulbil i' skaxo'l.
Tz'ul i' tan katxeke'n, chi na ban k'ej yi na je' ul.
Cha'stzun sbantz yil tz'ul tzaj i'.
79 Tz'ul i' tan xtxeke'n chibe' yi e' yi ate' tul tz'o'tz,
yi e' yi na chixob tetz quimichil.

Ncha'tz tz'ul i' tan ẍchajle'n sketz yi be' kale na jale't yi tzatzin
paz skaxo'l tu Ryos," stzun Zacarías bantz.

80 Ch'uye'n nintzun ban tetz ni'-tz, nin wi'nin jale'n balajil
swutz Ryos. Cho'n najewe'n tc'u'l e'chk ama'l yi tz'inunin tu'
jalen cu'n yi tucumule'n yi tiemp tan ẍchajol tib ẍchiwutz yi e'
tanum aj Israel.

2

Yi titz'e'n Jesús
(Mt 1.18-25)

1 Itzun bantz nin el jun ca'wl tak'un Augusto César tan
cu'se'n chibi' cyakil wunak yi ate' wi munt.
2 Ya'stzun yi bajx tir yi cwe'n chibi' yi e' wunak yi at tzaj
Cirenio tan cawe'n yi tnum Siria.
3 Tircunin wunak chibene'ntz tan cu'se'n chibi' lakak chi-
tanum.
4 Tele'n tzaj tzun tetz Ẍep Nazaret cwent Galilea. Cho'n tzun
je'n pone'ntz Belén, jun tnum cwent Judea. Yi jun tnuma'tz
ya'stzun tanum k'ajtzun Luwiy tu Ẍep, na chixonl quib.
5 Chije'n pone'n tzun Ẍep tu Mariy na sken bixe' chiyol tuch'.
Tx'anlij tlen tu' wi' Mariy.
6 Ate' pon cu'n tzuntz Belén yi tpone'n k'ejlal tan tule'n yos
tu Mariy.
7 Ya'stzun ule't yos tuch' tu yi bajx tal. Cwe'n tzun tolil Mariy
yi tal ni'-tz tul bu'y. Cho'n tzun cwe'n coybaltz tul jun cu'lbil
wa' wacẍ, na cya'l nin jale't ama'l cya'n le mesón.

Yi jilone'n yi ángel scyetz e' pstor

8 At tzun cobox pstor ate'-tz wutz wutz naka'jil Belén tan
wate'n cyawun.
9 Nin ẍchaj tib jun ángel tetz Kajcaw ẍchiwutz. Kale'n nin
pak'puchal yi cwe'n mule'n squibaj. Xobe'n nin e' bantz.
10 Saje'n tzun tlol yi ángel scyetz: "Quil cxobwok, na ja nu'l
tan talche'n jun balaj stziblal tzitetz. I'tz jun balaj stziblal yi
stk'e' tzatzin scyetz cyakil wunak.
11 Je xtxolbile'j: Jalu' mmitz'ij yi aj colpinl itetz le tal tanum
k'ajtzun rey Luwiy. I' yi CRISTO yi Kajcaw.
12 Je jun techle'j, yil cxoponwok te'j, cho'n toli'n cu'n tul bu'y.
Nin cho'n coylij tc'u'l jun cu'lbil wa' wacẍ," stzun ángel bantz
scyetz.
13 Chisaje'n tzun jun c'oloj ángel tcya'j. Na chitzan len tan
tak'le'n chik'ajsbil swutz Ryos. Itzun cyaltz:

14 "K'ajsbil swutz Ryos tcya'j.
Nin tzatzin paz scyetz yi e' wunak,

yi na tzatzin Kataj scye'j," che'ch yi e' ángel bantz.

15 Itzun bantz yi cyaje'n yi e' ángel tcya'j, cyoque'n tzun yi e'
pstor tan yol squibil quib, itzun cyaltz:
—Quin bin Belén tan xmaye'n mbi cu'n mbajij, yi mma'lchij
sketz tan Kajcaw, —che'ch bantz squibil quib.
16 Jalcunin e' bene'ntz. Ma yi cyopone'ntz jal Mariy cya'n tu
Ẍep tu yi ni'. Yi ni' cho'n coylij tul jun cu'lbil wa' wacẍ.
17 Yi quilol yi ni', nin baj chitxolil yi stziblal yi mbi cunin
a'lchij scyetz le pstorbil.
18 Cyakil yi e' yi quibit yi chiyol yi e' pstor ninin e' el yabtz
te'j.
19 Ma yi Mariy, a'tij cyakil yi xtxolbil tetz talma', nin wi'nin
ticy'e'n tc'u'l.
20 Yi chipakxe'n yi e' pstor, na chitzan tan tak'le'n chik'ajsbil
tetz Ryos tan yi e'chk takle'n yi quibit tetz ángel. Nin wi'nin
chitzatzine'n tan c'u'laje'n Ryos tan yi mbi cu'n quil, na i cunin
bana's chi yi a'lchij scyetz.

Yi jatxle'n yi ni' Jesús le templo

21 Yi stz'ake'n yi wajxok k'ej, nintzun bajij circuncidar yi ni'.
Toque'n tzun cyak'ol yi bi' tetz Jesús. Ya'stzun bi' yi sken oc tan
yi ángel yi ntaxk oc lac'p te Mariy.
22 Ma yi je'n pone'n Mariy te yi tajlal k'ej yi na cho'c yi e'
xna'n wi xan, chi tz'iba'nt cyen tul yi ley Moisés, bene'n tzun
quicy'al yi ni'-tz le templo tan jatxle'n tetz Kajcaw.
23 Na ya'stzun yi ley Kajcaw yi tz'iba'nt cyen yi na tal:
"Cyakil yi e' bajx cy'ajol yi na chitz'ij, chin tajwe'n cunin
chijatxlok tan chixcone'n tetz Kajcaw."
24 Yi cyopone'n Jerusalén, nintzun tak' Mariy yi xtx'ixwatz
tetz Ryos, na tz'iba'nt cyen le ley Kataj yi na tal: "Oy tzaj jun
lmuj xmucuy, nka cob tal plomẍ."
25 At tzun jun yaj at-tz Jerusalén yi na bi'aj Simeón. Chin
tz'aknak cu'n i' swutz Ryos. Wi'nin na tek ẍchi' Ryos, nin
wi'nin na tak' k'ej Kataj. Ej nin na tzan i' tan ẍch'iwe'n yi tulbil
yi tiemp tan cyele'n yi e' aj Israel tzak' chica'wl yi e' awer nak.
Ej nin at yi Espíritu Sant te'j.
26 Ej nin at jun xtxolbil yi talnak yi Espíritu Sant tetz: "Yi
ntaxk ẍquim, tzawile' wutz Cristo, yi jun yi bixba'nt tan Ryos
tan cawu'n."
27 Itzun bantz, yi sken opon ticy'le'n Simeón le templo tan yi
Espíritu Sant, tpone'n tzun ticy'le'n yi ni' Jesús tan yi xtxu' tan
chibnol tane'n yi ley Moisés yi tz'iba'nt cyen.
28 Je'n tzun k'alol Simeón yi ni', nin tak' k'ajsbil tetz Ryos,
itzun taltz:
29 "I bin jalu' Wajcaw, chintzatzink yil chinquim,

na ja el cunu' te yi alijt cyen tanu'.
30-31 Na tzinwutz cunin yi mmu'l yi colpinl cyetz cyakil wunak, yi jun yi bixba'nt tanu'.
32 Tz'ocopon i' tetz chitxekbil yi e' yi nk'e'tz e' aj Israel.
Ej nin tan i' sjalok kak'ej yi o' aj Israel, yi o' tanumu' Ta'," stzun Simeón tul oración.
33 Ma yi taj xtxu' yi ni', wi'nin cyele'n yab te cyakil yi e'chk k'ej yi ni' yi na tzan Simeón tan yolche'n.
34 Tk'ol tzun Simeón yi banl squibaj, nin ben tloltz tetz Mariy, yi xtxu' ni':
—Yi ni'e'j, bixba'nt tan chixite'n nka tan chitxicbaje'n wi'nin aj Israel. Yi ni'e'j, xconk tan Ryos tetz jun techl scyetz wunak, poro quil cyocsaj.
35 Na tan i' lajluchaxe't mbi na icy' ẍchic'u'l cyakil wunak. Ncha'tz aẍ Mariy, cẍbisunk yil tzawil yi xtxolbile'j. Chi tane'n ẍch'onal jun ch'ich' yi na oc te c'u'l jun yaj, ya'stzun sbne' yi ẍch'onal te awalma', —stzun Simeón bantz tetz Mariy.
36 Ncha'tz at jun tal biẍu' at-tz. Elsanl stzi' Ryos i', yi Ana bi'. Me'l Fanuel i', jun chixonl yi e' tu Aser. Yi xna'na'tz juk ntzi' yob cyok'bej quib tu chmil. Nin quim tetz yajtz.
37 Jun mutx' tu cyaj yob cyajle'nix cyen tan xma'lca'nil. Sk'ejl nin lak'bal at i' le templo tan c'u'laje'n Ryos. Nin at na ban cu'nt qui na wan tan paj nachle'n Kataj.
38 Nintzun opon i'-tz kale ate't Ẍep tu Mariy, nin octz tan tyoẍine'n tetz Kataj. Ncha'tz ben i' tan xtxole'n stziblal yi ni' scyetzak yi e' aj Israel yi najlche' Jerusalén, yi e' yi na chitzan tan ẍch'iwe'n tan cyele'n liwr ẍchik'ab yi e' awer nak.

Yi chipakxe'nt Nazaret

39 Yi wi't chibnol tane'n Mariy tu Ẍep yi ca'wl yi tz'iba'nt cyen le ley Kajcaw, chipakxe'n tzuntz Nazaret le cyetz chitanum, yi Nazaret cwent Galilea.
40 Ch'uye'n nin ban tetz ni'-tz, nin jal ẍchamil tu tajtza'kl. Wi'nin banl Kataj at tibaj.

Yi cyaje'n cyen cyajsal tib Jesús le templo

41 Itzun tane'n chiley yi taj xtxu' Jesús, cyakil nin yob na chibenak tan ticy'se'n k'ej Pasc Jerusalén.
42 Itzun yi sken tz'ak coblaj yob tan Jesús, nin ben quicy'altz Jerusalén tan ticy'se'n yi jun k'eja'tz.
43 Ma yi ticy'e'n pone'n tetz k'ej, nintzun e' pakxijtz. Yi chipakxe'n qui nin tz'icy' scyetz yi e' taj xtxu' yi cyaje'n cyen cyajsal tib Jesús Jerusalén.
44 Nsken el jun k'ej chibe' yi chinachone'n yi qui'c Jesús xomij scye'j. Cyoque'n tzuntz tan joyle'n ẍchixo'l yi e' chixonl

nin ẍchixo'l yi e' cyamiw. Che'ch lo' cyetz yi ko ya'tz xomije't Jesús.
45 Cya'l nintzun jale'ttz cya'n. Chipakxe'n tzuntz Jerusalén tan joyle'n.
46 Jalen le toxi'n k'ej jale'n cya'n. Cho'n at i' le templo. C'olchij ẍchixo'l yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés. Na tzan tan tbite'n chiyol, nin tan ẍch'ote'n chitzi' yi e' wutzile'na'tz.
47 Cyakil yi e' yi ate'-tz tan tbite'n yi yol Jesús, wi'nin cyele'n yabtz te tajtza'kl, nin wi'nin cyele'n yab te yi ẍe'n cunin na stza'wej chiyol yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés.
48 Ncha'tz yi taj xtxu', wi'nin cyele'n yab te yol i'. Bene'n tzun tlol yi xtxu' tetz:
—Wal, ¿nxac na cẍtzan tan tak'le'n bis o'kl sketz? Wi'nin kabisune'n tu ataj yi na katzan tan ajoyle'n.
49 —¿Mbi xac na chitzanu' tan injoyle'n? ¿Nk'e'tz pe' tajwe'n tan imbnol yi tak'un weri Intaj? —chij i' scyetz taj xtxu'.
50 Poro qui nin el chitxum te yi yol yi ben tlol scyetz.
51 Yi cyaje'nt taj xtxu' Nazaret, nin xom nin i'-tz scye'j. Chin c'ulutxum nin i' bantz jak' chica'wl. Inti Mariy, nin oc tan xtxumle'n cyakil yi xtxolbil yi na tzan Jesús tan banle'n.
52 Yi ẍch'uye'n Jesús, jale'n nin ban mas tajtza'kl, nin jal mas balajil i' swutz Ryos nin ẍchiwutz wunak.

3

Yi toque'n Wa'n Bautist tan txoli'n
(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

1 Itzun bantz yi na xon Tiberio Césartul o'laj yob tan cawu'n squibaj e'chk tnum, ite'n nin tiempa'tz yi at tzaj Poncio Pilato tan cawe'n e'chk ama'l cwent Judea. Ej nin ite'n nin tiempa'tz yi at tzaj Herodes tan cawu'n squibaj e'chk tnum cwent Galilea. Ncha'tz Li'p yi titz'un Herodes, at tzaj i' tetz ajcaw squib e'chk ama'l yi na bi'aj Iturea tu Traconite. Ej nin ite'n nin tiempa'tz, yi at tzaj Lisanias tetz ajcaw le tnum Abilinia.
2 Nin ate' tzaj Anás tu Caifás tetz wi'tz pale'. Ya'stzun yi tiemp yi toque'n juclul Ryos jun xtxolbil le wi' Wa'n, yi cy'ajl Zacarías. Yi toque'n yi jun xtxolbila'tz le wi' Wa'n cho'n at i' le jun ama'l yi tz'inunin tu'.
3 Toque'n tzun i' tan xtxole'n yi tajbil Ryos lakak e'chk ama'l naka'jil yi a' Jordán. Nin octz tan xtxole'n scyetz wunak yi ba'n je' a' chiwi' tan ẍchajle'n yi bintzinin ja chitx'ixpuj cyajtza'kl. Nin ncha'tz tal yi ko ya'tz ẍchibne' sjalok tzun cuybil chipaj swutz Ryos.
4 Cho'n nin bantz tan xtxole'n chi tz'iba'nt cyen tan Isaías, yi elsanl stzi' Ryos. Je yol yi tz'iba'nt cyene'j:
"Sjilonk jun tul jun ama'l tz'inunin tu'.

Nin chin wi' nin i' sbne' tan yol, nin stale':
‘Chinuq'ue'u' cyajtza'klu',
chi na oc nuc'le'n jun balaj be',
yi at tulbil jun yaj yi at k'ej.
Cyenak nin tu' cyuleju' cyajtza'klu',
tan c'ulche'n Kajcaw.
5 Cyakil yi e'chk joco'jil snojsok.
Cyakil wi'wtz tu e'chk ju' wutz snicy'sok.
Cyakil yi e'chk ẍo'quil be' syubsok.
Cyakil yi e'chk be' ploj spak'sok.
Ya'stzun sbne' Ryos te kajtza'kl yil tz'ul.
6 Ej nin tz'elepon chitxum cyakil wunak te colpi'n ibaj yi na
tzan Ryos tan suke'n sketz,’
stzun Isaías banak cyen.”

7 Wi'nin tzun wunak e' opontz te Wa'n tan je'se'n a' chiwi'. Talol tzun Wa'n scyetz:

—I cun cyuch'u' lubaj. ¿Na' a'lon scyeru' yi at rmeril tan cyele'nu' ojk swutz yi caws yi at tulbil?

8 Ba'n tcu'n klo' yi nink chibanu' tane'n yi e'chk takle'n yi na ẍchaj yi bintzinin ja wi't chitx'ixpuju' cyajtza'klu'. Quil cyalu' chic'u'l cuntuwu': ‘Yi o' ketz chumbalaj nin o', na o' cu'n xonl k'ajtzun Abraham.’ Qui'c na tak' jun ajtza'kla'tz, na na xcye' Ryos tan cyocse'n alchok scyetz jilwutz wunak tetz jun xonl Abraham yi bintzinin xomche' te tajtza'kl Abraham, mpe nk'e'tzk e' xonl i'. Nin ko na taj Ryos, ba'n xcye' i' tan toque'n yi e'chk c'ube'j tetz mero xonl Abraham.

9 Poro yi e' cyeru', ni'cu'n e'u' tu jun wi' tze' yi qui na wutzin, yi na el tamij, nin yi na ben jo'li'n tk'ak'. Or bin quilu', na list atit yi cxbil tan chitamle'nu', —stzun Wa'n scyetz.

10 Bene'n tzun chijakol yi e' wunak tetz:

—¿Ẍe'n tzun kabantz tan kaclaxe'n? —che'ch.

11 —Yi yaj yi at cob cmi'ẍ ba'n toy nin jun te yi yaj yi qui'c tetz. Nin alchok scyetz yi wi'nin wa', ba'n toy nin tetz yi jun yi qui'c tetz, —stzun Wa'n bantz scyetz.

12 Ncha'tz, at e' elsanl alcawal ẍchixo'l yi e' wunak yi e' opon te Wa'n tan je'n a' chiwi'. Bene'n tzun chijakoltz tetz Wa'n:

—Kajcaw, ¿mbi tzun lkaban ketz? —che'ch.

13 —Quil chipeyunu' mas swutz yi ca'wl yi alijt scyeru', —stzun Wa'n scyetz.

14 Ncha'tz e' ban cobox tkan sanlartz tan jakle'n tetz:

—Ma ketz, ¿mbi lkaban?

—Quil chibuchu' yi e' wunak, quil chimajlenu' chipu'k. Nin quil chixo'quinu' scye'j. Cuk chic'u'lu' te yi na chitx'acu'.

15 Cyoque'n tzun cyakil wunak tan xtxumle'n yi Wa'n ya'tz tzun yi Cristo.

16 Poro chin clar cunin tlol scyetz: “Yi in wetz ja je' a' wa'n ẍchiwi'u', poro a' tu'. Poro at junt yi at tulbil yi at mas porer tzinwutz wetz, na yi in wetz qui'c nin mu'ẍ ink'ej siquierk tan pujle'n wutz yi xajab i'.
17 Ej nin yil tz'ul tzaj yi juna'tz, cho'n sbne' i' ẍchixo'lu' chi na ban yi na oc jun yaj tan xupe'n tc'u'l triw. Yi triw scolxok, ma yi stz'isil mben tera'tz tk'ak'. Yi jun k'ak'a'tz, qui'c bajsbe'n tetz,” stzun Wa'n bantz scyetz wunak.
18 Ya'stzun jilwutz xtxolbil yi xcon tan Wa'n tan chichusle'n wunak. Nin yi na tzan i' tan xtxole'n yi balaj stziblal scyetz wunak, xcon wi'nin jilwutz elsawutzil ta'n.
19 Itzun bantz, nin oc i' tan makle'n wutz Herodes yi gobernador, na nin je' cyok'bel quib tu Herodías yi txkel yi titz'un yi na bi'aj Li'p. Ej nin ncha'tz oc tan makle'n wutz Herodes te cyakil yi e'chk takle'n cachi' yi na tzan i' tan banle'n, nin octz tan makle'n wutz Herodes tan qui't bnol.
20 Poro qui nin tocsaj yi yol Wa'n. Mas tcunin til octz tan juchle'n, na nin oc Wa'n ta'n xetze'.

Yi je'n a' twi' Jesús
(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

21 Itzun bantz yi na tzan je'se'n a' ẍchiwi' wunak, ncha'tz Jesús, je' a' twi'. I cunin na tzan Jesús tan nachle'n Ryos yi je'n c'apxuj yi tcya'j nin cu' ul yi Espíritu Sant tibaj.
22 Cho'n ban yi cwe'n mule'n chi na cu' ul jun plomẍ. Quibital tzun jun yoltz tcya'j, yi na tal:
—Yi aẍatz, aẍ inCy'ajl. Ok'le'n awutz wa'n. Na chintzatzin tzawe'j.

Yi e' mam cyen Jesús
(Mt 1.1-17)

23 Yi na tzan baje'n e'chk takle'na'se'j, na tzun xon Jesús tul junaklaj yob. I' cy'ajl Ẍep tane'n ẍchiwutz wunak. Yi Ẍep, cy'ajl Elí.
24 Ej nin yi jun Elíja'tz i' cy'ajl Mata. Ej nin yi Mataja'tz i' cy'ajl Leví; yi Leví i' cy'ajl Melqui; yi Melqui i' cy'ajl Jana; yi Jana i' cy'ajl Ẍep.
25 Ma Ẍep i' cy'ajl Matatías; yi Matatías i' cy'ajl Amós; yi Amós i' cy'ajl Nahum; yi Nahuma'tz i' cy'ajl Esli; yi Eslija'tz i' cy'ajl Nagai.
26 Ma yi Nagai i' cy'ajl Maat; yi Maata'tz i' cy'ajl Matatías; yi Matatías i' cy'ajl Semei, yi Semei i' cy'ajl Ẍep, yi cy'ajl Judá.
27 Ma yi Judá i' cy'ajl Joana; yi Joana i' cy'ajl Resa; yi Resa i' cy'ajl Zorobabel; yi Zorobabel i' cy'ajl Salatiel; yi Salatiel i' cy'ajl Neri;

28 yi Neri i' cy'ajl Melqui; yi Melqui i' cy'ajl Adi. Ma yi Adi i'
cy'ajl Cosam yi cy'ajl Elmodam; yi Elmodam i' cy'ajl Er;
29 yi Er i' cy'ajl Josué; yi Josué i' cy'ajl Eliezer, yi cy'ajl Jorim;
ma yi Jorim i' cy'ajl Matat;
30 yi Matat i' cy'ajl Leví; yi Leví i' cy'ajl Simeón; yi Simeón
i' cy'ajl Judá; yi Judá i' cy'ajl Ẍep; yi Ẍep i' cy'ajl Jonán. Ma yi
Jonána'tz i' cy'ajl Eliaquim;
31 yi Eliaquim i' cy'ajl Melea; yi Melea i' cy'ajl Mainán. Ma yi
Mainán i' cy'ajl Matata; yi Matata i' cy'ajl Natán;
32 yi Natán i' cy'ajl Luwiy, yi cy'ajl Isaí. Ma yi Isaí i' cy'ajl
Obed; yi Obed i' cy'ajl Booz; yi Booz i' cy'ajl Salmón; yi Salmón
i' cy'ajl Naasón;
33 yi Naasón i' cy'ajl Aminadab; yi Aminadab i' cy'ajl Aram;
yi Aram i' cy'ajl Esrom; yi Esrom i' cy'ajl Fares; yi Fares i' cy'ajl
Judá;
34 yi Judá i' cy'ajl Jacow; yi Jacow i' cy'ajl Isaac, yi cy'ajl
Abraham; yi Abraham i' cy'ajl Taré; yi Taré i' cy'ajl Nacor;
35 yi Nacor i' cy'ajl Serug; yi Serug i' cy'ajl Ragau; yi Ragau i'
cy'ajl Peleg; yi Peleg i' cy'ajl Heber; yi Heber i' cy'ajl Sala;
36 yi Sala i' cy'ajl Cainán; yi Cainán i' cy'ajl Arfaxad, yi cy'ajl
Sem. Ma yi Sem i' cy'ajl Noé, yi cy'ajl Lamec.
37 Ma yi Lamec i' cy'ajl Matusalén, yi cy'ajl Enoc; yi Enoc i'
cy'ajl Jared, yi cy'ajl Mahalaleel, yi Mahalaleel i' cy'ajl Cainán,
38 yi cy'ajl Enós. Ma yi Enós i' cy'ajl Set, yi cy'ajl Adam. Ma
Adam i' cy'ajl Ryos.

4

Yi toque'n pile'n Jesús
(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

1 Itzun bantz yi noje'n talma' Jesús tan yi Espíritu Sant,
nintzun cyaj cyen tilol yi a' Jordán. Cho'n tpone'ntz tan yi
Espíritu Sant le jun ama'l tz'inunin tu'.
2 Ca'wnak k'ej a'tij i' tul jun ama'la'tz. Ej nin oc Bayba'ntz tan
pile'n. Tc'u'l yi ca'wnak k'eja'tz, quinin wan i'. Poro yi ticy'e'n
pone'n yi ca'wnak k'eja'tz, kalena's tzun saje'n we'j te'j.
3 Nintzun tal Bayba'n tetz:
—Yi ko aẍ nin Cy'ajl Ryos, tx'ixpe'n c'ube'j tetz awa', —stzun
Bayba'n.
4 —Tz'iba'nt cyen: 'Quil jal stz'ajbil jun yaj tan waj,' —stzun
Jesús tetz.
5 Cho'n tzun bene'n tcy'al Bayba'n yi Jesús wi jun wutz yi
chin wutz tkan nin. Jun rat cunin bene'n ẍchajol cyakil yi e'chk
tnum yi at wi munt.
6 Itzun taltz tetz Jesús:

—Swak'e' ama'l tzatz tan awoque'n tan cawu'n squibaj cyakil e'chk tnume'j, nin sjalok wi'nin ak'ej. Ba'n wak' tzatz, na wetz cyakil yi je'j, nin ba'n wak' tetz alchok scyetz yi na waj.

7 Swak'e' tzatz cyakil cu'n, kol cẍmeje' tzinwutz tan inlok'e'n, —stzun Bayba'n tetz Jesús.

8 —Cawle'n swe'j Bayba'n, na tz'iba'nt cyen: 'Lok'aj yi Awajcaw yi aRyosil. Ntin banaj amunl swutz i',' —stzun Jesús tetz.

9 Bene'nt tzun tcy'al Bayba'n yi Jesústz jalen Jerusalén. Cho'n tzun chije'n pone'ntz tibaj jun culunil yi templo, nintzun taltz tetz:

—Yi ko aẍ nin yi Cy'ajl Ryos, c'ox nin awib jalen wuxtx'otx'.

10 Na tz'iba'nt cyen:

'Chu'l ẍchakol yi e' tetz ángel tan acolche'n.
11 Ej nin list chocopon tan atxoble'n,
bantz qui alo'one'n tan c'ub,
na ya'stzun tz'iba'nt cyen,' —stzun Bayba'n tetz Jesús.

12 —Bintzi, poro ncha'tz alijt cyen tan Ryos yi qui'c cu tan toque'n jun tan pile'n i', —stzun Jesús ban tetz Bayba'n.

13 Ma yi wi't tilol Bayba'n yi qui'c rmeril tan xubse'n Jesús ta'n, nin cyaj tilol tetz jun tiemp.

Yi xe'te'n Jesús tan chichusle'n wunak
(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

14 Cho'n tzun pakxe'n Jesús le ama'l Galilea. Xomij yi porer yi Espíritu Sant te'j. Bene'n nin ban lo'on yi k'ej Jesús lakak e'chk ama'l Galilea.

15 Nintzun octz tan chichusle'n wunak lakak e'chk sinagoga kale na na'wse't Ryos. Cyakil cu'n wunak cyak' len chik'ajsbil tetz i'.

Yi xa'ke'nt Jesús Nazaret
(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

16 Cho'n tzun tpone'nt Jesús Nazaret, yi tetz tanum. Itzun le jun k'ej ujle'n, cho'n tzun bene'ntz le sinagoga, na ya'stzun ley i'. Te yi na chitzan tan banle'n chimunl le sinagoga, cho'n toque'n lajpuj si'le'n yi yol Kataj te Jesús. Je'n tzun txiclok,

17 nin ak'lij yi liwr tetz, yi tz'iba'nt cyen tan Isaías yi elsanl stzi' Ryos. Yi je'n jakol yi liwr, nintzun noj quentz te jun xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi na tal:

18 "Yi Espíritu Kajcaw at swe'j,
na bixba'n chint tan xtxole'n yi balaj stziblal scyetz e' meba'.
Nin ja chinsaj chakij tan telse'n bis scyetz yi e' yi na chibisun.
Nin ja chinsaj chakij tan talche'n scyetz yi e' pres yi at rmeril tan cyele'n liwr.
Nin ja chinsaj chakij tan tulse'n yos scyuch' e' moyi'ẍ, nin tan cyelse'n liwr yi e' yi buchijche'.

19 Ncha'tz ja chinsaj chakij tan xtxole'n
yi txant tan tule'n yi balaj tiemp
yi bixba'nt cyen tan Kajcaw,"*
chij yi xtxolbil yi je' si'lel Jesús.
20 Cwe'n tzun jopol yi liwr kale tz'ibane't yi yol yi je' si'lel.
Nintzun ben tk'oltz tetz yi chakum. Nin c'ole' cu'ntz. Ma yi e'
wunak yi ate' xe ca'l, jaxlche' quen tunintz tan xmaye'n.
21 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:
—I bin jalu' ẍchiwutz cuninu' yi mme'l cu'n te yi yol yi
tz'iba'nt cyen, —stzun i'.
22 Chumbalaj nin yolbil tetz bantz cyak'un wunak. Nin
wi'nin cyele'n yabtz te e'chk balaj yol yi na tzan i' tan yolche'n.
Poro at e' ẍchixo'l yi cyal:
—¿Nk'e'tz pe' cy'ajl tu Ẍep yi yaje'j? —che'ch bantz.
23 Bene'n tzun stza'wel Jesús chiyoltz:
—Na lo' cyalu' squibil quibu' yi yol yi na a'lchij: 'Ko bintzi
nin i' aj tz'ac, xcyek bina'tz tan chitz'aque'n yi e' yabi'ẍ.' Na na
klo' cyaju' yil tzimban e'chk milawr tzone'j le katanum chi yi
mbnix wa'n Capernaum.
24 Poro jun cu'n yol na wal nin scyeru', qui'c nin jun elsanl
stzi' Ryos tentz yi jak ak'lij k'ej cyak'un yi e' tetz tanum.
25 Na je bajij yi at tzaj Elías: Qui nin saj abal tetz ox yob tu
ni'cy. Cwe'n tzun jun chumam we'j tzone'j tkatanum. Ma yi
cwe'n yi jun chin we'ja'tz, at wi'nin xma'lca'n yi icy'epon we'j
cya'n.
26 Poro quinin ben chakij Elías tan ẍch'eye'n jun. Ma na cho'n
bene'n chakij tan Ryos ẍchixo'l yi e' awer nak le tnum Sarepta,
cwent Sidón. Wech na awer nak yi juna'tz.
27 Ncha'tz yi at tzaj Eliseo, yi elsanl stzi' Ryos tentz, at wi'nin
e' kamam kate' yi at lepra scye'j. Poro cya'l nin jun ul yos tuch'
ta'n, ma na ntin jun awer nak yi na bi'aj Naamán, yi aj Siria.
28 Yi quibital cyakil yi e' yi ate' xe ca'l yi xtxolbila'tz,
chi'che'n nin ban chic'u'l.
29 Chibaje'n tzun txicloktz, nin el chilajul Jesús tnum. Cho'n
tele'n quicy'altz tan tele'n klo' chipitoltz wutz kotx'. Na cho'n
at yi tnum Nazaret wi ju'wtz.
30 Poro quinin tak' tib Jesús, na cho'n ticy'e'n cu'n ẍchixo'l,
nin bentz.

Yi yaj yi at jun espíritu cachi' twankil
(Mr 1.21-28)

31 Cho'n tzun cwe'n pone'n Jesús Capernaum, jun tnum yi
at cwent Galilea. Nin octz tan chichusle'n yi e' wunak lakak
jujun k'ej ujle'n.

---

* **4:19** Is 61.1-2.

32 Wi'nin cyele'n yabtz te ẍchusu'n, na ni'cu'n ẍchusu'n chi tane'n ẍchusu'n jun yaj yi wi'nin tajtza'kl.
33 At tzun jun yaj le sinagoga yi at jun espíritu cwent Bayba'n twankil yi chin cachi' nin. Chin wi' nin tzun bantz tan yol, itzun taltz:
34 —Ko' til cyenu'. ¿Mbi teru' skuch', Jesús aj Nazaret? ¿Ja pe' ulu' tzone'j tan kaxite'n? Wajske'n wutzu'. I ilu'a'tz yi jun yi chin xan nin, yi cho'n nsaju' te Ryos, —stzun i' bantz.
35 Toque'n tzun Jesús tan makle'n wutz:
—Ẍc'abnequen tu'. Cawle'n twankil yaj, —stzun Jesús tetz.
Yi tele'n yi espíritu cachi' twankil, ninin opon trimpuj wuxtx'otx'. Poro qui'c q'uixpij tetz yi yaj.
36 Cyakil cu'n tzun wunaktz e' baj el yabtz te Jesús, nintzun baj chijakoltz squibil quib:
—¿Mbi jilwutz yolil na xcon tan yaje'j? na chin cham nin i' tan chicawe'n yi e' espíritu cwent Bayba'n. Nin na xcye' tan chilaje'n len, —che'ch bantz.
37 Wi'nin tzun bene'n lo'on stziblal Jesús bene'n tzi'n lakak e'chk ama'l.

Yi tule'n yos tu yi ji' Lu'
(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

38 Tele'n tzaj tzun Jesús le sinagoga, nin bentz xe ca'l Lu'. Yi tocompone'n, nin e' octz tan c'uche'n pawor tetz tan toque'n tan stz'aque'n yi ji' Lu' yi xna'n, na nim il tane'n tan k'a'kl.
39 Cwe'n tzun c'o'lok Jesús, nin oc tan laje'n len yi yabil twankil. Jalcunin tule'n yos tu yi xna'n. Qui'ct nin k'a'kl ban, nin octz tan chic'a'che'n Jesús nin e' wantz ta'n.

Yi tule'n yos scyuch' wi'nin yabi'ẍ tan Jesús
(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

40 Itzun bantz yi cwe'n k'ej, cyakil yi e' yi at len yabi'ẍ scyuch' baj opon len quicy'altz swutz Jesús. Je'n tzun tk'ol Jesús yi k'abtz ẍchiwi', nin ul yos scyuch'.
41 Ncha'tz wi'nin espíritu cwent Bayba'n baj el ta'n ẍchiwankil wunak. Wi'nin chiẍch'ine'n yi cyele'n. Itzun cyaltz
—¡I ilu'a'tz, ilu' Cy'ajl Ryos! —che'ch bantz tetz Jesús.
Toque'n tzun Jesús tan chimakle'n. Quinin tak' ama'l scyetz tan yol. Na elnak chitxum tetz yi ya'stzun yi Cristo, yi bixba'nt tan Ryos.

Yi bene'n Jesús tan txoli'n lakak sinagoga
(Mr 1.35-39)

42 Itzun bantz yi tule'n skil, cho'n tzun bene'n Jesús tul jun ama'l yi tz'inunin tu'. Xomche' nin wunak tan joyle'n. Ma yi cyopone'n kale atit, nin e' octz tan moxe'n tan qui tele'n jatxol tibtz scye'j.
43 Itzun saj tlol Jesús scyetz:

—Chin tajwe'n cunin tan imbene'n lakak e'chk tnum tan xtxole'n yi balaj stziblal yi ẍe'n cu'n scawunk Ryos, na ya'stzun chakij chint te'j, —stzun Jesús bantz scyetz.

44 Bene'n tzun i' tan xtxole'n lakak e'chk sinagoga cwent Galilea.

5

Tan milawr Jesús tx'amxe't jun c'oloj cay
(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

1 Itzun bantz yi at tzaj Jesús tzi a' Genesaret. Cyopone'n tzun nil jun c'oloj wunak te i' tan tbite'n yi yol Ryos.

2 Bene'n tzun tilol Jesús cob barc yi ate'e'n tzaj tzi a'. Nsken che'l tzaj yi e' aj cayinl tul tan xtx'ajle'n yi chileb.

3 Toque'n tzun Jesús tc'u'l jun scyeri yi cob barca'tz. Simón tzun bi' taw yi jun barca'tz kale oque't i'. Nintzun ben jakol jun pawor tetz Simón tan pitle'n nin mu'ẍ yi barc wi a'. Cwe'n tzun c'olchok Jesús le barca'tz, nin oc tan chichusle'n yi jun c'oloj wunaka'tz.

4 Yi wi't jilone'n, nintzun ben tloltz tetz Simón:

—Kaẍkansaj nin kib mu'ẍt wi a', bantz xcone'n ileb tan cayi'n.

5 Bene'n tzun stza'wel Simón yi yol Jesús:

—Wajcaw, ja baj ak'bal ka'n tan cayi'n, poro qui'c nin jun cay nkacambaj. Poro ko na taju', ban kalit' nin kaleb tan pile'n junt tir, —stzun Simón tetz Jesús.

6 I nin tzun chibana'stz. Yi bene'n chilit'ul yi chileb, tx'amxij jun c'oloj cay cya'n. Ninin je katz yi chileb tan talal yi cay.

7 Nintzun e' chakon nintz scyetz yi e' cyuch' yi ate' tc'u'l junt barc tan cyule'n tan quich'eye'n. Noje'n nin tzun ban yi cob barca'tz tan cay. Mu'ẍt qui e' ben mulk'uj xe a' tan paj.

8 Yi tilol Simón Lu' yi mbi cu'n bajij, nintzun cu' mejlok swutz Jesús tan talche'n:

—Wajcaw, ba'n tcu'n ẍkanslen tibu' swe'j, na yi in wetz in juchul il, —stzun Lu' bantz tetz Jesús.

9 Ja ben tlol Lu' yi yole'j tan paj yi jun c'oloj cay yi tx'amxij cya'n, na ja el yab i' te'j scyuch' yi e' mas yi xomche' te'j.

10 Ncha'tz yi e' tuch' Simón, yi Jacow tu Wa'n, yi e' cy'ajl Zebedeo, wi'nin cyele'n yab te Jesús.

—I bin jalu' Lu', quil cxob swetz, na i sbne' opon tunintz cẍocopon wa'n tan chicambaje'n wunak chi maban tan chicambaje'n yi cay, —stzun Jesús bantz.

11 Ma yi cyopone'ntz tzi a', cyaj cyen tu' quilol cyakil yi chima'cl nin e' xom nintz te Jesús.

Yi tule'n yos tu jun yaj yi yabi'ẍ tan lepra
(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

12 At jun tir yi xake'n Jesús tul jun tnum kale atit jun yaj yi at jun yabil te'j yi na bi'aj lepra. Yi tilol yaj wutz Jesús, nin ben jokbal tibtz swutz tan jakle'n pawor tetz:

—Wajcaw, ¿cu pe' tanu' yil tz'ul yos tanu' swuch'?

13 —Cu, —chij Jesús tetz.

Je'n tzun tk'ol Jesús yi k'abtz twi', nintzun taltz:

—Ja wi't ul yos tzawuch'.

Ninin ul yos tu yaj.

14 Nin cawun nin Jesús tetz tan cya'l tal nint yi ẍe'n cu'n tule'n yos tuch'. Ncha'tz nin bent tloltz tetz:

—Cun chaj awib ẍchiwutz yi e' pale', nin cun oy yi atx'ixwatz chi yi cyajnak tlol Moisés, bantz tele'n chitxum wunak tetz yi qui'ct ayab.

15 Wi'nin tzun bene'n lo'on yi k'ej Jesús. Nin wi'nin wunak e' opontz tan tbite'n yol i', nin tan tule'n yos scyuch'.

16 Ma Jesús ilenin na jatxlen tib tan nachle'n Kataj lakak e'chk ama'l yi tz'inunin tu'.

Yi tule'n yos tan Jesús tu jun ẍnukl cuntu' wankil (Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

17 Itzun bantz te yi na tzan Jesús tan chichusle'n wunak. Ate' tzun cobox parisey scyuch' cobox tx'olol xo'l yi ley Moisés yi c'olẍche' tan tbite'n yi yol i'. Cho'n chisaje'n lakak e'chk aldey cwent Galilea tu Judea. Nin at e' yi cho'n chisaje'n le tnum Jerusalén. Ma Jesús at nin yi porer Ryos te'j tan tulse'n yos scyuch' wunak.

18 Nin e' opon cobox yaj yi cy'a'n junt yaj cya'n tib jun wit'bil. Ẍnukl cuntu' yi wankil i' tan yabil. I klo' cyaj tan tocompone'n yi yabi'ẍ cya'n xe ca'l tan tule'n yos tuch' tan Jesús.

19 Poro tan paj yi quin tech nin wunak c'oplche' tzi ca'l, qui nin ocopon cya'n. Cho'n tzun chije'n wi ca'l, nin el quicy'al mu'ẍ te yi wi' tan cwe'n pone'n yi yabi'ẍ cya'n xe ca'l. Cwe'n pone'n tzun cya'n swutz Jesús cyakil tu yi wit'bil.

20 Ma yi tilol Jesús yi bintzinin k'uklij chic'u'l te'j, nintzun ben tlol tetz yi yabi'ẍ:

—Yaj, ja wi't cuylij apaj.

21 Cyoque'n tzun yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés scyuch' yi e' parisey tan xtxumle'n ẍchic'u'l cuntu': "Yi yaje'j na tzan tan telse'n k'ej Ryos. Na ntin Ryos na xcye' tan cuyle'n paj jun wunak," che'ch ẍchic'u'l cuntu'.

22 Poro nin nachon Jesús te'j yi mbi na icy' ẍchic'u'l, nin ben tlol scyetz:

—¿Nxac na chitxumu' yi jun xtxolbila'tz?

23 Na yi nink wal nin tetz jun yabi'ẍ: 'Ja cuylij apaj,' nka yi nink wal nin: 'Txiclije'n, xon,' ni'cu'n q'uixbel yi cob xtxolbila'tz. Nk'e'tz alchok yil xcye' te'j.

24 Poro bantz tele'n chitxumu' tetz yi cho'n at ca'wl tink'ab
tan cuyle'n chipaj wunak swale' nin junt xtxolbil tetz yi yaje'j
yi ẍnukl cuntu' wankil: 'Yaj, txiclije'n. Cy'aj nin awit'bil, nin
quilo'k xe aca'l,' —stzun Jesús bantz tetz.
25 Ẍchiwutz cunin cyakil wunak yi je'n txiclok, nin je' tcy'al
yi wit'biltz, nin ajtz xe ca'l. Nternin na tak' k'ajsbil tetz Ryos.
26 Baj cyele'n tzun yab cyakil wunaktz te'j yi mbi cu'n bajij,
nin cyak' chik'ajsbil tetz Kataj Ryos. Itzun cyaltz:
—Jalu' ja kil jun chin milawr, —che'ch bantz.
Wi'nin tzun cyele'n yab te yi mbi cu'n bajij.

Yi saje'n moxol Jesús yi Leví
(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

27 Yi wi't bnixe'n yi xtxolbile'j, icy'e'n nin ban Jesús. Bene'n
tzun tilol jun elsanl alcawal yi na bi'aj Leví. C'olchij i' kale na
ele't alcawal. Nin ben tlol Jesús tetz:
—Xomen tzaj swe'j.
28 Cyaje'n cyen tzun tilol Leví cyakil, nin xom nintz te Jesús.
29 Bnixe'n tzun jun chin wutzile'n wa'n tan Leví xe tetz ca'l.
Yi cyopone'n Jesús tan wa'n at tzun coboxt elsanl alcawal
ẍchixo'l yi e' xtxocum.
30 Ncha'tz ate' cu'n tzun cobox tx'olol xo'l yi ley Moisés
scyuch' cobox parisey tan chixmaye'n. Le wutz yi cyetz
cyajtza'kl yi qui'c chixac yi e' elsanl alcawala'tz. Cha'stzun
te e' octz tan chiyajle'n yi e' ẍchusbe'tz Jesús. Nin ben cyaloltz
scyetz:
—¿Nxac na chiwanu' scyuch' yi e' ta'k elsanl alcawale'j nin
scyuch' yi e' mas juchul il? —che'ch tzun ban.
31 Saje'n tzun stza'wel Jesús yi chiyoltz:
—Yi e' yi qui'c chiyab, qui tajwe'n jun ajtz'ac scye'j. Ma yi e'
yabi'ẍ, tajwe'n ajtz'ac scye'j.
32 Na yi in wetz, quinin nnu'l tan chijoyle'n e' balaj. Ma na
ja nu'l tan chijoyle'n yi e' juchul il, tan chitx'ixpul yi cyajtza'kl,
—chij Jesús bantz scyetz.

Jun xtxolbil te yi muc'le'n we'j
(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

33 Poro nintzun cyaltz tetz Jesús:
—Ma jalu' Ta', at na ban cu'nt yi qui na chiwan jujun k'ej yi e'
ẍchusbe'tz Wa'n, tan cyak'ol k'ej Ryos. Nin wi'nin na chi'orarin.
Ncha'tz na kaban ketz yi o' parisey. Ma yi e' teru' ẍchusbe'tzu',
qui na chimuc' we'j tan tak'le'n k'ej Ryos. ¿Mbi tzun lo'-tz? —
che'ch.
34 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:
—Jalen pe'k atin ẍchixo'l, ba'n chiwan. Na qui na yub ko qui
na chiwan e' xtxocum jun aj quicyujinl te yi at yi taw xun
ẍchixo'l.

35 Poro tz'ul jun k'ej yil ne'l ticy'le'n ẍchixo'l. Ba'n tzun
chimuc' jujun k'ej we'j, —chij Jesús scyetz.
36 Bene'n tzun tlol jun elsawutzil scyetz:
—Cya'l nin jun yi nink tcy'ajlen jun piẍ chabil te jun be'ch
tetz ac'aj tan lape'n jun be'ch tetz yi bu'yt. Na yi ko ya'tz tulej,
nk'e'tz ntin spo'tok yi ac'aj ma na ncha'tz, qui na yub yi chabil
ac'aj te yi bu'yt.
37 "Ncha'tz, cya'l nin jun yi nink cu' jun ac'aj win ta'n tul
jun tz'u'm yi bu'yt. Na yi ko ya'tz tulej, xcyek yi ac'aj win tan
katzle'n yi tz'u'm. Tz'elepon kojx yi win, nin yi tz'u'm skatzok.
38 Ma na chin tajwe'n cunin yil xcon ac'aj tz'u'm kalel cwe't
ac'aj win. Ko ya'tz kulej, quil katz yi tz'u'm, nin quil tz'el kojx
yi win.
39 "Alchok scyetz yi na'wnakt tan tc'ajle'n yi tetz tc'a', at
q'uixbel tan na'we'n tan tc'ajle'n junt jilwutz a'. Na stale' yi
ba'n tcu'n yi tetz tc'a'.

6

Yi cyoque'n yi e' ẍchusbe'tz Jesús tan stzutle'n wutz triw le jun k'ej ujle'n
(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

1 Itzun bantz tc'u'l yi jun k'ej ujle'n, yi quicy'e'n cu'n Jesús
scyuch' yi e' ẍchusbe'tz xo'l triw cy'a'nt nin stzutle'n tzaj cobox
bakaj wutz triw cya'n. Nin cu' chik'uchul tan chik'ab tan je'n
chibajsal.
2 Poro yi quilol yi e' parisey yi xtxolbile'j nintzun cyaltz:
—¿Nxac na chibanu' yi e'chk takle'n yi qui'c cu tan kabnol le
jun k'ej ujle'n?
3 Saje'n tzun tlol Jesús scyetz:
—¿Qui pe' na chisi'leju' yi mbi banak k'ajtzun Luwiy yi saje'n
we'j te'j scyuch' yi e' yi xomche' te'j?
4 ¿Qui pe' na chisi'leju' yi ẍe'n cu'n tocompone'n le ca'l Ryos
tan telse'n tzaj yi pam yi oyi'nt tetz Ryos? Wech qui'c cu tan
toque'n alchok jilwutz wunak tan bajse'n yi e'chk pama'tz.
Ntin yi e' elsanl stzi' Ryos, at cu tan je'n chibajsal. Poro yi
saje'n we'j te k'ajtzun Luwiy,* nin je' bajsal yi pam, nin ben
tk'ol scyetz yi e' yi xomche'-tz te'j, —stzun Jesús bantz scyetz.
5 Ncha'tz tal scyetz:
—Yi in wetz, yi in Bajx Cy'ajol, in taw e'chk k'ej ujle'n, —chij
Jesús scyetz.

Jun yaj yi skej k'ab tan yabil
(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

* **6:4** 1 S 21.1-6.

6 Itzun bantz le jun k'ej ujle'n, cho'n toque'n Jesús tan
chichusle'n wunak le sinagoga. At tzun jun yaj yi skej nin
tunin jalaj k'ab tan yabil.
7 Cyoque'n tzun yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés scyuch' yi e'
parisey tan xmaye'n Jesús ko tz'ocopon i' tan tulse'n yos tu
yi jun yabi'ẍa'tz tul jun k'ej ujle'na'tz. Yi cyetz cyajbil i'tz tan
jale'n til Jesús.
8 Poro elnak xtxum Jesús te cyajtza'kl. Bene'n tzun tlol tetz
yi yaj yi skej k'ab tan yabil:
—Or awetz tzone'j. Txiclin cu'n skanicy'al.
Xcyewe'n cu'n tzuntz chinicy'al.
9 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz yi e' wunak:
—¿Mbi na cyal cyeru'? ¿Ba'n pe' lkaban jun ba'n le jun k'ej
ujle'n, nka ba'n tcu'n quil kaban? ¿Mbi na cyal cyeru'? ¿Ba'n
pe' ko'c tan stz'aque'n jun yabi'ẍ, nka ba'n tcu'n yil quim? —
stzun Jesús scyetz e' parisey.
10 Xmayine'n nin tzun Jesús scyetz cyakil wunak, nintzun
ben tlol tetz yi yabi'ẍ:
—Chich'baj len ak'ab.
Inin tzun tulejtz, ninin ul yos tuch'.
11 Poro yi e'a'tz wi'nin ẍchi'che'n chic'u'l bantz te Jesús. Nin
oc jun chitxumu'n yi ẍe'n quilej tan chimakol wutz.

Yi chije'n txa'ij yi coblaj apostl
(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

12 Itzun bantz, nin ben Jesús wi jun ju'wtz tan nachle'n Ryos.
Baj cuntunin jun ak'bala'tz ta'n tan nachle'n Kataj.
13 Yi tule'n skil, nin e' ẍchak yi e' ẍchusbe'tz te'j, nin je xtxa'ol
coblaj ẍchixo'l. Toque'n tzun tk'ol chibi' tetz apostl.
14 Ej nin je chibi' yi e' yi je' xtxa'ol: Simón yi ncha'tz oc bi'
tetz Lu'; Leẍ, yi titz'un Lu'; Jacow, Wa'n, Li'p, Bartolomé,
15 Te'y tu Maẍ, Jacow yi cy'ajl Alfeo, Simón yi zelote,†
16 Judas, yi cy'ajl Jacow; tu Judas Iscariot yi jatxon Jesús.

Yi toque'n Jesús tan chichusle'n jun c'oloj wunak
(Mt 4.23-25)

17 Cwe'n tzaj tzun scyuch' yi e' ẍchusbe'tz wi jun chk'ajlaj
kale ate't jun c'oloj wunak. Yi e' wunaka'tz, cho'n chisaje'n
lakak e'chk ama'l cwent Judea, tu Jerusalén, tu yi ama'l cwent
yi tnum Tiro tu yi tnum Sidón. Cyakil cu'n yi e'a'tz, e' baj opon
len tan tbite'n yol Jesús, nin tan tule'n yos scyuch'.
18 Ncha'tz at e' yi wi'nin q'uixc'uj ate' cu'nt cyak'un e'chk
espíritu cwent Bayba'n.

† **6:15** Zelote, jun yaj yi tko'n tib te yi na tocsaj; nka jun scyeri jun partir yi contr te gobierum tentz, na ya'stzun tane'n Simón yi ntaxk tak' tib tan xome'n te Jesús.

19 Yi cyetz cyajbil i'tz tan macle'n quen te Jesús, na at jun
porer te'j yi na xcye' tan tulse'n yos scyuch' cyakil wunak.

Yi e' yi bintzinin at chibanl
(Mt 5.1-12)

20 Xmayine'n nin tzun Jesús scyetz yi e' ẍchusbe'tz, nin ben
tlol scyetz:
"Ba'n cyeru' yi e'u' meba', na ate' nin cyeru'-tz tk'ab Ryos.
21 "Ba'n cyeru' yi e'u' muc'ul we'j, na tzantzaj qui't chimuc'u'
we'j. Ba'n cyeru' yi na chok'u' jalu', na tzantzaj ẍchitzatzinku'.
22 "Ba'n cyeru' yi na chi'ch chic'u'l wunak scye'ju'. Ba'n
cyeru' yi na che'lu' laju'n cya'n wunak. Ba'n cyeru' yi na
chijisliju' cya'n wunak. Ba'n cyeru' yi na a'lchij yi qui'c xac
chibi'u'. Ba'n cyeru' ko na chitzanu' tan muc'le'n cyakil yi
e'chk q'uixc'uja'tz tan tu' yi na chixomu' swe'j.
23 Chitzatzinku' yil bajij yi e'chk takle'na'se'j scye'ju',
chitzatzinku' na xchicambaje'u' jun balaj oy yil choponu'
tcya'j. Poro quil che'lu' yab te'j yil cho'c wunak tan
chibuchle'nu', na ncha'tz e' u'lij yi e' elsanl stzi' Ryos tentz
cyak'un chimam chite'u'.
24 "Poro lastum yi e' ric, na tzantzaj quil jal tzatzin paz cya'n.
25 "Lastum yi e' yi nternin na noj chic'u'l jalu', na tzantzaj
chitzajk tan we'j.
"Lastum yi e' yi na chitze'en jalu', na tzantzaj ẍchibisunk, nin
ẍchok'ok.
26 "Lastum e'u' yi na cho'c wunak tan talche'n yi chumbalaj
nin e'u', na ite'n nin xtxolbila's cyalnak chimam chite'u'
scyetz yi e' subul nak tentz, yi cyocsaj quib tetz elsanl stzi'
Ryos, poro qui'.

Kalok'e' chiwutz kacontr
(Mt 5.38-48; 7.12)

27 "Ma jalu' swale' nin jun xtxolbil scyeru' yi e'u' yi na
chitzanu' tan tbite'n inyol. Chilok'ewu' chiwutz yi e' yi na
chi'ch chic'u'l scye'ju'.
28 Chic'uche'u' chibanl yi e' yi na chitzan tan pate'n chibi'u'.
Chinache'u' Kataj squibaj yi e' yi na chibuchun scye'ju'.
29 Kol lo'on jalaj xak chitzi'u', cyak' ninu' jalajt. Na' scyetz
yil majonlen yi chicẍe'yu', ncha'tz ba'n cyak'u' ama'l tetz tan
telse'n chicmi'ẍu'.
30 Kol chijak wunak jun takle'n scyeru', cyak' ninu' scyetz.
Kol tz'el majij jun takle'n scyeru', quil chijaku' junt tir.
31 Yi e' cyeru' na chitzatzinu' yi na bajij jun ba'n scyeru'.
Ncha'tz bin e' cyeru'-tz, chibne'u' bin jun ba'n scyetz wunak.
32 "Na yi ko ntin na chipek'u' scye'j yi e' yi na chipek' scye'ju',
¿mbil chicambaju' te'j? Qui'c, na ncha'tz na chiban yi e' juchul
il.

33 Na yi ko na chibanu' pawor ntin scyetz yi e' yi na chiban
pawor scyeru', ¿mbil chicambaju' te'j? na ya'tz na chiban yi e'
juchul il.
34 Quil cyak'u' c'mo'n ntin scyetz yi e' yi ba'n na chichoj. Ko
ya'tz na chibanu' ¿mbil chicambaju' te'j tcya'j? na ya'stzun na
chiban yi e' juchul il. Yi e' juchul il na cyak' c'mo'n ntin tan
chicambal junt tir.
35 Chilok'ewu' yi chicontru'. Chibane'u' jun ba'n scyetz.
Cyak'e'u' c'mo'n scyetz, mpe qui'tk tz'ul junt tir. Kol chibanu'
tane'n cyakil yi xtxolbila'se'j, ẍchitx'aconku', nin tz'ocopon
mu'ẍ tal cyajtza'klu', chi tane'n yi tajtza'kl Kataj Ryos, na ite'n
nin i' na el k'ajab scye'j yi e' yi qui na chityoẍin tetz. Nin na el
k'ajab scye'j yi e' mal nak.
36 Elk bin chik'ajabu' scye'j wunak, chi na el k'ajab Ryos
scye'j cyeru'.

Quil kayol paltil junt
(Mt 7.1-5)

37 "Quil cyalu' yi qui'c xac junt wunak. Qui tzun jal cyeru'
chipaltilu' swutz Ryos. Quil cho'cu' tan yolche'n til junt. Qui
tzun jal cyeru' quilu' swutz Ryos. Chicuye'u' chipaj yi e'
wunak, tzun cuylok cyeru' chipaju'-tz tan Ryos.
38 Choyinku' scyetz wunak, tzun tk'e' Ryos xel scyeru'. Stk'e'
Ryos jun balaj oy scyeru' tetz xel yi mu'ẍ yi na cyak'u'. Nim
te'n yi ma'lbil yi xconk ta'n tan tak'le'n xel scyeru'. Ej nin
chin titztuj cu'n, chin txak'ij cu'n, nin spulink wi' yil tak' Ryos
scyeru'. Na quib yi na chibanu' scye'j wunak, ite'n nin sbne'
Ryosa'tz scye'ju'," stzun Jesús scyetz.
39 Ej nin tal junt elsawutzil scyetz:
"Iẍkaj atk rmeril tan toque'n jun moyi'ẍ tan ẍchajle'n be' junt
moyi'ẍ, na chicabil nchiben tzoyp tjul.
40 Ni'cu'n tzun quitane'n yi e' aj chusunl, quil jal mas cyetz
cyajtza'kl ko qui'c mas tajtza'kl yi chusul cyetz. Mpe nink
tz'a'w cyakil cu'n yi ẍchusu'n yi chusul cyetz cya'n, ntina'tz nin
cyajtza'kl sjaloktz, na ntina'tz nin tajtza'kl yi chusul cyetz.
41 "¿Nxac na chitzanu' tan xtxumle'n yi paltil junt? Na
ni'cu'n yi jun ajtza'kla'tz chi yi nink chocu' tan telse'n tzaj yi
tal tz'is yi at le wutz junt, nin qui na chinachonu' te yi jun
wutzile'n tz'is yi at te cyeru' chiwutzu'.
42 Qui na yub yi na cho'cu' tan banle'n tane'n yi til junt
ko qui na chibanu' tane'n yi cyeru' chipaltilu'. Ko ya'tz na
chibanu', ni'cu'ntz chi nink cyal ninu' tetz junt: 'Yaj, catzam.
Wucy'aje'l tzaj jun tal ni' tz'is yi at le awutz.' Ej nin qui na
chinachonu' te jun chin k'e'aj tz'is yi at te cyeru' chiwutzu'. Ko
ya'tz na chibanu', chin juntlen nin e'u'. Bajx chinuq'ue' quibu'
squibil quibu', kalena's tzun chinuc'u' yi paltil junt.

Tan yi e'chk takle'n yi na ban jun yaj na lajluchax tajtza'kl
(Mt 7.17-20; 12.34-35)

43 “Na ko ploj jun lo'baj, ploj nin yi tze'. Ncha'tz, yi ko ploj
jun wi' tze', ploj nin yi lo'bajil.
44 Tan yi e'chk wutz jun wi' tze' yi na tak', na el katxum tetz
yi ko ba'n tze' nka ploj. Jun wi' pajl qui na tak' laranch. Ncha'tz
jun wi' xtxoyb chej, qui na tak' lo'baj tx'i'x.
45 Ncha'tz quitane'n yi e' balaj nak. Ntin yi e'chk takle'n
balaj na chipek' tan banle'n. Ma yi e' mal wunak, ntin e'chk
takle'n cachi' na chipek' tan banle'n, na quib nin kutane'n tu
kajtza'kl, ite'n nin kutane'na's.

Yi elsawutzil tetz cu'se'n xe'tzbil cob ca'l
(Mt 7.24-27)

46 “¿Nxac na cyalu' ‘Wajcaw’ swetz nin qui na chitzanu' tan
banle'n tane'n yi inca'wl?
47 Swale' nin jun elsawutzil scyeru' yi ẍe'n quitane'n yi e' yi
xomche' swe'j, yi e' yi na quibit inyol, nin yi na chiban tane'n.
48 Ni'cu'n e' chi jun yaj yi oc tan je'se'n jun tetz ca'l. Toque'n
tzuntz tan cu'se'n xe. Nim ben yi xe' ca'l ta'n jalen cu'n cwe'n
pone'n te xak. Ya'stzun xe't-tzit xe' ca'l ta'n. Cha'stzun te yi
telemule'n jun chin tzanla', nin yi tpone'n bowl te ca'l, quinin
cu' woc' tan yi a', na cu'nak pon yi xe'tzbil te xak.
49 Poro yi e' yi na quibit inyol nin qui na chitzan tan banle'n
tane'n, ni'cu'n e' chi jun yaj yi cho'n je'n nuc'ul yi ca'l tib
puklaj. Qui'c mas benak xe'tzbil yi ca'l ta'n ttx'otx'. Ma yi
tpone'n bowl yi a' te'j, quinin xtx'aj, na lac'che'n tu' tib puklaj.
Jalcu'n cwe'n woc'. Cu' tunin much yi jun ca'la'tz. Cho'n cu'n
sbajok scye'j yi e' yi na quibit inyol, poro qui na cho'c tan
banle'n tane'n, —stzun Jesús scyetz.

7

Yi tule'n yos tan Jesús tu mos jun capitán
(Mt 8.5-13)

1 Yi wi't baje'n xtxolil Jesús yi e'chk yola'se'j scyetz wunak,
cho'n tzun tpone'ntz le tnum Capernaum.
2 At tzun jun capitán aj Roma yi cho'n najlij Capernaum.
Yabi'ẍ jun mos i'. Quimich tlen tu' atit. Nin yi capitán wi'nin
na pek' te yi jun mos i'a'tz.
3 Cha'stzun te yi tbital i' stziblal Jesús, nin ben ẍchakol yi wi'
banl wi' cyetz judiy tan cwe'n chiwutz tetz Jesús tan tule'n tan
tulse'n yos tu yi yabi'ẍ.
4 Itzun yi cyopone'n yi e' wi banl wi' te Jesús, nin cu' chiwutz
tan moxe'n. Itzun cyaltz:
—Ta', max c'u'lu', na klo' kaj yil benu' skuch' tan tulse'n yos
tu yi mos jun capitán, na yi jun capitána'tz chumbalaj nin i'.

5 Na na pek' i' scye'j e' katanum, nin bnixnak jun kaca'l ta'n
kale na kana'wswit Ryos, —che'ch bantz tetz Jesús.
6 Xome'n nin tzun Jesús scye'j. Itzun yi txant tan tpone'n
Jesús te yi ca'l, nin e' saj ẍchakol yi capitán coboxt tamiw tan
talche'n cobox yol tetz Jesús:
—Ta', —che'ch, —i nsaj tlol capitán sketz: "Qui tajwe'n tz'ulu'
xe inca'l", stzun "na yi in wetz, qui'c weri ink'ej yi nink tz'ulu'
swuch'.
7 Nin qui'c weri ink'ej yi nink nopon swutzu'. Nach tzaj
tuwu' cobox yol tibaj yi inmos yi yabi'ẍ. Nin tz'ul tzun yos
tuch'.
8 Na ncha'tz in, Ta', atin jak' ca'wl junt, nin at weri ink'ej tan
chicawe'n yi e' sanlar yi ate' jak' inca'wl. Kol wal nin tetz jun
sanlar: 'Quilo'k,' jalcu'n na ben. Kol wal nin: 'Catzam tzone'j,'
jalcu'n na saj. Ncha'tz yil wal nin tetz jun inmos: 'Banaj yi je'j,'
jalcu'n na bnix ta'n," chij capitán mban tzaj sketz, —che'ch e'
aj mantarinl tetz Jesús.
9 Yi tbital Jesús yi yole'j, wi'nin tele'n yab te'j. Nin je' such'k'il
tib tan yol scyetz yi e' yi xomche' te'j:
—Jun cu'n yol na wal nin scyeru', cya'l nin jun mpe ik ẍchixo'l
yi e' ketz katanum, yi nternin k'uklij c'u'l chi tane'n capitáne'j,
—stzun Jesús bantz scyetz.
10 Itzun bantz yi cyopone'n junt tir yi e' aj mantarinla'tz xe
ca'l yi capitán, nsken ul yos tu yi yabi'ẍ.

Yi titz'e'n junt tir yi tal yi jun xna'n xma'lca'n

11 Itzun bantz yi tpone'n Jesús naka'jil yi tnum Naín, xom-
che' wi'nin ẍchusbe'tz te'j, scyuch' jun c'oloj wunak.
12 Ma yi cyopone'n naka'jil yi sawanil yi tnum chic'ulul tzun
quibtz scyuch' jun c'oloj wunak yi at chibembil tan mukle'n
jun alma'. Yi alma'a'tz, i'tz tal jun xna'n xma'lca'n. Tina'tz
cunin jun tal ẍutuj taltz. Ncha'tz at jun c'oloj wunak yi e' aj
tnum yi xomche'-tz te'j.
13 Nin yi tilol Jesús yi xna'na'tz, nin el k'ajabtz te'j:
—Na', quil tz'ok'u', —stzun Jesús tetz.
14 Toque'n tzun ẍkansal tib Jesús te yi alma', nin oc stz'amol yi
palbil tetz. E' txcyewe'n cu'n tzun yi e' palol tetz alma'. Bene'n
tzun tlol Jesús tetz yi alma':
—Ma jalu' yaj, c'olchije'n, —stzun Jesús bantz tetz yi alma'.
15 Je'n tzun c'olchok yi alma' nin jilontz. Bene'n tzun jatxol
Jesús yi xicya'tz tetz yi xtxu'.
16 Wi'nin cyele'n yab wunak te yi mbi mbajij, nin e' octz tan
tak'le'n chik'ajsbil tetz Ryos:
—Ja ul jun chin wi'tz elsanl stzi' Ryos skaxo'l, —che'ch cobox
bantz.
Ncha'tz at e' yi cyal:

—Ja ul Ryos tan kuch'eye'n yi o' yi o' tanum i', —che'ch bantz.

17 Bene'n nin ban lo'on yi k'ej Jesús bene'n tzi'n Judea tu cyakil e'chk ama'l solte'j.

Yi e' ẍchakum Wa'n Bautist (Mt 11.2-19)

18 Itzun bantz, nintzun e' oc yi e' ẍchusbe'tz Wa'n Bautist tan xtxole'n tetz cyakil yi e'chk milawr yi na tzan Jesús tan banle'n.

19 Bene'n tzun ẍchakol i' cob scyeri e' ẍchusbe'tz tan yol tu Jesús. Yi chimantar yi coba'tz i'tz tan jakle'n tetz Jesús yi ko i i'a'tz yi jun yi at tulbil, nka nk'era'tz.

20 Yi cyopone'n yi ẍchakuma'tz, nin e' jaktz tetz Jesús:

—Ta', ja ko' saj ẍchakol Wa'n tan jakle'n teru', yi ko i' ilu'a'tz yi jun yi at tulbil nka tajwe'n tan kach'iwal junt, —che'ch ban tetz Jesús.

21 Te yi na chitzan yi e' ẍchakum Wa'n tan jakle'n quen yi yola'tz tetz Jesús, na nin tzan Jesús tan tulse'n yos scyuch' wi'nin yabi'ẍ. At e' yi tz'amij che' tan yabil, scyuch' yi e' yi at espíritu cachi' ẍchiwankil. Baj ul len yos scyuch'. Ej nin ncha'tz wi'nin moyi'ẍ yi ul yos scyuch'.

22 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz yi e' ẍchusbe'tz Wa'n:

—Chibenku' tan talche'n tetz Wa'n cyakil yi xtxolbil yi na chitzanu' tan xmaye'n nin tan tbite'n. Ba'n cyalu': Yi e' moyi'ẍ bant chixmayin. Yi e' co'x ba'nt na chixon. Yi e' t'oknak chiwankil tan tx'a'c, ja ul len yos scyuch'. Nin at chcan chiwi', ba'nt na quibit yol. Nin at alma' yi ja chitz'ij junt tir. Nin yi e' meba' na chitzan tan tbite'n yi balaj stziblal yi at colbil ibaj.

23 Ej nin ba'n cyeri e' yi na cyocsaj yi i ina'tz yi jun yi bixba'nt tan tule'n, —stzun Jesús ban nintz scyetz yi e' ẍchusbe'tz Wa'n.

24 Yi chipakxe'n yi e' ẍchusbe'tz Wa'n, nintzun oc quen Jesús tan yolche'n yi balajil Wa'n. Itzun taltz scyetz e' wunak:

"¿Mbi nẍchijoye'u' yi ẍchake'nu' te Wa'n le ama'l tz'inunin tu'? ¿Ja pe' ẍchaku' tan xmaye'n jun yaj yi tu na ojkel tu' tajtza'kl chi na yucan jun aj tan cyek'ek'? Qui'.

25 Poro ¿mbi nintzun e' ẍchaku' tan xmaye'n? ¿I pe' jun yaj yi chumbalaj nin be'ch tetz? Qui'. Na yi e'a'tz yi at balaj be'ch cyetz, yi at chimebi'l, cho'n najlche' cye'tz lakak e'chk balaj ca'l.

26 Poro yi e' cyeru' ja ẍchaku' tan xmaye'n jun elsanl stzi' Ryos yi jun cu'n at wi'nin k'ej.

27 Na i' yi jun yi tz'iba'nt cyen yi at tulbil, nin je yi xtxolbile'j yi tz'iba'nt cyen:

'Bajx tzinchake' nin inchakum tzawutz,

tan nicy'se'n cyajtza'kl yi e' wunak tan ac'ulche'n,'* stzun Ryos
banak cyen.
28 Ma jalu' yi in wetz, swale' nin scyeru', le xe'tzbil tzaj qui'c
nin jun elsanl stzi' Ryos yi mas balaj swutz Wa'n Bautist.
Poro ncha'tz quitane'n yi e' yi ate' tk'ab Ryos jalu'. At mas
cyetz chik'ej swutz Wa'n, mpe qui tunink k'usij e'," stzun Jesús
scyetz.
29 Yi quibital yi e' wunak scyuch' yi e' elsanl alcawal yi
xtxolbile'j, yi e' yi sken je' a' ẍchiwi' tan Wa'n, nin e' octz tan
tak'le'n chik'ajsbil swutz Ryos,
30 Inti e' parisey, scyuch' yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés, yi e'
yi quinin je' a' ẍchiwi' tan Wa'n, quinin chipek' te yi xtxolbil yi
tal Jesús. Na quinin nchicujij yi mbi oc Ryos tan suke'n scyetz
tan Wa'n Bautist.
31 "¿Mbik jun xtxolbil ba'n xcon wa'n tan ẍchajle'n yi ẍe'n
quitane'n yi e' wunak te tiempe'j?" stzun Jesús scyetz. "Quibit
tzaju'. Swale' nin scyeru' yi ẍe'n quitane'n.
32 Ni'cu'n e' scyuch' cob k'u'j nitxa' yi na chisakchij tc'a'yl.
At jun k'u'j na cyal scyetz yi e' cyuch': 'Yi ketz kajbil i'tz yi
nink kasakchij chi jun bixi'n, poro nk'era'tz itajbil. Cha'stzun
te ja kasakchij te jun muku'n, poro ncha'tz yi jun jilwutz
saja'cha'tz, qui na itaj,' che'ch e' nitxa' scyetz e' cyuch'. Ni'cu'n
tzun tane'n cyajtza'kl yi e' wunak te tiempe'j. Qui'c jun ajtza'kl
yi najk chipek' te'j," chij Jesús.
33 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz e' parisey scyuch' yi e' tx'olol
xo'l yi ley Moisés:
"Quinin na chitzatzinu' te Wa'n Bautist, na qui na baj balaj
t'imbil ta'n, nin qui na baj win ta'n. Ej nin na cyalu' yi at yi
espíritu Bayba'n twankil.
34 Nin ncha'tz quitane'nu'-tz swe'j, yi in yi in Bajx Cy'ajol.
Yi in wetz ba'n na chinwan, nin ba'n na nuc'a'. Poro ite'n nin
quitane'nu'-tz swe'j, na i na cyalu' swetz: 'Je jun yaje'j, chin
xo'j nin i' tan wa'n. Wi'nin na uc'a', nin cyamiw quib scyuch'
e' elsanl alcawal, nin scyuch' yi e' mas juchul il,' che'chu' na
ban.
35 Poro cyakil yi e' yi nternin na el cyalma' tan chixome'n te
tajtza'kl Ryos, ya'stzun yi e' yi na el chitxum tetz yi in balaj.
Nin ncha'tz na el chitxumu' tetz yi balajil Wa'n Bautist," stzun
Jesús bantz scyetz.

Yi tpone'n Jesús xe ca'l Simón yi parisey

36 At tzun jun tir, nin cu' wutz jun parisey tetz Jesús tan
bene'n tan wa'a'n tuch'. Itzun yi tocompone'n Jesús xe ca'l nin
c'ole' quentz te mes.
37 At tzun jun xna'n aj tnum yi chin juchul il nin i'. Nin tbit
yi cho'n at Jesús wi mes xe ca'l yi jun pariseya'tz. Bene'n tzun

* **7:27** Mal 3.1.

i' tan tilwe'n Jesús. Cy'a'n jun chin balaj perjum ta'n tul jun balaj cu'lbil.

38 Cho'n tzun tpone'n txiclok i' te tkan Jesús. Wi'nin tok'e'n. Ninin ac' yi wi' tkan Jesús tan yi t'a'al wutz. Toque'n tzun i' tan skejse'n te'j tan yi xi'il wi'. Nin baj stz'ubul te yi wi' tkan, nin oc tk'ol yi jun balaj perjum te wi' tkan.

39 Yi tilol yi pariseya'tz yi mmoxon tzaj Jesús tan wa'a'n tuch', nin icy'tz tc'u'l: "Yi bintzi nink elsanl stzi' Ryos yi yaje'j, ja klo' el xtxum tetz yi mbi jilwutz xna'nil yi na tzan tan macle'n quen te wi' tkan, na chin wi'tz juchul il nin i'," chij yaj tc'u'l cuntu'.

40 Bene'n tzun tlol Jesús tetz:

—Simón, at jun xtxolbil na waj lwal teru'.

—¿Mbi tzun lo', Wajcaw? —stzun Simón.

41 —Je jun elsawutzile'j: At cob yaj yi at chitx'ok'be'n tu jun ak'ol c'mo'n pwok. At jun yi o' cu'n cient xtx'ok'be'n. Ma junt nicy' ntzi' cient.

42 Cya'l nin tzun jale't puntil cya'n tan jalse'n xel chitx'ok'be'na'tz. Poro yi taw pwok nin cuy chipaj. Ma jalu' Simón, tal tzaju' swetz, ¿na' scyetz jun scyeri yi cob yaja'tz yi mas ntzatzin te'j yi ak'ol c'mo'n? —stzun Jesús tetz Simón.

43 —Chinch wetz, i lo' jun yi nim tcu'n tetz xtx'ok'be'n, —chij Simón.

—Bintzi ja el xtxumu' tetz, —stzun Jesús tetz.

44 Je'n tzun such'k'il tib Jesús tan ẍchajle'n xna'n tetz Simón, nin ben tloltz tetz:

—Til ninu' yi xna'ne'j. Yi in wetz ja nucu'l xe ca'lu'. Poro quinin tak'u' mu'ẍ a' tan xtx'ajle'n wukan. Ma yi xna'ne'j, ja xtx'aj i' wi' wukan tan t'a'al wutz, nin ja skejsaj tan xi'il wi'.

45 Ma teru' quinin stz'ubu' in, ma yi xna'ne'j te yi jun tkuj yi wunle'nix tzone'j, quinin na sactij tan stz'uble'n wi' wukan.

46 Yi teru' qui nje' tk'olu' perjum xo'l inwi'. Ma yi xna'ne'j ja oc tk'ol jun balaj perjum yi wi'nin c'o'cal te wukan.

47 Ma jalu' Simón jun cu'n yol na wal nin teru', yi xna'ne'j wi'nin na pek' swe'j, na chumam nin til yi ncuylij. Na ko qui tunin k'usij til jun yaj yi na cuylij, qui'c mas na tzatzin te yi jun yi ncuyun paj, na qui'c mas xtxintxal yi til yi na nach.

48 Bene'n tzun tlol Jesús tetz yi xna'n:

—Cuyijt apaj.

49 Cyoque'n tzun yi e'a'tz yi ate' len te mes tan yol squibil quib:

—¿Mbi eka'n tan yi yaje'j yi na oc tan cuyle'n chipaj wunak? —che'ch.

50 Bene'n tzun tlol Jesús tetz yi xna'n:

—Tan tu' yi nk'uke' ac'u'l swe'j, ja cẍe'l liwr tk'ab awil. Quilo'k bin. Cheb cuntu' cẍben.

8

Yi e' xna'n yi ak'on wa' Jesús

1 Itzun bantz yi stzaje'n wi' yi jun xtxolbila'tz, nintzun ben
Jesús lakak e'chk tnum nin lakak e'chk aldey tan xtxole'n yi
balaj stziblal yi at tulbil Ryos tan cawu'n. Xomche' yi coblaj
ẍchusbe'tz te'j.
2 Nin xomche' cobox xna'n te'j. At e' yi elnake' espíritu cwent
Bayba'n ta'n chiwankil. Nin at e' xna'n yi ulnak yos scyuch'. Ej
nin jun scyeri e' xna'na'tz i'tz yi Lu'ch Mat yi jun yi elnak juk
espíritu cwent Bayba'n twankil tan Jesús.
3 Ej nin ncha'tz at na' Cha'n, yi txkel wutzile'n Chus, yi bajx
ẍchakum Herodes. Xomij i' te Jesús. Ej nin ncha'tz na' Susana,
scyuch' jun c'olojt xna'n, xomche' te'j. Yi e' xna'na'tz e' cu'n
nchichojon cyakil yi gast te mbi cu'n tajwe'n tetz Jesús.

Yi elsawutzil tetz ujul
(Mt 13.1-19; Mr 4.1-9)

4 Wi'nin tzun wunak xomche'-tz te Jesús, scyuch' cyakil yi
e' wunak yi e' baj saj lakak tnum. Bene'n tzun tlol Jesús jun
elsawutzil scyetz:
5 "Itzun bantz, nin ben jun yaj tan ẍchitle'n nin ij wi cojbil.
Yi toque'n i' tan ẍchitle'n nin yi ij, at tzun ij yi cho'n tpone'n
q'uixpuj tbe' nin wi'nin wunak e' xon tibaj. Nin at baj
chisicy'ol ch'u'l nin baj cyak'un.
6 Ej nin at ij yi cho'n tpone'n q'uixpuj wi c'ub, kale qui'cle't
mas piml yi tx'otx'. Yi ẍch'uye'n, jalcunin skeje'n, na cya'l atit
mas ta'cl yi tx'otx'.
7 Nin at ij yi cho'n tpone'n q'uixpuj xo'l tx'i'x. Jalcu'n
ch'uye'n yi tx'i'x. Nin xcye' tan c'osine'n yi ij.
8 Ma yi ij yi cho'n cwe'n tul balaj tx'otx', ja ch'uy, nin ja
wutzin, chumbalaj nin ban cosech. Na te yi jujun wi' tak' jun
cient bak'wutz," stzun Jesús scyetz.

Yi wi't baje'n talol yi jun elsawutzila'tz, chin wi' nin tzun
bant tan yol, itzun taltz: "Ma jalu', ko ja quibitu' inyol ba'n
cho'cu' il tan xtxumle'n."

Yi tlol Jesús yi mbi tzuntz yi na xcon e'chk elsawutzil ta'n
(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

9 Cyoque'n tzun yi e' ẍchusbe'tz Jesús tan jakle'n tetz yi mbi
eka'n tan yi elsawutzil yi nsken tal i'.
10 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz: "Ak'ij itajtza'kl tan Ryos tan
tele'n itxum tetz yi tajbil i' scye'j wunak. Poro yi e' mas wunak
qui na pujx cya'n. Na na quil yi mbi na imban, nin na quibit
e'chk elsawutzil yi na xcon wa'n, poro qui na pujx cya'n mbi
na elepont, tan paj yi qui na cho'c il tan xtxumle'n.

11 Je bin eka'n tan yi jun elsawutzila'tz: Yi ij ya'stzun jun
elsawutzil tetz yi yol Ryos.
12 Yi xtxolbil te yi ij yi cho'n tpone'n q'uixpuj tbe', i'tz jun
elsawutzil yi at wunak yi na quibit yi yol Kataj poro jalcu'n
na ul Bayba'n tan telse'n len yi xtxolbil te cyalma'. Na qui na
taj Bayba'n yil cyocsaj yi yol Ryos, nin yil chiclax.
13 "Ej nin yi xtxolbil te yi ij yi cho'n noje'n cu'n wi c'ub,
i'tz jun elsawutzil yi at wunak yi wi'nin na chitzatzin yi na
cyocsaj yol Kataj. Poro yi na ul yi pilbil cyetz, jalcu'n na
chipakxij nin qui na chiquiwix.
14 "Ej nin yi xtxolbil te yi ij yi cho'n noje'n cu'n xo'l tijal tx'i'x,
i'tz jun elsawutzil yi at e' yi na quibit yol Kataj poro yi na xon
tiemp na chipakxij tan paj yi e'chk il yi na ul ẍchiwutz. Nka
na chipakxij tan paj yi na el nin cyalma' tan chicambal mas
chimebi'l, nka na chipakxij tan paj yi na el nin cyalma' te e'chk
tzatzi'n yi at wi munt. Qui tzun na chiwutzintz, na ni'cu'n e'
tu jun wi' ujul yi qui na ak'on ba'n.
15 Poro yi xtxolbil te yi ij yi cho'n noje'n cu'n tul balaj
tx'otx', na ẍchaj sketz yi at e' yi tetz cu'n cyalma' na cho'c tan
xtxumle'n yi yol yi na quibit nin qui na el te chic'u'l. Ni'cu'n
tzun e' tu jun wi' ujul yi na wutzin, nin yi na ak'on ba'n.

Qui'c jun takle'n yi qui'k lajluchax
(Mr 4.21-25)

16 "Ncha'tz cya'l nin jun yi na oc k'a'kl jun cantil ta'n yi nink
sjob cu'n tan jun lak. Nin qui na oc jun cantil ka'n jak' tx'ach,
ma na cho'n na je' tcya'j tan xtxeke'n xe ca'l. Ncha'tz tzun
tane'n yi ajtza'kl yi na chintzan wetz tan xtxole'n cyen tzitetz.
I'tz tan lajluchaxe'n yi tajbil Ryos ẍchiwutz cyakil wunak chi
na ban jun cantil yi na txekun tul tz'o'tz.
17 Na qui'c nin jun ajtza'kl cachi' yi qui'k lajluchax tan wetz
inchusu'n. Ej nin qui'c nin jun ama'l kale najlche't wunak,
mpe chin tz'o'tz nink yi cyajtza'kl, yi qui'k xcye' inchusu'n tan
xtxeke'n.
18 "Nque'nwok bin tan xtxumle'n yi xtxolbile'j yi na wal
nin tzitetz, na yi e' yil cho'c il tan xtxumle'n, nin tan banle'n
tane'n, tz'ak'lok mas cyajtza'kl. Poro yi e' yi qui na cho'c il
te'j, tz'elepon ticy'le'n yi mu'ẍ tal ajtza'kl yi ak'ij scyetz," stzun
Jesús scyetz.

Yi xtxu' Jesús scyuch' e' titz'un
(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

19 Ej itzun te yi na jilon i' nintzun e' opon yi xtxu' Jesús
scyuch' e' titz'un kale atit. Poro quinin jal puntil cya'n tan
cyocompone'n te i' tan paj yi wi'nin wunak ate'.
20 Cyoque'n tzun cobox yi ate' xe ca'l tan talche'n tetz Jesús:

—Ta', yi xtxu'u' scyuch' e' titz'unu', ate' tzi'n. Na cyaj chijilon teru', —che'ch.

21 Bene'n tzun stza'wel Jesús:

—Yi e' yi na quibit yi yol Ryos, nin na cho'c tan banle'n tane'n, ya'stzun intxu' nin ya'stzun e' witz'un, —stzun Jesús scyetz.

Yi tanewe'n cyek'ek' tu pak'bil mar tan Jesús
(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

22 Itzun bantz te yi jun tiempa'tz nin e' oc Jesús scyuch' yi e' ẍchusbe'tz tul jun barc.

—Kicy'ok bin jalaj icy'en a', —stzun Jesús scyetz.

Nin e' bentz.

23 Te yi na xon yi barc wi a', nintzun wit Jesús tc'u'l. Xe'te'n tzun jun chin wutzile'n cyek'ek'. Nin xcye' tan ẍchek'e'n yi mar. Nin yi pak'bil mar nin oc tul barc. Chin xo'wbil nin ban.

24 Cyoque'n tzun yi e' ẍchusbe'tz tan c'ase'n Jesús nintzun cyaltz tetz:

—¡Ta', Ta'! ¡Txant tan kele'n cu'n swutz! Elk watlu', —che'ch.

Yi c'ase'n Jesús, nintzun cu makol yi cyek'ek' tu yi pak'bil mar. Tanewe'n nin tzun ban tojkbil cyek'ek'tz tu yi a'. Numba'n nin cwe'n.

25 —¿Nxac qui k'uklij ic'u'l swe'j? —stzun Jesús scyetz.

Wi'nin cyele'n yab te jun milawra'tz yi bnix tan Jesús nintzun cyaltz:

—¿Mbi tzun eka'n tan jun yaje'j? na nicy't nin yi cyek'ek' tu yi mar na quibit yi ca'wl i', —che'ch tzun bantz squibil quib.

Yi tule'n yos tu yi yaj aj Gadara
(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

26 Cho'n tzun cyopone'ntz le ama'l cwent Gadara, yi cho'n at jalaj cy'en a', swutz quen tnum Galilea.

27 Yi tele'n tzaj Jesús tul barc tule'n tzaj tzun jun yaj aj tnum. Nsken el tiemp yi cyocle'nix yi espíritu cwent Bayba'n twankil. Nin sken el tiemp yi qui na xcon be'ch tetz ta'n. Nin quinin najlij i' xe ca'l. Ma na cho'n najlij i' lakak e'chk picy kale na chimukxe't alma'.

28 Yi bene'n tilol i' Jesús, nin cu' mejloktz swutz. Itzun taltz:

—Jesús, ilu' Cy'ajl Ryos ¿mbi tzun na taju' swetz? Quil chinxuxu', —stzun.

29 Chin tja'j nin bantz tan yol, na nsken cawun Jesús te yi espíritu cwent Bayba'n tan cyaje'n cyen tilol yi yaj. Nsken el tiemp yi tocle'nix yi espíritu cwent Bayba'n twankil yaj. Ala' tir c'alxij yaj tan caren tu ẍimbil. Poro ilenin ja xcye' tan pak'le'n cu'n. Ej nin pitij yaj tan yi espíritu cwent Bayba'na'tz lakak e'chk ama'l tz'inunin tu'.

30 Bene'n tzun jakol Jesús tetz yi espíritu cwent Bayba'n:

—¿Mbi abi'?

—Legión imbi', —chij.

Ya'stzun tal i'-tz, na ala' cu'n chixone'n yi e' espíritu cwent Bayba'n yi nsken cho'c le wankil yaj.

31 Cyoque'n tzun tan cu'swutzil tetz Jesús tan qui chibene'n laju'n tq'uixc'uj.

32 Ate' tzun jun c'oloj boch tan wa'a'n txala'j. Cwe'n tzun chiwutz yi e' espírituja'tz tan tk'ol Jesús ama'l scyetz tan cyoque'n chiwankil yi e' boch. Nintzun tak' Jesús ama'l scyetz.

33 Cyele'n tzaj tzun yi e' espíritu cachi' twankil yi yaj, nin e' octz chiwankil yi e' boch. Lajke'l nintzun bene'n chitrimpul quib yi e' boch tkotx'. Cho'n chicwe'n pone'n tol jalen xe a', nin e' baj quimtz.

34 Yi bene'n quilol yi e' q'uicy'lom boch te yi mbi cu'n bajij, nin e' el ojkujtz. Nin e' baj nintz tan talche'n stziblal tnum, nin lakak e'chk mas ama'l yi at naka'j.

35 Baj cyele'n tzaj tzun wunaktz tan xmaye'n yi mbi cu'n mbajij. Yi cyopone'n te Jesús, nintzun quil wutz yi yaj yi nsken el yi espíritu cachi' twankil. Cho'n c'olchij i' swutz Jesús. Nsken oc be'ch tetz, nin qui'ct yab. Wi'nin tzun cyele'n yab wunak te'j.

36 Ej nin yi e' yi i'lon tetz yi mbi cu'n mbajij te'j, nin e' baj octz tan xtxole'n yi ẍe'n cu'n mmu'l yos tuch'.

37 Poro cyakil yi e' wunak yi e' ultz tan xmaye'n nin e' octz tan talche'n tetz Jesús tan tele'n i' le cyetz chiluwar, na wi'nin chixobe'n tetz. Toque'n tzun Jesús tul yi barc nin ajtz.

38 Ma yi yaj yi el yi espíritu cwent Bayba'n twankil, nsken cyen jak i' pawor tan xome'n nin te Jesús. Poro quinin tak' Jesús ama'l tetz, ma na ntina'tz tal i':

39 —Quilo'katz xe aca'l. Txolaj yi e'chk takle'n balaj yi mban Ryos tzawe'j, —stzun Jesús tetz.

Aje'n nin ban tetz yajtz tnum, nin octz tan xtxole'n yi e'chk takle'n balaj yi mbajij te i' tan Jesús.

Yi tule'n yos tu me'l Jairo tu yi xna'n yi mmacon quen yi be'ch tetz Jesús

(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

40 Itzun bantz yi pakxe'n junt tir Jesús le ama'l Galilea, wi'nin chitzatzine'n wunak yi ate' tan c'ulche'n.

41 Tpone'n tzun jun yaj te Jesús yi na bi'aj Jairo, i' jun scyeri yi e' bajxom cwent yi sinagoga. Cwe'n tzun mejloktz swutz Jesús, nin octz tan moxe'n tan bene'n xe tetz ca'l,

42 na at jun me'l i' yi quimich tlen tu' atit tan yabil. E'chk coblaj lo' yob yi xuna'tz. Itzun yi tcy'al Jesús yi be' tan tpone'n xe ca'l yaj, wi'nin chibitz'ol quib wunak te'j.

43 Ej nin ẍchixo'l yi e' wunaka'tz at jun xna'n yi sken el coblajix yob yi qui na makxij yi xtx'ajo'n te'j. Nsken baj sotzal

cyakil yi pu'k tan ẍchojle'n yi e' ajtz'ac. Poro cya'l nin jun xcye' tan stz'aque'n.

44 Cho'n tzun tocompone'n ẍkansal tib wutz coc Jesús nin oc macol i' yi ju' yi be'ch tetz. Jalcunin tzun makxe'n yi yobliltz.

45 Poro yi nachone'n Jesús te'j nintzun taltz:

—¿Na' nchinmacon? —stzun Jesús.

Cya'l nin jun jilon tzaj. Bene'n tzun stza'wel Lu' scyuch' yi e' mas:

—Ta', ¿qui pe' na til ninu' yi jun c'oloj wunake'j, yi wi'nin chibitz'ol quib te'ju'? ¿Mbi tzuntz ntalu'? "¿Na' nchinmacon?"

46 —Poro at nin jun yi nchinmacon, —stzun Jesús. —Na ja chinnachon te'j yi ja ul yos tu yi juna'tz tan imporer.

47 Yi nachone'n xna'n te'j yi qui'c rmeril tan tewe'n yi mbi cu'n mban i', toque'n tzun ẍkansal tib te Jesús tan xtxole'n tetz yi mbi tzuntz yi toque'n macol yi be'ch tetz. Quibital tzun cyakil wunak yi xtxolbil yi tal xna'n. Ej nin je yol i'e'j:

—Ta', jalcu'n mmu'l yos swuch' yi mmo'c inmacol be'ch teru', —stzun i' bantz.

48 —Bintzi na', ja ul yos tuch'u', poro tan tu' yi nk'uke' c'u'lu' swe'j yi chinxcyek te yoblilu'. Ba'n bin tz'aju', nin cheb cuntu' lbenu', —stzun Jesús bantz tetz.

49 I cunin na tzan Jesús tan yol tetz yi xna'na'tz yi tule'n tzaj jun scyeri yi e' najal Jairo tan talche'n tetz i':

—Ta', yi me'lu' ja wi't quim. Cha'tz, quil xuxu' mas yi kajcaw, —chij i' bantz.

50 Yi tbital Jesús yi yol yaj, itzun taltz tetz Jairo:

—Quil bisunu'. K'ukek c'u'lu' te Ryos, tz'ul tzun yos tu me'lu'.

51 Yi tocompone'n Jesús xe ca'l Jairo quinin tak' ama'l scyetz wunak tan cyoque'n xe ca'l. Ntin Lu' tu Jacow, nin Wa'n, scyuch' yi e' taj xtxu' yi xun e' octz te'j.

52 Wi'nin chibisune'n nin wi'nin cyok'e'n cyakil yi e' wunak, tan paj yi nsken quim yi xun:

—Quil chok'u' na nk'e'tz quimich mban yi xun, ma na watl tu' na ban te'tz, —stzun Jesús scyetz.

53 Poro yi e' wunak tze'e'n tu' e' ban te yi yol Jesús, na nsken quil yi nsken quim yi xun.

54 Je'n tzun stz'amol Jesús yi k'ab yi xun nintzun taltz:

—¡Xun! txiclije'n.

55 Tule'n tzun yos tu yi xun, nintzun je' txicloktz. Cawune'n nin tzun Jesús scyetz yi e' taj xtxu' tan cyak'ol wa'.

56 Poro yi e' cyetz wi'nin cyele'n yab te yi ẍe'n cu'n mitz'ij junt tir chinitxa'. Talol tzun Jesús scyetz tan qui cyalol yi mbi cu'n bajij scyuch'.

9

Yi chibene'n ẍchakol Jesús yi coblaj ẍchusbe'tz
(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

1 Itzun bantz yi baje'n ẍchakol Jesús yi coblaj ẍchusbe'tz
nintzun tak' i' ama'l tu yi porer scyetz tan cyelse'n len yi e'
espíritu cwent Bayba'n, nin tan tulse'n yos scyuch' e' yabi'ẍ.
2 E' bene'n tzun ẍchakol tan talche'n yi yol Ryos nin tan tele'n
chitxum wunak tetz yi ẍe'n lcawun Ryos, ej nin ncha'tz, tan
tulse'n yos scyuch' yi e' yabi'ẍ.
3 —Quil tzitcy'ajwok nin jun takle'n, mpe ik itx'amij, mpe ik
isam, mpe ik iwa', mpe ik ipu'k, mpe cob icẍe'y.
4 Ej nin yi ca'l kalel cxopone't, nta'tz nin cxcyajwok cyentz
jalen cu'n yil cxicy't.
5 Ilwok cyen tu' e'chk tnum kale quil cxc'ulche'twok cyak'un
wunak. Nin ba'n tz'el cyen yi puklaj yi at te itkan tan ẍchajle'n
scyetz yi at tulbil chicaws, —chij Jesús scyetz e' ẍchusbe'tza'tz.
6 Chibene'n tzuntz lakak aldey tan xtxole'n yi balaj stziblal,
nin tan tulse'n yos scyuch' yi e' yabi'ẍ.

Yi toque'n Herodes tan jakle'n tkanil Jesús
(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

7 Itzun Herodes yi wi'tz ajcaw te yi tiempa'tz, nintzun tbit
cyakil yi e'chk takle'n yi baj bnol Jesús. Poro quinin pujxij ta'n
na' scyetz i' Jesús na at e' cyal tetz:
—Ya'stzun Wa'n Bautist, yi ja itz'ij junt tir ẍchixo'l alma', —
che'ch.
8 Nin at jujunt cyal:
—I'tz k'ajtzun Elías lo'. Ja lo' ul junt tir wi munt.
Poro at cobox yi cyal:
—Qui' lo'. Ja lo' itz'ij jun scyeri yi e' elsanl stzi' Ryos yi
quimnake' tentz, —che'ch wunak.
9 —Poro elnak wi' Wa'n wak'un wetz. Ma jalu' ¿na' scyetz i'
yi june'j yi na kubit nin yi e'chk takle'ne'j te'j? —stzun Herodes
bantz.
Joyol tzun i' puntil tan techal wutz Jesús.

Yi chiwane'n yi o' mil wunak
(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

10 Itzun bantz yi chipakxe'n junt tir yi e' apostl te Jesús, nin
baj chitxoliltz yi mbi cu'n e' ban.
Itzun yi tbital Jesús yi xtxolbila'tz cho'n tzun e' bene'n tcy'al
tc'u'l jun ama'l yi tz'inunin tu' cwent yi tnum Betsaida.
11 Poro yi quibital wunak chitziblal yi na' atit chibembil,
nin e' baj xom nintz wutz chicoc. Poro yi tilol Jesús yi e'
wunak nintzun oc tan chichusle'n te yi ẍe'n cu'n sbne' Ryos
tan cawu'n. Ej nin ul len yos ta'n scyuch' e' yabi'ẍ.

12 Ma yi txantok tan cwe'n k'ej, toque'n tzun chiẍkansal quib
yi coblaj ẍchusbe'tz tan yol tetz:
—Che' ẍchak ninu' yi e' wunak lakak aldey nin lakak yi e'chk
ama'l yi at naka'j tan chijoyol chiposar tu chiwa', na yi ama'l
kale ato't chin tz'inunin tu', —che'ch bantz tetz Jesús.
13 —Ba'n tzitak'wok chiwa', —chij Jesús scyetz.
—Poro ntin o' tal pam tu cob cay cy'a'n ka'n ta'. ¿Nka ya'tz
teru' tajbilu' tan kabene'n tan lok'che'n chiwa' yi jun c'oloj
wunake'j? —che'ch bantz.
14 At lo' o' mil yaj ate'-tz. Bene'n tzun tlol Jesús scyetz yi e'
ẍchusbe'tz:
—Or, alwok nin scyetz yi wunake'j tan chicwe'n c'olchok wi
txa'x ch'im. Nicy'chok cient che' itulej, —chij Jesús ban nintz
scyetz yi e' ẍchusbe'tz.
15 I nin tzun cyulejtz, nin ben cyalol scyetz wunak tan
chicwe'n c'olchok.
16 Je'n tzun stz'amol Jesús yi o' pam tu yi cob cay nin
xmayinintz tcya'j. Yi wi't tyoẍine'ntz tibaj cwe'n tzun piẍultz
nin ben tk'oltz scyetz yi e' ẍchusbe'tz tan bene'n cyak'ol scyetz
e' wunak.
17 Cyakil cunin wunak e' baj wan lentz te'j. Baj noj len
chic'u'l. Ma yi sowril coblaj mo'tx ban.

Yi talol Lu' yi Jesús i' yi jun yi bixba'nt tan tule'n
(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29)

18 Itzun bantz yi tele'n jatxol tib Jesús tan nachle'n Kataj,
xomche' nin yi coblaj ẍchusbe'tz te'j. Toque'n tzun i' tan jakle'n
scyetz:
—¿Na' scyetz in, le chiwutz wunak?
19 —At cobox yi na cyal yi i ilu'a'tz Wa'n Bautist, nin at cobox
na cyal i ilu'a'tz k'ajtzun Elías, nin at e' na cyal yi ja lo' itz'ij
junt tir jun scyeri yi e' elsanl stzi' Ryos yi quimanake' tentz,
—che'ch tetz.
20 —Ma le iwutz itetz, ¿na' scyetz in?
—I ilu'a'tz yi Cristo yi jun yi bixba'nt tan Ryos tan tule'n, —
chij Lu' ban nintz tetz Jesús.

Yi talol Jesús yi chocopon wunak tan biyle'n cu'n
(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1)

21 Toque'n tzun Jesús tan talche'n scyetz yi chin tajwe'n
cunin yi cya'l chitxolwit yi jun xtxolbila'tz.
22 Ncha'tz tal i':
—Yi in wetz, yi in Bajx Cy'ajol, tajwe'n cunin tan intijol
wi'nin q'uixc'uj. Quil tz'a'jwij inwutz cyak'un yi e' wi' banl wi'.
Chin quimok cya'n. Poro snitz'ok le toxi'n k'ej.
23 Ncha'tz ben tlol scyetz cyakil wunak:
—Alchok scyetz yi na taj xom tzaj swe'j, tajwe'n yi quil sban
yi tetz tajbil, nin chin tajwe'n cunin yi list atit i' cyakil k'ej

tan tk'ol tib tk'ab quimichil chi na c'ox tib jun yaj tan quime'n swutz pasyon. Ncha'tz, chin tajwe'n cunin yi list i' tan banle'n tane'n wetz inca'wl.

24 Poro cyakil yi e' yi mas na chipek' te yi ank'i'n tetz tzone'j wuxtx'otx', chitz'ake' cyera'tz yi quitz'ajbil tetz ben k'ej ben sak. Poro ko list atit jun yaj tan cyaje'n cyen tilol yi ank'i'n tetz tzone'j wuxtx'otx' tan xome'n swe'j, scambaje' tzun i' yi stz'ajbil.

25 Qui'c tak' tetz jun yaj mpe nink scambaj cyakil yi e'chk takle'n tzone'j wuxtx'otx' kol stz'ak yi stz'ajbil tan paj.

26 Na yi in wetz yi in Bajx Cy'ajol, nu'l tan cawu'n chi na cawun jun rey nin yil nu'l tzaj xomche' jun c'oloj ángel swe'j. Nin cy'a'n yi k'ej tu porer Intaj wa'n yil nu'l tzaj. Poro yil nu'l, qui'c lwaj cyen scyetz yi e' yi na chitx'ixwij tan chixome'n swe'j jalu', nin tan chixome'n te weri inchusu'n.

27 Jun cu'n yol na walnin tzitetz, at e' tzixo'lwok yi qui' chan lchiquim jalen cu'n lquil yi bintzinin at tulbil Ryos tan cawu'n.

Yi je'n xtx'ixpul tib yubil Jesús
(Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)

28 Yi tele'n wajxok k'ej yi baje'n xtxolil yi yola'tz, nintzun e' ben tcy'ajl Jesús yi Lu', tu Wa'n, tu Jacow tan nachle'n Kataj wi'wtz.

29 I cunin na tzan i' tan nachle'n Kataj yi je'n xtx'ixpul tib yi yubil i', nin yi be'ch tetz chin stum nin ban. Wi'nin pak'puchaxe'n.

30 Chije'n tzun jobtuj cob yaj, nin e' baj jilon cu'ntz tu Jesús. Yi cob yaja'tz e' k'ajtzun Moisés tu k'ajtzun Elías.

31 Wi'nin pak'puchaxe'n cye'j, nin baj chiyolbel te yi mbi sbajok te Jesús Jerusalén.

32 Inti Lu' scyuch' yi cob tuch' ocnak cyen tunin bow chiwatl. Poro ben quilol yi wi'nin pak'puchaxe'n te Jesús scyuch' yi cob yaja'tz yi txiclche' te i'.

33 Itzun yi tele'n chixajsal quib yi cob yaja'tz tan cyaje'n, jilone'n nin tzun Lu' tetz Jesús:

—Ta', chumbalaj nin yi ato' te'ju' tzone'j. Ba'n lo' kaban ox scabte', jun teru', nin jun tetz Moisés, nin jun tetz Elías, —stzun Lu' banintz tetz Jesús.

Quinin pujx tan Lu' mbi cu'n na tzan nin i' tan yolche'n tetz Jesús.

34 I cunin na tzan Lu' tan yolche'n nin yi yola'se'j yi cwe'n mule'n noc sbak' squibaj. Wi'nin tzun chixobe'ntz tan paj.

35 Bene'n tzun quibital jun yol yi cho'n jilone'n tzaj tul yi sbak'a'tz: “Yi june'j, ya'stzun inCy'ajl, yi txa'ijt wa'n. Bitwok yi ca'wl i'.”

36 Yi tanewe'n yi yol tul sbak', nintzun ben quiloltz yi ẍchuc
Jesús txicl cyen. Ma yi cob yaj sken cha'j. Te jun tiempa'tz qui'c
nin jun xtxolbil cyal scyetz wunak te yi mbi cunin baj quilol.

Yi tele'n jun espíritu cachi' twankil jun xicy
(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

37 Itzun bantz le junt eklok yi chicwe'n mule'n wi'wtz, nin
e' baj ul tzaj jun c'oloj wunak tan c'ulche'n Jesús.
38 At tzun jun yaj scyeri yi jun c'oloj wunaka'tz. Chin tja'j
nin ban tan yol tetz Jesús:
—Ta', bane'u' pawor swetz tan stz'aque'n yi incy'ajle'j, na
tina'tz cunin jun tal ẍutuj.
39 At na ban cu'nt na tx'amxij i' tan jun espíritu cachi'. Nin
wi'nin na ẍch'in, nin wi'nin na el xya'ywi' i' ta'n. Nin wi'nin na
swokin stzi' ta'n. Chin buchij nin i' ta'n. Ej nin kale'n nin il na
ul tajtza'kl.
40 Ja cu' inwutz scyetz yi e' ẍchusbe'tzu' tan tele'n klo' yi jun
ila'tz cya'n, poro quinin e' xcye' te'j, —stzun yaj bantz tetz
Jesús.
41 —¡Lastum e'u' yi qui na cyocsaju'! ¿Jat lo' tiemp na taj tan
wa'te'n ẍchixo'lu'? ¿Nicy' na' nin muc'be'n cyeru'? Tcy'aj tzaju'
yi cy'ajlu', —stzun Jesús tetz yaj.
42 I cunin na ocopon ticy'le'n yi xicy swutz Jesús yi je'n
trimpu'n tan yi espíritu cachi' yi at twankil. Ninin cu' yu'ul
tib ta'n. Toque'n tzun Jesús tan makle'n yi espíritu cachi'.
Jalcunin tule'n yos tu yi xicy, nin ben tk'ol junt tir tetz yi taj.
43 Wi'nin cyele'n yab cyakil wunak te yi porer Ryos yi bajij
te yi jun xicya'tz.

Yi tlol Jesús junt tir yi sbiylok i'
(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

I cunin na che'l yab te yi mbi cunin bajij, yi toque'n Jesús
tan yol scyetz yi e' ẍchusbe'tz:
44 —Bitwok tzaj yi jun xtxolbile'j yi swale' nin tzitetz, nin qui
na waj yil tz'el te ic'u'l: Yi in wetz yi in Bajx Cy'ajol, chinjatxlok
ẍchik'ab yi e' mal wunak.
45 Poro quinin el chitxum tetz yi xtxolbil yi na tzan Jesús
tan talche'n scyetz, na jopij wutz yi cyajtza'kl tan qui tele'n
chitxum tetz. Tunin na chixob cu'n tan jakle'n tetz yi mbi na
elepont yi yol i'.

Yi e' yi at chik'ej swutz Ryos
(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

46 Cyoque'n tzun yi e' ẍchusbe'tz Jesús tan xtxumle'n na'
scyetz jun ẍchixo'l tz'oc cyen tetz bajxom.
47 Poro yi tele'n xtxum Jesús tetz yi mbi na icy' len chic'u'l,
saje'n tzun tcy'al jun nitxa'-tz nin cu' xtxicbal xlaj i'.

48 —Cyakil yi e' yi na chixom swe'j nin yi list e' tan tak'le'n
k'ej junt wunak yi qui'c mas k'ej, chi tane'n yi nitxa'e'j, itzun
e'a'stz yi na cyak' ink'ej. Nin itzun e'a'stz yi na cyak' k'ej Ryos
yi nchinchakon tzaj. Na yi e' yi na cyocsaj quib juy, ya'stzun
yi e' yi at mas chik'ej swutz Ryos.

Yi toque'n Jesús tan makle'n chiwutz yi e' ẍchusbe'tz
(Mr 9.38-40)

49 —Poro Ta', —stzun Wa'n, —ja kil jun yi ja xcon yi bi'u' ta'n
tan laje'n len yi e'chk espíritu cwent Bayba'n. Ja tzun kamak
wutz, na nk'e'tz cho'n xomij i' ske'j.

50 —Ko at e' yi ya'tz na chiban, quil tzimakwok chiwutz, na
yi e' yi nk'e'tz e' contr ske'j, e' kamiw tane'n.

Yi makol Jesús chiwutz Jacow tu Wa'n

51 Yi tule'n yi tiemp tan taje'n Jesús tcya'j nin cu xtxumul tan
bene'n Jerusalén.

52 Che' bene'n tzun ẍchakol cobox ẍchakum tan chibajxe'n
swutz. Cho'n tzun cyopone'n scye'j e' bajxom tetz jun tnum
cwent Samaria tan jakle'n chiposar.

53 Poro yi e' aj Samariaja'tz quinin chicujij, na elnak
chitxum tetz yi cho'n at bembil Jesús Jerusalén.

54 Yi quibital Jacow tu Wa'n, yi e' ẍchusbe'tz Jesús, yi jun
xtxolbila'tz bene'n tzun cyalol tetz Jesús:

—Ta', ¿cu pe' tanu' yil kacawunin tan cwe'n tzaj k'ak' tcya'j
tan chisotzaje'n, chi banak Elías tenẍchan? —stzun Jacow tu
Wa'n.

55 Je'n tzun such'k'il tib Jesús tan chimakle'n. Itzun taltz:

—Yi ax itetz, qui na el itxum tetz na' taw yi jun ajtza'kl
cachi'a'tz yi cya'n ita'n.

56 Na yi in wetz, yi in Bajx Cy'ajol, qui nin nu'l tan
chisotzaje'n wunak, poro ja nu'l tan chiclaxe'n, —stzun Jesús
bantz.

Yi cobox wunak yi e' xom klo' te Jesús
(Mt 8.19-22)

57 Te yi na chixon tbe', at tzun jun a'lon nintz tetz Jesús:

—Wajcaw, yi in wetz, tunin chinxom nintz te'ju' na'l
bene'tu'.

58 Stza'wel tzun Jesús:

—Yi e' yac at len chijulil. Ncha'tz yi e' ch'u'l, at len chinajbil
kale na chiwite't. Poro yi in wetz, yi in Bajx Cy'ajol, cya'l atit
jun ama'l kalel nuje' cu'nt, —stzun Jesús bantz.

59 Ncha'tz jilon nin Jesús tetz junt yaj. Itzun taltz:

—Xomen tzaj swe'j.

—Cu, Wajcaw, poro jalen yil quim intaj.

60 —Yaj, ba'n tcu'n chixcon yi e' yi quimnake't tk'ab ilc'ol tan
q'uicy'le'n ataj nin tan mukle'n yil quim, ma awetz ba'n cẍben
tan xtxole'n yi ẍe'n cu'n sbne' Ryos tan cawu'n.
61 At tzun junt yi a'lon tzaj tetz Jesús:
—Wajcaw, yi in wetz chinxomok te'ju', poro bajx na waj
chimben tzaj tan talche'n intziblal scyetz e' innajal.
62 Bene'n tzun tlol Jesús tetz:
—Alchok scyetz yi na stz'ame'n k'ab yi ẍch'oc, tan ẍch'ocl
tx'otx', qui't sc'ul yi nink xmayinin wutz coc, na yi ko ya'tz na
bantz, qui'c xac i' tu tak'un.

10

Yi chibene'n ẍchakol yi oxc'al tu lajuj aj txolinl

1 Itzun bantz yi baje'n xtxolil yi e'chk xtxolbila'se'j, toque'n
tzun Jesús tan chibixbaje'n cobox ẍchakum. Oxc'al tu lajuj
chixone'n.* Nin e' ben ẍchakol lakak e'chk tnum kale atite't
bembil i'.
2 Yi ntaxk chiben, nintzun ben tlol jun elsawutzil scyetz:
"Jun cu'n yol swale' nin tzitetz, yi cosech wi'nin, poro yi e'
ak'unwil qui'c mas chixone'n. Cha'stzun te, c'uchwok tetz yi
taw cosech tan tk'ol i' mas ak'unwil tan je'se'n yi tetz cosech.
3 Or bin tzibene'n, poro ni'cu'n stzibne'wok ẍchixo'l yi e'
wunak chi na ban jun cneru' ẍchixo'l yi e' xo'j.
4 Yi cxbenwok quil tzitcy'aj nin jun sam, nin quil tzitcy'aj
nin mu'ẍ a'. Nin quil tz'oc nin ixajab. Nin quil xtaque'
cu'nwok tan yol tbe' tu alchok scyetz yil tzic'ulwok.
5 Ej nin yil cxopon xe jun ca'l, ba'n tzital te taw ca'l: 'Tak' tzaj
Kataj banl squibu'.'
6 Ko c'ulutxum yi jun najala'tz, stk'e' Ryos banl squibaj, ma
yi ko qui' quil jal chibanl.
7 Poro ko c'ulutxum e', ba'n tzun xcyaj cyenwok scyuch'.
Nin ba'n baj yi e'chk takle'n ita'n yil tz'oyij tzitetz, na yi
ak'unwil tajwe'n tan wane'n te yi tak'un. Quil tzijoy junt
iposar.
8 Ej nin yil cxopon tc'u'l jun ama'l ba'n baj yi e'chk takle'n
ita'n yil tz'ak'lij tzitetz.
9 Tz'acwoke' e' yabi'ẍ yi ate' lakak e'chk tnum, nin txolwok
yi xtxolbil scyetz: 'Txant tan tule'n yi tiemp tan toque'n Ryos
tan cawu'n.' Ya'stzun tajwe'n tzitalwok.
10 Kol cxopon tul jun tnum kale qui na cyajwit quibit iyol,
ba'n cxben lakak be' tan talche'n yi yole'j:
11 'Na katzan tan masle'n len yi puklaj te kukan tetz jun
techl yi at tulbil chicawsu'. Poro oken tetz cyajalu' yi txant tan

* **10:1** At copia yi ac'aj Testament le griego yi na tal yi i'tz oxc'al tu coblaj (72) yi tajlal yi e' "xchusbe'tz.

tule'n yi tiemp tan cawu'ne'n Ryos,' cẍchijwok sbantz," stzun Jesús scyetz.

12 "Ma jalu' jun cu'n swale' nin tzitetz: Yi e' wunaka'tz tz'ak'lok mas chicaws swutz yi chicaws yi e' aj Sodoma.

13 Ej nin ncha'tz tal Jesús:

"Lastum yi e' aj Corazín. Lastum yi e' aj Betsaida. Na wi'nin milawr bnixnak wa'n ẍchixo'l, poro quinin cyocsaj. Ba'n tcu'n klo' yi cho'nk bnixe'n e'chk milawra'tz ẍchixo'l yi e' awer nak yi najlche' le tnum Tiro tu yi tnum Sidón. Ja klo' chibisun tan cyetz quil, nin ja klo' chitx'ixpuj yi cyajtza'kl. Nin ja klo' chic'ole' tul tza'j nin ja klo' oc be'ch cyetz yi sac tu' tan ẍchajle'n yi wi'nin na chibisun tan quil.

14 Cha'stzun te, yil tz'ul yi k'ejlal tan tak'le'n chicaws cyakil wunak, mas tcu'n chicaws yi e' aj Corazín scyuch' yi e' aj Betsaida tz'ak'lok ẍchiwutz yi e' aj Tiro tu yi e' aj Sidón,

15 Ncha'tz yi axwok aj Capernaum, le iwutz itetz cxoponwok tcya'j poro qui', na cho'n cxben jo'li'n tq'uixc'uj.

16 "Ma jalu' bin, alchok scyetz yil tocsaj yi yol yi stzitxole'wok, na tzun tocsaj weri inyoltz. Poro alchok scyetz yi quil tocsaj yi yol yi tzitxole'wok, qui tzun na tocsaj inyol. Nin qui na tocsaj yi yol yi jun yi nchinchakon tzaj," stzun Jesús bantz scyetz.

Yi chipakxe'n yi oxc'al tu lajuj

17 Itzun yi chipakxe'n yi oxc'al tu lajuj ẍchakum Jesús, wi'nin chitzatzine'n, itzun cyaltz:

—Kajcaw, nicy' nin yi e' espíritu cwent Bayba'n, ja che'l ojkuj yi nxcon yi bi'u' ka'n.

18 Saje'n tzun stza'wel Jesús:

—Yi in wetz, wilnak yi tele'n tzaj laju'n yi Bayba'n, yi Satanás, tcya'j. Lajke'l cwe'n mule'n wuxtx'otx' chi na cu jun xlitz'.

19 Bitwok tzaj, yi in wetz swak'e' imporer tzitetz tan ixcyewe'n tan chiyak'pe'n yi e' lubaj tu sina'j. Xcyekwok te cyakil ẍchamil yi icontr. Cya'l jun xcye' tzite'j.

20 Poro quil cxtzatzinwok tan tu' yi na xcye'wok tan laje'n len e'chk espíritu cwent Bayba'n, ma na ba'n tcu'n yil cxtzatzinwok te yi ja wi't cxo'cwok tajlal yi e' yi tz'iba'nt chibi' tcya'j.

Yi stzatzine'n Jesús

21 Toque'n tzun lac'puj jun chin tzatzin tetz Jesús. Itzun taltz: "Ta', yi ilu' teru' yi ilu' Ajcaw te yi tcya'j tu wuxtx'otx', swak'e' ink'ajsbil teru' na quinin ẍchaju' yi e'chk takle'na'tz scyetz yi e' yi tz'aknak cu'n cyajtza'kl, ma na cho'n nẍchaju' scyetz yi e' yi qui tunin k'usij e'. Ntyoẍ teru' Ta', na ya'stzun tajbilu'."

22 Ej nintzun ben tlol scyetz yi e' ẍchusbe'tz:

—Cyakil yi e'chk takle'n yi na chinxcye' tan banle'n i'tz tan tu' yi ak'ijt imporer tan Intaj. Na yi in wetz yi in Cy'ajl Ryos, cya'l nin jun na el xtxum te yi ẍe'n wutane'n ma na ntin Intaj. Ncha'tz cya'l jun na el xtxum te yi ẍe'n tane'n Intaj ma na ntin in, scyuch' yi e' yi tzintxole' scyetz.

23 Ej nin ncha'tz te yi ate' chichuc cuntu', nin ben tlol scyetz yi e' ẍchusbe'tz:

—Ba'n itetz na na cxtzanwok tan xmaye'n yi e'chk takle'n yi na bajij jalu'.

24 Na tenstzaj at e' nachol scyuch' e' rey yi ya'stzun cyajbil tan tilwe'n, poro quinin quil. Ej nin ya'tz cyajbil tan tbite'n poro quinin quibit, —stzun Jesús bantz scyetz.

Yi elsawutzil tetz aj Samaria

25 Tpone'n tzun jun scyeri yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés te Jesús, nintzun octz tan pile'n. Itzun taltz:

—Max c'u'lu' Ta', poro ¿mbil tzimban tan incambal yi itz'ajbil tetz ben k'ej ben sak?

26 Saje'n tzun stza'wel Jesús:

—¿Mbi eka'n tan yi ley Moisés yi na ocu' tan si'le'n? ¿Mbi na tal teru'?

27 Saje'n tzun stza'wel yajtz:

—Lok'aj yi Awajcaw, yi aRyosil, tetz cu'n awalma', nin tetz cu'n awajtza'kl, nin tetz cu'n achamil, nin tetz cu'n ana'chl; nin lok'we' yi e' awisin chi na alok' awib atz. Ya'stzun na tal yi ley Moisés, —stzun i' bantz.

28 Bene'n tzun tlol Jesús tetz:

—Ba'n atit. At le wi'u'. Poro tajwe'n tan bnolu' tane'n. Tzun cambaju' yi stz'ajbilu' tetz ben k'ej ben sak.

29 Itzun tan colol tib yi yaj tk'ab yi til, bene'n tzun jakoltz tetz Jesús:

—¿Na' scyetz e' inwisin Ta'?

30 Saje'n tzun stza'wel Jesús tan yi xtxolbile'j:

—At jun yaj yi cho'n saje'n le tnum Jerusalén. Cho'n at bembil i'-tz Jericó. Nintzun noj cyentz ẍchik'ab alk'om. Tele'n tzun chimajol yi be'ch tetz, nin lo'on cyentz cyak'un, nin e' icy'tz. Txant nin qui quim cyentz cyak'un.

31 Itzun bantz, na tzun xon tzaj jun pale'. Ej nin yi bene'n tilol yi yaj yi q'uixpnak, quil cy'en tu' i'-tz xlaj be'. Jak'enle'n wutz ban nintz yi ticy'e'n cu'n xlaj be'.

32 Ncha'tz, i nin ban jun scyeri yi e' tu Leví. Yi tpone'n i' le ama'la'tz, ben tunin xmayil, nin icy'tz.

33 Na tzun xon tzaj jun yaj aj Samaria. Yi tpone'n kale atit yi q'uixpnak, nintzun el nin k'ajabtz te'j.

34 Toque'n tzun ẍkansal tibtz te'j, nintzun oc tan stz'aque'n. Nin oc kojol tz'ac'bil te yi q'uixpnak. I'tz jun jilwutz aceit tu

win. Je'n tzun tk'oltz te tetz ẍchej, nin ben tcy'altz le jun mesón, nin octz tan q'uicy'le'n.

35 Itzun le junt eklok yi txant tan ticy'e'n, nin cyaj tk'ol pwok tetz taw mesón: "Ma jalu', yi yaje'j yabi'ẍ. Q'uicy'leju'. C'achaju'. Kol sotz mas pwok tanu' te'j, tzinchoje' yil nult tzaj," stzun yaj ban cyentz.

36 Ma jalu', scyeri yi ox yaja'tz yi e' icy' cu'n te yi yaj yi q'uixpnak cyak'un alk'om, ¿na' scyetz wisin i' bantz, le wutz teru'? —stzun Jesús tetz yaj.

37 —Pues, i bin yi jun yi el quen k'ajab te'j, —stzun yaj bantz.

—Benku', nin bne'u' tane'ntz chi banak yi jun yaja'tz, —stzun Jesús tetz.

Yi xa'ke'n Jesús tan chixajse'n Mariy tu Mart

38 Itzun bantz yi na xon Jesús tbe', cho'n tzun tocompone'ntz tc'u'l jun aldey kale najle't jun xna'n yi na bi'aj Mart. Tk'ol tzun yi jun xna'na'tz ama'l tetz Jesús tan tocompone'n le ca'l i'. Wi'nin chitzatzine'n yi tpone'n Jesús tan chixajse'n.

39 At tzun jun titz'un yi xna'na'tz yi na bi'aj Mariy. Nintzun c'ole' cu'ntz te Jesús tan tbite'n yi yol i' yi na tzan tan xtxole'n.

40 Ma yi Mart, cho'n nin tzajnak wutz te tak'un. Bene'n tzun i'-tz tan talche'n tetz Jesús:

—Wajcaw, ¿qui pe' na el k'ajabu' swe'j yi inchuc nin na chintx'ujtij tan ak'un nin qui'c Mariy at tan wuch'eye'n? ¿Qui polo' ltal ninu' noc tetz yi nink tz'oc tan wuch'eye'n?

41 Bene'n tzun tlol Jesús tetz:

—Aẍ jun c'oloj Mart, tunin na sotz tu' ac'u'ltz tan banle'n wi'nin e'chk takle'n nin tunin na cẍbisun tu'-tz.

42 Poro at jun xtxolbil yi mas tajwe'n. Ya'stzun yi nje' xtxa'ol awitz'un Mariy, nin cya'l jun lmajon len tetz.

11

Yi ẍchusu'n Jesús tan nachle'n Kataj
(Mt 6.9-15; 7.7-11)

1 At tzun jun tir nin oc Jesús tan nachle'n Kataj le jun ama'l. Yi wi't nachol Kataj nintzun opon jun ẍchusbe'tz te'j nintzun taltz:

—Kajcaw, ko' ẍchuse'u' tan nachle'n Kataj chi banak tetz Wa'n tan chichusle'n yi e' tetz ẍchusbe'tz.

2 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:

—Yil cxo'cwok tan nachle'n Kataj, je bin tzitale'j:
'Kataj yi atu' tcya'j, wi'nin xanil yi bi'u' Ta'.
Sajku' tzone'j wuxtx'otx' tan cawu'n skibaj.
Cawunku' tzone'j wuxtx'otx', chi na cawunu' tzi'n tcya'j.*

* **11:2** At copia le griego kale qui na jale't yi yol "yi atu' tcya'j." Tile'u' yi version popular, "Dios Habla Hoy".

3 Tak' tzaju' kawa' tetz jalu'.
4 Cuye'u' kapaj, chi na kacuy ketz chipaj yi e' mas wunak.
Quil ko' stzakpninu' le il,' —cẍchijwok sban.
5 Ej ncha'tz, nin tal jun elsawutzil scyetz:
—Ok tu'-tz ka'n yi at jun yaj yi at tamiw, nin yi tamiw yaj, nin opontz te'j nicy'ak'bal tan c'uche'n jun pawor tetz. Itzun taltz: 'Wamiw, bane'u' jun pawor swetz. Intx'ixe' cobox inwa' teru'.
6 Na ja ul jun wamiw swe'j, yi aj pyaj i'. Poro qui'ct nin sowril ketz kawa' tan tak'le'n nin tetz.'
7 Saje'n tzun stza'wel yi yaj yi at xe ca'l: 'Cuquen yaj, ja wi't jopxij puert wa'n. Nin na chiwit len innajal. Qui'c rmeril tan wuk'ol tzatz,' stzun yaj bane'l tzajtz.
8 Bintzinin, —stzun Jesús, —qui ntak' yaj tan tu' yi cyamiw quib, poro tan paj yi qui nin tx'ixwij yi tamiw yaj tan jakle'n tetz.
9 Cha'stzun te swale' nin tzitetz: C'uchwok tetz Ryos, nin tz'ak'lok tzitetz. Elk italma' tan joyle'n yi banl Kataj, tzun jalok ita'n. Kol cxo'c il tan c'onle'n quen, sjakxok tziwutz nin tz'ak'lok itajbil.
10 Na yi e' yi na chic'uch, tz'ak'lok scyetz. Ej nin cyakil yi e' yi na cho'c il tan joyle'n, sjalok cya'n. Ncha'tz cyakil yi e' yi na cho'c tan c'onle'n quen, sjakxok ẍchiwutz, nin tz'ak'lok yi cyajbil.
11 "Ncha'tz cya'l jun yi nink tak' jun c'ub tetz nitxajil kol jak jun pam tetz. Ncha'tz kol sjak jun cay quil tak' nin jun lubaj tetz.
12 Ej nin kol sjak jun c'olob, quil tak' nin jun sina'j tetz.
13 "I bin jalu' yi axwok itetz, axwok tu wunak nin qui'c nin ibalajil, poro na itak' balaj oy scyetz initxa'. Inintzun pyor Kataj Ryos yi at tcya'j, stk'e' i' yi Espíritu Sant scyetz yi e' yil cho'c tan c'uche'n tetz.

At porer Jesús tan xite'n chiporer yi e' espíritu cwent Bayba'n

14 Itzun bantz, at jun tir na tzan Jesús tan telse'n len jun espíritu cwent Bayba'n twankil jun yaj. Mem yaj tan yi jun espírituja'tz. Ma yi tele'n yi espíritu Bayba'n twankil nintzun jilontz. Wi'nin cyele'n yab wunak te'j.
15 Poro at tzun e' cyaltz: "Na xcye' tan telse'n len yi e' espíritu cwent Bayba'n le chiwankil wunak tan tu' yi at porer Beelzebú yi wi'tz Bayba'n te i'," che'ch bantz.
16 Ncha'tz at coboxt yi e' octz tan joyle'n puntil yi ẍe'nk jal til Jesús. Nin e' jak tetz tan bnol jun milawr yi na ẍchaj yi bintzinin cho'n na saj yi porer i' te Ryos.
17 Poro nachon Jesús te yi cyajtza'kl yi i'tz tan suble'n tu' i' cyajbil. Bene'n tzun tlol scyetz:

“Xitok jun tnum ko na choyintzin yi e' wunak squibil quib. Ncha'tz jun najal, xitok kol choyintzin squibil quib.

18 Ncha'tz yi Satanás, yi Bayba'n, kol choyintzin squibil quib ¿ẍe'n xtxicbaj tib? Cha'stzun te qui'c xtxolbil yi chiyolu' yi na cyalu' swetz, yi tan tu' yi porer Bayba'n na chintzan tan laje'n len Bayba'n.

19 Ncha'tz yi nink xcon yi porer Bayba'n wa'n tan laje'n len Bayba'n, ¿mbi tzun jilwutzil porer na xcon cyak'un e' cyuch'u' yi na xcye' tan telse'n len e' espíritu cwent Bayba'n? ¿Tetz ptzun Bayba'n yi porer yi na xcon cya'n? Qui'. Or bin quilu', na ite'n cyuch'u' chocopon tan xite'n yi cyajtza'klu'.

20 Poro yi in wetz na chintzan tan cyelse'n len yi espíritu cwent Bayba'n tan yi porer Ryos. Ej nin i'tz jun techl tetz cyeru' yi bintzinin ja wi't ul Ryos tan cawu'n ẍchixo'lu'.

21 “Ej nin je junt elsawutzile'j: Ko at jun yaj yi cham, yi at ma'cl tan q'uicy'le'n ca'l, quil tz'el be'ch tetz tan alk'om.

22 Poro kol tz'ocopon junt yi mas tcu'n cham swutz i', xcyek tzun te'j. Nin tz'elepon majij yi ma'cl yaj tu cyakil yi be'ch tetz. Ya'stzun mimban te Bayba'n.

23 “Poro yi e' yi qui na xom chiwi' swe'j, e' contr swe'j. Nin yi e' yi qui na chitzan tan wuch'eye'n te wak'un, na chitzan cye'tz tan xite'n.

Ba'n na cho'c yi e' espíritu cachi' twankil jun yaj yi ko qui'c Espíritu Sant tan makle'n chiwutz
(Mt 12.43-45)

24 Ej, nin xcon junt elsawutzil tan Jesús:

“Yi na el yi espíritu cwent Bayba'n te talma' jun yaj, cho'n na ben yi jun espíritu ja'tz tan joyle'n junt posar lakak e'chk ama'l. Poro tan tu' yi cya'l na jale't posar ta'n, na tzun octz tan xtxumle'n: ‘Ba'n tcu'n chimpakxok kale nne'l tzit,’ stzun i' na bantz.

25 Ma yi na opont kale elnak tzit, chumbalaj nin tane'n yi ama'l tan c'ulche'n, na nuq'uijt tan yi taw.

26 Nin tzun na bent yi jun espíritu cwent Bayba'na'tz tan joyle'n jukt espíritu yi pyor tcu'n tan chinajewe'n tuch' te talma' yaj. Pyor tcu'n tzun na ban yi tajtza'kl yaj swutz yi ntaxk tzaj el yi jun,” stzun Jesús bantz.

Yi e' yi bintzinin at chibanl

27 Itzun bantz te yi na tzan Jesús tan xtxole'n yi e'chk xtxolbila'tz at tzun jun xna'n ẍchixo'l yi e' aj bitanl yi chin wi' nin bantz tan yol, itzun taltz:

—Chumbalaj nin yi xna'n yi mma'lanu', nin yi ntxu'tzanu', —stzun i' bantz tetz Jesús.

28 Bene'n tzun tlol Jesús:

—Mas tcu'n chibanl yi e' wunak yi na quibit yi yol Ryos nin yi na chiban tane'n, —stzun i' bantz.

Yi e' yi ntin milawr na chijak
(Mt 12.38-42; Mr 8.12)

29 Ma yi cyule'n nil jun c'oloj wunak te Jesús, itzun taltz scyetz:

"Cyakil e'u' chin juntlen nin e'u'. Na ntin na chitzanu' tan jakle'n jun techl tan lajluchaxe'n ẍchiwutzu' yi in yi Cristo. Poro quil chajxij jun techl scyeru', ma na ntina'tz yi techl yi mban Jonás.

30 Na ja xcon tan Ryos tetz jun techl scyetz yi e' aj Nínive. Poro ncha'tz in, na chinxcon tetz jun techl scyeru'.

31 Ej nin yil tz'ul tzaj yi wi'tzbil k'ejlal, nin yil tz'oc Ryos tan tak'le'n chicawsu', ncha'tz yi reina yi cho'n saje'n cwe'n tzi'n tan tbite'n yol Ryos, ncha'tz i' stk'e' mas quilu'. Na yi i' tetz chin joylaj nin saje't tan tbite'n yi balaj tajtza'kl yi rey Salomón. Poro yi jalu' at jun yi at ẍchixo'lu' yi mas balaj tcu'n tajtza'kl swutz yi rey Salomón. Poro qui na cyaju' cyocsaju' yi tetz yol.

32 Ej nin ncha'tz yi e' aj Nínive, chocopon tan tak'le'n quilu', na yi e' cyetz ja je' chitx'ixpul cyajtza'kl tan tu' yi toque'n Jonás tan xtxole'n yi tajbil Ryos scyetz. Wech na at jun aj txolinl ẍchixo'lu' jalu' yi at mas k'ej swutz Jonás, poro qui na cyaju' cyocsaju' yi yol i'.

Yi e'chk elsawutzil yi xcon tan Jesús tan ẍchajle'n yi lajluch cu'n yi tetz ẍchusu'n
(Mt 5.15; 6.22-23)

33 "Je jun elsawutzile'j: Yi weri inchusu'n qui jopij na ni'cu'n chi yi na oc k'a'kl jun cantil. Qui'c xac yi kol kajop cu'n tan jun cajon. Ma na cho'n na je' ch'imba'n tcya'j tan xtxeke'n xe ca'l. Ncha'tz wutane'n wetz tu inchusu'n, chin clar cunin na wulej.

34 Ej nin je junt elsawutzile'j: Tan kawutz na kaxmayine't. Ej nin yi ko ba'n kawutz, na lajluchax yi e'chk takle'n skawutz. Poro yi ko maymuj kawutz, ni'cu'n tzuntz chi yi ato'k tul tz'o'tz. Ncha'tz tane'n jun yaj, yi ko jopij wutz tajtza'kl, at tzun yajtz tul jun chin tz'o'tz wutzil.

35 Or tzun quilu'-tz, jopxi'ch wutz cyajtza'klu'.

36 Na ko jopij wutz cyajtza'klu' quil lajluchax inchusu'n ẍchiwutzu'. Poro yi ko list e'u' tan tbite'n inyol, nin ko jakij wutz cyajtza'klu', slajluchaxk tzun inchusu'n ẍchiwutzu', chi na lajluchax e'chk takle'n tc'u'l tkan k'ak'."

Yi lajluchaxe'n yi chipaltil yi e' parisey tan Jesús
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

37 Yi wi't talol Jesús yi yola'tz, nin oc jun parisey tan moxe'n tan bene'n tan wa'a'n tuch'. Yi tocompone'n Jesús xe ca'l, nin c'ole' quentz te mes.

38 Wi'nin tele'n yab yi jun pariseya'tz te Jesús, na qui xansaj i' yi k'ab yi toque'n i' tan wa'a'n chi tane'n chicstumbr yi e' parisey.

39 Bene'n tzun tlol Kajcaw Jesús tetz:

—Bintzinin, yi e' cyeru' yi e'u' parisey, na chitx'aju' solte'j chilaku' tu chiwasu'. Poro qui na cho'cu' il tan telse'n yi e'chk takle'n cachi' yi at te cyalma'u', na ntin xkant tzaj nink na cyaju'.

40 ¿E' pe'u' yab? Na ko ya'tz tajbil Ryos tan tele'n chitx'ajolu' yi tz'il yi at solte'j chilaku', ¿nk'era'tz pe' tajbil Ryos tan tele'n yi e'chk takle'n cachi' yi at te cyalma'u'?

41 Ba'n tcu'n yi nink cyoyu' mu'ẍ chimebi'lu' scyetz yi e' yi at tajwe'n scyetz, chocopon tzunu'-tz tetz mero balaj.

42 "Lastum e'u' parisey, na bintzi na cyak'u' chidiesmu' te yi alwenu' tu yi luta' tu cyakil jilwutz itzaj yi na cyawaju'. Poro qui na chitzanu' tan banle'n tane'n yi e'chk takle'n balaj yi na tzatzin Ryos te'j, nin qui na chitzanu' tan ẍchajle'n yi lok' ib yi na jal tu Ryos. Ba'n na chibanu' yi na cyak'u' chidiesmu', poro lastum, qui na chitzanu' tan banle'n tane'n cyakil cu'n tajbil Ryos.

43 Lastum e'u' parisey, na ntin na cyaju' chic'ole'u' tibaj yi chem kale na jale't k'ej jun yaj. Ej nin yi na chibenaku' tc'a'yl, ntin na cyaju' yi chin yut' cunin chik'ajlan wunak scyeru'.

44 "Lastum e'u' na na chitzanu' tan xtx'olche'n xo'l yi ley Moisés scyetz wunak poro chiplaj tuwu', chiwutz tuwu' tu chichusu'nu'. Ni'cu'n e'u' tu jun alma' yi mukxnakt, yi qui'c techl kale mukij cu'nt. Ncha'tz quitane'n yi e' wunak yi na chixom te yi chichusu'nu'. Quinin tz'icy' scyetz yi na chixubsij cyanu'.

45 Saje'n tzun stza'wel jun scyeri yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés, itzun taltz:

—Ta', tan yi xtxolbile'j yi na tzanu' tan talche'n ncha'tz na tzanu' tan telse'n ketz kak'ej, —stzun yaj tetz Jesús.

46 —Bintzinin yolu' na nk'e'tz mas balaj e'u' ẍchiwutz yi e' parisey, na na chitzanu' tan xtxumle'n wi'nin e'chk ca'wl tan chixome'n wunak te'j, poro yi e' cyeru' siquierk nin mu'ẍ tal nak chitzanu' tan banle'n tane'n e'chk ca'wla'tz.

47 "Lastum yi e'u' yi na cho'cu' tan nuc'le'n chinichil yi e' k'ajtzun elsanl stzi' Ryos, yi e' te'n chimam chite'u' e' quimsan.

48 Na cho'cu' tan nuc'le'n yi e'chk nicha'tz poro ni'cu'n cyajtza'klu' chi banake' yi e' chimam chite'u', yi e' oc tan chibiyle'n yi e' elsanl stzi' Ryosa'tz. Na tan tu' yi na chitzanu' tan banle'n ba'n te yi chinichil, ni'cu'n na elepont chi e'u'

nin biyon cyetz. Na ite'n nin cyajtza'klu' chi cyajtza'kl yi e' chimam chite'u'.

49 "Cha'stzun te talnak Ryos, yi jun yi tz'aknak cu'n tajtza'kl: 'Che' inchake' nin elsanl intzi' scyuch' yi e' weri in apostl ẍchixo'l yi e' wunake'j. Poro chocopon yi e' wunak tan chibuchle'n nin tan chibiyle'n cu'n,' chij Ryos banak cyen.

50 Tan tu' yi ya'tz na chibanu', chichoje'u' yi cyeru' chicawsu' tu chicaws yi e' chimam chite'u', yi ocnake' tan chibiyle'n yi e' elsanl stzi' Ryos sajle'nix tunintz.

51 Na cyakil yi il yi chijuchnak yi e' chimam chite'u' jetz yi quime'n Abel jalen cu'n yi quime'n Zacarías cya'n nicy'al yi altar tu yi templo, e' cu'nu' lchojon tetz.

52 "Lastum e'u' tx'olol xo'l yi ley Moisés. Na qui na cyak'u' ama'l scyetz yi e' wunak tan tele'n chitxum te yi bintzi. Nin ncha'tz e'u', qui na el chitxumu' tetz. Cha'stzun te quil chiclax yi e' yi nternin na el cyalma' tan chiclaxe'n, —stzun Jesús bantz.

53 Yi tele'n tzaj i' xe ca'l, cyoque'n tzun yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés scyuch' yi e' parisey tan xuxe'n,

54 nin tan joyle'n puntil yi ẍe'nk tan tlol i' jun xtxolbil tan jale'n til.

12

Kaxomi'ch te cyajtza'kl e' parisey

1 Chimolol tzun quib jun c'oloj wunak te Jesús. Jat lo' mil chixone'n. Nin wi'nin chipitol quib tan paj yi quintech nin e'. Toque'n tzun Jesús tan yol scyetz yi e' ẍchusbe'tz. Itzun taltz:

"Je jun xtxolbile'j yi chin tajwe'n cunin tan itbital. Or bin tzitil, acxomi'chwok te cyajtza'kl yi e' parisey, na chiwutz tu', chiplaj tu' yi na cyocsaj quib balaj.

2 Poro qui'c nin jun takle'n yi nink je tx'otx' tibaj, yi qui'k lajluchax tzantzaj. Nin qui'c nin jun takle'n yi nink tz'ewij yi qui'k lajluchax.

3 Jun cu'n yol swale' nin tzitetz, qui'c nin jun yol yi na yolchij ewun cu'n yi qui'k skojan. Qui'c nin jun yol yi na a'lchij jasnewe'n cu'n xe jun ca'l yi qui'k tz'el stziblal.

Yi jun yi ba'n kaxob tetz
(Mt 10.28-31)

4 "Axwok inchusbe'tz, axwok wamiw, swale' jun xtxolbil tzitetz: Quil cxobwok scyetz yi e' yi ntin na chixcye' tan quimse'n iwankil, na ntin iwankil na chixcye' cye'tz tan biyle'n.

5 Poro swale' nin tzitetz yi na' scyetz yi jun yi ba'n cxobwok tetz. Xobenwok tetz yi jun yi ba'n na xcye' tan quimse'n

iwankil nin tan pitle'n nin italma' tq'uixc'uj. Ya'stzun yi jun yi ba'n cxobwok tetz.

6-7 "At ixac swutz Ryos, na je jun elsawutzile'j: Yi e' tal ch'u'l na chic'ayij o' tal tan cobox ntzi' centaw, poro qui'c nin jun yi qui'k ilijt tan Ryos. Qui bin cxobwok scyetz yi e' mal naka'tz. Na ¿nk'e'tz pe' mas tcu'n iwalil ẍchiwutz jun c'oloj ch'u'l? Mpe ik xi'il iwi', ajla'nt tan Ryos.

Ba'n cyeri e' yi qui na chixob tan talche'n yi xomche' te Jesús (Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 "Ncha'tz, swale' nin tzitetz: Ba'n cyeri yi e' yi qui na chixob tan talche'n yi xomche' swe'j. Na yi ko ya'tz na chiban, swale' chitziblal yi ate' tetz wajal ẍchiwutz cyakil yi e' ángel tetz Ryos.

9 Poro yi e' yi na chixob tan talche'n scyetz wunak yi na chixom swe'j, ncha'tz in, swale' ẍchiwutz yi e' ángel tetz Ryos yi qui xomche' swe'j.

10 "Cyakil yi e' yi na cho'c tan inyolche'n, scuylok chipaj. Poro yi e' yil cho'c tan jisle'n yi Espíritu Sant, qui'c cyetz cuybil chipaja'tz.

11 "Quil cxbisun yil cxben ticy'le'n ẍchiwutz yi e' wi' banl wi' tetz sinagoga, nka ẍchiwutz yi e' alcal. Quil cxo'c tan xtxumle'n yi mbi jilwutz yol xconk ita'n tan stza'we'n nin yi cyetz chiyol.

12 Quil cxbisun ta'n na i yi Espíritu Sant tz'ocopon tan tak'le'n kulil iyol yil cxo'c tan yol.

Yi ric yi ntin k'uklij c'u'l te mebi'l

13 Bene'n tzun tlol jun scyeri yi e'a'tz yi ate'-tz:

—Ta', tale'u' tetz yi witz'un tan tk'ol mu'ẍ wetz te yi mebi'l yi k'ajtzun kataj yi at cyen.

14 Bene'n tzun stza'wel Jesús:

—Yaj, nk'e'tz in pujul ixo'lwok, nk'e'tz in jatxol tx'otx'.

15 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz cyakil yi e' mas wunak:

—Or quilu' yi ajtza'kl yi xkant tzaj nink na taj. Na mpe wi'nink mebi'l jun yaj, quil xcye' yi mebi'la'tz tan jalse'n yi stz'ajbil.

16 Talol tzun Jesús junt elsawutzil scyetz:

"At jun yaj yi chin ric nin, yi chumbalaj nin yi e'chk cosech yi na je' ta'n.

17 Toque'n tzuntz tan xtxumle'n tc'u'l cuntu'. Itzun taltz: '¿Mbil tzimban te incosech? na qui'c nin ama'l kalel tzincolwit.

18 Ah, je tzimbane'j, tzinxite' cu'n cyakil yi e'chk inc'ojaj yi co'chk. Nin tzimbne' coboxt yi mas nim tcu'n. Ya'stzun wulejtz tan colche'n cyakil yi incosech tu cyakil yi e'chk takle'n yi colij wa'n.

19 Ba'n tzun nuje'-tz. Qui't tzun bisun walma', na ja molxij
inwa' tetz ala' tiemp. Nujek, chinwank, nuc'a'k, chintzatzink,'
stzun yaj tc'u'l cuntu'.
20 Poro saje'n tzun tlol Ryos tetz: 'Yaj, chin yab nin aẍ, na
cẍquimok te ak'bale'j. Nin yi e'chk takle'n yi ja wi't baj amolol,
apart scambok te'j,' stzun Ryos bantz tetz.
21 Ma jalu', stzun Jesús scyetz wunak. Ya'stzun sbajok scye'j
yi e' yi ntin na chitzan tan xtxumle'n chimebi'l, nin qui na
chitzan tan xtxumle'n e'chk takle'n yi na tak' tzatzin tetz
Ryos," stzun Jesús.

Yi sotzaj c'u'lal
(Mt 6.25-34)

22 Ncha'tz tal Jesús scyetz yi e' ẍchusbe'tz:
"Cha'stzun te swale' nin tzitetz, quil sotz ic'u'l tan iwa', nin
tan be'ch itetz,
23 na ja tak' Ryos yi kaxew, ¿qui ptzun ltak' kawa' jalu'?
Ncha'tz i' bnol kawankil, ¿qui ptzun ltak' be'ch ketz?
24 Nque'nwok tan xtxumle'n yi e' joj, yi ẍe'n quitane'n. Qui
na cyawaj cyetz co'n. Qui'c cyetz chicosech, nin qui'c cyetz
chic'ojaj, nin qui'c cyetz cu'lbil quixi'n, poro na chiwan tan
Ryos. ¿Nk'e'tz pe' mas balaj tcu'n ax itetz ẍchiwutz yi e' joja'tz?
25 Quil ben ẍkon mas tiemp jun yaj tan bis tan o'kl.
26 Quil xcambijwok te jun takle'n tan tu' yi na sotz ic'u'l. Ko
ya'tz ¿nxac tzun na sotz ic'u'l tan cyakil yi e'chk takle'na'tz?
27 "Nque'nwok tan xtxumle'n yi e'chk buch. Qui na cho'c
cye'tz tan jicy'le'n nok'. Qui na cho'c tan chem. Poro jun cu'n
yol swale' nin tzitetz, mas tcu'n na chiyub yi bucha'tz swutz
yi balajil yi be'ch tetz k'ajtzun rey Salomón.
28 Ej nin ko na yub yi e'chk xtze' tan Ryos yi cobox ntzi' k'ej
na ẍchaj, nin na ben te'tz tk'ak', ¿qui ptzun cxwekxij itetz tan
Ryos, yi axwok itetz yi cho'n k'uklij ic'u'l te'j?
29 Qui bin cxbisun tan iwa' nin tan itc'a'.
30 Na yi ko na cxbisun ta'n, ni'cu'n tzun axwok scyuch'
cyakil yi e' mas wunak yi ntina'tz cyajbil tan jale'n chiwa'.
Poro yi axwok itetz na til Kataj cyakil yi tajwe'n tzitetz.
31 Nque'nwok tan xtxumle'n yi tajbil Ryos, tz'ak'lok tzun
cyakil yi e'chk takle'n yi tajwe'n tzitetz," stzun Jesús bantz
scyetz yi e' ẍchusbe'tz.

Kajoye' yi kamebi'l tcya'j
(Mt 6.19-21)

32 "Axwok tal wawun tane'n. Ej nin qui'c mas tal ixone'n,
poro quil tzicabej ic'u'l, na ya'stzun tajbil Ryos tan tk'ol i' ama'l
tzitetz tan inajewe'n tuch' tetz ben k'ej ben sak.
33 C'aywok bin imebi'l, nin oywok nin yi jamel scyetz yi e'
yi at tajwe'n scyetz. Ko ya'tz tziban, sjalok jun imebi'l tcya'j,

jun mebi'l yi quil sotz. Nin quil tz'ocopon alk'om te'j. Nin quil tz'ocpon poc' te'j.
34 Cyakil yi e' yi na chitzan tan ẍchamle'n yi chimebi'l tcya'j, ya'stzun yi e' yi cho'n nin ajlij chic'u'l tcya'j. Na kale atite't mebi'l jun yaj, ya'tz nin ajle't c'u'l.

Kabne' list kib
35 "Cha'stzun te banwok list itib. Nin ba'n tz'oc k'a'kl icantil.
36 Nin ba'n tzibanwok chi na ban jun q'uicy'lom ca'l yi na cyaj tan q'uicy'le'n yi ca'l patrón yi na ben i' te jun quicyuji'n. Na txekun k'ak' ta'n, nin list atit tan jakle'n puert yi na ul tzaj yi patrón.
37 Ba'n cyeri yi e' mosa'tz yi na chitzan tan ẍch'iwe'n tulbil chipatrón. Jun cu'n yol swale' nin tzitetz, yil tz'ul chipatrón, tz'ocopon i' tan banle'n chiwa' yi e' mosa'tz. Scawunk tzun i' tan chiwane'n wi mes. Ite'n nin chipatrón tz'ocopon tan jatxle'n nin chiwa'.
38 Ba'n cyeri yi e' mos yi ate' nintz tan ẍch'iwe'n chipatrón yi na ul. Qui'c na ban mpe nicy'ak'bal tz'ul chipatrón, nka skil cuntu', poro ate' nintz tan ẍch'iwe'n.
39 "Ncha'tz nque'nwok tan xtxumle'n yi xtxolbile'j: Yi nink tz'el xtxum jun taw ca'l tetz yi oril yi tz'ul jun alk'om xe ca'l, quil tak' ama'l tan tele'n be'ch tetz tan yi alk'om.
40 Ncha'tz axwok itetz, or tzitilwok. Banwok list itib, na qui cunin tz'icy' tzitetz yil nu'l tzaj, yi in yi in Bajx Cy'ajol," stzun Jesús bantz scyetz yi e' ẍchusbe'tz.

Yi cupral balaj tu yi ploj
(Mt 24.45-51)
41 —I bin jalu' Ta', —stzun Lu' tetz Jesús, —yi xtxolbile'j yi na tzanu' tan xtxole'n, ¿ketz cuntu' pe', nka ncha'tz cyetz cyakil wunak? —chij Lu' tetz.
42 Bene'n tzun stza'wel Jesús:
"Ba'n cyeri yi e' martoma' yi ba'n na k'uke' c'u'l yi patrón scye'j. Ba'n cyeri yi e'a'tz yi toque'n cu'n chitxumu'n tan banle'n tane'n yi tajbil chipatrón, nin tan jatxle'n chirasyon yi e' mos.
43 Ba'n cyeri e' martoma'a'tz yi ya'tz na chitx'ujtij te'j yi na ul tzaj chipatrón.
44 Jun cu'n yol na wal nin, yi jun jilwutz martoma'a'tz, tz'ak'lok mas cyetz chik'ej tak'un chipatrón. Na tz'ak'lok chik'ej tan chicawune'n tibaj cyakil mebi'l yi chipatrón.
45 Poro lastum yi e' martoma' yi na cho'c tan xtxumle'n: 'Quil tz'ul chan kapatrón.' Nin tan paj yi jun ajtza'kla'tz na cho'c tan chibuchle'n yi e' mos. Nin na cho'c tan xtxumle'n tan banle'n e'chk tzatzin ẍchixo'l cyetz. Nin na oc a' ẍchiwi'.

46 Lastum yi jun jilwutz martoma'a'tz na quinin tz'icy' scyetz yil tz'ul tzaj chipatrón. Ẍchilo'onk tan xicy'xab tan chipatrón. Nin chocopon ta'n tetz cyajlal yi e' pajol ca'wl.

47 "Na cyakil yi e' martoma' yi elnak chitxum tan banle'n tane'n tajbil chipatrón, poro qui na bnix cya'n, ẍchitije' cyera'tz wi'nin tz'u'm.

48 Ma yi e' yi quinin tz'icy' scyetz, yi na chixubsij tan banle'n tane'n yi tajbil yi chipatrón, ilenin ẍchicawsok mu'ẍ. Na yi e' yi ak'ijt wi'nin cyajtza'kl, chin tajwe'n cunin yil wutzin mas yi cyak'un ẍchiwutz yi e' yi qui'c mas cyajtza'kl. Ncha'tz yi e' yi ak'ij wi'nin chixajbil, chin tajwe'n cunin yil wutzin mas yi cyak'un cya'n ẍchiwutz yi e' yi qui'c mas cyetz cyajtza'kl ak'ijt.

Sjalok oyintzi' ske'j yil kocsaj
(Mt 10.34-36)

49 "Na tan tu' yi nnu'l wetz tzone'j wuxtx'otx', tz'ocopon k'a'kl oyintzi'. Nin ẍe'nk yil xe't chan.

50 Poro quil xe'tij jalen cu'n yil tzintij q'uixc'uj. Nternin na el walma' yi nink tz'ul chan yi jun tiempa'tz lajke'l.

51 ¿Mbi na itxum? ¿Sjalok pe' tzatzin tzone'j wuxtx'otx' tan yi nnu'l? Quil jal tan tu' yi nnu'l, poro sjalok chi'ch c'u'lal.

52 I sbne' opon tunintz, at najal yi sjalok oyintzi' ẍchixo'l tan paj weri inchusu'n. Ko at o' xone'n tul jun najal, sjalok oyintzi' ẍchixo'l. Chocopon lo' ox tan contri'n scye'j cob, nka chocopon cob tan contri'n scye'j ox.

53 Ẍchi'chok c'u'l jun yaj te cy'ajl, nka jun cy'ajol te taj. Ẍchi'chok c'u'l jun xna'n te tal, nka yi tal te xtxu'. Ncha'tz yi wutzile'n ilibaj te yi tlib, nka yi ilibaj te yi wutzile'n tlib.

Yi e' judiy qui nin pujx cya'n yi mbi eka'n tan Jesús
(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

54 Itzun ben tlol scyetz cyakil wunak:

"Yi na quil ninu' yi na nuc' cu'n tib yi sbak' toque'n tzi'n, jalcu'n na cyalu' yi tz'ul abal. Nin ya'tz nin na bantz.

55 Ncha'tz yi na saj cyek'ek' cwe'n tzi'n na cyalu' yi sjalok tz'a', nin ya'tz nin na bantz.

56 Na pujx cyanu' yi e'chk techl yi na jal tcya'j. Poro chiwutz tuwu', chiplaj tuwu' yi na cyalu' yi e'u' tetz Ryos. Na qui na pujx cyanu' yi mbi na bajij ẍchixo'lu'.

57 "¿Nxac yi qui na pujx cyanu' yi mbi'tz yi balaj yi na bnix tan Ryos ẍchixo'lu'?

58 Nin je jun elsawutzile'j: Yi na chibenu' tu yi chicontru' tan pujle'n xtisya' tpilta', na chijoyu' puntil tan xite'n yi oyintzi' yi ntaxk choponu' swutz yi pujul xtisya'. Na ko qui', i' chijatxon ninu' ẍchik'ab e' polisiy tan cyoque'nu' xetze' cya'n.

59 Jun cu'n yol, qui'c rmeril tan cyele'nu' liwr jalen cu'n yil
chichoju' cyakil yi chimultu'."

13

Ko quil kabisun tan kil sotzel kawutz sbne'

1 I cunin na tzan Jesús tan xtxole'n yi cyopone'n cobox yaj
tan talche'n jun xtxolbil tetz. Itzun cyaltz:
—At cobox aj Galilea yi i cunin na chitzan tan biyle'n
chitx'ixwatz yi cyopone'n biyol cyetz tak'un Pilato. Ej nin yi
cyetz chiẍch'el nin yuj tib tu yi ẍch'el yi chitx'ixwatz, —che'ch
tzun bantz tetz Jesús.
2 —Na lo' cyal cyeru' yi ja chitij yi q'uixc'uja'tz tan paj yi mas
tcu'n cyetz quil ẍchiwutz cyakil yi e' mas aj Galilea.
3 Poro qui'. Ma yi e' cyeru', ko quil chibisunu' tan quilu', nin
ko quil chitx'ixpuju' yi cyajtza'klu', sotzel chiwutzu' sbne'.
4 Nin ncha'tz yi chiquime'n yi wajxoklaj wunak tzak' yi
culunil, yi ncu' woc' le ama'l Siloé, ja lo' chitxumu' yi mas tcu'n
cyetz quil nchijuch ẍchiwutz cyakil wunak aj Jerusalén.
5 Poro qui'. Nin ncha'tz e'u', ko quil chibisunu' tan quilu',
nin ko quil chitx'ixpuju' cyajtza'klu' sotzel chiwutzu' sbne', —
stzun Jesús scyetz.

Yi xtxolbil tetz jun wi' lo'baj yi qui na wutzin

6 Tlol tzun Jesús junt elsawutzil scyetz:
—Oktz ka'n yi at jun yaj yi cu'nak tawal jun wi' ibẍ tc'u'l jalaj
xtx'otx'. Bene'n tzun i' tan tilwe'n ko at wutz, poro quinin jal
jun wutz ta'n.
7 Itzun taltz tetz yi q'uicy'lom ama'l: 'Oxix yob yi wa'wle'nix
tan xmaye'n yi wutz yi jun wi' ibẍe'j poro qui'c jun wutz na jal
wa'n. Ma jalu', tame'n, na tx'otx' tu' na mak,' stzun taw luwar
tetz yi q'uicy'lom.
8 'Ta',' chij yi mos, 'cuk tu' junt yobtz. Nocopon tan banle'n
ba'n tetz. Stz'ok awon wa'n txe'.
9 Nin kol wutzin, qui tzun stamu'-tz, poro ko quil wutzin
kalena's tzun stame'nu'-tz,' stzun q'uicy'loma'tz tetz taw ujul,
—chij Jesús bantz scyetz.

Yi tule'n yos tu jun xna'n le jun k'ej ujle'n

10 Itzun bantz, at jun tir na tzan Jesús tan chichusle'n wunak
le jun sinagoga.
11 At tzun jun xna'n yi sken el wajxoklajix yob yi tz'amij tan
jun yabil. Je'nak tlen tunin ẍocpuj tan yi jun yabila'tz. Nin
quinin na je' te'j.
12 Yi bene'n tilol Jesús jun xna'na'tz nintzun saj ẍchakoltz.
Itzun taltz tetz:
—Ja wi't ul yos tzawuch', —stzun Jesús bantz tetz.

13 Nin je' tk'ol Jesús yi k'ab twi', ninin ul yos tuch'. Toque'n
tzun xna'ntz tan tak'le'n k'ajsbil tetz Ryos.
14 Poro yi ajcaw tetz yi sinagoga wi'nin ẍchi'che'n c'u'l te
Jesús tan paj yi mmu'l yos ta'n tu jun wunak le jun k'ej ujle'n.
Cha'stzun te tlol i' scyetz cyakil wunak:
—At kak k'ej tetz ak'un. Ej nin tc'u'l yi kak k'eja'tz ba'n
chu'lu' tan tz'ac ib. Qui na waj yil chu'lu' tan tz'ac ib tc'u'lak
jujun k'ej ujle'n, —stzun ajcaw tetz sinagoga scyetz wunak.
15 Bene'n tzun tlol Jesús:
—Chiplaj tuwu', chiwutz tuwu', na tc'u'l yi jun k'ej ujle'n
qui'c nin jun scyeru' yi qui'k na stzakplen yi tetz wacẍ nka tetz
buru' tan ẍchajle'n tc'a'.
16 Ko ya'tz na chibanu' le jun k'ej ujle'n, qui'c pe' cu tan
tulse'n yos tuch' yi xna'ne'j le jun k'ej ujle'n. Na ja el wajxok-
lajix yob yi xtx'amxle'nix tan yabil. ¿At ptzun kil te'j kol tz'ul
yos tu jun wunak ka'n le jun k'ej ujle'n? —stzun Jesús scyetz.
17 Wi'nin chitx'ixwe'n yi e' contr Jesús yi quibital yi xtxol-
bila'se'j. Ma yi e' mas wunak wi'nin chitzatzine'n te yi e'chk
takle'n balaj yi na bnix tan Jesús.

Yi elsawutzil tetz tijal muẍtans
(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

18 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz: "¿Mbik xcon wa'n tan
ẍchajle'n scyeru' yi ẍe'n quitane'n yi e' yi xomche' te Ryos jalu'?
¿Mbik elsawutzilil xcon wa'n?
19 Je bin tane'ne'j: Ni'cu'n e' chi jun bak'wutz muẍtans yi cu'
tawal jun yaj le xtx'otx'. Jalcunin je'n mule'n. Chumam nin
wutz tkan ban, chi jun wi' tze'. Poro ja cho'c ch'u'l tan banle'n
chisoc wi'ak k'ab."

Yi elsawutzil tetz yi xtx'amil pam

20 Ncha'tz tal i': "¿Mbik junt elsawutzil xcon wa'n tan
ẍchajle'n scyeru' yi ẍe'n quitane'n yi e' yi xomche' te Ryos?
21 Je bin quitane'ne'j: Cho'n quitane'n chi na tulej jun xna'n
yi na yuj cu'n mu'ẍ tx'am tc'u'l ox chin ma'lbil arin, poro na
ben lo'on yi tx'ama'tz tc'u'l cyakil arin."

Yi be' juy wutz
(Mt 7.13-14, 21-23)

22 Ticy'e'n tzun i' lakak e'chk tnum tu e'chk aldey tan
tpone'n jalen Jerusalén. Nin octz tan chichusle'n e' wunak
lakak e'chk ama'la'tz.
23 At tzun jun yaj jilontz tetz. Itzun taltz:
—Ta', chinch wetz qui'c mas kaxone'n yi o' yi skaclaxok, —
stzun yaj bantz tetz Jesús.
24 —Chibne'u' puers tan cyoque'n pone'nu', na chin latz'luj
nin yi puert. Na jun cu'n, at wi'nin e' yi na klo' cyaj cho'c poro

quil tz'ak'lij ama'l scyetz, na jajtz yi na jop cu'n yi taw ca'l yi puert ẍchiwutz.
25 Qui'ct rmeril mpe ate' ninku'-tz wutz puert. Qui'c rmeril
mpe nink cho'cu' tan c'onle'n quen wutz puert nin tan sich':
'Ta' jake'nu' puert skawutz.' Qui'c rmeril tan jakxe'n yi puert,
na stale'l tzaj taw ca'ltz: 'Qui wajske'n iwutz.'
26 Qui'c rmeril mpe nink cyalu': 'Poro ta', ja kawan, nin ja
kuc'a' tuch'u', nin ja ko' ẍchusu' lakak be' le katanum,' che'chu'
sbne'.
27 Qui'c rmeril, na tz'elu'l stza'wel xe ca'l: 'Qui wajske'n
iwutz. Quitele'nk, na axwok pajol ca'wl,' stzun i' sbne'-tz
scyeru'.
28 Ẍchok'oku' nin ẍchi'chok chic'u'lu' yil tz'el chitxumu' tetz
yi quibe'u' cyajlal yi e' yi nsken wi't chicambaj yi balaj tiemp
yil cawun Ryos. chi quitane'n Abraham tu Isaac tu Jacow,
scyuch' cyakil yi e' elsanl stzi' Ryos yi ẍchicambok te yi jun balaj
tiempa'tz.
29 Ej nin ncha'tz at wi'nin jilwutz wunak bene'n tzi'n wi
munt yi chitzatzink yil cha'tij tul yi jun balaj tiempa'tz yil
cawun Ryos.
30 Poro le chiwutz cyeru' qui'c noc chibalajil yi e' wunaka'tz,
ma swutz Ryos e' balaj. Ncha'tz at e' ẍchixo'lu' yi na cyocsaj
quib balaj, poro swutz Ryos qui'c noc chibalajil.

Yi tok'e'n c'u'l Jesús scye'j aj Jerusalén
(Mt 23.37-39)

31 I cunin na tzan i' tan xtxole'n yi yole'j yi cyopone'n cobox
parisey. Itzun ben cyaloltz tetz Jesús:
—Ba'n tcu'n yi nink tz'elu' ojk tzone'j tnum, na yi tajbil
Herodes i'tz tan biyle'nu', —che'ch e' parisey bantz tetz Jesús.
32 —Nak cyale'u' tetz yi jun tal prowa'tz: 'Yi in wetz na
chin tzan tan telse'n len e' espíritu cwent Bayba'n, nin tan
chitz'aque'n yi e' yabi'ẍ. Ej nin ite'n nin tzimbne'a'tz ek ca'p.
Ma oxen, ya'stzun lbnix yi wetz wak'un,' che'chu' sban tetz.
33 Poro bintzinin chin tajwe'n cunin yil wojkel nin tan
wupone'n ek ca'p Jerusalén, na lastum ko nk'e'tz e' aj
Jerusalén lcho'c tan imbiyle'n. Na cyakil yi e' elsanl stzi' Ryos
yi nxcon ta'n sajle'n tunin cho'n nchiquim wutz ẍchik'ab yi e'
aj Jerusalén.
34 "Lastum e' aj Jerusalén. Lastum e', na e' cu'n biyol elsanl
stzi' Ryos. Nin ilenin ja cho'c tan chic'oxle'n yi e' yi na che'
inchak nin ẍchixo'l. Jat lo' tir ja ok' inc'u'l tan chiclaxe'n. Ja
klo' cho'c jak' ink'ab, chi na che' tulej jun xtxuq'uitx yi e' tal.
Poro qui nchicujij.

35 Ma jalu', qui'c wetz scyuch'. Chiq'uicy'lej quiba'tz. Poro
jun cu'n, qui't quil inwutz jalen cu'n yil cyal: 'Jun cu'n at banl
Kataj Ryos tibaj yi june'j yi nsaj ẍchakol i'.'

14

Yi tule'n yos tan Jesús tu jun yaj yi je'nak tu xub wankil tan mal

1 Itzun bantz tc'u'l jun k'ej ujle'n, nin oc Jesús tan wa'a'n xe'
ca'l jun wi' banl chiwi' e' parisey. At tzun cobox parisey e'
ocopontz tan joyle'n ju' yi na'-k jal cu'nt til Jesús cya'n.
2 Tilol tzun Jesús jun yaj xe ca'l yi benak tunin xub yi wankil
tan mal.
3 Toque'n tzun Jesús tan yol scyetz e' tx'olol xo'l yi ley Moisés,
scyuch' yi cobox pariseya'tz:
—¿Cu pe' cyanu', kol katz'acan le jun k'ej ujle'n? —stzun
Jesús scyetz.
4 Siquierk nin jun yol saj chitza'wel. Toque'n tzun macol
Jesús yi yaj, ninin ul yos tuch'. Aje'n nin ban tetz yaj.
5 —¿At pe' jun ẍchixo'lu' kol ben mulk'uj jun buru' nka jun
wacẍ tul jun julil a' le jun k'ej ujle'n yi qui'k ben lajke'l tan
je'se'n tzaj? —stzun Jesús scyetz.
6 Siquierk nin, nink saj chitza'wel yi xtxolbile'j.

Yi elsawutzil scyetz aj quicyujinl

7 Yi tilol Jesús yi ẍe'n cu'n quitane'n wunak tan joyle'n yi
bajx chem nintzun octz tan talche'n nin jun elsawutzil scyetz.
Itzun taltz:
8 —Yi na chitxocliju' tan wa'a'n te jun quicyuj, quil chic'ole'u'
tibaj yi bajx chem, na quicunin bantz ja txoclij jun yaj yi at
mas k'ej ẍchiwutz cyeru'.
9 Na yi ko nsken chic'ole'u' yil chu'l tzaj yi taw k'ej tu yi
xtxocum, stale' i' scyeru': 'Che'lku' tzone'j. Cyak' cyenu' chem
tetz intxocume'j.' Chitx'ixwok tzunu'-tz yil cho'cu' tan joyle'n
yi cyeru' chichemu' wutz coc.
10 Ma na yil chitxocliju', chic'oleku' tibaj yi wi'tzbil chem.
Yil tz'ul tzaj yi txocol cyeru', quicunin batz stale' i': 'Or cyeru'
chic'oleku' tibaj yi balaj cheme'j.' Sjalok tzun cyeru' chik'eju'-
tz ẍchiwutz cyakil yi e' txocum yi c'olẍche'.
11 Na cyakil yi e' yi na cyocsaj quib nim, tz'elepon chik'ej. Ej
nin cyakil yi e' yi na cyocsaj quib tetz juy, sjalok chik'ej.
12 Ncha'tz tal Jesús tetz yi taw ca'l yi txocon i' tan wa'a'n:
—Yil txumxij jun wa'a'n tanu', quil che' ẍchaku' yi e' tamiwu';
quil che' ẍchaku' yi e' tajwutzu'; quil che' ẍchaku' yi e' xonlu';
quil che' ẍchaku' yi e' wisinu' yi wi'nin chimebi'l. Na quicunin
batz chu'l tan xtxocle'nu' tan cyak'ol xel yi wa'a'n yi e' xtxocu'
te'j.

13 Poro yil xtxumu' jun wa'a'n, che' xtxoque'u' yi e' meba',
nka yi e' po'tnak chiwankil, yi e' co'x, nin yi e' moyi'ẍ.
14 Ko ya'tz sbanu', sjalok tzun mebi'lu'-tz, na qui'c ẍch'iwu'
tan tule'n xel cya'n. Poro tzantzaj yil chitz'ij junt tir yi e' balaj,
xelank yi toyu'.

Jun xtxolbil tetz jun balaj wa'a'n
15 At tzun jun scyeri yi e' yi c'olẍche' wi mes, nin yi tbital i' yi
yol Jesús, nintzun taltz:
—Ba'n cyeri yi e' yi ẍchiwank te Ryos tzantzaj, —stzun i' scyetz
wunak.
16 Bene'n tzun tlol Jesús tetz:
—At jun yaj cu' xtxumul jun chumbalaj wa'a'n. Nin el
stziblal ta'n scyetzak wi'nin wunak.
17 Yi bnixe'n yi waj, nintzun ben ẍchakol jun ẍchakum tan
talche'n scyetz yi e' xtxocum yi nsken bnix. 'Ba'n chibenu' na
ja bnix kawa',' chij.
18 Yi quibital yi yol yi jun chakuma'tz, cya'l nin jun cujij. Na i
saj stza'wel yi bajx: 'Scuyu' impaj. Quinin chimben na at jalaj
intx'otx' minlok'. Chin tajwe'n cunin chimben tan xmaye'n.'
19 "Ej nin at junt a'lon: 'Scuyu' impaj. Quinin chimben na
at jun lmuj inwacẍ minlok'. Chin tajwe'n cunin chimben tan
chipile'n yi ko ba'n chak'uj.'
20 "Ej nin at junt a'lon: 'Scuyu' impaj. Quinin chimben, na
ana' na kume'.'
21 "Itzun yi pakxe'n yi chakum, talol tzun i' yi xtxolbila'tz
tetz patrón. Nin yi tbital yi taw k'ej cyakil yi xtxolbil, wi'nin
ẍchi'che'n c'u'l. Bene'nt tzun ẍchakol junt tir yi ẍchakumtz.
'Quilo'k lajke'l lakak e'chk c'aybil, nin lakak e'chk be'. Txocwe'
tzaj cyakil yi e' meba', scyuch' yi e' po'tnak chiwankil, yi e'
co'x, scyuch' e' moyi'ẍ.'
22 Ma yi pakxe'nt yi chakum, nintzun taltz tetz taw k'ej: 'Ta',
ja xna'k te mantar yi ntalu' swetz, poro na wil yi at ama'l tetz
mas.'
23 'Quilo'k bin lakak e'chk nim be', nin lakak e'chk k'ab be'.
Banaj puers tan chimoxe'n tzaj yi e' wunak tan cyule'n tzone'j,
na na waj yil noj cu'n inca'l.
24 Poro jun cu'n yol, quil wak' ama'l scyetz yi e' yi quinin
nchicujij tan cyule'n,' stzun taw k'ej bantz, —stzun Jesús.

Tajwe'n tan cyaje'n cyen kilol cyakil ko na kaj kaxom te Cristo
25 At jun tir xomche' jun c'oloj wunak te Jesús. Je'n tzun
such'k'il tib ẍchiwutz yi e' wunaka'tz. Itzun tal scyetz:
26 "Ko at jun yi na taj xom tzaj swe'j, quil wak' ama'l tetz
ko nk'e'tz list i' tan cyaje'n cyen tilol yi taj xtxu'. Nin quil
wak' ama'l tetz ko nk'e'tz list i' tan cyaje'n cyen tilol yi txkel

scyuch' e' nitxajil. Ncha'tz quil wak' ama'l tetz ko nk'e'tz list i' tan cyaje'n cyen tilol yi e' titz'un scyuch' e' stzicy.* Ej nin ncha'tz, quil wak' ama'l tetz ko nk'e'tz list i' tan cyaje'n cyen tilol yi ank'i'n tetz tzone'j wuxtx'otx' tu cyakil yi tetz mebi'l. Ko nk'e'tz list jun tan cyaje'n cyen cyakil, quil wak' ama'l tetz tan xome'n swe'j.†

27 Na qui'c rmeril tan toque'n jun yaj tetz inchusbe'tz ko nk'e'tz tk'o'nt tib tan quime'n tan paj yi xomij i' swe'j.

28 Na ko at e' yi na cyaj chixom tzaj swe'j, chin tajwe'n cunin yil cho'c tan xtxumle'n yi kol chixcye' te'j, chi na ban jun yaj tan xtxumle'n jun ac'aj ca'l. Chin tajwe'n cunin yil tz'oc i' tan xtxumle'n yi e'chk gast, tan tele'n xtxum tetz kol xcye' tan xtxicbaje'n nka qui'.

29 Na lastum ko ntin bnix yi xe' ta'n, nin quil xcye' tan jople'n wi'. Tz'elepon tzun xtx'ix i' yil cyal wunak:

30 ‘Lastum yi yaje'j. Ntin cu' xe'tzal yi ca'l, nin quinin me'l cu'ntz te'j,’ che'ch sbne' tetz.

31 “Ej nin ncha'tz, ko at jun rey yi ntin lajuj ntzi' mil sanlar ate'-tz te'j, nin tz'ul junt contr yi cy'a'n che' junak mil ta'n, ¿qui pe' ltz'oc yi rey yi lajuje'n mil sanlar cy'a'n che' ta'n tan xtxumle'n pe xcyek nka qui'?

32 Nin yil nachon te'j yi quil xcye', nchiben ẍchakol yi e' ẍchakum tan joyle'n puntil tan stzaje'n yi oyintzi'.

33 Ncha'tz e' cyeru', ko na cyaju' chixom tzaju' swe'j, chin tajwe'n cunin yi list e'u' tan cyaje'n cyen quilolu' cyakil.

34 “Na yi atz'um,‡ chin tijle'n nin. Poro ko qui'ct pitz'pal, ¿ẍe'n ljal junt tir pitz'pal?

35 Nin ko qui'ct pitz'pal, qui'c xac. Mpe nink xcon tetz awon, qui'c ltak'. Ba'n tcu'n tz'el c'oxij wi tz'is. Ma jalu' ko ja quibitu' inyol ba'n bin cho'ku' il tan xtxumle'n.

15

Yi elsawutzil tetz jun cne'r yi tx'akxij
(Mt 18.10-14)

1 Itzun bantz nin e' opon wi'nin juchul il te Jesús tan tbite'n yol i', scyuch' cobox judiy yi na chixcon cyak'un awer nak tan telse'n alcawal.

2 Poro yi e' parisey scyuch' yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés, nin e' octz tan yolche'n Jesús. Itzun cyaltz:

—Na tak'x ama'l scyetz yi e' juchul il nin na wanx scyuch', —che'ch squibil quib.

3 Cha'stzun te tlol Jesús yi jun elsawutzile'j scyetz:

---

* **14:26** Lc 18.28-30. † **14:26** Lc 5.11; Fil 3.7-8; 1 Jn 2.15-16. ‡ **14:34** Yi atz'um i'tz jun elsawutzil tetz yi balajil tajtza'kl jun yaj yi na ban tane'n yi tajbil Ryos.

4 “Ko at jun scyeru' yi at jun cient tawun, nin ltx'akx jun
ẍchixo'l, ¿qui pel che' jutz' cyen yi jun mutx' tu belulaj le
pstorbil tan bene'n tan joyle'n yi junt yi ntx'akx cyen? Ẍche'
jutz'e' cyen, nin mben tan joyle'n jalen cu'n yil jal ta'n.
5 Yil jal, stzatzink tzuntz, nin steke' tzajtz.
6 Ma yil tz'opon yaj xe ca'l, stale' stziblal scyetz e' wisin,
scyuch' yi e' mas tamiw: ‘Katzatzink, na ja jal yi jun tal wawun
yi ntx'akxij.’
7 Ma jalu', swale' nin scyeru' yi mbi na elepont yi jun
elsawutzile'j. Wi'nin tzatzi'n na bajij tcya'j yi na xtx'ixpuj jun
juchul il yi tajtza'kl. Mas tcu'n tzatzi'n na bajij te yi juna'tz yi
na jal ẍchiwutz yi jun mutx' tu belulaj yi ba'n ate't nin, yi qui'c
tajwe'n tan chitx'ixpul cyajtza'kl.

Yi elsawutzil tetz jun pwok yi tx'akxij

8 “Nin je junt elsawutzile'j: Ko at jun xna'n yi at lajuj sakal
tuch' nin ltx'akxij jun, ¿qui polo' tz'oc k'ak' ta'n nin tz'octz tan
masle'n xe ca'l jalen cu'n ljal yi sakal ta'n yi ntx'akxij?
9 Yil wi't jal ta'n stale' scyetz yi e' tamiw nin scyetz yi e' wisin:
‘Katzatzink, na ja jal yi insakal yi ntx'akxij,’ chij i' sbne' scyetz.
10 Ya'stzun na bajij tzi'n tcya'j yi na xtx'ixpuj jun juchul il yi
tajtza'kl, wi'nin na chitzatzin yi e' ángel te'j.

Yi cy'ajol yi baj sotzal yi herens

11 Ej nin tal Jesús junt xtxolbiltz: “At jun yaj yi at cob cy'ajl.
12 Itzun yi jun juy, nin octz tan talche'n tetz yi taj: ‘Ta',’ chij,
‘na klo' waj yil sjatx cu'nu' yi mebi'lu' skawutz.’ Cwe'n tzun
jatxol wutzile'n yi mebi'ltz ẍchiwutz.
13 Nin yi tele'n cobox k'ejtz toque'n tzun yi ca'p naktz tan
molche'n cyakil yi jamel yi herensa'tz. Nintzun bentz joylaj
tc'u'l junt tnum. Ya'stzun baje't sotzal cyakil yi pu'k. Bich
cuntunin sotz nint yi pu'k ta'n.
14 Te yi nsken wi't baj sotzal cyakil yi pu'k, cwe'n tzun jun
chumam we'j le tnuma'tz. Toque'n tzun yajtz wutz pe'm.
15 Jale'n tzun tak'untz ta'n tu jun aj tnum. Nintzun ben
chakijtz tan chipstore'n boch.
16 Wi'nin tzun tele'n nin talma'-tz te chiwa' yi e' boch.
17 Tule'n tzun colpuj twi', nintzun octz tan xtxumle'n tc'u'l
cuntu': ‘Quin tech nin ak'unwil tuch' intaj.
18 Ba'n tcu'n nna'j te intaj, na qui'c we'j na quil yi e' mos intaj.
Ma yi in wetz, chin il nin atin cu'nt tzone'j tan we'j. Na'j lo'tz te
intaj, nin swale' tetz: Ta', ja injuch wil swutz Ryos nin swutzu'.
19 Qui'ct jopij wutz wa'n tan woque'n tetz cy'ajlu'. Lok
sc'ulu' tan woque'n chi jun mosu',’ stzun i' bantz tc'u'l cuntu'.
20 Taje'nt tzuntz te taj.

“Ma yi bene'n tilol yi taj yi ule'n atit yi cy'ajl, nintzun el nin to'kl c'u'ltz te'j. Lajke'l nintzun bene'ntz tan c'ulche'n. Nin yi chic'ulul quib nin bentz tan k'ale'n tzaj yi cy'ajl, nin baj stz'ubultz.
21 Bene'n tzun tlol yi cy'ajl tetz: ‘Ta', ja injuch wil swutz Ryos nin swutzu'. Ma jalu' qui'c jopij wutz wa'n tan woque'n tetz cy'ajlu'.’
22 Bene'n tzun tlol yi taj scyetz yi e' mos: ‘Joywok tzaj yi be'ch wetz yi mas balaj nin ak'wok quen te'j, nin ak'wok quen jun xmalk'abtz wi k'ab. Ej nin ak'wok quen xajabtz.
23 Nin cun cy'ajwok yi ne'ẍ wacẍ yi k'ansa'nt, nin biywok cu'ntz. Kawank jun, nin katzatzink,
24 na tzinwutz wetz yi incy'ajle'j quimnakt. Poro qui' lo', na ja ult. Tx'akxnakt, poro ja jalt junt tir.’ Chibaj xe'te'n tzuntz tan tzatzi'n.
25 “Itzun yi bajx cy'ajol, cho'n tzun at tera'stz xo'l wutz. Ma yi tule'n tzaj naka'jil yi ca'l, nintzun ben tbital yi son tu yi bixl yi na tzan.
26 Saje'n tzun ẍchakol jun scyeri e' mos yi taj, nintzun jaktz tetz: ‘¿Mbi tzun na bajij xe ca'l?’ stzun i'.
27 ‘Ja ul yi titz'unu', nin yi taju' ja cu' biyol jun ne'ẍ wacẍ yi k'ansa'nt, na ba'n cuntu' mu'lt junt tir.’
28 “Cyakaxe'n tzun yi bajx cy'ajoltz, nin quinin oc tk'ol tib. Tele'n tzaj tzun yi taj tan moxe'n tan toque'n scye'j xe ca'l.
29 Poro stza'wel tzun i' tetz yi taj: ‘Ta', til tzaju', yi in wetz jatix nin lo' yob wa'wle'nix tan ak'un tuch'u', ej nin qui'c nin jun tir jak tak'u' jun inchiw tan cwe'n imbiyol tan intzatzine'n scyuch' e' wamiw.
30 Ma yi mu'l tzaj nocx cy'ajlu'e'j, yi ja baj sotzalx yi pu'ku' scye'jak e' xna'n, yi e' wi'tz bnol tetz, jalcunin ncu' biyolu' yi jun ne'ẍ wacẍ yi k'ansa'nt,’ stzun i' bantz.
31 “Talol tzun tajtz tetz: ‘Aẍ jun c'oloj incy'ajl, cyakil nin tiemp atiẍ swe'j, nin cyakil yi inmebi'l, awetz.
32 Poro yaj, il tzaj, chin tajwe'n cunin yil katzatzin, na skawutz ketz yi quimnakt awitz'un, poro qui', na ja ult. Tx'akxnakt, poro ja jalt.’ ”

16

Ba'n tcu'n xcon yi kamebi'l tan tak'le'n k'ej Ryos

1 Ncha'tz tal Jesús yi xtxolbile'j scyetz yi e' ẍchusbe'tz: “At jun martoma' at cyen tan banle'n tane'n yi mebi'l jun ric. Nin yi tbital yi ric yi quinin oc il yi martoma' te yi mebi'l,
2 nintzun ẍchak: ‘¿Mbi na aban yaj? Nuc'aj cyakil yi cwent te inmebi'l yi at tak'ab, na cẍelepon wa'n te awak'un,’ stzun ric tetz yi martoma'.

3 Ma yi martoma', nin octz tan xtxumle'n: '¿Mbil tzimban
jalu'? na nelepon laju'n te wak'un. Quil tzintx'aj yil ne'l tan
ak'un wi cojbil. Nin chintx'ixwok kol no'c tan rmosumi'n.
4 Ba'n tcu'n je bin tzimbane'j tan chijale'n wamiw yil ne'l te
wak'un.'
5 Toque'n tzun i' tan chichakle'n cyakil yi e' yi at
chitx'ok'be'n tetz yi patrón. Yi tocompone'n yi bajx, nin
ben jakoltz tetz: '¿Jatna' xtx'ok'be'nu' tetz impatrón?'
6 'Jun cient tonel aceit olivo,' chij i'. 'Bintzinin, na je listu'e'j,
poro katx'ixpe'n. Oken ka'n tetz nicy' ntzi' cient,'
7 "Toque'n tzun yi ak'unsom tan jakle'n tetz junt: 'Ma yi
teru', ¿jatna' xtx'ok'be'nu' at?' 'Jun cient quintal ixi'n triw,'
chij. 'Katx'ixpe' bin yi listu'. Oken ka'n tetz jun mutx' quintal.'
8 "Yi tbital yi patrón yi mbi cu'n ban yi martoma', nintzun
taltz: '¡Binin tajtza'kl yi june'j ncu' nuc'ul!' stzun patrón.
"Bintzinin," stzun Jesús. "At mas cyajtza'kl yi e' mal nak
swutz cyajtza'kl yi e' balaj, tan jale'n chibalajil ẍchiwutz yi e'
cyuch'.
9 Cha'stzun te swale' nin tzitetz, ba'n xcon imebi'l tan jale'n
itamiw ẍchixo'l yi e' tal prow meba'. Tzantzaj tzuntz yil tz'ul
yi tiemp tan sotze'n cyakil yi e'chk mebi'l, tz'ak'lok tzun jun
ama'l tzitetz, kale xnajewe't tetz ben k'ej ben sak."
10 "Ko at jun yaj yi ba'n k'uke' kac'u'l te'j tan banle'n yi
e'chk takle'n yi qui tunin k'usij, ba'n tzun k'uke' kac'u'l te'j tan
banle'n tane'n yi e'chk takle'n yi at mas q'uixbel. Ncha'tz ko at
jun yi cachi' tajtza'kl tan chisuble'n wunak te e'chk takle'n yi
qui tunin k'usij, ncha'tz tz'ocopon i' tan chisuble'n te yi e'chk
takle'n yi at mas q'uixbel, nka yi at mas xtxintxal.
11 Ej nin ko quil xcon imebi'l, yi ja jal ita'n tzone'j wuxtx'otx',
tan banle'n yi e'chk takle'n balaj, ¿ẍe'n tz'ak'lij yi mero mebi'l
tzitetz?
12 Na ko qui na iban yi balaj tu imebi'l yi c'mo'n tu' tane'n,
¿ẍe'n tz'ak'lij yi mero riquil tzitetz yi quinin bajsbe'n tetz?
13 "Qui'c rmeril tan stza'wel jun mos cob patrón, na spek'ok
te jun, nin ẍchi'chok c'u'l te junt. Nin sjalok k'ej jun ta'n, nin
tz'elepon k'ej junt ta'n. Ncha'tz qui'c rmeril tan toque'n jun
jak' ca'wl Ryos ko at i' jak' ca'wl yi mebi'l."

Yi e' yi chiwutz tu' chiplaj tu' na cyocsaj quib tetz balaj

14 Itzun yi quibital cobox parisey yi yol Jesús, nintzun je'
ẍchiwutz, nin e' octz tan xbajtzi'e'n i' na ntin pwok na chitxum
cyetz.
15 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz: "Yi e' cyeru' na cyocsaj
quibu' balaj ẍchiwutz wunak, poro na til Ryos yi mbi na icy'
chic'u'lu'. Na at e'chk takle'n yi na chibanu' yi ba'n tane'n
ẍchiwutzu', poro swutz Ryos qui'c xac.

16 “Sajle'n tunintz ja xcon yi e'chk ca'wl cyanu' yi tz'iba'n
cyen tak'un Moisés scyuch' e' mas elsanl stzi' Ryos. Ja xcon
cyanu' jalen yi quime'n Wa'n Bautist. Poro yi jalu' apart na
tzan xtxole'n, i'tz yi balaj stziblal tetz yi ẍe'n sbne' Ryos tan
cawu'n sbne' opon. Ej nin wi'nin e'u' na chibanu' puers tan
cyoque'nu' cyajlal yi e' yi chocopon tajlal Ryos.
17 “Poro te yi e'chk ca'wla'tz yi cyajnak stz'ibal Moisés, qui'c
nin jun yi nink xit. Na mas tcu'n q'uixbel xite'n yi e'chk
ca'wla'tz swutz yi xite'n cu'n yi tcya'j tu yi wuxtx'otx'.
18 “Na cyakil yi e'u' yi na quil cyenu' quixkelu', nin na
cyok'bej quibu' tu junt, e' cu'nu' jopol wutzaj. Ncha'tz yi e' yi
na cyok'bej quib tu jun yi cyajnak paxi'n, e' cu'n jopol wutzaj
chicabil,” chij Jesús bantz scyetz.

Yi xtxolbil tetz Lázaro tu ric

19 Ncha'tz tal Jesús yi junt xtxolbile'j scyetz: “At jun yaj yi
chin ric nin. Chumbalaj nin yi be'ch tetz, wi'nin litz'une'n. Ej
nin cyakil nin k'ej na xtxum jun balaj wa'a'n.
20 Poro at junt yaj yi chin meba' nin, yi na bi'aj Lázaro. Tal
aj rmosuminl i'. Cho'n cyaje'n tak'le'n tzi puertil ca'l yi jun
rica'tz. Ej nin yi wankil cu'nak tunin t'ok tan tx'a'c.
21 Nin wi'nin tele'n nin talma' tan bajse'n yi wa'be'n yi ric yi
na el tx'akx wuxtx'otx'. Ncha'tz yi e' tx'i', e' opon tan lak'che'n
te xtx'a'c yi jun tal prow yabi'ẍa'tz.
22 “Itzun bantz yi quime'n yi tal prow Lázaro, nin aj ticy'le'n
tera'tz cyak'un ángel. Cho'n tpone'ntz cya'n kale opnakit yi
talma' k'ajtzun Abraham. Ncha'tz ban yi ric. Quime'n nin ban
i'-tz, nin mukxij yi wankil.
23 Ma yi talma', wi'nin q'uixc'uj at cu'nt, na cho'n tpone'n
xetze'. Poro yi xmayine'n cy'en, nin ben tilol wutz Abraham.
Nin at Lázaro te'j.
24 Ẍch'ine'n cy'en tzuntz: ‘Ta' Abraham, elk k'ajabu' swe'j.
Ẍchak tzaju' Lázaro. Siquier wi' k'ab smu' tzaj tan tule'n tan
tak'le'n mu'ẍ tal a' le intzi'. Na wi'nin q'uixc'uj atin cu'nt
tzone'j tk'ak',’ stzun i' ban cy'entz tetz Abraham.
25 ‘Yaj, nachon te'j. Yi ntaxk tzaj cẍu'l tzone'j, wi'nin tzatzin
abanak te amebi'l. Ma Lázaro, yi ntaxk ul tzone'j, wi'nin
q'uixc'uj at cu'nt. Poro yi jalu' na tzatzin te'tz tzone'j, ma aẍatz,
q'uixc'uj na cẍtzan tan tijle'n.
26 Qui'c rmeril tan kupone'n tan awuch'eye'n, na at jun
chumam siwun skaxo'l. Yi o' yi ato' tzone'j, qui'c rmeril
tan kupone'n kale atixe't itetz. Ej nin qui'c rmeril yi nink
cxicy'wok tzaj tzone'j,’ stzun Abraham ban cy'entz tetz ric.
27 “Nintzun ben tlol yi ric: ‘Poro ta', bane' binu' junt pawor
swetz. Ẍchak ninu' Lázaro xe inca'l.

28 Na ate' cyen o' witz'un. Nin na klo' waj yil tz'opon i' tan
talche'n puntil scyetz, na qui na waj yil chu'l tzone'j tq'uixc'uj,'
stzun yi ric ban cy'entz tetz Abraham.
29 'Yaj qui tajwe'n, na at cyen yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen tan
Moisés ẍchiwutz. Ncha'tz yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen cyak'un
yi e' elsanl stzi' Ryos, at cyen ẍchiwutz. Ba'n cyocsaj,' stzun
Abraham tetz.
30 'Qui' ta', poro yi nink ben jun sketz yi ja wi't ku'l tzone'j tan
talche'n yi xtxolbil, jepon tzun chitx'ixpul cyajtza'kl,' stzun i'
ban cy'entz tetz Abraham.
31 'Qui'. Ko qui na cyocsaj yi yol yi cyajnak stz'ibal Moisés
scyuch' yi e' elsanl stzi' Ryos tentz, quil chitx'ixpuj cyajtza'kl
mpe nink tz'itz'ij jun alma' tan talche'n scyetz,' stzun Abra-
ham tetz yi ric," chij Jesús scyetz yi e' parisey.

17

Sbajok e'chk xubse'n
(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)

1 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz yi e' ẍchusbe'tz: "Or tzitil, qui'c
rmeril yi qui'k xubsij jujun, poro lastum yi yaj yil tz'oc tan
chisuble'n.
2 Ba'n tcu'n yi jak wi't oc c'alij jun ca' skul yi juna'tz, nin jajk
wi't ben jo'li'ntz xe mar, swutz yil tz'oc tan suble'n jun scyeri
e' tal prow yi cho'n k'uklij chic'u'l swe'j.
3 "Ej nin ko at jun scyeri yi e' itajwutz yi ja juch jun til
tziwutz, ba'n tzimakwok wutz. Ej nin ko na bisun tan til, nin
kol xtx'ixpuj yi tajtza'kl, ba'n bin tzicuywok paj.
4 Nin yi kol sjuch juk tir til tziwutz tul jun k'ej, nin kol
tz'opon juk tir tul yi jun k'eja'tz tan talche'n tzitetz: 'Yaj na
chimbisun tan wil, nin ja intx'ixpuj wajtza'kl. Qui't tzimban
junt tir, cuyaj impaj,' ko chij i' sban, cuywok bin pajtz," chij
Jesús bantz scyetz.

Ẍe'n lkaban tan k'ukewe'n mas kac'u'l
5 —I bin jalu' Ta', ẍe'n lkaban tan k'ukewe'n mas kac'u'l te
Ryos, —che'ch e' ẍchusbe'tz tetz.
6 —Yi nink k'uke' cunin ic'u'l te yi porer Ryos siquierk mu'ẍ
tal chi tane'n jun tal ni' bak'wutz muẍtans, ba'n tzun tzital nin
tetz yi jun wi' tze'e'j: 'Buk'e'n awib. Nin cun aw awib wi mar,'
nin ya'tz nin sbne'-tz, —chij Jesús scyetz.

O' tu' chakum
7 "Ma jalu', chinch wetz, qui'c nin jun tzixo'l yi na ul tzaj yi
mos tan ẍch'ocl tx'otx' nka tan pstore'n cneru' yi nink tal nin
tetz: 'Ok tzaju'. Oku' wi mes. Wanku'.'

8 Ma na qui', na je na italwoke'j tetz imos: 'Yaj boche'n k'ab
acmi'ӫ. Banaj inwa' jalcu'n. Ak' tzaj int'imbil. Yil chimbnix
wetz tan wa'n kalena's tzun cӫwanatz.'
9 Na yi e' taw ak'un qui na chityoӫin tetz chimos tan tu' yi
na bnix chitarey cya'n yi na cyaj tak'le'n scyetz, na ya'stzun
cyak'un.
10 Ncha'tz tzun itane'n itetz. Axwok tu' mos, nin yil bnix
cyakil yi itak'un yi jatxijt tzitetz tan Ryos, ba'n tzital scyetz
wunak: 'Yi o' ketz, qui'c ketz kak'ej, na o' tu' mos. Na ntin ja
bnix yi e'chk ak'un ka'n yi ak'ijt sketz tan Ryos tan kabnol.'
Ya'stzun tajwe'n tan itlol scyetz wunak," chij Jesús scyetz yi e'
ӫchusbe'tz.

Yi tule'n yos scyuch' yi lajuj yi at lepra scye'j

11 Itzun bantz yi ticy'e'n Jesús tan tpone'n Jerusalén, cho'n
tzun ticy'e'n cu'ntz tc'u'l yi be' yi na icy'ak lakak luwar cwent
Samaria tu Galilea.
12 Ma txant tan tpone'n Jesús le jun aldey yi cyule'n tzaj lajuj
yaj tan c'ulche'n i'. E' len cu'n yabi'ӫ tan jun jilwutz tx'a'c yi na
bi'aj lepra.
13 Joylaj e' xcye' tzit, nintzun e' ӫch'in tzaj tetz Jesús:
—Wutzile'n ta' Jesús, elk k'ajabu' ske'j, —che'ch.
14 Itzun yi bene'n tbital Jesús nintzun ben tlol scyetz:
—Nak chichaje' quibu' ӫchiwutz e' pale' tan quilol yi qui'ct
chiyabu', —chij Jesús scyetz.
Itzun bantz yi chibene'n tan chajo'n ib, i cunin na chixon
tbe' yi tule'n len yos scyuch'.
15 Ma yi nachone'n jun scyeri yi e' yabi'ӫ yi sken ul yos tuch'
nin pakxijtz tan joyle'n Jesús.
16 Yi tpone'n te Jesús nin cu' jokloktz swutz tan tyoӫi'n tetz.
Wech na aj Samaria yi juna'tz. Awer nak i'.
17 —¿Nk'e'tz ptzun lajuj chixone'n yi mmu'l yos scyuch'?
¿Lokbe' yi belujt?
18 Lastum, june'n npakx tzaj tan tak'le'n yi k'ajsbil tetz Ryos.
Wech na awer nak yi june'j, —stzun Jesús scyetz wunak.
19 Itzun ben tlol Jesús tetz yi yaj:
—Txiclije'n, quilo'k xe aca'l. Na ja wi't ӫclax tan tu' yi nk'uke'
ac'u'l te Ryos, —stzun Jesús tetz.

Yil tz'ul Kajcaw tan cawu'n
(Mt 24.23-28, 36-41)

20 Itzun bantz at tzun jun tir e' oc cobox parisey tan jakle'n
tetz Jesús:
—¿Tona' xe'tij Ryos tan cawu'n? —che'ch.
—Qui tz'icy' scyeru' yil xe'tij Ryos tan cawu'n.
21 Quil cyalu': 'Je'j cho'n lxe'tij tzone'j skuch' ketz,' nka
'Cho'n lxe'tij chone'j'. Quil cyalu' yi e'chk xtxolbila'tz na ja wi't

xe'tij Ryos tan cawu'n ẍchixo'lu'. Poro quinin na el chitxumu' tetz, —stzun Jesús scyetz e' parisey.

22 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz yi e' ẍchusbe'tz:

—Tz'ul jun tiemp yi nternin tz'elk italma' tan itilol siquier cobox ntzi' k'ej te yi tiemp yil nu'l tzaj yi in yi in Bajx Cy'ajol. Poro qui' chan xe'tij.

23 Qui bin tzitocsaj chiyol wunak yil cyal: ‘Cho'n at i' tzone'j,’ nka ‘Cho'n at i' chone'j’. Quil tzitocsaj chiyol. Nin quil xom iwi' scye'j.

24 Na yil nu'l tzaj wetz, cho'n sbne' wulbil chi na ban yi na cu' xlak' cya'j. Squile' cyakil wunak. Squile' yi e' yi ate' tele'n tzi'n scyuch' cyakil yi e' yi ate' toque'n tzi'n.

25 Poro yi ntaxk ul yi jun k'ejlala'tz, chin tajwe'n cunin tan intijol wi'nin q'uixc'uj na yi wunake'j ẍchilabe' inwutz.

26 Ej nin yi txant tan wule'n cho'n ẍchibne' wunak chi banake' wunak yi at tzaj Noé.

27 Na yi e' wunaka'tz tenẍchan, na chiwan, na chuc'a', na chitzatzin tan xtxumle'n ok'be'n ib. Ej nin qui'c na chibislej, jalen cu'n yi toque'n Noé le barc. Ej nin quinin tz'icy' scyetz jalen yi xe'te'n yi abal. Sotze'n nin e' bantz chicyakil cu'n.

28 Nin ite'n nin banake' yi e' wunak yi at tzaj Lot. Ba'n na chiwan, ba'n na chuc'a', ba'n na chilok'on, ba'n na chic'ayin. Nin na chitzan tan tawle'n ujul, nin na chitzan tan banle'n chica'l.

29 Poro yi tucumule'n yi k'ejlal tan tele'n tzaj Lot le tnum Sodoma quinin tz'icy' scyetz yi saje'n yi azufre tcya'j yi na tzan k'a'kl tan chisotzaje'n chicyakil cu'n.

30 Ite'n nin sbajoka'tz scye'j wunak tzantzaj yil tzinchaj wib ẍchiwutz. Qui tz'icy' scyetz yil tz'ul chicaws.

31 “Ej nin ncha'tz ko at jun yaj yi at tzica'l yil tz'ul yi jun k'ejlala'tz, ba'n tcu'n quil tz'oc xe ca'l tan telse'n yi mebi'l yi at xe ca'l. Ncha'tz ko al atpont jun yaj wutz wutz, ba'n tcu'n qui't lpakxij xe ca'l tan ticy'le'n jun takle'n yi tajwe'n tetz.

32 Nachonwok te yi mbi bajij te yi txkel Lot.

33 Alchok scyetz yi na taj tan colol yi tetz mebi'l stz'ake' yi tetz stz'ajbil. Poro ko at jun yaj yi qui na bisun te tetz mebi'l, sjalok tzun tetz stz'ajbil ta'n.

34 “Jun cu'n yol swale' nin tzitetz, ko at cob yi na chiwit wi jun tx'ach yil tz'ul yi jun k'ejlala'tz, maje'n ticy'le'n jun, ma yi junt scyajk tera'tz.

35 Ncha'tz ko at cob xna'n tan che'j, maje'n ticy'le'n jun, ma yi junt scyajk cyen.

36 Nin ko at cob yaj tan ak'un wi cojbil, jun te'tz maje'n ticy'le'n, ma junt scyajk, —stzun Jesús scyetz yi e' ẍchusbe'tz.

37 —Kajcaw ¿na' lbaje't e'chk takle'na'tz? —che'ch e' ẍchusbe'tz.
—Yi na kil yi na chinil quib yi e' ku's tcya'j i'tz jun techl yi at jun txuc quimnak nak'aj, —stzun Jesús scyetz.

18

Yi elsawutzil tetz jun juez tu jun xma'lca'n

1 At jun tir tal Jesús jun elsawutzil scyetz yi e' ẍchusbe'tz tan ẍchajle'n scyetz yi ba'n tcu'n nachle'n Kataj swutz yi cob c'u'lal.
2 Itzun taltz scyetz: "At jun yaj yi juez i' tul jun tnum. Quinin na tek i' ẍchi' Ryos. Pyor yi e' tal wunak qui'c chik'ej swutz i'.
3 Toque'n tzun jun xna'n xma'lca'n tan c'uche'n jun pawor tetz. 'Ta', chincole'u' tk'ab yi jun yi na tzan tan inxuxe'n.'
4 Poro quinin oc il te'j te bajx tir xocho'n, ma yi tele'n nin cobox k'ej tan xna'n tan xocho'n nintzun oc i' tan xtxumle'n: 'Qui na wek ẍchi' Ryos, nin qui'c chik'ej wunak tzinwutz.
5 Poro tan tu' yi na tzan ta'k xna'ne'j tan inxuxe'n, tzimbne' tane'n xtisya' i'," stzun juez, chij Jesús.
6 "Ma jalu' elk itxum te xtxumu'n juez.
7 Ko ja ch'eyan yi juez te yi prow xna'na'tz ¿qui ptzun tz'oc Ryos tan icolche'n itetz yi axwok yi txa'ij quixt ta'n, yi axwok yi na cu' iwutz sk'ejl nin lak'bal tetz? Tz'ocopon bin, na qui na icy' paj tan tbite'n iyol.
8 Jun cu'n yol swale' nin tzitetz, jalcunin tz'ocopon Ryos tan icolche'n. Na wi'nin pasens Kataj Ryos skibaj. Poro yil nu'l tzaj junt tir ¿mi ẍchijalok pe' yi e' yi k'uklij chic'u'l swe'j, nka qui' pe'?

Yi elsawutzil tetz jun parisey tu jun aj peyunl

9 Ma jalu' je junt elsawutzile'j yi xcon tan Jesús tan c'ase'n cyajtza'kl yi e' yi na cyocsaj yi ntin e' cyetz e' balaj. Itzun taltz:
10 "At jun tir e' opon cob yaj tan nachle'n Kataj le ca'l Ryos, jun parisey, nin jun elsanl alcawal cwent awer nak.
11 Je'n tzun txiclok yi parisey tan nachle'n Kataj, nintzun taltz tc'u'l cuntu': 'Ntyoẍ teru' Ta' yi nk'e'tz ni'cu'n in chi quitane'n yi e' mas wunak yi xkantzaj nink na cyaj. Chin cachi' nin e'. E' cu'n jopol wutzaj. Ntyoẍ teru' Ta' yi nk'e'tz cho'n in chi tane'n yi jun elsanl alcawale'j.
12 Na yi in wetz, cob tir na inmuc' we'j le jun sman. Na wak' indiesum te cyakil yi na intx'ac,' stzun yaj tetz Ryos tc'u'l cuntu'.
13 Ma yi elsanl alcawal, joylaj txicl tzaj tan nachle'n Kataj. Ajnak cuntunin wutz wuxtx'otx'. Quinin na xmayin nin mu'ẍ tal tcya'j. Nternin na xtxak' wutz teml tan paj yi wi'nin til na nach. Itzun taltz: 'Ta', elk k'ajabu' swe'j. Max c'u'lu' swibaj, na in juchul il,' stzun i' bantz," chij Jesús scyetz.

14 “Jun cu'n yol na wal nin, yi jun yi xtxol yi til, ya'stzun yi
jun yi sken cuylij paj yi taje'n xe ca'l. Ma yi junt, qui'. Na cyakil
yi e' yi na cyocsaj quib nim, chocopon tetz juy. Na cyakil yi e'
yi na cyocsaj quib juy, sjalok cyetz chik'ej swutz Ryos.”

Yi tk'ol Jesús banl squibaj e' nitxa'
(Mt 19.13; Mr 10.13-16)

15 Wi'nin cyopone'n wunak tu chinitxa', na yi cyetz cyajbil
i'tz tan je'n tk'ol Jesús yi k'ab ẍchiwi'. Poro yi quilol yi e'
ẍchusbe'tz nin e' octz tan chimakle'n.
16 Che' ẍchakol tzun Jesús yi e' ẍchusbe'tz, itzun taltz scyetz:
—Ak'wok ama'l tan cyucumule'n yi e' nitxa' swe'j. Quil
tzimak chiwutz. Na cyakil yi e' yi cho'n tane'n chic'ulutxumil
chi tane'n yi c'ulutxumil jun nitxa' yi na tocsaj tib juy, ya'stzun
yi e' yi ate' tk'ab Ryos.
17 Jun cu'n yol na wal nin tzitetz, alchok scyetz yi quil tocsaj
yi balaj stziblal chi na tocsaj jun nitxa', quil tz'oc te'tz tajlal yi
e' yi ate' jak' ca'wl Ryos.

Yi yaj yi chin ric nin
(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

18 Itzun bantz at jun yaj yi chibajxom wunak nintzun
opontz tan jakle'n tetz Jesús yi ẍe'n lclax i':
—Ta', chumbalaj nin ilu'. Tale'u' swetz yi mbi tajwe'n tan
imbnol tan incambal yi itz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz, —chij
i'.
19 —¿In pe' balaj le awutz atz? Ntin Ryos balaj.
20 Poro ko na awaj tzacambaj yi itz'ajbil yi quinin bajsbe'n
tetz, tajwe'n yil cxom te yi ca'wl Kataj yi na tal: “Quil cẍalk'ij.
Quil tzajal cu'n jun wi awak' yi cẍo'c tan stiwi'n. Ej nin lok'we'
ataj atxu'.”
21 —Poro Ta', juyil cu'n in yi woque'n tan banle'n tane'n
cyakil yi e'chk ca'wle'j.
22 Yi tbital Jesús yi yol i', itzun taltz:
—¿Ya'tz pe'? Poro at junt yi txe'n cẍjepon tuch'. Cun c'ay
cyakil yi amebi'l, nin yi jamel ba'n tzawoy scyetz yi e' meba'.
Sjalok tzun yi amebi'l tcya'j. Kalena's tzun cxom tzaj swe'j, —
stzun Jesús tetz.
23 Yi tbital yi yaj yi xtxolbile'j, quinin tzatzin te'j, na quinin
cu' swutz, na at wi'nin mebi'l.
24 Yi bene'n tilol Jesús yi quinin cu' yi xtxolbila'se'j swutz
yaj, nintzun taltz scyetz wunak:
—At wi'nin q'uixbel tetz jun yi at mebi'l tan toque'n jak'
ca'wl Ryos.
25 Ni'cu'n q'uixbel chi yi nink tz'icy' jun camey tul yi julil jun
bak tz'isbil.
26 Yi quibital wunak yi jun xtxolbila'tz, itzun cyaltz:

—Ko ya'tz bintzi ¿ẍe'n tzun lclax jun?
27 —Bintzinin, at e'chk takle'n yi qui na chixcye' wunak te'j,
poro yi Ryos na xcye' te cyakil, —stzun Jesús scyetz.
28 —Ma o' ketz Ta', ¿ja pe' kaclax? na ja cyaj kilol cyakil
kamebi'l tan kaxome'n te'ju', —stzun Lu' tetz Jesús.
29 —Jun cu'n yol swale' nin tzitetz, kol til cyen jun yaj yi ca'l,
nka yi taj xtxu', nka e' titz'un tu stzicy, nka txkel tu e' nitxajil,
tan xome'n te tajbil Ryos, tz'ak'lok xel tetz.
30 Tz'ak'lok mas tcu'n xel tetz tzone'j wuxtx'otx', nin tul
yi tiemp yi na xom tzaj scambok te jun itz'ajbil yi quinin
bajsbe'n tetz, —stzun Jesús scyetz.

Yi talol Jesús yi txant tan quime'n i'
(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

31 Itzun bantz nin e' cu' ẍchamol yi e' ẍchusbe'tz, itzun taltz
scyetz:
—Ma jalu' at kopombil Jerusalén, nin cyakil e'chk takle'n yi
tz'iba'nt cyen cyak'un yi e' elsanl stzi' Ryos, itzun i'a's sbajok
swe'j.
32 Na chinjatxlok ẍchik'ab yi e' yi nk'e'tz e' katanum. Choco-
pon tan injisle'n. Chocopon tan imbuchle'n. Chocopon tan
stzube'n yi t'a'al chitzi' tinwutz.
33 Chinlo'onk cya'n tan xicy'xab, nin chinquimok cya'n. Ma
le toxi'n k'ej nitz'ok junt tir ẍchixo'l alma', —chij Jesús bantz
scyetz.
34 Poro te yi xtxolbile'j qui'c nin mu'ẍ tal yi nink pujxij cya'n.
Na quinin lajluchax ẍchiwutz. Nin quinin me'l chitxum tetz yi
mbi eka'n tan yi yol yi tal Jesús.

Yi jakxe'n wutz moyi'ẍ aj Jericó
(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

35 Itzun bantz yi txant tan tpone'n Jesús le tnum Jericó, at
tzun jun moyi'ẍ c'olchij tzi be' tan rmosumi'n.
36 Yi tbital moyi'ẍ yi wi'nin chitencane'n wunak tbe', nin
ben jakol scyetz:
—¿Mbi na bajij?
37 —I yi Jesús yi aj Nazaret, ja icy' cu'n tzone'j, —che'ch
wunak tetz.
38 Toque'n tzun yi moyi'ẍ tan sich':
—Jesús ilu' yi xonl k'ajtzun Luwiy yi suki'nt yi at tulbil,* elk
k'ajabu' swe'j.
39 Cyoque'n tzun yi e' wunak yi bajxche' tan makle'n wutz
tan qui ẍch'ine'n. Poro mas tcunin ẍch'ine'n i':
—¡Jesús ilu' yi xonl k'ajtzun Luwiy, elk k'ajabu' swe'j!

* **18:38** 2 S 7.2; Mt 22.41-46.

40 Nintzun xcye' cu'n Jesús, nin ben ẍchakol jun tan ticy'le'n
tzaj yi moyi'ẍ swutz i'. Ma yi tpone'n, bene'n tzun jakol Jesús
tetz:
41 —¿Mbi na awaj yil tzimban tzawe'j?
—Ta', yi wajbil i'tz yil jakxij yi inwutz tanu'.
42 —Ja wi't ul yos tzawuch', tan tu' yi na awocsaj yi ina'tz yi
jun xonl Luwiy yi at tulbil.
43 Jalt cuntunin saje'n tlol Jesús yi yole'j yi ta'we'n wutz yi
moyi'ẍ. Ninin tzun xom nintz te Jesús. Wi'nin bene'n i' tan
tak'le'n k'ajsbil tetz Ryos. Nin ncha'tz cyakil yi e' yi i'lon yi ba'n
xmayin yi moyi'ẍ, nin e' octz tan tak'le'n chik'ajsbil tetz Ryos.

19

Jesús tu Zaqueo

1 Itzun yi ticy'e'n cu'n Jesús le tnum Jericó,
2 at tzun jun yaj Zaqueo bi'. Chin wi'tz aj peyunl alcawal i'.
Chin ric nin i'.
3 Nternin na el talma' tan tilol wutz Jesús. Poro tan paj yi
wi'nin wunak yi bu'lche' te Jesús, nin tan paj yi qui tu nin iltz
yi wutz tkan Zaqueo, quinin xcye' tan tilwe'n Jesús.
4 Lajke'l nintzun bajxe'ntz, nin cho'n tzun je'ntz tib jun tze'
yi sicómoro bi', tan tajske'n wutz Jesús, na ya'tz atit ticy'bil i'.
5 Itzun yi ticy'e'n cu'n Jesús le luwara'tz je'n tzun tilol Jesús
yi wutz Zaqueo wi tze', nintzun taltz tetz:
—Zaqueo, cuk tzaju'. Chin tajwe'n cunin yi cho'n chincyaj
xe ca'lu' jalu'.
6 Lajke'l nin cwe'n tzaj Zaqueo nin wi'nin stzatzine'n te
Jesús.
7 Ma yi e' xomche' te Jesús yi bene'n quilol yi mbi cu'n
mbajij, nintzun e' baj jasne' cu'ntz squibil quib:
—¿Nxac mben Jesús te yi jun juchul ile'j?
8 Itzun te yi ate' Jesús xe ca'l nintzun je' txiclok Zaqueo, itzun
ben tlol tetz Kajcaw:
—Swoye' jalaj yi inmebi'l scyetz yi e' meba'. Ej nin yi e' yi ja
che' insub cyen, ma'jt cyaj tir xel chipu'k wa'n.
9 Itzun ben tlol Jesús scyetz e' mas wunak:
—Jalu', yi yaje'j ja wi't clax tu cyakil najal, na ncha'tz i', i'
xonl Abraham.
10 Na bintzinin, ja nu'l tan chijoyle'n, nin tan chicolpe'n yi
e' tx'akxnake't tk'ab yi quil.

Yi elsawutzil tetz lajuj pwok

11 Yi baje'n quibital wunak yi jun xtxolbila'tz, toque'nt tzun
Jesús tan xtxole'n junt elsawutzil scyetz, na le wutz cyajtza'kl
wunak yi xe'tok chan Ryos tan cawu'n.

12 Cha'stzun te bene'n tlol Jesús scyetz: “At jun yaj yi wi'nin
k'ej, nintzun bentz joylaj le junt tnum tan stz'amle'n yi ca'wl
tan toque'n cyen i' tetz ajcaw tetz tanum.
13 Yi ntaxk ben, nin e' ẍchak lajuj ẍchakum nin cyaj tk'ol jun
c'oloj pwok scyetz. Na yi tajbil i' i'tz tan cyoque'n cyen tan
lijensi'n te'j, jalen cu'n yil pakxij i'.
14 Poro at e' tanum yi wi'nin chi'che'n chic'u'l te'j. Nin ben
jun cumisión cya'n tan xochle'n i'. Itzun cyaltz: ‘Qui na kaj yil
tz'oc cyenx tetz kajcaw.’
15 Poro ilenin cambij i' tan toque'n cyen tetz ajcaw. Yi
pakxe'nt le tetz tanum, nin e' baj ẍchakol yi lajuj ẍchakum. Na
yi tajbil i' i'tz tan tbital nicy' na' mbaj chitx'acol tan lijensi'n te
yi pwok yi cyajnak tk'ol scyetz.
16 Yi tpone'n yi bajx mos tan talche'n yi xtxolbil yi ẍe'n cu'n
ban i', itzun taltz: ‘Wajcaw yi pwok yi cyaj tk'olu' swetz ja
xtx'ac lajuj tir mas.’
17 ‘Yaj, chumbalaj nin aẍ. Ba'n k'uke' inc'u'l tzawe'j, na ba'n
atit yi awak'un yi cyaj wuk'ol tzatz. Bintzi, qui'c mas q'uixbel
awak'un, poro yi jalu' swak'e' junt awak'un yi at mas k'ej.
Cẍocopon tetz ajcaw squibaj lajuj tnum.’
18 “Ma yi tpone'n yi ca'p mos nintzun taltz: ‘Wajcaw, tan yi
pwok yi cyaj tk'olu' swetz ja incambaj o'-t tir mas.’
19 ‘Ba'n, ma jalu' swak'e' junt awak'un yi at mas k'ej.
Cẍocopon tetz ajcaw squibaj o' tnum,’ stzun ajcaw tetz.
20 Ma yi tpone'n junt, nintzun taltz: ‘Wajcaw je pu'ku'e'j.
Colij wa'n tul jun su't.
21 Na wi'nin na chinxob teru', na nk'e'tz ilu' ne'ẍ. Na na
tx'aconu' te e'chk takle'n, nin qui na ak'uju' te'j. Nin na je'
cosech tanu' kale qui na ak'uje'tu',’ stzun mos tetz taw.
22 ‘Ite'n ayol xcye' tan ẍchajle'n yi arawil. Elnak atxum tetz
yi nk'e'tz in ne'ẍ. Ej, nin elnak atxum tetz yi na chintx'acon te
e'chk takle'n yi qui na nak'uj te'j. Ej nin elnak atxum tetz yi na
je' cosech wa'n kale qui na nak'uje't.
23 Ba'n tcu'n klo' yi nink el impu'k awa'n tan c'mo'ni'n. Ja
klo' intx'ac mu'ẍt t'a'al,’ stzun ajcaw tetz mos.
24 ‘Ma jalu', majwoke'ltzaj impu'k tk'ab yi yaje'j. Ak'wok nin
tetz yi jun yi ja xtx'ac lajujt,’ stzun ajcaw bantz, scyetz yi e' yi
ate'tz te'j.
25 ‘Poro ta',’ che'ch, ‘at nin lajuj tk'ab.’
26 ‘Qui'c na ban na cyakil yi e' yi na chixconsaj yi e'chk
takle'n yi na ak'lij scyetz, tz'ak'lok mas scyetz. Nin yi e' yi
qui na chixconsaj yi e'chk takle'n yi na ak'lij scyetz, tz'elepon
majij scyetz.
27 Ma jalu', cun cy'ajwok yi e' incontr, yi e' yi nk'era'tz cyajbil
tan woque'n cyen tetz ajcaw. Cy'ajwoke' tzaj. Na na waj yi

tzinwutz cu'n chicu' biyij,' chij yi jun ajcawa'tz bantz," stzun Jesús scyetz wunak.

Yi tpone'n Jesús Jerusalén
(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

28 Yi wi't xtxolil yi e'chk yola'se'j, nintzun bajx cu'n i' ẍchiwutz tan je'n pone'n Jerusalén.

29 Itzun bantz yi cyopone'n Jesús naka'jil yi cob aldey yi na bi'aj Betfagé tu Betania, yi cho'n at nicy' wutz, yi wutz yi na bi'aj Olivo, nin e' ben ẍchakol cob ẍchusbe'tz.

30 Itzun ben tlol scyetz:

—Quibene'nk le aldey yi at tzi'ne'j. Yil cxopon tzitile' jun buru' yi c'alij. Txe'n cunin bajij mansar. Pujwok tzaj.

31 Ko al scyetz tz'alon tzaj tzitetz: '¿Nxac na ipujwok nin yi imburu'?' Ba'n tzitalwok nin: 'Xconk tetz Kajcaw,' cẍchijwok tz'an nin.

32 Chibene'n tzuntz. Ej nin i nin tzun bana'stz chi tal Jesús scyetz.

33 I cunin na chitzan tan pujle'n yi buru' yi jilone'n tzaj yi taw scyetz:

—¿Nxac na chitzanu' tan pujle'n imburu'?

34 Bene'n tzun chitza'weltz:

—Xconk tetz Kajcaw, —che'ch ban nintz tetz yi taw buru'.

35 Saje'n tzun quicy'altz. Ma yi tule'n tzaj cya'n, nin je' cyak'ol chixbu'ktz te'j, nin je' chixicyol Jesús tibaj.

36 Yi quicy'al chibe', nin baj cu'n chilit'ul chixbu'k tan yube'n yi be'.

37 Ma yi cyopone'n kale na xe't nint yi cu'nak wi Olivo, wi'nin chitzatzine'n cyakil yi e' yi xomij chiwi' te Jesús. Wi'nin chiẍch'ine'n tan tak'le'n chik'ajsbil tetz Ryos, tan cyakil yi e'chk milawr yi nsken cyen quil.

38 Itzun cyaltz:

—At banl Kataj tibaj yi kareyile'j na i' nchakon tzaj. Wi'nin tzatzi'n at tcya'j. Kak'e' bin k'ej Kataj Ryos, —che'ch.

39 At tzun cobox parisey yi xomche'-tz ẍchixo'l, itzun cyaltz:

—Ta', make'u' chiwutz yi e' ẍchusbe'tzu'.

40 Itzun tal Jesús scyetz:

—Jun cu'n yol swale' nin scyeru', ko quil chiẍch'in yi e' wunake'j, chiẍch'ink yi e'chk c'ub, —stzun i' bantz.

41 Yi tpone'n Jesús naka'jil yi tnum Jerusalén, nin ben xmayil yi tnum, nintzun ok' cu'ntz.

42 Itzun taltz: "Lastum axwok aj Jerusalén. Yi nink tz'el itxum tetz yi jun chin wutzile'n k'ej yi na tzan jalu', ja klo' jal tzatzin paz ita'n. Poro qui'c rmeril, na jopij iwutz.

43 Cha'stzun te tz'ul jun k'ej yi suta'n cu'n sbne' solte'j yi itnumil cya'n icontr. Quil cyak' ama'l tan toque'n nka tan tele'n jun.
44 Copon woc' cyakil yi ica'l, nin chisotzok cyakil wunak. Siquier nink jun c'ub yi qui'k cu' woc'. Tz'ul icaws, na ja ul yi mero iRyosil tan ixajse'n, poro qui na pujxij ita'n," stzun Jesús scyetz.

Yi toque'n Jesús tan chilaje'n len yi e' aj c'ayinl le ca'l Ryos.
(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

45 Yi tocompone'n Jesús le ca'l Ryos, nintzun octz tan chilaje'n len yi e' aj c'ayinl.
46 Itzun taltz scyetz:
—Tz'iba'nt cyen: 'Yi inca'l, i'tz tetz nachbil wetz,' stzun Ryos banak cyen. Poro yi axwok itetz ja oc ita'n tetz molbil alk'om, —stzun Jesús scyetz.
47 Yi bnixe'n yi e'chk takle'na'tz, nintzun baj cobox k'ej ta'n tan chichusle'n wunak le templo. Itzun yi e' wi'tz pale', scyuch' yi e' wi'tz tx'olol xo'l yi ley Moisés scyuch' yi e' wi' banl wi' tetz tnum, nintzun e' octz tan joyle'n ju' tan biyle'n cu'n Jesús.
48 Poro quinin ak'on puntil scyetz, na cyakil yi e' wunak wi'nin na chipek' tan tbite'n yol Jesús.

20

Yi chijakol tetz Jesús yi na' ak'on k'ej i'
(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

1 Itzun te yi na tzan Jesús tan chichusle'n wunak, nin tan xtxole'n yi balaj stziblal, cyopone'n tzun nil yi e' wi'tz pale', scyuch' yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés, scyuch' chibajxom yi e' judiy te'j.
2 Itzun cyaltz tetz Jesús:
—Al tzaj sketz, ¿na' ncẍchakon tzaj tan banle'n e'chk takle'ne'j? nka ¿na' mmak'on ca'wl tzatz tan abnol yi e'chk takle'ne'j? —che'ch bantz tetz Jesús.
3 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:
—Bajx na waj tzinjak nin jun xtxolbil scyeru':
4 ¿Wa'n pe' txumul tetz yi toque'n i' tan je'se'n a' ẍchiwi' wunak, nka Ryos nchakon tzaj?
5 Cyoque'n tzun tan xtxumle'n squibil quib:
—Kol kal nin yi Ryos nchakon tzaj, stale' lo' i' sketz: '¿Ko ya'tz, mbi tzuntz quinin chixomu' te'j?'
6 Ej nin kol kal nin yi Wa'n tu' txumul te jun ca'wla'tz, chocopon cyakil wunak tan kac'oxle'n tan c'ub, na elsanl stzi' Ryos Wa'n ẍchiwutz wunak, —che'ch.
7 Bene'n tzun cyalol tetz Jesús:

—Cuquen yaj, qui na el katxum tetz alo' nchakon tzaj Wa'n, —che'ch bantz.
8 —Ncha'tz bin in, quil wal nin scyeru' yi na' mak'on ca'wl swetz tan imbnol yi e'chk takle'ne'j, —stzun Jesús scyetz.

Yi elsawutzil yi na ẍchaj yi at tulbil chicaws yi e' judiy (Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

9 Toque'n tzun Jesús tan xtxole'n jun elsawutzil scyetz cyakil wunak. Itzun taltz:

"Ok tu'-tz ka'n yi at jun yaj yi oc tan tawle'n jalaj uva, le tetz luwar. Yi bene'n i' joylaj, tc'u'l junt tnum, nin cyaj yi ujul ẍchik'ab jun c'oloj ak'unwil tan cyoque'n tan tk'unse'n, na qui'c chan tulbil i'.
10 Ma yi k'abte'n cosech, nin saj ẍchakol yi taw jun ẍchakum tan ticy'le'n nin mu'ẍ tetz te yi cosech. Yi tpone'n yi chakum scye'j yi e' ak'unwil, nin e' baj quentz tan biyle'n, nin tan laje'ne'l tzaj. Quinin cyak' mu'ẍ tal te yi cosech tetz.
11 Saje'n tzun ẍchakol taw luwar junt ẍchakum. Ite'n nin cyulejtz chi cyulej yi bajx. Baj chijisol, nin qui'c nin saj cyak'oltz tetz.
12 Le toxi'n tir saje'n ẍchakol junt. Ncha'tz i', lo'ontz cya'n, nin el chilajul.
13 "Toque'n tzun yi taw luwar tan xtxumle'n. Itzun taltz: 'Ba'n tcu'n tzinchake' nin yi mero incy'ajl, yi wi'nin na chimpek' te'j. Qui cunin batz scyeke' ẍchi' i'.'
14 Ma yi saje'n quilol yi e' ak'unwil yi cy'ajol, nintzun cyaltz squibil quib: 'Ilwok nin yi june'j. Ya'stzun yi scambok te yi tx'otx' yil quim yi taj,' che'ch tzun bantz.
15 Tele'n tzaj tzun chilajultz, nin cu' chibiyoltz. Ma jalu', ¿mbi sbne' yi taw luwar scye'j yi e' mosa'tz le chiwutz cyeru'?
16 Tz'ul tan chisotzaje'n cyakil yi e' ak'unwila'tz, ma yi jalaj tx'otx'a'tz tz'ak'lok scyetz junt tx'akaj wunak," stzun Jesús scyetz.

Yi quibital wunak yi ate' le templo yi xtxolbila'se'j, nintzun cyaltz:

—¿Cha'tz polo' ko' tulej Ryos? Qui' lo', —che'ch.
17 Jaxewe'n quen tzun Jesús tan chixmaye'n, itzun taltz scyetz:

—Ko nk'era'tz sbne' Ryos scye'ju' ¿mbi tzun na ẍchaj sketz yi yol yi tz'iba'nt cyen yi na tal?:

'Yi c'ub yi qui'c xac ẍchiwutz yi e' bnol ca'l,
ya'stzun yi c'ub yi mas tajwe'n tan xcone'n.'
18 Poro chicyakil yi e' yil chije' tzotpuj te yi jun c'uba'tz ẍchiq'uixpok. Ncha'tz, kol saj trimp yi jun c'uba'tz tibaj jun, puch'ij cunin ẍchibne' ta'n, —stzun Jesús bantz scyetz.

Yi pwok yi oc César tan jakle'n
(Mt 21.45-46; 22.15-22; Mr 12.12-17)

19 Yi tele'n chitxum yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés, scyuch' e' wi'tz pale', yi nxcon yi jun elsawutzila'tz tan Jesús tan ẍchajle'n chipaltil tetz, nin klo' e' octz tan stz'amle'n i'. Poro quinin ak'on puntil, na wi'nin chixobe'n scyetz wunak.

20 Bene'n tzun chichakol cobox chakum tan joyle'n puntil yi ẍe'nk jal til Jesús. Yi cobox chakuma'tz ja cyocsaj quib chi balaj wunak. Ej nin yi chimantar i'tz tan jale'n puntil tan suble'n Jesús bantz talol jun yol kale ljale't til i' swutz yi gobernador.

21 Cyoque'n tzuntz tan jakle'n tetz Jesús:

—Ta', na el katxum tetz yi qui'c noc paltil yi ẍchusu'nu'. Na qui na xobu' tetz jun. Na qui'c na ban yi ko at k'ej, nka qui'. Ej nin na el katxum tetz yi qui'c nim qui'c juy swutzu'. Ntin na tzanu' tan xtxole'n sketz yi ẍe'n kaban tan kopone'n te Ryos.

22 I bin jalu' Ta', tal tzaju' sketz, ¿ba'n pe' lkak' yi cutxuj yi na tzan César tan jakle'n sketz nka qui'? —che'ch tetz Jesús.

23 Poro nin el xtxum Jesús te cyajtza'kl yi suble'n tu' i' na cyaj. Bene'n tzun tlol:

—¿Nxac na chitzanu' tan joyle'n puntil tan insuble'n?

24 Chichaj tzaju' jun pwok swetz. Wile' cu'n yi wutz.

Yi je'n stz'amol yi pwok nintzun jak i' scyetz:

—¿Na' taw yi teblal yi at te pwoke'j? ¿Ej nin na' taw yi bi'aj yi banij swutz? —stzun Jesús scyetz.

—Tetz César yi wi'tz kareyil, —che'ch tzun bantz.

25 —Ba'n bin cyak'u' tetz César na tetz i'. Poro ncha'tz, ba'n kak' tetz Ryos cyakil yi e'chk takle'n yi tetz i', —chij Jesús bantz scyetz.

26 Quinin chixcye' tan suble'n Jesús tan talol jun yol ẍchiwutz wunak, yi nink xcye' tan jalse'n til i' swutz yi gobernador. Wi'nin tzun cyele'n yabtz te'j nin qui't e' octz tan xuxe'n mas.

At junt tir itz'e'n
(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

27 Cyopone'n tzun cobox scyeri yi e' sadusey te Jesús. Ẍchiwutz yi e' sadusey, qui'c itz'e'n junt tir. Itzun cyaltz tetz Jesús:

28 —Ta', tz'iba'nt cyen tan Moisés: 'Ko at jun yaj yil quim, ej nin ko qui'c nitxajil njal cyen te txkel, chin tajwe'n cunin tan cyok'bel quib yi xna'n tu balc, tan jale'n xonl yi k'ajtzun alma'.'

29 I bin jalu' Ta', at juk yaj yi ya'stzun banake'. Quitz'un quitzicy quib yi juka'tz. Toque'n tzun txkel yi bajx, poro ja quim, nin quinin njal chinitxa'.

30 Toque'n tzun yi ca'p nak te txkelbe'n k'ajtzun stzicy. Ncha'tz i', nin quim, nin quinin jal chinitxa'.

31 Ncha'tz e' ban cyakil cu'n yi juk yaja'tz. Cya'l nin jun nink
jal nitxajil te yi jun xna'na'tz.
32 Wi'tzbil tlen quime'n yi xna'n.
33 Ma jalu', yi nink chitz'ij junt tir, ¿na' scyetz jun ẍchixo'l yi
juk yaja'tz yi tz'ocopon tetz chmil yi xna'na'tz? Na e' len cu'n
chmil i' banak yi juka'tz, —che'ch tzun bantz tetz Jesús.
34 Saje'n tzun stza'wel Jesús:
—Bintzi na cyok'bej quib, nin na chume' wunak te yi
tiempe'j.
35 Poro yi e' yi tz'ak'lok ama'l scyetz tan cya'te'n tul yi ac'aj
tiemp yi at tulbil, yi e' yi ẍchitz'ok junt tir ẍchixo'l alma' tan
chinajewe'n te Ryos, qui't cyok'bej quib cyera'tz, nin qui't
chume' na chocopon chi quitane'n yi e' ángel.
36 Qui't chiquim. Chocopon tetz me'l cy'ajl Ryos, na ẍchitz'ok
ta'n, —stzun Jesús scyetz.
37 —Ma jalu' tan pujxe'n cyanu' yi at junt tir itz'e'n ẍchixo'l
alma', ulk tx'akx chic'u'lu' yi mbi banak Moisés. Yi tpone'n i'
te jun tal pucuj xtze' yi na tzan k'a'kl, ja jilon Ryos tetz, itzun
taltz: 'I ina'tz in chiRyosil Abraham, tu Isaac tu Jacow,' stzun
Ryos bantz tetz Moisés.
38 Poro nsken chiquim yi ox yaja'tz yi tal Ryos chibi'. Yi jun
xtxolbila'tz, na tzun ẍchaj sketz yi qui sotznake'. Na yi Kataj
Ryos, i' kaRyosil yi o' yi itz'o' scyuch' yi e' yi quimnake' tk'ab.
Na swutz Ryos, qui'c nin jun wunak yi najk sotz, —stzun Jesús
scyetz.
39 —Bintzinin na talu' Ta', —che'ch tzun cobox scyeri yi e'
tx'olol xo'l yi ley Moisés.
40 Poro yi e' sadusey qui't nin chinimsaj chic'u'l tan jakle'n
junt xtxolbil tetz.

Cristo i' Tajcaw k'ajtzun Luwiy
(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

41 Itzun bantz nin oc Jesús tan yol scyetz yi e' ẍchusbe'tz:
—At e' yi na cyal yi xonl tu' k'ajtzun Luwiya'tz yi jun yi
bixba'nt tan tule'n.
42 Poro ¿ẍe'n tzuntz? na ite'n nin k'ajtzun Luwiy tz'iban
cyen le e'chk Salmo:
'Yi Kajcaw yi kaRyosil a'lon tetz Kajcaw:
C'olchin cu'n tzinxlaj,
43 jalen cu'n lcho'c yi e' acontr wa'n jak' awukan.'
44 I bin jalu', ko ya'tz talnak k'ajtzun Luwiy, ¿mbi tzuntz yi at
e' yi na cyal yi wunak tu', yi xonl tu' Luwiy yi Cristo, yi jun yi
bixba'nt tan tule'n?

Yi chipaltil yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

45 Ẍchiwutz cunin cyakil wunak yi bene'n tlol Jesús yi xtxol-
bile'j scyetz yi e' ẍchusbe'tz:
46 "Acxomi'chwok te cyajtza'kl yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés.
Na yi e' cyetz wi'nin na chipri'sin tu be'ch cyetz yi chukpi'n
nin tu' tkan. Nin wi'nin na chitzatzin yi na ak'lij chik'ej, yi na
bajij e'chk k'ajla'n scyetz tc'a'yl. Ej nin yi na chiban yi chimunl
lakak e'chk sinagoga, wi'nin na chipek' tan chic'olewe'n cu'n
tibaj yi bajx chem tan jale'n chik'ej. Ej nin na chijoy e'chk balaj
chem kale na ele't jun wa'a'n.
47 Na cho'c tan majle'n chica'l yi e' xma'lca'n. Ej nin tan
tewe'n quil ẍchiwutz wunak, tunin na chiben quen tunin tan
orari'n. Poro tan tu' yi ya'tz na chiban, tz'ak'lok mas cyetz
chicaws. Cha'stzun te acxomi'chwok te cyajtza'kl," stzun
Jesús scyetz.

21

Yi oy yi opon tan jun xna'n xma'lca'n meba'
(Mr 12.41-44)

1 Itzun bantz te yi at Jesús le templo nin ben xmayil yi e' ric
yi na chitzan tan cu'se'n chi'ofrent le cu'lbil pwok.
2 Ncha'tz ben tilol Jesús jun tal prow xna'n xma'lca'n yi
ocopon tan cu'se'n cob tal centaw.
3 Bene'n tzun tlol scyetz yi e' ẍchusbe'tz:
—Jun cu'n yol swale' nin tzitetz, yi jun prow xma'lca'ne'j, i'
mmak'on mas pwok ẍchiwutz cyakil yi e' mas wunak.
4 Na yi e' mas, wi' tlen tu' chipu'k ncu' cya'n, ma yi prow
xna'ne'j yi chin meba' nin, ja toy cyakil yi pu'k yi colij ta'n tetz
gast.

Yi talol Jesús yi xitok yi templo
(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

5 At tzun cobox yi e' oc tan xtxumle'n yi ẍe'n cu'n tane'n yi
templo, yi chumbalaj nin. E' oc tan xtxumle'n yi e'chk c'ub
tu yi e'chk oy yi cyak'nak wunak tetz yubil yi templo. Poro yi
tele'n xtxum Jesús te chiyol, nintzun ben tlol scyetz:
6 —Xitok cyakil e'chk takle'ne'j, na tz'ul jun tiemp yi cyakil
yi e'chk c'ube'j copon ch'uki'n, —stzun Jesús scyetz.

Sbajok e'chk techl yi txant tan tule'n yi chicaws wunak
(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)

7 Bene'n tzun chijakoltz:
—Ta', ¿mbi tiempil bajij e'chk takle'na'tz? ¿Tz'ak'lok pe' jun
techl yi txant tan tule'n yi jun tiempa'tz?
8 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:
—Or tzitilwok, acxubsi'ch. Na at e' yi scyale': 'I ina'tz in
Cristo.' Ncha'tz at e' yi scyale': 'Txant tan tule'n yi tiemp,'
che'ch len sbne'. Poro xomi'ch iwi' scye'j.

9 Ej nin yil tzitbit yi na tzan e'chk lmak oyintzi' tu e'chk molo'n ib tan paj chi'ch c'u'lal, quil cxe'l yab te'j. Na bintzinin sbajok yi e'chk takle'na'tz, poro at tzaj nintz tan tule'n yi wi'tzbil tiemp, —stzun Jesús bantz scyetz.

10 Ncha'tz tal i' scyetz: "Choyintzink e'chk lmak tnum squibil quib. Ncha'tz e' gobierum, choyintzink squibil quib.

11 Tz'ul wi'nin e'chk lmak coblajnob. Tz'ul we'j. Tz'ul wi'nin yabil. Ej nin sbajok cyakil yi e'chk takle'na'tz bene'n tzi'n wi munt. Sbajok e'chk takle'n yi chin xo'wbil nin. Ej nin sjalok e'chk techl jalen tzi'n tcya'j.

12 "Poro yi ntaxk bajij cyakil yi e'chk takle'na'tz, chocopon wunak tan itz'amle'n, nin tan ibiyle'n. Ncxben ticy'le'n ẍchiwutz e' wi' banl wi' tetz e'chk sinagoga. Ej nin ncxben ticy'le'n xetze' cya'n, tan tu' yi na chin itocsaj. Ej nin ncxben ticy'le'n ẍchiwutz yi e' rey, nin ẍchiwutz yi e' gobernador.

13 Poro ba'n, na sjalok ama'l tan xtxole'n yi bintzi scyetz.

14 Quil cxbisun tan joyle'n puntil e'chk yol yi xconk ita'n tan icolol itib.

15 Na yil cxoponwok ẍchiwutz yi e'a'tz, swak'e' itajtza'kl tu yi e'chk weltil iyol. Nin cya'l jun scyeri icontr yi nink xcye' tan xite'n iyol.

16 At e' tzixo'l yi chocopon chitaj chitxu' tan chixochle'n. Ej nin ncha'tz at e' yi ite'n nin quitz'un tu quitzicy chocopon tan chixochle'n. Nin ncha'tz at e' yi chixonl quib chixoche' chixonl. Ncha'tz ẍchibne' e' itamiw, chocopon tan ixochle'n. Nin at e' tzixo'l yi ẍchiquimok cya'n.

17 Cyakil wunak ẍchi'chok chic'u'l tzite'j tan paj yi xomquixwok swe'j.

18 Poro ilenin atix tetz tajal Ryos. Siquier nink jun xi'il iwi' nink sotz cya'n.

19 Kol tz'icy'pon e'chk q'uixc'uja'tz ita'n, xcambokwok te jun itz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz.

20 "Ma yil tzitilwok yil sutij solte'j yi tnum Jerusalén cya'n sanlar, i'tz jun techl yi txant tan sotze'n yi tnum.

21 Cyakil yi e' yi najlche' Judea, chin tajwe'n cunin tan cyele'n ojk wi'wtz. Nin yi e' yi ate' Jerusalén, tajwe'n cunin tan cyele'n ojk. Yi e' yi quibe' tnum, ba'n tcu'n quil chipakxij.

22 Na ya'stzun tiemp yi tz'ul chicaws yi e' aj Jerusalén. Na tz'elk cu'n te yi tz'iba'nt cyen.

23 Poro chik'ajab yi e' xna'n yi ch'on wi', scyuch' yi e' yi ni' cu'n ni' scye'j. Na cyakil wunak chitije' q'uixc'uj, nin tz'ak'lok jun chin wutzile'n chicaws.

24 At e' yi ẍchiquimok tul oyintzi'. Nin at e' nchiben ticy'le'n pres bene'n tzi'n lakak tnum. Ej nin chicawunk yi e' awer

nak le tnum Jerusalén jalen cu'n yil jepon te yi tiemp yi ak'ijt scyetz tan chicawune'n.

Mbi cu'n sbajok yil tz'ul tzaj yi Bajx Cy'ajol
(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)

25 "Kalena'tz tzun bajij e'chk techl tcya'j, te k'ej nin te xaw,
nin scye'j e'chk tx'uml. Ej nin chelepon yab wunak te yi mbi
cu'n sbajok wi munt. Nin ẍchixobok tetz. Na chin xo'wbil nin
sbne', ni'cu'n sbne' chi na wi'ca'p wi' yi mar nin yi na jincan yi
pak'bil.
26 Yil cho'c wunak tan xtxumle'n yi mbi cu'n sbajok wi munt
chu'l tunin colpuj tan xo'w. Nin cyakil yi e' yi at ca'wl ẍchik'ab
yi ate' tcya'j tul sutan tu' chitxumu'n.
27 Kalena's tzun quil nin wunak in wutz, yi in Bajx Cy'ajol.
Cho'n nu'l tcya'j kale atit e'chk sbak'. Cy'a'n nin ink'ej tu
inchamil wa'n yil nu'l tzaj.
28 Ej nin yil xe'tij yi e'chk takle'na'se'j, quiwswok itib. Quil
cxbisun, na txant tzuntz tan itele'ntz liwr," stzun Jesús scyetz.
29 Ncha'tz at jun elsawutzil xcon tan Jesús. Itzun taltz:
"Elk itxum tetz jun wi' ibẍ, nka alchok jilwutz tze'.
30 Yi na xe'tij tan xlumine'n, na el katxum tetz yi txant tan
tucumule'n k'alaj.
31 Ncha'tz yil tzitil yi e'chk takle'na'tz, i'tz jun techl yi txant
tan tule'n Ryos tan cawu'n wuxtx'otx'.
32 "Jun cu'n yol na wal nin tzitetz, yi ntaxk chisotz yi e'
wunaka'tz,* sbajok e'chk takle'na'tz.
33 Bintzi, yi tcya'j tu yi wuxtx'otx' sotzok, poro yi weri inyol
quil sotz tera'tz.
34 "Or tzitil, eli'ch nin italma' te yi e'chk takle'n yi qui'c na
tak'. Oqui'ch len a' tiwi'. Quil cxbisun tan e'chk sotzaj c'u'lal,
na yi ko ya'tz, qui tz'icy' tzitetz yil tz'ul tzaj yi jun k'ejlala'tz.
35 Yil tz'ul tzaj jun k'ejlala'tz, qui tz'icy' scyetz yi e' wunak wi
munt, na cho'n ẍchibne' chi na cu' lajpuj jun txuc tul pa'tx.
36 Banwok list itib, na at tulbil yi jun tiempa'tz. Nin
c'uchwok ẍch'eybil itetz tetz Kataj tan itele'n liwr tk'ab e'chk
il yi sbajok. Ej nin nachwok Kataj yi iẍnink txiclquixe'twok yil
nu'l tzaj," stzun Jesús bantz scyetz.
37 Cyakil nin tzun k'ej na tzan Jesús tan chichusle'n wunak
le ca'l Ryos. Ma lak'bal cho'n na ben witok i' wi jun ju'wtz yi
na bi'aj wi Olivo.
38 Ma yi e' wunak, jalchan cunin na chopon tan tbite'n yol i'
le templo.

---

* **21:32** At e' yi na cyal yi ja tal Jesús, "yi e' wunake'j," yi na elepont yi jun wekl wunak yi ate' te yi tiempa'tz. Ej nin at e' yi na cyal yi na elepont cyakil yi e' judiy yi ate' te yi tiemp tetz Jesús. Ej nin at e' yi na cyal yi na elepont yi jun wekl wunak yi ate' wuxtx'otx' yil xe'tij yi jun tiempa'tz.

22

Yi joyle'n puntil tan xtx'amxe'n Jesús
(Mt 26.1-5, 14-16; Mr 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)

1 Itzun bantz yi txant tan tucumule'n yi k'ej yi na bajsij yi
pam yi qui'c xtx'amil, yi jun wutzile'n k'eja'tz yi na bi'aj Pasc,
2 cyoque'n tzun e' wi'tz pale' scyuch' e' tx'olol xo'l yi ley
Moisés tan joyle'n puntil tan quimse'n Jesús. Poro quinin e'
nimsaj quib na nin e' xobtz scyetz e' wunak.
3 Toque'n tzun julpuj yi tajtza'kl Bayba'n le wi' Judas Iscar-
iot, jun scyeri coblaj ẍchusbe'tz Jesús.
4 Bene'n tzun i' ẍchiwutz yi e' wi'tz pale', nin ẍchiwutz yi
chijepil yi e' polisiy, nintzun octz tan yol scyuch' yi ẍe'n tulej
tan jatxol i' Jesús ẍchik'ab.
5 Ma yi e' ajcawa'tz, wi'nin chitzatzine'n te tajtza'kl Judas,
nin e' suk pwok tetz. Ma Judas cu nin tunintz ta'n.
6 Nintzun octz tan joyle'n puntil tan jatxle'n Jesús ẍchik'ab.
Nintzun bixe'-tz cya'n tan jatxol i' le jun ama'l kale qui'cle't
wunak.

Yi wi'tzbil tir yi wane'n Jesús ẍchixo'l e' ẍchusbe'tz
(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

7 Ma yi tucumule'n yi k'ej yi na bajsij yi pam yi qui'c
xtx'amil, yi k'ej yi na oc jak' kul yi cne'r tetz Pasc,
8 chichakxe'n tzun Lu' tu Wa'n tan Jesús. Itzun taltz scyetz:
—Cun nuc'wok yi ama'l kalel kabajswit yi cneru' tetz Pasc.
9 —Poro Ta', ¿na' scyetz ama'lil na taju' kalel kabene't tan
nuc'le'n? —che'ch tzun bantz tetz Jesús.
10 —Yil cxocoponwok tnum xnojkwok quen te jun yaj yi
cy'a'n jun ẍchok' a' ta'n. Ba'n tzun cxomwok nintz te'j. Yil tz'oc
i' xe ca'l, ba'n cxomwok quen te'j.
11 Nin tzitalwok quen tetz: 'I nsaj tlol Kajcaw, ¿na' atit yi
ama'l kalel kawane't tetz Pasc scyuch' inchusbe'tz? stzun i'
mban tzaj,' ẍchijwok sban cyen.
12 Tzun ẍchaje' jun ca'l yi list atit. Cho'n at le ca'p chup. Cho'n
tzun tzinuc'wok yi ketz kawa'-tz, —chij Jesús bantz scyetz.
13 Chibene'n tzuntz. I nintzun bajija's chi ben tlol Kajcaw
scyetz. Chixe'te'n tzuntz tan nuc'le'n chiwa' tetz Pasc.
14 Ma yi tpone'n oril tetz wa'a'n sken opon Jesús, nintzun
c'ole' quentz te mes scyuch' cyakil yi e' ẍchusbe'tz.
15 Bene'n tzun tlol scyetz:
—Ala'ix chan k'ej nternin na el walma' tan kawane'n tzituch'
te jun k'ej Pasque'j jalen pe'k yi ntaxk chinquim.
16 Na bintzi, qui't chinwan junt tir tzituch' te yi jun wa'a'ne'j
jalen cu'n yil tz'ul yi balaj tiemp yil cawun Ryos, —chij Jesús
bantz scyetz.

17 Je'n tzun stz'amol jun lak, nin tyoẍintz tibaj.
—Je itc'a'. Jatxwok cu'n tziwutz.
18 Na bintzinin qui't lwuc'aj junt tir yi t'a'al lo'baj uva jalen
cu'n yil tz'ul Ryos tan cawu'n wuxtx'otx', —stzun Jesús bantz
scyetz.
19 Je'n tzun stz'amol yi pam, nin tyoẍintz tibaj, nin cu'
piẍultz. Yi na tzan i' tan jatxle'n nin scyetz, nintzun taltz:
—Yi je'j, i'tz inwankil tane'n, na xconk yi inwankil tetz
itx'ixwatz. Banwok tane'n yi xtxolbile'j tan wule'n tx'akx
tic'u'l, —stzun Jesús scyetz.
20 Yi wi't chiwane'n te pam, ite'n nin tuleja's yi cyoque'n tan
uc'a'a'n.
—Yi at tul yi lake'j, i'tz yi inẍch'el tane'n. Na tz'elepon kojx
inẍch'el tan iclaxe'n. Ya'stzun xe' yi ac'aj trat yi sbixek, —stzun
Jesús scyetz.
21 —Poro yi jun yil chinjatxon, ni'cu'n na kawan tuch' tzone'j
wi mes.
22 Na tajwe'n tan tele'n cu'n te cyakil yi tz'iba'nt cyen swe'j,*
yi in yi in Bajx Cy'ajol. Poro lastum yi yaj yil chinjatxon
ẍchik'ab yi e' incontr, —stzun Jesús scyetz.
23 Cyakil cunin tzun yi e' ẍchusbe'tz baj chijakol squibil quib:
—¿Na' scyetz i' yi juna'tz skaxo'l yil jatxon? —che'ch tzuntz.

Yi cyoque'n tan xtxumle'n yi na' scyetz jun sjalok mas k'ej

24 Itzun bantz nin e' oc yi e' ẍchusbe'tz Jesús tan xtxumle'n
na' scyetz jun ẍchixo'l yi sjalok mas k'ej.
25 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz: "Yi e' rey tzone'j wuxtx'otx'
wi'nin na chibuchun yi na chicawun. Ncha'tz yi e' bajxom, na
cyocsaj quib nim ẍchiwutz wunak.
26 Ma yi axwok itetz qui na waj yi nink cxomwok te yi jun
ajtza'kla'tz. Na yi jun yi at mas k'ej tzixo'lwok tajwe'n cunin
yil tocsaj tib tetz jun chakum. Tajwe'n yil tocsaj tib chi jun yaj
yi qui'c tetz k'ej.
27 Na je jun xtxolbile'j yi ja wi't el katxum tetz: At mas k'ej
jun yi na wan wi mes swutz yi mos yi na tzan tan c'a'che'n.
Poro yi in wetz ja no'c tetz ichakum.
28 "Bintzinin yi axwok, xom quixwok swe'j sajle'n tunintz,
nin ja itij q'uixc'uj chi mimban wetz.
29 Cha'stzun te, swak'e' len ik'ej chi tak'nak Intaj swetz.
30 Na yil no'c tan cawu'n skatzatzink tzituch'. Skawank nin
skuc'a'k. Na sjalok ik'ej, na xcawunkwok squibaj yi coblaj
k'u'j aj Israel," stzun Jesús bantz scyetz.

Yi tlol Jesús yi stewe' Lu' yi na xom te'j
(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

31 Nin ncha'tz nin ben tlol Kajcaw tetz Lu':

* **22:22** Sal 41.9.

—Aẍ jun c'oloj Simón, bit tzaj. Ja cu' wutz Bayba'n tan toque'n tan apile'n chi na ban triw yi na oc xtxa'le'n.

32 Poro ja wi't innach Kataj tzawibaj tan qui acabel ac'u'l swe'j. Ej nin yil quiwix junt tir ac'u'l, na waj yil cẍo'c tan chiquiwse'n yi e' mas kajwutz, —stzun Jesús tetz Lu'.

33 Bene'n tzun tlol Lu' tetz:

—Wajcaw, kol ko'c tuch'u' xetze', list atine't. Mpe nink kacu' biyij, list atine't, —stzun Lu' tetz Jesús.

34 —Ba'n klo' Lu', poro swale' jun puntil tzatz. Ninin jalu' tzawale' yi qui xomquiẍ swe'j. Na yi ntaxk ok' jun ajtzo', tzawale' ox tir yi qui xomquiẍ swe'j.

Yi txantok tan xtx'amxe'n Jesús

35 Itzun ben tlol Jesús scyetz yi e' ẍchusbe'tz:

—Ma jalu', yi ibene'n inchakol ban, qui'c isam ben ita'n. Qui'c cu'lbil ipu'k ben, nin qui'c ixajab ben ita'n. Iẍkaj qui tzunk jal yi tajwe'n tzitetz, ¿nka qui'?

—Ak'lij sketz Ta', —che'ch tzun bantz.

36 —Ma jalu' apart. Ko at isam, cy'ajwok nin. Ej nin ko at cu'lbil ipu'k, cy'ajwok nin. Nin alchok scyetz yi qui'c spar, c'aye' nin cẍe'y tan lok'che'n jun tetz.

37 Na jun cu'n yol swale' nin tzitetz, tz'elepon cu'n te yi yol yi tz'iba'nt cyen yi na tal: ‘Tz'ocopon tajlal mal nak.’ Na chin tajwe'n cu'n tan tele'n cu'n te cyakil yi tz'iba'nt cyen swe'j, —stzun Jesús scyetz.

38 —Kajcaw, je cob kaspare'j, —che'ch ban nintz.

—Tzicu'n, —stzun Jesús.

Yi toque'n Jesús tan nachle'n Kataj le ama'l Getsemaní (Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

39 Tele'n tzun Jesús xe ca'la'tz. Cho'n tzun bene'ntz le ama'l yi na bi'aj wi Olivo, na ilenin ya'tz na tulejtz. Chibene'n tzun xomok yi e' ẍchusbe'tz te'j.

40 Ma yi cyopone'n le yi ama'la'tz nin ben tlol Jesús scyetz yi e' ẍchusbe'tz.

—Nachwok Kataj tan qui acxbene'n tul il.

41 Tele'n tzun ẍkansal tib Jesús ẍchixo'l yi e' ẍchusbe'tz, nin bentz joylaj len mu'ẍt. Cho'n nin tkanil el i' ẍchixo'l chi yi tkanil kale na opone't jun c'ub yi na kac'ox nin. Ej nin meje' cu'ntz tan nachle'n Kataj.

42 Je tzun taltz tul oración:

—Ma jalu' Ta', ko ya'tz tajbilu', chin cole'u' tk'ab yi jun chin q'uixc'uj yi tx'aklij tzinwutz. Poro ko ya'tz tajbilu' qui na waj yi wetz wajbil, ma na i teru' tajbilu'.

43 Saje'n tzun jun ángel tcya'j tan ẍch'eye'n i'.

44 Ej nin tan paj yi wi'nin q'uixc'uj yi at cu'nt, mas tcu'n oc i' tan cu'swutzil tetz Kataj Ryos. Wi'nin tz'ujnewe'n t'a'al wutz i' wuxtx'otx', i cunin chich' tane'n.
45 Yi wi't nachol Kataj, nin opontz scye'j yi e' ẍchusbe'tz. Ma yi e' cyetz na chiwit len tan paj bis.
46 Itzun tal Jesús scyetz:
—¿Nxac na cxwitwok? Elk iwatl. Nachwok Kataj tan qui ipakxe'n yil tz'ul pilbil itetz, —stzun i' scyetz.

Yi bene'n Jesús pres
(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

47 Na nin tzan cunin Jesús tan yol yi cyopone'n jun c'oloj wunak. Bajxij Judas ẍchiwutz, i' jun scyeri coblaj ẍchusbe'tz Jesús. Yi cyopone'ntz, nin ben Judas tan stz'uble'n xak stzi' Jesús.
48 —Judas, ¿mbi xac na cẍtzan tan stz'uble'n xak intzi'? Na ja wi't cxa'k tzaj tan inc'aye'n, —stzun Jesús tetz.
49 Yi quilol yi e' yi ate' te Jesús yi mbi cu'n na bajij, nin ben chijakol tetz:
—Kajcaw ¿ba'n pe' ko'c tan oyintzi' scye'j tu kaspar?
50 At tzun juntz ẍchixo'l nin noj quen yi spar ta'n te ẍchin jun ẍchakum jun wi'tz pale'. Ninin el yi ẍchin ta'n.
51 —Qui che' awulej. Cuk tu'-tz. Jaja'tz, —stzun Jesús tetz.
Bene'n tzun Jesús tan macle'n yi ẍchin yi yaj, ninin ul yos tuch'.
52 Nintzun oc Jesús tan yol scyetz yi e' wi'tz pale' scyuch' yi e' aj ront cwent templo nin scyuch' yi e' wi' banl wi'. Na icu'n e'a's e' opontz tan stz'amle'n.
—¿In pe' alk'om scyeru' yi nchu'lu' tan intz'amle'n tan spar tu tze'?
53 ¿Mbi tzuntz qui je' chitz'amolu' in yi atin tzaj ẍchixo'lu' le templo? nin qui'c oc cyajalu' swetz. Poro bintzi ja tak' Ryos jun tkuj ama'l scyeru' jalu'. Ej nin ncha'tz yi taw ak'bal, yi Bayba'n, ja tak' Ryos jun tkuj ama'l tetz, —stzun Jesús scyetz.

Yi talol Lu' yi qui xomij wi' te Jesús
(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

54 Tx'amxe'n tzun Jesús cya'n, nin ben quicy'altz. Cho'n tzun tpone'ntz cya'n xe ca'l yi wi'tz pale'. Ma yi Lu', kajpe'n nin xom tzaj.
55 Bnixe'n tzun jun k'ak' cyak'un wunak wutzk'anil, nin e' baj c'ole' quentz stzi'. Ncha'tz Lu', nin c'ole' quentz ẍchixo'l.
56 At tzun jun xun yi mos i' xe jun ca'la'tz. Nin oc c'ablok tan xmaye'n Lu'. Itzun taltz:
—Yi yaje'j i' jun tamiw Jesús.
57 Cwe'n tzun jalul Lu' wi tak':
—Cuquen, qui wajske'n wetz wutz, —stzun Lu' tetz xun.

58 Ma le junt tkujt nin, nin ben tlol junt yaj tetz Lu':
—Ncha'tz aẍ yaj, aẍ jun scyeri yi e'a'tz.
—Qui', nk'e'tz in jun, —stzun Lu' ban.
59 Ma yi tele'n junt rat, nin opon junt kale atit Lu', nin taltz:
—Jun cu'n yol, yi yaje'j i' jun scyeri yi e' yi na xom chiwi' te Jesús, na i' jun aj Galilea.
60 —Qui' yaj, qui na el intxum tetz mbi na cẍtzan tan talche'n tzaj swetz, —stzun Lu' bantz.
I cunin na tzan Lu' tan yol yi tok'e'n jun ajtzo'.
61 Je'n tzun such'k'il tib Kajcaw tan xmaye'n nin Lu'. Kalena's tzun tule'n tx'akxuj tc'u'l Lu' yi yol yi tal Kajcaw tetz: "Yi ntaxk ok' jun ajtzo', tzawale' ox tir yi qui xomquiẍ swe'j."
62 Tele'n tzaj tzun Lu'-tz, poro wi'nin tok'e'n tan paj bis.

Yi toque'n Jesús tetz chitze'lbe'tz wunak
(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

63 Cyoque'n tzun yi e' q'uicy'lom tetz Jesús tan tze'e'n te'j, nin tan biyle'n.
64 Nin oc cyak'ol jun su't te wutz nin e' baj quentz tan t'okle'n xak stzi'. Nin cyaltz tetz:
—¿Cẍopon pe' te na' ncẍbiyon? —che'ch.
65 Ej nin wi'nin e'chk yol xcon cya'n tan telse'n xtx'ix Jesús.

Yi tpone'n Jesús ẍchiwutz wi' banl wi'
(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

66 Itzun bantz yi tule'n skil, cwe'n tzun chichamol quib cyakil yi e' wi' banl wi' scyetz e' judiy, scyuch' e' wi'tz pale'. Ncha'tz yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés, xomche'-tz scye'j. Cho'n tzun tpone'n ticy'le'n Jesús kale na pujxe't xo'l yi e'chk lmak xtisya'. Cyoque'n tzuntz tan jakle'n tetz Jesús:
67 —Al tzaj sketz, ¿i pe' aẍa'tz yi Cristo, yi bixba'nt tan tule'n? —che'ch.
—Yi nink wal nin scyeru': 'I ina'tz,' quil cyocsaju'.
68 Ej nin mpe nink ko'c tan xtx'ajle'n te'j, quil cyak'u' ama'l tan incolol wib. Nin quil ne'l cyanu' liwr.
69 Poro yi in wetz, in yi Bajx Cy'ajol, ẍchinc'olek sbne' opon tunintz xlaj Kataj, yi Ryos yi chin cham nin tetz, —stzun Jesús scyetz.
70 Jalcunin tzun cyoque'ntz tan jakle'n tetz:
—¿Aẍ ptzun Cy'ajl Ryos? —che'ch len bantz tetz.
—I ina'tz, chi na cyal tzaju', —stzun Jesús scyetz.
71 —Qui tajwe'n mas stiw, na yi o' ketz ja kubit yi yol i' yi ntal, —che'ch tzun bantz.

23

Yi tpone'n Jesús swutz Pilat
(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

1 Chibaj bene'n tzun tan tak'le'n Jesús swutz Pilat.
2 Yi cyopone'ntz nin e' oc tan xochle'n quen. Itzun cyaltz:
—Ma jalu' Ta', ja bin saj katz'amol yi june'j yi na tzan tan joyle'n ju' tan jale'n oyintzi' le katanum. Na tzan i' tan talche'n scyetz wunak yi qui tajwe'n tan cyak'ol yi cutxuj tetz César. Ncha'tz na tal yi i' yi Cristo. Yi na elepont yi i' jun rey tane'n, —che'ch tzun bantz.
3 —¿Aẍ pe' chireyil yi e' judiy? —stzun Pilat bantz tetz Jesús.
—I ina'tz, chi na tal tzaju'.
4 Jilone'n tzun Pilat scyetz yi e' wi'tz pale' scyuch' yi e' wunak. Itzun taltz:
—Tzinwutz wetz, yi yaje'j qui'c mu'ẍ til.
5 Ma yi e' cyetz, mas tcunin e' octz tan talche'n nin:
—Qui' Ta'. Tan yi tetz ẍchusu'n na tzan tan tocse'n chic'u'l cyakil yi e' aj Judea tan oyintzi' scye'ju'. Cho'n xe'te'n tzaj i' jalen Galilea tan tocse'n chic'u'l wunak. Ej nin na nin tzane't i' tan banle'n tzone'j, —che'ch.

Yi tpone'n Jesús swutz Herodes

6 Yi tbital Pilat yi xtxolbile'j, nin octz tan jakle'n ko aj Galilea Jesús.
7 Yi tbital yi aj Galilea i', nintzun ben ẍchakol swutz Herodes, na i' ajcaw squibaj yi e' aj Galilea. Ej nin noj quen cu'ntz te'j yi cho'n ta'te'n cobox k'ej Herodes Jerusalén.
8 Yi bene'n tilol Herodes wutz Jesús, wi'nin tzatzine'n. Na ala'ix k'ej yi ya'stzun tajbil i' tan techal wutz. Nsken tbit yi stziblal Jesús, nin yi tajbil i' i'tz yi nink ẍchaj Jesús jun milawr swutz cu'n i'.
9 Wi'nin e'chk yol baj jakol tetz Jesús, poro siquier nink jun yol ben stza'wel.
10 Ncha'tz ate' yi e' wi'tz pale', scyuch' yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés. Quinin e' tane' tan tak'le'n til Jesús.
11 Ncha'tz Herodes scyuch' yi e' sanlar nin e' octz tan telse'n k'ej Jesús. Nin oc cyak'ol jun balaj be'ch tetz jun rey te'j, tan chitze'ene'n te i'. Bene'n tzun ẍchakol Herodes junt tir swutz Pilat.
12 Te jun k'eja'tz jalt tzatzin paz ẍchixo'l Herodes tu Pilat, wech na chicontr quib sajle'n tunintz.

Yi bixewe'n tan cwe'n biyij Jesús
(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

13 Toque'n tzun Pilat tan chichakle'n cyakil yi e' wi'tz pale' scyuch' yi e' wi' banl wi' nin cyakil yi e' wunak. Itzun taltz scyetz:
14 —Ja ul quicy'alu' yi yaje'j tzinwutz. Nin na cyalu' yi na tzan i' tan tocse'n chic'u'l wunak tan oyintzi' ske'j. Ej nin ja

quibitu' yi nno'c tan ẍch'ote'n stzi' i'. Poro ja quilu' yi qui'c nin til na jal wa'n te yi e'chk xtxolbila'tz yi ncyalu' swetz.

15 Ncha'tz Herodes, qui lo' njal til ta'n na ja bin sajt ẍchakol junt tir tzinwutz. Chitxum cunu'. Qui'c tetz til tan cwe'n kabiyol.

16 Ntina'tz tzimbne' te'j, swak'e' mu'ẍ caws, nin tz'elepon wa'n liwr, —stzun Pilat scyetz cyakil wunak.

17 Ya'stzun xtxum Pilat, na at jun cstumbr yi xom i' te'j. I'tz yi lakak lmak k'ej na stzakplen i' jun pres.

18 Poro nin e' ẍch'in cyakil wunak:

—Qui na kaj yil tz'el liwr yi june'j. Ba'n tcu'n stzakplenu' Barrabás, —che'ch tzun bantz.

19 Poro cho'n at tetz Barrabás xetze' tan paj yi i' jun joyol ju' oyintzi' te yi gobierum. Ej nin tan paj yi biyol nak i'.

20 Poro yi tajbil tetz Pilat i'tz tan tele'n klo' Jesús liwr. Toque'n tzun junt tir tan yol scyetz.

21 Poro yi e'a'tz mast cunin na chiẍch'in:

—Jeken swutz pasyon, jeken swutz pasyon, —che'ch na ban nintz.

22 Toque'n tzun Pilat tan yol scyetz le toxi'n tir:

—¿Mbi tzuntz? ¿Mbi til scyeru'? Yi in wetz qui na jal til wa'n tan cwe'n kabiyol. Swak'e' bin mu'ẍ caws nin tz'elk wa'n liwr, —stzun Pilat scyetz.

23 Poro yi e' wunak quinin e' tane' tan talche'n yi tajwe'n tan je'n swutz pasyon. Ncha'tz e' ban yi e' wi'tz pale'.

24 Cha'stzun te tk'ol Pilat ama'l scyetz tan banle'n cyajbil.

25 Cha'stzun te tele'n stzakpul Pilat yi jun yaj yi at xetze', yi joyol ju' oyintzi' te gobierum, nin biyol nak. Nintzun el jatxol Pilat yi Jesús ẍchik'ab tan quicy'sal chic'u'l te'j.

Yi quime'n Jesús swutz Pasyon
(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

26 Itzun bantz yi na tzan nin ticy'le'n Jesús tan je'n swutz pasyon, at tzun jun aj Cirene yi na bi'aj Simón. Cho'n xa'ke'n i' xo'l wutz. Xtx'amxe'n tzuntz cyak'un yi e' sanlar. Nin oc chipach'ul tzak' yi pasyon yi cy'a'n tan Jesús. Nintzun bajx cu'n Jesús swutz.

27 Ncha'tz wi'nin wunak xomche' scye'j. Nin at wi'nin xna'n yi wi'nin cyok'e'n tan bis te Jesús.

28 Che' bene'n tzun xmayil Jesús nin ben tlol scyetz:

—E'u' xna'n aj Jerusalén, quil chok'u' swe'j. Ba'n tcu'n chibisunku' te yi bis o'kl yi tz'ul squibu' nin squibaj chinitx-ajilu'.

29 Na at tulbil chicawsu'. Yil tz'ul jun k'eja'tz scyale'u': 'Ba'n cyeri e' yi qui'c rmeril tan jale'n chinitxa'. Ba'n cyeri yi e' yi qui

na cyekaj pwokil jun ni'. Ba'n cyeri yi e' yi qui'c ni' na txutxun scye'j.'

30 Tan paj yi chicawsu', chocoponu' tan talche'n: 'Nilu'nk tzaj yi wi'wtz skibaj.' Ej nin ncha'tz scyale'u': 'Nilu'nk tzaj yi e'chk ju'wtz skibaj,' che'chu' sbne'.

31 Ma yi in wetz, ja chi'ch chic'u'l yi e' aj Roma swe'j, wech qui'c wetz wil ẍchiwutz. Ko ya'tz na chiban swe'j inin tzun pyor ẍchibne' scye'ju' yil jal quilu' ẍchiwutz, —stzun Jesús bantz scyetz.

32 Ncha'tz ben quicy'al cob mal nak tan chicwe'n biyij tu Jesús.

33 Yi cyopone'n le ama'l yi na bi'aj Wi Bakil Wi'baj, je'n tzun Jesús cya'n swutz pasyon. Ncha'tz e' ban yi cob mal wunak. Cho'n je'n jun le sbal Jesús nin junt le max.

34 Te yi na chitzan tan je'se'n Jesús swutz pasyon nintzun taltz:

—Ta', cuyu' chipaj, na quinin tz'icy' scyetz yi mbi na chitzan tan baje'n.

Ma yi e' sanlar nin e' oc tan tx'ilu'n te be'ch tetz Jesús tan cwe'n chijatxol ẍchiwutz.

35 Ej nin wi'nin wunak ate' tan xmaye'n Jesús. Ncha'tz yi e' ajcaw, na chixcy'aklin nin tetz. Itzun na cyaltz:

—Ja xcye'-x tan chicolpe'n wi'nin wunak. Ma jalu', ko bintzinin i'-x yi Cristo, yi jun yi txa'ijt tan Ryos, xcyek bina's tan colpil tib, —che'ch tzun yi e' ajcawa'tz squibil quib.

36 Nin ite'n nin e' ban yi e' sanlar. Na nin e' oc tan xcy'aklil te Jesús. Na nin e' ocopontz naka'j tan suke'n nin vinagr tetz.

37 —Ko i aẍa'tz yi chireyil yi e' judiy, colp cu'n tzaj awib, —che'ch e' sanlara'tz tetz.

38 Ej nin ncha'tz at tzun yol yi je' tz'iba'n swi'e'n i'. Ox cu'n jilwutz yol je' chitz'ibal nin i'tz griego, latín, tu hebreo. Je tzun na tal yi je' chitz'ibal: "Yi june'j ya'stzun chireyil yi e' judiy."

39 Na tzun xcy'aklin cy'en jun scyeri yi e' mal nak yi je' ch'imba'n xlaj i'. Itzun taltz:

—Yi ko bintzinin aẍ yi Cristo, colp cu'n awib. Ej nin colp cu'n yi o' ketz, —stzun i' bantz.

40 Ma yi junt, nin oc tan yajle'n yi tuch', nin taltz tetz:

—¡Yaj! ¿qui pe' na awek ẍchi' Ryos? na ncha'tz o' quimich tlentu' ato't tan kil.

41 Colon ske'j ketz, na kil nin ke'tz na katzan tan ẍchojle'n. Ma yi yaje'j, qui'c nin mu'ẍ tetz til njuch, —stzun yaj te tuch'.

42 Itzun taltz tetz Jesús:

—Jesús, yil tz'ocu' tan cawu'n, nink nu'l tx'akx tc'u'lu', —stzun i'.

43 Tlol tzun Jesús tetz:

—Jun cu'n yol swale' nin tzatz, ninin jalu' cẍopon swe'j tul jun balaj ama'l, —stzun Jesús tetz.

Yi quime'n Jesús
(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

44 Yi tpone'n chajcu'n k'ej, tz'o'tz nin tunin ban wuxtx'otx'. Jalen cu'n tpone'n ox ch'ich' cu'lbe'n k'ej. Kalena's tzun skiline'n.
45 Quinin txekun k'ej te jun rata'tz. Ej nin yi xbu'k yi at le templo tan jople'n yi luwar yi chin xan nin, ninin katz. Cob cuntu' el.
46 Chin wi' nin tzun Jesús bantz tan yol, itzun taltz:
—Ta', wabnaj walma' tk'abu'.
Watok cunin saj tlol yi yola'tz yi quime'n.
47 Ma yi tilol yi capitán mbi cu'n bajij, nin octz tan tak'le'n k'ajsbil tetz Ryos:
—Bintzinin, yi yaje'j qui'c til, —stzun i' bantz.
48 Ma cyakil yi e' wunak yi e' ẍcha'k tan xmayi'n, wi'nin chitxak'ol wutz cyeml tan paj bis yi chipakxe'n.
49 Ma yi e' tamiw Jesús scyuch' yi e' xna'n yi cho'n chisaje'n xomok te'j, cyakil cunin e', e' cyaj joylaj len tan xmaye'n yi mbi cu'n na bajij.

Yi mukxe'n Jesús
(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

50 At tzun jun yaj yi na bi'aj Ẍep. Chumbalaj nin i'. Chin c'ulutxum nin i' swutz Ryos. Aj Arimatea i'. Yi Arimatea i'tz jun tnum yi cho'n at cwent Judea. Nin i' jun scyeri yi e' wi' banl chiwi' yi e' judiy.
51 Nternin na tzan i' tan ẍch'iwe'n yi tiemp yi at tulbil Ryos tan cawu'n. Quinin xom wi' i' te cyajtza'kl yi e' mas wi' banl wi' yi cu' chitxumul te Jesús.
52 Nintzun ben i'-tz tan yol tetz Pilat tan jakle'n yi wankil Jesús. Nin cujijtz.
53 Ma yi cwe'n tzaj yi wankil Jesús ta'n, cho'n cwe'n ta'n tul jun xbu'k, nin oc tk'oltz tul jun nich. Yi nicha'tz cho'n kopij cyen swutz c'ub. Ntaxk cunin oc jun alma' tc'u'l.
54 Nin noj cyen cu'ntz te jun k'ej yi na nuc'x cyen chiwa' tetz eklok tan banle'n tane'n yi jun k'ej ujle'n. Cha'stzun te qui'c mas tama'lil scyetz, na txant tan toque'n akale'n tan xe'te'n yi jun k'eja'tz.
55 Ma yi e' xna'n yi e' saj xomok te Jesús jalen Galilea, nin e' bentz tan cyajskel yi nich, nin tan xmaye'n yi ẍe'n cu'n ban wankil Jesús yi toque'n cyen tjul.
56 Ma yi chipakxe'n tnum nin e' baj octz tan nuc'le'n cyen yi pomada tu yi tz'ac'bil yi wi'nin c'o'cal yi at tocbil cya'n te

wankil Jesús. Ujewe'n nin e' bantz te jun k'ej ujle'na'tz chi tane'n yi chicstumbr.

24

Yi ẍe'n cu'n ban yi titz'e'n Jesús
(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

1 Itzun bantz tc'u'l yi bajx k'ej te sman, chin jalchan cunin chipakxe'n yi e' xna'na'tz kale oc cyent yi wankil Jesús. Cy'a'n yi tz'ac'bil cya'n yi wi'nin c'o'cal. Ncha'tz nin e' xomnin mas xna'n scye'j.

2 Ma yi cyopone'n te yi jul, nsken el toli'n yi c'ub yi oc tan jople'n tzi jul.

3 Cyoque'n tzuntz tjul, poro quil yi qui'ct yi wankil Kajcaw Jesús at.

4 Wi'nin cyele'n yab te'j. Nin qui't nin jal puntil cya'n yi ẍe'n chiban. Bene'n tzun quilol cob yaj txiclche' chixlaj. Chin pak'puch nin be'ch cyetz.

5 Nin tan paj yi xo'w yi ate' cu'nt taje'n cu'n tzun chiwutz wuxtx'otx'.

—¿Mbi na chijoy tzaju' tzone'j chixo'l alma' tan joyle'n jun yaj yi itz'?

6 Qui'ct te'tz at tzone'j. Ja itz'ij junt tir te'tz. Ulk tx'akxuj ẍchic'u'lu' yi mbi cu'n xtxolnak scyeru' yi at tzaj i' Galilea.

7 Na talnak i': ‘Yi in wetz, yi in Bajx Cy'ajol, chin tajwe'n cunin chinjatxlij ẍchik'ab yi e' mal wunak. Chinquimok cya'n swutz pasyon. Ma le toxi'n k'ej nitz'ok junt tir ẍchixo'l alma',’ chij i' banak cyen, —che'ch yi cob yaja'tz bantz.

8 Kalena's tzun tule'nt tx'akxuj ẍchic'u'l yi yol Jesús yi talnak scyetz.

9 Ma yi cyaje'n tzaj tzi jul, cho'n cyopone'ntz tan talche'n stziblal scyetz yi junlaj apostl scyuch' e' mas ẍchusbe'tz.

10 Yi e' xna'n yi e' ẍcha'k tzaj tan talche'n stziblal scyetz yi e' apostl i'tz Lu'ch Mat, nin Cha'n, tu Lu'ch yi xtxu' Jacow.

11 Poro yi e' apostl quinin cyocsaj chiyol yi e' xna'na'tz, na le wutz cyetz cyajtza'kl yi ja oc xya'ywi'il chiwi'.

12 Poro yi Lu', lajke'l nin tele'n tzaj tan bene'n tan xmaye'n kale oc cyent Jesús. Yi toque'n xmayil tul jul, jalt cuntu' yi xbu'kwokl cyen. Taje'n tzun i' xe ca'l. Wi'nin txumu'n at cu'nt te yi mbi cu'n bajij te Jesús.

Yi ẍchajol tib Jesús le be' Emaús
(Mr 16.12-13)

13 Ite'n nin k'eja'tz cyaje'n cobt ẍchusbe'tz le tnum Emaús. E'chk ox lo' ujlub xo'l tu Jerusalén.

14 Nin te yi na chixon tbe', na chijilon te yi mbi cu'n bajij te Jesús.

15 I cunin na chitzan tan xtx'olche'n xo'l chiyol yi tpone'n ẍkansal tib Jesús scye'j. Nin ben cyok'bel quibtz.
16 Poro qui nin cyech wutz yi ko i'tz Jesús, na jopij chiwutz tan Ryos tane'n.
17 Toque'n tzun Jesús tan jakle'n scyetz:
—¿Mbi na chitzanu' tan yolche'n yi na chixonu' tbe', nin mbi na chibisleju'? —stzun Jesús scyetz.
18 Saje'n tzun stza'wel jun yi na bi'aj Cleofas. Itzun ben tlol tetz Jesús:
—Qui'c nin jun wunak yi qui'k ntbit yi mbi cu'n bajij Jerusalén ewt cubit. ¿Ẍe'n ban yi quinin tbitu' yi xtxolbile'j, na cho'n bin lo' atu' tnum? —che'ch tetz Jesús.
19 —¿Poro mbi xtxolbilil? —stzun Jesús scyetz.
—I bin yi xtxolbil tetz Jesús aj Nazaret. Elsanl stzi' Ryos i'. Wi'nin milawr bnix ta'n. Ej nin chumbalaj nin i' swutz Ryos. Xtxolbil cu'n jilon i' ẍchiwutz cyakil wunak.
20 Poro yi e' wi'tz pale' scyuch' e' wi' banl kawi' ja el chijatxol tan quime'n swutz pasyon.
21 Wech na sken k'uke' ketz kac'u'l te'j yi ja klo' ko' colpij yi o' aj Israel ta'n. Poro mbi nin ban, ja wi't el oxix k'ej yi quimle'n i' swutz pasyon.
22 Poro wi'nin na ke'l yab te jun xtxolbil yi nkubit, na at cobox kaxna'nil yi nẍcha'k ma's jalchan kale mukxe't cyen.
23 Poro quinin jal yi wankil i' cya'n. Nin ja chipakxij tan talche'n sketz yi ja chichaj quib cob ángel ẍchiwutz, nin ja a'lchij scyetz yi ja itz'ij junt tir yi Jesúsa'tz.
24 Ncha'tz at cobox kuch' yi nchibentz tan xmaye'n. Ej nin quib tane'n chiyol yi xna'n yi ncyal, inin tane'na'tz yi nchocopon cyetz tjul. Poro yi Jesús, qui'ct at. Quinin quil wutz, —che'ch bantz tetz Jesús.
25 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:
—Lastum yi quinin na pujxo'k ita'n. ¿Nxac qui na itocsaj cyakil yi tz'iba'nt cyen cyak'un e' elsanl stzi' Ryos tentz?
26 Na tz'iba'nt cyen cya'n yi ntaxk jal k'ej yi Cristo, tajwe'n cu'n tan ticy'e'n pone'n yi e'chk q'uixc'uja'tz ta'n.
27 Toque'n tzuntz tan xtx'olche'n xo'l cyakil e'chk xtxolbil yi tz'iba'nt cyen te i'. Ja xe'tij te e'chk xtxolbil yi tz'iba'nt cyen tan Moisés. Ej nin baj xtxolil cyakil yi e'chk xtxolbil yi tz'iba'nt cyen cyak'un yi e' elsanl stzi' Ryos.
28 Ma yi cyopone'n le aldey kale atit cyopombil, chij tunin Jesús yi ticy'e'n klo'.
29 Poro yi e' cyetz nin e' octz tan moxe'n tan cyaje'n cyen scye'j. Itzun cyaltz:
—Ta', txant tan toque'n akale'n. Ba'n tcu'n cyajku' ske'j.
Toque'n tzun Jesús xe ca'l tan cyaje'n cyen scyuch'.

30 Nin yi nsken c'ole' Jesús wi mes scyuch' yi cob yaja'tz, je'n
tzun stz'amol yi pam, nin tyoẍintz tibaj. Cwe'n tzun piẍultz nin
ben tk'oltz scyetz.
31 Kalena's tzun cyechal wutz i', poro nin cu' sotzal tib Jesús
ẍchiwutz.
32 —Ah, —che'ch. —Bintzinin, wi'nin katzatzine'n yi njilon
sketz tbe'. Ej nin wi'nin katzatzine'n yi mo'c i' tan xtx'olche'n
xo'l yi tz'iba'nt cyen, —che'ch squibil quib.
33 Qui't nin e' c'ole' jun rat. Jalcunin chipakxe'ntz Jerusalén.
Cho'n tzun cyopone'ntz kale ate't yi junlaj apostl scyuch' yi e'
yi ate' scye'j.
34 Nin yi cyopone'n, nintzun cyal yi e' apostl scyetz yi cob
yaja'tz:
—Jun cu'n yol, ja itz'ij Kajcaw junt tir, na ja i'lwij wutz i' tan
Simón, —che'ch bantz.
35 Ncha'tz ite'n nin xtxolbila'tz cyal yi cob yaja'tz. Na ja
chitxol yi ẍe'n cu'n ẍchajol tib Jesús ẍchiwutz tbe'. Ej nin yi ẍe'n
cu'n cyechal wutz i' yi cwe'n piẍul yi pam.

Yi ẍchajol tib Jesús ẍchiwutz yi e' ẍchusbe'tz
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)

36 I cunin na chitzan tan yolche'n yi xtxolbila'se'j yi je'n
jobtuj Jesús ẍchixo'l. Toque'n tzun i' tan yol scyetz, itzun taltz:
—Quech, ¿ba'n pe' iwutz?
37 Wi'nin chixobe'n, na le wutz cyetz cyajtza'kl yi i'tz jun lab.
38 —¿Mbi na ixo'wlej? ¿Nxac na icabej ic'u'l swe'j?
39 Xmaywok tzaj ink'ab. Xmaywok tzaj wukan. I ina'tz.
Macwok octzaj yi inwankil. Nque'nwok tan xtxumle'n: Jun
lab, qui'c wankil chi wutane'n wetz.
40 Te yi na tzan tan xtxole'n nin, na nin tzantz tan ẍchajle'n
nin yi k'ab tu yi tkan.
41 Poro yi e' cyetz, quinin cyocsaj cunin tan paj yi tzatzi'n yi
ate' cu'nt. Ej nin tan paj yi quinin pujx cyak'un. Cha'stzun te
bene'n tlol Jesús scyetz:
—¿Qui pel jal jun tkan inwa' tzituch'?
42 Nintzun saj cyak'ol jun piẍ cay tetz, yi boxijt, tu jun letxaj
t'a'al cabil wunak txuc.
43 Saje'n tzun stz'amol i', nin ẍchiwutz cu'n yi toque'n tan
bajse'n.
44 Itzun taltz scyetz:
—Ma jalu', cyakil yi xtxolbila'tz yi mbajij swe'j, alijt wa'n
tzitetz, yi chin tajwe'n cu'n tan tele'n cu'n te'j. Na chin tajwe'n
cunin tan tele'n cu'n te cyakil yi e'chk xtxolbil yi tz'iba'nt cyen
tan Moisés, scyuch' yi e' elsanl stzi' Ryos, tu cyakil yi tz'iba'nt
cyen le liwr Salmos,* —stzun Jesús scyetz.

* **24:44** Sal 118.22-23.

45 Toque'n tzun i'-tz tan xtx'olche'n xo'l cyakil yi yol yi
tz'iba'nt cyen, tan tele'n pacx wutz cyajtza'kl.
46 —Ilwok cu'ne'j, —chij. —Tz'iba'nt cyen yi chin tajwe'n
cunin tan inquime'n, na i ina'tz in Cristo. Ej nin alijt cyen yi
nitz'okt junt tir le toxi'n k'ej ẍchixo'l alma'.
47 Ej nin ncha'tz, tz'iba'nt cyen yi chin tajwe'n cunin tan
xtxole'n intziblal scyetzak cyakil jilwutz wunak bene'n tzi'n
wi munt. Cho'n xe'tok le tnum Jerusalén. Ej nin yi xtxolbil
yi tzitxole', i'tz yi chin tajwe'n cunin tan chitx'ixpul wunak
cyajtza'kl,† bantz jale'n cuybil chipaj.
48 Ma jalu' yi axwok itetz, axwok stiw te cyakil yi mbi cu'n
mbajij, na ja itil.
49 Ej nin tzinchake' tzaj yi jun yi alijt cyen tan Intaj yi
at tulbil. Poro chin tajwe'n cunin tan icyaje'n cyen tzone'j
Jerusalén tan ẍch'iwe'n jalen cu'n yil cu'ul yi porer Kataj tzite'j,
—stzun Jesús bantz scyetz.

Yi taje'n Jesús tcya'j
(Mr 16.19-20)

50 Che' bene'n tzun tcy'al Jesús solte'j len tnum. Cho'n tzun
cyopone'ntz Betania. Je'n tzun tk'ol yi k'abtz squibaj tan tk'ol
yi banl squibaj.
51 Yi wi't tk'ol i' yi banl scyetz, nin el jatxol tibtz scye'j. Aje'n
nin ban ticy'le'n i'-tz tcya'j.
52 Cyoque'n tzun yi e' ẍchusbe'tz tan c'u'laje'n i'. Ma stzaje'n
wi', nintzun e' pakxij jalen Jerusalén. Wi'nin chitzatzine'n yi
chipakxe'nt.
53 Nin ate' cuntunintz le templo cyakil k'ej tan tak'le'n
chik'ajsbil tetz Kataj Ryos. Amén.

† **24:47** Hch 2.38; 2 Co 7.9-10; Heb 6.1.

YI BALAJ STZIBLAL YI CYAJNAK CYEN STZ'IBAL WA'N

Yi jun yi tocsaj tib wunak yi na bi'aj Yol

1 Le xe'tzbil tzaj at jun yi at nintz yi na bi'aj Yol. At nin i'-tz
tu Ryos, na ite'nin Ryosa'tz.
2 At nin i' tu Ryos le xe'tzbil tzaj.
3 Qui'c nin jun takle'n yi nk'e'tz i' bnol tetz, na tan i' mbnixe't
cyakil yi e'chk takle'n yi at.
4 I' yi itz'ajbil. Ej nin ni'cu'n i' tu jun txekbil yi na xcye' tan
lajluchaxe'n yi bintzi ẍchiwutz cyakil wunak.
5 Ej nin na xcye' yi jun xtxolbila'tz tan xite'n yi tz'o'tz wutzil,
na qui'c rmeril yi nink xcye' tz'o'tz wutzil te'j.
6 Itzun bantz at jun yaj yi saj ẍchakol Ryos. Wa'n bi'.
7 Ul i' tan talche'n stziblal yi at tulbil yi juna'tz yi txekbil
tane'n. Ul tan talche'n stziblal yi jun txekbila'tz, bantz cyocsal
cyakil wunak yi xtxolbil yi cy'a'n ta'n.
8 Na yi jun Wa'na'tz, nk'e'tz i' yi mero txekbil.
9 Ntina'tz tak'un i' tan talche'n stziblal yi at tulbil yi jun
txekbila'tz tzone'j wi munt tan lajluchaxe'n yi mero bintzi
ẍchiwutz cyakil wunak.
10 Yi jun yi na bi'aj Yol, cho'n tulake'n tzone'j wi munt. Ej
nin i' bnol tetz cyakil yi at wi munt.
11 Ja ulak i' tan xajse'n yi tetz luwar, poro yi e' wunak qui
cyak' ama'l tetz.
12 Poro cyakil yi e' yi ncyak' ama'l tetz, ja tzun tak' i' ama'l
scyetz tan cyoque'n tetz mero me'l cy'ajl Ryos. Na ja cyocsaj
yi yol i'.
13 Poro quinin ncho'c tetz nitxajil Ryos chi na ban jun tal
ni' yi na itz'ij. Nin quinin ncho'c tetz nitxajil Ryos tan tu'k
jun ok'be'n ib. Ncha'tz quinin ncho'c tan tu' tajbil jun wunak.
Poro Ryos ncho'csan tetz me'l cy'ajl i'.
14 Inti yi juna'tz yi na bi'aj Yol, tocsaj tib tetz wunak, nin
naje' cobox k'ej skaxo'l. Ej nin kil yi at tetz k'ej, na i' yi mero
Cy'ajl Ryos, yi cy'a'n yi bintzi tu yi banl Kataj ta'n.
15 Ma yi jun Wa'na'tz, ntin xcon tan xtxole'n yi balajil i'. Nin
je yol i'e'j: “Yi june'j, ya'stzun yi jun yi walnak scyeru' yi at
tulbil. Yi in wetz, bajx witz'e'n, poro at mas k'ej i' tzinwutz
wetz, na at nin i'-tz yi ntaxk nitz'ij wetz,” stzun Wa'n.
16 Tan i' kojij tzaj tunin yi banl Kataj skibaj.
17 Yi Moisés xconak tan tak'le'n yi ca'wl. Poro yi banl Kataj
tu yi mero bintzi, Jesucristo ulsan tetz.

18 Cya'l jun tajske'n wutz Ryos, poro ja el katxum tetz tan tu' Jesucristo, na ite'nin Ryosa'tz. Na yi jun tal ẍutuj Cy'ajl Ryos yi cho'n najlij xlaj i', itzun i'a'tz nchajon Ryos sketz.

Yi toque'n Wa'n tan xtxole'n yi balajil Jesucristo
(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)

19 Itzun yi quibital yi e' judiy* yi najlche' Jerusalén yi mbi na ban Wa'n Bautist, nin ben chichakol cobox chipale'il scyuch' cobox chichakum yi na chibi'aj levita tan jakle'n tetz Wa'n yi ko i' yi Cristo.

20 Chin clar cunin tlol Wa'n scyetz:

—Yi in wetz, nk'e'tz in yi Cristo,† —stzun Wa'n scyetz.

21 Bene'nt tzun chijakoltz tetz:

—¿Na' tzun scyetz aẍ? —che'ch. —¿Nk'e'tz pe' aẍ k'ajtzun Elías, yi elsanl stzi' Ryos tentz?‡

—Qui'. Nk'e'tz bin in, —stzun Wa'n.

Nin bent chijakol junt tir tetz:

—¿Nka itzun aẍa'tz yi jun elsanl stzi' Ryos yi talnak Moisés yi at tulbil?§

—Qui', —chij Wa'n.

22 —¿Na' tzun scyetz aẍ? Na chin tajwe'n cunin tan bene'n kucy'al atziblal scyetz yi e' yi nkachakon tzaj. Al tzaj sketz na' scyetz aẍ.

23 —I bin ina'tz yi jun yi na ẍch'in tul yi ama'l tz'inunin tu'. Nin na chintzan tan talche'n yi xtxolbile'j: 'Chibne' list quibu' tan c'ulche'n yi Ajcaw yi at tulbil. Chinuq'ue'u' cyajtza'klu', chi na oc nuc'le'n jun be' yi at tulbil jun yi at k'ej,' chi yi cyajnak stz'ibal Isaías jun scyeri e' elsanl stzi' Ryos tentz.*

24 Yi e'a'tz yi e' opon tan ẍch'ote'n stzi' Wa'n, chakij che' cyak'un yi e' parisey.

25 Cyoque'n tzuntz tan jakle'n junt tir tetz i':

—Yi ko nk'e'tz aẍ yi Cristo, nin ko nk'e'tz aẍ Elías, nin yi ko nk'e'tz aẍ yi jun elsanl stzi' Ryos yi at tulbil, ¿nxac tzun na cẍtzantz tan je'se'n a' ẍchiwi' wunak? —che'ch bantz tetz.

26 —Bintzi na chintzan tan je'se'n a' ẍchiwi' wunak, poro at junt skaxo'l yi txe'n cyechu' wutz. Nin ya'stzun yi jun yi at mas k'ej.

27 Yi in wetz, bajxchin swutz, poro at mas k'ej i' tzinwutz wetz, na iẍnin at i'-tz yi ntaxk nu'l itz'ok wetz. Qui'c mu'ẍ tal wetz ink'ej siquier tan pujle'n wutz yi xajab i', —stzun Wa'n bantz scyetz.

---

* **1:19** Cyakil tir yi na jal yi yol judiy ka'n tul yi liwr Juan na jop ntin yi e' judiy yi e' contr te Jesús. † **1:20** Yi Cristo i' yi jun yi bixba'nt tan Ryos tan tule'n tzone'j wi munt tan chicolpe'n wunak. ‡ **1:21** Mal 4.4-6. § **1:21** Dt 18.15; 34.10. * **1:23** Is 43.3.

28 Cyakil yi e'chk takle'ne'j, cho'n baje'n lilen Betania, jalaj
icy'en yi a' Jordán, kale oque'nt Wa'n tan je'se'n a' ẍchiwi'
wunak.

Yi katx'ixwatz yi ntak' Ryos sketz

29 Itzun bantz le junt eklok, bene'n tzun tilol Wa'ntz yi txant
tan tule'n Jesús te'j, nintzun taltz:
—Chixmay ninu' yi yaj yi tz'ule'j. Ryos nchakon tzaj tan
xcone'n tetz katx'ixwatz.
30 Chinachonku' te yi xtxolbil yi walnak scyeru': 'Yi in wetz,
bajx witz'e'n, poro at mas k'ej yi jun yi at tulbil tzinwutz wetz,
na iẍnin at i' yi ntaxk nitz'ij,' chinch ban scyeru'.
31 Ncha'tz in, qui wajske'n wutz i', poro yi weri inmunl i'tz
tan je'se'n a' ẍchiwi'u', bantz cyechalu' wutz i'.
32 Ncha'tz tal Wa'n scyetz:
—Wilnak yi saje'n yi Espíritu Sant tcya'j. I cunin plomẍ
tane'n yi cwe'n mule'n. Cho'n cyaje'n cyen te'j.
33 Yi ntaxk ẍchaj tib yi e'chk takle'na'tz tzinwutz, ncha'tz in,
qui el intxum tetz na' scyetz i'. Poro yi jun yi nchinchakon tzaj
tan je'se'n a' ẍchiwi'u', ya'stzun yi jun yi a'lon yi xtxolbil swetz:
'Yil tzawil nin yi Espíritu Sant yil cu'ul tibaj jun yaj, nin lcyaj
cyen te'j, ya'stzun yi jun yi tz'ocopon tan chibanle'n bautizar
yi e' wunak tan yi Espíritu Sant,' stzun i' ban swetz.
34 Yi in wetz ja wi't wil yi xtxolbile'j. Cha'stzun te na walnin
scyeru': Yi june'j, i' yi Cy'ajl Ryos, —stzun Wa'n bantz scyetz.

Yi e' bajx ẍchusbe'tz Jesús

35 Itzun bantz le junt eklok, at nin Wa'ntz le ama'l kale
atite't, nin ncha'tz ate' cobt yaj yi xomche' nin te'j.
36 Yi bene'n tilol Wa'n yi ticy'e'n cu'n Jesús, nintzun ben
tloltz scyetz yi cob yaja'tz:
—Quilninu' yi jun yaje'j yi ja icy' tzine'j, ya'stzun katx'ixwatz
yi ntak' Ryos sketz.
37 Yi quibital yi cob yaja'tz yi xomche' te Wa'n, nintzun e'
ben xomok wutz coc Jesús.
38 Ma yi ticy'e'n xmayil Jesús wutz coc, xomche' yi cob
ẍchusbe'tz Wa'n wutz coc i'. Bene'n tzun jakol scyetz:
—¿Mbi na chijoyu'?
—Na kaj kajskej na' najle'tu', —che'ch bantz tetz.
39 —Or cyeru', tzinchaje' scyeru', —chij Jesús bantz scyetz.
Chibene'n tzun kale najle't. Nin nta'tz nin e' cyaj cyent, na
nsken lo' opon cyaj ch'ich' cu'lbe'n k'ej.
40 Leẍ bi' jun scyeri yi coba'tz yi e' xom nin te Jesús, nin i' yi
titz'un Simón Lu'.
41 Ej nin yi ntaxk oc i' tan xtxumle'n jun takle'n, nin ben
lajke'l tan joyle'n Simón yi stzicy. Itzun taltz tetz:

—Ja jal yi Mesías ka'n. (Yi na elepont yi yol Mesías, i'tz yi Cristo, yi bixba'nt tan Kataj.)

42 Bene'n tzun tcy'al Leẍ yi Simóntz swutz Jesús. Nin yi tilol Jesús yi Simón, itzun taltz tetz:

—I aẍa'tz aẍ Simón, yi cy'ajl Jonás. Poro yi jalu' tzintx'ixpe' yi abi'. Tz'ocopon tetz Cefas, —stzun Jesús bantz tetz. (Yi bi'aj Cefas, na elepont Lu'.)

Yi bene'n moxol Jesús yi Li'p tu Natanael

43 Itzun bantz le junt eklok, nin cu xtxumul Jesús tan bene'n le ama'l yi na bi'aj Galilea. Yi tpone'n, nintzun noj quen i'-tz te Li'p. Itzun taltz tetz:

—Or awetz, xom nin swe'j, —stzun Jesús tetz.

44 Yi jun Li'pa'tz, cho'n najlij le jun tnum yi na bi'aj Betsaida, kale najlche't Leẍ tu Lu'.

45 Bene'n tzun i' tan joyle'n junt yaj yi na bi'aj Natanael, nintzun taltz:

—Ja wi't kech wutz yi jun yi talnak Moisés scyuch' yi e' elsanl stzi' Ryos tentz yi at tulbil. I'tz Jesús yi cy'ajl Ẍep yi aj Nazaret.

46 —¿Ẍe'n tzuntz? —chij Natanael. —Iẍkaj at tzunk rmeril tan jale'n jun balaj yaj ẍchixo'l yi e' aj Nazaret.

—Or awetz, quin kaxmaye', —stzun Li'p bantz tetz.

47 Yi tilol Jesús yi txant tan tule'n Natanael te i', nintzun ben tloltz:

—Je jun yaje'j yi tz'ul tzi'ne'j. I' jun mero xonl Israel, na nk'e'tz subulnak i', —stzun Jesús.

48 —¿Ẍe'n mme'l xtxumu' swetz? na qui tajske'n tib kawutz tuch'u', —stzun Natanael tetz Jesús.

—Te yi atiẍ jak' yi jun wi' ibẍ, ej nin yi ntaxk xa'k Li'p tan achakle'n, nsken wajskej awutz, —stzun Jesús bantz tetz.

49 —Ta', —chij Natanael. —Ilu' bin yi mero Cy'ajl Ryos. Ilu' kareyil, yi o' xonl k'ajtzun kamam Israel.

50 —¿Ja pe' chin awocsaj tan tu' yi nwal tzatz, yi cho'n atiẍ xe jun wi' ibẍ? Poro tzantzaj tzawile' e'chk takle'n yi cẍelepon yab te'j.

51 Bene'n tzun tlol Jesús tetz:

—Jun cu'n yol na wal nin tzitetz. Tzitile'wok yi sjakxok yi puertil tcya'j, nin tzitile' yi e' ángel tetz Ryos yil chu'l aje'n swe'j, yi in wetz yi in yi Bajx Cy'ajol.

2

Yi quicyuji'n yi mbajij le tnum Caná cwent Galilea

1 Yi tele'n ox k'ej yi ticy'le'nix yi xtxolbil tetz Li'p tu Natanael, at tzun jun quicyuji'n yi bajij le tnum Caná cwent Galilea. Nin yi xtxu' Jesús cho'n at i' te yi jun quicyuja'tz.

2 Ncha'tz Jesús scyuch' e' ẍchusbe'tz, nin e' bentz na nin e'
txoclij.
3 Itzun bantz, nin baj yi win yi quic'a'. Bene'n tzun tlol yi
xtxu' Jesús tetz:
—Ja baj yi win, —stzun i' tetz Jesús.
4 —¿Mbi tzun na tal tzaju' swetz? na txe'n opon tiempil tan
inlajluchaxe'n ẍchiwutz wunak.
5 Bene'n tzun tlol yi xtxu' Jesús scyetz yi e' ẍchakum yi taw yi
jun quicyuji'na'tz:
—Banwok tane'n cyakil yi mbi stale' yi wal tzitetz.
6 At tzun kak c'ul yi attz, yi c'ub cu'n, yi cu'lbil a'. I'tz jun
jilwutz chima'cl yi e' judiy yi na xcon cya'n yi na chiban tane'n
jun chicstumbr tan chixansal quib. Ba'n na baj cu'n ox nka
cyaj ẍchok' a' tul yi jujun c'ula'tz.
7 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz yi e' chakum:
—Nojswok cu'n yi e'chk c'ule'j tan a'.
I nin tzun cyulejtz. Baj cu'n chinojsal tan a'.
8 Ma yi wi't noje'n, bene'n tzun tlol Jesús scyetz:
—I bin jalu', cy'ajwok tzaj mu'ẍ, nin cy'ajwok nin tetz yi aj
calpul tan pilul i'.
I nin tzun cyulejtz.
9 Je'n tzun tc'ajal aj calpul yi a' yi nsken oc tetz win. Qui
tz'icy' tetz na' nsaje't yi wina'tz. Ntin yi e' chakum el chitxum
tetz na' nsite't yi a', na e' je'san tzaj tc'u'l c'ul. Saje'n tzun
ẍchakol aj calpul yi yaj yi taw quicyuj,
10 nin ben tlol tetz:
—Cyakil wunak bajx na cyak' yi balaj win scyetz chitxocum.
Ma yi na noj chic'u'l, kalena's tzun na cyak' nin yi win yi ajnak
tzaj. Poro yi ilu' teru', wi'tzbil tlen ntak'u' yi balaj win sketz.
¿Mbi tzuntz? —stzun yi aj calpul bantz.
11 Ya'stzun bnixe't yi bajx milawr tan Jesús le tnum Caná
cwent Galilea. Tan yi jun milawra'tz, ja ẍchaj i' yi at tetz k'ej. Ej
nin tan yi jun milawra'tz ja cyocsaj yi e' ẍchusbe'tz yi bintzinin
i' yi Cristo yi bixba'nt tan tule'n.
12 Itzun yi stzaje'n wi' yi jun quicyuja'tz, nintzun e' icy'tz le
ama'la'tz. Cho'n tzun cyopone'ntz le tnum Capernaum. Xomij
yi xtxu' te'j scyuch' e' titz'un, nin e' ẍchusbe'tz. Ya'stzun e' a'te't
cobox k'ej.

Yi toque'n Jesús tan chilaje'n len yi e' aj c'ayinl
(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)

13 Itzun bantz, nin ben Jesús jalen Jerusalén, na txant tan
tucumule'n yi k'ej yi na bi'aj Pasc.
14 Yi tocompone'n wutz k'anil yi templo, nin ben tilol yi at
wi'nin e' yi na chitzan tan c'aye'n wacẍ, tu cne'r, nin plomẍ. Ej
nin at e' yi na chitzan tan xtx'exe'n pwok.

15 Yi bene'n xmayil, nin octz tan banle'n jun ẍcharyon.
Oque'n nin ban tan chilaje'n len cyakil yi e' aj c'ayinla'tz.
Cyakil cunin cyele'n tu cyawun tu chiwacẍ. Ej nin ncha'tz yi e'
tx'exunl pwok, nin baj len c'oxol yi chipu'k. Cyakil e'chk chem
tu yi e'chk mes, baj je' trimpul.
16 Ej nin ncha'tz yi e' c'a'y plomẍ, nin ben tlol scyetz:
—Cy'ajwok len cyakil yi e'chk takle'ne'j. Qui na waj yil tz'oc
yi ca'l Intaj tetz jun c'aybil.
17 Tule'n tzun tx'akxuj chic'u'l yi e' ẍchusbe'tz yi xtxolbil yi
tz'iba'nt cyen tc'u'l Yol Kataj yi na tal: "Na je' tzinwutz yi qui
na cyak' wunak k'ej yi ca'lu'."*
18 Cyoque'n tzun yi e' wi' banl chiwi' yi e' judiy tan jakle'n
tetz:
—Alaj sketz yi mbi eka'n awa'n yi na cẍtzan tan banle'n yi
e'chk takle'ne'j. ¿Mbi'tz jun techl tzachaje' yi ko bintzinin at
ak'ej? —che'ch tzun.
19 —Chixit cunu' yi ca'le'j, ej nin ox ntzi' k'ej tzimbne' tan
xtxicbaje'n junt tir, —stzun Jesús bantz scyetz.
20 —¿Ẍe'n tzuntz? ¿Ox ntzi' pe' k'ej xcyewe't tan xtxicbaje'n yi
ca'le'j? na ca'wnak wukak yob e' banak e' kamam tan banle'n,
—che'ch tzun e' judiy.
21 Poro yi ca'l yi na tzan Jesús tan xtxumle'n, i'tz yi tetz
wankil.
22 Ej nin yi titz'e'n junt tir Jesús chixo'l alma', nin ul tx'akxuj
yi yole'j chic'u'l yi e' ẍchusbe'tz, nin cyocsaj yi yol yi tz'iba'nt
cyen tu yi e'chk yol yi bajnak quibital te Jesús.

Elnak xtxum Jesús te cyajtza'kl wunak

23 Itzun te yi at Jesús Jerusalén tan ticy'se'n yi jun k'ej
Pasca'tz, baj quilol wunak yi e'chk milawr yi bnix ta'n. Ej nin
wi'nin e' cyocsaj yi ya'stzun yi Cristo.
24 Poro qui k'uke' c'u'l Jesús scye'j yi e'a'tz yi cyocsaj, na nin
el xtxum tetz yi cyajtza'kl.
25 Na qui tajwe'n tan toque'n jun tan talche'n tetz yi ẍe'n
quitane'n wunak, na elnak xtxum i' tetz yi mbi na icy' tkac'u'l.

3

Jesús tu Nicodemo

1 Itzun bantz, at tzun jun yaj parisey yi na bi'aj Nicodemo.
I' jun scyeri yi e' ajcaw scyetz yi e' judiy.
2 Bene'n tzun i' tan xajse'n Jesús lak'bal, itzun taltz:
—Ta', na el katxum tetz yi chakij tzaju' tan Ryos tan
kachusle'n, na qui'c klo' na xcye'u' tan banle'n e'chk milawr
yi na banu' yi qui'k xomij Ryos te'ju', —stzun i' tetz Jesús.
3 Itzun tal Jesústz:

* **2:17** Sal 69.9.

—Jun cu'n yol na wal nin teru', ko quil tz'itz'ij junt tir jun yaj, quil tz'oc tera'tz jak' ca'wl Ryos.

4 —¿Poro mbi rmeril tan titz'e'n junt tir jun yaj yi ja wi't tijin c'u'l? ¿Ẍe'n tz'ocopon junt tir twankil xtxu' tan titz'e'n junt tir? —stzun Nicodemo tetz Jesús.

5 Toque'n tzun Jesús tan xtx'olche'n xo'l tetz:

—Jun cu'n yol na wal nin teru', alchok scyetz yi quil tz'itz'ij tan a' tu yi Espíritu Sant, quil tz'oc tera'tz jak' ca'wl Ryos.

6 Na cyakil yi e' wunak yi na chitz'ij, quimnak quitane'n swutz Ryos. Poro alchok scyetz yil xtx'ixpuj yi tajtza'kl tan yi porer yi Espíritu Sant, ja tzun itz'ijtz swutz Ryos.

7 Cha'stzun te, quil tz'el yabu' te weri inyol yi na wal nin, yi tajwe'n tan titz'e'n junt tir jun yaj.

8 Na je jun elsawutzile'j: Yi cyek'ek', qui na kil na' nsaje't, nin qui na kil yi na' mbene't. Ntin na kubit yi na xicy'ne'. Ni'cu'n tzun na bajijtz scye'j yi e' yi na je tx'ixp yi cyajtza'kl tan porer yi Espíritu Sant, qui lajluch yi ẍe'n na je' tx'ixp.

9 Toque'n tzun Nicodemo tan jakle'n junt tir tetz Jesús:

—¿Ẍe'n tzuntz Ta'? Qui na pujx wa'n, —stzun i'-tz.

10 —¿Mbi tzuntz yi qui na el xtxumu' tetz yi e'chk takle'ne'j yi na chintzan tan talche'n nin teru'? na ilu' xonl k'ajtzun kamam Israel, nin ilu' aj chusunl.

11 Poro swale' nin yi mero bintzi teru'. Yi o' ketz, na el katxum tetz yi e'chk takle'n yi na katzan tan yolche'n. Na katxol yi e'chk takle'n yi ja kil tan kawutz. Poro yi e' cyeru' qui na cyaju' cyocsaju' yi mbi cu'n na kal scyeru'.

12 Ej nin yi na no'c tan xtx'olche'n xo'l yi e'chk takle'n tetz tzone'j wuxtx'otx', qui na tocsaju'. ¿Ẍe'n tzun ltocsaju'-tz kol no'c tan xtx'olche'n xo'l yi e'chk xtxolbil tetz tcya'j?

13 "Cya'l nin jun yi jak xa'k tzaj tcya'j, nin cya'l nin jun yi cho'nk mpon tzaj tcya'j. Ntin yi in, yi in Bajx Cy'ajol.

14 Ej nin je jun xtxolbile'j: ¿Qui pe' na tbitu' yi xtxolbil yi ẍe'n ban yi je'n ẍch'imbal Moisés yi lubaj yi ch'ich' cu'n tcya'j tul ama'l yi tz'inunin tu'? Ite'n nina'tz sbajok swe'j, yi in yi in Bajx Cy'ajol. Tajwe'n tan inje'n ch'imba'n.

15 Ya'stzun sbajoktz swe'j tan chiclaxe'n cyakil wunak, na alchok scyetz yil k'uke' c'u'l swe'j, nk'e'tz sotzel wutz sbne', ma na scambaj yi itz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz.

Yi ẍe'n cu'n na pek' Kataj Ryos scye'j wunak

16 "Ya'stzun sbajok na wi'nin na pek' Ryos scye'j cyakil yi e' wunak yi ate' wi munt. Cha'stzun te saje'n ẍchakol yi jun tal ẍutuj Cy'ajl tzone'j. Nin alchok scyetz yil k'uke' c'u'l te yi jun tal ẍutuj Cy'ajl Ryosa'tz, nk'e'tz sotzel wutz sbne', ma na scambaje' yi itz'ajbil yi qui bajsbe'n tetz.

17 Qui saj ẍchakol Ryos yi Cy'ajl tan tak'le'n chicaws wunak,
ma na saj ẍchakol tan chicolpe'n tk'ab il c'ol.
18 “Alchok scyetz yil k'uke' c'u'l te yi Cy'ajl Ryos, qui'c tetz
cawsa'tz. Poro cyakil yi e' yi qui na k'uke' chic'u'l te'j, banijt
cyetz chicawsa'tz, na qui na cyaj k'uke' chic'u'l te yi jun tal
ẍutuj Cy'ajl Ryos.
19 Banijt chicaws yi e' yi qui na k'uke' chic'u'l te'j, na ja ulak
wi munt chi jun txekbil tane'n. Poro yi e' wunak, mas tcu'n na
chipek' te yi il c'ol. Mas na chipek' tan banle'n yi yab ajtza'kl.
20 Na cyakil yi e' yi na chijuch quil, qui na chipek' te jun
txekbila'tz yi ulak wi munt. Qui na cyaj chixom te'j, na qui
na cyaj yil lajluchax yi chipaltil.
21 Ma yi e' yi na chitzan tan banle'n tane'n yi tajbil Kajcaw,
na chijoy puntil tan tocompone'n chiẍkansal quib te yi jun
txekbila'tz. Na yi cyetz cyajbil i'tz yil lajluchax ẍchiwutz mas
wunak yi bintzinin xomche' te tajbil Ryos.

Yi toque'nt Wa'n Bautist tan xtxole'n yi balajil Jesús

22 Itzun bantz, yi baje'n yi e'chk takle'ne'j, icy'e'n nin ban
Jesús scyuch' yi e' ẍchusbe'tz. Cho'n tzun chibene'n le e'chk
ama'l cwent Judea. Ya'stzun e' a'te't cobox k'ejtz tan jese'n a'
ẍchiwi' wunak.
23 Ma yi Wa'n, cho'n at i' jalen Enón, naka'jil yi tnum Salim.
Ya'stzun na tzane't tan jese'n a' ẍchiwi' yi e' yi xomche' te i', na
at wi'nin a' le ama'la'tz.
24 Cyakil yi e'chk xtxolbile'j bnix, te yi ntaxk oc Wa'n xetze'.
25 Cyoque'n tzun cobox ẍchusbe'tz Wa'n tan wak' ib scyuch'
coboxt judiy yi qui xom chiwi' scye'j. E' oc tan wak' ib te yi
ẍe'n sban jun yaj tan xansal tib.
26 Yi stzaje'n wi' yi wak' iba'tz, nintzun e' opon yi e' ẍchusbe'tz
Wa'n te'j. Itzun cyaltz tetz:
—Ta', —che'ch, —¿ja pe' tbitu' stziblal yi jun yaj yi ja kil jalaj
icy'en yi a' Jordán, yi jun yi ẍchajnaku' sketz? I bin jalu', wi'nin
wunak xomche' te'j nin na tzan i' tan jese'n a' ẍchiwi', —che'ch
bantz tetz Wa'n.
27 Bene'n tzun tlol Wa'n scyetz:
—Ba'n atit, na qui'c rmeril tan jale'n k'ej jun yaj ko quil tak'
Ryos ama'l tetz.
28 ¿Qui pe' na chinachonu' te yi inyol yi walnak scyeru'? Yi
in wetz, nk'e'tz in yi Cristo, ma na in tu' jun yubsanl be' i'. Na
yi in wetz bajxchin tan talche'n stziblal i'.
29 Quibit tzaju' jun elsawutzile'j: Yi na bajij jun quicyuj, i'tz
yi xicy yi na k'uke' c'u'l te yi xun, ma yi aj calpul, ntin na
tzatzin te'tz te'j yi ko ba'n atit chiyol yi xicy tu xun. Ni'cu'n
tzun wutane'n wetz chi jun aj calpul. Wi'nin na chintzatzin
te yi stziblal yi wi'nin wunak xomche' te Jesús.

30 Yi i' tetz, tajwe'n tan jale'n mas tetz k'ej, ma yi in wetz,
tajwe'n tan tele'n ink'ej.

Yi jun yi cho'n tpone'n tzaj tcya'j

31 Na yi jun yi opon tzaj tcya'j, at mas tetz k'ej swutz alchok
scyetz wunakil. Yi e' yi cho'n na chitz'ij tzone'j wuxtx'otx',
ntin na chiyolbej yi e'chk takle'n tetz tzone'j. Poro yi jun yi
cho'n topone'n tzaj tcya'j, at mas k'ej i' swutz alchok jilwutz
wunak.
32 Na na xtxol yi e'chk takle'n yi bita'nt ta'n, nin yi ilijt ta'n
tcya'j. Lastum coboxe'n tal yi e' yi na cyocsaj yol i'.
33 Poro yi cobox tal o' ketz yi na kocsaj, bintzinin tane'n yol
Ryos skawutz.
34 Na na kocsaj yi Ryos nchakon tzaj Jesús, nin na kocsaj yi
i'tz yi tajbil Ryos yi na tzan i' tan xtxole'n, na Ryos mmak'on
tzaj yi Espíritu Sant tetz.
35 Wi'nin na pek' Kataj te yi jun Cy'ajl i'a'tz. Cha'stzun te ja
tak' i' k'ej tan cawune'n.
36 Alchok scyetz yi na tocsaj yi yol yi jun Cy'ajl Ryosa'tz, ja
wi't cambaj te'tz yi itz'ajbil yi qui bajsbe'n tetz. Poro yi e' yi
qui na cyek ẍchi' i', quil cyetzaj yi jun itz'ajbil yi qui bajsbe'n
tetz, na wi'nin na chi'ch c'u'l Ryos scye'j.

4

Yi ẍchi'che'n chic'u'l yi e' parisey te Jesús

1-3 Itzun yi tele'n xtxum Jesús tetz yi nsken quibit yi e'
parisey yi wi'nin wunak xomche' te'j, nin wi'nin e' yi nsken
je' a' ẍchiwi' ta'n, swutz yi e' yi xomche' te Wa'n, nintzun cyaj
cyen tilol yi ama'l nin bentz Galilea. (Poro nk'e'tz Jesús yi na
tzan tan je'se'n a' chiwi', ma na i yi e' ẍchusbe'tz.)
4 Poro tan tpone'n Jesús Galilea, tajwe'n cu'n tan ticy'e'n le
ama'l cwent Samaria.

Jesús tu yi xna'n aj Samaria

5 Itzun bantz, te yi na chixon tul e'chk ama'l cwent Samaria
cho'n tzun cyopone'ntz naka'jil jun tal ne'ẍ tnum yi na bi'aj
Sicar. Ya'stzun kale atite't jalaj xtx'otx'be'n k'ajtzun Jacow.*
Ya'stzun yi jalaj tx'otx'a'tz yi cyajnak cyen tk'ol tk'ab k'ajtzun
Ẍep, yi cy'ajl.†
6 Nta'tz atite't jun julil a' yi na bi'aj: Tetz Jacow. Nsken tzun
k'e'xij Jesús yi tpone'n stzi' yi julil a'a'tz, nin c'ole' cu'ntz tibaj
tan ujle'n. Na nsken opon chaj cu'n k'ej.
7-8 Inti yi e' ẍchusbe'tz, nsken chiben tnum tan lok'che'n
chiwa'. I cunin c'olchij Jesús yi cwe'n pone'n jun xna'n aj
Samaria tan ticy'le'n a'. Jilone'n nin tzun Jesús tetz:

---

* **4:5** Gn 33.18-19 Sicar tu Siquem ite'n nin ama'la'tz. † **4:5** Jos 24.32.

—Tzawak' mu'ӈ wuc'a', —chij i' ban nintz.

9 Saje'n tzun stza'wel yi xna'ntz:

—¿Mbi xac na jak tzaju' a' swetz? na yi ilu' teru' ilu' judiy, ma in wetz in aj Samaria.

Ja tal xna'n yi xtxolbila'tz, na yi e' judiy scyuch' yi e' aj Samaria wi'nin na chilab quib squibil quib.

10 Bene'n tzun tlol Jesús tetz yi xna'n:

—Yi nink tz'el atxum tetz yi mbi'tz yi na tzan Ryos tan suke'n. Ej nin yi nink tz'el atxum tetz yi na' scyetz in yi na chitzan tan c'uche'n a' tzatz, cho'n klo' tzajak tzaj yi a' swetz. Nin yi in wetz ja klo' wak' jun a' tzatz yi na tak' itz'ajbil, —stzun Jesús tetz.

11 —Poro Ta', at tzunk jun takle'n yi cy'a'n tanu' tan je'se'n tzaj a', na chumam nin xe' yi jul. ¿Na' lben tq'uitu' yi jun a' yi na tak' itz'ajbil tan tk'olu' swetz?

12 Iӈkaj at tzunk mas k'eju' swutz yi k'ajtzun kamam Jacow na i' ak'on cyen yi a'e'j sketz. Nin ja xcon ta'n tetz tc'a', nin tetz quic'a' yi e' nitxajil. Nin ncha'tz cyakil yi e' tawun yi awna'n ta'n, ja chuc'a' te'j. Iӈkaj at tzunk mas k'eju' swutz i', —stzun xna'n bantz tetz Jesús.

13 —Bintzinin, poro cyakil yi e' wunak yi na chuc'a' te yi a'e'j ӈchiquimok junt tir tan saktzi'.

14 Poro alchok scyetz yil tz'uc'a' te yi a' yi na wak' wetz, qui't quim tera'tz tan saktzi'. Na yi a' yi na wak' wetz smulk'ink te talma' i' tan tak'le'n stz'ajbil tetz ben k'ej ben sak, —stzun Jesús tetz.

15 —Ta', tak' tzaju' yi a'a'tz swetz, tan qui't jale'n saktzi' swe'j, nin tan qui't wule'n tan ticy'le'n a' tzone'j, —chij xna'n ban.

16 —Cun chak bin awuchmil, kalena's cxu'ltwok.

17 —Poro qui'c wetz wuchmil, —stzun xna'n tetz.

—Bintzi na awal yi qui'c awuchmil,

18 na o'ix yaj chicyaj apaxil, nin yi junt yi at jalu' nk'e'tz awuchmil. Bintzi yi na awal yi qui'c awuchmil.

19 —¡Ah! ilu' bin elsanl stzi' Ryos.

20 Ma jalu' Ta', yi ketz kamam kate' yi o' aj Samaria, cho'n na chibenak cye'tz tan c'u'laje'n Ryos wi'wtze'j, chi na kaban ketz jalu'. Poro yi e' cyeru', yi e'u' judiy, na cyalu' yi nk'era'tz yi ama'l tan c'u'laje'n Ryos ma na jalen Jerusalén, —stzun xna'n tetz.

21 —I bin jalu' tajwe'n tan awocsal yi inyol yi swale' nin tzatz. Tz'ul jun k'ej yi qui't chiben wunak tan c'u'laje'n Kataj wi'wtz tzi'ne'j, mpe ik Jerusalén.

22 Nin yi axwok itetz, yi axwok aj Samaria qui na el itxum tetz mbi na cxtzanwok tan c'u'laje'n. Poro yi o' ketz, yi o' judiy, na el katxum tetz yi na' scyetz i' na katzan tan c'u'laje'n. Na

yi xtxolbil tan chiclaxe'n wunak, cho'n njal skaxo'l ketz yi o' judiy.

23 Ej nin ja wi't xe'tij yi tiemp tan cyoque'n yi e' mero aj c'u'lanl tetz Kataj tan c'u'laje'n i' tetz cu'n cyalma'. Na ya'stzun yi xtxolbil yi mero bintzinin tetz, yi na tzatzin i' te'j.

24 Na yi Kataj Ryos, nk'e'tz lamij tane'n, ma na che'w cyek'ek' tu' i'. Cha'stzun te tajwe'n cu'n tan c'u'laje'n i' tetz cu'n kalma'. Na ya'stzun yi mero xtxolbil yi bintzinin na tzatzin i' te'j, —stzun Jesús.

25 —Na el intxum tetz yi at tulbil yi Cristo, yi bixba'nt cyen tan Ryos tan kaclaxe'n. Nin yil tz'ul tzaj, i' tz'a'lon yi mero xtxolbil sketz, —stzun xna'n.

26 —I bin ina'tz, yi na chinjilon nin tzatz, —stzun Jesús bantz tetz.

27 I cunin na chitzan tan yolche'n yi xtxolbile'j, yi cyopone'n yi e' ẍchusbe'tz. Wi'nin cyele'n yab te'j yi cho'n na jilon cyen Jesús tetz jun xna'n. Poro cya'l nin jun nimsaj c'u'l tan jakle'n tetz yi mbi na chiyol.

28 Ma yi xna'n cyaj cyen tu' tilol yi ẍchok', nin bentz lajke'l tnum tan talche'n stziblal scyetz cyakil wunak.

29 —Or cyeru', chibenku' swe'j tan tilwe'n jun yaj yi nxcye' tan talche'n yi mbi cu'n wutane'n. ¿Nk'era'tz polo' i' yi Cristo yi jun yi bixba'nt tan tule'n? Chinch wetz i' lo', —stzun xna'n scyetz.

30 Chibene'n tzun niltz kale atite't Jesús.

31 Poro te yi ntaxk chopon yi e' wunak, nintzun e' oc yi e' ẍchusbe'tz tan moxe'n klo' Jesús tan wane'n klo' i'. Itzun cyaltz tetz:

—Ta', bne'u' jun tkan wa'u' yi ja ul ka'n.

32 —Qui' lo' na ja wi't chinwan wetz te junt jilwutz waj yi qui na el itxum tetz.

33 Cyoque'n tzun yi e' ẍchusbe'tz tan jakle'n squibil quib.

—¿Ẍe'n tzuntz? ¿At polo' jun yi ja ulak tan tak'le'n wa'? —che'ch bantz.

34 —Yi wetz inwa', i'tz yi banle'n tane'n yi tajbil yi jun yi nchinchakon tzaj, nin tan wi'tze'n yi tetz tak'un.

35 Yi axwok itetz, na italwok: ‘At cyaj xaw tan je'n cosech,’ poro bitwok tzaj yi weri inyol yi swale' nin tzitetz. Ilwok nin yi ujule'j. Ja wi't k'anax, nin na taj je'se'n.

36 Nin yi e' yil cho'c il tan je'se'n yi jun jilwutz cosecha'tz, ẍchichojxok cyera'tz. Ej nin yi jun cosecha'tz yi jepon cya'n, xtx'aje' tetz ben k'ej ben sak. Cha'stzun te, ẍchitzatzink yi e' awal tetz scyuch' yi e' je'sanl cosech.

37 Na bintzinin jun yol yi na a'lchij. ‘Apart yi e' yi na ocsan ujul ttx'otx'. Ej nin apart yi e' yi na je'san cosech.’

38 Yi axwok itetz ja cxben inchakol tan je'se'n jun cosech,
poro nk'e'tz axwok awal tetz, na apart yi e' yi nchak'uj cyen
tan tocse'n. Ma axwok itetz, jalt len tu' je'se'n tzibne'wok, —
stzun Jesús bantz scyetz.
39 Tan yi xtxolbil yi baj xtxolil xna'n scyetz yi e' wunak yi
najlche' le jun tnuma'tz, at wi'nin e' aj Samaria yi cyocsaj yi
Jesús i' yi Cristo. Ja cyocsaj tan tu' yi yol yi tal yi xna'n: "Ja
xcye' tan talche'n swetz cyakil yi mbi cu'n banakin."
40 Yi cyopone'n yi e' aj Samaria te Jesús, nin e' octz tan
moxe'n tan cyaje'n cyen i' scye'j. Cob tzun k'ej cyaj Jesús scye'j.
41 Ej nin mas tcunin wunak cyocsaj yi quibital yi ẍchusu'n i'
swutz yi e' yi cyocsaj tan yi stziblal yi tal xna'n.
42 Je tzun cyaltz tetz yi jun xna'na'tz:
—Yi jalu', ja kocsaj ketz, poro nk'e'tz ntin tan yi yol yi nkubit
tzawe'j, poro ncha'tz tan tu' yi e'chk xtxolbil yi ja kubit tetz i'.
Ja tzun kocsaj yi bintzinin i' yi Cristo, yi colpinl cyetz cyakil
wunak.

Yi tule'n yos tu cy'ajl jun bajxom tetz tnum

43 Itzun yi tele'n cob k'ej ele'n nin tzun e' bantz Samaria tan
quicy'alt chibe' tan cyopone'n le ama'l cwent Galilea.
44 Na at jun yol yi talnak Jesús: "Qui na jal k'ej jun elsanl stzi'
Ryos le tetz tanum."
45 Ma yi topone'n le ama'l cwent Galilea, wi'nin
chitzatzine'n wunak te'j, na cyajske'n wutz i'. Na ja ẍcha'k tan
ticy'se'n yi jun k'ej Pasca'tz yi ac'aj chan ticy'le'n Jerusalén.
Nin ja quil wutz Jesús tu cyakil e'chk takle'n yi mbaj bnol i' le
jun k'ej Pasca'tz.
46 Pakxe'nt tzun Jesús Caná cwent Galilea yi luwar kale je't
xtx'ixpul i' yi a' tetz win. Nintzun opon jun ajcaw te'j, yi yabi'ẍ
yi cy'ajl i', jalen le tnum Capernaum.
47 Na yi tbital yi ajcawa'tz yi nsken ul Jesús Caná nin bentz
tan cu'swutzil tetz tan bene'n tan tulse'n yos tu yi cy'ajl i' yi at
cyen xe ca'l, na jaltnin tan quime'n.
48 Bene'n tzun tlol Jesús tetz:
—Yi e' cyeru' qui na cyocsaju' na' scyetz in, jalen yil chajlij
jun techl scyeru'.
49 —Qui' Ta', ma na bne'u' jun pawor swetz. Nink benu'
jalcu'n tan tulse'n yos tu incy'ajl, na quimich tlentu' atit.
50 —Ja wi't ul yos tu cy'ajlu'. Ba'n pakxiju' xe ca'lu', —stzun
Jesús bantz tetz yi ajcawa'tz.
Tocsaj tzun yaj yi yol Jesús, nin ajtz xe ca'l.
51 Ej nin yi txantok tan topone'n xe ca'l ja che'l tzaj yi e' mos
i' tan c'ulche'n, nin tan talche'n stziblal tetz:
—Ta', ja ul yos tu yi cy'ajlu'.
52 —¿Mbi oril mmu'l yos tuch'?

—Ewt bin, —che'ch. —E'chk jun ch'ich' cu'lbe'n k'ej ya'stzun paxul tib yi k'a'kl, —che'ch mos bantz tetz.

53 Jalcunin nachone'n yaj te'j yi ite'n nin ora's yi talol Jesús yi yol tetz: "Ja wi't ul yos tu cy'ajlu'." Cyocsaj tzun yaj tuml cyakil najal yi Jesús i' yi Cristo.

54 Ya'stzun yi ca'p milawr yi bnix tan Jesús le ama'l cwent Galilea, te yi nsken cyaj cyen tilol yi ama'l cwent Judea.

5

Yi tule'n yos tu yi yaj yi ye'yuj wankil

1 Itzun bantz yi baje'n yi e'chk takle'na's, cho'n tzun topone'n Jesús junt tir Jerusalén, na at junt chik'ej e' judiy yi na icy'tz.

2 At tzun jun sawanil yi tapij yi at solte'j yi tnum Jerusalén. Yi jun sawana'tz na bi'aj Sawan Tetz Cne'r. Ej nin naka'jil yi jun sawana'tz at jun chin pila' yi at o' tal ne'ẍ galer stzi' tetz chimuj wunak. Nin yi bi' yi jun pila'a'tz i'tz Betesda.

3 At wi'nin yabi'ẍ coylche' le e'chk muja'tz. At moyi'ẍ, at co'x, nin at ye'yuj chiwankil. Cyakil yi e' yabi'ẍa'tz na chitzan tan ẍch'iwe'n yi nicy' na' or ẍchek'e'n tib yi a'.

4 Na at na ban cu'nt na cu' ul jun ángel tan ẍchek'e'n yi a', chij. Na i tane'n puntil, yi bajx yabi'ẍ yi na pit nin tib xe a' yi na ẍchek'e'n tib, ya'stzun yi jun yi na ul yos tuch'. Qui'c na ban mbi jilwutz yabil na icy'an, na ul yos scyuch', che'ch.

5 Ej nin chixo'l yi e' yabi'ẍa'tz, at tzun juntz yi nsken el junak waxoklajix yob yi tocle'n lac'puj yi yabil te'j.

6 Ma yi bene'n tilol Jesús yi jun yaja'tz, nin yi tele'n xtxum tetz yi ala'ix tiemp yi tocle'nix lac'puj yi yabil te'j, nintzun tal tetz:

—¿Na pe' awaj yil tz'ul yos tzawuch'?

7 —Na, Ta'. Poro cya'l nin jun na ba'n c'u'l swe'j tan impitle'n nin xe a' yi na ẍchek'le'n tib. Na yi na no'c tan pile'n tan imbene'n xe a', apart junt na cu' lajke'l, —stzun i' bantz tetz Jesús.

8 Bene'n tzun tlol Jesús tetz:

—Txiclije'n. Tole'n wutz yi atxo', nin ba'n cẍa'j xe aca'l, —stzun Jesús bantz tetz.

9 Jalcunin tzun tule'n yos tu yi yaj. Nin je' tolil wutz yi xtxo'. Ej nin aje'n nin bantz xe ca'l, na ba'nt xon. Poro te yi tule'n yos tu yi jun yaja'tz, i'tz jun k'ej ujle'n.

10 Cyoque'n tzun cobox scyeri yi e' judiy yi e' contr te Jesús, tan talche'n nin tetz yi yaj:

—Yaj, qui'c cu tan bene'n awucy'al yi atxo', na yi jalu' i'tz jun k'ej ujle'n, —che'ch tetz.

11 —I bin yi jun yi mu'lsan yos swuch', i' ma'lon swetz. Na
je yol i'e'j: 'Tole'n wutz yi atxo' nin ba'n cẍa'j xe aca'l,' stzun i'
mban swetz, —chij yaj.
12 Cyoque'n tzuntz tan ẍch'ote'n stzi' i':
—¿Na' scyetz i' juna'tz yi ma'lon tzatz: 'Tole'n wutz yi atxo',
nin ba'n cẍa'j xe aca'l'?
13 Ma yi yaj, qui el xtxum tetz yi na' ulsan yos tuch', tan paj
yi wi'nin wunak ate' kale ule't yos tuch'. Ej nin sken icy' Jesús
yi toque'n i' tan tole'n yi soc.
14 Poro le junt tkuj nintz, cho'n tzun noje'n pon Jesús te'j le
templo, nintzun taltz tetz:
—I bin jalu', na waj wal jun yol tzawetz. Ja wi't ul yos
tzawuch'. Qui't tzajuch junt tir yi awil, na qui cunin batz tz'ul
junt yabil tzawe'j yi mas tcu'n pyor, —stzun Jesús tetz.
15 Bene'n tzun yajtz tan talche'n scyetz yi e' judiy yi contr te
Jesús, yi Jesús mu'lsan yos tuch'.
16 Ma yi e' judiy, yi quibital yi xtxolbile'j, nintzun e' octz tan
contri'n te Jesús. Nintzun klo' e' oc tan biyle'n cu'n tan paj tu'
yi qui ban i' tane'n yi jun k'ej ujle'n.
17 Poro nintzun ben stza'wel Jesús chiyol:
—Yi wetz Intaj, ja ak'uj le xe'tzbil tzaj. Ej nin ncha'tz in
tajwe'n tan wak'uje'n, —stzun Jesús bantz scyetz.
18 Tan paj yi tal Jesús: "Yi Ryos ya'stzun wetz Intaj", mas
tcunin klo' cyoque'ntz tan biyle'n, na nk'e'tz ntina'tz til i' yi
qui ban tane'n yi jun k'ej ujle'n, ma na tan paj yi tocsal tib i'
tetz Ryos.

At k'ej yi Cy'ajl Ryos tan cawu'n

19 Toque'n tzun Jesús tan yol scyetz, itzun taltz:
"Jun cu'n yol na wal nin scyeru', yi in wetz, yi in Cy'ajl Ryos,
qui'c rmeril tan bnixe'n jun takle'n wa'n yi ik wajtza'kl cun tu'.
Ma na ntin na chintzan tan banle'n yi e'chk takle'n yi na ẍchaj
Intaj swetz. Nin cyakil yi na ban Intaj, ite'n nin i'a'tz na imban
wetz.
20 Na wi'nin na pek' Intaj swe'j, na in yi Cy'ajl. Nin na ẍchaj
i' swetz cyakil yi e'chk takle'n yi na tzan i' tan banle'n. Ej
nin ẍchaje' e'chk takle'n mas chumam swutz yi je'j yi chelpon
yabu' te'j.
21 Na chitz'ij junt tir yi e' alma' tan Intaj. Ncha'tz in, yi in
Cy'ajol, swak'e' quitz'ajbil yi e' yi na waj lwak' scyetz.
22 Ej nin yi Intaj quil tz'oc i' tan pujle'n xtisya' scye'j wunak,
na ja wi't tak' i' ama'l swetz tan incawune'n.
23 Ya'stzun ntulejtz, bantz cyak'ol wunak ink'ej, chi na ak'lij
k'ej i'. Na alchok scyetz yi qui na tak' ink'ej, yi in yi in Cy'ajol,
qui tzun na tzantz tan tak'le'n k'ej yi Intaj yi nchinchakon tzaj.

24 “Ej nin jun cu'n yol na wal nin scyeru': Alchok scyetz yi na oc il tan tbite'n weri inyol nin yil tocsaj yi yol yi jun yi nchinchakon tzaj, ja wi't cambaj te'tz jun itz'ajbil yi qui bajsbe'n tetz. Qui'ct tetz cawsa'tz, na ja wi't el tzaj tk'ab quimichil, nin ja wi't cambaj yi tetz stz'ajbil.
25 Ej nin jun cu'n yol na wal nin scyeru': Ja wi't xe'tij yi tiemp tan quibital yi e' yi quimnak yi cyajtza'kl yi weri inchusu'n. Nin alchok scyetz yil tocsaj yi weri inchusu'n, sjalok yi itz'ajbil ta'n.
26 Na na xcye' Intaj tan tak'le'n quitz'ajbil yi e' wunak. Ej nin i' ak'on tetz yi jun porera'tz swetz tan wuk'ol quitz'ajbil yi e' wunak.
27 Ej nin ncha'tz, ja tak' i' ink'ej tan pujle'n xtisya', na in bin yi Bajx Cy'ajol.
28 E' elch yabu' te xtxolbile'j, na tz'ul jun k'ej yi cyakil cu'n yi e' quimnake' squibite' inyol, nin chijetu'l junt tir.
29 Nin yi e' yi ocnake' c'ulutxum tan banle'n yi e'chk takle'n balaj, ẍchitz'ok junt tir tan chitzatzine'n te quitz'ajbil. Ma yi e' yi cachi' nchiban, ẍchitz'ok junt tir tan quibital chicaws.
30 “Poro quil wak' chicaws yi ntaxk injak puntil tetz Intaj. Na ntin swak'e' chicaws chi na tal i' swetz. Cha'stzun te chin tz'aknak cu'n cyakil yi e'chk takle'n yi tzimbne', na qui na chintzan tan banle'n yi wetz wajbil, ma na i yi tajbil yi jun yi nchinchakon tzaj.
31 “Yi nink wal wetz yi at ink'ej qui'c xe' inyol.
32 Poro at jun yi na tzan tan talche'n yi at ink'ej, nin na el intxum tetz yi bintzinin na tal. Ej nin yi juna'tz i'tz Wa'n Bautist.
33 Nin yi e' cyeru' ja ben chichakolu' cobox chichakumu' tan jakle'n wukanil tetz. Ej nin yi yol yi ntal i', i'tz yi bintzi.
34 Nk'e'tz tajwe'n yi at jun wunak tan talche'n yi at ink'ej, poro chumbalaj nin klo' yi nink ncyocsaju' yi yol i' tan chi-claxe'nu'.
35 Na yi jun Wa'na'tz ja xcon chi na ban jun boc'oj tzaj yi na oc k'a'kl, yi wi'nin na txekun tetz jun rat ntzi'. Ej nin yi e' cyeru' ja chitzatzinu' jun rata'tz te i'.
36 “Poro nk'e'tz tajwe'n yil tz'oc jun yaj tan incolche'n, na at junt xtxolbil yi mas balaj tcu'n swutz yi yol Wa'n, yi na ẍchaj yi at weri ink'ej. I'tz yi e'chk milawr yi na imban. Nin ya'stzun tajbil Intaj tan imbnol. Ej nin tan yi e'chk milawra'tz yi na imban, na ẍchaj yi i'tz Intaj yi nchinchakon tzaj.
37 “Ncha'tz weri Intaj, na tzan tan ẍchajle'n yi at weri ink'ej, poro qui na cyak'u' ama'l tan tbite'n yi yol i'. Ej nin qui na pujx cyanu' yi ẍe'n tane'n i'.
38 Txe'n nin ocopon yi ẍchusu'n i' tetz cyalma'u', na qui na cyaju' cyocsaju' yi cho'n nchinsaj te Intaj tcya'j.

39-40 Nternin na chisi'leju' yi yol yi tz'iba'nt cyen, na yi cyajbilu' i'tz tan chicambalu' yi itz'ajbil yi qui bajsbe'n tetz. Poro lastum quil chicambaju', na qui na chixomu' swe'j, wech na cho'n na na'wsij intziblal tul e'chk liwra'tz.

41 "Yi in wetz qui na chintzan tan joyle'n ink'ej ẍchiwutzu'.

42 Na na el intxum tetz yi qui na chipek'u' te Ryos.

43 Na yi in wetz, cho'n nopon tzaj te Intaj. Poro qui na cyocsaju'. Ma yi nink tz'ul junt tan xtxole'n yi tetz tajtza'kl cuntu' scyeru', jalcunin lcyocsaju' yol i'.

44 Na yi e' cyeru', qui na chitzanu' tan joyle'n puntil tan tzatzine'n Kataj Ryos. Ma na ntin na chitzanu' tan joyle'n puntil tan cyak'ol wunak chik'eju'. Cha'stzun te qui'c rmeril yi nink tz'el chitxumu' tetz yi at ink'ej.

45 Qui tajwe'n tan woque'n tan chixochle'nu' swutz Intaj, na ite'n yol Moisés yi tz'iba'nt cyen na tzan tan ẍchajle'n chipaltilu'. Wech na ya'stzun yi chusu'n yi k'uklij chic'u'lu' te'j tane'n.

46 Yi najk cyocsaju' yi mbi cu'n tz'iba'nt cyen tan Moisés, ja klo' wi't cyocsaju' yi mbi eka'n wa'n, na yi xtxolbil yi cyajnak stz'ibal Moisés na tal yi na' scyetz in.

47 ¿Ẍe'n lcyocsaju' weri inyol? na qui bin na cyocsaju' yi yol yi tz'iba'nt cyen tan Moisés.

6

Yi chiwane'n o' mil wunak tan Jesús
(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

1 Itzun bantz yi baje'n yolol Jesús yi e'chk xtxolbila'se'j, cho'n tzun ticy'e'n jalaj icy'en a' yi na bi'aj Galilea, nka Tiberias.

2 Wi'nin tzun wunak e' xom nin te'j, na nsken quil yi e'chk milawr yi mbnix ta'n, na wi'nin yabi'ẍ ul yos scyuch' ta'n.

3 Itzun yi ticy'e'n pone'n i', nintzun ben i' wi jun ju'wtz, nin cu' c'olchok scyuch' e' ẍchusbe'tz.

4 Ucumul tlen tu' atit chik'ej yi judiy yi na bi'aj Pasc, yi baje'n yi xtxolbile'j.

5 Ma yi bene'n tilol Jesús yi wi'nin cyule'n e' wunak te'j, nintzun ben tlol tetz Li'p:

—¿Na' kabene't tan lok'che'n chiwa' jun c'oloj wunake'j?

6 Ja xcon yi yole'j tan Jesús ntin tan pile'n Li'p, na nsken el xtxum tetz yi mbi sbne' i'.

7 —Quil xcye' cob cient pwok pam siquierk tan tak'le'n jun ẍk'ok te jujun, —chij Li'p bantz.

8 At tzun junt ẍchusbe'tz Jesús at-tz, yi na bi'aj Leẍ, titz'un Simón Lu', itzun taltz;

9 —Ta', at jun tal xicy at tzone'j yi cy'a'n o' pam yi cebada tu', nin cy'a'n cob tal cay ta'n. Poro ¿ẍe'n xcye' yi mu'ẍ tala'tz tan chic'a'che'n yi jun chin c'oloj wunake'j?

10 —Alwok nin scyetz tan chicwe'n c'olchok wi ch'im, —chij Jesús scyetz.

Na yi ama'la'tz kale ate't, txa'x ch'im cu'n. Ej nin at lo' o' mil yaj e' baj c'ole' cu'ntz.

11 Je'n tzun stz'amol Jesús yi o' tal pam. Nin yi wi't tyoẍine'n tibaj, nintzun ben tk'oltz scyetz e' ẍchusbe'tz tan bene'n chi-jatxol scyetzak cyakil wunak. Ej nin ite'n nin e' bana's tan jatxle'n yi cay. Nicy' cuntu' chic'u'l cyakil wunak tan wa'a'n.

12 Ma yi baj noje'n chic'u'l, bene'n tzun tlol Jesús scyetz yi e' ẍchusbe'tz:

—Chamwoke'n yi sowril tan qui xtx'akxe'n mu'ẍ tal, —chij Jesús scyetz.

13 Chibaj bene'n tzuntz tan ẍchamle'n, nin ja chomxij coblaj mo'tx sowril yi o' tal pama'tz.

14 Itzun yi quilol wunak yi jun milawra'tze'j, yi bnix tan Jesús, ja cyal:

—Yi yaje'j, jun cu'n yol, i' yi elsanl stzi' Ryos yi at tulbil wi munt.

15 Poro yi tele'n xtxum Jesús te cyajtza'kl yi e' wunak, yi i'tz tan toque'n i' tetz chireyil, nintzun el jatxol tib scye'j. Cho'n tzun bene'n i' ẍchuc jalen wi'wtz.

Yi xone'n Jesús wi mar
(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

16 Itzun yi toque'n yupcan, cho'n chibene'n yi e' ẍchusbe'tz Jesús stzi a'.

17 Nin e' octz tul jun barc. Cho'n at chibembil Capernaum, yi at jalaj icy'en yi a'. Oque'n nin ban mas akale'n, poro yi Jesús lolch nin na ul. Chibene'n tzuntz chichuc.

18 Te yi na chixon wi a', nintzun xe'tij jun chin wutzile'n cyek'ek'. Ej nin wi'nin je'n pak'bil mar tcya'j.

19 Yi nsken chiben jun lo' ujlub tu ni'cy wi a', bene'n tzun quilol yi txant tan tule'n Jesús chinaka'jil. Poro xo'n cuntu' tane'n i' wi a' tan tpone'n scye'j. Wi'nin tzun chixobe'ntz tetz.

20 —Quil cxobwok, i ina'tz, —stzun i' scyetz.

21 Wi'nin chitzatzine'ntz te i' yi tocompone'n scye'j tul yi barc. Ej nin jun chin rat te'n nin, opone'n nin e' bantz le ama'l kale atit cyopombil.

Yi cyoque'n e' wunak tan joyle'n Jesús

22 Itzun bantz le junt eklok, cyakil yi e' wunak yi e' baj cyaj cyen jalaj icy'en a', qui nin pujx cyak'un na' atit Jesús. Na, nin el chitxum tetz yi nsken chiben yi e' ẍchusbe'tz Jesús tul yi jun tal barc yi at-tz, nin qui'c Jesús xomnintz scye'j.

23 At tzun cobox barc yi cho'n saje'n Tiberias. Cho'n tzun
cyule'n naka'jil yi luwar kale baje't yi pam cyak'un wunak yi
tyoẍin Kajcaw tibaj. Yi cyopone'n yi e'chk barca'tz, nintzun e'
oc yi e' wunaka'tz tc'u'lak.
24 Na nsken quil yi quibe't Jesús scyuch' yi e' ẍchusbe'tz le jun
ama'la'tz kale ate't. Ma yi cyoque'n tul e'chk barca'tz, nintzun
e' icy'tz wi a' tan cyopone'n Capernaum tan joyle'n.

Jesús ak'ol te itz'ajbil

25 Itzun yi quicy'e'n pone'ntz jalaj icy'en a', nin e' nojpontz
te Jesús. Cyoque'n tzuntz tan jakle'n tetz:
—Ta', ¿mbi' oril tule'nu' tzone'j? —che'ch.
26 —Jun cu'n yol na wal nin scyeru', yi e' cyeru' ntin na
chitzanu' tan injoyle'n tan tu' yi awten wak' chiwa'u'. Qui
na chitzanu' tan injoyle'n tan tu' yi jak el chitxumu' te yi mbi
eka'n tan e'chk milawr yi na bnix wa'n ẍchixo'lu'.
27 Quil chijokco'pu' tan joyle'n yi waj yi ba'n na sotz, ma na
cho'jkelku' tan joyle'n yi wa' yi cyalma'u' yi na tak' yi itz'ajbil
yi qui bajsbe'n tetz. Ya'stzun yi jun jilwutz waj yi swak'e' wetz
scyeru', yi in, yi in Bajx Cy'ajol. Ej nin jun cu'n yol ja tak'
Intaj yi porera'tz tan banle'n yi jun milawra'tz swetz ntin tan
ẍchajle'n yi na tzatzin i' swe'j.
28 —¿Mbi tzun lkaban ketz tan kaje'n pone'n tan banle'n
tane'n yi tajbil Ryos? —che'ch.
29 —Yi tajbil Ryos, i'tz yil cyocsaju' yi chakijchint ta'n, —chij
Jesús scyetz.
30 —¿Poro mbik jun jilwutz milawr yi ba'n ẍchaju' sketz tan
kocsal yi chakij tzaju' tan Ryos?
31 Na yi e' kamam kate', e' wan te jun jilwutz waj yi cho'n
saje'n tcya'j. Na ya'stzun tz'iba'nt cyen.
32 —Jun cu'n yol na wal nin scyeru'. Nk'e'tz Moisés ak'on yi
jun jilwutz waja'tz, ma na i yi Intaj. I' ak'on tzaj scyetz. Ncha'tz
tane'n i' jalu', na tzan tan tak'le'n tzaj yi mero wa' yi cyalma'u',
yi mero waj yi cho'n na saj tcya'j.
33 Na yi jun jilwutz waja'tz yi na tzan Kataj Ryos tan tak'le'n
tzaj, i'tz yi in, yi cho'n nchinsaj chakij jalen tcya'j tan tak'le'n
quitz'ajbil cyakil wunak, —stzun Jesús scyetz.
34 —Ta', na bin kaj ketz yi ilenin ltak'u' yi jun jilwutz waja'tz
sketz.
35 —I bin ina'tz yi waj yi na ak'on itz'ajbil. Alchok scyetz yil
xom tzaj swe'j, qui't quim talma' tan we'j. Ej nin alchok scyetz
yil chin tocsaj, qui't quim talma' tan saktzi'.
36 Jatix lo' tir wal yi xtxolbila'tz scyeru'. Poro qui na cyaju'
cyocsaju' inyol.

37 Poro cyakil yi e' yi na tak' Intaj ama'l tan cyule'n swe'j,
ya'stzun yi e' yi chixomok swe'j. Ej nin cyakil yi e'a'tz yil chu'l
swe'j, quil che' inlajlen.
38 Na yi insaje'n chakij tcya'j, nk'era'tz inmantar yi ik tan
banle'n yi wetz wajbil, ma na i yi tajbil yi jun yi nchinchakon
tzaj.
39 Ej nin yi tetz tajbil i'tz, yi quil tx'akxij jun scyeri yi e' yi ja
wi't che' tak' swetz. Ej nin ncha'tz yi tajbil i' i'tz, yil chitz'ij junt
tir wa'n yil tz'ul tzaj yi wi'tzbil k'ejlal.
40 Na yi tajbil yi jun yi nchinchakon tzaj i'tz, yi alchok scyetz
yil tz'el xtxum te yi mbi eka'n wa'n, nin kol k'uke' c'u'l swe'j,
scambaje' tera'tz yi jun itz'ajbila'tz yi qui bajsbe'n tetz. Ej nin
le wi'tzbil k'ejlal, nocopon tan je'se'n tzaj i' ẍchixo'l alma', —chij
Jesús bantz scyetz.
41 Itzun yi e' judiy, yi contr te Jesús, nintzun e' octz tan
yolche'n tan tu' yi yol yi ntal: "I bin ina'tz yi jun waja'tz yi
cho'n nsaj tcya'j."
42 —Nk'era'tz pe' Jesúse'j, yi cy'ajl Ẍep. Kajske'n bin wutz yi
taj xtxu'. ¿Mbi xac na tal i' yi cho'n nsaj tcya'j? —che'ch tzun
bantz.
43 —¿Nxac na chitzanu' tan inyolche'n?
44 Poro qui'c rmeril yi nink xom tzaj jun swe'j ko nk'e'tz
moxo'n nsaj tan Intaj, yi jun yi nchinchakon tzaj. Ej nin yi e'
yil chu'l swe'j, chitz'ok junt tir wa'n le wi'tzbil k'ejlal.
45 Na at e' yi ẍchixomok swe'j, na je yi xtxolbile'j yi tz'iba'nt
cyen cyak'un yi e' elsanl stzi' Ryos tentz: 'Tz'ocopon Kataj
Ryos tan chichusle'n.' Ej nin cyakil yi e'a's yil cho'c il tan
tbite'n nin yil pujx cyak'un, ya'stzun yi e' yi chu'l xomok swe'j.
46 "Poro tan yi yola'se'j, qui na chintzan tan talche'n yi atk
wunak yi jak quil wutz Ryos, na ntina'tz jun yi ja tech wutz
Ryos i'tz yi in, yi cho'n chinsaj te i'.
47 Ej nin jun cu'n yol na wal nin scyeru', cyakil yi e' yi na
k'uke' chic'u'l swe'j, ja wi't chicambaj yi itz'ajbil tetz ben k'ej
ben sak.
48 Na yi in wetz, i ina'tz yi waj yi na tak' itz'ajbil.
49 Bintzi, yi e' chimam chite'u', e' wan cyen te yi waj maná
le ama'l tz'inunin tu', poro ilenin e' quim.
50 Poro cyakil yi e' yil chibajsaj yi waj yi cho'n nsaj tcya'j,
quil chiquim cyera'tz.
51 Na i ina'tz, in yi waj yi itz' nin tetz, yi cho'n chinsaj tcya'j.
Ej nin alchok scyetz yil bajsan yi jun waja'tz, quil sotz tera'tz.
Na yi jun waja'tz, i'tz inwankil yi swak'e' tan jale'n quitz'ajbil
cyakil wunak wi munt, —stzun Jesús scyetz.
52 Ma yi quibital yi e' judiy yi yola'se'j, nintzun e' octz tan
wak' ib squibil quib. At tzun e' cyaltz:

—¿Mbi rmeril tan tk'ol i' yi wankil tan je'n kabajsal? —che'ch.
53 —Jun cu'n yol na wal nin scyeru', tajwe'n tan k'ukewe'n
chic'u'lu' swe'j, ni'cu'n chi nink baj inwankil cyanu'. Ni'cu'n
chi nink quic'aje'nu' yi inẍch'el. Na ko quil k'uke' chic'u'lu'
swe'j, quil jal yi itz'ajbil tetz ben k'ej ben sak cyanu'.
54 Na alchok scyetz yil bajsan inwankil, nin yil tc'aje'n
inẍch'el, at tetz stz'ajbil tetz ben k'ej ben sak. Ej nin tz'itz'ok
junt tir wa'n le wi'tzbil k'ejlal.
55 Na yi inwankil, ya'stzun yi waj yi mero bintzinin tetz. Ej
nin yi inẍch'el, ya'stzun yi a' yi mero bintzinin tetz.
56 Cyakil yi e' yi na baj inwankil cya'n, nin yi na quic'aje'n yi
inẍch'el, ya'stzun yi e' yi junit o' scyuch'.
57 Na yi wetz Intaj, yi jun yi nchinchakon tzaj, i' ak'ol tetz yi
itz'ajbil. Ej nin tan i' itz'ine't. Ej nin ncha'tz quitane'n yi e' yi
na jal yi wa' cyalma' swe'j, tan in itz'e'.
58 Ej nin ya'stzun yi mero waj yi cho'n nsaj tcya'j. Yi jun
jilwutz waja'tz, yi na wal nin scyeru', at mas walor swutz yi
maná yi bajnak cyak'un chimam chite'u'. Na bajnak cyak'un
poro ilenin e' quim. Poro alchok scyetz yil baj yi waj yi na
insuk wetz, quil sotz tera'tz tetz ben k'ej ben sak, —chij Jesús
bantz scyetz.
59 Cho'n tk'ol Jesús yi jun chusu'na'tz le sinagoga, Caper-
naum.

Yi xtxolbil yi na tak' itz'ajbil

60 Ma yi quibital yi e' wunaka'tz yi e' xom te Jesús, yi jun
chusu'na'tz, itzun cyaltz squibil quib:
—Yi yol yi nkubit, at q'uixbel tan kocsal. Ba'n tcu'n quil
katxum, —che'ch.
61 Itzun yi nachone'n Jesús te chitxumu'n, nin ben jakoltz
scyetz:
—¿Na pe' che'l yabu' te yi chusu'ne'j yi nwal?
62 Ko na che'l yabu' te'j, ¿mbil chitxumu' yil na'jt wetz tzi'n
tcya'j?
63 Ncha'tz qui'c tak' scyeru' kol baj inwankil cyanu', na i yi
Espíritu Sant ya'stzun yi jun yi na ak'on quitz'ajbil wunak. Nin
jun cu'n yol, yi chusu'n yi ja wi't wal scyeru', ya'stzun yi na tak'
itz'ajbil, nin ya'stzun yi mero bintzi.
64 Poro at e' ẍchixo'lu' yi qui na cyocsaj inyol.
Tal Jesús yi yola'tz, na sken el xtxum scyetz yi e' yi qui e' xom
te yi tetz ẍchusu'n. Ej nin el xtxum tetz yi na' scyetz i' yi jun yi
tz'ocopon tan jatxle'n nin ẍchik'ab e' contr.
65 Ncha'tz tal Jesús:
—At wi'nin e'u' yi qui na cyocsaju' inyol. Cha'stzun te yi ja
wal yi jun xtxolbila'tz scyeru': Qui'c rmeril tan xome'n jun
swe'j ko quil tak' Intaj ama'l tetz, —stzun Jesús bantz scyetz.

66 Yi talol Jesús yi xtxolbile'j, at wi'nin e' yi xomche' te'j yi el
chijatxol quib. Qui't e' xom te'j.
67 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz yi e' ẍchusbe'tz:
—¿Ncha'tz pe' axwok itetz, na pe' itajwok chin itil cyen, chi
nchiban yi e' wunake'j?
68 —Qui'c rmeril Ta', —stzun Simón Lu'— na ¿na' scyetz junt
kaxom nint te'j? Na yi yol yi na talu', ya'stzun yi yol yi na ak'on
kutz'ajbil tetz ben k'ej ben sak.
69 Na yi o' ketz, ja wi't kocsaj cu'n yi i ilu'a'tz yi Cristo, yi
bixba'nt tan tule'n. Ej nin na kocsaj ketz yi i ilu'a'tz, ilu' yi
Cy'ajl Kataj Ryos, yi Ryos yi itz' nin tetz, —stzun Lu' bantz tetz.
70 —Yi in wetz ja je' intxa'ol coblaj ixone'n. Poro ilenin at jun
tzixo'lwok yi ni'cu'n tajtza'kl tu yi tajtza'kl Bayba'n, —stzun
Jesús bantz scyetz.
71 Tan yi yole'j, na tzan Jesús tan talche'n yi xtxolbil tetz
Judas Iscariot, yi cy'ajl Simón. Ya'stzun yi Judas yi at tocbil
tan jatxle'n Jesús ẍchik'ab e' contr. Wech yi jun yaja'tz, i' jun
scyeri coblaj ẍchusbe'tz Jesús.

7

Yi e' titz'un Jesús qui na cyocsaj

1 Itzun yi wi't bnixe'n cyakil yi e'chk takle'ne'j, cho'n tzun
bene'n lakak e'chk ama'l cwent Galilea, na nk'era'tz tajbil i'
tan bene'n Judea, na sken tbit yi at cyocbil tan biyle'n i'.
2 Ma yi txant tan tucumule'n yi jun k'ej yi na icy' cya'n yi e'
judiy yi na bi'aj Scab Te',
3 nintzun cyal yi e' titz'un Jesús tetz:
—Ba'n tcu'n cẍben Judea, bantz quilol yi e' achusbe'tz yi
e'chk milawr yi na bnix awa'n.
4 Na quil sc'ul yi ewun cu'n tzaban amunl. ¿Nxac yi ntin
tzone'j na cẍtzan tan banle'n e'chk milawr? Ba'n tcu'n cẍben
tan banle'n e'chk milawra'tz ẍchiwutz cyakil wunak Judea, —
che'ch tzun bantz tetz.
5 Xcy'aklil tu' na chiban cyen yi e' titz'un Jesús te'j, na quinin
cyocsaj yi mbi eka'n ta'n.
6 —Txe'n opon k'ejlal tan jale'n wetz ink'ej. Ma tziwutz itetz,
alchok k'ejil yi ba'n tan joyle'n itetz ik'ej.
7 Poro qui na chi'ch chic'u'l wunak tzite'j chi na chi'ch
chic'u'l swe'j, tan paj yi tzan lajluchaxe'n chipaltil wa'n.
8 Ba'n tcu'n quibene'nk bin itetz, ma in wetz, quil chimben
chan, na txe'n opon k'ejlal tan imbene'n, —stzun i' scyetz.
9 Yi wi't talol yi e'chk yola's, nta'ste'n nin cyaj cyent le ama'l
cwent Galilea.

Yi xa'ke'n Jesús tan tilwe'n yi k'ej yi na bi'aj Scab Te'

10 Itzun bantz, yi nsken chiben yi e' titz'un Jesús tan ticy'se'n
yi k'ej, nin ncha'tz i' nin bentz. Poro ewu'n cu'n tu' topone'n.
11 Ma yi e' wunak, nternin na chitzan tan joyle'n i':
—¿Abil atit jun yaja'tz? —che'ch.
12 Na ẍchixo'l yi e' wunak yi ate'-tz tk'ej, at wi'nin e' yi na
chitzan tan yolche'n Jesús. At e' yi na cyal: "Yi jun yaja'tz,
chumbalaj nin i'." Poro ncha'tz at e' yi na cyal: "Chin cachi'
nin i', na i' jun subul nak," che'ch.
13 Poro jasnewe'n cu'n na chitzan tan yolche'n Jesús, na na
chixob scyetz yi e' contr te Jesús.
14 Itzun te yi na nicy'an cunin yi k'ej, tocompone'n Jesús le
templo. Nin xe'tijt tan chichusle'n wunak.
15 Ma yi e' judiy yi contr te'j, wi'nin cyele'n yabtz te yi yol yi
na tzan tan yolche'n, itzun cyaltz:
—¿Ẍe'n na el xtxum nocxe'j te wi'nin ajtza'kl? Wech na qui'c
ẍchusu'n, —che'ch.
16 —Yi chusu'n yi cy'a'n wetz wa'n, nk'e'tz wetz, ma na tetz
yi jun yi nchinchakon tzaj.
17 Nin alchok scyetz yi na el talma' tan banle'n tane'n yi
tajbil Ryos, tz'elepon xtxum tetz yi cho'n nsaj te'tz te Ryos. Nin
nk'e'tz wajtza'kl cuntu' yi na wal.
18 Na ko at jun yi na xcon tajtza'kl ta'n tan chichusle'n
wunak i'tz jun techl yi k'ej tu' i' na joy. Poro alchok scyetz
yi na tal quib yi na tal yi chusul tetz, itzun i'a'tz yi cy'a'n yi
chusu'n ta'n yi bintzinin tetz. Na wal yi jun yole'j, na ya'stzun
wutane'n wetz. Na yi inchusu'n cho'n na saj te yi jun yi
nchinchakon tzaj. Nk'e'tz in subul nak chi na cyalu'.
19 "Poro yi e' cyeru', e'u' subul nak, na tak'nak Moisés yi ley
scyeru' tan chibnolu' tane'n, poro qui na chitzanu' tan banle'n
tane'n. ¿Nxac tzun na cyaju' cho'cu' tan imbiyle'n? —chij Jesús
scyetz.
20 —Aẍ lo' yab. ¿Na' scyetz jun na taj tz'oc tan abiyle'n? —
che'ch.
21 Stza'wel tzun Jesús chiyoltz:
—Lastum ja bnix jun tal milawr wa'n le jun k'ej ujle'n, poro
cyakil cu'n e'u' ja chicyakaxu' ta'n.
22 Poro chitxume'u' yi mbi banak k'ajtzun kamam Moisés.
I' ak'on yi ley tan chibaje'n circuncidar yi e' ni'. (Poro nk'e'tz
i' xe'tzan cu'n yi jun xtxolbila'tz, ma na i yi e' mam cyen i'.)
Ej nin ko na noj quen yi baje'n circuncidar jun ni' le jun k'ej
ujle'n, ilenin na cho'cu' il tan banle'n tane'n tal wankil i'.
23 Ma jalu', ko ya'tz na chibanu' tul jun k'ej ujle'n tan qui
chipajolu' yi ca'wl Moisés, ¿mbi tzuntz yi na chi'ch chic'u'lu'
swe'j tan tu' yi mmu'l yos wa'n te cyakil yi wankil jun yaj?

24 Quil cyak' quenu' yi balaj ajtza'kl tetz ploj. Ma na yi
na cho'cu' tan ma'le'n e'chk ajtza'kl, tajwe'n yi puntil cu'n
cyuleju'.

Yi talol Jesús na' saje't i'

25 At tzun cobox aj Jerusalén, nin cyaltz:
—¿Nk'era'tz pe' yi yaje'j yi na tzan joyle'n tan cwe'n biyij?
26 Na je bin i' na jilon tzone'j. Nin cya'l nin jun yi nak nimsaj
tib tan makle'n wutz. Ja lo' cyocsaj yi e' kabajxom yi i' yi Cristo
yi bixba'nt tan tule'n.
27 Poro qui' lo', nk'e'tz i' yi Cristo, na elnak katxum tetz yi na'
nsite't yi yaje'j. Poro yil tz'ul tzaj Cristo, cya'l jun tz'el xtxum
tetz yi na' lsite't, —che'ch tzun squibil quib.
28 Nicy' yi na tzan Jesús tan chichusle'n wunak le templo,
nin yi bene'n tbital yi chiyola'tz yi ncyal, mas tcunin je'n wi' i'
tan yol. Itzun taltz:
—¿Na ptzun el chitxumu' tetz yi mbi eka'n wa'n nin na'
nchinsaje't? Qui'. Na yi in wetz nk'e'tz yi wajbil tu'k yi wule'n
tzone'j, poro ja chinsaj chakij tan jun yi mero bintzinin i'. Ej
nin yi juna'tz, qui cyajske'nu' wutz.
29 Poro yi in wetz, wajske'n wutz i', na cho'n nchinsaj te i',
—stzun i' bantz scyetz.
30 Tan tu' yi yol yi baj tlol, nintzun klo' octz cya'n pres,
poro cya'l nin jun nimsaj c'u'l tan stz'amle'n, na ntaxk opon
yi tiempil tan xtx'amxe'n i'.
31 Poro at wi'nin e' cyocsaj yi i' yi Cristo, nin cyal:
—Yi june'j, ya'stzun yi Cristo, yi bixba'nt tan Ryos. Na ïẍkaj
nin tzunk tz'ul junt tan ẍchajle'n e'chk milawr mas balaj swutz
yi milawr yi na kil te yaje'j, —che'ch tzun bantz.

Yi chichakxe'n aj ront tan bene'n Jesús pres

32 Yi quibital yi e' parisey, scyuch' yi e' wi'tz pale' yi na
chitzan wunak tan tak'le'n k'ej Jesús, bene'n tzun chichakol
yi e' aj ront cwent ca'l Ryos tan bene'n klo' quicy'al pres.
33 Cha'stzun te bene'n tlol yi yole'j scyetz yi e' contra'tz:
—Quil na'tij mas tiemp chixo'lu', na chimpakxok junt tir te
yi jun yi nchinchakon tzaj.
34 Chocoponu' tan injoyle'n, poro quil chinjal cyanu', na
qui'c rmeril yil choponu' kalel nopone't wetz.
35 Cyoque'n tzun cobox judiy tan jakle'n squibil quib:
—¿Na' tzun bene't i' yi qui't ljal ka'n? ¿Nka cho'n tzun mben
tan chichusle'n yi e' katanum yi najlche' ẍchixo'l yi e' awer
nak?
36 Ej nin ¿mbi na elepont yi jun yola'tz yi ntal i': 'Chocoponu'
tan injoyle'n, poro quil chinjal cyanu', na qui'c rmeril yil
choponu' kalel nopone't wetz'? chij i' ban sketz, —che'ch.

Yi xtxolbil tetz yi a' yi stk'e' itz'ajbil

37 Itzun bantz te yi wi'tzbil k'ej te yi jun k'eja'tz yi na bi'aj
Scab Te', yi k'eja'tz yi mas na cyak' wunak k'ej, nintzun oc
Jesús tan txoli'n. Nin mast cunin je'n wi' tan yol, itzun taltz:
—Alchok scyetz yi na quim tan saktzi', sajken swe'j nin
swak'e' tc'a'.
38 Na alchok scyetz yil tocsaj yi inyol, smulk'ink jun chin a'
tetz talma' yi stk'e' stz'ajbil, na yi jun xtxolbila'tz tz'iba'nt cyen,
—stzun Jesús scyetz.
39 Yi na elepont jun yola'se'j yi ntal Jesús, i'tz yi tz'ocopon yi
Espíritu Sant te cyalma' yi e'a'tz yil cyocsaj. Poro ntaxk ul yi
Espíritu Sant, na ntaxk quim Jesús, nin ntaxk itz'ij junt tir tan
jale'n k'ej.

Yi cwe'n jatxol tib cyajtza'kl wunak te Jesús

40 Yi quibital wunak yi yola'se'j, at cobox yi cyal:
—Yi yaje'j, ya'stzun yi jun elsanl stzi' Ryos yi at tulbil.
41 Ej nin at coboxt cyal:
—Ya'stzun yi Cristo, yi bixba'nt.
Poro at coboxt yi cyal:
—Poro qui'c rmeril yi cho'nk tz'itz'ij yi Cristo Galilea,
42 na tz'iba'nt cyen le tu'j Kataj yi cho'n tz'itz'ok yi Cristo
te jun xonl k'ajtzun rey Luwiy. Ej nin tz'iba'nt cyen yi cho'n
tz'itz'ok le tnum Belén, yi tanum k'ajtzun Luwiy, —che'ch tzun
bantz.
43 Cu' tunin jatxol tib cyajtza'kl wunak te Jesús.
44 At cobox yi ya'stzun cyajbil tan toque'n klo' Jesús xetze'.
Poro cya'l nin jun nimsaj c'u'l tan tocse'n.

Yi e' wi' banl wi' qui cyocsaj yi Jesús ya'stzun yi Cristo

45 Chipakxe'nt tzun yi e' aj ront cwent ca'l Ryos kale ate't yi e'
parisey scyuch' yi e' wi'tz pale'. Nin yi cyocompone'n, nintzun
e' oc yi e' ajcawa'tz tan jakle'n scyetz:
—¿Mbi tzun yi qui nsaj itcy'al? —che'ch bantz.
46 —E'u' ta', cya'l cunin na kubitwit yol jun yaj chi tane'n
jilon yi jun yaja'tz, —che'ch.
47 —Ncha'tz axwok, ¿ja ptzun cxubsijwok ta'n?
48 Ixkaj atk jun skaxo'l ketz yi o' ajcaw, nin yi o' parisey yi
jajk kocsaj yi i' yi Cristo.
49 Qui'c chixac yi e' wunaka'tz yi na xom chiwi' te'j, na qui
na el chitxum tetz yi mbi na tal yi kaley, —che'ch tzun bantz.
50 At tzun Nicodemo chixo'l yi e' pariseya'tz, yi jun yi xa'k
tzaj tan xajse'n Jesús lak'bal, nintzun ben tlol scyetz:
51 —I na tal kaley, qui'c cu yi nink kak' til jun yaj yi ntaxk
kubit yi yol i'. Nin qui'c cu yi nink kak' til jun yi ntaxk el
katxum tetz yi mbi na tzan tan banle'n, —stzun i' ban scyetz.

52 —¿Ilu' ptzun aj Galilea teru' yi na xom wi'u' te nocxa'tz? Oku' tan joyle'n tul e'chk liwr yi tz'iba'nt cyen, nintzun tilu'-tz yi qui'c nin jun elsanl stzi' Ryos yi cho'nk tz'itz'ok le jun ama'l cwent Galilea, —che'ch tzun bantz tetz Nicodemo.
53 Chijunale'n tzun cyaje'n xe'ak chica'l.

8

Yi xna'n yi wi'tz bnol tetz

1 Ma Jesús, cho'n bene'n i' wi ju'wtz yi na bi'aj wi Olivo.
2 Itzun yi tule'n skil le junt eklok, cho'n tzun tpone'nt le templo. Nin wi'nin e' wunak e' baj opon te'j. C'olewe'n cu'n tzun Jesústz ẍchixo'l tan chichusle'n.
3 Nin te yi na tzan i' tan chichusle'n, e' opon cobox scyeri yi tx'olol xo'l yi ley Moisés, scyuch' cobox parisey te i'. Cy'a'n jun xna'n cya'n yi jopol wutzaj, yi cho'n tx'amxe'n cya'n te junt yaj. Nintzun cu chitxicbaltz chinicy'al wunak.
4 Ma yi cwe'n chitxicbaltz, nintzun ben chijakol tetz Jesús:
—I bin jalu' Ta', ja tx'amxij yi xna'ne'j ka'n te junt yaj yi nk'e'tz chmil.
5 Ej nin yi kaley yi tz'iba'nt cyen tan Moisés, na tal yi tajwe'n tan cwe'n kabiyol yi jun jilwutz xna'na'tz tan c'ub. Ma ilu' teru' Ta', ¿mbi na tal teru' ta'n? —che'ch tzun bantz tetz Jesús.
6 Ja cu' chitxumul yi jun ajtza'kla'tz tan joyle'n puntil yi ẍe'nk jal til Jesús.

Cwe'n tzun mejlok Jesús, nintzun octz tan stz'ibe'n cu'n cobox yol wuxtx'otx' tan wi k'ab.

7 Poro yi e' cyetz, qui e' tane' tan jakle'n quen tetz yi mbi xtxumu'n i' te yi xna'n. Je'n tzun txiclok Jesús, nintzun taltz scyetz:
—Ma jalu' ko at jun ẍchixo'lu' yi na nachon te'j yi qui'c mu'ẍ tal tetz til, ba'n sc'ox nin yi bajx c'ub te yi xna'ne'j, na ja juch til.
8 Cwe'n tzun mejlok junt tir Jesús tan stz'ibe'nt wuxtx'otx'.
9 Ma yi quibital yi e' pariseya'tz yi yol Jesús, nin el chitxum tetz yi cyetz chipaltil. Chijunale'n tzun cyele'ntz. Bajx cunin cyele'n ojk yi e' tijlc'u'lal, xomche' tlen yi e' xicy. Ma yi cyele'n ojk chicyakil, ẍchuc tzun Jesús cyaj cyentz tu xna'n.
10 Nin yi je'n txiclok junt tir Jesús, cya'l junt at. Jalt cuntu' yi xna'n txiclij xlaj i'.

Bene'n tzun jakol Jesús tetz:
—¿Lo'k be' tzun yi jun c'oloj wunak yi na chitzan tan tak'le'n awil? ¿Cya'l pe' jun ẍchixo'l yi mmak'on acaws?
11 —Cya'l jun, Ta', —stzun xna'n bantz.
—Ncha'tz bin in, quil wak' acaws. Ma jalu' quilo'k, poro ntin tu' swale' nin tzatz: Qui't tzajuch awil, —stzun Jesús bantz tetz xna'n.

Jesús i' yi chitxekbil wunak tane'n

12 Toque'nt tzun junt tir Jesús tan yol scyetz wunak. Itzun taltz scyetz:

—I ina'tz, in chitxekbil yi e' wunak wi munt. Alchok scyetz yil xom swe'j, quil tz'a'tij tul tz'o'tz wutzil, ma na sjalok tajtza'kl, nin scambok te yi stz'ajbil.

13 Saje'n tzun chitza'wel yi e' parisey yi yol i':

—Qui'c xe' ayol, na aẍte'n na ayolbej awib, —che'ch.

14 —Qui'. At xe' yi yol yi na wal nin. Qui'c na ban ko inte'n na wak' ink'ej. Na yi in wetz, elnak intxum tetz na' nchinsite't, nin na wil na' nchimbene't. Poro yi e' cyeru', qui na el chitxumu' tetz na' nchinsite't, nka na' nchimbene't.

15 Na yi na cho'cu' tan ma'le'n wajtza'kl, cyajtza'kl tu' wunak na xcon cyanu'. Ma yi in wetz, qui'c nin jun wunak yi najk chintzan tan ma'le'n yi tajtza'kl.

16 Yi nink no'c wetz tan ma'le'n tajtza'kl jun yaj, tz'aknak cu'n lwulej ma'le'n. Na nk'e'tz inchuc yil no'c tan ma'le'n tajtza'kl, poro Intaj yi nchinchakon tzaj, i' jun xomij swe'j, tan ma'le'n cyajtza'kl wunak.

17 Ncha'tz, at jun xtxolbil yi tz'iba'nt cyen le chileyu' yi na tal: 'Ko at cob yaj yi ni'cu'n tane'n claril chiyol, ba'n tzun kocsajtz.'

18 Ej nin cha'stzun wutane'n wetz. Na at cob kaxone'n yi na katzan tan talche'n yi imbalajil. Ite'n nin juna'tz yi in. Ma yi junt i'tz yi Intaj yi nchinchakon tzaj, —stzun Jesús scyetz.

19 Bene'nt tzun chijakoltz tetz:

—¿Na' tzun najle't ataj?

—Qui na el chitxumu' tetz yi na' scyetz in, itzun pyor Intajtz. Yi nink tz'el chitxumu' tetz yi na' scyetz in, tz'elepon tzun chitxumu'-tz tetz yi na' scyetz Intaj, —stzun Jesús bantz scyetz.

20 Yi yola'se'j xcon tan Jesús te yi na tzan i' tan chichusle'n wunak le templo. Cho'n at i' le k'ab ca'l kale na cu' quent ofrent. Poro cya'l nin jun nimsaj c'u'l tan tocse'n i' xetze', na ntaxk opon yi tiempil.

Yi talol Jesús yi at e' ẍchiquimok tk'ab quil

21 Bene'n tzun tlol Jesús junt xtxolbil scyetz:

—Yi in wetz, na'je'n. Nin chocoponu' tan injoyle'n, poro quil chinjal cyanu'. Ẍchiquimoku' tk'ab quilu'. Cha'stzun te qui'c rmeril yi nink choponu' kalel nopone't wetz.

22 Cyoque'n tzun yi e' judiy tan yol squibil quib:

—¿Copon plo' biyol tib, yi na tal tzaj i' sketz yi qui'c rmeril tan kopone'n ketz kalel tz'opone't i'? —che'ch tzun bantz.

23 —Yi e' cyeru', e'u' tetz wuxtx'otx'. Ma yi in wetz, in tetz tcya'j. Yi e' cyeru', cyajtza'kl tu' wunak xomche'u' te'j. Ma yi in wetz nk'e'tz cyajtza'kl wunak xomchin te'j.

24 Cha'stzun te sotzel chiwutzu' sbne' tan paj quilu'. Na ko
quil cyocsaju' na' scyetz in, ẍchiquimoku' tk'ab quilu', —stzun
Jesús scyetz.
25 —¿Na' tzun scyetz aẍ? —che'ch tzun.
—Walnak bin scyeru' le xe'tzbil tzaj na' scyetz in.
26 Ej nin ncha'tz, at wi'nin e'chk takle'n yi na icy' tinc'u'l tan
talche'n klo' scyeru'. Na at wi'nin chipaltilu' yi tajwe'n tan
walol scyeru'. Ej nin bintzinin yi inyol yi na wal scyeru', na
cho'n sajnak wital te yi jun yi nchinchakon tzaj, —stzun Jesús
bantz scyetz.
27 Poro qui el chitxum tetz yi i'tz yi Taj i' yi na tzan tan
yolche'n nin scyetz.
28 Cha'stzun te, bene'nt tlol junt yol scyetz:
—Yil chin chich'imbaje'nu' tcya'j, kalena's tzun tz'el chitx-
umu' tetz yi na' scyetz in. Ej nin tz'elepon chitxumu' tetz yi
qui na chintzan tan banle'n jun takle'n yi in cuntu'k. Ma na
Intaj, ya'stzun q'uil wukanil.
29 Na yi jun yi nchinchakon tzaj, at nin i' swe'j. Qui na chin
tak' cyen Intaj inchuc, na ilenin na chintzan tan banle'n yi
e'chk takle'n yi na pek' i' te'j, —stzun i' bantz scyetz.
30 Yi talol Jesús yi e'chk yola'se'j, wi'nin tzun wunak cyocsaj
yol i'.

Yi e' mero nitxajil Ryos tu yi e' pres tk'ab Bayba'n

31 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz yi e' judiya'tz, yi watok cunin
cyocsaj yol i':
—I bin jalu', yi e' cyeru', kol chixomu' te weri inchusu'n,
chocoponu' tetz mero inchusbe'tz.
32 Ncha'tz, kol chixomu' te weri inchusu'n, tz'elepon chitx-
umu' tetz, yi i'tz yi bintzi, nin cheleponu' liwr tk'ab quilu' ta'n,
—chij i' ban scyetz.
33 —¿Ẍe'n tzuntz Ta'? Na yi o' ketz, o' xonl k'ajtzun Abraham.
Ej nin xomcho' te yi ẍchusu'n i'. Nin qui'c nin jun tir jajk kaxom
te ẍchusu'n junt. ¿Mbi xac na talu' sketz yi tajwe'n tan kele'n
liwr? —che'ch tzun bantz tetz Jesús.
34 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:
—Jun cu'n yol na wal nin scyeru', cyakil yi e' yi na chitzan
tan juchle'n quil, e' pres tk'ab quil.
35 Je jun elsawutzile'j: Cyakil yi e' yi na chitzan tan juchle'n
quil, ni'cu'n e' chi tane'n jun esclaw, yi pres wutz i' tk'ab
patrón. Na jun esclaw, nk'e'tz i' jun tajlal nitxajil patrón. Na
nk'e'tz ni'cu'n jun esclaw chi jun cy'ajol, yi ba'n sban yi tetz
tajbil.
36 Cha'stzun te na wal nin scyeru', yi in wetz in Cy'ajol. Kol
chicolpiju' wa'n, cheleponu' liwr le bintzinin.

37 Yi e' cyeru', e'u' xonl Abraham chi wutane'n wetz. Poro
na cyaju' cho'cu' tan imbiyle'n, na qui na cyocsaju' yi inyol yi
na wal.
38 Ej nin yi in wetz, na inyol yi yol yi alijt tan Intaj swetz.
Ma e' cyeru', na chitzanu' tan banle'n yi tajbil yi cyajcawilu',
—stzun Jesús scyetz.
39 —Poro yi ajcaw ske'j, i'tz k'ajtzun kamam Abraham, na yi
o' ketz, o' mero xonl i', —che'ch tzun.
—Yi bintzinink e'u'k xonl Abraham, na klo' chitzanu' tan
banle'n yi e'chk takle'n balaj yi ban i'.
40 Poro qui', na yi cyeru' cyajbilu' i'tz tan cyoque'nu' tan im-
biyle'n. Na cyaju' cho'cu' tan imbiyle'n tan tu' yi na chintzan
tan xtxole'n yi mero bintzi scyeru', yi sajnak tlol Ryos swetz.
Poro yi ajtza'kl yi na chitzan cyeru' tan nuc'le'n, nk'era'tz
banak k'ajtzun Abraham.
41 Yi cyajtza'klu' cho'n na saj te yi cyajcawilu', yi tz'amol
quikanilu', —stzun Jesús scyetz.
—¿Ăe'n tzuntz? na yi o' ketz, o' mero me'l cy'ajl Ryos. Qui'c
junt yi tz'amol kukanil, —che'ch.
42 —Yi bintzinink e'u' me'l cy'ajl Ryos, na klo' chipek'u' swe'j,
na cho'n sajnakin te Ryos. Na nk'e'tz yi wajbil tu'k yi nu'l
tzone'j, ma na Ryos nchinchakon tzaj.
43 ¿Mbi tzuntz yi qui na el chitxumu' te yi weri inyol? Je
puntile'j, qui na el chitxumu' tetz tan paj yi qui na cyaju'
quibitu'.
44 Na yi e' cyeru', yi tz'amol quikanilu' i'tz yi Bayba'n, na e'u'
tetz. Nin na chitzanu' tan banle'n yi tetz tajbil. I' biyol nak le
xe'tzbil tzaj. Qui'c nin jun tir yi jajk xom i' te bintzi. Ej nin
qui'c nin jun tir yi najk jilon i' bintzi. Yi na xtxum cu'n e'chk
la'jil, tetz nin i', na chin la'j nin i', na i' txumun cyen yi la'jil le
xe'tzbil tzaj.
45 Yi in wetz, na wal yi mero bintzi scyeru', poro qui na
cyocsaju' inyol.
46 I bin jalu', ¿na' scyetz jun chixo'lu' yi nink xcye' tan
talche'n tzaj yi jajk injuch jun wil? Na ja lajluchax ăchiwutzu'
yi bintzinin yi yol yi na chintzan tan yolche'n. ¿Mbi tzuntz yi
qui na cyaju' cyocsaju'?
47 Poro cyakil yi e' yi bintzinin e' tetz Ryos, quibite' yi yol
Ryos. Ma yi e' cyeru', nk'e'tz e'u' tetz Ryos. Cha'stzun te qui na
cyaju' quibitu' inyol.

At nin Cristo yi ntaxk itz'ij Abraham

48 Cyoque'n tzun yi e' judiy, yi contr te Jesús, tan talche'n
tetz:
—Bintzi yi na kal yi aă tu' aj Samaria. Ej nin pitij quiă tan
jun espíritu cwent Bayba'n, —che'ch tzun bantz tetz.

49 —Yi in wetz, nk'e'tz pitij chin tan jun espíritu cwent
Bayba'n, na cyakil yi e'chk takle'n yi na chintzan tan banle'n,
i'tz tan tak'le'n k'ej Intaj. Ma yi e' cyeru', na chitzanu' tan
telse'n ink'ej.
50 Yi in wetz qui na chintzan tan joyle'n ink'ej. Poro at jun
yi stak'e' ink'ej. Ej yi juna'tz ba'n na xcye' te'tz tan ma'le'n
ajtza'kl, ko ba'n atit nka qui'.
51 Jun cu'n yol na wal nin scyeru', alchok scyetz yil xom te
yi weri inchusu'n, quil quim tera'tz, —stzun i' bantz scyetz.
52 —Ma jalu', tan tu' ayol mas tcu'n na el katxum tetz yi pitij
quiẍ tan jun espíritu cwent Bayba'n. Na yi Abraham quimnak
i'. Nin cyakil yi e' elsanl stzi' Ryos ja chiquim len. Ma yi aẍ
awetz na cẍtzan tan talche'n: 'Alchok scyetz yil sban tane'n yi
e'chk takle'n yi na wal, quil quim tera'tz,' cẍchij bin sketz.
53 ¿Ẍe'n tzuntz? ¿At ptzun mas arak'ej swutz k'ajtzun Abra-
ham? Na yi k'ajtzun Abraham ten quim. Nin ncha'tz yi e'
elsanl stzi' Ryos, ja chiquim len. Ma aẍatz, ¿mbi eka'n awa'n?
—che'ch bantz tetz.
54 —Yi nink no'c tan tak'le'n ink'ej swibil wib, qui'c na tak'.
Poro yi jun yi na tzan tan tak'le'n ink'ej, i'tz yi Intaj. Ite'n
chiryosilu' yi na cyalu'.
55 Poro qui na pujxij i' cyanu'. Ma yi in wetz pujxnakt wa'n.
Yi nink wal nin scyeru' yi qui wajske'n wutz, in tzun klo' la'j
chi quitane'n cyeru'. Poro jun cu'n yol, wajske'n wutz Intaj.
Nin na chintzan tan banle'n tane'n yi mbi cu'n na tal tzaj
swetz.
56 Ncha'tz yi Abraham, yi chimam chite'u', wi'nin tzatzine'n
i' yi k'ukewe'n c'u'l swe'j. Ej nin wi'nin tzatzine'n yi tele'n
xtxum i' swetz, —stzun Jesús scyetz.
57 —Txe'n nin tz'ak nicy' cient yob awa'n, nin na awal tzaj
sketz yi awilnak Abraham, —che'ch tzun tetz.
58 —Jun cu'n yol na wal nin scyeru', yi ntaxk ul itz'ok
Abraham, atin nin wetz, —stzun Jesús scyetz.
59 Cyoque'n tzuntz tan sicy'le'n c'ub, tan c'oxle'n Jesús. Poro
nin tew tib, nin el tzaj ẍchinicy'al. Nin yi tele'n tzaj le templo,
aje'n nin bantz.

9

Yi jakxe'n wutz jun yaj yi moyi'ẍ i' yi titz'le'nix

1 Itzun bantz yi quicy'e'n cu'n Jesús scyuch' e' ẍchusbe'tz tul
jun ama'l, nin ben quilol jun yaj yi moyi'ẍ nin i' yi titz'e'n.
2 Cyoque'n tzun yi e' ẍchusbe'tz tan jakle'n tetz Jesús:
—Ta', ¿mbi tzuntz yi moyi'ẍ yi yaje'j yi titz'e'n? ¿I plo' tan paj
yi til yi taj xtxu', nka tan paj yi at tetz til? —che'ch tetz Jesús.

3 —Nk'e'tz tan paj yi tetz til, nin nk'e'tz tan paj yi til yi taj xtxu'. Poro yi puntil i'tz: moyi'ẍ i' yi titz'e'n tan lajluchaxe'n yi porer Ryos te i'.
4 Jalen pe'k yi at ama'l tajwe'n tan bnixe'n yi tajbil yi jun yi nchinchakon tzaj, na tz'ul jun tiemp yi qui'c rmeril tan wak'uje'n.
5 Poro jalen pe'k yi atin tzone'j wi munt, in chitxekbil wunak tane'n.
6 Yi wi't baje'n yolol e'chk yole'j, nintzun cu' stzubil yi t'a'al stzi' wuxtx'otx', nin oc tan banle'n mu'ẍ tal ni' xk'ol tan yi t'a'al stzi'a'tz. Yi bnixe'n, nin oc tk'oltz te wutz moyi'ẍ.
7 —Quilo'k tan xtx'ajle'n awutz tul yi pila' yi na bi'aj Siloé. (Yi na elepont yi bi' yi a'a'tz i'tz: Chakijt.)
Nintzun bentz, nin oc tan xtx'ajle'n yi wutz tc'u'l yi jun pila'a'tz.
Ma yi tule'n, nsken jakxij yi wutz.
8 Yi quilol yi e' wisin scyuch' yi e' mas wunak, yi cyajske'n wutz yi moyi'ẍa'tz, nintzun cyaltz:
—¿Nk'e'tz pe' yi yaje'j yi c'olch cun tunin tan rmosumi'n?
9 —I'tz, —che'ch cobox.
Poro at e' cyal:
—I cunin i'a'tz, poro nk'era'tz.
Bene'n tzun tlol yi yaja'tz scyetz:
—I ina'tz.
10 —Poro ¿ẍe'n tzuntz? na ba'nt bin cxmayin jalu', —che'ch tetz.
11 —I bin yi jun yaj yi na bi'aj Jesús i' njakon inwutz, na ja cu' bnol mu'ẍ tal xk'ol nin oc tk'ol stzi'ak inwutz, nin taltz swetz: "Or, quilo'k tan xtx'ajle'n awutz le pila' Siloé," chij i' ban swetz. Nintzun imbentz tan xtx'ajle'n inwutz le jun pila'a'tz. Jakxe'n nin tzun ban inwutz, —stzun yaj scyetz.
12 —¿Na' tzun atit yi jun yaja'tz jalu'? —che'ch.
—Cuquen, alo' atit, —stzun moyi'ẍ bantz.

Yi cyoque'n yi e' parisey tan ẍch'ote'n stzi' yi yaj yi jakxij wutz

13 Bene'n tzun quicy'al yi jun yaja'tz ẍchiwutz yi e' parisey.
14 Na yi jun k'eja'tz, yi cwe'n bnol Jesús yi xk'ol tan tulse'n yos tu moyi'ẍ, i'tz jun k'ej yi qui'c cu tan cyak'uje'n e' judiy.
15 Cyoque'nt tzun yi e' pariseya'tz tan ẍch'ote'n stzi' yi yaja'tz yi ẍe'n cu'n ban yi mmu'l yos tuch'. Bene'n tzun tlol yi yaj scyetz:
—Xk'ol tu' bin oc tk'ol te inwutz. Nin cawun i' tan imbene'n tan xtx'ajle'n inwutz. Ntina'tz tu'-tz. Ma jalu' ba'n chinx-mayin, —stzun i' bantz.
16 At tzun cobox ẍchixo'l yi e' parisey yi cyal:

—Yi jun yaja'tz, yi mbnon yi e'chk takle'ne'j, nk'e'tz i' tetz Ryos, na qui na tek ẍchi' yi jun k'ej yi qui'c cu tan kak'uje'n, —che'ch e' bantz.

Ej nin at coboxt cya'ltz:

—Yi juchul ilk yi jun yaja'tz, ¿ẍe'n klo' xcye' i' tan banle'n jun milawr chi tane'n yi je'j yi mbnix ta'n? —che'chtz.

Baj cun tunin jatxol tib yi cyajtza'kl.

17 Cyoque'n tzuntz tan jakle'n junt tir tetz yi yaja'tz, yi jakxij wutz:

—Ma aẍ, ¿mbi na atxum te yi yaja'tz, yi njakon awutz?

—Yi wetz yi na intxum i'tz yi i' jun elsanl stzi' Ryos, —stzun yi yaja'tz.

18 Poro yi e' judiy quinin cyocsaj ko moyi'ẍ wutz yaj sajle'n. Cha'stzun te yi bene'n mantar tan chichakle'n yi taj xtxu' yi moyi'ẍ, yi nsken ul yos tuch'.

19 Ej nin e' baj octz tan jakle'n quen scyetz:

—Yi yaje'j, ¿ya'tz pe' chinitxajilu', yi na cyal wunak yi moyi'ẍ i' titz'e'n? ¿Ẍe'n tzun bantz yi ba'n xmayin jalu'? —che'ch bantz.

20 —Yi yaje'j, ya'stzun kanitxa'. Ej nin bintzinin moyi'ẍ i' yi titz'e'n.

21 Poro yi o' ketz qui na el katxum tetz yi ẍe'n lo' mban yi mmu'l yos tuch' na ba'nt na xmayin jalu'. Ej nin ncha'tz, qui na el katxum tetz alo' scyetz njakon wutz. Poro ba'n chijak ninu' tetz. Iẍkaj nitxa'e't tzunk i'. At rmeril tan tlol i' scyeru' yi mbi mbajij.

22 Ja cyal yi e' taj xtxu' yi yole'j tan paj xo'w, na elnak chitxum tetz yi nsken bixe' cyak'un e' judiy, yi alchok scyetz yil tocsaj yi Jesús ya'stzun yi Cristo, tajwe'n cu'n tan tele'n laju'n ẍchixo'l yi cmon yi na chimol quib le sinagoga.

23 Cha'stzun te bene'n cyalol yi e' taj xtxu': “Chijak ninu' tetz. Iẍkaj nitxa'e't tzunk i',” che'ch.

24 Saje'n tzun chichakol junt tir yi yaja'tz, yi nsken jakxij wutz. Itzun cyaltz tetz:

—Ma jalu', swutz cu'n Ryos, alaj yi mero bintzi sketz. Na elnak katxum tetz yi jun yaja'tz i' jun juchul il, —che'ch tzun.

25 —Qui bin na wil wetz yi ko juchul il yi jun yaja'tz nka qui'. Ntina'tz wetz yi na el intxum tetz, i'tz yi in moyi'ẍ sajle'n, ma jalu' ba'n chinxmayin, —stzun i' scyetz.

26 Poro qui icy' chipaj tan jakle'n tetz:

—Poro ¿ẍe'n tulej tan jakle'n awutz?

27 —Ja wi't wal yi puntil scyeru', nin qui na cyocsaju'. ¿Mbi xac scyeru' kol wal nin junt tir? ¿Nka na tzun cyaju' chixomu' te'j?

28 Cyoque'n tzun yi e' judiy tan xcy'aklil te'j.

—Yi aẍatz, cho'n xomij awi' te yi jun yaja'tz, poro yi o' ketz cho'n xomij kawi' te tajtza'kl k'ajtzun Moisés.
29 Yi o' ketz, elnak katxum tetz yi Ryos ak'on tajtza'kl Moisés, poro yi nocxa'tz qui na el ketz katxum tetz alo' nsaje't-x, —che'ch tetz yaj.
30 —¡Ah! Wi'nin na ne'l yab te cyajtza'klu' yi qui na el chitxumu' tetz yi na' nsite't yi jun yaja'tz, wech na ja jakxij inwutz ta'n.
31 Elnak katxum tetz yi qui na tbit Ryos chitzi' chikul yi e' juchul il. Ntin na tbit i' chitzi' chikul yi e' yi na chitzan tan c'u'laje'n, nin tan banle'n tane'n yi tetz tajbil.
32 Na cya'l na kubit wit yi jajk ul yos tu jun moyi'ẍ tan jun yaj.
33 Yi nk'e'tz cho'nk mpon tzaj yi yaja'tz te Ryos, quil bnix jun takle'n ta'n ẍchuc, —stzun yi yaja'tz yi jakxij wutz.
34 —Yi aẍa'tz, iẍkaj ploj nink il c'ol cy'a'n awa'n. ¿Na ptzun awaj cẍo'c tan kachusle'n? —che'ch tzun bantz.
Tele'n tzaj tzun chilajultz chixo'l.

Yi e' yi moy wutz cyajtza'kl

35 Yi ticy'e'n cobox k'ej, nin quilt quib Jesús tu yi jun yaja'tz, yi jakxij wutz ta'n. Nsken tbit Jesús yi elnak tzaj laju'n i' ẍchixo'l cmon. Bene'n tzun jakol Jesús tetz:
—¿Na pe' awocsaj yi at yi Cy'ajl Ryos skaxo'l? —chij Jesús tetz.
36 —Ta', ẍchaje'u' swetz na' scyetz i' tan wocsal, —chij yaj.
37 —Awajske'n wutz, na i i'a'tz yi in, yi na chijilon nin tzatz.
38 Lajke'l nin tzun cwe'n mejlok yaj swutz Jesús, nintzun taltz:
—Ta', na wocsaju' yi ilu'a'tz yi mero Cy'ajl Ryos.
39 —Yi in wetz, ja nu'l tzone'j wi munt tan ma'le'n cyajtza'kl yi e' wunak bantz jakxe'n wutz cyajtza'kl yi e' yi jopij wutz cyajtza'kl. Ej nin ja nu'l tan jople'n wutz cyajtza'kl yi e' yi jakij wutz cyetz cyajtza'kl tane'n ẍchiwutz, —stzun Jesús bantz tetz.
40 At tzun cobox parisey yi ate' quentz xlaj. Ej nin yi quibital yi yol Jesús, nin ben chitza'weltz:
—Iẍkaj jopij tzunk wutz ketz kajtza'kl, —che'ch.
41 —Yi bintzinink yi moy wutzil tu'k na chicy'anu', qui'c klo' chipaju' te quilu' yi na chitzanu' tan juchle'n. Poro tan paj yi na cyalu' yi qui jopij wutz cyajtza'klu' ẍchicyajk cyenu' tk'ab quilu', —stzun Jesús bantz scyetz.

10

Yi elsawutzil tetz jun pe'm cneru'

1 Jun cu'n yol na wal nin scyeru', alchok scyetz yi cho'n na je' wi pe'm tan tocompone'n ẍchixo'l cneru', alk'om i', na qui na xcon yi puert ta'n. Ntin na je' wi pe'm.

2 Ma yi mero pstor na xcon yi puert ta'n.
3 Ncha'tz yi q'uicy'lom puert, na tak' ama'l tetz tan toque'n.
Nin ncha'tz yi e' cneru', elnak chitxum te wi' yi pstor scyetz.
Ej nin na oc yi pstor cyetz tan chimoxe'ne'l tzaj tan chibi'.
4 Yi na che'l tzaj tpe'm, na bajxij i' ẍchiwutz, nin na chixom
nin yi e' cneru' wutz coc, na echa'nt yi wi' yi pstor cyetz cya'n.
5 Quil chixom nin yi e' cneru' te junt yi qui ajske'n wutz
cya'n. Ojke'n ẍchibne' swutz, na qui echa'nt wi' cya'n.
6 Ja xcon yi jun elsawutzile'j tan Jesús, poro qui el chitxum
tetz yi mbi na elepont.

Jesús ya'stzun balaj pstor

7 Toque'n tzun Jesús tan talche'n nin junt tir scyetz:
"Jun cu'n yol na wal nin scyeru': I ina'tz, in puertil chipe'm
cneru' tane'n.
8 Cyakil yi e' yi ja cyocsaj quib chi pstor cneru' sajle'nix
tunintz, e' cu'n alk'om.* Poro yi e' wetz wawun, quil chixom
nin scye'j.
9 I ina'tz, in puertil yi pe'm cneru'. Alchok scyetz yil chin
xconsaj tan toque'n tpe'm, sclaxok. Stzatzink yil tz'oc i' tetz
tajlal wawun. Nin nternin tz'oc, nternin tz'el tzaj tan bi'l
tzatzi'n. Sjalok yi bi cu'n tajwe'n tetz.
10 "Yi e' alk'om, ntin na chu'l tan cyalk'e'n, nin tan chibiyle'n
yi e' cneru', nin tan chixite'n. Poro yi in wetz, ja nu'l tan
tak'le'n quitz'ajbil wunak, jun itz'ajbil yi qui bajsbe'n tetz.
11 I ina'tz in balaj pstor. Na na quilu' jun balaj pstor na tak'
tib tan chicolche'n yi e' tawun.
12 Poro yi e' yi mosi'n tu' quitane'n tan chiq'uicy'le'n cneru',
quil cho'c il scye'j yil tz'ul tzaj xo'j, squile' cyen yi e' cneru',
nin chelepon ojk. Quil tz'ok' chic'u'l scye'j, na nk'e'tz cyetz. E'
tu mos. Pwok tu' na chiwutz cyen te'j. Ej nin yil tz'ocopon xo'j
ẍchixo'l yi e' cneru', xcyek tan chibiyle'n cu'n, nin tan chixite'n.
13 Yi jun jilwutz pstora'tz, qui na ok' chic'u'l scye'j cneru', na
nk'e'tz cyetz, e' tu' mos, ntin na chipek' te chichojo'n.
14-15 "Ma yi in wetz, i ina'tz yi balaj pstor. Ej nin ajske'n
inwutz tan Intaj. Ncha'tz in, wajske'n wutz i'. Ni'cu'n tzun
kutane'n scyuch' e' wawun. Echa'n chiwutz wa'n, nin ncha'tz
e', cyajske'n inwutz. Yi in wetz, swak'e' wib tan chiclaxe'n.
16 Poro ncha'tz, ate' mas wawun yi nk'e'tz cho'n ate' ẍchixo'l
yi cyuch'e'j, poro tajwe'n tan chisaje'n swe'j. Chocopon cye'tz
c'ulutxum jak' inca'wl. Ej nin junit bu'j ẍchibne' scyuch' yi e'
mas. Ej nin jun ntzi' pstor cyetz sbne'.
17 "Na pek' Intaj swe'j, na wak'o'nt wib tk'ab quimichil, poro
nitz'okt junt tir.

---

* **10:8** Is 56.9-12; 40.10-11; Jer 23.1-4; 25.32-38.

18 Cya'l jun yi nink xcye' tan imbiyle'n. Inte'n swak'e' wib.
Ba'n chinquim, ej nin ba'n nitz'ij junt tir, na ya'stzun cawbe'n
wetz tan Intaj."
19 Yi quibital yi e' judiy yi xtxolbila'tz, nin cu' jatxol tib
cyajtza'kl.
20 At wi'nin e' yi cyal:
—¿Nxac yi taclche' wunak tan tbite'n yol yi nocxe'j? Na pitij
i' tan jun espíritu cachi'. Nin ja lo' oc yab le wi', —che'ch.
21 Poro at coboxt yi cyal:
—Poro quil xcye' jun yaj tan talche'n yi e'chk yola'tz yi ko
pitij i' tan jun espíritu cwent Bayba'n. Ixkaj nink xcye' jun
espíritu cwent Bayba'n tan jakle'n wutz jun moyi'x, —che'ch
tzun bantz.

Yi tele'n k'ej Jesús cyak'un e' judiy

22 Itzun bantz yi ticy'e'n wutz k'ej yi templo Jerusalén, i'tz
tiemp tetz che'w.
23 Cho'n tzun na xon Jesús xe jun galer, yi cy'anl tetz yi
templo, yi na bi'aj Galer Tetz Salomón.
24 Cyoque'n tzun chicmonil quib yi e' judiytz te'j, itzun
cyaltz:
—Na cabej kac'u'l tzawe'j. ¿Tona' tzawal sketz yi mero
bintzi? ¿I pe' axa'tz yi Cristo yi bixba'nt tan Ryos tan tule'n,
nka qui'? Ya'stzun klo' na kaj kubit, —che'ch tzun bantz tetz.
25 —Alijt wa'n scyeru', poro qui na cyocsaju' inyol. Ncha'tz
yi e'chk milawr yi na chintzan tan banle'n tan porer Intaj, na
tzan tan xchajle'n yi claril scyeru'.
26 Poro yi e' cyeru', qui na cyocsaju', na nk'e'tz e'u' tajlal yi
e' wawun. Ej nin je jun xtxolbile'j yi walnak scyeru':
27 Yi e' wetz wawun, echa'n inwi' cya'n. Ej nin wajske'n
chiwutz. Ncha'tz e' cyetz, xomche' swe'j.
28 Swak'e' jun itz'ajbil scyetz yi qui bajsbe'n tetz. Quil
chisotz cyera'tz. Nin cya'l nin jun yi nink xcye' tan majle'n
len jun tink'ab.
29 Ak'ij che't tan Intaj swetz, nin cya'l nin jun yi nink xcye'
tan chimajle'n len tk'ab i', na qui'c nin jun yi mas cham swutz
i'.
30 Ej ncha'tz, yi in wetz tu Intaj, junit o', —stzun i' scyetz.
31 Cyoque'n tzun yi e' judiy tan sicy'le'n c'ub tan cyoque'n
klo' tan c'oxle'n Jesús.
32 Poro nintzun ben tlol Jesús scyetz:
—Xchiwutz cuninu' yi ja bnix wi'nin e'chk takle'n balaj wa'n
tan porer Intaj. ¿Na' scyetz jun scyeri e'chk takle'na'tz yi
minjuch wil te'j yi chocoponu' tan inc'oxle'n tan c'ub?
33 —Nk'e'tz tan paj yi e'chk takle'n balaj yi maban, itzunk
awila's yi kocopon tan ac'oxle'n tan c'ub. Ma na tan paj yi

e'chk yol yi na cẍtzan tan yolche'n, yi na el k'ej Ryos ta'n. Aẍ tu' jun sloj wunak, poro na awocsaj awib tetz Ryos, —che'ch tetz.

34 —Je yol Ryos talnake'j. Tz'iba'nt cyen tul chileyu'. Chin clar cunin na tal: 'E' cu'nu' ryos.' Ya'stzun yol yi tz'iba'nt cyen.

35 Quil sc'ul yi qui'k kocsaj yi yol yi tz'iba'nt cyen, na ja chibi'aj ryos yi e' yi ja cyocsaj yol Ryos tentz.

36 ¿Nxac tzun yi na cyalu' swetz yi na chintzan tan telse'n k'ej Ryos tan tu' yi nwal scyeru' yi in Cy'ajl Ryos? wech na jatxij chint, nin chakij chint ta'n tan inxcone'n tetz.

37 Yi ko nk'era'tz yi tajbil Intaj yi na chintzan tan banle'n, qui bin cyocsaju' inyol.

38 Na chintzan tan banle'n yi tajbil Intaj, poro yi e' cyeru' qui na cyocsaju' yi in Cy'ajl i'. Siquier nink yi e'chk milawr nink cyocsaju', tan tele'n chitxumu' tetz yi junit o' tu Intaj, —stzun i' bantz scyetz.

39 Oque'n nin tzun klo' ban Jesústz cya'n xetze', poro qui tx'amxij cya'n.

40 Cho'n tzun pakxe'n Jesústz lilen jalaj icy'en yi a' Jordán. Cho'n tzun cyaje'n cyen tul yi ama'l kale oque't Wa'n tan jese'n a' ẍchiwi' wunak.

41 Poro wi'nin wunak e' ẍcha'k tan tbite'n yol Jesús, ej nin cyaltz:

—Yi Wa'n, qui'c nin jun milawr bnix ta'n, poro cyakil yi e'chk yol yi yolnak i' te yaje'j, bintzinin te'tz, —che'ch tzun cobox tkant.

42 Le yi jun luwara'tz wi'nin wunak cyocsaj yi Jesús i' yi Cristo.

11

Yi quime'n Lázaro

1 Itzun bantz, at jun yaj yi na bi'aj Lázaro. Yabi'ẍ i'. Ej nin at cob tanub i' yi na chibi'aj Mariy tu Mart. Cho'n najlche' le tnum Betania.

2 Nin yi jun yi na bi'aj Mariy, ya'stzun yi xna'n yi oc kojol yi tz'ac'bil yi wi'nin c'o'cal te tkan Jesús, nin yi oc tan skejse'n tan yi xi'il wi'.

3 Nintzun ben chimantar yi e' tanuba'tz tan ẍchakle'n Jesús.

—Ta', yi jun tamiwu', yabi'ẍ, —che'ch yi e' chakum yi ben cyak'un.

4 Yi tbital Jesús yi chiyoltz, nintzun taltz:

—Yi jun yabi'ẍ, nk'e'tz sotze'nk sbne'. Na yi tetz yablil, i'tz tan ẍchajle'n yi at k'ej Ryos. Nin tan ẍchajle'n yi at wetz ink'ej, yi in Cy'ajl Ryos.

5 Wi'nin na pek' Jesús scye'j Lázaro tu Mart tu Mariy.

6 Poro yi tbital Jesús yi stziblal Lázaro yi yabi'ӧ i', qui ben
chan tan tilwe'n. Cobt lo' k'ej cyaj i'-tz le ama'l kale ate't.
7 Kalena's tzun tloltz scyetz yi e' ӧchusbe'tz:
—Quin kapakxok junt tir Judea, —stzun i' scyetz.
8 —Poro Ta', ac'aj chan cyoque'n klo' e' judiy tan biyle'n
klo'u' tan c'ub. ¿Mbi tzuntz yi na taju' benu' junt tir? —che'ch
tzun bantz tetz Jesús.
9 —Ba'n chimben, na txe'n jepon tamp yi ank'i'n yi ak'ijt
tan Kataj swetz. Je jun elsawutzile'j: Ni'cu'n yi ank'i'n yi ak'ij
swetz tu yi coblaj or tkan skil yi at tul jun k'ej. Nin kol nak'uj
tkan skil, qui'c lbajij swe'j.
10 Poro kol tzinch'iw jalen yil tz'oc tz'o'tz, quil bnix yi
wak'un. Nin chinjepon tzotp tan paj yi qui lajluch.
11 Ej nin ncha'tz, nin ben tlol scyetz:
—Yi kamiw Lázaro, watl tu' na ban. Poro nchimben tan
c'ase'n.
12 —Poro Ta', yi ko na wit, i'tz jun techl yi tz'ul yos tuch', —
che'ch bantz tetz.
13 Yi eka'n tan yol Jesús i'tz yi nsken quim Lázaro, poro
ӧchiwutz cyetz yi watl tu' na ban.
14 Toque'n tzun Jesús tan yol scyetz yi clar cunin:
—I bin Lázaro, quimich nin mban te'tz.
15 Poro wi'nin na chintzatzin yi quibin yi toque'n noj il
swutz, na tan yi xtxolbil yi sbajok, tzitocsaje' yi mbi eka'n
wa'n. Or itetz, quin tan tilwe'n, —stzun Jesús scyetz.
16 Itzun Maӧ, yi jun yi na a'lchij yoӧ tetz, nin ben tloltz scyetz
yi e' mas ӧchusbe'tz Jesús:
—Ncha'tz o' ketz, quin bin. Ba'n kaquim tuch' Jesús.

Jesús ya'stzun na ak'on itz'ajbil

17 Ma yi tpone'n Jesús Betania le luwar kale atit yi najbil
Lázaro, nintzun tbit yi nsken el cyajix k'ej mukxle'nix.
18 Cho'n at Betania naka'jil Jerusalén. Qui lo' obnak jun
ujlub.
19 Cha'stzun te wi'nin wunak ate'-tz tan mayse'n chic'u'l
Mart tu Mariy tan yi il yi noj quen swutz chixibin.
20 Itzun yi tbital Mart yi txant tan tpone'n Jesús, nintzun
bentz tan c'ulche'n. Ma yi Mariy, cho'n cyaje'n cyen te'tz xe
ca'l.
21 Yi chic'ulul quib Mart tu Jesús, nintzun ben tlol tetz:
—Ta', yi atku' tzone'j qui' klo' nquim yi inxibin.
22 Poro na el intxum tetz yi stk'e' Ryos cyakil e'chk takle'n
yil sc'uchu' tetz, —chij Mart.
23 —Yi axibin, tz'itz'ok junt tir.
24 —Bintzi Ta', na wocsaj yi tz'itz'ok junt tir, poro jalen yil
chitz'ij junt tir yi e' alma' le wi'tzbil k'ejlal, —chij Mart tetz.

25 —I ina'tz yi na chinje'san tzaj yi e' quimnake' ẍchixo'l alma', nin i ina'tz yi na nak'on itz'ajbil. Alchok scyetz yil tocsaj inyol, mpe nink quim, tz'itz'ok wa'n.
26 Ej nin cyakil e' yi itz'e' jalu', kol cyocsaj inyol quil chisotz cyera'tz. ¡Mart! ¿na pe' awocsaj yi xtxolbile'j?
27 —Na Ta', na wocsaj. Na wocsaj yi i ilu'a'tz yi Cristo yi at tulbil. Ilu' Cy'ajl Ryos, —stzun Mart tetz Jesús.

Yi tok'e'n Jesús kale oc quent yi wankil Lázaro

28 Yi wi't talol yi e'chk yole'j, bene'n tzun Mart tan yol tetz Mariy yi stzicy, nin e' jilontz chichuc cuntu':
—Ja ul wutzile'n ta', nin na taj jilon teru', —stzun Mart tetz.
29 Na nin tbit Mariy yi yole'j, yi bene'n tan c'ulche'n Jesús.
30 Na ntaxk ucu'l Jesús tnum. Atite't nin i' le ama'l kale chic'ulwit quib tu Mart.
31 Yi tele'n tzaj Mariy xe ca'l, cyakil yi e' judiy yi ate' tan chimayse'n, e' el tzaj xomok te'j, na le wutz cyetz cyajtza'kl, at bembil tan o'kl kale oc quent yi wankil Lázaro.
32 Ma yi tpone'n Mariy kale atit Jesús, nin cu mejloktz swutz i', nintzun taltz:
—Ta', yi atku' tzone'j, qui' klo' nquim inxibin, —stzun i'.
33 Yi tilol Jesús yi wi'nin tok'e'n Mariy scyuch' yi e' mas wunak yi xomche' te'j, nintzun el k'ajab scye'j nin ok' c'u'ltz.
34 —¿Na' tzun mukxe't cyanu'? —stzun Jesús scyetz.
—Or bin teru' Ta', benku' ske'j. Kachaje' kale oc quent wankil ka'n, —che'ch.
35 O'kl nin ban Jesús.
36 Cha'stzun te cyalol e' wunak:
—¡Ah! wi'nin na pek' Jesús te Lázaro.
37 Poro at cobox yi cyal:
—Ja jakxij wutz yi moyi'ẍ ta'n, ¿mbi tzun lo'-tz yi qui xcye' tan tulse'n yos tu Lázaro? —che'ch bantz squibil quib.

Yi titz'e'n Lázaro chixo'l alma'

38 Ma yi tpone'n Jesús kale ocnak quent wankil Lázaro, tech cu'n tib yi na bisun. Ma yi nich kale oc cyent yi alma', picy tu'. Nin at cyen jun lepaj c'ub tan jople'n stzi yi jul.
39 —Quicy'ajlenu' yi c'ub yi at tan jople'n yi jul, —stzun Jesús scyetz.
—Poro Ta', —chij Mart yi tanub yi k'ajtzun alma'—, na lo' xew, na ja wi't el cyajix k'ej quimle'nix.
40 —Walnak tzawetz, kol tzawocsaj inyol tzawile' yi porer Ryos, —stzun Jesús bantz tetz.
Tele'n tzun yi jun c'uba'tz cya'n.
41 Ma tetz Jesús, nin aj nin wutz tcya'j, nintzun taltz:
—Ntyoẍ teru' Ta', na ja tbitu' yi intzi' yi inkul.

42 Na elnak intxum tetz yi ilenin na el xtxumu' te yi e'chk takle'n yi na intxum. Poro yi jalcu'n na chinjilon teru' tan tak'one'n ba'n scyetz yi e' wunake'j. Na yi wajbil i'tz, yil cyocsaj yi ilu' nchinchakon tzaj.

43 Yi wi't talol yi yole'j, nintzun ẍch'in cyentz tetz Lázaro:

—¡Lázaro, cale'n tzaj!

44 Ele'n tzaj nin ban tetz Lázaro. Wech na sken quim. Nin c'alij yi tkan tu yi k'ab tan xbu'k. Nin at jun su't te wutz. Bene'n tzun tlol Jesús scyetz wunak:

—Chipujle'nu', bantz taje'n xe ca'l, —stzun Jesús ban nintz.

Yi joyle'n puntil tan stz'amle'n Jesús
(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

45 Cha'stzun te at wi'nin e' judiy yi cyocsaj yi Jesús i' yi Cristo. I'tz yi e' yi xomche' te Mariy, nin quil yi mbi mbajij.

46 Poro at coboxt e', e' ben tan talche'n stziblal scyetz yi e' parisey yi mbi cu'n ban Jesús.

47 Cyoque'n tzun e' parisey, scyuch' e' wi'tz pale', tan chichamle'n yi e' wi' banl wi' tetz tnum, itzun cyaltz:

—¿Mbil kaban jalu' le chiwutz cyeru'? Yi nocx, na tzan tan banle'n wi'nin e'chk milawr.

48 Nin kol kak' mas ama'l tetx, cyakil cu'n yi e' wunak chixomok te yi ẍchusu'nx. Ko ya'tz, qui cunin bantz chocopon yi e' aj Roma yi na chicawun skibaj, tan kaxite'n, nin tan xite'n yi ca'l Ryos, —che'ch tzun bantz.

49 Je'n tzun txiclok Caifás ẍchixo'l. Ya'stzun yi jun wi'tz ajcaw scye'j yi e' pale' yi at cyentz te jun yoba'tz, nintzun taltz:

—Yi e' cyeru', qui'c nin mu'ẍ cyajtza'klu'.

50 Nin qui na el chitxumu' tetz yi mbi'tz yi xtxolbilil yi mas balaj tetz ketz. Na tzinwutz wetz ba'n tcu'n yi nink quim jun ntzi' yaj tetz chixel cyakil wunak, —chij i' bantz.

51 Nk'e'tz tajtza'kl cuntu' Caifás yi yola'tz yi baj yolol, poro i'tz tajtza'kl Ryos yi oc julpuj le wi', na i' wi'tz pale' te jun yoba'tz. Ja tzun xcon stzi' tan Ryos tan talche'n nin yi tajwe'n tan quime'n Jesús tetz chixel cyakil e' judiy.

52 Poro nk'e'tz ntin tan chicolpe'n e' judiy, ma na ncha'tz, tan chicolpe'n, nin tan chimolche'n cyakil yi e' yi ate' bene'n tzi'n wi munt yi na cyaj cho'c tetz nitxajil Ryos bantz junit chiban.

53 Nin te yi jun k'eja'tz ya'stzun yi bixewe'n cyak'un yi e' wi' banl chiwi' judiy tan biyle'n Jesús.

54 Cha'stzun te qui ẍchaj tib Jesús ẍchiwutz e' judiy yi e' contr te'j. Nin cyaj cyen yi e'chk luwar cwent Judea ta'n. Cho'n tpone'ntz tc'u'l jun luwar tz'inunin tu', naka'jil yi tnum yi na bi'aj Efraín. Ya'stzun e' a'te't scyuch' e' ẍchusbe'tz.

55 Itzun bantz, yi txant tan tucumule'n yi jun k'ej Pasc yi na icy' chixo'l e' judiy, wi'nin tzun wunak yi najlche' lakak e'chk

aldey e' baj bentz Jerusalén. At chibembil tan pujle'n quil, yi ntaxk ucu'l yi jun k'ej Pasca'tz.

56 Ej nin at wi'nin e' yi nternin na chitzan tan joyle'n Jesús. Nin te yi ate' le templo tan pujle'n quil, ja chijak squibil quib:

—¿Mbi na cyal cyeru', tz'ul polo' i' tan ticy'se'n k'ej nka qui'?

57 Ja chijak yi xtxolbile'j squibil quib, na nsken el jun ort cyak'un e' parisey scyuch' e' wi'tz pale', yi na tal yi alchok scyetz yi bitan tkanil Jesús, tajwe'n tan talol, bantz xtx'amxe'n tan toque'n xetze'.

12

Yi toque'n kojol Mariy jun tz'ac'bil te tkan Jesús
(Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

1 Itzun bantz te yi kakte'n k'ej tan tucumule'n yi Pasc, nintzun ben Jesús Betania kale najle't Lázaro, yi jun yi nsken itz'ij junt tir ta'n ẍchixo'l alma'.

2 Bnixe'n tzun jun chin wa'a'n tan Lázaro tan tak'le'n k'ej Jesús. I' tzun jun Mart chixo'l yi e' jatxol waj. Ma Lázaro na wan wi mes tu Jesús, scyuch' e' mas.

3 Ma Mariy, yi junt tanub Lázaro, cy'a'n jun lmet ta'n yi at jun tz'ac'bil tc'u'l, yi wi'nin c'o'cal. Nardo bi' jun tz'ac'bila'tz, yi wi'nin jamel. Toque'n tzun kojol Mariy yi jun tz'ac'bila'tz te tkan Jesús. Nin xcon yi xi'il wi'-tz ta'n tan skejse'n. Wi'nin tzun c'o'caxe'n xe ca'l bantz tan yi tz'ac'bila'tz.

4 Ncha'tz Judas Iscariot, at i' tan wa'a'n ẍchixo'l. Yi jun Judasa'tz i' yi cy'ajl Simón. Nin i' jun scyeri e' ẍchusbe'tz Jesús. Ej nin i' yi jun yi at tocbil tan jatxle'n Jesús. Itzun taltz:

5 —Ba'n tcu'n yi nink mben c'a'y yi tz'ac'bile'j. Na ja klo' kacambaj ox cient pwok te'j bantz koyil scyetz e' meba', —stzun Judas bantz.

6 Poro chij tu' i'. Nk'e'tz bintzi yi ntal, na qui na el k'ajab i' scye'j yi e' meba'. Poro ja xcon yi yole'j tan paj yi alk'om i', na i' yi colol pwok ẍchixo'l e' ẍchusbe'tz Jesús. Ej nin ilenin na je tzaj mu'ẍ tetz te yi pwok yi colij ta'n.

7 Bene'n tzun tlol Jesús tetz:

—Quil tzawak' bis te yi xna'ne'j. Cuk tu'-tz. Ba'n mban i', na colij yi jun tz'ac'bile'j ta'n tan xcone'n tetz mukbil wetz.

8 Ma yi e' meba' ilenin ate' cyera'tz tzixo'lwok, poro yi in wetz, quil na'tij mas tzixo'lwok, —stzun Jesús bantz.

Yi bixewe'n cyak'un yi e' judiy tan biyle'n Lázaro

9 Itzun bantz yi quibital yi e' wunak yi cho'n at Jesús Betania, nintzun e' bentz tan tilwe'n. Poro nk'e'tz ntin tan tilwe'n Jesús, ma na ncha'tz tan tilwe'n Lázaro, yi nsken itz'ij ẍchixo'l alma' tan Jesús.

10 Ma yi quibital yi e' wi'tz pale' yi xtxolbila'tz, nintzun bixe'-
tz cya'n nk'e'tz ntin tan biyle'n Jesús, poro ncha'tz tan biyle'n
Lázaro.
11 Na tan tu' yi milawr yi bajij te Lázaro cyocsaj wi'nin
wunak yi Jesús ya'stzun yi Cristo, nin qui't xom chiwi' te yi
cyetz chipale'il.

Yi cyak'ol wunak k'ej Jesús Jerusalén
(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

12 Itzun bantz le junt eklok, wi'nin wunak nsken chocopon
Jerusalén tan ticy'se'n yi Pasc. Yi quibital yi at tpombil Jesús
Jerusalén,
13 cyoque'n tzuntz tan cu'se'n tzaj xak xa'j, nin e' baj bentz
tan c'ulche'n Jesús. Nintzun e' ẍch'in lentz:
—¡K'ajsbil tetz Ryos! At banl Kataj tibaj yi jun yi tz'ul tzi'ne'j.
I' kareyil yi o' aj Israel, —che'ch bantz.
14 At tzun jun buru' jal cya'n e' ẍchusbe'tz, nin je' Jesús te'j. I
cunin bana'stz chi tz'iba'nt cyen le tu'j Kataj yi na tal:
15 "Axwok aj Jerusalén,
quil cxobwok, na ilwok nin Ireyil.
Cho'n tz'ul te jun buru'."
16 Poro qui pujx cyak'un yi e' ẍchusbe'tz yi ko na jilon yi e'chk
xtxolbila'tz te Jesús. Ma yi titz'e'n junt tir chixo'l alma', nin yi
jale'n tetz k'ej, kalena's tzun pujxe'ntz cyak'un yi na jop Jesús.
Ej nin e' nachon te yi i cunin bana'stz chi yi tz'iba'nt cyen.
17 Ncha'tz cyakil yi e' wunak yi e' ẍcha'k tan xmaye'n yi
titz'e'n Lázaro na chitzan tan talche'n scyetz cyakil yi e' mas
wunak.
18 Cha'stzun te e' eltzaj yi e' wunak tan c'ulche'n Jesús, na
nsken quibit yi e'chk milawr yi nsken bnix ta'n.
19 Ma yi e' parisey nin cyal squibil quib:
—Quil nin binu'tze'j. ¿Ẍe'n che' kulej wunake'j? na cyakil
cu'n na xom chiwi' te'j.

Yi cyoque'n e' griego tan joyle'n Jesús

20 At tzun cobox griego e' opontz chixo'l e' wunak yi e' opon
tan ticy'se'n yi jun k'eja'tz Jerusalén.
21 Nintzun e' octz tan yol tetz Li'p, yi aj Betsaida cwent
Galilea. Itzun cyaltz:
—Ta', na klo' kaj kajilon tetz Jesús, —che'ch.
22 Bene'n tzun Li'ptz tan talche'n tetz Leẍ. Kalena's tzun
chibene'n chicabil tan talche'n tetz Jesús.
23 Saje'n tzun stza'wel Jesús scyetz:
—Ja opon yi k'ejlal tan jale'n weri ink'ej, yi in yi in Bajx
Cy'ajol.

24 Nin je jun elsawutzile'j: Jun bak' wutz ixi'n, na k'ay yi
xc'oml yi na cu mukij jak' tx'otx'. Na tij q'uixc'uj tane'n, poro
yi talma' na jal tal. Ej nin na puc'un tan jale'n balaj cosech.
25 Alchok scyetz yi qui na taj tij q'uixc'uj, nin yi cho'n
ajlij c'u'l te yi ank'i'n tetz tzone'j wuxtx'otx', stz'ake' tera'tz
yi itz'ajbil. Poro alchok scyetz yi qui ajlij c'u'l te yi ank'i'n
tetz tzone'j wuxtx'otx', scambok tera'tz te yi itz'ajbil yi qui
bajsbe'n tetz.
26 Ej nin ko at jun yi na taj tz'oc tetz inxconsbe'tz, tajwe'n
tan tijol q'uixc'uj. Tz'opon tzun i'-tz kalel nopone't wetz. Na
alchok scyetz yil tz'oc tetz inxconsbe'tz, tz'ak'lok k'ej i' tan
Intaj, —stzun Jesús.

Yi talol Jesús yi at tulbil quimichil te i'

27 Ncha'tz tal i':
—At jun bis yi ja oc lac'p te walma'. ¿Mbil tzimban? ¿Swale'
pe' tetz Intaj: 'Ta', chincole'u' tk'ab yi il yi sbajok swe'j'? Qui'
lo'. Quil wal yi yola'tz, na ya'stzun wupisyo' yi nchinsaj te'j.
28 Ta', yi wetz wajbil i'tz yil jal k'eju', —chij Jesús.
Bene'n tzun quibital yi e' wunak yi saje'n jun yol tcya'j.
Itzun taltz:
—Ja wi't jal ink'ej, nin sjalok mas ink'ej.
29 At tzun wunak cyaltz:
—K'ancyok lo' te'tz yi mben kubital.
Ej nin at e' yi cyal:
—I'tz lo' jun ángel yi njilon tzaj tetz, —che'ch bantz.
30 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:
—Yi jun yola'tz yi mben kubital, nk'e'tz ik tan wuch'eye'n,
poro i'tz tan lajluchaxe'n yi bintzi ẍchiwutzu'.
31 Na ja wi't opon yi tiempil tan tak'le'n caws cyakil yi yab
ajtza'kl yi at wi munt. Ej nin ja wi't opon yi tiempil tan lo'one'n
yi Bayba'n yi ajcaw wi munt.
32 Na yil chinje' ch'imba'n tcya'j, xconk tan chimoxe'n tzaj
cyakil jilwutz wunak swe'j.
33 Tan yi yole'j yi nxcon ta'n, el chitxum wunak tetz yi at
quimbil i' wutz pasyon.
34 Cha'stzun te cyaloltz tetz:
—¿Ẍe'n tzuntz? ¿Mbi tzuntz na talu' yi at quimbilu'? Wech na
tal yi yol yi tz'iba'nt cyen yi qui'c quimbil yi Cristo, nin snajank
tetz ben k'ej ben sak. Ko bintzinin ilu' yi Cristo, yi Bajx Cy'ajol
¿mbi tzuntz yi na talu' yi jepon ch'imba'nu'? Wech na tz'iba'nt
cyen yi quil quim yi Cristo. ¿Mbi tzun eka'n tan yi yolu' yi na
talu', yi ilu' yi Bajx Cy'ajol? ¿Apart pe' ilu' swutz yi Cristo, nka
i ilu'a'tz? —che'ch bantz tetz Jesús.
35 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:

—Ntin sna'tok coboxt k'ej ẍchixo'lu', yi in yi in chitxekbil wunak tane'n. Cha'stzun te cho'ku' il tan chixome'nu' te weri inchusu'n bantz qui cwe'n jopij wutz yi cyajtza'klu'. Na tz'ul jun tiemp yi copon jopij wutz cyajtza'kl wunak chi na oc tz'o'tz. ¿Qui pe' na quilu' yi alchok scyetz yi na xon ttz'o'tz qui na pujx ta'n alo' na xone't, nka alo' mbene't?

36 Cha'stzun te, jalen pe'k atin ẍchixo'lu', ba'n tcu'n chixomu' te wetz inchusu'n, na yi in wetz in chitxekbil wunak. Ej nin ko ya'tz cyuleju', tz'elepon tzun pacx wutz yi cyajtza'klu', —stzun Jesús scyetz.

Yi tlol Jesús yi e'chk yole'j, nintzun eltz ẍchixo'l nin bentz tan ew ib.

Mas na chipek' yi e' bajxom yi na ak'lij chik'ej cyak'un wunak

37 At wi'nin milawr yi ja bnix tan Jesús ẍchiwutz yi e' judiy poro qui cyocsaj yi i' yi Cristo.

38 Qui cyocsaj, na tajwe'n tan tele'n cu'n te yi yol yi alijt cyen tan Isaías, jun scyeri elsanl stzi' Ryos tentz. Na je yol i' yi tz'iba'nt cyen ta'n:

"Ta', qui'c nin jun yi nink tocsaj yi stziblalu' yi cy'a'n ka'n.
Ncha'tz cya'l nin jun yi jajk tocsaj yi e'chk milawr yi bnix tanu'
tan lajluchaxe'n yi poreru'."*

39 Quinin cyocsaj yi e' judiya'tz. Na je junt xtxolbile'j, yi tz'iba'nt cyen ta'n:

40 "Ryos njopon wutz cyajtza'kl.
Nin ja tze'tzax yi cyalma' ta'n,
tan qui pujxe'n yi e'chk xtxolbil cya'n,
nin tan qui tele'n chitxum tetz.
Cha'stzun te qui't chopon te i' tan chiclaxe'n,"† stzun Isaías.

41 Talnak Isaías yi xtxolbila'tz, na nin el xtxum tetz yi at k'ej Cristo yi at tulbil. Yi xtxolbile'j yi tz'iba'nt cyen ta'n, na jilon te yi mbi cu'n bajij te Cristo yi tulake'n.

42 Poro ilenin at e' judiy yi e' xom te ẍchusu'n Jesús. Ncha'tz at cobox scyeri yi e' wi' banl chiwi' yi cyocsaj. Poro tan paj yi na chixob scyetz yi e' cyuch', qui cyal yi ko ja cyocsaj. Na i cyaj yi quil chi'ch chic'u'l e' parisey scye'j, nin tan qui cyele'n laju'n ẍchixo'l cmon.

43 Na mas tcu'n na chipek' te yi chik'ej yi na cyak' cyuch' swutz yi chik'ej yi na tak' Ryos.

Na lajluchax yi kil tan yol Jesús

44 Chin wi' nin Jesús ban tan yol, itzun taltz:

"Alchok scyetz yil tocsaj inyol, na tzun tocsaj yol Intaj, yi jun yi nchinchakon tzaj.

45 Ej nin alchok scyetz yil tz'el xtxum swetz, ja tzun el xtxum te yi jun yi nchinchakon tzaj.

---

* **12:38** Is 53.1. † **12:40** Is 6.10.

46 Yi in wetz ni'cu'n in tu jun txekbil, na na chintzan
tan ẍchajle'n yi bintzi scyetz wunak. Ja nu'l tzone'j tan la-
jluchaxe'n yi bintzi ẍchiwutz cyakil wunak. Nin alchok scyetz
yil tocsaj yi na' scyetz in tz'elu'l tul tz'o'tz wutzil wa'n.
47 Ej nin alchok scyetz yi qui na tocsaj inyol stz'ak'lok caws.
Poro nk'e'tz in nak'on caws, na yi in wetz qui nu'l tan tak'le'n
chicaws wunak poro ja nu'l tan chicolpe'n.
48 Cyakil yi e'u' yi qui na chipek'u' swe'j, nin cyakil yi e'u'
yi qui na cyaju' cyocsaju' inyol, slajluchaxk yi at quilu'. Na
yil tz'ul tzaj yi wi'tzbil k'ejlal, xconk yi wetz inyol wa'n tan
lajluchaxe'n yi at quilu'.
49 Nk'e'tz wajtza'kl cuntu' yi e'chk xtxolbil yi na chintzan
tan yolche'n, na alijt tzaj swetz tan Intaj yi mbi'tz tajwe'n tan
walol yil no'c tan chichusle'nu'.
50 Ej nin yi ca'wl Intaj yi saj tlol swetz, i'tz tan wak'ol
jun itz'ajbil scyeru' tetz ben k'ej ben sak, nk'e'tz tan tak'le'n
chicawsu'. Cha'stzun te, quib yi yol yi sajnak yolol Intaj swetz,
ite'n nin i'a'tz yi na chintzan tan xtxole'n nin scyeru'."

13

Yi toque'n Jesús tan xtx'ajle'n quikan yi e' ẍchusbe'tz

1 I ban yi junte'n k'ej tan tucumule'n yi k'ej yi na bi'aj Pasc.
Nsken el xtxum Jesús tetz yi txant tan tpone'n yi oril tan
cyaje'n cyen tilol yi munte'j tan taje'n te Taj. Ilenin pek' i'
scye'j yi e' tetz yi e' xom te'j tzone'j wi munt, pyor nin te yi
txant tan taje'n i' tcya'j, mas tcunin pek' i' scye'j.
2 Itzun te yi na chiwan Jesús nsken oc Bayba'n tan xuyle'n
yab ajtza'kl le wi' Judas Iscariot,* yi cy'ajl Simón, tan bene'n
c'ayil i' Jesús.
3 Inti Jesús elnak xtxum tetz yi ak'ijt cyakil e'chk takle'n
tk'ab tan Ryos. Nin elnak xtxum tetz yi cho'n nsaj i' te Ryos
nin yi at tajbil i' junt tir te'j.
4 Poro te yi na chiwan qui xtxum i' yi tetz k'eja'tz, ma na ja
cyaj quen tilol i' yi wa' nin oc tan telse'n yi be'ch tetz. Nin oc
tk'ol jun tway xe c'u'l.
5 Ej nin ben i'-tz tan nojse'n jun plancan tan a'. Yi wi't noje'n
yi plancan nintzun octz tan xtx'ajle'n quikan yi e' ẍchusbe'tz
nin tan skejse'n tan yi tway yi cy'a'n ta'n.
6 Ma yi toque'n tan xtx'ajle'n yi tkan Lu', nintzun ben tlol
Lu'-tz tetz:
—Ta', ¿mbi tzuntz yi na taju' yil tz'ocu' tan xtx'ajle'n wukan?
7 —Qui na pujx awa'n jalu' Lu', poro tzantzaj tz'elepon
atxum tetz yi mbi na chintzan tan banle'n, —stzun Jesús tetz.

* **13:2** Yi yol Iscariot na elepont bi' jun ama'l. I'tz yi aldey yi na bi'aj "Queriot." Yi yol Ish-Queriot le hebreo na elepont. "Aj Queriot" le ketz kayol.

8 —Quil wak' ama'l teru' tan xtx'ajle'n wukan, —stzun Lu'.
—Ko quil tzintx'aj te awukan, nk'e'tz bin jun o'a's tzawuch', —stzun Jesús.
9 —Ta', ko ya'tz, nk'e'tz bin ntin wukan xtx'aje'u', ma na ncha'tz bin ink'ab tu inwi', —stzun Lu' tetz Jesús.
10 —Nk'e'tz tajwe'n Lu', na alchok scyetz yi ja wi't tx'ajon, qui tajwe'n tan xtx'ajone'n junt tir, na qui'c tz'il te'j. Ntin na taj xtx'ajle'n yi tkan. Ni'cu'n yi axwok itetz, ja wi't cuylij cyakil ipaj. Poro lastum nk'e'tz icyakil cu'n.
11 Yi jun yola'tz, yi "nk'e'tz icyakil cu'n", xcon tan Jesús tan yolche'n Judas, na elnakt xtxum tetz yi na' scyetz yi juna'tz yi tz'ocopon tan jatxle'n i' ẍchik'ab yi e' malnak.
12 Yi wi't baje'n xtx'ajol Jesús quikan yi e' ẍchusbe'tz toque'nt tzun tk'ol yi be'ch tetz yi el tcy'al. Kalena's tzun c'olewe'n cu'n junt tir wi mes, itzun taltz:
—¿Ja pe' el itxum tetz yi mbi tzuntz yi nno'c tan xtx'ajle'n itkan?
13 Je puntile'j: Na italwok Ta', nin na italwok Wajcaw swetz. Ba'n atit, na in ajcaw tzite'j. Poro ja wocsaj wib juy. Cha'stzun te nno'c tan xtx'ajle'n te itkan, wech na at mas wetz ink'ej tziwutz itetz, na in ajcaw tzite'j.
14 I bin jalu', yi ko ya'tz mimban wetz, ncha'tz bin axwok itetz, tajwe'n tan itx'ajol te itkan tzitibil itib.
15 Na ja inchaj yi xtxolbile'j tzitetz tan ichusle'n. Na na waj yil cxomwok te wajtza'kl.
16 Nin jun cu'n yol na wal nin tzitetz, qui'c mas ik'ej tzinwutz wetz, na qui'c nin jun mos yi atk mas k'ej swutz yi patrón. Ba'n tzun tzitocsaj itib juy, chi mimban wetz, na qui'c nin jun chakum yi atk mas k'ej swutz yi na chakon nin.
17 Kol tz'el itxum te xtxolbila'se'j, nin kol cxo'cwok tan banle'n tane'n, cxtzatzinkwok.

Yi talol Jesús yi at tocbil Judas tan contri'n te'j
(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)

18 "Poro quil cxtzatzinwok icyakil cu'n na elnak intxum tetz yi ẍe'n tane'n itajtza'kl, yi axwok itetz yi je'nak quix intxa'ol. At jun tzixo'lwok yi tz'ocopon tan contri'n swe'j, na tajwe'n cu'n tan tele'n cu'n te yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi na tal: 'Yi jun yi ni'cu'n na kawan tuch', ite'n i' jepon xtx'ixpul tajtza'kl tan contri'n swe'j.'
19 Yil bajij yi e'chk takle'na'se'j, qui na waj yil tzicabej ic'u'l swe'j, ma na na waj yil tz'el itxum tetz yi mbi eka'n wa'n. Cha'stzun te na chintzan tan xtx'olche'n xo'l jalu', jalen pe'k yi ntaxk bajij yi il.
20 Jun cu'n yol na wal nin tzitetz, cyakil yi e' yil cyocsaj chiyol yi e' yi chakijche't wa'n, chi itane'n itetz, na tzun

cyocsaj yi inyoltz. Ej nin kol cyocsaj inyol, na tzun cyocsaj yi yol yi Intaj yi nchinchakon tzaj.

21 Ma yi wi't talol Jesús yi jun xtxolbila'tz, nin oc lac'puj jun chin bis tetz talma', nin ben tlol yi mero claril scyetz:

—Jun cu'n yol na wal nin tzitetz, at jun skaxo'l yi tz'ocopon tan injatxle'n ẍchik'ab incontr.

22 Baje'n cu'n tzun chixmayil quib yi e' ẍchusbe'tz squibil quib, na qui pujx cya'n na' scyetz i' yi juna'tz yi na tzan Jesús tan yolche'n.

23 At tzun jun scyeri yi e' ẍchusbe'tz Jesús yi mas na pek' i' te'j. Nin naka'j c'olchij xlaj Jesús tan wa'a'n.

24 Toque'n tzun Simón Lu' tan ẍchajle'n jun techl tetz yi jun ẍchusbe'tza'tz tan bene'n jakol tetz Jesús yi na' scyetz i' yi juna'tz yi tz'ocopon tan contri'n te'j.

25 Toque'n tzun i'-tz tan jakle'n tetz Jesús:

—Ta', ¿na' scyetz i' yi juna'tz? —stzun.

26 —Cupon inmu'ul jun piẍ pam, nin kale lwak' nint, itzun i'a'tz, —stzun Jesús tetz.

Inin tzun tuleja'tz, nin cu' mu'ul, nin ben tk'ol tetz Judas Iscariot, yi cy'ajl Simón.

27 Ej nin yi je'n stz'amol Judas yi jun piẍ pama'tz, ya'stzun toque'n julpuj tajtza'kl Bayba'n le wi' i'. Nintzun ben tlol Jesús tetz:

—Quilo'k bin lajke'l tan banle'n yi awajtza'kl yi ja cu' atxumul, —stzun Jesús tetz.

28 Poro chixo'l cyakil yi e' yi c'olẍche' wi mes, cya'l nin jun el xtxum tetz yi mbi eka'n tan yol Jesús.

29 Le wutz yi cyetz cyajtza'kl, cho'n lo' mben chakij Judas tan lok'che'n mbi cu'n tajwe'n tetz k'ej, nka tan toye'n mu'ẍ tal oy scyetz yi e' meba', na i' colol tetz yi pwok yi na molxij.

30 Ma yi wi't baje'n yi jun piẍ pam tan Judas, ele'n nin bantz tbe'. Nsken oc tz'o'tz yi tele'n i'.

Yi ac'aj ca'wl

31 Ma yi nsken el Judas, toque'n tzun Jesús tan yol scyetz yi e' mas ẍchusbe'tz:

—Yi in wetz, yi in Bajx Cy'ajol txant tan lajluchaxe'n yi at ink'ej. Ej nin ncha'tz slajluchaxk yi k'ej Ryos wa'n.

32 Nin yil jal k'ej Ryos wa'n, ncha'tz in, sjalok wetz ink'ej tan Ryos. Ej nin txant tan bnixe'n yi xtxolbile'j.

33 Axwok jun c'oloj witz'un, qui'ct ampon yi jun tkuj yi atin tzixo'lwok. Ẍchinjoyonk tzitetz, poro chi walnak scyetz e' judiy,† ite'n nin i'a's swale' nin tzitetz: Qui'c rmeril tan itpone'n chan kalel nopone't wetz.

† **13:33** Jn 7.34.

34 Poro swale' cyen jun ac'aj ca'wl tzitetz, i'tz tan ilok'il itib tzitibil itib. Tajwe'n tan ilok'il itib tzitibil itib, chi na chintzan wetz tan ilok'e'n.
35 Ej nin kol tzilok' itib tzitibil itib, tz'elepon tzun chitxum cyakil wunak tetz yi xomquixwok swe'j, yi axwok inchusbe'tz, —stzun Jesús scyetz.

Yi talol Jesús yi at tocbil Lu' tan tewe'n yi i' ẍchusbe'tz
(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)
36 Bene'n tzun jakol Simón Lu' yi xtxolbile'j tetz Jesús:
—Ta', ¿na' tzun bene'tu'?
—Qui'c rmeril tan axome'n nin swe'j jalcu'n chan, poro tzantzaj cẍopon swe'j, —stzun Jesús bantz tetz Lu'.
37 —Ta', ¿mbi tzuntz yi qui'c rmeril tan inxome'n nin chan te'ju'? na wuk'o'nt wib tk'ab quimichil tan colche'nu', —stzun Lu' bantz tetz.
38 —¿Ya'tz pe' na atxum, yi awuk'o'nt awib tk'ab quimichil tan incolche'n? Jun cu'n yol na wal nin tzatz Lu', yil tz'ok' yi aj tzo', nsken cu' ajalul ox tir wi awak' tan tewe'n yi xomquiẍ swe'j, —stzun Jesús bantz.

14

Tan Jesús kopon te Kataj
1 I bin jalu', quil cxbisunwok. Ma na k'ukek ic'u'l te Ryos, nin k'ukek ic'u'l swe'j.
2 Na kale atit yi ca'l Intaj, wi'nin e'chk ama'l at kalel kanajewe't tzituch'. Qui' klo' na wal cyen tzitetz yi nk'e'tzk bintzi. Nchimben bin tan nuc'le'n ama'l tetz itetz.
3 Ej nin yil nuc'x cyen yi ama'l, nu'lt tzun tan iticy'le'n nin. Na kalel chin najewe't wetz, ya'tz nin cxnajewe't itetz.
4 Ej nin elnak itxum tetz yi na' nchimbene't. Nin ncha'tz elnak itxum tetz yi na' scyetz yi be' tan topone'n kalel nchimbene't wetz.
5 —Poro Ta'—, stzun Maẍ —qui na el katxum tetz yi na' mbene'tu', ¿ẍe'n tzun tz'el katxum tetz yi jun be'a'tz?
6 —I ina'tz yi mero be'. Ej nin i ina'tz yi mero bintzi. I ina'tz in itz'ajbil. Nin cya'l jun tz'opon te Intaj yi qui'k in.
7 Yi nink tz'el itxum tetz yi na' scyetz in, tz'elepon tzun klo' itxum tetz yi na' scyetz i' yi Intaj. Poro jalu' ja wi't el itxum tetz yi ẍe'n tane'n Intaj, na ja itil inwutz, —stzun Jesús scyetz.
8 —Ta', ntina'tz klo' na kaj, yi nink ẍchaju' Kataj Ryos sketz, —stzun Li'p tetz Jesús.
9 —Lastum aẍ Li'p. Ja el tiemp wa'n tzixo'lwok, ¿mbi tzuntz yi qui na el atxum tetz yi na' scyetz in? Na alchok scyetz yi na el xtxum swetz, ja tzun wi't el xtxum tetz Intaj. ¿Nxac tzun na cẍtzan tan jakle'n tkanil Intaj?

10 ¿Qui pe' mawocsaj yi junit o' tu Intaj? Ite'n nin ina'tz yi
Intaj. Ej nin yi Intaj, ite'n nin i'a'tz yi in. Nin cyakil yi e'chk
yol yi na wal nin tzitetz, nk'e'tz in cun tu'k txumul tetz, ma na
Intaj txumul tetz, na xomij i' swe'j.
11 Ocswok yi ite'n nin ina'tz yi Intaj. Ej nin ocswok yi ite'n
nin Intaja'tz yi in. Poro ko qui na itocsaj inyol, ba'n tzitocsaj
tan yi e'chk milawr yi na chintzan tan banle'n.
12 Poro jun cu'n yol na wal nin tzitetz: Alchok scyetz yil
tocsaj inyol xcyek tan banle'n yi e'chk takle'n yi na chintzan
tan banle'n. Ej nin ncha'tz yil na'j wetz tcya'j, chixcyek cyakil
yi e' yil cyocsaj inyol tan banle'n e'chk takle'n yi mas tcu'n
xo'wbil swutz yi wetz yi na imban.
13 Na tzimbne' cyakil yi e'chk takle'n yil tzijakwok tan imbi',
tan lajluchaxe'n yi k'ej Intaj.
14 Na kol cxo'c tan jakle'n alchok scyetz takle'nil tan imbi',
swak'e' tzitetz, —stzun Jesús bantz scyetz.

Yi tlol Jesús yi at tulbil yi Espíritu Sant

15 "Ma jalu', yi ko bintzinin na cxpek'wok swe'j, banwok bin
tane'n yi inca'wl.
16 Tzinc'uche' tzun pawortz tetz Intaj tan saje'n ẍchakol jun
tan ich'eye'nwok, nin tan mayse'n ic'u'l. I'tz yi Espíritu yi na
a'lon tetz yi bintzi. I' tz'a'lon yi mero bintzi tzitetz. Ej nin
tz'a'tok tzite'j tetz cyakil tiemp.
17 Poro qui'c rmeril tan najewe'n scye'j yi e' mas wunak yi
qui na cyak' ama'l tetz, na qui na pujx cya'n, nin qui na el
chitxum tetz yi mbi i'il yi jun Espírituja'tz. Poro yi axwok itetz,
ja wi't el itxum tetz, na xomij i' tzite'j, nin snajank i' tzite'j
sbne' opon tunintz.
18 Quil cxwilwok cyen ichuc, na nu'l junt tir tan innajewe'n
tzite'j.
19 Tetz nin coboxt k'ej, qui't quil wunak inwutz, poro yi
axwok itetz tzitile' inwutz. Nin tan tu' yil nitz'ij junt tir, sjalok
itz'ajbil ita'n.
20 Nin yil nitz'ij junt tir, kalena's tzun tz'el itxum tetz yi junit
o' tu Intaj. Ej nin tz'elepon itxum tetz yi junit o' tzituch', na
ẍchinnajank te italma'. Ej nin ncha'tz axwok, cxnajankwok
swe'j.
21 Cyakil yi e' yi na el chitxum tetz inca'wl, nin na chitzan
tan banle'n tane'n, ya'stzun yi e' yi na chipek' swe'j. Ej nin
ncha'tz in chimpek'ok scye'j. Nin pek'ok Intaj scye'j yi e' yi na
chipek' swe'j. Nin slajluchaxk ẍchiwutz yi xomchin scye'j, —
stzun Jesús scyetz yi e' ẍchusbe'tz.
22 —Ta', ¿mbi tzuntz yi ntin skawutz ketz ẍchaje' tibu', nin
quil ẍchaj tibu' ẍchiwutz yi e' mas wunak yi qui na cyocsaj? —
stzun Judas tetz. (Nk'e'tz yi Judas Iscariot.)

23 —Cyakil yi e' yi na chipek' swe'j, na chitzan tan banle'n
tane'n wetz inchusu'n yi na intxol. Ncha'tz Intaj, spek'ok
scye'j. Nin skanajank scye'j.
24 Ma yi e' yi qui na chipek' swe'j, qui na cyocsaj yi inyol.
Poro yi e'chk yol yi na inyol, nk'e'tz wetz cun tu', ma na tetz
Intaj yi nchinchakon tzaj.
25 "Jalen pe'k yi atine't tzite'j, na chintzan tan talche'n yi
e'chk xtxolbile'j tzitetz.
26 Poro yil tz'ul yi Espíritu Sant tan Intaj, i' tz'ocopon tan
ich'eye'nwok, nin tan mayse'n ic'u'l. Tan i' slajluchaxk cyakil
e'chk xtxolbil tziwutz. Ej ncha'tz, xcyek tan tule'n tx'akx tic'u'l
cyakil yi e'chk xtxolbil yi ja wi't wal tzitetz.
27 "I bin jalu', yi ntaxk na'j, na waj lwak' cyen xtxaxl walma'
tzitibaj. Tetz cu'n walma' yil wak' cyen. Na nk'e'tz in la'j, chi
quitane'n yi e' mas wunak yi qui'c na cyocsaj. Cha'stzun te, yil
na'j quil cxbisunwok, nin quil cxobwok.
28 Ja bin wal tzitetz yi na'je'n. Ej nin ja bin wal tzitetz yi nu'lt
junt tir tzite'j. Nin ko bintzinin na cxpek'wok swe'j, ja klo'
cxtzatzinwok yi mitbitwok yi naje'nt te Intaj, yi ajcaw swe'j.
29 Con tiemp cu'n na chintzan tan talche'n cyen yi jun
xtxolbila'tz tzitetz, bantz ilenin tzitocsaj yil na'j wetz.
30 "Poro qui'c mas tma'lil tan injilone'n tzitetz, na tz'ul chan
yi jun yi na cawun tzone'j wuxtx'otx' tan makle'n klo' inwutz.
Nk'e'tz i' ajcaw swe'j,
31 poro tajwe'n cu'n tan bnol yi tetz tajbil swe'j, bantz
tele'n chitxum wunak tetz yi na chimpek' te Intaj, nin tan
tele'n chitxum tetz yi list in tan banle'n tane'n yi tetz tajbil yi
cawu'nchint tzaj te'j. Kale' bin. Txiclije'nwok. Quin, —stzun
Jesús bantz.

15

Elsawutzil tetz jun wi' uva

1 "Je junt elsawutzile'j: Yi in wetz cho'n wutane'n chi xmilil
jun balaj wi' uva. Ma Intaj, cho'n tane'n i' chi tane'n taw ujul
yi na tzan tan q'uicy'le'n yi jun wi' uvaja'tz.
2 Ma yi e'chk k'ab, i'tz jun elsawutzil yi axwok itetz. Nin
chi na el tamij jalaj k'ab tze' yi qui na wutzin, ite'n nin sbne'
Intaja's tan tamle'n len cyakil yi e' yi qui na chiwutzin. Inti yi
e' yi ba'n ate't, tz'ocopon Intaj tan c'aple'n chiyana'sil, bantz
chiwutzine'n mas.
3 Yi axwok itetz ja wi't banlij ba'n tzitetz tan tu' yi chusu'n
yi ja itbitwok swe'j.
4 Quil tzijatxlen itib swe'j, na yi in wetz quil tzinjatxlen wib
tzite'j. ¿Qui pe' na el itxum tetz? ko qui lac'chij jun k'ab tze'

te xmilil, qui'c rmeril tan wutzine'n. Ni'cu'n tzun itane'nwok. Qui'c rmeril yil cxak'on ba'nwok kol tzijatxlen itib swe'j.

5 “Yi in, cho'n wutane'n chi tane'n xmilil jun wi' lo'baj. Ma yi axwok itetz cho'n itane'nwok swe'j chi tane'n e'chk k'ab tze'. Cyakil yi e' yi quil chijatxlen quib swe'j, ẍchiwutzink chi tane'n jalaj k'ab lo'baj yi wi'nin wutz na jal. Poro kol tzijatxlen itib swe'j, qui'c rmeril tan ibnol jun takle'n balaj.

6 Ej nin alchok scyetz yi na jatxlen tib swe'j, tz'elepon jo'li'n te'tz. Ni'cu'n sbajok te'j chi na ban e'chk k'ab tze' yi na el tamij nin na skej. Chimolxok cye'tz nin nchiben jo'li'n tk'ak'.

7 “Poro ko quil tzijatxlen itib swe'j, nin ko quil tz'el inchusu'n te ic'u'l, ba'n bin tzijakwok yi mbi tajwe'n tzitetz, nin swak'e'.

8 Ej nin kol cxwutzinwok sjalok k'ej Intaj, nin slajluchaxk yi bintzinin axwok inchusbe'tz.

9 Ncha'tz chi na pek' Intaj swe'j, ncha'tz in wetz, wi'nin na chimpek' tzite'j. Qui bin tzijatxlen itib swe'j.

10 Na kol tzibanwok tane'n inca'wl, ilenin chimpek'ok tzite'j. Cho'n wutane'n tzituch' chi wutane'n wetz tu Intaj. Yi Intaj na pek' swe'j, na na chintzan tan banle'n tane'n yi tetz ca'wl.

11 “Na waj yil cxtzatzinwok, cha'stzun te na chintzan tan talche'n cyen e'chk xtxolbile'j tzitetz. Kol cxomwok te inchusu'n, sjalok wi'nin tzatzi'n ita'n.

12 Nin je bin yi inca'wle'j yi na waj lwal cyen tzitetz: Lok'wok itib tzitibil itib, chi na inlok' iwutz.

13 Nin yi lok' ib mas balaj, i'tz kol quim jun yaj tan chicolche'n yi e' tamiw.

14 Ej nin kol tzibanwok tane'n yi inca'wl axwok tzun wami-wtz.

15 Nk'e'tz axwok inmos tane'n jalu', na yi jun mos qui na til yi mbi na tzan yi patrón tan xtxumle'n. Ma axwok itetz ja wi't itbit cyakil yi puntil yi alijt tan Intaj swetz. Cha'stzun te axwok wamiw jalu'.

16 Yi in wetz nk'e'tz txa'ij chin ita'n, ma na axwok itetz txa'ij quixwok wa'n. Nin ncxben inchakol tan puc'une'n iwutz. Nin quil tz'el c'u'l yi itak'un tetz cyakil tiemp. Ej nin stak'e' Intaj cyakil cu'n yi mbi cu'n tzijakwok tetz yi kol xcon imbi' ita'n.

17 Poro swale' cyen junt tir yi inca'wl tzitetz: Lok'wok itib tzitibil itib.

Yi e' wunak na chi'ch chic'u'l te Jesús, nin scye'j yi e' yi xomche' te'j

18 “Na yi e' wunak yi ate' cwent Bayba'n ẍchi'chok chic'u'l tzite'j. Poro yi ntaxk chi'ch chic'u'l tzite'j, nsken chi'ch chic'u'l swe'j.

19 Yi ni'cu'nk yi itajtza'kl scyuch' yi e' wunaka'tz, na klo' chipek' tzite'j, chi na chipek' scye'j e' mas cyuch', poro tan tu' yi ja cxe'l tzaj ẍchixo'l, cha'stzun te na chi'ch chic'u'l tzite'j na qui't na cxomwok te cyetz cyajtza'kl.

20 Nachonwok te yi xtxolbil yi walnak tzitetz: 'Qui'c nin jun mos yi atk mas k'ej swutz yi patrón.' Na nin pe' cho'c tan imbuchle'n wetz, yi in ajcaw, lmal tzun yi axwok itetz, na axwok tu' inmos tane'n. Cha'stzun te chocopon tan ibuchle'n, na ja bin cho'c tan imbuchle'n wetz. Poro ilenin at e' yi ja wi't cyocsaj inchusu'n. Ej nin ncha'tz at e' yi scyocsaje' yi chusu'n yi tzitxole'wok.

21 Poro tan tu' yi cxomwok swe'j, chocopon yi e' wunaka'tz yi ate' cwent Bayba'n tan ibuchle'n, na qui na pujx cya'n na' scyetz yi jun yi nchinchakon tzaj.

22 "Yi qui'k nnu'l tan xtxole'n puntil scyetz, qui klo' njal quil. Na qui nin ncyocsaj weri inchusu'n, cha'stzun te qui'c rmeril tan chiclaxe'n tk'ab quil.

23 Ej nin cyakil yi e' yi na chi'ch chic'u'l swe'j na elepont yi na chi'ch chic'u'l te Intaj.

24 Qui klo' njal quil yi qui'k mbnix e'chk milawr wa'n, na ja bnix e'chk milawr wa'n yi cya'l nin jun jajk xcye' tan banle'n. Wech quilnak e'chk milawra'tz, poro ilenin na chi'ch chic'u'l ske'j tu Intaj.

25 Poro ja wi't el cu'n te yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen le cyetz chiley yi na tal: 'Tunin na chi'ch tu' chic'u'l swe'j, wech na qui'c wetz wil.' Ya'stzun yi tz'iba'nt cyen le cyetz chiliwr.*

26 "Poro tz'ul jun tan ich'eye'nwok, nin tan mayse'n ic'u'l, i'tz yi Espíritu Sant, yi bintzinin tetz. Yi juna'tz, tz'ul inchakol yil nopon te Intaj. I' lchajon yi imbalajil.

27 Ej nin ncha'tz axwok itetz cxocoponwok tan xtxole'n yi mbi eka'n wa'n, na ja cxomwok swe'j jetz yi inxe'tle'nix tan chichusle'n wunak.

16

1 "Na chintzan tan xtx'olche'n xo'l yi e'chk xtxolbila'se'j tzitetz, na qui na waj yi nink cxpakxijwok.

2 Na tz'ul jun tiemp yi chocopon tan ilaje'n len lakak sinagoga. Ej nin mas tcunin pyor ẍchibne', na chocopon tan ibiyle'n cu'n, nin scyale' yi i'tz jun chimunl yi na chitzan tan banle'n swutz Ryos.

3 Chocopon tan banle'n e'chk takle'na'tz, na qui na el chitxum tetz Intaj, nin qui na el chitxum tetz yi mbi eka'n wa'n.

4 Na chintzan tan talche'n cyen yi e'chk xtxolbila's tzitetz, na na waj yil tz'ul tx'akxuj tic'u'l yil xe'tij yi e'chk ila'tz.

---

* **15:25** Sal 35.19; 69.4.

Yi munl yi Espíritu Sant

“Qui nin wal e'chk puntila'tz tzitetz le xe'tzbil tzaj, na atin
tzixo'lwok.
5 Poro yi jalu', na chintzan tan talche'n cyen, na na'je'n te yi
jun yi nchinchakon tzaj. Poro at mu'ẍ tal ipaltil, na qui na ijak
na' nchimbene't.
6 Ntin ja jal jun bis tzitetz tan tu' yi e'chk xtxolbil yi na
chintzan tan xtxole'n cyen.
7 Poro jun cu'n yol yi na wal nin tzitetz, ba'n tcu'n tetz
itetz yil na'j, na yi ko quil na'j quil tz'ul yi jun yi at tulbil tan
ich'eye'nwok. Poro yil na'j, tz'ul inchakol tzite'j.
8 Nin yil tz'ul tzaj i', ẍchinachonk wunak te'j yi at len chipaj.
Ej nin spujxok cyak'un yi na' scyetz i' yi jun yi tz'aknak cu'n,
yi qui'c tetz til. Ej nin slajluchaxk ẍchiwutz ta'n yi tx'aklij len
chicaws.
9 Sjalok chipaj swutz Ryos tan tu' yi qui na cyocsaj inyol.
10 Ej nin slajluchaxk ẍchiwutz yi tz'aknak cu'n in, yi qui'c
wetz wil, na nna'j wetz tcya'j te Intaj, nin qui't tzitilwok
inwutz.
11 Ej nin tz'elepon chitxum tetz yi at tulbil chicaws, na banijt
caws Bayba'n, yi ajcaw tzone'j wuxtx'otx'.
12 “At mas e'chk takle'n yi na waj lwal tzitetz, poro quil pujx
ita'n jalu'.
13 Poro yil tz'ul tzaj yi Espíritu Sant, yi jun yi cy'anl te yi
bintzi, i' tz'ocopon tan ichusle'n te yi mero bintzi. Poro quil
xcon yi tetz tajtza'kl ta'n, ma na i yi ajtza'kl yi tz'ul tbital te
Ryos. Ej nin stale' i' yi mbi cu'n e'chk takle'n yi na xon tzaj.
14 Nin sjalok weri ink'ej ta'n, na wetz te'n yi ajtza'kl yi stk'e'
i' tzitetz.
15 Ej nin cyakil yi at tu Intaj, wetz te'n nintz. Cha'stzun te na
wal nin tzitetz yi wetz te'n yi ajtza'kl yi stk'e' yi Espíritu Sant
tzitetz.

Yi bis jalu' tzatzi'n tzajpont wi'

16 “Txant tan tpone'n yi oril tan qui itilol inwutz tetz jun
tkuj, poro tzitile't inwutz junt tir. Na te yi jun tkuja'tz yi quil
tzitilwok inwutz, cho'n nchimben tzaj te Intaj yi at tcya'j,”
stzun Jesús bantz scyetz.
17 Cyoque'n tzun cobox scyeri e' ẍchusbe'tz tan xtxumle'n yi
mbi na elepont yi e'chk yola'tz yi tal Jesús.
—¿Mbi eka'n tan yi jun yola'tz yi ntal i' yi ‘txant tan topone'n
yi oril tan qui itilol inwutz tetz jun tkuj, poro tzitile' junt tir
inwutz’?
18 Ej nin ¿mbi eka'n tan yi jun yol yi ‘txant’? ¿Ẍe'n tz'el
katxum tetz yi mbi na tzan tan yolche'n? —che'ch squibil
quib.

19 Nachone'n tzun Jesús te'j yi at cyajbil tan jakle'n yi puntil tetz. Cha'stzun te tlol i' scyetz:
—I bin yi yol yi nwal tzitetz yi 'Txant tan topone'n yi oril tan qui itilol inwutz tetz jun tkuj, poro tzitile' junt tir inwutz,' ¿i lo' yola'tz yi na cxtzanwok tan xtx'ajle'n te'j?
20 Je puntile'j: Swale' cyen yi mero claril tzitetz. Yi axwok itetz cxok'okwok, nin cxbisunkwok, ma yi e' mas wunak ẍchitzatzink cyera'tz. Bintzinin, tz'ul bis o'kl tziwutz, poro yil tzajpon wi', cxtzatzinkwok.
21 Na je jun elsawutzile'j: ¿Qui pe' na itil jun xna'n yi ch'on wi'? Yi na opon yi oril tan tule'n yos tuch', wi'nin bis o'kl na ul swutz, tan paj yi q'uixc'uj yi at cu'nt. Poro yi na ul itz'ok yi ni', qui't na ul tx'akx yi q'uixc'uj tc'u'l tan tu' yi wi'nin na tzatzin quen te yi ni'.
22 Ncha'tz tzun itane'n itetz. Wi'nin na cxbisunwok jalu', poro yil nu'lt tan itilwe'n, nternin sjalok jun tzatzi'n tetz italma'. Yi jun tzatzi'na'tz, cya'l nin jun xcye' tan majle'n len tzitetz.
23 "Yil tz'ul yi jun k'ejlala'tz, qui't tzijak jun ajtza'kl swetz, na spujxok cyakil ita'n. Ej nin jun cu'n yol na wal nin tzitetz, stk'e' Intaj cyakil yi e'chk takle'n yil tzic'uchwok tan weri imbi'.
24 Qui'c nin jun takle'n yi jajk ic'uch tan imbi' sajle'nix tunintz. Nque'n binwok tan c'uche'n jalu', nin tz'ak'lok tzitetz. Ej nin cxtzatzinkwok te'j.

Ja wi't xcye' Jesús scye'j cyakil e' contr yi ate' wi munt

25 "Yi sajle'nix tunintz elsawutzil cu'n na xcon wa'n tan ichusle'n. Poro txant tan tule'n yi k'ejlal yi qui't xcon elsawutzil wa'n. Clar cunin swale' tzitetz yi ẍe'n tane'n Intaj.
26 Ej nin yil tz'ul yi jun k'ejlala'tz, xconk imbi' ita'n tan c'uche'n tetz Intaj yi mbi tajwe'n tzitetz. Na qui tajwe'n tan woque'n wetz tetz iyolol.
27 Na wi'nin na pek' Intaj tzite'j. Na pek' i' tzite'j, na na cxpek'wok swe'j. Ej nin na pek' i' tzite'j na ja itocsaj yi cho'n sajnakin te i'.
28 Cho'n sajnakin te Intaj tan wule'n tzone'j wuxtx'otx'. Ma jalu' swile' cyen yi jun ama'le'j, nin na'je'n junt tir te i', —stzun Jesús scyetz.
29 —Ta', clar cunin na kubit nin yolu' jalu', na nk'e'tz elsawutzil na xcon tanu'.
30 Ej nin ja el katxum tetz jalu', yi qui'c nin jun takle'n yi qui'k na pujx tanu'. Ja talu' cyakil yi xtxolbil sketz. Cha'stzun te qui't tajwe'n tan kajakol jun takle'n teru', na ja lajluchax cyakil skawutz. Tan tu' yi mpujx ka'n, ja el katxum tetz yi cho'n sajnaku' te Ryos, —che'ch tzun bantz tetz Jesús.
31 —¿Ja nin polo' itocsaj?

32 Na txant tan tule'n yi oril, nin xe'tok chan, yi cxe'lwok
len xit. Jalt in chincyajk cyen inchuc. Poro nk'e'tz inchuc
chincyajk, na xomij Intaj swe'j.
33 Poro na waj yil k'uke' ic'u'l swe'j, bantz itzatzine'nwok.
Cha'stzun te na chintzan tan talche'n cyen yi xtxolbile'j
tzitetz. Tajwe'n tan itijol q'uixc'uj tzone'j wuxtx'otx'. Poro
quiwit, na yi in wetz ja chinxcye' scye'j cyakil kacontr yi ate'
tzone'j wuxtx'otx'.

17

Yi toque'n Jesús tan nachle'n Kataj squibaj e' ẍchusbe'tz

1 Yi wi't baje'n yolol yi e'chk yola'tz, nintzun xmayin nintz
tcya'j, nin octz tan orari'n:
"I bin jalu' Ta', i ina'tz in Cy'ajlu' nin ja wi't opon yi oril tan
jale'n weri ink'ej. Tak' tzaju' bin yi ink'ej bantz wuk'ol yi teru'
k'eju'.
2 Na bixba'n chint tetz ajcaw squibaj cyakil wunak tan
wuk'ol yi itz'ajbil scyetz yi quinin bajsbe'n tetz, scyetz cyakil
yi e' yil che' tak'u' swetz.
3 Ẍchicambok te yi jun itz'ajbila'tz yi qui bajsbe'n tetz yi kol
tz'el chitxum teru' yi i ilu'a'tz yi jun Ryos yi bintzinin tetz, ej
nin kol tz'el chitxum swetz yi cho'n insaje'n te'ju' Ta'.
4 "Ncha'tz ja lajluchax yi k'eju' wa'n tzone'j wuxtx'otx'. Na
ja bnix yi intarey yi alijt tzaj tak'unu' swetz.
5 I bin jalu' Ta', tak' tzaju' junt tir yi ink'ej, chi wutane'n nin
yi atin tzaj te'ju' yi ntaxk tzaj bnix yi wuxtx'otx'.
6 "Ja chinxcye' tan ẍchajle'nu' ẍchiwutz yi e' wunak yi elnake't
tzaj tanu' tk'ab yi yab ajtza'kl tetz tzone'j wuxtx'otx'. Ya'stzun
e'a's yi nche' tak'u' swetz. E' teru' Ta', poro ja che' tak'u' swetz,
na ja chiban tane'n yi yolu'.
7 Ja wi't el chitxum tetz yi cho'n na saj wajtza'kl te'ju'.
8 Na ja intxol scyetz cyakil yi xtxolbil yi sajnak tlolu' swetz,
nin ja cyocsaj. Ja el chitxum tetz yi bintzinin cho'n sajnakin
te'ju'. Na ja cyocsaj yi ilu' nchinchakon tzaj.
9 "Ya'stzun yi e'a'tz yi na chintzan tan jakle'n chibanl teru'
Ta'. Na qui na chintzan tan jakle'n chibanl yi e' mas wunak
wi munt. Poro ntin na chintzan tan jakle'n chibanl yi e' yi na
che' tak'u' swetz, na e' cu'n teru' Ta'.
10 Cyakil yi e' wetz, e' nin ketz tuch'u'. Ej nin cyakil yi e' teru',
e' nin ketz tuch'u'. Tan e' na jale't ink'ej.
11 "Yi in wetz, qui't na'tij mas tzone'j wi munt, na na'je'nt
te'ju' Ta'. Chin xan nin ilu' Ta'. Che' q'uicy'leju' bin yi e' yi
nche' tak'u' swetz. Che' q'uicy'leju' tan yi poreru', bantz cwe'n
tok'bel tib yi cyajtza'kl, chi kutane'n ketz tuch'u' Ta'.

12 Te yi atin scye'j sajle'nix tunintz, ja che' inq'uicy'lej tan poreru' Ta'. Cya'l jun pakxij scyetz, ntin yi jun yi tx'akxnak nin tera'tz. Ej nin tan yi xtxolbile'j Ta', ja el cu'n te yi yol yi tz'iba'nt cyen.

13 “Na'je'n wetz jalu' kale atitu', poro jalen pe'k atine't tzone'j, na chintzan tan talche'n cyen yi e'chk xtxolbile'j bantz chitzatzine'n. Na na waj yil chitzatzin chi wutane'n wetz.

14 Ja wi't wal yi xtxolbil scyetz, yi alijt tanu' swetz. Poro yi e' mas wunak, na chi'ch len chic'u'l scye'j, tan paj yi qui na chixom te yi cyetz cyajtza'kl. Ni'cu'n kutane'n scyuch' na qui na xom kawi' te cyajtza'kl yi e' mas wunak yi ntin ajlij chic'u'l te yi ajtza'kl tetz tzone'j wuxtx'otx'.

15 Ej nin qui na chintzan tan c'uche'n teru' tan chibene'n tcy'alu' te'ju', ma na ntin na chintzan tan c'uche'n teru' tan toque'nu' tan chicolche'n tk'ab Bayba'n.

16 Ej nin yi in wetz, qui'c wocle'n te yi e'chk takle'n tetz tzone'j wuxtx'otx'. Ncha'tz e' qui'c cyocle'n te yi e'chk takle'n tetz tzone'j wuxtx'otx'.

17 Che' jatxe'l tzaju' Ta' tan yi yolu' yi bintzinin tetz, bantz chixcone'n teru'.

18 Ja chinsaj ẍchakolu' ẍchixo'l yi e' wunak wi munt, ncha'tz e' nchiben inchakol ẍchixo'l yi e' mas wunak wi munt tan xtxole'n yi yolu' Ta'.

19 Tan tu' yi na chimpek' scye'j, ja injatx wib tan banle'n tane'n yi tajbilu', na yi wetz wajbil i'tz yi nternink bintzi chijatx quib tan chixcone'n teru'.

20 “Poro Ta', nk'e'tz ntin e' na chintzan tan jakle'n chibanl, ma na ncha'tz yi e' yil chincyocsaj tzantzaj yil quibit yi chiyol yi e'a'tz.

21 Ncha'tz tzinc'uche' teru' Ta' yi junit sban cyajtza'kl. Ej nin yi junit sban kajtza'kl kacyakil cu'n tuch'u'. Cho'nk chiban chi kutane'n ketz tuch'u'. Yi wetz wajbil i'tz yi junit sban cyajtza'kl, bantz cyocsal cyakil yi wunak yi ilu' nchinchakon tzaj.

22 Ja wak' chik'ej yi e'a'tz chi tane'n wetz ink'ej yi ntak'u', na yi wajbil i'tz yi junit sban cyajtza'kl chi kutane'n ketz tuch'u' Ta'.

23 Ej nin yi wetz wajbil i'tz yi junit o' scyuch', ej nin yi junit o' ketz tuch'u', bantz junit sban kajtza'kl. Na ko ya'tz, tz'elepon chitxum wunak tetz yi ilu' nchinchakon tzaj. Ej nin tz'elepon chitxum tetz yi na pek'u' scye'j, chi na pek'u' swe'j wetz.

24 “Ta', ja che' tak'u' swetz, nin yi wajbil i'tz yil chopon kalel nopone't wetz. Na na waj yil quil yi ink'ej yi tak'naku' swetz. Na yi ilu' teru' iẍnin na pek'u' swe'j te yi ntaxk bnix yi wuxtx'otx'.

25 Ta', chin tz'aknak cu'n ilu'. Yi e' wunak qui na el chitxum
teru'. Poro yi in wetz elnak intxum teru'. Nin ncha'tz yi e' yi
xomche' swe'j, ja el chitxum tetz yi ilu' nchinchakon tzaj.
26 Ja inchaj scyetz yi ẍe'n tane'nu' Ta'. Ej nin quil chinsactij
tan ẍchajle'n scyetz, na yi wajbil i'tz yil chilok' quib squibil
quib, chi na pek'u' swe'j wetz bantz junit o' sban scyuch',"
stzun Jesús bantz tul oración.

18

Yi bene'n Jesús pres
(Mt 26.47-56; Mr 14.42-50; Lc 22.47-53)

1 Yi baje'n tlol yi e'chk yola'se'j, tele'n tzaj tzun Jesús scyuch'
yi e' ẍchusbe'tz Jerusalén. Cho'n tzun quicy'e'n pone'ntz jalaj
icy'en yi tal ne'ẍ a' yi na bi'aj Cedrón. Ej nin cho'n cyopone'n le
jun lawor yi at jalaj icy'en yi jun ne'ẍ a'a'tz. Ya'stzun e' oque't
Jesús scyuch' yi e' ẍchusbe'tz.
2 Yi jun ama'la'tz, ajske'nt tan Judas, yi c'ayin Jesús, na ala' tir
e' cham quib Jesús scyuch' e' ẍchusbe'tz tc'u'l yi jun ama'la'tz.
3 Cha'stzun te cyenin tpone'n Judas scyuch' jun c'oloj sanlar
scyuch' cobox aj ront cwent pale'. Chakijche' cyak'un e' wi'tz
pale' scyuch' yi e' parisey. Cy'a'n len chima'cl cya'n. Ej nin
cy'a'n chik'ak' cya'n tetz chitxekbil.
4 Ma yi Jesús sken el xtxum tetz yi mbi cu'n sbajok te
i'. Cha'stzun te tele'n tzaj tan chic'ulche'n. Itzun ben jakol
scyetz:
—¿Na' na chijoyu'?
5 —Na katzan tan joyle'n Jesús aj Nazaret, —che'ch tzun
bantz.
—Je bin ine'j, —stzun Jesús scyetz.
Inti Judas, yi c'ayin nin Jesús, xomij scye'j yi e' sanlar.
6 Yi tlol Jesús scyetz: "Je bin ine'j", pac'l nin baj cyopone'n
len wuxtx'otx'.
7 Bene'n tzun jakol Jesús junt tir scyetz:
—¿Na' nin tzun scyetz yi na chitzanu' tan joyle'n?
—Na katzan tan joyle'n Jesús aj Nazaret, —che'ch.
8 —Ja wi't wal scyeru' yi i ina'tz. Ma jalu' yi ko in na cyaju',
chicyajk cyen bin yi e' wamiwe'j cyanu'.
9 Ja xcon yi yola'se'j tan Jesús bantz tele'n cu'n te yi yol yi
nsken cyen tal i', i'tz: "Qui'c mbajij te jun scyeri yi e' yi ntak'
Intaj swetz."
10 Inti Simón Lu', je'n tzaj tzun tcy'al yi spar i' tc'u'l soc, nin
el tamol jalaj ẍchin jun yaj yi na bi'aj Malco, jun scyeri yi e'
ẍchakum yi wi'tz pale'.
11 Bene'n tzun tlol Jesús tetz Lu':

—Col cu'n yi aspar tul soc. Na tajwe'n tan intijol yi q'uixc'uj yi txumijt tan Intaj tan ticy'e'n pone'n wa'n, —stzun Jesús bantz tetz Lu'.

Yi tpone'n Jesús ẍchiwutz yi e' wi'tz pale'
(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54; Lc 22.54)

12 Cyoque'n tzun yi e' sanlar tu chijepil tan stz'amle'n, nin tan c'alche'n Jesús. Bene'n nin bantz cya'n pres. Ncha'tz xomche' yi chi aj ront yi e' judiy scye'j yi e' sanlar.
13 Bajx bene'n quicy'altz xe ca'l Anás, yi ji' Caifás, yi wi'tz pale', yi at-tz te yoba'tz.
14 Ite'n nin Caifása'tz yi a'lon scyetz yi e' mas judiy yi mas ba'n tcu'n yil quim jun ntzi' yaj swutz yi nink chisotz chicyakil wunak.

Yi talol Lu' yi qui xomij te Jesús
(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)

15 Ma yi bene'n Jesús pres, nin e' ben xomok Simón Lu' tu junt ẍchusbe'tz Jesús wutz chicoc. Yi jun ẍchusbe'tza'tz, cyamiw quib tu chijepil yi e' wi'tz pale'. Cha'stzun te yi tak'le'n ama'l tetz tan tocompone'n wutzk'anil yi jun ca'la'tz.
16 Ma yi Lu' cyaj cyen tu' i' tbe'. Cha'stzun te nin ben yi jun ẍchusbe'tza'tz yi nsken ocopon wutzk'anil, tan yol tetz yi xna'n yi q'uicy'lom puert tan tk'ol ama'l tan toque'n Lu' wutzk'anil.
17 Itzun yi tocompone'n Lu', nintzun ben jakol yi xna'na'tz tetz:
—¿Nk'e'tz pe' aẍ jun scyeri e' ẍchusbe'tz yi yaj yi at tzi'n?
—Qui', nk'e'tz in jun scyuch', —stzun Lu' bantz.
18 Wi'nin tzun che'w bantz te jun ak'bala'tz. Cha'stzun te at jun k'ak' yi nsken cu jatx cyak'un e' mos scyuch' yi e' aj ront. Txiclche' len stzi' k'ak'a'tz. Ncha'tz Lu', i' jun txiclij ẍchixo'l tan mak'o'n ib stzi jun k'ak'a'tz.

Yi toque'n yi wi'tz pale' tan ẍch'ote'n stzi' Jesús
(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)

19 Inti yi ajcaw scyetz yi e' pale', nin octz tan ẍch'ote'n stzi' Jesús xe ca'l. Na yi tajbil yi jun ajcawa'tz i'tz tan tbite'n na' scyetz e' yi ẍchusbe'tz Jesús, nin mbi chusu'nil yi nẍchaj Jesús scyetz.
20 Bene'n tzun stza'wel Jesús:
—Qui'c jun takle'n yi ewun cu'n minyol, na ja chinjilon ẍchiwutz cu'n cyakil wunak. Nin ja chinjilon lakak e'chk sinagoga. Nin ja chinjilon ẍchiwutz cyakil wunak yi ate' le templo.
21 ¿Mbi xac na tzan tzaju' tan jakle'n swetz? Jake'u' scyetz yi e' yi ja quibit inyol. Yi e' cyetz, ba'n cyal yi mbi jilwutz chusu'nil nquibit swe'j. Sak ẍchiwutz yi mbi cu'n minyol, —stzun Jesús bantz tetz yi wi'tz pale'.

22 At tzun jun aj ront attz, yi cwent cyetz pale'. Yi tlol Jesús
yi yole'j, nintzun el lajol jun k'ab xak stzi' Jesús, itzun taltz:
—¿Mbi xac na atza'w nin yi yol yi wi'tz kapale'il? Juntlen na
aban, —stzun aj ront bantz.
23 —Ko cachi' yi inyol yi nwal, al tzaj yi paltil swetz. Poro
ko ba'n inyol yi mben walol, ¿mbi tzun xac nchinje' atzek'lul?
—stzun Jesús bantz tetz.
24 Cawune'n tzun Anás tan bene'n ticy'le'n Jesús swutz
Caifás, yi wi'tz pale'. C'alij Jesús yi bene'n quicy'al.

Yi talolt Lu' le toxi'n tir yi qui xomij wi' te Jesús
(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)

25 Itzun te yi na tzan ẍch'ote'n stzi' Jesús, iẍnin txiclij Lu' tan
mak'o'n ib stzi k'ak'.
—¿Nk'e'tz pe' aẍ jun scyeri yi e' ẍchusbe'tz nocx yi at tzi'n xe
ca'l? —che'ch bantz tetz Lu'.
—Qui', nk'e'tz in jun wetz scyuch', —stzun Lu'.
26 Nintzun oc jun mos yi wi'tz pale' tan ẍch'ote'n stzi' Lu'. Yi
jun mosa'tz i' jun xa'k tan stz'amle'n Jesús, nin cyajwutz quib
tu yi yaj yi el josol Lu' yi ẍchin.
—Yaj, i cun wajske'n awutz, na atiẍ te nocx le tal ne'ẍ lawor.
27 —Qui', cya'l na kilwit kib tuch'u', —stzun Lu' bantz le toxi'n
tir.
I cunin na el tzaj jun yola'tz le stzi' yi tok'e'n yi aj tzo'.

Yi tpone'n Jesús swutz Pilat
(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)

28 Ma yi tele'n tzaj quicy'al Jesús le ca'l Caifás, cho'n tzun
tpone'ntz cya'n le ca'l kale na cawune't yi gobernador. Nsken
saj xe cya'j. Cha'stzun te qui e' oc yi e' judiy xe ca'l yi
gobernador, na wi'nin xanil ẍchiwutz yi kol cho'c xe ca'l jun
awer nak. Na yi nink ncho'c, qui'c rmeril tan chiwane'n te
jun chin wutzile'n wa'a'n tetz Pasc.
29 Cha'stzun te tele'n tzaj Pilat tan yol scyetz:
—¿Mbi tzun til yi jun yaje'j yi mu'l quicy'alu' tzinwutz? —
stzun Pilat scyetz.
30 —Yi qui'k mu'ẍ til, qui klo' mu'l kucy'al swutzu', —che'ch.
31 —Ko ya'tz tane'n, quicy'aj nin binu', nin chibne'u' tane'n
yi til quib yi tane'n chicstumbru', —chij Pilat scyetz.
—Poro ta', yi o' ketz yi o' judiy, qui'c ca'wl tkak'ab tan biyle'n
cu'n jun yaj, —che'ch.
32 Tan tu' yi xtxolbile'j, el cu'n te yi yol yi talnak Jesús yi mbi
jilwutzil quimichil sbajok te i'.
33 Pakxe'nt quen tzun Pilat-tz xe ca'l, nin ben mantar tan
ẍchakle'n tzaj Jesús.
—¿I pe' aẍa'tz chireyil yi e' judiy? —stzun i' bantz tetz.

34 —¿Na pe' el xtxumu' te yi mbi eka'n tan yi yolu' yi na tzanu' tan jakle'n swetz, nka tan tu' yi yol yi ntbitu' scyetz wunak? —stzun Jesús tetz.

35 —Cuquen bin, ixkaj in tzunk judiy. Poro yi e' atanum scyuch' yi e' wi'tz chipale'il, ya'stzun yi ncxjatxon tink'ab. Chinch wetz, at lo' awil. ¿Mbi majuch? —stzun Pilat tetz.

36 —Yi ca'wl yi at tink'ab, nk'e'tz ni'cu'n chi tane'n yi ca'wl yi at tk'abu', na yi ni'cu'nk tane'n, ja klo' cho'c yi e' yi xomche' swe'j tan incolche'n xchik'ab yi e' incontr. Na yi weri inca'wl nk'e'tz ni'cu'n te'tz tu yi ca'wl yi na xcon tzone'j wi munt, —stzun Jesús bantz.

37 —¿Ax ptzun rey? —stzun Pilat tetz.

—Bintzi ta', in rey, ja nojponu' te'j, nin ya'stzun xac yi cho'n nu'l itz'ok tzone'j wi munt. Ja nu'l tan talche'n yi mero bintzi. Ej nin cyakil yi e' yi na chixom te weri inchusu'n, ya'stzun yi e' yi na cyocsaj yi bintzi, —stzun Jesús tetz Pilat.

38 —¿Na' at cyent jun bintzi? Cya'l jale't ka'n. Qui'c bintzi at, —stzun Pilat.

Yi bnixe'n caws Jesús tan tele'n cu'n i' swutz
(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Yi wi't baje'n xch'otil Pilat yi stzi' Jesús, tele'n tzaj tzun junt tir tan yol scyetz e' judiy:

—I bin jalu', e'u' judiy, yi yaje'j yi mmu'l quicy'alu' tzinwutz, qui'c mu'x tal til nlajluchax tzinwutz wetz.

39 Ma jalu', at bin jun chileyu' yi ilenin na cyaju' yil tzintzakplen jun pres lakak e'chk Pasc. ¿Cu pe' cyanu' yi nink tzintzakplen yi jun yaje'j yi na tocsaj tib tetz chireyilu'? —stzun Pilat scyetz.

40 Chibaj xch'ine'n tzuntz cyakil yi e' wunak:

—¡Qui'! Qui na kaj yil stzakplenu' yi yaje'j, nin ko ya'tz tajbilu' ba'n tcu'n i Barrabás tzakplenu', —che'ch bantz.

Poro yi jun Barrabása'tz i' jun contr te gobierum, nin i' jun alk'om.

19

1 Cawune'n nin tzun Pilat tan toque'n jicyle'n Jesús tan charyon.

2 Nintzun e' oc yi e' sanlar tan banle'n jun coron yi tx'i'x; nin je' cyak'ol twi' Jesús. Nin oc cyak'ol jun be'ch tetz chi tane'n yubil be'ch tetz jun rey yi txib yubil.

3 Nin e' baj quentz tan k'ajla'n swutz Jesús, chi na chiban swutz jun rey. Poro xcy'aklil tu' na chiban.

—Ilu' kareyil, chumbalaj nin ilu', —che'ch na ban cyentz tetz.

Nin el cobox k'abtz xlajak stzi' cya'n.

4 Tele'n tzaj tzun junt tir Pilat ẍchiwutz wunak tan talche'n
scyetz:
—Ma jalu' tz'elu'l junt tir wa'n tan ẍchajle'n scyeru'. Na yi
wetz, cya'l na jale't til wa'n.
5 Tele'n tzaj tzun Jesústz ẍchiwutz. Nsken je' jun coron tx'i'x
twi'. Ej nin atit nin yi be'ch tetz te'j, chi be'ch tetz jun rey, yi
txib yubil. Bene'n tzun tlol Pilat scyetz wunak:
—¡Chixmay tzaju' yi yaje'j!
6 Yi bene'n quilol, cyoque'n tzun yi e' wi'tz pale', scyuch' e'
aj ront tan sich':
—¡Jeken swutz pasyon! ¡Jeken swutz pasyon! —che'ch tzun
ban nintz.
—Tzinwutz wetz qui'c til, poro quicy'aj nin binu'.
Chipaje'nu' swutz pasyon, —stzun Pilat bantz scyetz.
7 —Poro at til ta', na at jun ketz kaley yi na tal yi tajwe'n
tan quime'n jun yaj yi ko na tocsaj tib tetz Cy'ajl Ryos. Ej nin
ya'stzun tal yi june'j, —che'ch tzun e' judiy.
8 Yi bene'n tbital Pilat yi xtxolbil yi Jesús i' Cy'ajl Ryos, mas
tcunin xo'w octz tetz. Pakxe'nt cyen tzun junt tir xe ca'l tan
ẍch'ote'n stzi' Jesús:
9 —¿Na' ncsite't?
Poro qui'c nin jun yol ben stza'wel Jesús.
10 —¿Mbi xac yi qui na atza'w tzaj yi inyol? ¿Qui pe' na el
atxum tetz yi at ca'wl tink'ab tan aje'n swutz pasyon nka tan
awele'n liwr? —stzun Pilat tetz.
11 —Qui'c klo' k'eju' tan incawe'n yi qui'k ntak' Ryos teru'.
Poro at mas quil yi e' yi nchinjatxon tk'abu', —stzun Jesús.
12 Te jun tkuja's oc Pilat tan joyle'n puntil tan tele'n klo' Jesús
liwr. Poro yi e' judiy, wi'nin chiẍch'ine'n. Itzun cyaltz:
—Kol stzakplenu' yi jun yaja'tz, qui tzun xomij wi'u'-tz te
Césa, yi mero wi'tz kajcaw yi at jalen Roma. Na alchok scyetz
yi na taj tz'oc tetz xel Césa, contr i' te Césa, —che'ch tzun e'
judiy bantz.
13 Yi tbital Pilat chiyol, bene'n tzun mantartz tan ticy'le'n
tzaj Jesús, nin c'olecu'ntz wi chem le pujbil xtisya' tan cawu'n.
Yi jun ama'la'tz, Gabata bi' le chiyol e' judiy. I'tz jun ama'l yi
tz'akij tane'n yi wuxtx'otx' tan balaj c'ub.
14 Ej nin i'tz junte'n k'ej tan xe'te'n Pasc, nin i'tz lo' kak ch'ich'
jalchan* yi baje'n yi e'chk takle'ne'j.
Bene'n tzun tlol Pilat scyetz e' judiy:
—Je bin yi yaje'j, yi chireyilu', —stzun Pilat scyetz.
15 Chibaj ẍch'ine'n tzun cyakil wunak:

* **19:14** Te yi tiemp tetz Jesús xcon cob puntil tan tajle'n e'chk or. Yi e' aj Roma ja chixe'tij tan tajle'n yi cyetz chi'or nicy'ak'bal. Ma yi e' judiy ja chixe'tij kak ch'ich' jalchan. Cha'stzun te at wak' ib te yi jun ore'j.

—¡Elk cu'n swutz! ¡Elk cu'n swutz! ¡Jeken swutz pasyon! —che'ch bantz.

—¿Mbi xac lje' wa'n swutz pasyon? na chireyil binu', —stzun Pilat scyetz.

Bene'n tzun chitza'wel yi e' wi'tz pale':

—Cya'l atit junt ketz kareyil, ntin César yi at Roma yi wi'tz ajcaw, —che'ch bantz.

16 Tan tu' yi yole'j, eltzaj tk'ol Pilat Jesús scyetz tan je'n swutz pasyon. Bene'n nin bantz cya'n.

Yi quime'n Jesús swutz pasyon
(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

17 Itzun yi tele'n tzaj Jesús cya'n, palij yi pasyon ta'n kalel je't pajij. Cho'n at topombil le ama'l yi na bi'aj Wi Bakil Wi'baj. Gólgota bi' yi jun ama'la'tz le yol hebreo.

18 Ya'stzun e' je't scyuch' cobt yaj swutz pasyon. Jujun len xlajak i'.

19 Inti Pilat, nin cawunintz tan je'n tak'le'n jun u'j swi'e'n Jesús tan ẍchajle'n yi mbi'tz yi til. Nin yi yol yi je' tz'iba'n na tal: "Jesús aj Nazaret, chireyil yi e' judiy."

20 Wi'nin judiy e' octz tan si'le'n yi jun u'ja'tz yi je tak'le'n swi'e'n Jesús, na naka'jil cu'n yi tnum atite't yi luwara'tz. Nin yi yol yi je tz'iba'n, bnix le hebreo yi chiyol yi e' judiy, nin bnix le chiyol yi e' griego, nin bnix le chiyol yi e' aj Roma, yi na bi'aj latín.

21 Cyoque'n tzun yi e' wi'tz pale' cwent e' judiy tan xocho'n swutz Pilat, nintzun cyaltz:

—Ba'n tcu'n yi qui'ck nje' stz'ibalu' yi yole'j yi na tal 'Chireyil e' judiy'. Ba'n tcu'n yi nink nje' stz'ibalu' 'Yi jun yi ja tocsaj tib tetz chireyil yi e' judiy,' —che'ch tzun tetz Pilat.

22 —Yi e'chk yola'tz yi ja chincawun tan stz'ibe'n qui'c rmeril tak'un stzaje'n, —stzun Pilat bantz scyetz.

23 Yi wi't je'n Jesús swutz pasyon cyak'un yi e' sanlar, nintzun e' octz tan jatxle'n cu'n yi be'ch tetz. Cyaj cuntu' el ẍchiwutz. Poro at tzun jun be'ch tetz yi chukpi'n nintu'. Junit tane'n. Qui'c ẍchupbilil tetz.

24 Cyoque'n tzun e' sanlartz tan yol te'j:

—Ba'n tcu'n quil kakatz cu'n, ma na ok tx'ilu'n ka'n te'j, na' tzun lcamban tetz.

Tan tu' yi xtxolbile'j yi cu' chinuc'ul, el cu'n te yi yol yi tz'iba'nt cyen yi na tal: "Ja cu' chijatxol yi be'ch wetz ẍchiwutz, nin ja cho'c tan tx'ilu'n tibaj."† Ej nin ya'tz cunin bajij te be'ch tetz Jesús.

† **19:24** Sal 22.18.

25 Itzun te yi at Jesús swutz pasyon, txiclche' tzun cobox
xna'n tan xmaye'n. At yi xtxu' Jesús tu jun titz'un. Ej nin at
Lu'ch yi txkel Cleofas, tu Lu'ch Mat.
26 Cho'n txiclij yi xtxu' Jesús xlaj jun scyeri yi e' ẍchusbe'tz
Jesús yi wi'nin na pek' Jesús te'j. Yi saje'n tilol Jesús wutz yi
xtxu', itzun saj tloltz tetz:
—Na', yi yaj yi txiclij xlaju', ya'stzun ink'ajbil sbne' cyen.
27 Ite'n nin saj tlola'tz tetz yi jun ẍchusbe'tza'tz:
—Yaj, yi xna'ne'j, ya'stzun k'ajbil atxu' sbne'-tz, —stzun Jesús
tetz.
Kalena's tzun tk'ol yi jun ẍchusbe'tza'tz ama'l tetz Mariy tan
najewe'n xe tetz ca'l.

Yi quime'n Jesús
(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)
28 Itzun bantz yi wi't baje'n yi e'chk takle'na'tz, nin el xtxum
Jesús tetz yi ja wi't bnix cyakil yi e'chk takle'n ta'n yi tz'iba'nt
cyen yi tajwe'n tan bnol.
Bene'n tzun tloltz:
—Saktzi' na nicy'an.
29 At tzun jun xaru' yi nojnak tan binagr. Cwe'n tzun mu'ij
jun sponj tul yi a'a'tz, nin oc tak'le'ntz twi' jun tze' tan je'n
pone'n le stzi' Jesús.
30 Ma yi je'n stz'ubul Jesús yi jun jilwutz a'a'tz, nintzun taltz:
—Ja chin jepon te yi inmunl jalu', —stzun i'.‡
Na nin el tzaj yi jun yola'tz le stzi' yi saje'n ch'uypuj yi wi'.
Ej nin quimich nin bantz.

Yi je'n kopol jun sanlar yi jak' teml Jesús
31 Itzun le junt eklok ya'stzun yi jun k'ej ujle'n. Cha'stzun
te nk'era'tz cyajbil yi e' judiy yi nink tz'a'tij chiwankil yi ox
alma'a'tz swutz pasyon tc'u'l yi jun k'ej ujle'na'tz, na ẍchiwutz
cyetz chin xan nin yi jun k'eja'tz. Cha'stzun te, nin e' octz tan
jakle'n tetz Pilat tan cawune'n i' tan wak'e'n quikan yi e'a'tz yi
ate' wutz pasyon, nin tan chicwe'n tzaj.
32 Chibene'n tzun yi e' sanlar tan wak'e'n tkan yi bajx, nin
tan wak'e'n tkan yi junt yi at nintz wutz jun pasyon xlaj Jesús.
33 Poro yi cyopone'n te Jesús nsken quim te'tz. Cha'stzun te
qui je chiwak'ul yi tetz tkan.
34 Poro at tzun jun scyeri e' sanlar, nin je kopol jak' teml
Jesús tan yi tetz lans. Yi lo'one'n yi jak' teml, nin el tzaj kojx
chich' tu a'.
35 Yi jun yi i'lon yi xtxolbile'j, ya'stzun yi jun yi na tzan tan
stz'ibe'n cyen. Na el intxum tetz yi ya'stzun yi mero bintzi, nin
ba'n cyocsaju'.

‡ **19:30** Sal 69.21.

36 Yi wi't bnixe'n yi e'chk takle'ne'j, ja el cu'n te yi tz'iba'nt
cyen yi na tal: "Qui'c nin jun bakil yi wankil yi nink lje
wak'u'n."§
37 Ej nin at junt xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi na tal: "Yi
e'a'tz yi kopon quen jak' teml, squile' cyera'tz junt tir wutz i'
tzantzaj."*

Yi mukxe'n Jesús
(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

38 At tzun jun yaj yi na bi'aj Ẍep, aj Arimatea i'. Ewun cu'n
xomij wi' te Jesús tan paj yi na xob i' scyetz yi e' judiy yi e' contr
te Jesús. Yi wi't baje'n yi e'chk takle'ne'j, nintzun bentz swutz
Pilat tan jakle'n permis tan cwe'n tzaj yi wankil Jesús ta'n nin
tan bene'n tan mukle'n. Nintzun tak' Pilat ama'l tetz. Bene'n
tzun Ẍeptz tan ticy'le'n yi wankil Jesús.
39 Ncha'tz Nicodemo, nin xomnin te Ẍep. Ya'stzun yi
Nicodema'tz yi jilon tetz Jesús lak'bal. Cy'a'n mas oxc'al tu
lajuj liwr tz'ac'bil ta'n. I'tz mirra yuju'n tib tu áloe.
40 Cyoque'n tzun Ẍep tu Nicodemo tan tole'n quen xbu'k te
wankil Jesús. Ncha'tz yi tz'ac'bil yi cy'a'n cya'n, nin oc cyak'ol
te xbu'k. Ya'stzun cyulej, na ya'stzun chicstumbr yi e' judiy yi
na quim jun alma'.
41 Naka'jil yi ama'l kale je't Jesús swutz pasyon, at tzun jun
tal ne'ẍ lawor. Nin tul yi jun tal lawora'tz at tzun jun julil alma'
yi kopij quentz. Ac'aj cunin kopxe'n. Ntaxk xconsij.
42 Cho'n tzun toque'n quen yi wankil Jesús, na nsken xe'tij
yi jun k'ej ujle'na'tz yi chin xan nin ẍchiwutz yi e' judiy.

20

Yi titz'e'n junt tir Jesús ẍchixo'l alma'
(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)

1 Itzun bantz, tc'u'l yi bajx k'ej te sman, chin jalchan nin,
yi bene'n Lu'ch Mat stzi jul. Tal tz'o'tze't nin wuxtx'otx' yi
tpone'n. Ma yi bene'n tilol, elnakt yi c'ub tzi jul.
2 Lajke'l nin tzun bene'ntz tan talche'n stziblal kale atite't
Simón Lu' tu yi junt ẍchusbe'tz Jesús yi wi'nin na pek' te'j. Itzun
taltz yi tpone'n:
—Ja el ticy'le'n wankil Kajcaw tjul. Alo' nin mpone't, —stzun
i' bantz.
3 Tele'n tzaj tzun Lu'-tz tu yi junt ẍchusbe'tz Jesús, nin e' bentz
tan tilwe'n.
4 Lajke'l nin chibene'n chicabil. Poro yi junt, mas tcu'n
tz'ojkel swutz Lu'. Bajx cunin tpone'n i' stzi yi jul.

§ **19:36** Sal 34.20. * **19:37** Zac 12.10; Ap 1.7.

5 Ma yi cwe'n c'o'lok tan tilwe'n quen tjul, jalta'tz oc xmay-iltz yi e'chk xbu'k yi oc nin toli'n te wankil Jesús. Poro qui oc i' tjul.
6 Ma tetz Lu', cyequen tu' i' tjul tan xmaye'n. Ej nin ncha'tz i', til yi xbu'k yi at cyentz tjul,
7 tu yi su't yi nxcon te wi' Jesús. Apart nin pakij cyent wutz.
8 Inti yi junt ẍchusbe'tz yi bajx topone'n, toque'n tzuntz tjul. Xmay i' yi mbi cu'n bajij, nin tocsaj yi itz'e'n bant Jesús.
9 Na ntaxk nin el chitxum tetz yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen le tu'j Kataj yi na tal yi at titz'bil Jesús ẍchixo'l alma'.
10 Chipakxe'nt tzun yi cob ẍchusbe'tza'tz.

Yi ẍchajol tib Jesús swutz Lu'ch Mat
(Mr 16.9-11)

11 Inti Lu'ch Mat, nin pakxijt stzi jul tan o'kl. Itzun te yi na ok'tz, nintzun c'o'e' quentz tan xmaye'n quen tjul.
12 Nin oc tilol cob ángel. Chin stum nin te be'ch cyetz. Cho'n c'olẍche'-tz kale ocnak cyent yi wankil Jesús. Cho'n at jun kale ajnak nin yi wi' Jesús. Ej nin cho'n at junt stkan.
13 Chijilone'n tzaj tzun yi e' ángel tetz:
—Xna'n, ¿mbi na awok'lej? —che'ch.
—Na nok', na ja ben ticy'le'n yi wankil Wajcaw tzone'j, nin qui na wil na' mpone't, —stzun Mat bantz scyetz.
14 Na nin el tzaj yi yole'j le stzi' Mat yi xmayine'n cy'en wutz coc, nin ben tilol yi txiclij Jesús. Poro qui tech i' wutz yi ko ya'tz Jesús.
15 Bene'n tzun jakol Jesús tetz:
—Xna'n, ¿mbi na awok'lej? ¿Na' na cẍtzan tan joyle'n?
Le wutz yi tajtza'kl Mat, ya'stzun yi q'uicy'lom yi tal ne'ẍ lawora'tz. Cha'stzun te bene'n tlol tetz:
—Ta', yi ko ilu' micy'an nin, tal tzaju' swetz na' mpone't tanu', bantz imbene'n tan ticy'le'n tzaj, —stzun Mat tetz.
16 —¡Mat! —stzun Jesús.
Je'n tzun such'k'il tib Mat, nintzun taltz le yol hebreo:
—¡Raboni! —stzun. (Yi na elepont yi jun yola'tz i'tz Wutzile'n Ta'.)
17 —Quil chin amac, na txe'n chimben tzaj kale atit Intaj. Poro quilo'k. Cun al scyetz yi e' witz'un yi at imbembil kale atit Intaj, yi Kataj tzituch', na yi weri inRyosil, ite'n nin iRyosila'tz, —stzun Jesús tetz.
18 Bene'n nin ban Lu'ch Mat tan talche'n stziblal scyetz e' ẍchusbe'tz. Tal i' scyetz yi ja til i' wutz Jesús. Ej nin ncha'tz tal i' cyakil yi e'chk yol yi baj tlol Jesús tetz.

Yi je'n jobtuj Jesús ẍchixo'l yi e' ẍchusbe'tz
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

19 Itzun bantz te yi akale'n te yi jun k'eja's, nsken chicham
quib yi e' ẍchusbe'tz xe jun ca'l. Nin jopij cu'n yi e'chk puert
cya'n tan paj yi na chixob scyetz yi e' judiy, yi e' contr te Jesús.
Je'n tzun jobtuj Jesús ẍchixo'l. Itzun taltz:
—Tak' tzaj Kataj yi banl tu yi tzatzin paz tzitibaj.
20 Yi wi't bene'n tlol yi yole'j, nintzun ben ẍchajol yi k'abtz tu
yi jak' teml yi lo'onakt. Ma yi e' ẍchusbe'tz wi'nin chitzatzine'n
yi quilol wutz Kajcaw Jesús.
21 Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:
—Tak' tzaj Kataj yi banl tu yi tzatzin paz tzitibaj. Cho'n
tzimbne' tan ichakle'n nin tan xtxole'n yi balaj stziblal chi
banak Intaj tan inchakle'n tzaj wetz tzone'j wuxtx'otx'.
22 Cyaje'n cyen tzun juclul yi Espíritu Sant scye'j, nintzun
taltz:
—Na chintzan tan tak'le'n cyen yi Espíritu Sant tzitetz.
23 Ej nin kol tzicuywok paj jun yaj, ncha'tz Intaj nsken cuy
i' paj. Ej nin ko quil tzicuywok paj jun yaj, ncha'tz Intaj nsken
bixe' yi quil scuy i' paj.*

Yi tele'n xtxum Maẍ tetz yi bintzinin itz'ij junt tir Jesús

24 Inti Maẍ, yi yoẍ, qui'c i' at ẍchixo'l yi e' mas ẍchusbe'tz Jesús
yi ẍchajol tib ẍchiwutz.
25 Nintzun cyal yi e' mas ẍchusbe'tz tetz:
—Maẍ, yi o' ketz ja kil wutz Kajcaw, —che'ch.
—Quil wocsaj chiyolu' ko quil wil yi ticy'le'n clawẍ le k'ab. Ej
nin quil wocsaj chiyolu' jalen cu'n yil tzimpit quen wi' ink'ab
kale ocnakit yi clawẍ. Ej nin quil wocsaj chiyolu' jalen cu'n yil
tzimpit quen ink'ab jak' yi teml yi lo'onakt, —stzun Maẍ bantz.
26 Itzun yi tele'n wajxok k'ej, cwe'n tzun chichamol quib yi e'
ẍchusbe'tz xe jun ca'l. Poro te yi jun tira'tz yi cwe'n chichamol
quibtz, at tzun Maẍ ẍchixo'l. Yi puert chin lamij cunin tane'n,
poro yi Jesús nin je' jobtuj ẍchixo'l.
—Quil cxbisunwok, —stzun i'.
27 Jilone'n nin tzuntz tetz Maẍ:
—Xmaycu'n ink'ab, nin pito'c tzaj wi' ak'ab tc'u'l yi
q'uixpnakt. Ak'o'ctzaj ak'ab jak' weml. Quil tzacabej ac'u'l
swe'j, ma na ocsaj yi i ina'tz, —stzun Jesús tetz.
28 —Wajcaw, i ilu'a'tz inRyosil, —stzun Maẍ.
29 —Maẍ, ja bin awocsaj yi ja nitz'ij junt tir, poro jalen cu'n
mawil inwutz. Poro mas tcu'n chibanl yi e' yi na cyocsaj inyol,
nk'e'tz jalen cu'n na quil inwutz.

Yi tajbil yi jun yi banon cyen yi liwre'j

30 I bin jalu', at wi'nin e'chk milawr yi bnixnakt tan Jesús
ẍchiwutz yi e' ẍchusbe'tz, yi qui tz'iba'n tul yi liwre'j.

* **20:23** Mt 16.19; 18.18.

31 Poro ja cyaj intz'ibal cyakil e'chk xtxolbila'se'j bantz cyocsalu' yi Jesús ya'stzun yi Cristo yi Cy'ajl Ryos. Ej nin cyakil yi e' yil cyocsaj yi xtxolbila'se'j, ẍchicambok cyera'tz te yi jun itz'ajbil yi qui nin bajsbe'n tetz.

21

Yi ẍchajol tib Jesús ẍchiwutz juk ẍchusbe'tz

1 Itzun yi baje'n yi e'chk takle'ne'j, ẍchajol tzun tib Jesús junt tir ẍchiwutz cobox ẍchusbe'tz tzi yi a' Tiberias. Nin je bane'j:

2 At cu'n Simón Lu', tu Maẍ yi yoẍ, tu Natanael yi aj Caná cwent Galilea. Ej nin ncha'tz ate' yi e' cy'ajl Zebedeo scyuch' cobt ẍchusbe'tz Jesús.

3 Itzun bantz nin tal Simón Lu' scyetz:

—Ma jalu', yi in wetz, nchimben tan cayi'n.

—Ncha'tz bin o' ketz, nkaben bin te'ju', —che'ch e' mas.

Chibene'n tzuntz tzi a', nin e' octz tul jun barc tan cayi'n. Poro qui'c nin jun cay tx'amxijtz cya'n te jun ak'bala'tz.

4 Ma yi saje'n xe cya'j, nin je' jobsal tib Jesús tzi a'. Poro qui el chitxum tetz yi ko ya'stzun Jesús. Jilone'n nintzun Jesús scyetz:

5 —Yaj, axwok jun c'oloj witz'un, ¿ja pe' tx'amxij cay ita'n? —stzun Jesús ban nin scyetz.

—Qui'c, —che'ch.

6 —Jo'lwok nin bin yi ileb le isbal. Ej nin tx'amxok cay ita'n, —stzun Jesús scyetz.

I nin tzun cyuleja's. Nin quinin chixcye' tan je'se'n tzaj yi leb tan paj yi nsken noj tan cay.

7 Itzun yi jun ẍchusbe'tz Jesús yi wi'nin na pek' i' te'j, nin ben tlol tetz Lu':

—I'tz wutzile'n Kajcaw.

Na nin tbit Lu' yi ya'stzun wutzile'n Kajcaw, toque'n tzun yi be'ch tetz. Nin ben c'oxol tibtz wi a' tan tpone'n chan te Jesús.

8 Ma yi e' mas ẍchusbe'tz yi ate' tul barc e'chk cyaj te'n cy'ajaj tan cyopone'n tzi a'. Nin jutu'n tu' tane'n yi chileb cya'n xe a' na nojnak tan cay.

9 Ma yi cyele'n pone'n tzi a', nin ben chixmayil jun k'ak' yi cu'nak tunin jatx. Nin tib yi xtxak'ak'a'tz, at jun cay tu pam yi na tzan wotxe'n.

10 —Cy'ajwok tzaj cobox cay yi ana' ntx'amx ita'n, —stzun Jesús scyetz.

11 Toque'n tzun Lu' tul yi barc tan pujle'n len yi leb. Nin icy' tzaj jutul wi puklaj, na nojnak tan cay. At xkanca'p cient tu ox cay tul yi leb poro qui katz.

12 —Or itetz, kawank tetz tz'utze'n, —stzun Jesús scyetz.

Poro cya'l nin jun scyeri e' ẍchusbe'tz yi nink nimsaj c'u'l tan jakle'n tetz yi na' scyetz i'. Na nsken el chitxum tetz yi ya'stzun Kajcaw.

13 Saje'n tzun ẍkansal tib Jesús scye'j, nin je tcy'al yi pam tan jatxle'n nin scyetz. Ncha'tz tulej i' yi cay.

14 Ya'stzun yi toxi'n tir yi ẍchajol tib Jesús ẍchiwutz yi e' ẍchusbe'tz te yi titz'e'n i' ẍchixo'l alma'.

Yi jilone'n Jesús tetz Simón Lu'

15 Yi wi't chiwane'n tetz tz'utze'n, nin ben jakol Jesús tetz Simón Lu':

—I bin jalu' Simón cy'ajl Jonás, ¿na pe' cẍpek' mas swe'j swutz yi je'j? —stzun Jesús tetz Lu'.

—Na, Ta', elnakt xtxumu' tetz yi na chimpek' te'ju', —stzun Lu'.

—Ko ya'tz, cun c'a'chwe' yi e' tal wawun, —stzun Jesús tetz Lu'.

16 Bene'nt tzun jakol Jesús le ca'p tir:

—Simón, cy'ajl Jonás, ¿na nin pe' cẍpek' swe'j? —stzun Jesús tetz.

—Na Ta', sak cu'n swutzu' yi na chimpek' te'ju'.

—Ko ya'tz, quilo'k bin tan chipstore'n e' tal wawun.

17 Bene'nt tzun jakol Jesús le toxi'n tir:

—Simón, cy'ajl Jonás, ¿na nin pe' cẍpek' swe'j?

Yi jakolt Jesús tetz Lu', ninin tzun bisun Lu'-tz tan paj. Nin ben tlotz tetz:

—Ta', sak cu'n cyakil swutzu', nin na el xtxumu' tetz yi na chimpek' te'ju'.

—Cun c'a'chwe' bin tal wawun.

18 Ncha'tz swale' junt xtxolbil tzatz yi bintzinin tetz. Yi aẍ tzaj xicy, ja aban yi awajbil. Nin aẍ te'n nc'alon cyen yi ac'albil xe ac'u'l, nin aẍ te'n ntxumun tetz yi na' ncẍbene't. Poro yil tijin ac'u'l tz'elepon achich'bal ak'ab nin tz'ocopon junt tan c'alche'n cyen be'chatz. Nin ncẍben ticy'le'n tul junt ama'l, mpe nk'era'tzk awajbil tan abene'n.

19 Ja xcon yi jun yola'tz tan Jesús bantz tele'n xtxum Lu' tetz yi mbi jilwutz quimichil sbajok te i', tan jale'n mas k'ej Ryos.

—Poro quin, xomen tzaj swe'j, —stzun Jesús bantz tetz Lu'.

Yi jun ẍchusbe'tz yi wi'nin na pek' Jesús te'j

20 Bene'n nintzun ban xomok Lu'-tz te'j. Poro yi ticy'e'n xmayil wutz coc, xomt tzaj yi junt ẍchusbe'tz Jesús yi wi'nin na pek' te'j. Ya'stzun yi jun ẍchusbe'tz yi c'ole' quen xlaj Jesús tan wa'a'n. Nin jak tetz: "¿Na' scyetz i' yi jun yil jatxonu' Ta'?"

21 Yi bene'n tilol Lu' yi xomij yi jun ẍchusbe'tza'tz, nintzun ben jakoltz tetz Jesús:

—Ta', ¿mbi sbajok te yi jun ẍchusbe'tzu'e'j?

22 —¿Mbi awetz tuch' ko ya'tz wajbil yi at nin i'-tz yil nu'lt tzaj
junt tir? Ntin awetz, xomen tzaj swe'j.
23 Tan tu' yi yol yi tal Jesús, nin e' oc e' ẍchusbe'tz tan
xtxumle'n yi qui'c quimbil yi jun ẍchusbe'tza'tz. Poro qui tal
Jesús yi qui'c quimbil. Ntin tal: "¿Mbi awetz tuch' ko ya'tz
wajbil yi at nin i' yil nu'lt tzaj?"
24 Yi jun ẍchusbe'tza'tz, ya'stzun yi jun yi na tzan tan xtxole'n
cyakil e'chk xtxolbile'j, nin ya'stzun yi jun yi cu' stz'ibal e'chk
xtxolbila'tze'j. Ej nin sak skawutz ketz yi bintzi yi yol i' yi na
tal.
25 At wi'nin e'chk takle'n yi banak Jesús. Yi nink tz'oc
stz'ibe'n cyakil cu'n, qui lo' ljal ama'l wi munt tan colche'n
tircu'n. Ntina'tz cuntu' cobox inyol.

YI MBI CU'N BANAKE' YI E' APOSTL

1 I bin jalu' ta' Teófilo, tul yi bajx liwr yi ben intz'ibal teru', ya'stzun kale bene't intz'ibal cyakil yi mbi cu'n ban Jesús, nin yi mbi cunin chusu'nil baj tlol.

2 Na ja cu' intz'ibaltz cyakil e'chk xtxolbil yi mbi cu'n banak Jesús jetz yi xe'tle'n i' tan chichusle'n wunak, jalen yi taje'n tcya'j. Poro te yi ntaxk aj, e' cyaj cyen cawul yi e' tetz apostl. Tan porer yi Espíritu Sant cyaj cyen tlol cyakil yi puntil scyetz yi mbi tajwe'n tan chibnol.

3 Na quim i', nin itz'ij junt tir, nin ẍchaj tib ẍchiwutz yi e' apostla'tz. Itz'enle'n ẍchajol tib i' ẍchiwutz, nin ja xcon wi'nin techl ta'n tan ẍchajle'n yi bintzinin itz' i'. Na ala' tir ẍchaj tib i' ẍchiwutz tul ca'wnak k'ej. Ncha'tz tal i' yi ẍe'n cu'n sbne' Ryos tan cawu'n wuxtx'otx'.

4 Ej nin yi ntaxk aj i' tcya'j e' baj cyaj cyen cawul yi e' apostla'tz, nin je yol i'e'j:

—Quil cxe'lwok Jerusalén, tajwe'n yil tzich'iw yi jun yi at tulbil, yi suki'nt tan Kataj, chi walnak tzitetz.

5 Na le coboxt k'ej cxbajok bautizar tan yi porer yi Espíritu Sant, na yi je'n a' ẍchiwi' wunak tan Wa'n Bautist, a' tu' xcon ta'n, —stzun Jesús bantz scyetz.

Yi taje'n Jesús tcya'j

6 Itzun yi e' yi ate'-tz nintzun e' octz tan jakle'n tetz:

—I bin jalu' Ta', ¿i pe' te yi tiempe'j yil tak'u' ama'l sketz yi o' aj Israel tan kacawune'n? —che'ch tzun tetz Jesús.

7 Stza'wel tzun Jesús chiyol, itzun taltz:

—Nk'e'tz tajwe'n tan tele'n itxum tetz yi tona' tz'ul yi jun tiempa'tz, na ntin Kataj ilol tetz, na ntin i' ajcaw te'j.

8 Poro yil cu'ul yi Espíritu Sant tzite'j, stk'e' i' yi tetz porer tzitetz. Nin tzitxole'wok cyakil yi e'chk takle'n yi ja itil swe'j. Na cxocoponwok tetz instiw tzone'j Jerusalén, tu cyakil Judea tu Samaria. Nin ncha'tz xconkwok tetz instiw bene'n tzi'n wi munt, —chij Jesús bantz scyetz.

9 Yi wi't baje'n yolol Jesús yi e'chk yola'se'j nintzun ajtz tcya'j. Ẍchiwutz cunin yi e'a's yi taje'n i' tcya'j. Nin oc jopxujtz tc'u'l noc sbak'.

10 Ej itzun te yi taje'n i' tcya'j nin te yi c'ablche' nin yi e' apostl tan xmaye'n, chije'n tzun jobtuj cob yajtz ẍchixo'l, sak cu'n be'ch cyetz.

11 Itzun cyal yi cob yaja'tz:

—Axwok aj Galilea, ¿nxac na ixmaywok nin tcya'j? na yi Jesúse'j yi mma'j ticy'le'n tcya'j, tz'ult, quib yi tane'n i' yi mma'j tcya'j, inin tane'na's yil tz'ult, —che'ch cob yaja'tz bantz.

Yi je'n txa'ij xel Judas

12 Cyaje'n quen tzun yi ju'wtza'tz yi na bi'aj Olivo cyak'un
yi e' apostl. Cho'n tzun cyopone'ntz Jerusalén. Na naka'j cu'n
xo'l. Ni'cu'n tkanil tu yi na tal yi ley yi at cu tan xo'mbel jun
yaj le jun k'ej ujle'n.
13 Ma yi cyopone'n, chije'n tzuntz le ca'p chup kale najlche't.
Ej nin yi e' yi ate'-tz i'tz: Lu', Jacow, Wa'n, Leẍ, Li'p, nin Maẍ.
Ncha'tz ate' Bartolomé nin Te'y. Ncha'tz at Jacow yi cy'ajl
Alfeo, tu Simón jun scyeri e' yi na xom chiwi' te yi partir yi na
bi'aj cananista, tu Judas yi titz'un Jacow. Ya'stzun e' yi ate'-tz.
14 Cyakil yi e'a'tz junit ban cyajtza'kl tan nachle'n Kataj.
Ilenin ya'stzun na chiban cyetz. Nin at e' xna'n ẍchixo'l. At
Mariy yi xtxu' Jesús scyuch' yi e' titz'un Jesús.
15 Itzun bantz yi tele'n cobox k'ej nintzun e' cham quib e'chk
jun cient tu junak lo' kajwutz tan nachle'n Kataj. Je'n tzun
txiclok Lu' ẍchixo'l, itzun taltz scyetz:
16 "E'u' kajwutz, ja el cu'n te'j yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi
talnak Luwiy tan porer yi Espíritu Sant. Na i' a'lon cyen yi mbi
sbajok te Judas, yi q'uil chibe' yi e' tz'amol tetz Jesús.
17 Yi jun Judasa'tz i' jun kuch' banak. I' klo' jun apostl. Nin i'
klo' jun ske'j te yi ak'une'j.
18 Poro yi i' tetz ja xom te yi tetz tajbil, na ja lok' jalaj tx'otx'
te yi pwok yi ncambaj te yi til. Nin cho'n quime'n i' tul yi jalaj
tx'otx'a'tz. Ej nin yi bene'n mal yi c'u'l ninin je' katz, nin el tzaj
kop yi lasu' wuskil.
19 Ej nin yi quibital cyakil yi e' wunak yi ate', nintzun oc yi bi'
yi jun luwara'tz cya'n tetz Acéldama. Yi na elepont, i'tz: 'Jamel
Ẍch'el jun yaj.'
20 Ncha'tz ja el cu'n te yi tz'iba'nt cyen le liwr Salmos yi na
tal:
'Tajwe'n yil nume' cyen yi tetz ca'l,
nin yi cya'l jun snajank txe'.'
Ncha'tz tz'iba'nt cyen:
'Apart tz'icy'an nin ju' yi tetz munl.'
21 "Cha'stzun te e'u' kajwutz tajwe'n yil tz'oc xel i'. Poro
tajwe'n jun scyeri e' yi xomche' nin ske'j, te yi at tzaj Jesucristo
skaxo'l.
22 Tajwe'n jun yi at nin i' yi je'n a' twi' Kajcaw, jalen cu'n yi
taje'n i' tcya'j. Na tajwe'n yil tz'oc jun scyeri yi e'a'tz tetz kuch'
tan xtxole'n yi jun cu'n itz'nak Jesús ẍchixo'l alma'," stzun Lu'
bantz scyetz.
23 Je'n tzun chitxa'ol cobtz, i'tz Ti'ẍ tu Ẍep, yi ncha'tz na bi'aj
Barsabás, nka Justo.
24 Cyoque'n tzun cyakil yi e'a's yi ate' tan nachle'n Kataj,
itzun cyaltz: "Ma jalu' Ta', na tilu' yi mbi na icy' chic'u'l cyakil

wunak. Ẍchaje'u' bin sketz yi na' scyetz jun scyeri coba'tz yi ja je' xtxa'olu', tan toque'n tetz ẍchakumu',

25 nin tan toque'n tan banle'n yi ak'un yi ncyaj xtx'akbal Judas, yi jun yi ja wi't opon le tetz ama'l tan ẍchojle'n yi til yi njuch," che'ch tzun bantz tul chi'oración.

26 Toque'n tzun tx'ilu'ntz scye'j yi coba'tz. Cho'n tzun toque'n lajptz te Ti'ẍ. Nin ninin tzun oc i'-tz tajlal yi coblaj apostl.

2

Yi cwe'n mule'n yi Espíritu Sant

1 Itzun yi tucumule'n yi jun k'ej yi na bi'aj Pentecostés, tircu'n tzun yi e' kajwutza'tz chichamo'n quib tul jun ntzi' ama'l. Nin junit ban yi cyajtza'kl.

2 Ej nin te yi c'olẍche' xe jun ca'la'tz, nin ben quibital jun jincane'n tcya'j. I cunin yi na jincan jun chin wutzile'n cyek'ek'. Nin cho'n tocompone'n xe ca'l kale ate't.

3 Je'n tzun jobtuj jun takle'n ẍchixo'l. I cunin k'ak' tane'n. Nin cu' xitul tib tan toque'n lac'p ẍchiwi' yi e' yi ate'-tz.

4 Ya'stzun yi toque'n lac'p yi Espíritu Sant te cyalma' chi-cyakil cu'n. Nin tan porer yi Espíritu Sant e' xcye' tan yolche'n jujun jilwutz yol. Ej nin quib yi yol yi tak' yi Espíritu Sant scyetz, inin yola'tz nchiyoltz.

5 Itzun te yi jun k'eja'tz, ate' tzun wi'nin judiy yi ate'-tz Jerusalén yi na' cuntu' e' baj saje't bene'n tzi'n wi munt. Nin yi e'a's na cyek len ẍchi' Ryos.

6 Ej itzun yi quibital yi e' wunaka'tz yi jun jincane'na'tz, nintzun e' saj nil kale ate't yi e' apostl. Quinin el chitxum tetz yi mbi cunin na bajij, na chijunalen cu'n ben quibital yi na chitzan yi e' apostl tan yol le cyetz chiyol.

7 Baj cyele'n tzun yabtz te'j. Itzun cyaltz squibil quib:

—Yi e'a'tz yi na chijilone'j e' cu'n aj Galilea.

8 Poro ¿ẍe'n tzuntz yi ba'n na a'w yi ketz kayol cya'n, na apart len yi kayol?

9 Na ate' aj Partia skaxo'l, nin ate' aj Media; nin ate' aj Elam, nin ate' aj Mesopotamia. Nin at e' yi cho'n nchibaj saj Judea tu Capadocia tu Ponto. Nin at e' yi cho'n nchisaj Asia.

10 Nin at e' yi cho'n nchisaj Frigia nin Panfilia, nin Egipto. Nin at e' yi cho'n nchisaj tulak e'chk ama'l cwent Libia yi at swutz cyen yi ama'l Cirene. Nin at judiy yi cho'n nchisaj Roma. Ej nin at wi'nin aj Roma yi najlche' tzone'j yi e' judiy nka yi ja cyocsaj quib tetz judiy.

11 Ncha'tz at e' yi cho'n nchisaj Creta nin Arabia. Poro clar cunin na kubit scye'j le ketz kayol cyakil yi e'chk milawr yi bnixnak tan Ryos, —che'ch tzun.

12 Wi'nin tzun cyele'n yab te cyakil yi xtxolbil yi bajij,
nintzun baj chijakol squibil quib.
—¿Mbi na elepont yi xtxolbil yi na chitzan tan xtxole'n?
13 Poro at e' yi ntin tze'e'n na chiban nintz.
—E' lo' kbarel, —che'ch.

Yi toque'n Lu' tan xtxole'n yi yol Kataj le jun k'ej Pentecostés

14 Je'n tzun txiclok Lu'-tz ẍchixo'l yi junlaj apostla'tz, nin chin
wi' nin i' bantz tan yol scyetz yi e' wunak yi ate'-tz:
"E'u' jun c'oloj aj Judea, scyuch' yi e'u' yi e'u' aj tnum
Jerusalén, na waj yil quibitu' nin yil tz'el chitxumu' tetz yi
xtxolbil yi swale' scyeru'.
15 Nk'e'tz o' kbarel chi na cyal cobox ẍchixo'lu', na ana' beluj
ch'ich', jalchan.
16 Yi xtxolbile'j yi na chitzanu' tan xmaye'n, i'tz yi tz'iba'nt
cyen tan Joel yi elsanl stzi' Ryos tentz.
17 Na je yol Kataje'j:
'Yi txant tan tucumule'n yi wi'tzbil k'ejlal,
swak'e' inEspíritu scyetz cyakil wunak.
Nin chocopon chinitxajil tan xtx'olche'n xo'l tan porer yi
Espíritu Sant.
Nin ẍchijilonk e' xicy yi tz'ocopon ẍchajol tib e'chk techl
ẍchiwutz.
Ncha'tz ẍchijalok e' tijlc'u'lal yi ẍchiwutzicy'aje' e'chk balaj wutz-
icy'.
18 Swak'e' inEspíritu scyetz yi e' inchakum yaj,
nin scyetz yi e' inchakum xna'n,
nin chocopon tan xtx'olche'n xo'l yi inyol.
19 Sbnixk e'chk milawr wa'n tcya'j,
nin tzinchaje' e'chk techl tzone'j wuxtx'otx'.
At wi'nin e' ẍchiquimok.
Wi'nin k'ak' sbne' tu sib.
20 Xcyek tan jople'n yi wutz k'ej.
Nin tz'o'tz nin tu' sbne' bene'n tzi'n.
Chin cyak nin sbne' wutz yi xaw, chi tane'n chich'.
Na ya'stzun sbajoktz te yi ntaxk ul yi jun chin wutzile'n k'ej yil
tz'ul tzaj Kajcaw.
21 Poro cyakil yi e' yi na cu' chitzi' tan na'wse'n yi bi' Kajcaw,
ẍchiclaxok cyera'tz,' stzun Ryos banak cyen.
22 "Ma jalu' e'u' jun c'oloj xonl k'ajtzun Israel, quibit tzaju'
yi xtxolbile'j yi swale' scyeru': Na el chitxumu' tetz yi ak'ijt yi
k'ej Jesús yi aj Nazaret tan Kataj Ryos. Nin na el chitxumu' tetz
tan yi e'chk milawr yi banak i' ẍchixo'lu' tan yi porer Ryos.
23 Poro yi e' cyeru' ja ben chijatxolu' ẍchik'ab yi e' mal nak,
tan je'n cya'n wutz pasyon, nin tan cwe'n chibiyol. Tan yi
xtxolbila'se'j ja el cu'n te'j yi txumijt cyen tan Ryos tentz,

na ya'stzun xtxumbe'n tetz tan bene'n ẍchik'ab yi e' mal nak bantz cwe'n biyij.
24 Poro nin jetzaj junt tir ta'n ẍchixo'l alma'. Na quinin xcye' yi quimichil te'j.
25 Ncha'tz tz'iba'nt cyen tan Luwiy yi ya'stzun sbajoktz te Jesús. Na je yol i'e'j:
‘Ilenin na wil wutz Kajcaw,
na cho'n at i' le insbal tan qui incabel inc'u'l te'j.
26 Cha'stzun te na tzatzin yi walma'.
Nin na wak' ink'ajsbil tetz.
Ej nin wi'nin na chintzatzin te'j.
Na tz'itz'ok junt tir inwankil,
na cho'n k'uklij inc'u'l te'j yi ya'stzun tulej i'.
27 Wi'nin na chintzatzin,
na quil cyaj cyen walma' xetze',
nin quil k'ay inwankil,
na wi'nin na pek' i' swe'j,
na in yi ẍchakum yi wi'nin ok'le'n inwutz ta'n.
28 Nternin tzatzink walma', na ẍchinnajank te'ju'.’
Ej nin ya'stzun cyajnak yolol Luwiy te Jesús.
29 “Ma jalu' e'u' intanum, chin tajwe'n cunin yil wal yi mero claril scyeru'. Yi xtxolbila'tz yi tz'iba'nt cyen qui na jop k'ajtzun Luwiy, na yi i' tetz ten quim, nin mukxnak, nin atit nin yi nichil kale mukxnakit i'.
30 Poro yi Luwiy i' jun scyeri e' elsanl stzi' Ryos, nin elnak xtxum i' tetz yi at tocbil jun xonl i' tan cawu'n, na ya'stzun alijt cyen tan Ryos tetz. Nin yi juna'tz i'tz yi Cristo.
31 Ej nin yi talol Luwiy yi yole'j ni'cu'ntz chi ilijtk ta'n yi stz'itz'ok junt tir yi Cristo. Cha'stzun te cyaje'n cyen tlol i' yi quil cyaj cyen talma' Cristo xetze', nin yi quil k'ay yi wankil.
32 Nin jun cu'n ja itz'ij junt tir Jesús tak'un Ryos ẍchixo'l alma'. Ej nin o' stiw te'j.
33 Poro jalu' cho'n at i' le sbal Ryos nin at tetz k'ej, nin ja wi't ak'lij yi Espíritu Sant tetz yi suki'nt tan Kataj tetz. Ej nin yi xtxolbil yi na chitzanu' tan tilwe'n nin tan tbite'n ske'j, i'tz yi porer yi Espíritu Santa'tz yi mmak'on sketz.
34 Inti k'ajtzun Luwiy, quinin aj tcya'j, poro ja cyaj tlol i' yi ya'stzun sbajok te Jesús:
‘Ja tal yi wutzile'n Kataj Ryos tetz Wajcaw:
C'olchen cu'n tzinxlaj,
35 jalen cu'n yil cho'c yi e' acontr wa'n tzak' awukan.’*
36 “Ma jalu', cyakil yi e'u' intanum aj Israel, ok yi yole'j le chiwi'u' yi na wal nin scyeru'. Yi Jesús yi quim cyanu' wutz

* **2:35** Sal 110.1.

pasyon, ya'stzun yi jun yi ja oc tan Ryos tetz ajcaw, nin tetz Cristo," chij Lu' bantz scyetz wunak.

37 Itzun yi quibital yi e' wunak yi yola'se'j, nintzun oc lac'puj jun chin bis scyetz.

Bene'n tzun chijakoltz tetz Lu', nin scyetz yi e' mas apostl:

—Ma jalu', e'u' katanum, ¿mbi tzun tajwe'n tan kabnol ketz? —che'ch.

38 —Chitx'ixpe'nu' cyajtza'klu', nin ba'n je' a' ẍchiwi'u' tan bi' Jesucristo, bantz stzaje'n quilu', stk'e' tzun Ryos yi Espíritu Sant scyeru'.

39 Na cyakil yi suki'nt tan Kataj i'tz tetz cyeru' nin scyetz yi e' chinitxajilu'. Nin ncha'tz i'tz cyetz yi e' yi ate' joylaj, nin cyetz yi e' yi na taj Kataj Ryos che' ẍchak tzaj, —chij Lu' bantz scyetz.

40 Nin nk'e'tz ntina'tz baj tlol scyetz, ma na ncha'tz tal mas xtxolbil scyetz. Je yol i'e'j:

—Chijoye'u' puntil tan tele'n tzaj chijatxol quibu' scye'j yi e' mal wunake'j, tan qui tule'n chicawsu'.

41 Wi'nin tzun e' cyocsaj yi xtxolbil yi baj xtxolil Lu', nin baj je' a' ẍchiwi'. Te yi jun k'eja'tz at lo' ox mil wunak yi e' octz tajlal yi e' yi k'uklij chic'u'l te Cristo.

42 Quiwixe'n nintzun e' bantz tan yi chusu'n yi cyak' yi e' apostl scyetz. Nin nternin na che'l na cho'c yi na chicham cu'n quib tan nachle'n Kataj, nin yi na chimol cu'n quib tan wa'n.†

Yi cyajtza'kl yi e' ac'aj creyent

43 Wi'nin tzun cyele'n yabtz te e'chk milawr yi baj chibnol yi e' apostl.

44 Junit tzun cyajtza'kl ban chicyakil yi e' yi k'uklij chic'u'l, nin junit ban chimebi'l.

45 Na at e' yi ja ben chicy'ayil chimebi'l, nin ja cyak' yi jamel scyetz yi e' yi at tajwe'n scyetz.

46 Ej nin cyakil nin k'ej ate'-tz wutz k'anil yi ca'l Ryos. Ej nin junit tane'n cyajtza'kl. Nin tzatzin cu'n na chimol cu'n quib tan wa'n xe'ak chica'l.

47 Ncha'tz na cyak' chik'ajsbil tetz Ryos. Nin chumbalaj nin e' bantz ẍchiwutz cyakil wunak. Ej nin cyakil nin k'ej at e' yi ncho'c tajlal cmon. Na Ryos nchichakon tzaj yi e' yi tzan chiclaxe'n.

3

Yi tule'n yos tu jun co'x tkan

1 Itzun bantz yi topone'n yi oril tan nachle'n Kataj, ox ch'ich' cwe'n k'ej, nintzun e' ben Lu' tu Wa'n tan nachle'n Kataj le templo.

† **2:42** Yi griego na tal: "Tan pi"xe'n cu'n yi pam"; 1 Co 11.24.

2 Ncha'tz nin opon ticy'le'n jun yaj yi co'x tkan. Tetz nin i'-tz yi titz'e'n. Na cyakil nin k'ej cho'n na cyaj cyen i' swutz yi sawanil yi templo yi na bi'aj Chin Yube'n Nin. Cho'n na cyaj cyen i'-tz tan jakle'n rmosum scyetz yi e' wunak yi na cho'c le templo.

3 Itzun yi bene'n tilol i' chiwutz Lu' tu Wa'n yi cyule'n tzi templo, bene'n tzun c'uchul jun rmosum scyetz.

4 Bene'n tzun chixmayil Lu' tu Wa'n, itzun ben tlol Lu' tetz:

—Xmayin tzaj sketz.

5 Xmayine'n nin tzuntz scyetz, na chij lo' tetz i' yi ko rmosum tz'ak'lok tetz.

6 Poro bene'n tzun tlol Lu' tetz:

—Qui'c or cy'a'n wa'n, nin qui'c sakal. Ntin yi at swuch' swak'e' tzatz: Tan bi' Jesucristo yi aj Nazaret, txiclije'n, nin xon.

7 Bene'n tzun Lu' tan stz'amle'n yi k'ab nin je' xtxicbal. Jalcunin quiwixe'n yi tkan.

8 Cy'a'nt nin tz'itpu'n ta'n yi je'n txiclok, nintzun xom quen i' scye'j Lu' tu Wa'n le templo. Ba'nt na xon i'. Nin ba'nt tz'itpun. Nin octz tan tak'le'n k'ajsbil tetz Ryos.

9 Nin cyakil wunak i'lon tetz yi ba'nt xon i', nin na tzan i' tan tak'le'n yi k'ajsbil tetz Ryos.

10 Wi'nin tzun cyele'n yabtz te'j, na nin quil yi ya'stzun yi aj rmosuminl yi na c'ole' cu'n tzi puertil yi templo, yi na bi'aj Chin Yube'n Nin.

Yi toque'n Lu' tan xtxole'n yi yol Ryos le galer yi cy'anl te yi templo.

11 Wi'nin tzun cyele'n yabtz scye'j Lu' tu Wa'n, na xom quen tunin yi jun co'xa'tz scye'j yi na chixon le templo. Cyakil cunin tzun wunak e' baj ben niltz scye'j le galer yi na bi'aj Tetz Salomón.

12 Ma yi tilol Lu' yi cyakil wunak na chitzan tan chixmaye'n, nintzun taltz scyetz:

“E'u' intanum aj Israel, ¿mbi tzuntz na che'l yabu' te yi yaje'j? ¿Mbi tzun na chixmayin tzaju' sketz? Na nk'e'tz ik tan ketz kaporer, nin nk'e'tz ik tan tu' yi chin tz'aknako' cu'n swutz Ryos yi ba'nt xon yi yaje'j.

13 Poro yi puntil i'tz: Yi chiRyosil Abraham tu Isaac nin Jacow scyuch' yi e' ketz kamam, i' mmu'lsan yos tu yi yaje'j. Ej nin yi jun Ryosa'tz i te'nin i'a'tz na kocsaj ketz. Nin ya'stzun yi Ryos yi ak'on k'ej Jesús yi tetz Cy'ajl. Ej nin yi Jesúsa'tz ya'stzun yi jun yi mben chijatxolu' tk'ab Pilat, nin yi quinin nchicujiju' tan tele'n liwr.

14 Wech na chin sant nin i'. Qui'c mu'ẍ til. Poro yi e' cyeru' ja chic'uchu' tan tele'n liwr jun biyolnak.

15 Ej nin cu' chibiyolu' Jesús yi ak'ol teri itz'ajbil. Poro Ryos
je'san tzaj junt tir i' ẍchixo'l alma'. Nin yi o' ketz o' stiw te'j.
16 Ma jalu' tan porer yi jun Jesúsa'tz mu'le't yos tu yi yaje'j
yi na quil tzaju' yi ba'nt xon. Na Jesús mak'on yi walor i' tan
k'ukewe'n c'u'l. Nin tan tu' yi nk'uke' c'u'l te Jesús ja ul yos
tuch', nin sak ẍchiwutzu' yi ya'tz mban.
17 "Poro ja quim Jesús cyanu' tan paj yi xupsnak cyajtza'klu'.
Nin ncha'tz tane'n yi chibajxomu' quinin pujx cya'n yi mbi i
ila'tz na chiban.
18 Poro tan tu' yi quimichil yi ban i' ja el k'ab Ryos te yi alijt
cyen ta'n scyetz yi e' elsanl stzi' i' tentz. Na alijt cyen cya'n yi
tajwe'n tan tijol yi Cristo q'uixc'uj.
19 Cha'stzun te chitx'ixpe'nu' cyajtza'klu', nin quil cyenu' yi
e'chk ajtza'kl cachi', bantz stzaje'n yi quilu'.
20 Nin ko ya'tz chibanu' tz'ul tzun yi jun balaj tiempa'tz. Na
tz'ul ẍchakol Ryos yi Cristo, yi Jesús scye'ju', yi jun yi bixba'nt
tan tule'n.
21 Poro jalu' chin tajwe'n cunin tan ta'te'n i' tcya'j, jalen cu'n
yil nuc'xij cyakil yi at bene'n tzi'n. Na ya'stzun yi alijt cyen tan
Ryos scyetz yi e' elsanl stzi' i' sajle'n tunintz.
22 Na je yol Moisés yi talnak scyetz yi e' aj Israel: 'Jepon
xtxa'ol Kajcaw yi kaRyosil junt elsanl stzi' i' ẍchixo'lu', chi
wutane'n wetz. Nin tajwe'n yil quibitu' yi mbi cu'n stale' i'.
23 Na cyakil yi e' yi quil quibit yi mbi stale' yi jun elsanl stzi'
Ryosa'tz, sotzel chiwutz sbne',' chij Moisés banak cyen.
24 "Na cyakil yi e' elsanl stzi' Ryos tentz ja chitxol yi at tulbil
yi tiemp yi ato' tul jalu'. Ncha'tz Samuel ite'n nin xtxolbila'tz
tal i'. Ej nin cyakil yi e' elsanl stzi' Ryos yi e' jal yi nsken quim
Samuel, ncha'tz e' cyetz cyal yi sbajok yi e'chk takle'ne'j yi na
bajij tul yi tiemp yi ato' tul jalu'.
25 Na alijt cyen cyak'un yi nk'e'tz ntin tetz cyetz ma na
ncha'tz tetz cyeru'. Nin i'tz tan tak'one'n ba'n sketz kacyakil
cu'n. Na je talnak Ryos tetz Abraham: 'Tan aẍ, lwak' wit
imbanl squibaj cyakil jilwutz wunak bene'n tzi'n wi munt.'*
26 Ja tzun wi't saj ẍchakol Ryos yi tetz ẍchakuma'tz, nin bajx
mmu'l ẍchakol skaxo'l ketz tan cyaje'n cyen kilol yi e'chk
kajtza'kl cachi' bantz jale'n kabanl," chij Lu' bantz scyetz.

4

Lu' tu Wa'n ẍchiwutz yi e' wi' banl wi' tetz tnum

1 Itzun te yi na chitzane't Lu' tu Wa'n tan yol scyetz yi e'
wunak cyopone'n tzun nil yi e' pale' tu chijepil yi e' wart
cwent yi templo scye'j. Nin ncha'tz yi e' sadusey e' opon nil
scye'j.

---

* **3:25** Gn 12.3.

2 Na wi'nin ẍchi'che'n chic'u'l scye'j Lu' tu Wa'n tan paj yi na chitzan tan chichusle'n wunak, nin tan xtxole'n scyetz yi at itz'e'n junt tir tan tu' yi itz'nak Jesús ẍchixo'l alma'.

3 Chitx'amxe'n tzun Lu' tu Wa'n nin e' octz cya'n xetze'. E' oc cyen tu' lamij na nsken cu' k'ej.

4 Poro wi'nin e' cyocsaj yi xtxolbil yi nsken tal Lu'. E'chk o' lo' mil yaj yi cyocsaj.

5 Itzun le junt eklok, nintzun chicham quib cyakil yi e' ajcaw, scyuch' yi e' wi' banl wi', nin scyuch' yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés le tnum Jerusalén.

6 Ncha'tz e' opon Anás yi wi'tz pale', tu Caifás tu Wa'n nin Alejandro, nin cyakil yi e' mas chixonl yi e' wi'tz pale'.

7 Cwe'n tzun chitxicbal Lu' tu Wa'n chinicy'al, nin e' octz tan jakle'n scyetz:

—¿Mbi jilwutz porer nxcon ita'n tan tulse'n yos tu yi jun yaj yi co'x? ¿nka mbi' bi'ajil nxcon ita'n tan banle'n yi jun jilwutz milawra'tz? —che'ch scyetz.

8 Saje'n tzun tlol Lu' scyetz tan porer yi Espíritu Sant:

—I bin jalu' e'u' ajcaw tetz yi katnumil, nin e'u' wi' banl kawi' yi o' xonl k'ajtzun kamam Israel.

9 Ntyoẍ bina'tz yi ncho'cu' tan jakle'n sketz yi ẍe'n mbnix yi jun ba'n te yi jun tal prow yaj yi yabi'ẍ, nin yi ẍe'n mmu'l yos tuch'.

10 Na je bin mbane'j: Ba'n quibit tzaju' e'u' kabajxom, nin cyakil e'u' katanum. Yi yaj yi txiclij tzone'je'j, qui'ct yab, ja wi't ul yos tuch'. Poro tan bi' Jesucristo yi aj Nazaret, yi jun yi je'nak chipajolu' swutz pasyon, yi jun yi itz'ij junt tir ẍchixo'l alma', i' mu'lsan yos tuch' nin ba'nt xon jalu'.

11 Na yi Jesúsa'tz, ya'stzun yi jun yi c'ub tane'n yi qui ma'wij wutz cyanu' yi e'u' bnol ca'l tane'n. Poro jun cu'n, ja xcon i' chi na xcon yi bajx c'ub yi na cu' le xtx'u'c jun ca'l.

12 Ej nin cya'l nin junt yi nink xcye' tan kacolpe'n tk'ab e'chk kil, na qui'c nin junt yi ak'ijt tan Ryos yi nink xcye' tan kacolpe'n, —chij Lu' bantz scyetz.

13 Itzun yi quilol yi quinin na chixob Lu' tu Wa'n tan yol, nintzun e' el yabtz scye'j. Na nin el chitxum tetz yi e' tu tal sloj wunak. Na nk'e'tz chusijche', poro nin ul tx'akx chic'u'l yi xomnake' te Jesús.

14 Qui'ct nin tzun ben cyalol tetz Lu' tu Wa'n na qui'c rmeril tan jale'n quil, na txiclij yi yaj ẍchiwutz yi nsken ul yos tuch'.

15 Chicawune'n nin tzuntz scyetz Lu' tu Wa'n tan cyele'n tzaj jun tkuj ẍchixo'l yi cmon. Nintzun e' baj jilon cu'ntz squibil quib.

16 Itzun cyaltz:

—I bin jalu' ¿mbil che' kulej? na bintzinin i'tz jun chin milawr yi mbnix cya'n. Nin ja wi't quil cyakil wunak yi ẍe'n mmu'l yos tu yi yaje'j. Qui'c rmeril yi nink kal yi qui'c mbajij, —che'ch tzun squibil quib.

17 —Che' kaxo'wse' tu' tan cya'l chitxol wit yi jun bi'aja'tz, nin tan qui bene'n lo'on yi jun stziblala'tz ẍchixo'l cyakil wunak, —che'ch bantz.

18 Che' chichakol tzun junt tir yi Lu' tu Wa'n nin cyal scyetz, yi qui'c rmeril tan chiyolol, nin tan chitxolil yi mbi eka'n tan Jesús.

19 Poro bene'n tzun chitza'wel Lu' tu Wa'n yi chiyol:

—Cho'ku' tan xtxumle'n yi ko ba'n yil kaxom te cyeru' chica'wlu' nka i te yi ca'wl Ryos.

20 Na qui'c rmeril yi qui'k katxol yi e'chk xtxolbil yi kilnak tan kawutz, nin qui'c rmeril yi qui'k katxol yi e'chk xtxolbil yi kubitnak, —che'ch tzun Lu' tu Wa'n scyetz.

21 Itzun yi e' wi' banl wi' yi wi't baje'n chixo'wsal Lu' tu Wa'n, cyele'n tzun chitzakpultz. Na cya'l jale't quil tan chilo'one'n. Ncha'tz quinin e' oc tan chibiyle'n tan tu' yi na chixob scyetz cyakil wunak. Na cyakil yi e' wunak na chitzan len tan tak'le'n chik'ajsbil tetz Ryos tan yi milawr yi mbnix.

22 Na nsken el ca'wnakix yob yi qui na xon yi jun yaja'tz yi mmu'l yos tuch'.

Yi chic'uchul yi e' creyent chichamil tan xtxole'n yi yol Kataj

23 Itzun yi cyele'n liwr, nintzun e' opontz scye'j e' cyuch'. Nin baj chitxolil cyakil yi mbi cu'n a'lchij scyetz cyak'un yi e' wi'tz pale', scyuch' yi e' wi' banl chiwi' cyakil yi e' judiy.

24 Ma yi quibital cyakil yi puntil, junit tzun ban yi cyajtza'kl tan nachle'n Kataj, itzun cyaltz tul chi'oración: "Kajcaw, i ilu'a'tz yi Ryos yi bnol tetz yi tcya'j tu yi wuxtx'otx' tu yi mar, tu cyakil yi bene'n tzi'n.

25 Ej nin cyajnak cyen stz'ibal Luwiy yi ẍchakumu' yi xtxol-bile'j yi talnaku' tetz tan porer yi Espíritu Sant:

'¿Mbi xac na chinil quib yi e' wunak?
¿Mbi xac yi na chitzane't tan xtxumle'n e'chk takle'n yi qui'c
na tak'?
26 Na ja je' chimolol quib cyakil yi e' ajcaw yi ate' bene'n tzi'n
wi munt
tan contri'n te Kajcaw yi kaRyosil,
nin te yi jun yi bixba'nt ta'n tan tule'n tan kacolpe'n.'

27 "Ja bin el cu'n te yi xtxolbila's yi alijt cyen Ta', na bintzinin ja cu' chichamol quib Herodes tu Poncio Pilato tzone'j scyuch' yi e' yi nk'e'tz e' judiy, nin scyuch' yi e' katanum aj Israel tan contri'n te Cy'ajlu', yi Jesús yi wi'nin xanil, nin yi bixba'nt tanu' tan kacolpe'n.

28 Ej nin yi cyoque'n yi e' wunaka'tz tan contri'n te Cy'ajlu', ja el cu'n te yi txumijt cyen tanu', nin yi alijt cyen tanu'.
29 "Ma jalu' Ta', na chitzan tan kaxo'wse'n, poro tak' tzaju' kachamil tan xtxole'n yi yolu' na yi o' ketz o' ẍchakumu'.
30 Ncha'tz tak' tzaju' yi poreru' tan kaxcyewe'n tan tulse'n yos scyuch' yi e' yabi'ẍ, nin tan kabnol e'chk milawr tan bi' Jesús yi Cy'ajlu', yi jun yi wi'nin xanil," che'ch bantz tul chi'oración.
31 Itzun yi stzaje'n wi' chi'oración ninin yucan yi ama'l kale chichamone't quib tan porer Ryos. Nin baj oc len lac'p yi Espíritu Sant tetz cyalma'. Nin mas tcunin saj chichamil tan xtxole'n yol Kataj.

Junit ban chimebi'l chicyakil cu'n

32 Cyakil yi e' yi k'uklij chic'u'l te Ryos junit ban cyajtza'kl nin junit ban chitxumu'n. Cya'l nin jun a'lon yi tetz cun tu'k yi at tuch', ma na ja chich'ey len quib squibil quib.
33 Jale'n nin tzun ban chichamil yi e' apostl tan xtxole'n yi ẍe'n titz'e'n junt tir Jesucristo ẍchixo'l alma'. Nin tak' Kataj banl squibaj.
34 Qui'ct nin jun na sotz c'u'ltz ẍchixo'l. Na yi e' yi at wi'nin chitx'otx' na chic'ay nin jun piẍ, nin yi e' yi at cobox chica'l na chic'ay nin jun,
35 nin na opon yi jamel cya'n ẍchiwutz yi e' apostl. Ma yi e' apostl na baj chijatxol scyetz yi e' yi qui'c chiwa'.
36 At tzun jun yaj yi na bi'aj Ẍep, poro nin oc cyak'ol yi e' apostl junt bi'-tz. Bernabé tzun cyulejtz. (Yi na elepont yi jun bi'aj i'tz aj ich'eyanl.) Yi jun yaja'tz i' jun xonl Leví, nin i' jun aj Chipre.
37 Bene'n tzun c'ayil i' jalaj xtx'otx' nin opon tcy'al yi jamel ẍchiwutz yi e' apostl.

5

Ananías tu Safira

1 At tzun jun yaj yi na bi'aj Ananías. Nin Safira bi' yi txkel. Nintzun ben chic'ayil jalaj chitx'otx'.
2 Poro jun tzun chiwutz bantz tu yi txkel tan cabse'n cyen noc yi jamel yi tx'otx'. Ma yi mas, ya'stzun yi ben tcy'al Ananías tan tak'le'n scyetz yi e' apostl, chi ntina'tz nink jamel yi tx'otx'a'tz.
3 Yi tpone'n Ananías swutz Lu', nintzun tal Lu'-tz tetz:
—Ananías, ¿mbi tzuntz mawak' ama'l tetz Bayba'n, yi ncu' atxumul yi wi awak' tetz yi Espíritu Sant? Na ja cyaj cyen acabsal noc te yi mero jamel yi tx'otx'.
4 Bintzi, awetz yi tx'otx' yi ntaxk ac'ay, nin awetz klo' yi jamel yi mac'ay. Poro ¿nxac mawak' ama'l te jun ajtza'kla'tz?

Na nk'e'tz cho'n ncu' ajalul yi wi awak' tetz jun wunak ma na cho'n ncu' ajalul wi awak' tetz Ryos.

5 Yi tbital Ananías yi yole'j, saje'n tzun colpujtz, nintzun aj makij yi xewtz. Ma yi e' mas wunak wi'nin chixobe'n yi quibital yi xtxolbila'se'j.

6 Ej itzun te yi nsken wi't quim Ananías nintzun e' oc cobox xicytz tan tole'n cu'n wankil tul jun xbu'k nin e' bentz tan mukle'n.

7 E'chk oxix nin lo' or yi mukxle'nix Ananías yi tule'n tzaj yi txkeltz. Qui'c nin mu'ẍ tal tetz tajal yi mbi cu'n bajij te chmil.

8 Toque'n tzun Lu' tan jakle'n tetz:

—Safira, al tzaj swetz, ¿ya'tz nin pe' mbene't yi tx'otx' ita'n chi yi ntal yi awuchmil?

—Ya'tz nin bin ta', —chij Safira.

9 —Bit nin yi e' yi na chitencan tzi'n. Ya'stzun yi e' yi ja ẍcha'k tan mukle'n yi awuchmil. Nin ncha'tz aẍ, ẍquimok nin cẍben ticy'le'n cya'n. Na ¿nxac mo'c iyol te'j tan pile'n yi Espíritu tetz Kajcaw?

10 I nin tzun bana'stz, na te yi ite'n nin tkuja'tz saje'n colpuj Safira swutz Lu', nin aj makij yi xew. Nin nsken quim i' yi cyocompone'n yi e' xicy. Nintzun el tzaj quicy'altz. Nin e' ben tan mukle'n xlaj yi chmil.

11 Toque'n tzun lac'p jun chin xo'w scyetz cyakil yi cmon creyent, nin scyuch' cyakil yi e' yi baj quibital yi jun xtxolbila'tz.

Yi bnixe'n wi'nin e'chk milawr

12 Ma yi e' apostl wi'nin milawr mbnix cya'n ẍchixo'l wunak. Ej nin cho'n na chicham quib cyakil yi e' creyent le galer yi na bi'aj Tetz Salomón, yi at cwent yi templo.

13 Poro cya'l nin jun scyetz yi e' mas wunak yi nquiwix c'u'l tan tocompone'n ẍchixo'l. Na wi'nin jale'n chik'ej yi e' apostl ẍchiwutz cyakil wunak.

14 Wi'nin tzun ẍch'uye'n tajlal yi cmon, na wi'nin e' cyocsaj yi yol Kajcaw Jesús. Quin tech nin yaj nin quin tech nin xna'n yi cyocsaj.

15 Ncha'tz wi'nin yabi'ẍ baj el tzaj ticy'le'n tbe' cyak'un yi e' wunak. At e' yi ate' wi'ak chisoc, na yi cyajbil i'tz tan ticy'e'n cu'n yi mujil Lu' squibaj, bantz tule'n yos scyuch'.

16 Ncha'tz at wunak yi cho'n nchisaj lakak e'chk tnum yi at naka'jil Jerusalén. Cy'a'n yabi'ẍ cya'n, scyuch' yi e' yi at espíritu cwent Bayba'n chiwankil. Nintzun ul len yos scyuch' chicyakil cu'n.

Yi chiq'uixpe'n Lu' tu Wa'n

17 Itzun yi wi'tz pale' nintzun jal jun chin chi'ch c'u'lal tetz scyuch' yi e' sadusey yi xomij chiwi' te'j.

18 Cyoque'n tzuntz tan chitz'amle'n yi e' apostl, nin e' octz
cya'n xetze'.
19 Poro lak'bal tule'n jun ángel cwent Kajcaw tan jakle'n yi
puertil yi xetze', nintzun e' baj el liwr.
20 Itzun tal yi ángel scyetz:
—Quibene'nk le templo nin txolwok scyetz cyakil wunak yi
ẍe'n ljal yi ac'aj itz'ajbil cya'n, —stzun yi ángel bantz scyetz.
21 Yi wi't quibital yi yola'se'j nintzun e' ajtz. Nin yi tule'n skil
nintzun e' octz tan chichusle'n wunak le templo.
Itzun te yi na chitzan cyetz tan xtxole'n yi yol Ryos le
templo, chichamol tzun quib yi wi'tz pale', scyuch' yi e' xomij
chiwi' te'j, nin scyuch' cyakil yi e' wi' banl chiwi' yi e' aj Israel.
Ma yi chichamol quib nintzun ben chimantar tan quicy'le'n
tzaj yi e' apostl yi ate' xetze' tane'n.
22 Poro yi cyocompone'n yi e' aj tx'amij xetze', cya'l junt at
xetze'. Chipakxe'n tzaj tzuntz tan talche'n stziblal scyetz yi e'
wi'tz pale'.
23 Itzun cyaltz:
—Ma jalu' e'u' kawutzile'n, yi nkopon xetze' lamij cyakil
cu'n. Ncha'tz txiclche' nin yi e' q'uicy'lom stzi'ak e'chk puert.
Poro yi nko'c xetze' cya'l at, —che'ch bantz.
24 Yi tbital yi jepil wart cwent yi templo, nin yi tbital yi wi'tz
pale' yi chiyol yi e' ajtx'amij, quinin el chitxum tetz yi mbi
sbajok nin yi na'l tzajpont wi'.
25 I cunin na chitzan tan txumu'n yi topone'n jun tan
talche'n scyetz:
—Yi e' yaj yi e' oc cyanu' xetze' ewt, cho'n ate' cye'tz le
templo tan chichusle'n wunak, —stzun yi juna'tz bantz.
26 Chibene'n tzun chijepil yi e' wart scyuch' yi e' aj tx'amij,
tan chichakle'n. Penin sk'il chisaje'n chimoxol, na nin cyek
ẍchi' yi e' wunak yi xomij chiwi' scye'j yi e' apostl. Na ko tzun
ẍe'n cho'c yi e' wunak tan chic'oxle'n tan c'ub.
27 Ma yi cyopone'n scye'j yi e' wi' banl wi', nintzun e' cu'
txicba'ntz ẍchiwutz. Toque'n tzun yi wi'tz pale' tan jakle'n
scyetz:
28 —I bin jalu' ¿qui pe' nkal tzitetz tan qui't itxolil yi mbi eka'n
tan yi jun yaja'tz? Poro quinin mo'c te iwi'wok na ja wi't baj
quibital cyakil wunak yi ichusu'n. Ncha'tz na cxtzanwok tan
talche'n yi o' nkabiyon cu'n yi yaja'tz.
29 Bene'n tzun tlol Lu' tu yi e' mas apostl:
—Mas tajwe'n yil kaban tane'n yi tajbil Ryos, swutz yi
cyajbil wunak.
30 Na yi chiRyosil yi e' kamam kate', i' nje'san tzaj yi Jesúsa'tz
ẍchixo'l alma', yi jun yi nje' chipajolu' wutz pasyon tan biyle'n
cu'n.

31 Nin Ryos te'n nin mmak'on k'ej i', na cho'n c'olchij i' le sbal, nin ja oc ta'n tetz wi'tz bajxom, nin tetz colol ketz. Ya'stzun tulej Ryos bantz je'n katx'ixpul yi kajtza'kl tan jale'n cuybil kapaj yi o' aj Israel.

32 Ej nin yi o' ketz o' stiw te'j. Ncha'tz yi Espíritu Sant yi na tak' Ryos scyetz cyakil yi e' yi na cyek ẍchi' i', i' stiw te'j, —stzun Lu' scyetz.

33 Poro yi quibital yi e' pale' yi xtxolbila'se'j nintzun chi'ch mas chic'u'l scye'j nin klo' e' octz tan chibiyle'n cu'n.

34 Poro nintzun je' txiclok jun scyeri yi e' parisey yi wi'nin k'ej yi na bi'aj Gamaliel, nin cawuntz tan cyele'n jun tkuj yi e' apostl ẍchixo'l.

35 Bene'n tzun tlol i' scyetz yi e' mas pale':

—E'u' intanum, or quilu' yi mbi'tz yi na chitzanu' tan xtxumle'n scye'j yi e' yaja'tz.

36 Na ulk tx'akx chic'u'lu' yi mbi banak Teudas. Na yi i' tetz tocsaj tib nim. Nin ja lo' chixom cyaj cient wunak te i'. Poro yi cwe'n biyij, ja tzun che'l xit yi e' yi e' xom te'j.

37 Ncha'tz yi xone'n tiemp nin yi je'n yi censo ite'n nin bana's te yi junt yaj yi na bi'aj Judas yi aj Galilea. Na quin tech nin wunak xom chiwi'-tz te'j. Poro yi cwe'n biyij, e' baj len xit cyakil yi e' yi xom chiwi' te'j.

38 Cha'stzun te, ba'n tcu'n qui'c cyaj cyenu' scye'j. Nin quil che' chixuxu'. Na ko tetz tu' wunak yi ajtza'kl yi na chitzan tan xtxole'n, tz'elpon c'u'l.

39 Poro ko tetz Ryos, quil chixcye'u' tan xite'n. Ej nin lastum yi ko cho'n na chitzanu' tan oyintzi' tu Ryos, —stzun Gamaliel bantz scyetz.

40 Ba'n tzun ban yi xtxumu'n Gamaliel ẍchiwutz. Chichakxe'n tzun yi e' apostl nin e' oc tan chibiyle'n tan xicy'xab. Ma yi wi't chilo'one'n, nintzun e' octz tan chicawe'n tan qui't chitxolil yi mbi eka'n tan Jesús. Kalena's tzun cyele'n tzakpu'ntz.

41 Ma yi cyele'n yi e' apostl ẍchiwutz yi wi' banl wi', wi'nin chitzatzine'n, na nin jal chik'ej swutz Ryos tan tu' yi nchitij q'uixc'uj tan paj yi baj chitxolil yi mbi eka'n tan Jesús.

42 Qui'c nin jun k'ej yi najk chuje' tan xtx'olche'n xo'l yi mbi eka'n tan Jesús yi i' yi Cristo. Na cyakil nin k'ej ja chitxol le templo nin lakak e'chk ca'l.

6

Yi chibixewe'n juk diácono

1 Itzun bantz yi ẍch'uye'n tajlal yi cmon creyent, nintzun jal mu'ẍ tal oyintzi' ẍchixo'l yi e' creyent griego scyuch' e' creyent

hebreo tan paj yi qui na ak'lij ẍch'eybil cyetz yi e' xma'lca'n griego, yi quimnak quichmil.
2 Chichakxe'n tzun yi e' creyent cyak'un yi e' apostl, itzun cyaltz scyetz:
—Quil sc'ul yil kil cyen yi xtxole'n yi yol Ryos tan jatxle'n ẍch'eybil cyetz yi e' xma'lca'na'tz.
3 Cha'stzun te e'u' kajwutz, chisicy'e'nu' juk yaj ẍchixo'lu' tan chixcone'n te yi ak'una'tz. Tajwe'n tan je'n txa'ij juk balaj yaj yi nojnak cyalma' tan yi Espíritu Sant nin yi tz'aknak cu'n e' tu chitxumu'n.
4 Ma yi o' ketz, kocopon il tan nachle'n Kataj, nin tan xtx'olche'n xo'l yi yol i'.
5 Yi quibital yi e' mas kajwutz yi xtxolbila'se'j, tircunin tzun e', e' tzatzin te'j. Nintzun je' chitxa'ol Esteban, jun yaj yi k'uklij c'u'l te Kataj Ryos, nin yi nojnak talma' tan yi Espíritu Sant. Ncha'tz Li'p tu Prócuro, nin Nicanor, tu Timón, tu Parmenas, tu Laẍ, yi jun aj Antioquía yi cho'n xomij wi' te ketz kacstumbr yi o' judiy.
6 Cyopone'n tzun ticy'le'n yi e' yaja'tz ẍchiwutz yi e' apostl. Nintzun je' cyak'ol yi e' apostl chik'ab ẍchiwi', nin e' octz tan nachle'n Kataj squibaj.
7 Wi'nin bene'n lo'on yi stziblal yi yol Kataj, nin wi'nin ẍch'uye'n tajlal yi cmon creyent Jerusalén. Ncha'tz wi'nin pale' cyocsaj yi yol Kataj.

Yi xtx'amxe'n Esteban
8 Inti Esteban i'tz jun yaj yi nternin k'uklij c'u'l te Kataj. Nin tan yi banl tu porer Kataj bnix wi'nin e'chk milawr ta'n ẍchixo'l wunak.
9 Cyoque'n tzun cobox tan wak' ib tu Esteban. Yi e'a'tz e' cwent yi sinagoga kale na chibenakit yi e' yi na chibi'aj Elnake' Liwr. Ncha'tz at cobox tkan aj Cirene, nin cobox tkan aj Alejandría tu cobox aj Cilicia nin cobox aj Asia. Cyakil yi e'a'tz e' oc tan wak' ib tu Esteban.
10 Poro quinin tzun e' xcye' te'j na yi Espíritu Sant ak'ol tetz yi tajtza'kl i'.
11 Cyoque'n tzun yi e'a'tz tan tak'le'n xo'c scyetz cobox tkan wunak tan cyalol yi ja quibit yi na tzan Esteban tan jisle'n Moisés tu Ryos.
12 Tan yi ajtza'kla'tz e' xcye' tan tocse'n chic'u'l cyakil wunak, na nin cyal yi contr Esteban te Ryos. Ncha'tz e' xcye' tan tocse'n chic'u'l yi e' wi' banl wi' scyuch' yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés. Chibene'n tzun cyakil yi e'a'tz tan stz'amle'n Esteban. Ma yi xtx'amxe'n cya'n, nin ben quicy'altz ẍchiwutz yi e' wi' banl wi'.
13 Ncha'tz at e' stiw yi opontz cya'n yi la'jil cu'n xcon cya'n tan tak'le'n til Esteban. Je cyale'j:

—Yi yaje'j quinin na tane' tan jisle'n yi katemplo yi wi'nin xanil, nin qui na tane' tan jisle'n kaley.
14 Ej nin ja kubit yi ntal i': "Yi Jesús yi aj Nazaret cupon ẍch'ukil yi katemplo, nin jepon xtx'ixpul yi chusu'n yi cyajnak tk'ol Moisés sketz, stzun," —che'ch bantz.
15 Ma yi bene'n chixmayil yi e' wi' banl wi' yi ate'-tz yi wutz Esteban, i cunin wutz jun ángel tane'n.

7

Yi jilone'n Esteban tan colol tib

1 Bene'n tzun jakol yi wi'tz pale' tetz Esteban:
—¿Bintzi pe' cyakil yi yole'j yi na chitzan wunak tan talche'n?
2 Bene'n tzun tlol Esteban scyetz:
"E'u' wutzile'n nin e'u' intanum, quibit tzaju' yi xtxolbil yi swale' scyeru'. Yi at tzaj k'ajtzun kamam Abraham Mesopotamia, yi ntaxk najan i' Arán, ẍchaj tib kaRyosil swutz i', yi kaRyosila'tz yi wi'nin k'ej.
3 Itzun tal Ryos tetz: 'Il cyen yi atanum, nin ilwe' cyen yi e' axonl, nin ba'n cẍben tul junt tnum yi tzinchaje' tzatz,' stzun Ryos bantz tetz.
4 "Cyaje'n cyen tzun tilol i' yi ama'l cwent yi e' Caldeo. Nin cho'n bene'ntz tan najewe'n le tnum Arán.
"Ma yi quime'n yi taj, nintzun icy' tzaj tcy'al Ryos le tnume'j kale najlcho't jalu'.
5 Poro quinin tetzaj i' squierk mu'ẍ tal te yi ama'le'j yi suk Ryos tetz. Na quinin tetzaj i' siquierk mu'ẍ tal chi na jop jalaj kukan. Wech na suki'nt tan Ryos tetz, nin scyetz yi e' nitxajil i' yi ntaxk tzaj jal nitxajil.
6 Nin ncha'tz tal Ryos tetz: 'Yi e' amam chocopon tetz awer nak tul junt tnum, nin chocopon tetz chiesclaw yi e' aj tnuma'tz, nin ẍchibuchlok cyaj cient yob.'
7 Poro ncha'tz tal Ryos: 'Che' incawse' yi e' wunaka'tz le jun tnuma'tz kale chibene't pres. Nin tzan tzaj tlen chelu'l junt tir wa'n ẍchik'ab. Nin chocopon tan inc'u'laje'n tul yi ama'le'j.'
8 Ncha'tz suk Ryos junt xtxolbil tetz Abraham, nin tan ẍchajle'n yi tz'elepon k'ab i' te'j, ja tak' i' jun ca'wl tetz Abraham yi tajwe'n tan bnol i' yi circuncisión. Nin tajwe'n tan bnol tane'n i' scyuch' cyakil yi e' xonl. Ma yi tele'n tiemp ja jal jun nitxajil Abraham yi Isaac bi'. Ej nin le waxoki'n k'ej nintzun bajij circuncidar i'-tz. Ncha'tz ite'n nin ban Isaac te tetz cy'ajl yi na bi'aj Jacow. Nin ncha'tz ite'n nin ban Jacow scye'j yi coblaj tetz cy'ajl, yi ya'stzun yi e' kamam.
9 "Ma yi tele'n tiemp, yi e' kamam kate'a'tz nin chi'ch chic'u'l te yi quitz'un yi na bi'aj Ẍep. Nin ben chic'ayil scyetz yi e' aj Egipto. Poro xomij nin yi banl Ryos te Ẍep.

10 Na nin oc Ryos tan colche'n tk'ab e'chk il. Nin ja jal k'ej i' swutz Faraón, yi rey tetz Egipto, na nin oc i' tetz chijepil najal Faraón scyuch' cyakil yi e' aj Egipto.

11 "Itzun yi cwe'n jun chin wutzile'n we'j le tnum Egipto nin Canaán, wi'nin tzun q'uixc'uj ate' cu'nt yi e' kamam kate' tan paj, na qui'c chiwa' njal.

12 "Ma yi quibital Jacow yi at ixi'n jalen Egipto, nintzun e' ben ẍchakol yi e' kamam kate' tan ticy'le'n. Ya'stzun bajx tir quikan.

13 Poro jalen yi ca'p tir quikan kalena's tzun ẍchajol tib Ẍep ẍchiwutz yi e' stzicy. Nin ya'stzun yi techal yi rey Faraón chiwutz yi e' xonl Ẍep.

14 "Bene'n tzun mantar Ẍep tan quicy'le'n tzaj yi taj, cyuml yi e' stzicy i', tuml cyakil chinajal yi ate' len Canaán. I'tz oxc'al tu o'laj chixone'n.

15 Cha'stzun te yi tpone'n Jacow Egipto, kale quime't i' scyuch' yi e' mas kataj cy'e'x.

16 Nin yi xone'n tiemp taje'n tzaj tzun ticy'le'n chiwankil tan tule'n Siquem. Cho'n chicwe'n mukij le jun ama'la'tz yi lok'nak Abraham scyetz e' cy'ajl Hamor.

17 "Itzun yi txant tan tpone'n yi tiemp tan tele'n k'ab Ryos te yi suki'nt ta'n tetz Abraham, nsken wi't chipuc'un yi e' aj Israel jalen Egipto.

18 "Ma yi tele'n tiemp, apart tzun junt rey octz tan chicawe'n yi e' aj Egipto. Poro qui tajske'n yi junt reya'tz wutz k'ajtzun Ẍep.

19 Cha'stzun te toque'n yi jun reya'tz tan chisuble'n nin tan chibuchle'n e' katanum. Na, oc i' tan banle'n puers scyetz tan tele'n chijo'lil chinitxa' yi inak cu'n chitz'ij, bantz chiquime'n.

20 Ej nin te yi tiempa'tz ya'stzun yi titz'e'n Moisés. Chumbalaj nin i' yi titz'e'n. Ej nin ja chixcye' yi e' taj xtxu' tan tewe'n xe chica'l tetz ox xaw.

21 Ma yi cyaje'n cyen coli'n tan quime'n klo', nintzun nojcyen yi me'l Faraón te'j. Nin saj tcy'al, nin octz tan ẍch'uyse'n, chi ik tal nin i' bantz.

22 "Itzun yi ẍch'uye'n, nintzun chuslij te cyakil yi cyajtza'kl yi e' aj Egipto. Na chin tz'aknak cu'n i' bantz tan yol, nin chin list nin i' tan banle'n alchok e'chk takle'n.

23 "Ma yi stz'ake'n ca'wnak yob tan Moisés, nintzun ul tx'akx tc'u'l tan chixajse'n yi e' tetz tanum yi e' aj Israel yi ate'tz le tnuma'tz.

24 Nin yi tpone'n kale ate't nintzun tiltz yi na tzan buchle'n jun aj Israel tan jun aj Egipto. Toque'n tzun Moisés tan colche'n yi jun aj Israela'tz. Ej nin junawes cwe'n biyol i' yi jun aj Egipto.

25 Na le wutz tajtza'kl Moisés yi sken el chitxum yi e' tetz
tanum yi xconk i' tan Ryos tan cyelse'n liwr ẍchik'ab yi e' aj
Egipto. Poro yi e' aj Israel quinin el chitxum tetz.

26 "Itzun le junt eklok, noje'n pon tzuntz scye'j cob tanum
i' yi na choyintzin squibil quib. I klo' taj i' yi nink chibansaj
quib, na je ben tlol scyetz: 'Yaj, ¿nxac na ibiywok itib? na
itanum itib,' stzun i' scyetz.

27 Poro itzun yi aj paj scyetz yi cob yaja'tz a'lon nin tetz
Moisés: '¿Na' mmak'on ama'l tzatz tan awoque'n tetz ajcaw
skibaj, nin tan pujle'n kaxo'l?

28 ¿Na pe' awaj chin abiy cu'n chi awulej yi aj Egipto ewt?'
stzun i' bantz tetz Moisés.

29 Yi tbital Moisés yi yola'se'j, nin el xtxum tetz yi nsken el xit
yi stziblal yi quim jun aj Egipto ta'n, nintzun el ojktz. Cho'n
tzun tpone'n i' le tnum Madián tan najewe'ntz. Awer nak i'
bantz ẍchixo'l yi e' aj Madiána'tz. Nin ya'stzun jale't cob cy'ajl
i'.

30 "Ej itzun yi tele'nt ca'wnak yob, ẍchajol tzun tib yi ángel
tetz Ryos swutz i' le jun ama'l tz'inunin tu', naka'jil yi wutz
Sinaí. Cho'n ẍchajol tib xo'l xak jun tal pucuj tze' yi na tzan
k'a'kl.

31 Yi bene'n tilol, nintzun el yabtz te'j. Nintzun oc ẍkansal tib
noct tan xmaye'n. Bene'n tzun tbital yi yol Kajcaw:

32 'I ina'tz in chiRyosil yi e' ataj cy'e'x, in Ryosil Abraham, in
Ryosil Isaac, nin in Ryosil Jacow,' stzun Ryos bantz. Poro yi
Moisés wi'nin lucnewe'n tan xo'w nin quinin nimsaj c'u'l tan
bene'n xmayil.

33 Saje'n tzun tlol Kajcaw tetz: 'Cy'ajwe' len axajab, na
wi'nin xanil yi ama'l kale txiclquiẍe't.

34 I bin jalu', na wil yi chin q'uixc'uj nin ate' cu'nt yi e' wetz
inme'l incy'ajl jalen Egipto. Na na wit yi na chitx'ayne'. Ja
bin chincu'ul tan chicolpe'n. Nin na waj yil cẍben Egipto tan
chicolpe'n,' chij Ryos bantz tetz.

35 "Poro te yi at tzaj Moisés Egipto, quinin a'wij wutz
cyak'un yi e' tetz tanum, na cyalnak tetz: '¿Na' nmak'on ama'l
tzatz tan awoque'n tetz ajcaw skibaj, nin tan pujle'n kaxo'l?'
che'ch.

"Poro ilenin ja ben chakij junt tir Moisés tan porer yi ángel,
na ya'stzun tajbil Ryos tan bene'n tan chicolpe'n yi e' tetz
tanum yi ate' Egipto, nin tan toque'n i' tetz chibajxom.

36 Ej nin ya'tz nin bantz na i' e' icy'ane'l tzaj yi e' kamam
kate' jalen Egipto. Ej nin wi'nin e'chk milawr bnix ta'n Egipto.
Nin ncha'tz bnix milawr ta'n wi yi Cyak Mar, nin ncha'tz le
ama'l yi tz'inunin tu'. Ej nin wi'nin e'chk milawr bnix ta'n tul
yi ca'wnak yob yi e' a'tij tul e'chk ama'la'tz.

37 Ncha'tz ite'n nin Moisésa'tz a'lon scyetz yi e' kamam yi
sjalok junt elsanl stzi' Ryos. Je yol i'e'j: 'Sjalok junt elsanl stzi'
Ryos ẍchixo'lu', chi wutane'n wetz. Nin tajwe'n yil quibitu'
cyakil yi stale' i',' stzun Moisés banak.
38 Nin ncha'tz ite'n nin Moisésa'tz yi a'tij ẍchixo'l yi e' kamam
kate' le ama'l tz'inunin tu'. Ej nin ite'n nin Moisésa'tz yi jilon
tetz yi ángel tetz Ryos wi'wtz Sinaí. Ej nin i' tz'amon te yi
xtxolbil yi na tal yi ẍe'n na jal kutz'ajbil. Ej nin ja cyaj cyen
stz'ibal tetz ketz.
39 "Poro yi e' kamam kate' quinin cho'c c'ulutxum jak' ca'wl
i', ma na e' oc tan telse'n k'ej. Ej nin ja klo' chipakxij junt tir
jalen Egipto.
40 Na nin cyal tetz Aarón: 'Na kaj yil sbanu' cobox karyosil
tan bajxe'n skawutz, na yi jun Moisésa'tz yi o' elsan tzaj Egipto
alo' mbent,' che'ch bantz.
41 Cyoque'n tzuntz tan banle'n jun teblal jun ne'ẍ wacẍ. Nin
yi bnixe'n nin e' octz tan toye'n chitx'ixwatz swutz. Wi'nin
chitzatzine'n cyentz te yi juna'tz yi cu' chibnol.
42 "Cha'stzun te e' cyaje'n cyen tilol Ryos, bantz chibnol yi
cyetz cyajbil. Nin e' octz tan c'u'laje'n yi e'chk tx'uml yi at
tcya'j. Na ya'stzun yi tz'iba'nt cyen cyak'un yi e' elsanl stzi'
Ryos:

'Axwok aj Israel,
lastum yi quinin itak'wok itx'ixwatz swetz,
tul yi ca'wnak yob yi ncxonwok le ama'l tz'inunin tu'.
43 Ma na ja ben ipalol yi iteri iryosil yi na bi'aj Moloc,
tu yi teblal yi junt iryosil yi i'tz tx'uml yi ocnak bi' ita'n tetz
Refán.
Ej nin ja cxo'cwok tan palche'n yi e'chk teblala'tz yi bnixnak
ita'n tan c'u'laje'n.
Cha'stzun te tan paj yi jun itajtza'kla'tz yi ncu' itxumul cxele-
pon inlajul.
Nin cho'n cxoponwok swutz len Babilonia,' stzun Ryos banak
cyen.
44 "Ncha'tz yi ate' tzaj yi e' kamam kate' le ama'l yi tz'inunin
tu' ja bnix yi jun mantiala'tz cya'n kale najewe't Ryos. Ej nin
yi jun mantial ya'stzun yi jun mantial yi Ryos ncawun tetz
Moisés tan banle'n. Nin ja bnix ta'n quib yi teblal yi chajlij
tetz.
45 Ej nin ite'n nin mantiala'tz yi cy'a'n tan Josué yi quicy'e'n
tzaj wi a' Jordán. Ej nin ite'n nin mantiala'tz yi ul cyak'un tul yi
luware'j kale najlche't yi e' awer nak sajle'n yi e' el lajul Ryos,
bantz chinajewe'n yi e' kamam kate' tul. Ej nin ja xcon yi jun
mantiala'tz jalen te yi tiemp tetz rey Luwiy.

46 Ma yi jale'n k'ej k'ajtzun Luwiy swutz Ryos nintzun octz
tan jakle'n ama'l tetz, tan bnol junt ca'l Kataj Ryos, yi Ryosil
kamam Jacow banak.
47 Poro quinin ak'lij ama'l tetz, ma na Salomón je'san tetz yi
jun ca'la'tz.
48 Poro na el katxum tetz yi nk'e'tz cho'n najlij yi ketz
kaRyosil, yi wi'nin k'ej, tul jun ca'l yi wunak tu' bnol tetz. Na
je bin yi tz'iba'nt cyen tan jun scyeri e' elsanl stzi' Ryos tentz:
49 'Yi tcya'j, ya'stzun inc'olchbil.
Nin yi wuxtx'otx', ya'stzun tujbil wukan.
¿Ẍe'n tzun bnix jun inca'l ita'n tetz wujbil?
50 Na in bin bnol tetz cyakil yi e'chk takle'n yi at bene'n tzi'n,'
stzun Ryos banak cyen.
51 "Ncha'tz yi e' cyeru' —chij Esteban scyetz— qui'c nin
pakbe'n tetz te cyajtza'klu'. Na chin tze'tzuj nin te cyalma'u'.
Nin chin chcan nin chiwi'u'. Na ncha'tz e'u', e'u' contr te yi
Espíritu Sant, quib yi banake' yi e' kamam kate' sajle'n.
52 Na ¿na' nin scyetz jun scyeri yi e' elsanl stzi' Ryos tentz yi
quinin ncho'c yi e' chimam chite'u' tan buchle'n? Na ja cho'c
tan chibiyle'n cyakil yi e' yi chitxolnak yi tulbil yi jun ẍchakum
Ryosa'tz yi qui'c mu'ẍ til. Ej nin ite'n nin ncyuleju'a'tz te yi
juna'tz yi ulak nin. Na ja chi'ch chic'u'lu' te'j, nin ja cho'cu'
tan biyle'n cu'n.
53 Wech ak'ij cyen yi ca'wl Ryos ẍchik'abu' cyak'un yi ángel,
poro quinin na chibanu' tane'n," chij Esteban ban scyetz yi e'
wi' banl wi'.

Yi ẍe'n cu'n quime'n Esteban

54 Itzun yi bene'n quibital yi xtxolbila'se'j yi tal Esteban,
wi'nin tzun ẍchi'che'n chic'u'ltz te'j. Nin baj chixitx'ul xi'il
chiwi' tan paj chi'ch c'u'lal.
55 Ma tetz Esteban, nojnak yi talma' tan yi Espíritu Sant.
Nintzun xmayinintz tcya'j. Nin ben tilol yi pak'puchal Ryos,
tu Kajcaw Jesús yi cho'n txiclij le sbal Ryos.
56 Bene'n tzun tlol scyetz yi e' wunaka'tz:
—Quibit tzaju', na wil nin yi ja je' c'abxuj yi tcya'j, nin na wil
nin yi txiclij yi Bajx Cy'ajol le sbal Kataj Ryos.
57 Poro yi e' cyetz, nin e' ẍch'in te'j. Nin baj cu' chijopol
chiẍchin tan qui quibital yi yol i'. Nin e' baj ben niltz te'j tan
stz'amle'n.
58 Tele'n tzun quicy'altz solte'j yi tnum, nin e' baj octz tan
c'oxle'n tan c'ub.
Ma yi be'ch cyetz yi contr Esteban, cho'n cyaje'n cyen
cyak'oltz swutz jun xicy yi na bi'aj Saulo.

59 Ma te yi na chitzan tan c'oxle'n nin c'ub te Esteban, nin
oc tetz Esteban tan nachle'n Ryos. Itzun taltz tul yi oración:
“Wajcaw Jesús tcy'aj ninu' walma'.”
60 Yi wi't tlol i' yi yola'se'j cwe'n tzun mejloktz, nin chin wi'
nin bantz tan yol, itzun taltz: “Wajcaw, quil xtxumu' quil yi e'
wunake'j yi na chitzan tan inc'oxle'n tan c'ub,” stzun i'.
Na nin tal yi yola'tz yi quime'n.

8

1 Inti yi jun xicya'tz yi na bi'aj Saulo wi'nin stzatzine'n i' yi
quime'n Esteban.

Yi toque'n Saulo tan chibuchle'n yi e' cmon creyent

Itzun bantz, ite'n nin k'eja'tz yi toque'n chibuchle'n yi cmon
creyent Jerusalén. Nin cyakil yi cmon creyent nin e' baj el
xittz lakak e'chk ama'l cwent Judea tu Samaria. Ntin cu'n e'
apostl, quinin e' el ojk.
2 Poro at cobox wunak yi na cyek ẍchi' Ryos yi e' octz tan
mukle'n yi wankil Esteban. Wi'nin o'kl e' bantz te'j.
3 Ma tetz Saulo nternin na tzan tan chibuchle'n yi e' cmon
creyent. Txol cunin tzun bene'ntz lakak chica'l tan chijutene'l
tzaj yi e' yaj tu xna'n, nin e' baj oc ta'n xetze'.

Yi toque'n xtxole'n yi balaj stziblal Samaria

4 Poro yi e' yi e' baj el xit tulak e'chk ama'l, nintzun e' octz
tan xtxole'n yi yol Ryos scyetz yi e' wunak kale e' opone't.
5 Ncha'tz Li'p, cho'n cwe'n pon i' Samaria, nin octz tan
xtx'olche'n xo'l yi mbi eka'n tan Cristo scyetz yi e' aj Samari-
aja'tz.
6 Ma yi e' wunak nin cyak' ama'l tan tbite'n yi mbi cu'n na
tzan i' tan xtxole'n. Ncha'tz quil yi e'chk milawr yi mbnix ta'n.
7 Nin ja quil yi wi'nin espíritu cwent Bayba'n yi e' el len
ẍchiwankil wunak tan Li'p. Wi'nin chiẍch'ine'n yi e' espírituja'tz
yi cyele'n le chiwankil wunak. Ncha'tz at wi'nin e' yi ye'yuj
chiwankil scyuch' e' co'x yi baj ul len yos scyuch'.
8 Cha'stzun te wi'nin chitzatzine'n yi e' wunak te yi mbi cu'n
mbajij.
9 Poro at tzun jun yaj yi na bi'aj Simón. Quin tech nin wunak
e' baj subul le tnum Samaria tan yi tetz tpisyo'. Ej nin ncha'tz
nsken tocsaj tib nim tu tajtza'kl.
10 Na cyakil nim juy e' xom te tetz ẍchusu'n nin je cyale'j:
—Yi yaje'j, cy'a'n yi porer Ryos ta'n, —che'ch.
11 Wi'nin tzun wunak yi xom chiwi' te yi yol i', na quin tech
nin tiemp e' baj subul tan yi tetz tpisyo'.
12 Poro yi toque'n Li'p tan xtxole'n scyetz yi at tulbil Ryos tan
cawu'n, nin yi mbi eka'n tan Jesucristo, wi'nin tzun e' cyocsaj

yi yol i'. At wi'nin yaj nin wi'nin xna'n yi cyocsaj, nin baj je' a' ẍchiwi'.
13 Ncha'tz yi jun yaja'tz, yi na bi'aj Simón, tocsaj yi balaj stziblal yi xtxol Li'p. Nin wi'nin tele'n yab i' te e'chk milawr yi mbnix tan Li'p.
14 Itzun yi quibital yi e' apostl yi ate' Jerusalén yi sken cyocsaj yi e' aj Samariaja'tz yi yol Ryos, bene'n tzun chichakol Lu' tu Wa'n scye'j tan quich'eye'n.
15 Ma yi cyopone'n, nintzun e' octz tan nachle'n Ryos tan tk'ol i' yi Espíritu Sant scyetz yi e'a'tz yi sken cyocsaj.
16 Na ntaxk cu'ul yi Espíritu Sant scye'j, na ntin je'nak a' ẍchiwi' tan bi' Jesús.
17 Je'n tzun cyak'ol Lu' tu Wa'n chik'ab ẍchiwi' yi e' wunaka'tz. Nintzun cu'ul yi Espíritu Sant squibaj.
18 Ma yi tilol Simón yi na cu'ul yi Espíritu Sant, yi na cyak'e'n Lu' tu Wa'n chik'ab ẍchiwi' wunak, nintzun octz tan suke'n pwok scyetz tan cyak'ol yi jun porera'tz tetz. Bene'n tzun tlol scyetz:
19 —Cyak'e'u' yi jun porera'tz swetz bantz cwe'n mule'n yi Espíritu Sant squibaj yi e' wunak kale wak'e'nt ink'ab.
20 Bene'n tzun tlol Lu' tetz:
—Simón qui'c mu'ẍ axac tu apu'k. Na ¿nxac na atxum yi at rmeril tan lok'che'n jun e'chk takle'n yi Ryos na ak'on tetz?
21 Qui'c nin awetz tuch', na cob ac'u'l te Ryos.
22 Tx'ixpe'n bin yi awajtza'kl cachi'. Ej nin c'uchaj cuybil apaj tetz Ryos, nin qui cunin batz scuye' i' apaj.
23 Na na wil nin, yi chin picr nin aẍ, nin aẍ nin pres tk'ab yi ilc'ol, —chij Lu' bantz tetz.
24 —E'u' kawutzile'n chinache'u' Kataj swibaj. Nink cu chiwutzu' tetz Ryos yi qui'k bajij yi xtxolbila'tz swe'j chi na cyal tzaju' swetz, —stzun Simón bantz.
25 Itzun yi baje'n chitxolil yi e' apostl yi yol Ryos lakak e'chk aldey cwent Samaria. Nintzun e' pakxij cyetz le tnum Jerusalén.

Yi Li'p tu yi aj Etiopía

26 Yi wi't bnixe'n yi xtxolbile'j, nintzun tal jun ángel cwent Kajcaw tetz Li'p: "Nuc'aj awib, nin or tzabene'n jalen lucu'n. Ba'n cẍben tul yi be' yi na el Jerusalén nin yi na cupon jalen Gasa," stzun yi ángel bantz.
Yi jun be'a'tz, cho'n na icy'ak le ama'l tz'inunin tu'.
27 Tcy'al tzun Li'p yi jun be'a'tz. Nin te yi na xontz, cwe'n tzun chic'ulul quib tu jun yaj yi aj Etiopía, i' jun eunuco. I' jun scyeri e' ajcaw yi ate' jak' ca'wl Candace yi chireina yi e' aj Etiopía. I' q'uicy'lom te cyakil yi mebi'l yi jun reinaja'tz. Cho'n pakxe'n tzaj tan c'u'laje'n Ryos jalen Jerusalén.

28 Nin cho'n at tpombil i' le tetz tanum. C'olchij i' tul yi tetz
carros nin na tzantz tan si'le'n yi liwr yi tz'iba'nt cyen tan
Isaías.
29 Bene'n tzun tlol yi Espíritu tetz Li'p tan toque'n ẍkansal tib
te yi jun carrosa'tz: "Ẍkansquen awib te carros nin xom nintz
te'j," stzun yi Espíritu tetz i'.
30 Tocompone'n tzun ẍkansal tib Li'p naka'jil yi carros. Nin
ben tbital yi na tzan yi eunuco tan si'le'n yi liwr yi tz'iba'nt
cyen tan Isaías. Bene'n tzun jakol Li'ptz tetz:
—¿Na pe' el xtxumu' tetz yi xtxolbil yi na tzanu' tan si'le'n?
31 —¿Ẍe'n tz'el intxum tetz, na qui'c jun tan xtx'olche'n xo'l
swetz? —stzun yi eunuco tetz Li'p.
Toque'n tzun moxol yi eunuco yi Li'ptz tan cwe'n c'olchok
xlaj i' le carros.
32 Ma yi xtxolbil te yi yol Kataj yi na tzan yi eunuco tan si'le'n
i'tz:
"Ja ben ticy'le'n chi na ben ticy'le'n jun cne'r tan cwe'n biyij.
Nin quinin jilon i', chi jun tal cne'r yi qui na ẍch'in yi na el xi'il
tan matzol.
33 Chin c'ulutxum nin i', nin qui'c mu'ẍ til.
Poro ja ak'lij caws.
Ncha'tz cya'l na'wse't xonl i', na qui'c xonl i' sbne',
tan paj yi quinin ncyak' ama'l tetz tan ta'te'n tzone'j
wuxtx'otx'."
34 Bene'n tzun jakol yi eunuco tetz Li'p:
—Ta', tal tzaju' swetz, yi mbi na elepont yi xtxolbile'j, ¿ite'n
polo' yi elsanl stzi' Ryos na yolbej tib, nka na pe' tzan i' tan
yolche'n junt?
35 Xe'te'n tzun Li'p tan xtx'olche'n xo'l yi xtxolbil, yi sken
wi't chisi'lej tan tele'n xtxum yi eunuco tetz yi mbi eka'n tan
Jesús.
36 Itzun te yi na chixontz tbe' chinoje'n pone'n tzuntz te jun
a'. Nintzun tal eunuco tetz Li'p:
—Je jun a'e'j, ¿at polo' makol wetz tan je'n a' tinwi' tzone'j?
—stzun yi eunuco tetz Li'p.
37 —Qui'c, —stzun Li'p. —Ntin yi ko tetz cu'n talma'u' na
tocsaju' yi mbi eka'n tan Jesucristo, —stzun Li'p tetz.
—Jun cu'n na wocsaj yi Jesucristo ya'stzun yi Cy'ajl Ryos, —
stzun i' bantz tetz Li'p.
38 Nintzun cawun nin tan tanewe'n yi carros. Chicwe'n
tzuntz chicabil xe a', nintzun je' a' twi' eunuco tan Li'p.
39 Yi chije'n tzaj xe a' bene'n tzun ticy'le'n tetz Li'p tan yi
Espíritu Kajcaw tul junt ama'l. Qui't tzun til eunuco yi wutz
Li'p. Nin yi tcy'alt yi tetz be' wi'nin stzatzine'n.
40 Ma Li'p cho'n tzun tilwe'n wutz tul jun tal ne'ẍ tnum yi na
bi'aj Azote. Ej nin txol cunin bene'n i' lakak tnum tan xtxole'n

yi ẍe'n chiclax wunak. Opone'n cunin txoli'n ta'n jalen le tnum Cesarea.

9

Yi ẍe'n cu'n tocsal Saulo

1 Itzun ban Saulo, wi'nin ẍchi'che'n c'u'l i' scye'j yi e' yi k'uklij chic'u'l te Kajcaw. Nin yi tajbil i' i'tz tan chibiyle'n cu'n. Xa'k i' swutz yi wi'tz pale'

2 tan jakle'n jun ort tan ẍchajle'n ẍchiwutz yi e' ajcaw lakak e'chk sinagoga yi at Damasco. Yi xac yi jun orta'tz i'tz tan chitz'amle'n yi e' yi cho'n k'uklij chic'u'l te Kajcaw, nin tan chisaje'n pres Jerusalén. Qui'c na ban yi ko e' yaj nka e' xna'n, tircu'n na taj i' tan chisaje'n pres.

3 Poro itzun bantz te yi txant tan tpone'n i' Damasco, jalt cuntunin nachol i' yi cwe'n mule'n jun chin pak'puchal te'j yi cho'n saje'n tcya'j.

4 Yi cwe'n mule'n yi jun pak'puchala'tz, nintzun opon jokpuj Saulo wuxtx'otx', nin ben tbital wi' jun yi jilon tzaj tetz:

5 —¡Saulo! ¡Saulo! ¿Nxac na cẍtzan tan imbuchle'n? —chij yi juna'tz ban tzaj.

—¿Na' tzun scyetz ilu' Ta'? —chij Saulo.

—I ina'tz in Jesús, nin i ina'tz yi na cẍtzan tan buchle'n. Poro aẍte'n na abiy awib chi na ban jun mam tor yi na oc tan xajle'n yi puy, —chij yi juna'tz ban tzaj tetz Saulo.

6 Wi'nin tzun xobe'n Saulo, nin jalta'tz saj tlol:

—Wajcaw ¿mbi na taju' yil tzimban?

Itzun saj tlol Kajcaw tetz Saulo:

—Txiclije'n nin nque'n tnum, nin cho'n tz'a'lchij tzatz yi mbi tajwe'n tan abnol.

7 Wi'nin tzun cyele'n yab yi e' yi xomche' te Saulo, na nin ben quibital yi na jilon tzaj jun poro quinin quil wutz jun wunak.

8 Je'n tzun txiclok Saulo nin je' jakol wutz poro qui't na xmayin, na nin oc cyen tetz moyi'ẍ. Cha'stzun te ch'inu'n bene'n tan tpone'n Damasco.

9 Ma yi tpone'n Damasco ya'stzun a'te't tetz ox k'ej. Poro quinin xmayin i', nin quinin wan, quinin uc'a' tul yi ox k'eja'tz.

10 At tzun jun kajwutz yi na bi'aj Ananías, yi cho'n najlijtz Damasco. Nintzun jilon Kajcaw tetz chi tul wutzicy' tane'n, itzun taltz:

—¡Ananías! —stzun Kajcaw tetz.

—¿Mbi Wajcaw?

11 —Quilo'k le be' yi na bi'aj Quilnintu' Te'j, nin joyaj jun yajtz yi na bi'aj Saulo, aj Tars i'. Cho'n at le ca'l ta' Judas. Nin na tzan i' tan innachle'n.

12 Ja wi't til chi tul wutzicy' tane'n yi ja opon jun yaj te'j yi
na bi'aj Ananías. Nin ja til yi je'n tk'ol yi jun yaja'tz yi k'ab twi'
bantz jakxe'n wutz, —stzun Kajcaw tetz.
13 Yi tbital Ananías yi yol Ryos itzun taltz:
—Wajcaw, poro wi'nin wunak na a'lon swetz yi mbi cu'n na
ban yi jun yaja'tz scye'j yi e' kajwutz yi ate' Jerusalén.
14 Nin ak'ijt ca'wl tetz cyak'un yi e' wi'tz pale' tan
chitz'amle'n cyakil yi e' yi na chitzan tan na'wse'n bi'u'
tzone'j, —stzun Ananías tetz Ryos.
15 Poro nintzun saj tlol Kajcaw tetz Ananías:
—Or tzabene'n, na ya'stzun jun inchakum sbne'. Na ja je'
intxa'ol tan xtxole'n yi mbi eka'n wa'n scyetz yi e' yi nk'e'tz e'
judiy, nin ncha'tz scyetz yi e' wi'tz bajxom lakak tnum bene'n
tzi'n. Nin ncha'tz ja je' intxa'ol tan xtxole'n yi mbi eka'n wa'n
scyetz yi e' aj Israel.
16 Tzinchaje' tetz yi stije' wi'nin q'uixc'uj tan paj yi tz'ocopon
i' tan xtxole'n yi mbi eka'n wa'n, —stzun Kajcaw.
17 Bene'n tzun Ananías, nin opontz xe ca'l kale atit Saulo. Yi
tocompone'n nintzun je' tk'ol yi k'ab twi', itzun taltz:
—Wajwutz Saulo, ja chinsaj ẍchakol Kajcaw Jesús, yi jun yi
nẍchaj tib swutzu' tbe'. Nin ja nu'l tan tele'n pacxuj te wutzu'
bantz xmayine'nu' nin tan noje'n yi talma'u' tan yi Espíritu
Sant, —stzun Ananías bantz tetz Saulo.
18 Le rat nin baj cyele'n kotx'puj te wutz i'. I cunin xti'lil te
cay. Kalena's tzun xmayine'ntz. Ej nin je' a' twi'.
19 Ma yi je'n a' twi', kalena's tzun wane'ntz, nin jalt junt
tir walor. Nintzun a'tij cobox k'ej ẍchixo'l yi e' kajwutz aj
Damasco.

Yi toque'n Saulo tan xtxole'n yi balaj stziblal Damasco

20 Toque'n tzun Saulo tan xtxole'n yi balaj stziblal lakak
e'chk sinagoga, nin tal i' scyetz wunak: "Yi Jesús ya'stzun yi
Cy'ajl Ryos."
21 Wi'nin tzun cyele'n yab cyakil wunak te yi yol i'. Itzun
cyaltz:
—¿Nk'era'tz ptzun yi yaje'j yi mo'c tan chixite'n yi e' kajwutz
yi najlche' Jerusalén? ¿Nin nk'era'tz pe' i' yi jun yi mu'l klo'
tzone'j tan kac'alche'n nin tan kopone'n ticy'le'n ẍchiwutz yi
e' wi'tz pale' jalen Jerusalén?
22 Poro mas tcunin quiwsaj tib Saulo tan xtxole'n yi Jesús
ya'stzun yi Cristo. Nin xcye' i' tan xite'n cyajtza'kl yi e' judiy yi
quinin cyocsaj yi Jesús i' yi Cristo.

Yi ẍe'n cu'n claxe'n Saulo ẍchik'ab yi e' judiy

23 Itzun yi tele'n cobox k'ej bixewe'n tzuntz cyak'un yi e'
judiy tan cwe'n klo' chibiyol Saulo.

24 Nin baj cu' len wart cya'n tzi'ak yi sawanil yi tnum tan
stz'amle'n klo' Saulo tan cwe'n biyij. Poro nin tbit Saulo yi mbi
i' ila'tz chitxumu'n.
25 Lak'bal tzun tele'n quicy'al kajwutz yi Saulo. Cho'n cwe'n
tzaj cya'n tul jun mo'tx wi tapij.

Yi tpone'n Saulo Jerusalén

26 Ma yi tpone'n Saulo Jerusalén, nintzun joy puntiltz tan
tocompone'n ẍchixo'l yi e' kajwutz yi ate'tz. Wi'nin tzun
chixobe'n cyen yi e' kajwutz tetz, na le wutz cyetz cyajtza'kl
nk'e'tz creyent i'.
27 Ma yi kajwutz Bernabé i' icy'an nin ẍchiwutz yi e' apostl.
Nin tal Bernabé yi ẍe'n cunin ban yi tilol Saulo wutz Kajcaw
tbe', nin yi mbi cunin ban yi jilone'n Kajcaw tetz. Nin ncha'tz
tal i' yi quinin xob Saulo tan xtxole'n yi mbi eka'n tan Jesús te
yi at i' Damasco.
28 Cha'stzun te ta'te'n cobox k'ej scye'j yi cmon creyent yi ate'
Jerusalén. Nin nternin nche'l ncho'c scyuch'.
29 Nin quinin xob i' tan xtxole'n yi mbi eka'n tan Kajcaw
Jesús. Poro yi e' mas judiy yi na chijilon le griego nin e' octz
tan wak' ib tuch'. Ej nin e' octz tan joyle'n puntil tan cwe'n
klo' chibiyol.
30 Ma yi quibital yi e' kajwutz yi mbi na icy' chic'u'l yi e'
contr Saulo, nintzun ben quicy'altz jalen Cesarea. Kalena's
tzun bene'n chichakoltz le tnum Tarso.
31 Wi'nin tzun tzatzin paz jaltz ẍchixo'l yi e' creyent lakak
e'chk ama'l cwent Judea tu Galilea tu Samaria. Nin ja chiqui-
wix tk'ab Kataj, na ja cyek ẍchi' Ryos. Nin ja oc yi Espíritu Sant
tan quich'eye'n, nin ch'uye'n nin ban yi tajlal yi cmon.

Yi tule'n yos tu Eneas

32 Itzun bantz te yi na chitzan Lu' tan chixajse'n cyakil yi e'
cmon creyent, ncha'tz opontz tan chixajse'n yi e' yi najlche' le
ama'l Lida.
33 Nojompon tzun Lu' te jun yaj yi na bi'aj Eneas. Yi jun
yaja'tz sken el wajxokix yob ta'n wi soc tan paj yi ye'yuj
wankil.
34 Bene'n tzun tlol Lu' tetz:
—Eneas, tz'ul yos tzawuch' tan Jesucristo. Txiclije'n, nin
wekaj asoc, —stzun Lu' banintz tetz.
35 Je'n tzun txiclok, nin xontz.
Ma yi bene'n quilol cyakil yi e' aj Lida scyuch' yi e' aj Sarón yi
mmu'l yos tuch', ja cyaj cyen quilol cyakil yi cyetz chicstumbr
nin ja chixom te ẍchusu'n Kajcaw.

Yi titz'e'n junt tir Dorcas

36 Itzun te yi tiempa'tz at tzun jun xna'n yi creyent jalen le tnum Jope yi na bi'aj Tabita, yi na elepont Dorcas. Wi'nin e'chk pawor baj bnol nin wi'nin ch'eya'n ban scye'j e' meba'.
37 Yobte'n tzun i'-tz nin quimtz.

Ma yi wi't xtx'ajone'n, nin octz cya'n tul jun cuart yi at le ca'p chup.
38 Naka'j tzun xo'l yi tnum Jope tu yi tnum Lida. Itzun yi quibital yi e' creyent yi cho'n at Lu' le tnum Lida, bene'n tzun chichakol cob yajtz tan ẍchakle'n i'.

—Na ja'wij yil tz'oponu' Jope jalu', —che'ch tzun yi cob yaja'tz bantz.

39 Nuc'ul tzun tib Lu', nin bentz scye'j. Ma yi cyopone'n Jope, bene'n tzun quicy'altz kale atit yi alma'. Toque'n tzun chicmonil quib yi e' xma'lca'n te Lu'. Wi'nin cyok'e'n, nin baj chichajol cyakil yi e'chk cmi'ẍ tu e'chk xbu'k yi bnixnak tan Dorcas.
40 Toque'n tzun Lu' tan talche'n scyetz cyakil yi e' wunak yi ate' te yi alma' tan cyele'n. Ma yi cyele'n nintzun cu' mejlok tan nachle'n Kataj. Yi wi't nachol Kataj nintzun xmayin nin tetz yi alma', itzun taltz:

—Tabita, txiclije'n.

Je'n tzun jakol i' yi wutz. Nin ben tilol yi at Lu'. C'olewe'n tzun i'-tz.
41 Bene'n tzun Lu' tan ẍch'ine'n k'ab, nin je' xtxicbaltz. Che' ẍchakol tzun yi e' xma'lca'n yi ate'tz scyuch' yi e' mas kajwutz, nin ben ẍchajol scyetz yi nsken itz'ij junt tir Dorcas.

42 Itzun yi quibital yi e' aj Jope yi xtxolbile'j, wi'nin e' cyocsaj yi ẍchusu'n Kajcaw.
43 Ala' tzun k'ej a'tij Lu' le yi jun tnuma'tz yi na bi'aj Jope. Cho'n ta'te'n le ca'l Simón, yi txicyol tz'u'm.

10

Lu' tu Cornelio

1 At tzun jun yaj yi na bi'aj Cornelio le tnum Cesarea. Ajcaw i' scye'j jun cient sanlar tetz yi companiy yi na bi'aj Italiano.
2 Yi jun yaja'tz tu yi e' najal wi'nin na cyek ẍchi' Ryos. Ncha'tz wi'nin ich'eya'n mban i' scyetzak yi e' judiy yi at tajwe'n scyetz, nin ilenin na tzan i' tan nachle'n Kataj Ryos.
3 Nintzun ẍchaj tib jun ángel tetz Ryos swutz i', e'chk ox ch'ich' lo' cwe'n k'ej, itzun taltz:

—¡Cornelio!

4 Nintzun jaxe' nin Cornelio tan xmaye'n yi ángel, nin wi'nin xobe'n. Itzun ben tloltz:

—¿Mbi tajbilu' Wajcaw?

—Ja opon yi atzi' yi akul swutz Ryos tu yi e'chk ich'eya'n yi na aban scye'j yi e' yi at tajwe'n scyetz. Cha'stzun te ja cẍu'l tx'akxuj tc'u'l Ryos.

5 Ma jalu' chakwe' nin cobox yaj jalen Jope tan ticy'le'n tzaj Simón yi ncha'tz na bi'aj Lu'.

6 Cho'n at i' tan posari'n tu Simón yi txicyol tz'u'm, nin cho'n at ca'l i' tzimar. I' tzun tz'a'lon tzatz yi mbi cu'n tajwe'n tan abnol, —stzun yi ángel bantz tetz Cornelio.

7 Itzun yi wi't taje'n yi ángel, chibene'n tzun ẍchakol Cornelio cob ẍchakum tu jun sanlar yi na tek ẍchi' Ryos.

8 Itzun yi wi't baje'n xtxolil cyakil yi xtxolbil scyetz, nintzun e' ben ẍchakol jalen Jope.

9 Itzun le junt eklok yi na chixon tbe', nin yi txant tan cyopone'n naka'jil yi tnum Jope, je'n tzun Lu' wi ca'l tan nachle'n Ryos. E'chk chajcu'n k'ej lo'.

10 Saje'n tzun jun chin we'j te'j, nintzun klo' wantz. Ej nin te yi na tzan cunin banle'n yi wa' Lu' nin ẍchaj tib jun e'chk takle'n swutz i'.

11 Nin til yi je'n c'abxuj yi tcya'j, nin yi saje'n jun e'chk takle'n tcya'j. I cunin xbu'k tane'n. C'alij len yi cyaj xtx'u'c.

12 Itzun yi cwe'n mule'n swutz Lu' nin ben tilol yi at wi'nin jilwutz txuc tc'u'l. At txuc yi cyaj quikan, at txuc yi jutun cu'n na chiben wuxtx'otx'. Nin ncha'tz at e' txuc yi na chixicy'in tcya'j.

13 Bene'n tzun tbital yi jilone'n tzaj jun tcya'j:

—Lu', —chij, —txiclije'n, biywe' yi e' txuque'j nin bajswe'e'n.

14 Itzun ben tlol Lu':

—Qui' Wajcaw, na qui'c nin jun tir yi jajk imbajsaj jun e'chk takle'n yi qui'c cu tan kabajsal, —stzun Lu' bantz.

15 Bene'n tzun tbital Lu' yi jilone'n tzaj junt tir itzun taltz:

—Quil tzawal yi qui'c cu tan bajse'n yi e'chk takle'n yi ba'n swutz Ryos.

16 Yi wi't jilone'n yi juna'tz le toxi'n tir nintzun aj ticy'le'n yi xbu'k tcya'j.

17 Ma yi taje'n, nintzun oc Lu' tan xtxumle'n yi mbi eka'n tan yi e'chk takle'n yi nẍchaj tib swutz i'.

Na nin tzantz tan xtxumle'n yi cyopone'n yi e' yaj yi e' saj ẍchakol Cornelio. Ate' tzi puert na sken chijak tkanil yi na' at cyent yi ca'l Simón.

18 Chitziwune'n quen tzuntz nin oc chijakol yi ko cho'n at Simón tan posari'n, yi ncha'tz na a'lchij Lu' tetz.

19 Yi na tzan Lu' tan xtxumle'n yi mbi cunin ẍchaj tib swutz, jilone'n tzaj tzun yi Espíritu Sant tetz:

—Lu', bit tzaj, ate' ox yaj tzi'n yi na chitzan tan ajoyle'n.

20 Ncwen tan quilwe'n nin quil tzacabej ac'u'l tan abene'n
scye'j, na in nche' chakon tzaj.
21 Cwe'n tzaj tzun Lu' tan chic'ulche'n yi e' yaja'tz yi e' saj
ẍchakol Cornelio, itzun ben tlol scyetz:
—I ina'tz yi na chitzanu' tan joyle'n. ¿Mbi chimantaru'
swetz?
22 —At jun yaj yi Cornelio bi', nin ajcaw i' scye'j jun c'oloj
sanlar. Chumbalaj yaj, na na tek ẍchi' Ryos. Nin chumbalaj
nin i' ẍchiwutz yi e' judiy. Ja tbit i' jun yol tetz jun ángel yi
tajwe'n tan bene'nu' xe tetz ca'l tan talolu' tajbil Ryos tetz, —
che'ch.
23 Nintzun e' oc moxol Lu'-tz xe ca'l. Cho'n chicyaje'n cyen
te jun ak'bala'tz. Jalen tzun le junt eklok e' bentz. Ncha'tz e'
ben xomok cobox kajwutz aj Jope scye'j.
24 Jalen tzun le ca'p k'ej cyopone'n Cesarea. List Cornelio
tan chic'ulche'n yi cyopone'n. Ej nin nsken che' xtxoc Corne-
lio yi e' tajwutz scyuch' yi e' tamiw xe tetz ca'l.
25 Ma yi tocompone'n Lu' stzi ca'l nintzun el tzaj Cornelio
tan c'ulche'n, nintzun cu' jokloktz swutz Lu' tan c'u'laje'n.
26 Poro yi Lu' nin ben tan xtxicbaje'n, nin taltz tetz:
—Xcyeke'nu' ta', na yi in wetz in tu' wunak chi tane'nu', —
stzun Lu' tetz.
27 Na tzun chijilontz yi cyoque'n xe ca'l kale sken chicham
wit quib wunak.
28 Itzun tal Lu' scyetz yi e' wunak yi ate'tz:
—Elnak chitxumu' tetz yi xan yi kol kajilon tetz jun yi nk'e'tz
judiy. Ncha'tz xan kol ko'c xe ca'l. Poro ja ẍchaj Ryos swetz yi
qui'c rmeril tan walol cachi' tetz jun yi nk'e'tz judiy.
29 Cha'stzun te quinin mincabej inc'u'l yi nchin chichaku'.
Ma jalu' na waj tzinjak scyeru' yi mbi na tijin tetz cyalma'u'.
30 Bene'n tzun tlol Cornelio:
—Ma jalu' Ta', scuyu' kapaj na ja el cyaj k'ej, inin lo' ora'stze'j,
e'chk ox ch'ich' nin lo' cu'lbe'n k'ej, yi atin tzone'j xe inca'l tan
nachle'n Ryos. Ja no'c tan muc'le'n we'j tan tak'le'n k'ajsbil
tetz Ryos. Ntaxk tzun chinwantz, yi je'n jobtuj jun tzinwutz yi
sak cu'n be'ch tetz nin wi'nin litz'une'n.
31 Itzun taltz swetz: 'Cornelio, yi atzi' yi akul ja opon swutz
Ryos tu yi e'chk ich'eya'n yi na aban scye'j yi e' yi at tajwe'n
scyetz. Cha'stzun te ja cẍu'l tx'akxuj tc'u'l Ryos.
32 Cha'stzun te chakwe' nin cobox achakum tan ẍchakle'n
Simón yi na bi'aj Lu'. Cho'n at i' le tnum Jope, nin cho'n at i'
tan posari'n le ca'l Simón yi txicyol tz'u'm, yi at tzi mar. Ej nin
yil tz'ul i' stale' yi puntil tzatz yi mbi tajwe'n tan abnol.'
33 Cha'stzun te bene'n inmantar te'ju'. Nin ntyoẍ tu' teru' yi
ja ulu'. Ma jalu' ja kacham kib kacyakil cu'n tzone'j tan tak'le'n
k'ej Ryos, nin tan tbite'n cyakil yi cyajnak tlol Ryos teru'.

Yi toque'n Lu' tan yol scyetz yi e' wunak xe ca'l Cornelio

34 Toque'n tzun Lu' tan yol scyetz yi e' wunak yi ate' xe ca'l
Cornelio, itzun taltz:
—Jun cu'n na el intxum tetz yi qui'c nim, qui'c juy swutz
Ryos.
35 Na wi'nin na tzatzin Ryos scye'j alchok jilwutz wunak yi
ate' lakak tnum yi ko e' balaj, nin yi ko na cyek ẍchi' i'.
36 Bita'nt yi balaj stziblal tetz yi tzatzin paz cyanu' yi talnak
Ryos sketz yi o' aj Israel. Yi jun balaj stziblala'tz ja ul tan
Jesucristo yi jun yi Ajcaw squibaj cyakil jilwutz wunak.
37 Bita'nt cyanu' cyakil yi mbi cu'n mbajij le ketz katanum
yi o' judiy. Nin bita'nt cyanu' yi mbi cu'n bajij le luwar Galilea
yi nsken quen oc Wa'n tan xtxole'n yi tajwe'n tan je'n a' ẍchiwi'
wunak.
38 Nin ja quibitu' yi ẍe'n cu'n tk'ol Ryos yi Espíritu Sant tu yi
porer tetz Jesús yi aj Nazaret. Nin ja quibitu' yi ẍe'n toque'n i'
tan banle'n pawor, nin tan tulse'n yos scyuch' yi e' yi at espíritu
cwent Bayba'n le chiwankil. Ja bnix e'chk milawra'tz ta'n, na
xomij Ryos te'j.
39 O' stiw te cyakil yi e'chk xtxolbila'tz yi banak i' le luwar
cwent Judea tu Jerusalén. Nin ite'n nin i' yi Jesucrista'tz yi
quimnak wutz pasyon.
40 Poro ja jetzaj junt tir tan Ryos ẍchixo'l alma' le toxi'n k'ej,
nin ja ẍchaj i' sketz yi bintzinin itz'ij junt tir Jesús ta'n.
41 Quinin ẍchaj tib ẍchiwutz cyakil wunak, ma na ntin
skawutz ketz, yi o' stiw i', yi o' yi txa'ijcho't tan Ryos tenẍchan.
O' wan, nin o' uc'a' tuch' yi titz'e'n junt tir ẍchixo'l alma'.
42 Nin cyaj cawul i' o' tan katxolil, nin tan kachajol scyetz
cyakil wunak, yi i' yi jun yi bixba'nt tan Ryos tetz pujul xtisya',
scyetz yi e' itz', nin scyetz yi e' quimnake'.
43 Ncha'tz cyajnak chitxolil cyakil yi e' elsanl stzi' Ryos tentz
yi scuylok chipaj cyakil yi e' yil k'uke' chic'u'l te Jesús, —stzun
Lu' bantz scyetz.

Yi cwe'n mule'n yi Espíritu Sant squibaj yi e' yi nk'e'tz e' judiy

44 Na tzun tzan cunin Lu' tan xtxole'n yi xtxolbila'se'j yi
toque'n lac'p yi Espíritu Sant scye'j yi e' yi na chitzan tan
tbite'n yi yol i'.
45 Itzun yi e' creyent yi xomche' te Lu', wi'nin cyele'n yabtz,
na nin cu'ul yi Espíritu Sant nin oc lac'p scye'j yi e' yi nk'e'tz e'
judiy.
46 Ej nin ncha'tz e' el yab te'j yi bene'n quibital yi na chitzan
tan yolche'n e'chk jilwutz yol, nin yi na chitzan tan tak'le'n
chik'ajsbil swutz Ryos.
47 Bene'n tzun tlol Lu' scyetz:

—Cya'l jun yi nink xcye' tan makle'n tan qui je'n a' ẍchi' yi e' wunake'j na ja bin cu'ul yi Espíritu Sant scye'j, chi bajij ske'j ketz.
48 Cawune'n tzun Lu' tan je'n a' ẍchiwi' cyakil yi e' wunaka'tz tan bi' Kajcaw Jesucristo. Ma yi nsken je' a' chiwi' cwe'n tzun chiwutz tetz Lu' tan cyaje'n cyen i' cobox k'ej ẍchixo'l.

11

Yi tlol Lu' stziblal scyetz yi cmon creyent Jerusalén

1 Itzun yi e' apostl scyuch' yi e' kajwutz yi najlche' Judea, nintzun quibit yi nsken wi't cyocsaj yi e' yi nk'e'tz e' judiy yi yol Ryos.
2 Itzun yi je'n pone'n Lu' Jerusalén, cyoque'n tzun yi e' yi banijche' circuncidar tan wak' ib tuch'.
3 Itzun cyaltz tetz:
—¿Nxac xake'nu' tan chixajse'n yi e' wunak yi nk'e'tz e' katanum, yi e' qui banijche' circuncidar? ¿Nin mbi xac wane'nu' scyuch'? —che'ch tetz Lu'.
4 Toque'n tzun Lu' tan xtxole'n scyetz yi ẍe'n cunin ban, nin je yol i'-e'j:
5 —Cho'n atin pon wetz Jope. Nin na chintzan cunin tan nachle'n Kataj yi ẍchajol tib jun takle'n tzinwutz. I cunin jun xbu'k tane'n. Cho'n c'alij tzaj yi cyaj xtx'u'c tcya'j. Cwe'n mule'n tzuntz tzinwutz.
6 Woque'n tzun tan xmaye'n, nintzun wil yi at wi'nin jilwutz txuc yi at tc'u'l yi jun xbu'ka'tz. At e' txuc yi cyaj quikan, nin at wi'nin smaron txuc tul. At lubaj, nin at e'chk jilwutz txuc yi ba'n na chixicy'in tcya'j tul yi jun xbu'ka'tz.
7 Bene'n tzun wital jun yol yi cho'n jilone'n tzaj jalen tcya'j, itzun taltz: 'Lu', txiclije'n, biywe' yi e' txuque'j nin bajswe'e'n.'
8 'Qui'c rmeril Wajcaw,' chinch 'na cya'l cunin na baje't e'chk jilwutz txuca'tz wa'n yi qui'c cu tan baje'n ka'n,' chinch banintz.
9 Saje'n tzun stza'wel yi inyoltz: 'Awalch yi qui'c xac. Awalch yi qui'c cu tan abajsal jun e'chk takle'n yi ja wi't xansaj Ryos.'
10 Yi wi't jilone'n yi juna'tz le toxi'n tir, nintzun wil yi taje'n ticy'le'n tcya'j.
11 Ej nin ite'n nin rata'tz cyopone'n ox yaj tan injoyle'n le ca'l kale ato't. Cho'n cyopone'n tzaj Cesarea.
12 Tlol tzun yi Espíritu Sant swetz tan qui incabel inc'u'l tan imbene'n scye'j. Nin ncha'tz e' ben xomok kak kajwutz swe'j. Cho'n tzun kopone'ntz xe ca'l jun yaj le tnum Cesarea.
13 "Ma yi kopone'ntz nintzun tal yaj sketz yi ẍe'n cunin tilol i' wutz jun ángel xe yi tetz ca'l. Itzun yi je'n jobtuj yi ángel

swutz i', itzun taltz tetz: ‘Chakwe' nin cobox yaj jalen Jope tan ticy'le'n tzaj Simón yi ncha'tz na a'lchij Lu' tetz.

14 Na i' tz'a'lon tzatz yi ẍe'n ẍclax tuml yi anajal,’ stzun yi ángel bantz tetz.

15 “Itzun yi woque'n tan xtxole'n yi puntil scyetz cwe'n mule'n tzun yi Espíritu Sant scye'j, chi ban yi cwe'n mule'n ske'j ketz le xe'tzbil tzaj.

16 Tule'n tzun tx'akxuj yi yol Kajcaw tinc'u'l yi talnak sketz: ‘A' tu' yi xcon tan Wa'n tan chibaje'n bautizar yi e' wunak, ma yi in wetz xconk yi Espíritu Sant wa'n tan ibaje'n bautizar,’ chij Jesús bantz sketz.

17 Ma jalu' yi ko ja tak' Ryos yi Espíritu Sant scyetz yi e'a'tz, yi tak'nak sketz ketz yi k'ukewe'n kac'u'l te Kajcaw Jesucristo, ¿mbi tzun wocle'n wetz tan xite'n yi tajbil Ryos? Qui'c, —chij Lu' bantz scyetz.

18 Yi quibital yi e' kajwutz yi najlche' Jerusalén, yi xtx-olbila'se'j, qui'ct nin tzun cyaltz. Ntin e' oc tan tak'le'n chik'ajsbil tetz Ryos, nin cyaltz squibil quib:

—Ja bin tak' Ryos ama'l scyetz yi e' yi nk'e'tz e' katanum tan je'n chitx'ixpul cyajtza'kl bantz chicambal yi itz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz.

Yi cmon creyent yi ate' Antioquía

19 Itzun bantz yi e', yi e' el xit yi quime'n Esteban nin yi toque'n chibuchle'n yi e' creyent. At tzun e' yi cho'n cyopone'n jalen Fenicia. Nin at e' yi cho'n cyopone'n Chipre. Nin at e', e' opon Antioquía. Nin cyakil yi e'a'tz e' baj oc len tan xtxole'n yi balaj stziblal scyetz yi e' judiy. Poro quinin e' oc tan xtxole'n scyetz yi e' yi nk'e'tz e' judiy.

20 Poro at cobox creyent aj Chipre tu aj Cirene, yi cho'n cyopone'n Antioquía. Ej nin yi e'a'tz e' oc tan xtxole'n yi balaj stziblal tetz Kajcaw Jesús scyetz yi e' yi nk'e'tz e' judiy, yi najlche' le jun tnuma'tz. Nin cyal yi at rmeril tan chiclaxe'n yi e' yi nk'e'tz e' judiy.

21 Ej nin tan yi porer Kataj, at wi'nin e' yi je' chitx'ixpul yi cyajtza'kl tan chixome'n te Kajcaw.

22 Tpone'n tzun jun stziblaltz chiwi' yi e' cmon creyent yi ate' Jerusalén. Ej nin yi quibital yi stziblala'tz nintzun ben chichakol kajwutz Bernabé tan chixajse'n yi e' kajwutza'tz yi ate' Antioquía.

23 Itzun yi tpone'n Bernabé ẍchixo'l, wi'nin tzun stzatzine'ntz yi tilol i' yi at banl Kataj Ryos squibaj. Nintzun oc i'-tz tan chiquiwse'n tan chixome'n te Kajcaw, nin tan k'ukewe'n mas chic'u'l te'j.

24 Yi Bernabéja'tz chumbalaj wunak nin i', na nojnak yi
talma' tan yi Espíritu Sant, nin nternin k'uklij c'u'l te Kataj
Ryos. Wi'nin tzun wunak e' octz tk'ab Kataj Ryos.
25 Yi cyocsal yi jun c'oloj wunaka'tz nintzun ben i' tan joyle'n
Saulo jalen Tarso. Ej nin yi jale'n ta'n nintzun ben moxol
Antioquía.
26 Jun tzun yob e' a'tij ẍchixo'l yi cmon creyent Antioquía tan
chichusle'n jun c'oloj wunak te yol Kataj. Ya'stzun yi toque'n
cunin chibi' yi e' creyent tetz Cristiano.*
27 Ej nin te ite'n nin tiempa'tz yi cyopone'n cobox elsanl stzi'
Ryos Antioquía. Cho'n nchisaj Jerusalén.
28 Toque'n tzun jun scyuch' yi e'a'tz, yi Agabo bi', tan txoli'n
tan porer yi Espíritu Sant. Nin taltz yi at tulbil jun we'j bene'n
tzi'n. Ej nin ya'tz nin bajijtz te yi at tzaj Claudio tan cawu'n
tibaj cyakil yi e'chk ama'l cwent Roma.
29 Bixewe'n tzuntz cyak'un yi e' creyent yi najlche' Antio-
quía, tan bene'n noc ch'eybil cyetz yi e' creyent yi najlche'
Judea. Nin bixe' cya'n yi xom quen tu' yi cyoy te yi quib tane'n
chimebi'l.
30 Inin tzun cyulejtz. Nin yi molxe'n yi oy cya'n, nin ben
chichakol Bernabé tu Saulo tan tak'le'n ẍchik'ab yi e' wi' banl
chiwi' yi e' creyent yi ate' Judea.

12

Yi quime'n Jacow nin yi toque'n Lu' xetze'

1 Ncha'tz te ite'n nin tiempa'tz yi mmo'c yi rey Herodes tan
chibuchle'n cobox scyeri yi e' cmon creyent le ama'l Judea.
2 Na nin cawun tan biyle'n Jacow yi stzicy Wa'n tan spar.
3 Ej nin yi tilol i' yi wi'nin chitzatzine'n yi e' wunak te yi jun
ajtza'kla'tz nintzun octz tan stz'amle'n Lu'. Noj quen cu'ntz te
yi tiemp yi na bajsij yi pam yi qui'c xtx'amil.
4 Xtx'amxe'n tzun Lu'-tz nin octz ta'n xetze'. Nin e' oc cyaj
k'u'j sanlar tan q'uicy'le'n. Cyaj cyaj chixone'n te yi jujun
k'u'j. Yi tajbil Herodes i'tz yi nin klo' cyaj cyen Lu' xetze' jalen
cu'n klo' ticy'e'n pone'n yi jun wutzile'n k'ej yi na bi'aj Pasc.
Kalena's tzun klo' tk'ol i' yi caws Lu' ẍchiwutz cyakil wunak.
5 Cyaj cyen tzun Lu' xetze', nin chin q'uicy'le'n nin tane'n i'
cyak'un sanlar. Poro yi cmon creyent wi'nin cwe'n chiwutz
tetz Ryos tan tele'n i' liwr.

Yi tele'n Lu' liwr xetze'

6 Itzun bantz yi junte'n ak'bal tan tk'ol Herodes yi caws Lu'
ẍchiwutz cyakil wunak, cho'n tzun na wit Lu' chinicy'al cob

* **11:26** Yi na elepont yi yol Cristiano, i'tz yi e' yi xomche' te yi "xchusu'n Cristo.

sanlar. C'alij i' tan cob caren, nin ate' q'uicy'lom tzi yi puertil xetze'.
7 Tpone'n tzun jun ángel tetz Kajcaw kale atit Lu'. Ninin tzun pak'puchax xetze' ta'n. Nintzun oc t'oyol yi teml Lu' tan c'ase'n. Itzun ben tlol tetz: “Or yaj c'asen, txiclije'n,” chij.

Tele'n tzun jïxp yi caren te k'ab Lu'.

8 “C'al quen yi ac'albil xe ac'u'l, nin ak' quen axajab,” stzun yi ángel tetz. Nin inin tzun tuleja'tz. “Txow tzaj axbu'k nin xomen tzaj swe'j,” stzun yi ángel tetz.

9 Tele'n tzaj tzun yi ángel nin eltzaj xomok Lu' te'j. Poro quinin el xtxum tetz yi ko bintzinin yi na bajij, na le wutz tetz tajtza'kl yi wutzicy' tu' na ban.

10 Cyele'n tzaj tzuntz kale atit yi bajx wart, nin kale atit yi ca'p wart. Nin e' opontz tzi yi puert yi ch'ich' cu'n yi at tzibe'. Je'n tzun jakxuj yi puert ẍchuc. Ma yi wi't cyele'n tzaj, nin yi sken wi't chixon jun tkuj tbe', nintzun cyaj tilol yi ángel yi Lu' ẍchuc.

11 Ma yi pujxe'n tan Lu', itzun taltz tc'u'l cuntu': “Ja saj ẍchakol Kajcaw jun scyeri yi e' tetz ángel tan welse'n liwr tk'ab Herodes nin ẍchik'ab yi e' judiy,” stzun Lu' tc'u'l cuntu'.

12 Itzun yi wi't ticy'e'n yi yola'tz tc'u'l Lu', tpone'n tzun i'-tz wutz ca'l Lu'ch yi xtxu' Wa'n yi ncha'tz na a'lchij Marcos tetz. Wi'nin tzun wunak sken chicham quib tan nachle'n Kataj xe yi jun ca'la'tz.

13 Toque'n tzun c'onlol Lu' yi puert, nin elu'l jun xun yi na bi'aj Rode tan tilwe'n yi na' scyetz i' yi juna'tz.

14 Poro yi tbital yi ya'tz wi' Lu', quinin je' jakol i' yi puert tan bi'l yi tzatzi'n yi at cu'nt. Ma na lajke'l nin pakxe'nt i' tan talche'n stziblal scyetz yi mas kajwutz yi ate', yi at Lu' tzi puert.

15 Poro yi quibital yi e'a's yi ate' xe ca'l, quinin cyocsaj, ma na nin cyal:

—Aẍ lo' yab.

Poro yi xun xtx'anu'n nin tib tan talche'n yi i'tz Lu' yi at tzi puert.

—Nk'era'tz Lu', —che'ch. —Ma na i'tz lo' ángel yi q'uicy'lom tetz, —che'ch.

16 Ma tetz Lu' tilt cuntunin tan c'onle'n quen wutz puert. Ma yi jakxe'n yi puert cya'n, bene'n tzun quilol yi i'tz Lu'. Nintzun e' baj el yabtz te'j.

17 Poro yi Lu' nintzun octz tan chimakle'n tan yi k'ab tan qui chijilone'n, nin octz tan talche'n scyetz yi ẍe'n cunin ban yi tele'n tzaj i' xetze' tan porer Kajcaw. Ej nin ncha'tz tal i' yi tajwe'n tan bene'n jun tan talche'n stziblal tetz Jacow scyuch' yi e' mas kajwutz yi ja el tzaj i' xetze'. Ma yi talol i' yi xtxolbile'j nintzun ben i' tul junt ama'l.

18 Itzun yi tule'n skil le junt eklok, wi'nin chiyajol quib yi
e' sanlar squibil quib, na qui'ct Lu' at xetze', nin quinin pujx
cya'n yi mbi cu'n bajij.
19 Inti Herodes nintzun el jun ort ta'n tan joyle'n Lu'. Poro
cya'l nin jale't cya'n. Toque'n tzun Herodes tan ẍch'ote'n chitzi'
yi e' sanlar yi e' oc tan q'uicy'le'n Lu'. Nintzun cawunin tan
chibiyle'n cu'n. Tele'n tzun i' Jerusalén, nin cho'n tpone'n le
tnum Cesarea kale cyaj cyent cobox k'ej.

Yi quime'n Herodes

20 Itzun bantz, wi'nin ẍchi'che'n c'u'l i' scye'j yi e' aj Tiro
scyuch' yi e' aj Sidón. Cyule'n tzaj tzun yi e' aj Tiroja'tz scyuch'
yi e' aj Sidóna'tz tan moxe'n i', nin tan chibansal quib tuch'.
Cyak'ol tzun mu'ẍ xo'c tetz Blasto, jun scyeri e' wi'tz ẍchakum
Herodes, tan toque'n i' tan quich'eye'n. Na yi cyetz cyajbil,
i'tz tan chibansal quib tu Herodes na cho'n na saj cyakil yi
ixi'n triw yi na baj cya'n le ama'l Cesarea, kale na cawune't
Herodes.
Bixewe'n tzun jun k'ej tan Herodes tan chisaje'n molij
cyakil yi e' wunaka'tz swutz i'.
21 Itzun yi tucumule'n yi jun k'eja'tz, nintzun wek tib
Herodes tan yi balaj be'ch tetz, nin c'ole'cu'ntz wi jun balaj
chem le pujbil xtisya'. Toque'n tzun i'-tz tan yol scyetz cyakil
wunak.
22 Cyoque'n tzun yi e' wunaka'tz tan tak'le'n k'ej i'. Nintzun
e' ẍch'intz:
—Chumbalaj nin yi jilonu' na nk'e'tz ilu' wunak, ma na ilu'
Ryos, —che'ch bantz.
23 Na nin eltzaj yi jun yola'tz le chitzi' wunak yi tule'n
jun ángel tetz Kajcaw tan tak'le'n jun chin yabil te Herodes.
Oque'n nin ban lac'p yi jun chin yabila'tz te'j tan paj yi tocsaj
tib i' tetz Ryos. Nintzun quim i', na nin baj yi wankil cya'n
amlu'.
24 Wi'nin tzun bene'n lo'on yi balaj stziblal tetz Ryos, nin
wi'nin wunak cyocsaj.
25 Inti Bernabé tu Saulo, chipakxe'n tzaj tzun junt tir
Jerusalén tan cyopone'n Antioquía, na sken wi't bnix chiman-
tar ẍchixo'l yi e' aj Judea. Ej nin saj xomok Wa'n scye'j yi
cyaje'n tzaj le welt. Ej nin yi jun Wa'na'tz ncha'tz Marcos na
a'lchij tetz.

13

Yi chibene'n Bernabé tu Saulo tan xtxole'n yol Kataj ẍchixo'l yi e' awer nak yi najlche' joylaj

1 Ate' tzun elsanl stzi' Ryos, nin aj chusunl ẍchixo'l yi cmon
creyent yi ate' Antioquía. Ej nin ẍchixo'l yi e' elsanl stzi'

Ryosa'tz at Bernabé tu Simón yi ncha'tz na bi'aj Niger. Ncha'tz at jun yi na bi'aj Lucio yi aj Cirene. Ncha'tz at Saulo tu junt yaj yi na bi'aj Manaén, yi ni'cu'n chich'uye'n tu Herodes, yi Herodes yi i' wi'tz ajcaw tibaj cyakil yi ama'l cwent Galilea.

2 Itzun te yi na chitzan yi e' wunaka'tz tan banle'n chimunl swutz Kajcaw, nin tan muc'le'n we'j, nintzun jilon yi Espíritu Sant scyetz: "Bixbajwok e' Bernabé tu Saulo tan chibnol yi ak'un yi ja wi't bixe' wa'n tan chibnol," chij yi Espíritu Sant ban scyetz.

3 Inin tzun cyulejtz, na nin e' octz tan muc'le'n we'j, nin tan orari'n squibaj. Nintzun je' cyak'ol chik'abtz ẍchiwi' tan cyabnaje'n tk'ab Kataj. Ma yi wi't chibixewe'n kalena's tzun chijatxol quibtz.

Yi cyoque'n Bernabé tu Saulo tan xtxole'n yol Kataj le isla yi na bi'aj Chipre

4 Bene'n nin tzun e' ban Bernabé tu Saulo le ama'l yi sken tal yi Espíritu Sant scyetz. Cho'n tzun chicwe'n pone'ntz le tnum Selucia, nin e' icy'tz wi mar tan cyopone'n Chipre.

5 Itzun yi cyopone'n le tnum Salamina yi at mero tzi a' cu'n, nintzun e' octz tan txoli'n lakak sinagoga kale na chicham wit quib yi e' judiy. Nin ncha'tz xomij Wa'n scye'j tetz chichakum.

6 Quicy'e'n tzuntz Salamina cho'n tzun cyopone'n jalen Pafos. Chinoje'n pon tzun te jun yaj yi at tpisyo'. Yi yaja'tz i' jun judiy, yi tocsa'n tib tetz elsanl stzi' Ryos. Barjesús bi'.

7 Yi jun yaja'tz yi at tpisyo', cyamiw quib tu yi wi'tz ajcaw tetz tnum yi na bi'aj Sergio Paulo. I' jun ajcaw yi wi'nin tajtza'kl. Che' ẍchakol tzun yi wi'tz ajcawa'tz yi Bernabé tu Saulo, na yi tajbil i' i'tz tan tbite'n yi yol Ryos yi na chitzan tan xtxole'n.

8 Poro nintzun oc Elimas yi jun yaja'tz yi at tpisyo' tan makle'n chiwutz Bernabé tu Saulo, na i klo' taj i' tan qui tocsal yi jun ajcawa'tz yi yol Ryos.

9 Ma tetz Saulo, yi ncha'tz na a'lchij Pawl tetz, quinin xob i' tetz, na xomij yi Espíritu Sant te'j. Xmayine'n nin tzuntz tetz yi yaja'tz yi at tpisyo'.

10 Itzun taltz:

—Yi aẍatz, aẍ subul nak. Chin cachi' nin aẍ. Aẍ nitxajil Bayba'n na aẍ contr te cyakil yi e'chk ajtza'kl balaj. ¿Nxac na cẍtzan tan po'tze'n yi ẍchusu'n Kajcaw yi tz'aknak cu'n?

11 Ma jalu' jun cu'n yol swale' nin tzatz, stk'e' Kataj yi acaws, na cẍocopon tetz moyi'ẍ, nin qui't cxmayin tetz cobox tiemp, —stzun Pawl bantz.

Ma le junt rat toque'n tzun muj te wutz i'. Nin qui't xmayin. Nintzun oc i' tan joyle'n junt tan ẍch'ine'n nin.

12 Ma yi tilol yi wi'tz ajcaw yi mbi cu'n bajij, nintzun tocsaj
yi yol Kataj. Na wi'nin tele'n yab te yi porer yi ẍchusu'n Kataj.

Yi e' ẍcha'ke'n Pawl tu Bernabé le tnum Antioquía cwent Pisidia

13 Itzun yi cyele'n le tnum Pafos, nin e' icy'tz wi mar tan
cyopone'n le tnum Perge yi at cwent Panfilia. Ya'stzun ele't
jatxol tib Wa'n scye'j, nintzun pakxij i' Jerusalén.
14 Ma Pawl tu Bernabé nin e' icy'tz Perge nin cho'n cyo-
pone'ntz le tnum Antioquía cwent Pisidia. Ej nin yi tucu-
mule'n yi k'ej ujle'n nintzun e' oc le sinagoga nin e' baj c'ole'
cu'ntz.
15 Nin yi nsken wi't si'lij noc te yi ley Moisés tu mu'ẍt te junt
liwr yi tz'iba'nt cyen tak'un jun scyeri e' elsanl stzi' Ryos, nin
opon jun chichakum yi e' wi' banl wi' tetz sinagoga tan yol
scyetz, itzun taltz:
—E'u' katanum, qui'c pe' cob yol cy'a'n cyanu' tan kaqui-
wse'n, ko at, ba'n chijilonu', —chij i' bantz scyetz.
16 Je'n tzun txiclok Pawl, nintzun ben ẍchajol yi k'ab tan
chicwe'n numlok. Itzun taltz scyetz:
—Quibit tzaju' inyol cyakil e'u' aj Israel, scyuch' yi e'u' yi
ate'u' skaxo'l yi na cyeku' ẍchi' yi ketz kaRyosil.
17 Yi ketz kaRyosil yi o' aj Israel, i' txa'one'n yi e' kamam
kate'. Ej nin tan i' e' oc chixonl tetz jun wutzile'n nación te yi
ate' tzaj ẍchixo'l yi e' aj Egipto. Ej nin tan yi tetz porer e' eltzaj
tcy'al jak' chica'wl yi e' aj Egiptoja'tz.
18 Ej nin e'chk ca'wnak lo' yob ban i' tan muc'le'n chipaj
chimamaj te yi ate' tzaj le ama'l yi tz'inunin tu'.
19 Itzun yi wi't chisotze'n yi juk jilwutz wunaka'tz yi ate' le
ama'l Canaán, nintzun tak' yi ama'la'tz scyetz yi kamam kate'.
20 Ej nin cyakil yi xtxolbila'tze'j ja bajij tul cyaj cient tu ni'cy
yob lo'.
"Ma yi wi't baje'n yi xtxolbile'j nintzun e' bixe' pujul xtisya'
ẍchixo'l tan Kataj Ryos. Nin ja chixcon yi jun jilwutz bajx-
oma'tz ta'n jalen te Samuel, jun scyeri e' elsanl stzi' i'.
21 Kalena's tzun chijakol jun chireyil tetz Kataj, nintzun
bixe' yi Saúl ta'n tetz chireyil. Ma yi jun Saúla'tz, i' jun scyeri yi
e' cy'ajl Cis, jun scyeri yi e' xonl Benjamín. Ca'wnak tzun yob
xcon i' tetz chireyil kamam kate'.
22 "Itzun yi xtx'ixpe'n Saúl tan Ryos, Luwiy tzun oc cyentz
ta'n tetz xel i'. Ej nin je jun xtxolbile'j yi talnak Ryos: 'Yi Luwiy,
yi cy'ajl Isaí, ya'stzun yi jun yi na waj lcyaj cyen tetz rey, na
tz'ocopon tan banle'n tane'n yi wetz wajbil,' stzun Ryos banak
cyen.
23 "Ej nin yi tele'n tiemp ja jal jun xonl k'ajtzun Luwiya'tz yi
na bi'aj Jesús. Ya'stzun yi jun yi bixe' tan Ryos tan kacolpe'n

ketz yi o' yi o' aj Israel. Ja tzun el cu'n te'j, chi alijt cyen ta'n scyetz kamam kate'.
24 Poro yi ntaxk ẍchaj tib yi Jesúsa'tz, nsken xtxol Wa'n scyetz yi e' katanum yi tajwe'n tan chitx'ixpul cyajtza'kl nin tan je'n a' chiwi' tan ẍchajle'n yi bintzinin na chibisun tan quil.
25 "Na je tal Wa'ne'j yi txant tan quime'n: '¿Na' scyetz in le chiwutz cyeru'? Nk'era'tz in yi jun yi bixba'nt tan tule'n. Poro txant tan tule'n. Na yi in wetz qui'c wetz ink'ej siquierk tan pujle'n wutz xajab yi juna'tz yi at tulbil,' stzun Wa'n banak cyen scyetz wunak.
26 "I bin jalu' e'u' xonl intanum, e'u' xonl k'ajtzun kamam Abraham, nin yi e'u' yi nk'e'tz e'u' katanum, poro yi na cyeku' ẍchi' yi kaRyosil: Tetz ketz kacyakil cu'n yi jun xtxolbila'se'j yi na tal yi ba'n kaclax.
27 Ma yi e' katanum yi najlche' Jerusalén, scyuch' yi cyajcawil, quinin pujx cya'n yi mbi eka'n tan Jesús. Ncha'tz quinin pujx cya'n yi mbi na elepont yi e'chk xtxolbil yi tz'iba'nt cyen cyak'un yi e' elsanl stzi' Ryos. Wech na chisi'lej lakak e'chk k'ej ujle'n. Poro ja el cu'n te'j yi e'chk xtxolbila'tz yi tz'iba'nt cyen yi cyoque'n tan biyle'n.
28 Poro cya'l nin jale't til i' tan cwe'n biyij. Cha'stzun te e' bene'n swutz Pilat tan jakle'n pawor tetz tan cwe'n biyij.
29 "Ma yi tele'n cu'n te'j cyakil yi tz'iba'nt cyen te i', nintzun cu tzaj swutz pasyon nin oc cyentz tjul.
30 Poro Ryos je'san tzaj ẍchixo'l alma'.
31 Nin ala' tir ẍchaj tib i' ẍchiwutz yi e' yi xomche' te'j yi tele'n tzaj i' Galilea tan tpone'n Jerusalén. Ej nin yi e'a'tz, e' cu'n stiw te'j nin na chitzan tan xtxole'n yi jun cu'n ja itz'ij junt tir Jesús ẍchixo'l alma'.
32 "Ncha'tz o' ketz, ite'n nin xtxolbil na katzan tan xtxole'n. Na ya'stzun yi balaj stziblal yi alijt cyen tak'un Ryos scyetz yi e' kamam kate'.
33 Nin yi jun xtxolbila'tz yi alijt cyen ta'n, i'tz tetz ketz jalu', yi o' yi o' chixonl. Na yi titz'e'n junt tir Jesús tan Ryos, ya'stzun tele'n cu'n te'j yi tz'iba'nt cyen le ca'p salmo yi na tal: 'Aẍ jun c'oloj incy'ajl jalu' nwak' itz'ajbil tzatz.'
34 Na jun cu'n, alijt cyen tan Ryos yi stz'itz'ok i' junt tir ẍchixo'l alma', bantz qui k'aye'n yi wankil i'. Na je yol Ryos yi tz'iba'nt cyen: 'Cyakil yi suki'nt wa'n tetz Luwiy swak'e' tzitetz.'*
35 Ej nin ncha'tz tz'iba'nt cyen tul junt salmo yi na tal: 'Yi ilu' teru', quil tak'u' ama'l tan k'aye'n yi wankil yi jun ẍchakumu', yi wi'nin ok'le'n wutz tanu'.'†
36 Yi yole'j qui na jop k'ajtzun Luwiy, na quimnak i', nin k'ay yi tetz wankil. Na yi wi't txcone'n i' tan Ryos tetz chibajxom yi

* **13:34** Is 55.3. † **13:35** Sal 16.10.

e' wunak tentz, quimich nin ban i'-tz, nin opon yi talma' kale ate't cyalma' yi e' mam i'.
37 Poro yi jun yi itz'ij junt tir ẍchixo'l alma' tan Ryos, quinin k'ay yi tetz wankil.
38 Cha'stzun te, e'u' intanum, na klo' waj yil tz'el chitxumu' tetz, yi tan Jesús, yi jun yi qui k'ay yi tetz wankil, na jal cuybil kapaj.
39 Na na el katxum tetz yi qui na jal balajil jun yaj swutz Ryos tan tu' yi na buch tib tan banle'n tane'n yi ley Moisés. Poro sjalok kabalajil kol k'uke' kac'u'l te Jesús. Scuylok kapaj, nin sjalok kabalajil swutz Ryos.
40 Poro or quilu', ko tzun tz'ul chicawsu' chi tz'iba'nt cyen cyak'un yi e' elsanl stzi' Ryos. Na je na tal jun xtxolbil yi tz'iba'nt cyen cya'n:
41 'Or tzitil, yi axwok yi qui na itak' k'ej inyol,
na cxeleponwok yab te yi mbi sbajok tzite'j, nin cxsotzokwok.
Na nocopon tan banle'n milawr tzixo'lwok.
Poro quil tzitocsaj,
mpe nink tz'oc jun tan xtx'olche'n xo'l tzitetz,'
chij Ryos banak cyen, —stzun Pawl scyetz yi e' wunak yi ate' le sinagoga.
42 Yi stzaje'n wi' yi chimunl, nin yi cyele'n tzaj le sinagoga, nintzun e' oc yi e' wunak yi nk'e'tz e' judiy tan chimoxe'n Pawl tu Bernabé tan chitxolil yi ite'n nin xtxolbila'tz scyetz le junt k'ej ujle'n.
43 Ma yi chijatxol quib, wi'nin tzun judiy e' xom nintz scye'j Pawl tu Bernabé. Ej nin ncha'tz at e' yi nk'e'tz e' judiy yi e' xom nin scye'j. Cyoque'n tzun Pawl tu Bernabé tan chiquiwse'n tk'ab Kataj.
44 Itzun le junt k'ej ujle'n, cyakil yi e' aj tnum e' cham quib tan tbite'n yi yol Ryos yi cy'a'n tan Pawl.
45 Poro yi quilol yi e' judiy yi jun c'oloj wunaka'tz, nintzun je' ẍchiwutz, nin e' octz tan telse'n chik'ej Pawl, nin tan talche'n yi nk'e'tz bintzi chiyol.
46 Poro quinin chixob Pawl tu Bernabé scyetz, na je tal Pawle'j:
—Bintzinin chin tajwe'n cunin yi bajx katxol yi yol Ryos scyeru', poro quinin ncyocsaju'. Nin qui'c xac yi itz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz ẍchiwutzu'. Cha'stzun te cho'n kocopon ketz tan xtxole'n scyetz yi e' yi nk'e'tz e' judiy.
47 Na ya'tz cawbe'n ketz tan Kataj, na je yi yol i'e'j yi tz'iba'nt cyen:
'Ja cẍbixe' wa'n tetz chitxekbil yi e' yi nk'e'tz e' judiy.
Nin ja cẍbixe' wa'n tan chiclaxe'n yi e' yi ate' bene'n tzi'n wi munt,'‡

‡ **13:47** Is 42.6; 49.6.

chij Kataj banak cyen, —che'ch Pawl tu Bernabé scyetz cyakil wunak.
48 Wi'nin tzun chitzatzine'n yi e' wunak yi nk'e'tz e' judiy te yi xtxolbil yi quibit. Nintzun cyaltz yi chumbalaj nin yi xtxolbil tetz Jesucristo yi nquibit scye'j Pawl. Cyocsaj tzun yi e' yi bixe' cya'n tan chicambal yi itz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz.
49 Wi'nin tzun bene'n lo'on yi balaj stziblal tetz Jesucristo tulak yi e'chk mas tnum yi at cwent yi ama'l yi na bi'aj Pisidia.
50 Poro yi e' judiy nintzun e' octz tan tocse'n chic'u'l yi xna'n yi at chik'ej, nin yi na cyek ẍchi' Ryos tane'n, tan cyoque'n tan contri'n scye'j Pawl tu Bernabé. Ncha'tz e' octz tan tocse'n chic'u'l yi e' crincipal tetz tnum tan contri'n scye'j. Cyakil yi e'a'tz e' octz tan chixo'wse'n Pawl tu Bernabé nin e' el chilajultz le chitanum.
51 Ma cyetz Pawl tu Bernabé el cyen chimasol yi puklaj yi at te quikan tan ẍchajle'n yi at tulbil chicaws yi e' wunaka'tz. Nin e' ben cyetz Iconio.
52 Poro yi e' creyent yi e' cyaj cyen wi'nin chitzatzine'n tk'ab Kataj tan porer yi Espíritu Sant.

14

Yi ate' tzaj Pawl tu Bernabé Iconio

1 Itzun yi cyopone'n Pawl tu Bernabé le tnum Iconio nin yi cyoque'n tan xtxole'n yi balaj stziblal le e'chk chisinagoga yi e' judiy, quintech nin tzun judiy cyocsajtz. Nin ncha'tz wi'nin e' yi nk'e'tz e' judiy yi cyocsajtz.
2 Poro itzun yi e' judiy yi qui xom chiwi' te yi chusu'n yi chitxol Pawl, nintzun e' baj octz tan tocse'n chic'u'l yi e' yi nk'e'tz e' judiy tan qui xome'n chiwi' scye'j kajwutz.
3 Poro ilenin nim tiemp e' cyaj cyen Pawl tu Bernabé ẍchixo'l yi e' kajwutza'tz Iconio. Te yi ate'tz quinin chixob tan xtxole'n yi yol Ryos, nin tan talche'n yi at cuybil chipaj wunak tan tu' yi banl talma' Ryos. Nin ja lajluchax yi bintzinin yi chiyol tan yi e'chk milawr yi bnix tan Ryos.
4 Poro yi e' wunak yi najlche' tul yi tnuma'tz, cob e' el. At e' yi cho'n xome'n chiwi' scye'j yi e' judiy, nin at e' yi cho'n xome'n chiwi' scye'j yi e' apostl.
5 Cyoque'n tzun yi e' judiy scyuch' yi e' yi nk'e'tz e' judiy tu yi cyajcawil tan xtxumle'n tan cyoque'n klo' tan chibuchle'n nin tan chic'oxle'n yi e' apostl tan c'ub.
6 Poro yi quibital Pawl tu Bernabé yi ya'tz chitxumu'n cyele'n tzun ojk. Cho'n tzun cyopone'ntz le tnum Listra, nin e' icy'tz Derbe. Yi e'chk tnuma'tz cho'n at cwent yi ama'l tetz Licaonia.

7 Chitxol yi balaj stziblal le cob tnuma'tz, nin tul cyakil yi
e'chk ama'l yi at solte'j len.

Yi lo'one'n Pawl tan c'ub le tnum Listra

8 Ma yi cyopone'n Pawl le tnum Listra, at tzun jun yaj at-tz
yi co'x tkan. Tetz nin i'-tz yi titz'e'n. Qui'c jun tir yi jajk xon.
9 C'olch tzun i'-tz tan tbite'n yi mbi na tzan Pawl tan
yolche'n. Bene'n tzun xmayil Pawl yi jun co'xa'tz. Nin
nachontz te'j yi k'uklij c'u'l i' te yi at rmeril tan xone'n tan
porer Ryos.
10 Chin wi' nin tzun Pawl bantz tan yol tetz:
—Yaj, txiclije'n.
Lajke'l nintzun je'n txiclok yi co'x nin xontz.
11 Yi quilol wunak yi mbi cu'n ban Pawl te yi co'x wi'nin tzun
chiẍch'ine'n le cyetz chiyol. Itzun cyaltz:
—Ja chicu'ul yi karyosil skaxo'l. Nin ja cho'c tetz wunak.
12 Cyal yi Bernabé i'tz yi chiryosil yi na bi'aj Júpiter, nin yi
Pawl i'tz yi chiryosil yi na bi'aj Mercurio, na i' yi mas na jilon.
13 Cho'n tzun at yi templo tetz yi chiryosil yi na bi'aj Júpiter,
ju' ca'l len. Itzun yi quibital yi e' pale' cwent Júpiter, bene'n
tzun chimantar tan ticy'le'n tzaj jun mam tor tu yi e'chk buch.
Na yi cyajbil i'tz tan cyoque'n tan chic'u'laje'n nin tan biyle'n
chitx'ixwatz ẍchiwutz yi e' apostl.
14 Poro yi quibital Pawl tu Bernabé yi mbi na chitzan yi e'
wunak tan banle'n, cyoque'n tzuntz tan katzle'n yi be'ch cyetz
tan ẍchajle'n yi qui na chipek' te yi cyajtza'kl yi e' wunak, nin
lajke'l chibaj bene'n tan chimakle'n. Chin chiwi' nin bantz tan
yol itzun cyaltz:
15 —¿Nxac na chitzanu' tan banle'n yi e'chk takle'ne'j? Na yi
o' ketz, o' tu wunak. Ni'cu'n o' scyuch'u'. Ej nin ja ku'l tzone'j
tan xtxole'n scyeru' tan cyaje'n cyen quilolu' yi cyajtza'klu' yi
qui'c na tak'. Nin ja ku'l tan talche'n scyeru' tan chixome'nu'
te yi tajbil Ryos yi itz' nin tetz, yi Ryos yi bnol teri yi tcya'j tu
yi wuxtx'otx' tu yi mar tu cyakil e'chk takle'n yi na kil nin tan
kawutz.
16 Sajle'n tunintz tak'nak i' ama'l tan chibnol wunak yi cyetz
cyajbil.
17 Poro ilenin ẍchajnak i' yi itz' i' tan yi e'chk takle'n balaj yi
na tak' sketz. Chumbalaj nin i', na i' na ak'on abal, nin i' na
ak'on e'chk balaj cosech. Nin na tak' cyakil yi tajwe'n sketz,
na i' na ak'on kawa' tu cyakil yi na tak' tzatzin sketz, —stzun
Pawl bantz scyetz.
18 Yi wi't tlol Pawl yi xtxolbila'se'j, kale'nin il chixcyewe'n
tan chimakle'n yi e' wunak tan qui cyak'ol chitx'ixwatz scyetz.
19 Itzun yi cyopone'n cobox judiy yi cho'n chisaje'n Antio-
quía tu Iconio, nin e' oc tan tocse'n chic'u'l cyakil wunak tan

cyoque'n tan contri'n te Pawl. Cyoque'n tzun tan c'oxle'n Pawl tan c'ub.

Ma yi wi't lo'one'n Pawl cya'n, tele'n tzun quicy'altz tnum, na che'ch lo' cyetz yi ko nsken quim.

20 Poro yi cyopone'n chimolol quib yi e' kajwutz kale atit Pawl, nintzun je txiclok i' ẍchiwutz. Nintzun oc junt tirtz tnum. Jalen tzun le junt eklok ticy'e'n i', nin xom nin Bernabé te'j. Cho'n tzun chibene'ntz le tnum Derbe.

21 Itzun yi nsken baj chitxolil yi balaj stziblal le tnuma'tz, nin yi nsken cyocsaj wi'nin wunak, nintzun e' pakxij junt tir. E' icy'ak junt tir Listra, tu Iconio jalen yi cyopone'n junt tir Antioquía.

22 Ej nin te yi na chicy'ak lak e'chk tnuma'tz e' oc tan chiquiwse'n yi e' creyent tan k'ukewe'n mas chic'u'l te yi na cyocsaj. Nin cyal yi chin tajwe'n cunin tan chimuc'ul wi'nin jilwutz q'uixc'uj, yi ntaxk chopon kale na cawune't Ryos.*

23 Ncha'tz e' baj bixe' cyen wi' banl wi' cya'n le jujun cmon. Nin yi na cho'c tan cyabnaje'n yi e' wi' banl wi'a'tz tetz Kataj Ryos, yi Ryos yi nsken k'uke' chic'u'l te'j, na cho'c tan nachle'n Kataj nin tan muc'le'n we'j.

Yi cyopone'n Pawl tu Bernabé junt tir le tnum Antioquía cwent Siria

24 Yi nsken wi't bajij yi xtxolbila'se'j nintzun e' icy'tz le ama'l cwent tetz Pisidia tan cyopone'n le ama'l cwent Panfilia.

25 Ej nin yi wi't baje'n chitxolil yi yol Ryos le tnum Perge, chicwe'n pone'n tzuntz Atalia.

26 Ya'stzun e' icy'e't wi mar tan cyopone'n Antioquía, yi tnum kale e' oque't yi e' kajwutz tan cyabnaje'n tk'ab Kataj tan chibene'n tan banle'n yi ak'un yi e' bixe' te'j.

27 Itzun yi cyopone'n Antioquía chichakol tzun cyakil yi cmon creyent. Nintzun baj chitxolil cyakil yi e'chk milawr yi bnix cya'n tan porer Ryos. Nin chitxol yi ẍe'n cunin tk'ol Ryos ama'l scyetz yi e' yi nk'e'tz e' judiy tan cyocsal yi yol Kataj.

28 Nim tzun tiemp e' a'tij Pawl tu Bernabé scye'j yi e' creyent yi najlche'-tz Antioquía.

15

Yi chitxumune'n yi e' wi' banl wi' Jerusalén

1 Itzun bantz te yi cya'te'n Pawl tu Bernabé le tnum Antioquía, nin e' opon cobox aj Judea le tnuma'tz. Nin yi e'a'tz nin e' oc tan chichusle'n yi e' kajwutz, itzun cyaltz: "Ko quil chibajiju' circuncidar chi na tal yi ley Moisés, quil chiclaxu'," che'ch bantz.

---

* **14:22** Ro 8.17; 2 Ts 1.4; 2 Ti 2.12.

2 Xe'te'n tzun jun chin wutzile'n wak' ib ẍchixo'l Pawl scyuch' yi e'a'tz. Cha'stzun te bixewe'n cyak'un kajwutz tan chibene'n Pawl tu Bernabé scyuch' coboxt kajwutz jalen Jerusalén tan jakle'n yi ẍe'n chiban te yi xtxolbila'tz. Nin bixe' cyak'un tan chibene'n ẍchiwutz yi e' apostl scyuch' yi e' wi' banl wi' yi cmon creyent yi ate' Jerusalén.

3 Yi bixewe'n cyakil nintzun e' ben yi e' cmon creyent tan chitzakpe'n ju' tnum. Poro te yi na chixon Pawl tbe' e' icy'ak le e'chk ama'l cwent Fenicia tu Samaria tan talche'n scyetz yi e' kajwutz yi ẍe'n cunin cyocsal yi e' yi nk'e'tz e' judiy yi yol Kataj. Yi quibital yi e' kajwutza'tz yi stziblala'tz wi'nin tzun chitzatzine'ntz.

4 Ma yi cyopone'n Pawl tu Bernabé Jerusalén, wi'nin chitzatzine'n yi e' kajwutz scyuch' yi e' apostl, scyuch' yi e' wi' banl wi' scye'j. Chitxolil tzun Pawl yi mbi cu'n bnix cya'n tan porer Ryos.

5 Poro at tzun cobox scyeri yi e' parisey yi sken wi't cyocsaj yi balaj stziblal. Nintzun cyaltz:

—Chin tajwe'n cunin tan chibaje'n circuncidar yi e' creyent yi nk'e'tz e' judiy. Nin tajwe'n tan chibnol tane'n yi ley Moisés, —che'ch.

6 Chichamol tzun quib yi e' apostl scyuch' yi wi' banl wi' yi e' cmon creyent, tan xtxumle'n yi ẍe'n chiban te yi jun xtxolbila'tz.

7 Ma yi nsken ben nim tiemp cya'n tan yol nintzun je' txiclok Lu', itzun taltz:

—E'u' kajwutz, elnak chitxumu' tetz yi nimix tiemp yi inje'nle'nix xtxa'ol Ryos tan xtxole'n yi balaj stziblal scyetz yi e' yi nk'e'tz e' judiy bantz chiclaxe'n.

8 Nin yi kaRyosil yi na i'lon tetz yi mbi na icy' chic'u'l cyakil wunak, i' ak'on jun techl scyetz yi at rmeril tan cyoque'n tk'ab i'. Ej nin yi jun techla'tz yi tak' i' i'tz yi Espíritu Sant, chi yi tak'nak sketz.

9 Na swutz Ryos qui'c jatxbil kaxo'l. Nicy' nintu' o', na ncha'tz e' ja tzaj yi cyetz quil tan tu' yi nk'uke' chic'u'l te Ryos.

10 “Ma jalu', ¿mbi tzuntz na cabej chic'u'lu' te yi jun xtxolbila'tz yi txumijt cyen tan Ryos? Na yi cyeru' cyajbilu' i'tz tan je'n cyak'olu' jun yucu' te chikul yi e' prow kajwutza'tz, yi jun yucu'a'tz i'tz yi e'chk ca'wl yi quinin e' xcye' yi e' kamam tan banle'n tane'n mpe ik yi o' ketz jalu'.

11 Na yi o' ketz na kocsaj yi skaclaxok tan tu' yi banl talma' Kajcaw Jesucristo. Ncha'tz e'a'tz, ẍchiclaxok tan tu' yi banl talma' Kajcaw.

12 Itzun yi quibital yi yol Lu' tircunin tzun chibaj cwe'n numlok, nin cyak' ama'l tan tbite'n yi chiyol Pawl tu Bernabé.

Cyal Pawl yi ẍe'n cunin bnixe'n e'chk milawr ẍchixo'l yi e' yi nk'e'tz e' judiy.

13 Ma yi chitanewe'n tan yol, jilone'n tzun Jacow, itzun taltz:
—E'u' kajwutz, quibit tzaju' cobox tal inyol:

14 Ja quibitu' yi xtxolbil yi ntal kajwutz Lu', yi mbi cunin bnix tan Ryos yi xa'ke'n i' ẍchixo'l yi e' yi nk'e'tz e' judiy. Na ja kubit yi e' je' xtxa'ol Ryos cobox tan cyoque'n tcwent i'.

15 Ej nin yi jun xtxolbila'tz yi nkubit ja tcy'aj tib tu yi chiyol cyakil yi e' elsanl stzi' Ryos tentz. Na je na tal june'j:

16 'Yi nsken baj wi' yi xtxolbila'se'j kalena's tzun chimpakxij.
Nin swak'e' ama'l scyetz yi e' xonl Luwiy tan chicawune'n
squibaj yi e' mas wunak,
chi nchiban te yi tiemp tetz Luwiy.
17 Ya'stzun lwulej,
bantz cyoque'n cyakil yi e' yi nk'e'tz e' judiy
tan injoyle'n, yi in wetz yi in Ajcaw.
Nin ya'stzun lwulej,
bantz chixome'n yi e' yi nk'e'tz e' judiy swe'j,
yi e' yil cho'c wa'n tetz wajal.
18 Ej nin yi xtxolbile'j, alijt cyen tan Kajcaw tenẍchan.'

19 "Cha'stzun te, ba'n tcu'n yi quil kal scyetz yi tajwe'n tan chibnol tane'n yi circuncisión. Na tzan cyaje'n quen quilol yi cyajtza'kl cachi' tan chixome'n te tajbil Ryos.

20 Ntina'tz, chinch wetz, ba'n kol kaban nin jun cart scyetz tan cyaje'n quen quilol yi e'chk cstumbr yi na chiban swutz yi e'chk takle'n yi banij tu' tane'n, yi na xcye' tan chipo'tze'n. Ej nin ncha'tz tajwe'n tan kalol scyetz tan cyaje'n cyen quilol yi xna'ni'n tu yaji'n. Nin skale' scyetz yi qui'c cu tan chibajsal yi e' txuc yi qui na el chiẍch'el yi na chiquim. Ej nin ba'n kal scyetz yi qui'c cu tan baje'n alchok ẍch'el txuc cya'n.

21 Na sajle'n tunintz ja si'lij nin ja txolij yi ley Moisés lakak sinagoga yi at lakak tnum yi xan yi kol baj yi e'chk takle'na'tz tan jun judiy, —stzun Jacow scyetz.

22 Ba'n tzun ban yi yol Jacow ẍchiwutz yi e' mas apostl nin ẍchiwutz cyakil yi wi' banl wi' tetz cmon creyent. Nin ba'n nin mban ẍchiwutz cyakil yi cmon. Cyoque'n tzuntz tan chisicy'le'n cobox yaj tan chibene'n scye'j Pawl tu Bernabé jalen Antioquía. Je'n tzun chitxa'ol Judas yi ncha'tz na bi'aj Barsabás tu Silas. E' bajxom ẍchixo'l yi e' kajwutz yi ate'-tz.

23 Nin e' bixe'-tz tan bene'n quicy'al jun cart tan tpone'n scyetz e' kajwutz Antioquía. Nin je yi xtxolbil yi cu' nin tul:

"Ma jalu' e'u' kajwutz yi e'u' yi nk'e'tz e'u' judiy, yi najlche'u' Antioquía tu Siria tu Cilicia, na katzan tan talche'n nin jun yos scyeru' yi o' apostl, scyuch' yi e' wi' banl wi' tetz yi cmon creyent tzone'j, nin scyuch' cyakil yi e' kajwutz yi ate' tzone'j.

24 Ja kubit yi at e' yi ja chopon ẍchixo'lu', yi cho'n benake' tzone'j. Poro nk'e'tz o', o' chakonin yi e'a'tz. Na ja kubit yi ja cho'c tan chixo'wse'nu' nin tan suble'n cyajtza'klu' tan chibnolu' tane'n yi circuncisión, nin tan chibnolu' tane'n yi ley Moisés.
25 Cha'stzun te ba'n skawutz ketz yi nkajoy cobox kajwutz yaj tan chibene'n kachakol tan chixajse'nu'. Cho'n chixomok nin scye'j kajwutz Pawl tu Bernabé yi wi'nin na kapek' scye'j.
26 Na yi e' kajwutz Pawla'tz, jatix lo' tir che'l swutz quimichil tan paj xtxole'n yi mbi eka'n tan Kajcaw Jesucristo.
27 Ej nin nchiben kachakol Judas tu Silas tan chixajse'nu'. Nin scyale' scyeru' yi chin tajwe'n cunin tan chibnolu' tane'n yi xtxolbil yi skale' scyeru'.
28 Na ba'n atit swutz yi Espíritu Sant, nin ba'n skawutz ketz tan qui je'n junt cyektzu' swi' yi e'chk takle'n yi skale' scyeru' yi chin tajwe'n cunin tan chibnolu' tane'n. Nin je yi xtxolbile'j:
29 Chibajsi'chu' yi e'chk tx'ixwatz yi na oyij ẍchiwutz yi e'chk ryos yi banij tu' tane'n. Nin chibajsi'chu' yi e' txuc yi qui na el chiẍch'el yi na chiquim. Nin quil baj chich' cyanu'. Nin quil cyenu' yi xna'ni'n tu yaji'n, na ko ya'tz chibanu' ba'n tzun che'le'tu'-tz swutz Ryos. Ntina'tz bin yi xtxolbil, nin kilt kib scyuch'u'." Ya'stzun cu' nin tul yi u'j.
30 Chibene'n tzun yi e' kajwutza'tz yi e' bixe' cya'n. Nin cho'n nin tzun cyopone'ntz Antioquía. Yi cyopone'n, chichamol tzun quib cyakil yi e' kajwutz yi ate'tz le yi ama'la'tz. Ma yi e' kajwutz yi e' opon, nin cyak' yi cart scyetz.
31 Ej nin yi quibital yi e' kajwutz yi xtxolbil yi at tc'u'l yi cart, wi'nin tzun chitzatzine'n te'j.
32 Nin mas tcunin chitzatzine'n yi cyoque'n Judas tu Silas tan chimayse'n, nin tan chiquiwse'n. Na xcon e'chk balaj yol cyak'un na e' elsanl stzi' Ryos.
33 Itzun yi tele'n cobox k'ej cyak'un Judas tu Silas ẍchixo'l yi e' kajwutza'tz, chipakxe'n tzun junt tir Jerusalén scye'j yi e' kajwutz yi e' chakon nin. Wi'nin tzun chitzatzine'n yi chijatxol quib scyuch' yi e' kajwutz tetz Antioquía.
34 Poro yi Silas nin cyaj cyen cyajsal tib, na ya'tz nin tajbil i'-tz.
35 Ncha'tz Pawl tu Bernabé, e' cyaj cyen tan xtx'olche'n xo'l yi yol Kajcaw scyetz yi e' aj Antioquía. Nin ncha'tz at cobox tkan aj Antioquía yi e' oc tan quich'eye'n tan txoli'n.

Yi chijatxol quib Pawl tu Bernabé

36 Itzun yi tele'n cobox k'ejtz tlol tzun Pawl tetz Bernabé:

—Quin, che' kaxajse' yi e' kajwutz lakak e'chk tnum kale katxolnakit yi yol Kajcaw, tan che' kilol yi ko ba'n ate't.

37 Itzun tajbil Bernabé yi nink xom nin Wa'n scye'j yi ncha'tz
na bi'aj Marcẍ.
38 Poro quinin cujij Pawl. Na yi jun Marcẍa'tz i' yi jun yi el
cyen jatxol tib scye'j jalen Panfilia nin quinin ben tk'ol tib tan
quich'eye'n Pawl tan xtxole'n yi yol Kataj te yi bajx tir.
39 Quinin tzun c'ul tib chiwi' Pawl tu Bernabé. Nintzun cu'
chijatxol quibtz. Bene'n tzun tcy'al Bernabé yi Marcẍ te'j.
Quicy'e'n tzuntz wi mar, nin cho'n tzun cyopone'ntz Chipre.
40 Ma tetz Pawl je'n tzun xtxa'ol i' Silas tan xome'n nin te'j.
Ej nin yi ntaxk chiben e' oc yi e' kajwutz tan cyabnaje'n tk'ab
Kajcaw. Ej kalena's tzun chibene'ntz.
41 Quicy'ake'n tzuntz Siria tu Cilicia tan chiquiwse'n yi e'
cmon creyent yi najlche'-tz le e'chk ama'la'tz.

16

Yi xome'n nin Timoteo scye'j Pawl tu Silas

1 Itzun yi cyopone'n Pawl tu Silas le tnum yi na bi'aj Derbe,
nin e' icy'tz tan cyopone'n Listra. Yi cyopone'ntz nin e'
nojpontz te jun kajwutz na bi'aj Timoteo, tal jun xna'n judiy
yi creyent. Poro yi taj nk'e'tz judiy.
2 Chumbalaj nin Timoteo ẍchiwutz yi e' kajwutz yi najlche'
Listra tu Iconio.
3 Itzun bantz chin tajbil cunin Pawl tan xome'n nin Timoteo
scye'j. Toque'n tzuntz tan baje'n circuncidar Timoteo tan
chitzatzine'n yi e' judiy yi najlche'-tz le luwara'tz. Na cyakil
wunak elnak chitxum tetz yi nk'e'tz judiy yi taj i'.
4 Itzun yi na chicy'ak lakak e'chk tnuma'tz, cy'a'nt nin
chiquiwse'n yi e' kajwutz cya'n, nin ncha'tz na baj chitxolil
yi tajwe'n tan chixome'n te e'chk ca'wl yi bixe' cyak'un yi e'
apostl scyuch' yi e' wi' banl wi' tetz yi cmon creyent Jerusalén.
5 Tan yi xtxolbila'tz chiquiwixe'n tzun yi e' creyent te yi na
cyocsaj, nin cyakil nin k'ej wi'nin ẍch'uye'n tajlal chixone'n.

Yi ẍchajol tib yi aj Macedonia swutz Pawl

6 Ej nin tan paj yi quinin tak' yi Espíritu Sant ama'l scyetz tan
chitxolil yi yol Kataj cwent Asia, quicy'e'n cu'n tzun Frigia tu
yi ama'l cwent Galacia.
7 Ej nin yi cyopone'n Misia i klo' cyaj tan cyopone'n Bitinia,
poro quinin tak' yi Espíritu Sant ama'l scyetz.
8 Quicy'e'n cu'n tzun naka'jil Misia, cho'n tzun chicwe'n
pone'ntz Troas.
9 Lak'bal tzuntz je'n jobtuj jun yaj aj Macedonia swutz Pawl.
Yi ẍchajol tib nin cu' txiclok swutz Pawl, ej nin cu' wutz tetz
tan ticy'ake'n Pawl le tetz tanum. Je tzun taltze'j: "Wutzile'n
ta' Pawl bne'u' pawor tan ticy'ake'nu' tan kuch'eye'n le tnum
Macedonia," stzun i' bantz.

10 Itzun yi sken ẍchaj tib yi jun yaja'tz swutz Pawl, nintzun kajoy puntiltz tan kicy'ake'n Macedonia.* Na nin el katxum tetz yi bintzi nin Ryos na tzan tan kachakle'n tan xtxole'n yi balaj stziblal scyetz yi e' wunaka'tz.

Yi cyoque'n Pawl tu Silas xetze' le tnum Filipos

11 Cyaje'n cyen tzun yi tnum Troas ka'n, kicy'e'n tzuntz wi a', nin sbej nin kopone'ntz le tal isla yi na bi'aj Samotracia. Ma le junt eklok kopone'n tzuntz Neápolis.

12 Kele'n tzuntz nin cho'n kopone'ntz Filipos, yi tnum yi mas chumam swutz cyakil yi e'chk tnum yi ate' cwent Macedonia. Yi jun tnuma'tz cho'n at chicwent aj Roma. Cho'n tzun ka'te'n cobox k'ejtz.

13 Itzun le jun k'ej ujle'n kele'n tzun tnum nin cho'n kopone'n tzi jun a' kale na chicham wit quib yi e' wunak tan nachle'n Kataj. Kacwe'n tzun c'olchoktz nin o' octz tan yol scyetz yi e' xna'n yi chichamo'n quibtz.

14 At tzun jun xna'ntz yi na bi'aj Lidia, yi cho'n sajnak i' Tiatira. C'a'y xbu'k i', jun jilwutz xbu'k yi txib yubil. Yi xna'na'tz na tek ẍchi' Ryos, nintzun oc i' tan tbite'n kayol. Nin oc tk'ol Kajcaw tajtza'kl i'-tz tan xtxumle'n yol Pawl.

15 Itzun yi wi't je'n a' twi' scyuch' yi e' najal cwe'n tzun wutz sketz nin je tzun taltze'j:

—Ko bintzinin k'uklij inc'u'l te Ryos ẍchiwutzu', ba'n bin cho'cu' xe inca'l. At posar swuch'.

Xcye' nin tzun i'-tz tan kamoxe'n quentz xe ca'l.

16 Itzun bantz yi kabene'n tan nachle'n Ryos, ticy'e'n tzun xomok jun xun wutz kacoc. Nachol i', na at jun espíritu cwent Bayba'n twankil yi na ak'on yi tpisyo'. Nin wi'nin tx'aco'n ate' cu'nt yi e' patrón te'j, tan yi tpisyo'.

17 Bajxcho' tzuntz tu Pawl, ej nin xomt tzaj tzun i' wutz kacoc. Ẍch'ine'n tzun i'-tz itzun taltz:

—Yi e' yaje'j bintzinin e' ẍchakum yi wi'tz Ryos. Na chitzan tan xtxole'n yi balaj stziblal tetz colbil ibaj scyeru', —chij i' bantz scyetz wunak.

18 Ala' cunin tzun k'ej yi inin tunin bana'stz. Baje'n tzun c'u'l Pawl te'j. Je'n tzun such'k'il tibtz, nintzun ben tlol tetz yi espíritu yi at twankil yi xun:

—Chin cawunk nin tzawe'j tan bi' Jesucristo, cawle'n twankil yi xun, —chij Pawl banintz tetz.

Nin lajke'l nin tzun tele'n yi espíritu cwent Bayba'n twankil yi xun.

19 Poro itzun yi tele'n chitxum yi patrón yi xun tetz, yi qui't na chitx'acon te yi xun, cyoque'n tzuntz tan chitz'amle'n Pawl

* **16:10** Ja opon Lucas tan xome'n te Pablo. Cha'stzun te na xcon "o'" tzone'j nin tul cyakil yi xtxolbil yi na xon tzaj.

tu Silas. Yi chitx'amxe'n, nintzun e' ben chikinoltz tpilta', ẍchiwutz yi e' pujul xtisya'.

20 Ma yi cyopone'ntz, itzun cyaltz:

—Yi e' yaje'j e' judiy, nin na chitzan tan po'tze'n cyajtza'kl yi e' katanum.

21 Nin na chitzan tan tocse'n kac'u'l tan kaxome'n te cyetz chiley. Poro qui'c rmeril na o' aj Roma. Qui'c cu yi nink xom kawi' te chichusu'n.

22 Cyakil cunin tzun wunak xom chiwi' scye'j. Nintzun e' oc yi e' pujul xtisya' tan k'olpe'n len yi be'ch cyetz Pawl tu Silas. Kalena's tzun chicawune'n nin tan chilo'one'n tan xicy'xab.

23 Yi wi't chilo'one'n tan xicy'xab nintzun e' ben ticy'le'n xetze'. Nintzun e' cawun yi e' ajcaw tetz yi q'uicy'lom xetze' tan che' q'uicy'lel.

24 Yi tbital yi q'uicy'lom xetze'a'tz yi jun ca'wla'tz, nintzun e' oc Pawl ta'n tc'u'l quen xetze' kale qui'cle't rmeril tan tele'n tzaj, nin oc quikantz ta'n tc'u'l sepo.

25 Itzun bantz yi tpone'n nicy'ak'bal na tzun chitzan cyetz Pawl tu Silas tan nachle'n Kataj nin tan bitz. Nin na quibit nin yi e' mas pres.

26 Jalt cuntunin chinachol yi xe'te'n jun chin wutzile'n coblajnob. Nin nin tzun yucan yi xe' ca'l. Cyakil cunin yi e'chk puert baj jakxij. Nin baje'n pujx yi e'chk carentz yi c'alol cyetz yi e' pres.

27 Tele'n tzun watl yi q'uicy'lom tetz yi xetze', nin ben tiloltz yi nsken baj jakxij cyakil e'chk puert. Bene'n tzun tan jute'n tzaj yi spar le soc, nintzun klo' cu' biyol tibtz, na le wutz tetz tajtza'kl yi nsken wi't che'l ojkuj cyakil yi e' pres.

28 Chin wi' nin tzun Pawl bantz tan yol tetz, itzun taltz:

—Quil sbiy cu'n tibu', na ato' len cu'n tzone'j, —chij Pawl tetz.

29 Jakol tzun yi yaja'tz jun k'ak'tz. Nin lajke'l nin toque'n i'-tz xetze'. Wi'nin lucnewe'n tan xo'wl yi cwe'n mejlok ẍchiwutz Pawl tu Silas.

30 Itzun yi wi't cyele'n tzaj Pawl ta'n xetze' bene'n tzun jakol scyetz:

—Ma jalu' ¿mbik tzimban tan inclaxe'n?

31 —Tocsaju' yi yol Kajcaw Jesucristo, nin sclaxku' tuml yi najalu', —che'ch Pawl tetz.

32 Chitxolil tzun yi yol Kajcaw tetz, scyuch' yi najal i'.

33 Toque'n tzun yaj tan xtx'ajle'n len yi ticy'le'n xicy'xab scye'j Pawl tu Silas. Nin ite'n nin ak'bala'tz yi je'n a' twi' yaj tuml najal.

34 Nintzun e' ben tcy'altz xe ca'l i', nin el jun chin wa'a'ntz ta'n. Nternin na tzatzin yaj na nsken tocsaj yi yol Kataj tuml yi najal.

35 Ma yi tule'n skil cyopone'n tzun cobox aj tx'amij cyak'un yi e' pujul xtisya', tan talche'n tetz yi q'uicy'lom tetz xetze' tan tk'ol ama'l tan cyele'n Pawl liwr.

36 Yi toque'n yaj scye'j Pawl nintzun taltz:

—Ja chicawun tzaj yi e' pujul xtisya' tan cyele'nu' liwr. Ma jalu' ba'n che'lu' liwr nin cheb cuntu' chibenu'.

37 Poro itzun tal Pawl scyetz yi e' aj tx'amij:

—Ẍchiwutz cu'n cyakil wunak yi kalo'one'n ewt, wech na qui'c ketz kil. Ej nin at ku'j tan ẍchajle'n yi o' aj Roma. Poro ja ko' ben chipitoltz xetze'. Ma jalu' ¿mbi tzuntz yi na cyaj yi ewun cu'n ke'l tzone'j? Qui', nk'era'tz wajbil. Na waj yi wutzile'n cu'n e' chu'l tzone'j tan kelse'n len liwr, —stzun Pawl scyetz.

38 Itzun yi quibital yi e' aj tx'amij, nintzun e' bentz tan talche'n yi xtxolbil scyetz yi e' pujul xtisya'. Yi quibital yi at chik'ej Pawl tu Silas, nintzun e' xobtz.

39 Itzun yi cyopone'ntz kale ate't Pawl nintzun chijak cuybil chipaj scyetz. Ma yi wi't cyele'n tzaj cya'n xetze', nintzun e' oc tan jakle'n pawor scyetz tan cyele'n tnum.

40 Ma cyetz Pawl yi wi't cyele'n tzaj xetze' cho'n tzun cyopone'ntz xe ca'l yi xna'n yi na bi'aj Lidia. Ej nin yi wi't chijilone'n scyuch' yi e' mas kajwutz, nin yi nsken wi't baj chiquiwsal, quicy'e'n tzuntz cyetz tul junt tnum.

17

Yi oyintzi' yi bajij scye'j Pawl le tnum Tesalónica

1 Quicy'ake'n tzun Pawl tu Silas Anfípolis tu Apolonia nin cho'n tzun cyopone'ntz Tesalónica kale atite't jun chisinagoga yi e' judiy.

2 Tpone'n tzun Pawl le cyetz chisinagoga quib yi tane'n yi cstumbr i'. Nin tul ox sman xcon yi ox k'ej ujle'n ta'n tan xtxole'n yi yol Ryos scyetz cyakil yi e' yi ate'-tz.

3 Ej nin xcon yi yol Kataj ta'n yi tz'iba'nt cyen tan lajluchaxe'n ẍchiwutz yi chin tajwe'n cunin tan quime'n yi jun yi bixba'nt tan Ryos tan kaclaxe'n. Ej nin tajwe'n tan titz'e'n junt tir ẍchixo'l alma'. Itzun taltz scyetz:

—Yi Jesús yi na chintzan tan xtxole'n scyeru', i' yi jun yi bixba'nt tan Ryos tan tule'n tan kaclaxe'n, —stzun Pawl bantz scyetz.

4 At tzun e' cyocsaj yi balaj stziblal tetz Kajcaw Jesucristo, nin e' xomtz te Pawl tu Silas. Nin ncha'tz at e' yi nk'e'tz e' judiy, poro ilenin na cho'c tan c'u'laje'n Ryos. Nin ncha'tz wi'nin xna'n yi at len chik'ej yi cyocsajtz.

5 Cyoque'n tzun yi e' judiy yi qui cyocsaj, tan contri'n scye'j Pawl tu Silas. Nintzun e' oc tan chimolche'n yi e' cy'aj yi tu na

chipa'ca'p tu' tbe' nin ncha'tz e' oc tan chimolche'n yi e' mal nak. Yi chimolol quib, nintzun e' ben niltz tan cyoque'n le ca'l Jasón, tan chitz'amle'n klo' Pawl tu Silas tan chibene'n ticy'le'n ẍchiwutz nim juy.

6 Quinin tzun e' jaltz cyak'un. Tele'n tzaj tzun quicy'al Jasón scyuch' cobox tkan kajwutz, nintzun e' bentz cya'n ẍchiwutz yi e' wi' banl wi' tetz tnum. Yi cyopone'n yi jun c'oloj wunaka'tz chin chiwi' nin ban tan yol:

—Ja chu'l cobox yaj tzone'j yi e' subul nak. Na chitzan tan po'tze'n cyakil wunak bene'n tzi'n.

7 Nin Jasón tzun nchik'ujan cu'n. Cyakil e' e' len cu'n pajol ca'wl César, na na cyal yi at junt chireyil yi na bi'aj Jesús, —che'ch tzun bantz.

8 Itzun yi quibital yi e' mas wunak yi jun xtxolbila'tz, cyakil cunin tzun e' baj je nil tpilta'.

9 E' el Jasón liwr scyuch' yi e' mas yi xomche' te'j, poro jalen chichojol chimult scyetz yi e' wi' banl wi' tetz tnum.

Yi cyoque'n tan xtxole'n yol Kataj le tnum Berea

10 Ite'n nin ak'bala'tz chijoyol kajwutz puntil tan chibene'n Pawl tu Silas jalen le tnum Berea. Itzun yi cyopone'n, nintzun e' bentz le chisinagoga yi e' judiy.

11 Ma yi e' aj Berea mas balaj tcu'n cyetz cyajtza'kl ẍchiwutz yi e' aj Tesalónica, na cyak' ama'l tan tbite'n chiyol Pawl tu Silas. Ej nin cyakil nin k'ej e' octz tan si'le'n yi ley yi tz'iba'nt cyen na yi cyajbil i'tz tan tele'n chitxum tetz yi ko bintzi yi yol Pawl yi na tzan tan xtxole'n scyetz.

12 Wi'nin tzun mak wunak cyocsaj yi yol Kataj. At aj griego nin ncha'tz at xna'n yi at chik'ej yi cyocsaj.

13 Poro yi quibital yi e' judiy yi najlche' Tesalónica yi na chitzan Pawl tan xtxole'n yi yol Ryos Berea, chibene'n tzuntz Berea nin e' octz tan contri'n scye'j Pawl.

14 Itzun yi quibital yi e' kajwutz yi at cyocbil tan contri'n te Pawl, nin cyaltz tetz tan bene'n cwe'n tzi'n tzi mar. Ntin tzun Silas tu Timoteo e' cyaj cyentz Berea.

15 Itzun yi e' kajwutz yi e' bixe' tan tak'le'n Pawl, cho'n tzun bene'n quicy'altz jalen le tnum Atenas. Yi ntaxk chipakxij, itzun tal i' scyetz:

—Tajwe'n tan chijoyol Silas tu Timoteo puntil tan cyule'n chan swe'j tzone'j Atenas, —stzun Pawl bantz scyetz.

Yi toque'n Pawl tan xtxole'n yol Kataj Atenas

16 Itzun yi na tzan i'-tz tan chich'iwe'n Silas tu Timoteo le tnum Atenas, nintzun bisuntz yi tilol yi wi'nin e'chk ryos yi banij cuntu' tane'n tul yi tnuma'tz, nin yi cyak'o'nt quib cyakil wunak tan chilok'e'n.

17 Toque'n tzun i'-tz le sinagoga tan yol scyetz yi e' judiy, nin
scyuch' yi e' yi nk'e'tz e' judiy, poro na cyek ẍchi' Ryos. Ncha'tz
cyakil nin k'ej oc i' tan yol scyetz yi e' wunak yi ate' tc'a'yl.
18 At tzun cobox yaj yi wi'nin cyajtza'kl yi cho'n xomche' te
yi ẍchusu'n yi yaj yi na bi'aj Epicuros. Nin ncha'tz at coboxt yaj
yi na chixom te chichusu'n yi e' estoico. Nintzun e' oc tan wak'
ib tu Pawl. At tzun e' cyaltz squibil quib:
—¿Mbi eka'n tan yi yol yi yaje'j yi tu na t'olne' tu'?
At tzun e' saj chitza'weltz:
—I' lo' jun aj txolinl yi ja ul tan xtxole'n sketz yi at e' ryos yi
txe'n kajskej chiwutz, —che'ch bantz squibil quib.
Cyal yi yola'tz tan paj yi toque'n Pawl tan xtxole'n yi balaj
stziblal tetz Jesús, nin yi balaj stziblal yi at itz'e'n junt tir
ẍchixo'l alma'.
19 Itzun yi e' wunaka'tz, nintzun ben quicy'al Pawltz le
ama'l yi na bi'aj Areópago kale na chimolwit quib tan tx-
umu'n. Yi cyopone'n, nintzun e' jak tetz Pawl:
—¿Tz'elepon polo' katxum te yi ac'aj chusu'n yi na tzanu' tan
xtxole'n?
20 na qui na el katxum tetz, nin na klo' kaj yil pujx ka'n, —
che'ch bantz tetz Pawl.
21 Chijak yi jun xtxolbila'tz tetz Pawl tan paj yi cyakil yi e'
aj Atenas, scyuch' yi e' joylajil wunak yi najlche' ẍchixo'l, qui'c
jun takle'n ajlij chic'u'l te'j, ntin yi xtxole'n nka tbite'n e'chk
ac'aj chusu'n.
22 Je'n tzun txiclok Pawl chinicy'al yi e' wunaka'tz yi ate'tz
le Areópago, itzun taltz scyetz:
“E'u' aj Atenas, na wil yi wi'nin na chok'u' scye'jak
chiryosilu',
23 na yi wele'n tan xo'n wil yi at wi'nin chiryosilu' yi na
chimeje' cyenu' swutz, nin te yi na chinxon, nin in noj quen
te jun patbil chitx'ixwatzu' yi at jun yol yi tz'iba'n cyen swutz:
‘Tetz yi Ryos yi qui kajske'n wutz.’ Ej nin yi jun Ryosa'tz yi
na chitzanu' tan c'u'laje'n, yi qui cyajske'nu' wutz, ya'stzun yi
Ryos yi na chintzan wetz tan xtxole'n.
24 I' yi Ryos yi bnol tetz yi wuxtx'otx' tu cyakil e'chk takle'n
yi at bene'n tzi'n. Nk'e'tz cho'n najlij i' tul jun ca'l yi wunak
bnol tetz, na i' taw yi tcya'j tu yi wuxtx'otx'.
25 Ej nin nk'e'tz tajwe'n tan cyoyil wunak jun e'chk takle'n
tetz i', na qui tajwe'n jun takle'n tetz, na i' na ak'on yi tajwe'n
sketz. Nin i' na ak'on yi kutz'ajbil tu kaxew nin cyakil yi e'chk
takle'n yi tajwe'n sketz.
26 “Jun ntzi' yaj bnix tan Ryos tan puc'se'n cyakil jilwutz
wunak bene'n tzi'n wi munt. Nin bixba'nt yi katiemp ta'n tu
e'chk mojomil e'chk nación.

27 Ya'stzun tulej Ryos bantz koque'n tan joyle'n i'. Poro
nk'e'tz joylaj atite't, ma na naka'j at ske'j.
28 Na tan i' itz'o't, nin tan i' na kaxone't, nin tan i' ato't tzone'j
wuxtx'otx'. Quib yi talnak jun scyeri e' bnol chibitzu': ‘Cyakil
o', o' me'l cy'ajl Ryos.’
29 Cha'stzun te, ko o' me'l cy'ajl Ryos, katxumi'ch len bintz
yi ya'tzk Ryos yi e'chk teblal yi banij tu' tane'n, yi e'chk teblal
yi or cu'n, nka sakal cu'n, nka yi c'ub yi se'ij tane'n, na cyakil
e'chk takle'na'tz banij cuntu' cyak'un wunak.
30 Sajle'n tunintz nim cuntu' nin c'u'l Ryos squibaj cyakil
wunak tan paj yi qui na el chitxum tetz. Ma jalu' na cawun
i' scyetz cyakil wunak bene'n tzi'n wi munt tan chitx'ixpul
cyajtza'kl tan qui't chibnol yi e'chk ajtza'kl cachi'.
31 Na ja bixe' jun k'ej ta'n tan baje'n xtisya' scye'j wunak.
Puntil cu'n ltulej. Quil je' k'ab twi' jun. Nin yi jun yi tz'ocopon
tan pujle'n xtisya', bixba'nt ta'n. Nin ja ẍchaj Ryos yi na' scyetz
i' yi jun pujul xtisya'a'tz. I'tz yi jun yi itz'nak junt tir ẍchixo'l
alma',” chij Pawl ban scyetz.
32 Poro yi bene'n quibital yi tlol Pawl yi at itz'e'n junt tir
ẍchixo'l alma', at tzun e', e' tze'en te'j. Nin at e' cyaltz tetz Pawl:
—Ba'n tcu'n yi tzantzaj lkubit yi xtxolbile'j teru', —che'ch
bantz tetz Pawl.
33 Tele'n tzaj tzun Pawl ẍchixo'l.
34 Poro at tzun cobox tkan yi cyocsaj yi xtxolbil yi oc Pawl
tan xtxole'n, nin e' xom nintz te Pawl. Ẍchixo'l yi e'a'tz at jun
yaj yi na bi'aj Dionisio yi aj Areópago. Ej nin ncha'tz at jun
xna'n yi na bi'aj Dámaris, scyuch' coboxt.

18

Yi mbi cu'n bajij yi at tzaj Pawl Corint

1 Yi wi't baje'n yi xtxolbila'se'j, nintzun el Pawl le tnum
Atenas. Cho'n tzun tpone'ntz le tnum Corint.
2 Yi tpone'n, nintzun quil quibtz tu jun yaj yi judiy yi na
bi'aj Aquila yi cho'n itz'nak le tnum Ponto, ma yi txkel na bi'aj
Priscila. Ac'aj cunin cyele'n laju'n le ama'l cwent Italia, na nin
cawun Claudio yi tajwe'n tan cyele'n laju'n cyakil yi e' judiy
yi ate' le tnum Roma. Cho'n tzun tpone'n Pawl scye'j Aquila yi
topone'n i' le tnum Corint.
3 Nin cyaj cyen i'-tz tan ak'un scyuch', na e' tz'isol mantial.
Ej nin ya'tz nin tak'un Pawl. Cha'stzun te cyaje'n cyen scyuch'.
4 Itzun lakak jujun k'ej ujle'n, nintzun na ben i'-tz le sina-
goga nin na joy i' puntil tan yol scyetz yi e' yi ate'-tz na i klo' taj
ẍe'nk tan chitx'ixpul yi e' judiy cyajtza'kl scyuch' yi e' yi nk'e'tz
e' judiy yi na chibenak le sinagoga.

5 Ma yi Silas tu Timoteo, cho'n ate' cyen cyetz Macedonia,
poro nin e' txum tan chibene'n le tnum Corint kale atit Pawl.
Yi cyopone'n, qui't nin ak'uj Pawl te yi tak'un tan bi'l nin
xtxole'n yol Kataj. Baj xtxolil i' scyetz yi e' judiy yi Jesús,
ya'stzun yi jun yi bixba'nt tan Ryos tan kaclaxe'n.
6 Cyoque'n tzun yi e' judiy tan makle'n wutz Pawl tan qui't
jilone'n. Nin e' octz tan jisle'n. Toque'n tzun Pawl tan jabe'n
len te be'ch tetz, tan ẍchajle'n scyetz yi at tulbil chicaws. Itzun
ben tloltz:
—E'u' cu'n, ko qui na cyaju' quibitu'. Nk'e'tz impaj, na sbne'
opon tunintz nchimben tan xtxole'n scyetz yi e' yi nk'e'tz e'
judiy.
7 Tele'n tzaj tzuntz, cho'n tzun tocompone'ntz xe ca'l Justo,
yi jun yaja'tz na tek ẍchi' Ryos. Nin cho'n at ca'l i' xlaj yi
sinagoga.
8 Ncha'tz yi bajxom tetz yi sinagoga yi na bi'aj Crispo, tocsaj
i' yi yol Kataj tuml cyakil najal. Ej nin wi'nin yi e' aj Corint yi
quibit yi balaj stziblal, nin cyocsaj, nin je' a' ẍchiwi'.
9 Lak'bal tzun jilone'n Kajcaw tetz Pawl tc'u'l wutzicy'
tane'n, itzun taltz: "Pawl quil cxob. Ba'n cẍjilon. Qui tzamemij
atzi' tan xtxole'n yi balaj stziblal tzone'j,
10 na atin tzawe'j. Nin cya'l jun tz'oc tan abiyle'n. Ej nin tan
aẍ at wi'nin e' yi scyocse' inyol le tnume'j," stzun Ryos bantz
tetz Pawl le wutzicy tane'n.
11 Cha'stzun te xkanca'p tzun yob a'tij Pawltz Corint tan
xtxole'n yol Ryos.
12 Itzun bantz yi at tzaj yi ama'l Acaya jak' yi ca'wl Galión,
junit tzun ban cyajtza'kl cyakil yi e' judiy yi najlche'-tz le yi
ama'la'tz tan contri'n te Pawl. Nintzun ben quicy'altz le pujbil
xtisya'.
13 Nin cyaltz:
—Yi yaje'j, na tzan tan tocse'n chic'u'l yi e' wunak tan
chilok'il Ryos, poro qui na xom yi tetz ẍchusu'n te yi e'chk ca'wl
yi xomcho' ketz te'j, —che'ch tzun bantz.
14 List tzun klo' tane'n tetz Pawl tan yol yi bene'n tlol Galión
scyetz e' judiy:
—Axwok judiy, ik junk takle'n yi atk wuskil, nka jun takle'n
yi chin ch'on nink te'j, ba'n klo' tzimban tane'n.
15 Ma ko yol tu', nka e'chk bi'aj tu', nka iley tu' yi na
cxoyintzin te'j, axwok cu'n te'j. Qui'c wetz tuch'. Qui na waj
no'c tan pujle'n e'chk takle'na'se'j, —stzun Galión bantz scyetz.
16 Nintzun e' el lajul Galión le pujbil xtisya'.
17 Ma yi e' mas wunak yi e' griego cyoque'n tzuntz tan
stz'amle'n Sóstenes, yi bajxom tetz sinagoga. Yi xtx'amxe'n,

nin lo'ontz cyak'un swutz yi pujbil xtisya', poro qui'c nin ben tlol Galión scyetz.

Yi pakxe'nt Pawl Antioquía nin yi bene'nt le toxi'n tir tan xtxole'n scyetz yi e' awer nak

18 Poro yi Pawl, ben tlen tiemp ta'n le tnum Corint. Itzun yi nsken wi't baj chicawul quib scyuch' yi e' kajwutz, nin e' icy'tz. Nin e' xom nin Aquila tu yi txkel yi na bi'aj Priscila te Pawl. Itzun bantz yi tpone'n Pawl le tal tnum Cencrea, nintzun el jukij yi xi'il wi', tetz jun techl yi nsken tal tetz Ryos yi tz'elepon k'ab te yi yol yi nsken suk. Quicy'e'n tzuntz wi a' tan cyopone'n le ama'l cwent Siria.

19 Poro te yi ntaxk opon i' Siria, nin icy'aktz le tnum Efeso. Ya'stzun e' jatxwit quib Pawl tu Aquila. Toque'n tzun Pawltz le sinagoga tan yol scyuch' e' judiy.

20 Nintzun cu chiwutz tetz tan ta'te'n nim tiemp scye'j. Poro quinin cujij Pawl.

21 Chicawul tzun quibtz, itzun cyaj tloltz:

—Chin tajwe'n cunin tan wilol yi k'ej yi txant tan tucumule'n Jerusalén. Poro Ryos cu'n na waj nu'lt scye'ju', —chij Pawl ban scyetz.

Cyaje'n cyen tzun tilol yi tnum Efeso, nintzun icy'tz wi a' tan tpone'n le ama'l cwent Siria.

22 Itzun yi tpone'n le tnum Cesarea yi cwent Siria, nintzun bentz tan talche'n jun yos scyetz yi cmon creyent yi ate' Jerusalén. Kalena'tz tzun bene'nt jalen Antioquía.

23 Itzun yi tele'n tiemp ta'n Antioquía, tele'n tzaj tzuntz, nintzun bentz tan chixajse'n cyakil e' creyent yi ate' le ama'l cwent tetz Galacia tu Frigia, nin e' baj quiwsaltz.

Yi tpone'n Apolos le tnum Efeso

24 Itzun bantz, nintzun opon jun judiy yi na bi'aj Apolos le tnum Efeso. Cho'n itz'nak i' le tnum Alejandría. Chumbalaj nin jilon i', nin at yol Kataj le wi'.

25 Chusijt i' te yi tajbil Kajcaw, nin chin ẍc'atnak nin i' te yi yol Kataj. Nin wi'nin balaj chusu'n tak' i' te yi mbi cunin tajbil Kajcaw. Poro quinin el xtxum tetz yi bautism yi na kaban ketz. Ntin elnak xtxum tetz yi bautism yi banak Wa'n Bautist.

26 Quinin xob i' yi toque'n tan xtxole'n yol Kataj le sinagoga. Itzun yi bene'n quibital Priscila tu yi yaj Aquila yi yol i', nintzun el tzaj chimoxoltz tan cyoque'n tan xtx'olche'n xo'l, nin tan lajluchaxe'n mas yi tajbil Ryos swutz.

27 Itzun yi tele'n tiemp nin cu xtxumul Apolos tan bene'n tan xtxole'n yol Kataj lakak ama'l cwent Acaya. Cyoque'n tzun yi e' creyent tan quiwse'n i' tan bene'n, nin ben cyak'ol jun cart tetz tan ẍchajol scyetz yi e' creyent kalel tz'opone't i'. Yi na tal yi jun carta'tz i'tz yi ba'n cyak' ama'l tetz tan xtxole'n

yol Kataj scyetz. Itzun ban yi tpone'n Apolos Acaya. Nin oc i' tan chiquiwse'n yi e' kajwutz yi nsken cyocsaj tan porer Kataj.
28 Yi jilone'n i' ẍchiwutz cyakil wunak xcon quiw yol ta'n tan xite'n chiyol yi e' judiy, nin xcon yi yol Kataj ta'n tan ẍchajle'n scyetz yi Jesús ya'stzun yi Cristo yi jun yi bixba'nt tan Ryos tan tule'n tan kacolpe'n.

19

Yi toque'n Pawl tan txoli'n le tnum Efeso

1 Itzun bantz te yi at Apolos le tnum Corint nintzun ben tetz Pawl tan xtxole'n yol Kataj lakak e'chk luwar cwent Asia. Ma yi wi't baje'n xo'mbel cyakil e'chk luwara'tz, nin bentz Efeso. Nintzun cu quilol quibtz tu cobox creyent yi ate'-tz le tnuma'tz, nin ben jakol scyetz:
2 —¿Cu'ul pe' yi Espíritu Sant scye'ju' yi cyocsal cunu'?
Saje'n tzun chitza'weltz:
—Cya'l cunin na kubitwit yi ko at Espíritu Sant, —che'ch bantz.
3 —¿Mbi tzun jilwutz bautismil bajij scye'ju'? —chij Pawl scyetz.
—I bin yi bautism yi na ẍchaj yi na kaxom te yi ẍchusu'n k'ajtzun Wa'n Bautist, —che'ch.
4 Bene'n tzun tlol Pawl scyetz:
—Yi bautism yi banak Wa'n, i'tz jun bautism yi na ẍchaj yi ja xtx'ixpuj jun yaj yi tajtza'kl tan qui't juchul mas til. Poro ncha'tz xtxolnak i' scyetz wunak yi ba'n k'uke' chic'u'l te yi jun yi txant tan tule'n. I'tz yi Jesús, yi jun yi bixba'nt tan Ryos tan kacolpe'n.
5 Yi quibital yi yol Pawl yi tal scyetz, nintzun je' a' ẍchiwi' tan bi' Kajcaw Jesús.
6 Ej nin yi je'n tk'ol Pawl yi k'ab ẍchiwi', cwe'n mule'n tzun yi Espíritu Sant scye'j. Apart tzun yol baj chiyolol. Ej nin baj chitxolil yi yol Kataj.
7 Coblaj lo' chixone'n yi e' yaja'tz yi cu'ul yi Espíritu Sant scye'j.
8 Ma tetz Pawl, ilenin na benak le sinagoga tan xtx'olche'n xo'l yol Kataj. Qui na xob yi na oc tan xtxole'n. Ox tzun xaw ban i'-tz ẍchixo'l tan xtx'olche'n xo'l yol Kataj scyetz. Yi tajbil i' i'tz yi nink xom chiwi' te yi chusu'n yi na tal yi ẍe'n sban Ryos tan cawu'n.
9 At tzun e' yi quinin cyocsaj yol Pawl, nin ẍchiwutz cunin cyakil wunak yi na chitzan tan talche'n yi qui'c xac yi ẍchusu'n Kajcaw. Tele'n tzaj tzun jatxol tib Pawl ẍchixo'l yi e'a'tz. Itzun yi e' yi nsken k'uke' chic'u'l, nin e' xome'l tzaj te Pawl. Cho'n tzun toque'n Pawl le jun scwe'lbil tan xtxole'n yol Kataj. Yi jun

scwe'lbila'tz i'tz tetz jun yaj yi na bi'aj Tirano. Cyakil nintzun k'ej na benak Pawl tan txoli'n le yi jun scwe'lbila'tz.

10 Cob tzun yob ban i'-tz tan txoli'n le jun ama'la'tz. Cha'stzun te quibital cyakil wunak yi yol Kajcaw. Ncha'tz quibit cyakil yi e' judiy yi najlche' lakak e'chk luwar cwent Asia.

11 Wi'nin e'chk chin wutzile'n milawr baj bnol Pawl ẍchixo'l wunak tan porer Ryos,

12 na nin baj ben quicy'al e'chk su't, nin e'chk xbu'k tan toque'n cyak'ol te Pawl. Nin na chicy'aj nintz tan toque'n scye'jak yabi'ẍ tan tule'n yos scyuch'. Ej nin at e'chk espíritu cachi' na el le chiwankil wunak tan tu' yi na oc yi e'chk xbu'ka'tz scye'j.

13 At tzun cobox judiy yi na chixon lakak e'chk tnum bene'n tzi'n yi na chixcye' tan laje'n len e'chk espíritu cachi' le chiwankil wunak. Cyoque'n tzun tan pile'n tan na'wse'n yi bi' Kajcaw Jesústz tan laje'n len klo' yi e'chk espíritu cachi' le chiwankil wunak. Itzun cyaltz:

—Chincawunk nin tzatz tan bi' Jesús, yi jun yi na tzan Pawl tan xtxole'n: ¡Cawle'n le wankil yaje'j! —che'ch.

14 At tzun juk yaj yi xcon yi jun yola'tz cya'n. E' cu'n cy'ajl jun wi'tz chipale'il yi e' judiy yi na bi'aj Esceva.

15 Stza'wel tzun yi espíritu cachi' scyetz:

—Wajske'n wutz Jesús, nin wajske'n wutz Pawl, poro yi axwok itetz, qui wajske'n iwutz, —chij yi espíritu cachi' ban scyetz.

16 Itzun yi jun yaja'tz yi at yi espíritu cachi' twankil, nin ben balk'ujtz scye'j yi e' yaja'tz, nin e' octz tan biy ib. Poro xcye' yi jun yaja'tz yi at espíritu cachi' twankil scye'j yi juka'tz na nin e' el ojkuj. Tx'anl che' cuntu', nin q'uixpnake' yi cyele'n ojk.

17 Yi quibital cyakil yi e' judiy, scyuch' yi e' yi nk'e'tz e' judiy yi najlche' Efeso, wi'nin tzun chixobe'n cyakil yi wunaktz yi ate'-tz, nin cyak' k'ej Kajcaw Jesús.

18 Itzun yi e' yi nsken cho'c creyent, e' ultz tan xtxole'n yi e'chk takle'n cachi' yi banake' cyen.

19 Ncha'tz yi e' yi e' aj cun banake' cyen, nin baj saj quicy'al yi chiliwr yi txconak cya'n yi ẍe'n e' ban tan jale'n quipisyo'. Ej nin ẍchiwutz cunin cyakil wunak yi toque'n chipatil tk'ak'. Yi tele'n cyajal te yi jamel e'chk liwra'tz, jepon te nicy' cient mil sakal.

20 Wi'nin tzun bene'n lo'on yi yol Kajcaw le jun tnuma'tz.

21 Itzun yi baje'n yi e'chk takle'na'se'j, cwe'n tzun xtxumul Pawltz tc'u'l cuntu' tan bene'n Jerusalén, poro jalen cu'n xo'mbel cyakil yi e'chk tnum cwent Macedonia tu Acaya. "Yil baj inxajsal Jerusalén, cho'n tzun chimben jalen Roma," chij Pawl bantz tc'u'l cuntu'.

22 Che' bene'n tzun ẍchakol cob scyeri yi e' ẍch'eyum jalen
Macedonia. Timoteo tu Erasto, ya'stzun e' ben ẍchakol. Cho'n
tzun cyaje'n cyen coboxt k'ej tetz Pawl le luwar cwent Asia.

Yi baje'n yi oyintzi' Efeso

23 Itzun te yi at Pawl le tnum Efeso cwent Asia, xe'te'n tzun
jun chin wutzile'n oyintzi' tan paj yi yol Kataj yi na tzan
xtxole'n.
24 At tzun jun yaj yi na bi'aj Demetrio. I' jun txak'ol ch'ich'
sakal. I' bnol e'chk tal ne'ẍ teblal yi ca'l Diana, yi chiryosil
wunak. Wi'nin tx'aco'n ate't yi e' ak'unwil te yi jun jilwutz
ak'una'tz.
25 Itzun bantz, yi nsken chicham quib yi e' ak'unwila'tz,
itzun ben tlol Demetrio scyetz:

—Elnak chitxumu' tetz yi cho'n na jal yi kariquil te
kak'une'j.

26 Ej nin ja quibitu', nin sak ẍchiwutzu' yi wi'nin wunak yi ja
xcye' nocx Pawl tan xtx'ixpe'n cyajtza'kl. Ej nin nk'e'tz ntin e'
aj Efeso yi ja chitx'ixpuj cyajtza'kl, ma na ncha'tz cyakil yi e'
aj Asia. Na i na talx: 'Yi e'chk takle'n yi banij quitane'n, nk'e'tz
e' Ryos cyera'tz,' chij nocx Pawla'tz.
27 Ma jalu', tz'elepon lo' c'u'la'tz yi kak'un. Poro nk'e'tz
ntin lo' yi kak'un poro ncha'tz lo' yi ca'l yi wutzile'n karyosil
Diana. Qui'ct lo' xac sbne', nin chocopon lo' tan telse'n yi k'ej
yi juna'tz yi na chilo'k cyakil e' aj Asia scyuch' cyakil wunak
wi munt, —stzun Demetrio bantz scyetz yi e' ak'unwil.
28 Yi quibital yi yol yi tal Demetrio scyetz, ẍchi'che'n tzun
chic'u'ltz, nin chin chiwi' nin bantz tan yol. Itzun cyaltz:

—Wi'nin k'ej yi ketz karyosil Diana, —che'ch cyakil.

29 Baje'n tzun suk'ul tib cyajtza'kl cyakil yi e' aj tnum, nin e'
ben quicy'al yi cob aj Macedonia, yi tamiw Pawl yi na chibi'aj
Gayo tu Aristarco. Cho'n chibene'n ticy'le'n le ama'l kale na
baje't e'chk chitxumu'n.
30 Nin klo' ben Pawl tan yol ẍchiwutz cyakil wunak tan
chicolpe'n yi cob tamiwa'tz, poro yi e' mas creyent quinin
cyak' ama'l tetz tan bene'n.
31 Ncha'tz cobox e' wi' banl wi' tetz Asia, yi cyamiw quib
tu Pawl, nin ben chichakol jun tan talche'n tetz Pawl tan qui
bene'n i' le jun ama'la'tz.
32 Inti cyakil yi e' wunak, at e' wi'nin chiẍch'ine'n. Poro
aparchklen chiyol, na nsken baj suk'ul tib cyajtza'kl. Ej nin at
wi'nin e' quinin el chitxum tetz yi mbi chichamo'n quib te'j.
33 Tele'n tzaj tzun chipitol yi jun judiy yi na bi'aj Alejandro
ẍchiwutz e' wunak. Je'n tzun tk'ol Alejandro yi k'abtz tan
chicwe'n klo' numlok. I klo' taj yi nink jilon i' scyetz tan colol
tib.

34 Poro yi cyechal wutz yi i' jun judiy, cob tzun or e' bantz
tan sich'. Chin chiwi' nin bantz. Tu nin na chïch'in tunintz:
—¡Wi'nin k'ej katxu' Diana, yi karyosil! —che'ch tzun cyakil
yi e' aj Efesoja'tz.
35 Poro yi wi't chicwe'n numlok yi e' wunak tak'un yi aj tz'ib,
bene'n tzun tlol scyetz:
—E'u' aj Efeso, ¿na' scyetz jun yi qui na el xtxum tetz yi
i' q'uicy'lom tetz ca'l katxu' Diana, tu yi tetz teblal yi cho'n
sajnak tcya'j?
36 Cya'l nin jun yi nink xcye' tan talche'n yi nk'e'tzk bintzi
yi xtxolbile'j. Cha'stzun te, chin tajwe'n cunin tan chinu-
mewe'nu'. Quil chipok' tu' quibu'.
37 ¿Nxac nsaj quicy'alu' yi e' yaje'j? Ixkaj na tzunk chitzan tan
talk'e'n e'chk takle'n yi at xe ca'l katxu'. Nin qui na chitzan tan
jisle'n.
38 Ko na choyintzin Demetrio cyuml yi e' ak'unwil yi ate'
tuch' te junt wunak, ate' cu'n yi e' wi' banl wi' tetz tnum tan
chibanle'n tane'n. Ba'n cyak' len chipart.
39 Poro ko apart na icy' chic'u'l, ba'n tzun che' kacham cyakil
yi e' nim juy tan xtx'ajle'n te'j.
40 Na at xtxintxal yi mbi cu'n na chibanu' jalu'. Qui cunin
batz tz'a'lchij yi kajbil i'tz tan xite'n yi gobierum, na ¿mbil kal
scyetz yil chijak sketz yi xe' yi jun molo'n iba'tze'j?
41 Yi wi't baje'n tlol yi yole'j, nintzun ben stzajsal wi' chic-
montz.

20

Yi xa'ke'n Pawl Macedonia tu Grecia

1 Yi numewe'n yi jun oyintzi'a'tz, che' ïchakol tzun Pawl yi
cmon creyent tan chiquiwse'n. Yi nsken baj quiwsal i' yi e'
kajwutz, nin e' baj k'alultz tan chicawul quib. Bene'n tzun
Pawltz le luwar cwent Macedonia.
2 Yi wi't baje'n xo'mbel cyakil e'chk luwar cwent Macedonia
tan chiquiwse'n yi e' kajwutz tan e'chk balaj yol, cho'n tzun
tpone'nt le ama'l cwent Grecia.
3 Ox tzun xaw a'tijtz le ama'l cwent Grecia. Cho'n klo' at
bembil i' Siria, poro yi quibital yi e' judiy yi e' contr te'j yi cho'n
at bembil Siria, nintzun e' octz tan joyle'n ju' tan cwe'n i' le
tramp. Bixewe'nt tzun ta'n tan pakxe'nt Macedonia.
4 Ej nin xom nin yi yaj Sópater te'j, yi aj Berea, yi bene'n Asia.
Nin ncha'tz e' xom nin coboxt, nin je chibi'e'j: Aristarco tu
Segundo yi aj Tesalónica; nin Gayo tu Timoteo yi aj Derbe; nin
Tíquico tu Trófimo yi aj Asia. Ya'stzun yi e'a'tz yi e' xom nin te
Pawl yi bene'n i' Asia.
5 Nintzun e' bajxijtz skawutz tu Pawl. Cho'n tzun ko'
chich'iwaltz le tnum Troas.

6 Yi wi't ticy'e'n yi e'chk k'ej yi na bajsij yi pam yi qui'c xtx'amil, cyaje'n cyen tzun kilol Filipos, nintzun o' icy'tz wi a'. Kachamolt tzun kibtz scyuch' le to'i'n k'ej jalen Troas. Ya'stzun o' a'te't juk k'ejtz.

Yi wi'tzbil tir yi xa'ke'n Pawl Troas

7 Itzun yi bajx k'ej te sman, kachamol tzun kib scyuch' yi e' kajwutz tan bajse'n pam yi qui'c xtx'amil. Toque'n tzun Pawl tan yol scyetz kajwutz, na le junt eklok at kelbil. Ben tquen tunin Pawl tan yol jalen nicy'ak'bal.

8 Wi'nin tzun cantil ate'-tz kale kachamone't kib. Cho'n ato' le toxi'n chup.

9 At tzun jun xicy at-tz yi na bi'aj Eutico. C'olchij i' tzi wentanu'. Tan paj yi ben tquen tunin Pawl tan yol, nin saj watl yi jun xicya'tz. Ej nin tan paj watl, saje'n tzun trimpuj le toxi'n chup jalen wuxtx'otx'. Nsken tzun quimtz yi je'n quicy'al.

10 Cwe'n tzaj tzun Pawltz, nintzun ben c'o'loktz tan k'ale'n tzaj. Itzun taltz:

—Quil chibisunu', itz'e't, —stzun i' bantz.

11 Itzun yi kaje'nt pone'n le toxi'n chup, nintzun o' octz tan bajse'n yi pam. Yi wi't baje'n pam ka'n toque'n tzun Pawl tan yol. Jalen saje'n xe cya'j tanewe'n i' tan yol. Taje'n tzun i'-tz.

12 Inti yi jun xicya'tz, nsken ul yos tuch' yi je'n quicy'altz. Ej nin wi'nin chitzatzine'ntz te'j.

Yi ticy'e'n Pawl wi a' tan tpone'n Mileto

13 Kabajxe'n tzun kestz, nin o' oc nin tul jun barc. Wi a'enle'n kabene'n tan kopone'n le tnum Asón tan ticy'e'n kucy'aj Pawltz, na nsken bixe' ta'n tan bene'n xo'n cuntu' le tnum Asón.

14 Kachamolt tzun kibtz Asón, nintzun oc i'-tz tc'u'l barc. Kicy'e'n tzuntz tan kopone'n Mitilene.

15 Itzun le junt eklok, kicy'e'nt junt tir wi a'. Cho'n tzun kicy'e'n cu'ntz naka'jil yi tnum Quío. Ma le junt eklok cho'n tzun kopone'ntz le tnum Samos. Jalen tzun le toxi'n k'ej kele'ntz, nin o' icy'ak le tnum Trogilio. Cho'n tzun kopone'ntz Mileto.

16 Poro quinin xka'k Efeso na bixba'nt tan Pawl tan qui kicy'ake'n tul yi ama'la'tz na qui na taj i' ka'tij mas tiemp le ama'l cwent Asia, na i yi jun k'ej Pentecostés ya'stzun na tojkelnin tan stz'amonpon jalen Jerusalén.

Yi tlol Pawl cobox cyajtza'kl yi e' wi' banl wi' tetz yi cmon creyent Efeso

17 Che' ẍchakol tzun yi e' wi' banl wi' tetz cmon creyent cwent Efeso tan cyopone'ntz te i' Mileto.

18 Itzun yi cyopone'n e' kajwutz te i', itzun taltz scyetz:

“Sak ẍchiwutzu' yi mbi cunin imban ẍchixo'lu' sajle'n tunintz, jetz yi bajx k'ej yi wunle'nix Asia.

19 Sak ẍchiwutzu' yi inc'ulutxumil yi inxcone'n tetz Kajcaw. Nin sak ẍchiwutz yi ẍe'n cunin ban yi che'wok'leju'. Nin sak ẍchiwutzu' yi ẍe'n cu'n e' ban e' judiy tan imbuchle'n.

20 Nin sak ẍchiwutzu' yi quinin nchinxob tan talche'n jun yol scyeru' yi cho'n txcon scyeru', nin yi ẍe'n imban yi woque'n tan chichusle'nu' ẍchiwutz cyakil wunak nin lakak e'chk ca'l.

21 Nin quilnaku' yi ẍe'n cunin woque'n tan xtxole'n scyetz yi e' judiy, scyuch' yi e' yi nk'e'tz e' judiy yi tajwe'n tan je'n chitx'ixpul cyajtza'kl nin tan k'ukewe'n chic'u'l te Kajcaw Jesucristo.

22 Poro yi jalu', quibit tzaju', bixba'nt tan yi Espíritu Sant tan imbene'n Jerusalén. Cha'stzun te nchimben, poro qui na wil mbi lo' sbajok swe'j chone'j,

23 na ala'ix tir tal yi Espíritu Sant swetz yi at wocbil xetze', nin tzintije' q'uixc'uj yil nopon Jerusalén.

24 Qui'c nin jun takle'n yi nink lwajlaj, nin qui na chinxob tetz quimichil. Ntin na waj yi najk chintzatzin yil chinjepon tu yi inmunl yi tak'nak yi Kajcaw Jesús swetz. Yi inmunla'tz i'tz tan xtxole'n yi balaj stziblal yi i'tz yi banl talma' Ryos.

25 “I bin jalu', cyakil yi e'u' yi quibitnaku' yi yol Ryos swe'j, swale' cyen scyeru': Ja wi't el intxum tetz yi qui't quilu' inwutz sbne' opon tunintz.

26 Cha'stzun te swale' scyeru' yi qui'c cunin impaj scye'ju',

27 na quinin inxob tan xtxole'n scyeru' cyakil yi tajbil Ryos.

28 Quil tu' bin quibu'. Che' chiq'uicy'leju' cyakil yi e' cneru', na i yi Espíritu Sant ncho'csanu' tetz q'uicy'lom cyetz, nin tan chic'a'che'n. Che' chiq'uicy'leju' bin yi cmon creyent tetz Ryos, yi e' yi ja che' cambaj tan tetz ẍch'el.

29 Or bin quilu', chiq'uicy'lej quibu', na ja wi't el intxum tetz, yil na'j wetz, chocopon pok' xo'j ẍchixo'lu' tane'n. Iẍkaj nink chixob tan chipo'tze'n yi e' cmon.

30 Nin ẍchixo'lte'nu' ẍchijalok wunak yi ẍchitxole' e'chk xtxolbil yi nk'e'tz bintzi. Ya'stzun ẍchibne' tan chibene'n xomok yi e' creyent scye'j.

31 Cha'stzun te, or quilu', ulk tx'akxuj chic'u'lu' chijunalu' yi tul ox yob sk'ejl tu lak'bal ja che'wok'leju' tan xtxole'n scyeru' tan chibnolu' yi e'chk takle'n balaj.

32 “Ma jalu' e'u' wajwutz, che' wabnaj cyenu' tk'ab Ryos, nin jak' ca'wl yi yol i', yi na ẍchaj yi banl talma' i'. Che' wabnaj cyenu' jak' yi ca'wl yi yol i' yi na xcye' tan kaquiwse'n, nin tan tak'le'n jun herens sketz ẍchixo'l yi e' xansa'nche't.

33 Ej nin chinach cunu' yi atin tzaj ẍchixo'lu' quinin el walma' te sakal, nka or, mpe ik be'ch tetz jun.

34 Poro ja quilu' yi ja inc'ay ink'ab tan inc'a'chal wib, nin tan
chic'a'che'n yi e' yi xomche' swe'j.
35 Cyakil yi imbanak txconk tan chichusle'nu', yi chin
tajwe'n cunin tan cyak'uje'nu' tan quich'eye'n yi e' meba'. Nin
chinach cunu' yi yol yi cyajnak tlol Kajcaw Jesús: 'Mas tzatzi'n
na tak' sketz yi na ko'yin swutz yi na kacotzin,' stzun Jesús
banak cyen," chij Pawl scyetz.
36 Yi wi't baje'n tlol yi yola's, kacwe'n tzun mejloktz scyuch'
yi e' kajwutz, nintzun o' octz tan nachle'n Kataj.
37 Cyakil cunin tzun e', e' ok'tz, nin e' baj bentz tan k'ale'n
Pawl, nin baj chitz'ubul quib.
38 Wi'nin tzun chibisune'ntz tan yi yol Pawl yi tal scyetz, yi
qui't quil wutz junt tir. Nintzun e' xom nintz ske'j tan kak'le'n
tul barc.

21

Yi bene'n Pawl Jerusalén

1 Itzun yi kajatxol kibtz scyuch yi e' kajwutz, kicy'e'n tzun
kestz wi a'. Nsbej nin kabene'ntz le ama'l Cos. Ma le junt eklok
jalen tzun le ama'l Rodas o' opone't-tz. Kele'nt tzuntz, cho'n
tzun kopone'ntz Pátara.
2 Ej nin at tzun jun barc yi cho'n at bembil jalen Fenicia.
Koque'n nin tzun tc'u'l, nintzun o' icy'tz wi a'.
3 Kilol nin tzun yi ama'l yi na bi'aj Chipre. Cho'n cyaje'n
cyen le kamax. O' cyecy'en tu'-tz tan kopone'n le ama'l Siria.
Cho'n tzun kocompone'ntz Tiro, na ya'tz atit telbil tektz yi
barctz.
4 Kabene'n tzun tan chijoyle'n yi e' kajwutz yi ate'-tz. Yi
chijale'n ka'n, nintzun o' a'tij juk k'ej scye'j. Cyalol tzuntz tetz
Pawl tan yi Espíritu Sant tan qui bene'n Jerusalén.
5 Je'n pon tzun te cobox k'eja's kak'un, nintzun o' icy't junt
tir. Cyakil cunin tzun e', e' xom nintz ske'j tuml quixkel
scyuch' chinitxa' tan kak'le'n ju' tnum. Kacwe'n tzun mejloktz
tzi a' tan nachle'n Kataj.
6 Itzun yi wi't kak'alul kibtz skibil kib, koque'n tzun kestz
tc'u'l yi barc. Ma yi e' cyetz, e' pakxijtz lakak chica'l.
7 Cyaje'n cyen tzun yi tnum Tiro ka'n. Cho'n tzun ko-
pone'ntz Tolemaida, ya'stzun kawi'tzal kabe' wi a'. O' icy'ak
jun k'ej tan talche'n jun yos scyetz yi e' kajwutz yi ate'-tz le yi
ama'la'tz.
8 Itzun le junt ekloktz ticy'e'n tzun Pawltz nin o' xom
nintz te'j. Kopone'n tzuntz Cesarea, nintzun o' ocopontz tan
posari'n le ca'l Li'p, yi aj txolinl te yi balaj stziblal. I' jun scyeri
yi juk diácono yi e' bixe'.
9 At tzun cyaj me'ltz yi ntaxk oc quichmil. E' len elsanl stzi'
Ryos.

10 Yi ka'te'n cobox k'eja's, cwe'n mule'n tzun yi elsanl stzi' Ryos yi na bi'aj Agabo. Cho'n saje'n i' Judea.
11 Yi tule'n i' ske'j, bene'n tzuntz tan pujle'n len yi c'albil Pawl xe c'u'l, nintzun cu' c'alol yi tetz tkantz tu k'ab. Itzun taltz sketz:
—Chi ncu' wulel wibe'j, cha'tz cu'n tzun tz'u'lij yi taw c'albile'j cyak'un yi e' judiy yi ate' Jerusalén, nin sjatxloktz ẍchik'ab yi e' yi nk'e'tz e' judiy. Ya'stzun tal yi Espíritu Sant swetz, —stzun i' sketz.
12 Yi kubital yi yola's, nin cu kawutz tetz Pawl tan qui bene'n Jerusalén, poro nk'e'tz ntin o', ncha'tz e' yi najlche' nintz, cu chiwutz tetz Pawl tan qui bene'n Jerusalén.
13 Poro itzun tal Pawltz:
—Ba'n tcu'n quil cxok'wok, na na cxtzan tan tak'le'n bis swetz. List atine't tan incwe'n c'alij, nin nk'e'tz ntina'tz, ma na ncha'tz list atine't tan inquime'n, ko ya'tz tzun cyajbil swe'j. Poro quil chintane' tan xtxole'n yi balaj stziblal tetz Kajcaw Jesucristo, —chij Pawl sketz.
14 Quinin tzun o' xcye'-tz tan xtx'ixpe'n tajtza'kl.
—Bne' bin Kajcaw tajbil te'ju', —ko'ch tzun bantz tetz.
15 Yi ticy'e'n pone'n cobox k'eja'tz, nin yi wi't kabaj nuc'xe'n, kicy'e'n tzuntz tan kopone'n Jerusalén.
16 Xomche' cobox kajwutz ske'j. At tzun jun ẍchixo'l yi na bi'aj Mnasón. Aj Chipre i', nin i' jun scyeri e' bajx creyent yi tocsaj. Cho'n tzun at kopombiltz tan posari'n le ca'l i' Jerusalén.

Yi jilone'n Pawl tan colol tib

17 Itzun yi kopone'n Jerusalén, wi'nin chitzatzine'n yi e' kajwutz ske'j.
18 Nin le ca'p k'ej kabene'n tzuntz tu Pawl tan xajse'n kajwutz Jacow. Nsken chicham quib cyakil yi e' wi' banl wi' xe tetz ca'l.
19 Yi wi't talol jun yos scyetz, txol cunin ban Pawl tan xtxole'n yi mbi cunin ban Ryos tan i' ẍchixo'l yi e' yi nk'e'tz e' judiy.
20 Yi quibital yi xtxolbila'tz, tircunin tzun e', cyak' k'ajsbiltz tetz Ryos. Poro nin cyal tetz Pawl:
—Il cun tzuntz herman Pawl, jatix lo' mil creyent ate' skaxo'l yi o' judiy, nin tircu'n e' wi'nin chiẍc'atnakil tan banle'n tane'n yi ley Moisés.
21 Poro na kubit jun yol tzawe'j yi na cẍtzan tan chichusle'n tan cyaje'n cyen quilol yi ley Moisés. Nin na cẍtzantz tan talche'n scyetz yi qui tajwe'n tan chibnol circuncidar chinitxa', nin na awal scyetz yi nk'e'tz tajwe'n tan chixome'n te chichusu'n kamam kate', che'ch.

22 Ma jalu' ¿mbil kaban? na cyakil cunin wunak ẍchi'chok
chic'u'l tzawe'j yil quibit yi ja wi't cẍu'l tzone'j.
23 Banaj bin tane'n kayol yi na kalnin tzawetz. Ate' cyaj yaj
skaxo'l yi chin tajwe'n cunin tan cyele'n cu'n te jun chiyol yi
alijt cyak'un tetz Ryos.
24 Cy'ajwe' nin tzawe'j, nin banswok itib tu Ryos, nin chojaj
yi sc'uche' yi pale' tzitetz, ba'n tzun tz'el jak' chiwi'. Tz'elepon
tzun chitxum wunaktz tzawetz yi nk'e'tz bintzi yi yol yi na
tzan tzawe'j, na squile' yi na cẍtzan tan banle'n tane'n yi ley
Moisés.
25 Ma yi e' yi nk'e'tz e' judiy, yi ocsa'nt yi balaj stziblal, ten
ben u'j ka'n ẍchiwutz yi qui tajwe'n tan chixome'n te yi ketz yi
na kaban. Ntina's na kaj yi qui't chibajsaj yi e'chk takle'n yi na
oyij tetz chitx'ixwatz ẍchiwutz yi e'chk takle'n yi banij tane'n.
Ej nin ten kal scyetz tan qui chibajsal chich' tu yi e' txuc yi
qui na el chiẍch'el yi na chiquim, nin tan cyaje'n cyen quilol
yi xna'ni'n tu yaji'n, —che'ch tzun yi e' wi' banl wi' bantz tetz
Pawl.

Yi xtx'amxe'n Pawl le templo

26 E' bene'n tzun tcy'al Pawl yi e' yaja'tz. Itzun le junt eklok,
yi nsken chibansaj quib tu Ryos, toque'n tzun i'-tz le ca'l Ryos
tan cyaje'n cyen tlol tetz yi pale' yi mbi k'ejlal yi tzajpon wi'
chimantar, bantz cyak'ol yi chitx'ixwatz.
27 Yi txant tan je'n pon tamp yi juk k'ej tan quime'n
chitx'ixwatz yi cyaj yaja'tz, nintzun i'lwij wutz Pawl cyak'un
cobox judiy le ama'l yi cy'anl te yi templo. Cho'n sajnake' yi e'
yaja'tz Asia, nintzun e' octz tan tocse'n chic'u'l cyakil yi tnum
tan contri'n te Pawl. Xtx'amxe'n tzun Pawltz cyak'un.
28 Chin chija'j nin tzun bantz tan yol, itzun cyaltz:

—E'u' katanum, aj Israel, kuch'eye' kib. Je jun yaje'j yi
alchok tunin na tzane't tan chichusle'n wunak nin na tal i' yi
qui'ct nin xac yi ketz kaley tu yi ama'le'j. Nin nk'e'tz ntina'tz,
poro ja cho'c stzakpul i' aj griego le ama'le'j kale qui'c cu tan
cyucumule'n. Ja po'tij yi ama'le'j ta'n, yi wi'nin xanil, —che'ch
tzun bantz.
29 Cyal yi jun yola'tz na at jun yaj aj Efeso, yi Trófimo bi', sken
i'lwij wutz te Pawl xo'l ca'l. Itzun le wutz cyetz cyajtza'kl yi ja
lo' xa'k i'-tz te Pawl le ama'l cy'anl tetz yi templo kale qui'cle't
cu tan toque'n jun yi nk'e'tz judiy.
30 Chibaj je'n tzun nil cyakil e' aj tnum nin cu' chichamol
quibtz. Xtx'amxe'n tzun Pawl cya'n, nin eltzaj chikinoltz le
templo nin baj jopxij yi e'chk puertil yi templo cya'n.
31 Cyoque'n tzun yi e' wunak tan biyle'n Pawl. I klo' cyajbil
tan cwe'n chibiyol junawes. Tpone'n tzun stziblaltz twi' yi

wi'tz cyajcaw yi e' sanlar, yi sken chibaj je nil cyakil e' aj Jerusalén tan oyintzi'.

32 Chibene'n tzun tcy'al yi ajcawa'tz yi e' sanlar scyuch' yi chicapitán. Lajkel nin tzun cyopone'n scye'j yi e' wunak yi na chitzan tan biyle'n Pawl. Yi quilol yi e' wunak yi topone'n yi wi'tz ajcaw scyuch' yi e' sanlar yi xomche' te'j chitanewe'n tzuntz tan biyle'n Pawl.

33 Xtx'amxe'n tzun Pawl tan yi wi'tz ajcaw nin cawuntz tan cwe'n c'alij tan cob caren. Nin jak scyetz wunak yi na' scyetz i', nin mbi til ncu' juchul.

34 Poro yi e' wunak, chin chija'j nin bantz tan yol. Apartlen e'chk chiyol. Quinin tzun pujxijtz tan yi wi'tz ajcaw yi mbi'tz yi xe' yi oyintzi'. Cha'stzun te cawune'n nin tzun i'-tz tan bene'n ticy'le'n Pawl le chica'l yi e' sanlar.

35 Yi cyopone'n wutz yotxil yi tzi ca'l, palij tzun toque'n Pawl cya'n yi e' sanlar tan paj yi wi'nin wunak nilẍche' scye'j.

36 Na cyakil cunin wunak xomche' nintz wutz chicoc. Nin chin chija'j nintz tan yol:

—¡Quimoken! —che'ch tzun na ban nintz.

Yi jilone'n Pawl tan colol tib

37 Yi txant tan tocompone'n Pawl le chica'l sanlar, bene'n tzun tloltz tetz yi ajcaw:

—¿Cu pe' tanu' yil chinjilon teru'? —stzun Pawl tetz.

—¿Ba'n ptzun yol griego awa'n?

38 ¿Nk'e'tz ptzun i aẍa'tz yi jun aj Egipto yi ac'aj cunin ocnak tan contri'n te kagobierum, yi jun yi xomche' cyaj mil biyolnak te'j le ama'l tz'inunin tu'? —stzun jep tetz Pawl.

39 —Jun cu'n yol, in judiy. In aj Tarso, jun lmak tnum cwent Cilicia. Bane' binu' pawor swetz, tak'u' ama'l swetz tan yol scyetz yi e' wunake'j, —stzun Pawl tetz yi wi'tz ajcaw.

40 Yi tk'ol yi ajcaw ama'l tetz Pawl, cwe'n tzun txicloktz wi scalon, nin ben ẍchajol jun techl scyetz wunak tan k'ab tan chicwe'n numlok. Chicwe'n tzun numloktz. Toque'n tzun Pawl tan yol scyetz le chiyol yi na bi'aj hebreo:

22

1 —E'u' intanum, quibit tzaju' cob inyol tan quilolu' yi ko at wil nka qui'.

2 Yi quibital yi jilone'n Pawl le cyetz chiyol, mas tcunin tzun e' cwe'n numloktz. Je tzun ben tlol scyetze'j:

3 "Jun cu'n yol in judiy. Cho'n itz'nakin Tarso cwent Cilicia. Poro cho'n inch'uye'n tzone'j le tnume'j. Cho'n inchusnak wib te'j wutzile'n Gamaliel tan ta'we'n e'chk chiley katanum wa'n. Chin ẍc'atnak nin in tan inxcone'n tetz Ryos, chi quitane'n cyeru' jalu'.

4 Ncha'tz in, no'cnakin tan chibuchle'n yi e' wunak yi xomche' te yi jun ac'aj chusu'n. E' octz wa'n xetze'. Nin yi wajbil i'tz tan chibiyle'n cu'n tircu'n.
5 Ko na taj yi wi'tz pale' scyuch' yi e' wi' banl wi' ba'n cho'c tetz instiw, na e' te'n ak'on u'j swetz tan chisaje'n e' katanum wa'n tan cyoque'n xetze'. Nin xna'knakin Damasco tan quicy'le'n tzaj yi e'a'tz yi ate'tz tan tak'le'n yi chicaws tzone'j Jerusalén.

Yi xtxolil Pawl yi ẍe'n cu'n xome'n te Cristo

6 "Itzun bantz yi txant tan wupone'n le tnum Damasco, yi na chinxon tbe', e'chk chajcu'n k'ej lo', jalt cuntunin innachol yi cwe'n mule'n jun chin pak'puchal swibaj yi cho'n saje'n tcya'j.
7 Ninin tzun nnopon trimpuj wuxtx'otx', nin ben wital jun yol: 'Saulo, Saulo, ¿nxac na cẍtzan tan imbuchle'n?'
8 Bene'n tzun intza'weltz: '¿Na' scyetz ilu' Ta'?' chinch tzun bantz. 'I ina'tz, in Jesús aj Nazaret yi na cẍtzan tan buchle'n,' chij ban tzajtz swetz.
9 Quilol tzun yi e' yi xomche' swe'j yi pak'puchal, nin e' baj el yabtz te'j. Poro quinin pujxij cya'n yi yol yi a'lchij swetz.
10 'Ma jalu' Ta' ¿mbil tzimban?' chinch tzun banintz. Nin itzun saj tloltz swetz: 'Txiclije'n nin quilo'k Damasco. Ya'stzun tz'a'lche't tzawetz cyakil yi e'chk takle'n yi txumijt tan abnol,' chij Wajcaw bantz swetz.
11 Ch'inu'n tzun wupone'ntz Damasco cyak'un yi e' yi xomche' swe'j, na sken no'c moyi'ẍ tan paj yi jun pak'puchala'tz yi ẍchaj tib tzinwutz.
12 "At tzun jun yaj yi na bi'aj Ananías, yi c'ulutxum swutz Ryos, quib yi na tal yi ley Moisés. Chumbalaj wunak i' ẍchiwutz yi e' judiy yi najlche'-tz Damasco.
13 Tule'n tzun i'-tz swe'j, itzun taltz: 'Kajwutz Saulo sjakxok awutz,' chij i' bantz swetz. Inin tzun bantz, le rat jakxe'n inwutz nin ben wechal wutz i'-tz.
14 Itzun taltz swetz: 'Yi chiRyosil yi e' kamam ncẍtxa'one'n tan tele'n atxum tetz yi tetz tajbil, nin tan awilol wutz yi jun yi qui'c til, nin tan awital yi yol i'.
15 Txa'ij quiẍ ta'n tan xtxole'n scyetz cyakil wunak yi mbi cunin mawil tu yi mbi cunin mabit.
16 Ma jalu' ¿mbi tzun tzach'iwtz? Or tzaje'n txiclok, nin jeken a' tawi'. Scuylok tzun yi awil yil cẍo'c tan na'wse'n yi tetz bi'," chij Ananías bantz swetz.

Yi xtxolil Pawl yi ẍe'n cu'n bene'n chakij ẍchixo'l yi e' yi nk'e'tz e' judiy

17 "Itzun bantz yi nsken nu'l tzone'j Jerusalén nin te yi na chintzan tan nachle'n Kataj le ca'l Ryos, ẍchajol tzun tib i'-tz tzinwutz.

18 Wil tzun wutz i' yi jilone'n swetz. Je yol i' yi tal: 'Or tzawele'n tzone'j Jerusalén na quil cyocsaj yil cӧo'c tan xtxole'n scyetz yi mbi eka'n wa'n,' chij i' bantz swetz.
19 'Poro Wajcaw,' chinch, 'elnak chitxum yi e' intanum tetz yi ocnakin tan cyocse'n yi e' creyent xetze', nin caws nin e' wulej lakak sinagoga.
20 Nin in jun tan biyle'n Esteban yi quime'n yi yaj yi ocnak tan xtxole'n yi mbi eka'n tanu', na in incyaj cyen tan q'uicy'le'n yi be'ch cyetz yi e'a'tz yi e' oc tan biyle'n Esteban. Xom inwi' scye'j na ya'stzun yi mero wajbil tan quime'n yi juna'tz,' chinch bantz tetz Ryos. Poro ilenin tal Kajcaw swetz:
21 'Quil cӧbisun, na tajwe'n tan abene'n joylaj ӧchixo'l yi e' yi nk'e'tz e' judiy,' chij i' bantz swetz," stzun Pawl scyetz yi e' wunak.
22 Tircunin tzun e' wunaka'tz yi ate'-tz e' nume'-tz tan tbite'n yol Pawl. Ma yi quibital yi chakij Pawl tan xtxole'n scyetz yi e' yi nk'e'tz e' judiy, chin chija'j nin tzun bantz tan yol, itzun cyaltz:
—Elk cu'n yi juna'tz swutz. Ba'n tcu'n yil quim, —che'ch.
23 Tan paj yi chinchija'j nin ban tan yol, nin na chitzan tan jabe'n e'chk chixbu'k, nin tan ӧchite'n puklaj tcya'j,
24 cawune'n nintzun yi wi'tz ajcaw scyetz yi e' sanlar tan toque'n Pawl le chica'l bantz cyoque'n tan jicle'n, bantz tlol yi til, nin bantz lajluchaxe'n yi mbi na chiӧch'in yi e' wunak te'j.
25 Itzun yi cwe'n c'alij Pawl tan ӧoco', bene'n tzun tlol tetz yi capitán:
—¿At ptzun cu tan toque'n jicle'n jun aj Roma yi ko ntaxk lajluchax yi til?
26 Yi tbital yi capitán yi yola'tz, bene'n tzuntz tan talche'n tetz yi wi'tz ajcaw:
—Ta' ¿mbi na banu'? na aj Roma te'tz yi yaje'j, —stzun yi capitán tetz yi wi'tz ajcawa'tz.
27 Bene'n tzun yi wi'tz ajcaw te Pawl nintzun jaktz tetz:
—Alaj swetz ko aӧ aj Roma.
—In bin, —stzun Pawl tetz.
28 —¿Ya'tz pe'? Quintech nin pwok wak'nak wetz tan woque'n tetz aj Roma, —stzun yi wi'tz ajcawa'tz tetz Pawl.
—Ma yi wetz, qui', na in aj Roma yi witz'le'n, —stzun Pawl tetz.
29 Jalcunin tzun cyele'n ojk yi e'a'tz yi e' oc klo' tan jicle'n Pawl. Ncha'tz yi wi'tz ajcaw, wi'nin xobe'n tan paj yi nsken c'alxij ta'n.

Yi jilone'n Pawl tan colol tib ӧchiwutz yi e' wi' banl chiwi' yi e' judiy

30 Itzun le junt eklok, tele'n tzun pujul yi wi'tz ajcaw yi caren yi c'alol tetz Pawl, nin e' ẍchak yi e' wi'tz pale' scyuch' cyakil yi wi' banl chiwi' yi e' judiy. Na yi tajbil i' i'tz tan tbital yi mbi'tz yi til Pawl scyetz. Tele'n tzaj tzun Pawl tan yi wi'tz ajcaw nin cu' xtxicbaltz ẍchiwutz.

23

1 Xmayine'n nin tzun Pawl scyetz yi e' pujul xtisya' nin ben tlol scyetz:

—E'u' intanum quibit tzaju' cob tal inyol. Qui na chimbisun na na chin nachon te'j yi qui'c wetz wil swutz Ryos sajle'n tunintz, —stzun Pawl scyetz.

2 Cawune'n tzun Ananías yi wi'tz pale' scye'j yi e' yi ate'tz naka'jil Pawl tan tele'n jun k'ab cya'n xak stzi' Pawl.

3 Bene'n tzun tlol Pawl tetz:

—Ryos tz'ak'on cawsu', na wutz tuwu' plaj tuwu' yi na talu' yi xomiju' te yi ley Moisés. Ni'cu'n ilu' chi jun tapij yi chin skoj nin tan txun, poro tx'otx' tu' tc'u'l. Elnak xtxumu' te yi ley Moisés, nin ya'stzun na xcon tanu' tan lajluchaxe'n yi ko at wil nka qui'. Poro lastum yi qui na banu' tane'n yi jun leya'tz, na ja cawunu' tan inlo'one'n. Iẍkaj ya'stzunk na tal yi ley yi ba'n lo'on jun yaj ko ntaxk lajluchax yi til.

4 Bene'n tzun cyalol cobox tkan yi ate'-tz:

—¿Nxac na cẍtzan tan yajle'n yi wi'tz kapale'il yi na xcon tetz Ryos?

5 —E'u' kawutzile'n, chicuye'u' impaj. Na quinin me'l intxum tetz yi ko ya'tz yi wi'tz pale' yi june'j. Elnak intxum tetz yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi na tal: 'Ayaji'ch len jun wi' banl wi' scyeri atanum,' —stzun Pawl.

6 Poro yi tele'n xtxum Pawl tetz yi cob tx'akaj quitane'n yi e' bajxoma'tz, jun tx'akaj sadusey, nin jun tx'akaj parisey, chin tja'j nin tzun bantz tan yol:

—E'u' intanum, in bin parisey. In nitxajil jun parisey. Atin tzone'j tan tbite'n wil tan tu' yi na wocsaj yi at itz'e'n junt tir ẍchixo'l alma', nin tan tu' yi at inch'iw te'j.

7 Yi tlol Pawl yi yola'tz je'n tzun chitx'ujsal quib yi e' parisey scyuch' e' sadusey. Cob cuntu' tzun eltz.

8 Na i na cyal yi e' sadusey yi qui'c itz'e'n junt tir ẍchixo'l alma', nin qui'c ángel, nin qui'c espíritu. Poro yi e' parisey na cyal yi at.

9 Chibaje'n tzun niltz tan wok'newe'n. Chije'n tzun txiclok cobox scyeri yi tx'olol xo'l yi ley yi ncha'tz e', e' parisey, itzun cyaltz:

—Skawutz ketz cya'l atit til yi yaje'j. Ko ja jilon jun espíritu ko'k jun ángel tetz, quil kamak yi tajbil Ryos, —che'ch.

10 Jale'n tzun jun chumam oyintzi' ẍchixo'l, cha'stzun te
cawune'n yi wi'tz ajcaw scyetz yi e' sanlar tan tele'n ticy'le'n
Pawl ẍchixo'l, nin tan bene'n quicy'al kale atit chica'l na nin
xob i' ko tzun ẍe'n tz'el cu'n Pawl cya'n swutz.
11 Itzun le ca'p ak'baltz yi at Pawl xetze' nintzun ẍchaj tib
Kajcaw swutz, itzun taltz: "Quiwit Pawl, chi matxol yi mbi
eka'n wa'n tzone'j Jerusalén, i nin tzawuleja'tz yil cẍopon
Roma."

Yi xtxumxe'n jun tramp te Pawl cyak'un yi e' contr i'

12 Itzun yi tule'n skil cyoque'n tzun cobox judiytz tan
nuc'le'n cu'n jun tramp te Pawl, itzun cyaltz: "Jun cu'n yol,
quil kawan nin quil kuc'a' jale'n cu'n lquim Pawl ka'n. Ja nin
kaquimtz yi ko quil ke'l cu'n te'j," che'ch tzun bantz.
13 Mas ca'wnak chixone'n yi e'a'tz yi cyal yi xtxolbila'tz.
14 Chibene'n tzuntz scye'j yi e' wi'tz pale' nin scyuch' yi e' wi'
banl wi', nintzun cyaltz scyetz:
—Yi o' ketz, ja kal jun kayol swutz Ryos yi squimok Pawl
ka'n, nin ko quil ke'l cu'n te'j ja nin kaquimtz.
15 Ma jalu' e'u' kawutzile'n, i klo' kaj yil chibanu' yi xtxol-
bile'j. Chijake'u' tetz yi wi'tz cyajcawil yi e' sanlar tan saje'n
ẍchakol i' Pawl tan tule'n tzone'j ẍchiwutzu'. Cyale'u' tetz yi na
cyaju' quibitu' junt claración Pawl. List tzun o'-tz tan biyle'n
cu'nx tbe' yi ntaxk ul ẍchiwutzu', —che'ch tzun bantz tetz yi
wi'tz pale'.
16 Itzun yi tbital yi tal yi tanub Pawl yi chitxumu'n yi e'
wunaka'tz, nintzun bentz le chica'l yi e' sanlar tan talche'n
tetz Pawl.
17 Ẍchakol tzun Pawl jun capitán, itzun ben tlol tetz:
—Tcy'aj ninu' yi xicye'j swutz yi wi'tz tajcawu', na at cob yol
cy'a'n ta'n, —stzun Pawl.
18 Bene'n tzun tcy'al sanlar yi xicy swutz yi ajcaw, itzun
taltz:
—Ja bin chinsaj ẍchakol Pawl, yi pres, nin ja cu' wutz swetz
tan saje'n wucy'al yi jun xicye'j swutzu', na at lo' cob yol cy'a'n
ta'n tetz teru', —stzun yi capitán bantz tetz yi wi'tz ajcaw.
19 Bene'n tzun ẍch'inul yi ajcawa'tz yi xicy, nintzun e' eltz
chichuc, nintzun jaktz tetz:
—¿Mbi tzun na awaj tzawal swetz? —stzun i'.
20 —Ja bixe' chiyol yi e' judiy tan jakle'n jun pawor teru' tan
bene'n ẍchakolu' Pawl ẍchiwutz yi e' wi' banl wi' tetz tnum ekl.
Scyale' yi na cyaj quibit junt claración i' poro nk'era'tz bintzi.
21 Quil tocsaju' chiyol na at mas ca'wnak chixone'n yi
ẍchibne' jun tramp te Pawl. Je tzun chiyol yi ncyal tetz Ryos:
'Quil kawan nin quil kuc'a' jalen cu'n lquim Pawl ka'n,' che'ch

bantz. Na chitzantz tan ẍch'iwe'n yi ko cu tanu' nka qui', —stzun yi xicy bantz.

22 Taje'n tzun ẍchakol yi wi'tz ajcaw yi xicytz, poro nin cawunin tetz yi cya'l talwit yi ja xa'k i' tan talche'n yi xtxolbil tetz.

Yi bene'n ticy'le'n Pawl swutz Félix jalen Cesarea

23 Che' ẍchakol tzun yi wi'tz ajcawa'tz cob capitán. Yi cyopone'n swutz nintzun cawun nin scyetz tan chibnol list quib cob cient sanlar yi ntaxk opon beluj ch'ich' tetz lak'bal, scyuch' oxc'al tu lajuj aj chej, tu cob cient aj lans tan chibene'n jalen Cesarea.

24 Nin cawun nin scyetz sanlar tan chibnol list cobox chej tan ticy'le'n nin Pawl, bantz ba'n cuntu' tz'opon i' swutz yi gobernador.

25 Nintzun bnix nin jun u'j tan yi ajcaw. Itzun ban nin yol i'-tz:

26 “I bin jalu' wutzile'n kagobernador, na waj lwal jun yos teru', na chumbalaj nin ilu'. Yi in wetz in Claudio Lisias.

27 Ja incol yi yaje'j ẍchik'ab yi e' judiy, na ja klo' cu' chibiyol. Wutzile'n cu'n in scyuch' yi e' insanlar o' opon tan colche'n ẍchik'ab yi e' judiy na nin el intxum tetz yi i' jun aj Roma.

28 Nintzun ben wucy'al i'-tz ẍchiwutz yi cyetz wi' banl chiwi' tan wital yi til.

29 Ej nin tan chiyol nin el intxum tetz yi tan tu' yi cyetz chiley ncyak'wit til. Poro le wutz wetz wajtza'kl cya'l atit til tan quime'n, nka tan toque'n quen xetze'.

30 Poro nin wit yi ja wi't txumxij jun tramp cya'n e' judiy tan biyle'n cu'n i'. Cha'stzun te ja ben inchakol swutzu' nin ja chincawun nin scyetz yi e' ak'ol til i' tan cyopone'n swutzu' tan tak'le'n chipart. Cu bin, ntina'tz cuntu' inyoltz. Tiltu' tibu',” stzun yi wi'tz ajcaw ban nintz tul u'j.

31 Quib yi ben alij scyetz yi e' sanlar, i nin tzun cyulejtz. Lak'bal tzun bene'n quicy'al Pawl. Cho'n tzun cyopone'ntz le tnum Antípatris.

32 Itzun le junt eklok nin cyaje'n cyen chijatxol yi Pawl ẍchik'ab yi e' aj chej. Chipakxe'n tzun Jerusalén yi e' sanlar yi quikan cuntu' e' bene'n.

33 Ma yi cyopone'n yi e' aj chej yi ak'ol tetz Pawl Cesarea, nintzun cyak' yi u'j tuml Pawl tetz yi gobernador.

34 Itzun yi wi't baje'n si'lel gobernador yi u'j, nintzun ben jakol tetz Pawl yi na' saje't i'. Ma yi tele'n xtxum tetz yi aj Cilicia Pawl,

35 bene'n tzun tlol tetz:

—Yil chu'l e' ak'ol awil tzinwutz swite' yi xtxolbil, —stzun yi ajcawa'tz bantz tetz Pawl.

Nintzun cawun nintz tan toque'n q'uicy'le'n Pawl le yi jun chin wutzile'n ca'l yi bnixnak tan Herodes yi tpilta' tane'n.

24

Yi jilone'n Pawl swutz Félix tan colol tib

1 Itzun yi tele'n o' k'ejtz, chicwe'n pone'n tzun Ananías yi wi'tz pale' scyuch' cobox wi' ban wi' tu Tértulo yi wi'tz yolol, nintzun e' octz swutz yi gobernador tan tak'le'n til Pawl.

2 Itzun yi ẍchakxe'n Pawl toque'n tzun Tértulo tan tak'le'n klo' til. Itzun taltz tetz Félix:

—Tan ilu' ta', at tzatzin paz skaxo'l, nin ja bnix wi'nin e'chk takle'n balaj tan yi balaj tajtza'klu'.

3 Chumbalaj nin ilu' ta' Félix. Ben k'ej ben sak katyoẍi yi e'chk takle'n yi na banu' tetz ketz.

4 Qui na kaj tz'el mas tiempu' ka'n. Qui'k tz'icy' paju' ske'j. Max c'u'lu' skibaj. Tbite'u' cob tal kayol.

5 Ja wi't el katxum tetz yi yaje'j, i' jun ak'ol chi'ch c'u'lal. I' jun ocsanl chic'u'l yi e' judiy yi ate' bene'n tzi'n wi munt. Na tzan i' tan tocse'n chic'u'l tan cyoque'n tan contri'n te yi gobierum. Bajxom i' ẍchiwutz jun tx'akaj yi na chibi'aj Nazarenos.

6 Nin klo' oc tan po'tze'n yi ketz katemplo, poro nin tx'amxij ka'n. Nin klo' o' octz tan tak'le'n caws quib yi na tal yi ketz kaley.

7 Poro quinin tak' Lisias yi cyajcawil yi e' sanlar ama'l sketz tan kak'ol caws, na nin oc pitol tib skaxo'l tan telse'n Pawl tkak'ab.

8 Cha'stzun te ja ko' saj ẍchakol swutzu' tan kalol yi til. I bin jalu' yil tz'ocu' tan pujle'n kaxo'l tz'elepon chan xtxumu' tetz cyakil yi til yi na katzan tan xtxole'n cyen teru', —stzun Tértulo bantz tetz Félix.

9 Jun tzun chitzi' yi e' mas judiy bantz te yi yol Tértulo.

10 Ma bene'n bnol yi gobernador jun techl tetz Pawl tan jilone'n, nintzun icy' tcy'al Pawl yi yoltz. Itzun taltz:

—I bin jalu' ta' na wil yi tenstzaj tunle'nu' tan pujle'n xtisya' le ketz katnumil, cha'stzun te tetz cu'n walma' yi swale' cobox inyol tan incolol wib.

11 Kol tz'ocu' tan joyle'n ju', skojank swutzu' yi txe'n el coblajix k'ej yi xna'kle'nix Jerusalén tan nachle'n Ryos.

12 Nin cya'l nin chintx'amxe't tan wak' ib tu jun wunak nka tan chimak'saje'n jun c'oloj wunak, mpe ik le katemplo, mpe ik lakak e'chk sinagoga, mpe ik tnum.

13 Quil chixcye' tan jalse'n ju' wil yi na chitzan tan tak'le'n swutzu'.

14 Ma yi wetz swale' yi mero bintzi teru'. Yi in wetz na wocsaj jun chusu'n yi na cyal cyetz yi chin juntlen nin, wech xomchin te chiRyosil yi e' kamam kate', nin na wocsaj cyakil

yi yol tetz kaley nin cyakil yi e'chk yol yi tz'iba'nt cyen cyak'un yi e' elsanl stzi' Ryos.

15 At inch'iw te Ryos quib yi quitane'n cyetz. Na kocsaj scyuch' yi chitz'ok junt tir yi e' quimnake', yi e' yi qui'c quil nin yi e' yi at quil.

16 Cha'stzun te ilenin na chintzan tan joyle'n puntil tan qui jale'n wil swutz Ryos, nka ẍchiwutz wunak.

17 “Ja el ala'ix yob yi qui na nu'lak tzone'j le intanum, nin ana' nnu'l tan tak'le'n jun oy scyetz yi e' intanum yi at tajwe'n scyetz, nin tan tak'le'n jun ofrent le templo.

18 Ya'stzun na chintzantz tan banle'n le templo yi chinoje'n cyen cobox tkan judiy swe'j yi cho'n najlche' Asia. Nsken tzun inxansaj wib swutz Ryos. Inchuc, qui'c jun wunak at swe'j, nin cya'l na chintzane't tan oyintzi' yi injale'n cya'n yi e' aj Asiaja'tz.

19 E' tzun klo' nchu'ltz tan tak'le'n wil swutzu' ko at nin wil ẍchiwutz.

20 Poro ba'n bin cyal tzaj yi e' yaje'j yi ko jal wil cyak'un yi e' wi' banl wi' tetz tnum Jerusalén yi inchakxe'n cya'n.

21 Nka ya'tz wiltz yi walol scyetz: ‘Atin bin tzone'j tan tbite'n wil tan tu' yi na wocsaj yi at itz'e'n junt tir ẍchixo'l alma',’ chinch bantz scyetz, —stzun Pawl tetz Félix.

22 Ma yi baje'n tbital Félix yi yola'tz, nintzun cu' makol yi xtisya'tz, na at le wi' i' yi mbi na cyocsaj yi e' creyent. Nintzun ben tlol scyetz:

—Yil cu'ul Lisias yi wi'tz cyajcawil yi e' sanlar Jerusalén, kalena's tzun kawi'tz cu'n wi' yi ixtisya', —stzun Félix bantz scyetz.

23 Nintzun cawun nin tetz yi capitán tan toque'n tan q'uicy'le'n Pawl, poro qui tz'amlij mas tkanil. Nin cawun nin tetz yi capitána'tz tan tk'ol ama'l scyetz yi e' tamiw Pawl tan chic'a'chal, nin tan chixajsal.

24 Itzun yi ticy'e'n cobox k'ejtz nin xtxum Félix tuml Drusila yi txkel, yi i' jun xna'n yi judiy, tan ẍchakle'n Pawl. Na yi tajbil i'tz yil tbit yi mbi'tz yi na cyocsaj wunak te Jesucristo.

25 Toque'n tzun Pawl tan xtx'olche'n xo'l tetz Félix yi chin tajwe'n cunin tan chibnol tane'n yi e'chk takle'n balaj, nin yi tajwe'n tan chimakol quib te yi e'chk takle'n cachi'. Ncha'tz tal i' scyetz yi sbajok jun xtisya'i'n tzantzaj. Saje'n tzun jun chin xobe'n tetz Félix, cha'stzun te bene'n tlol tetz Pawl:

—Stzicu'n lo'. Quilo'k. Yil tz'ama'lix inwutz, nintzun cẍinchak junt tir tan atxolil mas yi xtxolbile'j swetz, —stzun Félix bantz tetz Pawl.

26 Na yi tajbil Félix i'tz yi nink tak' Pawl xo'c tetz tan tele'n liwr. Cha'stzun te ala' cu'n tir ẍchak i' Pawl tan jilone'n tuch'.

27 Poro yi ticy'e'n cob yob, toque'n tzun Porcio Festo tetz xel Félix. Nintzun cyaj tk'ol Félix Pawl xetze' tan jale'n mas k'ej i' ẍchiwutz yi e' judiy yi qui na cyocsaj.

25

Yi c'uchul Pawl tan jilone'n tetz César yi wi'tz ajcaw tetz Roma

1 Yi tele'n ox k'ej yi sken opon Festo le tnum Cesarea bene'n tzun i'-tz tan xo'n le tnum Jerusalén.

2 Cyoque'n tzun e' wi'tz pale' swutz, scyuch' e' bajxom cyetz judiy tan tak'le'n til Pawl. Nintzun cu' chiwutz tetz,

3 tan bnol pawor scyetz tan saje'n ẍchakol i' Pawl Jerusalén, na sken bixe' chiyol tan chibnol jun tramp tbe' tan quimse'n Pawl.

4 Stza'wel tzun Festo yi chiyoltz:

—Cho'n at Pawl xetze' Cesarea kale atit imbembil tetz coboxt k'ej.

5 Ba'n cxomwok nin swe'j, yi axwok yi ama'l tu' iwutz, nin ko at til yaj ba'n tzun tzitalwok swetz, —stzun Festo scyetz.

6 E'chk wajxok nka lajuj pe' k'ej cyaj cyen Festo Jerusalén. Kalena's tzun tpone'ntz Cesarea. Itzun le junt ekloktz c'olewe'n tzun le pujbil xtisya', nintzun cawuntz tan tpone'n Pawl swutz i'.

7 Ma yi tpone'n Pawl swutz i', nintzun e' baj cyen nil yi e' judiy yi cho'n chisaje'n Jerusalén, tan tak'le'n til Pawl. Chin ch'on nin til Pawl cyak' poro qui'c xe'.

8 Xe'te'n tzun Pawl tan yol tan colol tib:

—Cya'l cunin injuchwit wil, mpe ik te kaley yi o' judiy, mpe ik te yi katemplo, mpe ik te kawutzile'n César, —chij Pawl scyetz.

9 Inti Festo i taj tan toque'n mas k'ej i' ẍchiwutz yi e' judiy, itzun ben tloltz tetz Pawl:

—¿Qui ptzun na awaj cẍben Jerusalén? Ba'n kaban tane'n yi axtisya' chone'j, —stzun u'lij Pawl tan Festo.

10 Itzun tal Pawl:

—¿Mbi tzun tzinjoy nintz? ¿Nk'e'tz ptzun cho'n atin swutz yi pujbil xtisya' César? na ya'stzun yi wetz impujbil xtisya'. Nin at swutzu' yi cya'l na injuchwit wil ẍchiwutz yi e' intanum judiy.

11 Ma yi ink juchul il, nin yi atk jun takle'n mimban yi ba'n chinquim ta'n, ba'n tzun chinquimtz. Poro ko cya'l atit xe' yi wil yi na chitzan tan tak'le'n, cya'l tzun jun xcye' tan injatxle'n ẍchik'ab. Nicy'pon bina'stz swutz César, —stzun Pawl bantz tetz Festo.

12 Yi wi't jakol Festo tajtza'kl scyetz yi e' ak'ol tajtza'kl i', bene'n tzun stza'wel yi yol Pawl:

—Yi ko cho'n na awaj cẍben swutz César, ya'tz nin atit awopombiltz, —stzun u'lij Pawl tan Festo.

Yi tpone'n Pawl swutz rey Agripa tu Berenice

13 Itzun yi tele'n cobox k'ej cyopone'n tzun yi rey Agripa tu Berenice yi txkel tan talche'n jun yos tetz Festo le tnum Cesarea.
14 Ala' tzun k'ej e' a'tijtz, nintzun xtxol Festo yi xtisya' Pawl tetz rey Agripa. Itzun taltz tetz:

—At jun yaj at cyen xetze' tan Félix.

15 Itzun yi xna'ke'ntz Jerusalén nintzun e' baj opon yi e' wi'tz pale' scyuch' yi e' wi' banl wi' cyetz judiy tan talche'n swetz tan wak'ol caws i'.
16 Itzun wal wetz scyetz yi nk'era'tz bin chicstumbr yi e' aj Roma tan jatxle'n jun wunak tan cwe'n quimsa'n yi ko ntaxk ak'lij ama'l tetz tan colol tib ẍchiwutz yi e' ak'ol til.
17 Itzun yi cyulake'n yi e' ak'ol til tzone'j quinin tzun ben mas tiemptz, na ninin le junt eklok yi inc'olewe'n le pujbil xtisya', yi inchakol yi jun yaja'tz.
18 Le wutz wetz wajtza'kl je til yaje'j, poro cya'l jun yi jak tal yi wetz yi na icy' tinc'u'l, na apart yi til yi cyal swetz.
19 I tu' cyetz chicstumbr yi na cyocsaj, ya'stzun til Pawl cya'n. Ej nin yi junt til i'tz tan paj yi na tal yi itz' yi Jesús yi quimnak.
20 Nintzun sotz cu'n inc'u'ltz tan xtxumle'n, bene'n tzun injakol tetz yi ko ya'tz tajbil tan bene'n Jerusalén tan banle'n tane'n yi xtisya'tz.
21 Jak tzun i'-tz tan ticy'e'n swutz kawutzile'n Augusto yi wi'tz kajcaw. Incawune'n tzuntz tan toque'n i' xetze' jalen cu'n tzinchak nin swutz César, —stzun Festo tetz rey Agripa.
22 —Na klo' waj lwit yi jilon yi jun yaja'tz, —stzun yi rey Agripa tetz Festo.

—Ba'n bin tbitu' yi yol i' eklen, —stzun Festo tetz.

23 Itzun le junt eklok, wi'nin tzun alegr bajijtz yi cyopone'n Agripa tu Berenice tpilta'. Cyoque'n tzun tpilta' scyuch' e' chibajxom yi e' sanlar scyuch' yi e' bajxom tetz tnum. Ẍchakxe'n tzun Pawl tan Festo.
24 Bene'n tzun tlol Festo scyetz:

—Ilu' rey Agripa, nin cyakil e'u' yi ate'u' ske'j tzone'j, je bin jun yaje'j. Cyakil yi e' judiy chin chija'j nin bantz swe'j tan xochle'n i' tzone'j nin Jerusalén tan tele'n cu'n swutz.
25 Poro cya'l nin jale't til wa'n tan quime'n, nin i' te'n nin i' jakon tetz tan ticy'e'n swutz kawutzile'n Augusto yi wi'tz kajcaw. Ja tzun wi't bixe'-tz wa'n tan bene'n inchakol swutz.
26 Poro cya'l bin jale't puntil wa'n tan bene'n intz'ibal yi til swutz Augusto yi César. Cha'stzun te mu'l wucy'altz ẍchiwutzu'

nin swutzu' ilu' rey Agripa. Ma jalu' yil wi't baj chich'otilu' stzi', na waj yil cyak'u' jun xe' swetz tan bene'n intz'ibal tetz Césa*r*.
27 Na le wutz wetz wajtza'kl, qui'c xtxolbil ko tul tzinchak nintu' jun pres nin qui'c til lwak' nintz, —stzun Festo bantz.

26

Yi jilone'n Pawl tan colol tib swutz rey Agripa

1 Bene'n tzun tlol Agripa tetz Pawl:
—Wak'e' ama'l tzatz tan acolol awib. Ba'n cẍjilon, —stzun Agripa tetz.
Je'n tzun tk'ol Pawl yi k'abtz nintzun octz tan yol tan colol tib:
2 —Ma jalu' ilu' rey Agripa, wi'nin na chintzatzin yi atin swutzu' tan incolol wib te cyakil e'chk xtxolbil yi cu'nak chijalul yi e' judiy swe'j.
3 Mas tcu'n na chintzatzin na elnak xtxumu' te cyakil yi ketz kaley yi o' judiy tu yi e'chk oyintzi' yi at skaxo'l. Cha'stzun te ta', max c'u'lu' tan tbitalu' cobox inyol, —stzun Pawl tetz.

Yi xtxolil Pawl yi ẍe'n cu'n sajle'n i', yi i' tzaj parisey

4 "Quilnak yi e' intanum judiy yi mbi cunin imbanakin yi in tzaj xicy, na cho'n najlchin le weri intanum Jerusalé*n*.
5 Nin elnak chitxum tetz yi mbi cu'n imbanak yi in tzaj parisey, na wi'nin q'uixbel tan je'n pone'n jun yaj te chiley yi e' parisey, na mas tcu'n q'uixbel swutz cyakil e'chk kacstumbr. Poro inxcye'nak te kacstumbra'tz. Nin ko na cyaj, ba'n cyal yi bintzinin yi inyole'j.
6 Ma jalu' ta', na tzan yi jun xtisya'i'n swe'j tan tu' yi at inch'iw te yi oy yi suki'nt tan Ryos scyetz e' kamam kate'.
7 Poro nk'e'tz ntin in at inch'iw te'j ma na ncha'tz cyakil yi e' xonl Israel yi coblaj cu'n k'u'j. At len chich'iw tan chije'n pone'n te yi suki'nt tan Kataj Ryos sketz, na sk'ejl nin lak'bal na chitzan tan banle'n chimunl swutz Ryos. Ta' Agripa, tan tu' yi at inch'iw te yi jun oya'tz yi suki'nt tan Kataj Ryos scyetz e' kamam kate', ya'stzun wil cyak'un yi e' intanum judiy.
8 Ma jalu' e'u' intanum, na waj yil tzinjak scyeru': ¿Xan pe' yil kocsaj yi xcyek Ryos tan kitz'e'n junt tir ẍchixo'l alma'? Qui', nk'e'tz xan na ya'stzun na kocsaj len.

Yi xtxolil Pawl yi ẍe'n cu'n ocnak i' tan chibuchle'n yi e' creyent

9 "Bintzinin yi tenẍchan wocsal yi chin tajwe'n cunin tan inmakol yi bi' Jesú*s*.
10 Ya'stzun banakin Jerusalé*n*. Wi'nin kajwutz yi xansa'nche't yi ocnake' wa'n xetze' na cyak'nak yi e' wi'tz

pale' ca'wl swetz tan cyoque'n wa'n. Nin wak'nak intzi' yi cyoque'n tan chiquimse'n jujun.

11 Ala' tir no'cnakin tan chibuchle'n yi e' creyent lakak sinagoga. Nin imbanak puers scyetz tan cyoque'n tan jisle'n Jesús. Nin tan paj yi wi'nin chi'che'n inc'u'l scye'j xna'knakin tan chibuchle'n lakak tnum, mpe joylajk.

Yi xtxolil Pawl yi ẍe'n cu'n tocsal
(Hch 9.1-19; 22.6-16)

12 "Ya'stzun wajbil yi xna'ke'n Damasco tan chica'wl yi e' wi'tz pale'. Cy'a'n chi ort wa'n.

13 Ma jalu' ta' rey Agripa tbit tzaju', te yi na chinxon tbe' tan wupone'n Damasco, e'chk chajcu'n k'ej lo' yi bene'n wilol jun chin pak'puchal yi cho'n saje'n tcya'j. Mas tcu'n na txekun swutz yi tkan k'ej. Cho'n cwe'n mule'n swibaj scyuch' yi e' yi xomche' swe'j.

14 Cyakil cu'n o', o' opon trimpujtz wuxtx'otx'. Nintzun ben wital jun yol yi cho'n jilone'n tzaj swetz le ketz kayol yi o' hebreo, itzun taltz: 'Saulo, Saulo, ¿nxac na cẍtzan tan imbuchle'n? poro aẍte'n na abiy awib, chi na ban jun mam tor tan xajle'n yi puy,' chij yi juna'tz ban tzajtz.

15 "Bene'n tzun intza'weltz: '¿Na' scyetz ilu' Ta'?' chinch banintz. 'I ina'tz Jesús yi na cẍtzan tan buchle'n.

16 Ma jalu' sicy'e'n awib, nin txiclije'n. Na cẍocopon wa'n tetz inchakum tan xtxole'n yi xtxolbil yi mawil tu e'chk xtxolbil yi tzawile'. Ya'stzun xac minchaj wib tzawutz.

17 Cẍincole' ẍchik'ab atanum nin ẍchik'ab yi e' yi nk'e'tz e' judiy, kale cẍinchak nint.

18 Cẍinchake' nin tan tele'n pacx te chiwutz tan cyaje'n cyen quilol yi tz'o'tz wutzil, bantz pujxe'n yi bintzi cya'n. Cẍinchake' nin tan cyaje'n cyen quilol yi ca'wl Bayba'n nin tan cyoque'n jak' ca'wl Ryos. Nin ncẍben inchakol scye'j tan jale'n cuybil chipaj nin tan cyoque'n cyajlal yi e' xansa'nche't. Ya'stzun sbajoktz tan tu' yil k'uke' chic'u'l swe'j,' chij i' bantz swetz," stzun Pawl tetz rey Agripa.

Yi c'ulutxumil Pawl jak' ca'wl Kataj

19 "Ma jalu' ta' rey Agripa, qui impaj yi jun ca'wla'tz yi cho'n saje'n tcya'j.

20 Na bajx xna'ke'n Damasco tan xtxole'n. Pontzaj tlen xna'ke'ntz Jerusalén, tu cyakil yi e'chk luwar cwent Judea. Ncha'tz xna'knak tan xtxole'n scyetz yi e' yi nk'e'tz e' judiy. Wal scyetz yi chin tajwe'n cunin tan chitx'ixpul cyajtza'kl nin tan chixome'ntz te tajbil Ryos. Nin wal scyetz yi tajwe'n cunin tan chibnol yi e'chk takle'n yi na ẍchaj yi bintzinin ja chitx'ixpuj cyajtza'kl.

21 Tan tu' yi ya'tz mimban, cha'stzun te cyoque'n yi e' judiy
tan intz'amle'n le templo. I klo' cyaj tan incwe'n chiquimsal.
22 Poro Ryos ch'eyanl wetz sajle'n tunintz. Cha'stzun te atin
tzone'j ẍchiwutzu' e'u' nim juy. Ej nin ntin na chintzan tan
xtxole'n yi e'chk xtxolbil yi alijt cyen cyak'un yi e' elsanl stzi'
Ryos tentz, nin tan k'ajtzun Moisés.
23 Na alijt cyen cya'n yi chin tajwe'n cunin tan quime'n yi
Cristo. Poro i' yi bajx yi stz'itz'ok ẍchixo'l alma'. Ncha'tz ẍchaje'
i' yi bintzi scyetz yi e' katanum, nin scyetz yi e' yi nk'e'tz e'
katanum," stzun Pawl bantz tetz rey Agripa.

Yi toque'n Pawl tan talche'n tetz rey Agripa tan tocsal yi yol Ryos

24 Itzun yi na tzan i' tan xtxole'n yi yola'se'j tan colol tib,
bene'n tzun tlol Festo tetz, poro chin wi' nin bantz tan yol,
itzun taltz:
—Pawl, ja lo' oc yab tawi', tan paj yi wi'nin chusu'n abanak,
—stzun Festo tetz Pawl.
25 Poro itzun ben tlol Pawl:
—Nk'e'tz in yab ta' Festo, ntin na chintzan tan xtxole'n yi yol
yi bintzinin tetz, nin i'tz jun yol yi at xtxolbil.
26 Na bita'nt tan rey Agripa yi xtxolbile'j. Cha'stzun te nk'e'tz
cob inc'u'l yi na chinjilon tetz. Na le wutz wetz wajtza'kl sak
cu'n swutz i' cyakil yi e'chk xtxolbile'j. Na iẍkaj ewun cu'nk
baje'n yi xtxolbil yi na wal nin, —stzun Pawl tetz Festo.
27 —Ta' rey Agripa, ¿na pe' tocsaju' chiyol yi e' elsanl stzi'
Ryos yi tz'iba'nt cyen? Na el intxum tetz yi na tocsaju', —stzun
Pawl bantz tetz rey.
28 —¿Coboxe'n tzun ayol cxcyewe't tan wocse'n tk'ab Cristo
tane'ntz tzawutzatz? —stzun Agripa.
29 Itzun bent tlol Pawl:
—Ya'stzunk tulej Ryostz. Mpe cobe'nk yol mpe wi'nink yol,
tz'oque'tu' chi wutane'n wetz jalu', poro nk'e'tz tul caren chi
wutane'ne'j. Nin nk'e'tz ntin ilu' na waj tz'ocu' tk'ab Ryos, ma
na ncha'tz cyakil yi e' yi na chitzan tan tbite'n inyol, —stzun
Pawl tetz rey Agripa.
30 Yi wi't baje'n yolol yi yola'tz, je'n tzun txiclok yi rey tu yi
gobernador tu Berenice scyuch' yi e' yi c'olẍche' scye'j.
31 Itzun yi sken wi't el chiẍkansal quibtz nin e' baj jilon cu'ntz
squibil quib. Itzun cyaltz:
—Pues cya'l atit til tan tele'n cu'n swutz nka tan toque'n
xetze', —che'ch tzun bantz.
32 Itzun tal Agripa tetz Festo:
—Ba'n klo' tz'el liwr yi yaje'j yi qui'k nc'uch tan ticy'e'n swutz
César.

27

Yi bene'n ticy'le'n Pawl Roma

1 Itzun bantz yi bixewe'n tan kabene'n wi a' tan kopone'n
Italia, jatxle'n tzun Pawl scyuch' cobox pres tk'ab jun capitán
yi na bi'aj Julio. I' jun capitán tetz yi companiy yi na bi'aj tetz
Augusto.
2 Koque'n tzuntz tc'u'l jun barc cwent tetz yi tnum Adramit,
yi cho'n at bembiltz lakak e'chk ujbil barc cwent tetz Asia.
Kicy'e'n tzun wi a'. Xomij Aristarco ske'j, jun aj Macedonia
yi cho'n najlij Tesalónica.
3 Le ca'p k'ej tzun kopone'ntz Sidón. Nintzun tak' Julio lisens
tetz Pawl tan bene'n scye'j yi e' tamiw tan chic'a'chal, na nin
el k'ajab Julio te Pawl.
4 Koque'n nin tzun junt tir tc'u'l barc nin o' icy'tz. Poro tan
paj yi cho'n na saj tojkbil cyek'ek' skawutz cho'n tzun cyaje'n
cyen Chipre le kamax.
5 Itzun yi wi't kicy'ake'ntz naka'jil Cilicia tu Panfilia, cho'n
tzun kopone'ntz Mira, jun tnum cwent Licia.
6 Jale'n tzun junt barc cwent Alejandría tak'un yi capitán.
Cho'n at bembil yi barca'tz Italia. Koque'n tzuntz tc'u'l.
7 Ala' tzun k'ej o' bantz wi a', na chin cheb cunin na xon
barc wi a'. Pentlen tunin kopone'ntz swutze'l tzaj Gnido.
Kicy'ake'ntz naka'jil yi stzi' tx'otx' swutze'l tzaj Salmón.
8 Kale'n nin tzun il kicy'e'n cu'ntz wi a' tzi mar. Kopone'n
tzuntz le jun ama'l yi na bi'aj Balaj Ujbil Barc. Naka'j tzun at
yi tnum Lasea.
9 Itzun yi sken wi't el nim tiemp ka'n le jun ama'la'tz, nin yi
sken wi't jal q'uixbel tan kaxone'n wi a', toque'n tzun Pawl tan
talche'n jun tajtza'kl yi aj tolinl barc tan qui kicy'e'n kale ato't,
na nsken wi't icy' k'ejlal tan muc'le'n we'j.* Na na icy' cuntu'
yi jun k'ejlala'tz yi na xe'tij k'alaj.
10 Je tzun tal Pawl scyetz:
—Ma jalu' e'u' wamiw, le wutz wetz wajtza'kl qui't sc'ul
yil kicy' wi a'. Na slo'onk yi barc tu yi ektz nin ncha'tz o',
skaquimok lo', —stzun Pawl bantz scyetz.
11 Poro mas tcunin xome'n wi' yi capitán te yi tajtza'kl yi aj
tolinl barc tu yi taw barc swutz yi tajtza'kl Pawl.
12 Ncha'tz wi'nin e' yi xom chiwi' te yi taw barc tan cyaje'n
cyen quilol yi jun ujbil barca'tz na ploj yi ama'l kale ato't lakak
e'chk k'alaj. I klo' cyaj tan kopone'n Fenice, jun ujbil barc
cwent tetz Creta, yi na xmayin nin ticy'e'n tzi'n nin toque'n
tzi'n. Ya'stzun klo' cyajbiltz tan kacyaje'n cyen jalen klo'
ticy'e'n tiemp tetz k'alaj.

---

* **27:9** Lv 23.27, 29.

Yi xe'te'n yi jun chumam cyek'ek' wi mar

13 At tzun mu'ӈ tal cyek'ek'tz saj bnol tibtz cwe'n tzi'n. Itzun le wutz yi cyetz cyajtza'kl yi sken chicambaj yi cyetz cyajbil. Je'n tzaj tzun chijutul yi e'chk tz'amol tetz barc xe a'. Kicy'e'n tzuntz wi a' naka'jil Creta.

14 Itzun le rat nin xe'te'n jun chin wutzile'n cyek'ek' yi cho'n saje'n je'n tzi'n.

15 Toque'n tzun cyek'ek' tan tolpene'n barc. Quinin tzun xcye' barc te walor cyek'ek'. Kak'ol tzun kib tk'ab cyek'ek' nintzun o' ben pitoltz.

16 Cho'n tzun kicy'e'n cu'ntz wutz coc jun tal juy isla yi na bi'aj Clauda. Kale'n nin tzun il o' bantz tan colche'n yi tal ne'ӈ barc yi jutu'n tan yi jun chin wutzile'n barc kale ato't.

17 Yi wi't chixcyewe'n tan kinleje'n tzaj yi ne'ӈ barc, kalena's tzun cyoque'ntz tan c'alche'n xe c'u'l yi nim barc tan qui tele'n jakxuj. Cwe'n tzaj tzun kapujul yi e'chk xbu'ktz, na wi'nin chixobe'n na ko tzun ӈe'n kopon le ama'l Sirte, kale qui'cle't mas xe' a'. Pitij cho' nin tzuntz tan cyek'ek'.

18 Kale'n nin tzun il ato' cuntz tk'ab jun chin wutzile'n cyek'ek' abal. Itzun le ca'p k'ej nintzun o' octz tan jo'le'n len e'chk ektz yi cy'a'n tan barc.

19 Ma le toxi'n k'ejtz nintzun el kac'oxol yi e'chk ma'cl yi na xcon tul barc.

20 Ala' tzun k'ej quinin kil wutz k'ej tu yi e'chk tx'uml. Caws nin tzun ato' cu'nt tk'ab jun chin wutzile'n cyek'ek' abala'tz. Qui'ct nin kach'iw tan kaclaxe'n.

21 Ala' cunin tzun k'ej qui o' wantz. Je'n tzun txiclok Pawl ӈchixo'l nintzun ben tlol scyetz:

—E'u' wamiw, chumbalaj nin klo' ban yi nink e' xomu' te inyol yi wal scyeru' yi qui klo' o' eltzaj Creta. Na ntintu' jun lo'one'n tu jun tz'ako'n mu'l kabne' tzone'j.

22 Ma jalu' quiwixk bin chic'u'lu', na cya'l nin jun sotzok scyeru', ma na ntin yi barc slo'onk.

23 Na yi ma's lak'bal ja ӈchaj tib jun ángel tetz Ryos tzinwutz, yi Ryos yi atin wetz tk'ab, yi Ryos yi na imban inmunl swutz.

24 Je tzun ntal swetz: 'Pawl, quil cxob, na chin tajwe'n cunin tan awupone'n swutz César. Tan aӈ, Ryos lchicolon cyakil yi e' yi xomche' tzawe'j le barc.'

25 Cha'stzun te e'u' wamiw, quiwixk bin chic'u'lu', na na wocsaj yi tz'elk cu'n Ryos te yi ma'lchij swetz ma's.

26 Chin tajwe'n cunin tan kanoje'n pon te jun isla, —chij Pawl bantz scyetz.

27 Itzun le cyajlaji'n ak'bal yi kasajle'nix pitij tan cyek'ek' wi mar Adriático e'chk nicy'ak'bal lo', le wutz cyajtza'kl yi e' aj tolinl barc yi txant tan cyopone'n tzi tx'otx'.

28 Cyoque'n tzuntz tan ma'le'n xe' yi a'. Junak tzun ja' yi xe'. Chibene'n nin tzun mu'ӈ nin e' oc junt tir tan ma'le'n. O'lajt tcu'n tu' ja' yi xe'.
29 Chixobe'n tzun yi e' tolinl barc na ko tzun noj quen barc te e'chk c'ub yi ate'n tzaj xe a'. Bene'n tzun chitxuk'pil cyaj tz'ambil tetz barc xe a' wutz coc len barc. Nternin tzun na chipek' yi ӈe'nk tan tule'n chan skil.
30 Cyoque'n tzun yi e' aj tolinl barc tan joyle'n ju' tan cyele'n klo' ojk. Cwe'n tzun yi ne'ӈ barc cya'n wi mar tan ӈkanse'n nin klo' yi e'chk tz'ambil ju' barc, na i klo' cyaj tan ko' cwe'n chisubul tan cyele'n klo' ojk.
31 Bene'n tzun tlol Pawl tetz yi capitán scyuch' e' sanlar:
—Ko quil chicyaj yi e' aj tolinl tzone'j tc'u'l barc nkaben mulk'uj xe a'. Qui'c rmeril tan kaclaxe'n, —chij Pawl bantz scyetz.
32 Cwe'n tzun chitamol yi e' sanlar yi e'chk tz'amol tetz yi ne'ӈ barc, nintzun cyaj tx'akxuj te ne'ӈ barca'tz.
33 Itzun yi picy'paxe'n tan tule'n skil, toque'n tzun Pawl tan chimoxe'n tan chiwane'n. Itzun taltz scyetz:
—Cyajlajix k'ej jalu' yi qui na chiwitu', nin qui'c nin na chibajsaju'.
34 Cha'stzun te na che' inmoxu' tan chiwane'nu' tan jale'n chiwaloru', na qui'c nin jun xi'il chiwi'u' yi nink tx'akxij, —chij Pawl bantz scyetz.
35 Yi wi't tlol Pawl yi yole'j scyetz, je'n tzun stz'amol Pawl yi wa'-tz nin tzun tyoӈin tetz Ryos. Ӈchiwutz cu'n cyakil wunak cwe'n tzun piӈul yi wa'-tz nintzun octz tan wa'a'n.
36 Quiwixe'n tzun chic'u'ltz nin e' baj octz tan wa'a'n.
37 Cob cient oxc'al tu waklaj kaxone'n ato' tc'u'l barc.
38 Yi wi't noje'n chic'u'l, cyoque'n tzuntz tan jo'le'n len yi ixi'n triw wi a' tan sasaxe'n yi barc.

Yi bene'n mulk'ij barc xe a'

39 Itzun yi tule'n skil quinin tzun kajskej wutz yi luwar kale o' opone't. Bene'n tzun quilol kale na ocopone't jun tzanla' tul mar. Samlic' cu'n tzun attz stzi'. Chitxumul tzuntz tan telempon yi barc cyak'un wi samlicy'.
40 Cwe'n tzun chitamol yi e'chk stz'ambil barc, nintzun baj cyaj cyen quiloltz xe mar. Ite'n nin tkuja'tz baje'n chipujul yi e'chk timonil barc, nintzun je' cyak'ol yi xbu'k yi na oc te ju' barc. Cyoque'n tzuntz tan pile'n tan cyele'n pone'n wi samlicy'.
41 Cho'n tzun kopone'ntz kale na c'ulwit tib yi pak'bil mar. Ya'stzun bene't ӈuk'il barc yi ju'-tz tc'u'l xk'ol. Qui't nin tzun yucantz. Baje'n len tzun kotx'puj yi wi' cy'ach barctz tan yi walor yi pak'bil mar.

42 Nintzun klo' e' oc yi e' sanlar tan chiquimse'n yi e' pres na
ko tzun at e' che'l ojkujtz wi a'.
43 Toque'n tzun yi chibajxom yi e' sanlar tan chimakle'n na
na taj i' tan claxe'n Pawl. Cawune'n tzun yi chibajxom scyetz
e' sanlar yi ba'n chijichin, tan chibene'n bajx wi a' tan cyele'n
pon stzi'.
44 Itzun yi e' mas, at e' e' opontz wi'ak e'chk takle'n yi at tc'u'l
yi barc. Cyakil cunin tzun kaclaxe'ntz, na o' icy'u'l len tzi a'.

28

Yi mbi mban Pawl Malta

1 Itzun yi wi't kaclaxe'n, kubital tzuntz yi Malta bi' yi jun
islaja'tz.
2 Itzun yi e' wunak yi najlche' le ama'la'tz, penin sk'il ko'
chic'ulultz, nintzun cu' jun k'ak'tz cya'n na na tzan abal nin
wi'nin che'w. Sk'il nin cyak'ol ama'ltz sketz.
3 Ma Pawl xtx'amxe'n tzaj tzun cobox k'ab tze' yi skejt ta'n.
Toque'n tzun c'oxoltz wi k'ak'. Poro tele'n tzaj tzun ojkuj jun
lubaj tan walor k'ak'. Cyenin tzun bene'n tan ẍchaye'n yi k'ab
Pawl.
4 Itzun yi bene'n quilol yi e' yi najlche' nintz, yi ch'inl quen
yi lubaj te k'ab Pawl, cyalol tzuntz squibil quib:
—Biyolnak lo' yi jun yaje'j, na ja clax i' xe mar poro quinin
tz'el i' swutz, —che'ch tzun bantz squibil quib.
5 Je'n tzun ẍchitul yi k'abtz wi k'ak'. Tpone'n tzun tx'akxuj
tetz lubajtz tk'ak'. Qui'c nin tzun ban Pawltz.
6 Itzun yi e' wunak na chich'iwan tan je'n mal Pawl nka tan
tpone'n cuch'puj tzi'n tan quime'n. Poro yi quilol yi qui'c ban
Pawl, je'n tzun chitx'ixpul cyajtza'kl, nintzun cyaltz:
—Ryos lo' i', —che'ch bantz.
7 At tzun jun yaj yi na bi'aj Publio. Wi' banl wi' i' tc'u'l yi jun
ama'la'tz. At tzun ca'l i'-tz naka'j. I' tzun ak'on kaposar tetz ox
k'ej.
8 Itzun yi kopone'n, coylij yi taj Publioja'tz wi xtx'ach. K'a'kl
i' at, nin xcoc'. Tocompone'n tzun Pawl tan xmaye'n. Itzun yi
nsken wi't nach Kataj, je'n tzun tk'ol Pawl yi k'abtz tibaj, nin
ul yos tuch'.
9 Yi bene'n lo'on stziblal, cyule'n tzaj tzun cyakil yi e' yabi'ẍ
yi ate'-tz tul yi jun isla, nin baj ul len yos scyuch' tan porer
Kataj.
10 Wi'nin oy cyak'tz sketz. Ej nin ncha'tz yi txant tan kicy'e'n
wi a' cyoyil tzun yi e'chk takle'n yi mbi cu'n tajwe'n sketz.

Yi tpone'n Pawl Roma

11 Itzun yi ticy'e'n ox xaw, cho'n tzun kicy'e'ntz tc'u'l junt
barc cwent tetz yi tnum Alejandría. Cho'n ticy'e'n k'alaj ka'n

le jun islaja'tz. Te yi jun barca'tz banij quen yi teblal Cástor tu Pólucs te'j. Ya'stzun chiryosil yi e' taw barc.

12 Itzun yi kopone'n Siracusa ya'stzun o' a'te't ox k'ejtz.

13 Kele'n tzuntz, cho'n tzun kicy'e'ntz stzi'e'nle'n a' jalen cu'n kopone'n Regio. Le junt eklok xe'te'n tzun jun cyek'ek'tz yi cho'n saje'n wutz kacoc. Cob tzun k'ej o' opone't-tz jalen Puteoli.

14 O' nojopon tzuntz scye'j yi e' kajwutz yi ate'-tz nintzun cu' chiwutz tan ka'te'n juk k'ej scye'j. Kicy'e'n tzuntz tan kopone'ntz Roma.

15 Ma yi baje'n quibital yi e' kajwutz yi at kopombil Roma, cyele'n tzaj tzun tan kac'ulche'n. Cho'n cyule'n tan kac'ulche'n le tc'a'ybil yi na bi'aj Apio, tu yi luwar yi na bi'aj Ox Witbil. Ma yi e' bene'n tilol Pawl yi e' kajwutz yi e' ul tan kac'ulche'n, tyoẍine'n nin tzun tetz Kataj, nin quiwix talma'-tz.

16 Ma yi kopone'n Roma che' jatxol yi capitán yi e' pres tk'ab yi chibajxom yi e' sanlar, ma Pawl ak'lij ama'l tetz tan ta'te'n tc'u'l jun tetz c'mo'n ca'l. Poro ilenin xomche' sanlar tan q'uicy'le'n i'.

Yi xtxolil Pawl yol Kataj le tnum Roma

17 Itzun yi tele'n ox k'ej che' ẍchakol tzun Pawl yi e' bajxom cyetz judiy. Ma yi chichamol quib toque'n tzun Pawl tan yol scyetz:

—I bin jalu' e'u' intanum, cya'l na noque't tan chipo'tze'n katanum mpe ik tan telse'n k'ej chicstumbr yi e' kamam. Yi wetz qui'c wetz wil poro ja chinjatxlij ẍchik'ab yi e' aj Roma jalen Jerusalén.

18 Yi wi't baje'n chich'otil yi e' aj Roma intzi', nne'l tzun klo'-tz liwr, na cya'l jale't wil cya'n tan incwe'n chiquimsal.

19 Poro yi cyoque'n yi e' judiy tan tak'le'n wil, cwe'n tzun intxumultz yi chin tajwe'n cunin tan wicy'e'n swutz César yi wi'tz kajcaw tzone'j Roma, poro qui na waj lwak' quil yi e' intanum.

20 Cha'stzun te ja che' inchaku' tan wilol chiwutzu' nin tan kajilone'n scyuch'u'. C'alij chin tan caren, poro tan tu' yi at inch'iw tan inclaxe'n chi quitane'n cyakil yi e' katanum yi e' aj Israel, —stzun Pawl bantz scyetz.

21 —Cya'l mu'le't u'j Judea yi na jilon te'ju', nin cya'l mu'lakit jun katanum tan tak'le'n tilu' nka tan yolche'nu'.

22 Poro na kaj kubit teru' yi mbi na elepont yi na tocsaju', na alchok tunin na tzane't yolche'n yi qui'c xac yi jun ac'aj chusu'ne'j, —che'ch yi chiwi' banl wi' yi e' judiy yi najlche' Roma.

23 Bixewe'n tzun jun k'ejtz cya'n tan quibital yi xtxolbil yi na kocsaj. Wi'nin tzun e' e' opontz kale atit yi posar Pawl.

Jalchan tzun xe'te'ntz tan xtx'olche'n xo'l scyetz, nin baj cu'n k'ejtz ta'n tan xtxole'n yi ẍe'n cu'n sbne' Ryos tan cawu'n, nin xcon yi ley Moisés ta'n, tu cyakil yi tz'iba'nt cyen cyak'un yi e' elsanl stzi' Ryos tentz. I klo' taj yi ẍe'nk tan chitx'ixpul cyajtza'kl tan cyocsal yi Jesús i' yi Cristo.

24 At tzun e' cyocsaj yi yol yi tal Pawl scyetz, nin at e' yi quinin cyocsaj.

25 Yi cyaje'n, quinin tzun c'ul tib chiyoltz. Je tzun ben tlol Pawl scyetz:

—Bintzinin yi xtxolbil yi talnak yi Espíritu Sant scyetz e' chimamu' tan Isaías yi elsanl stzi' Ros:

26 ‘Quilo'k ẍchixo'l yi e' wunake'j, nin txolaj scyetz:
Tzitbite'wok poro quinin tz'el itxum tetz.
Tzitile'wok poro quil pujx itak'un, cẍchij sban scyetz.
27 Alaj yi xtxolbile'j,
na ja po'tij cyajtza'kl yi e' wunake'j.
Nin ja chcanix chiwi'.
Jopij wutz cyajtza'kl tan qui tele'n chitxum tetz yi bintzi.
Quil quibit. Quil pujx cya'n. Nin quil chitx'ixpuj cyajtza'kl.
Cha'stzun te quil chiclax wa'n.’

Ya'stzun yol yi Espíritu Sant yi alijt cyen tan Isaías.

28 Ma jalu' quibitzaju', yi sbne' opon tunintz yi claxe'n yi na tzan Ryos tan suke'n, tz'icy'pon scyetz yi e' yi nk'e'tz e' katanum, nin scyocsaje', —chij Pawl scyetz.

29 Yi wi't tlol Pawl yi yola's, nintzun e' baj eltz. Wi'nin chimak'sal quib te chiyol yi cyele'n.

30 Cob tzun yob a'tij Pawl le jun ca'la'tz yi c'amij ta'n. Wi'nin na tzatzin i' scye'j yi e' yi na chopon tan xajse'n i'.

31 Nin ilenin xtxol i' scyetz yi ẍe'n cu'n sbne' Ryos tan cawu'n, nin yi mbi eka'n tan Kajcaw Jesucristo. Qui xob i' tan xtxole'n, nin cya'l jun oc tan makle'n wutz i'.

YI CART YI BEN STZ'IBAL PAWL SCYETZ YI E' AJ ROMA

Xe'tzbil yol Pawl

1 I bin jalu' yi in wetz yi in Pawl, in esclaw* Jesucristo, na
bixba'nchint tetz jun apostl. Nin txa'ij chint tan xtxole'n yi
balaj stziblal tetz Ryos, yi alijt cyen tak'un tentz.
2 Na tz'iba'nt cyen cyak'un e' elsanl stzi' i' tulak e'chk liwr yi
chin xan nin.
3 Ej nin yi balaj stziblala'tz yi na chintzan tan xtxole'n, i'tz
yi balaj stziblal tetz Kajcaw Jesucristo, yi Cy'ajl Ryos, yi cho'n
itz'nak ẍchixo'l yi e' xonl k'ajtzun rey Luwiy.
4 Na ja lajluchax yi bintzinin i' Cy'ajl Ryos tan tu' yi chin xan
nin i', nin tan tu' yi titz'e'n junt tir ẍchixo'l alma'.
5 Ej nin tan i' tak'wit Ryos yi banl swibaj tan woque'n tetz
jun apostl tan xtxole'n yi tetz k'ej tu tetz porer, bantz cyocsaj
wi'nin jilwutz wunak bene'n tzi'n wi munt.
6 Ma yi e' cyeru', yi e'u' aj Roma, ate'u' tajlal yi e' yi txa'ij che't
tan Ryos, na o' len tetz Jesucristo.
7 Nin yi carte'j yi na chintzan tan stz'ibe'n nin, i'tz tetz cyeru'
yi e'u' yi cho'n najlche'u' Roma. Wi'nin na pek' Kataj Ryos
scye'ju' na txa'ij che'tu' ta'n. Tak' tzaj bin Kataj Ryos tu Kajcaw
Jesucristo yi banl tu tzatzin paz squibu'.

Yi talol Pawl yi at tajbil i' tan chixajse'n yi e' aj Roma

8 I bin jalu', yi bajx xtxolbil yi na waj wal scyeru' i'tz: Na
che' intyoẍiju' tetz Kataj tan bi' Jesucristo, na ja ben lo'on
chitziblalu' bene'n tzi'n wi munt. Na bita'nt cyak'un cyakil
wunak yi ja wi't cyocsaju'.
9 Ncha'tz sak swutz Kataj Ryos, yi na no'c tan nachle'n i',
ilenin na che' innawsaju'. Na i' yi jun yi wak'o'nt wib tk'ab
tan inxcone'n tetz, tan xtxole'n yi balaj stziblal tetz yi Cy'ajl yi
i'tz Jesucristo.
10 Ncha'tz na chintzan tan c'uche'n tetz Ryos yi ẍe'nk jal
puntil wa'n tan chixajse'nu'.
11 Na yi wetz wajbil i'tz tan wopone'n scye'ju', na na waj wil
chiwutzu', nin na waj no'c tan chiquiwse'nu' mas tk'ab Kataj.
12 Poro nk'e'tz ntin e'u' ẍchiquiwixku' ma na tajwe'n kaqui-
wsaj kib skibil kib te yi na kocsaj.
13 E'u' wajwutz, jatix nin lo' tir no'c tan xtxumle'n yi chum-
balaj nin, yi nink jal puntil wa'n tan chixajse'nu'. Poro, txe'n
jal puntil wa'n, na wi'nin takle'n na cu' tc'u'l. Yi wetz wajbil

* **1:1** Si'leju' yi xtxolbil tetz esclaw yi at tul Glosario.

i'tz yi nink chinxconsaj Kataj ẍchixo'lu' chi mimban tzone'j. Na wi'nin jilwutz wunak yi nk'e'tz e' judiy yi ja cyocsaj tan inyol.
14 Na chin tajwe'n cunin tan intxolil scyetz cyakil jilwutz wunak. Tajwe'n tan intxolil scyetz yi e' yi na cyocsaj quib balaj. Nin ncha'tz tajwe'n tan intxolil scyetz yi e' yi qui'c chixac ẍchiwutz yi e' mas. Nin tajwe'n tan intxolil scyetz yi e' yi chusij che', nin ncha'tz tajwe'n tan intxolil scyetz yi e' yi qui chusij che'.
15 Na list in tan xtxole'n scyetz cyakil jilwutz wunak. Cha'stzun te na el walma' tan xtxole'n yi balaj stziblal scyeru' yi e'u' yi najlche'u' Roma.

Yi porer yi balaj stziblal

16 Qui na chintx'ixwij tan xtxole'n yi balaj stziblal, na i'tz yi ẍchamil Ryos, yi na xcye' tan chiclaxe'n cyakil yi e' yi na cyocsaj. Na na xcye' yi jun balaj stziblala'tz tan kaclaxe'n ketz yi o' judiy, nin ncha'tz na xcye' tan chiclaxe'n yi e' yi nk'e'tz e' judiy.
17 Yi jun balaj stziblala'tz na ẍchaj sketz yi na jal kabalajil swutz Ryos tan tu' yi na k'uke' kac'u'l te'j. Ntina'tz na taj, yil k'uke' kac'u'l, na ya'stzun tz'iba'nt cyen. Je xtxolbile'j: “Yi e' yi na jal chibalajil swutz Ryos i'tz tan tu' yi na k'uke' chic'u'l, nin ẍchicambok cyera'tz te yi quitz'ajbil.”

Cyakil jilwutz wunak at len chipaj

18 Poro ncha'tz at jun xtxolbil yi Ryos nchajon sketz, i'tz yi i' tz'ak'on chicaws yi e' yi qui na cyek ẍchi' i', yi e' yi cachi' na chiban, yi e' yi qui na cyak' k'ej yi yol i', yi bintzinin tetz.
19 Poro lastum e', na elnak chitxum te yi balajil tu yi porer Ryos, na Ryos te'n nchajon scyetz.
20 Na jetz yi cwe'nle'n wuxtx'otx' ja lajluchax yi porer Ryos tan yi e'chk takle'n yi bnixnak ta'n. Tan yi xtxolbila'tz na lajluchax yi i' Ryos. Cha'stzun te quil chixcye' tan chicolol quib swutz i'.
21 Elnak chitxum tetz yi at jun Ryos poro qui na cyak' k'ej i', nin qui na chityoẍin tetz. Cha'stzun te qui'c xtxolbil yi cyetz chitxumu'n yi xomche' te'j, na jopij wutz cyajtza'kl.
22 Na cyal yi chin tz'aknak cu'n e' tu cyajtza'kl, poro chin yab nin e'.
23 Na ja cyaj cyen quilol yi Ryos yi itz' nin tetz. Nin ntin na chimeje' swutz teblal tu' wunak, nin swutz yi e'chk teblal txuc yi at chiquimbil.
24 Cha'stzun te ja che'l tcy'al Ryos te c'u'l bantz chibnol yi cyetz cyajbil yi chin xa'bil nin. Na na chiban yi e'chk takle'n squibil quib yi chin juntlen nin.
25 Na chiban yi e'chk takle'na'tz tan paj yi quinin na chixom te yi yol Ryos yi bintzinin tetz. Na ntin na chixom te e'chk

xtxolbil yi nk'e'tz bintzi. Wech, na cho'n na chimeje' cyen swutz yi e'chk takle'n yi Ryos bnon tetz. Qui'c k'ej yi mero Ryos ẍchiwutz, yi Ryos yi bnol tetz cyakil. Poro yi o' ketz, tajwe'n yil kak' k'ej i', tetz ben k'ej ben sak. Amén.

26 Ma yi e' cyetz, qui na cyak' k'ej Ryos, cha'stzun te ja che'l tcy'al Ryos te c'u'l, bantz chibnol yi cyetz cyajbil yi chin tx'ixwil nin. Na na chiban e'chk takle'n squibil quib yi chin juntlen nin swutz i'. Na at xna'n, yi qui't na cyaj chiwitbej quib scyuch' yaj, poro na chiwitbej quib cyetz squibil quib.

27 Ncha'tz e' yaj, qui't na cyaj chixconsaj e' xna'n, poro na chiwitbej quib squibil quib. Yi e'chk takle'na'tz yi na chiban, chin tx'ixwil nin, nin chin cachi' nin. Poro tan paj yi cyajtza'kla'tz, na chitij wi'nin jilwutz yabil yi chin q'uixbel nin. Ya'stzun chicaws tan Ryos.

28 Qui na cyek ẍchi' Ryos. Cha'stzun te ja che'l tcy'al Ryos te c'u'l, bantz chibnol yi cyetz cyajbil yi mbi na icy' chic'u'l. Tan cyakil e'chk takle'n cachi'a'tz yi na chiban, e' pajol ca'wl swutz Ryos.

29 Nojnak cyajtza'kl tan e'chk takle'n yi qui'c mu'ẍ xac. E' cu'n aj xna'ninl, nka aj yajinl. Chin cachi' nin e'. Nin ntin xkan tzaj nink na cyaj. Wi'nin na chixcy'aklin. E' cu'n biyolnak. E' joyol ju' oyintzi'. E' cu'n subul nak. E' cu'n chac'l yol. E' joyol paltil junt.

30 Qui'c xac Ryos ẍchiwutz. E' cu'n tzolol yol. E' pri's. Na cyocsaj quib nim tu cyajtza'kl. E' txumul e'chk takle'n cachi'. E' pajol ca'wl chitaj chitxu'.

31 Qui tocle'n jun yol te chiwi'. Qui na che'l cu'n te chiyol. Qui na chipek' te junt. Qui'c cuybil paj junt ẍchiwutz. Qui na el chik'ajab te junt.

32 Elnak chitxum tetz yi mbi'tz yi tajbil Ryos. Nin elnak chitxum tetz yi cyakil yi e' pajol ca'wl Ryos, sotzel chiwutz sbne'. Poro qui na chitane' tan banle'n yi e'chk takle'n cachi'a'tz, nin wi'nin na chitzatzin te junt yi na ban yi cyetz yi na chiban.

2

Ba'n atit yi na oc Ryos tan chicawse'n yi e' juchul il

1 I bin jalu', e'u' aj ma'lanl ajtza'kl, qui't jal puntil cya'nu' tan chicolol quibu'. Qui'c na ban yi mbi jilwutz wunakil e'u', na yi na cho'cu' tan ma'le'n tajtza'kl junt, ite'n nin cyeru' chipaltilu' na chitzanu' tan ma'le'n, na ni'cu'n cyajtza'klu' tu yi jun yi na chitzanu' tan yolche'n.

2 Ej nin ncha'tz na el katxum tetz yi ba'n atit yi tajtza'kl Ryos yi na oc tan chicawse'n yi e' yi na chiban yi e'chk takle'n cachi'.

3 Cha'stzun te e'u' aj ma'lanl ajtza'kl, e' oqui'chu' tan xtx-
umle'n yi at cyelbilu' swutz yi chicawsu', na ncha'tz e'u', e'u'
juchul il.
4 ¿Nxac qui na cyak'u' k'ej yi banl talma' Ryos? ¿Nxac qui na
el chitxumu' tetz yi chumam nin pasens i' ske'j? ¿Qui pe' na
el chitxumu' tetz, yi na tzan Ryos tan ẍchajle'n yi banl talma'
bantz chitx'ixpulu' cyajtza'klu'?
5 Poro chin tze'tzuj nin te cyalma'u', na qui na cyaju'
chitx'ixpuju' cyajtza'klu'. Ntin na chitzanu' tan jalse'n mas
chi'ch c'u'lal tetz Ryos. Ntin na chitzanu' tan joyle'n mas quilu'
swutz i'. Poro stz'ak'lok mas chicawsu' yil tz'ul yi k'ejlal yil
tz'oc Ryos tan pujle'n xtisya'.
6 Na ẍchijunalenu' ẍchichoje'u' chipaju'. Tul xomcyen tu' te yi
mbi cu'n mbaj chibnolu'.
7 Inti yi e' yi na cyaj quil yi k'ej Kataj, yi e' yi na cyaj
chicambaj yi jun itz'ajbila'tz yi quinin bajsbe'n tetz, tz'ak'lok
yi jun itz'ajbila'tz scyetz tan tu' yi na chitzan tan banle'n
tane'n yi e'chk takle'n balaj.
8 Ma yi e' yi xomche' te yi cyetz cyajbil, nin tan banle'n yi
e'chk takle'n cachi', yi e' yi qui na cyaj chixom te yi bintzi,
tz'ak'lok cyetz chicaws tan Ryos, na wi'nin na chi'ch c'u'l i'
scye'j.
9 Na cyakil yi e' yi na chiban e'chk takle'n cachi', ẍchitije'
wi'nin q'uixc'uj, wi'nin bis, nin wi'nin o'kl. Yi xtxolbila'se'j
bajx na jop yi e' judiy, xomt che' nin yi e' yi nk'e'tz e' judiy.
10 Poro cyakil yi e' yi na chiban yi e'chk takle'n balaj stk'e'
Ryos ama'l scyetz tan quilol yi tetz k'ej. Sjalok jun chin tzatzin
paz cya'n. Ncha'tz yi xtxolbile'j bajx na jop yi e' judiy, ca'p yi
e' yi nk'e'tz e' judiy.
11 Na quil je' k'ab Ryos tib jun jilwutz wunak,
12 na cyakil yi e' yi na chijuch quil, sotzel chiwutz sbne'.
Qui'c na ban yi ko elnak chitxum tetz yi ca'wl yi ak'ijt tetz
Moisés nka qui', na ilenin tz'ak'lok chicaws.
13 Na ko na chijuch quil yi e' yi na quibit yi ca'wl Kataj, ite'n
nin ca'wla'tz xconk tan ẍchajle'n chipaltil. Na quil jal kabalajil
swutz Ryos tan tu' yi na kubit yi ca'wl i', ma na ntin kol kaban
tane'n.
14 Ncha'tz yi e' yi nk'e'tz e' judiy, kol chijuch quil tz'ak'lok
cyetz chicaws. Qui'c yi ley yi ak'lij tetz Moisés ẍchik'ab.
15 Poro ilenin na chinachon te'j yi na' scyetz yi e'chk takle'n
balaj yi ba'n chiban, nin na el chitxum tetz na' scyetz yi e'chk
takle'n yi xan chiban.
16 Poro yil jepon tamp yi tiemp yil tz'oc Ryos tan ma'le'n
cyajtza'kl cyakil wunak yi ewa'n cya'n jalu', xconk Jesucristo
ta'n tan ma'le'n yi e'chk ajtza'kla'tz. Ya'stzun yi xtxolbil yi na

chintzan wetz tan xtxole'n.

Yi e' judiy na cyocsaj quib tz'aknak cu'n tan tu' yi at yi ley Moisés ẍchik'ab

17 Ma jalu' je jun xtxolbil tetz cyeru' yi e'u' judiy, yi e'u' yi
cho'n k'uklij chic'u'lu' te yi ley Moisés, yi e'u' yi na cyalu' yi
e'u' tetz Ryos.*
18 Na na cyal cyeru' yi na el chitxumu' te yi tajbil Ryos. Ej nin
tan yi ley yi xomche'u' te'j na cyalu': "Yi o' ketz na el katxum
tetz na' scyetz yi e'chk takle'n yi ba'n lkaban nin na' scyetz yi
qui'."
19 Le wutz cyeru' cyajtza'klu' chin tz'aknak cunin e'u' tan
chichusle'n cyakil yi e' yi ate' tul tz'o'tz wutzil.
20 Le wutz cyeru' cyajtza'klu' yi chin tz'aknak cunin e'u' tan
chichusle'n yi e' yi qui na pujx cya'n, yi e' yi qui'c cyajtza'kl.
Na cyalu' yi xtxolbila'se'j na at yi ley ẍchik'abu', yi jun leya'tz yi
bintzi nin tetz.
21 I bin jalu' yi e'u' aj chusunl, ¿nxac yi qui na chixomu' te
cyeru' chichusu'nu'? Yi e'u' yi na chitzanu' tan xtxole'n yi qui
na yub yi alak', ¿nxac tzun na chalk'iju'?
22 Ncha'tz yi e'u' yi na cyalu' yi qui na yub yi jopol wutzaji'n,
¿nxac yi e' te'nu' jopol wutzaj? Ncha'tz yi e'u' yi na chilabu'
wutz yi e'chk takle'n yi banij tane'n, ¿nxac na cyalk'aju' yi
e'chk takle'n yi at xe'ak chica'lil yi chiryosil wunak?†
23 Tan tu' yi at yi ley Moisés ẍchik'abu' na cyocsaj quibu'
tz'aknak cu'n. Poro na el k'ej Ryos cya'nu' tan tu' yi qui na
chitzanu' tan banle'n tane'n yi jun leya'tz.
24 Na nk'e'tz tech tu' yi tz'iba'nt cyen le tu'j Kataj yi na tal:
"Ipajwok yi na cho'que't yi e' wunak yi qui na cyocsaj yol Kataj
tan telse'n k'ej Ryos."‡
25 Bintzi stz'ak'onk ba'n tetz jun yaj yi ko banij circuncidar,
poro ko qui xomij yi jun yaja'tz tan banle'n tane'n yi ca'wl
Ryos, qui'c tzun ltak' yi circuncisión yi bajij te i'.§
26 Poro yi e' yi nk'e'tz banijche' circuncidar, ko na chitzan
tan banle'n tane'n yi ca'wl Kataj, ni'cu'ntz chi jak chibajij
circuncidar, na na chitzan tan banle'n tane'n yi ca'wl Kataj.
27 Ej nin yi e'a'tz scyale' yi qui'c chixacu' tan paj yi qui na
chixomu' te ca'wl Kataj. Wech na cy'a'n yi yol Kataj cya'nu',
nin bajnake'u' circuncidar, poro qui na chitzanu' tan banle'n
tane'n yi tajbil Kataj.
28 Na nk'e'tz mero judiy jun yaj yi ko ntin ocnak yi jun
techla'tz te wankil, na qui'c xtxicbaj yi circuncisión yi na bajij
te jun yaj yi ko qui xomij tajtza'kl te tajbil Ryos.

---

* **2:17** Gn 15.6, 18; 17.10-11. † **2:22** Hch 19.37. ‡ **2:24** Is 52.5. Ez 36.20, 23.
§ **2:25** "Xchiwutz e' judiy ko nk'e'tz circuncidado jun nk'era'tz tetz Ryos.

29 Poro yi e' yi ajlij cyalma' te Ryos, itzun e'a's yi e' mero judiy
quitane'n swutz Ryos. Na yi mero techl yi na ẍchaj yi xomij
jun yaj te Ryos i'tz ko ajlij c'u'l te'j. Cho'n na saj chik'ej yi jun
jilwutz wunaka'tz te Ryos, nk'e'tz scye'j wunak.

3

1 Poro at lo' e' judiy yi scyale': "Yi ko ya'tz bintzi, ¿mbi
tzun ltak' swetz yi in judiy? ¿Mbil tak' swetz yi bajnakin
circuncidar?" che'ch lo' cobox sbne' ẍchixo'lu'.
2 Poro swale' nin scyeru' yi bintzinin at wi'nin chixacu' yi
e'u' judiy. Na je bajx xtxolbile'j tan ẍchajle'n yi at chik'ej yi e'
judiy: K'uklij c'u'l Ryos scye'j, na ja che' xconsaj tan xe'tzaje'n
yi xtxolbil tan chiclaxe'n alchok jilwutz wunak.*
3 Bintzi at jujun ẍchixo'l yi quinin e' baj jepon te ca'wl i', poro
tan tu' tzunk yi e'a's, qui't tzunk tz'el k'ab Ryos te yi tetz yol yi
alijt cyen ta'n.
4 Ma na jun cu'n tz'elepon k'ab te yol. Mpe nink cho'c cyakil
wunak tetz la'j, tz'elepon k'ab te yi yol yi alijt cyen ta'n. Na
tz'iba'nt cyen tan jun elsanl stzi' i' tentz:
"Ta', chin tz'aknak cu'n yolu'.
Qui'c mu'ẍ tal la'jil tu yolu'.
Mpe nink cho'c wunak tan ma'le'n yolu',
cya'l nin jale't mu'ẍ tal paltil cya'n."†
5 Poro at lo' e' yi na cyal: "Ba'n kol kajuch kil, na tan yi kil
slajluchaxk yi balajil Ryos. Na quil tz'oc i' tan kacawse'n, na
tan kil na lajluchaxe't yi tetz balajil," che'ch lo' cobox.
6 Poro qui'c xtxolbil chiyol, na yi ko ya'tz, ¿Ẍe'n tz'oc Ryos
tan chicawse'n wunak?
7 Na yi nink jal mas k'ej Ryos tan tu' yi inla'jil, ¿mbi tzuntz yi
na tal i' yi in juchul il tan paj yi inla'jil? na jale'n na ban k'ej i'
tan impaltil tane'n.
8 Na yi ya'tzk bintzi, ba'n tcu'n yi nink tzimban mas e'chk
takle'n cachi' bantz jale'n mas k'ej i'. Qui'c xtxolbil yi jun
ajtza'kla'tz. Poro at wunak yi na cyal yi ya'stzun yi xtxolbil
yi na chintzan tan xtxole'n. Poro tz'ak'lok cyetz chicawsa'tz,
na sak cu'n swutz Ryos yi at quil.

O' len cu'n juchul il

9 I bin jalu', ¿mbi na elepont yi xtxolbila'se'j? ¿Na pe' elepont
yi o' ketz, yi o' judiy, o' mas balaj ẍchiwutz yi e' mas wunak wi
munt? Qui'. Na ja wi't chinxcye' tan ẍchajle'n scyeru' yi ncha'tz
o' o' len cu'n juchul il. Ato' len jak' ca'wl yi kil.
10 Na tz'iba'nt cyen tan jun elsanl stzi' Ryos tentz:
"Tzone'j wuxtx'otx',
qui'c jun balaj at.

---

* **3:2** Sal 147.19, 20. † **3:4** Sal 51.4.

Siquierk jun.
11 Cya'l jun yi nak el xtxum tetz Ryos.
Cya'l jun yi najk tzan tan joyle'n Ryos.
12 E' len cu'n tx'akxnak.
Cya'l jun yi najk pek' tan banle'n
yi e'chk takle'n balaj. Siquierk jun.‡
13 Na yi e'chk yol yi na el le chitzi',
chin cachi' nin.
Ni'cu'n tu xewal jun alma'
yi na eltzaj juc tc'u'l jun nich.
E' len cu'n subul nak,
na cyakil yi e'chk yol yi na eltzaj le chitzi',
ni'cu'n tu yi wenen yi at le stzi' jun lubaj.§
14 Ntin e'chk jis na el tzaj le chitzi',
tu e'chk c'a'laj yol.
15 Lajke'l quikan tan biyolnaki'n.
16 Ntin na chitzan tan chixite'n wunak,
nin tan tak'le'n bis o'kl scyetz.
17 Cya'l na jale't tzatzin paz cya'n.*
18 Siquier nink mu'ẍ tal najk cyek ẍchi' Ryos."
Ya'stzun tz'iba'nt cyen.†

19 I bin jalu' tan yi xtxolbila'se'j, na el katxum tetz yi ite'n nin leya'tz yi na kaxom klo' te'j, xconk tan Kataj Ryos tan tak'le'n kacaws yi o' judiy. Ej nin nk'e'tz ntin o', ma na cyakil jilwutz wunak, na qui'c rmeril yi nink tal jun yaj yi qui'c tetz til, na o' len cu'n pajol ca'wl swutz Ryos.

20 Cya'l jun yi jajk jepon tan banle'n tane'n yi ca'wl i'. Cha'stzun te cya'l jun yi jajk jal yi tetz balajil swutz Ryos tan tu' yi na buch tib tan banle'n tane'n yi e'chk ca'wla'tz. Na cyakil yi e'chk ca'wla'tz yi ak'ijt cyen, ntin na xcye' tan ẍchajle'n yi o' len cu'n juchul il.

Yi xtxolbil tan jale'n kabalajil swutz Ryos

21 Ma jalu' ja lajluchax skawutz yi apart yi xtxolbil tan jale'n kabalajil swutz Ryos, nk'era'tz tan tu' banle'n tane'n yi ley Moisés. Ej nin iẍnin tz'iba'nt cyen yi jun xtxolbila'tz cyak'un yi elsanl stzi' Ryos tentz.

22 Ej nin je yi xtxolbile'j: I'tz Ryos yi na ko'csan tetz balaj. Na stk'e' i' chibalajil cyakil yi e' yil k'uke' chic'u'l te Jesucristo. Ej nin i'tz tetz kacyakil cu'n. Na ba'n cyocsaj alchok scyetz jilwutz wunak, na nicy'nin tu' o' swutz Ryos.

23 Yi sajle'n o' len cu'n juchul il. Na cya'l jun yi jajk jepon tan banle'n tane'n yi tajbil Ryos.

---

‡ **3:12** Sal 14 1-3; 53.1-3. § **3:13** Sal 5.9. * **3:17** Is 5.7-8. † **3:18** Sal 36.1.

24 Poro ja jal kabalajil swutz Ryos tan tu' yi banl talma' i'. Ej
nin oy tu' mu'lij sketz, na Cristo Jesús nxcye' tan kacolpene'l
tzaj tk'ab kil.
25 Na bixba'nt i' tan Ryos tan quime'n tetz katx'ixwatz, tan
ẍchojle'n kil. Ja tzun jal kabalajil swutz Ryos tan tu' yi nkocsaj
yi ja el kojxuj yi ẍch'el Jesucristo tan cuyle'n kapaj. Ncha'tz yi
nink ncuy tu'k Ryos chipaj yi e' wunak tentz ja klo' jal paltil i'.
Poro qui'c til te'j, na at swutz i' yi at quimbil Cristo tan ẍchojle'n
quil.
26 Ncha'tz jalu' qui'c paltil Ryos at yi na tzane't tan cuyle'n
yi ketz kapaj, na quimnak Cristo tan ẍchojle'n kil.
27 I bin jalu', tan tu' yi bintzinin yi xtxolbila'se'j yi ja quim
Cristo tan ẍchojle'n kil, ¿mbil tak' sketz yi kol kal yi skaclaxok
tan tu' yil kaban tane'n yi e'chk ley yi nchixom yi e' kamam
kate' te'j? Qui'c ltak', na quil kaclax tan tu' yi nink kaban
tane'n yi e'chk leya'tz. Na bixba'nt tan Ryos yi ntin ẍchiclaxok
yi e' yil cyocsaj yi yol i'.
28 Ja bin lajluchax skawutz yi ja wi't jal kabalajil swutz Ryos
tan tu' yi na k'uke' kac'u'l te yi mbi banak Cristo. Qui'c ltaj
quen banle'n tane'n e'chk leya'tz ske'j.

Na pek' Ryos scye'j cyakil jilwutz wunak

29 Ncha'tz, ¿ketz cuntu' pe' yi o' judiy yi Kataj Ryos? Qui'. Na
nk'e'tz ntin tetz ketz, ma na ncha'tz cyetz yi e' yi nk'e'tz e' judiy.
30 Na jun ntzi' Ryos at. Ej nin alchok scyetz yil tocsaj
Jesucristo, sclaxok ta'n. Qui'c na ban yi ko circuncidado nka
qui'.
31 I bin jalu', tan yi xtxolbila'se'j, ¿na pe' katzan tan telse'n
k'ej yi e'chk ca'wl Kataj yi tz'iba'nt cyen? Qui', qui na katzan
tan telse'n k'ej, ma na na katzan tan tak'le'n mas k'ej e'chk
ca'wla'tz.

4

Yi ẍe'n njal yi balajil Abraham swutz Ryos

1 Ma jalu' katxume' bin yi ẍe'n cu'n jale'n yi balajil k'ajtzun
kamam Abraham.
2 Yi nink jal yi balajil i' tan yi e'chk takle'n balaj yi baj bnol,
tocsaj klo' tib nim swutz Ryos, poro quinin jal yi balajil i' tan
yi e'chk takle'n yi banak.
3 Na je na tal yi tz'iba'nt cyen cyak'un yi e' elsanl stzi' Ryos
tentz: "Tocsaj cunin Abraham yol Ryos, nin tan tu' yi tocsal,
cha'stzun te jale'n yi tetz balajil swutz Ryos."*
4 Ej nin je junt elsawutzile'j: Ko na bnix jun ak'un tan jun
yaj, nk'e'tz oy tu' na bnixe't, ma na i'tz xtx'ok'be'nt yi taw
ak'un, na ja tij yi yaj q'uixc'uj tan xtx'acle'n.

* **4:3** Gn 15.6; Gá 3.6.

5 Poro nk'era'tz puntil tan jale'n kabalajil swutz Ryos.
Nk'e'tz tajwe'n tan kabnol jun e'chk takle'n tan jale'n kabala-
jil, ma na ntin na taj yil kocsaj cunin yi yol Ryos, yi Ryos yi na
cho'csan yi e' juchul il tetz balaj. Na tan tu' yi ja kocsaj cunin
yi yol Kataj, ja tzun ko'c tetz balaj ta'n.
6 Ite'n nin xtxolbila'tz talnak k'ajtzun kamam Luwiy, na
ya'stzun na elepont yi yol yi talnak i'.
7 Je yol i'e'j:
"Ba'n cyeri e' yi ja wi't cuylij chipaj.
Ba'n cyeri e' yi ja stzajsaj Ryos yi quil.†
8 Ba'n cyeri e' yi qui't na xtxum Ryos yi quil."
9 I bin jalu', yi jun balaj xtxolbila'se'j, ¿ntin pe' scyetz yi
banijche' circuncidar, nka ncha'tz scyetz yi e' yi qui banijche'
circuncidar? I'tz tetz kacyakil cu'n, na ja wi't wal scyeru' yi
jalnak balajil Abraham tan tu' yi k'ukewe'n c'u'l te Ryos.
10 ¿Poro ja pe' jal yi balajil Abraham yi ntaxk bajij circunci-
dar, nka yi nsken bajij circuncidar? Ja jal yi tetz balajil swutz
Ryos yi ntaxk bajij circuncidar.
11 Ncha'tz oc yi jun techla'tz te Abraham poro i'tz tan
ẍchajle'n yi nsken wi't jal yi tetz balajil swutz Ryos. Na yi balajil
Abraham ja jal swutz Ryos yi tocsal cu'n, nin yi ntaxk oc yi jun
techla'tz te'j. Tan yi xtxolbila'se'j na lajluchax yi cyakil yi e' yi
na cyocsaj cu'n chi banak Abraham, e' tzun nitxajil Abraham
tane'n, nin qui'c na ban yi ko banijche' circuncidar nka qui',
na ja wi't jal chibalajil swutz Ryos.
12 Poro ncha'tz k'ajtzun Abraham, i' chibajxom yi e' yi
banijche' circuncidar, yi kol chixom te yi tajbil Ryos, chi
banak i' tetz yi ntaxk bajij circuncidar.

Suknak e'chk takle'n balaj tetz Abraham tan tu' yi nternin k'uklij c'u'l i' te Ryos

13 Poro ncha'tz quinin suk Ryos yi e'chk ama'l bene'n tzi'n
wi munt tetz Abraham tuml e' xonl tan tu'k yi nskenk jepon
i' tan banle'n tane'n yi e'chk leya'tz. Poro ja suk Ryos yi
e'chk ama'la'tz tetz tan tu' yi nternin k'uklij c'u'l i' te Ryos yi
tz'elepon k'ab i' te yol.
14 Na yi cyetz cuntu'k Abraham scyuch' yi e' xonl tan tu' yi
nchiban tane'n e'chk leya'tz, qui'c tzun klo' na tak' sketz yi
na k'uke' kac'u'l te Cristo jalu'. Ej nin qui'c klo' xac yi e'chk
xtxolbil yi suknak Ryos tetz Abraham.

Tan yi e'chk ca'wl na lajluchax yi at kil

15 Poro ilenin at xac yi e'chk ca'wla'tz, na na xcon tan
ẍchajle'n yi at tulbil kacaws, tan paj yi qui na kaxcye' tan

† **4:7** Sal 32.1-2.

banle'n tane'n. Ntina'tz klo' jun puntil tan qui lajluchaxe'n yi at kil, i'tz yi qui'k tak' Ryos yi e'chk ca'wla'tz.

16 I bin jalu' yi na elepont cyakil e'chk xtxolbila'se'j i'tz: Ntin skacambok te e'chk oya'tz yi suki'nt tan Ryos kol kocsaj cunin yi yol Ryos. Na kol kocsaj stk'e' tzun i' yi e'chk oya'tz sketz tan tu' yi banl talma' i'. Ej nin yi e'chk oya'tz, nk'e'tz ntin scyetz yi e' judiy, poro i'tz tetz ketz kacyakil cu'n yi o' yi xomcho' te tajtza'kl Abraham yi nternin k'uke' c'u'l te Ryos. Na cyakil yi e' yi xomche' te tajtza'kl Abraham, e' xonl Abraham quitane'n.

17 Ya'stzun eka'n tan yi e'chk xtxolbil yi talnak Ryos tetz Abraham tentz yi na tal: “In ncẍo'csan tetz chimam chite' wi'nin jilwutz wunak bene'n tzi'n wi munt,” chij Ryos banak cyen tetz Abraham. Ej nin jun cu'n tz'elepon k'ab Ryos te yi tetz yol, na wutzile'n cu'n i' a'lon cyen. Nin jun cu'n tz'elepon k'ab te'j, na na xcye' i' tan chije'se'n tzaj yi e' alma', nin tan banle'n alchok takle'n yi qui'c jalu'.

18 Qui'c nin rmeril tan jale'n klo' nitxajil Abraham, poro k'uke' c'u'l te yi yol yi ntal Ryos tetz. Ej nin ncha'tz tocsaj i' yi at tocbil i' tetz chitacy'e'x wi'nin jilwutz wunak.

19 El xtxum Abraham tetz yi nsken balk'ij yi tiemp tan jale'n nitxajil, na nsken lo' tz'ak jun cient yob ta'n. Ej nin ncha'tz el xtxum i' yi qui'c talbil Sara. Poro quinin tajlaj cyakil yi xtxolbila'tz. Na iẍnin k'uklij c'u'l te yi yol Ryos yi alijt ta'n tetz, yi sjalok jun chinitxa'.

20 Siquier nink mu'ẍ tal yi nink cabej c'u'l te cyakil nsuk Ryos tetz. Ma na mas tcunin k'ukewe'n c'u'l te Ryos. Nin tak' i' yi k'ajsbil tetz.

21 Ya'stzun banak, na at tetz tajal yi jun cu'n at porer Ryos tan banle'n cyakil yi suki'nt ta'n.

22 Cha'stzun te jale'n balajil i' swutz Ryos.

23 Ej nin tz'iba'nt cyen cyakil yi xtxolbila'se'j tul yol Kataj, poro nk'e'tz ntin tetz Abraham.

24 Ma na ncha'tz tz'iba'nt cyen tan kaxome'n ketz te'j, bantz jale'n kabalajil swutz Ryos. Na sjalok kabalajil kol k'uke' kac'u'l te yi jun yi je'san tzaj Kajcaw Jesús ẍchixo'l alma'.

25 Yi jun Jesúsa'tz, i'tz yi jun yi jatxlij ẍchik'ab e' mal nak tan quime'n swutz pasyon tan ẍchojle'n cyakil yi kil. Ej nin ya'stzun yi Jesúsa'tz yi itz'ij junt tir tan jale'n ketz kabalajil swutz Ryos.

5

Ncha'tz o' ja wi't jal kabalajil swutz Ryos tan tu' yi k'uklij kac'u'l te'j

1 I bin jalu', ja wi't jal kabalajil swutz Ryos tan tu' yi k'uklij
kac'u'l te yi yol i' yi alijt ta'n. Ncha'tz ja wi't jal tzatzin paz
skaxo'l tu Ryos tan tu' yi mbi banak Kajcaw Jesucristo.
2 Ncha'tz tan tu' yi k'uklij kac'u'l te Ryos, nin tan tu' yi mbi
cu'n banak Jesucristo, nternin na ke'l na ko'c tu Ryos. Nin
quinin na kacabej kac'u'l te yi jun kabalajila'tz yi ak'ij sketz
tan Ryos. Ej nin nternin na katzatzin yi na ko'c tan xtxumle'n
yi sjalok kak'ej yil kopon te i'.
3 Ncha'tz wi'nin na katzatzin te yi e'chk q'uixc'uj yi na bajij
ske'j jalu'. Na tan yi e'chk q'uixc'uja'tz yi na ul, na kaxcye' tan
muc'le'n mas q'uixc'uj.
4 Ej nin kol kaxcye' tan muc'le'n, at tzun kach'iwtz te
kutz'ajbil.
5 Jun cu'n tz'ak'lok yi at kach'iw te'j. Nk'e'tz k'ubaj c'u'lal tu'
na ban Ryos, na wi'nin na pek' i' ske'j. Ej nin clar cunin na el
katxum tetz yi tz'ak'lok sketz, na ja wi't tak' i' yi Espíritu Sant
sketz.
6 Na te yi tiemp yi qui'c Ryos te kalma' nin yi qui't njal puntil
ka'n yi ẍe'nk kaclax, noj quen cu'ntz te yi tiemp yi bixba'nt tan
Ryos tan quime'n Cristo tetz kaxel.
7 Poro nk'e'tz alchok scyetz tu' ltak' tib tetz xel yi tuch', mpe
chumbalaj wunak nink i'. Poro qui cunin batz, at lo' e' yi ya'tz
cyulej tan colche'n jun yaj yi chumbalaj nin ẍchiwutz. Poro
cya'l jun ltak' tib tetz xel jun yaj yi qui'c mu'ẍ xac.
8 Poro yi Kataj Ryos el k'ajab ske'j. Wech o' len cu'n juchul
il, nin qui'c mu'ẍ tal kaxac yi quime'n Cristo ta'n tetz kaxel.
9 Na tan tu' yi tele'n kojxuj yi ẍch'el Cristo ja wi't jal ka-
balajil swutz Ryos. Ej nin ko ya'tz, ¿qui ptzun tz'oc Cristo
tan kacolche'n tk'ab yi caws yi at tulbil tan Ryos squib cyakil
wunak? Tz'ocopon.
10 Sajle'n o' cu'n contr tu Ryos. Poro tan tu' yi quime'n yi
tetz Cy'ajl tetz kaxel, ja xit yi oyintzi' tuch'. I bin jalu', yi ko
xitnak yi oyintzi' yi at skaxo'l tuch', qui'ct bin kabembil tk'ab
yi kacaws yi tx'aklij skawutz na at nin Cristo tan kacolche'n.
11 Nk'e'tz ntina'tz yi xtxolbila'se'j, ma na ncha'tz tul yi tiemp
jalu', wi'nin na katzatzin tu Ryos na ja kamiwi kib tuch' tan tu
yi mbi cu'n banak Kajcaw Jesucristo.

Cyakil wunak e' len juchul il tan paj Adam

12 I bin jalu', katxume' yi junt xtxolbile'j: Tan paj jun yaj
xe'te'n yi juchle'n il. Ej nin tan paj yi juchle'n il jale'n yi
quimichil. Cha'stzun te tx'aklij len quimichil skawutz, na
cyakil o', o' len cu'n juchul il.
13 Na yi ntaxk tak' Ryos yi e'chk ca'wl tetz Moisés nsken xe'tij
yi juchle'n il. Ej nin na el katxum tetz yi quil jal til jun yaj ko
qui'c ca'wl at tan makle'n wutz.

14 Ko ya'tz bintzi, ¿mbi tzuntz yi chiquimle'n cyakil yi e' xonl
Adam yi ntaxk ak'lij yi ca'wl tetz Moisés? Qui'c jun yi jajk juch
til chi yi il yi njuch Adam. Poro ja chiquim len. ¿Mbi tzuntz?
I'tz tan paj yi ja ben k'a'jal tib yi til Adam ẍchixo'l chicyakil
cu'n. Yi Adam i' xe'tzan yi juchle'n il, poro yi Cristo, yi jun yi
bixba'nt tan tulake'n, i' xe'tzan yi itz'e'n junt tir.
15 Ej nin yi il yi juchnak yi bajx wunak, qui'c xtxicbaj sketz.
Na tan tu' yi til jun yaja'tz yi juchnak, ja chiquim cyakil
wunak. Poro mas ba'n tcu'n yi banl talma' Ryos skibaj, na ja
tak' i' jun chin oy sketz, na tan tu' yi mbi cu'n banak junt yaj,
yi Jesucristo, ja jal cuybil chipaj jun chin c'oloj wunak ta'n.
16 Tan tu' yi jun til Adam, ak'le't chicaws cyakil wunak. Poro
tan tu' banl talma' Ryos, nin tan tu' yi mbi cu'n banak Cristo
ja cuy i' jun chin c'oloj kapaj katx'ok'be'n. Nin ja jal kabalajil
ta'n swutz Ryos.
17 Tan tu' yi juchul til jun ntzi' yaj, tx'aklij quimichil ẍchiwutz
cyakil wunak. Poro tan tu' yi mbi cu'n banak junt yaj, yi i'tz
Jesucristo, ja jal kutz'ajbil nin ja jal kabalajil swutz Ryos. Ej
nin oy tu' mak'le't sketz.
18 Tan tu' yi mbi banak Adam jal len kil. Poro tan tu' yi mbi
cu'n banak Jesucristo, ja jal puntil tan jale'n kabalajil swutz
Ryos. Na wi'nin na tzatzin Ryos te yi mbi cu'n banak Cristo.
19 Tan tu' yi pajnak jun yaj yi ca'wl Ryos tentz, o' len cu'n
juchul il. Poro tan tu' yi c'ulutxumil junt yaj, ak'lij puntil sketz
tan kabansal kib tu Ryos.
20 Poro at xac yi e'chk ca'wla'tz yi ak'ij cyen tan Ryos na
ja xcon tan lajluchaxe'n yi kil yi wi'nin bene'n lo'on. Poro
chumam nin banl talma' Ryos skibaj, na ja xcye' tan cuyle'n
yi jun c'oloj kila'tz.
21 Sajle'n tunintz cyakil wunak tz'amij che' len tan jun
ajtza'kl yi cachi' yi i'tz yi juchle'n il. Ej nin tan paj yi na kajuch
len kil tx'aklij len quimichil skawutz. Poro yi jalu', tan tu'
yi banl talma' Ryos, nin tan tu' yi mbi cu'n banak Kajcaw
Jesucristo, ja jal puntil tan kabansal kib tu Ryos. Nin ja jal
puntil tan kacambal jun itz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz.

6

Qui tajwe'n tan kajuchul kil na ja kok'bej kib tu Cristo

1 I bin jalu' tan tu' yi na cuy Kataj yi kapaj, ¿ba'n pe' lkajuch
mas kil?
2 Qui'c rmeril, na yi o' ketz jalu' o' ac'aj wunak, nin nk'e'tz
tajwe'n tan kabnol tane'n yi ca'wl yi ilc'ol, na ni'cu'ntz chi
quimnako't swutz yi ilc'ola'tz. Nk'e'tz bin tajwe'n yil kajuch
kil, na qui'ct ltajquen yi ilc'ol ske'j tan kacawe'n na o' ac'aj
wunak tk'ab Cristo.

3 ¿Na qui pe' na el chitxumu' tetz yi mbi eka'n tan yi bautism yi na bajij ske'j yi na kocsaj yi mbi eka'n tan Jesucristo? Na yi na kaben mulij xe a' ni'cu'ntz chi i o'a'tz o' quim yi quime'n Cristo.
4 Ej nin ni'cu'ntz chi i o'a'tz o' mukxij yi mukxe'n i' tetz. Na ni'cu'ntz chi quimnako' kutane'n. Ma yi na kajetzaj xe a', ni'cu'ntz yi jajk kitz'ij junt tir chi banak Jesucristo yi titz'e'n junt tir tan porer Kataj. Cha'stzun te qui'ct ltajquen ilc'ol ske'j, na o' ac'aj wunak tane'n jalu'.
5 I bin jalu', junit bin o' tu Cristo. Na yi quime'n i', ni'cu'ntz chi yi ya'tzk kaquime'n ketz. Yi ko ya'tz, ncha'tz yi titz'e'nt i', ya'stzun yi kitz'e'n ketz. Kok'be'n kib tu Cristo jalu'.
6 Na yi je'n pajij Kajcaw Jesús swutz pasyon, ya'stzun yi quime'n yi kajtza'kl cachi' yi xomnako' te'j sajle'n. Ej nin ncha'tz, ya'stzun yi quime'n yi tajbil kawankil bantz qui't kajuchul mas kil. Qui't na cawun yi ilc'ol ske'j jalu', na quibo't jak' yi ca'wl i'.
7 Na jun alma', qui'c rmeril tan juchul mas til.
8 Ncha'tz o' yi ko quimnak yi kajtza'kl cachi', yi xomnako' te'j sajle'n, ok tetz kajal yi itz'o' jalu' te Cristo, nin yi xomij i' ske'j tan kuch'eye'n.
9 Ej nin ncha'tz na el katxum tetz yi quimnak Jesucristo, nin itz'nak junt tir, cha'stzun te qui'c rmeril tan quime'n junt tir.
10 Na jun ntzi' tir quimnak i' tan kelse'n liwr tk'ab yi ilc'ol. Ej nin itz' i' jalu'. Nin nternin na che'l na cho'c tu Ryos.
11 Cha'stzun te ok te cyajalu' yi quimnake'u' swutz yi ẍchamil yi ilc'ol. Qui'c ltajquen yi ilc'ola'tz scye'ju', na itz'e'u'. Ej nin nternin na che'lu' na cho'cu' tu Ryos.
12 Cha'stzun te quil cyak' quibu' te e'chk takle'n cachi'. Quil cyak'u' ama'l tetz tajbil chiwankilu' tan chibnolu' e'chk takle'n yi qui na yub.
13 Quil cyak'u' yi chiwankilu' tetz Bayba'n tan xcone'n tetz, ma na cyak'e'u' chiwankilu' tetz Ryos. Quimnake'u' tane'n swutz Ryos sajle'n, poro jalu' ja chitz'iju'. Cha'stzun te cyak'e' quibu' tetz Ryos tan chibnolu' yi e'chk takle'n balaj.
14 Na ja wi't ke'ltzaj liwr tk'ab yi ilc'ol. Quibo' tk'ab yi jun jilwutz ca'wl yi na cawun ske'j sajle'n, ma na cho'n ato' jalu' tk'ab yi banl talma' Ryos.

Jun elsawutzil te yi ẍe'n tane'n jun esclaw

15 I bin jalu', ato' jak' ca'wl yi banl talma' Ryos, nin qui't na cawun yi ilc'ol ske'j. ¿Ba'n pe' yil kajuch mas kil? Qui'c rmeril.
16 Na je jun elsawutzile'j: Ko na tak' tib jun tk'ab jun patrón at i' jak' ca'wl yi patróna'tz. Nin tajwe'n tan bnol tane'n yi tajbil yi patrón. Ite'n nin kutane'n ketz, kol kak' kib tk'ab ilc'ol, tajwe'n tan kabnol tane'n yi tajbil yi ilc'ol. Ej nin sjalok

quimichil ka'n tan paj. Poro kol kak' kib jak' ca'wl Ryos kocopon tzun tetz balaj ta'n.

17 Ntyoẍ tetz Kataj Ryos yi ja wi't tx'ixpuj yi cyajtza'klu'. Sajle'n cyak'o'nt quibu' tk'ab yi ilc'ol tan chijuchulu' quilu'. Poro yi jalu' ntyoẍ tu', yi tetz cu'n cyalma'u' ocnake'u' c'ulutxum tan banle'n tane'n yi chusu'n yi quibitnaku'.

18 Ja bin che'lu' liwr tk'ab yi ilc'ol. Ej nin cho'n cyak'o'nt quibu' jalu' tan banle'n yi e'chk takle'n balaj.

19 Ja xcon yi jun elsawutzila'tz wa'n tan lajluchaxe'n ẍchiwutzu' yi ẍe'n quitane'nu' tk'ab Ryos. Yi sajle'n cyak'o'nt quibu' tk'ab yi ilc'ol tan chibnolu' tane'n yi e'chk takle'n cachi'. Ya'stzun banake'u'-tz. Poro jalu' cyak'e' quibu' tan chibnolu' tane'n yi e'chk takle'n balaj, bantz chixansal quibu' swutz Ryos.

20 Yi sajle'n, te yi tz'amijche'u' tan yi ilc'ol, quinin cho'cu' tan banle'n jun takle'n balaj.

21 ¿Poro mbi nchicambaju' te'j? Ntin nchicambaju' quimichil. Ej nin yi na ul tx'akx chic'u'lu' jalu' yi mbi e' banaku', ntin na chitx'ixwiju' ta'n.

22 Poro yi jalu' apart, na ja wi't che'lu' liwr tk'ab yi ilc'ol. Ate'u' tk'ab Ryos jalu', nin cyak'o'nt quibu' tan chixcone'nu' tetz. Ej nin tan tu' yi ate'u' tk'ab Ryos ja jal chibalajilu' nin ẍchicamboku' te jun itz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz.

23 Na yi chichojo'n yi e' juchul il i'tz yi quimichil. Poro yi oy yi na tzan Ryos tan toye'n sketz tan Cristo Jesús, yi Kajcaw, i'tz jun itz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz.

7

Yi ok'be'n ib na ẍchaj jun chusu'n sketz

1 I bin jalu' kajwutz, elnak chitxumu' tetz yi na quim jun yaj qui'ct ltaj cyen yi ley tan cawe'n, na yi ley ntin na cawun te jun yaj yi itz'.

2 Katxume' junt xtxolbil: Yi na tok'bej tib jun xna'n tu chmil, na oc i' jak' ca'wl yi chmil. Ej nin tajwe'n tan cyaje'n cyen jak' ca'wl yi chmil jalen cu'n lquim yi yaj. Poro yil quim yaj, ja tzun el yi jun xna'na'tz liwr, na qui'ct yi ajcaw tan cawe'n.

3 Poro kol tok'bej tib jun xna'n tu junt yaj yi ntaxk quim yi chmil, jopol wutzaj tzun i'-tz. Poro ko nsken quim yi chmil, liwr tzun i'-tz. Nin ba'n ltok'bej tib tu junt yaj. Ej nin nk'e'tz tzun jopol wutzaj i'-tz, na qui'ct i' jak' ca'wl yi chmilbe'n, na quimnakt.

4 Wajwutz, yi xtxolbila'tze'j i'tz jun elsawutzil tetz ketz. Na yi quime'n Cristo, ni'cu'n yi jak quim yi ley. Nin qui'ct ltajquen tan kacawe'n jalu', na ja wi't quim nin yi o' ketz ja wi't ko'c jak' ca'wl junt kajcaw. Elnako't liwr jak' e'chk ca'wl yi ley

Moisés. Qui'ct cwent skuch' jalu', na quimnako' tane'n swutz e'chk ca'wla'tz. Ej nin kok'be'nt kib tu junt ac'aj kajcawil, yi i'tz yi Cristo, yi jun yi itz'nak ẍchixo'l alma'. Ya'stzun bantz tan kaxcone'n tetz Ryos, nin bantz kak'one'n ba'n tetz i'.

5 Sajle'n, yi ato' tzaj jak' ca'wl yi tajbil kawankil, ntin xcye' yi e'chk ca'wl Moisésa'tz tan kapitle'n nin mas tul il. Ej nin tan paj kil jal quimichil ka'n.

6 Poro yi jalu', elnako't liwr tk'ab yi e'chk ca'wla'tz yi nternin tz'amijcho' ta'n sajle'n, na quimnako' swutz. Poro yi jalu' at jun ac'aj xtxolbil yi na kaxom te'j. I'tz yi tzatzin cu'n na kaban kamunl swutz Ryos tan porer yi Espíritu Sant. Nk'e'tz puers tu', chi banako' sajle'n yi ato' jak' ca'wl yi antiw ley yi tz'iba'nt cyen.

Na xcye' yi ley tan lajluchaxe'n yi ilc'ol yi cy'a'n ka'n

7 I bin jalu', e'u' kajwutz ¿mbi na elepont cyakil e'chk xtxolbila'se'j? ¿Na pe' elepont yi qui'c xac yi antiw ley? Nk'era'tz puntil, na tan yi e'chk leya'tz ja lajluchax yi at wetz wil. Na qui klo' nme'l intxum tetz yi xan yi na el nin walma' te jun takle'n yi nk'e'tz wetz, yi qui'k jun leya'tz yi na tal: "Quil tz'el nin awalma' te mebi'l awisin."

8 Poro tan tu' yi at yi jun leya'tz, ja chinnachon te'j yi at wil yi tele'n walma' te e'chk takle'n yi nk'e'tz wetz. Ja tzun xcye' yi ilc'ol yi cy'a'n wa'n tan impitle'n nin tan juchle'n wil, na ja el nin walma' te wi'nin e'chk takle'n yi nk'e'tz wetz. Poro yi qui'k yi jun leya'tz, qui'c klo' wil te'j.

9 Na yi ntaxk el intxum te yi ley qui'c wil tane'n tzinwutz. Poro yi wital yi ley, ja tzun el intxum tetz yi in pajol ca'wl, nin yi tx'aklij quimichil tzinwutz.

10 Ej nin yi jun leya'tz, yi ja klo' xcon tan tak'le'n wutz'ajbil, ntin xcon tan impitle'n nin tk'ab quimichil na quinin nchinxom te'j.

11 Na ja klo' jal wutz'ajbil yi nink nchinxom te'j. Poro tan yi ilc'ol yi cy'a'n wa'n quinin nchinxcye' te'j. Cha'stzun te ja klo' xcon yi jun leya'tz tan impitle'n nin tk'ab quimichil.

12 Tan yi xtxolbila'se'j na lajluchax skawutz yi ba'n atit yi e'chk ca'wla'tz. Chin xan nin. Nin chin tz'aknak cu'n. Nin ba'n tetz ketz, bantz lajluchaxe'n yi kil.

13 I bin jalu', ¿ak'ol ptzun quimichil yi e'chk leya'tz yi balaj? Nk'era'tz puntil. Na yi ak'ol quimichil i'tz yi ilc'ol yi cy'a'n ka'n. Nin tan tu' yi at e'chk leya'tz ja xcye' yi ilc'ol yi cy'a'n ka'n tan kapitle'n nin tul quimichil. Tan cyakil yi xtxolbila'se'j na lajluchax yi chin cachi' nin yi ilc'ol yi cy'a'n ka'n.

14 Na el katxum te e'chk ca'wla'tz yi cho'n sajnak tu Ryos. Poro yi o' ketz o' tu wunak, nin kak'o'nt kib tk'ab yi ilc'ol.

15 Qui na el katxum tetz yi ẍe'n kutane'n, na yi kajbil i'tz tan
qui kabanol klo' yi e'chk takle'n cachi', poro na kaban.
16 Quinin klo' na kaj kaban e'chk takle'n cachi'a'tz, poro
ya'tz na katzan tan banle'n. Tan tu' yi qui na kaj kaban yi e'chk
takle'n cachi', na elepont yi ba'n atit yi ley.
17 Ncha'tz na kaj kaxom te yi balaj. Na tzun elepont yi nk'e'tz
o' ajpaj yi na kajuch kil, ma na i yi ilc'ol yi cy'a'n ka'n.
18 Poro tan tu' yi na kajuch kil na el katxum tetz yi qui'c nin
noc kabalajil. Na klo' kaj kaban e'chk takle'n balaj poro qui
na kaxcye' te'j.
19 Qui na kaxcye' tan banle'n yi e'chk takle'n balaj yi na kaj
kaban. Ntin na katzan tan banle'n yi e'chk takle'n cachi' yi qui
na kaj lkaban.
20 Ma jalu', yi ko na kaban yi e'chk takle'n cachi' yi qui klo'
na kaj yil kaban, na elepont yi nk'e'tz yi balaj ajtza'kl yi cy'a'n
ka'n yi ajpaj, ma na i yi ilc'ol yi cy'a'n ka'n.
21 At bin jun takle'n yi ilenin na bajij ske'j. I'tz yi cyakil tir
yi na kajoy puntil tan kabnol e'chk takle'n balaj, na xcye' yi
kajtza'kl cachi' tan kapo'tze'n.
22 Nternin na pek' yi kajtza'kl balaj tan bnol tane'n e'chk
ca'wl Ryos,
23 poro ilenin at junt kajtza'kl cachi' yi cy'a'n ka'n. Yi jun yab
ajtza'kla'tz na xcye' tan po'tze'n yi kajtza'kl balaj, nin na xcye'
tan kocse'n pres jak' ca'wl yi ilc'ol.
24-25 Nternin na el kalma' tan kabnol tane'n yi ca'wl Ryos,
poro tan yi ajtza'kl cachi' yi cy'a'n nin ka'n, na kajuch kil.
Lastum o'. ¿Na' scyetz jun xcye' tan kaclaxe'n tk'ab yi jun
yab ajtza'kla'tz yi cy'a'n ka'n, yi jun ajtza'kla'tz yi na tzan tan
kapitle'n tk'ab quimichil? ¿At pe' jun yi xcyek tan kaclaxe'n?
Ntyoẍ tetz Kataj yi at jun yi na xcye' tan kaclaxe'n, i'tz yi
Kajcaw Jesucristo.

8

Yi e' yi na chixom te tajbil yi Espíritu Sant

1 Cha'stzun te, yi o' ketz yi kok'be'n kib tu Cristo, yi o' yi qui't
na kak' ama'l tetz yi kajtza'kl cachi', yi o' yi ato' jak' ca'wl yi
Espíritu Sant, qui'ct ketz kacaws tx'aklij.
2 Na tan tu' yi kok'be'n kib tu Cristo ja wi't ke'l liwr jak'
ca'wl yi ilc'ol, nin ja wi't ke'l liwr tk'ab quimichil tan porer yi
Espíritu Sant.
3 Quinin xcye' yi e'chk ca'wl yi ak'ijt tetz Moisés tan kelse'n
liwr, na qui'c rmeril yi nink kajepon tan banle'n tane'n yi
e'chk ca'wla'tz tan paj yi ketz kajtza'kl cachi'. Quinin xcye'
e'chk ca'wla'tz tan kelse'n liwr poro Ryos nke'lsan liwr, na
nin saj ẍchakol yi tetz Cy'ajl tan kaclaxe'n. Na ja tocsaj tib i'

chi kutane'n ketz, yi o' wunak, yi o' juchul il, nin ja quim tetz katx'ixwatz. Nin tan yi quimichil yi ban i', ja xcye' tan xite'n yi ẍchamil yi ilc'ol yi cawnak cyen ske'j.

4 Ya'stzun tulej Kataj Ryos, bantz kaje'n pone'n ketz tan banle'n tane'n e'chk ca'wl yi tz'iba'nt cyen, yi o' ketz yi qui't na kaban yi ketz kajbil ma na i yi tajbil yi Espíritu Sant.

5 Poro yi e' yi na cyak' ama'l tetz yi cyajtza'kl cachi', i tajbil yi cyajtza'kl cachi' na chiban. Poro yi e' yi na cyak' ama'l tetz yi Espíritu Sant, i tajbil yi Espíritu Sant na chiban.

6 Na kol kaxom te yi ketz kajtza'kl cachi', sjalok quimichil ka'n. Poro kol kaxom te yi tajbil yi Espíritu Sant, sjalok kutz'ajbil tu tzatzin paz.

7 Na yi ajtza'kl cachi' yi cy'a'n ka'n, contr te Ryos. Na qui'c rmeril yi nink xcye' tan banle'n tane'n yi tajbil Ryos.

8 Qui tzun na tzatzin Ryos scye'j yi e' yi na cyak' ama'l tetz yi cyajtza'kl cachi'.

9 Poro yi e' cyeru' ko bintzinin at yi Espíritu Sant te cyalma'u' qui bin lcyak'u' ama'l tetz yi cyeru' cyajbilu', ma na cyak'u' ama'l tetz yi Espíritu Sant. Na ko qui'c Espíritu Sant tetz cyalma'u', nk'e'tz e'u' tetz Cristo.

10 Poro ko at Cristo tetz cyalma'u', qui't lquim yi cyalma'u', na ja wi't jal chibalajilu' swutz Ryos. Poro yi chiwankilu' ilenin squimok tan paj yi ilc'ol yi at te'j.

11 Poro yi ko najlij yi mero Espíritu Sant tetz cyalma'u', i' lje'san tzaj chiwankilu' ẍchixo'l alma' chi banak i' tan je'se'n tzaj Cristo Jesús. Na tz'itz'ok junt tir yi kawankile'j, yi tx'aklij quimichil swutz. Ya'stzun sbajoktz tan tu' yi najlij yi Espíritu Sant tetz kalma'.

12 Cha'stzun te e'u' wajwutz, nk'e'tz tajwe'n tan kaxome'n te kajtza'kl cachi'.

13 Na yi kol kaxom te'j, skaquimok. Poro kol kacyajscyen yi jun ajtza'kla'tz tan porer yi Espíritu Sant, skitz'ok tzun junt tir.

14 Cyakil yi e' yi na cyak' quib jak' ca'wl yi Espíritu Sant, e' tzun me'l cy'ajl Ryos.

15 Cha'stzun te quil chixobu' tetz Ryos, na quinin mak'lij yi Espíritu Sant sketz ik tan kaxobe'n tetz, ma na i'tz tan koque'n tetz mero nitxajil i'. Cha'stzun te ba'n lkal “Ilu' Intaj” tetz, na i' Kataj.

16 Ej nin na el katxum tetz yi o' me'l cy'ajl Ryos, na ite'n yi Espíritu Ryos na a'lon tetz kalma' yi o' mero me'l cy'ajl i'.

17 Ej nin tan tu' yi o' nitxajil i', tz'ak'lok kaherens tan Ryos, na suki'nt ta'n sketz. Na cyakil o' tu Cristo skacambok te yi jun kaherensa'tz. Poro tajwe'n tan kamuc'ul q'uixc'uj chi banak Cristo ko na kaj kacambaj kak'ej xlaj i'.

18 Yi mu'ẍ tal q'uixc'uj yi na kamuc' jalu', qui tu k'usij. Tajwe'n kamuc', bantz kilol yi k'ej Kataj yi ẍchaje' sketz tzantzaj.
19 Na cyakil yi bnixnak tan Kataj, na chitzan tan ẍch'iwe'n yi k'ejlal yil lajluchax yi na' scyetz yi e' mero me'l cy'ajl Ryos.
20 Na po'tnak cyakil e'chk takle'n yi bnixnak tan Ryos. Poro nk'e'tz cyetz chipaj yi chipo'te'n, na ja chipo'tij tan Ryos tan paj yi chijuchul yi bajx wunak quil. Poro ilenin at chich'iw tan chinuc'xe'n junt tir.
21 Na yil tz'ul yi jun k'ejlala'tz, xitok cyakil e'chk takle'n cachi' yi na tzan tan chipo'tze'n e'chk ujul tu cyakil e'chk takle'n yi bnixnak tan Ryos. Chelepon liwr tk'ab e'chk takle'na'tz yi na tzan tan chipo'tze'n jalu'. Ni'cu'n skatzatzink scyuch', yi o' ketz yi o' nitxajil Ryos.
22 Elnak katxum tetz yi wi'nin na chibisun cyakil e'chk takle'n yi bnixnak tan Ryos. Na na chitzan tan tijle'n wi'nin q'uixc'uj chi na ban jun xna'n yi na ul yos tuch'.
23 Poro nk'e'tz ntin e'chk takle'na'tz na chibisun jalu', ma na ncha'tz o', na na kabisun, nin na katx'ayne', nin na katij e'chk q'uixc'uj. Poro ntyoẍ tu' yi at yi Espíritu Sant tetz kalma' tetz jun techl yi kelepon liwr tzantzaj. Na at kach'iw yi at tulbil jun k'ejlala'tz yil ke'l liwr tk'ab quimichil nin yil ko'c tetz mero me'l cy'ajl Ryos.
24 Ej nin ya'stzun sbajok ske'j ko ilenin lk'uke' kac'u'l te'j. Poro yi jak wi't kacambaj, nk'e'tz tzun klo' tajwe'n tan kach'iwal mas. Ma na qui'.
25 Poro ko bintzinin na kocsaj yi kitz'ok junt tir, pasens na taj tan ẍch'iwe'n.
26 Wi'nin bis o'kl ato' cu'nt tk'ab yi e'chk ila'tz. Nin qui't na jal puntil ka'n tan jakle'n yi ẍch'eybil ketz tetz Ryos. Poro yi Espíritu Sant na tzan tan kuch'eye'n tan jakle'n. Nternin na ok' quen swutz Kataj Ryos tan jakle'n ẍch'eybil ketz.
27 Nin yi Kataj yi na til yi mbi na icy' tkac'u'l, na el xtxum tetz yi mbi'tz na tok'lej yi Espíritu Sant. Na nternin na tzan yi Espíritu Sant tan nachle'n Kataj skibaj, yi o' yi xansa'n cho't. Cha'stzun te stk'e' tzun Kataj yi mbi na tzan yi Espíritu Sant tan jakle'n.

Skatx'aconk tan porer Ryos

28 Ej nin ncha'tz yi o' yi na kalok' Ryos, yi o' yi txa'ij cho' ta'n tan kaxcone'n tetz, elnak katxum tetz yi qui'c jun e'chk takle'n yi na bajij ske'j yi qui'k na ak'on ba'n sketz. Na yi tajbil Ryos i'tz tan tk'ol yi kabanl.
29 Ajske'nt kawutz tan Ryos le xe'tzbil tzaj, nin txa'ij cho't ta'n tan koque'n chi tane'n yi tetz Cy'ajl. Nin yi tajbil Ryos i'tz

tan toque'n yi tetz Cy'ajl tetz bajx nak skawutz bantz jale'n jun c'oloj titz'un, i'tz yi o' ketz yi txa'ij cho't ta'n.

30 Txumijt cyen tan Ryos tan koque'n tetz nitxajil i'. Ej nin nk'e'tz ntin txumijt cyen ta'n, poro ncha'tz txa'ij cho't ta'n. Ej nin nk'e'tz ntin txa'ij cho't ta'n, ma na ja wi't jal kabalajil ta'n. Ej nin nk'e'tz ntin kabalajil yi njal, poro ncha'tz ja wi't jal kak'ej ta'n.

31 I bin jalu' yi ko bintzinin cyakil e'chk xtxolbila'se'j, ¿mbi tzun kabislejtz? Na yi ko xomij wi' Ryos ske'j, ¿na' tzun scyetz jun xcye'-tz tan kaxite'n? Cya'l.

32 Yi ko quinin cabej c'u'l Ryos tan tk'ol yi tetz Cy'ajl tk'ab quimichil tetz kaxel, ¿qui ptzun lo' ltak' i' cyakil yi tajwe'n sketz? Stk'e', na ja tak' i' yi tetz Cy'ajl.

33 Cya'l jun yi nink xcye' tan kaxochle'n quen swutz Ryos, yi o' yi txa'ijcho't ta'n, na Ryos nko'csan tetz balaj.

34 Cya'l jun yi nink xcye' tan tak'le'n kil, na quimnak Cristo tetz kaxel, nin itz'nak i' ẍchixo'l alma', nin cho'n c'olchij i' jalu' le sbal Kataj. Nin na tzan i' tan cu'swutzil tetz Ryos tan jale'n cuybil kapaj.

35 I bin jalu' yi ko ya'tz bintzi, ¿na' tzun scyetz jun yil xcye' tan kajatxle'n len tu yi lok' ib yi na ẍchaj Cristo sketz? ¿Xcyek polo' yi e'chk q'uixc'uj yi na kil, nka e'chk il yi na bajij ske'j? Qui'. ¿Xcyek polo' yi e'chk buchu'n yi na chiban wunak ske'j tan xite'n yi jun lok' iba'tz? Qui'. ¿Xcyek pe' we'j tan stzajse'n yi jun lok' iba'tz? Qui'. Ko qui'c be'ch ketz, ¿xcyek pe' jun xtxolbila'tz tan xite'n yi lok' ib? Qui'. Ncha'tz, quil xcye' e'chk xtxolbil yi chin xo'wbil nin tan xite'n yi jun lok' iba'tz. Ej nin, pe nink tz'oc jun tan kabiyle'n cu'n tan spar, quil xcye' yi jun xtxolbila'tz tan stzajse'n yi lok' ib yi na ẍchaj Cristo sketz.

36 Na tz'iba'nt cyen yi ya'stzun sbajok ske'j. Je xtxolbile'j:

“Tan tu' yi xomcho' te'ju',
ch'iwa'n cuntunin quimichil ka'n cyakil k'ej.
Cho'n ku'lij ẍchik'ab wunak,
chi na chu'lij e' tal cneru' ẍchik'ab carnice'r.”* Ya'stzun yi tz'iba'n cyen.

37 Poro qui'c na ban, mpe nink bajij cyakil yi e'chk takle'na'se'j ske'j, na skatx'aconk tan porer yi jun yi wi'nin na pek' ske'j.

38 Jun cu'n yol, qui'c jun e'chk takle'n yi nink xcye' tan kajatxle'n cu'n tu yi lok' ib yi na ẍchaj Ryos sketz. Mpe nink kaquim, ko'k quil kaquim, iẍnin na pek' Ryos ske'j. Quil chix-cye' yi e' mal ángel tan kajatxle'n cu'n tu jun lok' iba'tz. Nin quil xcye' chichamil yi e' wi'tz ẍchakum Bayba'n tan kajatxle'n cu'n tu jun lok' iba'tz. Quil xcye' jun takle'n yil bajij jalu' tan

* **8:36** Sal 44, 22.

kajatxle'n tu yi lo'kl Ryos yi at ske'j tan i'. Nin ncha'tz, kol bajij jun e'chk takle'n ek ca'p, quil xcye' tan stzajse'n yi lok' iba'tz yi na tzan Ryos tan ẍchajle'n sketz.

39 Quil xcye' jun e'chk takle'n yi at xe cya'j, nka yi at jalen tzi'n tcya'j, nka alchok e'chk takle'n yi bnixnak tan Ryos, tan kajatxle'n cu'n tu yi lok' ib yi at skaxo'l tu Ryos, tan tu' Kajcaw Jesucristo.

9

Txa'ij che' yi e' aj Israel tan Ryos

1 I bin jalu' swale' coboxt xtxolbil scyeru'. Nin i'tz yi mero bintzi, na yi Espíritu Sant mma'lon swetz. Nk'e'tz wi wak' tu', na in tetz Cristo.

2-3 At jun chin bis tetz walma' tan paj yi qui na cyocsaj yi Jesús i' yi Cristo. Nternin na ok' inc'u'l̈ scye'j, nin yi wajbil i'tz tan chiclaxe'n. List in tan imbene'n jo'li'n tq'uixc'uj, nin list in tan injatxol wib tu Cristo yi ntina'tzk na taj tan chiclaxe'n. Na katanum cu'n kib, kaxonl kib, nin junit kamam kate' scyuch'.

4 E' len cu'n xonl k'ajtzun kamam Israel. Nin Ryos e' ocsan tetz me'l cy'ajl i'. Xomnak yi pak'puchal Ryos scye'j sajle'n. Ej nin yi e'chk takle'n yi suki'nt tan Ryos tetz ketz, cho'n ta'lche'n scyetz. Ej nin ncha'tz yi lajuj ca'wl, cho'n tak'le'n scyetz. Ncha'tz yi e'chk xtxolbil yi ẍe'n kaban tan c'u'laje'n Ryos, cho'n nin ta'lche'n scyetz, ncha'tz yi xtxolbil yi at tulbil jun aj colpinl, cho'n ta'lche'n scyetz.

5 E' len cu'n xonl k'ajtzun Abraham, Isaac tu Jacow. Ej nin cho'n titz'e'n Cristo ẍchixo'l, yi wi'tz Ajcaw tibaj cyakil yi at. Kak'e' bin kak'ajsbil tetz, na yi tetz k'ej quil sotz tetz ben k'ej ben sak. Amén.

6 Poro tan yi qui na cyocsaj yi e' wetz intanum, quil cho'cu' tan xtxumle'n yi qui'k tz'el k'ab Ryos te yi e'chk xtxolbil yi alijt cyen tak'un scyetz. Nk'era'tz puntil. Tz'elepon k'ab te'j. Na nk'e'tz e' cu'n mero me'l cy'ajl Ryos cyakil e' xonl Israel.

7 Na swutz Ryos ntin Isaac yi mero cy'ajl Abraham. At mas cy'ajl Abraham, poro quibe' tajlal yi e' xonl Abraham. Na alijt cyen tan Ryos: “Ntin chocopon yi e' xonl Isaac tetz tajlal axonl.”

8 Yi xtxolbila's, na elepont yi nk'e'tz yi tan tu'k yi e' nitxajil Abraham, e' tzunk nitxajil Ryos. Qui'. Ma na ntin yi e' yi suknak Ryos tetz Abraham. Ya'stzun yi e' mero nitxajil Ryos.

9 Na je yol Ryose'j yi sukil jun chinitxa' Abraham: “Chwa'nin le junt yob nu'lt, nin yil nu'l nsken jal tal Sara.” Ya'stzun talnak Ryos.

10 Ej nin je junt xtxolbile'j yi a'lchij tetz Rebeca yi ekane't pwokil yi cob cy'ajl k'ajtzun Isaac ta'n.

11-13 Yi ntaxk nin chitz'ij, ej nin yi ntaxk nin lajluchax yi ko
e' balaj wunak nka qui', jilone'n chan tzun Ryos tetz Rebeca,
itzun taltz: "Yi bajxnak tz'ocopon tetz ẍchakum yi ca'pnak,"
chij Ryos banak tetz Rebeca. Ej nin je junt xtxolbil yi alijt
cyen tan Ryos yi ni'cu'n na tok'bej tib: "Ja chimpek' te Jacow,
ma Esaú quinin chimpek' te'j." Ej nin ya'stzun bajij. Ma jalu'
yi e'chk xtxolbila'tz na ẍchaj sketz yi ntin na ban Ryos yi tetz
tajbil. Ntin na xtxa'e'n yi e' yi na taj. Nin qui na xtxum yi ẍe'n
quitane'n.

14 I bin jalu', tan yi xtxolbile'j, ¿na pe' lajluchax yi qui na yub
yi tajtza'kl Ryos? Nk'era'tz puntil. ¡Qui'c rmeril tan kalol yi
qui'c xac yi tajtza'kl Ryos!

15 Na talnak Ryos tetz Moisés: "Swak'e' imbanl squib yi e'
kale na wajwit lwak', nin tz'elepon ink'ajab scye'j yi e' kale na
wajwit."

16 Yi xtxolbila's na ẍchaj sketz yi qui na cambaj jun yaj yi
banl talma' Ryos tan tu' yi na el talma' te'j, nka tan tu' yi na
buch tib te'j, ma na cho'n na xom te yi na' na ele't k'ajab Ryos.

17 Nin je yol Ryose'j yi alijt cyen ta'n tetz Faraón, yi chiba-
jxom yi e' aj Egipto: "Ja cẍje' intxa'ol tan awoque'n tetz
chibajxom yi e' atanum, poro ntin tan achajol yi inchamil tu
ink'ej ẍchiwutz cyakil yi e' wunak bene'n tzi'n wi munt," stzun
Ryos banak.

18 Ma jalu', yi xtxolbila'tz na elepont yi cho'n cunin at swutz
Ryos yi na' scyetz e' kale na tajwit i' tz'ele't k'ajab. Ej nin
ncha'tz, cho'n at swutz i' yi na' scyetz e' yi tze'tzaxe'n na ban
yi cyalma' ta'n.

19 I bin jalu', at lo' e' yil cyal: "Ko ya'tz tane'n, qui'c ketz tuch'.
¿Nxac na jal kapaj swutz i'?"

20 Poro qui'c rmeril yi nink ko'c ketz tan ma'le'n tajtza'kl
Ryos. Na ¿at pe' k'ej jun tal ẍwok' yi qui'c mas yubil, tan toque'n
tan yajle'n yi bnol tetz? Ej nin ba'n pe' yi nink tal jun ẍwok' tetz
yi bnol tetz: "¿Nxac nchincu' bnolu' chi wutane'ne'j?"

21 Qui'c rmeril yi ya'tzk tal, na cho'n at swutz yi bnol ẍwok'
yi mbi'tz na taj sban te yi xk'ol. Na ko na taj sban jun ẍwok'
yi chin yube'n nin, cho'n at swutz i'. Ej nin ko na taj sban
jun ẍwok' yi sensiy te yi ite'n xk'ol, ba'n nin sban i'-tz, na i' na
cawun te'j.

22 Ten klo' tak' Ryos chicaws wunak, poro qui'. Ja klo' tak'
chicaws yi e' yi nternin chi'ch chic'u'l te'j, poro muc'nak i'
chipaj.

23 Muc'nak i' chipaj bantz lajluchaxe'n yi tetz ẍchamil tu yi
tetz k'ej skawutz ketz jalu', na wi'nin na el k'ajab ske'j. Na yi
tajbil i' i'tz tan tk'ol yi tetz k'ej sketz, yi o' yi txumijcho' ta'n
tiemp tzaj.

24 Na wutzile'n cu'n Kataj Ryos o' moxon tzaj tan koque'n
tk'ab i'. Ya'stzun o' tulej yi o' yi o' judiy, nin ncha'tz scye'ju' yi
e'u' yi nk'e'tz e'u' judiy.
25 Bintzi yi xtxolbila'tz, na tz'iba'nt cyen jun xtxolbil tan
Oseas yi Ryos a'lon tetz:
"Yi e' yi quibe' tetz wajal, chocopon tetz wajal.
Ej nin yi e' yi qui na chimpek' scye'j,
ya'stzun yi e' yi chimpek'ok scye'j.
26 Ej nin tc'u'lak e'chk ama'l kale walwit:
'Quibixwok tetz wajal,' swale' scyetz:
'Axwok inme'l incy'ajl,'
na yi in wetz in yi Ryos yi itz' nin tetz."*
27 Ncha'tz, at junt xtxolbil yi talnak Isaías scyetz e' tanum:
"Spuc'unk kawutz yi o' xonl Israel. Cho'n cu'n sbne' tajlal
kaxone'n chi tane'n yi samlicy' yi at tzi mar, yi qui'c ajlbe'n
tetz. Poro qui'c mas o' yi skaclaxok.
28 Na alijt cyen tan Ryos yi tz'ak'lok chicaws cyakil e' wunak
bene'n tzi'n wi munt, nin jun cu'n tz'elepon k'ab te'j. Nin yil
xe'tij tan banle'n, jalcu'n lbnix ta'n."†
29 Nin talt Isaías junt xtxolbil:
"Yi o' judiy, ten klo' wi't kasotz chi banake' yi e' aj Sodoma tu
yi e' aj Gomorra,
Yi qui'k elnak k'ajab Ryos scye'j kamam kate' sajle'n tunintz,
ja klo' kasotz ta'n.
Na chin cham nin i', na i' yi wi'tz ajcaw squib jun c'oloj tetz
sanlar."‡

Cyocsaje' yi e' judiy yi balaj stziblal

30 Ma jalu' cyakil yi e'chk xtxolbila'se'j, na ẍchaj sketz yi ja
tak' Ryos ama'l scyeru' yi e'u' yi nk'e'tz e'u' judiy tan jale'n
chibalajilu' swutz i'. Wech qui ncho'cu' tan joyle'n sajle'n
tunintz. Ej nin ja jal chibalajilu' swutz i' tan tu' yi k'ukewe'n
chic'u'lu' te'j.
31 Poro yi e' intanum yi e' aj Israel quinin jal chibalajil swutz
Ryos. Ja chitx'ujtij tan chibnol tane'n e'chk ca'wl yi ak'ijt cyen
scyetz, bantz jale'n klo' chibalajil swutz Ryos. Poro quinin e'
xcye' tan jalse'n yi chibalajila'tz.
32 ¿Mbi tzuntz yi quinin jal chibalajil? Quinin jal chibalajil
tan paj yi quinin k'uke' chic'u'l te Ryos yi xcyek tan jalse'n
chibalajil. Ma na ntin ja chibuch quib tan chibnol tane'n e'chk
ca'wl, bantz jale'n klo' chibalajil. Poro qui'c rmeril. Na quinin
jal chibalajil, na at jun xtxolbil yi ja chixubsij te'j. Nin ja xcye'
tan chitrimpe'n cu'n chi na je trimp jun yaj te jun c'ub yi at
tbe'.
33 Yi jun xtxolbila'tz tz'iba'nt cyen tul tu'j Kataj:

* **9:26** Os 1.10. † **9:28** Is 10.22-23. ‡ **9:29** Is 1.9.

“Copon wuk'ol jun c'ub ẍchiwutz yi e' aj Israel,
yi xcyek tan chitrimpe'n cu'n;
poro cyakil yi e' yil k'uke' chic'u'l te yi juna'tz,
quil chitx'ixwij cye'tz,” stzun Ryos banak cyen.§

10

1 E'u' jun c'oloj wajwutz, yi wajbil yi na icy' tinc'u'l, i'tz tan chiclaxe'n klo' yi e' intanum aj Israel. Ya'stzun na chintzan tan c'uche'n tetz Kataj.

2 Na el intxum tetz yi bintzinin na el cyalma' tan jale'n chibalajil swutz Ryos, poro nk'era'tz puntil na cyulej.

3 Na qui na pujx yi puntil cya'n yi txumijt cyen tan Ryos tan jale'n chibalajil. Qui na pujx cya'n, na e' tu' e' joyon e'chk xtxolbil tan jale'n klo' yi cyetz chibalajil. Quinin chixom te yi xtxolbil yi txumijt cyen tan Ryos.

4 Yi quime'n Cristo swutz pasyon, ya'stzun yi je'n pone'n tamp yi munl yi ley yi ak'ij cyen tetz Moisés, na ntin sjalok chibalajil yi e' yil k'uke' chic'u'l te Cristo.

5 Tz'iba'nt cyen tan Moisés yi sjalok balajil jun yaj swutz Ryos yi nink xcye' tan banle'n tane'n yi ley. Na je yol i'e'j: “Alchok scyetz yil jepon tan banle'n tane'n cyakil yi e'chk ca'wl, sjalok tzun yi stz'ajbiltz.”*

6 Ya'stzun xtxolbil yi tz'iba'nt cyen tan Moisés, poro yi jalu' apart puntil, na ntin na taj yil k'uke' kac'u'l te Ryos. Qui na taj wi'nin tx'ujte'n. E' oqui'chu' tan xtxumle'n yi ate' ponchanku' tcya'j tan jale'n chibalajilu', na ulnak aj Cristo tan tak'le'n kabalajil.

7 Ej nin, ncha'tz, e' oqui'chu' tan xtxumle'n yi ato' ponk ẍchixo'l alma' tan je'se'n tzaj Cristo, na je'nak tzaj i'.

8 Poro chin sensiy nin yi puntil tan jale'n kabalajil swutz Ryos. Qui na taj yil kaben joylaj tan joyle'n. Naka'j at, na sjalok ka'n nta'ste'n le katzi', nta'ste'n te kalma'. I'tz yil kocsaj yi yol i' yi na tzan xtxole'n.

9 Na kol kal len scyetz wunak: “Jesús, ya'stzun yi wetz Wajcaw,” nin kol kocsaj cunin yi Ryos je'san tzaj ẍchixo'l alma', skaclaxok tzuntz.

10 Poro tajwe'n yi tetz cu'n kalma' yil kocsaj yi yol i', bantz jale'n kabalajil swutz Ryos. Ej nin ko na kaj kaclax, tajwe'n yil kal yi Jesucristo i' Kajcaw.

11 Na tz'iba'nt cyen le tu'j Kataj: “Alchok scyetz yi na tocsaj, nk'e'tz xubse'n na ban.”†

12 Na, ba'n cyocsaj alchok jilwutz wunak. Qui'c na ban yi ko o' judiy, nka qui'. Na jun ntzi' Ryos at skibaj kacyakil cu'n, nin

§ **9:33** Is 28.16. * **10:5** Lv 18.5. † **10:11** Is 28.16.

tzatzin cu'n na tak' i' yi tajwe'n sketz, yi o' yi na cu' katzi' tan
jakle'n ẍch'eybil ketz tetz.
13 Na je junt xtxolbil yi tz'iba'nt cyen: "Ẍchiclaxok cyakil yi e'
yil cho'c tan na'wse'n bi' i'."
14 Poro, ko qui k'uklij chic'u'l te Cristo ¿ẍe'n lcu' chitzi' tan
jakle'n cuybil chipaj? Ej nin ¿ẍe'n lk'uke' chic'u'l te'j, yi ko
txe'n nin quibit yi mbi eka'n ta'n? Qui'c rmeril. Ej nin ¿ẍe'n
lquibit yi mbi eka'n tan Cristo yi ko cya'l na tx'olon xo'l yi
puntil scyetz?
15 Ej nin ¿ẍe'n lben jun tan xtx'olche'n xo'l scyetz yi ko cya'l
tz'oc il tan ẍchakle'n nin? Na na tal tul tu'j Kataj: "Chumbalaj
nin yi e' yi na chitxol yi balaj stziblal yi at rmeril tan jale'n
tzatzin paz ka'n tu Ryos."‡ Ya'stzun yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen
le tu'j Kataj.
16 Poro nk'e'tz cyakil wunak na cyocsaj yi jun balaj stzi-
blala'tz. Ej nin elnak cyen xtxum Isaías tetz. Cha'stzun te
cyaje'n cyen stz'ibal yi junt xtxolbile'j: "Ta', ja katxol yi balaj
xtxolbil, poro cya'l jun ntocsaj."§
17 Yi xtxolbila'se'j na ẍchaj sketz yi ntin lcyocsaj yi e' wunak
kol cyak' ama'l tan tbite'n yi balaj stziblal tetz Cristo.
18 Ma jalu': ¿Txe'n nin polo' quibit yi e' intanum judiy yi
tajbil Ryos? Quibitnak, na elnak cyen yi xtxolbila'se'j le stzi'
jun elsanl stzi' Ryos tentz. Je xtxolbile'j yi tz'iba'nt cyen ta'n:
"Ja wi't bitij yi xtxolbil bene'n tzi'n wi munt.
Qui'c nin jun ama'l wi munt kale txe'nk bitij chiyol yi e' aj
txolinl."*
19 Poro tzinjake' junt tir scyeru': ¿Pujxnak pe' cyak'un yi e'
intanum aj Israel yi sjalok chibalajil yi e' awer nak? Pujxnak
cya'n, na katxume' bajx yi yol Ryos yi tz'iba'n cyen tan Moisés
tentz:
"Chixcy'aklink yi e' yi na chimpek' scye'j jalu', yil quil yi
na chimpek' scye'j junt tx'akaj wunak yi qui'c chixac
ẍchiwutz. Ncha'tz, sjalok chi'ch c'u'lal scyetz yil quil
yil wak' imbanl squibaj junt tx'akaj wunak yi e' yab
quitane'n ẍchiwutz cyetz."†
20 Ncha'tz quinin xob Isaías tan talche'n yi xtxolbile'j:
"Ja chin jal cyak'un yi e'
yi qui ocnake' il tan injoyle'n.
Nin ja inchaj wib scyetz yi e'
yi quinin ncho'c il tan jakle'n wukanil," stzun Ryos banak
cyen.‡
21 Ej nin at junt xtxolbil yi alijt cyen tan Ryos scyetz yi
e' aj Israel: "In sajle'n cuntunintz tan chimoxe'n tzaj yi e'
wunake'j, yi chin pajol ca'wl nin e', yi quinin pakbe'n tetz

‡ **10:15** Is 52.7. § **10:16** Is 53.1. * **10:18** Sal 19.4. † **10:19** Dt 32.21. ‡ **10:20** Is 65.1.

chitxumu'n.' Ya'stzun yol Ryos yi alijt cyen ta'n scyetz yi e' intanum, aj Israel," chij Isaías banak cyen.§

11

At e' aj Israel yi ẍchiclaxok

1 Ma jalu' katxume', ¿ja pe tzun cyaj cyen tilol Ryos yi e' tetz tanum yi e' aj Israel? Qui'c rmeril na at e' yi ate' tetz tajal. Lmal yi e' yi ate' tetz tajal Ryos, na yi in wetz, in mero aj Israel. In xonl Abraham, na in xonl yi mam Abraham yi na bi'aj Benjamín, nin atin wetz tetz tajal Ryos.

2 Quinin cyaj cyen tilol Ryos yi tetz tanum, na txumij che' ta'n tentz, yi ntaxk tzaj cu' xe'tzbil intanum. Txumijche' tan Ryos tan chixcone'n tetz.* Cha'stzun te qui'c rmeril tan cyele'n te c'u'l i' jalu'. Chinachonku' te yi mbi talnak yi elsanl stzi' Ryos tentz yi na bi'aj Elías. Je yol i'e'j yi xcon ta'n yi toque'n tan chixochle'n yi e' tetz tanum, yi e' aj Israel, swutz Ryos:

3 "Wajcaw, ja che'l cu'n swutz yi e' elsanl stzi'u' cya'n, nin ncha'tz ja cu' chixitul yi e'chk patbil katx'ixwatz. Jalt nin in, atin cyen. Nin yi cyetz cyajbil i'tz tan imbiyle'n cu'n Ta',"† stzun Elías tetz Ryos.

4 Stza'wel tzun Ryostz yi yol i', itzun taltz: "Txa'ij che't juk mil yaj wa'n yi nternin ate' tetz wajal. Nin cya'l jun yi jak meje' swutz yi teblal Baal, yi chiryosil yi e' mas," stzun Ryos bantz.‡

5 Ite'n nin kutane'na's jalu', ilenin at e' weri intanum yi txa'ij che't tan tu' banl talma' Ryos.

6 Poro txa'ij che't tan tu' banl talma' Ryos, nk'e'tz txa'ij che't tan paj yi e'chk takle'n yi na chiban. Na yi ya'tzk nk'e'tz tzun klo' oy, ma na tx'aquij tzun klo' na cyulej yi quitz'ajbiltz.

7 ¿Mbi na ẍchaj yi xtxolbila'se'j sketz? Na ẍchaj sketz yi quinin jal chibalajil yi e' intanum aj Israel. Ocnake' il tan joyle'n poro quinin jal cya'n. Ntin yi e' yi txa'ij che't tan Ryos, ja jal chibalajil, ma yi e' mas jopxe'n ban wutz cyajtza'kl,

8 chi tz'iba'nt cyen tul tu'j Kataj:
"Ryos npoysan cu'n cyajtza'kl,
na jopxnak wutz cyajtza'kl ta'n.
Ncha'tz Ryos jopon chiẍchin,
bantz qui pujxe'n yi xtxolbil cya'n.
Iẍnin quitane'ntz sajle'n tunintz."§

9 Ncha'tz, at junt xtxolbil yi tz'iba'nt cyen tan k'ajtzun Rey Luwiy:
"Lok xcon yi e'chk tzatzin yi na chitxum tan chisuble'n.
Lok xcon tan Ryos tan chibense'n tul il, bantz tk'ol i' chicaws.
10 Lok cu' jopx wutz cyajtza'kl.

---

§ **10:21** Is 65.2. * **11:2** Am 3.2. † **11:3** 1 R 19.10, 14 ‡ **11:4** 1 R 19.18. § **11:8** Dt 29.4; Is 29.10.

Lok cu' cye'j tzak' yi ilc'ol yi cy'a'n cya'n.
Ya'tzk chiban sbne' opon tunintz.”*

Poro at e' yi nk'e'tz e' judiy yi ẍchiclaxok

11 I bin jalu', ¿mbi na chitxum cyeru' tetz yi xtxolbile'j yi tzinjake' scyeru'? ¿Tan paj yi xubsnake' e' intanum judiy, junawes pe' elnake't tetz tajal Ryos le chiwutz cyeru'? Nk'era'tz puntil, na tz'ul jun k'ej yil choctpon tetz tajal Ryos. Poro tan tu' yi chipajol yi ca'wl Ryos, ja ak'lij ama'l scyetz yi e' yi nk'e'tz e' judiy tan chiclaxe'n. Poro ya'stzun tulej Ryos bantz cyoque'n il yi e' intanum judiy tan joyle'n puntil tan chiclaxe'n cyetz.

12 I bin jalu', yi quil yi nchijuch, ja ak'on ba'n scyetz cyakil wunak bene'n tzi'n wi munt. Na tan tu' yi nchijuch quil, ja el majol Ryos yi banl scyetz, nin ja tak' scyetz yi e'u' yi nk'e'tz e'u' judiy. Poro tzantzaj, yil cho'ct cyakil yi e' intanum judiy tetz tajal Ryos, sjalok mas kabanl kacyakil cu'n.

13 Ma jalu', yi e'u' yi nk'e'tz e'u' judiy, na waj lwal jun xtxolbil scyeru'. Elnak chitxumu' tetz yi chakij chin tan Ryos tan xtx'olche'n xo'l yi balaj stziblal scyeru', nin na wak' k'ej yi inmunla'tz yi atin sju'.

14 Na ko wi'nin e'u' yil cyocsaju', squile' yi e' intanum, nin qui cunin batz lcyocsaj cyetz, nin ẍchiclaxok.

15 Ej nin sjalok jun chin tzatzin yil cho'c junt tir tk'ab Ryos. Na yi tele'n chik'ej tan Ryos, ja jal tzatzin cyak'unu', yi e'u' yi nk'e'tz e'u' judiy. Poro yil chibansaj quib sjalok mas tzatzin. Nin ni'cu'n sbne' yi jun chin tzatzina'tz, chi nink tz'itz'ij jun alma'.

16 Je jun xtxolbile'j, tan lajluchaxe'n yi quil che'l junawes te tajal Ryos. Na ko je'nak xtxa'ol Ryos yi kamam Abraham scyuch' yi e' elsanl stzi' Ryos, ncha'tz yi e' chixonl, ate' cwent Ryos. Na ko xansa'nt yi xe' jun tze' yi na cu' awij, xansa'nt tzun cyakil yi e'chk k'ab yi na jal te'j.

17 Ej nin je junt elsawutzile'j yi na ẍchaj yi cho'n na saj chibanlu' scye'j yi e' intanum. Ni'cu'n e' chi tane'n jun wi' olivo yi balaj. Ma yi e' cyeru' yi nk'e'tz e'u' judiy, ni'cu'n e'u' chi tane'n jun wi' olivo yi ploj. Ej nin ja cho'cu' lac'ba'n tetz xel cobox k'ab balaj olivo yi elnake't tamij. Nin cho'n na saj chiwaloru' te yi mero xmilil yi balaj wi' olivo.

18 Cha'stzun te yi ko ocnake' tuwu' lac'ba'n, ba'n tcu'n yi quil cyocsaj quibu' mas balaj ẍchiwutz yi e' intanum yi e' judiy, na yi o' ketz o' yi mero xe', ma yi e' cyeru', ocnake' tuwu' lac'ba'n tane'n.

19 Poro at lo' jujun e' ẍchixo'lu' yi na a'lon tetz: “Elnake't tamij yi e' judiy tan Ryos, bantz koque'n lac'ba'n ketz.”

* **11:10** Sal 69.22-23.

20 Bintzi, elnake' tamij tan Ryos poro tan tu' yi quinin
k'uke' chic'u'l te i'. Or bin quilu', quil cyocsaj quibu' nim tu
cyajtza'klu', na ocnake' tuwu' lac'ba'n tan tu' yi k'ukewe'n
chic'u'lu' te Ryos.
21 Na ko quinin cuy Ryos chipaj yi e' yi elnake' tamij, pyor
tzun e'u' yi ocnake'tuwu' lac'ba'n.
22 Tan yi xtxolbila'se'j, na kil yi nk'e'tz alcawe't Ryos. Ej nin
ncha'tz na kil yi banl talma' i', na ja cho'cu' lac'ba'n tetz chixel
yi e' yi e' el tamij. Poro cheleponu' k'okij kol quil chixomu' te
tajbil, nin ko quil k'uke' chic'u'lu' te i'.
23 Ma yi e' wetz intanum, kol k'uke' chic'u'l junt tir te Ryos,
pontzaj nin cho'c lac'ba'n junt tir. Nin chin sensiy nin xcye'
Ryos tan chilac'baje'n quen junt tir.
24 Na yi e' cyeru', cho'n elnake' tzaju' te jun wi' olivo yi
ploj. Poro ja xcye' Ryos tan chilac'baje'n quenu' te jun wi'
olivo yi balaj. Nin ko ja xcye' Ryos te'j, ¿qui'ct polo' rmeril tan
xcyewe'n i' tan lac'baje'n quen yi e'chk k'ab yi elnake't tamij
te yi balaj olivo? At rmeril. Nin ya'stzun sbajok scye'j yi wetz
intanum.

Tzantzaj scyocse' wi'nin judiy

25 I bin jalu' e'u' wajwutz, at junt xtxolbil yi na waj tz'el
chitxumu' tetz, na qui na waj yil cyocsaj quibu' nim tu cya-
jtza'klu'. At jun xtxolbil yi ewa'n cuntu' sajle'nix, poro yi jalu'
ja wi't skojan skawutz. I'tz yi at wi'nin e' intanum yi e' judiy
yi ja wi't tze'tzax cyajtza'kl, poro tzantzaj wi'nin e' scyocsaje'
yil tz'ak cyajlal yi e' yi nk'e'tz e' judiy, yi e' yi at cyocbil tk'ab
Ryos.
26 Na yil tz'ak cyajlal yi e'a's, kalena's tzun lcyocsaj cyakil e'
intanum. Na je xtxolbile'j yi tz'iba'nt cyen tul tu'j Kataj:
“Cho'n lsaj yi aj colpinl ẍchixo'l yi e' aj Sión, yi e' xonl Jacow.
Nin tz'ocopon i' tan xite'n yi ilc'ol yi cy'a'n cyak'un.†
27 Nin ya'stzun sbajok scye'j na tz'elepon ink'ab te inyol,
na jun cu'n tzincuye' cyakil chipaj chitx'ok'be'n.”‡
28 Poro te yi tiemp jalu', at wi'nin e' intanum yi e' contr te
yi balaj stziblal yi ba'n na kaclax ta'n. Poro tan tu' yi ya'tz
quitane'n, ja tak' Ryos ama'l scyeru' tan chiclaxe'nu'. Poro
quil che'l junawes yi e' intanum te c'u'l Ryos, na e' cu'n xonl
k'ajtzun Abraham. Nin txa'ij che't tan Ryos tan tk'ol i' yi banl
squibaj.
29 Nin quil xtx'ixpuj yi tajtza'kl scye'j.
30 Ma yi e' cyeru', yi e'u' awer nak, e'u' pajol ca'wl sajle'n,
poro tan tu' yi quinin cyocsaj yi e' wetz intanum ja el k'ajab
Ryos scye'ju', nin ja jal chibanlu' ta'n.

† **11:26** Is 59.20. ‡ **11:27** Jr 31.33-34.

31 Ni'cu'n ẍchibne' cyetz chi quitane'n cyeru'. Qui na cyocsaj
jalu' poro tzantzaj tz'elepon k'ajab Ryos scye'j, chi me'l k'ajab
scye'j cyeru'.
32 Na swutz Ryos o' len cu'n pajol ca'wl, yi o' ketz yi o' judiy
nin yi e' cyeru' yi nk'e'tz e'u' judiy, poro nicy' nin tu' na el
k'ajab i' ske'j.
33 Chumbalaj nin Kataj Ryos, na qui bajsbe'n tetz yi banl
talma' i'. Nin qui'c jun takle'n yi qui'k na pujx ta'n, na chin
tz'aknak cu'n tajtza'kl i'. Nin cya'l jun yi nink xcye' tan tilwe'n
yi mbi na icy' tc'u'l. Cya'l jun yi nink pujx yi tajtza'kl Ryos ta'n.
34 Na tz'iba'n cyen: "Cya'l jun na el xtxum tetz yi mbi na icy'
tc'u'l Kataj Ryos. Cya'l jun yi nink xcye' tan stz'akse'n cyen yi
tetz tajtza'kl.§
35 Cya'l jun yi nink tak' jun takle'n tetz Ryos tan tk'ol Ryos
xel."
36 Na i' bnol tetz cyakil e'chk takle'n yi at. Qui'c jun takle'n yi
nk'e'tz i' bnol tetz, nin ja bnix ta'n tan xcone'n tetz tetz. Kak'e'
bin kak'ajsbil tetz Ryos tetz ben k'ej ben sak. Amén.

12

Tajwe'n tan kak'ol kib tetz Ryos

1 I bin jalu' e'u' kajwutz, ja wi't quibitu' cyakil e'chk xtxolbil
tetz yi banl talma' Ryos skibaj. Cha'stzun te na cu' inwutz
scyeru' tan cyak'ol quibu' tetz Ryos. Chijatxe' quibu' tk'ab
Ryos, bantz chixcone'nu' tetz. Na ya'stzun yi kamunl yi
nternin na tzatzin i' te'j. Tina'tz jun kamunl yi mas balaj
swutz i'.
2 Qui't chixomu' te cyajtza'kl yi e' wunak tzone'j wuxtx'otx',
ma na chitx'ixpe'nu' cyajtza'klu' bantz cyoque'nu' tetz mero
balaj wunak. Na kol kak' kib tetz Ryos, tz'elepon tzun katxum
tetz yi mero tajbil i' yi chumbalaj nin. Nin stzatzink i' te'j, na
chin tz'aknak cu'n yi jun ajtza'kla'tz.
3 Ma jalu' tan tu' yi wak'o'nt wib tan inxcone'n tetz Ryos,
ja jal wajtza'kl. Cha'stzun te na waj lwal jun xtxolbil scyeru',
chicyakilu': Quil cyocsaj quibu' nim tu cyajtza'klu'. Ba'n tcu'n
yi nink cho'cu' chijunalenu' tan ma'le'n yi cyeru' cyajtza'klu',
bantz tele'n chitxumu' tetz yi ko e'u' tz'aknak cu'n nka qui'.
Poro ko na lajluchax yi at tajtza'kl jun yaj, i'tz tan tu' yi Ryos
na ak'on tetz.
4 Na je jun elsawutzile'j: Katxume' kawankil, i'tz junit, poro
aparchklen munl yi jujun kawekl.
5 Ni'cu'n tzun kutane'n yi o' cmon creyent tu yi jun el-
sawutzila'tz. Ala' kaxone'n poro junit o' tu Cristo, nin junit
o' skibil kib.

§ **11:34** Is 40.13.

6 Poro aparchklen kamunl yi ak'ij sketz tan Ryos. Ba'n tzun
ko'c il tan xcone'n yi ajtza'kla'tz yi ak'ij sketz tan Ryos. Ko i'tz
tan xtx'olche'n xo'l yi yol Kataj, ba'n ko'c il te'j.
7 Poro ko i'tz tan kaxcone'n tetz chixconsbe'tz cmon, ba'n
ko'c tetz chixconsbe'tz, poro na taj yi tetz cun kalma'. Ma yi
ko o' aj chusunl, ba'n kak' kib tan chichusle'n yi e' cmon.
8 Ej nin yi ko o' aj quiwsanl, tajwe'n kaban tane'n yi jun
kamunla'tz. Ej nin yi ko at kapu'k, ba'n kuch'eyan, poro na
taj yi tetz cu'n kalma' yil kak'. Ej nin yi ko o' bajxom, tajwe'n
yi puntil cu'n kulej yi kamunl. Ej nin yi ko ya'tz kamunl tan
quich'eye'n yi e' yi at tajwe'n scyetz, na taj yi tzatzin cu'n che'
kuch'eyaj.

Yi e'chk takle'n yi tajwe'n tan kabnol, yi o' creyent

9 Chilok'e' quibu' squibil quibu', poro bintzi cu'n, nk'e'tz chij
tu'. Quil chipek'u' te e'chk ajtza'kl cachi', ma na chitzatzinku'
te e'chk balaj ajtza'kl.
10 Chilok'e' quibu' squibil quibu', na quitz'un quitzicy
quibu' tk'ab Cristo. Cyak'e'u' chik'ej yi e' cyajwutzu'.
11 Quil chik'e'xiju' tan chixcone'nu' tetz Ryos. Quil
chicy'ajixu'. Ma na c'asok cyajtza'klu' tan chixcone'nu' tetz
Ryos.
12 Chitzatzinku' te yi xtxolbil yi at chich'iwu' te'j. Ko na
chitiju' e'chk q'uixc'uj, pasens na taj. Nin quil chitzakplenu'
tkanil nachle'n Kataj.
13 Tajwe'n chich'eyanu' scye'j yi e' creyent yi at tajwe'n
scyetz. Cyak'e'u' chiposar yi e' yi na chopon tan chixajse'nu'.
14 Ej nin ko at e' yi na chitzan tan jakle'n chicawsu', chi-
jake'u' chibanl tetz Kataj Ryos, na qui na yub yi ko ni'cu'n
tz'elcu'nt cya'nu' scyuch'.
15 Yi ko at e' yi na chitzatzin, chitzatzinku' scyuch', poro yi
ko at e' yi na chibisun ba'n chichaju' scyetz yi ncha'tz e'u' na
chibisunu' scye'j.
16 Chijoye'u' puntil tan jale'n yi tzatzin paz ẍchixo'lu'. Quil
cyocsaj quibu' nim tu cyajtza'klu', ma na cyocse' quibu' juy.
Quil chitxumu' yi chin tz'aknak cu'n e'u' tu cyajtza'klu'.
17 Ko at jun yil snuc' quen jun e'chk takle'n cachi' scye'ju',
qui na yub yi ko ni'cu'n tz'el cu'nt cya'nu' tuch'. Ma na
chijoye'u' puntil tan chibnolu' e'chk takle'n balaj tetz, yi e'chk
takle'n balaj yi na chitzatzin wunak te'j.
18 Chibne'u' puers tan jale'n tzatzin scyuch' cyakil wunak.
19 Ko at jun chicontru', quil cyalu': "Wicy'se' inc'u'l te'j,"
na at cu'n Ryos te'j. Na alijt cyen tan Kataj: "Atin cu'n tan
chicawse'n yi e' mal wunak. Na in cu'n nak'on chicaws."*

* **12:19** Dt 32.35.

20 Cha'stzun te ko at jun chicontru' yi na quim tan we'j,
cyak'e'u' wa', nin ko na quim tan saktzi', cyak'e'u' tc'a'. Na yi
ko ya'tz cyuleju', tx'ixwok tzun yi chicontru'.†
21 Quil cyak'u' ama'l tetz e'chk ajtza'kl cachi' tan
chisuble'nu', ma na chijoye'u' puntil tan banle'n yi balaj,
bantz chitx'acone'nu' te yi yab ajtza'kl.

13

1 Tajwe'n yil cho'cu' c'ulutxum jak' chica'wl yi e' ajcaw tetz
tnum, na ak'ij ama'l scyetz tan Ryos tan cawu'n.
2 Nin cyakil yi e' yi na cho'c tan contri'n scye'j e' ajcaw tetz
tnum, e' contr Ryos, na yi e' ajcawa'tz ak'ij ama'l scyetz tan
Ryos tan cyoque'n tan kacawe'n. Tz'ak'lok bin chicaws cyakil
yi e' yi na cho'c tan contri'n scye'j.
3 Yi ko o' balaj wunak, nk'e'tz tajwe'n kaxob scyetz. Ntin yi
ko o' mal nak, kaxobok tzuntz scyetz. Cha'stzun te yi ko qui
na cyaju' chixobu' scyetz yi e' ajcawa'tz, chibne'u' bin yi e'chk
takle'n balaj bantz jale'n chibalajilu' ẍchiwutz.
4 Na yi e' bajxoma'tz e' xconsbe'tz Ryos tan chiq'uicy'le'nu'.
Poro yi ko cachi' na chibanu', ẍchixoboku' ẍchiwutz, na at ca'wl
ẍchik'ab tan tak'le'n chicawsu'. Na yi chimunl yi ak'ij scyetz
tan Ryos i'tz tan tak'le'n chicaws yi e' mal nak.
5 Cha'stzun te tajwe'n tan cyoque'nu' jak' chica'wl yi e' ajcaw
tetz tnum, nin nk'e'tz ntin tan paj yi tz'ak'lok chicawsu', ma na
tan tu' yi sak skawutz yi ya'stzun tajwe'n tan kabnol.
6 Ncha'tz kachoje' yi e'chk impuesto yi tajwe'n tan kachojol,
na cyakil yi e' ajcawa'tz bixba'n che't tan Ryos tan chixcone'n
tetz, nin ya'stzun na chitzan tan banle'n.
7 Cyak'e'u' bin cyakil yi mbi na chijak scyeru'. Cyak'e'u'
chicutxuju' yi na jaklij. Nin chichoje'u' yi e'chk alcawal yi
na c'uchij scyeru'. Ncha'tz cyeke'u' chichi' yi e' bajxom, na
tajwe'n yi ya'tz kaban. Ncha'tz, cyak'e'u' chik'ej.
8 Na tajwe'n yil kak' cyakil yi na chijak sketz. Poro at jun
xtxolbil yi quil kaxcye' tan ẍchojle'n cyakil, i'tz yi lok' ib yi
tajwe'n tan kachajol scyetz cyakil wunak. Na alchok scyetz
yi na ẍchaj lok' ib scyetz wunak, na tzun tzantz tan banle'n
tane'n yi e'chk ca'wl Kataj yi tz'iba'nt cyen,
9 chi tane'n: "Quil cẍjopon wutzaj. Quil cẍbiyolnakin. Quil
cẍalk'ij. Quil tzajal cu'n jun wi awak'. Quil tz'el nin awalma'
te mebi'l junt."* Na yi xe' yi e'chk ca'wla'tz scyuch' cyakil e'
mas i'tz: "Lok'we' cyakil wunak chi na alok' awib atz."†
10 Na yi e' yi at lo'k ib scyuch', qui na chi'ch cyetz chic'u'l
scye'j wunak. Cha'stzun te alchok scyetz yi na ẍchaj lo'k

† **12:20** Pr 25.21-22. * **13:9** Ex 20.14-17. † **13:9** Lv 19.18.

ib scyetz wunak, ja tzun xcye' tan banle'n tane'n yi e'chk ca'wla'tz.
11 I bin jalu', ja quibitu' cyakil yi xtxolbila'tz, poro ncha'tz, na klo' waj yil cho'cu' tan xtxumle'n yi ẍe'n tane'n yi tiemp jalu', chin xo'wbil nin. Cha'stzun te tajwe'n tan c'ase'n kajtza'kl na qui ampon tiemp tan kaclaxe'n, swutz yi sajle'nix cuntunintz yi kocsal cu'n yi balaj stziblal.
12 Tajwe'n tan c'ase'n kajtza'kl na ni'cu'n tane'n yi tiemp skawutz chi tane'n yi txant tan tule'n skil. Cha'stzun te tajwe'n tan cyaje'n cyen kilol cyakil yi e'chk takle'n yi na chiban yi e' wunak yi ate' tul tz'o'tz wutzil. Ma na tajwe'n tan kaxome'n te cyajtza'kl yi e' yi ate' tul tkan skil tane'n.
13 Qui bin kaxom te cyajtza'kl yi e' yi ate' tul tz'o'tz wutzil. Na qui na yub kol tz'oc a' tkawi'. Nin qui na yub kol kaẍekne' tu' tbe'. Quil kajoy kil te jun xna'n, nka te jun yaj. Quil ko'yintzin, nin quil kaxcy'aklin, na ya'tz na chiban yi e' yi ate' nintz tul tz'o'tz wutzil.
14 Qui tzun chibanu' yi e'chk takle'na'tz, ma na chixomoku' te tajtza'kl Cristo, bantz chiclaxe'nu' tk'ab il. Quil cyak'u' ama'l tetz yi cyajtza'klu' cachi'.

14

Qui na taj wak' ib tan tu' jun takle'n yi qui'c mas xe'

1 I bin jalu', at e' yi txe'n chiquiwix tk'ab Kataj, poro ba'n cyak'u' ama'l scyetz tan cyoque'n ẍchixo'lu'. Poro qui na taj yil jal wak' ib scyuch' tan paj jun takle'n yi qui'c mas xe'.
2 Na je jun elsawutzile'j: At e' yi na cyal yi qui na jal kil tan jun e'chk takle'n yi na baj ka'n. Ej nin at e' yi na cyal yi ntin at cu tan kabajsal itzaj.
3 Qui na yub kol cho'c yi e' yi ba'n na baj cyakil cya'n tan ma'le'n cyajtza'kl yi e' yi ntin na baj itzaj cya'n. Ncha'tz qui na yub yi kol cho'c yi e' yi ntin na baj itzaj cya'n tan ma'le'n cyajtza'kl yi e' yi na cyal yi ba'n na baj cyakil cu'n cya'n. Na e' len cu'n nitxajil Ryos.
4 Qui'c kacwent tuch' tan ma'le'n tajtza'kl junt kajwutz. Cho'n at swutz yi tetz patrón yi ko ba'n na ban nka qui'. Poro chinch wetz, yi kol xubsij jun yaj, quil tx'akxij junawes, na xcyek Ryos tan xtxicbaje'n junt tir.
5 Ncha'tz je junt xtxolbile'j: At e' yi na cyal yi at jujun k'ej yi xan ẍchiwutz cyetz. Ej nin at e' yi na cyal yi qui'c jun k'ej xan ẍchiwutz, ma na nicy' nin tu' tetz k'ej xan tane'n ẍchiwutz. Poro skajunalen cu'n te jun xtxolbila'tz.
6 Na yi e' yi na cyal yi at jujun k'ej xan, ntin na chitzan tan joyle'n puntil tan tak'le'n k'ej Kataj Ryos tan yi jun ajtza'kla'tz. Ncha'tz yi e' yi na cyocsaj yi nicy' nin tu' tetz k'ej xan, ncha'tz e' na chitzan cyetz tan tak'le'n k'ej Kataj tan yi jun ajtza'kla'tz.

Ni'cu'n yi e' yi na baj cyakil e'chk takle'n cya'n, na chitzan cyetz tan tak'le'n k'ej Kataj tan jun ajtza'kla'tz, na ¿qui pe' na chinach Kataj tib chiwa'? Na. Na ncha'tz yi e' yi na cyal yi at jujun e'chk takle'n yi xan kol kabajsaj, ¿qui pe' na chitzan cyetz tan tak'le'n k'ej Kataj yi na chimak quib te e'chk takle'na'tz? Na. Ej nin ncha'tz e', na chinach Kataj tibaj chiwa'.

7 Cya'l nin jun sketz yi na caw tib ẍchuc, na o' tu xconsbe'tz Cristo. Yi kol ben mas katiemp, nka kol kaquim chan, cho'n at swutz i'.

8 Yi kol ben mas katiemp, i'tz tan kaxcone'n tetz Cristo. Cho'n cunin sak swutz i' yi mbi tiempil lkaquim, na o' tu' xconsbe'tz i'.

9 Na yi quime'n i', nin yi titz'e'n junt tir, i'tz tan toque'n tetz Kajcaw. Nin qui'c na ban ko quimnako', nka yi itz'o', ato' nintz jak' ca'wl i'.

10 Ej nin yi ko i' yi Kajcaw, ¿nxac na chitzanu' tan ma'le'n tajtza'kl jun kajwutz? ¿Nxac na cyalu' yi qui'c xac yi e'chk takle'n yi na ban junt kajwutz? Na kacyakil cu'n o' ato' jak' ca'wl jun ntzi' Kajcaw nin tajwe'n tan kopone'n swutz i', tan toque'n i' tan kama'le'n,

11 na je jun xtxolbile'j yi alijt cyen tan Kataj:
“Tech cu'n tib yi itz' in.
Nin yi ko ya'tz bintzi, bintzi yi yole'j yi swale' nin tzitetz:
Cya'l nin jun yi qui'k meje' tzinwutz tzantzaj,
na cyakil wunak scyale' yi jun cu'n, in Ryos,” stzun Ryos banak cyen.*

12 Yi na elepont yi jun xtxolbila'tz i'tz, yi skajunalen cu'n skatxole' tetz Ryos yi mbi cu'n mbaj kabnol. ¿Nxac tzun na jal oyintzi' skaxo'l tan paj jun takle'n yi qui'c mas xe'?

Quil chipo'tzaju' junt kajwutz

13 Cha'stzun te e'u' kajwutz, qui na yub yi na ko'c tan telse'n kak'ej skibil kib. Mas ba'n tcu'n yil bixe' ka'n yi quil kaban jun takle'n yi na xcye' tan po'tze'n junt kajwutz, nka tan pitle'n nin tul il.

14 Elnak intxum tetz yi qui'c jun e'chk takle'n xan. Nin bintzi nin yi xtxolbila'tz, na chusij chint tan Kajcaw. Poro ko at jun kajwutz yi le wutz tetz tajtza'kl sjalok til yi nink sban jun takle'n, sjalok tzun tiltz te'j kol sban.

15 Ncha'tz e' cyeru', ko na cyak'u' bis scyetz mas kajwutz tan yi e'chk takle'n yi na baj cya'nu', qui na yub. Na na elepont yi qui na chipek'u' scye'j, na na chitzanu' tan tak'le'n bis scyetz. E'u' kajwutz, quil chipit ninu' jun kajwutz tul il tan tu' e'chk takle'n yi na baj cya'nu'.

---

* **14:11** Is 45.23.

16 Ba'n tcu'n quil chibanu' e'chk takle'n yi ba'n atit le chi-
wutz cyeru' ko at e' yi na cyal yi at kil te'j.
17 Ko ato' tk'ab Ryos, qui'c eka'n tan yi e'chk takle'n yi na
baj ka'n, poro at cobox takle'n yi at eka'n ta'n yi tajwe'n cu'n
tan kabnol tane'n, i'tz: Yil jal jun kajtza'kl yi jicyuch te'j swutz
Ryos nin ẍchiwutz wunak; nin yil jal tzatzin paz skaxo'l; nin yil
katzatzin tan porer yi Espíritu Sant.
18 Nin kol kaxom te yi e'chk balaj ajtza'kla'tz yi mas
tajwe'n, na tzun tzatzin Ryos ske'j. Ncha'tz yi e' mas wunak,
chitzatzink yi ko ya'tz kaban.
19 Kajoye' bin puntil tan jale'n tzatzin paz skaxo'l. Kajoye'
puntil tan kuch'eyal kib skibil kib.
20 Qui na yub kol xit tajtza'kl junt kajwutz tan tu' yi e'chk
takle'n yi na baj ka'n. Na el katxum tetz yi qui'c kil te jun
takle'n yi na baj ka'n. Poro kale na jale't yi kil, i'tz yi na xit
tajtza'kl junt kajwutz tan tu' yi na baj jun takle'n ka'n yi xan
swutz i' tetz.
21 Ba'n tcu'n quil baj chi'baj ka'n yi xconak tetz chitx'ixwatz
wunak, kol xcye' jun ajtza'kla'tz tan po'tze'n junt kajwutz.
Ncha'tz yi win, ba'n tcu'n quil baj ka'n, kol xcye' tan po'tze'n
junt kajwutz. Ba'n tcu'n quil kaban jun takle'n yi kol xcye' tan
pitle'n junt kajwutz tul il.
22 Nk'e'tz tajwe'n tan kayolol scyetz kajwutz yi mbi na
kocsaj ketz te e'chk takle'na'tz, na kachuc tu Ryos yi ko ba'n
na kaban nka qui'. Ba'n cyeri e' yi qui na chicabej chic'u'l te
yi e'chk takle'n yi na chiban, nka yi qui na chiban. Ba'n cyeri
e' yi qui na chicabej chic'u'l te yi e'chk takle'n yi na baj cya'n,
nka yi qui na baj cya'n.
23 Poro ko at jun e'chk takle'n yi xan swutz jun yaj yil baj
ta'n, ej nin kol baj ta'n, ja tzun juch tiltz. Ja juch tiltz tan paj yi
ja baj ta'n, wech na le wutz tetz tajtza'kl yi xan. Ncha'tz yi ko
at jun ajtza'kl yi xan skawutz yil kaban, nin kol bnix ka'n, ja
tzun kajuch kiltz.

15

Quil kaban ntin yi ketz kajbil

1 Yi o', yi o' quiw tk'ab Kataj, tajwe'n tan koque'n tan
quich'eye'n yi e' cotxcoj. Quil kaban ntin ketz kajbil.
2 Tajwe'n kajoy puntil tan chitzatzine'n yi e' kajwutz, bantz
chiquiwixe'n tk'ab Kataj.
3 Na ya'stzun banak Cristo, quinin oc tan banle'n yi tetz taj-
bil, ma na ja muc' q'uixc'uj chi tz'iba'nt cyen: “Ocnake' wunak
tan chi'ch c'u'lal te'ju' Ta', poro cho'n mu'l bow swibaj.”*

* **15:3** Sal 69.9.

4 Yi jun xtxolbila'tz i'tz tetz ketz, na cyakil yi yol yi tz'iba'nt
cyen, i'tz jun kachusu'n. Ej nin yil ko'c tan si'le'n, na lajluchax
skawutz yi at e'chk takle'n balaj yi at kach'iw te'j. Cha'stzun te
na jal kapasens nin na jal tzatzin tetz ketz.
5 Yi wetz wajbil i'tz yil tz'oc Ryos tan quich'eye'nu' tan
qui jale'n wak' ib ẍchixo'lu', na ntin i' na xcye' tan tak'le'n
kapasens nin tan kuch'eye'n. Quil chiwak' quibu' squibil
quibu' wajwutz, na qui ocnak Cristo tan wak' ib.
6 Yi wetz wajbil i'tz yi junit sban cyajtza'klu', nin junit
sban chik'ajsbilu' yi na cyak'u' tetz Kataj Ryos, yi taj Kajcaw
Jesucristo.

*Yi ẍe'n cu'n ntxolij yi balaj stziblal scyetz yi e' yi nk'e'tz e'
judiy*

7 Cyak'e'u' bin ama'l scyetz yi e' mas kajwutz chi mban
Cristo scye'ju', bantz jale'n k'ej Ryos.
8 Ej nin ncha'tz, ocnak i' tetz chixconsbe'tz yi e' judiy, Nin
tan i' ja lajluchax yi ja el k'ab Ryos te yi yol yi alijt cyen scyetz
e' kamam kate'.
9 Nin ncha'tz tan i' ja jal puntil cyak'un cyeru', yi e' cyeru' yi
nk'e'tz e'u' judiy, tan cyak'olu' chik'ajsbilu' tetz Ryos, na elnak
k'ajab i' scye'ju'. Nin tz'iba'nt cyen yi jun xtxolbila'tz. Je na
tale'j:
"Katyoẍiju' scyuch' yi e' yi nk'e'tz e' judiy.
Nin kabitzink scyuch' tan tak'le'n k'eju' Ta'."†
10 Ncha'tz at junt xtxolbil yi na tal:
"Yi e'u' yi nk'e'tz e'u' judiy,
chitzatzinku' scyuch' yi e' yi ate' nin tk'ab Ryos."‡
11 Ej nin at junt xtxolbil yi na tal:
"Yi e'u' yi nk'e'tz e'u' judiy,
yi e'u' yi ate'u' bene'n tzi'n wi munt,
cyak'e'u' chik'ajsbilu' swutz Ryos."§
12 Ncha'tz, tz'iba'nt cyen jun xtxolbil tan Isaías:
"Sjalok jun scyeri e' xonl Isaí.
Nin i' scawunk squibaj cyakil yi e' yi nk'e'tz e' judiy.
Nin cho'n sk'ukek chic'u'l te'j."*
13 Ma jalu' e'u' wajwutz, tan tu' yi na k'uke' chic'u'lu' te
Kataj Ryos, lok tak' i' wi'nin tzatzin paz scyeru'. Ej nin lok
chiquiwixu' mas te yi at chich'iwu' te'j tan yi porer yi Espíritu
Sant.
14 Poro wajwutz, na el intxum tetz yi ba'n ate'tu', nin yi at
cyajtza'klu', nin yi ba'n na chixcyewu' tan nuc'le'n cyajtza'klu'
squibil quibu'.

---

† **15:9** 2 S 22.50; Sal 18.49. ‡ **15:10** Dt 32.43. § **15:11** Sal 117.1. * **15:12** Is 11.10.

15 Poro tc'u'l yi u'je'j quinin nchinxob tan talche'n yi mero
xtxolbil scyeru'. Ya'stzun nwulejtz tan c'ase'n cyajtza'klu'. Na
ak'ij ink'ej tan Kataj
16 tan woque'n tetz jun xconsbe'tz Jesucristo tan xtxole'n
yi balaj stziblal ẍchixo'l yi e'u' yi nk'e'tz e'u' judiy. Na yi wetz
inmunl i'tz tan cyabnaje'nu' tk'ab Ryos. Cho'n na che' wuleju'
chi na chiban yi e' pale' tan toye'n jun balaj oy tetz Ryos. Ej nin
stzatzink Ryos scye'ju', na xansa'nche'tu' tan yi Espíritu Sant.
17 Nternin na chintzatzin tan yi inmunl yi na chintzan tan
banle'n swutz Ryos tan tu' yi na wocsaj Cristo.
18 Poro quil wal jun takle'n scyeru', ma na ntin yi e'chk
takle'n yi ja bnix wa'n tan porer Jesucristo. Swale' scyeru' yi
ẍe'n cyocsaj yi e' yi nk'e'tz e' judiy tan yi yol yi mintxol scyetz,
nin tan yi e'chk takle'n yi mimban ẍchixo'l.
19 Na ja cyocsaj yi quilol yi e'chk milawr yi bnix wa'n. Nin ja
cyocsaj tan porer yi Espíritu Sant. Na ja chinxcye' tan xtxole'n
yi balaj stziblal tetz Cristo le tnum Jerusalén jalen le yi ama'l
cwent Iliria.
20 Na ja injoy puntil tan xtxole'n yi balaj stziblal yi ba'n na
kaclax ta'n ntin scyetz yi e' yi ntaxk cunin quibit yi na' scyetz
i' yi Cristo. Na nk'e'tz wajbil tan je'n intxicbal jun ak'un yi ko
cu'nak xe'tzbil tan junt.
21 Ja chinxom te yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi na tal:
"Yi e' yi txe'n a'lchij scyetz,
ya'stzun yi e' yi slajluchaxk yi xtxolbil ẍchiwutz.
Yi e' yi qui'c cunin mu'ẍ stziblal na quibit,
ya'stzun yi e' yi tz'elepon chitxum tetz."†

Yi talol Pawl yi tz'icy'ak i' Roma tan tpone'n España

22 Ala'ix tir no'c tan xtxumle'n tan wupone'n tan chixa-
jse'nu', poro tan paj yi latz' inwutz quinin na bixe' wa'n.
23-24 Poro yi jalu' ja wi't chinxcye' te intarey tc'u'l cyakil
e'chk ama'l yi at tzone'j. Cha'stzun te yil txumxij tan imbene'n
España, nicy'aktz tan chixajse'nu', na ya'stzun wajbil sajle'nix
tunintz. Yi nsken wi't kil kib scyuch'u', lo'k cho'cu' tan
wuch'eye'n tan wupone'n jalen España.
25 Poro bajx nchimben tzaj Jerusalén tan tak'le'n mu'ẍ tal
ch'eybil cyetz yi e' wajwutz yi ate'-tz.
26 Na yi e' kajwutz yi najlche' tzone'j Macedonia tu Acaya
ja wi't txumxij cya'n tan je'n jun ofrent tetz ch'eybil cyetz e'
kajwutz yi at tajwe'n scyetz, yi e' yi najlẍche' Jerusalén.
27 Ba'n atit yi jun ajtza'kla'tz ẍchiwutz cyetz, nin ba'n tz-
inwutz wetz, na i'tz chitx'ok'be'nt. Na yi e' kajwutz judiy
chijatxnak yi cyetz chimebi'l scyetz e' yi nk'e'tz e' judiy. Yi
jun mebi'la'tz, i'tz yi balaj stziblal. Cha'stzun te ba'n atit yil

† **15:21** Is 52.15.

cho'c yi e' kajwutz tzone'j tan quich'eye'n yi e' kajwutz judiy tan cyetz chipu'k.

28 Nin yil bnix yi jun inmantara's, yil wak' cyakil yi pwok scyetz yi smolxok, kalena's tzun chimben España nin nicy'aktz scye'ju'.

29 Ej nin elnak intxum tetz, yil nopon ẍchixo'lu' xomok yi banl talma' Cristo swe'j.

30 I bin jalu' e'u' wajwutz, tan tu' yi at lok' ib skaxo'l scyuch'u' tan porer yi Espíritu Sant, nin tan tu' yi ya'stzun tajbil Kajcaw Jesucristo tan kabnol, na cu' inwutz scyeru' tan cyoque'nu' tan nachle'n Kataj swibaj.

31 Chinache'u' Kataj swibaj, bantz qui'c tzimban ẍchik'ab yi e' aj Judea yi qui na cyocsaj Cristo. Ej nin chinache'u' Kataj yi nink chitzatzin yi e' aj Jerusalén te yi mu'ẍ oy yi cy'a'n wa'n yil nopon ẍchixo'l.

32 Ncha'tz chinache'u' Kataj swibaj yi ko ya'tz tajbil Ryos tan wupone'n scye'ju' tan katzatzine'n scyuch'u', nin tan wujewe'n nin noctz scyuch'u'.

33 I bin jalu', jun cu'n stz'a'tok Ryos ẍchixo'lu', yi Ryos yi na ak'on tzatzin paz. Amén.

16

Yi bene'n tlol Pawl jun yos scyetz cmon creyent

1 I bin jalu' e'u' wajwutz, quil cabej chic'u'lu' tan tak'le'n ama'l tetz kajwutz Febe, na i' jun diaconisa cwent yi cmon creyent le tnum Cencrea.

2 Ba'n cyak'u' posar nin ba'n cho'cu' tan ẍch'eye'n i' te cyakil yi tajwe'n tetz. Chich'eyaju' bin na ya'stzun na ban i' tetz. Na na oc i' tan quich'eye'n yi e' kajwutz. Ncha'tz ocnak i' tan wuch'eye'n wetz.

3 Cyal cyenu' jun yos scyetz kajwutz Priscila tu Aquila, na junit o' ak'uje't scyuch' te tak'un Cristo Jesús.

4 Nin txant qui e' quim tan incolche'n. Cha'stzun te na che' intyoẍi. Nin nk'e'tz ntin in, poro ncha'tz cyakil yi e' cmon creyent yi nk'e'tz e' judiy.

5 Ncha'tz, cyal cyenu' jun yos scyetz cyakil yi e' kajwutz yi na chicham quib xe chica'l yi e' kajwutza'tz. Cyal cyenu' jun yos tetz kajwutz Epeneto, na ya'stzun yi bajx creyent yi tocsaj Cristo tzone'j cwent Acaya.

6 Ncha'tz cyal cyenu' jun yos tetz kajwutz Lu'ch yi nimix tiemp ta'n tan ak'un ẍchixo'lu'.

7 Cyale'u' jun yos scyetz e' wetz intanum yi Andrónico nin Junias, na ni'cu'n koque'n xetze' scyuch'. Wi'nin ok'le'n chi-wutz cyak'un e' apostl, na bajx cyocsal cyetz Cristo tzinwutz wetz.

8 Cyale'u' jun yos tetz Ampliato, na chin kamiw nin kib tuch' i' tk'ab Kajcaw Jesucristo.
9 Cyale'u' jun yos tetz kajwutz Urbano, na junit o' te tak'un Cristo Jesús. Ncha'tz cyal cyenu' jun yos tetz wamiw Estaquis.
10 Nin cyale'u' jun yos tetz Apeles, na tech cu'n tib na tocsaj Cristo. Ncha'tz yi e' najal Aristóbulo, cyale'u' jun yos scyetz.
11 Cyale'u' jun yos tetz Herodión, na katanum kib tuch'. Ncha'tz cyale'u' jun yos scyetz yi e' najal Narciso, na jun cu'n na cyocsaj Kajcaw Jesucristo.
12 Ej nin cyale'u' jun yos scyetz Trifena tu Trifosa yi na chak'uj te tak'un Kataj, tu kajwutz Pérsida yi wi'nin na ak'uj.
13 Cyale'u' jun yos tetz kajwutz Rufo na chumbalaj creyent i'. Ncha'tz cyale'u' jun yos tetz yi xtxu' i', na i cu'n intxu' tane'n.
14 Ncha'tz cyale'u' jun yos scyetz yi e' kajwutze'j: Asíncrito, Flegonte, Hermes, Patrobas, Hermas, scyuch' yi e' mas kajwutz yi ate'-tz scyuch'.
15 Ncha'tz tetz Filólogo, tu Julia, nin Nereo, tu yi tetz tanub. Ncha'tz cyale'u' jun yos tetz Olimpas, scyuch' yi e' mas kajwutz yi ate' scyuch'.
16 Chik'ajlaj quibu' squibil quibu' kajwutz. Ej nin ncha'tz yi e' cmon creyent yi ate' tzone'j, na chitzan nin tan talche'n jun yos scyeru'.
17 Ncha'tz or quilu' yi e' yi na chixcye' tan chijatxle'n cu'n yi e'chk cmon, nin tan chipo'tze'n yi e' kajwutz. Yi e'a'tz qui na chixom te yi chusu'n yi bita'nt cya'nu'. E' xomquenchu' scye'j.
18 Na yi jun jilwutz wunaka'tz nk'e'tz cho'nk na chixcon tetz Kajcaw Jesucristo, ma na chitzan tan joyle'n yi cyetz cyajbil. Nin na chixcye' tan chisuble'n yi e' kajwutz yi txe'n chiquiwix tan yi e'chk putzpuj yol yi na xcon cya'n. Na chin puntil cu'n na cyulej tan chisuble'n yi e' kajwutz.
19 Ma yi e' cyeru' kajwutz, elnak xit chitziblalu' bene'n tzi'n wi munt, yi e'u' c'ulutxum. Ej nin wi'nin na chintzatzin te yi jun xtxolbila'tz. Na yi wajbil scye'ju' i'tz yi nink cho'cu' tz'aknak cu'n tan chibnolu' yi e'chk takle'n balaj. Poro qui na waj yi nink cho'cu' tetz tz'aknak cu'n tan banle'n yi e'chk takle'n cachi'.
20 Na kol chibanu' yi e'chk takle'n balaj tz'ocopon chan tzun Kataj Ryos, tan puch'le'n cu'n yi Bayba'n jak kukan. Tak' tzaj bin Kajcaw Jesucristo yi banl talma' squibu'.
21 Ncha'tz kajwutz Timoteo, yi na ak'uj swuch' te tak'un Kataj, ncha'tz i' na tzan tan talche'n nin jun yos scyeru'. Nin at coboxt intanum tzone'j yi na chitzan tan talche'n nin jun yos scyeru', i'tz Lucio, Jasón, nin Sosípater.
22 Ma jalu', yi in wetz, in Tercio, in tajtz'ib Pawl tan stz'ibe'n yi carte'j. Ncha'tz in, na waj wal nin jun yos scyeru', na junit

o' tk'ab Kajcaw.
23 Ncha'tz Gayo, na tzan tan talche'n nin jun yos scyeru'. I' taw yi ca'le'j kale atine't wetz tan posari'n. Nin ncha'tz na tak' i' chiposar cyakil yi e' creyent yi na chicy'ak tzone'j. Ncha'tz ate' kajwutz Erasto yi tesorero tetz tnum, tu kajwutz Cuarto, nin na chitzan cyetz tan talche'n nin jun yos tetz cyeru'.
24 Tak' tzaj bin Kajcaw Jesucristo yi banl talma' squibu' chicyakilu'. Amén.

Yi tk'ol Pawl k'ajsbil tetz Ryos
25 Ma jalu' e'u' kajwutz, kak'e' kak'ajsbil tetz Kataj Ryos, yi jun yi ba'n na xcye' tan chiquiwse'nu' te yi balaj stziblal yi na chintzan tan talche'n nin scyeru', na i'tz yi balaj stziblal tetz Jesucristo, yi quinin clarin ẍchiwutz wunak sajle'n tunintz.
26 Poro yi jalu' tzan lajluchaxe'n skawutz chi alijt cyen cyak'un yi e' elsanl stzi' Ryos tentz. Ej nin tzan lajluchaxe'n ẍchiwutz cyakil wunak bene'n tzi'n wi munt na ya'stzun ca'wl Kataj Ryos yi Kataj Ryos yi qui na sotz tera'tz. Nin yi tajbil i' i'tz yi nink cyocsaj cyakil wunak bantz cyoque'n c'ulutxum jak' ca'wl i'.
27 Kak'e' bin kak'ajsbil tetz na ntin cu'n i' tz'aknak cu'n tu tajtza'kl. Tan bi' Kajcaw Jesucristo kak'e' bin k'ej i' tetz ben k'ej ben sak. Amén.

YI BAJX CART YI BEN STZ'IBAL PAWL SCYETZ YI E' AJ CORINT

Xe'tzbil yol Pawl

1 I ina'tz in Pawl tu kajwutz Sóstenes. Txa'ij chint tan Ryos
tetz jun apostl tetz Jesucristo, na ya'stzun tajbil i' swetz.
2 Na waj wal jun xtxolbil scyeru', yi e'u' cmon yi ate'u' tk'ab
Ryos, yi najlche'u' le tnum Corint. Na yi e' cyeru' xansa'n
che'tu' tk'ab Cristo Jesús. Na Ryos nchimoxon tzaju' tan
cyoque'nu' tk'ab i', scyuch' cyakil yi e' yi ate' bene'n tzi'n wi
munt yi na chitzan tan na'wse'n yi tetz bi', na i' Ajcaw ske'j,
nin ite'n nin i' Ajcaw scye'j.
3 Tak' tzaj bin Kataj Ryos tu Jesucristo, yi banl tu yi tzatzin
paz squibu', na i' Ajcaw ske'j.

Na tyoẍin Pawl tan yi banl Ryos yi at squibaj

4 Ilenin na che' intyoẍiju' tetz Kataj Ryos tan yi banl i' yi ak'ij
scyeru' tan Cristo Jesús.
5 Ntyoẍ tetz Kataj yi i' mmak'on wi'nin chibanlu', na ba'n
na chixcye'u' tan txoli'n nin na el chitxumu' te yi xtxolbil yi
na kocsaj.
6 Na tech cu'n tib yi nchitx'ixpuju' cyajtza'klu' yi nquibitu'
yi xtxolbil te yi mbi eka'n tan Cristo.
7 Cha'stzun te at wi'nin banl Kataj squibu' te yi na chitzanu'
tan ẍch'iwe'n yi tulbil yi Ajcaw ske'j, yi Jesucristo.
8 Ej nin ẍchiquiwixku' ta'n sbne' opon tunintz, bantz quil jal
quilu' yil tz'ul tzaj Kajcaw Jesucristo tan pujle'n xtisya'.
9 Na Ryos te'n e' moxon tzaju' tan cyok'bel quibu' tu yi tetz
Cy'ajl, yi Jesucristo, yi kajcawil scyuch'u'. Nin tz'elepon k'ab i'
te yi suki'nt ta'n sketz.

Qui'c rmeril yi tx'akaji'n kaban tk'ab Cristo

10 I bin jalu', e'u' wajwutz na cu' inwutz scyeru' tan bi'
Kajcaw Jesucristo tan chixome'nu' te yi xtxolbile'j: Qui na yub
ko na jal wak' ib ẍchixo'lu', nka kol jal jatxo'n ib ẍchixo'lu'. Ma
na chijutz'e' quibu' nin junit sban chitxumu'nu'.
11 Na ja wit scyetz e' tu Cloé yi at oyintzi' ẍchixo'lu'.
12 Cha'stzun te na chintzan tan talche'n nin yi xtxolbile'j
scyeru', na at e' ẍchixo'lu' yi na cyal: “Cho'n xomij ketz kawi'
te Pawl.” Nin at e' na cyal: “Cho'n xomij ketz kawi' te Apolos.”
Nin at e' yi na cyal: “Cho'n xomij ketz kawi' te Lu'.” Ej nin at e'
yi na cyal: “Cho'n xomij ketz kawi' te Cristo.”
13 ¿Poro ja ptzun cu' chijatxolu' yi cmon Cristo? Qui'c rmeril.
Na qui'c rmeril yi nink kapiẍ cu'n yi wankil Cristo skawutz.

Na nk'e'tz in nchinquim swutz pasyon tetz chixelu'. Nin quinin xcon weri imbi' yi je'n a' ẍchiwi'u'.

14 Nin ntyoẍ tetz Kataj yi qui'c nin jun scyeru' yi jak je' a' wa'n twi'. Ntina'tz e' yi je'nak a' wa'n ẍchiwi' i'tz Crispo tu Gayo.

15 Poro cya'l nin jun yi nink tal yi jak je' a' twi' tan imbi'.

16 Ntin lo' yi e' najal Estéfanas, je' a' wa'n ẍchiwi'. Poro tzinwutz wetz cya'l nin lo' junt yi jak je' a' wa'n twi'.

17 Na nk'e'tz chakij chint tan Cristo tan je'se'n a' ẍchiwi' wunak, ma na chakij chint tan xtxole'n yi balaj stziblal.

Chin sensiy nin yi chusu'n yi nxcon tan Pawl

Ej nin yi woque'n tan xtxole'n scyeru', quinin xcon e'chk lmak yol wa'n tan jale'n weri ink'ej, ma na ja xcon e'chk yol wa'n yi chin sensiy nin, bantz qui tele'n walor yi quimichil yi ban Cristo swutz pasyon.

18 Poro ẍchiwutz yi e' yi sotzel chiwutz sbne', qui'c xac yi jun xtxolbila'tz yi mbitzuntz quime'n Cristo swutz pasyon. Ma skawutz ketz, yi ja wi't kaclax, ya'stzun yi xtxolbil kale na lajluchaxe't yi porer Ryos.

19 Na tz'iba'nt cyen:

“Tzinxite' cyajtza'kl yi e' yi chin tz'aknak cu'n e' tane'n.
Nin tzimpo'tze' chitxumu'n yi e' yi wi'nin cyajtza'kl tane'n.”*

20 Poro ¿na' at cyent jun yi chin tz'aknak cu'n? ¿Na' at cyent jun yi at tajtza'kl tan xtxumle'n e'chk takle'n? ¿Na' at cyent jun yi chin wi'tz yolol? Cya'l atit. Na swutz Kataj Ryos qui'c mu'ẍ tal xac yi cyetz cyajtza'kl.

21 Na qui'c rmeril tan jale'n Ryos cyak'un wunak tan cyajtza'kl cuntu', na nk'e'ra'tz tajbil Ryos yi ya'tzk sban. Poro na che' colpij yi e' yi na k'uke' chic'u'l te yi balaj stziblal yi na katzan tan xtxole'n, yi jun balaj tziblala'tz yi qui'c xac ẍchiwutz yi e' yi tz'aknak cu'n e' tane'n ẍchiwutz.

22 Na yi e' judiy, quil cyocsaj jun takle'n jalen yil chajlij jun milawr scyetz. Nin yi e' aj Grecia, quil cyocsaj jun xtxolbil yi ko qui na icy' tcy'aj yi cyetz chitxumu'n.

23 Ma yi o' ketz, yi na katxol i'tz yi quimnak Cristo swutz pasyon tetz kaxel. Poro yi na quibit yi e' judiy yi jun xtxolbila'tz, ntin na tak' chi'ch c'u'lal scyetz. Ej nin yi na quibit yi e' chitanumu', na cyal cyetz yi qui'c xac.

24 Poro skawutz ketz, yi o' yi txa'ij cho't tan Ryos, i'tz tan yi quimich yi mban Cristo yi na lajluchaxe't yi porer tu yi tajtza'kl Ryos. Nin qui'c na ban yi ko o' judiy, nka o' awer nak. Ntin na taj yil kocsaj cunin yi ja quim Cristo tetz kaxel.

25 Na yi tajtza'kl Ryos mas tz'aknak cu'n swutz yi cyajtza'kl alchok jilwutz wunak. Nin yi porer i', i'tz mas cham swutz yi cyetz chichamil.

---

* **1:19** Is 29.14.

I'tz yi sloj wunak yi na cyocsaj yi yol Ryos

26 Ncha'tz wajwutz, cho'ku' tan xtxumle'n yi mbi jilwutz
wunakil e'u'. Na qui'c mas chixone'nu' yi tz'aknak cu'n
cyajtza'klu' tane'n ẍchiwutz wunak. Nin qui'c mas chixone'nu'
yi at chik'eju' ẍchiwutz. Nin qui'c mas lmak wunak ẍchixo'lu'.
27 Na Ryos na txa'on yi e' sloj wunak tan telse'n chitx'ix yi e'
yi na cyocsaj quib nim tu cyajtza'kl. Nin Ryos na txa'on yi e'
tal sloj wunak bantz tele'n chitx'ix yi e' yi at chik'ej.
28 Nin Ryos na txa'on yi e' yi qui tunin k'usij e', nin yi e' yi
qui'c chixac ẍchiwutz yi e' mas wunak, tan telse'n chik'ej yi e'
yi at chik'ej.
29 Ya'tz na tulej i' tan qui tocompone'n jun swutz i' yi na
tocsaj tib nim.
30 Na tan tu' yi banl talma' Ryos ato' tk'ab Cristo. Nin tan tu'
Cristo ja jal kajtza'kl tu kabalajil. Nin tan tu' Cristo ja kaxansij
nin ja kacolpij.
31 Cha'stzun te ba'n kaxom te yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi
na tal:
"Ko na itaj tzitocsaj itib nim tu itajtza'kl,
ba'n tcu'n tzitocsaj itib nim tan tu' yi na el itxum tetz yi na'
scyetz in," stzun Ryos banak cyen.†

2

Yi e'chk puntil yi xcon tan Pawl tan txoli'n

1 Ncha'tz yi in wetz, qui nin xcon lmak yol wa'n yi nxna'ke'n
ẍchixo'lu' tan xtx'olche'n xo'l yi tajbil Ryos.
2 Na yi ntaxk nopon scye'ju', nsken intxum tan qui xcone'n
junt xtxolbil wa'n, ma na ntin cu'n yi mbi cu'n banak Jesu-
cristo, nin yi mbi tzuntz yi quime'n i' swutz pasyon.
3 Ej nin yi xna'ke'n ẍchixo'lu' ja chinxob, nin wi'nin inluc-
newe'n ẍchiwutzu' tan paj yi chin ploj nin in tane'n tzinwutz.
4 Ej nin yi woque'n tan txoli'n, quinin xcon e'chk yol wa'n
yi at q'uixbel tan tele'n chitxumu' tetz. Ma na ja chinxcye' tan
xtx'ixpe'n chitxumu'nu' tan yi Espíritu Sant tu yi porer Ryos.
5 Na tan tu' porer Ryos ncyocsaju' yol i'. Nk'e'tz tan paj yi
wetz wajtza'kl nka yi chinjilon.

Yi xe' yi ẍchusu'n Pawl cho'n na saj tu Ryos

6 Poro apart e'chk yol yi na xcon ka'n yi na ko'c tan txoli'n
scyetz yi e' kajwutz yi tz'aknak cu'n e' te yi na kocsaj, na
na xcon e'chk yol ka'n yi wi'nin ajtza'kl tc'u'l. Ej nin yi jun
ajtza'kla'tz, nk'e'tz tetz tzone'j wuxtx'otx', nka scyetz yi e' wi'tz
ajcaw tetz tzone'j wuxtx'otx' yi sotzel chiwutz sbne'.
7 Poro yi ajtza'kl yi na xcon ka'n, cho'n na saj tu Ryos. Ewa'n
cuntu' yi jun ajtza'kla'tz ta'n sajle'nix tunintz, poro jalu' ja

† **1:31** Jr 9.23-24.

lajluchax skawutz. Nin yi na ẍchaj sketz i'tz: Yi ntaxk bnix yi
munt, txumijt cyen tan Kataj tan tk'ol kak'ej.
8 Poro yi e' ajcawa'tz quinin pujx cya'n na yi ko ya'tz, ja klo'
jal chik'ej tuch'. Ncha'tz yi jak pujx cya'n, qui klo' nje' chipajol
Kajcaw swutz pasyon.
9 Na je' tz'iba'nt cyen:
"Cya'l nin jun jak til yi e'chk takle'n balaj
yi bnixnak tan Ryos scyetz yi e' yi na chipek' te'j.
Nin cya'l nin jun bitan tetz yi ẍe'n quitane'n.
Nin cya'l nin jun najk el xtxum tetz
yi e'chk takle'na'tz yi bnixnak tan Ryos
scyetz yi e' yi na chipek' te'j."*
10 Poro yi o' ketz, ja el katxum tetz, na Ryos nchajon sketz tan
yi tetz Espíritu. Na ajske'n cyakil yi xe' yi tajtza'kl Ryos tan yi
tetz Espíritu.
11 Na cya'l nin jun najk el xtxum tetz yi mbi na icy' tc'u'l jun
yaj, ma na ntin yi tetz espíritu. Cha'stzun tane'n Ryos. Cya'l
nin jun na el xtxum tetz yi mbi na icy' tc'u'l i', ma na ntin yi
tetz Espíritu.
12 Poro yi o' ketz, ja kak' ama'l tetz yi Espíritu tetz Ryos tan
clarine'n yi e'chk xtxolbila'tz skawutz. Quinin kak' ama'l tetz
yi espíritu cwent tetz munt. Cha'stzun te ja wi't el katxum tetz
cyakil yi xtxolbil yi ak'ijt sketz tan Ryos.
13 Ej nin yi na ko'c tan xtx'olche'n xo'l yi e'chk ajtza'kla'tz,
qui na xcon cyajtza'kl wunak ka'n. Poro na xcon yi yol yi ak'ijt
sketz tan yi Espíritu Sant tan xtx'olche'n xo'l yi tajbil yi Espíritu
Sant scyetz yi e' yi at yi Espíritu Sant te cyalma'.
14 Poro yi e' wunak yi qui'c Espíritu Ryos te cyalma', qui na
cyaj yi ẍchusu'n yi Espíritu tetz Ryos. Na ẍchiwutz cyetz, qui'c
eka'n ta'n. Cha'stzun te qui'c rmeril yi nink pujx yi tajbil Ryos
cya'n, na qui'c yi Espíritu Ryos at tetz cyalma'.
15 Poro yi o' yi at yi Espíritu Ryos te kalma', na kaxcye' tan
ma'le'n jun ajtza'kl yi ko ba'n nka cachi'. Ma yi e' yi qui'c
Espíritu Ryos te cyalma', qui na el chitxum tetz yi mbi i ila'tz
tajtza'kl jun yi at Espíritu Sant te talma'.
16 Bintzi yi jun yola'tz, na tz'iba'nt cyen: "Qui'c nin jun yi na
el xtxum tetz yi mbi na icy' tc'u'l Kataj Ryos. Nin cya'l nin jun
yi nink tz'oc tan ẍchusle'n i', na at cyakil yi ajtza'kl tuch'."† Poro
ncha'tz o' ketz jalu', at len kajtza'kl, na ak'ijt yi tajtza'kl Cristo
sketz.

3

Yi tlol Pawl yi chicotxcal yi e' cmon creyent Corint

* **2:9** Is 64.4. † **2:16** Is 40.13; Ro 11.34.

1 Ma jalu' wajwutz na waj lwal scyeru', yi woque'n tan
xtxole'n yol Kataj scyeru', ja che' inchusu' chi na che' inchus
yi e' cotxcoj, yi e' yi chi ni' quitane'n tk'ab Cristo.
2 Na ja xcon e'chk yol wa'n yi chin sensiy nin, chi na
ban tc'ajle'n lech. Quinin xcon e'chk chusu'n wa'n yi wi'nin
q'uixbel tan pujxe'n cyanu', na ntaxk el chitxumu' tetz.
Ncha'tz jalu' txe'n el chitxumu' tetz.
3 ¿Qui pe' na el chitxumu' tetz, yi e' cu'nu' cotxcoj? Na at
xcy'aklil ẍchixo'lu'. Nin na choyintzinu' squibil quibu'. Nin at
jatxo'n ib ẍchixo'lu', na yi cyajtza'klu'a'tz ni'cu'n tu cyajtza'kl
yi e' mas wunak yi qui'c na cyocsaj.
4 Chin cotxcoje't nin e'u', na at e' ẍchixo'lu' yi na cyal: "Cho'n
xomij ketz kawi' te'j Pawl." Nin at e' yi na cyal: "Cho'n xomij
ketz kawi' te'j Apolos." ¿Nk'era'tz pe' chicotxcalu'?

Yi tlol Pawl yi e' bajxom e' tu' xconsbe'tz Ryos

5 ¿Mbi eka'n wa'n? ¿Nin mbi eka'n tan Apolos? Bintzi, tan o'
yi ncyocswitu' yol Kataj. Poro o' tu' ẍchakum Ryos, nin aparchk
len yi e'chk kamunl yi ak'ij sketz tan Kajcaw.
6 Na yi in wetz ni'cu'n chi ink awal tetz yi ij, yi i'tz yi yol
Kataj. Ma Apolos ni'cu'n chi i'-k k'a'janl tetz. Poro Ryos na
ch'uysan yi ujul. Nin yi ujul i'tz yi e'u' cyeru'.
7 Cha'stzun te, qui'c eka'n ka'n yi o' awal teri ij, tu yi o' aj
k'a'janl. Qui'c ketz kak'ej, na i'tz Ryos yi na tzan tan ẍch'uyse'n
yi ujul. Nin ya'stzun yi jun yi at tetz k'ej.
8 Ej nin qui'c na ban yi ko awal jun, nka aj k'a'janl junt,
na ite'n nin kamunla'tz. Poro skajunal len, stk'e' Ryos jun oy
sketz. Nin xom cyen tu' te yi balajil yi kak'un.
9 Na yi o' ketz o' tu' tak'unsom Ryos te yi tak'un i'. Ma yi e'
cyeru', e'u' yi tetz tujul tane'n.

Yi tlol Pawl yi ni'cu'n yi cmon creyent tu jun ca'l

Nin ncha'tz ni'cu'n e'u' tu jun ca'l Ryos yi na tzan banle'n.
10 Yi in wetz, ni'cu'n in tu jun bnol ca'l, nin tan tu' banl talma'
Ryos ja saj inxe'tzal yi xe' yi jun ca'la'tz. Poro apart yi e' yi
na chitzan tan je'se'n pon yi wutz tkan. Nin sjunalen cu'n tan
xtxumle'n ẍe'n sban.
11 Cha'stzun te qui'c rmeril tan cwe'n junt xe' tak'un junt, na
ja wi't cu' yi xe'tzbil. Nin i'tz yi Jesucristo.
12 Ej nin le wi'tzbil k'ejlal, slajluchaxk yi kak'un ko ba'n
nkulej nka qui'. Slajluchaxk ko ja xcon or ka'n, nka sakal, nka
balaj c'ub, nka tze', nka ch'im, nka xak xtze' tu'.
13 Na tz'ul jun k'ej yi skajunal cu'n slajluchaxk yi ko ba'n nka
ploj yi kak'un. Na xconk k'ak' tan pile'n yi kak'un.
14 Nin ko quil tz'e' yi ak'un yi nje' katxicbal, sketzaj tzun jun
oy.

15 Poro kol tz'e' yi kak'un yi nje' katxicbal, quil ketzaj yi oy.
Poro ilenin skaclaxok.
16 ¿Qui pe' na el chitxumu' tetz, yi chi e'u' cu'n ca'l Ryos? na
cho'n najlij yi Espíritu Sant scye'ju'.
17 Ej nin ko at jun yil tz'oc tan xite'n yi ca'l Ryos, Ryos te'n
tz'ocopon tan xite'n i'. Na cyakil yi e'u', e'u' ca'l Ryos, nin yi
ca'l Ryos chin xan nin.

*Qui'c cyajtza'kl yi e' bajxom yi na cyocsaj quib nim tu cya-
jtza'kl*

18 Quil chisub quibu'. Ko at jun ẍchixo'lu' yi na tal yi chin
tz'aknak cu'n i' te e'chk takle'n tetz tzone'j wi munt, mas ba'n
yi nink tocsaj tib juy tu tajtza'kl. Ko ya'tz sban, ja tzun jal yi
mero tajbil i' ta'n.
19 Na swutz Ryos, qui'c xac yi e'chk ajtza'kla'tz cwent tetz
tzone'j wuxtx'otx', na je yol i' yi tz'iba'nt cyen: "Yi e' wunak yi
le wutz cyetz cyajtza'kl yi chin tz'aknak cu'n e', chitx'amxok
cye'tz tan yi cyetz cyajtza'kla'tz yi na cyocsaj quib nim tuch'."
20 Ej nin at junt xtxolbil yi na tal "Na til Kajcaw yi qui'c xac
yi chitxumu'n yi e' yi chin tz'aknak cu'n e' na cyal."
21 Cha'stzun te, quil cyocsaj quibu' nim tan tu' yi na
chixomu' te alchok aj txolinl na cyakil yi e' ajtxolinla'tz, e' cu'n
chixconsbe'tzu', yi e'u' cmon creyent.
22 Mpe ik in, mpe ik Apolos, mpe ik Lu', o' len cu'n chix-
consbe'tzu'. Ncha'tz cyakil yi at wi munt, at jak' chica'wlu'
tane'n. Mpe ik kutz'ajbil, mpe ik quimichil, o' len cu'n ajcaw
te'j. Mpe ik yi e'chk takle'n yi na kaxmay jalu', nka yi e'chk
takle'n yi na xon tzaj ek ca'p, cyakil cu'n yi e'chk takle'na'tz
cho'n cu'n ate' cyen jak' kaca'wl scyuch'u'.
23 Ma yi o' ketz, yi o' creyent ato' len jak' ca'wl Cristo, nin yi
Cristo cho'n at i' jak' ca'wl Kataj Ryos.

4

Ryos sma'lank yi cyak'un yi e' bajxom

1 Cha'stzun te, na kaj yil cyocsaju' yi o' ketz yi o' aj txolinl
o' tu' xconsbe'tz nin ẍchakum Cristo. O' tu' martoma' i' tan
chichusle'nu' te yi ẍchusu'n Ryos.
2 Poro chin tajwe'n cunin yil ke'l cu'n te kak'un.
3 Poro kol cho'cu' tan ma'le'n wajtza'kl quil wajlaj. Nin kol
cho'c yi e' mas wunak tan ma'le'n yi wajtza'kl quil wajlaj.
Ncha'tz in, qui'c rmeril tan inma'lal wib tu wetz wajtza'kl.
4 Na tzinwutz wetz, qui'c wetz wil. Poro tan yi jun yola'tz
qui na elepont yi qui'c wil. Na ntin cu'n Kajcaw na xcye' tan
ma'le'n kajtza'kl nin tan tilwe'n yi ko at kil nka qui'c.
5 Cha'stzun te e'u' wajwutz, quil cho'cu' tan ma'le'n tajtza'kl
jun yaj te yi ntaxk ul Kajcaw. Na yil tz'ul tzaj i', i' lchajon cyakil

yi e'chk ajtza'kl yi ewa'n cuntu' kak'un. Nin i' lchajon mbi cu'n na icy' len tkac'u'l. Nin ya'stzun yil tak' Kataj Ryos kak'ej, skajunalen.

6 I bin jalu' wajwutz, ja kaxcon tu Apolos wa'n tetz jun elsawutzil tan ẍchajle'n scyeru' yi qui na yub yi kol cyak'u' mas k'ej jun ẍchakum Ryos swutz junt. Na ko ya'tz na chibanu' na tzun cyocsaj quibu' nim tu yi cyajtza'klu'. Quil chibenu' mas joylaj, ma na ntin chitxume'u' yi yol yi tz'iba'nt cyen.

7 Poro ko at mu'ẍ tal cyajtza'klu', ¿na' mmak'on tetz? Cotzi'n tu' ncyuleju' tetz Ryos. Ej nin ko bintzinin cotz tu' ncyuleju' yi cyajtza'klu' ¿mbi tzuntz na cyocsaj quibu' nim tuch'?

8 Wech le chiwutz cyeru' ja wi't jal chibalajilu'. Wech, le chiwutz cyeru', e'u' balaj ajcaw. Nin qui tajwe'n yi o' ketz tane'n ẍchiwutzu'. Ej nin le wutz cyeru' cyajtza'klu', joylaj xomcho' tzaj ketz. Chumbalaj nin klo' yi ya'tz nink quitane'nu'. Chumbalaj nin klo' yi pe nink sk'il na chicawunu'. Yi ya'tzk, ja klo' wi't jal kak'ej scyuch'u'.

9 Poro tzinwutz wetz, yi o', yi o' apostl ja ko'c tan Ryos chi quitane'n yi e' yi qui'c chixac. Ja ko'c chi quitane'n yi e' pres yi ak'ijt chicaws tan chiquime'n. O' tu' chitze'lbe'tz wunak. O' chitze'lbe'tz yi e' ángel yi ate' tcya'j.

10 Ncha'tz at cobox ẍchixo'l yi na cyal yi qui'c nin ketz kajtza'kl tane'n tk'ab Cristo. Na chin ploj nin o' tane'n ẍchiwutz. Poro yi e'u' cyeru' chin quiw nin quitane'nu' ẍchiwutz. Na le wutz cyetz cyajtza'kl yi at cyeru' chik'eju', ma yi o' ketz, qui'c ketz kak'ej tane'ntz.

11 Poro yi o' ketz sajle'nix tunintz ja katij we'j, ja katij saktzi'. Ja katij bu'yil. Nin o' tu' chibuchbe'tz wunak. Cya'l atit ketz kaca'l.

12 Nin ja kak'uj tan kak'ab tan joyle'n kawa'. Nin na kak'e'xij tan ak'un. Ja kajislij cya'n wunak, poro ja kajak chibanl. Ja kabuchlij, poro ja icy'pon ka'n.

13 Ja ko'c tetz chiyolbe'tz wunak, poro ja kajak cuybil chipaj. Sajle'nix tunintz o' tunin tz'is kutane'ntz ẍchiwutz. Qui'c mu'ẍ kaxac.

Yi tajbil Pawl i'tz tan c'ase'n cyajtza'kl yi e' aj Corint

14 I bin jalu', qui na chintzan tan stz'ibe'n nin yi xtxolbila'se'j ik tan telse'n chitx'ixu', ma na i'tz tan c'ase'n cyajtza'klu' tan qui chipo'te'nu'. Na e'u' inme'l incy'ajl tane'n. Chin ok'le'n nin chiwutzu' wa'n.

15 Nin mpe atk lajuj mil chusul cyeru' te yi ẍchusu'n Cristo, ntin in, nchin xcon tan cyocse'nu' tk'ab Cristo. Nin tan tu' yi mintxol yi balaj stziblal scyeru', ja cho'cu' tetz inme'l incy'ajl tane'n tk'ab Cristo.

16 Ej nin cha'stzun te na cu' inwutz scyeru' yi nink chixomu' te yi wetz yi na imban.

17 Nin ya'stzun xac yi bene'n inchakol Timoteo ẍchixo'lu' tan talche'n scyeru' yi tajwe'n tan chixome'nu' te yi wetz yi xomchin te'j. Ba'n quibitu' yol i', na tan in ntocswit i' Cristo. Nin wi'nin na chin tzatzin te'j, na ba'n k'uke' kac'u'l te'j. Tz'ocopon tzun i' tan na'wse'n scyeru' yi ẍe'n wutane'n tk'ab Cristo. Ej nin tz'ocopon i' tan tulse'n tx'akx ẍchic'u'lu' yi inchusu'n yi walnak scyeru', yi chusu'n yi na chintzan tan xtxole'n scyetzak cyakil cmon creyent, yi ate' bene'n tzi'n.

18 Poro lastum yi at e' ẍchixo'lu' yi na cyocsaj quib nim. Na le wutz cyetz cyajtza'kl yi qui'ct wupombil tan chixajse'nu'.

19 Poro Ryos cu'n txant tan wupone'n scye'ju'. Kalena's tzun tzinma'laj cyajtza'kl yi e'a'tz yi na cyocsaj quib nim. Nk'e'tz ik chijilon tu' tzinma'laj, ma na i yi ko na chixcye' tan xtx'ixpe'n chitxumu'n yi e' wunak tan chixome'n te'j Cristo.

20 Na na lajluchax yi o' creyent nka qui tan yi e'chk takle'n yi na kaban, nk'e'tz tan yi e'chk balaj yol yi na kaxconsaj.

21 Ma jalu', ¿mbi'tz na cyaju'? ¿Na pe' cyaju' yil nopon ẍchixo'lu' tu jun tz'u'm, nka tu imputzpal, ej nin tu lok' ib?

5

Tajwe'n tan cyaje'n cyen quilol yi yab ajtza'kl yi cy'a'ne't cya'n

1 Ncha'tz at stziblal yi at aj xna'ninl tu aj yajinl ẍchixo'lu'. Nin na kubit yi i'tz jun jilwutz xna'ni'n yi chin juntlen nin.* Qui nin pe' na chiban yi e' yi qui na cyocsaj yi yol Ryos. Na ja je' tuch'lel jun yaj yi txkel yi taj.

2 Wech na cyalu' yi e'u' balaj, ma na ba'n tcu'n yi nink chibisunu' tan yi e'chk ila'tz yi at ẍchixo'lu'. Nin jajk wi't el chilajulu' yi jun juchul ila'tz yi at ẍchixo'lu'.

3 Bintzi quibin ẍchixo'lu', poro na chimbisun tan yi il yi na bajij ẍchixo'lu'. Cha'stzun te, tzinwutz wetz tajwe'n tan tak'le'n caws yi jun juchul ila'tz.

4 Ba'n bin chicham cu'n quibu' chi atin nink ẍchixo'lu', na at yi porer Kajcaw Jesucristo ẍchixo'lu'.

5 Nin ba'n chijatxlenu' yi jun juchul ila'tz tk'ab Satanás tan toque'n tan buchle'n yi wankil i', bantz claxe'n yi talma' yil tz'ul tzaj Kajcaw Jesucristo tan pujle'n xtisya'.†

6 Cachi' na chibanu' yi na cyalu' yi chumbalaj nin e'u'. ¿Qui pe' na quilu', yi mu'ẍ tx'am na ben lo'on txo'l cyakil yi k'otil pam?

7 Quil cyen binu' yi jun yab ajtza'kla'tz yi xomche'u' te'j sajle'n tunintz. Na yi jun ajtza'kla'tz na ben lo'on chi tane'n tx'am. Na kol quil cyenu' yi jun yab ajtza'kla'tz, chocopon tzunu'-tz chi tane'n ac'aj k'ot yi qui'c mu'ẍ tal xtx'amil. Ko

* **5:1** Lv 18.8; Dt 22.22. † **5:5** 2 Co 2:5-11.

ya'tz chibanu' cho'n tzun ẍchibne'u' chi yi pam yi qui'c xtx'amil yi na bajsij lak pasc.‡ Tajwe'n tan cyaje'n cyen quilolu' yi e'chk yab ajtza'kla'tz na bintzinin ja wi't quim yi ketz kacne'r tetz pasc, i'tz yi Cristo.§

8 Cha'stzun te, chin tajwe'n cunin tan cyaje'n cyen kilol e'chk ajtza'kl cachi' tu yi e'chk takle'n cachi' yi nkaban cyen. Na yi e'chk ajtza'kla'tz, ni'cu'n tu tx'am. Kabne' bin yi kamunl swutz Ryos cyakil nin k'ej chi ya'stzunk k'ejlal pasc. Kax-conse' yi pam yi qui'c xtx'amil, yi i'tz jun jilwutz ajtza'kl yi qui'c paltil, yi jicyuch te'j.

9 Ma jalu' benak intz'ibal scyeru' tul jun u'j tan qui't chixome'n cyenu' scye'j yi e' aj xna'ninl nka aj yajinl.

10 Poro yi na elepont inyol i'tz yi qui'c cu tan kaxome'n cyen scye'j yi jun jilwutz wunaka'tz yi ko na cyocsaj quib creyent. Qui na jop yi e' yi qui'c na cyocsaj. Na yi ik yi qui'c cu tan kaxome'n te jun alk'om, nka jun yi na meje' swutz e'chk takle'n yi banij tu' tane'n, tajwe'n tzun klo' tan kele'n tc'u'l yi munte'j. Na chin tajwe'n cunin ka'tij ẍchixo'l yi e' wunaka'tz, na cyakil wunak ya'stzun quitane'n.

11 Ma jalu', tzintz'ibe' nin scyeru' yi clar cunin, qui't cyamiwi quibu' tu jun yaj yi na tocsaj tib kajwutz ko wi'tz bnol tetz, nka txkantzaj nink na taj, nka na meje' cyen swutzak e'chk takle'n yi banij quitane'n, nka aj jisonl, nka kbarel, nka alk'om. Qui't cyamiwi quibu' nin quil chiwanu' tuch'.

12 Qui'c cu tan koque'n tan pujle'n chixo'l yi e' yi qui na cyocsaj, poro yi ketz kamunl i'tz tan pujle'n chixo'l yi e' yi na cyocsaj.

13 Yi e' yi qui na cyocsaj, Ryos lpujun chixo'l cyera'tz. Chilajlen binu' yi jun juchul ila'tz yi at ẍchixo'lu'.

6

Qui na yub yi kol kaben tan xtisya'i'n ẍchiwutz yi e' yi qui'c na cyocsaj

1 I bin jalu', at e' ẍchixo'lu' yi na choyintzin squibil quib, nin na chiben ẍchiwutz yi e' yi qui na cyek ẍchi' Ryos. Qui pe' na el chitxum tetz yi wi'nin xtxintxal ko ya'tz na chibanu'? ¿Mbi tzuntz yi qui na chibenu' ẍchiwutz kajwutz tan pujle'n chixo'lu'?

2 ¿Na qui pe' na el chitxumu' tetz: Yil tz'ul tzaj Kajcaw, kocopon yi o', yi xansa'ncho't tan chicawe'n yi e' mas wunak wi munt? Ej nin kol kacawun scye'j yi e' wunaka'tz, ¿qui ptzun kaxcye'-tz tan pujle'n yi e'chk takle'n tal juy yi na jal skaxo'l jalu'?

‡ **5:7** Ex 12:15. § **5:7** Ex 12:19, Gá 5:9.

3 Ncha'tz ¿qui pe' na el chitxumu' tetz yi kocopon tan pujle'n
chixo'l yi e' ángel? Yi ko ya'tz, ¿qui ptzun kaxcye'-tz tan pujle'n
xo'l yi e'chk takle'n yi na jal skaxo'l ketz jalu'?
4 ¿Nxac na chibenu' ẍchiwutz yi e' yi nk'e'tz e' kajwutz?
5 Na chintzan tan talche'n yi xtxolbile'j scyeru' tan
chitx'ixwe'nu'. ¿Qui'c pe' jun kajwutz yi ba'n xcye' tan pujle'n
chixo'lu'? ¿Qui'c ptzun jun ẍchixo'lu' yi at mu'ẍ tajtza'kl?
6 Poro yi na choyintzinu' squibil quibu', cho'n na chibenu'
tan pujle'n xo'l ẍchiwutz yi e' yi qui na cyocsaj yol Kataj.
7 Poro jun cu'n yol, tan tu' yi at e'chk oyintzi' ẍchixo'lu' na
ẍchaj yi ja wi't chitx'akxiju'. ¿Mbi tzuntz yi nink nchimuc'u'
yi e'chk oyintzi' yi na bajij scye'ju'? Nin ¿nxac qui na
chitx'aju'? Ej nin ko na el majij jun takle'n scyeru', ¿nxac qui
na chimuc'u'?
8 Poro yi e' cyeru', ntin oyintzi' na chibanu'. Nin e' te'nu' na
chipo'tzaj quibu' squibil quibu'.
9 ¿Qui pe' na el chitxumu' tetz, yi e' aj oyintzi'inla'tz qui'c
cyopombil cyera'tz te Ryos? Na yi e' wi'tz bnol tetz, scyuch' yi
e' yi na chimeje' quen swutz yi e'chk takle'n yi banij tu' tane'n,
scyuch' yi e' jopol wutzaj, scyuch' yi e' yaj yi na chixconsaj
quib squibil quib chi na xcon jun xna'n, qui'c cyopombil
cyera'tz te Ryos.
10 Ncha'tz yi e' alk'om, scyuch' yi e' txkantzaj nink na cyaj,
scyuch' yi e' kbarel, scyuch' yi e' aj jisonl, scyuch' yi e' subul
nak, cyakil yi e'a'tz qui'c cyopombil cyera'tz te Ryos.
11 Ej nin at jujuntz ẍchixo'lu' yi ya'tz banake'. Poro yi jalu',
ja wi't chitx'aj quibu'. Nin ja wi't chixansiju'. Ej nin ja wi't
cho'cu' chi quitane'n yi e' yi qui'ct cyetz quil. Ya'tz tzun
chibanu' tan tu' yi mbi cu'n banak Kajcaw Jesús, nin tan yi
porer yi Espíritu yi kaRyosil.

Quil kapo'tzaj kawankil na tetz Cristo

12 Ma jalu' je junt xtxolbile'j: At e' yi na cyal yi ba'n chiban
yi e'chk takle'n yi na cyaj. Ba'n, poro at e'chk takle'n yi qui'c
xtxicbaj sketz. Ba'n lkaban yi e'chk takle'na'tz, poro yi wetz,
quil wak' ama'l tetz jun e'chk takle'n tan toque'n tan incawe'n.
13 Chi tane'n kawa'. At e' na cyal: "Yi kawa' i'tz tetz kac'u'l,
nin yi kac'u'l i'tz tetz kawa'. ¿Mbi tzun kililtz te'j kol baj alchok
e'chk takle'n ka'n?" che'ch. Bintzinin qui'c kil te'j, poro ilenin
xitok yi kac'u'l tu kawa' tan Ryos. Poro apart yi munl yi
kawankil. Na nk'era'tz xac tan xna'ni'n nka yaji'n. Ma na
i'tz tan xcone'n tetz Kajcaw. Na yi tajbil Kajcaw i'tz yil kak'
kawankil tan xcone'n tetz i'.
14 Nin yi i' tetz xconk tan claxe'n kawankil. Na tzantzaj
tz'ocopon Ryos tan je'se'n tzaj kawankil ẍchixo'l alma' chi
banak i' tan je'se'n tzaj yi wankil Cristo ẍchixo'l alma'.

15 ¿Qui ptzun na el chitxumu' tetz, yi kawankil banijt tan
xcone'n tetz Cristo? Ko ya'tz ¿ba'n ptzun ko lquicy'aje'l tzaju'
chiwankilu' tk'ab Cristo tan bene'n cyak'olu' tk'ab jun wi'tz
bnol tetz? Qui na yub.
16 Na ¿qui pe' na el chitxumu' tetz, yi alchok scyetz yi na
chiwitbej quib tu jun wi'tz bnol tetz, junit chiwankil na ban?
na ya'stzun tz'iba'nt cyen le tu'j Kataj.*
17 Poro yi na tok'bej tib jun tu Cristo, junit cyajtza'kl na ban.
18 Quil cyen binu' yi yaji'n tu xna'ni'n. Na yi e' aj yajinl, nka
yi e' aj xna'ninl, e' te'n na chipo'tzan chiwankil.
19 ¿Qui pe' na el chitxumu' tetz, yi kawankil ya'stzun yi ca'lil
yi Espíritu Sant yi najlij tetz kalma'? Na ak'ij sketz tan Kataj.
Nin nk'e'tz ketz, ma na tetz Ryos.
20 Na lok'ij nku'lij tan jun takle'n, yi wi'nin walor.† Kak'e'
bin kib tetz cu'n kalma' tan tak'le'n kak'ajsbil tetz Ryos. Na o'
cu'n tetz i'.

7

Yi xtxolbil tetz ok'be'n ib

1 Ma jalu', swale' nin scyeru' te yi xtxolbil yi nchijaku' swetz
tul yi u'j yi ulnak tink'ab. Ba'n ko quil tz'ume' jun yaj.
2 Poro, tan qui juchul til ba'n tcu'n yil tz'oc txkel jun yaj nin
ba'n tcu'n yil tz'oc chmil jun xna'n.
3 Ba'n cyak' quib yi e' yaj tetz quixkel, nin ba'n cyak' quib yi
e' xna'n tetz quichmil.
4 Na qui na yub kol lmak xna'n yi tajbil yi chmil, nin qui na
yub kol lmak jun yaj yi tajbil yi txkel. Na tetz yaj yi wankil yi
txkel, nin ncha'tz tetz yi xna'n yi wankil yi chmil.
5 Ba'n tcu'n quil chimak quib squibil quib. Ntin kol tz'oc
chiyol te'j yil cho'c tan nachle'n Kataj tetz cobox k'ej. Poro yil
tz'el tol yi tiemp yi mbixe' cya'n ba'n tzun quilt quib tan qui
cyak'ol ama'l tetz Bayba'n tan chipitle'nin tul il.
6 Poro yi xtxolbile'j yi na intz'ib nin scyeru' i'tz tan tak'le'n
jun cyajtza'klu', nk'e'tz tan chicawe'nu'.
7 Poro le wutz wetz wajtza'kl, ba'n tcu'n klo' yi cho'nk
quitane'nu' chi wutane'n wetz. Na yi in wetz qui'c wetz
wuxkel. Poro bintzinin apart len kajtza'kl yi ak'ijt tan Ryos.
Apart tajtza'kl jun, nin apart tetz yi junt.
8 Cha'stzun te tzinwutz wetz, yi axwok yi qui'c itxkel nin
qui'c ichmil, ba'n tcu'n klo' yi cho'nk tzibanwok chi wutane'n
wetz.
9 Poro ko quil tzitx'aj, ba'n tcu'n tzitok'bej itib. Ba'n tcu'n yi
ok'be'n ib swutz yi tu na sotz tu' ic'u'l.

---

* **6:16** Gn 2:24. † **6:20** 1 Pe 1:19.

10 Ma jalu', chin cawunk scyetz yi e' yi ja wi't cyok'bej quib. Poro nk'e'tz in chincawunk, ma na Kajcaw. Qui'c cu tan cyaje'n cyen chipaxil yi e' xna'n quichmil.
11 Poro kol chipax cyen yi e' xna'n quichmil, qui'c cu yil cyok'bej quib tu junt, ntin kol chimoxt quib tu cyetz quichmil. Ncha'tz yi e' yaj, qui'c cu tan cyaje'n cyen chipaxil yi quixkel.
12 Ma jalu' katxume' yi e' mas yi umnake' te yi ntaxk cy-ocsaj poro nk'e'tz Kajcaw na a'lon, ma na in na chintzan tan talche'n scyeru'. Ko at jun kajwutz yi nk'e'tz creyent yi txkel, nin qui na taj xna'n yi paxe'n, ba'n tcu'n quil chijatx quib.
13 Ncha'tz ko at jun xna'n yi nk'e'tz creyent yi chmil, nin qui na taj yaj paxe'n, ba'n tcun quil chijatx quib.
14 Na ko nk'e'tz creyent yi yaj, ilenin at banl Kataj squibaj na cyok'be'n quib. Na tan tu' yi creyent yi xna'n, at banl Kataj squibaj. Ncha'tz mpe ik yi xna'n yi qui na tocsaj, stk'e' Kataj banl squibaj na cyok'be'n quib. Ma yi qui'k qui'c klo' banl Kataj squibaj chinitxa'.
15 Poro ko na taj paxe'n yi jun yi qui na tocsaj, ba'n chipax. Ba'n scujij yi kajwutz, na cya'l na talwit yi qui'ck cu te'j. Na yi tajbil Ryos i'tz tan jale'n tzatzin paz te talma' yi creyent.
16 Na qui ilij tan yi xna'n mi pe sclaxk yi chmil ta'n. Nin ncha'tz yi yaj, qui ilij ta'n mi pe sclaxk yi txkel ta'n.
17 Ba'n tcu'n kaxomok quen tu' te yi ak'ij sketz skajunal tan Kajcaw. Nin kaxomok quen tu' te'j yi ẍe'n kutane'n yi kaje'n xtxa'ol Ryos. Ya'stzun ca'wl na wak' scyetzak cyakil yi e' cmon creyent.
18 Na ko ja je' xtxa'ol Ryos jun yi banijt circuncidar, ba'n atit chi tane'n i'. Poro ko ja je' xtxa'ol Ryos junt yi qui banijt circuncidar, qui'c na ban. Qui tajwe'n tan bnol circuncidar tib.
19 Na ko banij circuncidar jun, qui'c na tak' swutz Ryos. Ncha'tz ko qui banij circuncidar, qui'c na tak' swutz Ryos. Yi mas tajwe'n i'tz yil kaban tane'n yi e'chk ca'wl Ryos.
20 Kacuk cuntu'-tz chi kutane'n yi kaje'n xtxa'ol Ryos.
21 Ncha'tz yi ko at jun yi esclaw yi je'n txa'ij tan Ryos, ba'n tcu'n quil bisun ta'n. Poro kol tz'ak'lij ama'l tetz tan tele'n liwr, ba'n tz'el liwr.
22 Na yi ko esclaw jun creyent tk'ab junt yaj yi ntaxk je' xtxa'ol Kajcaw, qui'c na ban, na yi mas tajwe'n i'tz yi ja wi't el liwr tk'ab Bayba'n tan Cristo. Ma yi e' yi nk'e'tz e' esclaw yi nje' xtxa'ol Kajcaw, at cyetz cyaw jalu', nin i'tz yi Cristo.
23 Na lok'ij nku'lij tan jun takle'n yi at wi'nin walor. Cha'stzun te qui't ko'c jak' ca'wl junt wunak tan banle'n yi tetz tajbil.
24 Na quib yi kutane'n yi kaje'n xtxa'ol Kataj Ryos, i nin lkabana'stz tk'ab i'.

25 Ma jalu' swale' jun xtxolbil scyetz yi e' yi txe'n bixe' chiyol
tan cyok'bel quib. Quil wal yi Ryos mmak'on yi ca'wle'j swetz.
Ma na i'tz wetz wajtza'kl cuntu'. Poro ba'n chixomu' te'j na
ak'ijt wajtza'kl tan Kajcaw.
26 Je yi wajtza'kle'j: Tan paj yi q'uixc'uj yi ato' tk'ab jalu', ba'n
tcu'n quil cyok'bej quibu'.
27 Poro yi ko at e' yi ja wi't bnix chitrat tan cyok'bel quib,
ba'n tcu'n che'lk cu'n te chiyol. Poro ko at e' yi qui'c chitrat
ba'n tcu'n quil chitxum yi ok'be'n ib.
28 Poro ko na cyaj ok'be'n ib, qui'c quil te'j. Ncha'tz yi e' xun,
kol cyok'bej quib, qui'c quil te'j. Ma na ntin ẍchitije' q'uixc'uj.
Poro yi wetz wajbil i'tz yi qui klo' chitij q'uixc'uj.
29 Poro e'u' wajwutz, yi mero bintzi i'tz: Yi qui'ct ampon
tiemp tetz yi tulbil Jesucristo. Cha'stzun te yi e' yi at quixkel,
nk'e'tz yi jalt nink quixkel cho'c tan xtxumle'n.
30 Ncha'tz yi e' yi na chibisun, nk'e'tz yi jalt nink bis cho'c
tan xtxumle'n. Nin yi e' yi na chitzatzin, nk'e'tz yi jalt nink yi
tzatzi'n cho'c tan xtxumle'n. Nin yi e' yi ja chilok' jun takle'n,
nk'e'tz yi jalta'tz nink cho'c tan xtxumle'n.
31 Na cyakil yi e' yi cho'n ajlij chic'u'l te yi e'chk takle'n tetz
tzone'j wi munt, ba'n tcu'n yi quil k'uke' chic'u'l te'j, na sotzok
tera'tz.
32 Na yi wetz wajbil i'tz yi quil sotz chic'u'lu' te yi e'chk
takle'n tetz tzone'j wi munt. Na yi e' yi qui'c quixkel, at mas
ama'l scyetz tan chixcone'n tetz Kataj.
33 Poro yi e' yi at quixkel, at na ban cu'nt yi ntin na chitzan
tan xtxumle'n yi e'chk takle'n xe chinajbil, tan tzatzine'n
quixkel scye'j.
34 Ncha'tz tane'n jun xna'n yi at chmil. Poro yi e' yi qui'c
quichmil, at mas ama'l scyetz tan chixcone'n tetz Kajcaw.
Poro yi e' xna'n yi at quichmil wi'nin tajwe'n tan chibnol
scyuch'ak tan stzatzine'n quichmil scye'j.
35 Yi jun xtxolbila'tz yi ja wi't wal scyeru', i'tz tan tak'one'n
ba'n scyeru'. Nin nk'e'tz tan cu'se'n jun pe'm ẍchiwutzu', na
yi wetz wajbil i'tz tan chixome'nu' te yi balaj ajtza'kl bantz
cyak'ol quibu' tan chixcone'nu' tetz Ryos.
36 Ncha'tz ko at jun yaj yi le wutz yi tetz tajtza'kl cachi' na
ban tan paj yi qui na cyok'bej quib tu yi trat, nin ko ja balk'ij
tiemp yi xun, nin yi ko ja xtxum yi xun yi ba'n tz'oc chmil, qui'c
quil te'j yi kol cyok'bej quib.*
37 Poro ko at jun yaj yi tetz cu'n talma' yil bixe' ta'n tan qui
toque'n txkel, nin yi qui na cabej c'u'l i', ba'n atit.
38 Ba'n atit kol chume'. Poro mas balaj yi ko qui'.

* **7:36** At e' yi na cyal yi apart yi na elepont. Cho'n na xom te yi mbi eka'n tan jun tal yol le griego.

39 Ko at chmil jun xna'n qui'c cu tan cyaje'n cyen paxil.
Poro kol quim yi chmil at tzun rmeril tan bene'n stza'wel junt
chmil, poro tajwe'n yi creyent.
40 Poro le wutz wetz wajtza'kl, stzatzink mas i' yi tu'k lcu'
tu'-tz. Ej nin tzinwutz wetz at yi Espíritu Sant te walma'.
Cha'stzun te ba'n na imban yi na wal nin yi xtxolbila'tz
scyeru'.

8

Po'ti'ch len jun kajwutz tan yi e'chk takle'n yi na kaban

1 Ma jalu' katxume' yi junt xtxolbil yi nchijaku' swetz te yi ko
ba'n baj ẍchi'bel chitx'ixwatz wunak ka'n yi na ak'lij scyetzak
yi e'chk ryos yi banij cuntu' tane'n. Bintzinin ja pujx cyanu'
yi nk'e'tz xan kol baj cyanu', poro tan tu' yi cyajtza'klu'a'tz,
na cyocsaj quibu' nim. Poro quil xcye' yi jun ajtza'kla'tz tan
kaquiwse'n, ma na ntin kol kachaj yi lok' ib.
2 Poro ko at jun yi le wutz yi tetz tajtza'kl yi at tajtza'kl, yi
mero bintzi i'tz yi qui'c tajtza'kl.
3 Poro ko at jun yi na pek' te Ryos na el xtxum Ryos tetz yi
mbi na icy' tc'u'l.
4 Katxume' bin yi ko ba'n kabajsaj yi ẍchi'bel jun tx'ixwatz yi
ja oyij tetz jun ryos yi banij cuntu' tane'n. Bintzinin, yi o' ketz,
ja el katxum tetz yi qui'c eka'n tan yi e'chk ryosa'tz yi banij
cuntu'. Na ja el katxum tetz yi jun ntzi' Ryos at.
5 Bintzinin wi'nin e'chk takle'n at tcya'j nin at wuxtx'otx' yi
e' cu'n ryos tane'n ẍchiwutz wunak, na at jun c'oloj chiryosil
nin jun c'oloj cyajcaw.
6 Poro skawutz ketz, jun ntzi' Ryos at, i'tz yi Kataj Ryos. Ej
nin i' txumul tetz cyakil, tuml yi o' ketz. Ncha'tz jun ntzi'
Ajcaw at, i'tz Jesucristo, yi bnol tetz cyakil yi e'chk takle'n,
tuml yi o' ketz.
7 Poro nk'e'tz cyakil kajwutz yi at yi jun ajtza'kla'tz le chiwi',
na at e' yi na cyocsaj yi at quil te'j kol chibajsaj yi ẍchi'bel yi
e'chk tx'ixwatza'tz.
8 Poro quil xcye' yi e'chk takle'n yi na kabajsaj tan tak'le'n
mas kak'ej swutz Ryos. Iẍkaj nintzunk jal mas kak'ej ta'n kol
kabajsaj. Ej nin ncha'tz ko quil kabajsaj, quil jal kak'ej ta'n.
9 Poro or quilu' yi cyajtza'klu', yi nk'e'tz xan yil baj yi
chi'baja'tz cyanu'. Xconi'ch len tan chipo'tze'n yi e' yi txe'n
chiquiwix.
10 Na at lo' e' chixo'lu' yi ja pujx cya'n yi qui'c quil te'j kol
chibajsaj yi chi'baj yi na ak'lij tetz jun ryos yi banij cuntu'
tane'n. Poro kol til nin junt creyent, yi txe'n quiwix, yi na
chitzan yi e'a'tz tan bajse'n yi jun chi'baja'tz xe ca'l jun ryos,
¿qui pe' lquiwix c'u'l tan bajse'n mu'ẍ tetz, mpe xank swutz i'?

11 Po'ti'ch len yi jun kajwutza'tz tan paj cyajtza'klu'. Wech i' jun kajwutz yi ja quim Cristo tan colpe'n.
12 Ej nin kol chipo'tij yi e' kajwutz yi txe'n chiquiwix tan paj yi na chixom te cyeru' cyajtza'klu', i'tz jun cyektzu'. Na ja chijuchu' quilu' swutz Cristo.
13 Cha'stzun te kol po'tij jun kajwutz tan paj yi na baj jun e'chk takle'n wa'n, qui't tzun tzimbajsajtz sbne' opon tunintz, na qui na waj yi ik tan impaj yil po'tij jun wajwutz yi txe'n quiwix tk'ab Kataj. Cha'stzun te na inmak wib te e'chk takle'na'tz.

9

Na ẍchaj Pawl yi bintzinin na xom te jun ajtza'kla'tz

1 Ma jalu', in apostl, nin at cu tan imbnol yi e'chk takle'n chi na chiban yi e' mas apostl. Na ncha'tz in, wilnak wutz Kajcaw Jesús. Nin tan in ncho'que'tu' tk'ab Kajcaw.
2 Mpe atk e' yi na cyal yi nk'e'tz in apostl, qui'c rmeril yi ya'tzk cyal cyeru', na ja chinxcon tan Ryos tan cyocse'nu' tk'ab i'. Yi in wetz at rmeril tan imbnol quib yi na chiban yi e' mas apostl. Poro qui na imban.
3 Cha'stzun te tzincole' wib ẍchik'ab yi e' yi na chitzan tan inyolche'n.
4 Iẍkaj qui'c tzunk cu tan inwane'n te yi inmunl na in apostl.
5 Iẍkaj qui'ck tzunk cu tan toque'n wuxkel chi quitane'n yi e' mas apostl, scyuch' yi e' titz'un Kajcaw, nin chi tane'n Lu'.
6 Nka ¿ntin ptzun o' ketz tu Bernabé yi qui'k cu tan cyaje'n quen kilol yi kak'un tan kabene'n tan xtxole'n yol Kataj?
7 Na qui'c nin jun yaj yi na ben tan sanlari'n yi nak c'a'chaj tib ẍchuc. Nin cya'l atit jun yaj yi na oc tujul yi qui'k na wan te yi tak'un. Nin cya'l atit jun yi ate' wacẍ yi qui'k na baj mu'ẍ tetz ta'n te yi lech.
8 Ej nin nk'e'tz ntin cyajtza'kl wunak na xcon wa'n tan xite'n chiyol yi e' incontra'tz, na at xe' yi inyol le ley Moisés.
9 Na je na tal yi ley yi tz'iba'nt cyen tan Moisés: "Qui'c cu tan toque'n jun sam te chitzi' yi e' wacẍ yi na cho'c tan bujle'n triw." Nin nk'e'tz ntin yi e' wacẍ na tzan Ryos tan chitxumle'n,
10 ma na ncha'tz yi o' ketz yi o' yi na kak'uj te tak'un Kataj. Na kol tz'oc jun yaj tan ak'un wi tx'otx', at ẍch'iw i' te ẍchojo'n. Ncha'tz yi na oc jun tan bujle'n triw, at ẍch'iw tan cambal mu'ẍ tetz te'j.
11 Ni'cu'n tzun o' ketz, na katzan tan xtxole'n yol Kataj scyeru', ¿qui'c ptzun lo' cu tan kacambal mu'ẍ ẍch'eybil ketz scye'ju'? At.
12 Yi ko ak'ij chiwa' yi e' mas aj txolinl cyanu', pyor tzun klo' yi o' kestz.

Poro qui'c cunin jun tir yi jajk intz'am mu'ẍ tal ẍch'eybil wetz scyeru'. Ma na muq'uij cuntunintz wa'n, na qui na waj yi nink makxij yi balaj stziblal tetz Cristo tan tu' yil tzintz'am e'chk ẍch'eybil wetz scye'ru'.

13 Poro elnak chitxumu' tetz, yi e' yi na chiban chimunl le ca'l Ryos cho'n na chiwan cyera'tz te e'chk oy yi na opon cya'n wunak. Ncha'tz yi e' yi na chak'uj tan pate'n yi e'chk chitx'ixwatz wunak, na chiwan te'j.

14 Ej nin talnak Kajcaw jun xtxolbil, i'tz, yi e' yi na chak'uj tan xtxole'n yi balaj stziblal, ba'n chiwantz te'j.

15 Poro yi in wetz, cya'l cunin mintz'am wit jun jilwutz ch'eybil wetz. Nin qui na chintzan tan stz'ibe'n nin yi xtxolbile'j tan cyak'olu' pwok swetz. Ba'n tcu'n chinquim swutz yi nink xit yi jun tzatzin yi at swetz tan tu' yi na chintzan tan xtxole'n yi balaj stziblal oy tu'.

16 Poro ncha'tz quil wocsaj wib nim tan tu' yi na chintzan tan xtxole'n yi jun balaj stziblala'tz, na elnak intxum tetz yi chin tajwe'n cunin tan intxolil. Lastum in ko quil tzintxol yi balaj stziblal.

17 Na ik yi wajbil tu'k yi na chintzan tan xtxole'n, tzinjake' tzun klo' inchojo'ntz. Poro tan tu' yi ja chincawij tan woque'n tan xtxole'n, cha'stzun na chintzan tan banle'n tane'n.

18 ¿Mbi'tz inchojo'n jalu'? Yi wetz inchojo'n jalu' i'tz yi na tak' tzatzin swetz yi qui na chintzan tan jakle'n ẍch'eybil wetz yi na chintzan tan xtxole'n yi balaj stziblal scyetz wunak.

Ja tamiwij tib Pawl scyuch' cyakil jilwutz wunak tan chicambaje'n tetz Cristo

19 Cha'stzun te, ja ne'l liwr jak' chica'wl e' wunak, poro ja no'c chi quitane'n alchok jilwutz wunak tan incambal cobox tan cyoque'n tk'ab Cristo.

20 Je na wuleje'j te yi atin ẍchixo'l yi e' judiy na wocsaj wib chi quitane'n yi e' judiya'tz tan che' incambal tetz Cristo. Na te yi atin ẍchixo'l yi e' yi na chixom te yi ley Moisés qui na no'yintzin scyuch', na na waj tan che' incambal tan chixome'n te yi balaj stziblal.

21 Ncha'tz te yi atin ẍchixo'l yi e' yi qui na chixom te chiley yi e' judiy, ncha'tz in qui na chinxom te yi chiley yi e' judiy. Poro ilenin atin jak' ca'wl Ryos na atin jak' ca'wl Cristo. Ya'stzun na imban, na na waj yil chixom yi e' wunaka'tz te yi balaj stziblal tetz Jesucristo.

22 Ncha'tz qui na che' inxux yi e' creyent yi e' cotxcoj, na yi wajbil i'tz tan chiquiwixe'n. Na bin wocsaj wib chi quitane'n cyakil jilwutz wunak bantz chiclaxe'n jujun ẍchixo'l.

23 Tzinwutz wetz, chumbalaj nin yi balaj stziblal, cha'stzun te na imban cyakil yi e'chk xtxolbila'se'j, tan kaclaxe'n scyuch'u'.

Skaquiwixk tk'ab Kataj kol kamak kib te e'chk takle'n yi na xcye' tan po'tze'n junt

24 Ja wi't el chitxumu' tetz, yi cyakil yi e' yi na cho'c tan pil ib te jun ojke'l, tircu'n e' na cho'jkel, poro jun ntzi' yi na tx'acon scyetz. Ncha'tz o' ketz ba'n yi nink kabuch kib tan katx'acone'n te yi itz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz.

25 Cyakil yi e' yi na cyaj cho'c tan pil ib tan ojke'l, na chiq'uicy'lej quib. Ya'stzun na chiban tan chitx'acone'n, bantz jale'n chik'ej. Poro yi chik'ej yi na chicambaj i'tz tetz cobox ntzi' k'ej na sotzok tera'tz. Ma yi o' ketz yi na ko'jkel te'j, i'tz tan kacambal yi jun oy yi quil sotz.

26 Ma yi in wetz yi na no'jkel, ntin na chinxmayinin kale atit wupombil. I'tz te Ryos yi at tzi'n tcya'j. Ej nin je junt elsawutzile'j: Na quilu' yi na chipil quib cob yaj tan biyo'n ib tan chik'ab. Nk'e'tz alchok tu'k na chinicy' cyent yi chik'ab, ma na, na chijoy puntil tan noje'n quen te cyuch'. Ncha'tz in na injoy puntil tan qui xtx'acone'n yi e'chk takle'n cachi' swe'j.

27 Yi in, na chintzan tan makle'n yi tajbil inwankil tan qui wuk'ol ama'l tetz tan banle'n yi e'chk takle'n cachi'. Na lastum tu' in yi ko in te'n tzimpo'tzaj wib. Wech na sken wi't intxol yi balaj stziblal scyetzak wunak.

10

Ba'n tcu'n quil tz'el nin kalma' te yi e'chk takle'n yi xcyek tan kapo'tze'n chi banake' yi e' aj Israel

1 Cha'stzun te, e'u' wajwutz, yi wetz wajbil i'tz yi nink chinachonu' te yi mbi banake' yi e' kamam kate' tentz. Na cyakil cu'n e' ja chixon jak' jun boc'oj sbak'. Nin cyakil cu'n e' ja chicy' tc'u'l yi mar.

2 Nin cyakil e' e' bajij bautizar tane'n tan chichajol yi xomche' te ẍchusu'n Moisés. Na yi quicy'e'n tc'u'l yi mar, nin yi chixone'n jak' yi sbak', ya'stzun chibautism bantz.

3 Ej nin cyakil e', e' wan te yi waj yi tak' Kataj scyetz.

4 Nin e' uc'a' lentz te yi a' yi ak'lij scyetz. Na e' uc'a' len te yi a' yi eltzaj wutz c'ub. Na yi jun c'uba'tz, ya'stzun jun elsawutzil tetz Cristo. Na xomij yi porer i' scye'j.

5 Poro ilenin at wi'nin e' yi qui nin tzatzin Ryos scye'j. Cha'stzun te e' baj cu' sotzal le ama'l tz'inunin tu'.

6 Yi xtxolbila'se'j na xcon tan ẍchajle'n sketz yi ba'n tcu'n quil tz'el nin kalma' te yi e'chk takle'n cachi' chi banake' cyetz.

7 Xom ninch cyajtza'klu' te yi e'chk takle'n yi banij quitane'n chi banake' yi e' kamam kate', na tz'iba'nt cyen: “Yi wi't

chibnixe'n tan wa'a'n, ja chiban yi cyetz cyajbil swutz yi teblal yi ne'ẍ wacẍ."*
8 Ncha'tz e' oqui'chu' tan xna'ni'n nka tan yaji'n chi banake' cyetz, na junit k'ej e' sotze'n junak ox mil chixone'n tan paj yi chijuchul quil.
9 Ncha'tz e' oqui'chu' tan pile'n Kajcaw chi banake' cyetz na quin tech nin e', e' sotz tan lubaj.†
10 Nin e' oqui'chu' tan yolche'n Kajcaw chi banake' cyetz, na nin e' cu' sotzal Ryos.‡
11 Ej nin cyakil yi e'chk takle'n yi bajij scye'j, i'tz jun techl tetz ketz. Na yi e'chk xtxolbila'tz, tz'iba'nt cyen tetz ketz tan kabnol cwent kib. Na cyakil yi e'chk takle'n yi bnixnak sajle'n tunintz le xe'tzbil tzaj i'tz tan tak'le'n jun kajtza'kl.
12 Cha'stzun te, or quilu', na qui cunin batz chilo'onku' yi e'u' yi na cyalu' yi chin quiw nin e'u'.
13 Poro, yi sajle'n tunintz qui'c pilbil cyeru' yi qui'k micy'pon cyanu'. K'ukek bin chic'u'lu' te Ryos, na na el cu'n i' te tetz yol. Nin quil tak' ama'l scyeru' tetz jun pilbil cyeru' yi qui'k tz'icy'pon cyanu'. Na ko na xon tzaj jun chumam pilbil cyeru', stk'e' Ryos yi ẍch'eybil cyeru' tan chimuc'ulu'.

E' benchu' tan wa'a'n ẍchixo'l yi e' yi na cyak' k'ej yi e'chk chiryosil yi banij tu' tane'n

14 Cha'stzun te, yi e'u' yi ok'le'n chiwutzu' wa'n, swale' nin scyeru': E' benchu' tan wa'a'n ẍchixo'l yi e' yi na cyak' k'ej yi e'chk chiryosil yi banij tu' tane'n.
15 Bintzi, at cyajtza'kl yi e' yi na cyal yi nk'e'tz xan. Poro cho'k binu' tan xtxumle'n yi yole'j.
16 Yi na kajak yi banl Kataj tibaj yi a' yi at tul yi lak nin yi na kuc'aj len, na ẍchaj sketz yi junit o' tk'ab Cristo, yi jun yi sajnak kojxuj yi ẍch'el.
Ncha'tz, yi na kapiẍ cu'n yi pam, na ẍchaj sketz yi junit o' tk'ab i'. Na, lo'onak yi tetz wankil tan kacolpe'n kacyakil cu'n.
17 Nin jun ntzi' pam na xcon ka'n. Ncha'tz kutane'n ketz, jun ntzi' o' mpe ala'-k kaxone'n. Na jun ntzi' pam na jatxlij skaxo'l.
18 Ncha'tz cho'ku' tan xtxumle'n yi ẍe'n quitane'n yi e' aj Israel yi cho'n xomche' te yi antiw ley, yi e' cyetz ja chibajsaj yi ẍchi'bel chitx'ixwatz. Nin tan tu' yi ja chibajsaj na elepont yi junit quitane'n tu yi chiRyosil.
19 Poro tan yi yola'se'j qui na chintzan tan talche'n yi atk k'ej yi chitx'ixwatz tu chiryosil yi e' wunak jalu'. Qui'.
20 Na nk'e'tz cho'n na cyak' chitx'ixwatz tetz ketz kaRyosil, ma na cho'n na cyak' scyetz yi e' espíritu cwent Bayba'n.

* **10:7** Ex 32.6. † **10:9** Ex 17:2-7; Nm 21:4-9. ‡ **10:10** Nm 16:41-49.

Cha'stzun te baji'ch ẍchi'bel chitx'ixwatz cyanu', na kol baj cyanu' junit ẍchibne'u' scyuch' e' espíritu cwent Bayba'na'tz.

21 Cha'stzun te qui'c cu tan je'n quic'ajalu' yi a' yi na xcon tan tulse'n tx'akx Kajcaw tkac'u'l, yi ko na chibenaku' tan tc'ajle'n yi xc'ala' yi na xcon tan mayse'n chic'u'l yi e'chk chiryosil wunak. Qui'c rmeril tan chibajsalu' yi pam yi na xcon tetz jun elsawutzil tetz yi wankil Kajcaw ko na chibenaku' tan wa'a'n kale na chitzanwit tan tak'le'n chik'ej yi e'chk ryos yi banij cuntu'.

22 ¿Qui pe' lcyakax Kajcaw ske'j yi ko ya'tz na kaban? Scyakaxk. Ej nin ¿mas pe' at ketz kachamil swutz i'? Qui'c rmeril.

23 Bintzinin at cu tan kabnol alchok e'chk takle'n, poro at e'chk takle'n yi qui'c na tak' sketz. At cu tan kabnol cyakil, poro nk'e'tz cyakil e'chk takle'n na xcye' tan kaquiwse'n.

24 Qui bin chibanu' ntin yi cyeru' cyajbilu', ma na chijoye'u' puntil tan chiquiwse'n yi e' mas kajwutz.

25 Cha'stzun te yi na chilok'u' chi'baj lakak carnice'r, chijaki'chu' yi ko ja xcon yi ẍch'el tetz chitx'ixwatz wunak. Na ko qui na quibitu' yi ja xcon yi ẍch'el tetz chitx'ixwatz wunak qui tzun ltak' bis scyeru',

26 na tetz Ryos cyakil jilwutz chi'baj tu cyakil e'chk takle'n yi at wuskil. Nin quil jal kil kol baj ka'n.

27 Ncha'tz kol tz'a'lchij jun wa'a'n scyeru' tan jun yi nk'e'tz creyent, qui'c na ban. Ba'n chibenu'. Nin ba'n chiwanu'-tz te yi mbi tz'ak'lij scyeru'. Tin tu' chijaki'chu' yi ko ja xcon yi ẍch'el tetz chitx'ixwatz.

28 Poro ko at jun kajwutz tz'a'lon tetz, yi ja xcon yi ẍch'el tetz chitx'ixwatz, ba'n tcu'n quil chibajsaju' bantz qui cyak'olu' bis tetz yi jun kajwutza'tz. Poro elnak katxum tetz, yi tetz Ryos yi chi'baj tu cyakil yi e'chk takle'n yi at wuskil. Nin qui'c kil te'j kol baj ka'n.

29 Poro ba'n tcu'n quil chibajsaju', na stk'e' bis tetz yi jun yi txe'n el xtxum mas te yol Kataj.

Poro ko at jun creyent yil sjak tzaj: "¿Nxac tzun qui'c cu tan kabajsal yi chi'baja'tz?

30 ¿Mbi tzun jale't kil te'j? na ja bin katyoẍin tibaj," ko chij yi juna'tz sban scyeru'.

31 Je bin puntile'j tan stza'we'n nin tetz yaj: "Yi na kawan, nin yi na kuc'a', nka alchok scyetz takle'nil yi na kaban, ba'n xcon ka'n tan tak'le'n k'ej Ryos."

32 Cha'stzun te quil chibanu' yi e'chk takle'n yi na tak' bis scyetz yi e' judiy. Ncha'tz quil chibanu' yi e'chk takle'n yi juntlen ẍchiwutz yi e' mas wunak. Quil chibanu' yi e'chk takle'na'tz. Na at e'chk takle'n yi na tak' bis scyetz yi e' creyent yi e' cotxcoj yi ate' ẍchixo'lu'. Quil chibanu' yi e'chk takle'na'tz.

33 Inti in wetz, ilenin na chintzan tan joyle'n puntil tan chimayse'n yi e' mas wunak. Qui na waj tzimban ntin yi wetz wajbil, ma na na waj yi ẍe'nk chiclax tk'ab Bayba'n.

11

1 Chixomok binu' te yi wetz yi na imban, na na chinxom te yi mbi cu'n banak Cristo.

Yi e' xna'n yi qui na cho'c jak' ca'wl quichmil

2 Ma jalu' e'u' wajwutz, ba'n na chibanu', na, na nu'l tx'akx chic'u'lu', nin na chitzanu' tan banle'n tane'n yi e'chk chusu'n, quib yi walnak scyeru'.

3 Poro na waj yil tz'el chitxumu' te yi junt xtxolbile'j: Kataj Ryos i' wi' banl wi' te'j Cristo. Nin Cristo i' wi' banl wi' scye'j yi e' yaj. Nin yi e' yaj e' wi' banl wi' scye'j quixkel.

4 Cha'stzun te chin tx'ixwil nin scyetz yi e' yaj yi ko qui elnak chitwi' yi na cho'c tan nachle'n Kataj, nka tan xtxole'n yi yol i'.

5 Ncha'tz yi e' xna'n, yi na cho'c tan nachle'n Kataj, nka tan txoli'n. Chin tx'ixwil nin yi ko qui'c jun xbu'k je'nak te chiwi'. E' te'n na elsan chitx'ix. Na yi ko qui je'nak jun xbu'k te chiwi', ni'cu'ntz yi ik elnak jukij xi'il chiwi'.

6 Cha'stzun te ko at jun xna'n yi qui na taj tan je'n jun xbu'k te wi', ba'n tcu'n c'aple' len yi xi'il wi'. Poro ko na tx'ixwij tan tele'n c'aplu'n yi xi'il wi', ba'n tcu'n yil je' jun xbu'k te wi'.*

7 Ma yi e' yaj, qui'c cu tan je'n jun takle'n te chiwi', na e' teblal Ryos, nin na jal k'ej Ryos cya'n. Poro yi e' xna'n na jal chik'ej yi e' yaj cya'n.

8 Na yi bajx yaj, nk'e'tz cho'n tenle'n tzaj te jun xna'n, ma na i xna'n cho'n tenle'n tzaj te yi bajx yaj.

9 Ncha'tz yi e' yaj, nk'e'tz banijche' tan chixcone'n scyetz yi e' xna'n, ma na e' xna'n ja chibnix tan chixcone'n nin tan quich'eye'n yi e' yaj.

10 Cha'stzun te chin tajwe'n cunin yil je' jun takle'n te chiwi' yi e' xna'n tan ẍchajle'n ẍchiwutz yi e' wunak nin ẍchiwutz yi e' ángel yi e' c'ulutxum jak' ca'wl quichmil.

11 Poro skaxo'l ketz yi o' creyent, yi o' yi ato' tk'ab Kajcaw, nicy' nin tu' kak'ej tu kaxna'nil. Na at chik'ej yi e' xna'n nin at chik'ej yi e' yaj. At len kaxac, na junit o'.

12 Bintzinin bajx tenle'n tzaj xna'n te yi bajx yaj. Poro jalu' cho'n na chitz'ij yi e' yaj scye'j yi e' xna'n. Poro Ryos txumul cyen tetz cyakil yi xtxolbila'tz.

---

* **11:6** At jun chicstumbr yi e' aj Corint i'tz: Cyakil yi e' xna'n na chijop chiwi' tan "xchajle'n yi e' balaj xna'n. Poro ko na chitx'amxij tu junt yaj, na el jukij yi xi'il wi'. Ja lo' el quicy'al yi xbu'k te chiwi' na le wutz cyetz cyajtza'kl ja che'l liwr jak' ca'wl yi jun leya'tz.

13 Cho'k binu' tan xtxumle'n. ¿Ba'n pe' kol tz'oc jun xna'n tan
nachle'n Ryos yi ko qui je'nak jun xbu'k te wi'? Qui na yub.
14 Ncha'tz yi o' ketz yi o' yaj, na el katxum tetz yi qui na yub
yi ko quil tz'el jak' kawi'.
15 Ma yi e' xna'n, na jal cyetz chik'ej yi ko at xi'il chiwi', na
ak'ij cyen xi'il chiwi' tan tewe'n mu'ẍ te chiwankil.
16 I bin jalu', ko at jun ẍchixo'lu' yi qui na taj yil xom te yi
xtxolbila'se'j nin ko na taj tz'oc tan wak' ib te'j, ba'n cyalu' tetz
yi ya'stzun ketz katxumu'n. Nin ncha'tz cyakil yi e' mas cmon
yi xomche' te'j Ryos, ya'stzun cyetz yi na chixom te'j.

At jatxo'n ib yi na cho'c tan banle'n yi Santa Cena

17 Ma jalu', qui na chintzan tan tak'le'n chik'eju' tan yi junt
xtxolbile'j yi swale' nin scyeru'. Na qui na yub yi mbi na
chibanu' yi na chicham cu'n quibu'. Wech na i'tz klo' tan
tak'one'n ba'n scyeru', poro qui'.
18 Na ja wit yi tx'akaji'n na chibanu', nin bintzinin lo'.
19 Cha'stzun te ja jal jatxo'n ib ẍchixo'lu' poro tan yi jun
xtxolbila'tz ẍchilajluchaxk yi e' mero creyent yi na tzatzin Ryos
scye'j.
20 Nin tan tu' yi ya'tz na chibanu', nk'e'tz nin yi wa'a'n yi
bixba'nt tan Kajcaw na chitzanu' tan banle'n tane'n.
21 Na chijunalenu' na chiwanu'. Nin qui na chich'iwu' yi e'
mas cyajwutzu'. Nin at e'u' yi tu na chibent quen tu' tan wa'a'n
nin qui na chitxumu' yi e' yi qui'c cyetz chiwa'. Ej nin at e'
ẍchixo'lu' yi na oc a' ẍchiwi' tan yi nim tcunin win na baj cya'n.
22 ¿Mbi tzuntz qui na chiwan tzaju'-tz xe'ak chica'lu'? ¿Qui'c
ptzun k'ej yi cmon tetz Ryos ẍchiwutzu'? Na na chitzanu' tan
telse'n chitx'ix yi e' meba' yi qui'c cyetz chiwa'. Cha'stzun
te qui'c rmeril tan wak'ol chik'eju' na qui na yub yi e'chk
takle'na'tz yi na chibanu'.

Yi mbi eka'n tan yi Santa Cena
(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)

23 Na je puntile'j yi cyajnak talol Kajcaw swetz. Nin ite'n
nin i'a'tz e' inchusnaku' te'j. Yi ak'bal yi txant tan bene'n jatxij
Kajcaw Jesús, nintzun je' tcy'al yi pamtz.
24 Itzun yi wi't tyoẍine'n tibaj, nintzun cu' piẍultz, nin taltz:
"Yi je'j ya'stzun yi inwankil yi slo'onk tan jale'n ibanl. Banwok
tane'n chi mimbane'j, tan wule'n tx'akx tic'u'l."
25 Ej nin ite'n nin bana's yi chibnixe'n tan wa'a'n, nin je'
tcy'al yi laktz, nin ben tlol scyetz: "Yi at tc'u'l yi lake'j, i'tz yi
techl yi ja bixe' jun ac'aj trat tan Ryos tan inẍch'el. Cyakil tir
yil tzibanwok yi xtxolbile'j, ba'n tzitc'aje'n tan wule'n tx'akx
tic'u'l," stzun Jesús bantz.

26 Cha'stzun te, cyakil tir yi na chibajsaju' yi pam, nin yi na
quic'aje'nu' yi at tc'u'l yi lak, na tzun chitzanu'-tz tan xtxole'n
yi quimichil yi wi'tz Kajcaw jalen cu'n yil tz'ul tzaj junt tir.

Sjalok kil ko qui na pujx ka'n yi mbi eka'n tan yi Santa Cena

27 Cha'stzun te qui na yub yi na chibanu' yi na baj yi Santa
Cena cyanu'. Na ko qui na pujx ka'n yi mbi eka'n tan yi pam,
nin kol ko'c tan bajse'n, sjalok tzun kil te'j. Ncha'tz ko qui na
pujx ka'n yi mbi eka'n tan yi a' yi at tul yi lak nin kol baj ka'n,
sjalok kil te'j, na na tzun katzan tan telse'n k'ej yi wankil tu yi
ẍch'el Kajcaw.†

28 Cha'stzun te, skajunal cu'n kanachonk te'j yi ko na el
katxum tetz yi mbi na elepont. Ba'n tzun ko'ctz tan bajse'n
yi pama'tz nin tan tc'ajle'n yi a' yi at tc'u'l yi lak.

29 Na yi jun yil bajsan nka lc'ajan, nin ko qui na el xtxum
tetz yi mbi na elepont, cawste'n i' na tzan tan bajse'n, nin tan
tc'ajle'n. Na qui na pujx ta'n yi ẍe'n tane'n yi wankil Cristo.‡

30 Cha'stzun te at wi'nin yabi'ẍ ẍchixo'lu', nin at wi'nin e' yi
ja wi't chiquim.

31 Poro kol kama'laj kib yi ẍe'n kutane'n, quil bajij xtisya'
ske'j nin quil tak' Kajcaw kacaws.

32 Poro kol tak' Ryos kacaws i'tz tan kanuc'le'n bantz qui
kabene'n tq'uixc'uj scye'j yi e' mas wunak.

33 Cha'stzun te e'u' wajwutz, yi na chicham cu'n quibu' tan
banle'n tane'n yi wa'a'n tetz Kajcaw, chich'iwe' quibu' jalen
cu'n yil chimol quibu' chicyakilu'. Ej nin ko at e' yi na chiquim
tan we'j ẍchixo'lu' ba'n tcu'n chiwank tzaj xe'ak chica'l tan qui
tk'ol Ryos chicaws.

34 Ma yi mas puntil, katx'aje' te'j yil nopon scye'ju'.

12

Aparchklen kamunl yi ak'ij sketz poro jun ntzi' yi ak'ol tetz

1 Ma jalu' wajwutz na waj yil tz'el chitxumu' tetz yi e'chk
jilwutz ajtza'kl yi na tak' yi Espíritu Sant sketz tan xcone'n
ka'n.

2 Na chinachonu' te'j yi ẍe'n cu'n quitane'nu' yi ate' tzaju'
tk'ab yi chicstumbru'. Nin na chinachonu' te'j yi ẍe'n cunin
nchiben ticy'le'nu' tan Bayba'n ẍchiwutz yi e'chk takle'n yi
banij cuntu' yi qui na chijilon.

3 Poro yi jalu', swale' nin scyeru' yi xtxolbile'j. Yi e' yi
na chijison te'j Jesús, ya'stzun yi e' yi qui'c Espíritu Sant tetz

† **11:27** Si'leju' 11:21-22; Ef 2:15-16. ‡ **11:29** Ncha'tz 8:12. Yi wankil Cristo i'tz yi cmon creyent. Ncha'tz na xcon yi k'otil pam (5:7) tetz jun elsawutzil yi cmon creyent. Ncha'tz na xcon junintzi' pam (10:17) tetz jun elsawutzil yi junit o' tk'ab Cristo.

cyalma'. Poro yi e' yi tetz cu'n cyalma' na cyal: “Yi Jesús, i' cu'n i' Ajcaw swe'j,” itzun e'a's yi at yi Espíritu Sant tetz cyalma'.

4 I bin jalu' at wi'nin jilwutz kamunl yi ak'ij len sketz. Poro jun ntzi' ak'ol tetz, nin i'tz yi Espíritu Sant.

5 Ej nin at wi'nin jilwutz puntil tan kaxcone'n, poro jun ntzi' Ajcaw ske'j.

6 Nin at wi'nin jilwutz kamunl yi ak'ij len sketz tan kaRyosil nin nk'e'tz junt txumul tetz.

7 Ncha'tz ak'ij len kamunl tan yi Espíritu Sant tan jalse'n chibanl cyakil cmon.

8 Na at jujun yi ak'ijt cyajtza'kl tan yi Espíritu Sant tan pujle'n xo'l jun xtxolbil. Nin at jujunt yi na el chitxum tetz yi e'chk xtxolbil yi at tul yol Kataj yi at q'uixbel nin na chixcye' tan chichusle'n yi e' mas te'j, poro i'tz tan porer yi Espíritu Sant.

9 Ncha'tz at jujunt yi nternin k'uklij chic'u'l te yol Ryos, poro i yi Espíritu Sant ak'ol te yi jun ajtza'kla'tz scyetz. Ncha'tz at jujunt yi na chixcye' tan tulse'n yos tu jun yabi'ӫ, poro ite'n nin yi Espíritu Sant ak'ol tetz yi jun porera'tz scyetz.

10 Ej nin at jujunt yi ba'n na chiban e'chk milawr, poro tan tu' yi porer yi Espíritu Sant. Ej nin at jujunt yi chin list nin e' tan xtx'olche'n xo'l yi yol Kataj, poro tan tu' yi porer yi Espíritu Sant. Nin at jujunt yi na chixcye' tan tele'n chitxum tetz yi ko i'tz yi Espíritu Ryos nka jun espíritu cwent Bayba'n yi na tzan tan pitle'n nin jun yaj. Ej nin at jujun yi at na ban cu'n na xcon chitzi' tak'un yi Espíritu Sant tan yolche'n junt jilwutz yol yi qui na a'w cyak'un. Nin at e' yi ba'n chixcye' tan xtx'ixpe'n e'chk yola'tz le cyetz chiyol. Poro i'tz tan tu' porer yi Espíritu Sant.

11 Na cyakil yi e'chk jilwutz ajtza'kla'tz, ite'n nin Espíritu Sant ak'ol tetz. Nin jatxijt len sketz quib yi tajbil i'.

Yi o' ketz yi o' creyent o' wankil Cristo tane'n

12 Yi wankil jun yaj jun ntzi' tane'n, poro ala' len cu'n wekl. Cha'stzun kutane'n yi o' creyent. Junit kutane'n tk'ab Cristo.

13 Na yi kabaje'n bautizar, junit k'u'j o' nkaban. Nin ite'n nin Espíritu yi nko'csan jak' ca'wl. Ma jalu' junit k'u'j o'. Qui'c na ban mpe o'-k judiy nka qui'. Qui'c na ban yi ko o' esclaw nka qui'.

14 Cho'n kutane'n ketz yi o' creyent chi tane'n wankil jun yaj. Nk'e'tz yi jun ntzi'-k wekl yi wankil, ma na ala' len cu'n wekl tane'n poro junit i'. Ni'cu'n tzun kutane'n ketz tk'ab Cristo junit o'.

15 Na qui'c rmeril yi nink tal tkan jun yaj: “Tan tu' yi nk'e'tz in yi k'ab, nk'e'tz in tetz yi wankil yaj.” Qui'c rmeril yi nink tal yi jun xtxolbila'tz, na ite'n nin wankil yaja'tz yi tkan.

16 Ncha'tz yi nink tal yi ẍchin jun yaj: “Tan tu' yi nk'e'tz in
yi wutz, nk'e'tz in tetz yi wankil.” Qui'c rmeril, na ite'n nin
wankil yaja'tz.
17 Na yi wutzaj cu'nk cyakil yi kawankil, ¿lok tzun kaẍchintz,
nin ẍe'n kubit jun yol? Nin yi ẍchimbaj cu'nk cyakil yi
kawankil, ¿lok tzun kaju'-tz, nin ẍe'n kasakon?
18 Ma na qui'. Na Ryos txumun cyen tetz cyakil jilwutz
kawekl. Nin i' bixban cyen kale tajwe'ne't e'chk wekla'tz.
19 Yi june'nk wekl tane'n yi kawankil, ¿na' tzun atit yi mas
wekl kawankiltz?
20 Poro yi kawankil, ala' len cu'n wekl, poro junit tane'n.
21 Qui'c rmeril yi nink tal kawutz tetz kak'ab: “Qui'c axac
swetz.” Ncha'tz qui'c rmeril yi nink tal kawi' tetz kukan:
“Qui'c axac swetz.” Qui'c rmeril.
22 Na yi e'chk kawekl yi i cu'n qui'c xac tane'ntz, ya'stzun yi
mas tajwe'n.
23 Nin ya'stzun yi at k'ej. Ncha'tz yi e'chk kawekl yi na
katx'ixwij ta'n, i tzun i'a'tz yi wekij mas ka'n.
24 Poro yi mero bintzi i'tz, Ryos bnol tetz cyakil kawankil.
Nin ja tak' i' mas k'ej yi e'chk kawekl yi qui'c mas k'ej tane'n.
25 Yi tajbil Ryos te e'chk wekl kawankil i'tz tan quich'eyal
quib squibil quib. Nk'e'tz tajbil i' tan chijatxol quib yi e'chk
wekl kawankil.
26 Cha'stzun te ko at jun kawekl yi na yobtij, tircu'n tzun
kawankil na bisuntz ta'n. Nin ko at jun kawekl yi na jal k'ej,
tircu'n tzun yi e' mas kawekl na chitzatzintz te'j.
27 Yi xe' yi xtxolbila'se'j yi nwal scyeru' i'tz: Yi o' ketz, yi o'
creyent, o' wankil Cristo tane'n. Nin cyakil o', o' len jun wekl
i'.
28 At e' skaxo'l yi bixba'nche't tan Ryos tan chixcone'n tetz
apostl. Ej nin at e' yi bixba'nche't tan xtxole'n yi yol Ryos, nin
at e' yi bixba'nche't tan chichusle'n wunak. Ej nin ncha'tz at
e' yi ba'n na chiban milawr. Ej nin at e' yi ba'n na ul yos cya'n
tu yabi'ẍ. Ej nin at e' yi list e' tan ẍch'eye'n junt. Ej nin at e' yi
at cyajtza'kl tan cawu'n. Ej nin at e' yi at na ban cu'nt na xcon
chitzi' tak'un yi Espíritu Sant tan yolche'n junt jilwutz yol, yi
qui na pujx cyak'un.
29 Poro nk'e'tz o' len apostl. Ej nin nk'e'tz o' len aj txolinl, nin
nk'e'tz o' len aj chusunl. Nin nk'e'tz cyakil cu'n o' na kaban
e'chk milawr.
30 Nin nk'e'tz cyakil o' ak'ij len porer sketz tan chitz'aque'n
yabi'ẍ. Nk'e'tz cyakil o' yi na xcon katzi' tak'un yi Espíritu
Sant tan yolche'n junt jilwutz yol yi qui na pujx ka'n. Ncha'tz
nk'e'tz cyakil o' yi ba'n na a'w xtx'ixpe'n yi jun jilwutz yola'tz
ka'n.

31 Ma jalu', xo'l yi jun c'oloj kamunla'tz, chijoye'u' yi cyeru' cyajbilu' yi mas balaj tcu'n ẍchiwutzu'.

Poro yi in wetz, na waj wal scyeru' yi xtxolbil yi mas balaj tcu'n.

13

Yi lok' ib

1 Ma jalu' je bin yi xtxolbil yi mas balaj, i'tz yi lok' ib. Na ko chumbalaj nin kajilon, mpe ik chitane'n chijilon yi e' ángel, qui'c na tak' sketz yi ko qui'c lok' ib skuch'. Ncha'tz ko qui'c lok' ib skuch', ni'cu'n tzun o'-tz tu jun ch'ich' yi wi'nin na txajcan, nka tu e'chk wot yi na towne'.

2 Ncha'tz mpe chumbalaj nink na katxolin, qui'c na tak' sketz ko qui'c lok' ib skuch'. Nin ko na el katxum tetz cyakil e'chk chusu'n, nin cyakil e'chk ajtza'kl, qui'c na tak' sketz ko qui'c lok' ib skuch'. Ncha'tz mpe nink kaxcye' tan xtx'ixpe'n luwaril jun ju'wtz tan tu' yi cho'n k'uklij kac'u'l te Ryos, qui'c na tak' sketz ko qui'c lok' ib skuch'.

3 Ncha'tz mpe nink kajatx nin cyakil kamebi'l tan chic'a'che'n yi e' meba', qui'c ltak' sketz ko qui'c lok' ib skuch'. Ncha'tz mpe nink kak' kawankil scyetz yi e' kacontr tan chipatil, qui'c ltak' sketz ko qui'c lok' ib skuch'.

4 Poro ko at lok' ib skuch', at tzun kapasens. Nin ko at lok' ib skuch' balaj tzun o'-tz. Ko at lok' ib skuch' quil tz'el kalma' te e'chk takle'n yi at tk'ab junt yi na tak' chi'ch c'u'lal sketz. Ncha'tz qui kocsaj kib nim tu kajilon. Nin ko at lok' ib skuch', quil kocsaj kib nim tu kajtza'kl.

5 Nin ko at lok' ib skuch', quil kajoy ntin yi ketz kajbil, ma na i yi tajbil yi kuch'. Nin ko at lok' ib skuch' qui'c kamacle'n. Nin qui na kawnaj cu'n yi chi'ch c'u'lal tetz kalma'.

6 Nin qui na tzatzin kalma' te jun takle'n cachi' yi na bajij te junt, poro ilenin na katzatzin te yi e'chk takle'n balaj yi na bajij te junt.

7 Na ko at lok' ib skuch', cyakil cunin tzun muq'uijtz ka'n. Nin ilenin na kocsaj yi at balajil junt. Ncha'tz ilenin at kach'iw yi slajluchaxk yi balajil jun skawutz. Nin na icy'pon cyakil yi e'chk takle'n cachi' ka'n.

8 Yi lok' ib quil sotz. Poro yi xtx'olche'n xo'l yi yol Kataj tan porer yi Espíritu Sant, sotzok tera'tz. Ej ncha'tz yi yolche'n junt jilwutz yol tan porer yi Espíritu Sant, sotzok tera'tz. Ej nin ncha'tz yi pujle'n xo'l e'chk xtxolbil sotzok tera'tz.

9 Poro qui'c nin jun yi at tajtza'kl jalu' yi tz'aknak cu'nk. Nin qui'c nin jun xtxolbil yi na katxol jalu' yi tz'aknak cu'nk.

10 Poro tzantzaj yil jal kajtza'kl yi tz'aknak cu'n, sotzok cyakil yi e'chk ajtza'kla'tz yi nk'e'tz tz'aknak cu'n.

11 Na je jun elsawutzile'j: Yi in tzaj nitxa' ja chinjilon chi na
jilon jun nitxa'. Nin yi in tzaj nitxa', cho'n nin wajtza'kl chi
tajtza'kl jun nitxa'. Poro yi tijine'n inc'u'l, nintzun cyaj wilol
yi tajtza'kl jun nitxa'.
12 Ncha'tz yi kajtza'kl jalu', ni'cu'n chi yi na kaxmay nin
yi kayubil tul jun spej yi maymuj. Poro tzantzaj slajluchaxk
cyakil e'chk takle'n skawutz na yi jalu' noque'n nin pujx ka'n.
Poro tzantzaj cyakil cu'n spujxok kak'un, chi na el xtxum Ryos
sketz jalu'.
13 Poro at ox ajtza'kl yi quil sotz tetz ben k'ej ben sak.
Tajwe'n tan k'ukewe'n kac'u'l te Kataj Ryos. Tajwe'n yi ilenin
at kach'iw te i'. Nin tajwe'n yil kalok' kib skibil kib. Poro yi
mas tajwe'n te yi ox xtxolbila'tz, i'tz yi lok' ib.

14

Mas balaj yi xtx'olche'n xo'l yol Kataj swutz yolche'n junt jilwutz yol

1 I bin jalu' chilok'e' bin quibu' squibil quibu'. Nin chijoye'u'
puntil tan chicambalu' yi e'chk ajtza'kl yi na tak' yi Espíritu
Sant sketz. Poro yi ajtza'kl yi mas balaj yi at rmeril tan
chicambalu' i'tz yi xtx'olche'n xo'l yi yol Kataj tan porer yi
Espíritu Sant.
2 Na ko at jun yi na jilon le junt jilwutz yol, cya'l jun na el
xtxum tetz. Na nk'e'tz cho'n na jilon nin scyetz wunak, ma na
ntin Ryos na bitan tetz. Bintzi tan porer yi Espíritu Sant na
jilone't yaj, poro qui na el chitxum wunak tetz yi mbi na tzan
tan yolche'n.
3 Poro yi e' yi na cho'c tan xtx'olche'n xo'l yi yol Kataj tan
porer yi Espíritu Sant na tzun chixcye' cyetz tan chiquiwse'n
nin tan chimayse'n yi e' cmon creyent.
4 Poro alchok scyetz yi na jilon le junt jilwutz yol, yi cya'l jun
na el xtxum tetz, ẍchuc cuntu' i' te'j. Poro yi e' yi na chitxol yi
yol Kataj tan porer yi Espíritu Sant, na tzun chitzan cyera'tz
tan chiquiwse'n yi e' cmon creyent.
5 Ba'n atit yi nink cho'c lenu' tan yolche'n e'chk jilwutz yol
tan porer yi Espíritu Sant. Poro yi mero wajbil scye'ju' i'tz
yi nink cho'c lenu' tan xtx'olche'n xo'l yi yol Kataj le cyeru'
chiyolu' tan porer yi Espíritu Sant. Na mas balaj tcu'n yi e'
yi na chitxol yi yol Kataj swutz yi e' yi na chiyol e'chk jilwutz
yol yi cya'l jun na el xtxum tetz. Na yi ko ya'tz quil chiquiwix
yi cmon creyent cya'n. Na ntin chiquiwixk kol cho'c tan
xtx'ixpe'n le chiyol yi e' yi na chitzan tan tbite'n.
6 Ma jalu' bin wajwutz ¿mbil tak' scyeru' yi nink nopon tan
yolche'n e'chk jilwutz yol ẍchixo'lu' yi qui na el chitxumu' tetz?
Qui'c ltak' scyeru' na quil tz'el chitxumu' tetz. Ma na tz'ak'onk

ba'n scyeru' kol no'c tan xtx'olche'n xo'l jun xtxolbil yi nẍchaj Ryos swetz nka kol wal jun ajtza'kl yi bintzinin tetz. Na qui'c tak' scyeru' yi ko quil tzintx'ol xo'l yi yol Kataj, nka ko quil tzintx'ol xo'l jun chusu'n yi ak'ijt swetz tan Ryos.

7 Ej nin je jun elsawutzile'j: At wi'nin e'chk takle'n chi tane'n jun su' nka jun quitar yi ba'n na tzlincan poro ko qui'c xtxolbil yi kulil yi son yi na tzan ¿ẍe'n tz'el katxum tetz mbi sonil?

8 Ni'cu'n chi tane'n yi chun yi na xcon cyak'un e' sanlar. Yi ko qui'c kulil yi wi' yi chun yi na tzan ¿ẍe'n tz'el chitxum yi e' sanlar tetz yi ko tajwe'n chiban list quib tan oyintzi'?

9 Ncha'tz bin e'u' ko cya'l na el xtxum te chiyolu', ¿ẍe'n tzun tz'el chitxum tetz yi mbi na chitzanu' tan yolche'n? Na cyek'ek' tu' na icy'an nin chiyolu'.

10 Bintzi at wi'nin jilwutz yol wi munt, nin qui'c nin jun yi qui'ck xtxolbil.

11 Poro ko qui na el intxumtz tetz, in bin awer naka'tz swutz yi taw yi jun yola'tz. Nin ncha'tz i', i' awer nak tane'n tzinwutz wetz.

12 Cha'stzun te e'u' wajwutz, tan tu' yi na el cyalma'u' te yi e'chk ajtza'kl yi na tak' yi Espíritu Sant sketz, chijoye'u' bin yi e'chk ajtza'kl yi na xcon tan chiquiwse'n yi cmon creyent.

13 Cha'stzun te ko at jun ẍchixo'lu' yi na jilon le junt jilwutz yol tan porer yi Espíritu Sant, ba'n tzun sjak i' ẍch'eybil tetz tetz Ryos tan xtx'ixpe'n le chiyol yi e' mas creyent.

14 Ej nin kol no'c tan nachle'n Kataj le junt jilwutz yol yi qui na el intxum tetz, na tzun chintzan tan nachle'n Kataj tan porer yi Espíritu Sant, poro yi wetz wajtza'kl qui na el xtxum tetz yi mbi lo' na inyolbej.

15 ¿Mbi tzun kabantz? Ba'n atit kol kanach Kataj le junt jilwutz yol tan porer yi Espíritu Sant, poro ncha'tz tajwe'n yil kanach Kataj tan kajtza'kl tan tele'n katxum tetz yi mbi na kayol. Ba'n kabitzin le junt jilwutz yol tan porer yi Espíritu Sant, poro ncha'tz tajwe'n kabitzin tan kajtza'kl tan tele'n katxum tetz yi mbi i il na kabitzij.

16 Na ko ntin na chitzanu' tan tak'le'n chik'ajsbilu' tetz Kataj le junt jilwutz yol ¿ẍe'nl pujx cya'n yi e' mas kajwutz? nin ¿ẍe'n tzun lcyal “Amén” ko qui na el chitxum te yi yol yi na xcon cyanu'?

17 Bintzinin ba'n atit yi na chityoẍinu' le junt jilwutz yol yi cya'l na el xtxum tetz, poro ¿ẍe'n chiquiwix yi e' mas cyanu'?

18 Ntyoẍ tetz Ryos yi ba'n na xcon intzi' tan yi Espíritu Sant tan yolche'n junt jilwutz yol yi cya'l na el xtxum tetz. Ej nin mas na imban yi je'j ẍchiwutz cyeru'.

19 Poro yi na no'c tan ẍchusle'n jun cmon creyent, mas ba'n tcu'n yi o' ntzi' tkan yol xcon wa'n yi at xtxolbil swutz lajuj mil yol yi quil pujx cya'n.

20 Ma jalu' e'u' wajwutz nk'e'tz bin e'u' nitxa'. Chitxumi'chu' yi tajtza'kl jun nitxa'. Poro ba'n cyocsaj quibu' chi tane'n jun nitxa' yi qui na tzan tan xtxumle'n e'chk ajtza'kl cachi'. Cho'ku' bin tz'aknak cu'n tu chitxumu'nu'
21 Na at jun xtxolbil le yol Kataj yi tz'iba'nt cyen: “Chin jilonk scyetz yi e' wunake'j tan junt jilwutz yol, nin tan chitzi' yi e' awer nak. Poro qui'c ltak' na quil cyocsaj.”
22 Yi xtxolbila'tz na ẍchaj sketz yi qui'c na tak' yolche'n junt jilwutz yol scyetz yi e' creyent. Poro ba'n xcon tan c'ase'n cyajtza'kl yi e' yi qui na cyocsaj. Poro yi tajwe'n scyetz yi e' cmon creyent i'tz yi xtx'olche'n xo'l yi yol Kataj tan porer yi Espíritu Sant. Mpe qui'k pujx mas cyak'un yi e' yi qui na cyocsaj.

23 Cha'stzun te, ko ilenin na chitzanu' tan yolche'n e'chk jilwutz yol yi cya'l na el xtxum tetz, chelpon yab wunak scye'ju'. Nin kol chocopon kale chichamone't quibu', scyale' yi e'u' yab.
24 Poro yi nink cho'c lenu' tan xtx'olche'n xo'l yi yol Kataj tan porer yi Espíritu Sant tz'elepon chitxum tetz yi e' juchul il. Ej nin qui cunin batz chibisunk ta'n.
25 Nin chinachonk te e'chk ajtza'kl cachi' yi cy'a'n cya'n. Nin ẍchimejbaje' quib swutz Ryos tan c'u'laje'n i'. Na kol quibit jun yol yi at xtxolbil tz'elepon chitxum tetz yi bintzinin at porer Ryos ẍchixo'lu'.

Tajwe'n yi xtxolbil cu'n kulej kamunl

26 Cha'stzun te e'u' wajwutz, yi na chicham cu'n quibu', ba'n ko cy'a'n len jujun bitz cyanu'. Nin ba'n ko cy'a'n len jujun chusu'n cyanu'. Ko at jun yi ja el xtxum tetz jun xtxolbil le yol Kataj ba'n xtxol i'. Ko at jun yil syol junt jilwutz yol tan porer yi Espíritu Sant, tajwe'n tan xtx'ixpe'n le cyeru' chiyolu'. Cyakil yi xtxolbile'j xconk tan chiquiwse'n yi cmon.
27 Ko at e' yi na cyaj chijilon le junt jilwutz yol ba'n atit, poro tajwe'n ntin chijilon cob nka ox. Ej nin nk'e'tz junit tir chijilon yi oxa'tz. Nin kol jilon jun le junt jilwutz yol yi cya'l na el xtxum tetz, tajwe'n cunin tan toque'n junt tan xtx'ixpe'n le cyeru' chiyolu'.
28 Na yi ko qui'c jun tan xtx'ixpe'n yi jun jilwutz yola'tz, ba'n tcu'n tzun quil chijilontz ẍchixo'l cmon, ma na chichuc cuntu' tu Ryos.
29 Nin ncha'tz yi e' aj txolinl, ba'n tcu'n ko ntin cob nka ox chijilon. Ma yi e' mas ba'n tzun cho'ctz tan tbite'n chiyol.
30 Poro ko at jun yi na ẍchaj Kataj jun ac'aj xtxolbil tetz, ba'n tak' yi jun yi na jilon ama'l tetz tan yol.

31 Na ba'n cho'c len yi e' aj txolinl tan txoli'n, poro chijunalen cu'n. Tz'elepon tzun chitxum cyakil yi cmon tetz yi ẍchusu'n, nin ẍchiquiwixk ta'n.
32 Na jun aj txolinl yi bintzinin i' tetz Ryos na mak tib te yi yol yi na jilon.
33 Xtxolbil cu'n bin lkulej kamunl na qui na pek' Ryos te jun kamunl yi qui'c xtxolbil.
34 I bin jalu', qui na yub yi ko tu nin na chijilon tu' yi e' xna'n le ca'l Ryos. Na nk'e'tz na chiban yi e' mas cmon creyent. Na qui na yub ko tu na chijilon tu' yi e' xna'n te yi ate' le ca'l Ryos. Ma na tajwe'n tan cyoque'n c'ulutxum jak' ca'wl quichmil chi tz'iba'nt cyen le ley Moisés.*
35 Poro ko at jun xtxolbil yi na cyaj tz'el chitxum tetz, ba'n tcu'n chijake' scyetz quichmil xe chica'l. Na qui na yub yi na chijilon e' xna'n le ca'l Ryos.
36 Quil cyocsaj quibu' nim tu cyajtza'klu' na nk'e'tz cho'n xe'tle'n yi yol Kataj ẍchixo'lu'. Nin nk'e'tz ntin tetz cyeru' yi ak'le't yol Kataj.
37 Ej nin ko at e' ẍchixo'lu' yi at cyajtza'kl nin yi nojnak cyalma' tan yi Espíritu Sant, scyak'e' k'ej yi xtxolbila'se'j, na na el chitxum tetz yi i'tz yi ca'wl Kataj yi na chintzan tan talche'n nin scyeru'.
38 Poro ko at jun yi qui na taj yil xom te yi xtxolbila'se'j, cyajk tu' i'-tz tu yi tetz tajtza'kl.
39 Cha'stzun te e'u' wajwutz, chijoye'u' puntil tan xtx'olche'n xo'l yi yol Kataj tan porer yi Espíritu Sant. Nin chimaki'chu' yi e' yi na xcon chitzi' tan yi Espíritu Sant tan yolche'n junt jilwutz yol.
40 Poro tajwe'n yi puntil cu'n sban cyakil chimunlu'. Tajwe'n yi xtxolbil cu'n quileju'.

15

Yi titz'e'n junt tir Cristo

1 I bin jalu' e'u' wajwutz, na waj no'c tan c'ase'n cyajtza'klu' te yi balaj stziblal yi ja wi't intxol scyeru', yi ja wi't cyocsaju', yi xomche'u' te'j.
2 Ya'stzun yi balaj stziblal yi ẍchiclaxku' ta'n yi ko bintzinin na cyocsaj cuninu' yi xtxolbil yi intxolnak scyeru'.
3 Bajx cunin e' inchusulu' te yi wetz yi chusij chint te'j, i'tz: Yi ja quim Cristo tan ẍchojle'n kil, quib yi tz'iba'nt cyen.
4 Nin ja mukxij i', poro le toxi'n k'ej ja itz'ij junt tir ẍchixo'l alma' nin ja el cu'n te'j quib yi tz'iba'nt cyen le tu'j Kataj.
5 Ej nin ja ẍchaj tib i' swutz Céfas. Nin yi tele'n tiemp, ẍchaj tibtz ẍchiwutz yi e' mas apostl.

* **14:34** Gn 3:16.

6 Ej nin at junt tir, yi ẍchaj tib ẍchiwutz mas o' cient kajwutz te yi chichamo'n quib. Nin at wi'nin e' itz'e' jalu'. Ncha'tz at e' yi ten chiquim.
7 Nin yi tele'n tiemp ja ẍchaj tib i' swutz Jacow. Nin ẍchiwutz cyakil yi e' apostl.
8 Ej nin wi'tzbil tlen ja ẍchaj tib tzinwutz wetz. Poro yi ẍchajol tib, nsken balk'ij tiemp.
9 Cha'stzun te, qui'c mas wetz ink'ej ẍchiwutz yi e' mas apostl, na qui'c inxac tan woque'n tetz apostl. Na no'cnakin tan chibuchle'n yi e' creyent.
10 Poro ntyoẍ tetz Ryos tan yi banl talma' i' yi ja no'c tetz apostl. Nin ja jamelan cu'n yi banl talma' i', na mas na nak'uj wetz ẍchiwutz yi e' mas. Poro nk'e'tz yi ink na nak'uj ma na i'tz yi porer Kataj.
11 Qui'c na ban, mpe ink na chintzan tan txoli'n nka yi e' mas apostl, na ite'n nin xtxolbila'tz na katxol scyuch'. Nin ite'n nin xtxolbila'tz yi na cyocsaju'.

Yi e' alma' chitz'ok junt tir

12 Ma jalu' na tzun katzan tan xtxole'n yi itz'nak junt tir Cristo ẍchixo'l alma'. Poro ko ya'tz na kaban, ¿mbi tzuntz na cyalwit cobox ẍchixo'lu', yi qui'c itz'e'n junt tir ẍchixo'l alma'?
13 Na yi qui'k itz'e'n junt tir, qui tzun klo' itz'nak Cristo.
14 Nin yi qui'k itz'nak i' ẍchixo'l alma', qui'c tzun klo' xac yi na katzan tan xtxole'n, nin qui'c klo' na tak' scyeru' yi na cyocsaju' kayol.
15 Ncha'tz yi qui'k itz'nak Cristo, o' bin klo' la'ja'tz tu kayol na na katzan tan talche'n yi Ryos nje'san tzaj Cristo ẍchixo'l alma'.
16 Ncha'tz yi qui'k itz'e'n junt tir qui bin klo' itz'nak Crista'tz.
17 Nin yi qui'k itz'nak i' qui'c klo' na tak' yi na kocsaj. Iẍnin klo' ato'-tz tk'ab kil.
18 Ncha'tz klo' yi e', yi quimnake't tk'ab Cristo, sotzel klo' chiwutz.
19 Na yi ntink at kach'iw te Cristo tul yi tiemp yi ak'ij sketz tzone'j wuxtx'otx', lastum tzun klo' o'-tz, na sotzel klo' kawutz sbne'.
20 Poro yi mero bintzi i'tz yi itz'nak Cristo ẍchixo'l alma'. Nin i' yi bajx yi ja itz'ij ẍchixo'l alma'.
21 Na tan tu' paj jun yaj, na kaquim len. Poro ncha'tz tan tu' junt yaj at rmeril yil kitz'ij ẍchixo'l alma'.
22 Na tan tu' yi junit o' tu Adam tx'aklij len quimichil skawutz kacyakil cu'n. Poro yi ko junit o' tu Cristo, skitz'ok junt tir.

23 Poro aparchklen ka'oril tan kitz'e'n junt tir. Na Cristo i' yi
bajx. Poro yil tz'ul tzaj junt tir, kalena's tzun chitz'ijt yi e' yi
quimnake' tk'ab i'.
24 Ej nin kalena's tzun tzaj wi' cyakil yi na bajij jalu'. Ej nin
ya'stzun yil sjatx nin i' yi ca'wl tk'ab Kataj Ryos, yi tetz Taj.
Poro nsken baj xitul yi cyajtza'kl cyakil yi e' bajxom, scyuch'
cyakil yi e' yi at ca'wl ẍchik'ab, scyuch' cyakil yi e' yi chin cham
nin e'. Ma yil xcye' i' tan xite'n cyajtza'kl cyakil yi e' ajcawa'tz,
kalena's tzun sjatx nin i' yi ca'wl tk'ab Kataj Ryos.
25 Poro chin tajwe'n cunin lcawun Cristo jalen cu'n yil cho'c
cyen cyakil yi e' tetz contr jak' tkan.
26 Ej nin yi wi'tzbil contr yi slo'onk ta'n i'tz yi quimichil.
27 Na tz'iba'nt cyen le tu'j Kataj: "Chocopon cyakil e'chk
takle'n jak' tkan i'." Poro qui na jop yi tz'ocopon Kataj Ryos
jak' ca'wl i'. Na Ryos tz'ocsan cyakil jak' tkan Cristo.
28 Ej nin yil tz'oc cyakil jak' tkan yi Cy'ajol, kalena's tzun
lajluchax yi at i' jak' ca'wl Ryos, yi Ryos yi mo'csan cyakil jak'
ca'wl i'. Ej nin kalena's tzun lajluchax yi ato' len kacyakil cu'n
tuml cyakil yi at bene'n tzi'n tk'ab Ryos.
29 Ncha'tz ¿mbil tak' scyetz yi e' yi na chibajij bautizar, tetz
chik'ajbil yi e' yi nsken chiquim, yi ko qui'c itz'e'n junt tir?
Qui'c ltak'.
30 Ncha'tz yi o' ketz ¿mbil tak' sketz, yi na katij e'chk q'uixc'uj
tan paj yi na kaxom te yol Kataj ko qui'c itz'e'n junt tir ẍchixo'l
alma'?
31 E'u' wajwutz jun cu'n yol yi yole'j yi na wal nin scyeru'.
Qui'c nin jun k'ej yi qui'k na oc inxo'wse'n tan inquime'n, tan
paj yi na wocsaj yi yol Kataj. Ma jalu' yi ko qui'c itz'e'n ẍchixo'l
alma' ¿nxac na inmuc' yi e'chk q'uixc'uja'tz?
32 Ncha'tz ¿mbil tak' swetz yi na no'c tan wak' ib scyuch'
yi e' yi i cunin cyuch' smaron txuc yi ate' tzone'j le tnum
Efeso,* yi ko quil tz'itz'ij walma' junt tir? Qui'c ltak'. Ej nin
ko quil chitz'ij junt tir yi e' yi quimnake', ba'n tcu'n tzun klo'
kakbantz, kawantz, kabne' cu'n tetz yi kajbil, na qui na kil ko
tzun kaquim ek ca'p.
33 Cha'stzun te e'u' wajwutz e' xubsi'chu'. E' xomi'ch cyenu'
scye'j yi e' mal wunaka'tz yi qui na cyocsaj yi at junt tir itz'e'n,
na ẍchixubsoku' cya'n.
34 Ma yi e'u' cyeru' c'asok bin cyajtza'klu'. Qui't chixomu' te
yi jun chusu'na'tz yi na tal yi qui'c itz'e'n junt tir. Na lastum
e'u', na at e' ẍchixo'lu' yi qui na cyocsaj yol Ryos.

Yi ẍe'n cu'n sbne' chiwankil yi e' yi chitz'ok junt tir

* **15:32** Cho'n lo' at Pablo le tnum Efeso yi bnixe'n yi carte'j.

35 I bin jalu' at lo' e' yi na chitzan tan jakle'n yi yole'j:
“¿Ẍchitz'ok pe' junt tir yi e' alma'?” nka “¿Ẍe'n sbne' chiwankil
yil chitz'ij?” che'ch lo'.
36 Chin ploj nin bin cyajtza'kla'tz, ko ya'tz na chijak. ¿Qui pe'
na el chitxum tetz? yi na oc jun ij ttx'otx' na je' ul tal, ma yi
xc'oml na k'ay.
37 Nin yi na je' ul yi tal, nk'e'tz ni'cu'n yubil tu yi bak'wutz
ij yi ja oc cyen ttx'otx'. Mpe ik ixi'n triw nka alchok scyetz
jilwutz ijil, apart yubil yi na je' ul.
38 Na wenkse'n tib yi talma' yi ij tan Ryos, quib yi tajbil i'.
Nin aparchk len e'chk jilwutz ij ta'n.
39 Ncha'tz kutane'n ketz, nk'e'tz ni'cu'n kachi'bel tu
chichi'bel yi e' txuc. Na apart yi smaron txuc nin apart
cyetz cay, scyuch' yi e' yi na chixicy'in tcya'j.
40 Ncha'tz quitane'n yi e' yi itz'e' tcya'j, nk'e'tz ni'cu'n tane'n
chiwankil tu yi o' ketz yi ato' tzone'j wuxtx'otx'.
41 Ncha'tz yi k'ej, apart yubil tu yi xaw tu e'chk tx'uml.
42 Ej nin cho'n cu'n sbne' yil chitz'ij junt tir yi e' alma'. Na
yi na mukxij kawankil, na k'ay, poro yil chitz'ij junt tir qui't
lk'ay.
43 Na yi na mukxij yi kawankil qui'ct k'ej, poro yil tz'itz'ij
junt tir kawankil sjalok k'ej. Ej nin qui'c ẍchamil kawankil yi
na mukxij, poro yil tz'itz'ij junt tir sjalok ẍchamil.
44 Ncha'tz yi kawankil, yi ntaxk quim, i'tz jun kawankil yi
na cawun kajtza'kl te'j. Ma yil kitz'ijt, sjalok junt kawankil yi
tz'ocopon jak' ca'wl yi Espíritu cwent Ryos.
45 Ej nin je junt xtxolbile'j yi tz'iba'nt cyen: “Yi bnixe'n
Adam, yi bajx wunak, ak'ij tu' u'lij yi xew tan Ryos.” Ma yi
Cristo, yi ca'p Adam tane'n, i' na ak'on tetz kutz'ajbil. Nin i' yi
ajxetze'l tane'n tetz junt jilwutz ac'aj wunak. Nin i'tz yi o' ketz
yi na kaxom te yi tetz tajbil.
46 Poro jalu' ilenin na cawun yi tajbil yi kawankil ske'j. Ma
yil kitz'ij junt tir, nk'e'st tzun kawankil ajcaw ske'j sbne', ma
na i yi kajtza'kl balaj, ya'stzun ajcaw sbne' te yi ac'aj kawankil.
47 Yi bajx Adam cho'n jale'n te'tz wuxtx'otx'. Nin tx'otx' tu'
i'. Poro yi ca'p Adam yi ncha'tz wunak nin i'-tz, cho'n mpon
tzaj te'tz jalen tzi'n tcya'j. Nin i' yi Cristo, yi Ajcaw ske'j.
48 Ncha'tz yi bajx Adam tx'otx' tu' te'tz. Nin cyakil yi e' yi
ate' wuxtx'otx', ni'cu'n e' tu yi bajx Adama'tz. Poro yi o' yi ato'
tk'ab yi Adam yi cho'n mpon tzaj tcya'j, kocopon chi tane'n i'.
49 Quib yi o' teblal yi bajx Adam jalu' yi tx'otx' tu' i', ncha'tz
tzun o' ketz, kocopon tetz teblal yi jun yi cho'n mpon tzaj
tcya'j.

Jepon tx'ixp kawankil

50 Ma jalu' e'u' wajwutz, yi eka'n tan cyakil yi xtxolbila'se'j,
i'tz yi qui'c rmeril tan tpone'n kawankile'j kale na cawune't
Ryos. Na qui'c rmeril tan tpone'n jun takle'n yi na k'ay le ama'l
kale qui'cle't k'aynak. Tajwe'n yi apart kawankil sbne'.
51 Ma jalu', swale' nin scyeru' yi mbi cu'n sbajok ske'j
tzantzaj. Nin i'tz jun xtxolbil yi txe'n cunin quibitu'. Je
puntile'j: Nk'e'tz cyakil o' skaquimok, poro cyakil o' kajepon
tx'ixp.
52 Kajepon tx'ixp lajke'l, chi na lit'ne' kawutz. Na yil ẍch'in
yi wi'tzbil chun, kajepon tx'ixp.
Ma yi e' alma', chitz'ok tu jun ac'aj chiwankil. Na yil tz'oc
yi chun kalena's tzun chitz'ij junt tir tan qui't k'aye'n yi jun
ac'aj chiwankila'tz. Na yi kalma' colij tu' tan jun kawankil yi
ba'n na k'ay. Cha'stzun te chin tajwe'n cunin yil jal junt ac'aj
chiwankil yi e' alma' yi qui't k'ay.
53 Inti yi o' ketz, yi txe'n kaquim, kalena's tzun lje' tx'ixpu'n
yi ketz kawankil. Na chin tajwe'n cunin tan je'n tx'ixpu'n
kawankil bantz quil quim.
54 Ej nin yil jal junt chiwankil yi e' alma', yi quil k'ay, nin yil
kaje' tx'ixp ketz tan qui kaquime'n, kalena's tzun tz'el cu'n te
yi yol yi tz'iba'nt cyen yi na tal: “Quil xcye' quimichil ske'j.
55 ¿Lok tzun ẍchamil quimichil jalu'? Qui'ct.”†
56 Na na el katxum tetz, yi tan yi ley yi at cyen na lajluchax
yi at kil. Nin tan tu' yi na kajuch kil tx'aklij quimichil skawutz.
57 Poro ntyoẍ tetz Kataj, yi tan tu' yi mbi cu'n banak Kajcaw
Jesucristo ba'n ke'l liwr tk'ab quimichil.
58 Cha'stzun te e'u' wajwutz, yi ok'le'n chiwutzu' wa'n,
quiwit. Benk quikanu' ttx'otx'. Ilenin kak'ujk len te yi tak'un
Kajcaw, na nk'e'tz tan cha'tz tu' na kak'uj, poro sjamelank yi
kak'un.

16

Yi ofrent yi tajwe'n tan je'n tan xcone'n scyetz yi e' creyent yi najlche' le tnum Jerusalén

1 I bin jalu' katxume' mu'ẍ tal te yi ofrent scyetz yi e'
xansa'nche't yi najlche' Jerusalén. Ba'n yi nink chixomu' te
yi cyajnak incawul scyetz yi e' mas cmon creyent yi ate' lakak
tnum cwent Galacia.
2 Je yi puntile'j: Lakak bajx k'ej te sman, ba'n cyak'u' noc te
yi na chitx'acu'. Tajwe'n cyak'u' mu'ẍ ẍchijunalenu'. Nin cho'n
xomok te yi nicy'na' na chitx'acu'. Ba'n bin chicolu' yi jun
ofrenta'tz, bantz list atit yil nopon.
3 Ej nin yil nopon ẍchixo'lu' ba'n tzun lkatz'ib nin jun cart
tan bene'n ẍchik'ab yi e' yil chibixe' cyanu' tan chibene'n tan
tak'le'n yi cyoyu' scyetz yi e' kajwutz yi najlche' Jerusalén.

† **15:55** Os 13:14.

4 Ej nin yi ko tajwe'n tan imbene'n westz, ba'n tzun chinxom
nintz scye'j.

Yi tlol Pawl yi at tpombil ẍchixo'l yi e' creyent aj Corint

5 Ma jalu' at nin bin wupombil scye'ju', poro bajx nicy'ak
le ama'l cwent Macedonia, na tajwe'n tan wicy'ake'n le jun
ama'la'tz.
6 Poro yil nopon ẍchixo'lu', qui cunin batz na'tok cobox k'ej.
Poro txe'n wil yi ko cho'n tz'icy' k'alajtz wa'n ẍchixo'lu'. Ej nin
kol na'tij cobox k'ej ẍchixo'lu' ba'n tzun chin quich'eyaju' tan
imbense'n kale atit imbembil.
7 Qui na waj yi tu'k nicy' ajlok scye'ju', ma na na waj
chincyaj cobox k'ej ẍchixo'lu' yi ko ya'tz tajbil Kajcaw.
8 Poro cho'n chincyaj tzone'j Efeso jalen cu'n tz'ucu'l yi k'ej
Pentecostés,
9 na at ama'l tan katxolil yi yol Kataj tzone'j. Poro ilenin ate'
kacontr tzone'j.
10 Ncha'tz kol tz'opon Timoteo scye'ju', chijoye'u' puntil tan
stzatzine'n i', na ncha'tz i', i' jun ak'unsom te tak'un Kataj chi
wutane'n wetz.
11 Cyak'e'u' bin k'ej i'. Ej nin yil tz'icy' cobox k'ej ta'n
ẍchixo'lu' ba'n tzun chichak tzaju' swe'j, na na chintzan tan
ẍch'iwe'n i', scyuch' yi e' kajwutz yi chu'l xomok te'j.
12 Ma yi kajwutz Apolos, nternin na cu' inwutz tetz tan
bene'n tan chixajse'nu'. Poro qui na cujij i' tan tpone'n chan.
Poro yil tz'ama'lix wutz tz'opon tan chixajse'nu'.

Stzajsbil wi' yol Pawl

13 I bin jalu' e'u' kajwutz, elk chiwatlu'. Quiwit te yi na
cyocsaju'. Cho'ku' tz'aknak cu'n. Lok quiwix chic'u'lu'.
14 Ej nin chin nuq'uij tzij cu'n cyuleju' cyakil yi na chibanu'.
15 Ma yi e' najal Estéfanas, elnak chitxumu' tetz yi e' yi bajx
creyent ban le ama'l cwent Acaya. Nin na quilu' yi cyak'o'nt
quib tan chixcone'n scyetz cyakil kajwutz.
16 Cho'ku' bin c'ulutxum te cyetz chichusu'n, tu chichusu'n
cyakil yi e' mas kajwutz yi na chak'uj te yi tak'un Kataj.
17 Bintzi quibe'u' swe'j, poro yi cyule'n Estéfanas tu Fortunat
tu Acaico swe'j ja tak' jun chin tzatzin swetz. Na ni'cu'ntz chi
ik e'u'a'tz e' ulu' tan inxajse'n.
18 Na tan tu' yi nchu'l Estéfanas, ja jal jun chin tzatzin te
walma', chi mbajij te yi atin tzaj ẍchixo'lu'. Ba'n bin cyak'u'
chik'ej cyakil yi e' kajwutz yi ni'cu'n e' tu yi jun najala'tz.
19 Ncha'tz cyakil yi cmon creyent yi ate' tzone'j cwent Asia,
na cyal nin jun yos scyeru'. Ncha'tz Aquila tu Priscila scyuch'
yi cmon creyent yi na chicham quib xe chica'l, na cyal nin jun
yos scyeru' tan bi' Kajcaw.

20 Nin cyakil cu'n kajwutz yi ate' tzone'j le tnum Efeso, na
cyal nin jun yos scyeru'. Chin sk'il cunin bin chik'ajlaj quibu'
squibil quibu'.
21 Ma jalu', in Pawl, nin tan ink'ab na chintzan tan stz'ibe'n
nin yi jun yose'j tetz cyeru'.
22 Tz'ak'lok chicaws yi e' yi qui na chipek' te Kajcaw. Chi-
nach cu'nu' yi txant tan tule'n i'.
23 Tak' tzaj bin Kajcaw Jesucristo yi banl talma' squibu'.
24 Na wi'nin ok'le'n chiwutzu' wa'n, na junit o' tk'ab Jesu-
cristo. Amén.

YI CA'P CART YI BEN STZ'IBAL PAWL SCYETZ YI E' AJ CORINT

Yi tlol Pawl jun yos tetz yi cmon creyent Corint

1 I ina'tz in Pawl. Ej nin tan tu' banl talma' Ryos in apostl
tetz Jesucristo. At kajwutz Timoteo swe'j. Ej nin yi carte'j i'tz
tetz cyeru', yi e'u' cmon creyent yi najlche'u' le tnum Corint.
Ncha'tz i'tz scyetz cyakil yi e' kajwutz yi najlche' lakak ama'l
cwent Acaya.
2 Tak' tzaj Kataj Ryos tu Kajcaw Jesucristo yi banl tu tzatzin
paz squibu'.

Ja el k'ajab Ryos scye'j Pawl

3 Kak'e' kak'ajsbil tetz Kataj Ryos yi Taj Kajcaw Jesucristo,
na na el k'ajab ske'j, nin ilenin na tzan tan kamayse'n.
4 Ya'stzun na ban i' ske'j, bantz koque'n ketz tan chimayse'n
yi e' yi ate' swutz q'uixc'uj, chi banak Ryos tan kamayse'n ketz.
5 Yi o' ketz na katij q'uixc'uj, chi banak Cristo. Poro ilenin
xomij i' ske'j tan kamayse'n, nin tan kaquiwse'n.
6 Cha'stzun kutane'n ketz scye'ju' na ko na katij q'uixc'uj, i'tz
tan chiclaxe'nu'. Ej nin yi na oc Ryos tan kamayse'n ketz, i'tz
tan jale'n puntil ka'n ketz tan koque'n tan chimayse'nu', nin
tan chiclaxe'nu'. Tan tu' yi na bajij yi e'chk takle'na'tz ske'j,
quiwixk cyeru' chic'u'lu' tan muc'le'n yi e'chk q'uixc'uj yi na
kamuc' ketz.
7 Siquierk mu'ӧ tal yi najk kacabej kac'u'l scye'ju', na elnak
katxum tetz yi kol chimuc'u' q'uixc'uj chi na kaban ketz,
tz'ocopon Ryos tan chimayse'nu' chi na ban i' ske'j ketz.
8 E'u' kajwutz, na kaj yil quibitu' yi jun c'oloj q'uixc'uj yi
icy'pon ka'n le ama'l cwent Asia. Chin q'uixc'uj nin o' ban, nin
txant qui o' k'e'xij tk'ab. Le wutz ketz kajtza'kl yi skaquimok
tk'ab.
9 Le wutz ketz kajtza'kl yi jalta'tz kaquimbil. Poro ntin
xcon yi jun q'uixc'uja'tz tan ӧchajle'n sketz yi qui'c rmeril tan
kacolol kib. Nin xcon tan lajluchaxe'n skawutz yi tajwe'n tan
k'ukewe'n mas kac'u'l te yi Ryos yi na xcye' tan chije'se'n tzaj
yi e' alma'.
10 I', o' colon tk'ab yi jun chin q'uixc'uja'tz, nin na nin tzane't
tan kacolche'n tk'ab quimichil. Ej nin k'uklij kac'u'l te'j yi
ilenin tz'ocopon tan kacolche'n sbne' opon tunintz.
11 Ncha'tz tan tu' yi na chitzanu' tan nachle'n Kataj skibaj,
ej nin tan tu' yi at jun c'oloj kajwutz yi na chitzan tan
nachle'n Kataj skibaj, chityoӧinku' tetz Ryos scyuch' yi e' mas
kajwutza'tz yil quilu' yil tak' Kataj Ryos yi banl talma' i' sketz.

Yi mbi cunin batzon Pawl tan qui topone'n chan Corint

12 I bin jalu' at jun xtxolbil yi wi'nin na tzatzin inc'u'l te'j, i'tz yi cyakil yi e'chk takle'n yi imbanak sajle'nix, chin tz'aknak cu'n. Nin tzinwutz wetz qui'c mu'ӈ tal impaltil. Lmal nin yi atin tzaj ӈchixo'lu'. Poro nk'e'tz wajtza'kl cuntu', ma na Ryos nchinch'eyan tan imbnol e'chk takle'n balaja'tz.

13 Ej nin tul yi e'chk cart yi na opon wa'n ӈchiwutzu', clar cunin ja ben intz'ibal yi mbi cunin na icy' tinc'u'l. Qui'c mu'ӈ tal yi apartk na jop. Lok tz'el chitxumu' tetz.

14 Nin lok chitzatzinu' swe'j chi na chintzatzin wetz scye'ju'. Na ko ya'tz chibanu' ӈchitzatzinku' yil tz'ul tzaj Kajcaw Jesucristo tan xtisya'i'n. Na quil jal wil ӈchiwutzu', nin ncha'tz e'u', quil jal quilu' tzinwutz. Katzatzink bin skibil kib.

15 Ej nin tan tu' yi nternin k'uklij inc'u'l scye'ju' yi at lok' ib skaxo'l scyuch'u' intxum tan wicy'ake'n tan chixajse'nu' cob tir bantz chitzatzine'nu' mas.

16 Na txumijt wa'n yi nin klo' nicy'ak tan chixajse'nu' yi wule'n tzone'j Macedonia. Ej nin txumijt wa'n tan wicy'ake'n junt tir yil chimpakxijt. Ja klo' cho'cu' tan wuch'eye'n tan wopone'n jalen Judea.

17 Poro tan tu' yi mintx'ixpuj wajtza'kl, nin qui't nicy'ak scye'ju', ¿na pe' elepont yi qui txumxnak cunin wa'n? ¿Na pe' elepont yi ni'cu'n wajtza'kl scyuch' yi e' yi ӈcha'm wi' chiyol?

18 Poro qui', na ntyoӈ tetz Kataj yi nk'e'tz ӈcha'm wi' inyol.

19 Na qui'c jun tir yi xcon jun yol yi ӈcha'm wi' tan Cristo Jesús yi Cy'ajl Ryos, yi jun yi ocnako' tu Silvano, tu Timoteo, tan xtxole'n scyeru'. Chin tz'aknak cu'n i'.

20 Na tan tu' i' ja el cu'n te cyakil yi yol yi alijt cyen tan Ryos.

21 Ej nin chumbalaj nin Kataj Ryos ske'j, na i' ntx'ixpune'n kajtza'kl scyuch'u' bantz kaxome'n te Cristo.

22 Ej nin ocnak jun kechl ta'n, nin i'tz yi Espíritu Sant yi najlij te kalma'. I'tz jun senil yi o' tetz.

23 Ma jalu' sak swutz Ryos yi bintzi yi inyol yi swale' scyeru': Quinin xna'k tan chixajse'nu' Corint, na nk'era'tz wajbil tan chibisune'nu' mas.

24 Qui na katzan tan talche'n scyeru' yi mbi'tz yi tajwe'n tan chibnolu', na ja wi't chiquiwixu' te yi na cyocsaju'. Ntin na kaj ko'c tan quich'eye'nu' tan chitzatzine'nu' mas.

2

1 Cha'stzun te bixewe'n wa'n tan qui wicy'ake'n tan chixajse'nu', na nk'era'tz wajbil tan jale'n mas bis ӈchixo'lu'.

2 Na kol wak' bis scyeru', ¿ӈe'n tzun chintzatzin wetz? Na ntin scye'ju' na jale't tzatzin wa'n.

3 Quinin nicy'ak tan chixajse'nu', na yi nink nnicy'ak, ja klo' jal bis wa'n ӈchixo'lu' tan paj yi jun cart yi benak wa'n. Nin

na el intxum tetz yi ko qui na chintzatzin wetz, ncha'tz e' cyeru' quil chitzatzinu'. Cha'stzun te qui nnicy'ak scye'ju' na nk'era'tz wajbil tan wuk'ol mas bis scyeru'.

4 Poro yi woque'n tan stz'ibe'n yi jun carta'tz ja chimbisun nin ja nok'. Poro nk'era'tz wajbil tan tak'le'n bis scyeru', ma na tan ẍchajle'n scyeru' yi wi'nin na chimpek' scye'ju', nin yi na chimbisun te yi mbi na bajij ẍchixo'lu'.

Yi talol Pawl yi tajwe'n tan cuyle'n paj jun juchul il

5 I bin jalu', yi jun ak'ol bis yi at ẍchixo'lu' yi wal scyeru' tc'u'l yi jun carta'tz ja tak' bis swetz, poro ja tak' mas bis tetz cyeru'.

6 Poro chinch wetz tzicu'n yi caws yi jun yaja'tz yi txumijt cyanu'.

7 Ma jalu' ntin na taj cuyle'n paj, nin na taj mayse'n i', na qui na yub kol ben joylaj tu tajtza'kl tan paj bis o'kl.

8 Ma na mas balaj yil chichaju' lok' ib tetz.

9 Benak intz'ibal jun cyajtza'klu' te yi jun problema'tz, poro i'tz tan chipile'nu' nin tan tilwe'n yi ko bintzinin chixomoku' te yi wetz wajtza'kl.

10 Qui'c wetz woyintzi' tu yaj yi njuch til ma na cho'n njuch i' til ẍchiwutzu'. Poro tan tu' yil chicuyu' paj, ncha'tz in tzincuye' paj. Tzincuye' paj na na waj yil jal chibalajilu' junt tir. Nin sak cu'n swutz Kajcaw Jesucristo yi bintzi yi yole'j yi na chintzan tan talche'n.

11 Ncha'tz tajwe'n tan kacuyul paj, na qui na kaj kak' ama'l tetz Satanás, yi Bayba'n, tan toque'n tan kapo'tze'n. Na na el katxum tetz yi chin list nin i' tan kasuble'n.

Yi bene'n Pawl Macedonia

12 Yi wa'te'n le tnum Troas, ja tak' Ryos wi'nin ama'l swetz tan xtxole'n yi balaj stziblal tetz Cristo scyetz cyakil wunak.

13 Poro quinin k'uklchin bantz tan paj yi qui wil wutz kajwutz Tito. Cha'stzun te che' cyaje'n cyen wilol yi e' kajwutz le yi jun tnuma'tz tan wule'n tzone'j le ama'l cwent Macedonia tan joyle'n i'.

14 Poro ntyoẍ tetz Kataj yi xomcho' te Cristo jalu' na ja wi't xcye' i' tan kacambaje'n. Ej nin ntyoẍ yi o' xconsbe'tz i' jalu' tan bene'n lo'on yi balajil Ryos bene'n tzi'n wi munt.

15 Na yi o' ketz o' xconsbe'tz Cristo, ni'cu'n o' tu c'o'cal insens. Na tan tu' yi mbi banak Cristo ja ko'c ketz chi jun balaj insens swutz Ryos. Ncha'tz ẍchiwutz wunak. Nin na el jucl katziblal ẍchixo'l yi e' yi ẍchiclaxok, nin na el jucl ẍchixo'l yi e' yi at cyopombil tq'uixc'uj.

16 Ej nin yi katziblala'tz yi na el jucl ni'cu'n na ban tu' wenen ẍchiwutz yi e' yi at cyopombil tq'uixc'uj. Ma scyetz yi e' yi ẍchiclaxok, ni'cu'n tane'n katziblal ẍchiwutz chi tane'n insens

yi wi'nin c'o'cal yi na tak' itz'ajbil. Poro ¿na' nin scyetz jun yi at tajtza'kl tan je'n pone'n te yi jun munla'tz? Cya'l.

17 Poro nk'e'tz cho'n kutane'n ketz chi quitane'n yi e' yi na chitzan tan suke'n yi yol Kataj tan tu' yi cyetz chipu'k na cyaj quen te'j. Ej nin nk'e'tz ni'cu'n o' scyuch' yi e' yi na chitx'ixpuj yi xtxolbil yi yol Kataj. Poro yi o' ketz na katxol yi mero yol Kataj. Ej nin qui na el kalma' tan kacambal kapu'k te'j, na junit o' tu Cristo. Ej nin chakij cho' tan Ryos tan txoli'n. Ej nin ncha'tz, puntil cu'n na kulej yi kak'un, na na tzan i' tan kaxmaye'n yi ko ba'n na kaban nka qui'.

3

Mas balaj yi ac'aj xtxolbil swutz yi antiw

1 I bin jalu' tan yi xtxolbila'tz qui na katzan tan joyle'n yi ketz kak'ej ẍchiwutzu'. Ej nin qui na katzan tan jakle'n jun cart scyeru' tan ẍchajle'n yi o' balaj, chi na chiban cobox.

2 Qui', nk'e'tz tajwe'n tetz ketz, na e' te'nu' yi cart tane'n yi na ẍchaj yi ba'n atit kak'un. Na lajluch ẍchiwutz cyakil wunak yi ja tx'ixpuj cyajtza'klu'. Nin lajluch yi ba'n mban kak'un ẍchixo'lu'.

3 Ni'cu'n e'u' tu jun cart yi Cristo mbnon, nin yi o' ketz ya'stzun yi cy'anl tetz. Poro quinin xcon tint tan banle'n yi jun carta'tz. Nin nk'e'tz cho'n tz'iba'n swutz jun lepaj c'ub. Poro ja bnix yi jun carta'tz tan yi Espíritu Sant, nin cho'n tz'iba'n te cyalma'u'.

4 Skawutz ketz ba'n atit yi kak'un, poro tan tu' yi junit o' tu Cristo, nin tan tu' yi cho'n k'uklij kac'u'l te Ryos.

5 Na ko tz'aknak cu'n o' te kamunl, cho'n na saj kajtza'kl tu Ryos.

6 Na i' nko'csan tetz ẍchakum, nin i' na ak'on tzaj kajtza'kl tan xtxole'n yi ac'aj xtxolbil yi bixba'nt ta'n. Na qui na katzan tan xtxole'n e'chk ca'wl yi tz'iba'nt cyen, ma na na katzan tan xtxole'n yi tajbil yi Espíritu Sant. Na yi e'chk ca'wl yi tz'iba'nt cyen ntin na xcye' tan kaquimse'n. Poro kol kak' ama'l tetz yi Espíritu Sant tan cawune'n ske'j sjalok tzun kutz'ajbiltz.

7 At k'ej yi e'chk ca'wla'tz yi cho'n tz'ibxe'n wutz c'ub, yi e'chk ca'wla'tz yi na xcye' tan kapitle'n nin tk'ab quimichil. At wi'nin k'ej na yi cwe'n mule'n Moisés tuch' wi'nin txekune'n yi wutz i'. Nin yi e' aj Israel quinin e' xcye' tan xmaye'n yi wutz i' tan paj yi xtxekunil. Poro yi tele'n cobox k'ej, tzaje'n nin ban yi xtxekunil yubil i'. Ma jalu', yi ko at wi'nin k'ej yi xtxolbil yi ak'lij tetz Moisés,

8 ¿qui'c ptzun lo' mas k'ej yi ac'aj xtxolbil yi mmu'l tan yi Espíritu Sant?

9 Ej nin yi ko chumbalaj nin yi xtxolbil yi nxcon tan la-
jluchaxe'n kil, ¿nk'e'tz ptzun lo' mas balaj yi ac'aj xtxolbil yi
na xcye' tan jalse'n kabalajil swutz Ryos?
10 Bintzi at k'ej yi antiw ca'wl yi ntaxk ul yi jun ac'aj xtxolbil.
11 Poro at mas k'ej yi ac'aj xtxolbil yi xconk sbne' opon
tunintz.
12 At kach'iw te jun itz'ajbil, cha'stzun te qui na kacabej
mu'ӧ tal kac'u'l te yi balajil tu k'ej yi jun ac'aj xtxolbil yi na
kocsaj.
13 Ocnak tk'ol Moisés jun xbu'k tan tewe'n yi wutz yi wi'nin
txekune'n. Nin xcon yi jun xbu'ka'tz ta'n jalen yi ticy'e'n paj
yi pak'puchal yi wutz. Poro yi o' ketz qui na kaxom te yi jun
ajtza'kla'tz chi ban Moisés.
14 Poro nk'e'tz ntin yi wutz Moisés yi jopxij, ma na ncha'tz yi
wutz yi cyajtza'kl yi e' aj Israel yi quinin el chitxum te yi mbi
na elepont yi e'chk ca'wla'tz. Ncha'tz jalu' at wi'nin e' judiy yi
jopij wutz cyajtza'kl yi na cho'c tan si'le'n yi antiw xtxolbila'tz.
Na ni'cu'n yi atk jun xbu'k te chiwutz, poro ntin Cristo na xcye'
tan telse'n yi jun moy wutzila'tz scye'j.
15 Ate' tul moy wutzil, na yi na cho'c tan si'le'n yi e'chk liwr
yi cyajnak stz'ibal Moisés, qui na pujx cya'n yi mbi na elepont.
16 Poro yi nink chitx'ixp cyajtza'kl tan chixome'n te Kajcaw,
tz'elepon tzun yi jun moy wutzila'tz yi at te cyajtza'kl.
17 Na yi Kajcaw, ite'n i'a'tz yi Espíritu Sant. Ej nin ko najlij yi
Espíritu Sant te jun yaj ja tzun el liwr jak' ca'wl yi antiw ley.
18 Yi o' ketz elnak yi jun moy wutzila'tz te kawutz. Ni'cu'ntz
yi qui'ct xbu'k te kawutz. Ni'cu'n o' tu jun spej yi na c'ox nin
jun pak'puchal. Poro yi pak'puchal yi na kac'ox nin, i'tz yi k'ej
tu balajil Cristo. Na chebele'n cuntu' tzan xtx'ixpe'n kajtza'kl
tan koque'n chi tane'n Cristo. Poro nk'e'tz o' cuntu' yi tzan
xtx'ipe'n kajtza'kl, ma na i'tz tan yi Espíritu Kajcaw.

4

1 Cha'stzun te qui na kak'e'xij sju' tak'un Kataj, na tan tu'
banl talma' i' nko' bixban tan kaxcone'n tetz.
2 Qui't na kaban yi e'chk takle'n yi chin tx'ixwil nin, yi ewun
cu'n nkaban sajle'n. Nin qui't na katzan tan chisuble'n wunak
chi kasajle'n. Ej nin qui na katzan tan xtx'ixpe'n yi xtxolbil yi
at tul yol Kataj, ma na ntin na katzan tan xtx'olche'n xo'l yi
bintzi. Na sak swutz Ryos, nin lajluch cu'n ӧchiwutzu' yi ya'tz
na kaban.
3 Poro ko at e' yi qui na pujx yi balaj stziblal yi na katxol i'tz
jun techl yi at chibembil tq'uixc'uj.
4 Na jopij wutz cyajtza'kl tan yi Bayba'n, yi ryos yi na
cawun tzone'j wi munt. Jopij wutz cyajtza'kl ta'n, bantz qui

lajluchaxe'n ẍchiwutz yi k'ej tu yi balajil yi stziblal Cristo, yi jun yi ite'n nin i' Ryos.

5 Ma yi o' ketz o' chixconsbe'tzu' nin qui na katzan tan xtxole'n yi ketz kak'ej, ma na yi k'ej Kajcaw Cristo Jesús. Na yi ketz kajbil i'tz tan jale'n mas k'ej i'.

6 Ya'tz na kaban na Ryos mpacon len yi tz'o'tz wutzil te kawutz. Nin ba'n na xcye' te'j, na yi at tzaj tz'o'tz wuxtx'otx' ite'n i' a'lon: "Jaloken tkan skil," nin jaltz. Cha'stzun te ja wi't el katxum tetz yi k'ej Ryos, na ja lajluchax skawutz tan Cristo.

Na intxol yol Kataj na ja wocsaj cunin

7 Yi o' ketz yi o' cy'anl tetz yi balaj porer Ryosa'tz ni'cu'n o' tu jun c'ul yi tx'otx' tu', bantz lajluchaxe'n yi cho'n na saj yi jun porera'tz te Ryos nin nk'e'tz ketz.

8 Na yi o' ketz chin il nin ato' cu'nt ẍchik'ab wunak, poro qui na chixcye' tan kamakle'n. Nin at na ban cu'nt qui't na jal puntil ka'n ẍe'n lkaban, poro qui na cabej kac'u'l tan paj.

9 Wi'nin e' na chitzan tan kaxuxe'n, poro qui tzakpu'n kukanil. Ninin na kacu' boc'l cya'n, poro qui'c na kaban.

10 Qui'c nin jun k'ej yi qui'k na katij mu'ẍ q'uixc'uj, chi q'uixc'uj yi icy'nak pon tan Jesús. Poro tan e'chk q'uixc'uja'tz yi na kamuc', na lajluchax yi xomij yi porer Jesús ske'j.

11 Ej nin tan tu' yi xomcho' te Jesús, qui'c nin jun k'ej yi liwr o' tk'ab quimichil. Poro tan yi na katij ketz yi e'chk q'uixc'uja'tz na tak' ama'l sketz tan lajluchaxe'n yi porer Jesucristo, yi cho'n najlil te kawankile'j yi squimok.

12 Yi eka'n tan yi jun xtxolbila'tz i'tz, at klo' kaquimbil tan tu' yi na katzan tan xtxole'n, poro ntyoẍ tetz Kataj yi ja jal cyeru' quitz'ajbilu'.

13 At jun xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi na tal: "Ja wocsaj cunin, cha'stzun te na chintzan tan xtxole'n." Ni'cu'n tzun kutane'n ketz. Ja kocsaj cunin, cha'stzun te yi na katzan tan xtxole'n yi balaj stziblal.

14 Na elnak katxum tetz yi Ryos lkaje'san tzaj ẍchixo'l alma', na i' nje'san tzaj Kajcaw Jesús ẍchixo'l alma'. Ej nin i' lkucy'an nin scyuch'u' tan kopone'n kale atite't i'.

15 Na cyakil yi e'chk takle'n yi na kamuc' i'tz tan tak'one'n ba'n scyeru'. Ej nin ko at wi'nin e' yil cyocsaj, sjalok tzun wi'nin e' yi chityoẍink tetz Kataj, nin sjalok yi tetz k'ej.

16 Cha'stzun te qui na kak'e'xij sju' tak'un Kataj. Tzan plojixe'n kawankil, poro tc'u'l yi jujun k'ej tzan quiwixe'n mas kac'u'l.

17 Na qui tu k'usij yi q'uixc'uj yi na katij tzone'j wuxtx'otx', na stzajk tera'tz. Poro tan tu' yi na katij yi mu'ẍ tal q'uixc'uja'tz, sjalok wi'nin kak'ej, nin skatzatzink tetz ben k'ej ben sak.

18 Na nk'e'tz cho'n k'uklij kac'u'l te yi e'chk takle'n yi sotzok. Ma na cho'n ajlij ketz kac'u'l te yi e'chk takle'n yi quil sotz tetz ben k'ej ben sak.

5

1 Na elnak katxum tetz yi kol tz'el cu'n swutz yi kawankile'j, yi ca'lil yi kalma', at junt yi ja wi't bnix tcya'j tan Ryos tetz ketz, yi nk'e'tz wunak bnol tetz.

2 Te yi mu'ӈ tal tiemp yi najlij yi kalma' tul yi kawankile'j, wi'nin na katx'ayne'. Cha'stzun te nternin na el kalma' tan jale'n junt ac'aj kawankil yi cho'n sjalok tcya'j.

3 Na yi jun ac'aj ca'la'tz yi na ch'iwan tetz ketz, xcyek tan jople'n kalma' chi na ban jun be'ch ketz tan jople'n kawankil.

4 Poro te yi najlij yi kalma' tul yi kawankile'j, wi'nin na katx'ayne'. Nin wi'nin q'uixc'uj na katij. Poro nk'era'tz kajbil tan kaquime'n chan. Poro mas balaj yi nink kacambaj yi jun ac'aj kawankil tan kaxconsal chan.

5 Ryos txumul tetz tan jale'n yi jun ac'aj kawankila'tz. Ej nin i' mak'on tzaj yi Espíritu Sant tan najewe'n ske'j. Ya'stzun jun techl yi jun cu'n tz'elepon k'ab Ryos te yol.

6 Cha'stzun te qui na kabisun siquier mu'ӈ tal te yi mbi sbajok ske'j, na na el katxum tetz yi te yi tiemp yi najlcho' tul kawankile'j, quibo' tul yi mero kaca'lil. Na txe'n kopon te Kajcaw.

7 Txe'n lajluchax skawutz poro cho'n k'uklij kac'u'l te'j yi sjalok junt kawankil.

8 Qui na kacabej kac'u'l mu'ӈ tal te yi jun xtxolbila'tz. Nin qui na kaj ka'tij mas tul yi jun kawankile'j, na na kaj ka'tij chan tu Kajcaw.

9 Poro yi mas tajwe'n tan kabnol i'tz tan kajoyol puntil tan stzatzine'n Kajcaw ske'j. Qui'c na ban yi ko ato't tul yi kawankile'j, nka quibo' tul, ntin kajoye' puntil tan stzatzine'n i' ske'j.

10 Na tajwe'n yil kachaj kib swutz yi pujbil xtisya' Cristo tan kubital yi mbi tz'ak'lok sketz. Tu nin xom quen te yi mbi cu'n baj kabnol te yi tiemp yi xcon kawankile'j, na tz'ocopon i' tan kama'le'n.

11 Cha'stzun te na kek ӽchi' Ryos, nin na ko'c il tan chimoxe'n wunak tan cyoque'n c'ulutxum jak' ca'wl i'. Na na til Ryos yi ӽe'n kutane'n, nin yi ba'n ato't, Lok tz'el cyeru' chitxumu' tetz.

12 Qui na katzan tan talche'n yi xtxolbila'tz scyeru' ik tan jale'n ketz kak'ej ӽchiwutzu', ma na i'tz tan jale'n puntil cyanu' tan pakse'n nin chiyol yi e' yi na cyal yi chumbalaj nin e', poro yi mero bintzi i'tz yi chin cachi' nin yi na icy' chic'u'l.

13 Poro ko o' yab, chi na cyal cyetz, i'tz tan jale'n k'ej Kataj. Ej
nin yi chin list nink o' tan chisuble'n wunak chi na cyal cobox,
i'tz tan jale'n chibanlu'.
14 Na el katxum tetz yi wi'nin na pek' Cristo ske'j, cha'stzun
te tajwe'n tan kaxcone'n tetz, na i' ca'wl ketz. Ej nin na el
katxum tetz yi jun ntzi' nquim tetz kaxel kacyakil cu'n, nin
yi quime'n i' ni'cu'n yi ya'tzk kaquime'n ketz te i'.
15 Na ja quim Cristo tetz kaxel kacyakil cu'n, cha'stzun te
ba'n tcu'n quil kaban yi ketz kajbil tul yi mu'ẍ tal tiemp yi
ak'ij sketz tzone'j wuxtx'otx', ma na i tajbil yi jun yi nquim tetz
kaxel nin yi itz'nak junt tir.
16 Cha'stzun te qui't ko'c tan ma'le'n cyajtza'kl yi e' kajwutz
chi kasajle'n yi ntaxk kocsaj, na yi jalu' o' cu'n ac'aj wunak.
Bintzi ocnakin wetz tan telse'n k'ej Cristo, poro yi jalu' qui't.
17 Na cyakil yi o' yi ato' tk'ab Cristo, o' ac'aj wunak, na ja wi't
cyaj kacyajsal yi e'chk ajtza'kl cachi' yi xomnako' te'j sajle'n,
ma jalu' o' ac'aj wunak.
18 Poro cyakil yi xtxolbila'se'j, Ryos txumul tetz. Na i' njoyon
puntil yi nxcon Cristo ta'n tan kabansal kib tuch'. Ej nin ak'ij
len katarey ta'n tan kaxcone'n bantz chibansal quib yi e' mas
wunak tuch'.
19 Yi na elepont yi xtxolbila'se'j i'tz: Quinin ntak' Ryos yi
kacaws ma na ja xcon Cristo ta'n tan kabansal kib tuch'. Ej nin
yi ketz katarey yi ak'ij len sketz i'tz tan xtxole'n scyetz cyakil
wunak yi at rmeril tan chibansal quib tu Ryos.
20 O' len k'ajbil Cristo, nin yi na cu' kawutz ẍchiwutz wunak
i'tz ni'cu'n yi ik Cristo na cu' wutz ẍchiwutz: Banswok itib tu
Ryos, ko'ch.
21 Na yi Kajcaw Jesucristo qui'c mu'ẍ tetz til, poro tan jale'n
cuybil ketz kapaj, nin tan koque'n ketz tetz balaj, ja oc i' tetz
tajlal juchul il.

6

1 Junit bin kutane'n ketz tan ak'un tu Ryos, cha'stzun te na
cu' kawutz scyeru' yi nk'e'tz tan cha'tz tu' lcyak'u' ama'l tetz yi
banl talma' i'.
2 Na at jun xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi na tal:
"Tul yi tiemp yi list in tan tbite'n yi itzi' yi ikul,
ya'stzun lwulej.
Ej nin tul yi tiemp yi bixba'nt wa'n tan iclaxe'n, ya'stzun yi
tiemp yi nxwuch'eyaj," stzun Ryos banak cyen.*
Yi jun xtxolbila'tz na elepont, yi jalu' ya'stzun yi tiemp yi list
Ryos tan ko' tbital, nin yi jalu' ya'stzun yi tiemp tan kaclaxe'n.
3 Cha'stzun te chin puntil cu'n na kulej yi ketz kak'un tan qui
jale'n yolbil ketz, na qui na kaj ltx'akxij jun wunak tan kapaj.

* **6:2** Is 49.8.

4 Na yi kajbil i'tz yil lajluchax yi bintzinin o' ẍchakum Ryos
tan cyakil e'chk takle'n yi na kaban. Na tan yi na kamuc'
q'uixc'uj na lajluchax yi na tak' Ryos kapasens.
5 Nin wi'nin tir ja kalo'on tan xicy'xab. Nin wi'nin tir
ocnako' xetze'. Nin wi'nin tir yi ja chisaj nil wunak ske'j
tan kabiyle'n. Nin quin techix nin sacte'n katij sju' tak'un
Kataj. Nin quin techix nin watl. Quin techix nin we'j katij. Ja
bin katij q'uixc'uja'tz tan lajluchaxe'n yi bintzinin o' ẍchakum
Ryos.
6 Ncha'tz tan ẍchajle'n scyetz cyakil wunak yi o' ẍchakum
Ryos na kaq'uicy'lej kib tk'ab yi e'chk takle'n cachi'. Nin na
ko'c il tan tele'n mas katxum tetz yi xtxolbil yi na kocsaj.
Ncha'tz, na kamuc' chitzi' tu cyajtza'kl wunak. Poro na kaban
pawor scyetz. Nin na kachaj jun lok' ib scyetz yi bintzinin.
Ncha'tz na lajluchax yi o' ẍchakum Ryos tan yi Espíritu Sant yi
xomij ske'j.
7 Ej nin tan ẍchajle'n yi bintzinin yi o' ẍchakum Ryos, na
kajilon bintzi cu'n poro i'tz tan porer Ryos. Nin yi na ko'c tan
xtxole'n i'tz tan yi tetz porer. Ncha'tz tan kacolol kib ẍchik'ab
kacontr ntin na kachaj yi jicyuch te yi kajtza'kl, yi qui'c la'jil
tuch'.
8 Ncha'tz at na ban cu'nt na cyak' wunak kak'ej, nin at na
ban cu'nt yi na el kak'ej cya'n. Nin at na ban cu'nt yi na cho'c
tan kayolche'n, nin at na ban cu'nt yi na cyal yi ba'n o'. Ncha'tz
at na ban cu'nt na cyal yi o' subul nak, nin at na ban cu'nt na
cyal yi bintzi kayol.
9 At na ban cu'nt na cyal yi o' awer nak, nin at na ban cu'nt
na cyal yi kamiw kib scyuch'. Jat lo' tir yi txant qui o' quim
cya'n. Na ja kabuchlij cya'n, poro quinin na ke'l cu'n swutz.
Na yi tajbil Ryos i'tz tan lajluchaxe'n yi o' ẍchakum i'.
10 Ej nin at wi'nin e'chk takle'n yi na ul skawutz tan
kabisune'n klo', poro qui na kajlaj, ma na ilenin na katzatzin.
O' meba', poro na kaxcye' tan tak'le'n jun chin riquil scyetz
wi'nin wunak. Qui'c nin ato' cu'nt, poro at cyakil yi tajwe'n
sketz.
11 Ma jalu' e'u' kajwutz aj Corint, quinin nkaxob tan talche'n
clar cunin yi ẍe'n quitane'nu'. Na qui'c jun e'chk takle'n
yi tunink na icy' quen kac'u'l scye'ju' na wi'nin na kapek'
scye'ju'.
12 Ate'u' tetz kajal, poro cuquen, mi ato' pe' tetz cyajalu', nka
qui' pe'.
13 Na yi o' ketz ntin na katzan tan chimoxe'nu' chi na chiban
wunak tan chimoxe'n chinitxa'. Chipek'ok binu' ske'j chi na
kapek' ketz scye'ju'.

Yi o' ketz chi ca'l Ryos kutane'n

14 I bin jalu' tan ẍchajle'n yi bintzinin na chipek'u' ske'j, quil
cyok'bej quibu' scyuch' yi e' yi qui na cyocsaj yol Jesucristo.
Na qui na tcy'aj tib jun balaj ajtza'kl tu jun yab ajtza'kl. Ni'cu'n
chi tane'n yi tkan skil tu yi tz'o'tz, qui na tcy'aj tib.
15 Ej nin ¿ẍe'n quicy'aj quib Cristo tu Bayba'n? ¿Ẍe'n tcy'aj
tib tajtza'kl jun creyent tu jun yi qui na tocsaj?
16 Ej nin ¿ẍe'n tcy'aj tib jun yi najlij Ryos te talma' tu jun yi
na meje' ẍchiwutz yi e'chk takle'n yi banij quitane'n? Na yi
ketz kawankil i'tz ca'l Ryos, yi Ryos yi itz' nin tetz, na ya'stzun
tạlnak i':
"Ẍchin najank tzixo'lwok na in iRyosil,
cxocoponwok tetz inme'l incy'ajl."†
17 Ncha'tz tạlnak i':
"Tajwe'n cxe'lwok tzaj ẍchixo'l yi e' yi qui na chixom te weri
inyol.
Jatxwok len itib scye'j.
Qui'c tzitajquen scyetz.‡
Ej nin ko ya'tz tzibanwok,
18 nocopon tzuntz tetz mero itaj,
nin yi axwok itetz cxocopon tetz mero
inme'l incy'ajl,"
stzun Ryos banak cyen, yi Ryos yi cya'l jun na xcye' te'j.§

7

1 E'u' kajwutz, yi jun xtxolbila'tz yi alijt cyen tan Ryos, i'tz
tetz ketz. Katx'aje' bin kib. Poro nk'e'tz ntin kawankil, ma na
i yi kajtza'kl cachi', kacyajse' cyen. Ko na kaj kek ẍchi' Ryos,
ko'ken bin tetz balaj.

Yi ẍe'n cunin xtx'ixpe'n cyajtza'kl yi e' creyent Corint

2 E'u' kajwutz ba'n chipek'u' ske'j, na cya'l cunin na
kanuc'wit quen jun takle'n scye'ju'. Cya'l cunin ocnako't tan
po'tze'n cyajtza'klu'. Cya'l cunin ocnako't tan chisuble'nu'.
3 Qui na chintzan tan talche'n nin yi atk quilu' tzinwutz, na
ja wi't wal scyeru' yi wi'nin na chimpek' scye'ju'. Na list in tan
inquime'n tetz jun techl yi wi'nin na chimpek' scye'ju'. Poro
kol ben ẍkon intiemp, i'tz tan inxcone'n scyeru', na wi'nin na
chimpek' scye'ju'.
4 Siquierk mu'ẍ tal najk cabej inc'u'l scye'ju'. Ma na wi'nin
na chintzatzin scye'ju'. Wi'nin q'uixc'uj na katij, poro yi na
kubit yi chitziblalu' jat lo' tzatzin na jal swetz.
5 Na jetz yi kunle'n tzone'j Macedonia, qui'c mu'ẍ tal ujle'n
na kaban, Kasajle'nix cuntunin o'-tz swutz q'uixc'uj. Na
wi'nin oyintzi' ske'j. Ej nin ilenin na kaxob swutz.

† **6:16** Lv 26.12; Ez 37.27. ‡ **6:17** Is 52.11. § **6:18** 2 S 7.14; 1 Cr 17.13; Is 43.6; Jr 31.9.

6 Poro yi Kataj Ryos yi na oc tan chimayse'n yi e' yi na
chibisun, i' nxcye' tan kamayse'n yi tule'n Tito ske'j.
7 Ja katzatzin nk'e'tz ntin tu' yi tule'n i', poro ncha'tz yi
kubital yi ẍe'n na tzatzin i' scye'ju'. Ja tal i' sketz yi wi'nin na
el cyalma'u' tan quilolu' kawutz junt tir. Ej nin ncha'tz ja tal
i' sketz yi ẍe'n na chibisunu' swe'j, nin yi ẍe'n na ok' chic'u'lu'
swe'j. Cha'stzun te ja jal tzatzin tetz ketz.
8 Bintzi lo' ja lo' chibisunu' tan yi xtxolbil yi at tul yi jun
incart yi oponak ẍchiwutzu'. Ncha'tz in, imbisun ta'n. Poro yi
jalu' qui't na chimbisun ta'n.
9 Ma na chintzatzin. Poro qui na chintzatzin tan paj yi e'
bisunu' tan yi jun carta'tz, poro na chintzatzin yi ja xcye' yi
bis yi ntak' yi cart tan xtx'ixpe'n cyajtza'klu'. Quinin xcye' yi
jun bis tan chixite'nu', ma na ja ak'on ba'n scyeru'.
10 Na yi bis yi na tzatzin Ryos te'j i'tz jun bis yi na xcye' tan
xtx'ixpe'n kajtza'kl. Na yi jun jilwutz bisa'tz na ak'on ba'n
sketz, nin skaclaxok ta'n. Nk'e'tz ni'cu'n te'tz tu yi bis yi na
jal ẍchixo'l yi e' yi qui na cyocsaj Ryos.
11 Na quinin nchibenu' joylaj tan yi jun bis yi nwak'
scyeru'. Ej nin wi'nin na tzatzin Ryos te cyajtza'klu' yi quinin
nchibenu' joylaj ta'n. Ej nin ncha'tz ja ak'on ba'n scyeru'. Na
ja xcon yi jun bisa'tz tan c'ase'n cyajtza'klu' tan cyoque'nu' il
tan xtx'ajle'n te yi jun ila'tz yi jalnak ẍchixo'lu'. Ej nin xcon
yi jun bisa'tz tan c'ase'n cyajtza'klu' bantz chicolol quibu',
nin tan ẍchajle'n yi nk'e'tz chicyakilu' aj paj. Ej nin tan yi
bisa'tz ja je' ẍchiwutzu' yi mbi bajij ẍchixo'lu'. Ncha'tz xcon tan
chixo'wse'nu', nin tan yi jun bisa'tz el cyalma'u' tan kilolt kib
scyuch'u'. Ncha'tz e' ocu' il tan tak'le'n caws yi jun aj paja'tz.
Ma jalu' tan cyakil yi e'chk takle'na'tz yi nchibanu' ja lajluchax
yi ja chixcye'u' tan banle'n tane'n yi problem.
12 Yi cart yi oponak wa'n ẍchik'abu' nk'e'tz tetz yi yaj yi
njuchun, nin nk'e'tz tetz yi jun yi na bisun, ma na sak swutz
Ryos yi ja bnix yi jun carta'tz wa'n tan c'ase'n cyajtza'klu' nin
tan tele'n chitxumu' tetz yi na chixomu' te wetz wajtza'kl nin
yi bintzinin na chipek'u' swe'j.
13 Cha'stzun te jalu' na katzatzin. Nin qui't na kabisun.

Ncha'tz wi'nin na katzatzin te Tito, na tan tu' yi ncho'cu'
c'ulutxum ja chixcye'u' tan xite'n yi bis yi cyak'naku' tetz.
14 Ncha'tz jalu' qui na chintx'ixwij tan inyol yi walnak tetz
Tito yi chumbalaj nin e'u'. Na ja lajluchax yi bintzi yi nwal
tetz Tito nin yi nwal scyeru'.
15 Ej nin yi na ul tx'akx tc'u'l Tito yi ẍe'n cu'n cyoque'nu'
c'ulutxum jak' ca'wl i', wi'nin na tzatzin i' te'j.
16 Qui'c bin mu'ẍ tal yi najk kacabej kac'u'l na wi'nin na
katzatzin scye'ju'.

8

Yi ẍe'n cyak'ol chi ofrent yi e' aj Macedonia

1 I bin jalu' e'u' wajwutz, na kaj kal scyeru' yi ẍe'n cu'n
nlajluchax yi banl talma' Ryos ẍchixo'l yi e' cmon creyent yi
najlche' lakak ama'l tzone'j Macedonia.
2 Na te yi tiemp yi tule'n wi'nin pilbil cyetz, nin te yi tiemp yi
wi'nin q'uixc'uj ate' cu'nt, mas tcunin nchitzatzin tk'ab Kataj.
Ej nin te yi jun tiempa'tz yi ate' wutz pe'm, mas cunin nchoyin
chi e'-k ric tane'n.
3 Nin tetz cu'n cyalma' yi cyak'ol yi oya'tz. Ej nin quinin
xomquen te chiwalor, ma na mast cunin cyak'. Nin in stiw
te'j.
4 Na cu' chiwutz sketz tan kuk'ol ama'l scyetz tan cyoque'n
tan quich'eye'n yi e' kajwutz aj Jerusalén.
5 Mas tcunin nchiban swutz yi txumijt ka'n ketz, na bajx
ja cyak' quib tetz Ryos tan chixcone'n tetz. Kalena'tz tzun
chixome'n te ketz kachusu'n.
6 Ma jalu' tan tu' yi ja cyak' cyetz yi jun oya'tz, cha'stzun te
ja kajak pawor tetz Tito tan toque'nt junt tir tan chimoxe'nu'
tan chichajolu' yi balaj ajtza'kl yi na saj tu Ryos tan cyak'olu'
mu'ẍt oy, chi banak i' jun tir.
7 Na na el katxum tetz yi e' cyeru' nk'e'tz pen tu' na cyocsaju'.
Ej nin chin list nin e'u' tan chichusle'n wunak. Nin chin
tz'aknak cu'n cyajtza'klu'. Chin ẍc'atnak nin e'u'. Ncha'tz
wi'nin na chipek'u' ske'j. Nin nk'e'tz pen tlen tu'k na chibanu'
jun takle'n. Cha'stzunk chibanu' tan molche'n jun oya'tz tan
quich'eye'n yi e' kajwutz aj Jerusalén.
8 Qui na chintzan tan chicawe'nu' yi tajwe'n tan cyak'olu'
chipu'ku', ma na ntin na waj yil quibitu' yi chiẍc'atnakil yi e'
kajwutz tzone'j. Ej nin yil quibitu' slajluchaxk yi ncha'tz e'u'
at lok' ib scyuch'u' tan quich'eye'n junt tx'akajt kajwutz.
9 Na el chitxumu' tetz yi banl talma' Kajcaw Jesucristo. Na
chin ric nin i', poro ja tocsaj tib meba' tan ẍchajle'n yi lok' ib
scyeru', nin tan cyoque'nu' tetz ric.
10 Ma jalu' swale' nin junt cyajtza'klu' yi tz'ak'onk ba'n
scyeru'. I'tz junix yob yi cwe'nle'n chitxumulu' tan molche'n
yi oya'tz. Nin chin chigan cuninu' yi cyoque'nu' klo' tan
molche'n.
11 Cha'stzun te, tajwe'n cho'ctu' il tan molche'n pwoka'tz
chi yi cwe'n chixe'tzalu'. Xomok quentu' te chiwaloru' chiju-
nalenu'.
12 Na wi'nin na tzatzin Ryos te'j ko tetz cu'n kalma' yi na kak'
ka'ofrent. Na na til Ryos yi ko itz'o' cu'n nka qui'. Na qui na
tzan Ryos tan jakle'n yi e'chk takle'n yi qui'c at skuch'.
13 Ncha'tz nk'e'tz wajbil yil tz'oc cyen jun tetz meba' ntin tan
ẍch'eye'n junt.

14 Ma na yi wetz wajbil i'tz yi nicy' nin tu' chich'eyaj quibu' scyuch' yi e' aj Jerusalén. Na yi cyeru' jalu' itz' nin mu'ӧ tal.
Ma yi e' cyetz qui'c ate' cu'nt. Poro qui cunin batz tz'opon jun
k'ej yi e'-t cyetz ӧchich'eyank scye'ju'.
15 At xe' yi inyol yi na wal nin scyeru' na tz'iba'nt cyen jun
xtxolbil yi na tal: "Yi e' yi wi'nin chiwa', quinin sobrin, nin yi
e' yi qui'c mas chiwa' e' el cyen tu' te'j."* Cha'stzun te chimol
cunu' yi jun oya'tz.

Yi e' tuch' Tito yi xomche' te'j

16 Ntyoӧ tetz Ryos yi ni'cu'n kutane'n tu Tito tan xtxumle'n
yi ӧe'n ljal chibanlu', na Ryos mmo'csan yi jun ajtza'kla'tz le
wi'.
17 Ej nin cu nin tu'-tz ta'n tan toque'n tan molche'n yi pwok
ӧchixo'lu'. Gan cu'n i' tan chixajse'nu' junt tir.
18 Nk'e'tz ӧchuc i' tz'ocopon, ma na mben kachakol junt
kajwutz te i'. Chumbalaj nin i' ӧchiwutz yi e' cmon creyent
tzone'j tan xtxole'n yi balaj stziblal tetz colbil ibaj.
19 Ej nin ncha'tz, bixba'nt cyak'un tan xome'n ske'j, nin tan
kuch'eye'n tan molche'n yi jun balaj ofrenta'tz. Na ko'c il te
kak'une'j tan jale'n k'ej Kataj Ryos, nin tan ӧchale'n yi at kagan
tan quich'eye'nu'.
20 Ja bixe' yi junt kuch'a'tz tan qui jale'n yolbil ketz yi na
katzan tan molche'n yi pwoka'tz.
21 Na nucy'ij tzij cu'n na kaj kaban yi kak'un swutz Ryos nin
ӧchiwutz wunak.
22 Ncha'tz at junt kajwutz yi mben te Tito. Ala'ix cunin tir
kak' tarey yaj, nin ja lajluchax yi chin ӧc'atnak nin i'. Pyor nin
jalu' na nternin k'uklij c'u'l scye'ju'.
23 Ko alchok scyetz tz'oc tan jakle'n yi na' scyetz i' Tito, ba'n
cyalu' scyetz yi i' jun wamiw nin yi junit na kak'uj tuch' tan
quich'eye'nu'. Ncha'tz ko al scyetz lchijakon yi na' scyetz e'
yi e' mas kajwutz yi ӧchixomok nin te Tito, ba'n cyalu' scyetz
yi chakijche' cyak'un yi cmon creyent tzone'j Macedonia. Ej
nin yi cobox kajwutza'tz chumbalaj nin e' na na chixcye' tan
jalse'n k'ej Ryos.
24 Cha'stzun te chichaje'u' lok' ib scyetz, bantz quibital yi
e' mas cmon creyent yi chitziblalu' yi bintzi nin at lok' ib
scyuch'u', nin yi bintzi nin yi na katzan tan talche'n yi e'u'
balaj.

9

Yi je'n jun ofrent tan quich'eye'n cobox kajwutz

1 Poro nk'e'tz tajwe'n klo' tan bene'n intz'ibal scyeru' te yi
ӧch'eybil cyetz yi e' mas kajwutz yi na tzan molche'n ӧchixo'lu',

* **8:15** Ex 16.18.

2 na elnak intxum tetz yi chibalajilu'. Na ala'ix tir wal scyetz
yi e' kajwutz tzone'j Macedonia yi jun yobix tzaj list ate'tu',
yi e'u' aj Acaya, tan quich'eye'n yi e' kajwutz aj Jerusalén.
Cha'stzun te at wi'nin aj tzone'j yi ja quibit chitziblalu', nin
ja chixom te cyajtza'klu'.
3 Poro ilenin nchiben inchakol yi coboxt kajwutza'tz tan
quilol yi ko bintzi nin yi yol yi walnak scyetz, yi list e'u' tan
ich'eya'n. Na klo' waj yi chiban list quibu' tu chi'ofrentu' chi
walnak scyetz,
4 na at wupombil scye'ju' tan molche'n, poro at mu'ẍt tan
wopone'n. Ej nin kol chixom nin coboxt aj tzone'j swe'j,
chintx'ixwok ko nk'e'tz list ate'tu' tu yi mu'ẍ oya'tz. Ncha'tz
e'u', chitx'ixwoku' ko qui'c.
5 Cha'stzun te ja cu' intxumul tan chibajxe'n nin Tito scyuch'
yi e' kajwutza'tz tan quich'eye'nu' tan molche'n yi pwok yi
chisuknaku'. Nin yi ko list atit cyanu' yil kopon, slajluchaxk
yi nk'e'tz puers tu' lcyak'witu', ma na tetz cu'n cyalma'u'.
6 Ulk bin tx'akx yi jun xtxolbile'j ẍchic'u'lu': Alchok scyetz
yi qui'c mas tujul na oc ttx'otx', qui'c mas cosech na je'. Nin
alchok scyetz yi nim tujul na oc ttx'otx', chumam cosech na
je'.
7 Ba'n tzun cyak'u' chijunalu' yi mbi na saj bu'k tetz
cyalma'u'. Poro quil cyak'u' tan cob c'u'lal, nka puers tu', na
wi'nin na pek' Ryos scye'j yi e' yi tetz cu'n cyalma' na cyak'.
8 Ej nin xcyek Ryos tan kuch'eye'n te yi xtxolbile'j. Na kol
kak', tz'ul kojol i' yi banl talma' skibaj bantz jale'n cyakil yi
tajwe'n sketz, nin sjalok kabambil ta'n tan kabnol wi'nin e'chk
pawor.
9 Na at jun xtxolbil yi tz'iba'n cyen yi na tal:

“Yi e' yi wi'nin na choyin

scyetz yi e' yi at tajwe'n scyetz,

quil tz'el chibalajil te chic'u'l wunak.”*

10 Ncha'tz yi kaRyosil, yi na ak'on tzaj yi quiju' yi na
cyawaju', nin yi na ak'on tzaj walor yi chiwankilu', i' tz'ak'on
cyakil yi tajwe'n scyeru' bantz cyak'olu' scyetz yi e' yi at
tajwe'n scyetz. Ej nin ko ya'tz cyuleju', sjalok chibalajilu', nin
ẍchiwutzinku' chi na ban jun balaj cosech.
11 Ko ya'tz cyuleju', sjalok wi'nin jilwutz chimebi'lu' tan
toye'n scyetz yi e' yi at tajwe'n scyetz. Ej nin yil chitz'am
kajwutz yi cyoyu' chityoẍink tetz Kataj,
12 na nk'e'tz quich'eye'n tu' na chibanu' ma na tan yi cyoyu'
scyak'e' chik'ajsbil tetz Ryos.

---

* **9:9** Sal 112.9.

13 Scyak'e' chik'ajsbil tetz Ryos, na slajluchaxk ẍchiwutz yi na
chixomu' te yi ẍchusu'n Cristo, nin slajluchaxk ẍchiwutz yi list
e'u' tan quich'eye'n yi e' cyetz scyuch' alchok jilwutz wunak.
14 Ẍchinache' Kataj squibu', nin ẍchipek'ok scye'ju', na
tz'elepon chitxum tetz yi wi'nin banl Kataj squibu'.
15 Ntyoẍ bin tetz Kataj yi ja tak' i' yi jun chumbalaj oy sketz.
Poro qui na kaxcye' tan xtxumle'n yi mbi tzuntz yi ya'stzun
tulej i'.

10

Yi talol Pawl yi jun cu'n i' apostl

1 I bin jalu', yi in wetz, yi in Pawl, copon inwutz scyeru'.
Ej nin xconk yi c'ulutxumil tu putzpal Cristo wa'n tan
chinuc'le'nu', na at lo' e' yi na cyal yi chin al nin inc'u'l yi
atin ẍchixo'lu'. Nin na cyal yi ntin na jal inchamil yi quibin
ẍchixo'lu'.
2 Poro yi wetz wajbil i'tz yi qui tajwe'n tan inchajol inchamil
yil nopon ẍchixo'lu'. Ncha'tz at lo' cobox ẍchixo'lu' yi na cyal yi
at lo' e'chk takle'n yi na inwutz quen te'j, chi na chiban cyakil
wunak. Poro qui'.
3 Bintzi, in tu' wunak, poro qui na xcon yi e'chk ajtza'kl tetz
tzone'j wuxtx'otx' wa'n.
4 Ma na, na xcon yi ajtza'kl yi na tak' Kataj swetz yi na no'c
tan pakse'n chiyol. Nin yi jun ajtza'kla'tz, yi cho'n na saj tu
Kataj, chin cham nin, na na xcye' tan xite'n cyajtza'kl cyakil
yi e' yi na cyocsaj quib nim tu cyetz cyajtza'kl. Nin cha'tz na
xcye' tan chixite'n yi e' yi na cyal yi chin cham nin e'.
5 Na xcye' yi jun ajtza'kla'tz yi ak'ij tan Ryos swetz tan xite'n
cyajtza'kl yi e' yi na chitzan tan telse'n k'ej i', yi e' yi na cho'c
tan poyse'n chiwutz wunak tan qui't chixome'n te Ryos. Poro
yi ajtza'kl yi na tak' Ryos na xcye' tan cyocse'n pres, bantz
cyoque'n c'ulutxum jak' ca'wl Jesucristo.
6 Ej nin yi nink cho'c cyeru' c'ulutxum, list atine't tan tak'le'n
chicaws cyakil yi e' pajol ca'wla'tz yi ate' ẍchixo'lu'.
7 Yi e' cyeru' ntin na chixomu' te yi balajil jilon jun yaj, nin
qui na cho'cu' tan xtxumle'n yi mbi ajtza'klil na icy' tc'u'l. Na
at lo' e' ẍchixo'lu' yi na cyal yi ntin e', e' tetz Cristo. Poro tajwe'n
yil tz'el chitxum tetz yi ncha'tz o', o' tetz Cristo.
8 Le wutz cyeru' cyajtza'klu' na wocsaj wib nim tu wajtza'kl
tan chicawe'nu'. Poro at rmeril tan woque'n tan chicawe'nu',
na ak'ij ink'ej tan Ryos nin qui na chintx'ixwij ta'n. Na yi wetz
intarey i'tz tan chitxicbaje'nu', nk'e'tz tan chixite'nu'.
9 Ncha'tz qui na waj yi nink cho'cu' tan xtxumle'n yi ntin na
xcon e'chk cart wa'n tan chixo'wse'nu'.

10 Na at e' ẍchixo'lu' yi na cyal yi chin quiw nin na chinjilon tc'u'l yi e'chk cart yi na opon wa'n. Ncha'tz na cyal yi qui'c xac inyol, nin yi qui'c xtxolbil te yi atin ẍchixo'lu'.
11 Poro yi e'a'tz tajwe'n tz'el chitxum tetz yi quil xtx'ixpuj tib chinjilon, na yi ko na xcon quiw yol wa'n tul e'chk cart, ite'n nin quiw yol xconk wa'n yil nopon ẍchixo'lu'.

12 Ncha'tz na waj wal scyeru' yi nk'e'tz ni'cu'n wajtza'kl scyuch' yi coboxa'tz yi ate' ẍchixo'lu', yi e' yi na cyal yi chin tz'aknak cu'n e', na yi e'a'tz chin yab nin e' tu cyajtza'kl. Na na cyal yi e' balaj, poro ntin na xcon yi cyetz cyajtza'kl cya'n tan chima'lal quib squibil quib. Nin ko nicy' nin tu' quitane'n tu cyuch', na tzun cyocsaj quib yi e' balaj. Poro qui'c xtxolbil yi jun ajtza'kla'tz.

13 Ma yi o' ketz nk'e'tz ni'cu'n o' scyuch', na qui na kal ketz yi chin tz'aknak cu'n o'. Ntin na el katxum tetz yi at jun katarey yi ak'ij sketz tan Ryos, nin kol kaban tane'n yi jun katareya'tz slajluchaxk yi ẍe'n kutane'n. Ej nin yi jun katareya'tz i'tz tan chiquiwse'nu'.
14 Ma jalu', yi kopone'n ẍchixo'lu' nk'e'tz icy'e'n nkaban tul tarey junt, na o' yi bajx yi o' opon ẍchixo'lu' tan xtx'olche'n xo'l yi mbi eka'n tan Cristo.
15-16 Yi o' ketz qui na kicy' pok' tul tarey junt. Qui na kal “ketz” te yi ak'un yi na bnix tan junt yaj. Cha'stzun te yi koque'n tan xtxole'n scyeru'. Ej nin yil chiquiwixu' mas lok cho'cu' tan kuch'eye'n tan kabene'n tul junt ama'l tan xtxole'n yi balaj stziblal yi ẍe'n chiclax wunak. Poro yil kaben na kaj kaben ẍchixo'l yi e' yi txe'n cunin quibit, na qui na kaj ljal kak'ej tan yi tak'un junt.

17 Qui na yub kol kal yi chin tz'aknak cunin o' tan kaxcone'n tetz Ryos, ma na mas ba'n tcu'n yi nink kak' kak'ajsbil tetz.
18 At xtxicbaj sketz yi ko Ryos na tzan tan tak'le'n kak'ej, poro yi ko ketz kajtza'kl cuntu' qui'c xtxicbaj sketz.

11

Yi e' yi nk'e'tz e' mero apostl

1 I bin jalu', lok cyak'u' ama'l swetz tan walol mu'ẍ tal intontil scyeru'. Max chic'u'lu' swibaj. Quibite'u' inyol.
2 Nternin na el walma' tan cyoque'nu' tetz balaj. Nin cho'n na saj yi jun wajtza'kla'tz tu Ryos. Nternin na waj yil cho'cu' tetz balaj, na tan in bixewe't chitratu' tu Cristo. Ej nin na waj che' injatxu' tk'ab i' chi na jatxlij jun xun tk'ab chmil. Ej nin yil che' injatxu' tk'ab Cristo, na klo' waj yi chin tz'aknak cu'n e'u', chi tane'n jun xun yi txe'n cunin po'tzaj tib.

3 Poro na chimbisun mu'ẍ tal, na ko tzun xubsij cyajtza'klu' chi banak Eva tan yi lubaj. Na klo' waj yil chipek'u' te Cristo tetz cu'n cyalma'u'.

4 Poro na chimbisun mu'ẍ tal na ja lo' icy' chitxo'be'u' chichusu'n yi e' yi na chitzan tan xtxole'n junt Jesús yi nk'e'tz ni'cu'n tu yi ketz yi katxolnak scyeru'. Lastum yi ja icy' chitxo'be'u' junt jilwutz espíritu, nin qui na cyak'u' ama'l tetz yi mero Espíritu Sant. Lastum yi na chixomu' te junt jilwutz chusu'n nin qui na chixomu' te yi balaj stziblal yi quibitnaku' ske'j.

5 Le wutz wetz wajtza'kl yi nk'e'tz ajnak tzaj yi ink'ej ẍchiwutz yi e' balaj apostla'tz yi chin tz'aknak cu'n e' tane'n ẍchiwutzu'.

6 Bintzi lo', nk'e'tz chusij chint tan jale'n e'chk balaj weltil yol wa'n, poro na el intxum tetz yi mbi na chintzan tan xtxole'n, nin ja lajluchax ẍchiwutzu' yi at wajtza'kl tan cyakil yi e'chk takle'n balaj yi bajnak imbnol ẍchixo'lu'.

7 Na quinin injak jun centaw scyeru' yi xna'ke'n tan xtxole'n yi balaj stziblal Ryos ẍchixo'lu'. Mi ba'n pe' mimban westz nka qui' pe', nin ba'n pe' yi na wocsaj wib juy ntin tan jale'n chik'eju'.

8 Na yi woque'n tan quich'eye'nu' qui'c nin jun centaw cyak'u' swetz, poro cho'n saje'n ẍch'eybil wetz ẍchixo'l cobox cmon creyent yi ate' joylaj.

9 Nin yi atin tzaj ẍchixo'lu', nin yi woque'n wutz pe'm, quinin wak' bis scyeru' tan cyoque'nu' tan wuch'eye'n. Poro yi e' yi e' octz tan wuch'eye'n i'tz yi e' kajwutz aj Macedonia yi e' opontz. Ej nin qui'c nin jun tir yi jajk wak' bis scyeru' tan yi imbambil. Nin ya'tz nin tzimbne'-tz sbne' opon tunintz.

10 Sak ẍchiwutzu' yi jun cu'n na el intxum tetz yi ẍchusu'n Cristo. Nin ncha'tz, jun cu'n quil makx intzi' tan talche'n yi qui'c nin jun tir yi jajk wak' bis scyeru' tan jakle'n ẍch'eybil wetz scyeru'. Ej nin chinxomok te yi jun wajtza'kla'tz yil chimben lakak e'chk luwar cwent Acaya.

11 ¿Na pe' imban yi je'j tan paj yi qui na chimpek' scye'ju'? Qui'. Na sak swutz Ryos yi na chimpek' scye'ju'.

12 Ej nin quil tzintx'ixpuj yi jun wajtza'kl, yi jun wajtza'kla'tz tan qui intz'amol pwok scyeru', na qui na waj wak' ama'l scyetz yi coboxa'tz tan cyalol yi ni'cu'n o' scyuch'.

13 Na nk'e'tz e' mero apostl. E' subul nak. Cyocsa'n tu' quib tetz apostl tetz Cristo.

14 Nin quil che'l yabu' te yi e' yi na cyocsaj quib tetz apostl, na ncha'tz Satanás yi Bayba'n, ba'n na tocsaj tib tetz jun ángel yi cho'n na saj tu Ryos.

15 Ko ya'tz na ban Bayba'n, ite'n nin ẍchibne' yi e' ẍchakum i'. Cyocse' quib chi balaj wunak. Poro tx'aklij chicaws le wi'tzbil k'ejlal. Tul xom quen tu' te yi mbi cu'n mbaj chibnol.

Yi e'chk q'uixc'uj yi tijnak Pawl tan tu' yi i' apostl

16 Ma jalu' e'u' wajwutz, qui na waj yi nink cho'cu' tan xtxumle'n yi in loc, poro ko ya'tz na chitxumu', quibite'u' cobox tal inyol. Na ncha'tz in, na waj lwak' mu'ẍ tal ink'ej chi na chiban yi e' yi na cyocsaj quib tetz balaj apostl.

17 Nk'era'tz tajbil Kajcaw yil kajoy yi ketz kak'ej, na ya'stzun na chiban yi e' yab, poro tajwe'n chinjilon chi jun yab jalcu'n. Na tajwe'n tan wuk'ol mu'ẍ ink'ej.

18 At wi'nin e' yi na cyocsaj quib nim tu yi cyetz cyajtza'kl. Ncha'tz tzun in, swocse' wib nim te yi ẍe'n cu'n wutane'n.

19 Na at e' cyeru' yi na cyalu' yi chin tz'aknak cu'n e'u', poro na cyak'u' ama'l scyetz yi e' wunaka'tz yi na cyocsaj quib nim. Quibite'u' bin cobox weri inyol.

20 Na cyak'u' ama'l scyetz tan cyoque'n tan chicawe'nu'. Wech na ntin na chitzan tan chixile'nu'. Nin na cyak'u' ama'l scyetz tan cyoque'n tetz cyajcawu'. Poro yi e'a'tz na cyocsaj quib nim nin na el xak chitzi'u' cya'n.

21 Tx'ixwil lo' tetz wetz na ya'stzun wetz qui mma'w wa'n.

Yi e'a'tz ja cyocsaj quib nim te yi ẍe'n quitane'n, ncha'tz tzun in, ba'n wocsaj wib chi jun yab tan walol yi ẍe'n wutane'n.

22 Ko na cyal cyetz yi e' aj Israel, ncha'tz in, in aj Israel. Ko na cyal yi e' xonl k'ajtzun Abraham, ncha'tz in, in xonl Abraham.

23 Ko na cyal yi e' ẍchakum Cristo, pyor tzun in wetz, na wi'nin sacte'n ja intij sju' tak'un Kataj. Mpe ni'cu'nk in chi jun yab yi na chitzan tan talche'n e'chk takle'ne'j. Qui'c na ban, na jun cu'n, in ẍchakum Cristo. Na jatix lo' tir yi no'cnakin xetze'. Nin jat lo' tir yi ja chinlo'on tan xicy'xab. Jat lo' tir mu'ẍt qui inquim cyak'un e' incontr.

24 O'ix tir ocnak junak belulaj jique' tz'u'm swe'j cyak'un yi e' intanum judiy yi contr swe'j.

25 Oxix tir chinlo'on cya'n tan tze'. Nin jun tir ja chinc'oxlij tan c'ub. Oxix cu'n barc yi benake' mulk'uj xe a' te yi na chinxon tul. Ej nin at jun tir yi incyaj jun k'ej tu jun ak'bal wi mar.

26 Bajnak inxo'mbel bene'n tzi'n, ej nin jatix nin lo' tir yi txant qui ne'l tan a'. Jatix nin lo' tir ne'l ẍchiwutz alk'om, nin ncha'tz jat nin lo' tir e' oc yi e' wetz intanum tan imbiyle'n. Ncha'tz ite'n nin e' ban yi e' awer nak swe'j. Jatix nin lo' tir yi txant qui nchinlo'on lakak e'chk lmak tnum, nin jatix nin lo' tir yi txant qui nchinlo'on lakak e'chk ama'l yi tz'inunin tu'. Nin jatix nin lo' tir yi txant qui nchinlo'on cyak'un yi e' yi na cyocsaj quib kajwutz.

27 Ja chinje' ja chincu' tan xtxole'n yol Kataj. Nin jatix lo' watl ja inmuc'. Ja inmuc' we'j tu saktzi'. Nin jat lo' tir yi qui jal inwa', nin ja inmuc' che'w, ja inmuc' bu'yil.
28 Ej nin nk'e'tz ntina'tz e'chk bisa'tz at swetz, ma na ncha'tz mas tcunin na chimbisun scye'j yi e' cmon creyent.
29 Na ko at e' cotxcoj, nka at e' yi ja chipakxij, na ok' inc'u'l scye'j, nin na tak' jun chin bis swetz.
30 Cha'stzun te ko tajwe'n tan wocsal wib nim ba'n wocsaj wib nim te e'chk xtxolbila'se'j yi na ẍchaj yi ntin Ryos at tan wuch'eye'n.
31 Sak swutz Ryos, yi Taj Kajcaw Jesucristo, yi jun yi tajwe'n tan kuk'ol kak'ajsbil tetz, yi nk'e'tz wi kak' tu' yi e'chk xtxolbila'se'j yi ja wi't wal scyeru'.
32 Nin sak swutz i' yi mbi imbanak yi atin tzaj Damasco. Na yi gobernador yi bixba'nt tan yi rey Aretas, e' baj cu' wart ta'n tzi'ak e'chk sawanil yi tapij yi at solte'j yi tnum. Na yi tajbil i' i'tz tan intx'amxe'n, nin tan woque'n pres.
33 Poro cho'n wele'n tzaj ojk tul jun wentanu' yi at te yi tapij. Nin tan incwe'n mule'n wuxtx'otx', cho'n incwe'n tzaj tul jun mo'tx. Cha'stzun te wele'n liwr ẍchik'ab yi e' incontra'tz.

12

Yi e'chk xtxolbil yi til Pawl chi tul wutzicy'

1 Poro qui'c na tak' swetz yi in te'n na inyolbej wib. Ma na ba'n tcu'n yil wal scyeru' yi e'chk takle'n yi ẍchajnak tib tzinwutz tan Kajcaw tan jale'n mas wajtza'kl.
2 Na at jun kajwutz yi ajske'n wutz wa'n yi ja el cyajlajix yob yi xa'kle'nix i' jalen le toxi'n tcya'j.* Mi xa'k pe' cyakil tu wankil nka qui' pe', cuquen, qui na wil wetz, ntin Ryos ilon tetz.
3 Ntin tu' na el intxum tetz yi bintzinin, aj ticy'le'n yi juna'tz jalen tcya'j. Mi xa'k pe' tu cyakil yi wankil nka qui' pe', cuquen, ntin Ryos na ilon tetz.
4 Ej nin yi xa'ke'n i' tul yi jun ama'la'tz ja tbit e'chk xtxolbil yi qui'c cu tan yolol i' tetz jun.
5 Swak'e' chik'ej yi e' yi ni'cu'n e' tu yi jun yaja'tz, poro yi in wetz quil wocsaj wib nim te yi mbnix wa'n tan wajtza'kl cuntu'. Ntin swale' yi e'chk xtxolbil yi na ẍchaj yi qui'c inxac.
6 Mpe nink wocsaj wib nim tan talche'n yi in nchimbnon yi e'chk takle'na'tz nk'e'tz in yab na jun cu'n ya'stzun yi mero bintzi. Poro quil wal yi xtxolbila'tz na qui na waj yil cyak' wunak ink'ej tan tu' yi e'chk takle'n yi na wal, ma na mas ba'n tcu'n yi nink cyak' ink'ej tan yi e'chk takle'n balaj yi na quil, nin yi na quibit swe'j.

* **12:2** Yi chitxumu'n yi e' judiy tentz i'tz yi ama'l kale najle't Ryos.

7 Bintzi ja jal wi'nin wajtza'kl tan yi e'chk xtxolbila'tz yi
wilnak. Poro ja jal jun chin yabil swetz yi qui na icy'. Poro
chinch wetz i'tz tan qui wocsal wib nim tu wajtza'kla'tz, na
chin il nin atin cu'nt ta'n. Ni'cu'n chi ik jun ma'cl Satanás yi
Bayba'n, tan makle'n inwutz nin tan inxuxe'n.
8 Oxix tir injak tetz Kataj tan ticy'e'n klo',
9 poro quinin na icy'. Ntin tal Kataj swetz: "Quil cẍbisun tan
ayablil na at nin imbanl tzawe'j. Nin mas tcu'n na lajluchax
yi wetz inchamil tan jun yaj yi ploj, yi qui'c walor, yi qui'c
mas eka'n ta'n," stzun Kataj swetz. Cha'stzun te mas tcunin
na chintzatzin yi na el intxum tetz yi in ploj. Na yi na chin
nachon te yi implojil, ya'stzun yi na oc mas yi porer Cristo tan
wuch'eye'n.
10 Cha'stzun te mas tcunin na chintzatzin yi na chinnachon
te yi implojil, nin yi qui'c inxac. Mas tcunin na chintzatzin
yi na cho'c wunak tan imbuchle'n, nin tan inxo'wse'n. Mas
tcunin na chintzatzin yi na choyintzin wunak swe'j tan tu'
yi in xconsbe'tz Cristo. Mas tcunin na chintzatzin yi na bajij
yi e'chk takle'na'tz swe'j, na na jal mas inchamil yi na chin
nachon te yi qui'c inxac.

Wi'nin na bisun Pawl scye'j yi cmon creyent Corint

11 Poro ni'cu'n in chi jun yab yi na chintzan tan talche'n nin
cyakil yi e'chk xtxolbila'se'j scyeru'. Poro i'tz chipaju', na e'u'
klo' na chitzanu' tan tak'le'n ink'ej. Na el intxum tetz yi qui'c
inxac, poro ilenin nk'e'tz ajnak tzaj ink'ej ẍchiwutz yi e'a'tz yi
na cyocsaj quib wi'tz apostl.
12 Na te yi atin tzaj ẍchixo'lu' ja lajluchax yi in apostl tan tu' yi
at impasens. Nin ja lajluchax yi in apostl tan yi e'chk milawr
tu e'chk balaj xtxolbil yi bnixnak wa'n ẍchixo'lu'.
13 Quib nin na imban ẍchixo'l yi e' mas creyent ite'n nin
na imbana'tz ẍchixo'lu', ntin tu' qui na wak' gast scyeru'.
Chicuye'u' impaj te jun impaltila'tz.
14 Ma jalu', ja wi't txumxij wa'n tan chixajse'nu' junt tir. Nin
yil nopon ya'stzun toxi'n tir wukan tan chixajse'nu'. Ite'n nin
sbne'a's yil nopon junt tir ẍchixo'lu', quil wak' gast scye'ru'.
Na qui na waj tzincambaj jun e'chk takle'n yi at scyuch'u'.
Poro yi wetz wajbil i'tz tan che' incambalu' tan chixcone'nu'
tetz Cristo. Nk'e'tz tajwe'n tan chin quich'eyalu', na nk'era'tz
chimunl yi e' nitxa' tan joyle'n chipu'k yi chitaj, ma na i'tz
chitarey yi e' ajcaw tan joyle'n yi tajwe'n scyetz chinitxajil.
15 Ej nin ya'stzun tzimbne' scye'ju'. Tzinsotzaje' yi wetz yi
colij wa'n tan tak'one'n ba'n scyeru'. Ncha'tz, list in tan wuk'ol
wib tan claxe'n cyalma'u'. Poro lastum yi na quilu' yi mas
cunin na chimpek' scye'ju', pek'e'n chint qui't na chibanu'
swe'j.

16 Ncha'tz at e' ẍchixo'lu' yi na cyal: “Bintzi qui lo' ntak' gast
ske'j, poro chin list nin i' tan kaxile'n.”
17 Poro ¿ẍe'n mimban tan chixile'nu'? Qui'c rmeril.
18 Ncha'tz ja cu' inwutz tetz Tito tan bene'n tan chixajse'nu'.
Nin ja ben inchakol junt kajwutz tan xome'n te'j. ¿E' oc pe' tan
chixile'nu'? Qui' lo'. Na ni'cu'n kajtza'kl tu Tito.
19 Na lo' chitxumu' yi na kacol kib tan yi e'chk yola'se'j yi
na wal scyeru'. Poro qui', ntin tan jale'n k'ej Ryos, ja wal yi
xtxolbila'se'j, nin tan jale'n k'ej Jesucristo. Na yi ketz kajbil
scye'ju', yi e'u' jun c'oloj wajwutz, i'tz tan chiquiwixe'nu' tk'ab
Kataj.
20 Poro na chimbisun mu'ẍ tal, ko tzun nk'e'tz ba'n ate'tu'
yil nopon tan chixajse'nu'. Or bin quilu', na ko tzun takle'n
bi' at ẍchixo'lu' jepon intx'ixpul wajtza'kl scye'ju'. Nin or
quilu' ko tzun at oyintzi' ẍchixo'lu'; ko tzun at chi'ch c'u'lal;
ko tzun at cyakal mak'mal; ko tzun ntin na chitzan lenu' tan
joyle'n yi cyajbilu'. Or quilu' ko tzun ntin na chitzanu' tan
telse'n chik'eju' squibil quibu'; ko tzun ntin na chitzanu' tan
ẍchaq'ue'n yol; ko tzun at e' ẍchixo'lu' yi na cyocsaj quib nim tu
cyajtza'kl; ko tzun qui'c nin jik'bil wutz quitane'nu'.
21 Or quilu' na yil nopon tan chixajse'nu' qui na waj yil tz'el
intx'ix cyanu' swutz Ryos. Ncha'tz chimbisunk ko tzun ljal
cobox ẍchixo'lu' yi qui na chibisun tan quil, yi txe'n chitx'ixpuj
yi cyajtza'kl cachi' yi cy'a'n cya'n. Na at lo' aj xna'ninl tu aj
yajinl ẍchixo'lu', scyuch' yi e' yi bich cuntunin na chiban.

13

Stzajsbil wi' yol Pawl

1 Ma yil nopon ẍchixo'lu', ya'stzun yi toxi'n tir wukantz tan
chixajse'nu'. Ej nin yil no'c tan pujle'n chixo'lu', tzinjake' cob
nka ox stiw tan lajluchaxe'n yi ko bintzi nka qui' cyakil yi
e'chk yol yi na tzan.
2 Yi ca'p tir yi xna'ke'n tan chixajse'nu' in no'c tan chi-
makle'n yi e' yi nsken chijuch quil. Ite'n nin na chintzan tan
banle'n jalcu'n, mpe quibink ẍchixo'lu'. Yil nopon, swak'e'
chicaws yi e' yi na chitzan tan juchle'n quil.
3 Slajluchaxk ẍchiwutzu' yi jun cu'n na chinxcon tan Cristo
tan talche'n yi tetz tajbil. Yi Cristo nk'e'tz alcawe't, ma na chin
cham nin i', nin stk'e' chicaws cyakil yi e' yi at chipaj.
4 Bintzi qui'c ẍchamil wankil Cristo yi quime'n swutz
pasyon, poro itz' i' jalu', nin chin cham nin i' tan porer Kataj
Ryos. Ncha'tz o' ketz, ploj yi kawankil poro yil ko'c tan
chibanle'n tane'nu' sjalok kachamil tan porer Kataj.
5 Chitxume'u' bin cyajtza'klu' ẍchijunalenu', yi ko jun cu'n
k'uklij chic'u'lu' te Ryos nka qui'. Chima'le'u' cyajtza'klu'

ẍchijunalenu'. ¿Qui ptzun lo' chixcye'u' tan xtxumle'n yi ko najlij Cristo te cyalma'u' nka qui'? ¿Nka chitzi' tuwu', chiplaj tuwu' na cyocsaj quibu' tetz creyent?

6 Poro elnak chitxumu' tetz yi ketz nk'e'tz kawutz tu' kaplaj tu' na kocsaj ketz.

7 Poro ilenin na katzan tan nachle'n Kataj squibu' tan qui chibanolu' e'chk takle'n cachi'. Nin yi na kanach Kataj squibu' tan cyoque'nu' tetz balaj, nk'e'tz ik ketz kak'ej na katzan tan joyle'n, ma na yi ketz kajbil i'tz yi nink cho'cu' tetz balaj. Mpe nink cyalu' yi qui'c kaxac, quil kamakxij tan nachle'n Kataj squibu'.

8 Na qui'c rmeril yi nink ko'c ketz tan xite'n tajtza'kl jun yi na xom te yi bintzi, ma na yi ketz kajbil i'tz tan chitxicbaje'nu'.

9 Nin skatzatzink kol chiquiwixu'. Qui'c na ban kol cyal wunak yi o' cotxcoj. Cha'stzun te ilenin na kanach Kataj squibu' tan cyoque'nu' tetz tz'aknak cu'n.

10 Nin na chintzan tan stz'ibe'n nin yi e'chk xtxolbila'se'j scyeru' yi ntaxk nopon tan chixajse'nu', na yil nopon qui na waj tzinxconsaj quiw yol. Ma na ntin na waj lxcon yi e'chk ca'wl yi ak'ij swetz tan Kajcaw Jesucristo tan chitxicbaje'nu', nk'e'tz tan chixite'nu'.

Wi'tzbil yol

11 I bin jalu' e'u' wajwutz, quil tu' quibu'. Chijoye'u' puntil tan cyoque'nu' tetz tz'aknak cu'n. Max chic'u'lu' te cobox inyol yi mben intz'ibal tul yi carte'j. Junit sban chitxumu'nu'. Lok jal yi tzatzin paz ẍchixo'lu'. Ej nin lok najan Kataj Ryos scye'ju', yi Ryosa'tz yi na ak'on lok' ib tu tzatzin paz sketz.

12 Chik'ajlaj quibu' squibil quibu'.

13 Nin cyakil yi e' kajwutz yi ate' tzone'j na chitzan tan talche'n nin jun yos scyeru'.

14 Tak' tzaj bin Kajcaw Jesucristo yi banl talma' squibu'. Lok jal mas lok' ib ẍchixo'lu' tu Ryos. Nin lok jal mas tzatzin paz ẍchixo'lu' tan porer yi Espíritu Sant. Amén.

YI CART YI BEN STZ'IBAL PAWL SCYETZ YI E' AJ GALACIA

Xe'tzbil yol Pawl

1 I bin jalu' e'u' wajwutz, in Pawl. Chakij chin tan Kataj Ryos,
nin bixba'n chint ta'n tetz jun mero apostl. Na nk'e'tz jun wu-
nak nchin chakon tzaj, nin nk'e'tz jun wunak nchinbixban,
ma na i'tz Jesucristo yi jun yi itz'ij junt tir ẍchixo'l alma' tan
porer Kataj.
2 Ej nin yi in wetz, scyuch' e' kajwutz yi ate' swe'j, na katzan
tan stz'ibe'n nin yi carte'j scyeru' yi e'u' yi najlche'u' lakak
e'chk ama'l cwent Galacia.
3 Tak' tzaj Kataj Ryos tu Kajcaw Jesucristo yi banl tu tzatzin
paz squibu'.
4 Yi Jesucristoja'tz yi na wal nin scyeru', ya'stzun yi jun yi
ntak' tib tk'ab quimichil tan ẍchojle'n kil, nin tan kelse'n tk'ab
yi ilc'ol. Ya'stzun tulejtz na ya'stzun tajbil Kataj Ryos.
5 Kak'e' bin kak'ajsbil tetz, tetz ben k'ej ben sak. Amén.

Qui'c junt chusu'n yi nink kaclax ta'n

6 Ma jalu' e'u' wajwutz, wi'nin na ne'l yab scye'ju' yi jalcunin
tzan cyaje'n cyen quilolu' Ryos. Wech i' e' moxon tzaju' tan
yi banl talma' Cristo. Poro lastum yi tzan chixome'nu' te junt
jilwutz chusu'n tan chicolpe'n klo'u'.
7 Poro iẍkaj at tzunk junt chusu'n yi ba'n kaclax ta'n. I tu na
at e' ẍchixo'lu' yi na chitzan tan chixuxe'nu', nin tan po'tze'n yi
ẍchusu'n Cristo.
8 Poro swale' nin jun cyajtza'klu', kol tz'oc jun tan xtxole'n
junt jilwutz chusu'n tan chiclaxe'nu', nin ko qui na xom te yi
chusu'n yi ja wi't katxol scyeru', tz'ocopon Ryos tan cawse'n
yi juna'tz. Nin sotzel wutz sbne'. Mpe ink no'c tan xtxole'n
junt jilwutz chusu'n, quil cyocsaju' na ko ya'tz tzimban, Ryos
tz'ak'onk incaws tan insotze'n. Ej nin yi nink tz'opon tzaj jun
ángel tcya'j tan xtxole'n junt jilwutz chusu'n, quil cyocsaju', na
scawsok tera'tz tan Ryos.
9 Walnak nin jun tir scyeru', nin swale' nin junt tir: Ko at
jun tz'oc tan xtxole'n junt jilwutz chusu'n yi qui xomij te yi
chusu'n yi ja wi't quibitu', quil cyocsaju', na scawsok tera'tz
tan Ryos.
10 Yi xtxolbila'se'j yi na chintzan tan talche'n nin scyeru',
nk'e'tz yi ik tan cyak'olu' ink'ej, ma na i'tz tan tk'ol Ryos ink'ej.
Iẍkaj ya'stzun wajbil tan cyak'ol alchok jilwutz wunakil ink'ej.
Na yi najk chintzan tan joyle'n ink'ej ẍchiwutz wunak, nk'e'tz
tzunk klo' in jun ẍchakum Cristo.

Nk'e'tz wunak txumul tetz yi ẍchusu'n Pawl

11 Ma jalu' e'u' wajwutz, quil cyocsaju' junt chusu'n yi apart.
Na yi chusu'n yi intxolnak scyeru', nk'e'tz wunak tu' txumul
tetz, ma na kawutzile'n cu'n Jesucristo.
12 Na nk'e'tz cho'nk wital scyetz wunak, nin cya'l jun mmo'c
tan inchusle'n te'j, ma na ntin Cristo a'lon swetz.
13 Na bita'nt cyanu' yi ẍe'n cu'n wutane'n sajle'n tan banle'n
tane'n yi ketz kacstumbr yi o' judiy. Ej nin bita'nt cyanu' yi
chin cham nin in sajle'n tan chibuchle'n yi e' yi e' xom te
Cristo. Na yi wajbil sajle'n i'tz tan cyele'n cu'n klo' swutz.
14 Ncha'tz yi atin tzaj tan banle'n tane'n kacstumbr yi o' ketz
yi o' judiy, ntin cu'n in at inẍc'atnakil ẍchiwutz yi e' mas wuch'
te yi jun tiempa'tz.
15 Poro bixba'n chint tan Ryos yi ntaxk nu'l itz'ok tan inx-
cone'n tetz i'. Na tan tu' yi banl talma' i' ja chin je' xtxa'ol.
16 Ej nin yi tpone'n yi k'ejlal tan inxcone'n tetz, ja ẍchaj yi
tetz Cy'ajl swetz. Ya'stzun tulejtz na yi tajbil i' i'tz tan imbene'n
tan xtxole'n yi balaj stziblal tetz Cristo scyetz yi e' yi nk'e'tz e'
judiy. Yi wi't ẍchajol tib Jesucristo tzinwutz cya'l nin inxna'ke't
tan jakle'n tkanil wajtza'kl.
17 Ncha'tz quinin nxna'k tan jakle'n wajtza'kl scyetz yi e'
apostl yi ate' Jerusalén. Ma na cho'n xna'ke'n tul jun ama'l
tz'inunin tu' cwent Arabia. Ej nin yi wele'n tzaj Arabia, cho'n
wupone'nt junt tir le tnum Damasco.
18 Ma yi tele'n ox yob kalena's tzun xna'ke'ntz Jerusalén tan
yol tu kajwutz Lu'. O'laj k'ej nna'tijtz tuch'.
19 Poro quinin wil chiwutz yi e' mas apostl ntin cu'n Jacow
yi titz'un Kajcaw Jesucristo.
20 Ej nin sak swutz Ryos yi bintzi yi yol yi na wal nin scyeru'.
Nk'e'tz wi wak' tu'.
21 Ej itzun bantz yi ticy'e'n pone'n yi cobox k'eja'tz wa'n,
cho'n tzun xna'ke'n lakak e'chk ama'l cwent Siria, nin tul
e'chk ama'l cwent Cilicia.
22 Ma yi e' cmon creyent yi najlche' lakak e'chk ama'l cwent
Judea, quinin cyajskej inwutz.
23 Ntin tu' intziblal nsken quibit. Ej nin yi intziblal yi nsken
quibit i'tz: "Yi jun aj xitunl yi ocnak tan kaxite'n, na tzan i' jalu'
tan xtxole'n yi balaj stziblal te yi jun yi ja k'uke' ketz kac'u'l te'j.
Wech na ocnak i' tan xite'n yi kachusu'n," che'ch.
24 Yi quibital yi jun xtxolbila'tz, nin e' octz tan tak'le'n
chik'ajsbil swutz Ryos.

2

Qui'c paltil yi ẍchusu'n Pawl ẍchiwutz yi e' mas apostl

1 Ma yi tele'n cyajlajt yob, nintzun imben junt tirtz
Jerusalén. Xomche' Bernabé tu Tito swe'j.
2 Ja xna'k Jerusalén, na nin ẍchaj Ryos swetz yi ya'stzun
tajbil i' tan imbene'n. Ma yi wupone'n, bixe' jun katxumu'n
ntin scyuch' yi e' wi' banl wi' yi chin tz'aknak cu'n e'. Ej nin
yi koque'n tan yol, ja no'c tan xtx'olche'n xo'l yi chusu'n yi
na intxol scyetz yi e' yi nk'e'tz e' judiy. Ya'stzun wulejtz tan
ma'le'n yi inchusu'n yi ko ba'n nka qui'. Na lastum ko qui'c
xtxolbil.
3 Ej nin xomij yi kajwutz Tito swe'j. Nk'e'tz judiy i' poro
quinin cyal yi tajwe'n tan banle'n circuncidar i'. Cha'stzun te
ja lajluchax yi ba'n atit inchusu'n.
4 Poro tc'u'l yi jun katxumu'na'tz yi oc, at cobox yi cyocsaj
quib tetz creyent. Poro quinin xom chiwi' te ketz katxumu'n,
na yi cyetz cyajbil i'tz tan kabnol tane'n yi ley. E' octz skaxo'l
tan ma'le'n tu' yi kachusu'n, yi ja ke'l liwr tk'ab yi ley nin yi
qui tajwe'n tan kaje'n pone'n te jun c'oloj ca'wl na ja wi't ko'c
tk'ab Cristo. Yi cyetz cyajbil i'tz yi nink ko'c pres jak' ca'wl yi
ley.
5 Poro quinin kak' ama'l scyetz. Na yi ketz kajbil i'tz yi qui't
cabej chic'u'lu' te yi balaj stziblal yi ja wi't quibitu'.
6 Inti yi e' wi' banl wi'a'tz, quinin jal paltil inchusu'n cya'n.
Poro qui'c wetz scyuch' yi ko e' balaj bajxom nka qui', na qui
na tzan Ryos tan xtxumle'n yi mbi eka'n tan jun yaj. Ntina'tz
na tzan Ryos tan tilwe'n yi mbi na icy' tkac'u'l.
7 Poro yi e'a'tz ja tzunk cyal junt ac'aj chusu'n swetz, qui'.
Poro ntina'tz mbantz i'tz yi ja el chitxum tetz yi Ryos nchin
bixba'n tan intxolil yi balaj stziblal scyetz yi e' yi nk'e'tz e'
judiy, chi yi mban Lu' tan Ryos tan xtxole'n yi balaj stziblal
scyetz yi e' judiy.
8 Na Ryos ocsan Lu' tetz jun apostl tan xtxole'n yi balaj
stziblal scyetz yi e' judiy, nin ite'n nin mban Ryos swe'j. Na
ja no'c ta'n tetz jun apostl tan xtxole'n scyetz yi e' yi nk'e'tz e'
judiy.
9 Inti Jacow tu Lu' tu Wa'n, yi e' cu'n aj xetze'l tane'n
tan xicyle'n yi cmon creyent Jerusalén, yi me'l chitxum tetz
yi Ryos mak'on ink'ej tan txoli'n ninin cyak' chik'ab swetz.
Bixewe'n tzuntz cyak'un tan kabene'n ketz tu Bernabé tan
xtxole'n yi yol Kataj scyetz yi e' yi nk'e'tz e' judiy, ma yi e' cyetz
bixewe'n tzuntz cyak'un tan chibene'n tan ak'un ẍchixo'l yi e'
judiy.
10 Ntina'tz cyal sketz yi tajwe'n tan che' kuch'eyal yi e'
meba', poro ya'stzun na katzan tan banle'n sajle'n tunintz.

Yi toque'n Pawl tan makle'n wutz Lu' Antioquía

11 Itzun bantz te yi atin tzaj le tnum Antioquía, nin opon
kajwutz Lu' tan chixajse'n yi e' cmon creyenta'tz. Poro nin
no'c tan makle'n wutz i' ẍchiwutz cyakil kajwutz, na tech cu'n
tib yi apart tajtza'kl.
12 Na yi ntaxk chu'l coboxt kajwutz yi e' saj ẍchakol
kawutzile'n Jacow, nternin tzatzin Lu' yi nwan scyuch' yi e'
kajwutz yi nk'e'tz e' judiy. Poro yi cyule'n yi coboxa'tz, qui't
wan i' scye'j, na nin xob i' scyetz tan paj yi na cyal yi tajwe'n
tan baje'n circuncidar jun yaj yi ko na taj tz'oc tk'ab Ryos.
13 Ncha'tz yi e' mas kajwutz judiy, yi najlche'-tz Antioquía, ja
chixom te tajtza'kl Lu'. Wech na elnak chitxum tetz yi nk'e'tz
tajwe'n yi circuncisión. Poro ncha'tz Bernabé, nin xom nint
tajtza'kl scye'j.
14 Poro yi wilol yi quinin xom Lu' te yi xe' yi balaj stziblal,
nintzun wal cobox yol tetz ẍchiwutz cunin cyakil yi cmon
creyenta'tz. Je tzun waltze'j: "I bin jalu' ta' Lu', o' judiy
tuch'u' nin ilenin ja kawan scyuch' yi e' kajwutz yi nk'e'tz e'
judiy. ¿Nxac tzun qui na wanu' scyuch' jalu' nin na tzanu'
tan talche'n jalu' yi quil chiclax ko quil chixom te ketz kacs-
tumbr?"

Cyakil cu'n wunak na chiclax tan tu' yi na k'uke' chic'u'l

15 "Yi o' ketz tuch'u' ta' Lu', o' mero judiy, na e' mero judiy
yi e' kataj katxu'. Nin nk'e'tz o' pajol ca'wl chi quitane'n yi e'
awer nak.
16 Poro yi jalu' na el katxum tetz yi cya'l nin jun yi nink ljal
balajil swutz Ryos tan tu' yi na buch tib tan banle'n tane'n yi
e'chk cstumbr yi na tal yi ley Moisés. Cha'stzun te yi o' ketz yi
o' judiy, ja k'uke' kac'u'l te Jesucristo. Ya'stzun kulejtz na ja el
katxum tetz yi quil jal kabalajil swutz Ryos tan tu' yil kaban
tane'n yi e'chk cstumbra'tz, ma na ntin kol k'uke' kac'u'l te
Jesucristo. Na quil jal balajil jun yaj swutz Ryos tan tu' yi na
buch tib tan banle'n tane'n yi e'chk cstumbr tetz yi ley Moisés.
17 "I bin jalu', yi o' ketz tuch'u' ta' Lu', o' judiy nin ja jal
kabalajil swutz Ryos tan tu' yi ja k'uke' kac'u'l te Jesucristo.
Ej nin tan tu' yi ya'tz nkaban o' pajol ca'wl tane'n ẍchiwutz e'
kataj. Poro ¿na pe' elepont yi xtxolbile'j yi tan tu' yi na k'uke'
kac'u'l te Jesucristo ja kajuch kil? Qui'.
18 Na yi nink k'uke' inc'u'l junt tir te jun xtxolbil yi nsken
wal yi qui'c xac ẍchajonk tzuntz yi jun cu'n in pajol ca'wl.
19 Poro te yi xomnakin te yi jun leya'tz ja lajluchax tzinwutz
yi qui'c rmeril tan inclaxe'n ta'n. Cha'stzun te ja chinquim
tane'n swutz yi jun leya'tz, bantz incambal wutz'ajbil te Ryos.
20 Na yi quime'n Cristo swutz pasyon, ni'cu'n yi jajk chin-
quim wetz. Cha'stzun te nk'e'tz inchuc na incaw wib jalu', ma
na Cristo na cawun swe'j, na cho'n najlij i' swe'j. Xomij i' tan

inxicyle'n. Na yi jun tal ẍutuj Cy'ajl Ryos yi cho'n k'uklij inc'u'l te'j, ya'stzun yi jun yi na tzan tan wuch'eye'n. Wi'nin na pek' i' swe'j, na ja tak' tib tk'ab quimichil tetz inxel.

21 Cha'stzun te qui na waj yi qui'k tzintz'am yi na tzan Ryos tan toye'n swetz, na qui'c rmeril tan jale'n balajil jun yaj swutz Ryos tan tu' yi na buch tib tan banle'n tane'n yi ley Moisésa'tz. Yi ya'tzk, ¿mbi tzun klo' xac yi nquim Cristo swutz pasyon?

3

Ba'n lko'c tetz nitxajil Ryos kol kocsaj cunin

1 E'u' wajwutz aj Galacia, chin juntlen nin cyajtza'klu'. ¿Na' njuclun quen yi jun yab ajtza'kla'tz le chiwi'u'? ¿Mbi tzuntz yi qui na chixomu' te ketz kachusu'n yi bintzinin tetz? Na ja lajluchax ẍchiwutzu' yi mbi eka'n tan yi quimichil yi ban Jesucristo swutz pasyon.

2 Poro ntin na waj lwal jun xtxolbil scyeru'. Quinin mak'lij yi Espíritu Sant scyeru' tan tu' yi jajk chijeponu' te jun c'oloj ca'wl, poro ja ak'lij yi Espíritu Sant scyeru' tan tu' yi ja cyocsaju' yi chusu'n yi txolij scyeru'.

3 Poro chin juntlen nin cyajtza'klu' jalu', na le wutz cyeru' cyajtza'klu' chocoponu' tetz balaj tan tu' yi na chitzanu' tan banle'n tane'n yi e'chk cstumbr tetz yi ley Moisés. Wech le xe'tzbil tzaj ntin ja k'uke' chic'u'lu' te yi porer yi Espíritu Sant.

4 Nin cyakil yi e'chk q'uixc'uj yi icy'nak pon cyanu', qui'c ltak' scyeru' ko k'uklij chic'u'lu' te ley Moisés. Poro e'u' wajwutz, nk'e'tz tan cha'tz tu'k nchitiju' q'uixc'uja'tz.

Snajank yi Espíritu Sant ske'j kol kocsaj cunin

5 Nin ¿i pe' tan tu' yi na chitzanu' tan banle'n tane'n yi e'chk cstumbr tetz yi ley Moisés yi ntak' wit Ryos yi Espíritu Sant scyeru'? Qui'. Nin ¿i pe' tan paj yi nchixomu' te yi ley Moisés mbnixe't e'chk milawr ẍchixo'lu'? Qui'. Nk'era'tz puntil. Na ja tak' Ryos yi Espíritu Sant scyeru' nin ja bnix e'chk milawra'tz ẍchixo'lu' tan tu' yi ncyocsaju' yi xtxolbil yi nquibitu'.

6 Na ya'stzun banak Abraham, ntin tocsaj yi yol Ryos. Ej nin tan tu' yi tocsal yi jun yola'tz ja jal balajil i' swutz Ryos.*

7 Yi ko ya'tz banak Abraham, elk bin chitxumu' tetz: Yi e' yi nternin na k'uke' chic'u'l te Ryos chi banak Abraham, ya'stzun yi e' yi na cho'c tetz mero xonl i' tane'n.

8 Na, tan yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen le tu'j Kataj na el katxum tetz, yi e' yi nk'e'tz e' judiy, sjalok chibalajil swutz Ryos ko ntin lcyocsaj yi yol Ryos. Na talnak i' jun balaj xtxolbil tetz

* **3:6** Gn 15.6.

Abraham: “Tan aẍ lwak'wit imbanl squibaj cyakil jilwutz wunak.”†

9 Yi na elepont yi jun xtxolbila'tz i'tz yi sjalok chibanl cyakil yi e' yil cyocsaj cunin yol Ryos, chi banak Abraham.

10 Ncha'tz tz'ak'lok chicaws cyakil yi e' yi na cyocsaj yi sjalok chibalajil tan tu' yi na chixom te e'chk cstumbr tetz yi ley Moisés. Na tz'iba'nt cyen: “Alchok scyetz yi qui na jepon tan banle'n tane'n cyakil yi e'chk cstumbr yi tz'iba'nt cyen le ley Moisés, banij tetz cawsa'tz.”‡

11 Na quil jal kabalajil swutz Ryos tan tu' yi na kabuch kib tan banle'n tane'n yi e'chk leya'tz, na at jun xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi na tal: “Sjalok quitz'ajbil yi e' balaj wunak tan tu' yi na k'uke' chic'u'l te Ryos.”§

12 Poro apart na tal yi ley Moisés, na qui na tal yi tajwe'n tan k'ukewe'n kac'u'l, ma na na tal: “Yi e' yil chijepon tan banle'n tane'n, ya'stzun yi e' yi ẍchicambaje' yi quitz'ajbil.”*

13 Poro tan paj yi cya'l jun nak jepon tan banle'n tane'n cyakil e'chk ca'wla'tz, banijt chicaws. Poro Cristo nko' colon tk'ab yi jun kacawsa'tz yi tx'aklij skawutz, na i' ntijon yi kacaws. Nin bintzinin yi xtxolbile'j, na at jun xtxolbil yi tz'iba'nt cyen le tu'j Kataj yi na tal: “Ẍche' cawse' Ryos cyakil yi e' yi na chiquim swutz jun pasyon.”†

14 Ej nin ya'stzun ntulej Ryos Jesucristo, bantz ketzal ketz yi banl yi suknak tetz Abraham tentz. Ncha'tz suknak i' yi Espíritu Sant nin ba'n lketzaj kol k'uke' kac'u'l te'j.

Quinin xcye' yi ley Moisés tan xite'n yi yol Ryos yi suknak tetz Abraham

15 Ma jalu', e'u' wajwutz, swale' jun elsawutzil scyeru' yi chin sensiy nin, yi ilenin na kil. Yi na bnix jun u'j tan jun yaj tetz quiwel jun yol, nin na cu' cyen wi k'ab te'j, qui'c rmeril tan cwe'n xitul.

16 Ncha'tz tzun tane'n yi xtxolbil yi bixba'nt tan Ryos tu Abraham. Na at e'chk oy yi suki'nt tan Kataj Ryos tetz Abraham scyuch' yi e' xonl. Poro qui na tal yol Kataj yi tan tu'k e' xonl Abraham ya'stzunk tz'ak'le't yi oya'tz, poro na tal yi tan tu' jun xonl Abraham tz'ak'le't yi oya'tz. Nin i'tz yi Cristo.

17 Poro yi xe' yi chusu'n yi na waj tz'el chitxumu' tetz i'tz: At jun xtxolbil yi talnak Ryos tetz Abraham nin qui'c rmeril tan xite'n. Ncha'tz qui'c rmeril tan toque'n yi ley Moisés tan xite'n, na nsken el cyaj cient tu junaklaj yob yi sukil Kataj yi jun oya'tz tetz Abraham yi tak'le'n yi ley tetz Moisés. Cha'stzun te, qui'c rmeril tan toque'n yi ley Moisés tan xite'n yi xtxolbil yi alijt cyen tan Kataj tetz Abraham.

† **3:8** Gn 12.3. ‡ **3:10** Dt 27.26. § **3:11** Hab 2.4. * **3:12** Lv 18.5. † **3:13** Dt 21.23.

18 Na kol kal yi tajwe'n tan kaje'n pone'n te yi ca'wl yi ak'lij
tetz Moisés, qui'c tzun klo' xac yi yol yi alijt cyen tan Ryos
tetz Abraham. Poro nk'era'tz puntil, na suknak Kataj Ryos yi
oya'tz, nin nk'e'tz tajwe'n tan bnol Abraham jun e'chk takle'n
tan cambal.

Yi mbi eka'n tan yi ley Moisés

19 I bin jalu' e'u' wajwutz, ko ya'tz bintzi, ¿mbi tzun eka'ntz
tan ley Moisés? Je puntile'j: Tzantzaj tlen saj tk'ol Ryos yi e'chk
leya'tz tan ẍchajle'n yi at kapaltil. Ak'lij yi leya'tz, poro ntin
tetz cobox ntzi' k'ej, jalen yi tulake'n yi jun xonl Abraham tan
toye'n yi jun oya'tz sketz yi alijt cyen tan Ryos. Ej nin yi tk'ol
Ryos yi leya'tz tetz Moisés ntin ja xcon jun ángel ta'n. Ej nin
ncha'tz xconak Moisés tan xtx'olche'n xo'l yi jun leya'tz.

20 Poro yi sukil i' yi oy tetz Abraham, quinin xcon jun yolol
ta'n, nka jun elsanl stzi' i'. Ma na wutzile'n cu'n Ryos bixban
yi jun trata'tz. Cha'stzun te at mas k'ej yi suknak Ryos tetz
Abraham tu yi tetz xonl swutz yi ley yi ak'lij tetz Moisés.

21 Ma jalu' e'u' wajwutz ja bin ko'c tan xtx'ajle'n te yi mbi
eka'n tan yi ley Moisés tu yi yol yi alijt cyen tan Kataj tetz
Abraham. Iẍkaj na tzunk chintzan tan talche'n yi najk tzan yi
ley Moisés tan xite'n yi yol yi alijt cyen tan Kataj, na ba'n atit.
Qui'c rmeril yi nink chixit quib squibil quib, na at len eka'n
cya'n. Apart yi eka'n tan yi ley Moisés, nin apart yi eka'n tan
yi yol yi alijt cyen tan Kataj tetz Abraham. Poro qui'c nin jun
jilwutz ley yi nink jal kutz'ajbil ta'n. Yi ya'tzk, ja klo' jal balajil
jun yaj tan tu' yi mo'c il tan banle'n tane'n.

22 Poro qui', na yi yol Kataj yi tz'iba'nt cyen na tal yi cyakil
wunak e' cu'n pres tk'ab yi ilc'ol. Poro alchok scyetz yi e' yil
cyocsaj yi yol yi alijt cyen tan Ryos, nin kol k'uke' chic'u'l te
Jesucristo, ẍchicambok cyera'tz te yi jun oya'tz yi suki'nt tan
Ryos.

23 Na yi sajle'n yi ley Moisés ya'stzun makol kawutz tan qui
kabene'n tul il. Makij cho' ta'n jalen cu'n yi lajluchaxe'n yi
xtxolbil skawutz yi at rmeril tan jale'n kabalajil swutz Ryos
tan tu' yil k'uke' kac'u'l.

24 Na yi ley Moisés ni'cu'n banak te'tz chi jun q'uicy'lom
nitxa'. Na xconak tan makle'n kawutz jalen cu'n tulake'n
Cristo.

25 Nin yi k'ukewe'n kac'u'l te Cristo, ja jal kabalajil swutz
Ryos. Cha'stzun te nk'e'tz tajwe'n jun q'uicy'lom ketz jalu'.

O' mero xonl Abraham

26 Tan tu' yi nkocsaj yi yol yi alijt tan Kataj Ryos, ja ko'c tetz
me'l cy'ajl i', na ja kok'bej kib tu Cristo.

27 Ncha'tz yi je'nle'n a' tkawi', ja lajluchax yi xomcho' te
Cristo.

28 Qui'c na ban ko o' judiy, nka nk'e'tz o' judiy. Qui'c na ban yi ko o' esclaw nka qui'. Nin qui'c na ban yi ko yaj nka xna'n, na cyakil cu'n o' junit o' tu Cristo.
29 Ncha'tz yi ko junit o' tu Cristo, ni'cu'n chi o'-k xonl Abraham. Ej nin yi ko o' xonl i', skacambok te yi oy yi suknak Kataj tetz.

4

1 Je junt elsawutzile'j tan lajluchaxe'n yi xtxolbila'tz ẍchiwutzu': Katxume' jun nitxa' yi suk yi taj jun herens tetz. Poro yi quime'n yi taj nin yi ntaxk jatxlij yi herens tetz, ni'cu'n i' tu jun esclaw yi qui'c mebi'l, na txe'n jatxlij yi mebi'l tetz.
2 Na at q'uicy'lom tetz. Cha'stzun te qui'c rmeril tan cawune'n i' tibaj yi herens yi suki'nt tetz na apart yi ca'wl tetz jalen cu'n tz'opon yi tiemp yi bixba'nt tan yi taj tan jatxol tetz.
3 Ni'cu'n banako' ketz. O' esclaw banak jak' ca'wl e'chk kacstumbr.
4 Poro yi je'n pon tampuj yi tiemp yi bixba'nt tan Kataj Ryos, nin saj ẍchakol yi jun tal ẍutuj Cy'ajl tzone'j wi munt tan kelse'n liwr tk'ab e'chk leya'tz. Cho'n mitz'ij te jun xun. Nin judiy i' yi titz'e'n. Nin xom i' te ketz kacstumbr.
5 Ya'stzun tulejtz bantz kele'n liwr jak' ca'wl e'chk leya'tz, nin tan koque'n ta'n tetz mero me'l cy'ajl Ryos.

6 Tan lajluchaxe'n yi bintzinin o' me'l cy'ajl i', nin saj ẍchakol yi Espíritu yi Cy'ajl tan najewe'n te kalma'. Ej nin yi jun Espírituja'tz yi at te kalma' ilenin na tal: “Ta',” tetz Ryos.
7 Tan yi xtxolbila'se'j na elepont yi o' mero me'l cy'ajl Ryos. Nk'e'tz o' esclaw. Nin tan tu' yi o' me'l cy'ajl Ryos, nin tan tu' mbi cu'n banak Cristo stk'e' Ryos yi jun herensa'tz sketz yi suki'nt ta'n.

Yi bisune'n Pawl scye'j e' creyent

8 Ma jalu', je junt xtxolbile'j yi swale' nin scyeru': Yi ntaxk jal Ryos cyanu', tz'amij che'u' cyak'un chiryosilu'. Poro iẍkaj itz' tzunk e'.
9 Poro ja wi't che'lu' liwr ẍchik'ab, na ja jal Ryos cyanu'. Poro yi mero puntil i'tz yi ja chijalu' tan Ryos. Ej nin ko e'u' tetz Ryos jalu', ¿nxac na cyaju' cho'cu' junt tir jak' ca'wl yi e'chk xtxolbila'tz yi qui'c eka'n ta'n?
10 Lastum e'u' na na chixomu' tan ticy'se'n e'chk k'ej chi tane'n yi na jal yi ne'ẍ xaw tu e'chk xeyob, nka alchok k'ejil yi xan ẍchiwutz yi e' judiy.
11 Cha'stzun te wi'nin na chimbisun na qui cunin batz qui'c jamel wukan yi xna'ke'n tan xtxole'n yol Kataj scyeru'.

12 E'u' wajwutz, max chic'u'lu'. Pakxok tzaj cyajtza'klu' chi mimban wetz. Chicyajscyenu' e'chk cstumbra'tz. Ncha'tz

chinachonku' te'j yi atin tzaj ẍchixo'lu' qui'c nchin cyuleju' poro yi jalu' na chitzanu' tan tak'le'n bis swetz.

13 Sak cu'n ẍchiwutzu' yi i'tz yi tan paj tu' yabil yi wupone'n tan xtxole'n yol Kataj ẍchixo'lu'.

14 Nin yi jun yabila'tz chin xo'wbil nin ban ẍchiwutzu', poro ilenin cyak'u' ama'l swetz. Nin cyak'u' weri ink'ej chi ink jun ángel nka chi ink Jesucristo.

15 ¿Ẍe'n tzun nxit yi jun balaj cyajtza'klu'a'tz? Wech na chumbalaj nin e'u' yi xna'ke'n scye'ju'. Jalt nink tan tele'n tzaj quicy'alu' chiwutzu' tan toque'n tetz xel yi wetz inwutz.

16 Ma jalu', tan tu' yi na chintzan tan xtxole'n yi bintzi scyeru', in chicontru' tane'n ẍchiwutzu'.

17 Yi e' subulnaka'tz, nternin na chitzan tan chimoxe'nu', poro nk'e'tz tan jale'n chibanlu', ma na yi cyetz cyajbil i'tz yi nink chijatxlen quibu' ske'j tan chixome'nu' scye'j.

18 Ba'n atit kol cho'c tan chimoxe'nu', poro ik tan cyak'ol jun balaj cyajtza'klu'. Chumbalaj nin yi ya'tz cunink cyulejtz, nin nk'e'tz ntin te yi atin ẍchixo'lu'.

19 E'u' wajwutz, na chimbisun junt tir scye'ju'. Cho'n cu'n wutane'n tan bis chi na ban jun xna'n yi na xe'tij tan il tan tule'n yos tuch'. Nin quil tz'el yi jun bisa'tz te inc'u'l jalen cu'n yil wil yil chitz'iju' chi e'u' mero nitxajil Cristo.

20 Lastum kajwutz yi quibin ẍchixo'lu' tan talche'n cobox yol scyeru' tan xtx'ixpe'n cyajtza'klu'. Poro qui na pujx wa'n yi ẍe'n lo' che' wuleju'.

Yi elsawutzil te yi mbi cu'n bajij te Agar tu Sara

21 Ma jalu' yi e' cyeru', yi na cho'cu' jak' ca'wl yi ley Moisés, ¿qui pe' na cho'cu' tan xtxumle'n yi mbi tz'iba'nt cyen tan Moisés?

22 Je puntile'j yi swale' scyeru': Jalnak cob cy'ajl Abraham. Cho'n titz'e'n jun te jun xna'n yi esclaw tu'. Ma yi junt, cho'n titz'e'n te yi tetz txkel nin.

23 Yi toque'n lac'puj yi jun ni' te yi xna'n yi esclaw tu', ja oc lac'puj chi alchok jilwutz ni'. Ma yi toque'n lac'puj yi ni' te yi mero txkel ja oc lac'puj tan tele'n cu'n te yi yol Ryos yi alijt cyen ta'n tetz Abraham.

24 Yi jun xtxolbila'tz i'tz jun elsawutzil tetz ketz. Na yi cob xna'na'tz na chitzan tan ẍchajle'n cob elsawutzil. Yi jun xna'n yi Agar bi', i' elsawutzil yi e' yi ate' jak' ca'wl yi xtxolbil yi bixba'nt tan Ryos wi'wtz Sinaí. Na cyakil yi e' yi na chixom te yi jun ca'wla'tz, buchij che' chi tane'n jun yaj yi esclaw.

25 Nin yi jun xna'na'tz yi na bi'aj Agar, i' jun elsawutzil te yi e' yi ate' jak' e'chk ca'wl yi ak'lij wi'wtz Sinaí cwent Arabia. Ak'lij jun ca'wla'tz tan chixome'n wunak te'j. Ni'cu'n quitane'n yi e' judiy jalu', na chin buchijche' nin tk'ab yi jun ca'wla'tz.

26 Poro yi e' yi ate' tk'ab Jesucristo, nk'e'tz buchij che'. Na
elnake' liwr jak' yi e'chk ca'wla'tz. Ej nin yi o' ketz ato' tajlal yi
jun tx'akaja'tz yi elnake't liwr.
27 Ulk tx'akx ẍchic'u'lu' yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi na tal:
"Aẍ jun c'oloj xna'n yi qui'c awalbil, tzatzin.
Nin yi aẍatz yi txe'n cunin awil q'uixbel talaje'n jun ni', bitzin.
Na sjalok mas atz awal swutz yi xna'n yi esclaw."*
28 I bin jalu' e'u' wajwutz, ni'cu'n kutane'n chi banak
k'ajtzun kamam Isaac. Suki'nt tan Ryos yi at titz'bil i', nin el
k'ab Ryos te'j yi tule'n itz'ok Isaac. Ncha'tz o' ketz jalu', o' yi
mero nitxajil Ryos yi suki'nt ta'n tetz Abraham.†
29 Ej nin je junt elsawutzile'j: Yi jun cy'ajol yi qui itz'ij tan
porer yi Espíritu Sant, ocnak i' tan buchle'n yi cy'ajol yi itz'ij
tan porer yi Espíritu Sant.‡ Quib yi banake' cyetz, ite'n nin
kutane'n ketz jalu'. Buchij cho' cyak'un yi e' yi nk'e'tz e' mero
nitxajil Ryos.
30 Ncha'tz, je junt xtxolbile'j yi tz'iba'nt cyen le tu'j Kataj yi
na tal: "Che'lken yi e' yi quibe' tajlal najal."§ Chi mbajij te yi
xna'n tu tal yi qui ocnake' tetz tajlal najal Abraham. Qui'c
mu'ẍ cyocle'n te yi mebi'l Abraham, na tetz cuntu' yi tal yi
mero txkel Abraham.
31 I bin jalu' wajwutz, ni'cu'n o' tu yi tal yi mero txkel
Abraham. Na o' me'l cy'ajl Ryos. Nin at kach'iw tan kacambal
cyakil yi suki'nt tan Kataj tetz. Nk'e'tz ni'cu'n o' chi tal yi xna'n
yi qui'c oc tajal te mebi'l Abraham.

5

1 Ja bin wi't ke'l liwr tan Cristo tk'ab e'chk ca'wl yi ak'ij cyen.
Quiwit bin kajwutz. Qui't sc'ul yi nink kak' kib tan banle'n
tane'n yi jun cstumbr yi na bi'aj circuncisión.
2 Ba'n bin cho'cu' tan xtxumle'n yi inyole'j yi na wal nin
scyeru', yi in Pawl: Ko na cyalu' yi tajwe'n tan banle'n tane'n
e'chk cstumbr chi tane'n yi circuncisión, qui'c tzun eka'ntz tan
yi quimichil yi banak Jesucristo tan ẍchojle'n kil nin qui'c xac
i' ẍchiwutzu'.
3 Ej nin swale' nin junt tir scyeru': Alchok scyetz yil sban
circuncidar tib tan claxe'n tajwe'n tzun tan bnol tane'n cyakil
yi ley yi tz'iba'nt cyen tan Moisés, na ko quil jepon tan banle'n
tane'n cyakil yi ley, quil clax.
4 Cha'stzun te cyakil yi e'u' yi na cyocsaju' yi sjalok chibal-
ajilu' swutz Ryos tan tu' yi na chitzanu' tan banle'n tane'n
yi ley Moisés, qui bin k'uklij chic'u'lu' te Cristo. Na ja cyaj
chisachkbelu' yi banl talma' Ryos.

---

* **4:27** Is 54.1. † **4:28** Gn 12.2. ‡ **4:29** Gn 21.9. § **4:30** Gn 21.10.

5 Ma yi o' ketz ja wi't jal ketz kabalajil swutz Ryos tan tu' yi
porer yi Espíritu Sant nin tan tu' yi k'uklij kac'u'l te yi quimich
yi ban Cristo swutz pasyon.
6 Nin ko junit tane'n kajtza'kl tu Cristo, qui'c na tak' ko banij
cho' circuncidar, nka qui'. Yi mas tajwe'n i'tz yil k'uke' kac'u'l
te Cristo yi ja quim tetz kaxel, nin yil kachaj yi at lok' ib skuch'.
7 Ba'n ate'tu' sajle'n. ¿Na' tzun mo'csan chic'u'lu' tan cyaje'n
cyen quilolu' yi chusu'n yi bintzinin tetz?
8 Na yi Ryos yi oc tan chimoxe'n tzaju' te Cristo, nk'e'tz i' taw
yi jun ajtza'kla'tz.
9 Chinachonku' te'j, yi ntin mu'ẍ tal ni' tx'am na xcye' tan
xtx'amixe'n cyakil yi k'otil pam.
10 Poro tzinwutz wetz quil chitx'ixpuju' cyajtza'klu', na at
Jesucristo tan quich'eye'nu'. Inti yi e' yi na chitzan tan tocse'n
chic'u'lu', Ryos tz'ak'on chicaws cye'tz. Nin quil tz'oc Ryos tan
xtxumle'n yi mbi jilwutz wunakil e'.
11 Yi nink chincawun scye'j yi e' kajwutz yi tajwe'n tan
chibnol tane'n yi circuncisión, qui't tzun cho'c e' intanum
judiy tan oyintzi' swe'j. Yi ya'tzk tzimban qui'ct tzun ltak'
chi'ch c'u'lal scyetz.
12 Tzinwutz wetz, cyakil yi e' yi na chitzan tan chixuxe'nu'
tan banle'n tane'n yi circuncisión mas ba'n tcu'n yi nink
chijatxlen quib ẍchixo'lu'.
13 Ma yi e' cyeru' wajwutz, ja wi't che'lu' liwr tk'ab yi e'chk
cstumbra'tz. Poro qui na waj yil cyak'u' ama'l tetz tajbil
chiwankilu' tan chijuchulu' mas quilu'. Yi wetz wajbil i'tz yi
nink chichaju' chic'ulutxumilu' tu yi lok' ib squibil quibu'.
14 Na yi xe' cyakil e'chk ca'wla'tz i'tz: "Lok'we' cyakil wunak
chi na alok' awib atz."*
15 Poro ko tunin na chibuch tu quibu' tu cyajtza'klu' chi na
chichi' quib e' txuc, xcyek yi jun ajtza'kla'tz tan chixite'nu'.

Ba'n pe' lkaban tajbil kawankil, nka tajbil yi Espíritu Sant

16 I bin jalu' yi wetz wajbil i'tz yi nink chixomu' te yi tajbil
yi Espíritu Sant. Na yi ya'tzk chibanu', qui't tzun cyak'u' ama'l
tetz yi cyeru' cyajbilu'.
17 Na yi ketz kajbil contr te yi tajbil yi Espíritu Sant. Ej nin
yi Espíritu Sant contr i' te tajbil yi ketz kajtza'kl. Na chilab
quib squibil quib. Cha'stzun te qui'c rmeril tan kabnol yi ketz
kajbil.
18 Yi ko ato' jak' ca'wl yi Espíritu Sant, quibo't tzuntz jak'
ca'wl yi ley Moisés.
19 Poro tech cu'n tib yi ko na kaxom te yi ketz kajbil, na na
kaben tan xna'ni'n nka yaji'n. Nin na kaban e'chk takle'n yi
chin cachi' nin.

* **5:14** Lv 19.18; Ro 13.8-10.

20 Ncha'tz ko na kaxom te ketz kajbil, na kameje' ẍchiwutz yi e'chk takle'n yi banij quitane'n, nin na kajoy puntil tan c'alo'n. Ncha'tz ko na kaxom te ketz kajbil, na jal chi'ch c'u'lal skaxo'l, nin na jal oyintzi', na jal xcy'aklil, na jal cyakal mak'mal. Ncha'tz ko na kaxom te yi ketz kajbil, at na ban cu'nt na kaban jun pawor nka jun ba'n poro tan tu' yi at wutz cho' quen te'j. Nin ko na kaxom te yi ketz kajbil na kajatxlen kib tan nuc'le'n junt ketz kacmon.

21 Nin ko na kaxom te ketz kajbil ntin na el kalma' te yi e'chk takle'n yi at tk'ab junt. Nin o' biyol nak, o' kbarel, chin xo'j nin o' te cyakil e'chk takle'n. Ej nin na kaban mas e'chk takle'n yi ni'cu'n tu yi ja wi't wal. Or bin quilu' yi e'chk ajtza'kla'tz. Benak nin intz'ibal scyeru', or quilu' na yi e'a'tz yi na chiban yi e'chk ajtza'kla'tz qui'c cyopombil cyera'tz kale na cawune't Ryos.

22 Poro kol kaxom te yi tajbil yi Espíritu Sant, sjalok lok' ib skaxo'l nin skatzatzink. Ej nin kol kaxom te yi tajbil yi Espíritu Sant, quil jal oyintzi' skaxo'l, ma na kamuq'ue' cyakil e'chk ajtza'kl cachi' yi na bajij ske'j. Tz'elepon kak'ajab te junt. Kocopon tan ẍch'eye'n junt. Tz'elepon kak'ab te kayol.

23 Ncha'tz kol kaxom te yi tajbil yi Espíritu Sant, sjalok kac'ulutxumil. Kamake' kib te ketz kajbil. Nin kol kaban tane'n yi e'chk takle'na'se'j yi na wal nin scyeru', cya'l jun tz'a'lon sketz yi na katzan tan pajle'n ca'wl Ryos.

24 Na yi o', yi o' tetz Cristo, ja cyaj kilol cyakil e'chk takle'n cachi' yi na pek' kawankil te'j.

25 Ja cyaj cyen kilol yi kajtza'kl cachi'. Na ja jal kutz'ajbil ka'n tan porer yi Espíritu Sant. Tajwe'n bin tan kak'ol ama'l tetz yi Espíritu Sant tan toque'n tan kacawe'n.

26 Na qui na yub ko na kocsaj kib nim tu kajtza'kl, na yi ko ya'tz kaban ntin na kaxux kib skibil kib, nin na jal chi'ch c'u'lal skaxo'l.

6

1 I bin jalu' e'u' wajwutz, ko at jun kajwutz yi ja xupsij, ba'n cho'cu' tan ẍch'eye'n. Poro yil cho'cu' tan tak'le'n tajtza'kl tajwe'n tan xcone'n putzpuj yol cyanu'. Ej nin ncha'tz e'u' chiq'uicy'lej quibu' bantz qui chibene'nu' tul il, na qui cunin batz tz'ul jun pilbil cyeru' tan chipo'tze'nu'.

2 Ba'n chich'ey quibu' squibil quibu' tan chixome'nu' te Cristo. Ko ya'tz cyuleju', na tzun chitzanu' tan banle'n tane'n yi ca'wl Jesucristo.

3 Na ko na kocsaj kib nim tu kajtza'kl, na tzun kasub kib skibil kib.

4 Cha'stzun te chin tajwe'n cu'n yi o' te'n kama'lan ketz kajtza'kl. Nin ko na lajluchax skawutz yi ba'n ato't, katzatzink

bintz. Poro qui na yub kol kayol yi paltil junt, ntin tan ẍchajle'n yi ketz kabalajil.

5 Ma na skajunalen cu'n tu kapaltil swutz Ryos.

6 I bin jalu' e'u' wajwutz: Ko at jun kajwutz yi na tzan tan chichusle'nu' te yol Kataj, tajwe'n yil cyak'u' yi ẍch'eybil tetz.

7 E' oqui'chu' tan xtxumle'n yi at rmeril tan jople'n wutz Ryos. Na je jun elsawutzile'j: Yi jilwutz ij yi na oc ka'n ttx'otx' ite'n nin i'a'tz sjalok yil jal cosech.

8 Ncha'tz tzun kutane'n ketz, ko ntin kajbil cachi' na katzan tan banle'n, sjalok quimichil ka'n. Poro kol kaban yi e'chk takle'n yi na tzatzin yi Espíritu Sant te'j, skacambaje' jun itz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz.

9 Cha'stzun te icy'i'ch len kapaj tan banle'n yi e'chk takle'n balaj, na tz'ul jun tiemp yi skacambaje' yi jun itz'ajbila'tz.

10 Cha'stzun te ko na kil yi at tajwe'n tetz alchok wunakil, kabne' bin jun ba'n tetz. Inin pyor ko kajwutz kib tuch'.

Stzajsbil wi' yol Pawl

11 I bin jalu' e'u' wajwutz mben intz'ibal cobox yole'j scyeru' tan ink'ab. Nin chin lmaklen nin nwulej stz'ibe'n tetz.

12 Yi e' yi na chitzan tan banle'n puers scyeru' tan chibnolu' tane'n yi circuncisión, ntin na chitzan tan banle'n puers scyeru' tan jale'n cyetz chik'ej ẍchiwutz yi cyetz chicmon, bantz quil chibuchlij cyak'un. Na ẍchibuchlok ko ntin lcyal yi ẍchiclaxoku' tan yi quimich yi mban Cristo.

13 Poro yi e'a'tz yi na chixom tan banle'n tane'n yi circuncisión, qui na chijepon tan banle'n tane'n yi ley Moisés. Na ntin na chitzan tan chibanle'n circuncidaru' tan jale'n yi cyetz chik'ej.

14 Poro yi in wetz qui na chintzan tan joyle'n wetz ink'ej. Ntin na waj yil jal k'ej yi xtxolbil yi at cuybil kapaj tan yi quimichil yi ban Kajcaw Jesucristo swutz pasyon. Na tan tu' yi nquim i' swutz pasyon tan incolpe'n qui'c wocle'n te yi e'chk takle'n tetz tzone'j wuxtx'otx'.

15 Na qui'c na tak' sketz ko banij cho' circuncidar, nka qui'. Poro yi mas tajwe'n i'tz yil jal jun ac'aj kajtza'kl.

16 Tak' tzaj bin Kataj yi banl tu yi tzatzin paz squibu' yi e'u' yi xomche'u' te yi ajtza'kle'j, yi nwal scyeru'. Nin tak' tzaj Kataj yi banl i' squibaj yi e' mero tanum i'.

17 I bin jalu' e'u' wajwutz qui't na waj yil chibanu' e'chk takle'ne'j yi na tak' bis swetz. Cunin pe'k yi e'chk ch'il yi at te yi inwankil, poro ya'stzun techl yi in jun mero ẍchakum Jesucristo.

18 E'u' wajwutz, tak' tzaj bin Kajcaw Jesucristo yi banl squibu'. Amén.

YI CART YI BEN STZ'IBAL PAWL SCYETZ YI E' AJ EFESO

Xe'tzbil yol Pawl

1 I ina'tz in Pawl, in apostl tetz Cristo Jesús na ya'stzun tajbil
Ryos. Yi carte'j i'tz tetz cyeru' yi e'u' aj Efeso, yi e'u' yi txa'ij
che'tu' tan chixcone'nu' tetz Ryos, yi e'u' yi na che'l cunu' te yi
na cyocsaju', yi e'u' yi ate'u' tk'ab Cristo.
2 Tak' tzaj Kataj Ryos tu Kajcaw Jesucristo yi banl tu yi
tzatzin paz squibu'.

Ja wi't tak' Ryos yi e'chk takle'n balaj sketz yi cho'n at jalen tzi'n tcya'j

3 Ba'n bin kak' kak'ajsbil tetz yi Ryosil Kajcaw Jesucristo, yi
tetz Taj, na tan tu' yi ato' tk'ab Jesucristo ja wi't tak' i' yi e'chk
takle'n balaj sketz yi cho'n na saj tcya'j. I'tz cyakil e'chk banl
yi cho'n na jal tu Kataj Ryos jalen tzi'n tcya'j.
4 Na yi ntaxk cu' xe'tzbil yi wuxtx'otx', Ryos nko' txa'on tan
koque'n tetz balaj, nin tan koque'n tetz tz'aknak cu'n swutz i'.
5 Na tan tu' yi lok' ib yi at tuch', txumijt ta'n tentz tan koque'n
tetz me'l cy'ajl i' tan tu' Jesucristo,
6 bantz kuk'ol kak'ajsbil tetz tan yi banl i' yi at skibaj tan tu'
yi junit o' tu yi tetz Cy'ajl yi wi'nin ok'le'n wutz ta'n,
7 yi tetz Cy'ajl yi nko' colpene'l tzaj tk'ab Bayba'n tan tu' yi
ẍch'el yi el kojxuj. Ej nin tan i' ja jal cuybil kapaj swutz Ryos.
8 Kojij tzaj tunin yi banl Ryos skibaj, na i' mmak'on yi
kajtza'kl tu katxumu'n, tan tele'n katxum te yi xtxolbil yi
txumijt cyen ta'n.
9 Na tetz cu'n talma' i' ja tak' ama'l sketz tan tele'n katxum te
yi tetz tajbil, yi ewa'n cuntu' sajle'n. Na ja lajluchax skawutz
yi mbi'tz yi txumijt cyen tak'un.
10 I'tz: Yil jepon tamp yi tiempe'j yi ato' tc'u'l, tz'elk cu'n
te yi txumijt cyen tak'un. Chocopon cyakil yi e' yi ate' tcya'j
tu cyakil yi e' yi ate' wuxtx'otx' tetz jun ntzi' cmon jak' ca'wl
Cristo.
11 Skile' yi tiempa'tz yi at tulbil, na txumijt cyen tak'un Ryos
tan kechal wutz yi jun tiempa'tz, tan tu' yi kok'be'n kib tu
Cristo. Jun cu'n skile' na tz'elepon k'ab te yi txumijt cyen ta'n.
12 Ya'stzun tulej Ryos, yi Ryos yi wi'nin tetz k'ej, bantz kuk'ol
kak'ajsbil tetz, yi o' ketz yi bajx cunin k'ukewe'n kac'u'l te
Cristo.
13 Poro ncha'tz yi e' cyeru' yi cyok'be'nt quibu' tu Cristo,
squile'u' yi tiempa'tz yi at tulbil. Na yi quibitalu' yi chusu'n yi

bintzinin tetz, yi balaj stziblal yi ẍe'n kaclax, nin yi k'ukewe'n chic'u'lu' te Cristo, ja oc jun cyechlu'. Nin yi jun techla'tz i'tz yi Espíritu Sant, yi alij cyen tan Ryos yi at tulbil tan najewe'n ske'j.

14 Ej nin yi Espíritu Santa'tz yi najlij ske'j i'tz yi senil yi jun cu'n sketzaje' yi oy yi suki'nt tan Kataj Ryos sketz. Nin skacambaje' yi jun oya'tz yil ke'l liwr ta'n. Nin jun cu'n kelepon liwr ta'n, na o' tetz. Kak'e' bin kak'ajsbil tetz.

Yi toque'n Pawl tan jakle'n tetz Kataj tan jale'n cyajtza'kl yi e' creyent

15 Ma jalu' jun cu'n cyakil yi e'chk xtxolbila'se'j yi ja wi't wal scyeru'; ej nin tan tu' yi ja wit yi nternin k'uklij chic'u'lu' te Kajcaw Jesús; nin tan tu' yi ja wit yi nternin na chipek'u' scye'j cyakil yi e' yi ate' tk'ab Ryos,

16 cha'stzun te, yi na no'c tan nachle'n Kataj ilenin na che' intyoẍiju' tetz Kataj Ryos,

17 yi taj Kajcaw Jesucristo, yi jun yi wi'nin k'ej. Ncha'tz na injak tetz tan tk'ol i' cyajtza'klu', bantz pujxe'n cyanu' yi ẍe'n tane'n i'.

18 Na chintzan tan c'uche'n tetz tan tele'n chitxumu' tetz yi mbi'tz yi at kach'iw te'j, yi o' yi txa'ij cho' ta'n. Ej nin ncha'tz na chintzan tan c'uche'n tetz Ryos tan tele'n chitxumu' tetz yi balajil yi jun oya'tz yi tz'ak'lok sketz tzantzaj, yi o' yi junit o' tk'ab i'.

19 Nin ncha'tz na chintzan tan c'uche'n tetz, tan jale'n cyajtza'klu' bantz tele'n chitxumu' tetz yi quinin bajsbe'n tetz yi porer Ryos yi xomij ske'j, yi o' yi na kocsaj yol i'.

20 Na yi jun porera'tz yi xomij ske'j, i'tz yi porer yi je'san tzaj Cristo ẍchixo'l alma', nin ite'n nin porera'tz yi xcye' tan tak'le'n k'ej Jesús, tan c'olewe'n le sbal Kataj jalen tzi'n tcya'j.

21 Na mas cham Jesucristo swutz alchok jilwutz ajcaw nka alchok jilwutz q'uicy'lom yi na cyak' wunak chik'ej. Nin mas cham i' swutz alchok jilwutz taw ak'bal, nka alchok jilwutz chiryosil wunak. Nin at mas ẍchamil yi bi' i' swutz alchok jilwutz bi'ajil yi na chixob wunak tetz. Na at mas ẍchamil i' swutz alchok jilwutz ajcaw yi ate' tul yi tiempe'j yi na kaxon tul, nka yi e' yi ẍchijalok tzantzaj.

22 Na i' ajcaw squibaj cyakil yi e' ajcawa'tz, nin ncha'tz i' ajcaw skibaj ketz yi o' cmon creyent,

23 yi o' yi o' wankil i' tane'n. Na ni'cu'n yi ik Cristo yi cmon creyent. Nin ni'cu'n ik i'a'tz cyakil yi at, na tetz i' cyakil.

2

Ja kaclax tan tu' banl talma' Ryos

1 Poro tan paj yi o' pajol ca'wl sajle'n, nin tan paj yi o' juchul
il, quimnako't swutz Ryos.
2 Na xomnak kajtza'kl te cyajtza'kl yi e' mas wunak wi munt.
Nin xomnak te yi tajtza'kl yi wi'tz Bayba'n yi taw yi muj
cyek'ek', yi jun yi na tzan tan xuyle'n quen le chiwi' wunak
tan cyoque'n tan pajle'n ca'wl Ryos.
3 Ya'stzun banako' sajle'n. Ntin ja kaxom te ketz kajbil. Ntin
ja kaban tajbil kawankil tu e'chk kajtza'kl cachi'. Tan tu' yi
ya'tz o' banaktz, ja chi'ch c'u'l Ryos ske'j, chi na chi'ch c'u'l i'
scye'j yi e' juchul il jalu'.
4 Poro apart kutane'n ketz jalu', na Ryos mme'l k'ajab ske'j.
Nin ja ẍchaj i' wi'nin lok' ib sketz.
5 Na te yi quimnako't swutz i' tan paj yi ilc'ol ja el k'ajab i'
ske'j, nin ja tak' i' kutz'ajbil tan tu' yi junit o' tu Cristo. Na tan
tu' banl talma' i' nkaclaxe't.
6 Na yi titz'e'n Jesucristo junt tir ẍchixo'l alma' ya'stzun yi
kitz'e'n ketz swutz Ryos. Nin ya'stzun nko' c'olchban xlaj
Cristo Jesús jalen tzi'n tcya'j.
7 Na yi tajbil Ryos i'tz tan lajluchaxe'n yi banl talma' i' ske'j.
Na tul yi tiemp yi at tulbil slajluchaxk yi pawor yi mban i'
sketz tan Cristo Jesús.
8 Tan tu' banl talma' Ryos nkaclaxe't yi k'ukewe'n kac'u'l
te'j. Poro quinin kaclax tan tu' yi ketz kabalajil, ma na cotzi'n
nkulej tetz Ryos.
9 Na qui na kaclax tan yi e'chk takle'n balaj yi na kaban. Na
qui na taj Ryos yi nink kocsaj kib nim.
10 Ma na Ryos nko' bixban tk'ab Cristo bantz koque'n tan
banle'n yi e'chk takle'n balaj. Txumijt cyen yi jun ajtza'kla'tz
ta'n tentz.

Tan Cristo na jale't tzatzin paz skaxo'l

11 Ja tzun kil e'u' wajwutz yi tan tu' banl talma' Ryos nka-
claxe't, cha'stzun te chinachonku' te yi ẍe'n chisajle'nu'. E'u'
cu'n awer nak na qui banij che'u' circuncidar.
12 Nk'e'tz e'u' tetz Cristo sajle'n, nin quibe'u' cyajlal yi o' aj
Israel. Qui'c cyeru' tuch' yi e'chk takle'n yi suki'nt cyen tan
Ryos. Nin qui'c nin chich'iwu' tan chiclaxe'nu'. Sajle'n ate'u'
wi munt poro qui'c Ryos tetz cyajalu'.
13 Chin joylaj nin chixo'lu' tu Ryos sajle'n. Poro yi jalu' tan
tu' yi ate'u' tk'ab Cristo ja cyamiwi quibu' tuch', na ja el kojxuj
yi tetz ẍch'el tan ẍchojle'n quilu'.
14 Nin tan i' njale't tzatzin paz skaxo'l. Nin tan i'
nkanuch'wit kib scyuch'u', yi e'u' yi nk'e'tz e'u' judiy; na tan
tu' yi mbi cu'n banak Cristo, ja xcye' i' tan xite'n yi oyintzi' yi
at skaxo'l.

15 Na yi quime'n yi wankil Jesús, ya'stzun yi tele'n k'ej yi
e'chk cstumbr tetz yi ley Moisés. Ej nin ya'stzun tulejtz tan
jale'n junt ac'aj cmon yi i'tz yi o' scyuch'u'. Nin ya'stzun tulejtz
tan jale'n tzatzin paz skaxo'l.
16 Na tan tu' yi quimich yi ban i' swutz pasyon ja xit yi
oyintzi' yi at skaxo'l. Junit o' jalu'. Ej nin tan yi mbi cu'n banak
Cristo ja kabansaj kib tu Ryos.
17 Wutzile'n cu'n Cristo ulak tan xtxole'n yi balaj stziblal,
yi at rmeril tan jale'n tzatzin paz skaxo'l. Ulak i' tan xtxole'n
sketz yi o' judiy, yi o' yi xomcho' mu'ẍ tal te yi tajbil Ryos. Nin
ulak i' tan xtxole'n scyeru' yi e'u' yi joylaj chixo'lu' tu Ryos
sajle'n.
18 Ej nin tan tu' yi mbi cu'n banak Cristo, ba'n kajilon tu Ryos
jalu' na jun ntzi' Espíritu Sant at tetz kalma' kacyakil cu'n.
19 Cha'stzun te nk'e'tz e'u' awer nak jalu', nk'e'tz e'u' joylajil
wunak skaxo'l. Ma na xansa'n che'tu' tan chixome'nu' te
Ryos, chi kutane'n ketz. Junit kaRyosil scyuch'u' jalu', yi o' yi
o' cmon creyent.
20 Ni'cu'n o' chi jun ca'l yi na tzan banle'n. Ej nin yi xe' yi
kachusu'n cho'n sajnak scye'j yi e' apostl, scyuch' yi e' elsanl
stzi' Ryos tentz. Poro yi mero kaxe', yi mero xicyol ketz yi c'ub
tane'n, i'tz Cristo Jesús.
21 Nin na tzan i' tan kanuc'le'n tib yi jun chin c'uba'tz.
Nin kocopon ta'n tetz jun balaj ca'l swutz Ryos, yi nternin
xansa'nt.
22 Ncha'tz yi xtxolbile'j na jop yi e' cyeru', na tan tu' yi junit
o' scyuch'u' tu Cristo na tzan kanuc'le'n, nin ja wi't ko'c tetz
najbil Ryos, kale najle't yi tetz Espíritu.

3

Bixba'nt Pawl tan xtxole'n scyetz yi e' yi nk'e'tz e' judiy

1 Jun cu'n cyakil yi xtxolbila'se'j. Cha'stzun te yi in wetz yi
in Pawl, atin xetze' tan tu' yi xomchin te Cristo Jesús. Ej nin
atin xetze' tan paj yi ja intxol yi balaj stziblal scyeru', yi e'u' yi
nk'e'tz e'u' judiy.
2 Ja lo' wi't quibitu' yi tan tu' banl talma' Ryos, ak'ij yi jun
tareya'tz swetz.
3 Ja lo' wi't quibitu' yi ja lajluchax tzinwutz yi tajbil Ryos
yi ewa'n cuntu' sajle'nix tunintz. Na benak intz'ibal jun tir
scyeru' yi mbi'tz yi txumijt tan i'.
4 Ej nin kol chisi'leju' yi jun carta'tz, tz'elepon chitxumu' tetz
yi elnak intxum tetz yi mbi'tz yi tajbil Ryos te Cristo.
5 Yi jun xtxolbila'tz quinin lajluchax ẍchiwutz yi e' wunak
tenẍchan. Poro yi jalu' tan porer yi Espíritu Sant ja lajluchax
skawutz ketz yi o' apostl, nin ẍchiwutz yi e' elsanl stzi' Ryos.

6 Yi xtxolbile'j yi ja wi't lajluchax skawutz, i'tz yi jun kawutz sbne' scyuch'u' tan tilwe'n yi balaj tiemp yi at tulbil. Na ja lajluchax yi junit kutane'n scyuch'u' jalu'. Nin ja lajluchax yi ketz scyuch'u' cyakil yi suki'nt cyen tan Ryos tentz. Ẍchicamboku' te cyakil yi xtxolbila'tz tan tu' yi na cyocsaju' yi balaj stziblal tetz Cristo Jesús.

7 Yi wetz inmunl yi ak'ij swetz i'tz tan xtxole'n yi jun balaj stziblala'tz. Poro ja ak'lij yi jun munla'tz swetz tan tu' banl talma' Ryos.

8 Na yi in wetz na el intxum tetz yi qui'c wetz ink'ej. Ajnak tzaj ink'ej ẍchiwutz cyakil yi e' mas yi ate' tk'ab Ryos. Poro tan tu' banl talma' Ryos ja tak' i' ama'l swetz tan xtxole'n yi balaj stziblal scyetz cyakil e'u', yi nk'e'tz e'u' judiy. Ja tak' i' ama'l swetz tan xtxole'n yi ẍe'n cunin tane'n yi banl talma' Cristo skibaj, yi banl talma' i' yi quinin bajsbe'n tetz.

9 Nin ncha'tz ja tak' i' ama'l swetz tan lajluchaxe'n ẍchiwutzu' yi ẍe'n sban yil tz'el cu'n te yi tajbil i', yi ewa'n cun tu' ta'n le xe'tzbil tzaj. Yi juna'tz yi mak'on ama'l swetz ya'stzun yi Ryos yi mbnon tetz cyakil yi e'chk takle'n yi at.

10 Poro yi tajbil i' yi ewa'n cun tu' ta'n sajle'nix tunintz, i'tz tan kaxcone'n yi o' ketz yi o' cmon creyent tan lajluchaxe'n yi balajil yi tajtza'kl i' ẍchiwutz cyakil e' ajcaw yi ate' tcya'j.

11 Ya'stzun tulej Ryos na yi tajbil i' sajle'nix tunintz i'tz tan xcone'n Cristo Jesús tan banle'n yi tetz tajbil.

12 I bin jalu' tan tu' yi kok'be'nt kib tu Cristo, nin tan tu' yi k'uklij kac'u'l te i', at rmeril tan kajilone'n tu Ryos. Qui't kaxob tan yol tetz jalu'.

13 Cha'stzun te na cu' inwutz scyeru' tan qui chicabelu' chic'u'lu' te Ryos tan yi q'uixc'uj yi atin cu'nt wetz, na i'tz tan tak'one'n ba'n scyeru'.

Yi ẍe'n cu'n na pek' Cristo ske'j

14 Chumbalaj nin yi txumijt tan Kataj ske'j. Cha'stzun te na chinmeje' swutz i', yi taj Kajcaw Jesucristo.

15 Ncha'tz i' chitaj cyakil jilwutz wunak yi ocnake' tk'ab yi e' yi ate' wuxtx'otx', nin yi e' yi ja wi't chopon tcya'j.

16 Chin cham nin i', nin wi'nin tetz k'ej. Cha'stzun te na chintzan tan c'uche'n tetz tan toque'n i' tan chiquiwse'nu' tan porer yi Espíritu Sant.

17 Nin na chintzan tan c'uche'n tetz tan k'ukewe'n mas chic'u'lu' te'j bantz najewe'n Cristo scye'ju'. Nin bantz pujxe'n cyanu' scyuch' yi e' mas creyent yi qui'c ma'lbil tetz yi lo'kl Kataj squibaju'.

18 Nin na inc'uch tetz Kataj yi nink chilok' quibu' squibil quibu' bantz pujxe'n cyanu', scyuch' yi e' mas creyent yi jatna' cunin na jop yi lo'kl Cristo skibaj. Na chumam nin lo'kl Cristo

skibaj. Qui bajsbe'n tetz. Chin wutz nin tane'n; nin chin tkan nin tane'n; nin chin xe' nin tane'n; nin chin wutz tkan nin tane'n.
19 Na na waj yi nink tz'el chitxumu' tetz yi ẍe'n cunin na pek' Cristo ske'j. Poro qui'c lo' rmeril tan tele'n katxum tetz, na chumam nin. Na inc'uch tetz Kataj cyakil yi e'chk xtxolbila'se'j, na na waj yil tz'el chitxumu' tetz, bantz noje'n cyalma'u' tan cyakil yi balajil Ryos.
20 Kak'e' bin kak'ajsbil tetz Kataj yi jun yi ba'n na xcye' tan banle'n cyakil yi e'chk takle'n yi na kac'uch tetz. Na tan tu' yi xomij yi porer i' ske'j, xcye' i' tan banle'n cyakil yi e'chk takle'n yi tu na icy' tu' tkac'u'l. Ej nin nk'e'tz ntina'tz ma na ncha'tz na xcye' tan banle'n alchok e'chk takle'n yi qui na el katxum tetz.
21 Lok jal yi k'ej Kataj tan yi cmon creyent nin tan Cristo Jesús tetz ben k'ej ben sak. Amén.

4

Junit yi cmon creyent na i'tz yi wankil Cristo tane'n

1 Ja wi't quibitu' cyakil yi e'chk xtxolbila'se'j. Cha'stzun te yi in wetz yi atin pres tan tu' yi xomchin te Kajcaw, na cu' inwutz scyeru', tan qui tele'n xtx'ix yi balaj stziblal tetz Cristo. Na txa'ij che'tu' tan jalse'n k'ej i'.
2 Cyocse' bin quibu' juy. Chichaje'u' yi chiputzpalu'. Nimit chic'u'lu' scye'j wunak. Chimuq'ue'u' paj junt tan ẍchajle'n yi na chipek'u' te'j.
3 Nin tan porer yi Espíritu Sant yi najlij scye'ju' chibne'u' puers tan jale'n yi tzatzin paz ẍchixo'lu'. Nin chijoye'u' puntil tan qui xite'n yi jun lok' iba'tz.
4 Na junit cyakil creyent tk'ab Cristo. Na jun ntzi' Espíritu Sant at skaxo'l. Nin jun ntzi' takle'n yi kawutz quen te'j, yi o' yi moxo'n nkasaj tan Ryos.
5 Nin jun ntzi' Kajcaw at. Nin jun ntzi' xtxolbil yi k'uklij kac'u'l te'j. Nin jun ntzi' bautism yi na bajij ske'j, tan ẍchajle'n yi junit o' tu Cristo.
6 Ncha'tz jun ntzi' Kataj Ryos at skibaj. Nin o' len cu'n xconsbe'tz i'. Na xomquen tunin i' ske'jak.
7 Ak'ij len yi banl i' ske'jak, xomquen tunin te yi kamunl yi ak'ij sketz tan Cristo.
8 Na je jun xtxolbil yi alijt cyen:
“Yi taje'nt tcya'j,
e' aj tcy'al wi'nin e' yi ate' pres.
Poro yi ntaxk aj,
cyaj cyen xtxumul yi e'chk chimunl yi e'
yi itz'e't, yi e' yi na chixom te'j.”*

* **4:8** Sal 68.18.

9 Yi yol yi na tal: “Yi taje'n i' tcya'j,” na elepont yi bajx ja ulak
i' wuxtx'otx'.
10 Ej nin ite'n nin i'a'tz yi ajtz jalen tzi'n tcya'j, tan toque'n
tetz wi'tz Ajcaw tibaj cyakil.
11 Yi ntaxk aj ja chibixe' cyen cobox tan chixcone'n tetz
apostl. Nin at jujun yi ja chibixe' cyen ta'n tetz elsanl stzi'
Ryos. Nin at e' yi ja chibixe' ta'n tetz chipstor nin chusul cyetz
yi e' cmon creyent.
12 Ej nin ja tak' e'chk munla'tz scyetz yi e'a'tz bantz cyoque'n
yi e' mas cmon tetz balaj, bantz chixcone'n tetz Ryos, nin tan
chiquiwse'n cyakil yi cmon yi chi wankil Cristo tane'n.
13 Ej nin ak'lij e'chk munla'tz sketz jalen cu'n yi junit sban
kajtza'kl te yi na kocsaj, nin jalen cu'n yil tz'el cunin katxum
tetz yi mbi eka'n tan yi Cy'ajl Ryos. Nin ak'ij e'chk munla'tz
sketz jalen cu'n lkacy'elcy'ax tk'ab Kataj, nin jalen cu'n kaje-
pon te yi tajtza'kl Cristo, yi jun yi chin tz'aknak cu'n.
14 Ko ya'tz kaban nk'e'tz cho'n skabne' chi quitane'n yi e'
nitxa' yi txe'n jal cyajtza'kl, yi tunin na jo'jkel tu' cyajtza'kl.
Qui't bin xom kawi' te e'chk jilwutz chusu'n yi apart. Nin qui't
kaxubsij cyak'un yi e' yi chin list nin e' tan chisuble'n kajwutz.
15 Ma na kachaje' yi xomcho' te yi bintzi tan yi lok' ib yi at
skuch'. Kajepon tzuntz tan stz'amle'n yi tajtza'kl Cristo yi ketz
kawi' banl wi'.
16 Na ko ato' jak' ca'wl i' mpe nin sk'il na kanuc' kib. Nin pe
nin sk'il na kucy'aj kib. Qui'c na ban yi ko aparchk len yi e'chk
kamunl yi ak'ij sketz, ntin kol xcon len ka'n. Nin kol kachaj yi
lok' ib, squiwixk tzun yi cmon Cristo, yi wankil i' tane'n.

Tajwe'n yil ko'c tetz ac'aj wunak

17 I bin jalu' swale' jun xtxolbil scyeru' tan bi' Kajcaw, nin
copon inwutz scyeru' tan chibnolu' tane'n: Qui't chixomu' te
e'chk ajtza'kl cachi', chi na chiban yi e' mas wunak, na qui'c
na tak'.
18 Yi e'a'tz yi ate' tul tz'o'tz wutzil, chijatxo'n quib tu yi
itz'ajbil yi cho'n na jal tu Ryos. Na xubsnak cyajtza'kl nin chin
pajpuj nin e'.
19 Qui na chitx'ixwij tan yi e'chk takle'n cachi' yi na chiban,
nin cyak'o'nt quib tan chibnol yi e'chk takle'n yi chin xa'bil
nin. Nternin na quicy'saj chic'u'l tan banle'n yi cyetz cyajbil.
20 Poro yi e' cyeru' nk'era'tz yi mma'w cyanu' te Cristo,
21 yi ko bintzi ja oc le chiwi'u' yi xtxolbil yi bintzinin tetz yi
quibitnaku', yi xtxolbil yi cho'n na saj te Jesús.
22 Ko bintzinin na chixomu' te yi bintzi qui't bin chixomu'
te cyajtza'klu' yi xomnake'u' te'j sajle'n, yi ntin nxcye' tan
chisuble'nu' nin tan chipo'tze'nu'.
23 Ma na tajwe'n yil jal jun ac'aj cyajtza'klu'.

24 Tajwe'n yil cho'cu' tetz ac'aj wunak yi na chixom te yi tajbil Ryos. Tajwe'n yil cho'cu' tetz jun ac'aj wunak yi qui'c mu'ӟ chipaltilu' swutz Ryos.
25 Cha'stzun te qui't chijalu' jun wi cyak'u', ma na cyale'u' yi mero bintzi squibil quibu'. Na junit o' tk'ab Cristo, ni'cu'n chi o' lenk jun wekl yi wankil i'.
26 Quil cyak'u' ama'l tetz yi chi'ch c'u'lal tan chipitle'n ninu' tul il. Mas balaj yil chixitcunu' yi ӟchi'chbe'n chic'u'lu' yi ntaxk cu' k'ej.
27 Qui tzun cyak'u' ama'l tetz yi Bayba'n.
28 Ej nin yi e' yi ate' ӟchixo'lu' yi e' alk'om sajle'n, jun cu'n quile' cyen yi jun ajtza'kla'tz. Ba'n tcu'n chak'ujk tan jale'n yi tajwe'n scyetz nin tan quich'eye'n yi e' mas yi at tajwe'n scyetz.
29 Quil chiyolu' e'chk xyablaj yol, ma na ba'n tcu'n chiyole'u' balaj yol yi xcyek tan ӟch'eye'n yi jun yi na tzan tan tbite'n, nin tan tak'one'n ba'n tetz.
30 Quil cyak'u' bis tetz yi Espíritu Sant yi najlij te kalma'. Na i' jun kechl yi o' tetz Ryos. Nin tan tu' yi at i' te kalma' jun cu'n kelepon liwr yil tz'ul yi wi'tzbil k'ejlal.
31 Chixit cunu' cyakil e'chk cyakal mak'mal, tu cyakil yi e'chk chi'ch c'u'lal yi at tetz cyalma'u'. Chicyajscyenu' yi e'chk oyintzi', tu e'chk jiso'n, tu cyakil yi e'chk takle'n cachi'.
32 Quil chibanu' yi e'chk takle'na'se'j ma na chibne'u' jun ba'n squibil quibu'. Elk chik'ajabu' te junt, chicuye'u' chipaju' squibil quibu' chi ncuy Kataj yi ketz kapaj tan tu' yi nko'c tk'ab Cristo.

5

Yi e'chk ca'wl yi tajwe'n tan kabnol tane'n

1 Chijoye'u' bin puntil tan cyoque'nu' chi tane'n Kataj Ryos, na e'u' nitxajil i', nin nternin ok'le'n chiwutzu' ta'n.
2 Chilok'e' quibu' squibil quibu', chi banak Cristo ske'j ketz na ja tak' tib i' tetz kaxel. Ja tak' tib i' tetz katx'ixwatz, chi jun oy yi nternin na opon c'o'cal swutz Ryos.
3 Txa'ij che'tu' tan chixcone'nu' tetz Ryos, cha'stzun te quil cyak'u' ama'l tetz yi xna'ni'n nka yaji'n, nka alchok jilwutz takle'n cachi' yi na el nin cyalma'u' te'j. Ncha'tz ba'n tcu'n quil kayol yi e'chk takle'na'tz.
4 Quil chiyolu' e'chk yol yi chin tx'ixwil nin. Nin quil chiyolu' yi e'chk takle'n yi chin juntlen nin yi na chiban wunak. Nin quil chixk'e'linu' te yi e'chk xtxolbila'tz. Na qui na yub yi e'chk yola'tz. Mas ba'n tcu'n yi nink chiyolu' yi banl talma' Ryos, nink chityoӟinu' tetz.
5 Na jun cu'n cyakil yi e' aj xna'ninl nka aj yajinl scyuch' cyakil yi e' yi na chiban yi e'chk takle'n cachi'a'tz, qui'c

cyocle'n cye'tz te yi jun balaj tiemp yil tz'oc Cristo tu Ryos tan cawu'n. Ncha'tz cyakil yi e' yi xkan tzaj nin na cyaj, qui'c cyocle'n cye'tz te yi jun tiempa'tz yil cawun Cristo, na ni'cu'n yi jun ajtza'kla'tz tu yi najk chimeje'u' swutz jun ryos yi banij cuntu' tane'n.

6 Cha'stzun te quil cyak'u' ama'l scyetz wunak tan chisuble'nu' tan yi e'chk yol yi qui'c na tak' sketz. Na tan paj e'chk yola'tz stk'e' Ryos chicaws yi e' pajol ca'wl.

7 Xomi'ch tzun chiwi'u'-tz scye'j.

8 Ya'stzun quitane'nu' sajle'n. Ate'u' tul tz'o'tz wutzil. Poro yi jalu' ate'u' tul tkan skil tane'n tan tu' yi junit e'u' tu Kajcaw. Ja pujx yi tajbil Ryos cyanu'. Chixomok binu'-tz te'j.

9 Na kol kaxom te tajbil Ryos yi ni'cu'n tu jun txekbil, kocopon tetz balaj nak, yi ba'n k'uke' chic'u'l wunak ske'j. Na sjalok kabalajil swutz Ryos nin ẍchiwutz wunak.

10 Chijoye'u' bin puntil tan banle'n e'chk takle'n yi na tzatzin Ryos te'j.

11 Quil chibanu' yi e'chk takle'n yi na chiban yi e' yi ate' tul tz'o'tz wutzil, na qui'c na xtxicbaj sketz. Ba'n tcu'n yil skojax chipaltil cyanu' nin yil chimaku' chiwutz.

12 Poro chin tx'ixwil nin yi nink kayolbej te yi e'chk takle'n cachi'a'tz yi na chiban ewun cu'n.

13 Poro yil skojax ẍchiwutz qui cunin batz xcyek tan xtx'ixpe'n cyajtza'kl tan chixone'n tul yi tkan skil.

14 Chi alijt cyen tul jun xtxolbil:

“Chin watum, elk awatl.
Cawle'n tzaj ẍchixo'l yi e' quimnak quitane'n tk'ab yi ilc'ol.
Nin tz'ocopon Cristo tetz atxekbil.”

15 Or bin quilu' kajwutz yi mbi na chibanu'. Quil chibanu' chi na chiban yi e' yi qui'c cyajtza'kl. Ma na cho'ku' tz'aknak cu'n.

16 Te yi at ama'l cho'ku' il tan banle'n yi tak'un Ryos, na ato' tul yi c'a'laj tiemp.

17 Quil quicy'aju' chiya'bl yi e' yab, ma na cho'ku' il tan tele'n chitxumu' te yi tajbil Kajcaw.

18 Quil tz'oc a' ẍchiwi'u', na na xcye' tan kapitle'n nin tul il. Ba'n tcu'n cyak'e'u' ama'l tetz yi Espíritu Sant tan chitzatzine'nu'.

19 Nin yi na chijilonu' squibil quibu' ba'n xcon e'chk balaj bitz cyanu' chi tane'n e'chk salmos yi na tak' k'ej Kataj Ryos. Nin tetz cu'n cyalma'u' cyak'e'u' chik'ajsbilu' swutz i' tan e'chk balaj bitz.

20 Na tajwe'n yi ilenin chityoẍinku' tetz Kataj Ryos tan cyakil yi na tak' i' scyeru'. Nin chityoẍinku' tetz tan bi' Kajcaw Jesucristo.

Jun najal yi creyent tajwe'n yil chilok' quib

21 Tan tu' yi na cyeku' ẍchi' Ryos chichaje'u' yi
chic'ulutxumilu' squibil quibu'.
22 Yi e' xna'n tajwe'n yil cho'c c'ulutxum jak' ca'wl yi
quimichil chi quitane'nu' jak' ca'wl Kajcaw Jesucristo.
23 Na yi chmil jun xna'n i' ajcaw te yi xna'n, chi tane'n Cristo
ske'j ketz yi o' cmon creyent. I' ajcaw ske'j, na i' colol ketz, yi
o' cmon creyent, yi o' yi chi wankil i' tane'n.
24 Na chi kutane'n ketz jak' ca'wl Cristo yi o' cmon creyent,
ncha'tz yi e' xna'n tajwe'n tan cyoque'n c'ulutxum jak' ca'wl
quichmil.
25 Poro ncha'tz yi e' yaj tajwe'n tan chilok'il wutz quixkel.
Tajwe'n yil chipek' scye'j chi yi pek'e'n yi banak Cristo ske'j, yi
tk'ol tib tetz kaxel.
26 Ej nin ya'stzun tulej i'-tz tan kaxansaje'n yi o' yi o' cmon
i'. Na ja katx'ajxij tan a' nin tan yi yol i'.
27 Ej nin ya'stzun tulejtz bantz nternin na kayub yil kopon
swutz i'. Na ya'stzun tulej bantz qui jale'n jun tal ni' manch
ske'j, tu mu'ẍ tal kaya'chil, nka alchok jilwutz kapaltil. Na yi
tajbil i' i'tz tan koque'n tetz tz'aknak cu'n, nin tan qui jale'n
mu'ẍ tal kil.
28 Tajwe'n bin yil pek' jun yaj te txkel, chi na pek' Cristo ske'j
ketz yi o' cmon. Tajwe'n yil lok' wutz yi txkel, chi na lok' i' yi
tetz wankil, na alchok scyetz yi na lok' wutz yi txkel, na tzun
lok' tibtz.
29 Na cya'l jun yi najk chi'ch c'u'l stibil tib, ma na nternin na
c'a'ch tib. Nin nternin na q'uicy'lej tib. Ej nin ya'stzun na ban
Cristo ske'j ketz yi o' cmon. Na yi o' ketz yi o' cmon ni'cu'n yi
o'-k wankil i' tane'n.
30 Ni'cu'n chi o' lenk wekl yi wankil i' tane'n. Ni'cu'n chi o'
lenk ẍch'el i' tane'n. Na o' wankil i' tane'n.
31 Cha'stzun te na til cyen jun yaj yi taj xtxu' tan tok'bel tib
tu yi txkel. Ej nin yi na cyok'bej quib yi jun lmuja'tz junit
chiwankil na ban.
32 Wi'nin na jop yi chusu'ne'j yi qui na pujx cyak'un wunak
poro na chintzan tan xtx'olche'n xo'l yi ẍe'n tane'n Cristo tu yi
cmon creyent.
33 Poro ncha'tz na jop yi e' cyeru', tajwe'n yil chilok'u'
wutz yi quixkelu', chi na chilok'u' yi cyeru' chiwankilu' chi-
junalenu'. Poro ilenin tajwe'n yil cyek ẍchi' yi e' xna'n yi
quichmil.

6

1 Axwok nitxa' nin axwok xicy, tajwe'n tan itoque'n
c'ulutxum jak' ca'wl itaj itxu', na atixwok tk'ab Kajcaw.
2 "Lok'wok itaj itxu'," na ya'stzun yi bajx ca'wl yi at tx'aco'n
te'j.

3 Na na tal yol Kataj yi katzatzink, nin mben ẍkon yi katiemp
tzone'j wuxtx'otx' yi kol kaban tane'n.*
4 Ma yi e'u' yaj yi at chinitxajilu': Quil cyak'u' chi'ch c'u'lal
scyetz. Ma na chijoye'u' puntil tan chich'uyse'n tk'ab Kataj.
Tajwe'n tan chichusle'n, nin tan makle'n chiwutz.
5 Ma yi e' cyeru' yi e'u' mos, cho'ku' c'ulutxum jak' ca'wl yi
chipatrónu', na tajwe'n yil cyeku' chichi'. Ncha'tz na taj yi tetz
cu'n cyalma'u' chak'uju' scyuch', na ni'cu'n yi chi ik tetz Cristo
yi ak'un yi na chitzanu' tan banle'n.
6 Tajwe'n tan cyak'uje'nu' poro nk'e'tz ntin yi ate' chipa-
trónu' tan chixmaye'nu', ma na ncha'tz mpe quibe'k. Nin tetz
cu'n cyalma'u' na taj, na ya'stzun tajbil Ryos.
7 Tzatzin cu'n chak'uju' chi ik tetz Ryos yi ak'un yi na
chitzanu' tan banle'n. Quil chitxumu' yi tetz cun tu'k yi taw
yi ak'un.
8 Na elnak chitxumu' tetz yi qui'c na ban yi ko o' mos nka
qui', na stk'e' Ryos jun oy sketz, tetz xel yi balaj ak'un yi na
bnix kak'un. Tunin xom cyen tu' te yi balajil yi kak'un yi
mbnix ka'n.
9 Ncha'tz yi e' cyeru' yi e'u' patrón, tajwe'n yil chixomu'
te yi ite'n nin ajtza'kla'tz. Cho'ku' c'ulutxum jak' ca'wl yi
cyeru' chipatrónu'. Quil chibuchunu' scye'j chimosu', na
elnak chitxumu' tetz yi at jun ntzi' chipatrónu' scyuch' yi e'
chimosu' yi cho'n at jalen tzi'n tcya'j. Nin qui'c nim, qui'c juy
swutz i'.

Yi chima'cl yi cmon creyent tan chicolol quib

10 I bin jalu' e'u' wajwutz je junt xtxolbile'j tan stzajse'n wi'
inyol. Quiwit tk'ab Kataj, na chin cham nin i' tan kuch'eye'n.
11 Chiweke' quibu' tan yi e'chk ma'cl yi na tzan Ryos tan
tak'le'n sketz, bantz kaxcyewe'n cu'n swutz yi Bayba'n, yi
subul cyetz wunak.
12 Na nk'e'tz e' tu wunak yi na kaban kib scyuch', ma na yi
mero kacontr i'tz yi e' espíritu cwent Bayba'n yi na chicawun
tzone'j wi munt, e' taw ak'bal, e' ẍchakum Bayba'n yi na chixon
tul cyek'ek'.
13 Cha'stzun te tajwe'n tan xcone'n cyakil yi e'chk ma'cl
yi na tzan Ryos tan tak'le'n sketz, bantz kaxcyewe'n cu'n
ẍchiwutz yi e' ẍchakum Bayba'na'tz. Ej nin yi na ul yi e'chk c'a'laj
tiemp ẍchiwutzu' chixcyek cunu' swutz, jalen cu'n yi na' nin
lchitzajpontu'.
14 Quiwit bin, benk quikanu' ttx'otx'. Chipascyenu' yi bintzi
scye'ju', chi na oc pasu'n jun c'albil xe c'u'l jun sanlar. Cho'ku'
tz'aknak cu'n. Chixomoku' te e'chk ajtza'kl yi jicyuch te'j. Na

* **6:3** Ex 20.12, Dt 5.16.

ko ya'tz kaban ni'cu'n tzuntz yi chi atk jun colol wutz c'u'l sanlar yi ch'ich' cu'n ske'j.
15 Chibne'u' list quibu' tan xtxole'n yi balaj stziblal yi cy'a'n tzatzin paz ta'n, chi na chiban yi e' sanlar, yi at cyen tunin yi chixajab ẍchikan, na list cuntunin e' tan oyintzi'.
16 Nin k'ukek cunin chic'u'lu' te Ryos tan chicolol quibu'. Na yi ko k'uklij kac'u'l te Ryos ni'cu'n jun ajtza'kla'tz chi jun makbil flech yi na xcon cyak'un sanlar tan chicolol quib. Na ko jun cu'n k'uklij kac'u'l quil kalo'on tan e'chk takle'n yi na ul bow ske'j tan Bayba'n yi ni'cu'n tu flech yi cy'a'n k'ak' ta'n.
17 Ej nin ok tetz cyajalu' yi ja wi't chiclaxu', na yi jun ajtza'kla'tz ni'cu'n tu jun casco yi na xcon cyak'un sanlar tan colche'n chiwi'. Nin tajwe'n yil xcon yi yol Kataj cyanu' tan chicolol quibu', na ya'stzun ma'cl yi na tak' yi Espíritu Sant sketz.
18 Nin quil chitane'u' tan nachle'n Kataj tan porer yi Espíritu Sant. Nin quil chitane'u' tan c'uche'n yi ẍch'eybil cyeru' tetz. Elk chiwatlu', nin quil chik'e'xiju' tan nachle'n Kataj squibaj cyakil yi e' yi ate' tk'ab Ryos.
19 Nin ncha'tz chinache'u' Kataj swibaj bantz tk'ol Kataj Ryos weltil inyol yil no'c tan xtx'olche'n xo'l yi mbi eka'n tan yi balaj stziblal. Ncha'tz chinache'u' Kataj tan qui inxobe'n.
20 Chakij chin tan Ryos tan xtxole'n yi balaj stziblal, nin tan tu' yi na intxol, atin tcaren. Chinache'u' bin Kataj swibaj bantz quil chinxob tan xtxole'n yi balaj stziblal, na ya'stzun intarey.

Stzajsbil wi' yol Pawl

21 I bin jalu' tan quibitalu' intziblal tzinchake' nin kajwutz Tíquico ẍchixo'lu'. Chumbalaj nin i', wi'nin na chimpek' te'j, na i' jun ẍchusbe'tz Kataj.
22 Cha'stzun te na chintzan tan ẍchakle'n nin i' ẍchixo'lu' tan talche'n scyeru' yi ẍe'n kutane'n. Yil tz'opon i', tz'ocopon tan chich'eye'nu', nin tan chimayse'nu'.
23 Lok tak' Kataj Ryos tu Kajcaw Jesucristo yi tzatzin paz scyeru' e'u' wajwutz. Ej nin lok k'uke' mas chic'u'lu' te'j, nin lok jal mas lok' ib ẍchixo'lu' tan porer Kataj Ryos.
24 Tak' tzaj bin Kataj Ryos yi banl squibu', cyakil e'u' yi qui na icy' chipaju' tan ẍchajle'n yi na chipek'u' te Kajcaw Jesucristo. Amén.

YI CART YI BEN STZ'IBAL PAWL SCYETZ YI E' AJ FILIPOS

Yi xe'tzbil yol Pawl

1 Yi in wetz, in Pawl tu kajwutz Timoteo. O' ẍchakum Kajcaw
Jesucristo. Na katzan tan stz'ibe'n nin yi carte'j tetz cyeru' yi
e'u' yi najlche'u' le tnum Filipos, yi e'u' yi xansa'n che'tu', yi
e'u' yi ate'u' tk'ab Cristo, yi Jesús. Yi xtxolbile'j i'tz tetz cyeru'
wajwutz, nin ncha'tz i'tz tetz cyeru' yi e'u' wi' banl wi', nin yi
e'u' diácono.
2 Tak' tzaj Kataj Ryos tu Kajcaw Jesucristo yi banl tu yi
tzatzin paz squibu'.

Yi bisune'n Pawl scye'j yi e' aj Filipo

3 Yi na chu'lu' tx'akx tinc'u'l, ilenin na chintyoẍin tetz Kataj
yi ten cyocsaju' yi yol i'.
4 Ej nin yi na no'c tan nachle'n Kataj, tzatzin cu'n na injak yi
ẍch'eybil cyeru' tetz,
5 na junit kutane'n te yi balaj stziblal yi na kocsaj. Ej nin jetz
yi kocsal i nin kutane'na's jalu'.
6 Ej nin jun cu'n yol na wal nin scyeru': Ryos ntx'ixpun
kajtza'kl tan koque'n tetz balaj, nin ilenin tz'ocopon tan
kuch'eye'n jalen cu'n yil tz'ul tzaj Jesucristo.
7 At banl Kataj swibaj tan wuch'eye'n yi na no'c xetze', nin
at banl i' swibaj yi na no'c tan xtx'olche'n xo'l yi balaj stziblal.
Nin yi na no'c tan colche'n, nin tan ẍchajle'n scyetz yi ya'stzun
yi mero bintzi. Ej nin yi banl Kataja'tz yi at swibaj, ite'n nin
banl Kataja'tz yi at squibu'. Cha'stzun te wi'nin na chintzatzin
scye'ju'.
8 Sak swutz Ryos yi ẍe'n cunin na el walma' tan wilol
chiwutzu'. Na nternin na chimpek' scye'ju', tan banl talma'
Cristo yi at ske'j.
9 Ej nin na chintzan tan c'uche'n tetz Kataj tan jale'n mas
lok' ib ẍchixo'lu', bantz jale'n mas cyajtza'klu', nin yi toque'n
cu'n sban chitxumu'nu'.
10 Na kol jal lok' ib ẍchixo'lu' chixcyeku' tan xtxa'le'n yi
ajtza'kl mas balaj. Ko ya'tz cyuleju' qui tzun ljal quilu'-tz yil
tz'ul tzaj Cristo.
11 Ej nin kol jal lok' ib ẍchixo'lu' tz'ocopon Jesucristo tan
quich'eye'nu' tan chibnolu' yi balaj. Ej nin yi e'chk takle'n
balaja'tz yil chibanu' tz'ocopon chi jun balaj cosech swutz
Ryos. Nin sjalok k'ej i' tu k'ajsbil ta'n.

Ja ben lo'on yi balaj stziblal tan yi q'uixc'uj yi icy'pon tan Pawl

12 I bin jalu' e'u' wajwutz, na waj lwal jun xtxolbil scyeru'. Cyakil yi e'chk contri'n yi na bajij swe'j na ch'eyan swe'j tan xtxole'n mas yi balaj stziblal yi na xcye' tan kaclaxe'n.

13 Na cyakil yi e' sanlar yi ate' tzone'j tpilta', scyuch' cyakil yi e' mas wunak yi ate' tzone'j, ja el chitxum tetz yi atin xetze' tan tu' yi na wocsaj Cristo.

14 Ncha'tz tan tu' yi qui na chinxob tan xtxole'n yi yol Kataj te yi atin tzone'j xetze', at wi'nin kajwutz yi ja quiwix cyetz chic'u'l tan xtxole'n yi yol Kataj. Qui't na chixob, nin ja k'uke' mas chic'u'l te Kajcaw.

15 Poro at junt tx'akajt yi na chitzan tan xtxole'n, poro ntin tan paj xcy'aklil, na na chi'ch chic'u'l swe'j. Nin na chitzan tan xtxole'n ntin tan jale'n cyetz chik'ej.

16 Ya'stzun yi jun tx'akaja'tz yi chiwutz tu' chiplaj tu' na chitzan tan xtxole'n. Na yi cyetz cyajbil i'tz tan jale'n mas wil jalen pe'k yi atin xetze'.

17 Poro at junt tx'akajt yi tetz cu'n cyalma' na chitzan tan xtxole'n yi mbi eka'n tan Cristo. Yi e'a'tz, na chitzan tan xtxole'n tan tu' yi at lok' ib tetz cyalma'. Na elnak chitxum tetz yi atin xetze' tan tu' yi ilenin na chintzan tan wak'e'n chichusu'n yi e' contr te yi balaj stziblal.

18 Poro qui'c na ban yi ko chiwutz tu' chiplaj tu' nka tetz cu'n cyalma' na chitzan tan xtxole'n, na ilenin na quibit wunak yi mbi eka'n tan Cristo. Nin na chintzatzin tan yi jun xtxolbila'tz.

19 Ej nin na chintzatzin, na na chitzanu' tan nachle'n Kataj swibaj. Ej nin na chintzatzin na at yi porer Jesucristo tan wuch'eye'n. Cha'stzun te qui na chimbisun, na jun cu'n ẍchinclaxok tk'ab yi e'chk takle'ne'j.

20 Poro yi wetz wajbil yi nternin na el walma' te'j, i'tz yi quil chink'e'xij tan xtxole'n yi balaj stziblal. Na na waj yil jal mas inwalor tan xtxole'n, tan tak'le'n mas k'ej Cristo, chi wutane'n sajle'nix tunintz. Qui'c na ban ko ya'tz chinquime't nka qui'.

21 Ko ejchij cuntu' mu'ẍ tal, na waj chinxcon tetz Cristo. Poro ko xontzaj chan quimichil swe'j, ba'n tcu'n, na yi quimichil i'tz jun tx'aco'n tetz wetz.

22 Poro ko ya'tz tajbil Kataj tan inxcone'n mas tiemp tzone'j wuxtx'otx' te tak'un, ba'n atit tzinwutz wetz.

23 Poro quinin na el intxum tetz, alo' scyetz mas balaj txo'l. Na intxum yi ba'n tcu'n klo' jalcu'nk chinquim tan wupone'n chan kale najle't Cristo.

24 Poro yi na no'c tan xtxumle'n, ba'n tcu'n lo' yil na'tij ẍchixo'lu' tan quich'eye'nu'.

25 Ej nin ya'tz nin tzun sbne'-tz. Chincyajk tzone'j wuxtx'otx' tan quich'eye'nu' te yi na kocsaj,

26 nin tan jale'n mas tzatzin paz cyanu' tk'ab Cristo yil
nopon junt tir tan chixajse'nu'.

Tajwe'n kaxom te yi ẍe'n cu'n ban Cristo

27 Chin tajwe'n cunin lajluchax yi ẍchusu'n Cristo ske'j, mpe
ik na kaxon tbe' nka xe'ak kaca'l. Ko ya'tz chibanu', qui'c na
ban mpe nink nopon tan chixajse'nu', mpe joylajk atine't wetz
yil wit chitziblalu'. Ntin na waj lwit ko ba'n ate'tu' tk'ab Cristo,
nin yi ko junit tane'n cyajtza'klu'. Ej nin na waj lwit yi ko na
cho'cu' il tan xtxole'n yi balaj stziblal yi na kocsaj.

28 Ncha'tz na waj lwit yi ko qui na chixobu' scyetz yi e'
chicontru'. Na ko qui na chixobu' scyetz, ya'stzun jun techl
tetz cyetz yi at tulbil chicaws. Ej nin ncha'tz i'tz jun techl tetz
cyeru' yi ja wi't chiclaxu' tan Ryos.

29 Tan tu' yi ate'u' tk'ab Cristo, ak'ij ama'l scyeru' nk'e'tz ntin
tan cyocsalu' yi yol i', ma na ncha'tz tan tijle'n q'uixc'uj.

30 Nicy' nin tu' na kaq'uixpij scyuch'u', na yi atin tzaj
ẍchixo'lu' ilijt cyanu' yi ẍe'n cu'n ticy'e'n pone'n e'chk q'uixc'uj
wa'n. Poro ncha'tz jalu' na quibitu' intziblal yi inin wu-
tane'na's tan muc'le'n q'uixc'uj tzone'j.

2

Yi c'ulutxumil Jesús tu tetz k'ej

1 I bin jalu' kajwutz tan tu' yi na el chitxumu' tetz yi na tzan
Cristo tan quich'eye'nu', junit bin sban cyajtza'klu', nin tan
tu' yi na el chitxumu' tetz yi at lok' ib ẍchixo'lu' tan tu' Cristo;
junit bin sban cyajtza'klu'. Ej nin tan tu' na el chitxumu' tetz
yi cho'n najlij yi porer Cristo scye'ju' bantz tele'n chik'ajabu'
squibil quibu', junit bin sban cyajtza'klu'.

2 Ej nin ko ya'tz lchibanu' sjalok jun chin tzatzin swetz.
Chilok'e' bin quibu' squibil quibu', nin junit sban chitx-
umu'nu'.

3 Quil chiban lenu' ntin yi cyeru' cyajbilu'. Nin quil cyocsaj
quibu' nim. Ma na cho'k lenu' c'ulutxum. Cho'ku' tan xtx-
umle'n yi at len cyajtza'kl yi e' mas cyuch'u'.

4 Quil chitxumu' yi ntin yi cyeru' cyajtza'klu' ba'n bnix, ma
na ba'n chixomu' te cyajbil yi e' mas.

5 Chixomoku' te yi ẍe'n cu'n ban tajtza'kl Jesucristo.

6 Wech, Ryos i', poro quinin ban yi tetz tajbil.

7 Cyaj tilol i' yi tcya'j, nin ul itz'ok tzone'j wuxtx'otx' chi wunak
tane'n. Tocsaj tib chi jun chakum.

8 Ej nin mas tcu'n tocsaj tib tetz juy tu tajtza'kl, na tak' tib tk'ab
quimichil, jun quimichil yi chin tx'ixwil nin.

9 Cha'stzun te tk'ol Ryos mas k'ej i', nin oc jun bi' yi mas tcu'n
k'ej swutz alchok scyetz bi'ajil.

10 Nin cyakil yi e' yi ate' tcya'j, scyuch' cyakil wunak yi ate' wuxtx'otx', tircu'n e' ẍchimejek len yil quibit nin yi bi' Jesús.
11 Na tzantzaj tz'elepon len chitxum cyakil wunak tetz, nin scyale': Yi Jesucristo ya'stzun yi mero Ajcaw. Ej nin tan yi xtxolbila'se'j sjalok mas k'ej Kataj Ryos.

Yi e' yi ate' tk'ab Cristo ni'cu'n e' tu tx'uml

12 Ma jalu' wajwutz yi wi'nin ok'le'n chiwutzu' wa'n, chin c'ulutxum nin e'u' sajle'n te yi atin tzaj ẍchixo'lu'. Poro ncha'tz jalu' na waj yil cho'cu' c'ulutxum. Qui'c na ban mpe quibink ẍchixo'lu', ntin chijoye'u' puntil tan chiquiwsal quibu' bantz chiclaxe'nu'. Chibisunku' tan quilu', nin cyeke'u' ẍchi' Ryos,
13 na ite'n nin i' na tzan tan xtx'ixpe'n kajtza'kl nin tan kuch'eye'n tan kabnol yi e'chk takle'n yi balaj, na ya'stzun tajbil i' ske'j.
14 Ej nin yi na cho'cu' tan banle'n nka tan xtxumle'n alchok e'chk takle'n, qui na taj wak' ib, nin qui na taj oyintzi'.
15 Kol chixomu' te yi xtxolbila'se'j, qui tzun ljal quilu'-tz, nin slajluchaxk ẍchiwutz yi e' mal wunak yi bintzinin e'u' me'l cy'ajl Ryos. Cho'n tzun ẍchibne'u' ẍchixo'l e' mal wunak chi tane'n tx'uml yi na txekun lak'bal.
16 Ncha'tz ko ya'tz quitane'nu', chintzatzink yil tz'ul tzaj Cristo, na slajluchaxk yi at jamel wukan, nin nk'e'tz tan cha'tz tu' nnak'uj ẍchixo'lu'.
17 Na tan tu' yi k'uklij chic'u'lu' ni'cu'ntz chi najk chitzanu' tan tak'le'n jun chitx'ixwatzu' swutz Ryos. Ej nin kol tz'el inẍch'el tan paj yi xomchin te Cristo, ya'stzun mu'ẍ stz'a'pl yi cyoyu' sbne'-tz. Nin chintzatzink te'j.
18 Cha'stzun te quil chibisunu' swe'j, ma na chitzatzinku' na yi in wetz na chintzatzin.

Kaxomok te yi balajil Timoteo

19 Ko ya'tz tajbil Kajcaw Jesucristo, mben chan inchakol Timoteo tan chixajse'nu'. Chintzatzink yil tz'ult tzaj tu chitziblalu'.
20 Mben inchakol Timoteo, na qui'c nin junt yaj yi na xom te yi wetz wajtza'kl chi tane'n i'. Cya'l atit jun yi najk bisun scye'ju' chi tane'n Timoteo.
21 At e' cyera'tz yi list ate't tan chixajse'nu', poro ntin na chitzan tan joyle'n yi cyetz cyajbil. Qui na chipek' cyera'tz tan banle'n tane'n yi tak'un Cristo Jesús. Le'n cyetz tuch'.
22 Poro sak ẍchiwutzu' wajwutz yi balajil Timoteo. Quilnaku' yi ẍe'n cunin ban i' tan wuch'eye'n tan xtxole'n yi balaj stziblal. Na na ch'eyan i' swe'j chi na oc jun yaj tan ẍch'eye'n taj.

23 Yi wetz wajbil i'tz tan tpone'n tan chixajse'nu', poro jalen
cu'n skojan mbi cu'n sbajok swe'j.
24 Poro at inch'iw te Kajcaw tan wupone'n chan tan chixa-
jse'nu'.

Kaxomok te yi balajil Epafrodito

25 Ncha'tz ba'n, chinch wetz, kol tzinchak nin kajwutz
Epafrodito te Timoteo. I' jun tan tijle'n q'uixc'uj te kamunl yi
ato' sju'. Nin sak nin ẍchiwutzu' yi balajil i', na e' binu' nchakon
tzaj i' swe'j tan wuch'eye'n te yi mbi cu'n tajwe'n swetz.
26 Ncha'tz i', na pek' tan bene'n tan chixajse'nu', na at mu'ẍ
bis tetz talma' tan paj yi ja lo' chibisunu' yi quibitalu' yi stziblal
yi yobte'n i'.
27 Bintzinin ja yobtij. Mu'ẍt nin qui quim, poro ja ul tajtza'kl
tan Ryos, na ja lo' el k'ajab Ryos swe'j, na ja klo' jal mas bis
swetz yi nink nquim. Cun pe'k yi at nin bis swetz.
28 Cha'stzun te na waj tzinchak nin ẍchixo'lu' tan quilolu'
wutz, nin tan chitzatzine'nu' junt tir tuch'. Ncha'tz in,
chintzatzink yil tz'opon i' ẍchixo'lu'.
29 Chitzatzinku' te yil tz'opon i' ẍchixo'lu', na kajwutz kib tu
Epafrodito tk'ab Jesucristo. Ilenin na waj yil cyak'u' k'ej yi jun
jilwutz wunaka'tz yi ni'cu'n e' tu Epafrodito,
30 na mu'ẍt qui quim sju' tak'un Jesucristo. Tan tu' yi
ch'eya'n yi ban i' swe'j, ja klo' quim i', na tk'o'n tib tk'ab
quimichil tan wuch'eye'n. Ya'stzun banak i', na qui'c rmeril
tan cyule'n cyeru' tzone'j tan wilwe'n.

3

Tajwe'n kaxomok te yi ẍchusu'n Pawl

1 Ma jalu' wajwutz, chitzatzinku', na e'u' tetz Cristo. Nin qui
na icy'o'k impaj tan stz'ibe'n nin yi tajwe'n tan chitzatzine'nu'.
Tan yi jun xtxolbila'tz tz'ak'onk ba'n scyeru'.
2 Poro or quilu' yi e' mal nak, na yi e'a'tz ni'cu'n e' tu txuc.
Nin or quilu' na at aj txolinl yi chin cachi' nin na chiban. Nin
or quilu' yi e' yi na cyaj cho'c tan kuxle'n chiwankilu' tan
cyoque'nu' klo' tetz nitxajil Ryos.
3 Poro yi o' ketz, o' yi mero nitxajil Ryos, na na katzan tan
c'u'laje'n i' tetz cu'n kalma', nin ya'stzun yi techl yi na ẍchaj
yi o' tetz Cristo. Cha'stzun te qui na k'uke' kac'u'l te yi e'chk
takle'n yi na bajij te kawankil tan koque'n tetz nitxajil Ryos.
4 Na yi ya'tzk tajbil Ryos, ja klo' k'uke' inc'u'l te e'chk
q'uixc'uj yi tijnak inwankil, na cya'l nin junt yi jak icy'pon mas
q'uixc'uj ta'n tzinwutz wetz.
5 Na yi in wetz ja chimbajij circuncidar le wajxoki'n k'ej, na
in aj Israel. In xonl k'ajtzun Benjamín. Nin ja chinxom te ley
Moisés, chi tane'n chicstumbr yi e' parisey.

6 Chin ẍc'atnak nin in te yi na wocsaj sajle'n. Cha'stzun te ja
che' imbuch cyen yi e' cmon creyent. Nin chin tz'aknak cunin
in tenẍchan tan banle'n tane'n cyakil yi e'chk takle'n balaj yi
na tal yi ley Moisés sketz yi tajwe'n tan kabnol tane'n. Cya'l
nin jun yi jajk jal impaltil ta'n.
7 Poro cyakil yi e'chk takle'na'se'j yi chumbalaj nin tane'n
tzinwutz wetz sajle'n, qui'ct xac jalu', na yi jalu' cho'n k'uklij
inc'u'l te Cristo. Ja jal junt xtxolbil wa'n yi mas balaj swutz
cyakil yi e'chk takle'na'tz.
8 Na cyakil yi e'chk takle'n yi mbaj cyen imbnol qui'c xac
tzinwutz jalu', na nk'e'tz cho'n walil chi walil yi tele'n intxum
tetz yi mbi eka'n tan Wajcaw Cristo Jesús. Tan tu' yi na
chinxom te Cristo, cyajnak cyen wilol cyakil yi e'chk takle'n
yi mimban cyen. Na qui'c na tak' yi e'chk takle'na'tz swutz yi
tx'aco'n yi at yi ko cho'n ato' tk'ab Cristo.
9 Na yi mas balaj i'tz, yi junit wutane'n tu Cristo. Poro
quinin jal yi imbalajil yi nno'c tan banle'n tane'n yi ley Moisés.
Ma na ja jal imbalajil tan tu' yi cho'n k'uklij inc'u'l te Cristo. Na
na tak' Ryos chibalajil cyakil yi e' yi cho'n k'uklij chic'u'l te i'.
10 Ej nin yi wetz wajbil jalu' i'tz, tan tele'n mas intxum tetz
yi mbi eka'n ta'n, na na waj tzincambaj yi porer yi ẍchajnak i'
yi titz'e'n junt tir ẍchixo'l alma'. List in tan muc'le'n q'uixc'uj
chi banak Jesucristo, nin list in tan inquime'n chi banak i'.
11 Na yi wetz wajbil i'tz tan incambal yi itz'e'n junt tir
ẍchixo'l alma'.

Kabisunk te kupisyo'

12 Qui na chintzan tan xtxumle'n yi jajk wi't no'c tetz
tz'aknak cu'n. Poro chinxomok te Cristo, na at inch'iw tan
woque'n tetz tz'aknak cu'n. Na ya'stzun xac yi inje'nle'n
xtxa'ol.
13 Qui na chintzan tan talche'n yi jajk wi't chinjepon tuch'.
Poro at jun xtxolbil yi na chinxom te'j. I'tz yi qui't na
chintzan tan xtxumle'n yi mbi cu'n cyajnak imbnol. Jalta'tz
na chintzan tan xtxumle'n jalu', i'tz yi ẍe'nk tzimban puers tan
inje'n pone'n tamp te wupisyo'.
14 Na na waj chinjepon te wupisyo' bantz incambal yi jun
balaj oy yi suki'nt tan Ryos sketz tcya'j. Ya'stzun yi oy yi na
tzan kaRyosil tan suke'n sketz cyakil yi o' yi ato' tk'ab Cristo.
15 Cha'stzun te cyakil yi o' yi ja kaquiwix mu'ẍ tal, chin
tajwe'n cunin tan kaxome'n te yi jun ajtza'kla'tz yi ja wi't wal
scyeru'. Poro ko at e' ẍchixo'lu' yi nk'era'tz cyajtza'kl, Ryos
chajon puntil scyetz.
16 Poro at jun xtxolbil yi chin tajwe'n cunin tan kabnol
tane'n, i'tz yi chusu'n yi ja wi't lajluchax skawutz.

17 E'u' kajwutz, chixomoku' te wetz wajtza'kl. Ej nin chixomoku' te cyajtza'kl yi e' yi na chitzan tan banle'n tane'n weri inchusu'n.
18 Wajwutz ala'ix tir wal yi xtxolbile'j scyeru', poro swale' nin junt tir. At wi'nin e' skaxo'l yi ni'cu'ntz chi e'-k contr te yi quimich yi mban Cristo swutz pasyon, nin na tak' bis swetz.
19 Na yi jun jilwutz wunaka'tz chisotzok cyera'tz tzantzaj, na ntin na chitzan tan xtxumle'n yi ẍe'n lnoj chic'u'l. Ni'cu'ntz chi ya'tzk chiryosiltz. Na cyocsaj quib nim te yi e'chk takle'n cachi' yi na chiban, nin qui na chitx'ixwij ta'n. Ntin na chitzan tan xtxumle'n yi e'chk takle'n tetz tzone'j wuxtx'otx'.
20 Poro yi o' ketz, o' tajlal yi cmon tetz tcya'j. Nin na katzan tan ẍch'iwe'n yi tulbil Kajcaw Jesucristo yi cho'n tz'opon tzaj tcya'j.
21 I' tz'ocopon tan xtx'ixpe'n yi jun kawankile'j yi chin cachi' nin. Cho'n sbne' chi tane'n yi tetz wankil. Yi porer Kajcaw yi na xcye' te cyakil e'chk takle'n, ite'n nin porera'tz xconk ta'n tan katx'ixpe'n.

4

1 Cha'stzun te e'u' jun c'oloj wajwutz, benk quikanu' ttx'otx'. Wi'nin na chimpek' scye'ju', nin wi'nin na el walma' tan wilol chiwutzu'. Nin tan tu' yi ncho'cu' tk'ab Cristo nternin na chintzatzin jalu', na tzantzaj tz'ak'lok ink'ej.

Yi tk'ol Pawl cobox cyajtza'kl yi e' aj Filipo

2 I bin jalu' na' Evodia tu ilu' na' Síntique, na cu' inwutz scyeru' tan chibansal quibu' squibil quibu' na quitz'un quitz-icy quibu' tk'ab Kajcaw.
3 Ma aẍatz wajwutz yi toque'n cu'n awutane'n te yi kupisyo' yi ato' sju', ch'eywe' yi cob kajwutza'tz, na ncha'tz e', e' jun swe'j tan tijle'n q'uixc'uj yi inxe'te'n cu'n tan xtxole'n yi balaj stziblal. Ej nin xomnake' ske'j tu Clement scyuch' yi e' mas kajwutz yi koque'n tan xtxole'n yol Kataj. Yi e' kajwutz Evodia tu Síntique, e' creyent na tz'ibant chibi' tc'u'l yi liwr kale tz'ibane't chibi' yi e' yi ẍchicambok te yi itz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz. Ch'eywe' bintz.
4 Ma e'u' wajwutz, ilenin chitzatzinku' tk'ab Kajcaw. Nin swale' nin junt tir scyeru', chitzatzinku'.
5 Nin chichaje'u' chiputzpalu' tu chibalajilu' ẍchiwutz wunak, na txant tan tule'n Kajcaw.
6 Quil chibisunu' tan jun takle'n ma na chitxol ninu' tetz Kataj Ryos. Chijake'u' ẍch'eybil cyeru', nin chityoẍinku' tetz.

7 Ko ya'tz chibanu', stk'e' Ryos jun chin tzatzin paz scyeru', jun tzatzin paz yi cheleponu' yab te'j, na xcye' yi jun tzatzina'tz tan chiquiwse'nu', nin tan xite'n yi bis yi at te cyalma'u', na yi e' cyeru' ate'u' tk'ab Cristo.

Cho'ku' tan xtxumle'n yi e'chk takle'n balaj

8 Ma jalu' e'u' wajwutz, jalta'tz coboxt yol swale' nin scyeru'. Cho'ku' tan xtxumle'n ntin yi e'chk xtxolbil yi bintzinin tetz, nin yi at xe'. Chitxume'u' yi e'chk xtxolbil yi na yub. Nin chitxume'u' yi balaj, nin yi e'chk xtxolbil yi na tzatzin Ryos te'j. Quil cyak'u' ama'l tan ticy'e'n e'chk ajtza'kl cachi' chic'u'lu' ma na ntin yi e'chk ajtza'kl balaj, yi na tzatzin Ryos te'j.

9 Cho'ku' tan banle'n tane'n cyakil yi e'chk xtxolbil yi e' inchusnaku' te'j, yi e'chk xtxolbil yi cyajnak cyen incawul tan chixome'nu' te'j. Cho'ku' tan banle'n tane'n cyakil yi e'chk xtxolbil yi quilnaku' nin quibitnaku' swe'j. Kol cho'cu' tan banle'n tane'n snajank Ryos scye'ju', yi Ryosa'tz yi na ak'on tzatzin paz sketz.

Yi chibisune'n yi e' aj Filipos te Pawl

10 Wi'nin na chintzatzin, nin na intyoẍij tetz Kajcaw, na ja nu'lt tx'akx ẍchic'u'lu'. Poro qui na chintzan tan talche'n yi junawes elnakint tetz cyajalu'. Qui'. Tin tu' lo' yi qui njal puntil cyanu' tan tak'le'n tzaj mu'ẍ ẍch'eybil wetz.

11 Qui na waj yil cho'cu' tan xtxumle'n yi tu nink na sotz tu' inc'u'l. Na yi in wetz, xomchin quen tu' te yi nicy' na' na ẍchaj Ryos swetz le jujun k'ej.

12 Elnak intxum tetz meba'il. Ej nin elnak intxum tetz riquil. Na'wnakint te cyakil. Qui'c na ban yi ko nojnak inc'u'l nka qui'. Na'wnakint te'j ko na sowrin mu'ẍ imbambil, nka qui'.

13 Na chinxcye' tan muc'le'n cyakil, na at Cristo tan wuch'eye'n.

14 Poro ba'n nchibanu' yi ncho'cu' tan xtxumle'n yi mu'ẍ tal ch'eybil wetz, na bintzinin atin wutz pe'm.

15 At ẍchiwutzu', cyakil yi e'u' yi najlche'u' le tnum Filipos, yi ntin e'u' ulsan ofrent tink'ab tan wuch'eye'n. Jetza'tz chixe'tle'nu' tan wuch'eye'n yi wenle'n tzaj Macedonia tan xtxole'n yi balaj stziblal. Ya'tz cyuleju' tan ẍchajle'n yi nternin na chitzatzinu' te yi pawor yi imbanak scye'ju'.

16 Ej nin ncha'tz yi atin tzaj Tesalónica ulnak cobox tir ofrent cyanu' swetz tan wuch'eye'n.

17 Qui na chintzan tan xtxumle'n yi jalt nin cotz tzimban, poro na waj yil tz'el chitxumu' tetz yi tan tu' yi na chitzanu' tan wuch'eye'n sjalok mas chimebi'lu' tzi'n tcya'j.

18 Ma jalu' wajwutz, ja intz'am yi mu'ẍ tal oy yi nsaj cyak'olu' swetz tan Epafrodito. Sowr mban. Ej nin wi'nin na

tzatzin Ryos te jun jilwutz oya'tz. Cho'n na ban c'o'cal swutz i' chi c'o'cal insens.
19 Nin tan tu' yi kok'be'n kib tu Cristo Jesús, stk'e' Kataj Ryos cyakil yi tajwe'n sketz. Na at tuch' tan tk'ol sketz, na quinin bajsbe'n tetz yi tetz mebi'l tzi'n tcya'j.
20 Kak'e' bin kak'asbil tetz tetz ben k'ej ben sak. Amén.

Stzajsbil wi' yol Pawl

21 I bin jalu' e'u' wajwutz, cyalquenu' jun yos scyetz cyakil yi e' yi xansa'nche't, yi e' yi ate' tk'ab Cristo. Ncha'tz yi e' kajwutz yi ate' tzone'j swe'j, na chitzan tan talche'n nin jun yos scyeru'.
22 Nin cyakil yi e' mas yi ate' tk'ab Ryos tzone'j Roma na chitzanin tan talche'n jun yos scyeru'. Ncha'tz yi e' kajwutz yi cho'n ate' tzone'j tpilta' na chitzan tan talche'n nin jun yos tetz cyeru'.
23 Tak' tzaj bin Kajcaw Jesucristo yi banl i' squibu'. Amén.

YI CART YI BEN STZ'IBAL PAWL SCYETZ YI E' AJ COLOSAS

Xe'tzbil yol Pawl

1 Yi in wetz, yi in Pawl, in apostl tetz Jesucristo, na ya'stzun tajbil Ryos.

2 Nin kacabil tu kajwutz Timoteo, na katzan tan stz'ibe'n nin yi carte'j tetz cyeru', yi e'u' aj Colosas, yi e'u' yi xansa'nche'tu', yi e'u' yi jun cu'n kajwutz kib scyuch'u' tk'ab Jesucristo. Tak' tzaj Kataj Ryos yi banl tu tzatzin paz squibu'.

Yi toque'n Pawl tan nachle'n Kataj squibaj yi e' creyent

3 Ma jalu' e'u' kajwutz, yi na ko'c tan nachle'n Kataj squibu', ilenin na katyoẍin tetz Ryos, yi Taj Kajcaw Jesucristo,

4 na na kubit yi jun cu'n cho'n k'uklij chic'u'lu' te Cristo Jesús, nin yi wi'nin na chipek'u' scye'j cyakil yi e' creyent yi ate' tk'ab Ryos.

5 Ya'stzun quitane'nu', na cho'n ajlij chic'u'lu' te yi herens yi colij tetz cyeru' jalen tzi'n tcya'j. Na yi quibitalu' yi balaj stziblal tetz colbil ibaj, ja el chitxumu' tetz yi i'tz yi mero bintzi, nin jetza'tz tzaj ja k'uke' chic'u'lu' te'j.

6 Ej nin ite'n nin balaj stziblala'tz yi na tzan xtxole'n bene'n tzi'n wi munt. Ej nin at wi'nin wunak yi ja k'uke' chic'u'l te'j chi banake' cyeru'.

7 Ej nin cyakil yi e'chk xtxolbila'tz yi na cyocsaju', kajwutz Epafras e' chusunu' te'j. Nin i' jun balaj kajwutz na ja ak'uj cyen ske'j. Cha'stzun te ba'n k'uke' chic'u'lu' te'j na i' jun balaj xconsbe'tz Ryos.

8 Ej nin i' micy'an tzaj chitziblalu' yi ẍe'n cu'n tk'ol yi Espíritu Sant yi lok' ib yi at ẍchixo'lu'.

9 Cha'stzun te yi nkubit chitziblalu', ja ko'c tan nachle'n Kataj squibu', nin tan c'uche'n tetz yi clar cunink tz'el chitxumu' te yi tajbil i'. Nin yi nink chixomu' te e'chk ajtza'kl tu e'chk txumu'n yi na tak' yi Espíritu Sant.

10 Na kol chixomu' te'j, chixcyeku' tan banle'n tane'n yi tajbil Ryos, yi na tzatzin i' te'j, nin ẍchibne'u' e'chk takle'n balaj, nin tz'elepon mas chitxumu'n tetz yi ẍe'n tane'n i'.

11 Ej nin na katzan tan c'uche'n tetz Kataj yil chiquiwixu' tan yi tetz porer yi chumbalaj nin, na kol chiquiwixu', ẍchitzatzinku', nin sjalok chipasensu' tan muc'le'n cyakil e'chk jilwutz q'uixc'uj.

12 Nin kol chiquiwixu' ẍchityoẍinku' tetz Kataj, na i' ntx'ixpune'n cyajtza'klu' bantz cyetzalu' yi herens yi suknak i' scyetz yi e' tetz.

13 Na i' nke'lsan tzaj tk'ab yi tz'o'tz wutzil tan koque'n jak' ca'wl yi tetz Cy'ajl yi wi'nin ok'le'n wutz ta'n,
14 Nin yi tetz Cy'ajla'tz, i' nke'lsan liwr tk'ab kil, nin i' ncuyun kapaj.
15 Na ite'n nin i'a'tz Ryos, yi Ryos yi qui lajluch, yi at nintz le xe'tzbil tzaj, yi ntaxk bnix jun takle'n.
16 Ej nin i' mbnol tetz cyakil yi mbi cunin at tcya'j tu yi at wuxtx'otx'. Na i' bnol tetz cyakil yi e'chk takle'n yi na kil tuml cyakil yi e'chk takle'n yi txe'n kil. Na i' txumul cyetz yi e' yi ate' tcya'j, yi e' yi qui na kil chiwutz, yi e' yi at ca'wl ẍchik'ab, yi e' yi e' bajxom, na i' bnol tetz cyakil tan xcone'n tetz.
17 Na at nin i'-tz yi ntaxk bnix jun takle'n. Nin i' xicyol tetz cyakil yi mbi cunin at.
18 Ncha'tz i' yi wi' banl wi' te yi tetz cmon, yi e' creyent. Nin i' yi bajx yi itz'ij ẍchixo'l alma', na ilenin i' bajxom te cyakil yi at.
19 Na cy'a'n cyakil yi porer tu tajtza'kl Ryos ta'n, na ya'stzun yi tajbil Ryos.
20 Nin xcon Cristo ta'n tan kabansal kib tuch'. Nin nk'e'tz ntin o' nkabansaj kib tuch', ma na ncha'tz cyakil yi e' txuc tu cyakil yi e'chk takle'n yi at wi munt, tuml yi e'chk takle'n yi at tcya'j. Nin cyakil yi e'a'se'j sjalok junt tir yi tzatzin paz cya'n tu Ryos tan tu' yi quimich yi banak Cristo swutz pasyon.
21 Ncha'tz yi o' ketz sajle'n, o' cu'n contr tu Ryos. O' cu'n awer nak tane'n swutz i'. Ya'stzun kutane'ntz tan tu' yi e'chk takle'n cachi' yi banako' cyen.
22 Poro yi jalu', ja jal yi tzatzin paz ka'n tu Ryos tan tu' yi q'uixc'uj yi tijnak Cristo yi quime'n swutz pasyon. Ya'stzun banak Cristo na yi tajbil i' i'tz tan qui jale'n kil yil kopon ta'n swutz Ryos. Na yil kopon tzi'n tcya'j quil jal mu'ẍ ilc'ol ske'j. Nin quil jal jun yi xcyek tan talche'n yi at kapaltil.
23 Cha'stzun te e'u' kajwutz, ko na kaj yil kopon te Kataj Ryos, ¡quiwit! Na tajwe'n yil k'uke' kac'u'l te'j. Tajwe'n yil ben kukan ttx'otx', nin kaxajsi'ch len kib te yi balaj stziblal tetz colbil ibaj, yi bita'nt ka'n, na at kach'iw te'j.

Ej nin yi jun balaj stziblala'tz yi na kocsaj, ite'n nin i'a'tz yi na tzan xtxole'n bene'n tzi'n wi munt. Nin ite'n nin i'a's yi na chintzan wetz tan xtxole'n.

Txa'ijt Pawl tan quich'eye'n yi e' cmon creyent

24 Ilenin na chintzatzin yi na ul e'chk q'uixc'uj tzinwutz tan tu' yi na chintzan tan xtxole'n yol Kataj scyeru', na tajwe'n tan inje'n pone'n tan muc'le'n cyakil yi q'uixc'uj yi talnak Jesús yi tajwe'n tan inmuc'ul.*

* **1:24** Hch 9.1-15.

25 Na txa'ij chint tan Ryos tan inxcone'n tan quich'eye'n cyakil yi cmon creyent bene'n tzi'n, na txa'ij chint tan xtxole'n cyakil yi yol Kataj scyetz.
26 Na yi tajbil i', i'tz tan lajluchaxe'n yi mero xe' yi tetz ẍchusu'n, yi quinin el chitxum wunak tetz sajle'n tunintz. Poro yi jalu' ja lajluchax tan i' skawutz, yi o' yi ato' tk'ab i'.
27 Na yi tajbil Ryos i'tz tan lajluchaxe'n yi mero xe' yi tetz ẍchusu'n ẍchiwutz cyakil jilwutz wunak. Ej nin i'tz, yi cho'n najlij Cristo te cyalma'u'. Ej nin tan tu' yi ya'tz, at bin chich'iwu' tan chicambalu' chik'eju' yil choponu' jalen tzi'n tcya'j.
28 Cha'stzun te na katzan tan xtxole'n yi mbi eka'n tan Cristo, nin skil cunin na kajoy puntil tan makle'n chiwutz nin tan chichusle'n yi e' kajwutz, bantz tele'n mas chitxum tetz yi mbi eka'n tan Cristo. Na yi ketz kajbil i'tz yi quil jal paltil jun yil tz'opon ka'n swutz i'.
29 Cha'stzun te na imbuch wib te yi ak'une'j, nin na inxconsaj cyakil yi porer i' yi ak'ij ta'n swetz.

2

1 Ej nin na chintzan tan talche'n yi xtxolbila'se'j scyeru' na na waj yil tz'el chitxumu' tetz yi na imbuch wib tan quich'eye'nu' scyuch' yi e' mas kajwutz yi najlche' le tnum Laodicea, tu yi e' yi txe'n cu'n cyech inwutz.
2 Na yi wajbil i'tz yil chiquiwixu', nin yil jal lok' ib ẍchixo'lu', Nin yil tz'el chitxumu' tetz yi mbi eka'n tan Cristo bantz k'ukewe'n mas chic'u'lu' te'j, na i' yi mero xe' cyakil yi ẍchusu'n Kataj Ryos.
3 Na chin tz'aknak cu'n yi tajtza'kl Cristo, na cho'n na jal yi ẍchi'al cyakil jilwutz ajtza'kl te i'.
4 Ncha'tz na chintzan tan stz'ibe'n nin yi xtxolbile'j scyeru' na qui na waj yil tz'oc jun tan chisuble'nu' te junt jilwutz chusu'n, mpe chumbalaj nink.
5 Quibin ẍchixo'lu' wajwutz, poro na chintzan tan chibise'nu' chi atin nink ẍchixo'lu'. Cha'stzun te wi'nin nchintzatzin yi wital yi chitziblalu', yi chumbalaj nin quitane'nu', nin yi jun cu'n cho'n k'uklij chic'u'lu' te Cristo.
6 I bin jalu' e'u' wajwutz, quib yi cyocsalu' kajcaw Jesucristo, tajwe'n yi i nin tunin chibanu'a's jalu'. Tajwe'n yil k'uke' chic'u'lu' yi xcyek i' tan quich'eye'nu' cyakil k'ej.
7 Benk quikanu' ttx'otx'. K'ukek chic'u'lu' te'j. Nin chixomoku' te e'chk ca'wl yi ja wi't chichusliju' te'j. Ej nin ilenin chityoẍinku' tetz Kataj Ryos tan yi e'chk xtxolbila'tz.

Yi ac'aj itz'ajbil yi njal ka'n

8 I bin jalu' e'u' wajwutz, or quilu'. Xomninch cyajtza'klu' te
e'chk ajtza'kl yi qui'c xe', yi wunak tu' txumul tetz, yi nk'era'tz
bintzi. Na yi e'chk ajtza'kla'tz, nk'e'tz cho'n na saj te Cristo, ma
na cho'n na saj tera'tz te Bayba'n.
9 Na cyakil yi ẍe'n tane'n Ryos, na jal ka'n te Cristo.
10 Ej nin ncha'tz e'u' tz'aknak cu'n cyeru' cyajtza'klu', tan tu'
yi cyok'be'nt quibu' tu Cristo. Na i' txumul tetz cyakil jilwutz
ajtza'kl, nin i' yi wi'tz ajcaw squibaj cyakil jilwutz ajcaw yi at.
11 Ej nin tan tu' yi cwe'n kok'bel kib tu Cristo ja oc jun
kechl yi nk'e'tz wunak mmo'csan. Nin nk'e'tz cho'n mmo'c te
kawankil chi na chiban yi e' yi na chibajij circuncidar. Na yi
ketz kechla'tz, i'tz yi qui't na katzan tan juchle'n kil, na ja xit
yi jun ajtza'kla'tz tan Cristo.
12 Nin ya'stzun na elepont yi bautism yi mbajij scye'ju'. Na
na ẍchaj yi ja quim yi cyajtza'klu' cachi', yi quime'n Cristo
swutz pasyon. Nin na ẍchaj yi ja mukxij yi mukxe'n i'. Nin
na ẍchaj yi ja chitz'iju' junt tir chi ban Jesucristo yi titz'e'n junt
tir ẍchixo'l alma'. Na yi e' cyeru' e'u' ac'aj wunak jalu' tan tu'
yi cyocsalu' yi ja xcye' Kataj Ryos tan je'se'n tzaj Cristo ẍchixo'l
alma'.
13 Na te yi quimnake'u' tk'ab quilu' nin yi ntaxk chijatx
quibu' tu quilu', ja chitz'iju' junt tir tan porer Kataj. Chi mitz'ij
junt tir Jesucristo ta'n ẍchixo'l alma', ya'stzun chiban cyeru'.
Nin ja cuy i' chipaju', nin itz'e'u' jalu' swutz Ryos.
14 Tan tu' yi quinin nkajepon tan banle'n tane'n yi e'chk
ca'wla'tz sajle'n, banijt kacaws. Poro yi jalu' tan tu' yi quimich
yi mban Cristo swutz pasyon ja tzaj yi kapaj yi katx'ok'be'n
tan Ryos.
15 Na yi quime'n Cristo swutz pasyon ya'stzun xcyewe'n tan
xite'n cyakil tpisyo' Bayba'n, nin ya'stzun xcyewe'n tan xite'n
chiporer nin tan telse'n chitx'ix cyakil yi e' ẍchakum Bayba'n.

Ba'n tcu'n katxume' yi ajtza'kl yi cho'n na saj tcya'j

16 I bin jalu' je junt xtxolbile'j: Quil chibisunu' ko na
chitzan wunak tan chiyolche'nu' tan yi e'chk takle'n yi na
baj cyanu'. Ncha'tz quil chibisunu' ko na chitzan wunak tan
chiyolche'nu' tan tu' yi qui na chixomu' te cyetz cyajtza'kl.
Na yi e' cyetz na cho'c tan ticy'se'n e'chk k'ej, yi na icy' lakak
sman, nka lakak xaw, nka lakak yob. Poro cyakil yi e'chk
cstumbra'tz i'tz elsawutzil tu' ban.
17 Na yi e'chk cstumbra'tz ntin xcon sajle'n tetz jun el-
sawutzil te yi mbi cu'n mbajij te Cristo.
18 Ncha'tz e' xubsi'chu' cyak'un yi e' yi na cyocsaj quib juy
tane'n, poro qui', na yi e'a'tz, na cho'c tan chic'u'laje'n yi e'
ángel. Nin na chipit quib tan xtxole'n e'chk xtxolbil yi qui
na pujx cya'n. Nin na cyocsaj quib nim tu cyajtza'kl. Yi jun

jilwutz wunaka'tz, chijatxo'n quib tu Cristo, yi mero wi' banl ketz kawi' yi o' cmon creyent.

19 Cho'n quitane'n cye'tz chi tane'n jun yaj yi qui'k wi'. Na yi wi' jun yaj na xcye' tan cawe'n yi wekl yi wankil. Ej nin yi wi' ya'stzun yi c'a'chanl tetz yi wankil. Cha'stzun tane'n Cristo tan tak'le'n ketz kajtza'kl nin tan tak'le'n kawalor, na i' kawi'.

20 Na yi e' cyeru', quimnake'u' swutz yi yab ajtza'kl yi nchixomu' te'j sajle'n. Cha'stzun te quibe'u' jak' chica'wl yi e' espíritu cwent Bayba'n yi ate' wi munt. Ej nin ko ya'tz bintzi, ¿nxac tzun na chixomu' te cyajtza'kl tu' wunak?

21 Na je chiyole'j: "Quil chixconsaju' yi e'chk takle'ne'j. Quil chibajsaju' yi e'chk takle'ne'j. Quil chitz'amu' yi e'chk takle'ne'j," che'ch.

22 Poro nk'e'tz xan yi e'chk takle'na'tz, na wunak tu' txumul tetz yi e'chk ca'wla'tz nin sotzok tera'tz.

23 Poro ẍchiwutz cyetz, chumbalaj nin e'chk leya'tz, na chin q'uixbel nin tan chije'n pone'n tan banle'n tane'n. Na chitij wi'nin q'uixc'uj tan banle'n tane'n. Poro qui'c na tak' scyetz, na qui na xcye' e'chk ca'wla'tz tan xtx'ixpe'n cyajtza'kl cachi'.

3

1 Poro yi o' ketz ni'cu'ntz chi jak kitz'ij junt tir ẍchixo'l alma' yi titz'e'nt Cristo, nin ya'stzun kaxome'n te jun ac'aj kajtza'kl. Ko ya'tz kutane'n, kaxomok bin te e'chk ajtza'kl yi cho'n na saj tcya'j, na cho'n at Cristo tcya'j. C'olchij i' xlaj Kataj Ryos.*

2 Cho'ku' bin tan xtxumle'n yi ajtza'kl yi cho'n na saj tcya'j. Quil cho'cu' tan xtxumle'n yi ajtza'kl tetz tzone'j wuxtx'otx'.

3 Na quimnakt yi bi'ẍt cyajtza'klu' nin colijche'u' tan Cristo tk'ab Ryos.

4 Na tan Cristo, at quitz'ajbilu'. Nin yil tz'ul tzaj i' slajluchaxb yi e'u' tetz, nin stk'e' i' cyeru' chik'eju'.

Yi ac'aj ajtza'kl tu yi bi'ẍ ajtza'kl

5 Chin tajwe'n cunin yil quil cyenu' yi e'chk cyajtza'klu' cachi', yi cy'a'ne't nin cyanu', chi tane'n yi yaji'n tu xna'ni'n. Quil chibanu' yi e'chk takle'na'tz yi chin xa'bil nin. Chicyajscyenu' cyakil e'chk yab ajtza'kl yi na el nin cyalma'u' te'j.

Nin ncha'tz chicyajscyenu' yi ajtza'kl yi xkantzaj nink na cyaju'. Na ni'cu'n te'tz yi najk chitzanu' tan lok'e'n junt chiryosilu' yi apart.

6 Poro tz'ul jun chin caws tan Kataj squibaj yi e' yi na chiban yi e'chk takle'na'tz.

7 Ncha'tz yi e' cyeru', xomnake'u' te e'chk ajtza'kla'tz sajle'n.

---

* **3:1** Sal 110.1; Heb 1.3.

8 Poro jalu', quil cyenu' yi e'chk ajtza'kle'j: Quil cyenu' yi
chi'ch c'u'lal tu cyakal mak'mal. Quil cyenu' yi jiso'n nin e'chk
jilwutz yol yi ch'on te'j.
9 Quil chijal cunu' jun wi cyak'u' squibil quibu', na elnake'
tzaju' liwr jak' ca'wl yi e'chk ajtza'kla'tz.
10 Na yi e' cyeru' ja cho'cu' tetz ac'aj wunak tane'n, nin tzan
xtx'ixpe'n cyajtza'klu' bantz cyoque'nu' chi tane'n Kataj Ryos,
yi bnol ketz, nin tan tele'n chitxumu' tetz, yi xe'n tane'n i'.
11 Nin qui'c na ban yi ko e'u' judiy nka qui'. Qui'c na ban yi
ko banijche'u' circuncidar nka qui'. Nin qui'c na ban ko e'u'
awer nak nka qui'. Nin qui'c na ban ko e'u' esclaw, nka qui'.
Na qui'c na ban cyakil yi e'chk takle'na'tz. Na ntina'tz na taj yi
ko junit e'u' tu Cristo. Ya'stzun yi mas tajwe'n.
12 Wi'nin na pek' Ryos scye'ju', na i' e' txa'one'nu' tan
cyoque'nu' tcwent i'. Chibne'u' bin tane'n yi tetz tajbil. Elk
chik'ajabu' te junt. Chibne'u' jun ba'n tetz junt. Cyocsaj quibu'
juy. Chichaje'u' chiputzpalu'. Quil je lajp chiwi'u', ma na
tajwe'n ljal chipasensu'.
13 Chimuq'ue'u' chipaju' squibil quibu'. Na ko at paj jun
ẍchiwutzu', chicuye'u' paj, chi banak Cristo tan cuyle'n cyeru'
chipaju'.
14 Na yi mas tajwe'n tan kabnol tane'n i'tz yi lok' ib, na na
xcye' yi lok' ib tan xite'n cyakil yi e'chk oyintzi'.
15 Cyak'e'u' bin ama'l tetz yi tzatzin paz tan najewe'n te
cyalma'u' nin tan quich'eye'nu' tan xite'n e'chk oyintzi'. Na
yi jalu' junit e'u' tk'ab Cristo. Chityoẍink binu' tetz.
16 Tajwe'n tan cyaje'n cyen yi ẍchusu'n Cristo le chiwi'u', na
chin tz'aknak cunin. Ej nin ncha'tz chichuse' quibu' squibil
quibu', nin chiquiwsaj quibu' squibil quibu'. Poro puntil cu'n
cyuleju'. Ej nin tajwe'n tan chibitzilu' e'chk balaj salmos tu
e'chk balaj bitz, yi na tzatzin Kataj te'j, nin yi na tak' k'ej i'.
Nin chityoẍinku' tetz, tetz cu'n cyalma'u'.
17 Ej nin alchok e'chk takle'n yi na chibanu', nka yi na cyalu',
tajwe'n tan jale'n k'ej Cristo ta'n. Nin chityoẍinku' tetz Kataj
Ryos tan bi' Kajcaw Jesús na i' elsanl katzi'.

Yi e'chk takle'n yi tajwe'n tan kabnol

18 E'u' kaxna'nil cho'ku' c'ulutxum jak' ca'wl quichmilu', na
tajwe'n cu'n, na e'u' creyent.
19 E'u' yaj, chilok'e'u' wutz quixkelu'. Quil chi'ch quen
chic'u'lu' scye'j.
20 Ncha'tz axwok xicy, tu axwok xun, bitwok yi ca'wl itaj
itxu' na yi ko ya'tz tzitulej stzatzink Kajcaw tzite'j.
21 Ma e' cyeru' yi e'u' chitaj chitxu', quil cyak'u' chi'ch c'u'lal
scyetz chinitxajilu' bantz quil xit cyajtza'kl.

22 Ej nin ncha'tz e' cyeru', yi e'u' mos, chibne'u' tane'n yi
tak'un yi chipatrónu'. Cho'ku' il te'j. Nk'e'tz yi jalen cu'nk
txiclij chipatrónu' tan quilwe'nu', ma na cho'ku' il te cyak'unu'
tan tu' yi na cyeku' ẍchi' Ryos.
23 Chak'ujku' tetz cu'n cyalma'u'. Qui'c na ban alchok
jilwutz ak'unil. Chitxume'u' chi tetzk Ryos yi ak'un.
24 Chixomoku' te jun ajtza'kla'tz, na elnak chitxumu' tetz yi
stk'e' Kajcaw jun oy sketz tetz kachojo'n, ko ya'tz kaban, na o'
len cu'n tak'unsom i'. Nin i' yi mero ajcaw skibaj.
25 Poro alchok scyetz yil spaj yi ca'wl i', tz'ak'lok caws tera'tz,
na qui na je' k'ab Ryos twi' jun.

4

1 Ncha'tz yi e' cyeru', yi e'u' taw ak'un, tajwe'n yil tz'el
chik'ajabu' te chimosu'. Tz'aknak cu'n cyuleju' chichojo'n na
ncha'tz e'u' at jun chipatrónu' yi cho'n najlij tcya'j.
2 Ncha'tz e'u' wajwutz, quil chik'e'xiju' tan nachle'n Kataj.
Cho'ku' il te'j. Nin cyakil tir yi na cho'cu' tan nachle'n Kataj
chityoẍinku' tetz.
3 Ma jalu' e'u' wajwutz, atin xetze' tan tu' yi nno'c tan
xtxole'n yi mbi eka'n tan Cristo. Cha'stzun te, yi na cho'cu' tan
nachle'n Kataj swibaj, chijake'u' tetz tan tk'ol mas ama'l swetz
tan xtxole'n yi mbi eka'n tan Cristo.
4 Ncha'tz, chinache'u' Kataj tan jale'n inwalor tan xtxole'n
clar cunin yi mbi eka'n tan yi xtxolbil yi na kocsaj, na ya'stzun
inmunl yi ak'ij swetz.
5 Puntil cu'n cyuleju' tan xtxole'n yi yol Kataj scyetz yi e' yi
nk'e'tz e' creyent. Chijoye'u' puntil tan lajluchaxe'n yi mbi na
cyocsaju', na qui na kil yi mbi na xom tzaj ek ca'p.
6 Nin yi na kajilon scyuch', tajwe'n tan kajoyol putzpuj yol yi
at xtxolbil. Tajwe'n tan katxumul yi xtxolbil cu'n sban kayol
yil katza'w nin cyetz chiyol.

Stzajsbil wi' yol Pawl

7 Ma jalu' e'u' wajwutz, yil tz'opon kajwutz Tíquico scye'ju',
stale' cyakil yi xtxolbil scyeru' yi mbi cu'n wutane'n wetz
tzone'j. Ba'n cyak'u' ama'l tetz na i' jun balaj kajwutz yi na
ak'uj tan wuch'eye'n te tak'un Kajcaw.
8 Mben inchakol scye'ju' tan talche'n katziblal, nin tan
quich'eye'nu'.
9 Ncha'tz mben xomok Onésimo te'j. I' junt kajwutz yi chin
c'ulutxum nin. Nin i' jun chitanumu'. Ncha'tz i' stale' scyeru'
yi mbi cunin na bajij tzone'j.
10 Ncha'tz yi kajwutz Aristarco tu kajwutz Marcos yi titz'un
Bernabé, ate' swe'j. Nin na chitzan tan talche'n nin jun yos
tetz cyeru'. Chinachonku' te yi mbi walnak scyeru' te kajwutz

Marcos. Poro kol tz'opon tan chixajse'nu' ba'n cyak'u' ama'l tetz.
11 Ej nin ncha'tz kajwutz Jesús yi na a'lchij Justo tetz, na tzan
tan talche'n nin jun yos tetz cyeru'. Yi e'a'tz, ntina'tz cobox e'
yi e' judiy yi na chitzan tan wuch'eye'n tan xtxole'n yi balaj
stziblal yi at rmeril tan cyoque'n alchok jilwutz wunak tk'ab
Ryos. Yi e' kajwutza'tz, wi'nin ich'eya'n na chiban swe'j.
12 Ncha'tz kajwutz Epafras, yi chitanumu', na tzan tan
talche'n nin jun yos tetz cyeru'. I' jun ẍchakum Cristo. Ilenin
na tzan i' tan nachle'n Kataj squibu' tan chiquiwixe'nu', nin
tan chibnolu' tane'n yi tajbil Ryos.
13 Sak tzinwutz yi ẍe'n cu'n na bisun i' scye'ju' nin scye'j yi
e' kajwutz yi najlche' Laodicea tu Hierápolis.
14 Ncha'tz kajwutz Lucas, yi ajtz'ac, yi wi'nin na kapek' te'j,
tu kajwutz Demas, na chitzan tan talche'n nin jun yos tetz
cyeru'.
15 Cyal quenu' jun yos scyetz yi e' kajwutz yi ate' Laodicea.
Nin cyal quenu' jun yos tetz kajwutz Ninfa scyuch' yi e'
kajwutz yi na chicham cu'n quib xe ca'l i'.
16 Ej nin yil baj chisi'lelu' yi jun u'je'j yi mben intz'ibal
scyeru', benken ẍchik'ab yi e' kajwutz yi najlche' le tnum
Laodicea. Nin ncha'tz e'u' na waj yil chisi'leju' yi u'j yi benak
intz'ibal scyetz.
17 Ncha'tz na klo' waj yil cyal quenu' tetz kajwutz Arquipo:
“Cawle'n cu'n te yi tak'un Kajcaw yi ak'ij tzatz tan abnol
tane'n,” che'chu' sban tetz.
18 Ma jalu', i ina'tz in Pawl. Nin i'tz tan weri ink'ab yi na
chitzan tan stz'ibe'n nin yi jun yose'j scyeru'. Nu'lk bin tx'akx
chic'u'lu' yi cho'n atin xetze'. Tak' tzaj Kataj banl squibu', e'u'
wajwutz. Amén.

YI BAJX CART YI BEN STZ'IBAL PAWL SCYETZ YI E' AJ TESALONICA

Xe'tzbil yol Pawl

1 I bin jalu' e'u' wajwutz, yi in wetz yi in Pawl tu kajwutz
Silvano tu Timoteo, na katzan tan stz'ibe'n nin yi carte'j tetz
cyeru', yi e'u' cmon creyent yi najlche'u' le tnum Tesalónica,
yi e'u' yi junit e'u' tu Kataj Ryos tu Kajcaw Jesucristo. Tak'
tzaj Kataj tu Kajcaw Jesucristo yi banl squibu' tu tzatzin paz
ẍchixo'lu' tu i'.

Yi ẍe'n cu'n k'uklij chic'u'l yi e' aj Tesalónica te Ryos

2 Yi na kanach Kataj ilenin na katyoẍin tetz yi ba'n ate'tu'
tk'ab i'.

3 Na na ul tx'akx tkac'u'l yi ẍe'n cunin k'uklij chic'u'lu' te
i', nin yi ẍe'n cunin cyak'o'nt quibu' tan chixcone'nu' tetz na
at lok' ib scyuch'u'. Nin na ul tx'akx tkac'u'l yi chin quiw
cuntunin quitane'nu' tan tu' yi at te cyajalu' yi at tulbil Kajcaw
Jesús.

4 Na na el katxum tetz yi txa'ij che'tu' ta'n tan tu' yi banl
talma' i'.

5 Na yi kicy'ake'n ẍchixo'lu' tan xtx'olche'n xo'l yi balaj
stziblal, nk'e'tz ntin yol Kataj quibitu', poro ncha'tz quilu' yi
e'chk milawr Kataj yi bnix ka'n tan porer yi Espíritu Sant.
Ncha'tz sak ẍchiwutzu' yi yol yi nkatxol scyeru', ya'stzun yi
mero bintzi. Nin sak ẍchiwutzu' yi ẍe'n cu'n nkaban yi ato' tzaj
ẍchixo'lu', tan tu' yi na kapek' scye'ju'.

6 Ma yi e' cyeru' ja chixomu' ske'j nin te Kajcaw. Na ja
chitzatzinu' yi cyocsalu' yol i' tan porer yi Espíritu Sant. Nin
quinin xcye' yi e'chk q'uixc'uj yi nchitiju' tan chipo'tze'nu'.

7 Ej nin tan tu' yi ja chimuc'u' yi e'chk q'uixc'uja'tz ja chixom
wi'nin aj Macedonia tu aj Acaya te cyajtza'klu'.

8 Ej nin yi yol Kataj, nk'e'tz ntin ben lo'on Macedonia tu
Acaya cyanu' poro ncha'tz ja ben lo'on tc'u'l cyakil e'chk ama'l
bene'n tzi'n. Na yi quibital wunak yi ẍe'n cu'n k'uklij chic'u'lu'
te Ryos, ncha'tz e' ja cyocsaj yi balaj stziblal. Poro cho'n saje'n
xe' scye'ju'. Tan tu' yi ya'tz nchibanu' ja cyocsaj wi'nin wunak.
Qui't tajwe'n o' ketz bantz tan xtxole'n yi balaj stziblal scyetz.
Nin ncha'tz jalu' nk'e'tz tajwe'n tan katxolil,

9 na na chu'l wunak tan talche'n sketz yi mbi cu'n bajij
ẍchixo'lu' yi kicy'ake'n tan xtxole'n yi yol Kataj scyeru'. Nin
na cyal sketz yi ẍe'n cu'n cyaje'n cyen quilolu' yi chilok'e'n
yi e'chk takle'n yi banij cuntu'. Nin na cyal sketz yi ẍe'n
cyoque'nu' tan lok'e'n kaRyosil yi bintzinin itz' nin tetz.

10 Ncha'tz ja ul cyale' sketz yi na chitzanu' tan ẍch'iwe'n yi
tulbil Kajcaw Jesús, yi Cy'ajl Ryos, yi cho'n tz'opon tzaj tcya'j.
Yi jun yi itz'ij tan Ryos ẍchixo'l alma', nin ite'n nin i'a's yil
kacolon tk'ab yi jun chin caws yi at tulbil tak'un Kataj.

2

Yi ẍe'n cu'n ban Pawl tan xtxole'n Tesalónica

1 Sak ẍchiwutzu' yi ja jamelan kukan yi kicy'ake'n tan chixa-
jse'nu'.
2 Nin sak ẍchiwutzu' yi ẍe'n cu'n cyoque'n wunak tan
kabiyle'n le tnum Filipos* yi ntaxk kopon scye'ju'. Ej nin sak
ẍchiwutzu' yi wi'nin chi'ch c'u'lal bajij ske'j yi kopone'n cu'n
ẍchixo'lu'. Poro Ryos o' quiwsan tan xtx'olche'n xo'l yi balaj
stziblal scyeru'.†
3 Na yi kicy'ake'n tan xtxole'n yi balaj stziblal scyeru' ja kal
yi mero bintzi. Nk'e'tz yi xubsnako'-k. Nin quinin ko'c tan
chisuble'nu'. Nin qui'c jun takle'n yi wutzcho' quen te'j.
4 Na o' cu'n ẍchakum Ryos. Nin txa'ijcho' ta'n tan xtxole'n yi
balaj stziblal. Nin qui'c nin jun tir yi jajk katx'ixpuj yi xtxolbil
tan chitzatzine'nu' te'j. Ma na ja katxol scyeru' quib yi na tal
yol Kataj. Ej nin ya'stzun kulejtz tan kak'ol tzatzin tetz Kataj,
na sak swutz i' cyakil yi na icy' tkac'u'l.
5 E'u' wajwutz, qui'c nin jun tir yi jajk xcon jun yol ka'n
ntin tan chitzatzine'nu'. Bintzi ja kamiwi kib scyuch'u', poro
sak swutz Kataj yi nk'e'tz yi ik tan cyak'olu' mu'ẍ ketz te
chimebi'lu'.
6 Ej nin ncha'tz yi kicy'ake'n tan chixajse'nu' nk'era'tz ik tan
jale'n kak'ej ẍchiwutzu', nka ẍchiwutz wunak. Na yi o' ketz yi
o' apostl, cu klo' tan cyak'olu' kak'ej. Poro sak ẍchiwutzu' yi
nk'e'tz kak'ej nkajoy ẍchixo'lu',
7 ma na ja kocsaj kib chi na ban jun xna'n tan moxe'n quen
tal te xtxu'tx.
8 Ja katxol yi yol Kataj scyeru', poro nk'e'tz ntink tan xtx-
ole'n ma na ja kak' kib tk'ab quimichil tan tu' yi na kapek'
scye'ju'.
9 ¿Qui pe' na chinachonu' te'j e'u' wajwutz, yi ja kak'uj yi
kopone'n tan xtxole'n yi balaj stziblal ẍchixo'lu'? Na ja kak'uj
sk'ejl nin lak'bal, nin ja el a' te kawi' tan jale'n kabambil, na
nk'era'tz kajbil tan kak'ol gast scyeru'.
10 Sak ẍchiwutzu', nin sak swutz Kataj Ryos yi ẍe'n cunin o'
bantz yi ka'te'n ẍchixo'lu' yi e'u' creyent. Na ja skojan kabalajil
ẍchiwutzu', nin cya'l nkatx'amxe't cyanu'.
11 Ja kak' cyajtza'klu' chi na ban jun yaj tan tak'le'n tajtza'kl
yi cy'ajl.

---

* **2:2** Hch 16.19-24. † **2:2** Hch 17.1-9.

12 ¿Qui pe' na chinachonu' te'j? Na ja ko'c tan chi-
moxe'nu' nin tan chiquiwse'nu'. Nin ya'stzun nkaban bantz
chixome'nu' te yi tajbil Ryos bantz qui tele'n xtx'ix i'. Nin
ya'stzun yi Ryos yi na tzan tan kamoxe'n, tan kanajewe'n kale
na cawune't i'. Ej nin yi tetz tajbil i'tz tan jale'n ketz kak'ej chi
yi tetz k'ej.
13 Yi koque'n tan xtxole'n yol Kataj scyeru', quinin quibitu'
yi ik yol tu'k jun wunak, poro el chitxumu' tetz yi ya'stzun
yi mero yol Ryos. Nin ja cyocsaju'. Cha'stzun te ilenin na
katyoẍin tetz Kataj tan tu' yi cyak'olu' ama'l tan tbite'n. Nin
ite'n nin yola's na tzan tan xtx'ixpe'n cyajtza'klu' jalu', yi e'u'
yi k'uklij chic'u'lu' te'j.
14 Nin yi cyeru' cho'n cu'n nchu'liju' chi nchu'lij yi e' mas
kajwutz yi najlche' lakak e'chk ama'l cwent Judea, na yi e'
cyetz ja chibuchlij cyak'un cyetz chitanum yi e' judiy.
15 Ej nin ya'stzun yi e' judiy yi biyon cu'n Kajcaw Jesús, chi
e' banake' yi chimam chite' tan chibiyle'n cu'n yi e' elsanl
stzi' Ryos tentz. Nin ite'n nin na chiban ske'j. Na o' el tzaj
chilajul ẍchixo'l, na na chi'ch chic'u'l scye'j cyakil wunak. Qui
na tzatzin Ryos te cyajtza'kl.
16 Na yi cyajbil yi e' judiya'tz i'tz tan qui katxolil yi balaj
stziblal scyetz yi e' yi nk'e'tz e' judiy. Tan yi xtxolbila'tz, e'
te'n na chitzan tan bowbaje'n quil squibaj, poro yil tzajpon
wi' tz'ak'lok chicaws tan Ryos.

Yi tajbil Pawl i'tz tan chixajse'n junt tir yi e' aj Tesalónica

17 I bin jalu' e'u' wajwutz, bintzinin joylaj kaxo'l scyuch'u',
poro ilenin ate'u' te kajal. Cha'stzun te wi'nin na el nin kalma'
tan chixajse'nu'.
18 Ala' tir bixe' wa'n tan imbene'n klo' tan chixajse'nu', poro
ilenin ja oc Bayba'n tan inmakle'n.
19 Poro e'u' wajwutz, yil tz'ul tzaj Kajcaw Jesucristo
katzatzink na at kach'iw scye'ju' yi tan e'u' stk'e' Ryos ketz
kak'ej, na ẍche' kachaje'u' swutz Ryos chi jun chumbalaj oy.
20 Na tan tu' yi ja cyocsaju' yi yol Ryos, tz'ak'lok ketz kak'ej,
nin skatzatzink.

3

1 E'u' wajwutz, tan paj yi qui't nkatx'aj mas tiemp yi qui na
kubit yi chitziblalu', cha'stzun te katxumul tan kacyaje'n cyen
kachuc tzone'j Atenas.
2 Nin ja ben kachakol Timoteo tan tilwe'n yi ẍe'n qui-
tane'nu', na i' jun ẍchakum Ryos. Junit o' tuch' tan xtxole'n yi
balaj stziblal tetz Cristo.
3 Ja xa'k i' tan tak'le'n cyajtza'klu' nin tan chiquiwse'nu' mas
te yi na kocsaj. Na qui na kaj yil chiplojixu' tk'ab yi pilbil

cyeru'. Na elnak chitxumu' tetz yi tx'aklij len yi pilbil ketz skawutz.
4 Na ya'stzun kalnak scyeru' yi ato' tzaj ẍchixo'lu' yi at tulbil pilbil ketz. Ej nin ya'tz nin tane'ntz. Na tzan ticy'e'n pone'n ka'n scyuch'u'.
5 Cha'stzun te ja ben kachakol Timoteo tan quilwe'nu' ko ba'n ate'tu' tk'ab Ryos. Na qui cunin batz ja chixubsiju' tan Bayba'n.
6 Poro yi tule'nt tzaj i', ja ul jun stziblal ta'n yi iẍnin k'uklij chic'u'lu', nin iẍnin atit lok' ib ẍchixo'lu'. Ej nin ilenin na ku'l tx'akxuj chic'u'lu'. Nin ncha'tz tal i' yi cyeru' cyajbilu' i'tz tan kilolt kib junt tir scyuch'u'. Ncha'tz o', ya'tz nin ketz kajbiltz.
7 Yi ketz tzone'j wi'nin q'uixc'uj ato' cu'nt nin wi'nin tajwe'n sketz. Cha'stzun te yi nkubit chitziblalu' ja tak' tzatzin sketz. Poro mas yi na katzatzin te'j i'tz yi iẍnin k'uklij chic'u'lu' te Kajcaw.
8 Nin ja jal mas kawalor yi nkubit yi iẍnin txicl che'u' tk'ab Kajcaw.
9 Yi na kanach Kataj, qui na jal puntil ka'n yi mbil kalnin tetz, tan paj yi tzatzin yi ato' cu'nt tan chitziblalu'.
10 Jun cu'n yol e'u' wajwutz, sk'ejl nin lak'bal na katzan tan c'uche'n tetz Kataj tan kilolt chiwutzu', nin tan quich'eye'nu' tan k'ukewe'n mas chic'u'lu' te Kajcaw.
11 Lok ẍchaj Kataj Ryos tu Kajcaw Jesucristo puntil sketz tan kopone'n scye'ju'.
12 Tak' tzaj Kajcaw mas lok' ib ẍchixo'lu', nin ẍchixo'lu' scyuch' yi e' mas wunak. Lok jal wi'nin lok' ib ẍchixo'lu' chi na kalok' kib ketz scyuch'u'.
13 Nin ko ya'tz lchibanu' squiwixk tzun chic'u'lu'-tz, nin quil jal chipaltilu'. Chin tz'aknak cunin e'u' sbne'-tz swutz Ryos yil tz'ul tzaj Kajcaw Jesucristo scyuch' cyakil yi e' quimnake', yi xansa'nche' ta'n.

4

Yi xtxolbil yi na tzatzin Ryos te'j

1 Je junt xtxolbile'j wajwutz. Na cu' kawutz scyeru' nin na kacawunin scye'ju' tan bi' Kajcaw Jesús. Chijoye'u' puntil tan tzatzine'n Ryos scye'ju' chi alijt cyen ka'n scyeru'. Chijoye'u' puntil tan chixome'nu' mas te yi xtxolbila'tz.
2 Elnak chitxumu' tetz yi e'chk chusu'n yi katxol scyeru' tan bi' Kajcaw Jesucristo.
3 Na yi tajbil Kataj Ryos i'tz tan cyoque'nu' tetz balaj, nin tan qui chijuchulu' mas quilu'. Cha'stzun te tajwe'n cu'n tan cyaje'n cyen quilolu' yi yaji'n tu xna'ni'n.

4 Ba'n tcu'n chitxa'e'nu' jun quixkelu'. Chilok'e'wu' wutz nin
cyak'e'u' k'ej.
5 Quil chibanu' ntin yi cyeru' cyajbilu' te quixkelu', chi
quitane'n yi e' yi qui na cyek ẍchi' Ryos.
6 Quil cyak'u' bis tetz jun, nin quil cho'cu' tan suble'n jun
tan tu' yi na cyaju' chibanu' tajbil chiwankilu'. Na ko ya'tz
lchibanu', tz'ul chicawsu' tan Ryos. Alijt cyen yi xtxolbile'j
ka'n scyeru'.
7 Na yi kaje'n xtxa'ol Ryos, nk'e'tz ik tan kajuchul kil, poro
tan kabnol cwent kib.
8 Alchok scyetz yi qui na pek' te yi chusu'ne'j, nk'e'tz ik yi
ẍchusu'n jun wunak yi qui na pek' te'j, ma na i'tz ẍchusu'n Ryos.
Wech na i' mmak'on tzaj yi Espíritu Sant sketz.
9 I bin jalu' katxume' yi lok' ib yi tajwe'n tan jale'n skaxo'l
ketz yi o' creyent. Poro qui klo' tajwe'n tan bene'n intz'ibal yi
jun xtxolbila'tz scyeru' na chusij che'tu' te'j tan Ryos.
10 Na bintzinin ja lajluchax yi na chilok' quibu' squibil
quibu' scyuch' yi e' cmon creyent yi najlche' lakak e'chk ama'l
cwent tetz Macedonia. Poro yi ketz, yi nternin na cu' kawutz
tan chibnolu' tane'n, i'tz yil jal mas lok' ib ẍchixo'lu'.
11 Chitzatzink bin cyeru' xe'ak chica'lu'. Quil cho'cu' tan
xtxumle'n yi e'chk takle'n yi qui'c cyocle'nu' te'j. Ba'n tcu'n
chitxumu' yi cyeru' cyak'unu', chi yi cyajnak cyen kalol
scyeru'.
12 Ko ya'tz cyuleju' sjalok chik'eju' ẍchiwutz yi e' yi qui'c na
cyocsaj, nin sjalok cyakil yi tajwe'n scyeru'.

Yi tulbil Kajcaw

13 I bin jalu' wajwutz, yi kajbil i'tz yil tz'el chitxumu' tetz yi
mbi sbajok scye'j yi e' quimnake'. Na qui na kaj yil chibisunu'
chi na chiban yi e' yi qui'c chich'iw tan quitz'e'n junt tir.
14 Yi o' ketz na kocsaj yi quimnak Jesús, nin na kocsaj yi
itz'nak junt tir ẍchixo'l alma'. Yi ko ya'tz, ba'n bin kocsaj yi ite'n
nin sbajoka'tz scye'j yi e' yi quimnake' tk'ab Cristo. Ẍchitz'ok
junt tir tan Ryos, chi banak Jesús ta'n.
15 Na je jun xtxolbile'j yi alijt cyen tan Kajcaw: Yil tz'ul tzaj
i', bajx chije'ul yi e' quimnake'. Ma yi o' ketz yi itz'o', yi o' yi
ato' cyen, xomcho't nin wutz chicoc.
16 Na ite'n nin Kajcaw cho'n tz'opon tzaj tzi'n tcya'j. Chin wi'
nin sbne' yil cawun. Ẍch'ink yi wi'tz ángel, nin ẍch'ink jun chun.
Kalena's tzun chije'ul yi e' quimnake' tk'ab Cristo.
17 Ma yi o' ketz, yi o' yi itz'o', yi o' yi ato' cyen, xomcho't nin
ketz. Nkaben tcy'al tc'u'l sbak' scyuch' yi e'a'tz tan c'ulche'n
Kajcaw tcya'j. Nin skanajank te i' tetz ben k'ej ben sak.
18 Cha'stzun te, chimayse' quibu' squibil quibu' tan yi
yola'se'j.

5

1 Inti yi tiemp nka k'ejlal yi tulbil Jesucristo yi nchijaku' swetz. Je puntile'j: Qui tajwe'n tan bene'n walol scyeru' tul u'j, na elnakt chitxumu' tetz yi ewun cu'n tu' tz'ul.
2 Na yil tz'ul tzaj i', cho'n cu'n sbne' chi na ul jun alk'om lak'bal.
3 Nin te yi ntaxk ul, chocopon wunak tan talche'n: “Qui'ct kabislej, na ja tane' cyakil e'chk oyintzi'. Qui'ct il na tzan wi munt jalu',” che'ch sbne'. Poro jalt cuntunin chinach yil tz'ul tzaj chicaws. Cho'n sbajok scye'j chi na ban jun ch'on wi' yi na xe'tij tan il. Quil che'l swutz chicaws.
4 Ma yi o' ketz wajwutz, nk'e'tz jopij kawutz te yi tulbil Kajcaw Jesucristo. Na quil tz'ul Jesucristo tan kicy'le'n nin chi na ban jun alk'om, na at stziblal tkawi'.
5 Na cyakil o' ja skilin te kajtza'kl. Nin elnak katxum tetz, yi ketz sbne' yi balaj tiempa'tz yi at tulbil. Nk'e'tz jopij cho' ttz'o'tz.
6 Cha'stzun te wajwutz, kaq'uicy'lej kib skibil kib. Toque'n cu'n sban kajtza'kl. Quil kaban chi quitane'n yi e' mas wunak yi ni'cu'ntz chi najk chiwit len, na qui na el chitxum tetz yi mbi na bajij jalu', nka mbi sbajoktz sbne' opon tunintz.
7 Moy wutzil na chicy'an. Ni'cu'n e' scyuch' yi e' yi na oc a' chiwi'.
8 Ma yi o' ketz, yi skil cu'n te kajtza'kl, toque'n cu'n kulej katxumu'n, na ko k'uklij kac'u'l te Ryos nin ko at lok' ib skuch' xcyek yi jun ajtza'kla'tz tan kacolche'n chi na ban yi ch'ich' yi na xcon tan colche'n wutz c'u'l jun sanlar. Ncha'tz ko jun cu'n at kach'iw tan kaclaxe'n, xconk yi jun ajtza'kla'tz tan kacolche'n chi na ban yi casco tan colche'n wi' jun sanlar.
9 Nk'e'tz bixba'n cho' tan Ryos tan tijle'n q'uixc'uj, ma na bixba'n cho't tan kacambal yi itz'ajbil tan tu' yi mbi cu'n banak Kajcaw Jesucristo.
10 Na quimnak i' tetz kaxel bantz kanajewe'n te i'. Nin qui'c na ban yi ko itz'o' nka quimnako', na ilenin at kach'iw te'j tan kitz'e'n junt tir.
11 Cha'stzun te chimaysaj quibu' nin chiquiwsaj quibu' squibil quibu' chi quitane'nu' jalu'.

Yi tlol Pawl jun cyajtza'kl yi e' creyent

12 I bin jalu' e'u' wajwutz, cyak'e'u' chik'ej yi e' chibajxomu' yi ate' sju' tak'un Kataj, yi e' yi na chitzan tan chichusle'nu' nin tan tak'le'n cyajtza'klu'.
13 Cyak'u' chik'ej nin chilok'e'u' chiwutz na tetz cu'n cyalma' na chak'uj. Chixitcunu' yi e'chk oyintzi' yi at ẍchixo'lu' nin chitzatzinku'.
14 Wajwutz ba'n cho'cu' tan c'ase'n cyajtza'kl yi e' cy'aj, yi e' yi qui na cyaj chak'uj. Nin chiquiwsaju' yi e' yi na chicabej

chic'u'l. Nin chitxicbaje'nu' yi e' cotxcoj. Puntil cu'n cyuleju' yil cho'cu' tan quich'eye'n.
15 Ma ko at jun yi na nuc' quen ajtza'kl cachi' scye'ju', quil sc'ul yi ni'cu'nk tz'el cu'n cyanu' tuch'. Ma na chibne'u' jun ba'n tetz, nin scyetz cyakil wunak.
16 Ilenin chitzatzinku'.
17 Ilenin chinache'u' Kataj.
18 Chityoẍinku' tetz Kataj te cyakil yi na bajij scye'ju', na ya'stzun tajbil Ryos ske'j, yi o' yi ato' tk'ab Cristo.
19 Quil chimaku' yi tajbil yi Espíritu Sant.
20 Quil cho'cu' tan telse'n k'ej yi e'chk xtxolbil yi na txolij tan porer yi Espíritu Sant.
21 Ma na cyocsaju', poro ilenin na taj ma'le'n yi ko bintzi nka qui'. Nin chixomoku' te'j yi ko ba'n.
22 Chicyajscyenu' cyakil e'chk takle'n cachi'.
23 Na chintzan tan c'uche'n chibanlu' tetz Ryos bantz cyoque'nu' tetz mero balaj. Na i' yi Ryos yi na cuyun kapaj, nin yi na xitun cu'n yi oyintzi' yi at skaxo'l tuch'. Nin na chintzan tan c'uche'n tetz tan toque'n tan chiq'uicy'le'nu', yi chi'espírituju', tu yi cyalma'u' tu cyajtza'klu' tu chiwankilu'. Ya'stzun sbne' i'tz tan qui jale'n mu'ẍ tal quilu' yil tz'ul tzaj Kajcaw Jesucristo.
24 K'ukek bin kac'u'l te'j, na ite'n nin i' na tzan tan kamoxe'n tzaj. Ej nin tz'elk cu'n k'ab te cyakil yi xtxolbila'se'j.

Stzajsbil wi' yol Pawl

25 Kajwutz, chinach tzaju' Kataj skibaj.
26 Chik'ajlanku' squibil quibu'. Nin cyale'u' jun yos squibil quibu'.
27 Na chincawunin scyeru' tan bi' Kajcaw. Chisi'leju' yi carte'j ẍchiwutz cyakil kajwutz.
28 Tak' tzaj Kajcaw Jesucristo yi banl squibu'. Amén.

YI CA'P CART YI BEN STZ'IBAL PAWL SCYETZ YI E' AJ TESALONICA

Xe'tzbil yol Pawl

1 Ma jalu' e'u' kajwutz yi in wetz yi in Pawl tu kajwutz
Silvano nin Timoteo, na katzan tan stz'ibe'n nin yi carte'j tetz
cyeru' yi e'u' cmon creyent yi najlche'u' le tnum Tesalónica, yi
e'u' yi ate'u' tk'ab Kataj Ryos tu Kajcaw Jesucristo.
2 Tak' tzaj Kataj tu Kajcaw Jesucristo yi banl tu tzatzin paz
squibu'.

Yil tz'ul tzaj Jesucristo tz'ocopon Ryos tan tak'le'n chicaws yi e' mal wunak

3 Ma jalu' e'u' wajwutz, yi na kanach Kataj, ilenin na
katyoẍin squibu'. Tajwe'n cu'n tan che' katyoẍilu' tetz na
tzan quiwixe'n chic'u'lu'. Ej ncha'tz tzan jale'n mas lok' ib
ẍchixo'lu'.
4 Yi na kabenak tan chixajse'n yi e' mas creyent na kal
chitziblalu' yi chumbalaj nin e'u', na nternin k'uklij chic'u'lu'
te Ryos. Ej nin chin muc'ul q'uixc'uj nin e'u' yi na oc
chibuchle'nu'.
5 Tan tu' yi na chimuc'u' e'chk q'uixc'uja'tz na lajluchax
yi balajil Ryos. Na tan yi e'chk q'uixc'uja'tz yi na chitiju',
na tzan i' tan nuc'le'n cyajtza'klu' tan chibnol list quibu' tan
cyocompone'nu' kale na cawune't i'.
6 Inti yi e' yi na chitzan tan chibuchle'nu', tz'ul chicaws tan
Ryos, na chin tajwe'n cunin yil tak' Ryos chicaws.
7 Ma yi o' ketz, quil katij q'uixc'uj yil tz'ult Kajcaw Jesús. Na
yil saj i' tzi'n tcya'j chu'l xomok yi e' tetz ángel te'j, yi chin cham
nin e'. Cho'n tz'ul i' tc'u'l jun chin pak'puchal, yi chi tkan k'ak'
tane'n.
8 Tz'ul i' tan tak'le'n chicaws yi e' yi qui na cyak' k'ej Ryos,
yi e' yi qui na cyocsaj yi balaj stziblal yi ẍe'n na kaclax tan
Kajcaw Jesús.
9 Yi jun jilwutz wunaka'tz tz'ak'lok jun chicaws yi quinin
bajsbe'n tetz. Kajpe'n nin lche' xajslen Ryos. Nin qui'c nin junt
tir yi nink quil wutz Kajcaw tu tetz k'ej tu porer i'.
10 Ya'stzun sbajok yil tz'ul tzaj Kajcaw tan jale'n tetz k'ej
ẍchiwutz yi e' tetz. Na cyakil yi o' creyent kelepon yab te'j yil
kil nin yi tetz k'ej yi cy'a'n ta'n yil tz'ul tzaj. Ej nin ncha'tz e'u'
squile'u' yi xtxolbile'j, na ja cyocsaju' yi nkatxol scyeru'.
11 Cha'stzun te ilenin na kanach Kataj squibu', bantz
jale'n chibalajilu' swutz yi juna'tz yi nchimoxon tzaju' tan
chixome'nu' te'j. Ej nin ncha'tz na kanach Kataj squibu'

tan tk'ol Ryos cyajtza'klu' tan cyoque'nu' tetz balaj chi na chipek'u' te'j. Nin ncha'tz na chintzan tan c'uche'n tetz yi ẍe'nk k'uke' chic'u'lu' te'j bantz chibnolu' yi e'chk takle'n balaj.

12 Ej nin kol chibanu' tane'n yi e'chk xtxolbila'tz, stz'ak'lok k'ej Kajcaw Jesús. Ej nin tan banl talma' Kataj tu Kajcaw Jesucristo, ncha'tz yi e' cyeru' tz'ak'lok chik'eju'.

2

Yi wi'tz juchul il

1 I bin jalu' e'u' kajwutz, katxume' yi tulbil Kajcaw Jesucristo yil tz'ul tzaj tan kachamle'n cu'n.

2 Na cu' kawutz scyeru' tan qui chitx'ixpulu' cyajtza'klu', nin e' bisunchu' kol quibit ninu' yi ja wi't ul Kajcaw Jesús. E' bisunchu' kol quibit ninu' jun chusu'n yi na tal yi ja wi't ul i'. E' bisunchu' kol quibitu' junt stziblal mas te yi elnak chitxumu' tetz. E' bisunchu' kol tz'opon jun cart chi ketz tane'n, kale na tzane't tan talche'n yi ja wi't ul Kajcaw junt tir, na nk'era'tz bintzi.

3 E' xubsi'chu' tan jun jilwutz ajtza'kl, na yi ntaxk ul yi k'ejlal yi tulbil Kajcaw, bajx cunin xe'tok contri'n te Ryos. Ej nin sjalok jun yaj yi chin cachi' nin, yi chin wi'tz pajol ca'wl i'. Poro yi jun yaja'tz tx'aklij tetz cawsa'tz.

4 Ya'stzun yi jun yi tz'ocopon tan contri'n te kaRyosil, nin te cyakil chiryosil e' mas wunak. Tz'ocopon i' tan contri'n te cyakil e'chk takle'n yi na chimeje' wunak ẍchiwutz. Sc'olek le luwar yi chin xan nin, yi at le ca'l Ryos, na stocse' tib i' Ryos.

5 Chinachonku' te cyakil yi xtxolbil yi walnak scyeru' yi atin tzaj scyuch'u'.

6 Ncha'tz na el chitxumu' tetz yi mbi'tz na tzan tan makle'n wutz yi juna'tz tan qui ẍchajol chan tib, na txe'n ak'lij ama'l tetz tan ẍchajol tib.

7 Poro yi tajtza'kl i' ewun cu'n na ak'uj jalu' tzone'j wuxtx'otx'. Jalt cuntunin yil tz'el ticy'le'n yi makol wutz i'.

8 Slajluchaxk tzun yi na' scyetz i', yi jun mal naka'tz. Poro xew tu' Kajcaw bnon tzaj. Sotzel wutz i' sbne' tan tu' yi pak'puchal Kajcaw yil tz'ul tzaj.

9 Yi jun mal naka'tz tz'ul tan porer Satanás, yi Bayba'n. Yil tz'ul tzaj, cy'a'n wi'nin porer ta'n, nin ẍchaje' wi'nin milawr. Poro nk'e'tz bintzi. Chij tu'.

10 Xconk wi'nin e'chk ajtza'kl cachi' ta'n, tan chisuble'n yi e' wunak yi at nin cyetz cyopombiltz kale sotze't chiwutz. Sotzel chiwutz sbne', na quinin cyocsaj yi mero bintzi. Yi nink ncyocsaj, ẍchiclaxok tzun klo'-tz, ma na sotzel chiwutz sbne'.

11 Tan paj yi qui na cyocsaj, quil tz'oc il Ryos tan chicolche'n
yil tz'ul tzaj yi jun subul naka'tz. Ej nin jalcunin lcyocsaj yi
la'jil yi jun yaja'tz.
12 Cha'stzun te tz'ak'lok chicaws yi e'a'tz yi qui na cyaj
cyocsaj yi mero bintzi, na yi cyetz cyajbil i'tz tan banle'n yi
e'chk takle'n cachi'.

Txa'ij cho't le xe'tzbil tzaj

13 Ma yi e' cyeru' kajwutz, tajwe'n yi che' katyoẍiju' tetz
Kataj Ryos, na ok'le'n chiwutzu' ta'n, na le xe'tzbil tzaj txumijt
ta'n tan chiclaxe'nu', nin tan cyoque'nu' tetz tz'aknak cu'n. Na
ja cho'cu' tetz tz'aknak cu'n tan porer yi Espíritu Sant, nin yi
ncyocsaju' yi mero bintzi.
14 Na ocnake'u' cyajlal yi e' nitxajil Ryos yi ncyocsaju' yi
balaj stziblal tetz colbil ibaj yi katxolnak scyeru'. Na yi tajbil
Ryos i'tz tan jale'n chik'eju' chi tane'n yi k'ej Kajcaw Jesucristo.
15 Cha'stzun te e'u' kajwutz, quiwit. Elch te chic'u'lu' yi
e'chk chusu'n yi kalnak scyeru' yi ato' tzaj scye'ju'. Nin elch te
chic'u'lu' yi e'chk chusu'n yi at tul e'chk cart yi benak katz'ibal
scyeru'.
16-17 Tak' tzaj bin Kajcaw Jesús tu Kataj Ryos yi chiwaloru',
nin ẍch'eybil cyeru' tan cyalolu', nin tan chibnolu' yi e'chk
takle'n balaj. Na wi'nin na pek' i' ske'j. Nin at banl talma' i'
skibaj. Qui na icy' paj i' tan kaquiwse'n. Na tan tu' yi banl
talma' i', at kach'iw te yi mero balaj yi suki'nt ta'n sketz.

3

Chinachtzaju' Kataj skibaj

1 Ma jalu' e'u' kajwutz te yi ntaxk tzaj wi' cob inyol, na
waj wal nin junt xtxolbil scyeru'. Chinache'u' Kataj skibaj,
bantz bene'n lo'on yi stziblal Kajcaw bene'n tzi'n wi munt. Ej
nin chinache'u' Kataj skibaj bantz jale'n k'ej yi yol i' ẍchiwutz
cyakil wunak, chi tzan jale'n ẍchixo'lu'.
2 Ej nin chinache'u' Kataj skibaj bantz kele'n liwr ẍchik'ab yi
e' mal wunak. Na nk'e'tz cyakil wunak yi na cyocsaj Ryos.
3 Ma e' cyeru', ba'n k'uke' chic'u'lu' te Kajcaw, na i' quiwsanl
ketz, nin i' q'uicy'lom ketz tk'ab cyakil jilwutz il.
4 Tan tu' yi ato' tk'ab Ryos at te kajal yi na chitzanu' tan
banle'n tane'n yi e'chk xtxolbil yi kalnak scyeru'. Ej nin
ẍchibne'u' seguir tan banle'n.
5 Tak' tzaj Kataj cyajtza'klu' tan tele'n chitxumu' mas tetz yi
ẍe'n na pek' i' ske'j. Ej nin lok jal chipasensu' chi tane'n pasens
Cristo.

Chin tajwe'n cunin tan kak'uje'n

6 E'u' wajwutz, kacawunk nin scyeru' tan bi' Kajcaw Jesús:
Quil chixomu' scye'j yi e' kajwutz yi tu na chipa'ca'p tu', yi qui

na chak'uj, yi e' yi qui na cyaj chixom te yi ketz kachusu'n yi alijt cyen kak'un.
7 Elnak chitxumu' te yi e'chk takle'n yi chin tajwe'n cunin tan chibnolu' tane'n, na yi ato' tzaj scyuch'u' ja kac'ay kak'ab tan lok'che'n kawa'.
8 Qui nkawan tan oy tu', poro sk'ejl nin lak'bal ja ko'c tan ak'un tan qui kak'ol jun gast scye'ju'.
9 Tajwe'n klo' tan cyoque'nu' tan kac'a'che'n, poro quinin nkajak scyeru'. Ja kak'uj ketz tan kac'a'chal kib. Ya'tz kabanak na yi kajbil i'tz yi ite'n nin chiban cyeru'a'tz.
10 Na yi ato' tzaj scyuch'u' katxolnak yi xtxolbile'j: Ko at jun yi qui na taj tz'ak'uj, qui'c cu tan wane'n.
11 Chinach cunu' yi jun xtxolbila'tz, na na kubit yi at e' ẍchixo'lu' yi tunin na chipa'ca'p tu'. Qui na chak'uj.
12 Ma jalu', kacawunk nin scyetz jun jilwutz wunaka'tz tan bi' Kajcaw Jesús: Tzatzin cu'n chak'ujku' tan chic'a'chal quibu'.
13 Kajwutz, je junt xtxolbile'j: Quil tz'icy' chipaju' tan chibnolu' e'chk pawor scyetz cyakil wunak.
14 Ko at jun ẍchixo'lu' yi qui na taj xom te yi xtxolbil yi at le carte'j ba'n tcu'n quil cyamiwi quibu' tuch' bantz tele'n xtx'ix i'.
15 Poro quil chi'ch chic'u'lu' te'j, ma na cyak'e'u' tajtza'kl. Xconken putzpuj yol cyanu', na kajwutz kib.

Stzajsbil wi' yol

16 Yi ketz Kajcaw, i' ak'ol tzatzin paz. Tak' tzaj bin i' tzatzin paz te cyalma'u', jun tzatzin paz yi cya'l jun xcye' tan xite'n sbne' opon tunintz. Lok lnajan i' scye'ju' chijunalenu'.
17 Yi in wetz in Pawl nin tan weri ink'ab na chintzan tan stz'ibe'n yi cobox yole'j tan talche'n jun yos scyeru'. Nin i'tz jun techl yi wetz yi yol yi at tul yi carte'j, na nicy'nin tu' na wulej cyakil e'chk cart yi na bnix wa'n.
18 Tak' tzak Kajcaw Jesús yi banl squibu'. Amén.

YI BAJX CART YI BEN STZ'IBAL PAWL TETZ TIMOTEO

Xe'tzbil yol Pawl

1 Yi in wetz, in Pawl, in apostl tetz Jesucristo. Chakij chint
tan Ryos yi colol ketz, tu Kajcaw Jesucristo, yi cho'n at kach'iw
te'j.
2 Na chintzan tan stz'ibe'n nin yi carte'j tzawetz Timoteo,
yi aẍ incy'ajl tane'n tk'ab Jesucristo. Tak' tzaj Kataj Ryos tu
Kajcaw Cristo Jesús yi banl tu tzatzin paz tzawibaj.

Yi e'chk xtxolbil yi qui'c na tak' sketz

3 Ma jalu' Timoteo na waj tzinna'wsaj tzatz yi yol yi walnak
tzawetz, yi ntaxk nu'l tzone'j Macedonia. Injak pawor tzatz
tan acyaje'n cyen le tnum Efeso tan makle'n chiwutz cobox yi
na chitzan tan xtxumle'n e'chk chusu'n yi nk'era'tz bintzi.
4 Alaj scyetz yi quil cho'c tan xtxumle'n yi e'chk xtxolbil yi
txoli'nt cyen cyak'un kamam kate'. Na quinin bajsbe'n tetz
xtxumle'n yi e'chk xtxolbila'tz, poro qui'c na tak' sketz. Na
quil xcye' tan kuch'eye'n tan banle'n tane'n yi tajbil Ryos. Ma
na ntin kaxcyek tan banle'n tane'n yi tajbil Ryos kol k'uke'
kac'u'l te Cristo.
5 Ma yi xe' yi ketz kachusu'n i'tz: Kalok'e' kib skibil kib. Nin
yi jun jilwutz lok' iba'tz ntin na lajluchax ske'j yi ko skoj cu'n
te kalma', nin ko qui'c kil na kanach, nin ko nk'e'tz kawutz tu'
kaplaj tu' na kocsaj yi yol Kataj.
6 Poro at e' yi qui't xomche' te ketz kachusu'n. Nin ja po'tij
cyajtza'kl tan tu' yi na cho'c tan wak' ib te e'chk ajtza'kl cyetz
kamam kate' yi qui'c na tak' sketz.
7 Na cyaj cho'c tetz aj chusunl te tajbil Ryos poro qui na el
chitxum tetz mbi chusu'nil na chitzan tan yolche'n. Qui na
chicabej chic'u'l tan xtxole'n, poro qui na pujx cya'n yi mbi
eka'n tan chichusu'n.
8 Skawutz ketz chumbalaj nin yi ley Kataj yi tz'iba'nt cyen,
nin na el katxum tetz yi at xac kol kaxconsaj chi tajbil Ryos.
9 Nin na el katxum tetz yi e'chk leya'tz yi nk'e'tz banijt tan
makle'n chiwutz yi e' balaj, ma na banijt tan makle'n chiwutz
yi e' mal nak, scyuch' e' pajol ca'wl. Na banijt yi e'chk leya'tz
scyetz yi e' yi qui'c chiryosil, scyuch' yi e' juchul il. Nin banijt
scyetz yi e' yi qui na cyek ẍchi' Ryos scyuch' yi e' yi qui'c na
cyocsaj. Nin banijt e'chk leya'tz tan chimakle'n yi e' yi na
chibiy cu'n chitaj chitxu', scyuch' cyakil jilwutz biyol nak.
10 Nin tan makle'n chiwutz yi e' jopol wutzaj, scyuch' yi e'
yaj yi na chicxonsaj quib squibil quib chi na xcon jun xna'n.

Ej nin na el katxum tetz yi banijt yi e'chk leya'tz tan makle'n chiwutz yi e' alk'om wunak scyuch' yi e' la'j, scyuch' yi e' yi na cyocsaj quib stiw poro nk'e'tz bintzi. Ncha'tz na el katxum tetz yi banijt yi e'chk ley Kataj tan makle'n chiwutz cyakil yi e' yi contr te yi balaj chusu'n

11 yi ak'ijt swetz tak'un kaRyosil, yi Ryos yi chumbalaj nin tetz, nin wi'nin k'ej.

Na tyoẍin Pawl tan yi banl talma' Ryos

12 Cha'stzun te na chintyoẍin tetz Kajcaw Jesucristo, na i' mmak'on tzaj inchamil tan xtxole'n yi yol i'. Nin na chintyoẍin tetz na ja chinje' xtxa'ol tan inxcone'n tetz, na ilijt ta'n yi sne'lk cu'n te ak'un yi na taj i' tzimban.

13 Chin cachi' nin in yi ntaxk wocsaj, na ocnakin tan jisle'n Ryos, nin tan chibuchle'n yi e' cmon creyent nin tan telse'n k'ej i'. Poro nin el k'ajab i' swe'j, nin ja chin je' xtxa'ol na quinin npujx wa'n mbi cu'n mimban sajle'n, na ntaxk el intxum te yi bintzi.

14 Poro ja tak' Kajcaw wi'nin banl swibaj. Nin tan tu' yi banl i' yi ntak' swetz, ja k'uke' inc'u'l te'j, nin ja jal jun lok' ib wa'n yi ntin na jal ka'n ko ato' tk'ab Cristo.

15 Na je jun xtxolbile'j yi bintzinin tetz, yi ba'n cyocsaj cyakil wunak. Ulak Jesucristo wi munt tan chicolpe'n yi e' juchul il. Na yi in wetz, sajle'n in jun chin wi'tz juchul il.

16 Poro ja el k'ajab Ryos swe'j tan ẍchajle'n scyetz cyakil wunak yi at pasens i' tan cuyle'n chipaj. Na ja el k'ajab swe'j tan ẍchajle'n yi at pasens i' tan cuyle'n chipaj cyakil yi e' yi scyocsaje' yol i' sbne' opon tunintz. Na cyakil yi e' yi sk'ukek chic'u'l te Jesucristo, ẍchicambok te yi itz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz.

17 Cya'l txicle't kaRyosil skawutz, poro i' yi wi'tz ajcaw sajle'n, nin sbne' opon tunintz. Qui'c tetz quimbil, nin qui lajluch i'. Cya'l atit junt Ryos, ntin i'. Cha'stzun te kak'e' k'ej i', nin kak'e' kak'ajsbil tetz sbne' opon tunintz. Amén.

18 Ma jalu' aẍ jun c'oloj Timoteo, tajwe'n tzaban tane'n yi e'chk ca'wle'j na ya'stzun amunl tan abnol tane'n, chi cyal yi e' elsanl stzi' Ryos tzawetz yi abixewe'n sju' tak'un Kataj. Cha'stzun te oken kbal yi amunla'tz yi ak'ij tzatz.

19 Benk awukan ttx'otx' te yi na kocsaj nin banaj tane'n yi xtxolbil yi na cẍnachon te'j yi ya'stzun yi balaj. Na at e' yi quinin e' oc tan banle'n tane'n yi e'chk takle'n yi ja chinachon te'j yi ya'stzun yi balaj. Cha'stzun te ja chipo'tij, nin ja chiben mulk'uj tul il tan paj.

20 Nin ya'stzun nchiban Himeneo tu Alejandro. Cha'stzun te ja che'l injatxol tk'ab yi Bayba'n bantz tele'n chitxum tetz yi ploj cyajtza'kl yi ncho'c tan telse'n k'ej Kataj Ryos tan chiyol.

2

Jun chusu'n tan nachle'n Kataj

1 I bin jalu' je bajx xtxolbil yi tajwe'n tan abnol tane'n:
Nachaj Kataj squibaj cyakil wunak. Cuk awutz nin nachaj
Kataj nin tyoẍin squibaj.
2 Nin chin tajwe'n cunin tan anachol Kataj squibaj yi e'
ajcaw tetz tnum, scyuch' cyakil yi e' yi at len ca'wl ẍchik'ab.
Nachaj Kataj squibaj bantz cyak'ol ama'l tan kac'u'lal Ryos,
nin tan kabnol tane'n yi tajbil i'.
3 Chumbalaj nin klo' yi nink cxom te yi jun xtxolbila'tz, na
stzatzink Ryos te'j, yi Ryos yi colol ketz.
4 Na yi tetz tajbil i'tz tan chiclaxe'n cyakil wunak, nin tan
tele'n chitxum te yi mero bintzi.
5 Na ntina'tz jun Ryos at, nin ntina'tz jun kayolol at skaxo'l
tu Ryos, i'tz Jesucristo yi jun yi ncha'tz wunak i'.
6 Na, tak' tib i' tk'ab quimichil tan kelse'ne'l tzaj tk'ab kil.
Nin ja wi't lajluchax yi jun xtxolbila'tz skawutz.
7 Ncha'tz in, ja chin je' xtxa'ol Ryos tan inxcone'n tetz jun
aj txolinl, nin tetz jun apostl. Nin ja chin je' xtxa'ol tetz jun
ajtxolinl scyetz yi e' awer nak tan tele'n chitxum tetz yi mero
bintzi. Jun cu'n yol yi xtxolbil yi na wal nin tzatz, nk'e'tz wi
wak' tu'k, na ya'stzun yi mero bintzi.
8 Yi wetz wajbil i'tz yi nink cho'c cyakil yi e' yi cyak'o'nt
quib tk'ab Ryos tan nachle'n Kataj. Poro qui na taj yi nink
jal siquier mu'ẍ chi'ch c'u'lal te cyalma'. Nin qui na taj yi atk
oyintzi' ẍchixo'l.
9 Ma yi e' xna'n, na waj yil chixconsaj be'ch cyetz yi sensiy.
Nin toque'n cun sban tkan chichic. Nin qui na taj banle'n mas
yubilil xi'il chiwi'. Nin ba'n tcu'n quil xcon jun c'oloj balaj
uwaj cya'n chi tane'n oro, nka e'chk uwaj yi nim jamel. Qui
tajwe'n yil xcon balaj be'ch cyetz cyak'un yi nim jamel.
10 Poro ko na cyaj yil chitzatzin wunak scye'j, ba'n tcu'n
chibne' jun ba'n swutz yi pri'si'n yi na chiban tu be'ch cyetz.
Na ya'stzun yi ajtza'kl yi tajwe'n tan chixome'n yi e' xna'n te'j
yi cyak'o'nt quib tk'ab Kataj.
11 Chin tajwe'n cunin yi quil chijilon yil cho'c tan tbite'n yol
Kataj. Tajwe'n yil cho'c c'ulutxum.
12 Qui tzawak' ama'l scyetz yi e' xna'n tan chichusle'n yi
e' nim juy, nka tan chicawe'n yi e' yaj. Ma na tajwe'n tan
chinumewe'n e' xna'n.
13 Na bajx bnixle'n Adam tan Ryos, ma Eva buchtlen
bnixe'n.
14 Nin nk'e'tz Adam yi xubsij, ma na Eva. Nin yi xubse'n
ya'stzun juchul til. Nin yi juchul til ja ak'lij tetz caws yi chin
q'uixc'uj nin ltalaj jun tal.

15 Poro ẍchiclaxok e' xna'n kol chiban tane'n yi xtxolbile'j:
Tajwe'n tan chibnol tane'n yi cyetz cyak'un scyuch'. Nin
tajwe'n yil k'uke' chic'u'l te Kataj. Toque'n cu'n chiban tu
cyajtza'kl. Ko ya'tz chiban ẍchiclaxok tzuntz.

3

Yi e'chk xtxolbil yi tajwe'n tan je'n pone'n jun bajxom te'j

1 Cyakil yi yole'j yi swale' tzatz i'tz yi mero bintzi: Alchok
scyetz yi na taj tz'oc tetz bajxom na pek' te jun balaj ipisyo'.
2 Poro ko na ajwij yil tz'oc jun yaj tetz wi' banl wi', chin
tajwe'n cunin yi cya'l na juchwit til. Tajwe'n yi jun ntzi' txkel,
nin chin tajwe'n cunin yi toque'n cu'n sban yi tajtza'kl, nin
yi at k'ej i' ẍchiwutz wunak. Tajwe'n yi ak'ol posar i', nin yi at
tajtza'kl tan txumu'n, nin tan chichusle'n yi cmon.
3 Qui na taj jun yaj yi na oc a' twi'. Qui na taj jun yaj yi ntin
na tzan tan joyle'n oyintzi'. Nin qui na taj jun yaj yi na tzan
tan chisuble'n wunak tan jale'n tetz pu'k. Ma na, na taj jun
yaj yi list tan banle'n pawor tetz junt. Nin na taj jun yaj yi qui
na je' lajpuj wi' tan oyintzi'. Ej nin na taj jun yaj yi qui na el
talma' te pwok.
4 Ncha'tz ko na ajwij yil tz'oc jun yaj tetz wi' banl wi', chin
tajwe'n cunin yi ba'n na che' caw yi tetz najal. Chin tajwe'n
cunin yi cho'n ate' yi e' nitxajil jak' ca'wl i', nin chin c'ulutxum
nin e'.
5 Na ko qui na xcye' i' tan chicawe'n yi e' tetz najal, ¿ẍe'n
xcye' i' tan chicawe'n yi cmon creyent yi ate' tk'ab Ryos?
6 Qui na taj jun ac'aj creyent, na ko tzun tocsaj tib nim tu
tajtza'kl, nin sjuche' til chi banak yi Bayba'n.
7 Ncha'tz, chin tajwe'n cunin yi at k'ej i' ẍchiwutz yi e' wunak
yi nk'e'tz e' creyent, na ko qui', tz'elepon xtx'ix yi ak'un yi at
yaj sju', nin qui cunin batz xcyek Bayba'n tan po'tzaje'n.

Yi e'chk xtxolbil yi tajwe'n tan je'n pone'n jun diácono te'j

8 Ncha'tz yi e' diácono, chin tajwe'n cunin yi at chik'ej
ẍchiwutz wunak. Nin na taj jun yaj yi ba'n k'uke' kac'u'l te'j, nin
yi qui na oc a' twi'. Qui na taj jun yaj yi na tzan tan chisuble'n
wunak tan cambal mas pwok.
9 Nin na taj jun yaj yi na el xtxum te yi mbi'tz yi xe' yi
chusu'n yi na kocsaj, yi ewa'n cuntu' ẍchiwutz cyakil wunak,
nin na taj jun yaj yi na ban tane'n yi chusu'na'tz nin yi na
nachon te'j yi qui'c tetz til.
10 Nin kol lajluchax yi qui'c til yaj, ba'n tzun tz'oc cyentz tetz
diácono.
11 Poro ncha'tz yi quixkel yi e' diácono chin tajwe'n cunin yi
at chik'ej ẍchiwutz wunak. Na qui na yub yi ko e' tu' chac'l yol.
Nin tajwe'n yi ba'n k'uke' kac'u'l scye'j.

12 Ma yi e' diácono, chin tajwe'n cunin yi jun ntzi' quixkel.
Nin chin tajwe'n cunin yi ba'n na chicaw yi chinajal.
13 Nin kol che'l cu'n yi e' diáconoja'tz te yi quipisyo', tz'ak'lok
chik'ej, nin sjalok chiwalor tan xtx'olche'n xo'l yi mbi tzuntz
yi cho'n k'uklij chic'u'l te Cristo Jesús.

Yi mero kachusu'n

14-15 Na klo' waj nopon tan axajse'n Timoteo, poro qui cunin
batz qui chan nopon. Cha'stzun te na chintzan tan stz'ibe'n
nin yi xtxolbile'j tzatz, bantz tele'n atxum tetz yi mbi'tz yi
tajwe'n tan abnol tane'n te yi cmon cwent yi Ryos yi itz' nin
tetz, yi e' yi txa'ijche't ta'n. Na yi ketz kamunl i'tz tan ẍchajle'n
yi mero bintzi scyetz wunak, nin tan q'uicy'le'n yi chusu'n yi
na kocsaj bantz cya'l tz'oc tan xite'n.
16 Na jun cu'n yol wi'nin k'ej nin wi'nin xanil yi xe' yi
chusu'n yi na kocsaj.

Na, na kocsaj:
yi ja jal wankil Ryos chi tane'n kawankil.
Nin na kocsaj yi ja lajluchax yi balajil i' tan porer yi Espíritu
Sant.
Nin na kocsaj yi ja aj i' tzi'n tcya'j.
Nin na kocsaj yi cyakil yi xtxolbila'se'j ilijt cyak'un yi e' ángel.
Nin txoli'nt yi stziblale'j bene'n tzi'n wi munt.
Nin at e' yi ja cyocsaj.

4

Yi e' yi squile' cyen yi xtxolbil yi na kocsaj

1 Poro chin clar cunin na tal yi Espíritu Sant yi xtxolbile'j: Yi
txant tan tule'n yi wi'tzbil k'ejlal ẍchijalok e' skaxo'l yi squile'
cyen yi xtxolbil yi na kocsaj. Ẍchixomok te e'chk chusu'n
yi xcyek tan chisuble'n, yi e'chk chusu'n yi cho'n na saj te
Bayba'n.
2 Chixomok te chila'jil yi e' wunak yi chiwutz tu' chiplaj tu'
na chitzan tan xtxole'n. Nin yi e'a'tz qui na chinachon te quil,
na tze'tzuj yi cyalma'.
3 Yi jun jilwutz wunaka'tz, qui na cyak' ama'l tetz ok'be'n ib.
Ncha'tz na cyal yi at e'chk takle'n yi xan yil baj ka'n. Poro qui'c
xtxolbil yi cyajtza'kl, na Ryos ak'on tetz kawa'. Ak'ij sketz tan
Ryos. Nin yi o' yi o' creyent, yi o' yi na el katxum tetz yi mero
bintzi, tajwe'n yil katyoẍin tibaj kawa' yil baj ka'n.
4 Na cyakil yi bnixnak cyen tan Ryos, ba'n baj ka'n. Nin qui
na yub yil kal yi qui'c xac. Ba'n kabajsaj cyakil yi bnixnak
cyen ta'n, nin katyoẍi tetz.
5 Na tan tu' yi na kanach Kataj tibaj kawa' na tak' i' yi banl
tibaj, na ya'tz alijt cyen ta'n.

Jun balaj ẍchusbe'tz Jesucristo

6 Kol che' achus yi e' kajwutz te yi xtxolbila'se'j yi na intxol
nin tzatz, cẍocopon tzuntz tetz jun balaj ẍchakum Jesucristo.
Ncha'tz aẍ, sjalok mas awalor kol cxom te yi xtxolbil yi k'uklij
ac'u'l te'j, yi chusu'n yi balaj nin tetz.
7 Poro tina'tz tu', qui cxom te e'chk xtxolbila'tz yi na chitzan
cobox tan xtxole'n, na yab ajtza'kl tera'tz. Ma yi awetz, quiwit.
Joyaj puntil tan stzatzine'n Ryos tzawe'j.
8 Na yi na ẍchus tib jun yaj tan xtx'acone'n te jun ojke'l,
ba'n na ban. Poro mas ba'n tcu'n yi nink kajoy puntil tan
stzatzine'n Ryos ske'j, na yi ko ya'tz lkaban tz'ak'onk ba'n
sketz te yi cobox k'ej yi ato' tzone'j wuxtx'otx', nin tz'ak'onk
ba'n sketz tetz ben k'ej ben sak.
9 Cyakil yi e'chk xtxolbile'j yi nwal tzatz, ya'stzun yi mero
bintzi. Nin tajwe'n cu'n tan kocsal kacyakil cu'n.
10 Na ja wi't el katxum tetz yi at kach'iw tan kopone'n te
kaRyosil yi itz' nin tetz, yi Ryos yi colol cyetz cyakil yi e' yi
k'uklij chic'u'l te i'. Cha'stzun te na kak'uj len te yi tak'un i',
nin na icy'pon len yi e'chk jisbil ketz ka'n.
11 Chin tajwe'n cu'n cẍcawun scyetz wunak tan chibnol
tane'n, nin tajwe'n cu'n tan chichusle'n te yi xtxolbile'j.
12 Bintzinin aẍ xicye't, poro sjalok ak'ej kol cẍbajxij tan
ẍchajle'n abalajil ẍchiwutz yi e' kajwutz. Toque'n cu'n cẍjilon.
Qui tu' cẍtzan tu'. Chajaj yi lok' ib scyetz, na ya'tz na ban jun
yaj yi at jak' ca'wl yi Espíritu Sant. Chajaj scyetz yi bintzinin
k'uklij ac'u'l te Ryos, yi nk'e'tz awutz tu' aplaj tu'.
13 Nin te yi na cẍtzan tan inch'iwe'n, nque'n il tan si'le'n yol
Kataj ẍchiwutz cyakil yi e' kajwutz. Chuswe' tan chiquiwixe'n.
14 Eli'ch len c'u'l yi ajtza'kl, na Ryos ak'on tzatz yi cyoque'n
yi e' wi' banl wi' tan nachle'n Kataj tzawibaj, nin yi je'n cyak'ol
chik'ab tawi'.
15 Nque'n il tan banle'n tane'n e'chk xtxolbila'se'j, tzun
quile' cyakil wunak yi tzan jale'n mas awajtza'kl.
16 Banaj cwent awib. Txumaj yi mbi'tz yi na cẍtzan tan
chichusle'n wunak te'j. Nin ncha'tz aẍ, tajwe'n yil tzaban
tane'n yi e'chk chusu'na'tz. Na kol tzaban tane'n, sclaxok
awalma', scyuch' yi e' yil quibit yi achusu'n.

5

Ẍe'n kaban tan chibanle'n tane'n yi e' creyent

1 Ayajch jun tijlc'u'lal. Nin yil cẍo'c tan talche'n jun tajtza'kl,
joyaj puntil tan xcone'n putzpuj yol awa'n. Ba'n tzaxconsaj
putzpuj yol chi na kaban yi na kajilon scyetz kataj.
Ma yi e' xicy, banwe' tane'n chi na kaban tane'n e' kitz'un.

2 Ma yi e' xna'n tijlc'u'lal, banwe' tane'n chi na che' kaban tane'n katxu'. Ncha'tz e' xun, banwe' tane'n chi na che' kaban tane'n e' kanub. Qui tzatxum quen jun takle'n scye'j.

3 Ma yi e' xna'n biẍu', yi e' xma'lca'n yi bintzinin at tajwe'n scyetz, ch'eywe' yi e'a'tz.

4 Poro yi ko at xma'lca'n yi at tal nka yi at chimam, ba'n cho'c cye'tz tan quich'eye'n chitxu' tuml chitxuq'ue'x, na ya'stzun chimunl swutz Ryos. Chumbalaj ko ya'tz cyulej len, na stzatzink Ryos te'j.

5 Yi e' mero xma'lca'n i'tz yi e' yi cya'l jun at tan quich'eye'n nin yi cho'n k'uklij chic'u'l cye'tz te Kataj.

6 Ma yi e' xma'lca'n yi nternin na quicy'saj chic'u'l te e'chk takle'n cachi', e' te'n cye'tz na chipo'tzaj quib. Quimnake't cye'tz tane'n swutz Ryos.

7 Na chin tzan tan talche'n yi xtxolbile'j tzatz bantz xcone'n awa'n tan chicawe'n yi e' xma'lca'n. Na kol chixom te e'chk ca'wla'tz quil jal chipaltil swutz Ryos.

8 Poro ko at e' yi qui na cho'c il tan quich'eye'n chixonl, cachi' na chiban. Pyor tcu'n ko qui na cho'c il tan quich'eye'n yi cyetz chinajal. Na ko ya'tz na ban jun yaj na tzun tzan tan telse'n k'ej yi yol Kataj. Nin pyor tcu'n i' swutz jun yi qui'c na tocsaj.

9 Ma yi e' xma'lca'n yi ba'n cho'c tetz tajlal yi e' yi chocoponu' tan quich'eye'n i'tz yi e' yi ja tz'ak oxc'al yob cya'n, nin jun ntzi' yaj nquichmili.

10 Nin ba'n cho'c tajlal ko ba'n nchiban sajle'n tunintz, chi tane'n q'uicy'le'n yi cyal, nka e' ak'ol posar banak. Ncha'tz ba'n cho'c tajlal xma'lca'n ko tzatzin cu'n ja chak'uj te ak'un tetz cmon. Nin ko ja chich'eyan cyen scye'j yi e' yi nchitij q'uixc'uj, nin ko ja bnix cyen alchok scyetz jilwutz ba'n cya'n, ba'n tzun cho'c yi e'a'tz tetz tajlal yi e' xma'lca'n.

11 Poro ko at jun xna'n yi txe'n tijin c'u'l, qui na waj yil tz'oc tajlal xma'lca'n, na qui cunin batz ltak' ama'l tetz tajbil yi wankil, nin xajslen tibtz te Cristo. Tz'ocopon tan xtxumle'n junt yaj.

12 Nin sjalok til tan paj yi quil tz'el cu'n te yol.

13 Yi jun jilwutz xma'lca'na'tz ntin na chiyut'ca'p tzi'ak ca'l. Nin tan paj yi ya'tz na chiban na chicy'ajix. Nk'e'tz ntin na chicy'ajix, poro na cho'c tan ẍchaq'ue'n yol. Nin nk'e'tz ntin ẍchaq'ue'n yol, poro na cho'c tan jale'n cu'n e'chk la'jil, nin na cho'c tan yolche'n e'chk yol yi qui'c cyocle'n te'j.

14 Cha'stzun te na chintzan tan talche'n nin: Ba'n tz'oc quichmil yi e' xma'lca'n yi e' ac'aje't, yi txe'n tijin chic'u'l. Ba'n tcu'n kol jal cyal. Ba'n tcu'n chak'uj xe'ak chica'l, na qui na yub yi na cho'c yi e' xma'lca'na'tz, tan telse'n xtx'ix yi cmon creyent.

15 Na at e' xma'lca'n yi ten chipakxij, nin na chixom te tajbil
yi Bayba'n.
16 Ko at e' kajwutz yi at jun chixonl yi xma'lca'n, chin tajwe'n
cunin yil cho'c tan ẍch'eye'n. Na quil sc'ul yi cho'nk lcyaj
chicwent cmon creyent tan q'uicy'le'n. Na chitarey yi cmon
creyent i'tz tan quich'eye'n yi e' xma'lca'n yi bintzinin qui'c
jun ch'eyl cyetz.
17 Ma jalu', yi e' wi' banl wi' yi ate' sju' tak'un Kataj, yi e' yi
na chicawun, tajwe'n cu'n yil tz'ak'lij mu'ẍt ch'eybil cyetz. I
nin pyor yi e' aj txolinl scyuch' yi e' aj chusunl,
18 na na tal yol Kataj yi tz'iba'nt cyen: "Quil sc'ul yi nink tz'oc
sam ka'n te chitzi' e' wacẍ yi na cho'c tan bujle'n triw."* Ej nin
ncha'tz na tal: "Chin tajwe'n cunin tan ẍchojxe'n jun ak'unwil
te tak'un."†
19 I bin jalu' kajwutz, quil kocsaj kol jal yolbil tetz jun wi'
banl wi'. Ba'n kocsaj, poro ntin kol jal cob nka ox stiw te'j.
20 Poro yi e' yi na chijuch quil, tajwe'n cu'n tan makle'n
chiwutz ẍchiwutz cyakil tan chixobe'n yi e' mas.
21 Ma jalu' Timoteo swutz cu'n Kataj, nin swutz Jesucristo,
scyuch' e' balaj ángel, chincawunk nin tzatz: Cyakil yi e'chk
xtxolbila'se'j yi ja wi't baj intxolil tzatz, ya'stzun amunl tan
abnol. Nicy' nin tu' sban cawbe'n cyetz awak'un, na qui na
yub kol je' ak'ab tib jun. Ej nin qui tzaban tane'n jun xtxolbil
yi ntaxk awit yi xe'.
22 Qui' chan tz'oc jun kajwutz awa'n tetz wi' banl wi', na
qui cunin batz at tetz til, nin sjalok atz apaltil tan tu' yil bixe'
awa'n. Or bin tzawil tan qui jale'n atz awil.
23 Ntin tu' swale' nin jun awajtza'kl tan tule'n yos tu ac'u'l yi
ilenin na ẍchaj tib. Ba'n tcu'n nk'e'tz ntin a' tzawuc'aj tan tule'n
yos tzawuch', ma na pilaj tan tc'ajle'n mu'ẍ tal t'a'al uva.
24 Or tzawil tan qui jale'n awil na at e' yi lajluch cu'n yi
quil yi ntaxk oc banle'n tane'n, nin at e' yi tzantzaj tlen na
lajluchax yi quil.
25 Ncha'tz quitane'n yi e' balaj wunak. At e' yi lajluch cu'n yi
e' balaj, nin at e' yi tzantzaj tlen slajluchaxk yi chibalajil. Na
qui'c rmeril yi qui'k lajluchax yi balajil jun yaj nka yi paltil jun
yaj.

6

1 Inti e' kajwutz yi e' esclaw, tajwe'n cu'n tan cyoque'n
c'ulutxum jak' ca'wl chipatrón tan qui tele'n k'ej kaRyosil, nin
tan qui tele'n k'ej kachusu'n.
2 Ncha'tz mpe creyent yi chipatrón, quil sc'ul yi nink tz'el
k'ej cya'n tan tu' yi e' cu'n creyent tuch'. Poro na taj yil cho'c

* **5:18** Dt 25.4. † **5:18** Mt 10.10; Lc 10.7.

mas il te cyak'un, na junit yi na cyocsaj, nin at lok' ib ẍchixo'l tu chipatrón. Chuswe', nin txolaj yi xtxolbile'j scyetz.

Skacambok kol kaban tane'n tajbil Ryos

3 Chin yab nin yi e' yi na cyocsaj quib nim tu cyajtza'kl, yi e' yi na chitzan tan xtxole'n yi e'chk ajtza'kl yi nk'e'tz bintzi. Na qui na chixom te ẍchusu'n Kajcaw Jesucristo, yi jun yi na kocsaj ketz.

4 Nim cu'n tx'akxnake' tu cyajtza'kl, na ntin na chiwak' quib te yi mbi na elepont jun yol le wutz cyetz cyajtza'kl. Tan yi xtxolbila'tz na jal oyintzi' tu chi'ch c'u'lal ẍchixo'l, nin na jal wok'lo'n ib. Nin qui na k'uke' chic'u'l squibil quib tan paj.

5 Quinin bajsbe'n te yi oyintzi' yi na chinuc' cu'n, na xubsnakt yi cyajtza'kl. Qui na el chitxum tetz yi bintzi. Nin le wutz cyetz cyajtza'kl yi chin tajwe'n cunin yil chitx'ac chipu'k te yi na cyocsaj.

6 Poro yi o' ketz bintzinin skatx'aconk kol kaban tane'n yi tajbil Ryos, nin kol katzatzin te noc yil tak' sketz.

7 Na yi kule'n itz'ok, qui'c jun e'chk takle'n cy'a'n ka'n. Ncha'tz yil ka'j, qui'c jun takle'n yi ba'nk kucy'aj nin.

8 Ko at be'ch ketz, nin ko at kawa', katzatzink bin.

9 Ma yi e' yi na el cyalma' tan cyoque'n tetz ric, na po'tij cyajtza'kl tan xtxumle'n chiriquil. Tunin na el tunin cyalma'tz te e'chk takle'n, nin qui'c na tak' scyetz. Nin na xcye' tan chimulk'e'n nin tul il.

10 Kol tz'el nin kalma' te pwok na jal wi'nin bis o'kl ka'n. Na at e' yi elnak cyalma' te pwok, nin ja chipakxij. Poro e' te'n ncho'csan sotzaj c'u'lal tetz cyalma'.

Jun xtxolbil tan muc'le'n q'uixc'uj

11 Ma jalu' witz'un, atiẍ cwent Ryos. Banaj cwent awib te cyakil yi e'chk takle'n yi ja ben intxolil tzawetz. Nque'n il tan abnol tane'n yi e'chk takle'n balaj, nin tan c'u'laje'n Ryos, nin tan k'ukewe'n ac'u'l te'j. Icy'ichlen apaj tan banle'n tane'n lok' ib. A'tok apasens tu aputzpal.

12 Quiwit tan muc'le'n q'uixc'uj yil tz'ul tan apile'n tan tu' yi k'uklij ac'u'l te Ryos. Quil tzawak' awib tk'ab e'chk pilbil awetz, ma na quiwsaj awib tan acambal yi itz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz, na ya'stzun axac yi acẍje'n xtxa'ol Ryos. Ej nin nach cu'n ayol yi alijt awa'n ẍchiwutz jun c'oloj kajwutz yi cxomok te kachusu'n. E' cu'n stiw te ayol.

13 Ma jalu' swutz cu'n Ryos chincawunk nin tzatz, swutz yi Ryosa'tz yi na ak'on quitz'ajbil cyakil e' txuc scyuch' cyakil wunak. Ncha'tz swutz cu'n Jesucristo chincawunk nin tzatz, yi Jesucristo yi quinin xob tan talche'n yi mero bintzi tetz Poncio Pilato.

14 Banaj tane'n cyakil yi e'chk takle'n yi na chintzan tan
xtxole'n nin tzatz. Or tzawil. Quil tzatx'ixpuj yi xtxolbil bantz
qui jale'n awil yil tz'ul tzaj Kajcaw Jesucristo.
15 Na tz'ul yi jun k'ejlala'tz, na tz'elepon k'ab Ryos te'j, na
ntina'tz jun Ryos yi mero balaj, nin chin cham nin i'. Chin
wi'tz Rey, nin chin wi'tz Ajcaw i'.
16 Na qui'c quimbil tera'tz. Kale'n nin pak'puchal kale
najle't i'. Cya'l nin jun yi nink xtx'aj yil tz'opon te i'. Qui'c nin
jun wunak yi jajk til wutz i'. Nin qui'c rmeril tan quilol wutz.
Na at k'ej i', nin at porer tk'ab tetz ben k'ej ben sak. Amén.
17 Ma jalu', je jun ca'wle'j scyetz yi e' yi at chimebi'l. Alaj
scyetz yi quil chik'ak'ax tu chimebi'l, nin quil k'uke' chic'u'l
te'j, na qui cunin batz tz'elepon c'u'l. Ba'n tcu'n k'uke' chic'u'l
te Ryos yi itz' nin tetz. Ya'stzun yi jun yi na ak'on cyakil yi
tajwe'n sketz, tan katzatzine'n mas te'j.
18 Alaj scyetz tan chibanol yi e'chk takle'n balaj, nin tan
chibanol pawor. Alaj scyetz yi tajwe'n yi list e' tan toye'n
chimebi'l, nin tan tele'n chik'ajab scye'j yi e' yi at tajwe'n
scyetz.
19 Ko ya'tz lcyulej sjalok tzun jun chimebi'l tul yi tiemp yil
tz'ul tzaj Jesucristo. Sjalok chimebi'l yi quil sotz. Ncha'tz
ẍchicambaje' jun itz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz.

Wi'tzbil ca'wl yi ak'lij tetz Timoteo

20 Or tzawil yi xtxolbil yi ak'ij tzatz. Quil katxum yi e'chk
yol yi na chiyol wunak, na qui'c eka'n ta'n. Nin quil katxum
yi e'chk yol yi txumij cuntu' cya'n, na na cyal cyetz yi wi'nin
ajtza'kl at tul, poro qui'c eka'n ta'n.
21 At e' yi ja chixom te jun jilwutz ajtza'kla'tz nin ja cyaj
quilol yi xtxolbil yi cho'n k'uklij ketz kac'u'l te'j.
Tak' tzaj Ryos yi banl tzawibaj. Amén.

YI CA'P CART YI BEN STZ'IBAL PAWL TETZ TIMOTEO

Xe'tzbil yol Pawl

1 Yi in wetz, in Pawl, in apostl tetz Jesucristo. Chakij chint
tan Ryos tan xtxole'n scyetz cyakil wunak yi jun cu'n stk'e'
Ryos yi itz'ajbil yi suki'nt ta'n. Ej nin skacambaje' yi jun
itz'ajbila'tz ko junit o' tu Cristo.
2 I bin jalu' Timoteo, na chintzan tan stz'ibe'n nin yi carte'j
tzawetz, na chin ok'le'n nin awutz wak'un, na chi aẍk incy'ajl
tane'n tk'ab Jesucristo. Tak' tzaj Kataj Ryos tu Kajcaw Cristo
Jesús yi banl tu tzatzin paz tzawibaj.

Yi toque'n Pawl tan c'ase'n tajtza'kl Timoteo

3 Quinin na cẍe'l te inc'u'l Timoteo, yi na no'c tan nachle'n
Kataj, ilenin na chintyoẍin tzawibaj, na tetz cu'n walma' na
chintzan tan banle'n inmunl swutz Ryos chi e' banake' yi e'
inmam inte'.
4 Nternin na chimpek' tan wilol junt tir awutz, na na ul
tx'akx tinc'u'l yi wi'nin awok'e'n yi acyaje'n cyen le tnuma'tz.
5 Nin na ul tx'akx tinc'u'l yi bintzi nin k'uklij ac'u'l te Kataj
chi quitane'n atxucy'e'x Loida tu atxu' Eunice.

6 Ma jalu' Timoteo, na klo' waj yil tzaxconsaj yi awajtza'kl yi
tak'nak Ryos tzatz yi je'n wuk'ol ink'ab tawi'.
7 Na bintzinin yi ajtza'kl yi ak'ij tan Ryos sketz, nk'e'tz tan
kaxobe'n ma na i'tz tan jale'n kachamil nin tan kachajol yi lok'
ib, nin tan kamakol kib te alchok e'chk takle'n.
8 Cha'stzun te quil cxtx'ixwij tan atxolil yi balaj stziblal
tetz Kajcaw, nin qui cxtx'ixwij tan paj yi atin xetze', na atin
xetze' tan tu' yi na chintzan tan xtxole'n yi bi' Jesucristo.
Poro ncha'tz aẍ, tajwe'n cu'n tan ticy'e'n pone'n noc q'uixc'uj
awa'n, na yi jun q'uixc'uja'tz, ilenin tz'ul tan tu' yi na katzan
tan xtxole'n yi balaj stziblal. Poro stk'e' Ryos achamil tan
ticy'e'n pone'n awa'n.
9 Colpi'n cho't tan Ryos, nin txa'ij cho't ta'n tan kaxcone'n
tetz. Poro nk'e'tz tan tu' yi atk kabalajil yi ya'tz nko' tulejtz,
ma na tan tu' yi ya'tz tajbil i'. Tan tu' Jesucristo ntak' wit Ryos
banl skibaj. Nin txumijt ta'n le xe'tzbil tzaj.
10 Poro jalu', yi tulake'n Jesucristo ya'stzun lajluchaxe'n yi
tajtza'kl Ryos na ja xcye' Cristo tan xite'n yi porer yi quimichil,
nin tan yi balaj stziblal ja lajluchax skawutz yi at jun itz'ajbil
yi cya'l nin jun xcye' tan xite'n.

11 Chakij chin tan Ryos tan xtxole'n yi jun balaj stziblala'tz.
Na ja no'c ta'n tetz jun apostl tan chichusle'n yi e' yi nk'e'tz e'
judiy.
12 Cha'stzun te muq'uij yi e'chk q'uixc'uj wak'un, nin qui
na chintx'ixwij, na elnak intxum tetz na' scyetz i' yi jun yi
k'uklij inc'u'l te'j. Na jun cu'n yol na wocsaj yi at porer tu Ryos
tan q'uicy'le'n yi tetz tak'un yi atin sju', jalen cu'n yil tz'ul yi
wi'tzbil k'ejlal.
13 Cha'stzun te Timoteo xomen quen tu' te e'chk balaj
chusu'n yi walnak tzatz. K'ukek ac'u'l te Ryos nin chajaj yi lok'
ib yi tak'nak Cristo Jesús tzatz.
14 Na tan porer yi Espíritu Sant yi najlij tzawe'j tajwe'n yil
xcon yi balaj ajtza'kl yi at tetz awalma', yi ajtza'kl yi Ryos ak'on
tzatz.
15 Bita'nt bin awa'n yi ẍe'n cunin tele'n chijatxol quib yi e'
kajwutz swe'j, cyakil yi e' yi najlche' le ama'l Asia. E' jun yi
cob yaj yi na chibi'aj Figelo tu Hermógenes.
16 Nin ncha'tz Onesíforo tu tetz najal. Lok tz'el k'ajab Ryos
scye'j, na wi'nin pawor ban i' swetz. Ej nin quinin tx'ixwij tan
paj yi atin xetze'.
17 Na yi at tzaj i' tzone'j Roma, quinin k'e'xij tan injoyle'n
jalen cu'n yi injale'n ta'n.
18 Ẍe'nk tz'el k'ajab Kajcaw te'j yil tz'ul yi wi'tzbil k'ejlal. Ilijt
awa'n yi wi'nin ich'eya'n ban i' swe'j te yi atin tzaj tzawuch'
Efeso.

2

Yi e' yi ate' tk'ab Cristo chi sanlar quitane'n

1 Ma jalu' Timoteo, aẍ incy'ajl tane'n tk'ab Cristo. Xicye'n
awib, na at banl Kataj skibaj tan tu' yi ato' tk'ab Cristo Jesús.
2 Chuswe' yi e' yaj yi ba'n k'uke' kac'u'l scye'j, yi e' yi at
chiẍc'atnakil tan chichusle'n mas kajwutz. Chuswe' te yi e'chk
xtxolbil yi walnak tzatz ẍchiwutz cu'n jun c'oloj kajwutz.
3 Tajwe'n tan amuc'ul q'uixc'uj, na cho'n awutane'n tk'ab
Cristo chi tane'n jun sanlar. Nin ilijt awa'n yi ẍe'n quitane'n yi
e' sanlar.
4 Qui'c rmeril yi nink cho'c sanlar tan xtxumle'n yi cyetz
cyajbil, ma na chin tajwe'n cunin tan chibnol tane'n yi ca'wl
yi ca'wl cyetz.
5 Ncha'tz aẍ awetz tajwe'n tan abnol tane'n yi ca'wl Cristo.
Ncha'tz qui'c rmeril tan cambal jun yi na el tan ojke'l yi ko quil
xom te e'chk ley yi bixba'nt tan yi txumul tetz.
6 Ncha'tz tajwe'n tan awoque'n il te awak'un chi na ban jun
ak'unwil xo'l tujul tan cambal jun balaj cosech.
7 Txumaj yi e'chk ajtza'kla'tz yi na wal nin tzatz, nin Kajcaw
cẍch'eyan tan pujxe'n awa'n.

8 Eli'ch te ac'u'l yi itz'ij Jesucristo junt tir ẍchixo'l alma' nin
eli'ch te ac'u'l yi i' xonl k'ajtzun rey Luwiy. Na ya'stzun yi
xtxolbil yi na chintzan wetz tan xtxole'n scyetz wunak yi ba'n
na kaclax ta'n.
9 Poro tan tu' yi na chintzan tan xtxole'n yi e'chk xtxolbila'tz
na intij wi'nin q'uixc'uj. C'alij chin tan caren chi ink biyolnak
tane'n ẍchiwutz wunak. Poro yi yol Kataj qui c'alij te'tz tcaren.
10 Yi in wetz na chintzan tan muc'le'n q'uixc'uj tan tak'one'n
ba'n scyetz yi e' yi txa'ij che't tan Ryos. Na yi wetz wajbil i'tz yi
ẍe'nk chicambaj yi balaj itz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz, yi jun
itz'ajbila'tz yi njal kak'un tan tu' yi nko'c tk'ab Cristo.
11 Je jun xtxolbile'j yi bintzinin, yi ba'n k'uke' kac'u'l te'j:

Ko na kocsaj yi chi ik o'a'tz yi nkaquim,
yi quime'n Cristo swutz pasyon,
skitz'ok tzun junt tir tan kanajewe'n te i'.
12 Nin kol tz'icy'pon q'uixc'uj ka'n,
o' tzun juntz tan cawu'n tuch'.
Poro ko na kaxob tan talche'n yi xomcho' te'j,
ncha'tz i', stale' yi qui ajske'n kawutz ta'n.
13 Yi e' wunak ntin na cyak' k'ubaj c'u'lal sketz. Poro yi Kataj
Ryos, ilenin na el k'ab te yi yol, na qui'c la'jil tuch'.

Jun balaj ak'unwil swutz Ryos

14 Ilenin na'wsaj yi e'chk xtxolbila'tz scyetz kajwutz. Nin
swutz cu'n Ryos makaj chiwutz tan cyaje'n cyen quilol e'chk
wak' ib te yi mbi na elepont e'chk yol yi tz'iba'nt cyen. Na
qui'c na tak' sketz. Ntin na xcye' tan po'tze'n chitxumu'n yi
e' kajwutz yi na chitzan tan tbite'n.
15 Nque'n il tan awoque'n tetz jun balaj ak'unwil swutz
Ryos tan qui tele'n atx'ix. Nque'n il tan awoque'n tetz jun
ak'unwil yi ba'n na xcye' tan xtx'olche'n xo'l yi mero xe' yi yol
yi bintzinin tetz.
16 Poro or tzawil yi wak' ib te e'chk yol yi qui'c eka'n ta'n. Na
ntin na xcye' tan kapitle'n nin tul il.
17 Nin yi jun jilwutz ajtza'kla'tz na ben lo'on chi na ban jun
jilwutz yabil yi na bi'aj cáncer. Na ya'stzun tane'n cyajtza'kl
Himeneo tu Fileto.
18 Qui't na chixom te yi bintzi, na yi cyetz na cyal: “Yi itz'e'n
junt tir, ten bajij,” che'ch. Nin tan yi chiyola'tz ja chixcye' tan
suble'n cyajtza'kl cobox kajwutz yi k'uklij chic'u'l te Ryos.
19 Poro qui'c na ban yi ko ya'tz na cyal, na yi xe' yi ketz
kachusu'n bnixnak cyen tan Ryos. Qui'c rmeril tan xtx'ixpe'n.
Na yi Kajcaw ajske'n chiwutz yi e' tetz ta'n. Ej nin at junt
xtxolbil yi na tal: “Cyakil yi e' yi xomche' te Cristo, tajwe'n cu'n
tan cyaje'n quilol yi e'chk ajtza'kl cachi'.”

20 Je junt puntile'j: Yi na ko'c tul jun balaj ca'l skile' yi nk'e'tz
ntin e'chk ma'cl sakal nka oro at txe', ma na skile' yi at ma'cl yi
tze' tu' nka tx'otx' tu'. At balaj ma'cl yi wi'nin na kalok' wutz,
nin at ma'cl yi qui na kalok' mas wutz.
21 Ni'cu'n tzun kutane'n ketz chi e'chk ma'cla'tz. Ko na kaj
kaxcon tetz jun balaj ma'cl Kajcaw yi txa'ijt, tajwe'n cu'n tan
kabnol cwent kib te cyakil e'chk takle'n cachi', tzun kaxconktz
tan banle'n jun balaj ipisyo'.
22 Il cyen bin yi chiya'bl yi e' xicy. Banaj puers tan abnol
tane'n yi tajbil Ryos. Nin banaj puers tan k'ukewe'n mas ac'u'l
te'j. Nin banaj puers tan achajol yi lok' ib tu aputzpal, chi
quitane'n yi e' yi tetz cu'n cyalma' na chitzan tan c'u'laje'n
Kajcaw.
23 Quil cẍo'c tan xtxumle'n e'chk ajtza'kl yi qui'c xe', na elnak
atxum tetz yi ntin oyintzi' na tak'.
24 Qui'c cu tan toque'n jun ẍchakum Kajcaw tan oyintzi', ma
na tajwe'n cu'n yi putzpuj jilon. Tajwe'n cu'n yi toque'n cu'n
lchusun. Tajwe'n cu'n yi wi'nin pasens.
25 Tajwe'n cu'n yi puntil cu'n ltulej yi na oc tan makle'n
chiwutz yi e' pajol ca'wl, na qui cunin batz tz'oc Ryos tan
xtx'ixpe'n cyajtza'kl, bantz tele'n chitxum te yi bintzi.
26 Ko ya'tz tane'n jun ẍchakum Kajcaw, tz'elepon chitxum
wunak tetz yi bintzinin yi chusu'n yi xomcho' te'j, nin chele-
pon liwr tk'ab Bayba'n, na ate' pres tk'ab Bayba'n tan bnol i'
yi tajbil scye'j.

3

Yi ẍe'n cu'n ẍchibne' wunak yi txant tan tucumule'n yi wi'tzbil k'ejlal

1 Ma jalu' na waj yil tz'el atxum tetz yi xtxolbile'j: Tz'ul e'chk
c'a'laj tiemp yi txant tan tucumule'n yi wi'tzbil k'ejlal.
2 Na yi e' wunak ẍchik'ak'axk len tu cyajtza'kl, nin tu chijilon.
Ntin chocopon tan xtxumle'n pwok. Chocopon len tan jiso'n,
nin tan pajle'n ca'wl chitaj chitxu'.
3 Quil chityoẍin yil bajij jun ba'n scyetz. Quil cyek ẍchi'
Ryos. Quil tz'el chik'ajab te junt. Quil tz'el jun oyintzi' te
chic'u'l. Chocopon len tetz chac'l yol. Quil chixcye' tan
makle'n cyajtza'kl te e'chk takle'n cachi'. Quil chixob tan
chibuchle'n, nin tan chibiyle'n wunak. Chocopon contr te
cyakil e'chk takle'n balaj.
4 Cob chiyubel sbne' na ẍchic'aye' quib tan tponse'n yol
ẍchixo'l junt tx'akajt. Nin tuninl chipok'loj tlen tu quib tu
cyajtza'kl. Scyocse' quib nim tu cyajtza'kl. Squicy'se' chic'u'l
te cyetz cyajbil, nin quil chiban tane'n yi tajbil Ryos.

5 Scyocse' quib chi jun yi na xom te tajbil Ryos, poro tan
yi e'chk takle'n cachi' yi na chiban slajluchaxk yi chiwutz tu'
chiplaj tu'. Ba'n tcu'n quil cxom scye'j jun jilwutz wunaka'tz.
6 Chixo'l yi jun jilwutz wunaka'tz at e' yaj yi na cho'c lakak
ca'l tan suble'n cyajtza'kl yi e' kajwutz xna'n, yi cotxcoj e'
te yi na kocsaj. Ya'stzun yi jun jilwutz xna'na'tz yi na po'tij
cyajtza'kl tan paj xtxumle'n quil. Pitij che' tan e'chk cyajbil
tu'.
7 Ilenin na quibit e'chk chusu'n, poro qui na pujx yi mero
xe' yi bintzi cya'n.
8 Yi e' subul naka'tz e' contr te yi xtxolbil yi bintzinin tetz.
Ni'cu'n chi quitane'n Janes tu Jambres, yi ocnake' tan contri'n
te Moisés.* Yi jun jilwutz wunaka'tz, xubsnakt cyajtza'kl.
Qui'c chixac, na qui na chixcye' tan banle'n tane'n yi chusu'n
yi na kocsaj ketz.
9 Poro quil puc'un chiwutz yi e' yil chixom scye'j, na
tz'elepon chitxum cyakil wunak scyetz yi juntlen cyajtza'kl,
chi e' ban e' wunak tentz scye'j yi cob yaja'tz yi e' oc tan
contri'n te Moisés.

Yi wi'tzbil ca'wl yi tak' Pawl tetz Timoteo

10 Yi aẍatz Timoteo elnak atxum te yi inchusu'n. Ej nin elnak
atxum tetz yi ẍe'n cu'n wutane'n wetz. Nin elnak atxum tetz
yi mbi'tz yi inwutz quen te'j. Elnak atxum tetz yi ẍe'n k'uklij
inc'u'l. Ej nin elnak atxum tetz yi at impasens nin yi at lok' ib
swuch'.
11 Ej nin elnak atxum tetz yi ja intij q'uixc'uj. Nin bita'nt
awa'n mbi cu'n bajij swe'j yi wicy'ake'n le tnum Antioquía, tu
yi tnum Iconio nin Listra. Wi'nin q'uixc'uj mintij. Poro ja ne'l
liwr tan Kajcaw tk'ab e'chk q'uixc'uja'tz.
12 Na bintzinin cyakil yi e' yi xomche' te Cristo Jesús chitije'
q'uixc'uj.
13 Ma yi e' mal nak, nin cyakil yi e' subul nak, jale'n atit mas
cyetz quil. Ilenin chocopon tan chisuble'n mas wunak nin
ncha'tz e' ẍchisube' quib squibil quib.
14 Inti aẍ awetz Timoteo, benk awukan ttx'otx' te yi chusu'n
yi ja wi't oc le awi', yi jun chusu'na'tz yi jun cu'n na awocsaj.
Na elnak atxum tetz yi ẍe'n cu'n tane'n chibalajil yi e' yi
ocnake' tan achusle'n te yol Kataj.
15 Na juyil cunin aẍ yi tele'n atxum tetz yi mbi eka'n tan
yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen, yi chin xan nin. Ya'stzun yi
xtxolbila'tz yi na ak'on awajtza'kl, nin ya'stzun yi xtxolbil yi
na chajon tzatz yi ẍe'n kaclax. Na skaclaxok tan tu' yi na k'uke'
kac'u'l te Cristo Jesús.

---

* **3:8** Ex 7.11.

16 Na Ryos a'lon cyen cyakil yi tz'iba'nt cyen. I' a'lon scyetz e' tajtz'ib tan cyaje'n cyen chitz'ibal. Nin na xcon jalu' tan kachusle'n te yi bintzi. Na xcon tan makle'n kawutz te e'chk takle'n cachi'. Na xcon tan kanuc'le'n. Nin na xcon tan kuch'eye'n tan kaxome'n te yi tajbil Kataj.
17 Nin na xcon scyetz cyakil yi e' yi ate' tk'ab Ryos tan tak'le'n cyajtza'kl nin tan cyoque'n tetz tz'aknak cu'n bantz chibnol yi e'chk takle'n balaj.

4

1 Ma jalu' Timoteo, swutz cu'n Ryos nin swutz cu'n Cristo Jesús ẍchincawunk nin tzawe'j. Na txant tan tule'n Kajcaw tan ma'le'n yi kajtza'kl cyakil yi o' yi itz'o' scyuch' cyakil yi e' yi quimnake'. Txant tan tule'n i' chi jun rey, tan kacawe'n.
2 Cha'stzun te, joyaj puntil tan xtxole'n yol Kataj alchok scyetz oril yi na noj quen puntil tzawutz. Moxwe' yi ẍe'n tan cyocsal yi yol Kataj. Makaj chiwutz tan qui chibene'n tul il. Ak'aj jun balaj cyajtza'kl. Poro toque'n cu'n tzawulej yil cẍo'c tan chichusle'n,
3 na tzantzaj tlen qui't cyak' ama'l sketz tan che' kachusul te yi balaj chusu'n, na chocopon tan banle'n yi cyetz cyajbil, nin ẍchijoye' e' aj chusunl yi ba'n cho'c tan chichusle'n te cyetz cyajbil yi na cyaj quibit.
4 Jalt cun tu lo' wutz chicoc chitzejbaj tzaj tan tbite'n yi yol yi bintzi. Ntin chocopon tan tbite'n yi e'chk xtxolbil yi txumij cuntu'.
5 Inti aẍatz, quiwit. Muc'aj e'chk q'uixc'uj. Nque'n il tan xtxole'n yi xtxolbil yi ba'n na kaclax ta'n. Banaj bin tane'n yi amunl yi ak'ij tzatz.
6 Txant tan tule'n yi k'ejlal tan inquime'n, nin yi quimichil yi sbajok swe'j, ya'stzun jopbil wi' yi oy yi na wak' tetz Kataj.
7 Na ja imbuch wib tan banle'n tane'n yi inmunl yi ak'ij swetz. Nin ja chinxcye' tan wupone'n tampuj kale atit wupombil. Na cho'n cu'n mimban chi na chiban e' yaj yi na chipil quib tan quilol yi na' scyetz e' chixcyek tan cyopone'n chan kale atit cyopombil. Poro yi in wetz quinin chincyaj nicy'al be', ma na ja nopon tampuj kale atit wupombil. Quinin mincabej inc'u'l te yi na wocsaj.
8 Tan tu' yi puntil cu'n wulej wajtza'kl, at inch'iw te jun oy. Na yil tz'ul yi jun k'ejlala'tz tz'ak'lok swetz. Nin yi Kajcaw, ya'stzun tz'ak'on tetz yi jun oya'tz swetz, na i' yi mero balaj pujul xtisya'. Poro nk'e'tz ntin in chincambok te'j, ma na ncha'tz cyakil yi e' yi nternin na cu' chitzi' tan tule'n chan Kajcaw, ẍchicambok te yi jun oya'tz.

Yi jakol Pawl pawor tetz Timoteo

9 Joyaj puntil tan awule'n chan tan inxajse'n.

10 Na ja chincyaj tilol Demas. Mas na pek' i' te mebi'l. Cho'n
at i' le tnum Tesalónica. Ncha'tz kajwutz Crescente, ja ben i' le
ama'l cwent Galacia. Ma Tito cho'n at i' le ama'l Dalmacia.
11 Jalt yi kajwutz Lucas at cyen swe'j.
Ma jalu', banaj pawor tan joyle'n kajwutz Marcos tan tule'n
tzone'j tan wuch'eye'n te tak'un Kataj,
12 na ten ben inchakol Tíquico le tnum Efeso.
13 Yil cẍa'j tzaj, cy'aj tzaj incẍe'y yi cyaj cyen wa'n le ca'l
kajwutz Carpo le tnum Troas, Ncha'tz na waj e'chk u'j tu e'chk
liwr. Poro yi mas tajwe'n tan saje'n i'tz yi e'chk liwr.
14 Ma jalu', or tzawil Alejandro yi txak'ol ch'ich'. Chin cachi'
nin banak i' swe'j. Poro Kataj tz'ak'on tetz yi caws.
15 Or tzawil i', na chin contr nin i' te kachusu'n yi na katzan
tan xtxole'n.
16 Ma jalu' i mimban wetz yi in colol wib ẍchiwutz yi e' wi'
banl wi' tetz tnum. Cya'l nin jun mmo'c tan wuch'eye'n. Na
ja chin cyaj cyen quilol cyakil e' wamiw. Kataj cu'n cuyun
chipaj.
17 Poro ntyoẍ tetz Kajcaw yi ja oc tan wuch'eye'n. Na i'
mmak'on inwalor tan xtx'olche'n xo'l yi balaj stziblal, nin ja
quibit yi e' yi nk'e'tz e' katanum. Na Kajcaw nchincolon tk'ab
yi incontr yi i cunin tuch' balum.*
18 Ej nin ilenin tz'ocopon Kajcaw tan incolche'n jalen yil
nopon kale na cawune't i'. Kak'e' bin kak'ajsbil tetz i' tetz ben
k'ej ben sak. Amén.

Stzajsbil wi' yol

19 Al quen jun yos tetz kajwutz Prisca tu kajwutz Aquila,
scyuch' e' najal Onesíforo.
20 Ma Erasto, cho'n cyaje'n cyen Corint. Ma Trófimo cho'n
cyaje'n wa'n Mileto, na yabi'ẍ i'.
21 Joyaj puntil tan awule'n tzone'j yi ntaxk xe'tij yi k'alaj.
Ncha'tz kajwutz Eubulo tu Prudente na cyal nin jun yos
tzawetz. Ncha'tz Lino tu Claudia scyuch' cyakil kajwutz yi ate'
tzone'j, na chitzan tan talche'n nin jun yos tzatz.
22 Timoteo lok xom Kajcaw Jesucristo tzawe'j. Nin tak' tzaj
Kataj yi banl i' tzitibaj icyakil cu'n. Amén.

* **4:17** 1 Pe 5.8.

YI CART YI BEN STZ'IBAL PAWL TETZ TITO

Yi xe'tzbil yol Pawl

1 I ina'tz, in Pawl. In ẍchakum Ryos. In apostl tetz Jesucristo.
Yi wetz in munl i'tz tan chiquiwse'n yi e' yi txa'ij che't tan Ryos.
Nin ncha'tz yi wetz inmunl i'tz tan xtx'olche'n xo'l yi bintzi
scyetz, bantz tele'n mas chitxum tetz yi xe' yi xtxolbil yi na
kocsaj.
2 Ya'stzun na imban bantz chicambal yi itz'ajbil yi quinin
bajsbe'n tetz. Na Kataj Ryos nsukin yi jun itz'ajbila'tz sketz.
Ej nin qui'c nin mu'ẍ la'jil tuch'.
3 Na yi ntaxk cu' xe'tzbil yi wuxtx'otx' suk i' yi itz'ajbila'tz
sketz. Poro jalu' te tiempe'j tzan lajluchaxe'n yi tajbil i'
ẍchiwutz wunak tan yi na tzan xtxole'n scyetz. Nin ncha'tz
in, chakij chin tan Ryos, yi colol ketz, tan xtxole'n yi jun balaj
stziblala'tz.
4 Yi carte'j i'tz tetz atz Tito, na chi aẍk incy'ajl tane'n na junit
na kocsaj. Tak' tzaj Kataj Ryos tu yi Kajcaw Jesucristo yi colol
ketz yi banl tu yi tzatzin paz tzawibaj.

Yi e' yi ba'n cho'c tetz wi' banl wi'
(1 Ti 3.1)

5 I bin jalu' Tito, ja ẍcyaj cyen wuk'ol le ama'l Cret tan
awoque'n tan chichusle'n yi e' kajwutz te yi chusu'n yi txe'n
chijepon tuch'. Nin tan chibixbaje'n yi e' yi ba'n cho'c tetz wi'
banl wi' lakak tnum. Banaj bin tane'n yi e'chk ca'wl yi cyajnak
cyen intxolil tzatz.
6 Ba'n che' abixbaj yi e' yaj yi qui'c yolbil cyetz, yi e' yi
junintzi' quixkel, yi e' yi ate' nin chinitxa' tk'ab Kataj, na qui
na yub kol che' abixbaj yi e' yaj yi tu na chipa'ca'p tu' chinitxa'.
7 Na chin tajwe'n cunin yi quil jal yolbil tetz jun wi' banl wi',
yi at sju' tak'un Kataj. Qui'c cu tan cyoque'n yi e' kajwutz yi na
cyocsaj quib nim tu cyajtza'kl; nka yi e' yi at chimacle'n; nka
yi e' yi na oc a' chiwi'; nka yi e' yi chin chigan nin oyintzi'; nka
yi e' yi xkantzaj nink na cyaj.
8 Ma na ba'n che' abixbaj yi e' kajwutz yi e' ak'ol posar;
scyuch' yi e' yi na el chik'ajab scye'j wunak; scyuch' yi e' yi
puntil cu'n chitxumu'n; scyuch' yi e' balaj, yi tz'aknak cu'n e';
scyuch' yi e' yi qui na cyocsaj quib nim tu cyajtza'kl.
9 Tajwe'n yi cho'n ajlij chic'u'l te yol Kataj yi ba'n k'uke'
kac'u'l te'j. Tajwe'n yi cho'n ajlij chic'u'l te'j, bantz chix-
cyewe'n tan chichusle'n yi e' yi ba'n ate't, nin tan makle'n
chiwutz yi e' yi juntlen chitxumu'n.

10 Chin tajwe'n cunin yil chibixe' wi' banl wi' yil chixom te
yi xtxolbila'se'j, na wi'nin pajol ca'wl ate'. Wi'nin e' yi qui'c
xtxolbil chijilon. E' cu'n subul nak. Ej nin yi jun jilwutz
wunaka'tz, cho'n na jal mas ẍchixo'l yi e' judiy yi ate' tajlal
cmon creyent.
11 Chin tajwe'n cunin tan makle'n chiwutz, na at na ban cu'n
yi na chixcye' tan chisuble'n jujun najal. Yi cyetz chichusu'n
qui'c xac. Na ntin na chitzan tan xtxole'n tan tu' yi xkantzaj
nink na cyaj.
12 Juntlen cyajtza'kl yi e' aj Cret kale atixe't, na je yol talnak
jun scyeri cyetz chinachol: “Yi e' weri intanum, e' cu'n la'j.
Chin cachi' nin cyajtza'kl. Chin xo'j nin e' tan wa'a'n, nin chin
cy'aj nin e',” stzun i' ban cyen.
13 Bintzi yi talnak i'. Cha'stzun te makaj chiwutz bantz
chixome'n te yi bintzi.
14 Na qui na yub kol chixom kajwutz te e'chk ajtza'kl yi
txumij cuntu' cyak'un yi e' judiya'tz yi ate' tzixo'lwok, na yi
cyetz na chitzan tan cyajse'n cyen yi bintzi.
15 Na skawutz ketz yi tx'ajij cu'n te kajtza'kl, na el katxum
tetz yi qui'c nin jun takle'n yi xank yil kabajsaj. Nin qui'c nin
jun takle'n yi xank yil kamac. Poro ẍchiwutz yi e' yi nk'e'tz
tx'ajij cu'n te cyajtza'kl, yi e' yi qui k'uklij chic'u'l, qui'c nin jun
e'chk takle'n yi nk'e'tz xan ẍchiwutz, na qui na chinachon te'j
yi ko ba'n na chiban nka qui'.
16 Na cyal cyetz yi na cyek ẍchi' Ryos, poro tan yi e'chk
takle'n yi na chiban, na lajluchax yi qui na cyocsaj yi mero
xtxolbil. Chin juntlen nin e' tu cyajtza'kl. Qui'c chixac, na e'
len cu'n pajol ca'wl Ryos.

2

Xtx'olche'n xo'l yi balaj chusu'n

1 Inti aẍ Tito yi na cẍo'c tan xtxole'n yol Kataj, tajwe'n yil
cxom te yi mero chusu'n yi qui'c paltil.
2 Alaj scyetz yi e' tijlc'u'lal yi quil tz'oc a' ẍchiwi', ma na
toque'n cu'n sban yi cyajtza'kl tan cyak'ol wunak chik'ej. Nin
alaj scyetz yi puntil cu'n sban chitxumu'n nin yi tajwe'n tan
chixome'n te yi chusu'n yi qui'c paltil. Nin alaj scyetz yi
tajwe'n tan chichajol yi at lok' ib scyuch'. Nin alaj scyetz yi
tajwe'n yil jal chipasens tan muc'le'n q'uixc'uj.
3 Ma yi e' xna'n tijlc'u'lal, alaj scyetz yi puntil cu'n cyulej
cyajtza'kl. Nin alaj scyetz yi qui tu' chitzantu' tan ẍchaq'ue'n
yol, nin quil cyak' quib tan kba'ni'n. Ej nin alaj scyetz yi
tajwe'n tan chichusul yi e' xna'n yi e' xune't te e'chk balaj
xtxolbil.
4 Je tajwe'n tan cyalol scyetz: “Chin tajwe'n cunin tan ilok'il
wutz ichmil scyuch' e' initxa'.

5 Nin chin tajwe'n cunin yi toque'n cu'n sban itajtza'kl. Ej nin chin tajwe'n cunin tan iq'uicy'lel itib. Ej nin chin tajwe'n cunin yi c'asc'uj tziban xe ica'l. Nin chin tajwe'n cunin tzichajwok yi ibalajil tu iputzpal. Tajwe'n cu'n yil cẍo'cwok c'ulutxum jak' ca'wl ichmil." Ya'stzun tajwe'n tan cyalol yi e' tijlc'u'lal. Nin kol chiban tane'n yi e' kajwutz xna'na'tz yi xtxolbila'se'j, qui't tzun tz'el xtx'ix yi balaj stziblal cya'n.

6 Ma yi e' xicy, tajwe'n cunin yil tzawal scyetz yi qui tu' chitzantu'.

7 Banaj tane'n yi e'chk takle'n balaj tan chixome'n yi e' xicy te'j. Nin yil cẍo'c tan chichusle'n te yi mero bintzi, qui na taj xk'e'l.

8 Toque'n cu'n cẍjilon tan qui jale'n yolbil awetz. Nin ko ya'tz tzaban, chitx'ixwok tzun yi e' acontr.

9 Ma yi e' mas yi ate' jak' ca'wl chipatrón, alaj scyetzak tan cyoque'n c'ulutxum jak' chica'wl, nin tan cyak'ol tzatzin scyetz. Nin alaj scyetz yi quil chitzolnin yi yol chipatrón.

10 Ej nin alaj scyetz yi quil chalk'ij scye'j chipatrón, ma na tajwe'n tan chichajol chic'ulutxumil tu chibalajil. Ko ya'tz chiban sjalok k'ej yi ẍchusu'n Ryos cya'n.

11 Chin tajwe'n cunin tan awalol yi xtxolbila'se'j scyetz, na ja wi't lajluchax yi banl talma' Ryos skawutz. Nin i'tz yi at rmeril tan chiclaxe'n cyakil wunak.

12 Na yi tajbil Ryos i'tz tan cyaje'n cyen kilol cyakil e'chk takle'n yi na el k'ej i' ta'n; nin tan kaq'uicy'lel kib te e'chk takle'n cachi'; nin tan kachajol kabalajil ẍchiwutz cyakil wunak; nin yil kek ẍchi' i' te yi tiemp yi ak'ij sketz tzone'j wi munt.

13 Ej nin te yi na katzan tan banle'n tane'n yi e'chk xtxolbila'se'j, ba'n tz'oc te kajal yi skacambok te yi balaj tiemp yi at kach'iw te'j. Na yil tz'ul tzaj yi jun tiempa'tz slajluchaxk yi k'ej yi kaRyosil, tu yi k'ej Cristo Jesús yi colol ketz.

14 Na yi Jesúsa'tz, ya'stzun yi jun yi tak' tib tan kacolpe'n tk'ab kil. Nin ja ko' xansaj bantz koque'n tk'ab i' tan kabnol tane'n e'chk takle'n balaj.

15 I bin jalu' Tito, txolaj bin cyakil yi xtxolbila'se'j. Joyaj puntil tan makle'n chiwutz yi e' kajwutz. Quil cxob tan chimakle'n te e'chk takle'n cachi', na ak'ijt ca'wl tan Ryos tak'ab. Ej nin eli'ch len bin ak'ej cya'n.

3

Tan tu' banl Ryos na jal kabalajil

1 Ncha'tz tajwe'n tan ana'wsal scyetz yi e' creyent tan cyoque'n c'ulutxum jak' ca'wl yi gobierum, scyuch' yi e' ajcaw tetz tnum. Na tajwe'n yi list e' tan chibnol yi e'chk takle'n balaj yil tz'alchij scyetz.

2 Ncha'tz tajwe'n tan ana'wsal scyetz yi qui na yub kol cho'c
tan telse'n k'ej jun, nka tan oyintzi', ma na tajwe'n tan xcone'n
putzpuj yol cya'n. Ej nin tajwe'n tan chichajol chic'ulutxumil
ẍchiwutz cyakil wunak.
3 Nin tajwe'n tan ana'wsal scyetz tan chibnol yi e'chk xtxol-
bila'se'j. Na ncha'tz o', o' len cu'n yab tenẍchan. O' pajol ca'wl.
Subij cho't. Ato' jak' ca'wl tajbil kawankil tan banle'n yi e'chk
takle'n cachi'. Chin cachi' nin o'. Ilenin ja el cyen kalma' te
e'chk takle'n. Chin juntlen nin o', cha'stzun te ja chi'ch chic'u'l
wunak ske'j. Nin ncha'tz o' ja chi'ch kac'u'l scye'j.
4 Poro yi lajluchaxe'n yi at banl talma' Ryos ske'j, yi colpinl
ketz, nin yi tele'n katxum tetz yi na pek' i' scye'j cyakil jilwutz
wunak, ja ke'l tzaj tcy'al tk'ab yi jun yab ajtza'kla'tz.
5 Quinin nkacolpij tan e'chk takle'n balaj yi nkaban cyen.
Ma na jalen cu'n yi mme'l k'ajab Ryos ske'j, ja tx'ajxij yi kil nin
ja cuy kapaj. Nin tan yi porer yi Espíritu Sant ja ko' xansaj, nin
ja ko'c tetz ac'aj wunak.
6 Nin tan tu' yi mbi banak Kajcaw Jesucristo yi colol ketz ja
saj ẍchakol yi Espíritu Sant ske'j.
7 Ja bin ko'c balaj tan tu' banl talma' i'. Ej nin jalu' at te
kajal yi sketzaj yi itz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz, yi suki'nt ta'n
sketz.
8 Yi xtxolbila'se'j yi na wal nin tzatz, i'tz yi mero bintzi.
Ilenin txolaj, bantz cyoque'n yi e' yi ja wi't cyocsaj tan banle'n
e'chk pawor tu e'chk takle'n balaj scyetz wunak. Yi chusu'ne'j
chumbalaj nin. Ej nin na ak'on ba'n scyetz wunak.
9 Il cyen yi e'chk wak' ib te yi e'chk takle'n yi qui'c xe'. Il
cyen yi e'chk wak' ib te chicstumbr kamam kate' tu yi e'chk
chica'wl yi txumij cuntu' cya'n, na qui'c na tak' sketz.
10 Ko at jun yaj yi na tzan tan xite'n yi cmon, ba'n cẍben cob
nka ox tir tan makle'n wutz nin tan xtx'olche'n xo'l yi puntil
tetz. Poro ko quil sc'ul, ba'n tzalajlen.*
11 Na ja wi't je txalpuj tajtza'kl. Nin i' te'n nin i' na tzan tan
juchle'n til.

Ak'ij ca'wl tetz Tito

12 I bin jalu' Tito, yil tzinchak nin kajwutz Artémas nka
Tíquico tzawe'j, ba'n tzawojkel tzaj tan awopone'n le tnum
Nicópolis, na ja wi't intxum yi ya'stzun tz'icy'pone't yi k'alaj
wa'n.
13 Ch'eywe' nin kajwutz Zenas yi abogado tu kajwutz Apolos
te chipyaj.

---

* **3:10** At junt traducción tetz yi griego yi na tal: "Ba'n tcu'n tzawil cyen nin quil tzatz'ak mas tiemp tan wak' ib tuch'."

14 Ej nin alaj scyetz cyakil kajwutz tan chibnol e'chk balaj
pawor. Tajwe'n cu'n tan chibnol yi e'chk pawora'tz tan
chiwutzine'n swutz Kataj.

Stzajsbil wi' yol

15 Cyakil yi e' kajwutz yi ate' tzone'j na cyal nin jun yos
tzawetz. Ncha'tz aẍ al cyen jun yos scyetz cyakil yi e' kajwutz
yi ate' le ama'la'tz na na chipek' ske'j tan tu' yi junit o' scyuch'
tk'ab Cristo. Tak' tzaj bin Kataj banl tzawibaj scyuch' cyakil
kajwutza'tz yi atiẍ ẍchixo'l. Amén.

YI CART YI BEN STZ'IBAL PAWL TETZ FILEMÓN

Xe'tzbil yol Pawl

1 I ina'tz in Pawl. Atin pres tan paj yi xomchin te ẍchusu'n Cristo. At kajwutz Timoteo swe'j, nin na chintzan tan stz'ibe'n nin yi carte'j tzatz Filemón, na aẍ jun tan kuch'eye'n te tak'un Kataj.

2 Yi carte'j i'tz tetz itetz scyuch' yi e' mas kajwutz yi na chicham quib xe aca'l. Ncha'tz cyetz kajwutz Apia, tu Arquipo, yi cyak'o'nt quib tan chixcone'n tetz Kataj chi kutane'n ketz.

3 Tak' tzaj Kataj Ryos tu Kajcaw Jesucristo yi banl tu tzatzin paz tzitibaj.

Yi ẍe'n cu'n k'uklij c'u'l Filemón

4 I bin jalu' wajwutz Filemón, cyakil tir yi na no'c tan nachle'n Kataj na cẍintyoẍij tetz i'.

5 Na ja ul atziblal tzone'j yi ẍe'n cu'n k'uklij ac'u'l te Kajcaw Jesús, nin yi ẍe'n cu'n na cẍpek' te'j. Nin ja kubit yi ẍe'n cu'n na cẍpek' scye'j cyakil yi e' yi ate' tk'ab Ryos.

6 Nin na che' intyoẍij yi e' yi ja cyocsaj yol Kajcaw Jesús tan tu' yi quilol yi nternin k'uklij arac'u'l te i'. Nin na inc'uch tetz Kataj tan tele'n chitxum tetz cyakil yi e'chk takle'n balaj yi ba'n cyetzaj tan tu' yi ate' tk'ab Cristo Jesús.

7 Ej nin yi na wit atziblal yi at wi'nin lok' ib tzawuch', mas tcunin na quiwix inc'u'l, nin wi'nin na chintzatzin tzawe'j, na tan yi jun lok' iba'tz ja cxcye' tan tak'le'n jun tzatzin scyetz yi e' mas kajwutz.

Yi tabnal Pawl Onésimo tetz Filemón

8 At rmeril tan incawune'n tzawe'j na kajwutz kib tk'ab Cristo.

9 Poro quil tzimban, ma na ntin tzinjake' jun pawor tzatz. Sak tzawutz Filemón yi ja chintijin nin atin xetze' tan tu' yi na chinxom te Cristo.

10 Cha'stzun te na waj tzinjak jun pawor tzatz. Na klo' waj yil tzaban jun pawor tetz Onésimo,* na chi i'-k jun incy'ajl tane'n tk'ab Cristo, na ja tocsaj i' yol Kataj swe'j tzone'j xetze'.

11 Poro qui'c xac i' tzawutz yi at tzaj i' tan mosi'n tzawuch', na nin el ojk. Poro yi jalu' at xac i' sketz. Na at xac i' tzawetz nin at xac i' swetz.

12 Cha'stzun te na chintzan tan ẍchakle'n nin junt tir tzawe'j. Ak'aj bin ama'l tetz, chi ik i ina'tz yi i'.

* **1:10** Yi bi' Onésimo, na elepont “at xac”.

13 Yi wetz wajbil, i klo' tan cyaje'n cyen Onésimo tzone'j
tan wuch'eye'n. Ja klo' cyaj i' tetz axel, na tzinwutz wetz na
lo cẍpek' tan awule'n tan wuch'eye'n tzone'j xetze', na na el
atxum tetz yi atin xetze' tan tu' yi xomchin te Cristo.
14 Poro qui na waj yil tzincaw cu'n wib te'j, ma na mas
ba'n tcu'n jalen cu'n ẍcawun te'j, na qui na waj yi puers tu' yil
tzaban jun pawor swetz, ma na tajwe'n yi tetz cu'n awalma'.
15 Ja stz'ak tib i' cobox k'ej tzawutz, poro yi jalu', tz'a'tok
tzawe'j tetz cyakil tiemp. Yi at tzaj tzawe'j sajle'n, pres i'
tzawuch',
16 poro yi jalu' mas ba'n tcu'n, na at lok' ib tzixo'l nin ititz'un
itzicy itib tuch' tk'ab Kajcaw Jesucristo.
Yi in wetz, wi'nin na chimpek' te'j, poro yi aẍatz, mas tcu'n
lo' cẍpek'ok te'j jalu', na nk'e'tz ntin tz'ocopon tetz jun balaj
amos, ma na itajwutz itib tuch'.
17 Chinch wetz Filemón na cẍpek' swe'j. Cha'stzun te ak'aj
ama'l tetz Onésimo yil tz'opon, chi ik ina'tz yi i'.
18 Ko at jun til yi juchnak, ba'n tzinchoj. Nin ncha'tz, ko at
xtx'ok'be'n tzatz, ba'n tzinchoj. Jun cu'n nelepon cu'n te inyol.
19 Na i ina'tz in Pawl. Nin tan weri ink'ab na chintzan tan
stz'ibe'n nin yi yole'j.
Poro ncha'tz aẍ jun c'oloj witz'un, ulk tx'akx tac'u'l yi at jun
chin atx'ok'be'n swetz, na tan tu' in awoque'n tk'ab Kataj.
20 Nin kajwutz kib tk'ab Kajcaw. Cha'stzun te banaj yi jun
chin pawora'tz swetz tan intzatzine'n.
21 K'uklij inc'u'l tzawe'j yi tzabne' tane'n yi jun pawora'tz yi
na chintzan tan jakle'n tzatz. Ej nin at inch'iw te'j yi cẍocopon
tan banle'n mas pawor swutz yi na chintzan tan c'uche'n
tzatz.
22 Ej nin at junt pawor yi na waj tzinc'uch tzatz. Na klo' waj
yil tzajoy jun ama'l kalel na'te't yil nopon, na tzinwutz wetz,
tan tu' yi na cxtzanwok tan nachle'n Kataj swibaj, at inch'iw
tan wopone'n tan ixajse'n.

Wi'tzbil yol Pawl tetz Filemón

23 At kajwutz Epafras swe'j tzone'j xetze' tan tu' yi xomij te
Cristo. Na tzan i' tan talche'n jun yos tzawetz.
24 Ncha'tz at coboxt kajwutz yi na chitzan tan wuch'eye'n,
i'tz yi kajwutz Marcos, tu kajwutz Aristarco, tu kajwutz De-
mas nin Lucas.
25 Tak' tzaj Kajcaw Jesucristo yi banl tzitibajwok. Amén.

YI CART YI OPON ẌCHIK'AB YI E' HEBREO

Ja jilon Ryos sketz poro ja xcon yi tetz Cy'ajl ta'n

1 Wi'nin tir jilon Kataj Ryos scyetz yi e' kamam kate' tentz.
Nin wi'nin e'chk puntil xcon ta'n scyetz yi e' elsanl stzi' i' tan
cyalol yi tetz tajbil scyetz yi e' kamam kate'a'tz.
2 Poro te yi tiemp yi ato' tul jalu' ja xcon yi tetz Cy'ajl ta'n
tan tlol yi tetz tajbil sketz. Yi Cy'ajola'tz bixba'nt ta'n tan tetzal
cyakil e'chk takle'n, na i' txumul tetz cyakil yi e'chk takle'n yi
ja wi't bajij tu yi txe'n bajij.
3 Ej nin tan i', na lajluchaxe't yi pak'puchal tu yi k'ej Ryos.
Na ite'n nin i' Ryos, na i yi porer yi tetz yol xicyol tetz cyakil
e'chk takle'n yi at. Nin yi xcyewe'n i' tan stzajse'n yi kil ja c'ole'
le sbal kawutzile'n Kataj Ryos yi at tzi'n tcya'j. Cho'n c'olchij i'
jalu' le sbal Ryos.

At mas k'ej yi Cy'ajl Ryos ẍchiwutz yi e' ángel

4 Ej nin ncha'tz ja jal mas k'ej i' ẍchiwutz yi e' ángel, na ja tak'
Ryos mas k'ej i' swutz yi chik'ej yi e' ángel. Ej nin ncha'tz yi tetz
bi' at mas k'ej swutz chibi' yi e' ángel.*
5 Na qui'c nin jun tir yi jajk tal Ryos tetz jun ángel:
"Aẍ jun c'oloj inCy'ajl, jalu' nno'c tetz ataj."†
Ej nin ncha'tz qui'c nin jun tir yi jajk tal Ryos yi xtxolbile'j tetz
jun ángel:
"Nocopon tetz ataj nin yi aẍatz cẍocopon tetz incy'ajl."‡
6 Ej nin yi txant tan saje'n ẍchakol yi tetz Cy'ajl tzone'j
wuxtx'otx', yi jun yi cya'l na opon tan stz'amle'n yi tetz k'ej,
je yol Ryose'j tetz:
"Tajwe'n tan cyoque'n yi e' ángel tan ac'u'laje'n."§
7 Poro apart yol tal i' scyetz yi e' ángel:
"Yi e' weri inángel,
chin lajke'l nin na chixon,
chi na xon cyek'ek'.
Nin ni'cu'n e' tu tak' k'ak',
yi na je' lit'p."*
8 Poro apart yi yol yi nxcon tan Ryos tan talche'n yi ẍe'n tane'n
yi tetz Cy'ajl. Je yol i'e'j:
"I ilu'a'tz ilu' Ryos.
Nin tetz ben k'ej ben sak,
quil tz'el yi ca'wl yi at tk'abu',

---

* **1:4** Yi yol ángel na elepont, e' tu' "xchakum i'. † **1:5** Sal 2.7. ‡ **1:5** 2 S 7.14; 1 Co 17.13. § **1:6** Dt 32.43. * **1:7** Sal 104.4.

na chin tz'aknak cuninu',
nin mpe nin sk'il na cawunu'.
9 Wi'nin na pek'u' tan banle'n
yi e'chk takle'n balaj.
Nin qui na pek'u'
tan banle'n yi e'chk takle'n cachi'.
Cha'stzun te ja tak' yi Ryosilu'
mas tzatzin paz teru'
ẍchiwutz yi e' mas tuch'u'."†
10 Ncha'tz at jun xtxolbil yi alijt cyen:
"Wajcaw, ilu' cu'san yi wuxtx'otx' tentz.
Nin ilu' bnol tetz yi tcya'j.
11 Yi e'chk takle'na'tze'j sotzok tera'tz,
poro yi ilu' teru' quil sotzu'.
Tz'a'toku' tetz ben k'ej ben sak.
Sbu'yink yi wuxtx'otx' tu yi tcya'j
chi na bu'yin jun be'ch ketz.
12 Na yi wuxtx'otx' tu yi tcya'j,
ni'cu'n tu jun be'chok yi na el te pe'm.
Chelepon cye'tz te pe'm.
Nin sbnixok ac'aj tcya'j tu ac'aj wuxtx'otx'.
Poro yi ilu' teru', iẍnin atu'-tz.
Qui'c quimbilu' tetz ben k'ej ben sak."‡
13 Ncha'tz, qui'c jun tir yi jajk tal Ryos tetz jun ángel:
"C'olchin cu'n le insbal jalen cu'n cho'c e' acontr wa'n jak' awukan."§
14 Ma yi e' ángel ¿mbi eka'n cya'n? E' ẍchakum Ryos, e' che'w cyek'ek' tu'. Chakij che' tan Ryos tan kuch'eye'n yi o' ketz yi at kach'iw tan kacambal yi kutz'ajbil.

2

Kaxajsi'ch len kib te yi xtxolbil yi na kocsaj

1 I bin jalu' ja kil yi at mas k'ej yi Cy'ajol. Cha'stzun te tajwe'n yil ko'c il tan xtxumle'n yi e'chk xtxolbil yi ja wi't kubit bantz quil kaxajslen kib te yi na kocsaj.

2 Elnak katxum tetz yi at k'ej yi e'chk ca'wl yi cyalnak yi e' ángel tentz. Nin elnak katxum tetz yi ak'lij chicaws cyakil yi e', yi qui e' xom te e'chk ca'wla'tz.

3 Ko ak'lij chicaws yi e' wunaka'tz tentz, ¿ẍe'n tzun ke'l ketz swutz yi ketz kacaws? Ko quil ko'c il tan ketzaj yi jun colbil ibaj yi chumbalaj nin, tz'ak'lok kacaws, na wutzile'n cu'n Kajcaw ocnak tan xtxole'n. Nin yi e' yi quibit yi tetz yol ja el chitxum tetz yi at k'ej. Nin baj chitxolil yi puntil sketz.

† **1:9** Sal 45.6-7. ‡ **1:12** Sal 102.25-27. § **1:13** Sal 110.1.

4 Ej nin ja lajluchax skawutz yi at k'ej yi jun chusu'na'tz, na
wutzile'n cu'n Kataj Ryos na tzan tan ẍchajle'n yi i'tz yi bintzi
tan yi e'chk jilwutz milawr yi na bnix ta'n. Nin ncha'tz na tzan
tan ẍchajle'n sketz yi i'tz yi bintzi tan yi e'chk jilwutz ajtza'kl yi
na tak' i' tan porer yi Espíritu Sant scyetzak yi e' kale na tajwit
i' ltak'wit.

Kitz'un kutzicy kib tu Jesús

5 Ncha'tz quil tak' Ryos chik'ej yi e' ángel tan cyoque'n tan
cawu'n squibaj yi e' wunak yi ẍchinajank tul yi ac'aj wuxtx'otx'
yi sbnixok ta'n tzantzaj, yi ilenin na wal xtxolbil scyeru'.

6 Quil tak' ama'l scyetz e' ángel tan cawu'n na tz'iba'nt cyen
jun xtxolbil yi na tal:
"¿Mbi kaxac yi o' wunak swutzu' Ta'?
¿Mbi tzuntz yi na ok'u' ske'j?
Na yi o' ketz qui'c eka'n ka'n.
Nin tx'aklij quimichil skawutz.
¿Mbi tzuntz yi ato' tetz tajalu'?
7 Bintzi, at mas chik'ej yi e' ángel skawutz ketz,
poro tetz cobox ntzi' tiemp,
na ja wi't tak'u' ketz kak'ej.
Nin at ca'wl tkak'ab,
tan kacawune'n tib cyakil yi banij tanu'.
8 At cyakil jak' kukan."*
Yi na elepont yi xtxolbila'se'j yi na tal, yi at cyakil jak' kukan,
i'tz yi kocopon tan chicawe'n cyakil yi bnixnak tan Ryos. Poro
txe'n el cu'n te'j yi xtxolbila'se'j na na kil yi txe'n cho'c cyakil
jak' kaca'wl.

9 Poro at kach'iw te'j tan tu' yi na kil yi ẍe'n cu'n jale'n k'ej
Jesús. Bintzi jalnak mas chik'ej yi e' ángel swutz i', poro tetz
cobox ntzi' tiemp, bantz quime'n i' tetz kaxel yi o' wunak.
Ya'stzun bajij te i' bantz lajluchaxe'n yi banl talma' Ryos ske'j.
Ej nin tan yi q'uixc'uj yi tijnak i' ja jal mas tetz k'ej.

10 Ba'n mban Ryos, yi jun yi bnol tetz cyakil e'chk takle'n
nin yi taw cyakil, yi cwe'n xtxumul yi tajwe'n tan tijol Jesús
q'uixc'uj. Na tan yi q'uixc'uja'tz yi tijnak ja oc tetz tz'aknak
cu'n nin ja xcye' tan chicolpe'n wi'nin wunak, nin tan cyo-
ponse'n tcya'j.

11 Junit Kataj tu yi juna'tz yi oc tan katxa'le'n tan kaxcone'n
tetz. Cha'stzun te, tetz cu'n talma' na tal i' "Witz'un" sketz, na
junit Kataj tuch'. Kitz'un kutzicy kib tuch'.

12 Na ya'stzun tz'iba'nt cyen:
"Ta', swale' yi stziblalu' scyetz e' witz'un.
Chimbitzink ẍchiwutz cyakil yi e' nim juy,
tan tak'le'n ink'ajsbil swutzu'."†

---

* **2:8** Sal 8.4-6. † **2:12** Sal 22.22.

13 Ncha'tz alijt cyen ta'n:
“Yi in wetz cho'n k'uklij inc'u'l te Ryos.”
Ej nin at junt tir yi tal:
“Atin ẍchixo'l yi e' me'l cy'ajlu' Ta', yi ja che' tak'u' swetz.”‡
14 I bin jalu' yi o' me'l cy'ajl Ryos, o' len cu'n wunak, at len kawankil. Ncha'tz nin ban i' tetz. Tocsaj tib tetz wunak, nin ja jal wankil, bantz quime'n tetz kaxel. Nin yi quime'n i' ja xcye' tan xite'n yi porer Bayba'n, yi taw quimichil.
15 Sajle'nix tunintz ilenin na kaxob tetz yi quimichil yi tx'aklij skawutz. Poro yi toque'n i' tetz wunak ja xcye' tan kelse'n liwr tk'ab yi jun xo'wa'tz yi at sketz sajle'n tunintz.
16 Tech cu'n tib yi quinin oc il i' tan quich'eye'n yi e' ángel, ma na tan kuch'eye'n ketz yi o' xonl Abraham.
17 Chin tajwe'n cunin toque'n i' chi kutane'n ketz, yi o' titz'un, bantz xcone'n i' tetz wi'tz kapale'il swutz Ryos. Ej nin i' yi kapale'il yi na el k'ajab ske'j, nin i' yi kapale'il yi na el cu'n te yi munl yi ak'ij tetz, na ja cuy yi ketz kapaj.
18 Chumbalaj nin i' na list i' tan quich'eye'n yi e' yi ate' tul pilbil cyetz, na icy'nakpon yi pilbil tetz ta'n.

3

At mas k'ej Jesús swutz Moisés

1 I bin jalu' e'u' herman, yi e'u' yi xansa'n che'tu', yi e'u' yi txa'ij che'tu' tan Ryos, cho'ku' il tan xtxumle'n yi ẍe'n tane'n Cristo Jesús yi jun yi Ryos nchakon tzaj tan xcone'n tetz wi'tz kapale'il.
2 Elnak k'ab i' te yi munl yi ak'ij tzaj tetz tan Ryos, chi banak Moisés yi el k'ab te yi munl yi ak'ij tetz.
3 Poro at mas k'ej Jesús swutz Moisés. Na ni'cu'n Jesús chi jun bnol ca'l, na at mas k'ej jun bnol ca'l swutz yi ca'l yi na bnix ta'n.
4 Nin elnak katxum tetz yi qui'c nin jun ca'l yi ẍchuc na bnix, ma na at jun yi na bnon. Cha'stzun te at mas k'ej Ryos na i' bnon cyakil yi e'chk takle'n yi at.
5 Yi Moisés el k'ab te yi munl yi ak'lij tetz tan Ryos. Poro mos tu' i' tane'n tan chijutz'e'n yi e' me'l cy'ajl Ryos tentz, nin tan talche'n scyetz yi mbi cu'n sbajok tzantzaj.
6 Poro yi Cristo nk'e'tz mos tu' i', ma na i' Cy'ajol. Nin ncha'tz el k'ab i' te yi tetz munl yi ak'lij tetz, na yi munl i' i'tz tan kajutz'e'n yi o' ketz yi o' me'l cy'ajl Ryos. Ko cho'n k'uklij kac'u'l te'j, chin tajwe'n cunin yi tzatzi'n cu'n lkaxom te i', jalen cu'n yil kacambaj yi ajlij kac'u'l te'j. Poro ko na kacabej kac'u'l te i', nk'e'tz o' me'l cy'ajl i'.

At ujle'n tetz ketz, yi o' yi ato' tk'ab Ryos

‡ **2:13** Is 8.17-18.

7 Na ya'stzun alijt cyen tak'un yi Espíritu Sant, tul yi tu'j
Kataj. Je xtxolbile'j:
"Ko na cxtzanwok tan tbite'n yi yol Kataj Ryos,
banwok bin tane'n.
8 Nin quil tze'tzax itajtza'kl,
chi banake' yi e' imam ite' yi ate' tzaj le ama'l tz'inunin tu'.
Na ocnake' tan contri'n swe'j.
9 Wech ilenin quil yi e'chk milawr
yi bnix wa'n tul yi ca'wnak yob
yi e' xon tul yi jun ama'la'tz.
10 Quil e'chk milawra'tz poro tze'tzax cyajtza'kl.
Cha'stzun te ẍchi'che'n inc'u'l scye'j, nintzun waltz:
'Yi e' wunake'j, tx'akxnake' tu cyajtza'kl.
Qui na cyaj chixom te wetz wajbil.'
11 Cha'stzun ẍchi'che'n inc'u'l scye'j,
nin bixe'-tz wa'n yi jun cu'n qui'c rmeril
tan cyocompone'n tan ujle'n tzinxlaj,"*
stzun Ryos banak cyen.
12 Or bin quilu' e'u' wajwutz, na at jun ajtza'kl yi na xcye'
tan kajatxle'n len tk'ab yi kaRyosil yi itz' nin tetz. I'tz yi ko qui
na kocsaj cunin yi yol i'.
13 Quil chixomu' te jun ajtza'kla'tz, ma na chiquiwsaj quibu'
squibil quibu', bantz qui pakxe'n jun ẍchixo'lu'. Na na po'tij
kajtza'kl tan tu' yi na kak' ama'l tetz yi jun ajtza'kla'tz. Quil
chich'iwu' jalen le junt eklok tan chiquiwsal quibu', ma na
chiquiwsaj quibu' squibil quibu' tul ite'n nin k'eja'tz yi na
quilu' yi at tajwe'n scyeru'.
14 Na skajatxe' kib tu Cristo ko quil ko'c il tan k'ukewe'n
kac'u'l te Ryos sbne' opon tunintz. Tajwe'n yil k'uke' kac'u'l
te'j chi yi koque'n cunin tk'ab i'.
15 Ej nin at quiwel inyole'j, na ya'stzun yi tz'iba'nt cyen:
"Ko na cxtzanwok tan tbite'n yi yol Kataj Ryos,
banwok bin tane'n.
Quil tze'tzax itajtza'kl,
chi banake' yi e' kamam kate',
yi ocnake' tan contri'n te'j Ryos,"†
chij yi tz'iba'nt cyen.
16 ¿Poro na' scyetz e' yi e'a'tz yi quibitnak yol i', nin pontzaj je'n
chitx'ixpul cyajtza'kl? I'tz yi e' yi e' el tzaj tcy'al Moisés le tnum
Egipto.
17 Ej nin ya'stzun yi e'a'tz yi tc'u'l ca'wnak yob ala' tir chi'ch
c'u'l Ryos scye'j. Ej nin ite'n nin e'a'tz yi quimnake' le ama'l
tz'inunin tu' tan paj yi chijuchul quil.

* **3:11** Sal 95.7-11. † **3:15** Sal 95.7-8.

18 Ej nin ite'n nin e'a's yi jun cu'n bixe' tan Ryos tan qui
cyocompone'n tan ujle'n le jun ama'la'tz yi suki'nt ta'n, tan paj
yi e' cu'n pajol ca'wl.
19 Ma jalu', yi na elepont cyakil e'chk xtxolbila'se'j i'tz:
Quinin e' ocopon tul yi jun ama'la'tz tan paj yi quinin cyocsaj
cunin yi yol Ryos yi alijt scyetz.

4

1 I bin jalu' e'u' wajwutz, alijt tan Ryos yi at rmeril tan
kocompone'n tan ujle'n xlaj i'. Poro or quilu', na lastum
yi kol jal cobox ẍchixo'lu' yi quil tz'ak'lij ama'l scyetz tan
cyocompone'n le jun ama'la'tz.
2 Na yi e' wunaka'tz tentz, quibit yi balaj stziblal, chi na
kubit ketz jalu'. Poro qui'c ntak' scyetz na quinin k'uke'
chic'u'l te'j.
3 Poro yi o' ketz yi ja wi't k'uke' kac'u'l te yi yol Ryos, at
kopombil tan ujle'n te i'. Na jun cu'n at jun ujle'n yi na ch'iwan
tetz ketz, na ya'stzun na elepont yi e'chk xtxolbil yi katxume'
jalcu'n. Na je jun xtxolbile'j yi alijt cyen tan Ryos:
"Cha'stzun ẍchi'che'n inc'u'l scye'j,
nin bixe' wa'n yi jun cu'n qui'c rmeril
tan cyocompone'n tan ujle'n tzinxlaj."*
Poro yi tlol Ryos yi yola'se'j nsken bnix yi tetz tak'un, na yi
bnixe'n yi wuxtx'otx' ta'n, ujewe'n nin ban i'-tz.
4 Poro at junt xtxolbil yi alijt cyen, yi mbi cu'n banak Ryos
le juki'n k'ej. Je xtxolbile'j:
"Le juki'n k'ej xcyewe't Kataj Ryos te cyakil yi tak'un.
Nin ujewe'n nin ban i'-tz."†
5 Ej nin at junt xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi na tal:
"Ja bixe' wa'n, yi qui'c rmeril tan cyocompone'n tan ujle'n
tzinxlaj."‡
6 Cha'stzun te quinin chicambaj yi e' kamam kate' yi jun
ujle'na'tz. Na, quibitnak yi balaj stziblal yi at jun ujle'n,
poro quinin cyocsaj tan paj stze'tzal yi cyalma'. Poro yi jun
ujle'na'tz ilenin na ch'iwan tetz ketz.
7 Na yi tele'n tiemp na'wsajt Ryos yi jun ujle'na'tz tetz Luwiy.
Nin je yol i'e'j yi oc juclul le wi' Luwiy:
"Ko na cxtzanwok tan tbite'n yi yol Kataj Ryos,
banwok bin tane'n.
Nin quil tze'tzax itajtza'kl."§
8 Cha'stzun te, quil cho'cu' tan xtxumle'n yi ya'tzk yi ujle'n
yi talnak Ryos yi cyopone'n yi e' aj Israel tan Josué Canaán.
Na yi i'tzk yi ujle'na'tz, qui't klo' ntal Ryos junt tir tetz Luwiy
pontzaj tlen.

---

* **4:3** Sal 95.11. † **4:4** Gn 2.2. ‡ **4:5** Sal 95.11. § **4:7** Sal 95 7-8.

9 Poro tan cyakil yi xtxolbila'se'j na elepont yi jun cu'n at
kach'iw te jun ujle'n, yi o' yi o' tanum Ryos.
10 Na cyakil yi e' yi na chocopon xlaj Ryos tan ujle'n, ja tzun
wi't chuje'-tz chi banak i' tetz, yi xcyewe'n te tak'un.
11 Cha'stzun te tajwe'n cunin tan kabnol puers kib tan
kacambal yi jun ujle'na'tz. Na lastum kol kaxom te cyajtza'kl
yi e' yi e' ocnake' tan pajle'n yi ca'wl Ryos tentz.
12 Na yi yol Kataj Ryos itz' tera'tz, nin at porer. Nin ncha'tz
mas tcu'n juyuchil swutz jun spar yi cabil len atit wi', na na
xcye' tan tilwe'n yi mbi na icy' tkac'u'l. Qui'c jun e'chk takle'n
yi qui'k na lajluchax ta'n.
13 Na ilij tan Kataj Ryos yi ẍe'n kutane'n cyakil yi o' yi
bnixnako' ta'n. Qui'c jun yi nink xcye' tan tewe'n yi mbi na
icy' tc'u'l, na ni'cu'ntz chi tx'anlcho' cuntu'k cyakil yi o' yi
bnixnako' ta'n. Na qui'c jun ajtza'kl yi qui'k na el xtxum tetz.
Qui'c nin jun takle'n yi na icy' tkac'u'l yi qui'k na til. Nin
tajwe'n yil kopon len swutz i' tan talche'n yi mbi cu'n mbaj
kabnol.

Jesús ya'stzun yi wi'tz kapale'il

14 Poro Jesús, yi Cy'ajl Ryos, ya'stzun yi wi'tz kapale'il, nin ja
wi't ocopon swutz Kataj Ryos. Cha'stzun te kajatxi'ch len kib
te yi na kocsaj.
15 Wi'nin na el k'ajab i' ske'j, na elnak xtxum tetz yi ketz
kaplojil. Na yi tulake'n i' tzone'j wuxtx'otx', jal wi'nin pilbil
tetz yi ẍe'nk tan xubse'n. Nin qui'c nin jun pilbil ketz yi na
ul skawutz yi qui'k micy'pon ta'n, poro quinin xubsij tan paj.
Cha'stzun te na el k'ajab ske'j.
16 Qui tzunk kacabej kac'u'l tan kocompone'n kale c'olche't
yi ketz kapale'il yi wi'nin na pek' ske'j. Na ba'n kajak cyakil
cuybil kapaj tetz. Nin ko at tajwe'n sketz ba'n kajak yi ẍch'eybil
ketz tetz. Na list i' tan kuch'eye'n tan tu' yi wi'nin na el k'ajab
ske'j.

5

1 I bin jalu' katxume' junt xtxolbil. Cyakil yi e' wi'tz pale'
yi na chixcon scyetz wunak, bixba'nche' tan telse'n chitzi' yi
e' chitanum swutz Ryos, nin tan toye'n e'chk chitx'ixwatz tu
e'chk cyoy. Ya'stzun na chiban tan stzajse'n yi quil.
2 Ej nin tan tu' yi e' tu' wunak yi e' pale'a'tz na chixubsij.
Ncha'tz na quil yi q'uixbel yi e'chk pilbil cyetz yi e' mas
wunak. Ej nin tan tu' yi na quil yi q'uixbela'tz, na jal chipasens
scye'j yi e' yi na chijuch quil, tan paj yi txe'n el chitxum te yi
tajbil Ryos. Nin na jal chipasens scye'j yi e' yi elnake' tu' yab.
Na ncha'tz e', e' tu' wunak nin at na ban cu'nt na chixubsij
cyetz.

3 Cha'stzun te tajwe'n tan cyoyil yi cyetz chitx'ixwatz tan
stzajse'n yi cyetz quil, chi na chiban tan toye'n chitx'ixwatz
yi e' mas wunak.
4 Poro qui'c rmeril yi nink tz'oc jun yaj tetz wi'tz pale' tan tu'
yi ya'tz tetz tajbil. Ma na tajwe'n yi txa'ijt tan Ryos, chi banak
Ryos te Aarón.
5 Nin ya'tz tulej Ryos yi Cristo. Nk'e'tz ẍchuc i' bixbal tib
tan toque'n tetz wi'tz kapale'il ma na Ryos bixban i' te yi jun
munla'tz yi wi'nin k'ej. Na je yol Ryos yi talnake'j:
"Aẍ jun c'oloj inCy'ajl, jalu' nno'c tetz ataj."*
6 Ncha'tz at junt xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi na tal:
"Yi aẍ awetz, aẍ pale' tetz ben k'ej ben sak.
Ni'cu'n amunl chi yi munl Melquisedec,"
chij Ryos bantz tetz.†
7 Ncha'tz yi at tzaj Cristo tzone'j wuxtx'otx', cu' wutz swutz
Ryos tan jakle'n yi ẍch'eybil tetz. Nin yi toque'n i' tan nachle'n
Kataj, nternin tok'lej i', nin chin tja'j nin i' ban tan yol tan
c'u'che'n yi ẍch'eybil tetz, tetz Ryos. Xcye' klo' Ryos tan
colche'n i' tk'ab quimichil yi ya'tzk tajbil, poro qui'. Tbit Ryos
yi stzi' yi kul tan tu' yi tocsaj tib juy, nin tan tu' yi tekal i' ẍchi'
Ryos.
8 Nin tan tu' yi tij i' q'uixc'uj, a'w teke'n ẍchi' Ryos ta'n, wech
Cy'ajl Ryos i'.
9 Ej nin yi nsken oc i' tetz tz'aknak cu'n tan tu' yi c'ulutxumil
i' yi njal swutz yi taj, ja xcon i' tan chicolche'n cyakil yi e' yi na
cho'c c'ulutxum jak' ca'wl i'.
10 Na bixba'nt i' tan Ryos tetz jun wi'tz pale'. Nin ni'cu'n yi
munl i' tu yi munl Melquisedec.

At e' yi txe'n chiquiwix te yi na kocsaj

11 Na klo' waj lwal mas xtxolbil scyeru' tetz Melquisedec.
At q'uixbel tan xtx'olche'n xo'l, poro lastum qui na cyaju'
quibitu'.
12 Ja klo' wi't cho'cu' tetz aj chusunl, na jatix lo' tiemp cy-
ocle'nixu' tk'ab Kataj. Poro lastum, ilenin na taj chichusle'nu'
te e'chk xtxolbil yi chin sensiy nin. Ni'cu'n e'u' chi e' ni' yi
ntin txu'tx na baj cya'n, yi qui na chixcye' tan woch'le'n e'chk
takle'n quiw.
13 Yi e' ni' yi na chitxutxune't, txe'n jal cyajtza'kl. Qui na el
chitxum tetz yi ko ba'n yi na chiban nka qui'. Ni'cu'n tzun e'u'-
tz chi e' ni'.
14 Poro yi e' yi ja chiquiwix tk'ab Kataj, ni'cu'n e' chi qui-
tane'n yi e' tijlc'u'lal yi na chixcye' tan woch'le'n e'chk takle'n
quiw. Na at cyajtza'kl, nin na el chitxum tetz yi ko ba'n na
chiban nko qui'.

---

* **5:5** Sal 2.7. † **5:6** Sal 110.4.

6

Wi'nin xtxintxal kol kapakxij

1 Quin bin skawutz tan koque'n tetz tz'aknak cu'n. Qui't katxum yi e'chk chusu'n sensiy, chi tane'n, yi ẍe'n tane'n Cristo. Nin yi tajwe'n katx'ixpul yi kajtza'kl. Nin yi tajwe'n k'uke' kac'u'l.
2 Nin yi mbi eka'n tan yi e'chk bautism. Nin yi mbi na elepont yi na je' k'ab jun ẍchiwi' kajwutz. Nin yi mbi na elepont yi itz'e'n junt tir, tu yi at tulbil chicaws yi e' mal nak tetz ben k'ej ben sak.
3 Ej nin ko ya'tz tajbil Ryos katxume' yi e'chk chusu'n yi at mas tajwe'n.

4 Na qui'c rmeril tan chipakxe'n tzaj yi e' yi ja chipakxij junt tir tul tz'o'tz wutzil. Na ko nsken el chitxum tetz yi e'chk takle'n balaj yi suki'nt tan Ryos sketz; nin ko nsken ak'lij yi Espíritu Sant scyetz;
5 nin ko elnak chitxum tetz yi ẍchi'al yi yol Ryos tu yi e'chk milawr yi sbajok tzantzaj yil bnix yi ac'aj tcya'j tu yi ac'aj wuxtx'otx', qui'c rmeril tan xtx'ixpe'n junt tir cyajtza'kl tan chixome'nt te Ryos.
6 Na cyakil yi e' yi na chipakxij, ni'cu'n tzuntz chi najk chitzan tan je'se'n junt tir yi Cy'ajl Ryos swutz pasyon, na na chitzan tan telse'n yi xtx'ix Kajcaw Jesucristo ẍchiwutz cyakil wunak.
7 Je bin junt elsawutzile'j, tan lajluchaxe'n yi xtxolbil yi ja wi't wal scyeru': Yi e' balaj wunak ni'cu'n e' tu jalaj luwar yi na cu' abal tibaj, nin na tak' balaj cosech. Na at banl Kataj squibaj.
8 Poro yi e' yi na chipakxij, ni'cu'n e' tu jalaj tx'otx' yi na cu' abal tibaj, poro ntin tx'i'x na tak'. Qui'c banl Kataj squibaj. Qui'c mu'ẍ tal chixac swutz Ryos. Nin wi'tzbil tlen chisotzok cyera'tz tan k'ak', chi na ban tx'i'x.

K'uklij kac'u'l te yi at kach'iw te'j

9 Bintzi yi xtxolbila'tze'j yi nwal scyeru' e'u' jun c'oloj wajwutz. Poro ja el intxum tetz yi nk'e'tz ni'cu'n quitane'nu' chi quitane'n yi e'a'tz yi na chipakxij. Na yi cyeru' tzan lajluchaxe'n yi e'chk takle'n balaj scye'ju' yi na ẍchaj yi ja wi't chiclaxu'.
10 Nin yi ketz kaRyosil chumbalaj nin i', nk'e'tz juntlen tajtza'kl. Quil tz'el te c'u'l cyakil yi e'chk takle'n balaj yi mbaj chibnolu', tu yi e'chk ich'eya'n yi na chibanu' scye'j yi e' kajwutz sajle'n tunintz. Nin tan tu' yi ya'tz na chibanu', na lajluchax yi na chipek'u' te'j.

11 Nin na klo' waj yil chibanu' siguir yi jun ajtza'kla'tz
chijunalenu' jalen yil tz'ul tzaj Kajcaw Jesucristo, bantz chi-
cambalu' yi na chiwutz cyenu' te'j.
12 Qui na waj yi nink chicy'ajixu' tan chixome'nu' te Kataj,
poro na waj yil chixomu' te yi cyajtza'kl yi e' yi nternin k'uklij
chic'u'l te Ryos, yi e' yi jalnak chipasens tan chicambal yi oy
yi suki'nt tan Kataj scyetz.
13 Chixomoku' bin te tajtza'kl Abraham, na yi jilone'n Ryos
tetz tan talche'n yi stk'e' i' yi banl tibaj, ja xcon ite'n nin bi' i'
ta'n tetz stiwil yi yol i', na qui'c nin junt bi'aj yi atk mas k'ej
swutz yi tetz bi'.
14 Nin je yol i' yi talnak tetz Abraham: “Jun cu'n yol swak'e'
imbanl tzawibaj, nin tan in lpuc'une't wi'nin axonl,” stzun
Ryos bantz tetz.
15 Nin tan tu' yi nim cuntunin c'u'l Abraham tan ẍch'iwe'n, ja
cambaj yi nsuk Ryos tetz.
16 Ncha'tz jalu' na el katxum tetz, yi e' wunak na chijoy
quiwel chiyol. Ej nin tan tu' yi na xcon e'chk quiwela'tz
cyak'un na chixcye' tan xite'n yi oyintzi'.
17 Ni'cu'n tzun banak Ryos tan ẍchajle'n yi at kach'iw te yi
banl i' yi suknak tetz Abraham. Na nk'e'tz ntin suk i' yi yol ma
na xcon jun quiwel yi yol i' tan ẍchajle'n yi jun cu'n tz'elepon
k'ab te tetz yol.
18 At bin cob quiwel yi qui'c rmeril tan je'n tx'ixp, i'tz yi yol
Ryos, tu yi quiwel yi yol i' yi xcon ta'n. Na yi ketz kaRyosil
qui'c rmeril yi qui'k tz'el k'ab te yi tetz yol. Cha'stzun te yi o'
yi ja wi't ko'c tk'ab Ryos tan kacolol kib, ba'n k'uke' kac'u'l te'j
yi jun cu'n skacambok te yi at kach'iw te'j.
19 Ej nin yi jun xtxolbila'tz i'tz jun chin tz'amol ketz tan
qui kabene'n tul il. Na ni'cu'n chi c'alij cho'-k tan jun akwil
yi opnak tzaj yi ju' kale najle't Ryos. Chin quiw nin yi jun
akwila'tz tane'n, nin chin tzantzuj nin tane'n na qui'c rmeril
yi nink saj pujx tcya'j.
20 Na ya'stzun yi ama'l kale opnakit yi kabajxom, yi Jesús,
yi kapale'il yi bixba'nt tetz ben k'ej ben sak chi banak
Melquisedec.

7

Ni'cu'n munl Jesús tu yi munl Melquisedec

1 I bin jalu' katxume' yi mbi cu'n banak Melquisedec. I' rey
banak tetz yi tnum Salem. Ncha'tz, i' pale' swutz yi mero wi'tz
Ryos. Nin i' yi jun yi el tzaj tan c'ulche'n Abraham yi pakxe'n
tzaj tan chibiyle'n yi e' rey tul oyintzi'. Ya'stzun yi tk'ol i' yi
banl Kataj tib Abraham.

2 Nin i' tz'amon yi diesum Abraham yi saj cambal tul yi jun
oyintzi'a'tz.* Yi na elepon yi bi' Melquisedec i'tz: “Yi jun yi
chin tz'aknak cu'n cawun, nin yi qui'c mu'ẍ paltil”. Ncha'tz
a'lchij tetz yi i' rey yi na cawun le tnum Salem. Ma yi Salema'tz
na elepont, “tzatzin paz”. Cha'stzun te ja a'lchij tetz: “Rey yi na
ak'on tzatzin paz”.
3 Je'nak tu jobtuj i', na qui'c stziblal yi taj xtxu'. Nin qui'c
stziblal yi xonl i'. Qui'c tkanil yi ẍe'n titz'e'n i'. Nin qui'c
stziblal yi ko quimnak i' nka qui'. Cha'stzun te i' jun elsawutzil
te yi Cy'ajl Ryos, na i' jun pale' tetz ben k'ej ben sak tane'n.
4 Ncha'tz wi'nin k'ej Melquisedec, na tak'nak k'ajtzun Abra-
ham yi diesum tetz, te yi cambal tul yi oyintzi'.
5 I bin jalu', na el katxum tetz yi e' xonl Leví ntin e' ba'n chix-
con tetz pale'. Nin ntin e' at cu tan chixconsal yi chidiesum yi
chitanum. Na ya'stzun tz'iba'nt cyen tan Moisés. At bin chik'ej
na e' na xconsan chidiesum yi e' mas chitanum.
6 Poro yi Melquisedec at mas k'ej i' ẍchiwutz yi e' pale'a'tz,
na nk'e'tz ni'cu'n chitanum tu Abraham, poro ja stz'am i' yi
diesum Abraham. Nin ja tak' i' yi banl tib Abraham. Wech na
nsken cyen tak' Ryos yi k'ej Abraham.
7 Na tzun elepont yi at mas k'ej Melquisedec swutz Abra-
ham. Na ilenin at mas k'ej yi jun yi na ak'on banl swutz yi na
tz'amon tetz.
8 Ncha'tz at mas k'ej Melquisedec ẍchiwutz yi e' mas pale',
na yi e' mas pale' na chiquim cyera'tz. Poro yi Melquisedec
yi tz'amon yi diesum Abraham ni'cu'n chi itz' nin i' jalu'. Na
ya'stzun na elepont yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen.
9 Ncha'tz yi e' tu Leví yi tz'amol tetz chidiesum yi e'
katanum. Ni'cu'n tzuntz chi cho'nk cyak'nak chidiesum tetz
Melquisedec yi tk'ol Abraham yi tetz diesum tetz.
10 Na yi tele'n tzaj Melquisedec tan c'ulche'n Abraham, nin
yi tk'ol Abraham yi tetz diesum tetz, ate' yi xonl Abraham
twankil i'.
11 Ma jalu' yi e' pale', yi e' tu Leví, yi e' xonl Aarón, ja chixcon
tan xtx'olche'n xo'l yi ley Moisés scyetz yi e' mas chitanum.
Poro yi jak chixcye' tan chicolpe'n wunak, ¿mbi tzun klo' xac
saje'n ẍchakol Ryos junt jilwutz pale' chi tane'n Melquisedec?
¿Mbi tzuntz quinin xcon jun pale' yi xonl Aarón?
12 Ej nin tan tu' yi saje'n ẍchakol junt pale' yi apart, tajwe'n
tan xtx'ixpe'n yi e'chk cstumbr yi xomche' yi e' pale' te'j.
13 Ja tx'ixpij yi e'chk cstumbr, na elnak katxum tetz yi nk'e'tz
xonl Aarón yi Kajcaw Jesucristo. Na cho'n titz'e'n i' ẍchixo'l
junt tx'akaj yi quinin chixcon tetz pale'.
14 I'tz yi e' xonl Judá. Wech qui tal Moisés le xe'tzbil tzaj yi
at cyocbil yi e' tu Judá tetz pale'.

* **7:2** Gn 14.17-20.

15 Ej mas tcunin na lajluchax yi ja tx'ixpij yi e'chk cstumbra'tz, na ja oc junt ac'aj pale' yi ni'cu'n tu Melquisedec
yi nk'e'tz xonl Leví. Wech tz'iba'nt cyen yi ntin at cu tan
cyoque'n yi e' xonl Leví tetz pale'.
16 Poro yi Jesús oc i' tetz pale' tan tu' yi at porer i' tan qui
quime'n tetz ben k'ej ben sak.
17 Na ya'stzun talnak Ryos tetz:
"I bin jalu' ja cẍbixe' tetz jun pale',
tetz ben k'ej ben sak,
chi tane'n Melquisedec."†
18 Cha'stzun te ja xit yi e'chk antiw cstumbra'tz, na quinin
xcye' tan chiclaxe'n wunak, na qui'c porer tuch'.
19 Quinin xcye' yi e'chk antiw cstumbra'tz tan cyoque'n wunak tetz tz'aknak cu'n swutz Ryos. Poro yi jalu' at junt xtxolbil
yi mas ba'n tcu'n yi k'uklij kac'u'l te'j, na na xcye' tan kocse'n
tetz tz'aknak cu'n, nin tan koponse'n te Ryos.
20 Ncha'tz at junt xtxolbil tan ẍchajle'n yi at mas k'ej yi ketz
kapale'il nin je puntile'j: Wutzile'n cu'n Ryos xcon stiwil yol i'
ta'n yi bixewe'n Jesucristo tetz kapale'il.
21 Yi jun ajtza'kla'tz qui xcon scye'j yi e' mas pale' yi
nchibixe', poro ja xcon yi bixewe'n Jesucristo, na je xtxolbile'j
yi tz'iba'nt cyen:
"Xcon stiwil yi yol wutzile'n Kajcaw ta'n,
nin quil xtx'ixpuj tajtza'kl.
Je yol i'e'j:
'Ja cẍbixe' jalu' tetz pale' tetz ben k'ej ben sak,
chi tane'n Melquisedec,' " stzun Ryos banak cyen.‡
22 Cha'stzun te tan yi xtxolbila'se'j na lajluchax yi mas ba'n
tcu'n Jesús tetz quiwel yi ac'aj trat yi ja bixe' tan chiclaxe'n
wunak. Mas ba'n tcu'n yi jun ac'aj trata'tz swutz yi xtxolbil yi
xcon cyak'un yi e' pale' sajle'nix tunintz.
23 Ala' chixone'n yi e' pale'a'tz yi ja chixcon sajle'nix tunintz,
na tan paj yi na chiquim tajwe'n tan joyle'n chixel.
24 Poro nk'e'tz ni'cu'n Jesús scyuch' yi e'a's, na yi i' tetz qui'c
quimbil. Qui bin tajwe'n joyle'n xel i'.
25 Cha'stzun te qui'c stzajsbil wi' yi munl i' tan chicolpe'n yi
e' wunak yi na chiẍkans quen quib te Ryos tan i'. Na ilenin at
i' tan jakle'n cuybil kapaj yi o' yi na kaẍkans quen kib te Ryos.
26 Cha'stzun te e'u' wajwutz, yi Jesúsa'tz, i' yi pale' yi tajwe'n
tetz ketz, na chin sant nin i'. Qui'c mu'ẍ tal paltil. Qui'c mu'ẍ
tal til i'. Nk'e'tz juchul il, nin cho'n at i' jale'n tzi'n tcya'j.
27 Nin yi i' tetz nk'e'tz ni'cu'n i' chi quitane'n yi e' mas
pale' yi cyakil k'ej tajwe'n tan chibiyol jujun txuc tetz cyetz
chitx'ixwatz, bantz cyoque'n tan toye'n chitx'ixwatz yi e' mas

† **7:17** Sal 7.17. ‡ **7:21** Sal 110.4.

wunak. Nk'e'tz ni'cu'n i' scyuch', na jun ntzi' tir tak' tib i' tetz chitx'ixwatz cyakil wunak.

28 Nin nk'e'tz ni'cu'n i' scyuch' yi e' wi'tz pale' yi na chibixe', quib yi na cawun yi ley Moisés te'j, na nk'e'tz tz'aknak cu'n e'. At len chipaltil. Poro yi Kataj Ryos pontzaj tlen bixe' yi tetz Cy'ajl ta'n tetz kapale'il. Nin xcon stiwil yi yol i' ta'n yi bixewe'n Jesús tetz pale' tetz ben k'ej ben sak. Ntin i' yi chin tz'aknak cu'n tan tele'n cu'n te yi jun jilwutz munla'tz.

8

At mas k'ej yi ca'p xtxolbil swutz yi bajx

1 I bin jalu' yi na elepont cyakil yi ja wi't wal scyeru' i'tz yi at jun ketz kapale'il yi chin tz'aknak cunin. Ej nin cho'n c'olchij i' xlaj Kataj jalen tzi'n tcya'j.

2 Nin na ban i' yi tetz munl tul yi mero ca'l Ryos yi at tzi'n tcya'j, yi nk'e'tz wunak bnol tetz ma na Ryos.

3 Bixba'nche' yi e' wi'tz pale' tetz tzone'j wuxtx'otx', tan toye'n e'chk oy tu chitx'ixwatz wunak tetz Ryos. Ni'cu'n tzun yi ketz kapale'il, tajwe'n yi cy'a'n jun oy ta'n tetz.

4 Poro yi cho'nk at Cristo tzone'j wuxtx'otx' qui'c cu tan toque'n i' tetz pale'. Na ate' nin yi e' pale' yi bixba'nche' tan yi ley Moisés. Nin ntin e' at cu tan cyoque'n tan toye'n e'chk oy tetz Ryos.

5 Ej nin yi altar tu e'chk ma'cl yi na xcon cya'n yi e' pale' tzone'j wuxtx'otx' i'tz jun tu' elsawutzil te yi mero altar tu yi e'chk mero ma'cl yi at tzi'n tcya'j. Na el katxum tetz yi elsawutzil tu' yi bnix tan Moisés, na yi ntaxk oc Moisés tan banle'n yi mantial, tal Ryos tetz: "Banaj cyakil quib yi inchaj tzatz wi'wtz Sinaí," stzun Ryos ban.*

6 Yi xtxolbila'se'j na elepont yi at mas k'ej yi munl yi wi'tz kapale'il swutz chimunl yi e' wi'tz pale' tetz tzone'j wuxtx'otx'. Ncha'tz na ẍchaj yi at mas k'ej i', na i' yi yolol te yi jun ac'aj trat yi ja bixe' tan kaclaxe'n. Yi jun xtxolbila'tz mas ba'n tcu'n swutz yi xtxolbil yi txumij cyen tentz, na at mas e'chk takle'n balaj yi suki'nt ta'n.

7 Ej ncha'tz yi qui'k mu'ẍ tal paltil yi bajx xtxolbil yi ak'lij, qui'c klo' tajwe'n yi cwe'n xtxumul Ryos junt ac'aj trat.

8 Til Ryos yi at chipaltil yi e' antiw naka'tz, nin na el katxum tetz tan tu' yi yol Kataj yi tz'iba'nt cyen yi na tal:

"Tz'opon jun tiemp yi sbixek jun ac'aj trat wa'n skaxo'l scyuch'
yi e' xonl Israel, nin scyuch' yi e' xonl Judá.
9 Poro yi jun xtxolbila'tz yi sbixek wa'n,
nk'e'tz ni'cu'n sbne' tu yi jun xtxolbil
yi bnixnak wa'n scyuch' chimam chite' tentz

* **8:5** Ex 25.40.

yi cyele'n tzaj wa'n le tnum Egipto.
Nin tan paj yi quinin chijepon tan banle'n tane'n,
quinin no'c il scye'j.
10 Poro yi jun ac'aj trat yi sbixek wa'n tzantzaj scyuch' yi e'
xonl Israel, apart puntil sbne':
Tz'ocopon wetz inca'wl le chiwi'.
Nin tzintz'ibe' cyen te cyalma'.
Kalena's tzun no'c tetz chiRyosil.
Nin yi e' cyetz chocopon tetz intanum.
11 Nin yil bajij yi xtxolbile'j,
qui'c tajwe'n tan toque'n jun tan ẍchusle'n junt.
Na qui'c nin jun yi qui'k tz'el xtxum tetz
yi ẍe'n wutane'n.
Nitxa' lo'-tz, tijc'u'lal lo'-tz,
tircu'n e' tz'elepon chitxum tetz yi ẍe'n wutane'n.
12 Nin tzincuye' chipaj nin qui't tz'ul tx'akx yi quil tinc'u'l."†
Ya'stzun yol Ryos yi tz'iba'n cyen.
13 Ma jalu', yi bene'n tlol Ryos yi sbixek junt ac'aj trat ta'n,
na tzun elepont yi ja baj walor yi bajx, nin txant tan tele'n cu'n
swutz.

9

1 I bin jalu' at wi'nin puntil yi bajx xtxolbil yi xomnake' yi e'
pale' te'j yi cyoque'n tan banle'n yi chimunl swutz Ryos. Nin
at jun mantial yi chin xan nin yi xconak cya'n tan c'u'laje'n
Ryos tzone'j wuxtx'otx'.
2 Nin yi bi' yi bajx cuart te jun mantiala'tz i'tz, Yi Ama'l Yi
Xan. Nin tul yi jun cuarta'tz ya'stzun atit yi cantil tu yi mes
kale ate'e'nt yi pam yi na xansij tetz Ryos.
3 Nin yi ca'p cuart cho'n at wutz coc yi bajx. Nin xbu'k tu' at
tetz jatxbil xo'l. Ya'stzun yi luwar yi na bi'aj, Yi Ama'l Yi Wi'nin
Xanil.
4 Nin tul yi jun cuarta'tz ya'stzun kale atit yi altar yi oro
cu'n te'j, kale na chipatwit insens tibaj. Nin tul yi jun cuarta'tz
cho'n at yi caẍa' yi oro cu'n te'j, kale at cu'nt yi bajx xtxolbil yi
tak' Ryos tetz Moisés. Ej nin tc'u'l yi jun caẍa'a'tz ya'stzun kale
at cu'nt jun xaru' yi oro cu'n. Nin tc'u'l yi xaru'a'tz at maná.
Ej nin ncha'tz tc'u'l yi jun caẍa'a'tz, ya'stzun kale at cu'nt yi
xtx'amij Aarón yi xlumin swutz Faraón tentz, tu yi cob lepaj
c'ub kale tz'ibane't yi bajx xtxolbil yi tak'nak Ryos.
5 Ma tib yi caẍa' ya'stzun kale ate'e'nt yi cob querubin, yi
nchixcon tan ẍchajle'n yi ya'stzun kale najle't Ryos. Elnak li't
chixicy' tetz mujil yi jun caẍa'a'tz kale na cuyle't chipaj yi e'
wunak. At mas xtxolbil poro stzicu'n te yi ja wi't wal scyeru'.

† **8:12** Jer 31.31-34.

6 Ma yi nsken nuc'xij yi e'chk takle'n tul yi cob ama'la'tz
kalena's tzun cyoque'n yi e' pale' tul yi bajx cuart tan banle'n
chimunl swutz Ryos.
7 Ma yi ca'p cuart ntin yi wi'tz pale' at cu tan toque'n. Nin jun
ntzi' k'ej tul jun yob na oc i'. Ncha'tz, tajwe'n yi cy'a'n ẍch'el yi
xtx'ixwatz i' ta'n, tu yi ẍch'el yi chitx'ixwatz yi e' mas wunak
tan toye'n tetz, bantz cuyul Ryos yi tetz paj tu cyakil chipaj yi
e' mas wunak yi quinin tz'icy' scyetz yi nchijuch quil.
8 I bin jalu' na xcon yi e'chk xtxolbila'se'j tan yi Espíritu Sant
tan ẍchajle'n sketz yi qui'c cu tan toque'n jun tul yi luwar yi
chin xan tcunin, na ntin nxcon yi bajx cuart kale na chibanwit
chimunl cyakil k'ej swutz Ryos.
9 Nin cyakil yi e'chk takle'na'tz yi nchiban, i'tz jun el-
sawutzil tetz ketz jalu', na quinin xcye' yi e'chk oya'tz tu yi
e'chk tx'ixwatz tan cyoque'n tetz tz'aknak cu'n swutz Ryos.
10 Na cyakil yi e'chk chimunla'tz yi nchiban cyen chi tane'n
yi wa'a'n, yi uc'a'a'n, tu yi xtx'ajle'n chiwankil, quinin xcye'
tan xtx'ixpe'n cyajtza'kl tan chixansal quib. Ma na jalen cu'n
tucumule'n yi tiempil yi njal junt xtxolbil mas balaj.
11 Na yi jalu' at Jesucristo. Nin i' yi wi'tz kapale'il yi xcyek
tan tak'le'n yi e'chk takle'n balaj sketz. Nin mas ba'n tcu'n yi
ama'l kale na banwit yi ketz kapale'il yi tetz munl, ẍchiwutz yi
e' pale'a'tz tentz. Na yi ama'l kale oque't yi ketz kapale'il tan
banle'n yi tetz munl, nk'e'tz wunak bnol tetz. Nin nk'e'tz cho'n
at tzone'j wuxtx'otx'.
12 Nin yi tocompone'n Cristo tul, quinin xcon ẍch'el chiw
ta'n tetz katx'ixwatz, nin quinin xcon yi ẍch'el cne'r ta'n tetz
katx'ixwatz. Ma na ite'n nin yi tetz ẍch'el xcon ta'n. Nin
tpombil nin i' bantz yi tocompone'n tul yi jun ama'la'tz tan
kalok'che'n ketz tetz ben k'ej ben sak.
13 Bintzi at eka'n tan chiẍch'el yi e' tor yi nchibiylij tetz
chitx'ixwatz wunak, nin at eka'n tan chiẍch'el yi e' chiw. Nin
ncha'tz at eka'n tan e' ne'ẍ wacẍ yi nchipatij wi altar. Nin at
eka'n tan yi chitza'jil yi ja ben chitij squibaj yi e' pajol ca'wl. At
eka'n ta'n, na ja xcye' tan chixansal quib tane'n. Nin ja xcye'
tan xtx'ajle'n chiwankil tane'n. Poro solte'j tu', na qui na xcye'
tan xtx'ixpe'n cyajtza'kl.
14 Poro ko at ntak' yi e'chk xtxolbila'tz inin tzun pyor yi
ẍch'el Cristo, na mas ba'n yi tetz ẍch'el tetz katx'ixwatz. Na,
tak' tib i' tetz katx'ixwatz swutz Ryos tan porer yi Espíritu
Sant. Nin qui'c mu'ẍ tal yana'sil i'. Nin ja xcye' yi tetz ẍch'el
yi el kojxuj tan xtx'ajle'n cunin te kalma', nin tan telse'n len yi
e'chk yab ajtza'kl yi na xcye' tan kapitle'n nin tk'ab quimichil,
nin ya'stzun tulej bantz kaxcone'n tetz yi Ryos yi itz' nin tetz.
15 Cha'stzun te at wi'nin k'ej yi ẍch'el Cristo yi kayolol skaxo'l

tu Ryos te yi ac'aj trat. Nin i' chiyolol cyakil yi e' antiw wunak. Na ja quim i' tan jale'n cuybil chipaj cyakil antiw wunak yi xomnake' te yi bajx xtxolbil. Nin ncha'tz ja quim i' tetz kaxel yi o' yi chakij cho' ta'n. Ej nin tan i' skacambaje' yi herens yi suki'nt ta'n tetz ben k'ej ben sak.

16 Je jun elsawutzile'j tan lajluchaxe'n yi xtxolbil skawutz:
Elnak katxum tetz yi at na ban cu'nt na bnix cyen jun u'j tan
jun yaj yi ntaxk quim tan ẍchajle'n yi mbi'tz yi tajbil i' te yi
mebi'l yil quim. Poro qui'c rmeril tan cyetzal chan yi e' yi
ẍchicyajk swutz, ma na jalen cu'n lquim yi taw.

17 Kalena's tzun jal walor yi u'j yi bnixnak cyen tan yi taw
luwar.

18 Ni'cu'n tzun yi bajx xtxolbil yi txumijt cyen tan Ryos.
Quinin bixe' jalen cu'n quime'n chitx'ixwatz, nin yi bene'n
tz'itu'n yi ẍch'el squibaj.

19 Na yi wi't tlol Moisés cyakil e'chk ca'wla'tz scyetz yi e'
wunak, kalena's tzun je'n tcy'al jun quitxaj xi'il cne'r yi cyak
yubil tu jun tal k'ab hisopo. Nin cu' mu'ul tul chiẍch'el e' ne'ẍ
wacẍ, tu yi chiẍch'el yi e' chiw yi yuju'n tib tu a'. Nintzun oc
tan stz'ite'n cu'n tib yi liwr kale tz'ibane't yi ca'wl Ryos, nin
ncha'tz oc tan stz'ite'n nin squib yi e' wunak.

20 "Yi chich'e'j ya'stzun yi techl yi ja bixe' yi xtxolbil yi ja
cawun Ryos tan kabnol tane'n," stzun Moisés bantz scyetz.

21 Ncha'tz baj stz'itul Moisés tul yi luwar yi chin xan nin, nin
tibaj yi e'chk ma'cl yi xcon cya'n tan banle'n chimunl.

22 Na yi cyetz chiley i'tz yi jalen yil xansij cobox ma'cl tan
chich', kalena's tzun na xcontz cya'n tan banle'n chimunl. Nin
ko qui na el ẍch'el jun chitx'ixwatz qui'c cuybil chipaj.

Jun ntzi' tir quim Cristo tan ẍchojle'n kil

23 Tajwe'n bin tan xcone'n ẍch'el yi chitx'ixwatz tan
xansaje'n yi ma'cl yi xconak cya'n tan banle'n chimunl. Poro
yi e'chk ma'cla'tz yi xconak cya'n, teblal tu' yi mero ma'cl yi at
jalen tzi'n tcya'j. Poro quil xcye' yi chitx'ixwatza'tz yi na xcon
tzone'j wuxtx'otx' tan xansaje'n yi mero ma'cl yi at jalen tzi'n
tcya'j. Ma na tajwe'n cu'n junt tx'ixwatz yi mas ba'n tcu'n tan
xansaje'n.

24 Cha'stzun te yi ja xcon Cristo. Nin quinin oc i' tul yi ama'l
yi wi'nin xanil yi at tzone'j wuxtx'otx', yi wunak tu' bnol tetz,
yi teblal tu' yi e'chk ma'cl yi at tcya'j, ma na cho'n tocompone'n
i' swutz Ryos jalen tzi'n tcya'j. Ej nin yi munl i' yi tocompone'n
i'tz tan toque'n tetz ketz kapale'il.

25 Yi e' wi'tz chipale'il yi e' judiy, tul yobi'n na cho'c le Ama'l
Yi Wi'nin Xanil, tan toye'n chich' yi nk'e'tz cyetz. Poro Cristo
quinin xom te jun ajtza'kla'tz, ma na jun ntzi' tir suk tib.

26 Na yi nink suk tib wi'nin tir, tajwe'n tzun klo' tan quime'n
i' ala' tir jetz yi cu'le'n wuxtx'otx', poro qui'. Quinin ban i' yi
xtxolbila'tz, ma na yi je'n pone'n tampuj yi e'chk tiemp, ja ulak
tzone'j wuxtx'otx'. Na ja tak' tib i' tetz katx'ixwatz tan ẍchojle'n
yi kil.
27 Jun ntzi' tir na kaquim ketz, nin xom tzaj yi ma'le'n
kajtza'kl.
28 Ni'cu'n tzun bajij te Jesucristo, na jun ntzi' tir ja quim
i' tan ẍchojle'n quil jun c'oloj wunak. Ej nin tz'ul i' junt tir.
Poro nk'e'tz tan ẍchojle'n yi kil, ma na tan tak'le'n yi itz'ajbil
yi quinin bajsbe'n tetz scyetz yi e' yi nternin na el cyalma' tan
quilol wutz i'.

10

1 I bin jalu' tan yi xtxolbila'se'j ja el katxum tetz yi e'chk ley
yi ak'lij tetz Moisés i'tz elsawutzil tu' te yi mbi lbajij. Teblal tu'
tane'n. Cha'stzun te quil xcye' yi e'chk leya'tz tan cyoque'n
tetz tz'aknak cu'n yi e' yi na cyaj chiẍkans quen quib klo'
te Ryos. Quinin xcye' chitx'ixwatz yi ncyoy cyakil yob tan
cyocse'n tetz tz'aknak cu'n.
2 Na yi jak xcye' ja klo' chitane' tan toye'n, nin ja klo'
chinachon te yi qui'c quil.
3 Poro quinin xcye', ma na ntin ja xcon tan tulse'n tx'akx yi
quil ẍchic'u'l.
4 Na qui na xcye' yi ẍch'el jun tor nka yi ẍch'el jun chiw tan
stzajse'n yi kil.
5 Cha'stzun te yi tulake'n Cristo tzone'j wuxtx'otx', tal yi
xtxolbile'j tetz Ryos:
“Nk'era'tz tajbilu' yi e'chk tx'ixwatz tu e'chk oy yi na oyij teru'.
Cha'stzun te ja xtxumu' inwankil tan xcone'n tetz jun
chitx'ixwatz wunak.
6 Na qui na tzatzinu' te e'chk oy yi na patij.
Nin qui na tzatzinu' te e'chk tx'ixwatz
yi na chiquimsij tan stzajse'n klo' yi quil wunak.
7 Cha'stzun te walol teru':
‘List atine't Ta' tan banle'n yi teru' tajbilu' chi tz'iba'nt cyen le
tu'ju'.’ ”*
8 Bajx cunin talol Cristo yi quinin tzatzin Ryos te e'chk oy yi
na cyak' wunak. Ej nin qui na tzatzin Ryos te e'chk tx'ixwatz,
mpe ik yi e'chk tx'ixwatz yi na chipat tan stzajse'n quil, wech
na ya'stzun na tal yi ley yi tajwe'n tan chibnol tane'n.
9 Ej nin ncha'tz talt Cristo: “List atine't Ta' tan banle'n yi
teru' tajbilu'.” Yi na elepont yi yola'tz, i'tz yi ja ul i' tan xite'n
yi bajx xtxolbil yi txumijt cyen, nin ja ul i' tan bixbaje'n junt
ac'aj trat.

---

* **10:7** Sal 40.6-8.

10 Ej nin tan tu' yi bnol tane'n Jesucristo yi tajbil Ryos, yi tk'ol
tib tan quime'n tetz katx'ixwatz, ja tzun ko' xansaj Ryos. Ej
nin nk'e'tz chokxo'l cuntu' ban Cristo yi xtxolbile'j, ma na jun
ntzi' tir quime'n i'.
11 Ma chipale'il yi e' judiy na chiban yi cyetz chimunl cyakil
k'ej, nin na cyoy e'chk chitx'ixwatz tetz Ryos, wech na qui na
xcye' tan stzajse'n quil.
12 Poro Cristo jun ntzi' tir ntak' tib tetz katx'ixwatz tan
stzajse'n kil tetz ben k'ej ben sak. Ej nin yi bnixe'n yi munl
i' ta'n ja c'ole' le sbal Kataj Ryos.
13 At nin i' te Ryos tan ẍch'iwe'n yi tiemp yil cho'c yi e' contr
i' tzak' tkan.
14 Nk'e'tz tajwe'n tan quime'n Jesucristo ala' tir, ma na jun
ntzi' tir tak' tib i' tetz katx'ixwatz yi o' yi xansa'n cho't. Ej nin ja
tak' tib i' tan koque'n ketz tetz tz'aknak cu'n tetz ben k'ej ben
sak.
15 Ncha'tz yi Espíritu Sant ya'stzun talnak, na je yol i' yi
tz'iba'nt cyen:
16 "Je yi trate'j yi tzinbixbaje' skaxo'l scyuch' tzantzaj, jalen yil
tzajpon wi' yi e'chk k'eja'tz," chij Kataj Ryos. "Swak'e'
cyen inca'wl te cyalma', nin tzintz'ibe' cyen inca'wl te
cyajtza'kl."
17 Ej nin ncha'tz tal:
"Qui't tz'ul tx'akx yi quil tinc'u'l.
Nin qui't tzintxum yi e'chk takle'n cachi' yi nchiban."†
18 Cha'stzun te yi ko ja wi't cuylij kapaj, nk'e'tz tajwe'n tan
biyle'n mas katx'ixwatz.

Ba'n kaẍkanse' quen kib te Ryos jalu'

19 Cha'stzun te e'u' kajwutz, tan tu' yi ẍch'el Jesucristo ja wi't
jakxij yi kabe' tan kocompone'n swutz Ryos. Qui bin kacabej
kac'u'l tan kocompone'n le Ama'l Yi Wi'nin Xanil.
20 Kaxomok te yi ac'aj be' yi ja jakxij ta'n, yi be' kale na jale't
itz'ajbil. Kaxomok te'j, na ba'n kocopon tul yi ama'la'tz na ja
jakxij yi xbu'k yi nxcon sajle'n tan makle'n yi be'. Na tan tu' yi
ntij yi wankil Jesús q'uixc'uj, ja jakxij yi jun be'a'tz.
21 Nin Jesús ya'stzun yi wi'tz ketz kapale'il, yi o' yi ato' tajal
Ryos.
22 Cha'stzun te kaẍkanse' quen kib te Ryos tetz cu'n kalma'
nin qui't kacabej kac'u'l te'j, nin skoj cu'n te kalma' nin na
kanachon te'j yi qui'ct kil. Nin ncha'tz kawankil ja tx'ajxij
tane'n tan jun a' yi chin skoj nin.
23 Quiwit bin, benk kukan ttx'otx' te yi na kocsaj. Quil
kacabej kac'u'l, na tz'elepon k'ab Ryos te yi alijt ta'n.

† **10:17** Jr 31.33-34.

24 Ej nin chin tajwe'n cunin yil kajoy puntil tan kaquiwsal
kib skibil kib. Nin tajwe'n kalok' kib skibil kib. Tajwe'n kaban
jun ba'n skibil kib.
25 Ncha'tz o' xomi'ch te yi cyajtza'kl yi e' yi qui na cyojkel yi
culti'n. Ma na kaquiwsaj kib skibil kib, lmal jalu' na txant tan
tule'n Kajcaw Jesucristo.
26 Kaquiwsaj kib, na ko kajbilt nin kaben tan juchle'n mas
kil yi nsken el katxum te yi bintzi, qui'c junt katx'ixwatz at tan
ẍchojle'n kil.
27 Ntin tx'aklij kacaws, nin tx'aklij yi jun chin k'ak' skawutz,
yi k'ak'a'tz yi banijt tan chixite'n cyakil yi e' contr Ryos.
28 Na yi na oc jun tan pajle'n yi ca'wl Moisés, nin ko at cob
nka ox stiw yi na cyal yi bintzi nin ja juch yaj til, na ak'lij caws
yi juna'tz tan tele'n cu'n swutz, nin cya'l jun na el k'ajab te'j.
29 Pyor tcunin chicaws yi e' yi qui'c k'ej yi Cy'ajl Ryos
ẍchiwutz, yi e' yi qui'c xac yi ẍch'el Cristo ẍchiwutz, yi e' yi na
cho'c tan jisle'n yi Espíritu yi na ak'on yi banl Kataj skibaj.
Wech na i'tz yi ẍch'el Cristo yi nxcye' tan bixbaje'n yi ac'aj trat
yi na kocsaj. Ej nin i'tz yi ẍch'el Cristo yi nxcon tan katxa'le'n,
tan kaxcone'n tetz Ryos.
30 Ncha'tz elnak katxum tetz yi yol yi alijt cyen tan Kajcaw
yi na tal: “Atin cu'n tan chicawse'n yi e' mal wunak. Wicy'se'
inc'u'l scye'j.” Ncha'tz at junt xtxolbil yi cyaj tlol: “Wutzile'n
cu'n Kajcaw tz'ocopon tan tak'le'n chicaws yi e' tetz nitxajil.”
31 Chin xo'wbil nin scyetz yi e' yi ẍche' cawse' Ryos, yi Ryos
yi itz' nin tetz.
32 Ma yi e' cyeru', ulk tx'akx ẍchic'u'lu' yi mbi mbajij scye'ju'
sajle'n, yi tele'n cu'n pacx te chiwutzu'. Ja icy' pon wi'nin e'chk
q'uixc'uj cyanu'.
33 Nin at jujun ẍchixo'lu' yi ja chijislij nin ja chibuchlij
ẍchiwutz cu'n cyakil wunak. Ej nin at e'u' yi quinin nchixobu'
tan quich'eye'n yi e' kajwutza'tz yi ya'stzun nchu'lij.
34 Ej nin ncha'tz at e'u' yi el chik'ajabu' scye'j yi e' yi ocnake'
xetze'. Ej nin at e'u' yi quinin nchibisunu' yi mme'l ticy'le'n
cyakil yi chimebi'lu'. Na elnak chitxumu' tetz yi ẍchicamboku'
te jun chimebi'lu' yi mas ba'n tcu'n swutz yi mebi'l tetz tzone'j
wuxtx'otx'. Nin elnak chitxumu' tetz yi jun chimebi'lu'a'tz, yi
at tzi'n tcya'j, i'tz tetz ben k'ej ben sak.
35 Qui bin chicabeju' chic'u'lu' te yi na chiwutz cyenu' te'j,
na at jamel quikanu'.
36 Poro tajwe'n yi nimit cuntunin chic'u'lu' tan banle'n
tane'n yi tajbil Ryos, bantz chicambalu' yi jun chin oy yi
suki'nt tan Ryos sketz.
37 Na tz'iba'nt cyen le tu'j Kataj:
“Txant cuntu' tan tule'n yi jun yi at tulbil.

Qui't ampon tiemp tan tule'n.
38 Poro ntin yi e' balaj,
yi e' yi cho'n k'uklij chic'u'l swe'j,
ya'stzun yi e' yi ẍchicambok te jun itz'ajbila'tz.
Poro ko at e' yil chipakxij,
quil chintzatzin scye'j."
39 Poro yi o' ketz nk'e'tz ni'cu'n o' scyuch' yi e'a'tz yi na chipakxij, na yi o' ketz, k'uklij kac'u'l, nin skaclaxok. Poro yi e' cyetz, tz'aklok cyetz chicawsa'tz.

11

Jun c'oloj wunak yi k'uke' chic'u'l te Ryos

1 I bin jalu' ko k'uklij c'u'l jun kajwutz te Ryos na elepont yi jun cu'n na tocsaj i' yi scambok te yi na wutz cyen te'j. Qui na lajluchax swutz i', poro jun cu'n na tocsaj yi scambok te yi na wutz cyen te'j.

2 Na yi e' kamam kate' ja jal chik'ej swutz Ryos tan tu' yi k'ukewe'n chic'u'l te'j.

3 Nin tan tu' yi k'uklij ketz kac'u'l na el katxum tetz yi Ryos bnol tetz cyakil yi bnixnak ta'n sajle'n tunintz. Nin tan tu' yol i' bnixe't. Na qui'c jun e'chk takle'n at, yi toque'n Ryos tan banle'n yi e'chk takle'n yi na kil jalu'.

4 Ej nin tan tu' k'ukewe'n c'u'l k'ajtzun Abel te Ryos, ja tak' i' jun tx'ixwatz yi mas balaj tcu'n swutz yi oy yi tak' Caín. Ej nin tan tu' k'ukewe'n c'u'l, ja jal balajil i' swutz Ryos, nin ja tzatzin Ryos te yi oy yi tak' i'. Quimnak Abel, poro tan tu' k'ukewe'n c'u'l, iẍnin na tzane't na'wse'n yi mbi banak i'.

5 Ncha'tz k'ajtzun Enoc k'uke' c'u'l te Ryos, cha'stzun te itz'enle'n taje'n ticy'le'n i' tan Ryos. Cya'l nin jale't i' cyak'un wunak, na nsken aj tcy'al Ryos.

6 Ej nin te yi ntaxk aj tcy'al ja tzatzin Ryos te'j. Poro qui'c rmeril tan tzatzine'n Ryos ske'j ko qui k'uklij kac'u'l te'j, na yi ko na kaẍkans quen kib te i' tajwe'n cu'n yil kocsaj cunin yi at i', ej nin yi list i' tan tak'le'n e'chk takle'n balaj sketz cyakil yi o' yi na ko'c tan joyle'n i'.

7 Ncha'tz k'ajtzun Noé, k'uke' c'u'l te Ryos. Na yi talol Ryos yi at tulbil e'chk takle'n yi qui otojt na quil wunak, nin tocsaj i'. Na nin oc tan banle'n yi arca bantz chiclaxe'n yi najal. Tan tu' yi k'ukewe'n c'u'l i' te Ryos ja lajluchax yi chipaltil yi e' mas wunak yi quinin cyocsaj yol Ryos. Nin tan tu' yi k'ukewe'n c'u'l ja jal yi tetz balajil swutz Ryos.

8 Ncha'tz k'ajtzun Abraham, k'uke' c'u'l te Ryos. Na yi tlol Ryos tetz tan ticy'e'n i' tul junt ama'l yi stetzaje' tzantzaj, quinin paj yi ca'wl Ryos, nin el tzaj i' le tetz tanum, poro qui'c at le wi' i' yi ama'l kale atit tpombil.

9-10 Tan tu' yi k'uke' c'u'l Abraham te Ryos, cha'stzun te
ta'te'n i' tul yi jun ama'la'tz yi suk Ryos tetz. Poro quinin
cambaj i' yi jun luwara'tz, ma na cyaj cyen i'-tz chi jun aj
posarin tu'. Nin tal mantial tu' xcon ta'n tetz ca'l i'. Ya'stzun
ban i' tan tu' at ẍch'iw tan topone'n tul yi jun tnum yi Ryos
txumul tetz, nin Ryos nuc'ul tetz.

Ej nin ite'n nin e' ban Isaac tu Jacow. Ja chicyaj cyen tul ite'n
nin ama'la'tz tan tu' yi k'ukewe'n chic'u'l te yi yol Ryos yi alijt
ta'n scyetz.

11 Ncha'tz k'ajtzun Sara k'uke' c'u'l te Ryos na nsken bi'ẍin
nin qui'c talbil i', poro tocsaj i' yi yol Ryos yi ntal yi sjalok jun
tal. Nin ja el cu'n k'ab Ryos te'j na ya'stzun mbantz, nin itz'ij
ni'. Wech na nsken balk'ij yi tiemp tan jale'n jun tal. Ya'stzun
bajijtz, na oc tetz tajal Sara yi tz'elepon k'ab Ryos te yi yol i' yi
alijt ta'n tetz.

12 Tan yi xtxolbila'se'j na lajluchax skawutz yi ja jal jun chin
c'oloj xonl jun yaj, yi nsken bi'ẍin, yi qui'ct nin klo' puntil tan
jale'n nitxajil i'. Poro ja jal jun chin c'oloj xonl i' chi tane'n yi
tx'uml tcya'j tu yi samlicy' yi at tzi mar, yi qui ajlbe'n tetz.

13 Poro quim Abraham scyuch' yi e' cy'ajl yi ntaxk tetzaj yi
suki'nt tan Ryos scyetz. Poro te yi ntaxk chiquim nternin ajlij
chic'u'l te yi na chiwutz cyen te'j. Nin wi'nin chitzatzine'n yi
ncho'c tan xtxumle'n yi mbi tz'ak'lok scyetz. Nin clar cunin
cyal: O' tu' aj posarinl tzone'j wuxtx'otx', che'ch.

14 Tan yi jun yola'tz yi el le chitzi', na elepont yi cho'n ajlij
chic'u'l te junt ama'l tan chinajewe'n tul.

15 Yi cho'nk ajlij chic'u'l te yi e'chk ama'l kale e' icy'akt, ja
klo' jal puntil cya'n tan chipakxe'n junt tir, poro qui'.

16 Na yi cyetz cho'n ajlij chic'u'l te junt najbil mas balaj
swutz tzone'j wuxtx'otx'. I'tz yi ama'l yi at jalen tzi'n tcya'j.
Ej nin quinin tx'ixwij Ryos yi ncyal yi i' chiRyosil na ja bnix
jun ama'l ta'n tetz cyetz.

17 Ej nin ncha'tz ja lajluchax yi k'uklij c'u'l Abraham te Ryos.
Na yi toque'n Ryos tan pile'n i' quinin cabej c'u'l yi cwe'n klo'
biyol yi jun tal ẍutuj cy'ajl tetz xtx'ixwatz. Wech alijt tan Ryos
tetz yi tan Isaac jale't jun c'oloj xonl i'.

18 Na je yol Ryos yi tal tetz: "Tan Isaac jale't jun c'oloj
axonl."*

19 Poro tan tu' yi list Abraham tan biyle'n cu'n klo' Isaac, na
tzun elepont yi nternin k'uklij c'u'l i', na mpe nink quim Isaac,
xcyek Ryos tan titz'e'n junt tir chixo'l alma'. Ej nin ya'stzun
bajijtz tane'n, na yi claxe'n Isaac, ni'cu'ntz chi cho'nk mitz'ij
junt tir ẍchixo'l alma'.

---

* **11:18** Gn 21.12.

20 Ncha'tz k'ajtzun Isaac k'uke' c'u'l te Ryos, na talnak tetz Jacow tu Esaú yi at tulbil chibanl.

21 Ej nin ncha'tz k'ajtzun Jacow k'uke' cunin c'u'l te'j yi at tulbil yi banl Kataj squibaj yi e' cy'ajl Ẍep, na yi txant tan quime'n nin tal scyetz yi at tulbil cyetz chibanl.

22 Ncha'tz ka'jtzun Ẍep, k'uke' c'u'l te Ryos, na yi txant tan quime'n i', cyaj tlol scyetz yi e' tanum, yi e' xonl Israel, yi at cyelbil tzaj le tnum Egipto. Nin cyaj cawul scyetz yi tajwe'n tan bene'n quicy'al yi bakil i' yil che'l tzaj.

23 Ncha'tz yi e' taj xtxu' Moisés k'uke' chic'u'l te Ryos yi xcyek i' tan colche'n yi ni'. Na yi titz'e'n Moisés quinin cu' chibiyol ma na ja cyew tetz ox xaw, tan paj yi quilol yi chin yube'n nin yi tal ni'. Ej nin tan tu' yi k'ukewe'n chic'u'l te Ryos quinin e' xob tetz yi rey yi cawun tan chibiyle'n cyakil yi e' tal ni' xicy yi e' itz'ij te tiempa'tz.

24 Ncha'tz Moisés yi yajine'n, ja k'uke' c'u'l te Ryos, na mas ba'n tcu'n ban swutz i' yi toque'n tetz nitxajil Ryos swutz yi nink a'lchij yi i' yi tal yi me'l rey tetz yi tnum Egipto.

25 Na yi xtxumu'n i', i'tz yi mas ba'n tcu'n yil stij i' q'uixc'uj scyuch' yi e' yi ate' tetz tajal Ryos, swutz yi nink tzatzin i' tetz cobox ntzi' k'ej tan banle'n yi tetz tajbil.

26 Na nin oc i' tan xtxumle'n yi mas ba'n tcu'n kol smuc' i' q'uixc'uj chi ban Cristo, swutz yi nink tetzaj cyakil yi mebi'l yi at le tnum Egipto. Na cho'n nin ajlij c'u'l te yi suki'nt tan Ryos.

27 Ej nin tan tu' yi k'uke' c'u'l te Ryos, cyaj cyen tilol yi tnum Egipto. Chin xo'wbil nin yi rey poro quinin xob Moisés tetz, na jal walor i' tan tu' yi tocsaj cunin yi xomij Ryos te'j. Ni'cu'ntz chi tilk i' wutz Ryos tane'n.

28 Nin tan tu' yi k'ukewe'n c'u'l Moisés te yol Ryos, oc i' tan banle'n tane'n yi jun k'ej Pasc yi tal Ryos tetz. Nin cawun scyetz yi e' tanum tan toque'n chitz'itul yi chich' te'jak marquil yi puertil chica'l, bantz qui chiquime'n yi e' bajx cy'ajol yil tz'icy' cu'n yi ángel tan chibiyle'n cu'n klo'.

29 Ncha'tz tan tu' yi k'ukewe'n chic'u'l yi e' xonl Israel, je' tanc'ul tib yi Cyak Mar tan quicy'e'n pone'n jalaj icy'en. Chin skej nin ban yi mu'ẍ be'a'tz kale e' icy'e't. Poro yi ticy'e'n chibnol quib yi e' aj Egipto quinin e' icy'pon, na nin e' quim xe mar.

30 Ncha'tz tan tu' yi nternin k'uke' chic'u'l yi e' kamam kate', cu' wo'c yi tapij yi at solte'j yi tnum Jericó. Cu' wo'c tan tu' yi chixone'n juk tir solte'j yi tnum tc'u'l juk k'ej.

31 Ncha'tz Rahab, yi wi'tz bnol tetz, k'uke' c'u'l te Ryos nin tak' chiposar yi e' xk'ukwil. Cha'stzun te quinin quim i' tetz yi chiquime'n yi e' mas pajol ca'wl.

32 Poro nk'e'tz tajwe'n yil wal mas xtxolbil scyeru'. Na qui'c
ama'l tan walol cyakil yi mbi banak Gedeón, mbi banak Barac,
mbi banak Sansón, mbi banak Jepté, mbi banak Luwiy, mbi
banak Samuel, tu yi mbi banake' len yi e' elsanl stzi' Ryos
tentz.
33 Cyakil yi e'a'tz k'uke' len chic'u'l te Ryos. Tan tu' yi nternin
k'uke' chic'u'l te Ryos at e' yi e' xcye' tan cyocse'n junt jilwutz
wunak jak' chica'wl. Nin at e' yi chumbalaj nin e' ban tan
cawu'n. Nin at e', yi tan tu' yi k'uke' chic'u'l te Ryos, ja
chicambaj yi suki'nt tan Ryos scyetz. Nin ncha'tz at e' yi e'
xcye' tan makle'n chiwutz yi e' balum tan qui cyoque'n tan
chibajse'n.
34 Nin at e' yi e' xcye' tan stzajse'n k'ak'. Nin at e' yi e' el liwr
tk'ab spar. Nin at e' cotxcoj yi quiwix chic'u'l tan oyintzi', na
e' xcye' tan chibiyle'n cu'n yi chicontr.
35 Ej nin at e' xna'n yi quimnake' chixonl poro ja chitz'ij junt
tir. Ncha'tz at e' yi e' q'uixpij tan tu' yi k'uklij chic'u'l te Ryos.
Quinin chic'ul tan cyele'n liwr na mas ba'n tcu'n le wutz cyetz
cyajtza'kl yi itz'e'n junt tir tan chicambal jun itz'ajbil yi quinin
bajsbe'n tetz swutz yi cyele'n klo' liwr tetz cobox ntzi' k'ej.
36 Ej nin at e' yi ja chimuc' xcy'aklil; at e' yi e' jislij; at e' yi e'
cu' tcaren; at e' yi e' oc xetze';
37 at e' yi e' c'oxlij tan c'ub; at e' yi cob cun tu' e' el tan seruch;
at e' yi e' biylij tan spar; at e' yi ja che'l ojkuj tan paj yi cya'l na
ajwe't chiwutz. Stz'uml cne'r, nka stz'uml chiw tlen tu' xcon
tetz be'ch cyetz. Chin meba' nin e', chin buchij che' nin, wi'nin
e' yi e' oc wunak tan chixuxe'n.
38 Lastum yi ate' yi e' balaj nak yi na cyocsaj Ryos ẍchixo'l yi
e' mal nak yi qui'c mu'ẍ chixac. Ncha'tz yi e' balaj wunaka'tz
ja chixon tulak e'chk ama'l yi tz'inunin tu', nin xo'lak wutz tan
cyewal quib. Ja xcon e'chk jul tu e'chk picy cya'n tetz chica'l.
39 Poro ja lajluchax yi chumbalaj nin yi e' tan tu' yi
k'ukewe'n chic'u'l te Ryos. Quinin chicambaj yi suki'nt tan
Ryos scyetz.
40 Na txumijt junt xtxolbil tan Ryos yi mas balaj tcu'n. Ej nin
i'tz, yi o' jun ketz sbne' te yi suki'nt tan Ryos. Na quinin cho'c
cyetz tetz tz'aknak cu'n, ma na jalen cu'n yil kamol cu'n kib
scyuch'.

12

Jalt Jesús ko'c tan xtxumle'n

1 Ja bin kil yi at jun c'oloj wunak yi nternin k'uke' chic'u'l
te Ryos. Cha'stzun te chin tajwe'n cunin yil kil cyen cyakil yi
e'chk kajtza'kl cachi' yi cy'a'n ka'n, yi ni'cu'n tu jun ektz yi chin
al nin, yi na xcye' tan kabatzle'n. Tajwe'n tan cyaje'n cyen

kilol yi kajtza'kl yi na xcye' tan kasucpe'n cu'n. Ma na quin skawutz tan kaxcyewe'n tan xajpe'n cyen yi be' yi at skawutz.
2 Ntin katxume' Jesús, na i' yi ketz ka'ajxetze'l te yi na kocsaj,
nin ite'n nin i' yi jun yi na tzan tan kanuc'le'n tan koque'n tetz tz'aknak cu'n. Quinin tajlaj i' yi jun quimichil yi chin tx'ixwil nin, ma na ja el xtxum tetz yi ko tz'icy'pon q'uixc'uj ta'n sjalok jun chin tzatzi'n tetz talma'. Nin ja xcye' te'j na yi jalu' cho'n c'olchij i' jalen tzi'n tcya'j xlaj Kataj.
3 Cha'stzun te e'u' kajwutz chimuq'ue'u' q'uixc'uj chi banak Jesús, na yi i' tetz muc'nak wi'nin q'uixc'uj chik'ab yi e' juchul il. Qui chicabeju' chic'u'lu' te yi na kocsaj, nin quil chicotx-caxu' tan chixome'nu' te tajtza'kl Cristo.
4 Na txe'n cunin quim jun ẍchixo'lu' tan tu' yi na chipil quibu' tu yi ajtza'kl cachi'.
5 ¿Ja ptzun el te chic'u'lu' yi ẍe'n na ban Ryos tan tak'le'n kajtza'kl, yi o' yi o' nitxajil i'? Na je bin yol i' yi tz'iba'nt cyen:
"Axwok inme'l incy'ajl, in Itajcawil.
Tajwe'n bin tan imuc'ul yi tz'u'm yi na oc wa'n tzite'j.
Qui tzun tzicabej ic'u'l, yil no'c tan makle'n iwutz.
6 Na yi in wetz, na no'c tan chinuc'le'n yi e' yi na chimpek' scye'j.
Na ilenin na oc chitz'u'm yi e' inme'l incy'ajl wa'n."
7 Cha'stzun te yil tz'ul chitz'u'mu' tan Ryos quil baj chic'u'lu' swutz, na tan tu' yi at chitz'u'mu' ta'n na elepont yi e'u' nitxajil i'.
8 Na ko qui na tzan Ryos tan tak'le'n chitz'u'mu' chi na tak' scye'j cyakil yi e' tetz nitxajil, na tzun elepont yi nk'e'tz e'u' nitxajil i', ma na e'u' tu' chac' tane'n.
9 Ej nin je junt xtxolbile'j: Yi o' tzaj tal juy ja cawun yi kataj ske'j, nin ja kek ẍchi' i'. Pyor tzun Kataj Ryos yi at jalen tzi'n tcya'j tajwe'n tan kekal ẍchi' i' bantz kacambal yi jun itz'ajbil tetz ben k'ej ben sak.
10 Yi e' kataj tetz tzone'j wuxtx'otx' na chicawun ske'j tetz cobox ntzi' tiemp. Ej nin yi na chicawun ske'j ntin na chixom te yi na el chitxum tetz. Poro yi Kataj Ryos yi at jalen tzi'n tcya'j na tak' i' katz'u'm tan tak'one'n ba'n sketz, nin tan jale'n kabalajil chi tane'n yi tetz balajil.
11 Bintzi nin cya'l jun na tzatzin yi na oc tz'u'm te'j, na ch'on. Poro yi na el tiemp na el katxum tetz yi na ak'on ba'n sketz. Na tan tu' yi tz'u'm yi na oc ske'j na ko'c tetz balaj, nin na jal tzatzin paz ka'n.
12 Cha'stzun te e'u' wajwutz quiwit bin, chijoye'u' puntil tan jale'n chiwaloru' bantz chiquiwixe'nu'.
13 Chijoye'u' yi ajtza'kl yi jicyuch te'j. Ej nin ko ya'tz chibanu' ẍchiquiwixk tzun yi e' cotxcoj, nin quil chipo'tij.

Wi'nin xtxintxal ko quil jal kabalajil

14 Chijoye'u' bin puntil tan jale'n yi tzatzin paza'tz. Nin
chijoye'u' puntil tan quich'eyal quibu' tan cyoque'nu' tetz
balaj, nin tan chixansal quibu'. Na ko quil ko'c tetz balaj qui'c
kopombil tu Ryos.
15 Or bin quilu', ko tzun quil chitz'amu' yi oy yi na tzan Kataj
tan toye'n sketz tan tu' banl talma' i'. Nin or quilu', cya'lk
jun ẍchixo'lu' cho'nk sban chi tane'n jun jilwutz xtze' yi chin
xkolum nin, nin yi chin wenen nin. Na yi ko ya'tz tane'n jun,
xcyek tan chipo'tze'n, nin tan chixite'n yi e' mas.
16 Na or quilu', cya'lk jun ẍchixo'lu' ben tan jopol wutzaji'n.
Nin cya'lk jun tz'elsan k'ej yi suki'nt tan Ryos tetz, chi banak
Esaú yi bene'n c'ayil yi tetz k'ej tetz bajx cy'ajol. Na tan tu'
mu'ẍ tal cumir bene'n c'ayil i' yi tetz k'ej.
17 Ej nin elnak chitxumu' tetz yi toque'n i' tan jakle'n yi k'ej
tetz yi taj qui't ak'lij tetz. Wi'nin cwe'n wutz, nin wi'nin tok'e'n
i', poro quinin jal puntil tak'un tan xite'n yi tajtza'kl yi nsken
cyen cyaj nuc'ul.*
18 Qui bin kaxajslen kib te yi na kocsaj na nk'e'tz ni'cu'n
kutane'n ketz chi banake' yi e' xonl Israel tentz. Na yi e'
cyetz oc chiẍkansal quib te jun wutz tu' yi ba'n na maclij, yi na
tzan k'a'kl, nin yi chin tz'o'tz nin te'j, nin yi wi'nin xumcane'n
cyek'ek' tu xlitz' solte'j.
19 Ej nin quibit jun chin chun yi na ẍch'in tu yi wi' Ryos yi
jilon tzaj scyetz. Ej nin yi e' yi quibit yi wi' Ryosa'tz cu' chitzi'
tan qui't quibital mas,
20 tan tu' yi xo'w yi ate' cu'nt. Na chin xo'wbil nin yi ca'wl
i' yi ben quibital: "Mpe itawun tlen tu'k jetzaj te yi wutze'j,
tajwe'n tan tele'n cu'n swutz tan c'ub nka tan lans," chij Ryos
bantz scyetz.
21 Chin xo'w nin ate' cu'nt yi nquil nin yi mbi na bajij.
Ncha'tz Moisés, xob i', na je yol i'e'j: "Na chinlucne' tan xo'w,"
chij Moisés ban.†
22 Poro yi ac'aj trat yi mbnix tan Ryos nk'e'tz xo'wbil. Na
nternin ja kocopon te yi luwar kale najle't i' yi na bi'aj wutz
Sión. Nin ja wi't kocopon le tnum kale najle't yi Ryos yi itz',
nin yi tnum yi na bi'aj yi ac'aj Jerusalén yi cho'n at tcya'j nin
kale ate't jat lo' mil ángel tan c'u'laje'n Ryos.
23 Ja wi't kocopon chixo'l yi cmon tetz Ryos yi e' bajx nitxajil
i' yi cu'nak chibi' jalen tzi'n tcya'j. Ej nin ja wi't kocopon
swutz yi Ryos yi pujul xtisya' scyetz cyakil wunak. Nin ja wi't
kocopon ẍchixo'l yi e' balaj alma' yi ajnake' te Kataj, yi e' yi ja
wi't cho'c tetz tz'aknak cu'n.

---

* **12:17** Gn 27.30-40. † **12:21** Ex 19; Dt 9.19.

24 Nin ja wi't kocopon xlaj Jesús, yi kayolol te yi ac'aj trat yi
ja bixe' skaxo'l tu Ryos. I'tz yi tetz ẍch'el yi el kojxuj tetz senil
yi ac'aj trata'tz. Ej nin mas ba'n tcu'n yi xtxolbil yi na cu' wutz
yi ẍch'el Cristo tan jakle'n, swutz yi cu'nak wutz yi ẍch'el Abel
tan jakle'n.‡
25 Cha'stzun te e'u' wajwutz, or bin quilu'. Eli'ch len k'ej
Kataj Ryos cyanu' yi na cu' wutz tan kamoxe'n. Na yi e' wunak
yi e' oc tan telse'n k'ej Ryos yi jilone'n i' tzone'j wuxtx'otx'
quinin e' el swutz chicaws. Pyor tzun o' ketz, ẍe'n ke'l liwr
swutz yi kacaws ko ntin katzejbaj nin wutz kacoc tetz Kataj
Ryos yi cho'n na jilon tzaj sketz tcya'j.§
26 Na yi jilone'n Ryos tentz ja yucan cyakil yi wuxtx'otx'.
Poro yi jalu' na tal: "Yucank junt tir yi wuxtx'otx' wa'n nin
nk'e'tz ntin wuxtx'otx' ma na ncha'tz yi tcya'j," chij Ryos
banak.
27 Ma jalu' tan yi jun xtxolbila'tz na elepont yi copon xitul
Ryos cyakil yi e'chk takle'n yi bnixnak ta'n, bantz jalt yi ac'aj
cyaj cyen, yi qui't xit sbne' opon tunintz.
28 Nin yi o' ketz sketzaje' yi jun ama'la'tz yi quil xit. Ko ya'tz,
katyoẍink bin tetz Kataj Ryos. Nin kak'e' kib tan c'u'laje'n i'
tetz cu'n kalma' nin keke' ẍchi' i'.
29 Na yi ketz kaRyosil ni'cu'n i' tu k'ak' yi ba'n stz'e'saj cyakil.

13

Yi ẍe'n kaban tan stzatzine'n Ryos ske'j

1 Chilok'e' bin quibu' squibil quibu' chi quitz'un quitzicy
quibu'.
2 Eli'ch te chic'u'lu' yi tajwe'n yi list e'u' tan cyak'olu'
chiposar wunak. Na at e' yi na chixom te yi jun ajtza'kla'tz
poro quinin tz'icy' scyetz yi opon yi e' ángel tan posari'n scye'j.
3 Elk chik'ajabu' scye'j yi e' kajwutz yi ate' xetze'. Cho'ku'
tan xtxumle'n chi ni'cu'ntz chi ik e'u'-tz ate'u' xetze'. Nin elk
chik'ajabu' scye'j yi e' yi buchij che', na ncha'tz e'u' qui cunin
batz ẍchitije'u' q'uixc'uj.
4 At k'ej yi ok'be'n ib swutz Ryos. Cha'stzun te qui tu'k
chitzan tuwu', na stk'e' Ryos chicaws cyakil yi e' jopol wutzaj
scyuch' yi e' aj xna'ninl tu aj yajinl.
5 Quil tz'el cyalma'u' tan chicambalu' mas pwok, ma na
k'ukek chic'u'lu' te yi at scyuch'u'. Na alijt cyen tan Ryos:
"Quinin xwil cyen, nin quinin cxe'lwok te inc'u'l."
6 Cha'stzun te nk'e'tz cob kac'u'l yi na kal:
"Yi ch'eyanl wetz i'tz yi Wajcaw.
Cha'stzun te quil chimbisun te yi mbi sban jun wunak swe'j."*

‡ **12:24** Gn 4.10. § **12:25** Ex 20.22. * **13:6** Sal 118.6.

7 Ej nin eli'ch te chic'u'lu' yi e' yi xconake' tetz chibajxomu'. Ulk tx'akx chic'u'lu' yi ja chitxol yi balaj stziblal tetz Cristo scyeru'. Ulk bin tx'akx chic'u'lu' yi chibalajil, nin chixomoku' te yi cyajtza'kl.

8 Na yi Cristo qui na xtx'ixpuj yi tetz tajtza'kl. Na ite'n nin tajtza'kla'tz sajle'n tunintz, nin sbne' opon tunintz.

9 Qui bin chixomu' te e'chk jilwutz chusu'n yi apart. Ma na mas ba'n tcu'n yi nink chiquiwixu' tan yi banl talma' Kataj, swutz yi nink chixomu' te e'chk ac'aj ley yi na cawun te yi mbi'tz tajwe'n lbaj tan jun yaj. Na yi e'chk leya'tz qui'c na tak' scyetz yi e' yi xomche' tan banle'n tane'n.

10 Apart mban yi ketz katx'ixwatz, ej nin yi e' pale' tetz yi antiw xtxolbil, qui'c cu tan chibajsal yi ẍchi'bel yi ketz katx'ixwatz.

11 Yi wi'tz chipale'il yi e' katanum yi na chixom te yi antiw ley, ntin na chixconsaj ẍch'el yi txuc yi na chiquim cyak'un tan jale'n cuybil chipaj. Ma chiwankil yi e' txuca'tz na el ticy'le'n joylaj len yi chinajbil tan toque'n cyak'un wi k'ak'.

12 Ni'cu'n mbajij te Jesús, na cho'n quime'n i' solte'j len yi tnum. Ej nin ya'stzun tulejtz tan kaxansaje'n ketz tan yi tetz ẍch'el.

13 Ke'lk bin ẍchixo'l yi e' mas wunaka'tz, nin kamuq'ue' q'uixc'uj chi banak Cristo.

14 Na yi o' ketz qui'c kach'iw te jun takle'n tzone'j wuxtx'otx'. Qui'c jun kanajbil tzone'j wuxtx'otx' yi segur. Ma na cho'n ajlij kac'u'l te yi jun kanajbil yi tz'ak'lok sketz tzantzaj.

15 Cha'stzun te kak'e' kak'ajsbil tetz Ryos, na yi na ko'c tan na'wse'n yi bi' Jesucristo ni'cu'n chi najk katzan tan toye'n jun katx'ixwatz tetz Ryos.

16 Poro eli'ch te chic'u'lu' yi tajwe'n tan kabnol pawor nin tan che' kuch'eyal yi e' yi at tajwe'n scyetz, na ya'stzun yi e'chk oy yi na tzatzin Ryos te'j.

17 Cho'ku' c'ulutxum jak' chica'wl yi e' chibajxomu', na e' q'uicy'lom cyeru' tan qui chibene'nu' tul il. Na ncha'tz e' scyak'e' cwent swutz Ryos te yi mbi ak'unil mbaj chibnol. Cho'ku' bin c'ulutxum jak' chica'wl, na ko ya'tz cyuleju' chitzatzink chibajxomu'a'tz sju' tak'un Kataj, nin quil chibisun. Na qui'c xtxicbaj scyeru' ko na cyak'u' bis scyetz.

18 Le wutz ketz kajtza'kl qui'c kapaltil, nin yi ketz kajbil i'tz tan kaxome'n te yi e'chk xtxolbil yi balaj. Poro chinache'u' Kataj skibaj yi ya'stzunk sbantz.

19 Ncha'tz chinache'u' Kataj tan wupone'n chan tan chixajse'nu', nin yi ba'n cuntu'k nopontz.

Kak'e' kak'ajsbil tetz Ryos

20 Yi ketz kaRyosil i' njalsan yi tzatzin paz skaxo'l tuch'. Ej nin i' nje'san tzaj Kajcaw Jesucristo ẍchixo'l alma'. Ej nin yi Kajcaw Jesucrista'tz oc tetz kapstor, yi o' yi o' tanum i', tan tu' yi el kojx yi tetz ẍch'el tan bixbaje'n yi ac'aj trat yi qui'c rmeril tan xite'n tetz ben k'ej ben sak.
21 Lok tz'oc yi jun kaRyosila'tz tan cyocse'nu' tetz tz'aknak cu'n te cyakil yi na chibanu'. Lok chibanu' yi tetz tajbil. Lok tz'oc i' tan chinuc'le'nu' tan porer Jesucristo, bantz chibnolu' yi e'chk takle'n balaj yi na tzatzin i' te'j. Ej nin kak'e' kak'ajsbil tetz Cristo tetz ben k'ej ben sak. Amén.
22 E'u' kajwutz, max chic'u'lu' swibaj te yi xtxolbil yi nwal scyeru' na cobox ntzi' tal yol.
23 Ncha'tz na waj wal scyeru': Yi kajwutz Timoteo ja el tzaj i' xetze'. Ej nin kol tz'ul chan i' tzone'j, mben tzun xomok i' swe'j yil chimben tan chixajse'nu'.
24 Cyal cyen binu' jun yos scyetz cyakil yi e' chibajxomu', nin scyetz cyakil yi e' mas kajwutz. Cyal cyenu' scyetz yi na chitzan yi e' aj Italia yi ate' tzone'j swuch' tan talche'n nin jun yos scyeru'.
25 Tak' tzaj Kataj yi banl i' squibu'. Amén.

YI CART YI BNIXNAK TAN SANTIAGO

Jun yos

1 Yi in wetz in Santiago, in ẍchakum Ryos tu Kajcaw Jesucristo. Na chintzan tan talche'n nin jun yos scyeru', yi e'u' yi coblaj cu'n k'u'j e'u' yi elnake'u' xit bene'n tzi'n wi munt.

Yi ajtza'kl yi cho'n na saj tu Ryos

2 E'u' wajwutz, chitzatzinku' te alchok e'chk pilbil cyeru' yi na ul tan chixite'nu' te yi na cyocsaju'.

3 Chitzatzinku' na elnak chitxumu' tetz yi ẍchiquiwixku' tan e'chk pilbil cyeru' kol tz'icy'pon cyanu', nin sjalok chipasensu' tan muc'le'n mas q'uixc'uj.

4 Na chin tajwe'n cunin tz'icy'pon yi pilbil cyeru' cyanu'. Ko ya'tz, chocpon tzunu'-tz tetz tz'aknak cu'n, nin qui'c nin noc chipaltilu' sbne'.

5 Poro ko at jun ẍchixo'lu' yi qui't na jal puntil tajtza'kl ta'n, ba'n sjak tetz Ryos, na ẍchaje' i' puntil tetz, nin list Ryos tan quich'eye'n cyakil wunak, nin qui na yajon scye'j.

6 Poro chin tajwe'n cunin yil k'uke' c'u'l yi juna'tz yi xcyek Ryos tan ẍch'eye'n i', na ko na cabej c'u'l ni'cu'n tzun i'-tz tu yi pak'bil mar yi tu nin na jo'jkel tu' tan cyek'ek'.

7 Na ko at jun kajwutz yi tu na jo'jkel tu' tajtza'kl, quil tz'oc Kajcaw tan ẍch'eye'n i'.

8 Na ilenin na tol na chuc jun yaj yi na cabej c'u'l te Ryos.

9 I bin jalu', yi e' kajwutz yi e' meba' ba'n chitzatzin, na at chik'ej tan Ryos.

10 Poro yi e' ric, tz'elepon cyetz chik'ej tan Ryos. Cho'n ẍchibne' cyera'tz chi na ban jun buch yi na cu' num tan k'ej,

11 na yi na je' ul k'ej na cu' num, nin na cu' lokp yi buch tan tz'a', nin na sotz yubil ta'n. Cho'n cunin sbajok scye'j yi e' ric yi ntin na chitzan tan xtxumle'n chimebi'l.

Ba'n cyeri yi e' yi tz'icy'pon cu'n pilbil cyetz cya'n

12 Ba'n cyeri e' yi tz'icy'pon pilbil cyetz cyak'un, na tz'ak'lok jun oy scyetz. I'tz yi quitz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz. Na ya'stzun yi oy yi suki'nt tan Ryos scyetz yi e' yi na chipek' te'j.

13 Nin yi na ul pilbil ketz, ba'n tcu'n quil kal yi i'tz Ryos yi na tzan tan kapile'n, na nk'e'tz cachi' tajtza'kl Ryos, nin cya'l na oque't Ryos tan kapile'n.

14 Poro yi na kapo'tij, o' nin aj paj te kera'tz, na yi e'chk kajtza'kl cachi', ya'stzun yi na xcye' tan kapo'tze'n.

15 Na kol kak' ama'l tetz yi e'chk kajtza'kl cachi', skajuche' kil, nin tan paj kil sjalok quimichil ka'n.

16 E'u' wajwutz, yi ok'le'n chiwutzu' wa'n, e' xubsi'chu'.
17 Cyakil balaj oy, nin cyakil yi oy yi tz'aknak cu'n, cho'n na saj tcya'j. Cho'n na saj te Kataj yi bnol cyeri txekbil yi at tcya'j. Yi e'chk txekbila'tz na chitx'ixpuj quib cyera'tz, poro yi Kataj qui na xtx'ixpuj yi tajtza'kl. Siquier nink najk txalca'p mu'ӈ tal tajtza'kl i'.
18 Nin i' nko'csan tetz me'l cy'ajl i' tan yi tetz yol yi bintzi. Ya'stzun ban i' na yi tetz tajbil i'tz tan tk'ol mas kak'ej ӈchiwutz cyakil yi e' yi bnixnake' ta'n.

Chibne'u' tane'n yol Kataj

19 Cha'stzun te, e'u' wajwutz, cho'ku' tan xtxumle'n yi e'chk xtxolbil yi na quibitu'. Qui chan chijilonu'. Qui chan chi-cyakaxu'.
20 Na yi ko noque'n cyele'nu' quil chixcye'u' tan banle'n tane'n yi tajbil Ryos.
21 Quil cyenu' cyakil yi ajtza'kl cachi', tu cyakil cyakal mak'mal. Cho'ku' c'ulutxum jak' ca'wl yol Kataj yi ja wi't oc te cyalma'u', na ya'stzun yi yola'tz yi na xcye' tan claxe'n yi kalma'.
22 Poro chibne'u' tane'n yol Kataj quib yi na tal. Nk'e'tz ntin tu' tbite'n, na ko ntin na quibit cy'enu' na tzun chisub quibu'-tz.
23-24 Na ko at jun yi ntin na tzan tan tbite'n, nin qui na tzan tan xtxumle'n, ni'cu'n i' tu jun yi na xmay cu'n yi yubil tul spej, nin le rat na el yubil te c'u'l.
25 Poro skatzatzink kol ko'c tan xtxumle'n yi ca'wl Ryos, yi tz'aknak cu'n, yi ca'wla'tz yi tzatzin cu'n na xcye' tan xtx'ixpe'n kajtza'kl tan kabnol tane'n. Poro chin tajwe'n cunin lkaxom te'j, nin yi quil tz'el te kac'u'l, nin yil kaban tane'ntz.
26 Ko at jun yi le wutz yi tetz tajtza'kl yi i' jun balaj nitxajil Ryos, poro qui na xcye' tan makle'n stzi', ӈchuc te'n na sub tib, nin qui'c na tak' tetz yi na tal yi i' jun balaj nitxajil Ryos.
27 Na swutz Kataj, yi e' nitxajil i' i'tz yi e' yi na cho'c il tan quich'eye'n yi e' meba' scyuch' yi e' xma'lca'n yi na cho'c wutz pe'm. Nin yi e' tetz nitxajil i'tz yi e' yi na chiq'uicy'lej quib tk'ab yi e'chk takle'n cachi' tetz munt.

2

Oqui'ch len k'ej jun ric cyanu'

1 Ma jalu' e'u' wajwutz, yi e'u' yi na cyocsaju' Kajcaw Jesucristo, yi jun yi wi'nin k'ej, swale' yi xtxolbile'j scyeru'. Qui na yub ko na cyak'u' k'ej jun yaj tan tu' ric i'. Ej nin qui na yub kol tz'el k'ej jun yaj cyanu' tan tu' yi meba' i'.

2 Na je jun puntile'j, kol chocopon cob yaj ẍchixo'lu', jun ric
nin jun meba'. Yi ric weko'n tib tan balaj be'ch tetz nin balaj
xmalk'ab, ma yi meba' tal cha'bil cu'n be'ch tetz.
3 Qui tzun na yub yi nink cyal ninu' tetz yi yaj yi weko'n tib:
“C'oleku' tzone'j wi jun balaj cheme'j.” Ma te tal meba' nink
cyal ninu'-tz tetz: “Ma awetz, txiclen cuntu' atz tzone'j.” Nka:
“C'olchen cu'n wuxtx'otx'.” Qui na yub ko ya'tz lchibanu'.
4 Na ko ya'tz, na tzun chitzanu'-tz tan tak'le'n k'ej jun, nin
telse'n k'ej junt. Qui na yub ko ya'tz lchibanu'.
5 Wajwutz, yi ok'le'n chiwutzu' wa'n, quibit tzaju' inyol. Yi
e' meba', ya'stzun yi e' yi na che' xtxa'e'n Ryos tan k'ukewe'n
chic'u'l te i'. Nin ya'stzun yi e' yi na che' xtxa'e'n Ryos tan
tk'ol ama'l scyetz tan cyocompone'n kale na cawune't i'. Na
ya'stzun yi suki'nt tan Ryos scyetz yi e' yi na chipek' te'j.
6 Poro yi e' cyeru' na chitzanu' tan telse'n chik'ej yi e' meba',
nin na cyak'u' chik'ej yi e' ric. ¿Nk'e'tz pe' i e'a'tz yi na chitzan
tan chibuchle'nu'?
7 I'tz, na yi e' ric ya'stzun yi e' yi na chitzan tan chixochle'nu'
ẍchiwutz alcal. Ej nin ya'stzun yi e' yi na cho'c tan telse'n k'ej
yi bi' yi jun yi na kocsaj ketz.
8 Ba'n na chibanu' ko na chitzanu' tan banle'n tane'n yi
ca'wl yi mas tajwe'n, yi jun ca'wla'tz yi tz'iba'nt cyen yi na tal:
“Lok'we' yi e' wunak chi na alok' awib atz.”*
9 Poro ko na chitzanu' tan tak'le'n chik'ej yi e' ric nin tan
telse'n chik'ej yi e' meba', na tzun chitzanu' tan pajle'n yi jun
ca'wla'tz, nin banijt chicawsu' quib yi na tal yi ley Kataj. Nin
e'u' juchul il ko ya'tz na chibanu'.
10 Na ko at jun yi na tzan tan banle'n tane'n cyakil e'chk
ca'wl, poro mpe junte'nk yi quil sban tane'n, na tzun tzan i'
tan pajle'n cyakil e'chk ca'wla'tz.
11 Na yi jun yi a'lon cyen tetz: “Quil cẍjopon wutzaj”, ite'n
nin i' a'lon cyen tetz: “Quil cẍbiyolnakin.”† Cha'stzun te, ko at
jun yi qui na tzan tan jople'n wutzaj poro yi ko biyolnak i',
pajol ca'wl tzun i'-tz.
12 Yi na chijilonu' scyuch' wunak, or quilu' yi chijilonu',
nin or quilu' yi mbil chibanu' scye'j, na nk'e'tz tajwe'n tan
chijuchulu' mas quilu', na at rmeril tan chixome'nu' te yi
chusu'n yi tzatzin cu'n na xcye' tan xtx'ixpe'n kajtza'kl tan
kabnol yi balaj.
13 Cha'stzun te alchok scyetz yi qui na el k'ajab te junt,
ncha'tz i' quil tz'el k'ajab Ryos te'j yil tz'oc tan cawse'n. Poro
kol tz'el kak'ajab te junt yaj, ncha'tz Ryos tz'elepon k'ajab ske'j
ketz.

---

* **2:8** Lv 19.18. † **2:11** Ex 20.13, 14.

Tajwe'n tan k'ukewe'n kac'u'l te Ryos nin ncha'tz tajwe'n tan lajluchaxe'n ske'j

14 E'u' wajwutz qui'c ltak' sketz yi kol kal yi k'uklij kac'u'l te Ryos yi ko qui na lajluchax tan yi e'chk takle'n yi na kaban. Na quil kaclax ko ntin k'uklij kac'u'l, nin qui na katzan tan banle'n e'chk takle'n balaj.

15 Na ko at jun kajwutz yaj nka xna'n yi qui'c wa', nin qui'c be'ch tetz,

16 nin yi nink kal nin tetz: "Cheb cu'n cẍben. Lok jal be'ch atz, na wi'nin che'w. Nin lok cẍwan." Poro qui na yub ko ya'tz lkal, nin qui'c lkak' nin tetz. Qui'c na tak' yi jun ajtza'kla'tz.

17 Na ko at jun yi na tal yi k'uklij c'u'l te Ryos, poro qui na tzan tan banle'n tane'n yi e'chk takle'n balaj, qui'c na tak' yi na tal yi k'uklij c'u'l. Na ko ntin k'uklij kac'u'l, nin ko qui na kaban tane'ntz yi e'chk takle'n balaj, ni'cu'n tzun o'-tz chi jun alma'.

18 Ncha'tz, ko at jun ẍchixo'lu' yi na tal: "Yi in wetz ja chinclax tan tu' yi k'uklij inc'u'l te Ryos," nin ko at junt yi na tal: "Yi in wetz ja chinclax tan tu' yi na chintzan tan banle'n pawor," qui'c rmeril yi jajk chiclax chicabil. Na ko qui na kaban tane'n e'chk takle'n balaj ya'stzun jun techl yi qui k'uklij kac'u'l te Ryos. Poro yi ketz, tajwe'n kachaj yi bintzinin k'uklij kac'u'l te Ryos tan yi e'chk takle'n balaj yi na kaban.

19 Cyakil o' na kocsaj yi jun ntzi' Ryos at. Ba'n na kaban. Poro ncha'tz yi e' ẍchakum Bayba'n, yi e' demonio, na el chitxum tetz yi jun ntzi' Ryos at, nin wi'nin na chixob tetz, poro quil chiclax.

20 Na ¿qui pe' na el chitxumu' tetz yi qui'c ltak' sketz kol kal yi cho'n k'uklij kac'u'l te Ryos, ko qui na lajluchax ske'j?

21 Na yi k'ajtzun kamam Abraham, jal yi balajil i' swutz Ryos tan yi e'chk takle'n yi mban i'. Na ja jal yi balajil i' yi tk'ol klo' i' Isaac yi cy'ajl tetz xtx'ixwatz.

22 Na tan tu' yi list i' tan banle'n tane'n yi tajbil Ryos, ja lajluchax yi nternin k'uklij c'u'l te'j.

23 Na ya'stzun yi xe' yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi na tal: "Nternin k'uke' c'u'l Abraham te Ryos. Cha'stzun te jale'n yi balajil i' swutz, nin cha'stzun te toque'n bi' i' tetz tamiw Ryos."

24 I bin jalu' e'u' wajwutz, ja lajluchax skawutz yi na jal kabalajil swutz Ryos tan yi e'chk takle'n balaj yi na kaban, nk'e'tz ntinin tan yil k'uke' kac'u'l.

25 Ncha'tz banak Rahab, yi wi'tz bnol tetz. Tan tu' yi tk'ol i' chiposar yi e' chakum, nin tan yi e' bene'n ẍchakol tc'u'l junt be', ya'stzun jale't balajil i' swutz Ryos.

26 Na na el katxum tetz yi ko qui't na xewan jun yaj i'tz jun techl yi ja wi't quim. Ni'cu'n tzun quitane'n yi e' yi na cyal yi

k'uklij chic'u'l, poro qui na lajluchax scye'j, quimnake' tane'n swutz Ryos.

3

Yi katzi' chin cachi' nin

1 Ma jalu' e'u' wajwutz, or quilu' kol cho'c wi'nin e'u' tetz aj chusunl, na bintzinin yi o' aj chusunl tz'ak'lok mas ketz kacaws kol kajuch kil.

2 Na cyakil o', na katol na kachuc. Poro ko at jun yi qui na xubsij te jilon, na elepont yi tz'aknak cu'n i'. Xcyek tzun i'-tz tan makol tib te cyakil e'chk takle'n cachi'.

3 Na je jun elsawutzile'j: Na oc prenu' ka'n le chitzi' e' chej tan kacawune'n scye'j. Nin tan tu' yi prenu' na kaxcye' tan chipakse'n kale na kajwit tan chibene'n.

4 Ncha'tz e'chk barc yi na chixon wi a', chumam nin e', nin pitij che' tan chumam cyek'ek', poro na xcye' jun tal ne'ẍ timón tan chipakse'n kale na tajwit yi aj tolinl tan bene'n.

5 Ni'cu'n tzun yi katzi', qui tunin k'usij, poro at na ban cu'nt na xcon ka'n tan talche'n e'chk takle'n yi chin xo'wbil nin.

Ncha'tz ni'cu'n katzi' tu mu'ẍ tal xu'm k'ak' yi na oc k'a'kl jun chin ju'wtz ta'n.

6 Ej nin ni'cu'n katzi' tu mero k'ak' yi cho'n na saj tq'uixc'uj. Na chin cachi' nin yi katzi' swutz cyakil wekl kawankil, na na xcye' tan po'tze'n cyakil yi kawankil.

7 Yi o' ketz yi o' wunak na kaxcye' tan chibaje'n mansar cyakil jilwutz txuc, scyuch' yi e' yi ate' xe a'.

8 Poro cya'l nin jun sketz yi nink kaxcye' tan ma'le'n kajilon, na yi katzi' chin juntlen nin, qui'c nin makbe'n tetz. Na yi kajilon, ni'cu'n chi tane'n wenen yi na xcye' tan biyle'n jun.

9 At na ban cu'nt na xcon katzi' tan tak'le'n kak'ajsbil tetz Kataj Ryos. Nin at na ban cu'nt na xcon katzi' tan jakle'n chicaws wunak. Qui na yub yi jun ajtza'kla'tz, na yi e' wunak, e' teblal Ryos.

10 Ite'n nin katzi' na xcon kak'un tan tak'le'n kak'ajsbil tetz Ryos, nin tan chijisle'n wunak. E'u' wajwutz quil chibanu' juna'tz,

11 na qui'c nin jun bo'm yi najk mulk'ene'l tzaj balaj a' tu a' yi pitz'puj.

12 Nin qui'c nin jun wi' ibẍ yi na tak' olivo tetz wutz. Nin qui'c nin jun wi' uva yi ik ibẍk wutz na tak'. Nin qui'c rmeril yi nink tz'oc yi a' yi pitz'puj tetz balaj a'.

Yi ajtza'kl yi cho'n na saj tcya'j

13 Ko at jun ẍchixo'lu' yi na tal yi chin tz'aknak cu'n i', nin chin list nin tajtza'kl, ba'n bin ẍchaj i' yi bintzi ya'tz tane'n i' tan tu' yil tocsaj tib juy nin yil sban tane'n yi e'chk takle'n balaj.

14 Poro ko at e' ẍchixo'lu' yi cy'a'n chi'ch chic'u'l cya'n, nin yi
na cyocsaj quib nim ẍchic'u'l cuntu', e' tzun la'j nin e' contr te
yi bintzi, na wi cyak' tu' yi na cyal yi chin tz'aknak cu'n e'.
15 Na yi jun ajtza'kla'tz, nk'e'tz cho'n na saj te Ryos, ma na
cho'n na jal te'tz tzone'j wuxtx'otx'. I'tz cyajtza'kl wunak tu'.
I'tz tajtza'kl Bayba'n.
16 Ej nin ko at e' ẍchixo'lu' yi na chi'ch chic'u'l, nin yi chicontr
quib, qui'c tzun xtxolbil sbne' chitxumu'n. Nin chin juntlen
nin yi e'chk takle'n yi ẍchibne'.
17 Poro yi ajtza'kl yi cho'n na saj tcya'j qui'c mu'ẍ paltil na
na xcye' tan jalse'n tzatzin paz skaxo'l, nin tan xite'n oyintzi'.
Nin na jal kapasens ta'n tan tbite'n yi mbi na cyal yi e' mas.
Nin na el kak'ajab te junt, nin kol kak' ama'l te jun ajtza'kla'tz
list o' tan banle'n jun ba'n, nin qui na txalca'p katxumu'n, nin
nk'e'tz ẍcha'm wi' kayol.
18 Cha'stzun te ko na kaj tzatzin paz qui bin kaxit, ma na
kajoye' puntil tan kaxome'n te yi balaj ajtza'kla'tz.

4

Yi e' yi na chipek' te yi e'chk takle'n tetz tzone'j wuxtx'otx', e' contr te Ryos

1 Yi oyintzi' tu yi chi'ch c'u'lal yi na jal ẍchixo'lu', ¿nk'e'tz pe'
cho'n na saj te yi cyajtza'klu' cachi'? Bintzi, cho'n na saj te yi
tajbil chiwankilu'.
2 Na na el cyalma'u' te jun takle'n, nin tan paj yi qui na
chicambaju', na chi'ch chic'u'lu' nin na chibiy quibu' squibil
quibu' tan paj. Poro yi mero bintzi i'tz yi qui na chicambaju'
yi cyeru' cyajbilu' na qui na cho'cu' tan jakle'n tetz Ryos.
3 Bintzi at lo' e' ẍchixo'lu' yi na chijak tetz Ryos poro qui na
ak'lij scyetz tan paj cyajtza'kl cachi', na ntin na cyaj tz'ak'lij
scyetz tan chibnol yi cyajbil te'j.
4 Lastum e'u' wajwutz, na quinin ajlij chic'u'lu' te Ryos.
¿Qui pe' na el chitxumu' tetz? Yi ko na el kalma' te yi e'chk
takle'n tetz tzone'j wuxtx'otx', na elepont yi kacontr kib tu
Ryos. Cha'stzun te, alchok scyetz yil cyamiwi quib tu yi e'chk
takle'n tetz tzone'j wuxtx'otx', contr i' te Ryos.
5 ¿Qui'c pe' k'ej ẍchiwutzu' yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi na
tal: "Nternin na el talma' yi Espíritu Sant yi at ske'j tan tetzal
yi kalma'"?
6 Poro at mas banl yi na tak' Kataj Ryos sketz. Na at junt
xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi na tal: "Ryos na quich'eyan yi e' yi
na cyocsaj quib juy. Poro contr i' scye'j yi e' yi na cyocsaj quib
nim."*

* **4:6** Pr 3.34.

7 Cho'k binu' c'ulutxum jak' ca'wl Ryos. Chibne'u' bin quibu'
tu Bayba'n. Tz'elepon tzun ojk tera'tz.
8 Chiẍkans quen quibu' te Ryos, tz'ul tzun ẍkansal tib i'
scye'ju'. Ej nin yi e'u' juchul il, ẍchibne'u' yi balaj. Nin yi e'u' yi
na chicabeju' chic'u'lu' te Ryos, quicy'aj lenu' yi jun ajtza'kla'tz
te cyalma'u'.
9 Chibisunku', nin chok'oku' tan quilu'. Quil chitzatzinu',
ma na chibisunku' tan quilu'.
10 Cyocse' quibu' juy swutz Ryos, stk'e' tzun i' chik'eju'.

Or quilu' yi ma'le'n tajtza'kl junt

11 E'u' wajwutz quil cyalu' yi qui'c xac junt, na yi jun yi
na tzan tan talche'n yi qui'c xac junt kajwutz, nka yi jun
yi na tzan tan ma'le'n tajtza'kl junt kajwutz na tzun tzantz
tan telse'n k'ej yi ca'wl Kataj. Ko ya'tz na chibanu', qui na
chitzanu' tan banle'n yi ca'wl Kataj. Na tzun cyocsaj quibu'
mas tz'aknak cu'n swutz yi ca'wl Kataj.
12 Poro jun ntzi' ak'ol tetz ca'wl at, nin jun ntzi' pujul xtisya'
at. I'tz yi jun yi ba'n kaclax ta'n, nka ba'n kasotz ta'n. Ma e'
cyeru', ¿at ptzun chik'eju' tan ma'le'n tajtza'kl jun?

Qui na kil mbi sbajok ek ca'p

13 Ma jalu' swale' nin junt xtxolbil scyeru', yi e'u' yi na
cyalu': “Ko quil chimben jalu', ek tzun chimben tul junt
tnum. Ya'stzun na'te't jun yob. Nocopon tan lijensi'n. Sjalok
impu'k,” ko che'chu'.
14 ¿Nxac na cyalu' yi yola'se'j? Na qui ilij ka'n mbi na xon tzaj
ske'j ek ca'p. ¿Ẍe'n tz'el katxum tetz yi katiemp yi ak'ij sketz
tzone'j? Na bintzinin ni'cu'n katiemp tzone'j wi munt chi na
ban sbak' yi june'n tkuj na mol cu'n tib, nin jun ntzi' tkuj na
xit cu'n tib.
15 Ba'n tcu'n yi nink cyalu': “Kataj cu'n kol ben ẍkon mu'ẍ
katiemp. Ryos cu'n skabne' yi june'j, nka skabne' yi junte'j.”
Ya'tzk cyalu'-tz.
16 Poro tan e'chk yola'tz yi na cyal cyeru', na cyocsaj quibu'
nim. Cachi' na chibanu' swutz Ryos.
17 Ma jalu', ko ja el katxum tetz yi tajwe'n tan kabnol yi e'chk
takle'n balaj, nin ko quil kaban, ja tzun wi't kajuch kiltz.

5

Jun xtxolbil scyetz yi e' ric

1 Ma jalu' e'u' ric, swale' nin jun xtxolbil scyeru'. Ba'n
tcu'n yi nink chibisunu', nink chok'u' tan yi q'uixc'uj yi tz'ul
ẍchiwutzu'.
2 Na, tzan k'aye'n chimebi'lu', nin tzan baje'n balaj be'ch
cyeru' tan txil.

3 Ncha'tz yi chipu'ku', yi oro tu sakal, tzan pusine'n. Nin
tan yi tzan pusine'n slajluchaxk yi at chipaltilu' tzantzaj. Na
yil tz'oc pujle'n xtisya' scye'ju' tz'elepon chixajsal quibu' te
chimebi'lu', chi na ẍkanslen tib jun yaj te k'ak'. Ẍchibisunku'
tan paj. Lastum e'u' na ato' tc'u'l yi wi'tzbil tiemp nin ntin na
chitzanu' tan molche'n chimebi'lu'.
4 Cyakil e' chimosu' yi na chitzan tan je'se'n chicosechu', ja
wi't opon to'kl cyalma' swutz Ryos, tan paj yi qui na tz'ak len
chichojo'n cyanu'. Ja tbit yi wi'tz ajcaw yi chitzi' chikul.
5 Yi e'u' aj mebi'l, ja quicy'saj cuninu' chic'u'lu' te e'chk
takle'n tetz tzone'j wi munt, nin na chic'a'chaj quibu' chi na
k'ansij jun awun tetz quimich.
6 Ja cyak'u' chicaws, nin ja che' chibiyu' yi e' yi qui'c quil. Ej
nin quinin na chicol quibtz, na e' c'ulutxum.

Nimit chic'u'lu' nin chinache'u' Kataj

7 Poro yi e'u' wajwutz, nimit cuntunin chic'u'lu' swutz, jalen
cu'n yil tz'ul tzaj Kajcaw. Na na taj kapasens, chi na ban
jun awal co'n yi na ẍch'iw jun balaj cosech. At pasens i' tan
ẍch'iwe'n jalen cu'n lk'anax yi cosech.
8 Ncha'tz tzun e'u', nimit cuntunin chic'u'lu' swutz yi
q'uixc'uj. Chiquiwse'u' cyalma'u' swutz, na txant tan tule'nt
Kajcaw.
9 Poro or quilu' wajwutz, quil chiyaj quibu' yil cho'cu' swutz
q'uixc'uj, bantz quil tz'ak'lij chicawsu', na txiclij yi pujul
xtisya' tzi puert.
10 Wajwutz ulk tx'akx chic'u'lu' yi q'uixc'uj yi chimuc'nak
yi e' elsanl stzi' Ryos tentz, yi e' yi chitxolnak yi tajbil Ryos.
Quinin e' pakxij.
11 Skawutz ketz, chumbalaj nin yi e'a'tz yi icy'nakpon
q'uixc'uj cya'n. Nin bita'nt cyanu' yi ẍe'n cunin micy'pon
q'uixc'uj tan Job, nin ẍe'n cunin ban yi tk'ol Kajcaw banl tibaj.
Na, na el k'ajab Ryos ske'j nin na ok' c'u'l i' ske'j kacyakil cu'n.
12 Poro e'u' wajwutz, yi mas tajwe'n i'tz: Oqui'ch yi tcya'j*
nka yi wuxtx'otx' cyak'unu' tetz stiwil chiyolu'. Ba'n tcu'n quil
xcon stiwil chiyolu'. Ba'n cyalu' bintzi, ko i'tz bintzi. Ma ko
qui', ba'n cyalu' qui', bantz quil tak' Ryos chicawsu'.
13 Ko at e' yi na chitzan tan muc'le'n q'uixc'uj ẍchixo'lu', ba'n
chinach Kataj. Nin ko at e' yi na chitzatzin ẍchixo'lu', ba'n
chibitzin.
14 Ko at jun yabi'ẍ ẍchixo'lu', ba'n che' ẍchak yi wi' banl wi'
tetz cmon creyent tan nachle'n Kataj tibaj, nin tan tak'le'n
quen mu'ẍ tal t'a'al olivo te'j.

* **5:12** Yi yol "tcya'j" na jop Ryos.

15 Ko k'uklij chic'u'l yi e' yi na chitzan tan nachle'n Kataj,
xcyek tzun yi oración tz tan tulse'n yos tu yabi'ӈ. Tz'ul yos tuch'
tan Kajcaw. Nin ko at til yi yabi'ӈ, scuye' Kataj yi paj.
16 Cha'stzun te quil chijuӈ quibu' swutz quilu', ma na chitx-
ole'u' quilu' squibil quibu'. Na ko balaj jun yaj swutz Ryos, at
tzun walor yi stzi' yi kul te yi na jak.
17 Na yi k'ajtzun kamam Èlías, wunak tu' i' chi kutane'n ketz,
poro yi c'uchul i' tetz Kataj tan qui saje'n abal, qui'c abal bantz
tetz ox yob tu ni'cy.
18 Nin yi ticy'e'n jun tiempa'tz, toque'nt tzuntz tan c'uche'n
abal, nin cu' ultz. Jalena's tzun xtxa'xaxe'n junt tir yi
wuxtx'otx'.
19 I bin jalu' e'u' wajwutz ko at jun kajwutz yil xcye' tan
xtx'ixpe'n tajtza'kl junt yi qui't na xom te yi bintzi,
20 ja tzun xcye'-tz tan telse'n tzaj tk'ab quimichil, nin tan
stzajse'n jun chin c'oloj til.

YI BAJX CART YI BNIXNAK TAN LU'

Yi cart yi ben stz'ibal Lu' scyetz yi e' kajwutz yi ate' bene'n tzi'n

1 I ina'tz, in Lu'. In apostl tetz Jesucristo. Ej nin yi carte'j yi na chintzan tan stz'ibe'n, i'tz tetz cyeru' yi e'u' yi awer nak quitane'nu' tzone'j wuxtx'otx', yi e'u' yi najlẍche'u' lakak e'chk ama'l cwent Ponto, nin lakak e'chk ama'l cwent Galacia tu Capadocia, tu yi e'chk ama'l cwent Asia tu Bitinia.

2 Yi e'u' yi txa'ij che'tu' tan Kataj Ryos, na ya'stzun yi tajbil i' yi txumijt cyen ta'n. Na xansa'n che'tu' tan yi Espíritu Sant bantz cyoque'nu' c'ulutxum jak' ca'wl Jesucristo, na ja chixansiju' tan yi tetz ẍch'el. Tak' tzaj bin Kataj Ryos wi'nin banl tu tzatzin paz squibu'.

Jun cu'n at kach'iw te yi jun itz'ajbil tu jun herens yi quinin bajsbe'n tetz

3 I bin jalu' e'u' kajwutz kak'e' kak'ajsbil tetz Kataj Ryos, yi Taj Kajcaw Jesucristo, na tan tu' yi el k'ajab i' ske'j, ja tak' jun ac'aj kutz'ajbil. Ej nin jun cu'n at kach'iw te'j, na itz'nak Cristo ta'n ẍchixo'l alma'.

4 Ej nin bixba'nt tan Kataj Ryos tan tk'ol jun herens sketz yi quil sotz. I'tz jun herens yi qui'c mu'ẍ tal paltil, nin qui bajsbe'n tetz. Yi jun herensa'tz colij tetz ketz jalen tzi'n tcya'j.

5 Ej nin tan tu' yi k'uklij kac'u'l te Ryos, q'uicy'le'n cho' ta'n tan yi tetz porer. Ej nin quinin lko' til cyen jalen cu'n lkacambaj yi jun balaj itz'ajbila'tz yil tz'ul tzaj yi wi'tzbil k'ejlal.

6 Chitzatzinku' bin te yi xtxolbila'se'j.

Poro ilenin tc'u'l yi tiemp yi na kaxon tc'u'l jalu', na lo' sotz chic'u'lu' tan paj yi e'chk pilbil cyeru' yi na tzan.

7 Poro quil chibisunu' ta'n na je jun elsawutzile'j: Yi oro wi'nin jamel. Nin na oc wi k'ak' tan tilwe'n yi ko mero oro cu'n nka qui'. Ni'cu'n tzun yi o' ketz. Na ul pilbil ketz tan tilwe'n yi ko bintzi nin k'uklij kac'u'l te Ryos nka qui'. Poro at mas walor yi ketz yi k'uklij kac'u'l te'j swutz yi oro yi wi'nin jamel. Na yi oro sotzok tera'tz, ma yi ketz yi na kocsaj quil sotz. Cha'stzun te yil tzaj wi' yi pilbil cyeru', nin yil ẍchaj tib Jesucristo, sbajok jun chin tzatzin scyeru'. Tz'ak'lok chik'eju', yi kol lajluchax yi jun cu'n cho'n k'uklij chic'u'lu' te Ryos.

8 Qui cyajske'nu' wutz Jesucristo, poro na chipek'u' te'j. Qui na quilu' wutz i' jalu' poro nternin k'uklij chic'u'lu' te'j. Nin nternin na chitzatzinu'. Ej nin tan yi jun chin tzatzin yi ate'u' cu'nt, qui't na jal puntil cya'nu' tan tyoẍi'n tetz.

9 Na chitzatzinu', na tzan chicambalu' yi jun herensa'tz yi
k'uklij chic'u'lu' te'j. Nin yi jun herensa'tz i'tz yi skaclaxok tetz
ben k'ej ben sak.
10 Ej nin ya'stzun yi jun claxe'na'tz yi nternin ocnake' yi
e' elsanl stzi' Ryos tentz tan joyle'n puntil yi ẍe'n sbne'. Ej
nin ya'stzun yi claxe'n yi cyalnak, yi tantu' banl talma' Ryos
stz'ak'lok scyeru'.
11 Nternin e' oc yi e' elsanl stzi' Ryosa'tz tan xtxumle'n yi mbi
tiempil at tulbil yi jun yi bixba'nt tan kacolpe'n. Ej nin nternin
e' oc tan xtxumle'n yi mbi cu'n sbajok yil tz'ul, na alijt cyen tan
yi Espíritu Sant scyetz yi jalen cu'n smuc' yi Crista'tz q'uixc'uj
kalena's tzun ljal k'ej i'-tz.
12 Ej nin ja lajluchax ẍchiwutz yi qui sbajok yi jun xtxolbila'tz
yi e' oc tan stz'ibe'n, te yi tiemp yi ate' cyetz, ma na txumijt
tan Ryos jalen te yi ketz katiemp. Ya'stzun yi balaj stziblal
yi ja wi't txolij scyeru' tan porer yi Espíritu Sant. Na i'tz ite'n
nin xtxolbila'tz yi tz'iba'nt cyen cyak'un yi e' elsanl stzi' Ryos
tentz. Nin ya'stzun yi balaj stziblal yi nternin na el cyalma' yi
e' ángel tan tele'n chitxum tetz yi ẍe'n sbne'.

Tajwe'n tan koque'n tz'aknak cu'n swutz Ryos

13 Ja bin kil yi at kach'iw te yi jun chumbalaj itz'ajbil.
Cha'stzun te c'asok chic'u'lu'. Po'ti'ch cyajtza'klu', nin nternin
k'ukek chic'u'lu' te yi banl Kataj yi tz'ak'lok sketz yil tz'ul tzaj
Jesucristo.
14 Cho'ku' bin c'ulutxum jak' ca'wl Ryos. Qui't chixomu' te
yi e'chk yab ajtza'kl yi elnak cyalma'u' te'j sajle'n.
15 Ma na cho'ku' tz'aknak cu'n swutz Ryos, yi jun yi e' moxon
tzaju'. Cho'ku' tz'aknak cu'n te cyakil yi na chibanu' na yi
Kataj Ryos chin tz'aknak cu'n i'. Qui'c mu'ẍ tal til.
16 Cho'ku' tzuntz tetz tz'aknak cu'n swutz i', na tz'iba'nt cyen
le tu'j Kataj: "Nque'nwok tz'aknak cu'n chi jun yaj yi qui'c
mu'ẍ til, na ya'stzun wutane'n wetz. Chin tz'aknak cu'n in,"
stzun Ryos banak cyen.*
17 Cha'stzun te cyeke'u' ẍchi' Ryos na na chitzanu' tan
na'wse'n bi' jun Ryos yi qui na je' k'ab twi' jun, nin jun Ryos
yi stz'ok tan ma'le'n yi mbi cu'n na kaban len te yi ato' tan
posari'n tzone'j wuxtx'otx'.
18 Keke' len bin ẍchi' i' na quinin xcon e'chk takle'n ta'n yi
na sotz chi tane'n oro tu sakal tan kelse'n liwr tk'ab e'chk yab
ajtza'kl yi txumijt cyen cyak'un kamam kate',
19 ma na ja xcon jun takle'n yi mas tcu'n walor. I'tz yi ẍch'el
Cristo. Na, quim i' tetz katx'ixwatz, chi na quim jun tal ne'ẍ
cneru' yi qui'c mu'ẍ tal yana'sil. Na qui'c mu'ẍ tal til, nin chin
tz'aknak cu'n i'.

* **1:16** Lv 11.44-45; 19.2.

20 Ej nin ncha'tz bixba'nt i' tan quime'n tetz katx'ixwatz yi
ntaxk tzaj bnix yi wuxtx'otx'. Poro ac'aj chan ẍchajol tib tan
tak'one'n ba'n sketz.
21 Ej nin tan tu' yi mbi cu'n ban i', cho'n k'uklij ketz kac'u'l
te Ryos, yi Ryosa'tz yi nje'san tzaj i' ẍchixo'l alma' nin yi Ryos
yi ak'on k'ej i'. Cha'stzun te, tan cyakil yi xtxolbila'se'j, na
elepont yi i'tz Kataj Ryos yi cho'n k'uklij kac'u'l te'j, nin yi
cho'n at kach'iw te'j.
22 E'u' wajwutz, ja chixcye'u' tan banle'n tane'n yi chusu'n
yi mero bintzi, poro tan tu' porer yi Espíritu Sant. Cha'stzun
te ja skojan te cyalma'u', nin cha'stzun te na chipek'u' scye'j
yi e' mas kajwutz. Chilok'e' bin quibu' squibil quibu' tetz cu'n
cyalma'u'.
23 Chilok'e' quibu' squibil quibu', na ja wi't jal jun ac'aj
itz'ajbil cya'nu'. Ej nin yi jun balaj itz'ajbila'tz quinin jal
cya'nu' tan tu'k yi cho'n quitz'le'nu' te jun wunak yi ba'n na
sotz, poro ja jal yi jun ac'aj itz'ajbila'tz cya'nu' tan tu' yi ja
chitz'iju' te yi yol Kataj na ya'tz na jale't kutz'ajbil. Ej nin yi
jun yol Kataja'tz quil sotz tera'tz tetz ben k'ej ben sak.
24 Na ya'stzun tz'iba'nt cyen:
"Cyakil yi o', yi o' wunak, ni'cu'n o' tu jun tal xtze' yi jalcu'n na
skej.
Nin yi kak'ej jalcu'n na xit chi na skej buchil jun xtze'.
Na yi e'chk xtze'a's na skej, nin jalcu'n na cu' lokp yi buchil.
25 Poro yi yol Kataj, quil sotz tera'tz tetz ben k'ej ben sak."†
Ej nin ya'stzun yi balaj stziblal yi txoli'nt scyeru'.

2

1 Cha'stzun te tan tu' yi at kach'iw te yi jun balaj itz'ajbila'tz
chicyajscyenu' cyakil ajtza'kl cachi'. Qui't cho'cu' tan
chisuble'n wunak. Qui't chibanu' e'chk takle'n yi chiwutz
tuwu' yi chiplaj tuwu'. Chicyajscyenu' yi chi'ch c'u'lal yi na
jal tan paj yi quinin na chicambaju' yi cyeru' cyajbilu'. Qui't
cho'cu' tan telse'n k'ej junt.
2 Ma na tajwe'n yil cho'cu' il tan xtxumle'n yi yol Kataj.
Cho'ku' bin chi tane'n jun tal ni' yi ana' cunin mitz'ij, yi
nternin na el talma' te xtxu'tx. Elk bin cyalma'u' te yi jun
balaj txu'txa'tz yi chin tz'aknak cu'n, yi i'tz yi yol Kataj. Na
kol cho'cu' il tan xtxumle'n yi jun yola'tz, ẍchiquiwixku', nin
ẍchiclaxku'.
3 Ẍchiclaxku' na tz'elepon chitxumu' tetz, yi chumbalaj nin
talma' Kajcaw skibaj.

Yi xe' yi cmon creyent i'tz Cristo

† **1:25** Is 40.6-8.

4 Chiẍkansquen quibu' te Kajcaw Jesucristo, na ni'cu'n i' tu
jun c'ub yi at xac. At xac i', na txa'ijt tan Ryos tan xcone'n tan
tk'ol kutz'ajbil. Ẍchiwutz yi e' mas wunak, qui'c mu'ẍ xac i',
5 poro skawutz ketz ni'cu'n i' tu jun c'ub yi wi'nin walor.
Ncha'tz yi e' cyeru' ni'cu'n e'u' tu jun c'ub yi at xac yi na
xcon tan banle'n jun templo. Cyak'e' bin quibu' tetz Ryos
tan chixcone'nu' tetz tan banle'n jun balaj cmon yi ca'l Ryos
tane'n. Ncha'tz cyak'e' quibu' tetz Ryos tan chixcone'nu' ta'n
tetz jun k'u'j pale' yi chin xan nin e', jun k'u'j pale' yi na cyoy
balaj oy tetz Ryos yi i'tz yi chik'ajsbilu'. Ej nin nternin na
tzatzin Ryos te yi jun jilwutz oya'tz, tan tu' yi mbi cu'n banak
Jesucristo.
6 Na je jun xtxolbil yi tz'iba'nt cyen:
"Bitwok tzaj.
Je'nak intxa'ol jun yaj yi wi'nin k'ej, jun yaj yi at xac.
Xconk wa'n, chi na xcon jun c'ub tetz xe'tzbil xe' jun ca'l.
Xconk wa'n tetz xe' incmon.
Nin cyakil yi e' yil k'uke' chic'u'l te i',
quil tz'el chitx'ix."*
7 Wi'nin k'ej yi juna'tz yi c'ub tane'n. At xac i' tetz cyeru', yi
e'u' yi k'uklij chic'u'lu' te'j. Poro apart xtxolbil scyetz yi e' yi
qui k'uklij chic'u'l te'j, na je junt xtxolbil yi tz'iba'nt cyen:
"Yi c'ub yi qui'c xac ẍchiwutz yi e' bnol ca'l,
ya'stzun yi c'ub yi mas tcu'n k'ej njal."†
8 Ncha'tz at junt xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi na tal:
"Chijepon tzotp wunak te ẍchusu'n yi juna'tz yi c'ub tane'n.
Nin tan paj yi chijepon tzotp nchiben tul il."‡
Yi na elepont yi xtxolbila'se'j i'tz, yi at wunak yi ja chije' tzotp,
nin ja chiben tul il, tan paj yi quinin ncyocsaj yi yol Ryos. Poro
txumijt tan Ryos tan chibene'n tul il tan paj yi quinin ncyocsaj
yi yol i'.

Yi e' yi ate' tetz tajal Ryos

9 Poro yi e' cyeru', e'u' jun jilwutz wunak yi txa'ij che'tu'
tan Ryos. E' cu'nu' pale' yi na chixcon swutz yi wi'tz rey. Ej
nin yi e' cyeru' e'u' jun jilwutz wunak yi txa'ij che'tu' tan Ryos
tan chixcone'nu' tetz. Nin ate'u' tajal Ryos, nin txa'ij che'tu'
tan xtxole'n yi e'chk balaj takle'n yi bnixnak tan Ryos, yi Ryos
yi nxcye' tan cyelse'ne'l tzaju' tul tz'o'tz wutzil, nin tan tele'n
pacx wutz cyajtza'klu'.
10 Sajle'n quibe'u' tetz tajal Ryos, poro yi jalu' ate'u' tetz tajal.
Sajle'n cya'l jun me'l k'ajab scye'ju', poro yi jalu' ja el k'ajab
Ryos scye'ju'.

Tajwe'n tan kachajol kabalajil ẍchiwutz wunak

---

* **2:6** Is 28.16. † **2:7** Sal 118.22. ‡ **2:8** Is 8.14-15.

11 I bin jalu', na cu' inwutz ẍchiwutzu' e'u' kajwutz, yi e'u' yi awer nak quitane'nu' tzone'j wi munt, yi e'u' yi nk'era'tz yi mero chinajbilu' yi munte'j. Na cu' inwutz ẍchiwutzu' tan chimakol quibu' te e'chk ajtza'kl cachi' yi na xcye' tan kapo'tze'n.

12 Chichaje'u' chibalajilu' ẍchiwutz yi e' yi nk'e'tz e' creyent. Qui'c na ban ko na chitzan tan chiyolche'nu' jalu', na ko na quil yi bintzinin e'u' balaj, scyak'e' chik'ajsbil tetz Ryos yil tz'oc i' tan pujle'n xtisya'.

13 Cho'ku' bin jak' chica'wl yi e' ajcaw tetz tnum. Cho'ku' c'ulutxum jak' ca'wl yi wi'tz ajcaw.

14 Nin cho'ku' c'ulutxum jak' chica'wl yi e' gobernador yi bixba'n che' tan yi wi'tz ajcawa'tz. Cho'ku' c'ulutxum jak' chica'wl, na bixba'n che' tan tak'le'n chicaws yi e' mal nak nin tan tak'le'n chik'ej yi e' yi na chiban jun ba'n.

15 Chibne'u' bin tane'n, na ya'stzun yi xtxolbil yi nternin na tzatzin Ryos te'j, na yi tajbil i' i'tz yil chixcye'u' tan makle'n chitzi' yi e' txalc'nak tan yi e'chk takle'n balaj yi na chibanu'.

16 Bintzi elnake'u' liwr jak' chica'wl cyakil wunak, poro qui na yub yi nink cyalu': “Kabne' yi ketz kajbil na ja wi't ke'l liwr jak' e'chk ca'wl,” che'chku' sban. Qui'c rmeril, na ate'u' bin tk'ab Ryos. Ate'u' jak' ca'wl i'.

17 Ma na mas balaj yi nink cyak'u' chik'ej cyakil wunak. Chichaje'u' lok' ib scyetz e' mas kajwutz. Cyeke'u' ẍchi' Ryos. Cyak'e'u' k'ej yi gobierum, yi wi'tz ajcaw.

Tajwe'n kamuc' q'uixc'uj chi banak Cristo

18 Ncha'tz e'u' mos, cho'ku' c'ulutxum jak' ca'wl chipatrónu'. Tajwe'n yil cyeku' chichi'. Qui'c na ban yi ko e' balaj nak nka qui'.

19 Kol chimuc'u' q'uixc'uj yi qui'c chipaju' te'j, tan tu' yi na el chitxumu' tetz yi ya'stzun yi tajbil Ryos, sjalok tzun chibanlu' swutz i'.

20 Poro qui'c nin ltak' scyeru' kol chimuc'u' q'uixc'uj ẍchik'ab chipatrónu' yi ko chipaj ninu'. Poro ko na oc chibuchle'nu', nin qui'c chipaju' te'j, sjalok chibanlu' swutz Ryos kol tz'icy'pon cya'nu'.

21 Txa'ij cho't tan Ryos tan muc'le'n q'uixc'uj, na ya'stzun banak Cristo. Ja muc' q'uixc'uj tan kaclaxe'n. Ncha'tz o' ketz, tajwe'n lkamuc' q'uixc'uj chi banak Cristo.

22 Qui'c mu'ẍ tal til tera'tz, nin cya'l cunin el tzit jun la'jil le stzi'.

23 Nin yi cyoque'n yi e' wunak tan jisle'n, quinin stzol i' yi chiyol. Yi cyoque'n wunak tan biyle'n, quinin tal: “Ch'iwwok bajx. Wicy'se' inc'u'l tzite'j,” ma na cho'n na tabnaj tib mas tk'ab Ryos, yi pujul xtisya' yi qui na xom wi' te jun.

24 Ej nin ite'n nin Crista'tz yi icy'an nin cyakil yi kil yi
quime'n i' swutz pasyon. Yi quime'n i', ni'cu'n yi ya'tzk
kaquime'n ketz swutz yi kil. Cha'stzun te qui'ct ltaj quen yi
juchle'n il ske'j jalu'. Ja ke'l liwr tzak' ca'wl yi jun ajtza'kl cachi'
yi cy'a'n ka'n. Ej nin ja kitz'ij junt tir tan kabnol tane'n e'chk
takle'n balaj. Na tan tu' yi q'uixc'uj yi tij Jesús, ja ul yos skuch'
ketz.
25 Ni'cu'n e'u' sajle'n chi jun c'oloj cneru' yi tx'akxnake'.
Poro yi jalu' ja wi't chu'lu' ticy'le'n tan chixome'nu' te yi
kapstor, yi q'uicy'lom ketz.

3

Jun chusu'n scyetz yi e' umnake'

1 I bin jalu', e'u' kaxna'nil, cho'ku' c'ulutxum jak' ca'wl
quichmilu'. Na ko at e'u' yi nk'e'tz creyent quichmilu' qui
cunin batz lcyocsaj tan tu' yi chic'ulutxumilu'. Ko ya'tz
lchibanu', qui tajwe'n tan cyoque'nu' tan xtxole'n yol Kataj
scyetz,
2 na scyocsaje' yil quil yi chibalajilu', tu chic'ulutxumilu'.
3 Na qui na elepont yi at balajil jun xna'n tan tu' yi chin
xeba'n nin yi xi'il wi' nka tan tu' yi chin weko'n nin tib. Nin
qui na elepont yi at balajil jun xna'n tan tu' yi na xconsaj balaj
uwaj.
4 Poro na lajluchax yi chibalajil e' xna'n yi ko skoj cu'n te
cyalma', nin yi ko chin c'ulutxum nin e'. Ej nin wi'nin na
tzatzin Ryos te jun ajtza'kla'tz. Ej nin yi jun ajtza'kla'tz, quil
sotz, chi na sotz e'chk balaj be'ch ketz.
5 Ya'stzun banake' yi e' balaj xna'n tentz, yi e' yi cho'n ajlij
chic'u'l te Ryos. E' oc c'ulutxum jak' ca'wl quichmil. Ya'stzun
e' ban tan jale'n chibalajil.
6 Na ya'stzun banak Sara. Ocnak i' jak' ca'wl Abraham.
Talnak i' “Wajcaw” tetz. Cha'stzun te kol cho'cu' c'ulutxum,
nin ko quil xit cyajtza'klu' tan paj alchok e'chk takle'n, e'
tzunu' tal k'ajtzun Sara tane'n, na ni'cu'n cyajtza'klu' tuch'.
7 Poro ncha'tz e'u' yaj, cyak'e'u' chik'ej yi quixkelu'. Elk
chik'ajabu' scye'j. Poro nk'e'tz ntin tan paj yi e' tu' xna'n, ma
na tan paj yi ncha'tz e', ẍchicambok te yi itz'ajbil tan tu' banl
talma' Ryos. Ej nin ko quil chixomu' te yi ca'wla'se'j, quil
stza'wej Ryos yi chioracionu'.

*Ba'n cyeri e' yi na chitij q'uixc'uj tan yi e'chk takle'n balaj yi
na chiban.*

8 Junit bin sban cyajtza'klu' e'u' wajwutz. Ok'ok chic'u'lu'
squibil quibu'. Chilok'e' quibu' chi ik quitz'un quitzicy quibu'.
Elk chik'ajabu' squibil quibu'. Chichaje'u' chic'ulutxumilu'
squibil quibu'.

9 Yi ko na bajij jun e'chk takle'n cachi' scye'ju', qui na yub
yi ni'cu'n tz'el cu'nt cya'nu'. Kol cho'c wunak tan chijisle'nu',
quil chitzolninu' chiyol. Ma na chijake'u' chibanl tetz Ryos, na
ya'stzun chimunlu' yi txa'ij che'tu' te'j tan Ryos. Kol chixomu'
te cyakil e'chk ajtza'kla'se'j, sjalok cyeru' chibanlu' tzantzaj.
10 Na at jun xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi na tal:
"¿Na pe' itaj ben ẍkon mu'ẍt itiemp?
¿Na pe' itaj cxtzatzinwok coboxt k'ej?
Makwok itzi' te cachi' yol.
Nin quil tzijal cu'n jun wi' itak' scyetz alchok wunakil.
11 Jatxwok len itib te e'chk takle'n cachi'.
Nin banwok e'chk takle'n balaj.
Nin xomenwok te'j.
12 Na at Kajcaw tan quich'eye'n yi e' balaj nak.
Nin na tbit i' yi na chijilon tetz.
Contr i' scye'j yi e' yi na chiban e'chk takle'n cachi'.
Nin junawes na chisotz ta'n."*
13 Ncha'tz kol tz'el cyalma'u' tan banle'n tane'n e'chk takle'n
balaj yi na tzatzin Ryos te'j, cya'l jun sban jun e'chk takle'n
cachi' scye'ju'.
14 Poro ko ilenin tz'oc chibuchle'nu', at chibanlu' te'j.
Cha'stzun te quil chixobu' scyetz, nin quil chibisunu' cya'n,
15 ma na tetz cu'n cyalma'u' chibne'u' tane'n yi ca'wl Cristo.
Ncha'tz tajwe'n yi list cu'n tunin e'u' tan tak'le'n tajtza'kl jun
kol sjak scyeru' yi mbi'tz yi at chich'iwu' te'j.
16 Poro tajwe'n yil cyocsaj quibu' juy nin tajwe'n cyak'u'
chik'ej. Puntil cu'n cyuleju' cyajtza'klu' bantz chinachone'nu'
te yi qui'c chipaltilu'. Na ko ya'tz quitane'nu' tk'ab Cristo,
chitx'ixwok yi e' yi na chitzan tan chijisle'nu', nin tan chiy-
olche'nu'.
17 Poro yi ko i'tz tajbil Kataj tan katijol q'uixc'uj tan e'chk
takle'n balaj yi na kaban, ba'n atit. Poro ko na chitiju' q'uixc'uj
tan e'chk takle'n cachi' yi na chibanu', chipaj ninu' tzuntz.
18 Poro ko na chitiju' q'uixc'uj tan tu' yi e'u' c'ulutxum jak
ca'wl Cristo, ba'n atit, na ya'stzun banak Cristo. Qui'c tetz til
poro quim tan stzajse'n kil yi o' juchul il. Ntin quim i' junintzi'
tir, poro ya'stzun tulejtz tan kicy'le'n nin te Ryos. Bintzi ja
quim yi wankil, poro yi talma' quinin quim.
19 Ej nin yi tpone'n talma' ẍchixo'l alma', nin xtxol jun
xtxolbil scyetz yi e'a'tz yi ate' xetze',
20 tuml yi e' yi e' pajnak yi ca'wl Ryos yi na tzan tzaj Noé tan
banle'n yi arca. Nim cuntunin c'u'l Ryos ban squibaj yi ate'
tzaj wuxtx'otx', poro quinin chitx'ixpuj yi cyajtza'kl. Ma na
ntin wajxok ntzi' xone'n e' clax.

* **3:12** Sal 34.12-16.

21 Na ja chiclax tan yi a'. Ej nin yi jun xtxolbila'tz, i'tz
jun elsawutzil yi bautism yi na bajij ske'j jalu' tan kaclaxe'n.
Poro qui na kaclax tan tu' yi na xcye' yi a' tan telse'n tz'il
te kawankil, ma na ntin na kaclax yi ko tetz cu'n kalma' na
kocsaj yi ja itz'ij Cristo junt tir ẍchixo'l alma',
22 nin ajnak i' tcya'j, nin cho'n c'olchij i' jalu' le sbal Kataj
Ryos tan cawu'n. Cyakil yi e' ángel scyuch' e' mas ajcaw yi ate'
tcya'j, cho'n cunin ate' jak' ca'wl i'.

4

Kuch'eye' kib skibil kib, quib yi kamunl yi ak'ij sketz tan Ryos

1 I bin jalu', ja kil yi icy'nakpon q'uixc'uj tan Jesucristo.
Ncha'tz bin e'u', chibne'u' list quibu' tan tijle'n q'uixc'uj. Na
ko na muc' jun yaj q'uixc'uj, na elepont yi jun cu'n ja cyaj cyen
tilol e'chk takle'n cachi'.
2 Yi jun jilwutz wunaka'tz qui na cyak' ama'l tetz yi tajbil yi
chiwankil, ma na ntin na chixom te yi tajbil Ryos.
3 Stzicu'n cyakil e'chk takle'n cachi' yi banake'u' tenẍchan,
yi e'chk takle'n cachi' yi na chipek' yi e' mas wunak te'j. Na
sajle'n ja chibanu' wi'nin e'chk takle'n cachi'. Ja chixomu' te
tajbil chiwankilu', na oc a' ẍchiwi'u'. Nin chin xo'j nin e'u' tan
wa'a'n. Tunin na chiẍekne' tuninu' tan paj xc'ala'i'n. Nin ja
cyak'u' k'ej yi e'chk takle'n yi banij quitane'n. Wech na qui'c
cu te'j.
4 Poro yi jalu', na che'l yab yi e' wunak scye'ju'. Qui na pujx
cya'n yi mbi tzuntz yi qui't na chixomu' te yi cyetz cyajtza'kl.
Cha'stzun te na chitzan tan chijisle'nu'.
5 Poro tx'aklij xtisya'i'n scye'j, na tz'ocopon Ryos tan ma'le'n
cyajtza'kl cyakil yi e' yi itz'e' scyuch' cyakil yi e' yi quimnake'.
6 Na, txolij yi balaj stziblal scyetz yi e' wunak tentz yi ntaxk
chiquim. Txolij scyetz, bantz chicambal yi itz'ajbil yi at tu
Ryos. At e' cyocsaj nin at e' qui', poro tircu'n e' baj quim len
chi na chiquim cyakil wunak.
7 Poro, e'u' wajwutz, txant tan tule'n yi tiemp yil sotz cyakil.
Cha'stzun te tajwe'n yi pe nin sk'il sban yi cyajtza'klu'. Chiqui-
wsaj quibu' chijunalenu' tan nachle'n Kataj. Quil cyak'u'
ama'l tan xite'n cyajtza'klu'.
8 Poro yi mas tajwe'n i'tz yil jal jun chin lok' ib ẍchixo'lu', na
na xcye' yi lok' ib tan xite'n e'chk il yi na jal skaxo'l.
9 Cyak'e'u' chiposaru' squibil quibu', nin quil chicabeju'
chic'u'lu' tan tak'le'n.
10 Quich'eye' len bin quibu' squibil quibu', quib yi
chimunlu' yi ak'ij len scyeru' tan Ryos. Tajwe'n cho'cu' tetz
balaj martoma' tan banle'n tane'n yi chimunlu'a'tz yi ak'ijt
len scyeru' tan Ryos.

11 Ko e'u' aj txolinl, chixconse'u' yi yol yi cho'n na saj tu Ryos. Ko e'u' bnol pawor, chibne'u' chimunlu' quib yi ajtza'kl yi ak'ij len scyeru' tan Ryos. Lok chibanu' cyakil e'chk takle'na'tz tan porer Jesucristo, tan jale'n mas k'ej Kataj. Kak'e' bin kak'ajsbil tetz, na i' yi wi'tz ajcaw tetz ben k'ej ben sak. Amén.

Quil katx'ixwij kol tz'a'lchij yab sketz

12 E'u' jun c'oloj wajwutz, e' eli'ch len yabu' te yi e'chk q'uixc'uj yi chin xo'wbil nin yi na tzan tan chipile'nu', na tetz nin tera'stz.

13 Ba'n tcu'n lchitzatzinu' tk'ab, na ya'stzun banak Cristo. Ko quil che'l yabu' te yi q'uixc'uja'tz, nternin ẍchitzatzinku' yil lajluchax yi k'ej Cristo yil tz'ul tzaj i' junt tir.

14 Ba'n cyeru' ko na chitzan wunak tan chijisle'nu' tan tu' yi xomche'u' te Cristo, na i'tz jun techl yi xomij yi Espíritu Ryos scye'ju', yi kaRyosila'tz yi at wi'nin k'ej.

15 Poro ko na chitzanu' tan tijle'n q'uixc'uj tan paj yi e'u' malnak nka tan paj yi e'u' biyolnak, nka tan paj yi e'u' alk'om, qui na yub. Ncha'tz qui na yub ko na chitzanu' tan tijle'n q'uixc'uj tan tu' yi na chipit quibu' txo'l e'chk oyintzi' tu e'chk sunti'n yi qui'c cyocle'nu' te'j.

16 Poro qui'c tx'ixwil te'j ko na chitzanu' tan tijle'n q'uixc'uj tan tu' yi e'u' tetz Cristo. Quil che'l yabu' te'j, ma na cyak'e'u' chik'ajsbilu' tetz Ryos tan tu' yi ya'tz na bajij scye'ju'.

17 Ja wi't xe'tij Ryos tan kapile'n bantz lajluchaxe'n ko o' c'ulutxum jak' ca'wl i' nka qui'. Ko ya'tz sbajok ske'j ketz, pyor sbne' i' scye'j yi e' yi qui na cyocsaj yi balaj stziblal tetz kaRyosil.

18 Na ko kale'n nin il skaclaxok ketz yi o' balaj, pyor nin ẍchibne' yi e' yi qui na cyek ẍchi' Ryos, yi e' juchul il.

19 Cha'stzun te ko ya'tz tajbil Ryos tan kamuc'ul e'chk q'uixc'uj jalu', tajwe'n yi quil tz'icy' kapaj tan muc'le'n nin tan banle'n tane'n yi e'chk takle'n balaj. Tajwe'n bin yil kabnaj yi kalma' tk'ab Ryos, na i' bnol ketz, nin ilenin na el k'ab i' te yol.

5

Coboxt ajtza'kl scyetz yi e' bajxom

1 I bin jalu' swale' cobox cyajtza'klu' yi e'u' wi' banl wi' yi ate'u' lakak cmon creyent. Na ncha'tz in, in wi' banl wi', nin wilnak yi q'uixc'uj yi icy'nakpon tan Cristo. Ej nin ncha'tz in, sjalok ink'ej scyuch'u' yil lajluchax yi k'ej Jesucristo skawutz.

2 Cho'ku' il tan quilwe'n yi cmon creyent, yi e' tawun Ryos tane'n. Cho'ku' il te'j chi na chiban yi e' pstor tan chiq'uicy'le'n e' tal cyawun. Yil cho'cu' tan banle'n tane'n yi xtxolbila'se'j, na taj yi tetz cu'n cyalma'u', na ya'stzun tajbil Ryos. Qui na yub

yi ko puers tu' na cho'cu' sju' tak'un Kataj. Nin qui na yub yi ko pwok tu' na chiwutz cyenu' te'j.

3 Ncha'tz qui na yub kol cyocsaj quibu' nim tan chicawe'n yi cmon creyent, ma na ba'n tcu'n yi nink chichaju' chibalajilu' ẍchiwutz tan chixome'n cyetz te'j.

4 Nin kol chixomu' te yi jun xtxolbila'tz, ẍchicamboku' te jun balaj coron yil tz'ul tzaj yi wi'tz kapstor yi at skibaj. Ej nin yi jun corona'tz yi tz'ak'lok sketz, quil sotz yi yubil tetz ben k'ej ben sak.

5 Ma jalu', axwok jun c'oloj xicy, tajwe'n yil cxo'cwok c'ulutxum jak' chica'wl yi e' wi' banl wi'. Nin cyakil cu'n e'u' tajwe'n tan chichajolu' yi chic'ulutxumilu' squibil quibu', na at jun xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi na tal:

“Contr Ryos scye'j yi e' yi na cyocsaj quib nim tu cyajtza'kl.
Poro na ch'eyan scye'j yi e' yi na cyocsaj quib juy.
Nin stk'e' i' chibanl.”*

6 Cha'stzun te tajwe'n cyocsaj quibu' juy jak' ca'wl Kataj Ryos, yi jun yi chin cham nin. Ko ya'tz cyuleju', sjalok chik'eju' yil tz'ul tzaj yi balaj tiemp yi at tulbil.

7 Cyabnaj cyen binu' cyakil yi sotzaj c'u'lal yi at tetz cyalma'u' swutz Kataj Ryos, na na el k'ajab i' ske'j.

8 Poro chiq'uicy'lej quibu', nin toque'n cu'n sban cyajtza'klu'. Na yi Bayba'n, yi contr ske'j, na xon wi munt chi na ban jun balum yi na quim tan we'j, nin nternin na tzan tan joyle'n puntil tan katz'amle'n.

9 Poro quiwit te yi na cyocsaju' nin chibne' quibu' tu yi Bayba'n, na elnak chitxumu' tetz yi na chitzan yi e' mas kajwutz yi ate' bene'n tzi'n wi munt tan tijle'n ite'nin q'uixc'uja'tz.

10 Chimuq'ue' binu' q'uixc'uj, na qui't ampon tiemp tan toque'n Ryos tan chinuc'le'nu' tan cyoque'nu' tetz tz'aknak cu'n. Chin quiw nin ẍchibne'u' ta'n. Ban nin pe nink chicotxcaxu' mu'ẍ tal. Na i' yi jun yi na ak'on tzaj kabanl. Nin i' yi Ryos yi nkachakon tzaj tan katzatzine'n tuch', nin tu Kajcaw Jesucristo. Ej nin sjalok jun ketz kak'ej tuch' yi quil sotz tetz ben k'ej ben sak.

11 Ntin yi ketz kaRyosila'tz chin cham nin i'. Kak'e' bin k'ej i' tetz ben k'ej ben sak. Amén.

Stzajsbil wi' yol

12 I bin jalu', ja xcon Silvano wa'n tan stz'ibe'n nin yi incarte'j. Na i' jun balaj creyent yi ba'n k'uke' chic'u'lu' te'j.

Ej nin yi xac yi carte'j i'tz tan c'ase'n cyajtza'klu', nin tan talche'n scyeru' yi kol chixomu' te yi xtxolbil yi at tul, sjalok yi mero banl Kataj cyanu'. Quiwit bin.

* **5:5** Pr 3.34.

13 Ma jalu', yi e' mas creyent yi ate' tzone'j Babilonia, tu
incy'ajl Marcos, na chitzan tan talche'n nin jun yos scyeru'.
Na ncha'tz e', txa'ij che't tan Ryos chi quitane'n cyeru'.
14 Chik'ajlaj quibu' squibil quibu' tan ẍchajle'n yi na
chipek'u' squibil quibu'.
Tak' tzaj bin Kataj yi tzatzin paz squibu', yi e'u' yi e'u' tetz
Cristo. Amén.

YI CA'P CART YI BNIXNAK TAN LU'

Yi toque'n Lu' tan stz'ibe'n jun cart scyetz yi e' yi k'uklij chic'u'l te Ryos

1 I ina'tz in Simón Lu'. In esclaw, nin in apostl tetz Jesucristo.
Yi carte'j yi na chintzan tan stz'ibe'n i'tz tetz cyeru' yi e'u'
yi nternin k'uklij chic'u'lu' te Ryos chi kutane'n ketz. Ej nin
ya'stzun kutane'n scyuch'u' tan tu' yi balajil Kataj Ryos tu
Kajcaw Jesucristo yi colol ketz.
2 Nin tan tu' yi ja wi't el chitxumu' tetz yi balajil Ryos tu
Kajcaw Jesús, tz'ak'lok wi'nin banl tu tzatzin paz scyeru'.

Tajwe'n yil kajoy puntil tan kanuc'ul kib

3 I bin jalu' e'u' wajwutz, tan tu' porer Ryos ja wi't ak'lij
cyakil yi puntil sketz, tu cyakil yi tajwe'n yi ӈe'n kaban tan
ketzal yi jun itz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz. Ej nin ja wi't ak'lij
cyakil puntil sketz yi ӈe'n kaban tan kac'u'lal i'. Nin ja jal e'chk
puntila'tz ka'n, tan tu' yi mme'l katxum tetz yi jun yi o' moxon
tzaj tan katzatzine'n tuch', te yi tetz k'ej tu yi tetz balajil.
4 Ej nin ncha'tz tan tu' yi tetz porer ja suk e'chk balaj
tak'le'n sketz. Nin ko tetz cu'n kalma' k'uke' kac'u'l te yi
e'chk takle'na'tz yi alijt cyen ta'n, kelepon tzuntz liwr tk'ab
e'chk takle'n cachi' yi ja ben lo'on tzone'j wi munt, nin sjalok
kajtza'kl chi tane'n Ryos.
5 Cha'stzun te, cho'ku' il tan cyoque'nu' tetz balaj, nk'e'tz
ntin yil k'uke' chic'u'lu'. Ej nin nk'e'tz ntin yil cho'cu' tetz balaj
ma na ncha'tz tajwe'n tz'el chitxumu' te yi tajbil Ryos.
6 Ej nin nk'e'tz ntin yil tz'el chitxumu' te yi tajbil Ryos, ma
na ncha'tz na taj yi chijunalenu' chimak quibu' te tajbil chi-
wankilu'. Ej nin nk'e'tz ntin chimak quibu' te e'chk takle'na'tz
ma na ncha'tz na taj yi nim cuntunin chic'u'lu' te e'chk takle'n
cachi' yi na bajij scye'ju'.
7 Ej nin nk'e'tz ntina'tz, ma na tajwe'n tan cyekalu' ӽchi'
Ryos, nin yil chipek'u' scye'j cyakil kajwutz. Ej nin nk'e'tz ntin
tajwe'n tan chipek'e'nu' scye'j cyakil kajwutz, ma na ncha'tz
na taj yil chilok'u' Jesucristo.
8 Ej nin kol chixomu' te cyakil e'chk ajtza'kla'tz, nin ko na
chitzanu' tan joyle'n puntil tan chixome'nu' mas te'j, quil
cho'cu' chi tane'n jun wi' lo'baj yi qui na wutzin, ma na
ӽchiwutzinku' tk'ab Kajcaw Jesucristo.
9 Poro cyakil yi e' yi qui na chixom te e'chk ajtza'kla'tz
ni'cu'n e' tu jun moyi'ӽ, nka tu jun yaj yi pentu' na xmayin.
Qui't na chinachon te yi cuyijt chipaj te cyakil e'chk takle'n
cachi' yi banake' cyen.

10 Cha'stzun te e'u' kajwutz chijoye'u' puntil tan chiquiwixe'nu' tk'ab Kataj, bantz nk'e'tz tan cha'tz tu' yi txa'ij che'tu' ta'n. Na kol chibanu' yi e'chk xtxolbila'tz yi ja wi't wal scyeru', qui tzun chipakxiju'-tz.

11 Nin tzatzin cu'n tz'ak'lok ama'l scyeru' tan cyoque'nu' le ama'l kale lcawune't Kajcaw Jesucristo yi colol ketz, tetz ben k'ej ben sak.

12 Ja wi't chiquiwixu' nin ja wi't el chitxumu' te yi bintzi, poro ilenin tzinna'wse' yi e'chk xtxolbila'se'j.

13 Na tzinwutz wetz, ba'n na imban yi na chintzan tan tak'le'n cyajtza'klu' jalen pe'k yi itz'ine't.

14 Na ja wi't lajluchax tzinwutz tan Kajcaw Jesucristo, yi txant tan inquime'n, txant tan cyaje'n cyen wilol inwankil.

15 Poro tzinjoye' puntil tan qui tele'n yi e'chk xtxolbila'se'j te chic'u'lu'. Mpe nskenk chinquim, na waj yi ilenin tz'ul tx'akx ẍchic'u'lu'.

Yi e' yi ẍchiwutz cu'n yi tak'le'n k'ej Cristo

16 Cyakil yi chusu'n yi e' inchusnaku' te'j, yi ẍe'n tane'n yi porer Jesucristo tu yi tulbil i', nk'e'tz jun xtxolbil yi txumij cuntu' cyak'un wunak, ma na ja kil cunin tan kawutz yi at wi'nin k'ej i'.

17 Ryos ak'on tzaj yi tetz k'ej tu yi tetz porer, na ja kubit yi jilone'n tzaj Ryos tc'u'l jun chin pak'puchal, nin je yol i'e'j: "Yi june'j ya'stzun inCy'ajl. Wi'nin ok'le'n wutz wa'n, nin wi'nin na chintzatzin te'j," chij i' bantz.

18 Cho'n ato' tu Jesucristo wi jun wi'wtz, nin ya'stzun kubitwit yi jun yola'tz yi cho'n saje'n tcya'j.*

19 Ncha'tz at junt kaquiwel yi mas tz'aknak cu'n swutz yi weri inyola'se'j. I'tz yi e'chk xtxolbil yi tz'iba'nt cyen cyak'un yi e' elsanl stzi' Ryos tentz. Chumbalaj nin yi nink cho'cu' il tan si'le'n nin tan xtxumle'n. Na ni'cu'n te'tz† tu jun k'ak' yi na txekun tul tz'o'tz. Cho'ku' bin il tan si'le'n nin tan xtxumle'n yi yola'tz yi tz'iba'nt cyen jalen yil saj xe cya'j,‡ nin yil txekun yi xkisum te cyalma'u'.

20 Poro bajx na waj yil tz'el chitxumu' tetz: Qui na yub kol chixom e' aj txolinl te cyetz cyajtza'kl cuntu' yi na cho'c tan xtx'olche'n xo'l yi e'chk xtxolbil yi cyajnak chitz'ibal yi e' elsanl stzi' Ryos tentz.

21 Na yi e' elsanl stzi' Ryosa'tz, qui'c jun tir yi cyetz cuntu'k yi yol yi nxcon cya'n. Ma na i yi Espíritu Sant ak'on tkanil yi chiyol.

---

* **1:18** Mt 17.1-5; Mr 9.2-7; Lc 9.28-35. † **1:19** Yi yol "te'tz" na jop yi antiw testament. ‡ **1:19** Si'leju' Lc 1.78; 2 Pe 3.10-11; Ap 2.28.

2

Ẍchijalok aj chusunl yi e' la'j

1 Poro ilenin jalnake' jujun elsanl stzi' Ryos tentz yi e' la'j.
Nin ni'cu'n sbajok ẍchixo'l cyeru'. Na ẍchijalok aj chusunl yi e'
la'j. Chebele'n cuntu' lxcon chichusu'n cya'n tan chipo'tze'nu'.
Ej nin chebele'n cuntu' tz'el k'ej chipatrón cya'n, yi lok'ol
cyetz. Poro ite'n nin yi cyetz cyajtza'kl xconk tan chipo'tze'n.
Nin qui tz'icy' scyetz yil tz'ul tzaj chicaws.
2 Ej nin wi'nin creyent ẍchixomok tan banle'n yi e'chk takle'n
yi chin juntlen nin yi na chiban cyetz. Ej nin tan chipaj yi e'
la'ja'tz sjalok yolbil tetz yi be' yi xomcho' te'j, yi mero bintzi
nin tetz.
3 Ej nin tan yi na el cyalma' te pwok, xconk e'chk balaj yol
cya'n tan chixile'nu'. Poro tx'aklij chicaws cyera'tz ẍchiwutz,
na tenẍchan bixewe'n tan Ryos tan tk'ol chicaws.
4 Quil scuy Ryos chipaj, na quinin cuynak chipaj e' ángel yi
chijuchnak quil swutz i' tentz, ma na e' ben jo'li'n xetze', tul
tz'o'tz. Nin jopij che' tan ẍch'iwe'n chicaws.
5 Ncha'tz yi e' antiw wunak yi chin cachi' nin e', quinin cuy
Ryos chipaj. Cha'stzun te saje'n kojol i' abal squibaj. Ntin Noé
clax ta'n, yi jun yi xtxolnak scyetz yi tajwe'n tan cyaje'n cyen
quilol e'chk takle'n cachi' nin tan cyoque'n tetz balaj. Poro
nk'e'tz ntin Noé clax ta'n ma na ncha'tz e' clax yi juk najal i'.*
6 Ej nin ncha'tz yi e' aj Sodoma tu e' aj Gomorra, tak' Ryos
chicaws cyera'tz. Na tircu'n chitz'e'e'n tan k'ak'. Jalt nin
stza'jil yi cob tnuma'tz cyaj cyen.† Ya'stzun banak Ryos tentz
tetz jun techl yi ya'stzun sbajok scye'j cyakil yi e' mal nak, yi
e' yi e' jalnak sajle'nix tunintz tu yi e' yi ẍchijalok sbne' opon
tunintz.
7 Ntin clax jun balaj yaj yi na bi'aj Lot. Na yi jun yaja'tz ntin
cu'n i' bisun tan yi e'chk takle'n cachi' yi na chitzan yi e' mas
wunaka'tz tan banle'n.‡
8 Na cyakil nin k'ej jal jun chin bis tetz talma' yi tbital nin yi
tilol yi e'chk takle'n cachi' yi na chitzan yi e' mal naka'tz tan
banle'n.
9 Tan yi xtxolbila'se'j na lajluchax skawutz yi na xcye' Ryos
tan chicolche'n yi e' yi na cyek ẍchi' i'. Ej nin ncha'tz na ẍchaj
sketz yi tx'aklij chicaws yi e' mal nak. Na tz'ul jun k'ej yil tz'oc
Ryos tan tak'le'n chicaws cyakil yi e' yi na chijuch quil.
10 Pyor nin sbne' Ryos tan tak'le'n chicaws yi e' yi na chiban
yi cyetz cyajbil yi chin juntlen nin. Na chin pajol ca'wl nin e'.
Qui na cyek ẍchi' jun. Qui tocle'n jun takle'n te chiwi'. Ej nin
qui na chixob tan chijisle'n yi e' ajcaw yi ate' tcya'j.

---

* **2:5** Gn 6.1-7.24; 8.18. † **2:6** Gn 19.24. ‡ **2:7** Gn 19.1-16, 29.

11 Wech yi e' ángel yi ate' nintz tcya'j, at mas chik'ej ẍchiwutz
cyetz, poro qui na cho'c cye'tz tan telse'n k'ej jun, nka tan
chijisle'n yi e' ajcawa'tz yi ate' tcya'j.

12 Poro yi e' wunaka'tze'j ni'cu'n e' tu txuc, qui'c cya-
jtza'kl. Ntin ja chitz'ij tan chiquime'n chi na chiban smaron
txuc ẍchik'ab aj txuquinl. Qui'c cyajtza'kl, na na cho'c tan
telse'n k'ej e'chk chusu'n yi qui na pujx cya'n. Poro yi e'a'tz
ẍchiquimok chi na chiquim e' smaron txuc.

13 Ẍchitije' q'uixc'uj tan yi e'chk takle'n cachi' yi na chiban,
na tan chipaj at kajwutz yi na chitij q'uixc'uj. Yi e'a'tz qui na
chitx'ixwij tan banle'n e'chk takle'n cachi'. Chintx'ixwil nin
chiwutz yi na chopon ẍchixo'lu' lakak chik'eju' na tunin na
chitx'ujt tunin tan banle'n e'chk takle'n cachi'.

14 Nk'e'tz ntin chiwutz tan xmaye'n jun xna'n, ma na ilenin
na el nin cyalma' te'j. Qui na icy' chipaj tan juchle'n quil. Nin
na chixcye' tan chipo'tze'n yi e' cotxcoj. Chin list nin e' tan
chicambal yi cyetz cyajbil. Chin juntlen nin e'.

15 E' tx'akxnake't tan paj yi ja cyaj cyen quilol yi balaj be'.
Nin na chixom te yi tajtza'kl k'ajtzun Balaam, yi cy'ajl Beor, na
nin oc i' tan xtx'acle'n pwok te e'chk ajtza'kl cachi' yi el talma'
te'j.

16 Yi Balaama'tz i i'a'tz yi xcye' jun ti buru' tan makle'n wutz.
Wech qui na a'w yol cyak'un yi e' buru', poro jilon yi juna'tz
chi na jilon wunak, nin xcye' i' tan xite'n jun rat yi yab ajtza'kl
yi at le wi' Balaam.§

17 Yi e' aj chusunla'tz ni'cu'n e' tu jun c'wa' yi ja skej yi qui'ct
a' tul. Ej nin cha'tz ni'cu'n cyajtza'kl chi tane'n sbak', yi na'
cuntunin na aj nint tan cyek'ek'. Poro at jun ama'l yi bixba'nt
tetz cyetz, yi chin tz'o'tz nin, ya'stzun chicyaje't tetz ben k'ej
ben sak.

18 Ej nin yi na chitxolin, na chijoy e'chk weltil yol yi chum-
balaj nin poro qui'c xtxolbil, qui'c eka'n ta'n. Tan yi chiyol
yi chin elsbil alma' nin, na chixcye' tan chipo'tze'n yi e' yi
cotxcoj, yi e' yi pentu' k'uklij chic'u'l.

19 Na na cyal scyetz: "Kol xom chiwi'u' ske'j cheleponu' tk'ab
ilc'ol," che'ch. Poro e' te'n pres tk'ab yi e'chk takle'n cachi' yi
na chiban. Na cyakil wunak e' pres tk'ab yi e'chk ajtza'kl yi
cyak'o'nt quib tan banle'n.

20 Poro ko at e' yi ja che'l tzaj tk'ab yi ilc'ol tan tu' yi mme'l
chitxum tetz yi Kajcaw Jesucristo yi i' yi colol cyetz, nin kol
chipakxij junt tir tan banle'n yi e'chk takle'n cachi', pyor tcu'n
ẍchibne' swutz yi sajle'n yi ntaxk cyocsaj.

---

§ **2:16** Nm 22.4-35.

21 Lastum e' yi elnak chitxum tetz yi balaj be' tu yi ca'wl
Kataj yi chin xan nin. Mas ba'n tcu'n yi qui'k elnak chitxum
tetz.
22 Na tan yi jun ajtza'kla'tz yi na chiban na el cu'n te'j yi jun
yol yi na a'lchij: "Yi e' tx'i', na chixa'pij, nin na cha'jt junt tir
tan bajse'n. Ncha'tz yi e' boch, watok nin chijetzaj xe a' nin na
chitol cu'n quib junt tir tul xk'ol."*

3

Yi tulbil Kajcaw

1 I bin jalu', e'u' jun c'oloj wajwutz, yi carte'j i'tz yi ca'p cart
yi mbnix wa'n tan tpone'n ẍchiwutzu'. Nin ja injoy puntil tul
chicabil cart tan c'ase'n cyajtza'klu'.
2 Ulk bin tx'akx chic'u'lu' yi e'chk chusu'n yi cyajnak
chitz'ibal yi e' elsanl stzi' Ryos tentz, tu e'chk ca'wl Kajcaw yi
colol ketz yi ocnako' yi o' apostl tan chichusle'nu' te'j.
3 Poro bajx na waj yil tz'el chitxumu' te yi xtxolbile'j yi
swale' nin scyeru': Yil kocopon xe' quen yi wi'tzbil k'ejlal,
ẍchijalok e' yi ẍchixomok te cyetz cyajtza'kl yi na icy' ẍchic'u'l.
4 Ej nin yi e'a'tz scyale': "¿Tona' tz'el k'ab Cristo te yi yol
yi talnak yi at tulbil i'? Qui't tz'ul, na iẍnin tane'n yi tiemp
jalu' chi tane'n yi cwe'nle'n cunin wuxtx'otx', nin chi tane'n yi
tiemp yi ate' tzaj yi e' kamam kate', na qui'c na tx'ixpij tetz,"
che'ch sbne'.
5 Poro nk'e'tz bintzi, na qui na cyaj cho'c tan xtxumle'n yi
ẍe'n tane'n yi munt tu yi tcya'j le xe'tzbil tzaj. Ej nin qui na
cho'c tan xtxumle'n yi tan tu' ca'wl Ryos yi je'ule't titz'p yi
tx'otx' tul a'.
6 Ej nin qui na cyaj cho'c tan xtxumle'n yi tan a' e' sotze't yi
e' antiw wunak tan Ryos.
7 Nin qui na cyaj cho'c tan xtxumle'n yi tcya'j tu yi
wuxtx'otx' yi at jalu' colij cuntu' tan Ryos tan toque'n k'a'kl.
Colij cuntunin jalen yil tz'ul tzaj yi k'ejlal yil tz'oc Ryos tan
pujle'n xtisya', nin tan tak'le'n chicaws yi e' yi qui na cyek ẍchi'
i'.
8 Ncha'tz e'u' wajwutz, elch te chic'u'lu' yi swutz Ryos jun
k'ej ni'cu'n tu jun mil yob, nin jun mil yob ni'cu'n tu jun k'ej.
9 Nk'e'tz yi qui'k tz'el k'ab Kajcaw te yi yol yi at tulbil i', chi
na cyal cobox, ma na yi puntil i'tz, yi nim cuntunin c'u'l i'
skibaj. Qui na taj yi nink sotz jun. Ma na yi tajbil i' i'tz yi nink
chitx'ixpuj cyakil wunak yi cyajtza'kl.
10 Poro jun cu'n tz'ul Kajcaw. Nin quinin tz'icy' sketz yil
tz'ul tzaj i'. Cho'n cunin sbne' tulbil i' chi na ban jun alk'om
tan alak' lak'bal. Ej nin yil tz'ul yi jun k'ejlala'tz xitok yi
e'chk takle'n yi at tcya'j. Chin jincane'n nin sbne' yil xit. Nin

* **2:22** Pr 26.11.

tz'ocopon k'a'kl yi wuxtx'otx'. Nin tan paj yi stz'a'al yi k'ak' tz'elepon a' cyakil yi at wuxtx'otx'. Na stz'e'ok cyakil yi at wi tx'otx' bene'n tzi'n wi munt.

11 I bin jalu', ko ya'tz sbajok, ko at xitbil yi tcya'j tu yi wuxtx'otx', ¿mbi tzun tajwe'n yil kaban ketz? Tajwe'n yil ko'c tan banle'n yi e'chk takle'n balaj swutz Ryos, nin yil kek ẍchi' i'.

12 Elk bin cyalma'u' te yi k'ejlal yil tz'ul tzaj Kataj Ryos, nin chijoye'u' puntil tan tulse'n chan. Na yil tz'ul tzaj yi jun k'ejlala'tz stz'e'ok yi tcya'j tan k'ak', nin tan paj yi k'ak' tz'elepon a' cyakil e'chk takle'n yi at.

13 Poro yi o' ketz at kach'iw te jun ac'aj tcya'j, nin jun ac'aj wuxtx'otx' yi suki'nt sketz tan Kataj. Yil kopon tul yi jun ama'la'tz qui't bajij e'chk takle'n yi qui na yub. Chumbalaj nin sbne' cyakil.

14 Cha'stzun te e'u' jun c'oloj wajwutz, jalen pe'k yi na chitzanu' tan ẍch'iwe'n yi jun tiempa'tz, chijoye'u' puntil tan chibansal quibu' tu Ryos, nin tan cyoque'nu' tetz balaj bantz qui'c mu'ẍ tal chipaltilu' yil tz'ul tzaj i'.

15 Ok bin tetz cyajalu' yi i'tz tajbil Ryos tan chiclaxe'n wunak. Cha'stzun te nim cuntunin c'u'l i' skibaj. Ej nin ite'n nin xtxolbila'tz benak stz'ibal kajwutz Pawl scyeru'. Nin yi e'chk ajtza'kl yi at tulak e'chk carta'tz ya'stzun yi tak' Ryos tetz.

16 Nin na jilon i' te yi e'chk xtxolbila'se'j tul cyakil yi e'chk cart yi bnixnak ta'n. Poro at e'chk xtxolbil yi at q'uixbel tan tele'n katxum tetz. Ej nin at e' yi qui na pujx cya'n, scyuch' yi e' cotxcoj, nin na cho'c tan xtx'ixpe'n yi mbi eka'n tan yi e'chk chusu'na'tz. Ej nin nk'e'tz ntin yi ẍchusu'n kajwutz Pawl, ma na ncha'tz na chiban te yi mas xtxolbil yi tz'iba'nt cyen. Na na cho'c tan xtx'ixpe'n yi mbi na elepont. Poro tan tu' yi jun ajtza'kla'tz, e' te'n na chijoyon chicaws.

17 Ma jalu', e'u' jun c'oloj wajwutz, elnak chitxumu' tetz cyakil e'chk xtxolbila'se'j. Cha'stzun te or quilu'. Xomi'ch cyajtza'klu' scye'j yi e' aj subunla'tz bantz qui chipakxe'nu'.

18 Ma na chijoye'u' puntil tan tele'n chitxumu' mas te yi mbi eka'n tan Kajcaw Jesucristo, yi colol ketz. Nin chijoye'u' puntil tan tele'n chitxumu' mas te yi banl talma' i'.

Kak'e' bin kak'ajsbil tetz i' jalu', nin sbne' opon tunintz.

YI BAJX CART YI BNIXNAK TAN WA'N

Yi xtxolbil tetz yi ẍe'n jal kutz'ajbil

1 I bin jalu', e'u' wajwutz, at jun xtxolbil yi bita'nt ka'n nin
ya'stzun na katzan tan stz'ibe'n nin scyeru'. Yi jun xtxolbila'tz,
i'tz te yi jun yi at nintz yi ntaxk bnix jun takle'n. Ej nin ja kil
tan kawutz, yi mbi cu'n ban i'. Nin ncha'tz ja kamac yi wankil.
Nin yi juna'tz ya'stzun na ak'on itz'ajbil.
2 Na yi jun ak'ol itz'ajbila'tz, ja ẍchaj tib skawutz. Nin o'
stiw te'j, na ja kil tan kawutz. Cha'stzun te na katzan tan
xtx'olche'n nin xo'l scyeru' te yi jun ak'ol itz'ajbila'tz yi na tak'
jun itz'ajbil tetz ben k'ej ben sak. Yi juna'tz, at nintz te Kataj
Ryos. Ej nin i i'a'tz yi jun yi ẍchaj tib skawutz.
3 Na katzan nin tan xtxole'n scyeru' yi kilnak, nin yi kubit-
nak tetz i', na skawutz cu'n mbajij yi e'chk takle'na'tz. Ncha'tz
yi ketz kajbil i'tz tan jale'n jun tzatzin paz skaxo'l scyuch'u' chi
tane'n yi tzatzin paz yi at skaxo'l ketz tu Ryos, nin tu Jesucristo
yi tetz Cy'ajl.
4 Ncha'tz na katzan tan stz'ibe'n yi xtxolbile'j scyeru', na yi
kajbil i'tz tan chitzatzine'nu'.

Yi skojal Kataj Ryos

5 Je bin xtxolbile'j yi talnak Jesucristo sketz: Yi Ryos, chin
skoj nin te talma', na qui'c mu'ẍ tal til.
6 Cha'stzun te ko na kal yi xomcho' te'j, poro ko qui na kaban
yi e'chk takle'n balaj, o' tzun la'jtz.
7 Poro kol kaxom te yi balajil Ryos, sjalok tzun lok' ib skaxo'l,
nin yi ẍch'el Jesucristo, yi tetz Cy'ajl, na xcye' tan xtx'ajle'n
cunin cyakil yi kil yi cy'a'n ka'n.
8 Poro ko na kal yi qui'c ketz kil, o' te'n na kasub kib, nin qui
na kaxom te yi bintzi.
9 Poro kol katxol yi kil, ba'n k'uke' kac'u'l te'j yi tz'elepon
k'ab te yi alijt cyen ta'n. Na chin tz'aknak cunin i' te yol, na
list i' tan cuyle'n kapaj, nin tan xtx'ajle'n cunin cyakil yi ilc'ol
yi at ske'j.
10 Poro kol kal yi qui'c ketz kil, na tzun oc Ryos ka'n tetz la'j.
Txe'n nin tzun ocopon yi yol Kataj te kalma'.

2

Yi kayolol i'tz Jesucristo

1 E'u' jun c'oloj kajwutz, na chintzan tan stz'ibe'n nin yi jun
xtxolbile'j scyeru', na qui na waj yil chijuchu' quilu'. Poro
ko at jun yi na juch til, at jun kayolol skaxo'l tu Ryos, i'tz yi
Jesucristo, yi jun yi chin tz'aknak cu'n.

2 Na i' katx'ixwatz yi na cuyun kapaj. Nin nk'e'tz ntin yi
ketz ma na ncha'tz scyetz cyakil wunak yi ate' bene'n tzi'n wi
munt.
3 Ej nin ko na katzan tan banle'n tane'n yi ca'wl Ryos, na
tzun el katxum tetz yi o' tetz.
4 Poro ko at jun yi na tal: “In tetz Ryos,” nin qui na tzan tan
banle'n tane'n yi tetz ca'wl, la'j tzun i'-tz. Nin qui na xom te yi
bintzi.
5 Poro cyakil yi e' yi na chitzan tan banle'n tane'n yi ca'wl
Ryos, ya'stzun yi e' yi bintzinin na chipek' te Ryos. Na kol
kaban tane'n yi tetz ca'wl, na tzun el katxum tetz yi ato'-tz
tk'ab.
6 Na alchok scyetz yi na tal: “In tetz Ryos,” tajwe'n cu'n tan
xome'n i' te yi ẍe'n cu'n banak Cristo.

Jun ac'aj ca'wl

7 E'u' wajwutz, je jun ca'wle'j swale' nin scyeru': Poro nk'e'tz
jun ac'aj ca'wl, ma na ite'n nin ca'wla'tz yi quibitnaku' yi
cyocsal cuninu'.
8 Poro tan tu' yi na chintzan tan talche'n nin scyeru' jalu',
ni'cu'ntz chi ik jun ac'aj ca'wl. Nin Kajcaw Jesucristo je'nak
pon tan banle'n tane'n. Na, tzan cyele'n tzaju' tul tz'o'tz
wutzil. Chebele'n cuntu' xcyek yi yol Jesucristo tan xite'n yi
jun tz'o'tz wutzila'tz.
9 Poro, ko at jun yi na tal: “Na chinxom te Ryos,” nin ko na
chi'ch c'u'l te junt tajwutz, atit nin tzuntz tul tz'o'tz wutzil.
10 Poro alchok scyetz yi na pek' scye'j tajwutz, ja tzun el
xtxum te yi ca'wl Ryos, nin qui na tzan tan chipo'tze'n yi e'
mas.
11 Na alchok scyetz yi na chi'ch quen c'u'l te junt tajwutz, at
nin i'-tz tc'u'l yi tz'o'tz wutzil. Quinin tz'icy' tetz yi ẍe'n tane'n
i' tu tajtza'kl, na jopij wutz tajtza'kl.
12 E'u' jun c'oloj wajwutz, chi e'u' witz'un tane'n, na
chintzan tan stz'ibe'n nin yi xtxolbile'j scyeru', na ja wi't cuylij
chipaju' tan Jesucristo.
13 Ncha'tz e'u' kawutzile'n, na chintzan tan stz'ibe'n nin yi
xtxolbile'j scyeru', na elnak chitxumu' te yi mbi eka'n tan
Cristo, yi jun yi at nintz le xe'tzbil tzaj. Ncha'tz axwok jun
c'oloj witz'un, yi axwok xicye't, na chintzan tan stz'ibe'n nin
yi xtxolbile'j tzitetz, na ja wi't cxcye'wok te Bayba'n.

E'u' jun c'oloj wajwutz, na chintzan tan stz'ibe'n nin yi
xtxolbile'j scyeru', na tzan tele'n chitxumu' tetz Ryos.
14 Ej ncha'tz e'u' kawutzile'n, na chintzan tan stz'ibe'n nin
scyeru', na ja wi't el chitxumu' tetz yi jun yi at nintz le xe'tzbil
tzaj. Ej, ncha'tz axwok xicy, na chintzan tan stz'ibe'n nin
tzitetz, na ja cxquiwixwok na at yol Kataj le iwi'. Nin ja wi't
cxcye'wok te Bayba'n.

15 Quil tz'el nin cyalma'u' te e'chk takle'n tu e'chk ajtza'kl tetz tzone'j wuxtx'otx'. Na ko na chipek'u' te e'chk ajtza'kla'tz, qui tzun na chipek'u' te Kataj Ryos.

16 Na cyakil yi e'chk ajtza'kla'tz cyetz tu' wunak, nk'e'tz cho'n na saj tu Ryos. Ej nin yi e'chk ajtza'kla'tz i'tz chi tane'n: kol kak' ama'l tetz yi tajbil kawankil, nka ko na el nin kalma' te yi e'chk takle'n yi chin elsbil alma' nin, nka ko ntin yi ketz kak'ej na kajoy. Cyakil yi e'chk ajtza'kla'tz nk'e'tz cho'n na saj tu Ryos, ma na cho'n na jal tzone'j wuxtx'otx'.

17 Cyakil yi e'chk takle'na'tz sotzok tera'tz tuml yi e' yi na chixom te'j. Ma yi e' yil chiban tane'n yi tajbil Ryos quil chisotz cyera'tz.

Yi e' contr Cristo

18 E'u' jun c'oloj wajwutz, txant tan tule'n yi wi'tzbil k'ejlal. Na bita'nt cyanu' yi txant tan tule'n Cristo at tulbil jun yaj yi chin contr nin sbne' te i'. I'tz yi anticristo. Nin tan tu' yi ja wi't jal wi'nin contr te yi ẍchusu'n Cristo na el katxum tetz yi ja wi't kopon xe' cyen yi jun wi'tzbil k'ejlala'tz.

19 Poro yi e' contra'tz te Cristo, cho'n cyele'n skaxo'l, na nk'e'tz junit o' scyuch'. Yi ik junit o' scyuch', qui klo' el chi-jatxol quib. Poro tan tu' yi cyele'n chijatxol quib ja lajluchax yi nk'e'tz junit o' scyuch'.

20 Inti e' cyeru', ak'ij yi Espíritu Sant scyeru' tan Cristo. Cha'stzun te na el len chitxumu' te yi bintzi.

21 Qui na chintzan tan stz'ibe'n nin yi xtxolbile'j scyeru' tan tu' yi qui na el chitxumu' tetz, ma na tan tu' yi na el chitxumu' tetz. Na elnak chitxumu' tetz yi qui'c rmeril tan cwe'n tok'bel tib yi la'jil tu yi bintzi.

22 I bin jalu', swale' nin scyeru' na' scyetz e' yi e' la'j. I'tz yi e' yi na cyal yi Jesús nk'era'tz yi Cristo. Yi jun jilwutz wunaka'tz, e' anticristo. Qui'c xac Ryos ẍchiwutz. Nin qui'c xac yi Cy'ajol ẍchiwutz.

23 Nin alchok scyetz yi qui na tocsaj yi Jesús i' Cy'ajl Ryos, qui'c tzun Ryos te talma'. Poro alchok scyetz yi na tal yi Jesús i' Cy'ajl Ryos, at tzun Ryos te talma'.

24 Eli'ch len te chic'u'lu' yi chusu'n yi bita'nt cyanu' te yi xe'te'n cu'n xtxole'n scyeru'. Na ko quil tz'el yi jun chusu'na'tz te chic'u'lu', junit tzun ẍchibne'u'-tz tu Kataj Ryos, nin tu yi tetz Cy'ajl.

25 Ej nin at jun oy yi suki'nt tan Cristo sketz, i'tz yi itz'ajbil tetz ben k'ej ben sak.

26 Tan paj yi e' subul naka'tz, na chintzan tan stz'ibe'n nin yi xtxolbile'j scyeru'.

27 Poro qui tajwe'n tetz cyeru', na Cristo ak'on yi Espíritu Sant scyeru'. Na ko najlij yi Espíritu Sant scye'ju', qui tajwe'n

yi nink tz'oc jun tan chichusle'nu', na yi Espíritu Sant ya'stzun yi chusul ketz te cyakil e'chk takle'n. Ej nin yi ẍchusu'n i' ya'stzun yi bintzi. Qui'c la'jil tuch'. Cho'ku' bin tan banle'n tane'n yi tetz ẍchusu'n yi na tal: Qui bin chijatxlen quibu' te Cristo.

28 Cha'stzun te e'u' jun c'oloj wajwutz, quil chijatxle'n quibu' te Cristo, bantz quil chixobu' tetz yil tz'ul tzaj junt tir. Na ko iẍnin ato'-tz tk'ab i' yil tz'ul tzaj quil katx'ixwij swutz, nin qui tajwe'n tan kewal kib swutz.

29 Ncha'tz elnak chitxumu' tetz Jesucristo, yi ntin na ban e'chk takle'n balaj. Cha'stzun te cyakil yi e' yi na chiban yi e'chk takle'n balaj, e' cu'n me'l cy'ajl Ryos.

3

O' me'l cy'ajl Ryos

1 E'u' wajwutz, cho'ku' tan xtxumle'n yi balajil Kataj Ryos. Wi'nin na pek' ske'j, na i' te'n nko'csan tetz me'l cy'ajl i'. Yi e' wunak qui na el chitxum sketz, na qui na el chitxum tetz Ryos.

2 Poro e'u' jun c'oloj wajwutz, yi ko o' me'l cy'ajl Ryos jalu', i nin tzun pyor tzantzaj, na qui ilij ka'n yi jat lo' chin tzatzin sbajok ske'j. Poro elnak katxum tetz yil ẍchaj tib junt tir Jesucristo, kajepon tx'ixpuj chi tane'n i'. Nin ya'stzun lkech wutz i'.

3 Tan tu' yi k'uklij kac'u'l te i' at kach'iw tan kilol yi xtxolbile'j nin na katzan tan joyle'n puntil tan koque'n tetz balaj, chi tane'n yi balajil Jesucristo, yi qui'c tetz til.

4 Cyakil yi e' yi na chijuch quil, e' cu'n pajol ca'wl. Na ko na katzan tan pajle'n ca'wl Ryos, o' tzun juchul iltz.

5 Na el katxum tetz yi ulnak aj Jesucristo wuxtx'otx' tan stzajse'n kil. Ncha'tz na el katxum tetz yi qui'c mu'ẍ tal til.

6 Cha'stzun te, cyakil yi e' yi na cyal yi cho'n najlche' tk'ab Cristo tajwe'n tan chixome'n te yi tajbil i' na cyakil yi e' yi na chijuch quil, qui na el chitxum te yi mbi eka'n tan Cristo.

7 E'u' jun c'oloj cmon kajwutz, e' xubsi'chu'. Alchok scyetz yi na ban yi e'chk takle'n balaj, balaj tzun i'-tz swutz Ryos. Chumbalaj nin i' chi banak Jesucristo.

8 Poro alchok scyetz yi na tzan tan pajle'n ca'wl Ryos, tetz tzun Bayba'n i'-tz. Na yi Bayba'n, pajol ca'wl i' le xe'tzbil tzaj. Cha'stzun te tulake'n yi Cy'ajl Ryos tan xite'n yi tajtza'kl Bayba'n.

9 Cyakil yi e' me'l cy'ajl Ryos nk'e'tz ch'inch'uj cuntunin e' tan juchle'n mas quil, na najlij Ryos te cyalma'. Qui'c rmeril tan cyoque'n ch'inch'uj tan juchle'n mas quil, na e' mero me'l cy'ajl Ryos.

10 Chin clar cunin na el katxum tetz yi na' scyetz e' yi cho'n najlche' tul tkan skil, i'tz yi e' cy'ajl Ryos, nin na' scyetz yi e' me'l cy'ajl Bayba'n. Na alchok scyetz yi qui na ban tane'n yi e'chk takle'n balaj, nka qui na pek' scye'j kajwutz, nk'e'tz tzun me'l cy'ajl Ryos i'-tz.

Kalok'e' kib skibil kib

11 I bin jalu', yi xtxolbil yi bita'nt cyanu' yi cyocle'nixu' tk'ab Kataj, i'tz yi kalok'e' kib skibil kib.

12 Na qui na yub yi kol kaxom te tajtza'kl Caín, na yi tajtza'kl Caín, ni'cu'n tu tetz Bayba'n, na nin cu' biyol yi titz'un.* Poro ¿mbi xac cwe'n biyol yi titz'un le chiwutz cyeru'? I'tz tan paj yi at cachi' ajtza'kl le wi' Caín. Ma yi titz'un, xomij te'tz te yi balaj ajtza'kl.

13 Cha'stzun te e'u' wajwutz, ko at jun wunak yi na chi'ch c'u'l scye'ju', quil che'l yabu' te'j.

14 Poro yi o' ketz ja el katxum tetz yi ja wi't ke'l tzaj tk'ab quimichil. Ja kacambaj kutz'ajbil. Na at jun chin balaj lok' ib skaxo'l. Poro alchok scyetz yi qui na pek' te jun kajwutz at nin tzun tera'tz tk'ab quimichil.

15 Cyakil yi e' yi na chi'ch chic'u'l scye'j yi e' kajwutz, e' tzun biyol nak cyera'tz. Ej nin na el katxum tetz yi quil chicambaj cyera'tz yi itz'ajbil tetz ben k'ej ben sak.

16 Na el katxum tetz yi mbi na elepont lok' ib kol ko'c tan xtxumle'n yi mbi banak Cristo. Ja tak' tib i' tk'ab quimichil tetz kaxel. Ncha'tz o' ketz jalu', tajwe'n yi list ato't tk'ab quimichil tan colche'n junt kajwutz.

17 Ej nin je junt xtxolbile'j: Ko at cyakil yi tajwe'n sketz, nin na kil yi at jun prow kajwutz yi at tajwe'n tetz, nin ko qui na el kak'ajab te'j tan ẍch'eye'n, na ẍchaj yi qui'c yi lok' ib ske'j yi cho'n na saj tu Ryos.

18 E'u' jun c'oloj cmon creyent, yi lok' ib nk'e'tz cho'n na lajluchax tan kajilon, ma na yi lok' ib na lajluchax tan yi e'chk takle'n balaj yi na kaban.

Chumbalaj ko ba'n ato't swutz Ryos

19 Tan tu' yi na kalok' kib skibil kib, na el katxum tetz yi na kaxom te yi bintzi. Nin na el katxum tetz yi ba'n ato't swutz Ryos.

20 Poro yi ko na kanachon te yi at kapaltil, pyor tzun Ryos, na na til cyakil yi na icy' tkac'u'l.

21 Poro ko na kanachon te yi qui'c kil, ba'n tzun ato't swutz Ryos.

22 Ej nin stk'e' i' cyakil e'chk takle'n yil kajak tetz, na na katzan tan banle'n tane'n yi tetz ca'wl tu yi e'chk takle'n yi na tzatzin i' te'j.

---

* **3:12** Gn 4.8.

23 Yi ca'wl yi ak'ij tan Kataj i'tz yil kocsaj Jesucristo yi tetz
Cy'ajl, ej nin yil kalok' kib skibil kib, chi talnak i' sketz.
24 Cyakil yi o' yi na kaban tane'n yi ca'wl Ryos, cho'n najlcho'
tk'ab. Ej nin cho'n najlij Ryos ske'j ketz. Na cyakil yi o' yi na
kaban tane'n yi ca'wl Ryos, na el katxum tetz yi xomij i' ske'j,
tan yi Espíritu Sant yi ja ak'lij sketz.

4

Ẍchijalok aj chusunl yi chocopon tan chisuble'n wunak

1 Poro e'u' jun c'oloj wajwutz, quil cyocsaju' cyakil yi e' yi na
cyal yi Ryos na ak'on quen cyajtza'kl. Qui'. Ba'n tcu'n cho'ku'
tan ma'le'n cyajtza'kl, tan lajluchaxe'n yi ko cho'n na saj yi
cyajtza'kl te Ryos, nka qui'. Na wi'nin chijale'n ajchusunl yi
e' tu' subul nak.
2 Je jun xtxolbile'j tan ma'le'n cyajtza'kl tan tilwe'n yi ko
bintzinin yi Espíritu Ryos na tzan tan quich'eye'n, nka qui':
Cyakil yi e' yi at Espíritu Sant tan quich'eye'n na cyocsaj cye'tz
yi Jesús ya'stzun yi Cristo, yi ulnak tzone'j wuxtx'otx' chi yaj
tane'n.
3 Qui'c yi Espíritu Sant tetz talma' jun yaj yi ko qui na tocsaj
yi cho'n saje'n Jesús te Ryos. Ma na contr i' te'j. Poro bita'nt
cyanu' yi at tulbil yi jun ajtza'kla'tz, yi ẍchaje' yi anticristo. Ej
nin tzan ẍchajone'n yi jun ajtza'kla'tz jalu'.
4 Poro e'u' jun c'oloj wajwutz, e'u' tetz Ryos. Ja wi't chix-
cye'u' scye'j yi e' subul naka'tz, na yi jun yi najlij te cyalma'u',
mas cham i' swutz yi jun yi najlij tetz cyalma' yi e' mal
wunaka'tz.
5 Yi ajtza'kl yi at le chiwi', cho'n na jal tzone'j wuxtx'otx'. Nin
jalta'tz na chitzan tan xtxole'n, nin na xom chiwi' wunak te
chiyol.
6 Poro yi o' ketz, o' tetz Ryos. Ej nin yi e' yi na el chitxum
tetz Ryos, na tzun cyocsaj cye'tz yi xtxolbil yi na katzan tan
xtxole'n. Tan yi xtxolbile'j, na lajluchax na' scyetz e' yi na
cyocsaj yi bintzi, ej nin na' scyetz e' yi subij che't.

Ryos na chajon yi lok' ib

7 E'u' jun c'oloj wajwutz, kalok'e' kib skibil kib, na yi jun
ajtza'kla'tz cho'n na saj tu Ryos. Alchok scyetz yi at lok' ib
tuch', me'l cy'ajl Ryos i'. Ej nin na el xtxum te tajbil Ryos.
8 Alchok scyetz yi qui'c lok' ib tuch', nk'e'tz tetz Ryos, na yi
lok' ib cho'n na saj te Ryos.
9 Ja lajluchax yi lok' ib yi at tu Ryos tan tu' yi saje'n ẍchakol
yi jun tal ẍutuj Cy'ajl tzone'j wuxtx'otx' tan tk'ol yi kutz'ajbil.
10 Tan yi xtxolbile'j, na lajluchax yi mbi'tz yi lok' ib. Nk'e'tz
yi o'-k nkachajon lok' ib tetz Ryos, ma na Ryos nchajon sketz,

na nin saj ẍchakol yi tetz Cy'ajl tan xcone'n tetz jun katx'ixwatz tan stzajse'n kil.

11 E'u' jun c'oloj wajwutz, yi ko ya'tz tane'n Ryos tan ẍchajle'n lok' ib sketz, ncha'tz bin o' ketz, kalok'e' bin kib ketz skibil kib.
12 Cya'l jun yi jajk tech wutz Ryos. Poro kol kalok' kib skibil kib, na lajluchax ẍchiwutz wunak yi xomij Ryos ske'j, nin chebele'n cuntu' na kajepon tan banle'n tane'n.
13 Na el katxum tetz yi o' tetz Ryos nin xomij i' ske'j tan tu' yi na kanachon te'j yi najlij yi Espíritu Sant ske'j.
14 Na yi o' ketz yi o' apostl ja kil tan kawutz yi Ryos chakon tzaj yi Cy'ajl tan chicolpe'n wunak. Itzun i'a'tz na katzan tan xtxole'n.
15 Alchok scyetz yil tal ẍchiwutz wunak yi Jesús ya'stzun yi Cy'ajl Ryos, najlij tzun Ryos te talma'. Ncha'tz i' tetz cho'n at i' tk'ab Ryos.

16 Yi o' ketz, ja el katxum tetz, nin na kocsaj yi na pek' Ryos ske'j na i' taw nin i' xe' yi lok' ib. Ej nin yi e' yi na chitzan tan ẍchajle'n yi lok' ib, ya'stzun yi e' yi xomche' te Ryos. Ej nin ya'stzun yi e' yi xomij Ryos scye'j.
17 Kol kaxom te yi jun ajtza'kla'tz, chebele'n cuntu' kachaje' jun lok' ib yi chin tz'aknak cu'n. Ej nin ko ya'tz kulej, quil kabisun swutz Ryos yil tz'oc pujle'n xtisya' le wi'tzbil k'ejlal. Na kol ko'c tz'aknak cu'n nin kol kachaj lok' ib chi banak Cristo, qui tzun kaxob yil tz'oc pujle'n xtisya'.
18 Qui na bisun nin qui na xob jun yaj yi at lok' ib tuch'. Ko at lok' ib tu jun yaj, na xcye' tan xite'n yi xo'w tu bis yi at te'j, na tan tu' yi q'uixc'uj yi tx'aklij swutz jun yaj, ya'stzun na xo'wle'j, nin ya'stzun na bisun ta'n. Ko na bisun jun yaj, i'tz tan paj yi txe'n jepon tan banle'n tane'n yi lok' ib.

19 Ryos nchajon yi lok' ib sketz, yi ntaxk el katxum tetz. Cha'stzun te na kapek' te'j jalu'.
20 Poro ko at jun yaj yi na tal: “At lok' ib skaxo'l tu Ryos,” nin ko na chi'ch c'u'l yi jun yaja'tz te jun tajwutz, la'j tzun i'-tz. Na ko qui'c lok' ib skaxo'l tu jun kajwutz yi txiclij skawutz, ẍe'n tzun kalok' Ryos na qui'c bin i' at skawutz.
21 Jesucristo ak'on te jun ca'wle'j sketz: Ko at lok' ib skaxo'l tu Ryos, tajwe'n tan jale'n lok' ib skaxo'l tu junt kajwutz.

5

Kaxcyek tan cyajse'n cyen cyakil e'chk yab ajtza'kl

1 Cyakil yi e' yi na cyocsaj yi Jesús ya'stzun yi Cristo, e' cu'n me'l cy'ajl Ryos. I bin jalu', ko na kapek' te Ryos, tajwe'n yil kapek' scye'j yi e' me'l cy'ajl Ryos.

2 Ko na katzan tan lok'e'n Ryos, ej nin ko na katzan tan
banle'n tane'n yi tetz ca'wl, na tzun kapek' scye'j yi e' me'l
cy'ajl Ryos.
3 Ko na katzan tan lok'e'n Ryos, na tzun katzantz tan banle'n
tane'n yi tetz ca'wl. Ej nin yi tetz ca'wla'tz, qui'c q'uixbel.
4 Qui'c q'uixbel, na cyakil yi e' me'l cy'ajl Ryos chixcyek tan
cyajse'n cyen cyakil e'chk yab ajtza'kl yi xomche' wunak te'j,
tan tu' yi k'uklij chic'u'l te Jesucristo.
5 Yi e' yi ba'n na chixcye' tan cyajse'n cyen yi yab ajtza'kl tetz
tzone'j wi munt, i'tz yi e' yi na cyocsaj cu'n yi Jesús ya'stzun yi
Cy'ajl Ryos.
6 Nin yi jun Jesúsa'tz i' yi jun yi je' a' twi' yi tulake'n skaxo'l,
nin i' yi jun yi el kojxuj yi ẍch'el. Poro nk'e'tz ntin tan yi a' yi
nje' twi', ma na ncha'tz tan yi a' tu ẍch'el yi el kojxuj swutz
pasyon. Nin ite'n Espíritu Sant na a'lon sketz yi bintzinin yi
xtxolbila'se'j. Nin nk'e'tz la'j i'.
7 Ncha'tz, at ox stiw yi cho'n ate' tcya'j yi na cyal yi bintzinin
yi xtxolbile'j. I'tz Kataj Ryos, tu yi jun yi na bi'aj Yol, ej nin yi
Espíritu Sant. Yi oxa'tz, junit cyajtza'kl.
8 Ncha'tz, at ox xtxolbil yi bajijnak tzone'j wuxtx'otx' yi na
ẍchaj sketz yi bintzinin yi xtxolbil yi Jesús ya'stzun yi Cristo yi
colpinl ketz. Yi bajx i'tz yi porer yi Espíritu Sant yi na lajluchax
skawutz. Yi ca'p i'tz yi mbi bajij yi je'n a' twi' Jesús. Nin yi
toxi'n i'tz yi mbi eka'n tan yi quimichil yi ban Jesús swutz
pasyon. Yi ox puntila'tz junit xtxolbil na ẍchaj.
9 Ko na kocsaj chiyol wunak, ¿mbi tzuntz qui na kocsaj yi yol
yi alijt tan Ryos yi mbi'tz yi munl yi tetz Cy'ajl?
10 Cyakil yi o' yi na kocsaj yi Jesús ya'stzun yi Cy'ajl Ryos, na
kanachon te yi ya'stzun yi bintzi. Poro cyakil yi e' yi qui na
cyocsaj yi yol Ryos, la'j tane'n Ryos ẍchiwutz, na qui na cyocsaj
yi yol Ryos yi tal i': “Aẍ inCy'ajl.”
11 Poro yi mero xe' yi xtxolbil yi bita'nt ka'n, i'tz yi at jun
itz'ajbil ak'ij sketz tan Ryos. Ej nin yi jun itz'ajbila'tz cho'n na
jal ka'n te Cristo.
12 Na ko cho'n k'uklij c'u'l jun yaj te yi Cy'ajl Ryos, ja tzun
cambaj i' yi jun itz'ajbila'tz. Poro ko qui k'uklij c'u'l jun te
Cy'ajl Ryos, qui'c rmeril yi nink cambaj yi jun itz'ajbila'tz.

Cobox ajtza'kl yi tal Wa'n tan stzajse'n wi' yi yol i'

13 I bin jalu', yi e'u' kajwutz yi na cyocsaju' yi mbi eka'n
tan yi Cy'ajl Ryos na chintzan tan stz'ibe'n nin yi xtxol-
bila'se'j scyeru' tan tele'n chitxumu' tetz yi ja wi't chicambaju'
quitz'ajbilu' tetz ben k'ej ben sak.
14 Cha'stzun te qui na kacabej kac'u'l tan c'uche'n jun e'chk
takle'n tetz Ryos, na elnak katxum tetz yi kol kajak alchok

e'chk takle'n tetz, stk'e' i' sketz. Poro tajwe'n yil kajak yi e'chk takle'n yi na tzatzin i' te'j.

15 Na na tbit Ryos yi katzi' yi kakul. Ej nin na el katxum tetz yi ya'stzun yi xtxolbil yi mero bintzinin tetz. Cha'stzun te, ba'n k'uke' kac'u'l te yi jun cu'n tz'ak'lok yi e'chk takle'n yil kajak tetz.

16 Nin ko na kil yi at jun kajwutz yi na xubsij, ba'n kanach Kataj tibaj, nin scuye' Ryos paj, nin sclaxok tk'ab quimichil. Poro at e' wunak yi ch'inch'uj cuntunin e' tan juchle'n mas quil. Poro yi jun ajtza'kla'tz xcyek tan chipitle'n nin tul q'uixc'uj. Quil kajak cuybil chipaj yi e'a'tz.

17 Chin xan nin swutz Ryos cyakil yi e'chk takle'n cachi' yi na kaban. Poro ko quil ko'c ch'inch'uj tan banle'n e'chk takle'na'tz, qui tzun kabentz tq'uixc'uj.

18 Na elnak katxum te yi xtxolbile'j: Jun mero cy'ajl Ryos nk'e'tz ch'inch'uj nin tunin tan juchle'n til, na at yi Cy'ajl Ryos tan q'uicy'le'n. Qui tzun xcye' Bayba'ntz tan po'tze'n.

19 Ej nin ncha'tz, elnak katxum tetz yi o' ketz, o' tetz Ryos, poro wi'nin e' yi ate' jak' ca'wl Bayba'n.

20 Ej ncha'tz, elnak katxum tetz yi ya'stzun yi Cy'ajl Ryos yi ulnak aj tan tele'n katxum te yi Ryos yi bintzinin tetz. Ej nin junit o' tuch', tu yi tetz Cy'ajl yi Jesucristo. Ntin i' Ryos. Nin cho'n na jal yi itz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz te I'.

21 E'u' jun c'oloj wajwutz, chixomi'chu' te chiryosil yi e' mas wunak, na nk'era'tz bintzi. Amén.

YI CA'P CART YI BNIXNAK TAN WA'N

1 I bin jalu', wutzile'n cu'n in na chintzan tan stz'ibe'n nin
yi carte'j. Nin i'tz tetz cyakil e'u' cmon yi tx'ajij che'tu' tan
Ryos. Ni'cu'n e'u' tk'ab Cristo chi tane'n jun xna'n yi wi'nin
k'ej. Ncha'tz yi carte'j i'tz tetz cyakil yi e'u', yi e'u' tal yi jun
xna'na'tz tane'n. Wi'nin na chimpek' scye'ju'. Poro nk'e'tz
ntin in na chimpek' scye'ju', poro ncha'tz cyakil yi e' yi ja el
chitxum te yi bintzi.
2 Na kapek' len scye'ju', tan tu' yi ja el katxum te yi bintzi. Ej
nin yi jun bintzija'tz quil tz'el te kac'u'l.
3 Stk'e' Kataj Ryos tu Kajcaw Jesucristo yi Cy'ajl i', yi banl tu
tzatzin paz squibu'. Ncha'tz kol chixomu' te yi bintzi, nin kol
jal lok' ib ẍchixo'lu' tz'elepon k'ajab scye'ju'.
4 Ja chintzatzin yi wilol yi at cobox talu' tane'n yi nternin na
chixom te yi bintzi, chi alijt cyen tan Kataj sketz.
5 Ma jalu', yi e'u' cmon creyent na cu' inwutz scyeru'.
Kalok'e' kib skibil kib. Nin yi xtxolbile'j yi na wal nin scyeru',
nk'e'tz jun ac'aj ca'wl, ma na ite'n nin ca'wla'tz yi bita'nt
cyanu' jetz yi cyocsal cuninu'.
6 Na ko na kalok' kib skibil kib na tzun katzantz tan banle'n
tane'n yi ca'wl Kataj.

Yi e' subul nak

7 Poro e'u' wajwutz, or quilu' na at wi'nin subul nak yi
na chixon bene'n tzi'n. Nin yi e'a'tz, qui na cyocsaj yi ja
itz'ij Cristo chi wunak tane'n. Nin cyakil yi e' yi na chitzan
tan xtxole'n yi jun xtxolbila'tz ya'stzun e' subul naka'tz, nin
ya'stzun yi e' contr Cristo.
8 Or bin quilu', quil chixomu' te cyetz cyajbil, na ko ya'tz
qui'c chicambaju' te yi cu's k'ej yi e' banaku' sajle'nix tunintz.
Ma na cho'ku' il te yi na kocsaj bantz chicambalu' jamel
chik'eju' te yi cu's k'ej yi ja wi't chibanu' sajle'n tunintz.
9 Na cyakil yi e' yi na oc stz'a'pl yi yol Kataj cya'n nin yi
quinin na chixom te yi ẍchusu'n Cristo, nk'e'tz e' tetz Ryos.
Poro cyakil yi e' yi na chixom te ẍchusu'n Cristo, ya'stzun yi
e' yi ate' cwent Ryos tu yi tetz Cy'ajl.
10 Cha'stzun te, kol tz'opon jun yaj tan xtxole'n scyeru', nin
ko qui na xom te ẍchusu'n Cristo, quil cyak'u' ama'l tetz. Nin
quil cyalu': “Tak' tzaj Kataj banl tibu'.”
11 Na kol kajak yi banl Kataj tibaj yi jun jilwutz wunaka'tz
na elepont yi ni'cu'n tzun kajtza'kl tuch'.

Stzajsbil wi' yol

12 Wi'nin xtxolbil na waj lwal scyeru', poro quil tzintz'ib tan
tint tul jun u'j. Na at inch'iw tan wopone'n tan chixajse'nu' nin
tan yol scyeru', nin yil nopontz skatzatzink jun scyuch'u'.
13 Yi e' quitz'unu' yi ate' tzone'j, na cyal nin jun yos scyeru',
na ncha'tz e' txa'ij che't tan Kataj. Amén.

YI TOXI'N CART YI BNIXNAK TAN WA'N

Yi tak'le'n k'ej kajwutz Gayo

1 Ma jalu' wajwutz Gayo, wutzile'n cu'n in na chintzan tan stz'ibe'n nin yi carte'j tzatz. Na wi'nin ok'le'n awutz wa'n.

2 Aẍ jun c'oloj wajwutz, na chintzan tan nachle'n Kataj tzawibaj. Nin yi wetz yi na cu' intzi' ta'n i'tz yi ba'niẍ cuntu'k te awak'un, chi awutane'n tka'b Kataj.

3 Ja tak' wi'nin tzatzin swetz yi cyulake'n cobox kajwutz tan xtxole'n swetz yi ẍe'n tane'n yi ac'ulutxumil, nin yi ẍe'n cu'n xomquiẍ te yi bintzi.

4 Qui'c nin junt tzatzin yi ni'cu'nk tu yi tzatzin yi na tak' swetz yi na wit yi xomche' yi e' witz'un te yi bintzi.

5 Aẍ jun c'oloj wajwutz, awak'o'nt awib tan quich'eye'n yi e' kajwutz, pyor nin na aban tan quich'eye'n yi e' kajwutz yi cho'n na chisaj joylaj.

6 Yi e' yi e' ulak tzone'j, ja cyal ẍchiwutz yi cmon yi ẍe'n cu'n awutane'n tan ẍchajle'n yi lok' ib scyetz. Tzinc'uche' bin jun pawor tzawetz, yil chicy'akt junt tir yi e' kajwutza'tz tan axajse'n, joyaj puntil tan tak'le'n mu'ẍ tal ẍch'eybil cyetz tan quich'eye'n te chipyaj. Ba'n tzawak' mu'ẍ ẍch'eybil cyetz yi stzatzink Ryos te'j.

7 Na tan tu' yi na chipek' yi cobox kajwutza'tz te Jesucristo na chixon tan chixcone'n tetz, nin qui na chijak mu'ẍ ẍch'eybil cyetz scyetz yi e' yi qui na cyocsaj.

8 Cha'stzun te yi o' ketz, tajwe'n tan che' kuch'eyal tan chibene'n tan xtxole'n yi chusu'n yi bintzinin tetz.

Cachi' tajtza'kl Diótrefes

9 Benak intz'ibal jun u'j scyetz yi cmon creyent kale atixe't. Poro yi Diótrefes qui na tzatzin ske'j na yi tetz tajbil i'tz yil cawun i' tu yi tetz tajtza'kl.

10 Cha'stzun te yil nopon, nocopon tan makle'n wutz, na na tzan tan ẍchaq'ue'n yol nin tan xtxumle'n e'chk la'jil ske'j. Ej nin nk'e'tz ntin yi ajtza'kle'j, ma na ncha'tz qui na tak' ama'l scyetz yi e' kajwutz yi na chopon tan ixajse'nwok. Nin na che' lajlen yi e' yi na cyak' chiposar yi e' kajwutz yi na chopon.

11 Aẍ jun c'oloj wajwutz quil cxom te e'chk yab ajtza'kla'tz, ma na xomen te yi balaj ajtza'kl. Na cyakil yi e' yi na chixom te yi balaj ajtza'kl, e' cu'n tetz Ryos. Ma yi e' yi na chixom te yi cachi' ajtza'kl, qui na el chitxum te yi tajbil Ryos.

Chumbalaj nin Demetrio

12 Ma yi kajwutz Demetrio, cyakil wunak na cyal yi chumbalaj nin i'. Bintzinin chiyol, na ite'n yaj na chajon tetz. Ej nin ncha'tz o' ketz, na kil yi chumbalaj nin i'. Nin elnak atxum tetz yi nk'e'tz o' la'j tu kayol.

Stzajsbil wi' yol

13 At wi'nin e'chk takle'n yi tajwe'n tan walol tzatz, poro qui na waj tzintz'ib nin tul u'j.

14 Poro tzinjoye' puntil tan wopone'n tan axajse'n. Kalena's tzun kajilontz tzawuch'.

15 Tak' tzaj Kataj Ryos yi tzatzin paz tzawibaj. Nin yi e' kajwutz yi e' awamiw, yi ate' tzone'j, na cyal nin jun yos tzawetz. Banaj jun pawor swetz tan talche'n quen jun yos scyetz cyakil yi e' kajwutz yi kamiw kib scyuch' yi ate'-tz kale atiẍe't.

JUDAS

Q'uicy'le'n cho' tan Kataj Ryos

1 I bin jalu', i ina'tz, in Judas. In esclaw Jesucristo,
nin in titz'un Santiago. Ej nin yi carte'j i'tz tetz cyeru' yi
xansa'nche'tu', yi e'u' yi wi'nin ok'le'n chiwutzu' tan Kataj
Ryos, yi e'u' yi q'uicy'le'n che'u' tan Jesucristo.
2 Tak' tzaj Kataj yi banl talma' squibu'. Ncha'tz tak' tzaj i'
wi'nin tzatzin paz tu lok' ib scyeru'.

Tajwe'n tan koque'n il tan colche'n yi balaj chusu'n yi na kocsaj

3 E'u' jun c'oloj wajwutz, sajle'nix tunintz ja el walma' tan
stz'ibe'n nin jun cart scyeru' te yi claxe'n yi skacambaje'
scyuch'u'. Poro yi jalu' na wil yi tajwe'n cunin tan bene'n
intz'ibal junt xtxolbil tan chiquiwse'nu', bantz cyoque'nu' il
tan colche'n yi chusu'n yi na kocsaj, yi chusu'n yi bixba'nt
cyen nin yi ak'ijt sketz, yi o' yi xansa'n cho't.

Ja cho'c pok' subulnak ẍchixo'lu'

4 Tajwe'n tan bene'n intz'ibal yi xtxolbile'j scyeru' na at e'
yi ewun cu'n ncho'c ẍchixo'lu' nin na chitzan tan chisuble'nu'.
Poro tz'iba'nt cyen le tu'j Kataj: Tx'aklij len chicaws. Na qui na
cyek ẍchi' Ryos. Na le wutz cyetz cyajtza'kl yi alcawe't Ryos na
at banl talma' i' scye'j. Cha'stzun te qui na cho'c c'ulutxum jak'
ca'wl yi ketz Kajcawil, yi Kajcaw Jesucristo, yi ntin i' na cawun
ske'j.
5 Elnak chitxumu' tetz cyakil xtxolbile'j yi swale' scyeru'
poro tzinna'wse' junt tir tan tule'n tx'akx ẍchic'u'lu'.

Tx'aklij len chicaws, na nk'e'tz e' c'ulutxum jak' ca'wl Kataj Ryos

Yi Kataj Ryos i' elsan tzaj yi e' aj Israel jak' chica'wl yi e'
aj Egipto, poro yi tele'n tiemp nin e' cu' sotzal cyakil yi e' yi
quinin e' oc c'ulutxum jak' ca'wl i'.
6 Ncha'tz ulk tx'akx ẍchic'u'lu' yi mbi mbajij scye'j yi e' ángel
tentz, yi e' yi cyaj cyen quilol yi chimunl tu chinajbil yi ak'ij
scyetz. Ate' pres jalu' tan Ryos, na e' pajol ca'wl. C'alijche' tul
tz'o'tz tan ẍch'iwe'n yi k'ejlal yil tz'oc Kajcaw tan pujle'n xtisya'.
7 Ncha'tz ulk tx'akx ẍchic'u'lu' yi chicaws yi e' aj Sodoma tu
aj Gomorra scyuch' yi e' mas wunak yi najlche'-tz naka'j. Na
ja chipaj yi ca'wl Ryos chi e' ban yi e' ángel. Na ja cyak' quib
tan xna'ni'n tu yaji'n, nin na chiwitbej quib yi e' yaj tu yaj, nin
xna'n tu xna'n. Siquier yi e' txuc na chiban yi e'chk takle'na'tz.
Poro yi chicaws yi ak'lij i'tz jun elsawutzil yi at tulbil chicaws

yi e' pajol ca'wla'tz yi ate' ẍchixo'lu'. Na tz'opon jun k'ej yi
sticy'se' Ryos c'u'l scye'j tan chicawse'n tetz ben k'ej ben sak.*
8 Poro yi e'a'tz yi ate' ẍchixo'lu', qui na cho'c tan xtxumle'n
yi e'chk techla'tz. Ma na ntin na ben cyajtza'kl joylaj tan
xtxumle'n jun c'oloj takle'n. Cha'stzun te na chitzan tan
po'tze'n chiwankil. Ncha'tz qui na cho'c c'ulutxum jak' ca'wl
jun, na na cho'c tan chijisle'n yi e' wi'tz ajcaw yi qui na che' kil
tan kawutz.
9 Wech yi wi'tz ángel yi na bi'aj Miguel, quinin nimsaj c'u'l
tan yajle'n yi Bayba'n nicy' yi na chimaj quib te yi wankil
Moisés, ma na ntin tal i' tetz: "Ryos lmakon wutzu'."

Alcawe't Ryos le chiwutz cyetz

10 Ej nin ncha'tz yi e'a'tz yi ate' ẍchixo'lu' qui na chixob tan
telse'n k'ej yi e'chk balaj ajtza'kl, ma na xitu'n na cyulej. Na
qui na el chitxum tetz yi mbi'tz yi mero xe'. Ba'n nin pe'
e' txuc, at cyajtza'kl yi na chitz'ij. Nin ncha'tz yi e'a'tz, at
cyajtza'kl yi cy'a'n cya'n yi na chitz'ij, poro ntin na xcon cya'n
tan chipo'tzal quib squibil quib.
11 ¡Poro lastum e'! Na na chixom te tajtza'kl Caín.† Ej nin
ni'cu'n cyajtza'kl tu tajtza'kl Balaam.‡ Na ntin wutzche' cyen
te pwok. Cha'stzun te cho'n sbajok scye'j chi bajij scye'j e' tu
Coré yi sotzel chiwutz ban tan paj stze'tzal yi cyajtza'kl.§

Qui na cyek ẍchi' Ryos

12 Ncha'tz yi e'a's, ni'cu'n e' tu jun c'ub yi qui lajluch yi na
xcye' tan katzotpe'n. Na yi na bajij e'chk tzatzi'n, na chocopon
tan wa'a'n ẍchixo'lu'. Qui'c mu'ẍ tal na chitx'ixwij, na at na
chiwutz cyen te'j. Ej nin ni'cu'n e' tu noc sbak' yi qui'c a' cy'a'n
ta'n yi na' cuntu' na aj nint tan cyek'ek'. Nin ni'cu'n e' tu jun wi'
tze' yi qui na tak' wutz, nin je'nak buk'ij. Quimnake' tane'n.
13 Ncha'tz ni'cu'n e' tu pak'bil mar yi chin xo'wbil nin, yi na
ul c'oxe' e'chk takle'n cachi' wi samlicy'.* Ej nin ni'cu'n e' tu
jun tx'uml yi tu na pa'ca'b tu', nin qui't na jal be' ta'n. Tx'aklij
len chicaws yi e'a'tz ẍchiwutz. Na cho'n chopon jo'li'n tul jun
ama'l yi chin tc'ul nin tetz ben k'ej ben sak.

Poro alijt cyen yi tx'aklij cyetz chicaws

14-15 At jun xtxolbil yi alijt cyen scye'j yi e' yaja'tz tan
k'ajtzun kamam Enoc, yi cho'n titz'e'n ẍchixo'l yi juki'n wek
wunak jetz te Adam. Je yi xtxolbil yi tal i'e'j: "Bitwok tzaj
inyol, na ja wil tul jun inwutzicy' tane'n yi tule'n tzaj Kajcaw.
Jat nin lo' mil chixone'n yi e' ángel xomche' te'j. Nin ja ben
wilol yi tule'n i' tan takle'n chicaws cyakil wunak tan paj yi

---

* **1:7** Gn 19.1-24. † **1:11** Gn 4.3-9. ‡ **1:11** Nm 22.1-35. § **1:11** Nm 16.1-35.
* **1:13** Is 57.20-21.

e'chk takle'n cachi' yi banake', nin tan paj yi e'chk quiw yol yi na cyal tetz i'," stzun Enoc banak cyen.
16 Ya'stzun sbajok scye'j e' yaja'tz na e' cu'n ajxochonl. E' cu'n ajxbajtzi'inl. Ntin na chixom te cyetz cyajbil. Nin na cyocsaj quib nim tu cyetz cyajtza'kl. Ntin na cyak' k'ej jun ko at chiwutz cyen te'j.

Nin alijt cyen cyak'un yi e' apostl yi ẍchijalok subulnak
17 Poro e'u' jun c'oloj wajwutz, ulk tx'akx chic'u'lu' yi xtxolbil yi alijt cyen cyak'un yi e' apostl cwent Kajcaw Jesucristo.
18 Je chiyole'j: "Yil tz'opon yi tiemp yi txant tan tule'n yi wi'tzbil k'ejlal, ẍchijalok yi e' yi chocopon tan xbajtzi'e'n yi na kocsaj nin ntin ẍchixomok te cyetz cyajtza'kl yi na icy' ẍchic'u'l, jun ajtza'kl yi qui na saj tu Ryos."
19 Yi jun jilwutz wunaka'tz chixcyek tan jatxle'n cu'n yi e'chk cmon, na ntin chixomok te e'chk ajtza'kl tetz tzone'j wuxtx'otx'. Na qui'c Espíritu Sant tetz cyalma'.

Ẍe'n kaban tan colche'n yi chusu'n yi na kocsaj, nin tan chiquiwse'n yi e' yi na cabej chic'u'l
20-21 Cha'stzun te e'u' jun c'oloj wajwutz: Skajunal cu'n kaq'uicy'lej kib bantz ilenin lpek' Kataj Ryos ske'j. Nin skajunal cu'n kaquiwsaj kib te yi chusu'n yi wi'nin xanil, yi cho'n k'uklij kac'u'l te'j. Nin kanache' Kataj tan porer yi Espíritu Sant. Ej nin ncha'tz, elk kalma' tan ẍch'iwe'n yi tulbil Kajcaw Jesucristo na tan tu' yi na el k'ajab ske'j, stk'e' jun itz'ajbil sketz yi quinin bajsbe'n tetz.
22-23 Ncha'tz cho'ku' il tan chiquiwse'n yi e' yi na chicabej chic'u'l te yi na kocsaj, bantz chiclaxe'n tk'ab yi k'ak' yi tx'aklij ẍchiwutz. Ma yi e' mas, yi qui na cyaj chitx'ixpuj cyajtza'kl, elk chik'ajabu' scye'j. Poro or quilu' yil cho'cu' tan chimoxe'n, yi quil chixomu' te cyetz cyajtza'kl. Mpe ik yi be'ch cyetz quil chimacu', na cy'a'n ilc'ol ta'n tane'n tan paj yi e'chk takle'n cachi' yi na chiban.

Kak'e' kak'ajsbil tetz Kajcaw
24 Kak'e' bin kak'ajsbil tetz Kataj Ryos. Na chin cham nin i' tan kacolche'n bantz quil kapakxij. Nin chin cham nin i' tan kanuc'le'n bantz ba'n ato't, nin tzatzin cu'n kopon swutz i' tan kilol yi tetz k'ej.
25 Na ntin i' Ryos. Nin ntin i' ko' colon tan Jesucristo yi ketz Kajcawil. Kak'e' bin kak'ajsbil tetz, na at k'ej i'. Na chin wutzile'n nin k'ej tu pak'puchal i'. Nin chumam nin yi tetz porer tan chixite'n yi tetz contr. Na ntin i' wi'tz Ajcaw sajle'nix tunintz, nin sbne' opon tunintz. Amén.

APOCALIPSIS

Yi e'chk xtxolbil yi a'lchij tetz apostol Wa'n

1 Yi xtxolbile'j, i'tz yi xtxolbil yi tal Ryos tetz Jesucristo,
bantz lajluchaxe'n ẍchiwutz yi e' tetz ẍchakum yi mbi sbajok
chan. Ej nin ja xcon jun ángel ta'n tan talche'n tetz Wa'n, yi
ẍchakum i'.
2 Ej nin clar cunin talol Wa'n yi yol Ryos yi ntal Jesucristo
tetz.
3 Ba'n cyeri e' yil cho'c tan si'le'n yi xtxolbile'j scyetz e' mas
wunak, nin ba'n cyeri e' yil cyak' ama'l tan tbite'n, nin tan
banle'n tane'n yi e'chk chusu'n yi at tul yi liwre'j, na txant tan
kocompone'n xe' cyen yi tiemp yil bajij yi xtxolbile'j.

Yi bene'n stz'ibal Wa'n yi jujun cart scyetz yi juk cmon creyent.

4 I bin jalu', i ina'tz in Wa'n, nin na chintzan tan stz'ibe'n
nin yi carte'j tetz cyeru' yi e'u' yi ate'u' tajlal yi juk k'u'j cmon
creyent yi ate' lakak tnum cwent yi ama'l Asia. Tak' tzaj Kataj
yi banl tu tzatzin paz squibu', yi Kataj Ryosa'tz yi at nintz
sajle'n tunintz, nin yi at tulbil junt tir. Nin ncha'tz tak' tzaj
yi juk espíritu yi ate' tcya'j swutz yi c'olchbil i', yi banl tu yi
tzatzin paz squibu'.
5 Ncha'tz tak' tzaj Kajcaw Jesucristo yi banl tu yi tzatzin paz
squibu', na i' yi stiw yi ba'n k'uke' kac'u'l te'j. Ncha'tz i' yi jun
yi bajx mitz'ij ẍchixo'l alma'. Ej nin i' yi wi'tz ajcaw ẍchiwutz
cyakil yi e' ajcaw yi ate' tzone'j wuxtx'otx'. Kak'e' bin k'ej i' na
wi'nin na pek' ske'j. Ej nin kak'e' k'ej i' na i' ntzajsan cyakil yi
kil, tan yi tetz ẍch'el yi el kojxuj swutz pasyon.
6 Kak'e' bin k'ej i', na ja wi't ko'c ketz tetz ajcaw ta'n, nin ja
wi't ko'c tetz pale' ta'n bantz kaxcone'n tetz Ryos, yi Taj i'. Ej
nin ncha'tz kak'e' yi k'ej i', na scawunk i' tetz ben k'ej ben sak.
Amén.
7 ¡Quibit tzaju'! At tulbil Cristo junt tir.
Ej nin yil tz'ul, cho'n tz'ul tibaj noc sbak'.*
Qui'c nin jun wunak yi qui'k til wutz i'.
Mpe ik yi e' yi ocnake' tan biyle'n, squile' wutz.
Nin ẍchok'ok cyakil jilwutz wunak yi ate' bene'n tzi'n wi munt
yil quilnin wutz i'.
Jun cu'n ya'stzun sbajok.
8 Je yol Kajcawe'j: "Yi in wetz, in yi xe'tzbil, nin in yi wi'tzbil
te cyakil, chi tane'n yi letra A jalen Z," chij Kajcaw yi kaRyosil,
yi jun yi at sajle'n tunintz, nin yi at jalu', nin sbne' opon
tunintz; yi jun yi cya'l na xcye' quen te'j.

* **1:7** Dn 7.13.

Yi tilol Wa'n k'ej Cristo.

9 Ma yi in wetz, in Wa'n, kitz'un kutzicy kib scyuch'u' tk'ab Kataj. Ncha'tz nk'e'tz chichucu' tan muc'le'n q'uixc'uj ma na ncha'tz in, na wi'nin q'uixc'uj na intij. Ej nin ja lajluchax yi junit o' scyuch'u' jak' ca'wl Ryos, tan tu' yi nkanimsaj len kac'u'l tan muc'le'n yi e'chk q'uixc'uja'tz tan yi porer Jesucristo.

Ma jalu', je imbanake'j, yi incyaje'n cyen pres tul yi ama'le'j yi na bi'aj Patmos, yi at nicy'al yi mar. Cho'n tzun incyaje'n cyen pres tul yi jun ama'le'j tan paj yi woque'n tan xtxole'n yi Yol Kataj yi talnak Jesucristo.

10 Itzun bantz le jun k'ej ujle'n, ja chin nachon te yi at yi porer yi Espíritu Sant swe'j. Nin ben wital yi jilone'n tzaj jun wutz incoc. Chin wi' nin bantz tan yol, chi na ẍch'in jun chun.

11 Ej nin je yol i'e'j yi tal swetz: "Ma jalu' tz'ib cu'n cyakil yi na cẍtzan tan xmaye'n, nin benk awa'n ẍchik'ab yi juk k'u'j cmon creyent yi ate' lakak ama'l cwent Asia. Nin je chibi' yi e'chk tnuma'tz kale ate't yi e' cmona'tz: Efeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, nin Laodicea," stzun i' ban tzajtz.

12 Je'n tzun insuch'k'il wibtz tan xmaye'n na' scyetz i' yi na jilon tzaj swetz. Itzun yi je'n insuch'k'il wibtz, nin ben wilol juk cantil yi oro cu'n yi ate'-tz.

13 Ej nin nicy'al yi juk cantila'tz wil yi at jun txiclijtz. I'tz yi bajx Cy'ajol. Ej nin yi be'ch tetz chukpi'n nin tu'. Ma yi c'albil i' chin oro cunin, nin cho'n at jalen wutz c'u'l.

14 Ma yi xi'il wi' chin skoj nin. I cunin mojob yi chin stum nin, nka chi tane'n k'ab che'w. Ma yi bak' wutz chin txekun nin, chi tane'n k'ak'.

15 Ma yi tkan, chin litz'un nin, chi tane'n yi litz'unil yi jun jilwutz ch'ich' yi na bi'aj bronce, yi watok cunin el tzaj wi k'ak'. Ma yi wi' tan yol, wi'nin na wajcan, chi na wajcan jun chin tzanla'.

16 Tz'amij juk tx'uml ta'n le sbal. Ma yi yol yi na yol, ni'cu'n tu jun spar yi chin a' nin wi', nin cabil len xlaj atit wi'. Ma yi wutz, wi'nin txekune'n, chi tane'n k'ej yi na opon chajcu'n.

17 Itzun yi bene'n wilol wutz i' insaj tunin colpuj swutz. Poro nintzun je' tk'ol i' yi k'abtz tinwi', nintzun taltz: "Quil cxob swetz na i ina'tz yi jun yi at nintz le xe'tzbil tzaj yi ntaxk jal jun wunak, nin atin nintz sbne' opon tunintz.

18 ¡Bit tzaj! Quimnakin, poro ja nitz'ij junt tir. Nin qui't chinquim tetz ben k'ej ben sak, na in na chincawun tibaj yi quimichil. Nin in colol tetz yi lawe'il yi ama'l kale ate't yi e' alma'.

19 Tz'ib cu'n bin cyakil yi e'chk takle'ne'j yi mawil tu yi e'chk takle'n yi na cẍtzan tan tilwe'n jalcu'n tu yi mbi cu'n tzawile'.

20 Ma jalu' swale' tzatz yi mbi na elepont yi juk tx'uml yi at tink'ab, nin yi mbi na elepont yi juk cantil yi oro cu'n. Yi juk tx'umla'tz i'tz jun elsawutzil yi juk inchakum yi ate' tan chiq'uicy'le'n yi juk cmon creyent nin yi juk cantil i'tz jun elsawutzil yi juk cmon creyenta'tz.

2

Yi xtxolbil yi ben stz'ibal Wa'n tetz yi cmon creyent le tnum Efeso

1 "I bin jalu' tz'ib nin yi xtxolbile'j tetz inchakum yi na tzan tan q'uicy'le'n yi cmon creyent le tnum Efeso. Je wajbile'j: 'Je yol yi jun yi tz'amij yi juk tx'uml ta'n, nin yi na xon xo'l yi juk cantil yi oro cu'n:

2 Na wil cyakil yi na icy'pon ita'n te yi itak'un. Ej nin na wil cyakil yi q'uixc'uj yi na imuc' tan banle'n yi imunl. Ej nin na el intxum tetz yi qui na itak' ama'l scyetz yi e' mal wunak, na ocnakquix tan ma'le'n cyajtza'kl yi e' yi na cyal yi e' apostol, poro qui', e' tu' la'j.

3 Ncha'tz na el intxum tetz yi at wi'nin ipasens na ja imuc' wi'nin q'uixc'uj tan tu' yi xomquixwok swe'j. Nin quinin micy' ipaj swutz.

4 Poro ilenin at ipaltil tzinwutz. Je yi ipaltile'j: Qui't na cxpek'wok swe'j, chi sajle'n.

5 Ulk tx'akx tic'u'l yi ẍe'n itane'n sajle'n, nin ẍe'n itane'n jalu', na ja cxplojinwok. Tx'ixpe'nwok itajtza'kl. Xomenwok te yi balaj ajtza'kl chi mibanwok sajle'n. Poro ko quil cxomwok te inyol, nopontz tan xite'n cu'n icantil.

6 Poro ilenin at mu'ẍ ibalajil na qui na cxpek' scye'j yi e' yi na xom chiwi' te cyajtza'kl yi e' nicolaíta, na ncha'tz in qui na chimpek' scye'j.

7 Ma jalu', ko at jun yi na el talma' tan tele'n xtxum tetz yi xtxolbila'se'j tajwe'n yil tz'oc il tan xtxumle'n yi mbi ntal yi Espíritu Sant scyetz cyakil cmon creyent. Je yol i'e'j: Cyakil yi e' yil chixcye' te kacontr swak'e' ama'l scyetz tan bajse'n yi lo'baj yi na tak' itz'ajbil, yi lo'baj yi na jal te jun wi' tze' yi at tcya'j le cojbil Ryos.'

Yi xtxolbil yi ben stz'ibal Wa'n tetz cmon creyent le tnum Esmirna

8 "I bin jalu', tz'ib nin yi xtxolbile'j tan tpone'n tk'ab yi inchakum yi at tan q'uicy'le'n yi cmon creyent le tnum Esmirna. Je xtxolbile'j yi na waj yil tzatz'ib nin: 'Yi yole'j i'tz yol yi jun yi at nintz le xe'tzbil tzaj, yi ntaxk jal jun e'chk takle'n, nin yi iẍnin lcyaj cyen yil sotz cyakil e'chk takle'n yi at wi munt; yi jun yi nquim poro itz'ij junt tir:

9 Na wil cyakil yi q'uixc'uj yi atix cu'nt, nin na wil yi imeba'il.
Poro yi mero xtxolbil i'tz yi axwok ric tk'ab Ryos. Ncha'tz na
wit yi e'chk jisbil itetz yi na chitzan yi e' judiy tan talche'n.
Poro yi e'a's nk'e'tz e' mero judiy, na nk'e'tz e' tetz Ryos, ma na
e' tetz Bayba'n.
10 Quil cxbisunwok tan yi e'chk q'uixc'uj yi tz'ul chan tzi-
wutz. ¡Bitwok tzaj! Je'j sbajok tzite'je'j. Tz'ul pilbil itetz,
na at cobox tzixo'l yi tz'ocopon chipile'n na chocopon xetze'
tan yi Bayba'n. Tzitije'wok q'uixc'uj tetz cobox k'ej. Poro
quil cxbisunwok, ma na benk itkan ttx'otx' jalen yil xquim.
Swak'e' tzun jun oy tzitetz. Yi jun oya'tz, i'tz yi itz'ajbil yi qui
nin bajsbe'n tetz.
11 Ma jalu' ko at jun yi na el talma' tan tele'n xtxum tetz yi
xtxolbila'se'j tajwe'n yil tz'oc il tan xtxumle'n yi mbi'tz na tzan
yi Espíritu Sant tan talche'n scyetz cyakil cmon creyent. Yi e'
yi chixcyek te yi kacontr, ya'stzun yi e' yi quil chitij yi ca'p
quimichil.'

Yi xtxolbil yi ben stz'ibal Wa'n tetz yi cmon creyent le tnum Pérgamo.

12 "I bin jalu' tz'ib nin yi xtxolbile'j tan tpone'n tk'ab yi
inchakum yi na tzan tan q'uicy'le'n yi cmon creyent le tnum
Pérgamo. Je yi xtxolbile'j yi na waj yil tzatz'ib nin: 'Yi yole'j i'tz
yol yi jun yi ni'cu'n yol tu jun spar yi chin a' nin wi', nin cabil
len xlaj atit wi':
13 Na wil yi cho'n najlquixwok tul jun tnum kale na
cawune't Bayba'n. Poro quiw cuntunin axwoktz tan ixome'n
swe'j, na cya'l jun tzitetz yi mpakxij yi toque'n biyle'n Antípas,
yi jun balaj inchakum.
14 Poro ilenin at cobox ipaltil, na at e' tzixo'l yi na chixom te
yi tajtza'kl Balaam yi ocnak tan ẍchusle'n Balac te yi ẍe'n sban
i' tan chipo'tze'n yi e' aj Israel tentz. Ncha'tz oc i' tan talche'n
scyetz yi ba'n chibajsaj yi ẍchibel yi e'chk chitx'ixwatz wunak
yi na oyij swutz yi chiryosil yi banij tu' tane'n. Nin oc i' tan
talche'n scyetz yi nk'e'tz xan yi yaji'n tu xna'ni'n.
15 Poro lastum, at e' tzixo'lwok yi na chixom te yi jun
ajtza'kla'tz. Ncha'tz at e' tzixo'lwok yi na chixom te yi cya-
jtza'kl yi e' nicolaíta, yi apart na cyocsaj.
16 Tx'ixpe'n binwok itajtza'kl, na ko qui', nopon chan tzite'j,
nin sno'yintzink scyuch' yi e' yi na xom chiwi' scye'j e' nico-
laíta'tz. Tzinxconse' inyol yi tz'iba'nt cyen tul u'j tan oyintzi'
scyuch' na ni'cu'n inyola'tz tu jun spar.
17 Ma jalu', ko at jun yi na el talma' tan tele'n xtxum te
yi xtxolbila'se'j, tajwe'n yil tz'oc il tan xtxumle'n yi mbi na
tzan yi Espíritu Sant tan talche'n scyetz cyakil cmon creyent.
Ej nin yi e' yi chixcye'k te kacontr, swak'e' ama'l scyetz tan

chiwane'n te yi maná yi colij wa'n jalen tzi'n tcya'j. Ncha'tz swak'e' jujun tal balaj c'ub scyetz yi sak te'j,* kale tz'ibane't jun ac'aj chibi'. Ej nin cya'l jun tz'el xtxum tetz, ma na ntin cu'n yi tz'amon tetz yi jun c'uba'tz.'

Yi xtxolbil yi ben tz'ibal Wa'n tetz yi cmon creyent le tnum Tiatira.

18 "I bin jalu' tz'ibnin yi xtxolbile'j tetz inchakum yi na tzan tan q'uicy'le'n yi cmon creyent le tnum Tiatira. Je yi xtxolbile'j yi na waj yil tzatz'ib nin: 'Yi yole'j i'tz yi yol yi Cy'ajl Ryos, yi na txekun yi bak' wutz chi tane'n k'ak', nin yi chin litz'un nin tkan, chi na litz'un bronce:

19 Na el intxum tetz cyakil yi e'chk takle'n balaj yi na ibanwok. Nin na el intxum tetz yi k'uklij ic'u'l swe'j. Ncha'tz na el intxum tetz yi at ipasens. Nin na el intxum tetz yi na itak' itib tan ixcone'n swetz. Ej nin na el intxum tetz yi mas na cxo'cwok il tan banle'n yi e'chk takle'na'tz jalu' swutz yi sajle'n.

20 Poro ilenin at cobox ipaltil tzinwutz. Je ipaltile'j: K'u'ja'n cuntunin yi jun xna'n ita'n, yi ni'cu'n tajtza'kl tu yi tajtza'kl Jesabel,† na na tocsaj tib tetz elsanl stzi' Ryos. Poro tan yi tetz ẍchusu'n na tzan tan chisuble'n yi e' wetz yi ate' jak' inca'wl. Na tzan i' tan chisuble'n, na na tal i' yi nk'e'tz xan yi xna'ni'n tu yaji'n, nin nk'e'tz xan yi kol chibajsaj yi ẍchibel chitx'ixwatz wunak yi na cyoy swutz chiryosil yi banij cuntu'.

21 Ja wak' ama'l tetz yi xna'na'tz tan je'n klo' xtx'ixpul yi tajtza'kl, poro qui na xtx'ixpuj.

22 Cha'stzun te ¡bitwok tzaj! Je tzimbne'e'j te yi jun xna'na'tz: Copon boc'l tan jun chin yabil. Ej nin ncha'tz che' incawse' yi e' yi na xom chiwi' te'j, na ko quil chitx'ixpuj cyajtza'kl, chicopon boc'l tan jun chin yabil. Ej nin ẍchitije' wi'nin q'uixc'uj.

23 Ncha'tz cyakil yi e' tal yi jun xna'na'tz, ẍchiquimok len. Ya'stzun tzimbne'-tz bantz tele'n chitxum cyakil yi e' cmon creyent lakak e'chk ama'l, yi na el intxum tetz yi mbi na icy' tc'u'l jun yaj. Ijunalen swak'e' icaws. Tul xomquen tu' te yi mbi mbaj ibnol.

24 Poro at wi'nin axwok yi qui na cxomwok te yi jun chusu'na'tz yi chin juntlen nin, na quinin itak' ama'l scyetz yi e' yi na cyal: At wi'nin eka'n tan yi ẍchusu'n Bayba'n, yi na kaxom ketz te'j, che'ch.

25 Poro yi axwok itetz quil wak' mas itarey te yi ja wi't itbitwok. Ntin quil tzitzakplen tkanil yi balaj ajtza'kl yi xomquixwok te'j. Ma na iẍnink xomquixwok te'j yil nu'l tzaj junt tir.

---

* **2:17** Is 62.2; 65.15. † **2:20** I R 16.31-32; 2 R 9.22, 30; Pr 6.24.

26 Na cyakil yi e' yil chixcye' te yi kacontr, nin yil chiban
tane'n yi wetz wajbil sbne' opon tunintz, swak'e' ama'l scyetz
tan chicawune'n squibaj cyakil jilwutz wunak yi ate' bene'n
tzi'n wi munt.
27 Chi ban Intaj yi tk'ol ama'l swetz tan incawune'n, ncha'tz
tzimbne' wetz. Swak'e' ama'l scyetz tan chicawune'n. Chin
cham nin ẍchibne' tan cawu'n, nin cya'l nin jun xcyek tan
xite'n chica'wl. Ẍchilo'onk yi e' chicontr cya'n chi na cu'
pok'lo'n jun ẍwok' yi tx'otx' tu'.
28 Sjalok chik'ej nin chitxekunk sbne' opon tunintz chi na
ban yi xkisum.
29 Nin ko at jun yi na el talma' tan tele'n xtxum tetz yi
xtxolbila'se'j tajwe'n yil tz'oc il tan xtxumle'n yi mbi na tzan
yi Espíritu Sant tan talche'n scyetz cyakil cmon creyent.'

3

Yi xtxolbil yi ben stz'ibal Wa'n tetz yi cmon creyent le tnum Sardis

1 "I bin jalu' tz'ib nin yi junt xtxolbile'j tetz yi inchakum yi
na tzan tan q'uicy'le'n yi cmon creyent le tnum Sardis: Je yi
xtxolbile'j yi na waj yil tzatz'ib nin: 'Yi yole'j i'tz yol yi jun yi
cy'a'n yi juk Espíritu tetz Ryos ta'n, tuml yi juk tx'uml: Yi in
wetz na wil cyakil yi na ibanwok. Ej nin ncha'tz na wil yi
quimnak quix tane'n. Wech na na a'lchij yi chumbalaj nin
axwok.
2 Poro elk watl itajtza'kl. Quiwswok itib te mu'ẍ tal ibalajil
yi at, yi mu'ẍ tal ibalajil yi txant tan tele'n c'u'l. Or tzitilwok
na na wil yi qui na yub yi e'chk takle'n yi na ibanwok, na qui
na iban tane'n yi tajbil Ryos.
3 Ulk bin tx'akx tic'u'l yi chusu'n yi itbitnak. Quiwit bin te yi
na itocsaj. Tx'ixpe'nwok yi itajtza'kl. Na ko qui', nopontz tan
icawse'n. Qui tz'icy' tzitetz yil nopon, na nopontz chi na opon
jun alk'om yi qui'c stziblal.
4 Poro ilenin at cobox tzixo'l yi cya'l cunin na chisuk' wit
quib tan banle'n jun e'chk takle'n cachi'. Yi e'a'tz, ya'stzun yi
e' yi kaben tan xo'n scyuch'. Nin chin stum nin sbne' yi be'ch
cyetz, na chumbalaj nin e'.
5 Cyakil yi e' yil chixcye' te kacontr tz'ocopon jun be'ch cyetz
yi chin skoj nin. Ej nin kol chixcye' te kacontr quil tzintzajsaj
yi chibi' tul yi planiy, kale tz'ibane't chibi' yi e' yi ẍchicambok
te yi itz'ajbil yi qui nin bajsbe'n tetz. Ej nin kol chixcye' te
kacontr swale' tetz Intaj nin swale' scyetz yi e' ángel, yi jun
cu'n e' wetz yi e'a'tz.
6 Ko at jun yi na el talma' tan tele'n xtxum te yi xtxolbile'j
tajwe'n yil tz'oc il tan xtxumle'n yi mbi na tzan yi Espíritu Sant
tan talche'n scyetz cyakil cmon creyent.'

Yi ajtza'kl yi ben stz'ibal Wa'n tetz yi cmon creyent le tnum Filadelfia

7 “I bin jalu' tz'ib nin yi jun xtxolbile'j tetz yi inchakum yi na tzan tan q'uicy'le'n yi cmon creyent le tnum Filadelfia. Je wajbile'j: ‘Yi yole'j i'tz yol yi jun yi chin xan nin, nin yi bintzi na jilon, yi jun yi at ca'wl tk'ab chi banak Luwiy tentz, yi jun aj lawe' yi ko na taj sjop puert, cya'l xcye' tan jakle'n. Ej nin ko na taj sjak, cya'l xcye' tan jople'n:

8 Na wil cyakil yi na ibanwok. Ej nin na el intxum tetz yi axwok quiw mu'ӧ tal. Cha'stzun te ¡bitwok tzaj yi xtxolbile'j! Jakij jun puert tziwutz, nin cya'l nin jun xcye' tan jople'n. Nk'e'tz chin quiw nin axwok poro ja cxomwok te inchusu'n, nin quinin cxtx'ixwijwok tan talche'n yi xomquixwok swe'j.

9 I bin jalu' at jun cmon tetz Bayba'n yi na cyal: Yi o' ketz, o' yi mero judiy, poro qui', wicyak' tu', na e' tajlal yi cmon Bayba'n. ¡Bitwok tzaj! Chincawunk nin scye'j tan chimejewe'n cu'n tziwutz bantz tele'n chitxum tetz yi na chimpek' tzite'j.

10 Ma jalu' tan tu' yi xomquixwok te inca'wl, nin muq'uij q'uixc'uj ita'n, xincole'wok tk'ab yi jun chin q'uixc'uj yi at tulbil squibaj cyakil wunak yi najlche' bene'n tzi'n wi munt. Tz'ul jun chin q'uixc'uja'tz wa'n tan chipile'n kol chitx'ixpuj yi cyajtza'kl nka qui'.

11 ¡Bitwok tzaj! Txant tan wule'n junt tir. Quil tzitzakplen tkanil yi na itocsaj, bantz cya'l junt camban tetz yi oy yi tz'ak'lok tzitetz.

12 Cyakil yi e' yil chixcye' te yi kacontr chocopon wa'n chi tane'n jun balaj tkan ca'l le ca'l Ryos. Ej nin qui't che'l tetz tajal Ryos. Ncha'tz tzintz'ibe' quen yi bi' yi kaRyosil scye'j tuml yi bi' yi tetz tnum yi na bi'aj Ac'aj Jerusalén, yi cho'n lsaj tcya'j kale atit Ryos. Ncha'tz tz'ocopon intz'ibal yi ac'aj imbi' scye'j yi e'a's.

13 Ko at jun yi na el talma' tan tele'n xtxum te yi xtxolbile'j, tajwe'n yil tz'oc il tan xtxumle'n yi mbi na tzan yi Espíritu Sant tan talche'n scyetz cyakil cmon creyent.’

Yi xtxolbil yi ben stz'ibal Wa'n tetz yi cmon creyent le tnum Laodicea

14 “I bin jalu', tz'ib nin yi xtxolbile'j tetz inchakum yi na tzan tan q'uicy'le'n yi cmon creyent le tnum Laodicea. Je yi wajbile'j: ‘Yi yole'j i'tz yi yol yi jun yi na bi'aj AMEN, yi jun yi ba'n k'uke' kac'u'l te'j, yi jun yi txumul tetz cyakil e'chk takle'n yi at:

15 Na el intxum tetz yi ӧe'n itane'nwok. Nk'e'tz axwok contr swe'j. Poro ncha'tz qui'c nin mu'ӧ iӧc'atnakil. Lastum qui na bixe' itxumu'n, na atixcuntuwok.

16 Cha'stzun te cxelepon intzubil le intzi'. Cxeleponwok te
wajal.
17 Wech na italwok: Chin ric nin o'. Wi'nin kamebi'l.
Ncha'tz na italwok: Qui'c tajwe'n sketz. Poro yi mero bintzi
i'tz yi qui'c ixac swutz Ryos, na chin meba' nin axwok. Ni'cu'n
axwok tu jun moyi'ẍ. Ni'cu'n yi tx'anl quix cuntu'kwok.
18 Cha'stzun te je jun itajtza'kle'j: Ba'n tcu'n yi nink
tzilok'wok balaj oro swuch' yi qui'c paltil. Sjalok tzun imebi'l.
Ej ncha'tz ba'n tcu'n yi nink tzilok'wok be'ch itetz swuch', yi
chin stum nin, bantz iwekxe'n, na chin tx'ixwil nin ita'n. Ba'n
tcu'n yi nink tzilok'wok tz'ac'bil wutzaj swuch' tan jakxe'n
iwutz. Cxmayink tzunwoktz.
19 Ma yi e' yi na chimpek' wetz scye'j, na oc chitz'u'm
wa'n tan makle'n chiwutz. Cha'stzun te c'asok ic'u'l nin
tx'ixpe'nwok itajtza'kl tan ixome'n swe'j.
20 Bitwok tzaj. Atin tzi puert, nin na chintzan tan c'onle'n
quen. Alchok scyetz yil tbit inwi' nin kol sjake'n yi puert,
nocopon tzuntz te'j, nin skawank jun tuch'.
21 Cyakil yi e' yil chixcye' te kacontr, swak'e' ama'l scyetz
tan chic'olewe'n tzinxlaj tan kacawune'n scyuch'. Yi in wetz
ja chinxcye' te incontr cha'stzun te ja chinc'ole' xlaj Intaj tan
cawu'n. Ite'n nin tzimbne' tzite'j kol xcye'wok te kacontr.
22 Ma jalu', ko at jun yi na el talma' tan tele'n xtxum te yi
xtxolbile'j tajwe'n yil tz'oc il tan xtxumle'n yi mbi na tzan yi
Espíritu Sant tan talche'n scyetz cyakil cmon creyent,' " stzun
i' ban swetz.

4

Yil tz'ak'lij k'ej Ryos tcya'j

1 Itzun bantz yi nsken wi't a'lchij yi xtxolbila'se'j swetz,
nintzun ben wilol yi jakij yi puertil tcya'j. Nin ben wital junt
tir yi wi' yi jun yi nsken cyen jilon swetz. Chin wi' nin i' tan yol,
chi wi' jun chun. Itzun saj tlol swetz: "Cajen tzaj tzone'j, nin
tzinchaje' tzatz yi mbi xomtzaj yil tz'icy' yi e'chk takle'na'tz yi
mawil." Ite'n nin tkuja'tz innachone'n te yi at porer yi Espíritu
Sant swe'j.
2 Ej nin wil jun balaj c'olchbil, chi tane'n c'olchbil jun wi'tz
ajcaw.
3 Ej nin yi jun yi c'olchij tibaj, ni'cu'n yubil wankil chi tane'n
yubil yi jun jilwutz balaj c'ub yi na bi'aj jaspe, tu yi c'ub yi na
bi'aj cornalina. Ej nin wil solte'j yi jun c'olchbila'tz yi at jun
arco iris, yi wi'nin litz'une'n chi litz'unil yi jun jilwutz c'ub yi
na bi'aj esmeralda.
4 Ej nin solte'j len mu'ẍ yi jun c'olchbila'tz wil junak cyajt
c'olchbil, kale c'olẍche't junak cyaj wi' banl wi' yi sak cu'n
be'ch cyetz. Ate'n jujun coron chiwi' yi oro cu'n.

5 Nin ben wilol te yi jun balaj c'olchbila'tz yi wi'nin tele'n
tzaj e'chk xlitz', nin wi'nin jincane'n chi na jincan k'ancyok.
Ej nin swutz, at juk txekbil yi na tzan k'a'kl, ya'stzun yi juk
espíritu Ryos.
6 Ncha'tz wil jun ama'l swutz yi c'olchbila'tz yi i cunin mar
tane'n yi pi'l cuntu'. Ni'cu'n tu spej, yi ba'n na icy' kawutz
tul. Ej nin xlajak yi jun c'olchbila'tz wil cyaj ẍchakum Ryos,* yi
ala' len bak' chiwutz at te chiwankil. At ẍchiwutz nin at wutz
chicoc.
7 Jun scyeri yi e' ẍchakum Ryosa'tz i cunin balum. Nin junt i
cunin jun mam tor. Ej nin junt ni'cu'n wutz tu wutz wunak,
ma yi cyaje'n, i cunin jun chin q'uilq'uitx yi elnak tu li't yi
xicy'.
8 Yi cyaj ẍchakum Ryosa'tz, at len wukak chixicy'. Nin wutzaj
cuntunin te'jak chiwankil, ncha'tz te'jak chixicy'. Sk'ejl tu
lak'bal quinin na chitane' tan tak'le'n k'ej Ryos, nin je chiy-
ole'j:

“Santo, santo, santo,
Kajcaw, chin cham nin ilu' teru'.
Iẍnin atu'-tz sajle'n, nin sbne' opon tunintz.”

9 Ej nin yi jun yi c'olchij tib yi jun c'olchbila'tz, i'tz Ryos, yi
jun yi qui'c quimbil, tetz ben k'ej ben sak.
10 Ej nin cyakil nin tir yi na cho'c yi cyaj chakuma'tz tan
tak'le'n k'ej Ryos, nin tan tak'le'n chik'ajsbil tetz nin tan
tyoẍi'n tetz, ncha'tz yi junak cyaj wi' banl wi', nin na chimeje'
cu'n tan tak'le'n k'ej nin tan c'u'laje'n Kataj Ryos. Nin na
chicy'ajlen chicoron, nin na cyak' cu'n swutz yi c'olchbil
Kajcaw. Nin je tzun chiyole'j yi na cyal:

11 “Kajcaw, ilu' kaRyosil.
Chin tz'aknak cunin ilu' teru' Ta'.
Chin cham nin teru' Ta'.
Cha'stzun te na katzan tan tak'le'n kak'ajsbil teru'.
At poreru' tan cawu'n.
Cha'stzun te na katzan tan tak'le'n k'eju' Ta'.
Na ilu' bnol tetz cyakil yi e'chk takle'n yi at.
Nin ilu' xicyol tetz cyakil,
Ja bnix cyakil tan tu' yi banl talma'u', nin tan tu' yi ya'tz
tajbilu',”
che'ch yi junak cyaj wi' banl wi'a'tz.

5

Yi jun toloj u'j

* **4:6** “Xchakum Ryos nka Querubines: Ez 1.4-25; Ex 25.28.

1 Nintzun ben wilol jun toloj u'j yi tz'amij tan yi jun yi
c'olchij tibaj yi jun c'olchbila'tz. Yi jun toloj u'ja'tz tz'iba'n len
yi wutz cabil xlaj, nin ocnak lac'ba'n juk sello tan jople'n.
2 Bene'n tzun wilol jun ángel yi chin cham nin yi na tzan tan
jakle'n scyetz cyakil: "¿At pe' jun skaxo'l yi at k'ej tan loch'e'n
len yi e'chk sello bantz je'n ẍchitpul yi jun toloj u'je'j?"
3 Poro quinin jal jun yi atk k'ej tan je'n ẍchitpul yi jun toloj
u'ja'tz mpe ik tan xmaye'n. Quinin jal jun tcya'j nka jun
wuxtx'otx', mpe ik jak' tx'otx' yi at k'ej tan jakle'n yi jun toloj
u'ja'tz.
4 Ej nin tan paj yi cya'l nin jale't jun yi at k'ej tan je'n ẍchitpul
nin tan si'le'n yi jun u'ja'tz, wi'nin tzun wok'e'n wetz, na cya'l
jale't jun mpe ik tan xmaye'n quen tu' te'j.
5 Jilone'n tzaj tzun jun scyeri yi e' wi' banl wi' swetz, itzun
taltz: "Yaj, quil cẍok', na at jun yi xcye'nak te kacontr. I'tz
yi chireyil yi e' aj Judá, yi Balum na a'lchij tetz, yi jun xlumil
k'ajtzun rey Luwiy. Ba'n tz'oc i' tan loch'e'n len yi e'chk sello,
nin tan je'n ẍchitpul yi jun toloj u'ja'tz," stzun i' bantz swetz.
6 Bene'n tzun wilol Katx'ixwatz.* Cho'n at i' xlaj yi jun balaj
c'olchbil ẍchixo'l yi cyaj ẍchakum yi ate' chinicy'al yi junak cyaj
wi' banl wi'. At ticy'le'n chich' te'j yi na ẍchaj sketz yi quim i'.
Ncha'tz wil yi at juk tuc' nin juk bak' wutz yi katx'ixwatza'tz.
Yi juk bak' wutza'tz, i'tz jun elsawutzil yi juk espíritu Ryos yi
chakijt tzaj ta'n tan xmaye'n cyakil yi mbi na bajij wuxtx'otx'.
7 Bene'n tzun yi Katx'ixwatza'tz tan ticy'le'n tzaj yi jun toloj
u'j, yi tz'amij tan yi jun yi c'olchij le balaj c'olchbil.
8 Ma yi je'n tcy'al yi jun toloj u'ja'tz, chicwe'n tzun mejlok
yi cyaj chakuma'tz swutz i'. Ncha'tz e' ban yi junak cyaj wi'
banl wi'. Cy'a'n len jujun arpa cya'n. Ncha'tz cy'a'n len jujun
patbil incens cya'n yi oro cu'n. Yi incens i'tz jun elsawutzil yi
chi oración yi e' yi ate' tajal Ryos.
9 Nin e' octz tan bitze'n jun ac'aj bitz. Je chiyole'j:

"Ntin ilu' at k'eju' tan je'n stz'amolu' yi jun toloj u'j.
Ntin ilu' at k'eju' tan loch'e'n len e'chk sello.
Ntin ilu' at k'eju', na cu'nak biyiju'.
Ej nin tan yi ẍch'elu' yi el kojxuj,
ja che' lok'u' jun c'oloj wunak ẍchixo'l cyakil jilwutz wu-
nak yi ate' bene'n tzin wi munt.
Qui'c na ban yi mbi jilwutz yolil na chiyol.
Qui'c na ban yi mbi jilwutz wunakil e',
na ja che' lok'u' chicyakil tan yi ẍch'elu'.

* **5:6** Is 53.7; 1 Pe 1.19. Na elepont yi i'tz Kajcaw Jesucristo yi nquim chi na quim jun tal ne'"x cneru' tetz katx'ixwatz.

10 Nin ilu' ncho'csan tetz rey nin tetz pale' tan chixcone'n
swutz kaRyosil, nin tan chicawune'n bene'n tzi'n wi
munt,"
—che'ch yi junak cyaj wi' banl wi'a'tz.
11 Bene'n tzun wilol jun c'oloj ángel yi ate' wutz chicoc yi e'
wi' banl wi'a'tz scyuch' yi e' chakum yi ate' xlaj yi c'olchbil. Jat
lo' millón chixone'n.
12 Chin chiwi' nin tan yol. Itzun cyaltz:

"¡At wi'nin k'ej yi jun chitx'ixwatz wunake'j yi ncu' biyij.
At k'ej i' tan toque'n tan cawu'n.
At k'ej i' tan tetzal cyakil mebi'l.
Na chin tz'aknak cu'n i' tu tajtza'kl.
Chin cham nin i'.
Ba'n kak' k'ej i'.
Ba'n kak' kak'ajsbil swutz i'!"
—che'ch yi jun c'oloj ángela'tz.

13 Ncha'tz wit yi chiwi' cyakil jilwutz txuc yi bnixnake' tan
Ryos. Na ja wit chiwi' cyakil yi e' yi ate' tcya'j, scyuch' yi e' yi
ate' wuxtx'otx' nin scyuch' cyakil yi e' yi ate' xe mar. Nin je
chiyole'j:

"¡Kak'e' kak'ajsbil tetz yi jun yi c'olchij tibaj yi jun balaj
c'olchbile'j.
Kak'e' kak'ajsbil tetz yi tx'ixwatz yi at xlaj.
Kak'e' chik'ej na chin cham nin e'.
Kabitzink ẍchiwutz, na at chik'ej tetz ben k'ej ben sak!" —
che'ch tzun bantz.

14 Itzun yi quibital yi cyaj chakum yi e'chk yola'se'j, nintzun
cyaltz: "Amén. Ya'stzunk sbantz," che'ch. Ma yi e' wi' banl wi'
nintzun e' cu' mejlok nin e' octz tan c'u'laje'n yi jun yi quil sotz
tetz ben k'ej ben sak.

6

Yi juk sello

1 Bene'n tzun wilol yi toque'n yi Katx'ixwatz tan loch'e'n len
jun scyeri yi juk sello. Ej nin wit yi jilone'n jun scyeri yi e'
chakum. Chumam nin wi' ban tan yol. Ni'cu'n chi na jincan
k'ancyok. Itzun taltz: "¡Catzam tzone'j!"
2 Bene'n tzun wilol jun chej yi sak te'j. Ej nin yi jun yi ate'n
te yi cheja'tz, cy'a'n jun ma'cl ta'n yi na bi'aj arco yi xconak
ta'n tetz oyintzi'. Nin ak'lij jun coron tetz yi na ẍchaj yi i' aj
tx'aconl. Bene'n tzun i' tan oyintzi', nin xcye' te yi e' contr. Nin
inin tunin ban i'-tz, cya'l nin jun na xcye' quen te'j.

3 Yi toque'n yi Katx'ixwatz tan loch'e'n len yi ca'p sello, jilone'n tzaj tzun yi ca'p chakum. Itzun taltz: "¡Catzam tzone'j!"

4 Bene'n tzun wilol junt chej yi cyak te'j. Nin ak'lij ama'l tetz yi jun yi ate'n te yi jun cheja'tz tan toque'n tan xite'n yi tzatzin paz yi at wi munt. Oc i' tan c'ope'n quen le chiwi' wunak tan chibiyol quib squibil quib. Ej nin ak'lij jun chin spar tetz.

5 Yi toque'n Katx'ixwatz tan loch'e'n len yi toxi'n sello, jilone'n tzun yi toxi'n ẍchakum Ryos. Itzun taltz: "¡Catzam tzone'j!" Bene'n tzun wilol junt chej yi k'ek te'j. Ej nin yi jun yi ate'n te'j, cy'a'n jun pẍu'bil ta'n.

6 Nin ben wital jun yi jilone'n tzaj chixo'l yi cyaj ẍchakum Ryos yi ate'-tz, itzun taltz: "Tul tz'el quen tu' yi jamel k'ej jun yaj tan lok'che'n cob liwr ixi'n triw, ma yi cebada kak ntzi' liwr. Pyor yi vino tu yi aceit tetz cumir, qui't ljal."

7 Yi toque'n yi Katx'ixwatz tan loch'e'n len yi cyaji'n sello, jilone'n tzun yi cyaji'n chakum. Itzun taltz: "¡Catzam tzone'j!"

8 Bene'n tzun wilol junt chej yi way te'j. Ej nin yi jun yi ate'n te'j na bi'aj Quimichil. Ej nin ate'n junt wutz coc i', yi na bi'aj taw yi ama'l kale ate't yi e' alma'. Inti yi bajx yi ate'n te chej ak'lij ama'l tetz tan toque'n tan chibiyle'n cu'n jun cuarto tetz yi tajlal yi e' wunak yi najlche' wi munt. Nin ak'lij ama'l tetz tan chixuxe'n wunak tan cyoque'n tan oyintzi' bantz chibiyol quib squibil quib. Ncha'tz at e' e' quim tan we'j. Nin at e' e' quim tan yabil. Ej nin at e' e' quim tan smaron txuc.

9 Yi toque'n yi Katx'ixwatz tan loch'e'n len yi to'i'n sello bene'n tzun wilol yi e' alma' yi quimnake' tan paj xtxole'n yi tajbil Ryos. Cho'n ate' jak yi altar yi at tcya'j. Ja chibiylij tan paj yi cyoque'n tan xtxole'n yi mbi na cyocsaj.

10 Chin chiwi' nin e'a'tz tan yol. Itzun na cyaltz: "Kajcaw chin xan nin ilu'. Nin na el k'abu' te yolu'. ¿Tona' tzun tz'ocu' tan chicawse'n yi e' yi ate' wuxtx'otx', yi e' yi ocnake' tan kabiyle'n?" —che'ch.

11 Nintzun ak'lij jujun be'ch cyetz yi sak yubil, nin oc scye'j. Ej nin a'lchij scyetz yi tajwe'n tan cyujewe'n jun tkuj jalen cu'n jepon cyajlal yi e' yi at chiquimbil tan tu' yi xomche' te Cristo, yi e' yi ẍchiquimok chi nchiban cyetz.

12 Bene'n tzun wilol yi toque'n Katx'ixwatz tan loch'e'n len yi kaki'n sello. Xe'te'n tzun jun chin wutzile'n coblajnob. Nin oc tz'o'tz wutz yi k'ej. Chin tz'o'tz nin bantz. Ej nin chin cyak nin ban wutz yi xaw, chi yubil chich'.

13 Ma yi tx'uml yi ate' tcya'j e' baj saj tx'akx. Cho'n cunin ban chi na ban jun wi' lo'baj yi na cu' tx'akx yi tal ne'ẍ wutz tan jun chin wutzile'n cyek'ek'.

14 Ej nin yi tcya'j tzajt cuntunin chi na tole'n tib jun u'j. Ej
nin cyakil yi e'chk wutz tu yi e'chk isla baj el len tulak e'chk
chiluwar kale ate't.
15 Ej nin cyakil yi e' rey yi ate' wuxtx'otx' scyuch' yi e' yi
wi'nin chik'ej, scyuch' yi e' ric, scyuch' yi e' cham, nin cyakil
yi e' esclaw scyuch' yi e' yi na chicaw quib chichuc, cyakil yi
e'a'tz e' baj len cyewal quib xo'l c'ub nin lakak picy, xo'lak
wutz.
16 Wi'nin cwe'n chitzi' tetz yi e'chk wutz tu e'chk c'ub kale
cyewane't quib. Itzun cyaltz: "¡Nilo'nk tzaj skibaj tan kewe'n
swutz yi jun yi c'olchij tib yi jun balaj c'olchbil! ¡Nilo'nk tzaj
skibaj bantz kele'n swutz yi jun chin wutzile'n q'uixc'uj yi
tz'ul tan yi jun yi tak'nak tib tetz chitx'ixwatz wunak!
17 ¡Nilo'nk tzaj skibaj na ja ul yi k'ejlala'tz tan ticy'sal Ryos
c'u'l ske'j! ¡Cya'l jun yi nink xtx'aj yi jun cawsa'tz!"

7

Yi jun cient tu ca'wnak cyaj mil wunak yi baj oc len cyechl

1 Itzun bantz yi wi't baje'n yi e'chk xtxolbila'tz, nintzun ben
wilol cyaj ángel yi txicl che'-tz. Cho'n ate' xtx'u'cak yi munt.
E' makol tetz yi cyaj tojkbil cyek'ek'. Quinin cyak' ama'l tan
saje'n yi e'chk cyek'ek'a'tz wuxtx'otx', wi mar, mpe ik te jun
wi' tze'.
2 Ncha'tz bent wilol junt ángel yi cho'n saje'n jalen tele'n
tzi'n. Cy'a'n yi sello Ryos ta'n, yi Ryos yi itz' nin tetz. Chin wi'
nin tzun yi jun ángela'tz bantz tan yol scyetz yi cyajt ángel yi
ate' xtx'u'cak yi munt, yi e' yi ak'lij porer scyetz tan po'tze'n yi
wuxtx'otx' tu yi mar. Itzun taltz scyetz:
3 "Quil cho'c chanu' tan po'tze'n yi wuxtx'otx' tu yi mar mpe
junk wi' tze', jalen yil tz'oc jun cyechl yi e' ẍchakum yi kaRyosil
ka'n, na tz'ocopon jun cyechl ka'n swutzak chiplaj.
4 Bene'n tzun wital yi cyajlal yi e' yi oc cyechl scye'j. I'tz jun
cient tu ca'wnak cyaj mil wunak. Yi jun c'oloj wunaka'tz cho'n
chijale'n ẍchixo'l yi e' xonl Israel.
5 Coblaj mil oc cyechl ẍchixo'l yi e' xonl Judá. Nin coblaj mil
ẍchixo'l yi e' xonl Rubén. Nin coblaj mil ẍchixo'l yi e' xonl
Gad.
6 Nin coblaj mil ẍchixo'l yi e' xonl Aser. Nin coblaj mil ẍchixo'l yi
e' xonl Neftalí. Nin coblaj mil ẍchixo'l yi e' xonl Manasés.
7 Nin coblaj mil ẍchixo'l yi e' xonl Simón. Nin coblaj mil ẍchixo'l
yi e' xonl Leví. Nin coblaj mil ẍchixo'l yi e' xonl Isacar.
8 Nin coblaj mil ẍchixo'l yi e' xonl Zabulón. Nin coblaj mil
ẍchixo'l yi e' xonl Ẍep. Nin coblaj mil ẍchixo'l yi e' xonl
Benjamín.

Yi jun chin c'oloj wunak yi sak cu'n be'ch cyetz

9 Itzun bantz yi wi't baje'n yi xtxolbila'se'j, bene'n tzun wilol
jun chin c'oloj wunak yi sak cu'n be'ch cyetz. Jilwutz cu'n
wunak ate'-tz. At tetz cyakil jilwutz nación, nin tetz cyakil
jilwutz tnum, nin tetz cyakil jilwutz yol yi na chiyolbej bene'n
tzi'n wi munt. Cyakil yi jun c'oloj wunaka'tz txicl che' swutz yi
jun c'olchbila'tz nin swutz yi Katx'ixwatz. Cy'a'n len jujun xak
xa'j cya'n. Ej nin qui nin ajlbe'n cyetz yi jun c'oloj wunaka'tz.
10 Chin chiwi' nin tzun bantz tan tak'le'n chik'ajsbil tetz
Ryos, itzun cyaltz:

"Ja kaclax tan tu' porer kaRyosil yi c'olchij wi balaj c'olchbil
nin tan porer yi Katx'ixwatz,"
che'ch yi jun c'oloj wunaka'tz.

11 Ma yi e' ángel yi txicl che' ẍchixlaj yi e' wi' banl wi', nin
ẍchixlaj yi cyaj ẍchakum Ryos yi ate' solte'j yi jun chumbalaj
c'olchbila'tz, e' baj cu' joklok tan c'u'laje'n Ryos.
12 Itzun cyaltz:

"¡Amén! Kak'e' kak'ajsbil tetz Kataj.
Kak'e' k'ej i' na chin tz'aknak cu'n i'.
Katyoẍink tetz, na wi'nin k'ej i'.
Wi'nin porer i', nin chin cham nin i'
tetz ben k'ej ben sak. Amén,"
che'ch e' ángela'tz.
13 Saje'n tzun jakol jun scyeri yi e' wi' banl wi' swetz, i tzun
taltz: "Yi wunake'j yi sak cu'n be'ch cyetz, ¿na pe' el atxum tetz
yi na' scyetz e' nin na' nchisite't?"
14 "Qui' Ta', qui wajske'n chiwutz. Ntin ilu' teru' na el
xtxumu' tetz yi na' scyetz e' nin na' nchisite't," chinch wetz
bantz. "Ya'stzun yi e' yi ja chimuc' nin yi ja icy'pon yi jun chin
wutzile'n q'uixc'uj cya'n. Ya'stzun yi e' yi tx'ajijt yi be'ch cyetz,
nin chin skoj nin ban tan ẍch'el yi Katx'ixwatz.
15 "Cha'stzun te ate' tzone'j swutz yi c'olchbil Ryos.
Sk'ejl tu lak'bal na chitzan tan c'u'laje'n i' tzone'j le ama'l yi
chin xan nin.
Ej nin ẍchicolxok tan yi porer yi jun yi c'olchij.
16 Qui't chitij we'j. Qui't chitij saktzi'.
Qui't chitij k'ej. Nin qui'ct tz'a' ẍchitije'.
Qui'ct chitij jun q'uixc'uj.
17 Qui't chitij q'uixc'uj.
Na yi Katx'ixwatz yi at xlaj yi jun balaj c'olchbile'j, i'
q'uicy'lom cyetz.
Ẍche' q'uicy'le' chi na ban jun pstor tan chiq'uicy'le'n yi e' tetz
tawun.
Nchiben tcy'al kale atit jun balaj a' yi na tak' itz'ajbil.

Ite'n nin Ryos tz'ocopon tan sele'n t'a'al chiwutz.
Nin qui'ct bis o'kl tz'ul ẍchiwutz."

8

Yi juki'n sello tu yi patbil incens yi oro cu'n

1 Itzun yi toque'n Katx'ixwatz tan loch'e'n len yi juki'n sello
yi at te yi jun toloj u'ja'tz, qui'c nin jun jumi'n bajij tcya'j. Numl
cuntu' bantz tetz me' lo' or.
2 Bene'n tzun wilol jukt ángel yi txicl che' swutz Ryos. Nin
ak'lij jujun chun scyetz.
3 Tule'n tzaj tzun junt ángel yi cy'a'n jun patbil incens ta'n yi
oro cu'n. Cho'n tzun xcyewe'n cu'n swutz yi altar yi oro cu'n.
Ej nin ak'lij wi'nin incens tetz tan pate'n wi yi jun altara'tz yi
at swutz yi c'olchbil Ryos.
4 Ak'lij yi incensa'tz tetz tan pate'n bantz tpone'n yi sibel
tuml chi'oración cyakil yi e' xansa'nche' swutz Ryos.
5 Cwe'n tzun nojsal yi ángela'tz yi patbil incens tan xtxak'ak'
yi at tib yi altar nintzun saj jo'liltz wuxtx'otx'. Yi cwe'n mule'n
wuxtx'otx' ja xe'tij jun chin wutzile'n coblajnob, nin wi'nin
k'ancyok tu xlitz' baj cu', nin wi'nin jincane'n ban.

Yi toque'n yi e'chk chun

6 Itzun yi juk ángela'tz yi nsken baj ak'lij yi jujun chun scyetz
nintzun e' ban list quib tan tocse'n yi chun.
7 Yi toque'n yi chun tan yi bajx ángel, cwe'n tzun jun chin
c'ub abal wuxtx'otx'. Yuju'n tib yi c'ub abal tu k'ak' nin chich'.
Wi'nin tzun ama'l tz'e' bene'n tzi'n wuxtx'otx'. Txant nin
qui nicy'an cyakil yi wuxtx'otx'. Ncha'tz wi'nin e'chk tze'
tz'e'. Txant nin qui nicy'an cyakil. Ma yi txa'x ch'im, tircu'n
stz'e'e'n.
8 Ma toque'n yi ca'p ángel tan tocse'n yi tetz chun, saje'n tzun
jo'li'n jun takle'n chi jun chumam wutz yi na tzan k'a'kl. Cho'n
cwe'n wi mar. Yi cwe'n, nim cunin mar oc tetz chich'. Txant
qui nicy'an cyakil yi mar ta'n.
9 Wi'nin tzun txuc e' quim xe mar. Ncha'tz wi'nin barc
nchilo'on. Txant qui nicy'an yi tajlal yi e'chk barc yi baj lo'on.
10 Ma yi toque'n yi toxi'n ángel tan tocse'n yi tetz chun, saje'n
tzun tx'akx jun chumam tx'uml tcya'j yi na tzan k'a'kl. Cho'n
cwe'n tibaj yi e'chk tzanla' tu e'chk tal a' yi na mulk'ine'l tzaj
lakak e'chk luwar.
11 Yi bi' yi jun tx'umla'tz i'tz c'a'. Na chin c'a' nin ban yi a'
ta'n. Wi'nin a' po'tij tan yi jun tx'umla'tz. Nin wi'nin wunak e'
baj quim yi baje'n yi jun a'a'tz cya'n, na chin xkolum nin ban
yi a'.
12 Ma yi cyaji'n ángel, nintzun oc yi tetz chun ta'n. K'ekaxe'n
nintzun ban yi k'ej. Txant nin qui nicy'an tan k'ekal. Ncha'tz
ite'n nin bajij te yi xaw. Nin wi'nin tx'uml qui't nchitxekun

mas. Ja tzun tz'o'tzax mu'ẍ yi wuxtx'otx'. Nin ncha'tz nin ban lak'bal yi xaw tu e'chk tx'uml, qui'ct mas ntxekun.

13 Bene'n tzun wilol junt ángel yi na xicy'in tcya'j chi na ban jun q'uilq'uitx. Ej nin je yol i'e'j yi ntal: "¡Lastum yi e' wunak yi ate' wuxtx'otx'! ¡Lastum yi e' wunak! ¡Lastum e'! Na chin xo'wbil nin sbne' yil tz'oc yi oxt chun cyak'un yi oxt ángel."

9

1 Ma yi toque'n yi to'i'n ángel tan tocse'n yi tetz chun, nintzun ben wilol jun tx'uml yi nsken ul tx'akx wuxtx'otx', yi cho'n nsaj tcya'j. Nintzun ak'lij yi lawe'il yi jul yi chin xe' nin, tetz.

2 Toque'n tzun i'-tz tan jakle'n yi puertil yi jun chin jula'tz. Ma yi je'n jakol, tele'n tzaj tzun juc jun c'oloj sib, chi na el te jun patbil xc'o'n. Cu' tunin jopx wuxtx'otx' tan yi jun c'oloj siba'tz. Ej nin qui't nin quil wunak wutz k'ej.

3 Ej nin tc'u'l yi jun chin siba'tz ya'stzun e' eltzit jun chin c'oloj txuc chi tane'n sac'. E' baj el tunin xit bene'n tzi'n wuxtx'otx'. Ak'lij len quipisyo' tan chi'o'n chi na chiban sina'j.

4 Poro nin a'lchij scyetz yi qui'c cu tan baje'n yi ch'im cya'n nka alchok jilwutz xtze' nka alchok jilwutz xak tze'. Ma na ntin at cu tan cyoque'n tan chichi'le'n yi e' wunak yi qui'c techl Ryos wutz chiplaj.

5 Ncha'tz quinin ak'lij ama'l scyetz tan chibiyle'n cu'n yi e' wunak, ma na ntin tan tak'le'n q'uixc'uj scyetz tetz o' xaw. Ej nin yi q'uixc'uj yi nchitij ni'cu'n t'a'we'n tu ẍchi'be'n jun sina'j.

6 Yil tz'ul yi jun tiempa'tz ẍchic'uche' wunak quimichil. Poro quil chiquim.

7 Ni'cu'n quitane'n yi e' sac'a'tz chi quitane'n chej yi wekijche' tan oyintzi'. Ej nin at len jun e'chk takle'n ẍchiwi' yi ni'cu'n tu jun coron yi oro cu'n. Nin i cunin wutz wunak yi chiwutz.

8 Ma yi xi'il chiwi', chin tkan nin, chi tane'n xi'il wi' xna'n. Ma yi cye' i cunin te' balum.

9 Ej nin jokl quen jujun e'chk takle'n wutz chic'u'l tan chicolol quib. I cunin jun jokoj ch'ich' tane'n. Ej nin yi chixicy', wi'nin xumcane'n. I cunin yi na xumcan jun c'oloj care't yi jutu'n tan jun c'oloj chej yi na chiben lajke'l tan oyintzi'.

10 Yi e' sac'a'tz, ni'cu'n chije' chi je' sina'j, na i cunin bak tane'n chije'. Nin ak'lij ama'l scyetz tan cyoque'n tan chichi'le'n wunak tetz o' xaw.

11 Ej nin at jun cyajcawil yi e' sac'a'tz. I'tz yi ángel yi najlij tjul, yi na bi'aj Abadón le chiyol yi e' hebreo. Ma le chiyol yi e' griego na bi'aj Apolión, yi na elepont aj xitunl.

12 Ya'stzun yi bajx q'uixc'uj yi sbajok, poro at cobt yi at tulbil.

13 Ma yi toque'n yi kaki'n ángel tan tocse'n yi tetz chun,
nintzun ben wital wi' jun yi cho'n jilone'n tzaj txo'l yi cyaj tuc'
yi at te yi altar, yi oro cu'n, yi at swutz Ryos.
14 Nin je tal i'e'j tetz yi kaki'n ángel yi cy'a'n chun ta'n: "Cun
pujwe' yi cyaj ángel yi c'alij che' tzi yi jun chumam a' yi na bi'aj
Eufrates."
15 Bene'n nintzun bantz tan chipujle'n len yi cyaj ángela'tz,
na bixba'nt che' tan chixcone'n tetz yi jun tiempa'tz. Bixba'n
che' tan chixcone'n tetz yi jun xawa'tz, tu yi jun k'eja'tz, nin
yi jun ora'tz. Yi cyetz chitarey i'tz tan chibiyle'n cu'n wi'nin
wunak. Txant nin qui nicy'an yi wunak yi ate' wuxtx'otx' yi e'
quim cyak'un.
16 Ma chisanlar yi e' ángela'tz, nin ben wital yi cyajlal yi e'
sanlar yi ate' te chej. I'tz cob cient millón chixone'n.
17 Ej nin je quitane'n yi e' cheja'tz scyuch' yi e' sanlar yi ate'
te chej. Yi yubil yi jujun jokoj ch'ich' yi at len wutz chic'u'l yi
e' sanlar i'tz cyak, tu txa'x, tu k'an. Ej nin yi e' chej i cunin wi'
balum tane'n chiwi'. Ej nin le chitzi' na el tzaj k'ak' tu sib, nin
azufre. Ya'stzun yi xtxolbil yi wil tul wutzicy' tane'n.
18 Ej nin wi'nin wunak e' quim tan yi k'ak' tu sib nin yi
azufre. Txant qui nicy'an cyakil wunak wi munt yi e' quim
tak'un yi ox jilwutz takle'na'tz yi me'l tzaj le chitzi' yi e' chej.
19 Na ja chixcye' yi e' cheja'tz tan chibiyle'n wunak tan yi
k'ak' tu yi sib tu yi azufre yi el tzaj le chitzi'. Ncha'tz wi'nin
wunak e' quim tan chije'. Na yi chije' i cunin lubaj tane'n yi
nim wi'. Xcon yi chije' tan chibiyle'n wi'nin wunak.
20 Ma yi e' wunak yi quinin e' quim tan yi ox cawsa'tz
yi ak'lij, quinin chitx'ixpuj cyajtza'kl. Ixnin na chitzan tan
banle'n yi e'chk takle'n cachi'. Ej nin quinin cyaj quilol yi
c'u'laje'n yi e'chk takle'n yi banij quitane'n, ma na e' ban
seguir tan mejle'n swutz e'chk chiryosil yi oro, nka sakal,
nka bronce tu', nka c'ub nka tze' tu'. E' meje' swutz e'chk
chiryosila'tz yi qui na xmayin, yi qui na tbit yol, nin yi qui na
xon.
21 Ncha'tz quinin cyaj cyen quilol yi biyolnaki'n tu cuna'n.
Ej nin quinin cyaj cyen quilol yi xna'ni'n tu yaji'n, tu e'chk
alak'.

10

Yi ángel yi cy'anl tetz yi tal liwr

1 Bene'n tzun wilol junt ángel yi chin cham nin, yi cho'n
saje'n tcya'j tul sbak'. Ej nin ate'n jun arco iris twi'. Ma yi
wutz i' chin litz'unin chi na litz'un yi k'ej. Ej nin yi tkan i' chin
txekunin chi tane'n k'ak'.

2 Cy'a'n jun tal toloj u'j ta'n yi elnakt ẍchitpul. Itzun yi cwe'n
mule'n cho'n tzun cwe'n tk'ol jalaj tkan yi sbal wi mar. Ma yi
max cho'n cwe'n tk'ol wuxtx'otx'. Nintzun xcye' cu'ntz.
3 Chin wi' nin tzun bantz tan yol, chi na ẍch'in jun león. Itzun
yi wi't jilone'n yi jun ángela'tz nintzun nilcan juk k'ancyok.
4 Itzun yi nsken wit chiyol yi juk k'ancyoka'tz, woque'n tzun
klo' tan stz'ibe'n cu'n yi mbi cu'n baj cyalol. Poro ja wit junt yi
cho'n jilone'n tzaj tcya'j. Itzun taltz swetz: "Quil tzatz'ib cu'n
chiyol yi juk k'ancyoka'tz, ma na a'tok cuntu' tac'u'l."
5 Inti yi ángel yi at cu'n yi jalaj tkan wi mar nin yi jalajt
wuxtx'otx', je'n tzun tk'ol yi k'ab tcya'j.
6 Itzun taltz: "Sak swutz yi jun yi at cuntunintz cyakil tiemp,
yi jun yi bnol tetz yi tcya'j tu yi wuxtx'otx', tu yi mar tu cyakil
yi mbi cunin at bene'n tzi'n. Sak swutz i' yi bintzi nin yi yole'j
yi swale'.
7 Yil tz'oc yi juki'n ángel tan tocse'n yi chun yi cy'a'n ta'n,
ya'stzun yi techl yi ja wi't jepon tampuj yi tiemp yi bixba'nt
tan Ryos tan tele'n cu'n te cyakil yi e'chk takle'n yi alijt cyen
ta'n scyetz yi e' elsanl stzi' i'."
8 Bene'n tzun wital junt tir yi yol yi jun yi cho'n jilone'n tzaj
swetz tcya'j. Itzun taltz: "Cun cy'aj yi jun tal liwr yi cy'a'n tan
yi ángel yi at jalaj tkan wi mar nin yi jalajt wuxtx'otx'," stzun
i' bantz swetz.
9 Imbene'n tzuntz swutz yi ángela'tz nin oc injakol yi tal liwr
tan tk'ol i' swetz. Itzun taltz: "Je'j, tz'amaj, nin bajse'n. Chin
chi' nin sbne' yil tz'ocopon le atzi'. Ma yil tz'opon tac'u'l, chin
c'a' nin sbne'."
10 Saje'n tzun intz'amol yi tal liwra'tz nin je' imbajsaltz.
Chin cab nin yi tocompone'n le intzi', i cunin cabil wunak
txuc. Poro yi cwe'n pon le inc'u'l, chin c'a' nin ban.
11 Saje'n tzun alijt swetz: "Tajwe'n tan atxolil junt tir yi mbi
sbajok scye'j cyakil jilwutz wunak, nin scye'j e'chk nación yi
aparchklen chijilon. Ncha'tz tajwe'n tan atxolil yi mbi sbajok
scye'j yi e' rey," stzun i' ban swetz.

11

Yi cob balaj stiw

1 Saje'n tzun tak'le'n jun ma'lbil swetz, chi tane'n jun wa'j aj.
Itzun a'lchij swetz: "Txiclije'n, cun ma'laj yi ama'l yi mas xan
yi at xe ca'l Ryos, tuml yi ama'l kale atit yi altar. Ej nin ajlwe'
jatna' chixone'n yi e' yi na chitzan tan c'u'laje'n Ryos tul yi jun
ama'la'tz.
2 Poro qui na waj yil cẍo'c tan ma'le'n yi ama'l yi at solte'j
yi jun luwara'tz na tz'ak'lok ama'l scyetz yi e' awer nak, tan
chibnol yi cyetz cyajbil tc'u'l. Ncha'tz stz'ak'lok ama'l scyetz

tan telse'n k'ej yi tnum yi wi'nin xanil. Tul ca'wnak cob xaw
3 Poro nchiben inchakol cob instiw tan xtxole'n yi wetz
wajbil scyetz yi wunak yi najlche'-tz le jun tnuma'tz. Ẍchitxole'
yi wetz wajbil scyetz tul jun mil tu cob cient tu ox c'al k'ej. Ej
nin yi be'ch cyetz yi cob instiwa'tz i'tz yi be'chok yi na ẍchaj
bis."
4 Ej nin yi cob stiwa'tz ya'stzun yi cob wi' olivo tu yi cob
txekbil yi ate' swutz Kajcaw yi taw wuxtx'otx'.*
5 Ej nin cyakil yi e' yi ẍchijoye' puntil tan chibiyle'n cu'n,
ẍchiquimok cya'n, na tz'elepon k'ak' le chitzi' tan chibiyle'n
cyakil chicontr.
6 Ncha'tz stz'ak'lok ca'wl scyetz tan makle'n yi abal, nin
ẍchixcyek tan xtx'ixpe'n yi a' tetz chich'. Ej nin ko na cyaj, ba'n
tz'ul alchok jilwutz chicaws yi e' wunak cyak'un.
7 Poro yil chixcye' te chimunl yi tz'ak'lok scyetz, tz'ocopon
yi yaj yi txuc tane'n yi cho'n je' ul tjul tan oyintzi' scye'j. Ej nin
xcyek tan chibiyle'n cu'n.
8 Tul cyaj tu' chiwankil tbe', tul yi jun chumam tnum yi at na
ban cu'nt na a'lchij Sodoma nka Egipto tetz. Yi jun tnuma'tz
i'tz kale quime't Kajcaw swutz pasyon.
9 Cyakil jilwutz wunak yi ate' bene'n tzi'n wi munt squile'
chiwankil yi sanlche' tbe'. Ox k'ej tu ni'cy chixmaye'
chiwankil yi cob inchakuma'tz na quil tz'ak'lij ama'l tan
chimukxe'n.
10 Ej nin cyakil wunak yi ate' wuxtx'otx' chitzatzink yil
chiquim yi cob chakuma'tz. Ej nin tan yi tzatzin yi ate' cu'nt,
scyoye' e'chk oy squibil quib. Ẍchitzatzink, na stak'e' ch'on
scyetz yil cho'c yi cob chakuma'tz tan chibuchle'n.
11 Poro yi ticy'e'n yi ox k'eja'tz tu ni'cy, e' itz'ijt junt tir tan
porer Ryos. Nin ẍchiwutz cu'n cyakil wunak yi chije'n txiclok.
Wi'nin tzun e' xobe'n cyakil wunak yi quilol yi quitz'e'n junt
tir yi cob chakuma'tz.
12 Bene'n tzun quibital yi cob chakuma'tz jun yol yi cho'n
saje'n tcya'j. Je yole'j: "Cajenwok tzaj tzone'j." Ej nin ẍchiwutz
cu'n cyakil chicontr yi cyaje'n tcya'j. Cho'n cyaje'n tul noc
sbak'.
13 Ej nin te yi jun tkuja'tz, bajij jun chin wutzile'n coblajnob,
nin wi'nin ca'l baj lo'on. Juk mil wunak e' quim tan yi jun
coblajnoba'tz. Ej nin tan yi xo'w yi ate' cu'nt yi e' mas wunak
yi qui e' quim, cyoque'n tzuntz tan tak'le'n chik'ajsbil tetz yi
kaRyosil yi at tzi'n tcya'j.
14 Ya'stzun yi ca'p il yi sbajok. Poro at junt yi xomt tzaj.

Yi mbi sbajok yil tz'oc yi juki'n chun

* **11:4** Zac 4.1-3; 4.12; 4.3, 11-14.

15 Ma yi toque'n yi juki'n ángel tan tocse'n yi tetz chun,
nintzun ben wital yi na chitzan tan yol tcya'j. Ej nin chin
chiwi' nin e' bantz tan yol. Je xtxobil yi cyale'j:

"Ja cho'c cyakil tnum yi at wuxtx'otx',
jak' ca'wl yi ketz kajcawil,
nin jak' ca'wl yi jun yi bixba'nt ta'n.
Nin scawunk i' tetz ben k'ej ben sak."

16 Ma yi junak cyaj wi' banl wi' yi c'olẍche' swutz Ryos nin e'
cu' joklok swutz Ryos tan c'u'laje'n i'.
17 Itzun cyaltz:

"Ta', chin cham nin ilu' teru'.
At nin teru'-tz sajle'n tunintz.
Ej nin cya'l nin jun yi nink xcye' te'ju'.

Ntyoẍ teru' Ta',
na ja xcon yi poreru',
nin ja xe'tiju' tan cawu'n wuxtx'otx'.
18 Wi'nin na chi'ch chic'u'l cyakil yi wunak te'ju'.
Poro ja opon yi tiempil tan toque'nu' tan chicawse'n.

Ntyoẍ teru' Ta',
na ja opon yi tiempil tan toque'nu' tan xtisya'i'n scye'j yi e'
alma'.
Ej nin ja opon yi tiempil tan tk'olu' yi oy scyetz yi e' ẍchakumu'
yi ja chitxol yi tajbilu'.

Ntyoẍ teru' Ta',
na ja opon yi tiempil tan tk'olu' e'chk oy scyetzak yi e' yi
xansa'n che', yi e' yi na cyek ẍchi'u'.
Qui'c na ban ko e' nim nka e' juy,
na stk'e'u' jun oy scyetz chicyakil cu'n.

Ntyoẍ teru' Ta',
na ja opon yi tiempil tan chixite'n cu'n cyakil yi e' yi na chitzan
tan po'tze'n yi munt,"
che'ch yi junak cyaj wi' banl wi'a's.
19 Jakxe'n tzun yi templo, yi ca'l Ryos, yi at jalen tzi'n tcya'j.
Ej nin lajluch cu'n ban yi caẍa' kale colije't yi quiwel yi yol
yi suki'nt tan Ryos scyetz wunak. Wi'nin xlitz' baj cu'-tz nin
wi'nin jincane'n ban. Ncha'tz wi'nin k'ancyok cu'. Ej nin icy'
jun chin coblajnob wuxtx'otx' tu jun chin wutzile'n c'ub abal.

12

Yi xna'n tu yi dragón

1 Ẍchajol tzun tib jun xtxolbil tcya'j. I'tz jun elsawutzil tetz
jun xna'n yi i cunin k'ej yi be'ch tetz. Cho'n at yi xaw jak' tkan.
Nin ate'n jun coron twi' yi lac'chij coblaj tx'uml te'j.
2 Ch'on wi' i', nin wi'nin na tx'ayne' tan yi il yi at cu'nt, na
txant tan tule'n yos tuch'.
3 Le rat nin mbajij junt xtxolbil tcya'j. I'tz jun chumam
dragón yi cyak te'j. Juk cu'n wi' at nin lajuj cu'n tuc'. Ej nin
ate'n jujun coron te jujun wi'.
4 Ej nin tan yi je', saj masol wi'nin tx'uml. Ej nin yi tx'uml yi
nsaj masol txant qui nicy'an cyen ta'n. Cho'n saje'n jo'lil jalen
wuxtx'otx'. Xcyewe'n cu'n tzun yi jun chin txuca'tz swutz yi
xna'n yi txant tan tule'n yos tuch', na yi tajbil i' i'tz yi nink baj
yi tal ni' ta'n yil tz'ul itz'ok.
5 Ma yi tule'n yos tu yi xna'n, xicy tzun yi ni' yi ul itz'ok. Nin
yi jun ni'a'tz ya'stzun yi jun yi at tocbil tan chicawe'n cyakil
jilwutz tnum bene'n tzi'n wi munt. Chin cham nin i' sbne' tan
cawu'n. Ma yi titz'e'n, jalcunin taje'n majij tan topone'n kale
c'olche't Ryos tan cawu'n.
6 Inti xna'n, nintzun el ojkujtz. Cho'n topone'n tul jun ama'l
yi tz'inunin tu'. Na at jun ama'l yi list tan Ryos kalel tz'a'te't
nin kalel wane't tetz jun mil tu cob cient tu ox c'al k'ej.
7 Xe'te'n tzun jun chin oyintzi' tcya'j. Na nin oc yi wi'tz
ángel yi na bi'aj Cyel scyuch' yi e' mas ángel yi xomche' te'j tan
oyintzi' tu yi jun chin txuca'tz yi dragón bi'.
8 Oc chibnol quib tan oyintzi' poro quinin e' xcye' yi dragón
scyuch' yi e' tetz ángel, nin e' el tzaj laju'n tcya'j.
9 Yi jun dragóna'tz, ya'stzun yi jun lubaj yi at nintz tiemp
tzaj. Ya'stzun yi diablo yi Satanás, yi Bayba'n. I' yi jun yi na
tzan tan chisuble'n cyakil wunak bene'n tzi'n wi munt. Ja el
tzaj laju'n tcya'j scyuch' yi e' tetz ángel yi xom chiwi' te'j. Cho'n
chisaje'n jo'li'n tzone'j wuxtx'otx'.
10 Bene'n tzun wital yi jilone'n tzaj jun tcya'j. Chin wi' nin
ban tan yol, itzun taltz:

"Ja wi't opon yi tiempil tan chiclaxe'n yi e' nitxajil Ryos.
Nin ja lajluchax yi bintzi nin at porer i'.
Ncha'tz ja lajluchax yi at k'ej Cristo tan cawu'n,
na ja el tzaj lajul yi jun txumul yola'tz,
yi jun yi na tzan tan jale'n cu'n quil yi e' kajwutz.
Na ja el laju'n yi juna'tz ta'n yi sk'ejl tu lak'bal na tzan tan
chixochle'n quen yi e' kajwutz swutz Ryos.
11 Poro yi e' kajwutza'tz ja chixcye' te yi jun txumul yola'tz,
tan tu' yi nk'uke' chic'u'l te yi ẍch'el yi Katx'ixwatz yi el kojxuj
swutz pasyon.
Ej nin ncha'tz ja chixcye' tan tu' yi quinin nchixob tan xtxole'n
yi bintzi, na cyak'o'nt quib tan chiquime'n.

12 Chitzatzink cyakil yi e' yi najlche' tcya'j.
Poro lastum yi e'u' yi najlche'u' wuxtx'otx'.
Nin lastum yi e'u' yi ate'u' wi mar,
na ja opon yi Bayba'n ẍchixo'lu'.
Lastum e'u' na wi'nin na chi'ch c'u'l i' scye'ju',
poro qui't tz'ampon tiemp tan toque'n cawse'n."

13 Yi tilol yi Bayba'n yi nsken wi't opon laju'n wuxtx'otx' nintzun octz tan buchle'n yi jun xna'n yi nsken wi't talaj yi jun tal yi xicy.
14 Poro yi jun xna'na'tz nintzun ak'lij cob chumam xicy', chi tane'n xicy' jun q'uilq'uitx, bantz bene'n tan ew ib tul jun luwar yi tz'inunin tu', yi joylaj len te yi Bayba'n. Cho'n c'a'chxe'n yi jun xna'na'tz tetz ox yob tu ni'cy tul yi jun a'ma'la'tz yi tz'inunin tu'.
15 Poro el tzaj jun c'oloj a' le stzi' yi Bayba'n tan biyle'n cu'n klo'.
16 Poro nin oc yi tx'otx' tan ẍch'eye'n yi jun xna'na'tz, na nin je c'apxuj yi tx'otx' tan bek'le'n nin yi jun chin a' yi el tzaj le stzi' yi dragóna'tz.
17 Wi'nin tzun ẍchi'che'n c'u'l yi dragón te yi xna'na'tz. Cha'stzun te yi toque'n i' tan chibiyle'n cu'n yi e' xonl i', yi e' yi na chiban tane'n yi ca'wl Ryos, yi e' yi xomche' nintz te yi ẍchusu'n Jesucristo.
18 Ma yi dragóna'tz cho'n bene'n tzi mar nintzun txicye' cu'ntz.

13

Yi cob txuc yi chin xo'wbil nin e'

1 Bene'n tzun wilol yi je'n mule'n jun txuc xe mar. Yi jun txuca'tz at juk wi' nin lajuj tuc'. Tib yi jujun tuc'a'tz ate'n jujun coron. Nin te yi jujun wi', tz'iba'nt e'chk bi'aj yi na tak' ch'on tetz Ryos.
2 Yi jun txuca'tz, i cunin leopardo,* poro yi tkan i cunin tkan oso. Ej nin yi stzi' i' i cunin stzi' león. Nintzun ak'lij ẍchamil tu k'ej tan cawu'ne'n tzone'j wuxtx'otx'. Chin wi'tz ajcaw nin ban. Poro yi dragóna'tz i' ak'on yi porera'tz tetz.
3 I cunin quimnak jun scyeri wi' yi jun txuca'tz, tan paj yi q'uixpnak. Poro ul yos tuch'. Wi'nin tzun cyele'n yab wunaktz te'j. Cha'stzun te xome'n chiwi' te'j.
4 E' octz tan c'u'laje'n yi dragón na i' ak'on ẍchamil yi jun txuca'tz. Ncha'tz e' octz tan c'u'laje'n yi txuca'tz. Itzun cyaltz: "Cya'l nin jun yi cho'n nink ẍchamil chi tane'n ẍchamil yi

* **13:2** Yi leopardo i'tz jun txuc ni'cu'n mu'"x tu jun balum, poro pinti'n te'j, nin chin smaron nin i'. Dn 7.4-6.

txuque'j. Cya'l nin jun yi nink xcye' cyen te'j," che'ch tzun bantz.
5 Ak'lij tzun ama'l tetz yi txuca'tz tan tocsal tib nim tu jilon,
nin tan talche'n e'chk yol yi na el k'ej Ryos ta'n. Ncha'tz ak'lij
ama'l tetz tan cawu'n tetz ca'wnak cob xaw.
6 Ej nin oc i' tan telse'n k'ej Ryos na nin oc tan yolche'n. Ej
nin oc i' tan talche'n yi qui'c mu'ẍ tal xac yi ama'l kale najle't
Ryos scyuch' yi e' yi ate'-tz tcya'j.
7 Ncha'tz ak'lij ama'l tetz tan contri'n scye'j yi e' yi ate' tetz
tajal Ryos. Ej nin xcye' i' scye'j.† Ej nin ak'lij ama'l tetz tan
chicawe'n cyakil jilwutz wunak tu cyakil jilwutz tnum yi at
bene'n tzi'n wi munt. Qui'c na ban mbi jilwutz yolil na chiyol,
na ja cawun i' squibaj.
8 Ej nin chocopon cyakil wunak yi najlche' wuxtx'otx' tan
c'u'laje'n yi jun txuca'tz. Ya'stzun yi e'a's yi qui cu'nak chibi'
tul yi planiy kale tz'ibane't chibi' yi e' yi ẍchicambok te yi
itz'ajbil. Yi jun planiya'tz, Katx'ixwatz q'uil tetz. Ej nin
ya'stzun Katx'ixwatz yi txumijt tan Ryos le xe'tzbil tzaj, tan
quime'n tetz kaxel.

9 Ko at jun yi na el talma' tan tele'n xtxum tetz yi xtxolbile'j,
tajwe'n yil tz'oc il tan xtxumle'n:
10 "Yi e' yi xomok chiwi' te Ryos at e' ẍchixo'l yi tx'aklij presi'n
ẍchiwutz.‡
Ej nin at e' yi ẍchiquimok tan spar."

Cha'stzun te pasens na taj, nin nimit cuntunin chic'u'l
swutz. Tajwe'n yil k'uke' chic'u'l te yi na cyocsaj.
11 Bene'n tzun wilol junt txuc yi chin xo'wbil nin. Cho'n je'n
mule'n jak' tx'otx'. Yi tuc' i' i cunin tuc' jun ne'ẍ bak wi'. Poro
yi jilon i' i cunin jilon jun dragón.
12 Wi'nin k'ej i' tan cawu'n jak' ca'wl yi bajx txuc. Nintzun oc
i' tan chixo'wse'n cyakil wunak yi ate' wuxtx'otx' tan chilok'il
yi bajx txuc, yi jun yi q'uixpij poro ul yos tuch'.
13 Toque'n tzun yi ca'p txuca'tz tan banle'n wi'nin e'chk
milawr ẍchiwutz cyakil wunak. Nin xcye' i' tan sajse'n k'ak'
tcya'j tan tule'n wuxtx'otx'.
14 Ej nin tan yi e'chk milawra'tz xcye' i' tan chisuble'n cyakil
wunak yi ate' wuxtx'otx'. Cho'n tzun bnixe'n e'chk milawra'tz
ta'n swutz cu'n yi bajx txuc yi chin xo'wbil nin.
Yi nsken bnix yi e'chk milawra'tz nintzun cawun scyetz
cyakil wunak tan chibnol jun teblal yi bajx txuc yi pitz'cnak
yi ticy'le'n spar te wi'.
15 Ej nin ak'lij porer tetz yi ca'p txuca'tz tan jalse'n talma'
yi jun teblala'tz nin tan ta'we'n yol ta'n. Nin cawunin yi jun

† **13:7** Dn 7.21. ‡ **13:10** Jr 15.2; 43.11.

teblala'tz tan chibiyle'n cu'n cyakil yi e' yi quinin chimeje' swutz i'.
16 Ej nin ncha'tz cawun i' tan toque'n jujun cyechl cyakil wunak. Qui'c na ban ko e' nitxa', nka e' tijlc'u'lal. Qui'c na ban yi ko meba' nka ric. Qui'c na ban yi ko pres chiwutz jak' ca'wl yi chipatrón nka chichuc na chicaw quib. Tajwe'n tan toque'n yi jun cyechla'tz te chik'ab nka wutz chiplaj.
17 Ma yi e' yi qui nin chicujij tan toque'n yi cyechl, qui't nin ak'lij ama'l scyetz tan c'ayi'n nka tan lo'k. Qui nin tzun ak'lij ama'l scyetz yi ko qui'c cyechl, nka qui'c yi bi' yi bajx txuc scye'j, nka ko qui ocnak yi numbril yi bi' i' scye'j.
18 Na taj wi'nin ajtza'kl, nin na taj wi'nin xtxumle'n tan tele'n katxum te yi mbi na elepont yi xtxolbila'se'j. Poro slajluchaxk ẍchiwutz yi e' yi at cyajtza'kl. Na yi número i'tz k'ajbil bi' yi jun txuca'tz, nin yi número i'tz kak cient oxc'al tu wukak, [666].

14

Yi cyoque'n yi jun cient ca'wnak cyaj mil tan bitz

1 Bene'n tzun wilol yi Katx'ixwatz yi txiclij wi'wtz yi na bi'aj Sión. Ej nin ate' jun cient tu ca'wnak cyaj mil wunak te i'. Yi e'a'tz at len yi bi' Katx'ixwatz tu yi bi' Kataj swutzak chiplaj.
2 Bene'n tzun wital jun chin bitz yi cho'n na tzan tcya'j. Chin wi' nin. I cunin chi na wajcan jun chin tzanla' yi na el kojxuj wutz kotx', nka chi na nilcan jun chin k'ancyok. Poro i'tz tan tu yi na chibitzin, nin tan tu' yi na chitzan len tan tocse'n jujun chikbetz yi na bi'aj arpa.
3 Cho'n ate' yi e'a's tan bitz swutz yi c'olchbil Ryos, nin ẍchiwutz yi cyaj ẍchakum Ryos, nin ẍchiwutz yi e' wi' banl wi'. Ej nin yi bitz yi na chitzan tan bitze'n, i'tz jun ac'aj bitz. Cya'l nin junt yi nink tz'a'w yi jun bitz ta'n ma na ntin yi jun cient tu ca'wnak cyaj mil wunaka'tz yi lok'ij che' ẍchixo'l yi e' mas wunak yi ate' wuxtx'otx'.
4 Chin skoj nin cyalma' yi jun cient tu ca'wnak cyaj mil wunaka'tz, na qui nchipo'tzaj quib scye'jak xna'n. Ẍchixomok yi e'a'tz te yi Katx'ixwatz alchok tz'aj nint. Colpi'n che't ẍchixo'l yi e' mas wunak, Ej nin e' yi oy yi mas balaj swutz Ryos nin swutz yi Katx'ixwatz.
5 Na qui'c nin jun tir yi jajk cyal jun la'jil. Cha'stzun te qui'c mu'ẍ quil.

Yi xtxolbil yi cyal yi oxt ángel

6 Bene'n tzun wilol jun ángel yi cho'n na xicy'in tcya'j. Yi tarey i' i'tz tan xtxole'n yi balaj stziblal yi at sajle'n tunintz. Yi jun balaj stziblala'tz i'tz scyetz cyakil jilwutz wunak. Qui'c

na ban yi mbi jilwutz yolil na chiyol, nka mbi tnumil kale najlche't.

7 Chin wi' nintzun yi jun ángela'tz bantz tan yol. Ej nin je yol i'e'j: "Cyeke'u' ẍchi' Ryos, nin cyak'e'u' chik'ajsbilu' tetz, na ja opon yi tiempil tan toque'n i' tan banle'n xtisya' scye'j cyakil wunak. Cho'ku' tan c'u'laje'n yi ketz kaRyosil, na i' bnol tetz yi tcya'j tu yi wuxtx'otx', nin i' bnol tetz yi mar, tu yi e'chk mas a'."

8 Xomt tzaj tzun junt ángel yi tal: "¡Ja el cu'n swutz yi jun chin wutzile'n tnum yi na bi'aj Babilonia! Ja el cu'n swutz yi tnuma'tz yi nxcye' tan po'tze'n cyajtza'kl cyakil jilwutz wunak tan chixome'n te yi tetz tajtza'kl yi chin juntlen nin."

9 Wutz chicoc yi cob ángela'tz, xom tzaj tzun junt. Ej nin ncha'tz i' chin wi' nin ban tan yol. Je tzun taltze'j: "Cyakil yi e' yi na cho'c tan c'u'laje'n yi txuc, nka tan c'u'laje'n yi teblal i', tz'ak'lok chicaws tan Ryos. Ncha'tz tz'ak'lok chicaws cyakil yi e' yi ja cyak' ama'l tan toque'n cyechl wutzak chiplaj nka te'jak chik'ab.

10 Yi chicaws ni'cu'nk yi nink ltak' Ryos jun lak wenen scyetz, yi wenen cu'n yi qui'c a' tul. Ya'stzunk chicaws sbne' tan paj yi wi'nin na chi'ch c'u'l Ryos scye'j. Ẍchiwutz cu'n yi e' ángel Ryos, nin swutz cu'n yi Katx'ixwatz, chocopon jo'li'n cyera'tz tk'ak'. Ẍchitije' wi'nin q'uixc'uj tul yi jun k'ak'a'tz yi azufre* cu'n yi na tzan k'a'kl.

11 Ej nin qui nin ltz'uje' yi jun k'ak'a'tz, na sbne' opon tunintz, tunin ljuquin cu'n. Cyakil yi e' yi e' oc tan c'u'laje'n yi jun txuca'tz nka yi teblal i', yi e' yi cyak' ama'l tan toque'n cyechl, qui'c cyelbil tzaj tul yi jun chin k'ak'a'tz. Ma na sk'ejl nin lak'bal ẍchitije' q'uixc'uj sbne' opon tunintz."

12 ¡Cha'stzun te cyakil yi e' yi ate' tetz tajal Ryos, tajwe'n tan bene'n quikan ttx'otx' tan muc'le'n q'uixc'uj! Tajwe'n yi quil chitx'ixpuj cyajtza'kl tan chixome'n te Cristo nin tan banle'n yi tajbil i'.

13 Bene'n tzun wital jun yi cho'n na jilon tzaj swetz tcya'j: "Tz'ib cu'n yi xtxolbile'j yi swale' tzatz: Ba'n cyeri yi e' yi ẍchiquimok sbne' opon tunintz tan tu' yi na k'uke' chic'u'l te Kataj."

Ej nin ncha'tz tal yi Espíritu Sant swetz: "Jun cu'n yol yi xtxolbile'j na qui't chitij mas q'uixc'uj. Ej nin sjamelank yi cyak'un."

Yi tpone'n tiempil tan je'se'n cosech

14 Bene'n tzun wilol noc sbak' yi chin stum nin. Ej nin c'olchij jun tibaj yi sbak'a'tz yi i cunin i'a'tz yi Bajx Cy'ajol.

* **14:10** Yi asufre i'tz jun jilwutz puklaj yi k'an yubil, yi ba'n na oc k'a'kl.

Ate'n jun coron twi' yi oro cu'n, nin cy'a'n jun jos ta'n yi chin a' nin wi'.
15 Tele'n tzaj tzun junt ángel tc'u'l yi templo. Ej nin chin wi' nin i' ban tzajtz tan yol tetz yi jun yi c'olchij wi sbak'. Itzun saj tloltz: "¡Ja wi't opon yi tiempil tan je'n yi cosech, na ja k'anax! Xconken bin yi josu' tan je'se'n yi cosecha'tz," chij ángel ban tzajtz.†
16 Xcone'n tzun yi jos ta'n, nin je' yi cosech yi at bene'n tzi'n wi munt.
17 Tele'n tzaj tzun junt ángel tul yi templo yi at tzi'n tcya'j. Ncha'tz i', cy'a'n jun jos ta'n yi chin a' nin wi'.
18 Tele'n tzaj tzun junt ángel xlaj yi altar. I' yi q'uicy'lom k'ak' yi at wi altar. Chin wi' nin tzun ban tzaj tan yol tetz yi ángel yi cy'a'n jos ta'n yi chin wi' nin. Itzun taltz: "¡Xconken yi ma'clu' tan je'se'n yi cosech uva, na nternin k'ant yi lo'baj uva yi at bene'n tzi'n wi munt! Nternin k'ant yi jujun jutuj uva, ¡Tajwe'n lje'!"
19 Xcone'n tzun yi jos tan yi ángel tan je'se'n yi uva yi at bene'n tzi'n wi munt. Nintzun ben jo'liltz tul yi yak'bil uva cwent Ryos, kale ticy'swit Ryos c'u'l scye'j, na wi'nin na chi'ch c'u'l scye'j.
20 Toque'n tzun yak'pe'n yi uva solte'j len yi tnum. Poro yi t'a'al yi el tzaj i'tz chich' cu'n. Chin te'j nin yi chich' yi el tzaj, na jepone'n cunin jak' chikul e' chej. I cunin chin tzanla' ban. Ej nin ox cient kilómetro cu' je' tzi'n.

15

Yi juk ángel yi scyak'e' yi juk wi'tzbil chicaws wunak

1 Ej nintzun ben wilol junt xtxolbil yi mbajij tcya'j yi chin xo'wbil nin. I'tz juk ángel yi e' ak'ol yi jukt jilwutz chicaws wunak. Yi jukt jilwutz cawsa'tz ya'stzun wi'tzbil chicaws wunak yi stk'e' Ryos tzone'j wuxtx'otx'.
2 Ncha'tz wil jun e'chk takle'n yi i cunin jun chin a' yi pi'lij. Poro nk'e'tz a', ma na i cunin spej yi yuju'n tib tu k'ak' tane'n. Nin wil yi wi'nin wunak txiclche' tzi jun a'a'tz. Ya'stzun yi e' yi quinin cyak' quib tan chixome'n te yi tajtza'kl yi jun txuca'tz nka tan lo'k'e'n yi teblal i'. Ej nin ya'stzun yi e' yi quinin cyak' quib tan toque'n yi numbril yi bi' yi txuc scye'j tetz cyechl. Cy'a'n len arpa cya'n yi Ryos ak'on tetz scyetz.
3 Ej nin na chitzan len tan bitze'n yi bitz Moisés yi ẍchakum Ryos, nin tan bitze'n yi bitz yi Katx'ixwatz. Nin je yi bitze'j:

"Ta', chin cham nin ilu'.

† **14:15** Is 63.3; Jl 3.13; Mt 13.30; Mr 4.26-29; Ap 19.15.

Cya'l nin junt tz'opon k'ab tan banle'n yi e'chk takle'n yi mbaj
bnolu'.
Ilu' Kajcawil. Ilu' kaRyosil.
Chin jicyuch nin te tajtza'klu'.
Cya'l nin jun yi ni'cu'nk balajil chi tane'nu'.
Ncha'tz chin cham nin ilu' Ta',
na ilu' yi wi'tz ajcaw squib cyakil jilwutz wunak yi ate' bene'n
tzi'n wi munt.
4 Cya'l jun jalu' yi qui'k stek ẍchi'u',
na chin cham nin ilu'.
Qui'c nin jun jalu' yi qui'k tak' k'eju'
na ntin ilu' chin tz'aknak cu'n.
Ẍchichame' quib cyakil jilwutz wunak swutzu'.
Nin chocopon tan c'u'laje'nu',
na ja lajluchax cyakil yi e'chk takle'n balaj yi mbaj bnolu',"
che'ch bantz.

5 Itzun bantz yi wi't baje'n yi xtxolbila'se'j, bene'n tzun wilol yi je'n jakol tib yi tcya'j, nin lajluch cunin ban yi ama'l yi chin xan nin, yi at le ca'l Ryos.

6 Cyele'n tzaj tzun yi juk ángel yi ak'ol tetz yi juk chicaws wunak. Yi be'ch cyetz yi juk ángela'tz i'tz jun balaj xbu'k yi na bi'aj lino. Chin skoj nin, nin chin litz'un nin. Nin at jujun chic'albil at wutz chic'u'l yi oro cu'n.

7 Jun tzun scyeri yi e' ẍchakum Ryos yi i cunin txuc tane'n, nin tak' jujun lak yi oro cu'n scyetz yi e' ángela'tz. Nojnak len yi juk laka'tz tan chicaws wunak. Na wi'nin ẍchi'che'n c'u'l Ryos scye'j, yi Ryosa'tz yi iẍ nin at sajle'n tunintz nin sbne' opon tunintz.

8 Ej nin tan yi pak'puchal tu yi ẍchamil Ryos, sibt nin tunin ban yi ama'l yi wi'nin xanil. Ej nin qui'c nin rmeril bantz tan toque'n jun le ama'la'tz tan paj yi sib, jalen yil tzaj wi' yi juk jilwutz caws yi at ak'bil cyak'un yi juk ángela'tz.

16

Yi e'chk cu'lbil kale atite't chicaws wunak

1 Yi chitz'amol yi e' ángel yi e'chk cu'lbil, bene'n tzun wital jun yi cho'n jilone'n tzaj le ama'l yi wi'nin xanil. Itzun saj tloltz scyetz yi juk ángela'tz: "Quibene'nk tan kojle'n yi at tul yi e'chk cu'lbile'j squib yi e' wunak yi ate' wuxtx'otx', na ya'stzun chicaws stk'e' Ryos."

2 Bene'n tzun yi bajx ángel tan kojle'n yi at tul yi lak yi cy'a'n ta'n. Cho'n bene'n kojol squibaj yi e' yi cyak'nak ama'l tan toque'n cyechl tak'un yi jun ta'k txuc, yi e' ocnake' tan c'u'laje'n yi teblal yi jun txuca'tz. Telemule'n tzun e'chk c'u' scye'j, yi chin xo'wbil nin.

3 Bene'n tzun yi ca'p ángel tan kojle'n yi at tul yi lak yi cy'a'n
ta'n. Cho'n bene'n kojol wi mar. Nin oc yi mar tetz chich'. I
cunin yi ẍch'el jun yaj yi quimnakt. Tir cunin tzun yi e' txuc yi
ate' xe mar, e' baj quim len.
4 Ite'n nin ban yi toxi'n ángel. Nin ben tan kojle'n yi cy'a'n
ta'n, tulak e'chk tzanla' tu e'chk c'wa'. Tircu'n toque'n tetz
chich'.
5 Bene'n tzun wital yi jilone'n yi ángel yi q'uicy'lom tetz a'.
Itzun taltz:

"Ba'n mbanu' Ta',
yi ilu' teru' yi chin xan nin ilu',
yi ilu' teru' yi iẍnin atu' tetz cyakil tiemp.
Ba'n mbanu' yi ncu' xtxumulu' chicaws yi e' wunak yi ate'
wuxtx'otx'.
6 Na e' nchibiyon yi e' yi xansa'nche't tanu'.
Ej nin e' nchibiyon yi e' elsanl stzi'u'.
Elnak chiẍch'el cya'n.
Cha'stzun te yi ba'n atit yi jalt chich' na quic'aj jalu', na chipaj
nin cyera'tz."

7 Ncha'tz ben wital yi jilone'n tzaj jun kale atit yi altar. Je
yol i'e'j: "Jun cu'n yol Ta', ba'n mbanu' yi ntak'u' chicaws yi
e' mal wunak yi ate' wuxtx'otx'. Puntil cu'n tuleju' yi ma'le'n
cyajtza'kl. Qui'c mu'ẍ tal paltil yi xtxumu'nu'," chij yi juna'tz.
8 Itzun yi cyaji'n ángel, cho'n tzun bene'n tan kojle'n yi cy'a'n
ta'n tib yi k'ej. Jale'n tzun ẍchamil yi k'ej tan chipate'n cyakil
wunak.
9 E' baj tz'e' len chicyakil cu'n. Chin xo'wbil nin e' ban. Poro
quinin chitx'ixpuj cyajtza'kl, nin quinin e' octz tan c'u'laje'n
Ryos. Ma na e' octz tan telse'n k'ej yi jun yi ak'ontzaj e'chk
chicawsa'tz.
10 Bene'n yi to'i'n ángel tan kojle'n yi cy'a'n ta'n tib yi luwar
kale na cawune't yi jun ta'k yaj yi i cunin txuc yi chin xo'wbil
nin. Tz'o'tz nin tunin ban cyakil yi luwar yi at jak' ca'wl yi jun
yaja'tz. Nin tan paj yi il yi ate' cu'nt cyakil wunak, nicy't nin
yi cyak' baj chichayul tan yi q'uixc'uj yi ate' cu'nt.
11 Poro quinin chitx'ixpuj cyajtza'kl. Quinin e' tane' tan
banle'n yi e'chk takle'n cachi', nin tan paj yi il yi ate' cu'nt e'
octz tan telse'n k'ej yi Ryos yi at tzi'n tcya'j.
12 Bene'n tzun yi kaki'n ángel tan kojle'n yi cy'a'n ta'n tul yi
a' yi na bi'aj Eufrates. Skeje'n tzun yi jun a'a'tz tan tak'le'n
ama'l tan quicy'e'n tzaj yi e' ajcaw scyuch' chisanlar yi cho'n
chisaje'n tele'n tzi'n.
13 Bene'n tzun wilol yi cyele'n tzaj jujun txuc le stzi' yi
dragón, tu yi jun ta'k yaj yi i cunin txuc tane'n, nin le stzi' yi jun
yi tocsaj tib elsanl stzi' Ryos. Yi ox txuca'tz yi el tzaj le chitzi',

i'tz ox espíritu yi chin cachi' nin. I cunin wo' quitane'n. Poro e' cu'n espíritu cwent Bayba'n.

14 Nintzun e' octz tan banle'n e'chk milawr nin tan tocse'n chic'u'l yi e' wi'tz bajxom lakak tnum yi ate' bene'n tzi'n wi munt. E' octz tan chimoxe'n tan cyoque'n tan oyintzi' tu ketz kaRyosil yi cya'l jun xcye' quen te'j. Ẍchoyintzink tul yi jun tiempa'tz, na ya'stzun yi tiemp yi bixba'nt tan Kataj Ryos tan chixite'n cu'n.

15 Je junt yole'j yi ben wital: "I bin jalu' bitwok tzaj. Nopontz ẍchixo'l wunak. Ej nin qui cunin tz'icy' scyetz yil nopon. Cho'n tzimbne' chi na ban jun alk'om yi qui'c stziblal. Poro ba'n cyeri yi e' yi na chitzan tan ẍch'iwe'n wupombil, yi e' yi na chitzan tan q'uicy'le'n be'ch cyetz. Lastum ko tx'anlche' cuntu' tane'n yil nopon na ko ya'tz ẍchitx'ixwok tzinwutz."

16 Yi chixcyewe'n yi e' espíritu cwent Bayba'n tan tocse'n chic'u'l yi e' bajxoma'tz nintzun baj chimolol quibtz le ama'l yi na bi'aj Armagedón* le yol hebreo.

17 Bene'n tzun yi juki'n ángel tan kojle'n yi cy'a'n ta'n. Saj tu' kojoltz tul cyek'ek'. Yi wi't saje'n kojol, bene'n tzun wital yi jilone'n tzaj jun jalen tzi'n tcya'j, tul yi ama'l yi chin xan nin, yi ama'l kale atit yi c'olchbil Ryos. Itzun taltz: "Ja wi't bnix yi wajbil."

18 Xe'te'n nintzun ban jun chin iltz. Baj cu' xlitz'. Baj cu' k'ancyok, nin yucan cyakil yi wuxtx'otx' tan jun chin coblajnob yi qui otojt na bajij jetz yi jale'n yi bajx wunak wuxtx'otx'.

19 Tan paj yi jun chin coblajnoba'tz je c'apx yi wuxtx'otx', nin ox cuntunin el yi chumam tnum, yi chitnumil yi e' contr. Ej nin nk'e'tz ntina'tz ma na ncha'tz cyakil e'chk tnum yi at bene'n tzi'n wi munt, e' baj cu' ch'uk. Ej nin ncha'tz ya'stzun yi ticy'sal Ryos yi c'u'l te yi jun tnuma'tz yi na bi'aj Babilonia. Tak' i' chicaws yi e' wunaka'tz yi ate' tul yi jun tnuma'tz na at swutz i' yi mbi cu'n baj chibnol. Yi caws yi tak' scyetz, i cunin xc'ala' yi at wenen tul, nin puers baje'n cya'n.

20 Alo' nin e' aj nint e'chk wutz. E' tx'akx cuntunintz. Ncha'tz e'chk isla yi ate' bene'n tzi'n nicy'al mar, e' sotz cuntunintz.

21 Ncha'tz cu' jun chin wutzile'n c'ub abal. Chin lmak len nin yi c'ub yi cu'. At lo' jun quintal jujun. Poro yi e' wunak ntin e' octz tan jisle'n Ryos, tan paj yi jun chin chicaws yi ak'lij scyetz.

17

Yi tk'ol Ryos caws yi chin aj po'tzanl

* **16:16** Yi yol Armagedón le hebreo na elepont "Tamij". I'tz jun chin "xk'ajlaj yi cho'n at Israel swutz jun ju'wtz yi na bi'aj wi Meguido.

1 Tule'n tzaj tzun jun scyeri yi juk ángel swe'j, jun scyeri yi e' yi cy'a'n jujun lak cya'n. Itzun taltz swetz: "Xomen tzaj swe'j nin tzinchaje' tzatz yi caws yi xna'n yi wi'tz aj po'tzanl yi tz'ak'lok, yi jun yi c'olchij tibaj e'chk mar.

2 Ya'stzun yi xna'n yi nxcye' tan chipo'tze'n cyakil yi e' ajcaw bene'n tzi'n wi munt nin ja xom chiwi'-tz te'j. Ya'stzun yi xna'n yi ja je' chijobil wunak yi tajtza'kl i' yi chin juntlen nin."

3 Itzun bantz chi tul wutzicy' tane'n ja wil jun xtxolbil tan porer yi Espíritu Sant, nintzun oc yi ángel tan wicy'le'n nin le jun ama'l yi tz'inunin tu'. Itzun bantz nin wil yi jun xna'na'tz. Cho'n ate'n te jun txuc yi cyak te'j. Juk cu'n wi' yi jun txuca'tz nin lajuj cu'n tuc'. Nin te yi wankil yi jun txuca'tz tz'iba'n cyen wi'nin yol yi na tak' ch'on tetz Ryos.

4 Inti yi xna'n, txib yubil yi be'ch tetz. Chin bno'n nin tib tan e'chk tal c'ub yi wi'nin na litz'un, nin tan yi e'chk uwaj yi oro cu'n, nin tan yi e'chk balaj c'ub yi nim jamel. Nin cy'a'n jun chin lak ta'n yi oro cu'n. Poro yi jun laka'tz nojnak tan jun wenen yi tajwe'n tan baje'n ta'n. Ya'stzun caws i' tan paj yi e'chk takle'n yi chin juntlen nin yi mbaj bnol, yi ni'cu'n tu jopol wutzaji'n swutz Ryos.

5 Ej nin at jun xtxolbil yi tz'iba'n wutz plaj yi jun xna'na'tz yi na taj xtx'olche'n xo'l. Je xtxolbile'j yi tz'iba'n wutz plaj i': "Wutzile'n Babilonia, chitxu' yi e' aj po'tzanl, yi c'opin quen e'chk yab ajtza'kl le chiwi' cyakil jilwutz wunak yi ate' wi munt."

6 Tele'n tzun intxum tetz i cunin kbarel yi jun xna'na'tz tan paj baje'n chïch'el yi e' yi baj biyol, yi e' yi ate' tetz tajal Ryos, yi e' yi chitxol yi tajbil Cristo.

Yi wilol yi xtxolbile'j, wi'nin wele'n yab te'j.

7 Saje'n tzun tlol yi ángel swetz: "¿Mbi tzuntz yi na cïe'l yab te yi xtxolbile'j? Swale' tzatz yi mbi na ïchaj yi jun xna'na'tz tu yi txuc yi ate'n i' te'j. Yi jun txuca'tz yi juk cu'n wi' nin lajuj cu'n tuc'.

8 At i' sajle'n ma jalu' qui'ct, poro tz'itz'ok junt tir. Txant tan tele'n tzaj i' tjul, jetu'lt i' wuskil. Je' ult i' junt tir yi ntaxk sotz. Cyakil yi e' wunak yi ate' wuxtx'otx' chelepon yab yil quilnin yil je' ul yi jun txuca'tz yi at sajle'n. Yi e' yi chelepon yab, i'tz yi e' yi qui cu'nak chibi' tul yi planiy kale cu'nakit chibi' yi e' yi ïchicambok te yi itz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz, yi e'a'tz yi cu'nakt chibi' yi ntaxk cu' wuxtx'otx'.

9 "I bin jalu' na taj ajtza'kl tan tele'n katxum tetz yi mbi na elepont yi xtxolbile'j: Na yi juk wi' yi txuc na ïchaj juk wutz nin i'tz kale na cawune't yi jun xna'na'tz.

10 Ncha'tz yi juk wi' yi jun txuca'tz na ïchaj juk wi'tz ajcaw. O'ix scyeri e' ajcawa'tz ten chisotz. Yi kaki'n na cawun jalu',

nin yi juki'n txe'n ẍchaj tib. Nin yil tz'ul yi jun wi'tz ajcawa'tz quil cawun tetz nim tiemp.

11 Ma yi wajxoki'n ajcaw, ya'stzun yi jun yi at sajle'n. Qui'c i' jalu' poro at tulbil. Ni'cu'n tajtza'kl scyuch' yi e' mas. Nin yil tz'el tiemp ncha'tz i' tz'elk cu'n swutz.

12 "Ej nin yi lajuj tuc' yi txuc yi mawil, na ẍchaj lajuj ajcaw yi ẍchicawunk jak' ca'wl yi yaj, yi i cunin txuc tu tajtza'kl. Poro yi lajuj ajcawa'tz mu'ẍ ntzi' tiemp ẍchicawunk,

13 na junit cyajtza'kl sbne' tan tak'le'n ama'l tetz yi jun txuca'tz tan cawu'n squibaj.

14 Cyakil yi e'a'tz tuml yi yaj yi i cunin txuc, ẍchoyintzink tu yi Katx'ixwatz. Poro yi e' cyetz quil chixcye', na ẍchilo'onk ta'n. Xtx'aconk yi Katx'ixwatz scye'j yi e' contra'tz, na mas cham i' swutz alchok jilwutz ajcaw, nka alchok jilwutz rey."

15 Ncha'tz tal yi ángel: "I bin jalu' swale' tzatz yi mbi na elepont yi e'chk mar kale na cawune't yi jun xna'na'tz yi wi'tz aj po'tzanl. Yi e'chk mara'tz i'tz jun elsawutzil tetz cyakil jilwutz wunak yi ate' bene'n tzi'n wuxtx'otx'. Qui'c na ban yi mbi jilwutz yolil na chiyol, nka yi mbi jilwutz tnum kale najlche't. C'olchij yi jun xna'na'tz squibaj tan chicawe'n.

16 Ej nin yi lajuj tuc' yi txuca'tz, i'tz jun elsawutzil tetz lajuj ajcawa'tz. Ẍchi'chok chic'u'l te yi jun xna'na'tz yi wi'tz aj po'tzanl, nin scyajk coli'n cya'n. Yil quil cyen yi jun xna'na'tz, chin meba' nin sbne' cyen cya'n, chi tx'anl cuntu' tane'n. Sbajk cyakil yi ẍchibel yi jun xna'na'tz cya'n, nin yi sowril tz'ocopon wi k'ak'.

17 Ryos lc'opin quen yi jun ajtza'kl le chiwi', na ya'stzun tajbil Ryos tan xite'n yi jun xna'na'tz. Nin ncha'tz Ryos c'opin quen le chiwi' tan cyak'ol ama'l tetz yi jun txuca'tz tan cawune'n squibaj. Ya'stzun sbajok jalen yil tz'el cu'n te yi alijt cyen tan Ryos.

18 Ma yi jun xna'na'tz yi mawil, ya'stzun yi jun wutzile'n tnum yi na cawun squibaj cyakil yi e' ajcaw yi ate' bene'n tzi'n wi munt," stzun ángel bantz swetz.

18

Xitok yi chumam tnum Babilonia

1 Itzun bantz yi baje'n yi xtxolbila'se'j nintzun wil jun ángel yi cwe'n mul atit tcya'j. Chin wi'tz ajcaw i'. Nin tan yi pak'puchal i' xcye' tan xtxeke'n cyakil wuxtx'otx'.

2 Nin chin wi' nin ban tan yol, itzun taltz:

"Yi tnum Babilonia yi wi'nin k'ej, ja wi't el cu'n swutz.
Ja oc tetz chinajbil yi e' espíritu cwent Bayba'n.

Jalu' i'tz jun luwar kale cyewane't quib cyakil e'chk jilwutz
espíritu yi chin cachi' nin,
scyuch' cyakil yi e' txuc yi chin xa'bil nin e'.
3 Ja el cu'n swutz na ja che' baj po'tzal cyakil jilwutz wunak
tan yi tetz tajtza'kl yi chin cachi' nin.
Ej nin yi e' wi'tz bajxom yi ate' bene'n tzi'n wi munt,
ja chixom te yi tetz tajtza'kl yi ni'cu'n tu jopol wutzaji'n swutz
Ryos.
Ej nin ja el cu'n swutz,
na ja chiriquin cyakil yi e' aj c'ayinl wuxtx'otx' tan yi tetz
tajtza'kl,
na wi'nin na el talma' te yi e'chk takle'n balaj."

4 Bene'n tzun wital junt yi cho'n jilone'n tzaj tcya'j.
Itzun saj tloltz:
"Cyakil axwok yi atix te wajal,
il quenwok yi jun tnuma'tz,
na qui na waj xom iwi' te'j,
bantz quil cxtz'aben ninwok te i', yil tz'ul yi caws.
5 Chin juntlen nin i', na techix nin til baj juchul.
Poro na til Ryos cyakil yi mbaj bnol.
6 Chi ban i' tan ibuchle'n, ite'n nin tzibne' itetz te'j.
Oponk cu'n yi caws ita'n, chi yi caws yi tak'nak i' tzitetz.
Chi ban i' tan ibuchle'n, ncha'tz tzibne' itetz te'j.
Chi banak i' tan xajle'n nin wenen yi chin q'uixc'uj nin scyetz
e' wunak,
ncha'tz axwok itetz xajwok nin wenen tetz yi oponk cu'n.
7 Chi yi nicy' tzatzi'n yi banak i', ni'cu'n caws tz'ak'lok.
Tz'ak'lok caws, na na tocsaj tib nim.
Na je yol i'e'j yi icy' tc'u'l:
'In jun chin wi'tz ajcaw.
Nk'e'tz cho'n wutane'n chi tane'n jun xma'lca'n.
Qui't sotz inc'u'l sbne' opon tunintz,' chij i'.
8 Ma jalu' tan paj yi ya'stzun tajtza'kl,
tz'elk cu'n swutz tul jun ntzi' k'ej.
Tz'ul jun chin caws i' yi chin xo'wbil nin.
Stije' q'uixc'uj. Stije' we'j. Stz'e'ok tan k'ak'.
Squimok, na ya'stzun txumijt tan Ryos,
yi Ryosa'tz yi cya'l jun na xcye' quen te'j."

9 Ẍchok'ok yi e' wi'tz ajcaw yi ate' bene'n tzi'n wi munt, yi e'
yi ja xom chiwi' te tajtza'kl yi jun xna'na'tz. Ẍchibisunk yil quil
nin yi tzan je'n sibel yi tnum.
10 Joylaj chixmayintzit tan paj yi xo'w yi ate' cu'nt. Itzun
scyale'-tz:

“Lastum yi jun chumbalaj tnum.
Lastum Babilonia, na chin cham nin i' sajle'n.
Poro tul jun tkuj ja ak'lij caws, nin ja el cu'n swutz,” che'ch sbne'.

11 Ite'n nin ẍchibne' yi e' aj pyaj. Ncha'tz e', ẍchok'ok nin ẍchibisunk, na qui'ct wunak tul yi jun tnuma'tz tan lok'che'n chic'a'y yi cy'a'n cya'n.
12 Na at aj pyaj yi cy'a'n oro tu sakal cya'n, tu e'chk balaj c'ub, tu e'chk uwaj yi chin litz'un nin. Nin at e' yi cy'a'n e'chk balaj xbu'k cya'n yi chin yube'n nin. Nin at aj pyaj yi cy'a'n e'chk balaj tze' cya'n yi chin c'o'c nin, tu e'chk balaj takle'n yi na bnix te te' txuc, nka te e'chk tze' yi nim jamel, nka te e'chk jilwutz ch'ich' chi tane'n bronce nka te yi jun jilwutz c'ub yi na bi'aj mármol.
13 Ej nin at e' yi chin ektz nin canel cy'a'n cya'n tu e'chk balaj c'o'csbil, tu incens tu mirra nin perjum. Ej nin at e' yi win, nin aceit tetz cumir cy'a'n cya'n, nin balaj arin tu ixi'n triw. Ej nin at e' yi txuc cy'a'n cya'n tetz chic'a'y. At cy'a'n cneru' cya'n. Nin at e' cy'a'n chej cya'n tu care't. Ej nin at e' yi esclaw cy'a'n cya'n tetz chic'ay.
14 Ej nin yi e' aj pyaja'tz scyale':

“Lastum cyakil yi e'chk takle'n balaj yi el cyalma'u' te'j sajle'n. Ja sotz.
Ej nin ja el cu'n swutz cyakil yi e'chk takle'n balaj yi chin elsbil alma' nin. Qui't ljal.”

15 Joylaj chixcye' nint cyakil yi e' aj negos scyuch' yi e' mas yi jalnak chiriquil tul yi jun tnuma'tz. Joylaj chixcye' nint tan bi'l yi xo'wl yi ate' cu'nt na nsken ul caws yi jun tnuma'tz. Ẍchok'ok nin ẍchibisunk,
16 nin scyale':

“Lastum yi jun chumbalaj tnuma'tz.
Na yi sajle'n, ni'cu'n i' tu jun xna'n yi wi'nin na ban cu'n tib tu yi be'ch tetz yi chumbalaj nin chi tane'n lino, tu e'chk balaj xbu'k yi na xcon cyak'un e' rey.
Chin yube'n nin yi jun tnuma'tz sajle'n,
chi yubel jun xna'n yi wi'nin na ban cu'n tib tan e'chk balaj uwaj, tu oro, tu e'chk balaj ne'ẍ c'ub yi nim jamel.
17 Lastum, —che'ch— na june'n tkuj mme'l cu'nt swutz cyakil yi mebi'l i'.”

Ej nin cyakil yi e' yi na chixon wi a', chi tane'n yi e' capitán tetz barc, scyuch' yi e' aj tolinl barc, nin scyuch' yi e' wunak yi

cy'anche' tan yi barc, cyakil yi e'a'tz kajpe'n nin lchixmayinint tan xmaye'n yi sibel yi jun tnuma'tz yi na tzan k'a'kl.

18 Ej nin yil quil nin yi na tzan k'a'kl yi jun tnuma'tz scyale':
“Lastum yi jun chumam tnuma'tz. Wech na qui'c nin junt tnum yi cho'n nink chi june'j.”

19 Nin tan bi'l yi bis o'kl, je pon chichitol tza'j xo'l chiwi', nin scyale':

“Ah, lastum yi ja el cu'n swutz yi jun chin tnume'j,
na cyakil o' yi na kak'uj wi mar ja kariquin ta'n.
Lastum, na june'n tkuj mme'l cu'nt swutz,” che'ch sbne'.

20 Ma yi e' cyeru', yi najlche'u' tcya'j chitzatzinku',
na ja sotz yi jun tnuma'tz.
Nin ncha'tz e'u' apostol, scyuch yi e'u' yi na chitxolu' yi tajbil Kataj, scyuch' cyakil yi e'u' yi xansa'n che'tu' chitzatzinku',
na ja ticy'saj Ryos c'u'l te yi jun tnuma'tz.
Na ja tak' Ryos caws tan paj yi e'chk takle'n cachi' yi banak scye'ju'.

21 Bene'n tzun jun ángel yi chin cham nin tan xicle'n jun chin c'ub chi tane'n e'chk c'ub yi na xcon tan ẍche'je'n ixi'n triw. Cho'n tzun bene'n jo'liltz wi mar. Itzun taltz:

“Ya'stzun sbajok te yi chin wutzile'n tnum Babilonia,
nin qui't ljal sbne' opon tunintz.
22 Cya'l tz'ocsan e'chk su'.
Nin cya'l tz'ocsan e'chk arpa tu e'chk chun yi quibitnak wunak sajle'n tul yi jun tnuma'tz.
Qui'ct ak'unwil ẍchijalok.
Qui'ct jun molin ljincan.
23 Qui't txekun jun k'ak' nka luz le jun tnuma'tz sbne' opon tunintz.
Cya'l baje't e'chk tzatzi'n chi e'chk tzatzi'n yi na bajij yi na chume' jun lmuj aj umle'n.
Na ja el cu'n jun tnuma'tz swutz,
tan paj yi mbi cu'n e' banak cyakil yi e' aj negos,
yi ocnake' tan chisuble'n cyakil jilwutz wunak bene'n tzi'n wi munt tan yi cyetz cyajtza'kl yi chin cachi' nin.

24 Ja el cu'n swutz yi jun tnuma'tz tan paj yi ocknake' tan chibiyle'n yi e' elsanl stzi' Ryos, scyuch' yi e' xansa'nche' yi najlche' bene'n tzi'n wi munt.

19

1 Itzun bantz yi nsken wi't bajij yi xtxolbila'se'j nintzun ben
wital yi na chijilon jun c'oloj wunak tzi'n tcya'j. Chin chiwi'
nin tan yol. Itzun na cyaltz:

"¡Aleluya! K'ajsbil tetz Kataj Ryos, na ja wi't kacolpij ta'n.
2 Ba'n mban i' yi ntak' caws yi jun chin wi'tz aj po'tzanl.
Na bintzi nin at paj jun tnuma'tz, na ja baj po'tzal cyakil
wunak bene'n tzi'n wi munt tan yi tetz tajtza'kl yi
ni'cu'n tu jopol wutzaji'n.
Ej nin ocnak tan chibiyle'n yi e' ẍchakum Ryos. Cha'stzun te
tk'ol Ryos caws i' tan tele'n cu'n swutz."

3 Ej nin ncha'tz cyal, yi jun c'oloj wunaka'tz yi ate' tcya'j:
"¡Aleluya! K'ajsbil tetz Kataj Ryos, na sbne' opon tunintz, tunin
lwan cu'n k'ak' te yi tnuma'tz.
Quil tane' yi sibel sbne' opon tunintz."

4 Chicwe'n tzun joklok yi junak cyaj wi' banl wi' scyuch' yi
cyaj ẍchakum Ryos yi i cunin txuc quitane'n, tan c'u'laje'n yi
Kataj Ryos yi c'olchij tib yi tetz c'olchbil kalel cawune't i'. Itzun
cyaltz: "¡Amén! Ya'stzun sbantz, Ta'. ¡Aleluya! Kak'e' kak'ajsbil
teru'."
5 Bene'n tzun wital yi jilone'n tzaj jun kale atit yi c'olchbil
Ryos. Itzun taltz:

"Axwok jun c'oloj ẍchakum Ryos, ak'wok yi ik'ajsbil tetz i'.
Axwok yi na itekwok ẍchi' i', ak'wok yi ik'ajsbil tetz Ryos.
Qui'c na ban yi ko axwok tijlc'u'lal nka axwok nitxa', ak'wok
ik'ajsbil tetz," chij yi juna'tz.

Yi tzatzin yi sbajok yil chopon yi e' creyent te Cristo

6 Bene'n tzun wital jun c'oloj wunak yi na chijilon. Chin
chiwi' nin ban tan yol. I cunin chi na wajcan jun chin tzanla'
nka chi na nilcan k'ancyok. Itzun na cyaltz:

"¡Aleluya! Kak'e' kak'ajsbil tetz yi kaRyosil,
yi Kajcaw yi cya'l na xcye' quen te'j.
Na ja xe'tij i' tan cawu'n.
7 Tan bi'l yi tzatzin yi ato' cu'nt kak'e' bin k'ej i'.
Na ja wi't opon yi oril tan kumewe'n tu yi Katx'ixwatz.
Yi o' ketz yi o' txkel i' tane'n, list ato't.
8 Na ja wi't ak'lij ama'l sketz tan kawekol kib
tan jun jilwutz xbu'k yi chin stum nin, nin yi chin litz'un nin.
Yi jun xbu'ka'tz yi chin skoj nin na elepont yi kabalajil, yi o' yi
xansa'ncho't,"
che'ch yi jun c'oloj wunaka'tz.

9 Saje'n tzun tlol jun ángel swetz: “Tz'ib cu'n yi xtxol-
bila'se'j: ‘Ba'n cyeri yi e' yi ẍchitxoclok tan wa'a'n yil tz'ume'
yi chitx'ixwatz.’ ”
Ncha'tz tal i' swetz:
“Yi e'chk yola'se'j, i'tz yi mero bintzi na ya'stzun yol Ryos.”
10 Incwe'n tzun mejlok tan c'u'laje'n yi ángel, poro itzun
saj tlol swetz: “Yaj, quil tzaban yi juna'tz, na ncha'tz in, in
ẍchakum Ryos chi awutane'n, nin chi quitane'n yi e' mas yi na
cyocsaj yi ẍchusu'n Jesús. Nque'n tan c'u'laje'n Ryos, na yi xe'
cyakil yi nwal tzatz, i'tz tan lajluchaxe'n yi balajil Jesús,” stzun
yi ángel bantz swetz.

Yi jun yi ate'n te yi chej sak te'j

11 Itzun bantz nin ben wilol yi jakij yi tcya'j. Nin wil jun yi
ate'n te jun chej yi sak te'j. Yi bi' yi juna'tz i'tz: Yi jun yi ba'n
k'uke' kac'u'l te'j, yi jun yi na el k'ab te yol. Tz'ocopon i' tan
ma'le'n cyajtza'kl yi e' contr. Chin jicyuch nin sbne' yil cawun
i'. Ej nin stk'e' chicaws yi e' contra'tz na e' aj paj.
12 Wi'nin litz'une'n yi bak' wutz i' chi tane'n k'ak'. Nin ate'n
coron twi' tan ẍchajle'n yi i' bajxom. Nin te yi wankil tz'iba'n
cyen jun bi'aj yi ntin i' na el xtxum tetz.
13 Ej nin te yi be'ch tetz i' nojnak chiẍch'el yi e' contr. Nin at
junt bi' i', i'tz Yol Ryos.
14 Xomche' jun c'oloj sanlar te i' yi cho'n chisaj tcya'j. Ate'
len te chej yi sak cu'n cye'j. Ej nin yi e' sanlara'tz chumbalaj
nin yi be'ch cyetz, na lino cu'n, jun jilwutz xbu'k yi chin stum
nin.
15 Nin wil yi na el tzaj jun spar le stzi' yi jun bajxoma'tz yi
xconk tan chibiyle'n cu'n cyakil wunak bene'n tzi'n wi munt.
Chin cham nin i' sbne' tan cawu'n squibaj cyakil wunak. Ej
nin scawunk chi cy'a'nk jun tx'amij ta'n yi ch'ich' cu'n. Stk'e' i'
chicaws wunak. Ẍche' bajk yak'pul chi na ban yak'pe'n wutz
uva tan telse'n t'a'al. Ya'stzun sbne' i', na wi'nin na chi'ch c'u'l
Ryos scye'j yi e' wunaka'tz, yi jun Ryosa'tz yi cya'l jun nink
xcye' quen te'j.
16 Ej nin ncha'tz wil yi tz'iba'n jun xtxolbil te yi be'ch tetz
nin te yi wutz cux yi na tal: “Yi Rey yi mas cham swutz alchok
jilwutz rey, nin yi Ajcaw yi mas cham swutz alchok jilwutz
ajcaw.”
17 Bene'n tzun wilol jun ángel yi cho'n txiclij swutz yi k'ej.
Chin wi' nin ban tzajtz tan yol scyetz yi e' txuc yi na chixicy'in
tcya'j, nin yi na baj chichibel quimnak cya'n:
“Axwok jun c'oloj txuc. Bitwok tzaj, chamwok cu'n itib te yi
jun wa'a'n yi ja nuc'xij tan Kataj Ryos.
18 Chamwok cu'n itib tan ibajsalwok chichibel yi e' rey yi
ẍchiquimok, tu chichibel yi e' capitán tu chichibel yi e' yaj yi

le wutz cyetz cyajtza'kl chin cham nin e'. Chamwok cu'n itib tan ibajsal chichibel yi e'a's tu ẍchibel yi chichej. Na ẍchiquimok wi'nin wunak. Qui'c na ban yi ko e' ajcaw nka e' tu' mos. Qui'c na ban yi ko e' xicye't nka tijlc'u'lal, tircu'n e' ẍchiquimok len."

19 Bene'n tzun wilol yi ta'k yaj yi i cunin ta'k txuc tane'n, scyuch' yi e' wi'tz ajcaw tetz bene'n tzi'n wi munt, scyuch' chisanlar. Chichamo'n quib tan oyintzi' tu yi jun yi ate'n te chej, scyuch' yi tetz sanlar yi xomche' te'j.

20 Xtx'amxe'n tzun yi jun yaja'tz yi i cunin txuc tane'n, tu yi yaj yi tocsaj tib elsanl stzi' Ryos, yi jun yi bnix wi'nin milawr ta'n swutz yi jun yi i cunin txuc. Ej nin tan yi e'chk milawra'tz yi bnix ta'n, ja baj subul yi e' wunak yi cyak' ama'l tan toque'n cyechl, yi e' oc tan c'u'laje'n yi teblal yi jun yaj yi i cunin txuc tane'n. Chitx'amxe'n tzun yi coba'tz. Itz'enle'n chibene'n jo'li'n tul jun chin k'ak' yi na lamcan, yi azufre cu'n.

21 Nin cyakil yi e' mas yi xomche' scye'j, e' baj quim tan yi spar yi na el tzaj le stzi' yi jun yi ate'n te chej.

Inti yi e' txuca'tz yi na chixicy'in tcya'j yi nsken baj chimolol quib, nin quicy'saj cunin chic'u'l tan bajse'n chiwankil yi e' contr Ryosa'tz.

20

Yi mbi cu'n sbajok tul jun mil yob

1 Bene'n tzun wilol jun ángel yi cwe'n mul atit tcya'j. Cy'a'n lawe'il yi jun chin jul ta'n, yi qui bajsbe'n xe'. Ej nin ncha'tz cy'a'n jun chin caren ta'n.

2 Bene'n tzun yi jun ángela'tz tan stz'amle'n yi dragón nin cu' c'alol. Yi jun dragóna'tz, ya'stzun yi jun lubaj yi iẍnin at tiemp tzaj. Ej nin ya'stzun yi jun yi na bi'aj Bayba'n nka Satanás.

3 Bene'n tzun jo'lil ángel yi jun dragóna'tz tul yi jul yi chumam nin xe'. Yi cwe'n quen tjul nintzun jopxij yi puertil yi jul, nin oc quen seyiltz tan ángel, bantz qui't tz'el tzaj yi dragón tan chisuble'n wunak jalen yil tz'ak jun mil yob. Poro yil jepon tamp yi jun mil yoba'tz, tz'elu'l tzakpu'n tetz mu'ẍ tiemp.

4 Bene'n tzun wilol jun c'oloj c'olchbil. Ej nin tibaj yi e'chk c'olchbila'tz, c'olẍche' yi e' yi ak'lij chik'ej tan cawu'n. Ncha'tz wil cyalma' yi e' yi elnakt tamij chiwi' tan paj yi ocnake' tan xtxole'n yi mbi eka'n tan Jesús, tu yi mbi'tz yi tajbil Ryos. Ya'stzun yi e' yi quinin cyak' k'ej yi jun yaj yi i cunin txuc tane'n, nin quinin cyak' k'ej yi teblal i'. Nin ncha'tz ya'stzun yi e' yi quinin chicujij tan toque'n cyechl wutz chiplaj nka te chik'ab tan yi yaj yi i cunin txuc tane'n. Ej nin wil yi e' alma'a'tz. E' itz'ij junt tir tan chicawune'n tu Cristo tetz jun mil yob.

5 Poro yi e' mas alma', quinin e' itz'ij jalen cu'n yi je'n pone'n yi jun mil yoba'tz. Yi e' yi e' itz'ij tan cawu'n, ya'stzun yi e' yi bajx lchitz'ij.

6 Ba'n cyeri yi e' yi ẍchitz'ok te yi bajx tir itz'e'n, na xansa'nche't nin qui'ct ltaj quen yi ca'p quimichil scye'j. Nin chocopon tetz elsanl stzi' Ryos nin elsanl stzi' Cristo. Ẍchicawunk tu Cristo tetz jun mil yob.

7 Yil jepon tampuj yi jun mil yoba'tz tz'elpont yi Bayba'n liwr.

8 Ej nin tz'ocopon tan chisuble'n cyakil wunak bene'n tzi'n wi munt. Ncha'tz xcyek tan chisuble'n yi e' aj Gog scyuch' yi e' aj Magog. Ej nin ẍchimole' yi cyetz chisanlar tan oyintzi'. Quin tech nin e' ẍchimole' quib. Quinin ajlbe'n cyetz, chi tane'n puklaj yi at tzi mar.

9 Chisaje'n tzun nil jun c'oloj sanlara'tz, nin jopx cunin cyakil yi chk'ajlaj cya'n. Nin baj nin chitxolil quibtz solte'j yi luwar kale chicolone't quib yi e' xansa'nche't tan Ryos, yi tnum yi wi'nin na pek' Ryos te'j. I nin chitxolin quib te yi jun tnuma'tz yi saje'n jun chin k'ak' tan Ryos tan chisotzaje'n. Tir cunin chitz'e'e'n tan k'ak'.

10 Inti Bayba'n, yi oc tan chisuble'n wunak, cho'n bene'n c'oxij tul yi jun chin k'ak' yi azufre cu'n. Ite'n nin k'ak'a'tz kale benakit c'oxij yi jun yaj yi i cunin txuc tane'n tu yi jun yaj yi tocsaj tib elsanl stzi' Ryos. Cho'n ẍcha'toktz tan tijle'n q'uixc'uj tul jun k'ak'a'tz tetz ben k'ej ben sak.

Yi c'olchbil Kajcaw yi chin sak nin kale tz'oque't i' tan pujle'n xtisya'

11 Itzun bantz nin ben wilol jun yi c'olchij tibaj jun c'olchbil yi chumbalaj nin, chi tane'n c'olchbil jun rey. Chin sak nin yi jun c'olchbila'tz. Ej nin el ojkuj yi wuxtx'otx' tu yi tcya'j swutz yi porer yi juna'tz yi c'olchij wi jun chin c'olchbila'tz. Tx'akx cun tu'-tz. Qui't jal.

12 Bene'n tzun wilol cyakil yi e' quimnake'. Txiclche' swutz Ryos. At nitxa', nin at tijlc'u'lal. Tircu'n ate'. Nintzun oc jun tan jakle'n yi e'chk liwr yi at tcya'j. Ncha'tz yi junt liwr kale tz'ibane't chibi' cyakil yi e' yi ẍchicambok te yi itz'ajbil. Nintzun baj oc ma'le'n cyajtza'kl. Xomquen tu' te yi mbi baj chibnol, na tz'iba'nt cyen tul yi e'chk liwra'tz yi mbi cu'n mbaj chibnol.

13 Nsken chibaj je'ul yi e' yi e' quim xe mar, scyuch' cyakil yi e' alma' yi ate' xetze'. Oc ma'le'n cyajtza'kl chicyakil cu'n. Xomquen tu' te yi mbi baj chibnol yi ntaxk chiquim.

14 Bene'n tzun jo'li'n yi porer yi quimichil tul yi jun luwar kale jopij che't yi e' alma' jalu', tul jun chin k'ak' yi kale'n nin lamcane'n. Yil tz'opon jun tul yi jun chin k'ak'a'tz ya'stzun yi ca'p quimichil.

15 Ej nin ya'stzun yi k'ak' kalel chibene't c'oxij cyakil yi e' yi qui cu'nak chibi' tul yi liwr kale tz'ibane't chibi' yi e' yi ẍchicambok te yi itz'ajbil.

21

Jun ac'aj tcya'j tu jun ac'aj wuxtx'otx'

1 Bene'n tzun wilol jun ac'aj tcya'j nin jun ac'aj wuxtx'otx', na nsken xit yi bajx tcya'j tu yi bajx wuxtx'otx'. Poro tul yi jun ac'aj wuxtx'otx'a'tz quinin wil mar.

2 Ej nin tzinwutz cunin, yi in, yi in Wa'n, yi cwe'n mule'n yi ac'aj Jerusalén, tibaj yi jun ac'aj luwara'tz. Ya'stzun yi jun tnuma'tz yi chin xan nin. Cho'n tpone'n tzaj tcya'j kale atit Kataj Ryos. Chin yube'n nin yi jun tnuma'tz. I cunin jun xun yi umewe'n tlen tu' atit, yi chin weko'n nin tib.

3 Bene'n tzun wital jun yi chin wi' nin ban tzaj swetz. Itzun taltz:

"Yaj, bit tzaj. Snajank Ryos ẍchixo'l wunak sbne' opon tunintz. Stz'a'tok ẍchixo'l, nin tetz cu'n i' ẍchibne' cyakil jilwutz wunak, na tz'ocopon i' tetz mero chiRyosil.

4 Qui'ct bis o'kl lbajij. Nin cyalt chunan, na qui'ct quimichil. Ej nin qui'ct ltaj cyen ch'on scye'j, na nk'e'tz cho'n sbne' chi banak cyen," stzun yi juna'tz ban swetz.

5 Jilone'n tzaj tzun yi jun yi c'olchij wi yi jun balaj c'olchbila'tz. Itzun saj tloltz: "¡Bit tzaj! Tz'ocopon cyakil e'chk takle'n wa'n tetz ac'aj."

6 Ncha'tz nin saj tlol swetz: "Ja wi't bnix yi wajbil. Yi in wetz, in xe'tzbil, nin in wi'tzbil tetz cyakil. Ni'cu'n wutane'n chi tane'n yi letra A jalen Z. In lnak'on jun a' scyetz yi e' yi na chiquim tan saktzi'. I'tz jun a' yi na tak' itz'ajbil. Ej nin oy tu' lwak'wit scyetz.

7 Yi e' yi chixcyek te kacontr, ya'stzun yi e' yi ẍchicambok te quitz'ajbil nin te cyakil yi e'chk xtxolbil yi ja wi't wal. Nocopon tetz chiRyosil nin e' cyetz chocopon tetz inme'l incy'ajl.

8 Poro cyakil yi e' yi na chixob tan chixome'n swe'j, cho'n chopon cyera'tz tul yi jun chin k'ak' yi azufre cu'n yi na tzan k'a'kl. Ncha'tz cyakil yi e' yi qui na cyocsaj inyol, scyuch' cyakil yi e' yi chin juntlen nin cyajtza'kl, scyuch' cyakil yi e' biyol nak, scyuch' yi e' aj xna'ninl tu aj yajinl, scyuch' cyakil yi e' aj cun, scyuch' cyakil yi e' yi na chimeje' quen swutzak yi e'chk takle'n yi banij quitane'n, scyuch' cyakil yi e' la'j. Cyakil yi e'a'tz yi na chiban yi e'chk ajtza'kla'tz, cho'n chopon cyera'tz tul yi jun chin k'ak'a'tz yi azufre cu'n. Yil tz'ocopon jun tul yi jun k'ak'a'tz ya'stzun yi ca'p quimichil."

Yi ac'aj Jerusalén

9 Itzun bantz nin ul tzaj jun scyeri juk ángel yi cy'anl tetz yi
lak kale at cu'nt chicaws wunak. Itzun taltz swetz: "Xomen
tzaj swe'j. Tzinchaje' tzatz yi jun yi xun tane'n yi tz'ocopon
tetz txkel yi Katx'ixwatz."
10 Chi tul wutzicy' tane'n yi wilol junt xtxolbil tan porer yi
Espíritu Sant. Imbene'n tzun tcy'al yi ángel tib jun chin wutz,
yi chin wutz tkan nin. Ẍchaj jun chin tnum swetz yi chin xan
nin, yi na bi'aj Jerusalén. Cho'n mpon tzaj tcya'j kale atit yi
najbil Ryos.
11 Tan tu' yi pak'puchal Ryos wi'nin litz'une'n yi jun
tnuma'tz. Chin yube'n nin, nin chin litz'un nin chi tane'n yi
jun jilwutz c'ub yi na bi'aj jaspe, yi nim jamel.
12 Chin tapij cu'n solte'j yi jun tnuma'tz. Chin wutz tkan nin,
nin coblaj cu'n sawanil. Nin txiclij len jujun ángel tzi'ak yi
jujun sawan. Ej nin tibaj yi jujun sawan tz'iba'n jujun bi'aj,
nin i'tz chibi' yi jujun k'u'j xonl Israel.
13 Cyaj xtx'u'cnaki'n tane'n yi tapij yi at solte'j yi jun
tnuma'tz. Nin ox ox cu'n puert le jalajchak xlaj.
14 Coblaj cu'n c'ub at tetz quiwel yi tapij. Nin te jujun c'ub
tz'iba'n jujun chibi' yi e' apostol tetz Katx'ixwatz.
15 Inti yi ángel yi o' jilon tuch', cy'a'n jun aj ta'n tetz ma'lbil,
yi oro cu'n, Yi xac yi jun ma'lbila'tz i'tz tan ma'le'n yi tnum, tu
e'chk sawan, tuml yi tapij.
16 Cyaj xtx'u'cnaki'n tane'n yi jun tnuma'tz. Nicy'nintu'
wutz yi cyaj xlaj. Toque'n tzun yi ángel tan ma'le'n yi jun
tnuma'tz. Nin lajluchax yi nicy'nintu' wutz yi cyaj xlaja'tz.
I'tz cob mil tu cob cient kilómetro yi jujun xlaj. Ej nin ite'n nin
wutz yi wutz tkan yi tnum.
17 Toque'n tzun tan ma'le'n yi wutz tkan yi tapij nin i'tz
oxc'al tu o' metr.
18 Yi tapijil yi tnum, c'ub cu'n. Nin i'tz jun tx'akaj c'ub yi na
bi'aj jaspe. Poro yi tnum i'tz oro cu'n, jun oro yi chin tz'aknak
cu'n, nin chin litz'un nin, chi tane'n spej.
19 Ma yi coblaj c'ub yi at tetz c'olchbil yi tapij chin yube'n nin
tan wi'nin tal c'ub yi chumam nin jamel. Cho'n lac'ẍche' quen
te'jak jujun. Yi bajx c'ub lac'ẍche' tal c'ub te'j yi na bi'aj jaspe.
Ma yi ca'p, zafiro cu'n lac'ẍche' te'j. Nin yi toxi'n i'tz ágata cu'n.
Yi cyaji'n, esmeralda cu'n yi lac'ẍche' quen te'j.
20 Yi to'i'n i'tz ónice cu'n. Yi kaki'n i'tz cornalina cu'n. Ej nin
yi juki'n i'tz crisólito. Ma yi wajxoki'n i'tz berilo cu'n. Nin yi
beluji'n i'tz topacio. Ma yi lajuji'n i'tz crisoprasa cu'n. Ej nin
yi junlaji'n, i tal c'ub yi na bi'aj jacinto lac'ẍche' quen te'j. Ma
yi coblaji'n c'ub amatista cu'n lac'ẍche' quen te'j.
21 Ej nin yi coblaj sawanil yi jun tnuma'tz, perla cu'n. Ej nin
yi mero be' yi at nicy'al tnum, oro cu'n. I'tz jun jilwutz oro yi

chin tz'aknak cu'n, yi ba'n na icy' kawutz tul chi tane'n spej.
22 Poro tc'u'l yi jun tnuma'tz quinin wil jun ama'l yi mas
tcu'n xan tan c'u'laje'n Ryos, na cyakil cu'n xan. Ja xcon cyakil
yi tnum tan c'u'laje'n yi Katx'ixwatz, tu yi Kajcaw, yi kaRyosil
yi cya'l na xcye' quen te'j.
23 Ncha'tz wil tul yi jun tnuma'tz yi qui tajwe'n tkan k'ej, nin
qui tajwe'n tkan xaw tan xtxeke'n. Na yi pak'puchal Ryos tu
yi pak'puchal yi Katx'ixwatz na xcye' tan xtxeke'n cyakil yi
tnum.
24 Ja xcon yi jun tnuma'tz tetz chitxekbil cyakil wunak yi
ate' wuxtx'otx'. Ej nin chocopon cyakil yi rey yi ate' wuxtx'otx'
scyuch' yi e' mas ajcaw tan tak'le'n chik'ajsbil nin tan takle'n
k'ej Ryos tul yi jun tnuma'tz.
25 Yi e'chk sawanil yi jun tnuma'tz quil jopxij na sk'ejl
cuntunin sbne'-tz.
26 Cyakil yi e' wunak bene'n tzi'n wi munt chopon tan toye'n
e'chk oy tetz Ryos tul yi jun tnuma'tz. Nin chopon tan tak'le'n
chik'ajsbil.
27 Poro quil tz'ak'lij ama'l tetz jun tan toque'n tul yi jun
tnuma'tz ko na ban e'chk takle'n cachi'. Quil tz'ak'lij ama'l
tetz jun subul nak tan toque'n le jun tnuma'tz, ma na ntin
tz'ak'lok ama'l scyetz yi e' yi cu'nak chibi' tul yi jun planiy kale
cu'nakit chibi' yi e' yi ẍchiclaxok. Yi planiya'tz, cho'n cy'a'n tan
Katx'ixwatz.

22

1 Ncha'tz ẍchaj yi ángel jun chin a' swetz, yi a' yi na tak'
itz'ajbil. Cho'n na el tzaj swutz yi c'olchbil Ryos tu yi c'olchbil
yi Katx'ixwatz. Yi jun chin a'a'tz chin skoj nin. I cunin spej
tane'n. Nin cho'n na xon nicy'al yi be' yi at xo'l ca'l.
2 Ej nin xlajak yi jun a'a'tz wil cobox tze' yi na tak' coblaj
tir wutz tul jun yob. Tul xawi'n na wutzin. Ej nin yi bi' yi
jun jilwutz tze'a'tz i'tz: Yi tze' yi na tak' itz'ajbil. Nin yi xak yi
tze'a'tz na xcon tan chitz'aque'n cyakil jilwutz wunak yi ate'
bene'n tzi'n wi munt.
3 Qui't lcawsij jun e'chk takle'n tan Ryos.* Ya'stzun atit yi
c'olchbil Ryos tu yi c'olchbil yi Katx'ixwatz. Ej nin ya'stzun
kalel cho'que't yi e' ẍchakum Ryos tan c'u'laje'n i'.
4 Squile' len wutz Ryos, nin tz'ocopon bi' i' wutzak chiplaj.
5 Qui't tz'oc tz'o'tz. Sk'ejl cuntunin sbne'. Qui't tajwe'n e'chk
txekbil, mpe ik tkan k'ej. Na Kataj Ryos ya'stzun txekbil sbne'.
Yi e' wunak yi ate' tul yi jun tnuma'tz ẍchicawunk tetz ben k'ej
ben sak.

Txant tan tule'n junt tir Jesucristo

* **22:3** Gn 3.17.

6 Itzun tal yi ángel swetz: “Yi e'chk xtxolbila'se'j ya'stzun
yi mero bintzi, yi ba'n lk'uke' chic'u'l wunak te'j. Yi Ryos yi
mak'on cyajtza'kl yi e' elsanl stzi' i', i' nchinchakon tzaj, na in
jun scyeri yi e' tetz ángel. Ja nu'l tan talche'n scyetz cyakil yi e'
tetz, yi mbi sbajok chan.
7 Nin je yol i'e'j: ‘¡Bitwok tzaj! Txant tan wupone'n. Ba'n cyeri
yi e' yi na quibit, nin na chitzan tan banle'n tane'n yi yol Ryos
yi tz'iba'nt cyen tul yi liwre'j,’ ” chij yi ángel bantz swetz.
8 Yi in, yi in Wa'n, ja wil, nin ja wit cyakil yi e'chk xtxolbil
yi tz'iba'nt tul yi liwre'j. Itzun yi bene'n wital yi yol yi ángel,
incwe'n tzun klo' mejloktz swutz tan c'u'laje'n i'.
9 Poro itzun saj tlol swetz: “Quil cẍmeje' cu'n tzinwutz, na
ncha'tz in, in tu' ẍchakum Ryos chi awutane'n. In tu' jun aj
txolinl chi quitane'n yi e' mas awajwutz yi na chitxol yi tajbil
Ryos. In tu' ẍchakum Ryos chi quitane'n yi e' yi na chitzan tan
banle'n tane'n yi tajbil Ryos yi tz'iba'nt tul yi liwre'j. Qui bin
cẍmeje' cu'n tzinwutz, ma na mejlen cu'n swutz Ryos.”
10 Ncha'tz tal yi ángel swetz: “Qui na waj yil tz'oc jun sey te yi
liwre'j, na yi wajbil i'tz tan chisi'lel wunak. Na, na waj yil ben
lo'on yi xtxolbil yi tz'iba'n tc'u'l, na txant tan kocompone'n xe'
quen yi tiemp yil bajij yi e'chk xtxolbila'tz.
11 Poro yi e' mal wunak yi qui na chitane' tan banle'n e'chk
takle'n cachi', ba'n nin chiban yi cyetz cyajbil. Ej nin yi e'
yi qui na chitane' tan banle'n e'chk takle'n yi qui na yub,
ba'n chibantz. Ma yi e' yi na chiban yi e'chk takle'n balaj, e'
tzakpi'ch len tkanil. Nka yi e' yi xansa'nche't, benk quikan
ttx'otx',” chij yi ángel swetz.
12 Ncha'tz je yolt Kajcaw:
“¡Bitwok tzaj! Txant tan wupone'n. Cy'a'n e'chk oy wa'n yil
nopon. Swak'e' len jujun oy scyetz wunak, xomquen tu' te yi
mbi mbaj chibnol.
13 Ni'cu'n wutane'n chi tane'n yi letra A jalen Z. In xe'tzbil
nin in wi'tzbil te cyakil.”
14 Ba'n cyeri yi e' yi tx'ajij cu'n te cyajtza'kl, na tz'ak'lok
ama'l scyetz tan chibajsal yi lo'baj yi na tak' itz'ajbil, nin tan
cyopone'n tul yi jun tnuma'tz.
15 Poro yi e' yi qui na cyocsaj inyol, scyuch' yi e' aj cun,
scyuch' yi e' aj xna'ninl, tu yi e' aj yajinl, scyuch' yi e' biyol nak,
scyuch' yi e' yi na chimeje' quen swutz yi e'chk takle'n yi banij
quitane'n, nin cyakil yi e' yi na chitzatzin yi na chixcye' tan
suble'n junt wunak, cyakil yi e'a'tz quil tz'ak'lij ama'l scyetz
tan cyopone'n tul yi jun tnuma'tz.
Ej nin talt i' yi je'j:
16 “I ina'tz in Jesús. Nin ja ben inchakol jun scyeri e' in ángel
tan talche'n yi xtxolbile'j scyetz yi e' cmon creyent. Tan in

njale't rey Luwiy, nin in yi xonl i' yi at tulbil. Ncha'tz in yi jun yi na a'lchij xkisum tetz," chij yi Kajcaw ban swetz.

17 "Ba'n cxu'l," chij yi Espíritu Sant scyetz cyakil wunak. "Ba'n cxoc tk'ab Kataj," che'ch yi cmon creyent, yi txkel yi Katx'ixwatz tane'n. Ej nin cyakil yi e' yi na quibit yi xtxolbile'j tajwe'n lcyal:

"Ba'n tz'ocu' tk'ab Kataj."

Cyakil yi e' yi na chiquim tan saktzi' ba'n lchu'l tan uc'a'e'n te yi a' yi na tak' itz'ajbil, nin qui'c jamel na taj.

18 I bin jalu', cyakil yi e' yi na quibit yi ẍchusu'n Ryos yi at tul yi liwre'j na waj lwal scyetz: Oqui'ch stz'a'pl cya'n, na yi ko at jun yil tz'ocsan stz'a'pl, scawsok tera'tz tan Ryos. Stije' i' cyakil yi e'chk q'uixc'uj yi tz'iba'n tul yi liwre'j.

19 Ej nin ncha'tz ko at jun yil tz'oc tan telse'n mu'ẍ tal, stzajsok yi bi' i' tul yi liwr kale cu'nakit chibi' yi e' yi ẍchiclaxok. Quil tz'ak'lij ama'l tetz tan najewe'n tul yi jun balaj tnuma'tz yi chin xan nin, nin quil cambaj i' yi e'chk takle'n balaj yi tz'iba'n cyen tul yi liwre'j.

20 Ncha'tz je yol yi jun yi ntal yi xtxolbile'j: "Jun cu'n nu'l chan," stzun i'.

Amén. Ya'stzunk sbantz. ¡Lok tz'ul chanu' Ta' Jesús!

21 Tak' tzaj bin Kajcaw Jesucristo yi banl squibu' chicyakilu'. Amén.